I

Ah X 1

Anton

Epistola Senati ad Alfredum, q̄ in fine extat.
E Senati cujus mentio in Angliâ Sacra
Wharton. T. i. p. 540. prior ibi nomina-
t Ecclesiæ Wigorniensis.

Constat ff.

Iste liber est sce crucis de Walthm que qui alienauit anathema sit amen

Locus [illegible]

Dns Johes p dashale, de Waltham canonicus nr

dedit nob istam bibliam

Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes

Scharnebroke ~~canonicus~~

de Waltham Sce crucis

Quattuor est primus. primus tribus. alter opimus.
Mar. tribus terno. luca canone cede quaterno.
Quinto: bis iungit. sexto: [illegible] canone iungit.
Septimus: est uir. auis. Octauus: Bos. leo. uaccis.
Bos. uola[illegible] in nono: decimo: sua cuique repono

Matheus.

.i. A. generat. .ii. B. magos uocat. egyptum petit. erit.
.iii. C. xpm baptizat. predicat ante iohannes.
.iiii. D. ieiunantem temptat. capitur ioha. xpistus:
predicat. andream. petrum uocat. et zebedeos.
Sanans atque docens: galileam circuit omnem.
.v. E. beat. implet legem membra iacet. mulierem:
Non linquit. maxillam prebet. diuitias inimicum.
.vi. F. Dat. et orat. ieiunat. conditque thesauros.
Nec seruit dominis binis. nec crastina curat.
.vii. G. Non iudicat. alma cani negat. et petit. implens:
Quod sibi uult aliquis. petit alta. caueteque prophetas.
Nunquam noui uos. stulti domus est in harena.
.viii. H. lepram sanat. et seruum centurionis.
Et socrum. uult scriba sequi. reliquusque iubetur.
Saluat discipulos. et mergit legio porcos.
.ix. I. lectum tollit. leui uocat. et ueteris utere:
Non bene uina tenet. stat sanguis. mortua surgit.
Ceci curantur. surdus. mutusque iuuatur.
.x. K. messis multa. dat nomina. mittit et agros.
Inde monet fugere. tamen hostes nolle timere.
Dat gladium. sumitque crucem. nec gratis aquam dat.
.xi. L. Iohan ad xpm mittit. xpistus probat ipsum.
Uim patitur. nec saltastis. tibi corozaim ue
Confiteor tibi. cum initis. leue tollite iugum
.xii. M. transit sata. sana manus fit cecus et idem:
Mutus sanatur. sathanas non pellit. et arbor:
Noscitur ex fructu. iudei signa requirunt.
Cum septem redit immundus. fratresque foris stant.
.xiii. N. in naue docet. de semine zizaniisque.
Inde sinapis. fermentum. thesaurus in agro.
Margarita. sagenaque. fabri filius hec fert.
.xiiii. O caput in disco. dat panes. et in [illegible] calcat.
Petrum saluat. genesareth. mala: fimbria curat.
.xv. P. de non lotis manibus. quicquid genitor non:
Plantauit. cecus cecum ducit. cananee:
Filia curatur: septem panes in dantur.
.xvi. Q. de celo signa petit. fermenta cauete.
Quem dicunt homines. sathanas retro uade. sequens me.
Tolle crucem. cuiuis reddet iudex opus eius.
.xvii. R. transfiguratur. lunaticus inde curatur.
Esse sinape fidem uult. predicit modo mortem.
Dat staterem petrus: quem sumit piscis ab ore.
.xviii. S. puerum statuens. similes esse iubet. caueri:
Scandala. membra secat. ouis unica queritur errans.
Corripe peccantem. claues dat. ubi duo uel tres.
Semper dimitti docet. inde parabola serui.
.xix. T. tenet uxorem. locat eunuchos. benedicit:
Paruulos. perfectus fore si uis: omnia uende.
Uix diues saluatur. petrus premia querit.
.xx. U. cui uis denarium dat. et ultimus e[illegible] [illegible]
passio monstratur: sedesque petiuit zebedei.
Egrediens iherico lucem dat habere duobus.
.xxi. X. asina pulloque sedet. temploque prophanos:
Expellens. ex bethania rediens. maledicit:
Ficum. querunt in quo posse facit. quis agit. quod.
Uult pater ex natis. uos precedent meretrices.
Seruus ab agricolis heres: lapis est reprobatus.
.xxii. Y. rex inuitat. contempnit ueste carentem:
In tenebras mittit. de censu queritur. inde:
Septem uir ponitur mulier. hic phariseus:
Temptat mandatum querens. xpisti pater est [illegible] us
.xxiii. Z. ac dictum facite. nolunt graue tangere pondus.
Primos discubitus. rabi nolite uocari.
Multiplicat ue. uocat pullos gallina sub alis.
.xxiiii. Et templi monstratur opus. de fine docentur:
Diluuii. seruoque prophetis. ille beatus:
Seruus quem dominus sic reperit facientem.
.xxv. Ic de uirginibus. ignota dies uigilate.
Uadit homo peregre. dat seruis plura talenta.
Plus habiturus habens. inutilesque uenite. malisque:
Ite. thesis dicit opus pietatis utrisque.
.xxvi. Oc passio post biduum. ala[illegible] bas[illegible] tum. pe[illegible] negat et flet.
.xxvii. Iudas pendet se. xpistus patitur. sepelitur.
Ultima dicatur pars. uespere que comitatur.

Marcus.

.i. A. xpistum baptizans. predicat ante iohannes.
In deserto temptatur. captoque iohanne:
Predicat. andream. petrum uocat. et zebedeos.
Obsessum curat. socrum. [illegible]osque dolentes.
Leprosum mundat non dicat precipit illi.
.ii. B. lectum tollit. leui uocat. et ueteris utere:
Non noua uina tenet. cum discipulis sata transit.
.iii. C. manus prodest. abit ad mare. turba secuta:
Sanatur. montemque petens. statuit duodenos.
Inque domum redeunt. insanus erat. [illegible] inquit:
Non pellit sathanas sathan [illegible]. fratresque foris stant.
.iiii. D. de naue serit. dat habenti. germinat ultro:
Terra dei regnum. granum facit esse sinapis.
A sompno surgit. tempestas iussa quiescit.
.v. E. porcos mergit. stat sanguis. mortua surgit.
.vi. F. fabri nat[illegible] in uocat. hinc mittit duodenos.
Ungunt infirmos oleo. monstratur herodes:
Captum clausisse. tunc decollasse iohannem.
Hinc missi redeunt. desertum naue requirunt.
Turbe concurrunt. panes dat quinque secutis.
Montem sero petit orare. labore grauatos:
Serpens calcat aquas. fantasma putant. mare linquunt:
Genesareth ueniunt. sanat qui se tetigerat.
.vii. G. de non lotis manibus. chananea precatur.
Hinc in decapoli surdus mutusque iuuatur.
.viii. H. septem panes tribuit. signum pharisei:
Querunt. naue fretum transit. fermenta cauete.
Bethsaidam ueniunt: ubi cecum lumine ditat.
Quem dicunt homines. sathanas retro uade. sequens me.
Tolle crucem. perdens animam: saluam facit illam.

b. [illegible] b. xvii. ix.
.ix. I[illegible] sub ditis mutatur.
b. [illegible]
[illegible] stateras [illegible] tales monet esse.
b. [illegible] f. [illegible]
Non prohibet [illegible] de carne [illegible]
b. xviii. [illegible] f. xviii. b. v. xiiii.
Scandala [illegible] meriti [illegible] sequitur sal.
b. xix. xvi. b. xix. xviii.
.x. K. [illegible] beri [illegible]
b. [illegible] b. xix. xviii.
Sed [illegible] [illegible] consilium.
b. xix. xviii. b. xix. xviii.
Quis [illegible] de morte [illegible]
f. xx. f. xx.
Hic [illegible] zebedei. hicque mouentur.
f. xx.
Discipuli. in [illegible] iubetur.
b. xx. xviii.
[illegible] de iericho uenientes illuminat [illegible]
a. xxi. xix. xii.
.xi. L. sedet [illegible] clamant benedictus.
b. xxi. xii. f. xxi.
Bethaniam [illegible] adit. rediens ficulnem maledicit.
b. xxi. xix. b. xvii. xvii.
De templo tollit. et habere fidem monet. et sic:
b.
[illegible] mentitur. quamvis dimittere debet
b. xxi. xx. b. xxii. xx.
.xii. M. [illegible] agricola. necat heredem. pharisei:
b. xxii. xx.
De censu querunt. saducei de muliere.
f. xxii. b. xxii. xx.
Mandatum scriba querit. xpisti pater est quis.
b. xxiii. xx.
Scribas qui querunt prima loca cauere monemur.
h. xxi. b. xxiiii. xvii.
.xiii. N. laudat uiduam. templo ponendo ruinam.
b. xxiiii. xvii. f. xxv.
Signaque iudicii. iubet omnibus hic uigilare.
a. xxvi. [illegible]. xviii. a. xxvi. xxii. xviii. b. xxvi. xxii.
Passio uicina tenet. [illegible] petrus negat. et — flet.
a. xxvii. xxiii. xix.
Et sic finitur. reliquo dominus sepelitur.

Et cum transisset: marci pars ultima stat.

Lucas.

k. k.
.i. A. Zacharie gabriel uenit. inde marie.
k. k. k.
Hec it ad elisabeth. ioha nascitur. et benedictus:
k.
A patre canitur. crescens puer. abdita querit.
e. i. k.
.ii. B. xpm generat. pastoribus angelus astat.
k. k.
Hinc circumcisus ad templum ducitur infans.
k. k.
Jerusalem uadit. pater hunc materque requirunt.
b. iii. i. a. iii. i. iii.
.iii. C. xpm baptizat. predicat ante iohannes.
e. i.
Hinc baptizatum sequitur generatio xpisti.
b. iiii. i. k.
.iiii. D. xpm temptat. legit nazareth ysaiam.
k. k.
In montem ducunt ubi precipitent. abit ipse.
h. i. b. viii. i. h. i.
Obsessum sanat. socerum — . multosque dolentes.
b. xiii. iiii. k.
.v. E. de naue docet. laxareque retia suadet.
b. viii. i.
Leprosum mundat. deserta petens. abit. orat.
b. ix. ii. b. ix. ii. b. ix. ii.
Hinc lectum tollit. leui uocat. et locat utres.
b. xii. ii. b. xii. iii. b. v. iii.
.vi. F. sata transit. sana manus fit. mons petitur. quo:
b. x. iii.
Pernoctans orat. uocat illuc discipulos. et:
e. v. k.
Bis ter esse facit. beat illos. diuitibus ue.
e. v. e. xv. k. e. xii. e. vii.
Dilige. mensura. cecus — . trabs. arbor. arena.

e. viii. k.
.vii. G. seruum sanat. adolescens a nece surgit.
e. xi. e. xi.
Ad xpistum mittit ioha. xpistus laudat eundem.
e. xi. a.
Non satiantur. dimittit peccata marie.
k. b. xiii. iii.
.viii. H. dominum pascunt mulieres. seminat extra.
b. v. iiii. b. xxv. iiii. b. xi. iii. b. viii. iiii.
Lucernam ponit. dat habenti. stant foris. undas:
b. viii. v. b. ix. v. b. ix. v.
Sed [illegible] pescit. [illegible] ergit. — stat sanguis. mortua surgit.
e. ix. k.
.ix. I. Bis sex mittit. ioha uiuere credit herodes.
a. xiiii. vi. vi. b. xvi. viii. b. xvi. viii.
Dat panes quinque. quem me dicunt. comitans me:
i. xiiii. b. xvii. ix. b. xvii. ix.
Tolle crucem. transfigurat. rediens fugat hostem.
b. xvii. x. b. xviii. ix. h. ix.
Passio monstrata: contendunt. — non prohibere.
k. e. viii.
Ut ignem petimus. uulpes foueas habet. unus:
e. viii. k.
Uult sepelire patrem. monstrare domi petit alter.
e. x. k.
.x. K. messis multa. mittuntur septuaginta.
e. xi. k.
Ve tibi corozaim. uidi sathanan cecidisse.
e. xi. e. xiii.
Confiteor. multi reges. de samaritano
k. k.
Temptanti dicit. facit hic conuiuia martha
e. vi. e. vii. b. xvii. ix. k.
.xi. L. orare docet. petit. — bostes pellitur. arma:
e. xii. k.
Aufert. immundus redit. hic de uentre beato.
b. xii. viii. b. v. viii. s. viii. e. vi.
Est signum ione. lucerna sequens. oculusque.
k. e. xxiii.
Inuit pharisseus. ibi ue multiplicatur.
b. xvi. viii. e. x. e. x.
.xii. M. fermentum cauet. et post dicta. iubetque
e. xii. k.
Ne timeant. de blasphemis. dic diuidat inquit.
k. k. e. vi.
Culpat auariciam. facit horrea. querite regnum.
b. xix. x. e. vi.
Vendite cuncta. date. celoque parate thesauros.
k. e. xxiiii.
Lumbi sint cincti. seruos beat hic uigilantes.
k. k. k.
Cui [illegible] plus donatur. ignem. baptisma. coartat.
e. x. b. xvi. viii. s. ix.
Non ueni pacem dare. iudicium subit astre.
e. v.
Compones ob iter aduerso cum sociatis.
k. k.
.xiii. N. ponit galileos. et turrim cecidisse.
k. k.
Ficu suadetur penitentia. curua iuuatur.
b. xiii. iiii. e. vii.
Granum fermentum. portas intrare per artas.
e. vii. e. xx. k.
Nescio uos. primus erit imus. dicite uulpi.
e. xxiii.
Jerusalem missos lapidat. perimitque prophetas.
k. k.
.xiiii. O. [illegible] ydropicum. conuiuia sedere docetur.
k. k. e. xxii.
Prandia fac miseris. uocat ad cenam. renuuntque.
e. x. s. ix k. k. b. v. ix.
Tolle crucem. linquens tua. te. turris. modo rex. sal.
e. xviii. k.
.xv. P. dat ouem. dragmam. cum nato luxurioso.
k. e. vi.
.xvi. Q. sit uillicus et reuiuit seruire duobus.
k. e. xi.
Nobis alta. deo sunt inferiora. prophete.
e. xi. e. v.
Ab ioha uim patitur. nec aper de lege peribit.
b. xix. x. k.
Uxorem linquens mechatur. lazarus hic est.

b. xviii. ix. — e. xviii. — e. xviii.
.xv. R. Increpat facientem scandala. corripe. dona.
b. xvii. xi. — b. xvii. xi.
Augerique fidem poscunt. similemque sinapi:
k.
Esse monet uacuum. redit post omnia seruum.
k. — k.
Leprosisque decem mundat. querunt pharisei:
k.
Quando regnum dei uenit. intra uos reperitur.
b. xxiiii. xii. — e. xxiiii.
Signa dat aduentus. ad corpus aues properabunt.
e. vi. — k.
.xvii. S. orare iubet. iudex subit. ecce quod fiet:
k. — k.
De reprobis uiduis. fidem ne putas reperiri.
b
Orantesque duo. qui se leuat hic reprimetur.
b. xix. x. — b. xix. x.
Imponens pueris manus. uetus dat omnia uendere.
b. xx. x. — b. xx. x.
Passio monstratur. cecus iherico reparatur
k. — a. xxi. xi. xii.
.xix. T. de zacheo. dicunt turbe benedictus.
a. xxi. xi. xii. — k.
In pullo residens transit. ecce si taceant hii:
k. — a. xxi. xi. ii.
Clamabunt lapides. flet. pellit ab ede prophanos.
b. xxi. xi. — b. xxi. xii.
.xx. V. Cur hec faciat querunt. heresque necatur.
b. xxii. xii. b. xxii. xii. b. xxii. xii.
Hinc census. mulier. et de xpisti patre querit.
b. xxiii. xii.
Scribas qui querunt prima loca cauere iubentur.
b. xiii. — b. xiiii. xiii.
.xxi. X. laudat uiduam. templi ponendo ruinam.
b. xxiiii. xiii. s. xvii. — k.
Signa dat aduentus. animam patientia seruat.
k. — b. xxiiii. xiii.
Crapula dampnatur. uigiles orare iubentur.
b. xiii.
.xxii. Y. pasche signum dedit amphora. passio dicta est.
k.
.xxiii. Hinc ad pilatum deducitur. post ad herodem.
.xxiiii. Valde diluculo. pro summa parte teneto.

Johannes.

k. — k.
.i. A. In principio. testis baptista probatur.
k. — k. — k.
Per moysen lex. Nemo deum uidit. fert xpistum:
k. — a. iii. i. iii.
Se negat. et uocem dicit. baptizat in unda.
k. — k.
Xpistum demonstrat. Dicitque uidisse columbam.
k. — k
Andreas fratrem uocat. huic nomen uariatur.
k. — k.
Xpistus philippum uocat. hic quoque nathanaelem.
k. — k.
Hunc laudat xpistus. subit angelus inde uidendus.
k. — a. xxi. xi. xix.
.ii. B. uinum fit aqua. iam festo sunt prophanos:
a. xxi. xi. xx.
De templo pellit. quod signum das faciens hec
k. — k.
Soluite templum hoc. se xpistus non credit illis
k. — k.
.iii. C. Nichodemus adest. serpens xpisto similatur.
k. — k.
Mundum dilexit deus. et quod iudicet ipsum:
g. i. ix. — k.
Natum non misit. odit faciens mala lucem.
k. — k.
Fit contentio de baptismate. hunc iohannes profert:
k.
Xpisti baptisma. sponsi se dicit amicum.
k. — k.
Esse necesse docet minui se. crescere xpistum.

k. — k.
.iiii. D. per samariam transit. lassus sedet. undas:
k. — k.
Samaritana uenit haurire. reuersa docebit.
k. — a. xiii. vi. iiii.
Hinc redit in chana galilee. dicit honorem:
k.
In patria nulli. sanatur regia proles.
k.
.v. E. propter piscinam sanatur languidus. illum:
k. — k.
Inuenit in templo. prohibet peccare secundo.
k. — k.
Usque modo pater est operans. non filius a se.
k.
Quid facit. atque pater quemquam non iudicat. hora:
k.
Adueniet quando uiuent surgentque sepulti.
k. — k.
Velle patris quero. quod de me testificatur:
k.
Ardens lucerna. non accipit genitorem
k. — k.
De me scriptura canunt. ueniet quem suscipientes.
k. — k.
Credere gloria non sinit. est moyses mi testis.
a. xiiii. vi. ix. — k.
.vi. F. Post hec quinque panes dat. rex fugit esse.
d. xii. viii. — k. — k.
Signa petunt. manna proponunt. panis ego sum.
k. — a. xiii. vi. iiii.
Quem mihi dat genitor uenit ad me. filius hic est:
k.
Ioseph. nemo uenit ad me nisi de patre tractus.
k.
Discipuli cedunt carnem dum comedenda docetur.
k. — k.
Vite uerba tenes. subit inde diabolus unus.
k. — k.
.vii. G. post hec uadit galileam. ne manifesta.
k. — k.
Ad festum non ascendit. bonus hic. negat alter.
k. — k.
Quomodo scit que non didicit. mea non mea dicit.
k. — k.
Quare me uultis occidere. fertur habere:
k.
Demonium. quod sanauit uir reputatis.
k. — k.
Sabbata non soluit circumcidens. prohibentur:
k. — k.
Iudicium falsum. me nescitis. sed genitorem:
k. — k.
Nescitis. nemo tenuit. nec uenerat hora:
k.
Eius. queretis sed uos non inuenietis.
k. — k.
Numquid hic ad gentes ibit. uocat hic sitientes.
k.
.viii. H. xpistus uadit in montem. unusque redisset:
k.
Ac scribit dictam non condempnat mulierem.
k.
Si mihi sum testis: uerus tamen esse probabor.
k. — k.
Nescitis me. non quo uado uenire poteritis.
k.
Qui mihi non credit in peccato morietur.
k. — k.
Principium sum. peccato seruit faciens hoc.
k. — k.
Vos ex patre malo. quis me peccasse probabit:
k. — k.
Demonio plenum dicunt. et samaritanum.
k.
Si me glorifico mea gloria non erit ulla.
k.
Se prius esse docet abraham. lapidare conantur.
k. — k. 9 b. iii.
.ix. I. Cecum natum curat. iudex ego ueni:

In mundum. cecos sanant. cecantesque uidentes.

.x. R. Qui non intrat ouile per hostia fur est.

A me nemo capit animam. quam pono resumo.

Insanum quidam dicunt. et demone plenum.

Dic nobis palam si xpistus sis. sumus unum.

Inquit ego genitorque meus. lapidare con

Blasphemum. Dii uos estis scriptum reperis.

.xi. L. Languet iam lazarus. et bis sex horas habet

Quoque dies. offenderit qui nocte uagatur.

Colligitur iam concilium. caiphasque prophetat.

Hui. Abit in uillam xpistus que dicitur effrem

d. xxi. xxi. — l. x.

.xii. M. Sex ante dies it bethaniam. faciuntque

a. xxi. xi. xix.

Hic cenam sibi. erat asina ueniens. Benedictus.

Iudei a turbis. gentes dixere philippo.

Hic granum. perdit animam qui diligit illam.

Me comitare mihi si quis uis esse minister.

Clarificaui dicit uox et clarificabo.

Est mundi princeps. exaltatus fuero si.

Dum lux est ite. quod non tenebre capiant uos

Quis e principibus credit. metuunt phariseos.

In me qui credit in me non credit. ego lux.

g. s. xx.

In mundum ueni. non iudex immo redemptor

.xiii. N. Die ante diem festum. lauat ipse pedes qui

Fecit eos. Estis mundi. sed non simul omnes.

a. xx. x. vi.

Non seruus maior. estis faciendo beati.

Qui si quem mitto recipit. me sumet in illo.

a. xxvi. xiiii. xxii.

Unus me tradet. Quis sit querit zebedeus.

a. xxvi. xiiii. xxii.

Mandatum dat. et hic petrum docet esse negandum.

.xiiii. O. Non turbetur cor uestrum. mansio multa.

Sum uia. Nam nemo uenit ad patrem nisi per me.

Hec maiora faciet qui crediderit me.

Quicquid posceris faciam. seruat amans me

.xv. P. Sum uitis ego. mundi sermone docentur.

Maiorem nemo. si mundus uos etiam me

Odit. peccantem nichil excusare potest nunc.

.xvi. Q. Dixi uobis hoc. expedit ut ego uadam.

Que patris et mea sunt. uestras in gaudia uertam.

Tristicias. tristes sunt dum pariunt mulieres.

Hora uenit quando me linquentes fugietis.

In mundo uobis presure. pax erit in me.

.xvii. R. Tollens oculos se poscit glorificari.

Hec est eterna: te me cognoscere uita.

Pro cunctis rogo qui credunt ut sint uolo mecum.

a. xxvi. xv. xxii.

.xviii. S. Latro petitur in.

a. xxvi. xv. xxiii.

.xix. T. xpistus sepelitur.

g. xvii.

.xx. V. Valde mane. sufflat. clauesque dat unde.

.xxi. X. Post hec manifestauit. piscemque comedit.

.xxii. Y. Agnos committit. In te librum joha finit.

Incipit epistola sancti Ieronimi presbiteri ad Paulinum de omnibus divine historie libris.

Frater Ambrosius tua michi munuscula perferens detulit et suavissimas litteras, que a principio amicitiarum fidem probate iam fidei et veteris amicitie preferebant. Vera enim illa necessitudo est, et Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola et palpans adulatio, sed dei timor et divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adisse populos, maria transisse, ut eos quos ex libris noverant coram quoque viderent. Sic Pitagoras Memphiticos vates, sic Plato Egyptum, et Architam Tarentinum, eamque oram Italie que quondam Magna Grecia dicebatur, laboriosissime peragravit, ut qui Athenis magister erat et potens, cuiusque doctrinam Achademie gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecunde discere, quam sua inpudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur, captus a piratis et venundatus, etiam tiranno crudelissimo paruit. Captivus, vinctus et servus, tamen quia philosophus maior emente se fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentie fonte manantem, de ultimis Hispanie Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus, et quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi, aliud extra urbem quererent. Apollonius sive ille magus ut vulgus loquitur, sive philosophus ut Pitagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scitas, Massagetas, opulentissima Indie regna penetravit, et ad extremum latissimo Phison amne transmisso pervenit ad Bragmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo et de Tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura, de moribus ac de cursu dierum et siderum audiret docentem. Inde per Elamitas, Babilonios, Chaldeos, Medos, Assirios, Parthos, Siros, Fenices, Arabes, Palestinam reversus Alexandriam, perrexit Ethiopiam, ut gymnosophistas et famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, et semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus.

Quid loquar de seculi hominibus, cum apostolus Paulus vas electionis et magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus? Post Damascum Arabiamque lustratam, ascendit Ierosolimam ut videret Petrum, et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim misterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quattuordecim assumpto Barnaba et Tito exposuit apostolis evangelium, ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie viva vox, et in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et Eschines cum Rodi exularet, et legeretur illa Demostenis oratio quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem? Nec hoc dico quod sit aliquid in me tale, vel quod a te possit vel velit disci, sed quod ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis, etiam si artificis et plaste cessent manus, tamen virtute tota est quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysi et prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis postea doceret confidenter. Arma enim militie nostre non carnalia sunt, sed potentia deo ad destructionem munitionum, cogitationes destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et captivantes omnem intellectum ad obediendum Christo, et parati subiugare omnem inobedientiam. Timotheum scribit ab infantia sacras litteras eruditum, et hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manus presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras virtutes episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque eligat scripturarum: Obtinentem, inquit, eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, et contradicentes revincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, et quantum edificat ex vite merito ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta, immo per Malachiam dominus, interrogavit sacerdotes legem. Intantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga patrem tuum et annuntiabit tibi, seniores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo octavodecimo: Cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti viri, cum eum arbori vite David que in paradiso est compararet, et inter ceteras virtutes etiam hoc intulit: In lege domini voluntas eius, et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime visionis iustos ait fulgere quasi stellas, et intelligentes, id est doctos, quasi firmamentum. Videns quantum inter se distet iusta rusticitas et docta iustitia, alios stellis, alios celo comparavit. Quamquam iuxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur Paulus apostolus vas electionis dicitur? Nempe quia legis et scripturarum sanctarum armarium est. Pharisei stupent in doctrina domini, et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis spiritus sanctus suggerebat, et erant iuxta quod scriptum est, docibiles dei. Salvator duodecim annos impleverat, et in templo sedens de questionibus legis interrogans, magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum dicimus Petrum, nisi Iohannem, quorum uterque dicere poterat: Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes sit, ut tu putas, piscator indoctus; et unde illa vox obsecro: In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus erat verbum? Logos grece multa significat: nam et verbum est, et ratio, et supputatio, et causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula que subsistunt; que universa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demostenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, et quamquam stultitia predicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam autem non seculi huius, nec principum seculi istius qui destruuntur, sed loquitur dei sapientiam in misterio absconditam, quam predestinavit deus ante secula. Dei sapientia Christus est. Christus enim dei virtus et dei sapientia. Hec sapientia in misterio abscondita est. De qua et noni psalmi titulus prenotatur: Pro occultis filii; in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi, et qui in misterio absconditus erat, predestinatus est ante secula. Predestinatus autem et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete appellabantur videntes, quia videbant eum quem ceteri non videbant. Abraham vidit diem eius, et letatus est. Aperiebantur celi Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, et revelatione opus est ut intelligatur, ac revelata facie domini gloriam contemplemur. Liber in Apocalipsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti enim hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille reseraverit qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, qui claudit et nemo aperit. In Actibus apostolorum sanctus eunuchus, immo vir, sic enim eum scriptura cognominat, cum legeret Ysaiam prophetam, interrogatur a Philippo: Putasne intelligis que legis? Respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego, ut de me loquar interim, nec sanctior sum hoc eunucho, nec studiosior, qui de Ethiopia, id est de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam, et tantus amator legis divineque scientie fuit in eo, ut etiam in vehiculo sacras litteras legeret. Et tamen cum librum teneret et verba domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis consonaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus

ostendit ei Ihesum, qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credidit eunuchus, baptizatur, fidelis et sanctus est, ac magister de discipulo. Plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato sinagoge templo repperit. Hec a me perstricta sunt breviter (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres te in scripturis sanctis sine previo et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rethoricis, philosophis, geometricis, dialeticis, musicis, astronomicis, astrologicis, medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, et in tres partes scinditur, in doctrinam didascalicam, theorin logon et usum. Ad minores artes veniam, que non tam lingua quam manu administrantur: agricole, cementarii, fabri, metallorum lignorumque cesores, lanarii quoque et fullones, et ceteri qui variam supellectilem et vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor, a feminis quod viros doceant, et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum disserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sacras post seculares litteras venerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint hoc legem dei putant, nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit et non vitiosissimum dicendi genus, depravare sententias, et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Omerocentonas et Virgiliocentonas, ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere christianum, quia scripserit: Iam redit et virgo, redeunt Saturnia regna, Iam nova progenies celo dimittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate meę vires, mea magna potentia solus. Et post verba salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Puerilia sunt hec et circulatorum ludo similia, docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, nec hoc quidem scire quod nescias.

Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terre, de confusione linguarum, de descensione usque ad Egyptum scribitur Hebreorum. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum misticis divinisque preceptis. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe, et vestes Aaron, et totus ordo leviticus spirant celestia secreta. Numeri vero nonne totius arithmetice et prophetie Balaam, et quadraginta duarum mansionum per heremum mistica continent? Deuteronomium quoque, secunda lex et evangelice legis prefiguratio, nonne sic ea habet que priora sunt, ut tamen nova sint omnia? Hucusque Moyses, hucusque pentatheucus, quibus quinque verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie quam non mistica suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur, omnesque leges dialectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus, et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea manifestius vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad Ihesum Nave, qui typum domini non solum in gestis verum et in nomine portat; transit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestisque Ierusalem spiritualia regna describit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figure sunt. Ruth Moabitis Ysaie explet vaticinium dicentis: Emitte agnum domine, dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon. Samuel in Heli mortuo et in occisione Saul veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atque David novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur. Malachim, id est Regum tertius et quartus liber, a Salomone usque ad Ieconiam, et a Ieroboam filio Nabath usque ad Osee qui ductus est in Assirios, regnum Iuda et regnum Israel describit. Si historiam respicias, verba simplicia sunt; si in litteris sensum latentem, ecclesie paucitas et hereticorum bella contra ecclesiam narrantur. Duodecim prophete in unius voluminis angustias coartati, multo aliud quam sonant in littera prefigurant. Osee crebro nominat Effraim, Samariam, Ioseph et Iezrael, et uxorem fornicariam et fornicationis filios, et adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore viduam sedere, et sub veste lugubri viri ad se reditum prestolari. Iohel filius Phatuel describit terram duodecim tribuum eruca, bruco, locusta, rubigine vastante corruptam, et post eversionem prioris populi effusum iri spiritum sanctum super servos dei et ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, et effusum in cenaculo Syon, qui centum viginti ab uno usque ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes quindecim graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mistice continentur. Amos pastor et rusticus et ruborum mora distringens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quatuor scelera Damasci, Gaze et Tyri et Idumee, et filiorum Ammon et Moab, et in septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste, et stantem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum dei. Abdias qui interpretatur servus domini, personat contra Edom sanguineum terrenumque, fratris quoque Iacob semper emulum hasta percutit spirituali. Iona columba pulcherrima, naufragio suo passionem domini prefigurans, mundum ad penitentiam revocat, et sub nomine Ninive salutem gentibus nuntiat. Micheas de Morasthi coheres Christi vastationem annuntiat filie latronis, et obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit iudicis Israel. Naum consolator orbis increpat civitatem sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Abacuc luctator fortis et rigidus stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit celos gloria eius, et laude eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias speculator et archanorum domini cognitor audit clamorem a porta piscium, et eiulatum a secunda, et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus pile, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento. Aggeus festivus et letus, qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret, destructum templum edificat, dominumque patrem inducit loquentem: Adhuc paululum modicumque, et ego commovebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus. Zacharias memor domini sui multiplex in prophetia, Ihesum vestibus sordidis et lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit et dextris, ut post equos rufos, varios et albos, et dissipatas quadrigas ex Effraim et equum de Ierusalem pauperem regem vaticinetur et predicet sedentem super pullum filium asine subiugalis. Malachias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione Israel et vocatione gentium: Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. Ysaiam, Ieremiam, Ezechielem et Danielem quis possit vel intelligere vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere sed evangelium; secundus virgam nuceam et ollam succensam a facie aquilonis, et pardum spoliatum suis coloribus, et quadruplex diversis metris nectit alphabetum. Tertius principia et finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebreos iste partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur. Quartus vero qui et extremus inter quatuor prophetas temporum conscius et totius mundi philostoricus, lapidem precisum de monte sine manibus et regna omnia subvertentem claro sermone pronuntiat. David Symonides noster, Pindarus et Alceus, Flaccus quoque, Catullus et Serenus, Christum lira personat, et in decacordo psalterio ab inferis resurgentem excitat. Salomon pacificus et amabilis domini mores corrigit, naturam docet, ecclesiam iungit et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium. Hester in ecclesie typo populum liberat de periculo, et interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii et diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon liber, id est instrumenti veteris

6

epithomen tantum ac talis est ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasque verborum et praetermissae in regum libris tanguntur historiae et innumerabiles explicantur evangelii quaestiones. Hesdras et Neemias adiutor videlicet et consolator a domino in uno volumine artantur. Instaurant templum, muros extruunt civitatis, omnisque illa turba populi redeuntis in patriam et descriptio sacerdotum, levitarum, Israhelis, proselitorum, ac per singulas familias murorum et turrium opera divisa, aliud in cortice praeferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me scripturarum amore raptum excessisse modum epistulae, et tamen non implesse quod volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum socraticum illud impletur in nobis: Hoc tantum scio quod nescio. Tangam et novum breviter testamentum. Matheus, Marcus, Lucas et Iohannes quadriga domini et verum cherubin quod interpretatur scientiae multitudo [vel plenitudo], per totum corpus oculati sunt, scintillae micant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos et in sublime tendentes, terga pennata et ubique volitantia. Tenent se mutuo sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus sancti spiritus perduxerit. Paulus apostolus ad septem scribit ecclesias. Octava enim ad Hebreos a plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titum, Philemonem pro fugitivo famulo [onesimo] deprecatur. Super quo tacere melius puto quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam et nascentis ecclesiae infantiam texere, sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cuius laus est in evangelio, animadvertimus pariter omnia verba illius animae languentis esse medicinam. Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas septem epistulas ediderunt tam misticas quam succinctas, et breves pariter et longas, breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui eas lectione discutiat [vel rarus sit qui non in earum lectione caecutiat]. Apocalipsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum dixi pro merito voluminis. Laus omnis inferior est, in verbis singulis multiplices latent intelligentiae. Oro te, frater karissime, inter haec vivere, ista meditari, nichil aliud nosse, nichil quaerere. Nonne tibi videtur iam hic in terris regni caelestis habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis simplicitate et quasi vilitate verborum, quae vel vitio interpretum vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam contionem facilius instruerent, et in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans et hebes, ut haec me nosse pollicear, et eorum fructus capere [in terris] quorum radices in caelo fixae sunt, sed velle fateor. Sedenti me praefero [vel sedenti me praeferre], magisterium renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, qui quaerit invenit. Discamus in terris quorum nobis scientia perseveret in caelo. Obvius te manibus excipiam et, ut inepte aliquid ac de Hermagorae tumiditate effundam, quicquid quaeris tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum saeculi, fidem amicitiae, amorem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem etiam absque illo ipsa epistula praeferebat. Festina, quaeso te, et haerentis in salo naviculae funem magis praecide quam solve. Nemo renuntiaturus saeculo bene potest vendere quod contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: avaro tam deest quod habet quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est, infidelis autem etiam obulo indiget. Sic vivamus quasi nichil habentes et omnia possidentes. Victus et vestitus divitiae christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende; si non habes, proice. Tollenti tunicam et pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu semper retractans et diem de die trahens caute et pedetemptim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum deo dedit qui se obtulit. Apostoli navem tantum et retia reliquerunt. Vidua duo era mittit in gazophilatium et praefertur Croesi divitiis. Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Aliud.

Desiderii mei desideratas accepi epistulas, qui quodam praesagio futurorum cum Daniele sortitus est nomen, obsecrantis ut translatum in latinam linguam de hebraeo sermone pentateucum nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe et obtrectatorum latratibus patens, qui me asserunt in septuaginta interpretum suggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quasi vinum probantes, cum ego saepissime testatus sim me in tabernaculo dei offerre quae possim, nec opes alterius aliorum paupertate foedari. Quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquae translationem Theodotionis miscuit, asterisco ※ et obelo ÷, id est stella et veru, opus omne distinguens, dum aut illucescere facit quae minus ante fuerant, aut superflua quaeque iugulat et confodit, maximeque quae evangelistarum et apostolorum auctoritas promulgavit, in quibus multa de veteri testamento legimus quae in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex Aegypto vocavi filium meum, et: Quoniam Nazareus vocabitur, et: Videbunt in quem compunxerunt, et: Flumina de ventre eius fluent aquae vivae, et: Quae nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascenderunt, quae praeparavit deus diligentibus se, et multa alia quae proprium ΣΥΝΤΑΓΜΑ desiderant. Interrogemus ergo eos ubi haec scripta sint, et cum dicere non potuerint, de libris hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum aeque in Isaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectantur et hiberas naenias libris autenticis praeferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudaei prudenti factum dicunt esse consilio, ne Ptolomeus unius dei cultor etiam apud Hebreos duplicem divinitatem deprehenderet, quod maxime idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur de patre et filio et spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt, ut et regi satisfacerent et archanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo extruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent, cum Aristeus eiusdem Ptolomei ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΣ et multo post tempore Iosephus nichil tale retulerint, sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem. Ibi spiritus ventura praedicit, hic eruditio et verborum copia ea quae intelligit transfert. Nisi forte putandus est Tullius Oeconomicum Xenofontis et Platonis Pythagoram et Demosthenis pro Ctesiphonte afflatus rethorico spiritu transtulisse, aut aliter de eisdem libris per septuaginta interpretes, aliter per apostolos spiritum sanctum testimonia texuisse, ut quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minime, sed post priorum studia in domo domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, et quod nesciebant dubiis protulere sententiis; nos post passionem et resurrectionem eius non tam prophetiam quam historiam scribimus. Aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod melius intelligimus, melius et proferimus. Audi igitur, aemule; obtrectator, ausculta. Non damno, non reprehendo septuaginta, sed confidenter cunctis illis apostolos praefero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante prophetas inter spiritualia charismata positos lego, in quibus ultimum paene gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebreos, diversarum urbium magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est si contra se postea ab apostolis usurpata testimonia probaverunt, et emendatiora sunt exemplaria latina quam greca, greca quam hebrea. Verum haec contra invidos. Nunc te precor, Desideri karissime, ut quia tantum opus me subire fecisti et a Genesi exordium capere, orationibus iuves, quo possim eodem spiritu quo scripti sunt libri in latinum eos transferre sermonem.

Explicit prefatio. Incipit liber bresith .i. Genesis.

L I B E R

÷ Spiritus latinus fouebat sicut auis oua.
÷ Sicut sapientia Artifex superfertur faciendo opi
Non temporaliter uel loco uocis sed mouendo sibi aeterno
Lux aluendo. i. purgando tenebras.
÷ Aquila in capitulo.

In principio creavit deus celum et terram. Terra autem erat inanis et vacua. et tenebre erant super faciem abyssi. Et spiritus domini ferebatur super aquas. Dixitque deus. Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit deus lucem quod esset bona: et divisit lucem a tenebris. Appellavitque lucem: diem et tenebras noctem. Factumque est vespere et mane dies unus. Dixit quoque deus. Fiat firmamentum in medio aquarum: et dividat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum. Divisitque aquas que erant sub firmamento ab his que erant super firmamentum. et factum est ita. Vocavitque deus firmamentum celum. Et factum est vespere et mane dies secundus. Dixit vero deus. Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida. Factumque est ita. Et vocavit deus aridam terram. congregationesque aquarum appellavit maria. Et vidit deus quod esset bonum. et ait. Germinet terra herbam virentem. et facientem semen. et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum. cuius semen in semet ipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra herbam virentem. et afferentem semen iuxta genus suum. Lignumque faciens fructum et habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit deus quod esset bonum. et factum est vespere et mane dies tertius. Dixit autem deus. Fiant luminaria in firmamento celi ut dividant diem et noctem. et sint in signa et tempora et dies et annos: ut luceant in firmamento celi. et illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque deus duo magna luminaria. Luminare maius ut preesset diei. et luminare minus ut preesset nocti. et stellas. Et posuit eas in firmamento celi ut lucerent super terram. et preessent diei ac nocti: et dividerent lucem ac tenebras. Et vidit deus quod esset bonum. Et factum est vespere et mane dies quartus. Dixit etiam deus. Producant aque reptile anime viventis et volatile super terram sub firmamento celi. Creavitque deus cete grandia et omnem animam viventem atque motabilem. quam produxerant aque in species suas. et omne volatile secundum genus suum. Et vidit deus quod esset bonum: benedixitque eis dicens. Crescite et multiplicamini. et replete aquas maris. avesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere et mane dies quintus. Dixit quoque deus. Producat terra animam viventem in genere suo. iumenta et reptilia et bestias terre secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species suas. et iumenta et omne reptile terre in genere suo. Et vidit deus quod esset bonum et ait. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. et presit piscibus maris et volatilibus celi: et bestiis universeque terre. Omnique reptili quod movetur in terra. Et creavit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam. ad imaginem dei creavit illum. Masculum et feminam creavit eos. Benedixitque illis deus et ait. Crescite et multiplicamini. et replete terram. et subicite eam. et dominamini piscibus maris et volatilibus celi. et universis animantibus que moventur super terram. Dixitque deus. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram. et universa ligna que habent in semet ipsis sementem generis sui. ut sint vobis in escam. et cunctis animantibus terre. omnique volucri celi. et universis que moventur in terra: et in quibus est anima vivens. ut habeant ad vescendum. Et factum est ita. Viditque deus cuncta que fecerat. et erant valde bona. et factum est vespere et mane dies sextus. Igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus eorum. Complevitque deus die septimo opus suum quod fecerat. Et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo. et sanctificavit illum quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit deus ut faceret. Iste sunt generationes celi et terre quando create sunt in die quo fecit dominus deus celum et terram. et omne virgultum agri. antequam oriretur in terra. omnemque herbam regionis priusquam germinaret. Non enim pluerat dominus deus super terram. et homo non erat qui operaretur terram. Sed fons ascendebat de terra irrigans universam superficiem terre. Formavit igitur dominus deus hominem de limo terre et inspiravit in faciem eius spiraculum vite. et factus est homo in animam viventem. Plantaverat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio in quo posuit hominem quem formaverat. Produxitque dominus deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave. Lignum etiam vite in medio paradisi. lignumque scientie boni et mali. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum: qui inde dividitur in quattuor capita. Nomen uni Phison. Ipse est qui circuit omnem terram. Evilath ubi nascitur aurum et aurum illius terre optimum est. Ibique invenitur bdellium et lapis onichinus. Et nomen fluvio secundo Geon. Ipse est qui circuit omnem terram Ethiopie. Nomen vero fluminis tertii Tigris. Ipse vadit contra Assirios. Fluvius autem quartus ipse est Eufrates. Tulit ergo dominus deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis ut operaretur et custodiret illum. Precepitque ei dicens. Ex omni ligno paradisi comede. De ligno autem scientie boni et mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo morte morieris. Dixit quoque dominus deus. Non est bonum esse hominem solum. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre et universis volatilibus celi: adduxit ea ad adam ut videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocavit adam anime viventis. ipsum est nomen eius. Appellavitque adam nominibus suis cuncta animantia et universa volatilia celi: et omnes bestias terre. Ade vero non inveniebatur adiutor similis eius. Inmisit ergo dominus deus soporem in adam. Cumque obdormisset: tulit unam de costis eius et replevit carnem pro ea. Et edificavit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem: et adduxit eam ad adam. Dixitque adam. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Hec vocabitur virago. quoniam de viro sumpta est. Quam ob rem relinquet homo patrem suum et matrem. et adherebit uxori sue: et erunt duo in carne una. Erat autem uterque nudus adam scilicet et uxor eius et non erubescebant. Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terre que fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi: Cui respondit mulier. De fructu lignorum que sunt in paradiso vescimur: de fructu vero ligni quod est in medio paradisi: precepit nobis deus ne comederemus et ne tangeremus illud. ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem. Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocumque die comederitis ex eo. aperientur oculi vestri. et eritis sicut dii scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum: et pulchrum oculis. aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius et comedit. deditque viro suo. Qui comedit. et aperti sunt oculi amborum. Cumque cognovissent se esse nudos. consuerunt folia ficus. et fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem. abscondit se adam et uxor eius a facie domini dei in medio ligni paradisi. Vocavitque dominus deus adam. et dixit ei. Ubi es. Qui ait. Vocem tuam audivi in paradiso et timui eo quod nudus essem. et abscondi me. Cui dixit deus. Quis enim indicavit tibi quod nudus esses. nisi quod ex ligno de quo preceperam tibi ne comederes comedisti: Dixitque adam. Mulier quam dedisti michi sociam: dedit michi et comedi. Et dixit dominus deus ad mulierem. Quare hoc fecisti: Que respondit. Serpens decepit me et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem. Quia fecisti hoc: maledictus es inter omnia animantia et bestias terre. Super pectus tuum gradieris. et terram comedes cunctis diebus vite tue. Inimicitias ponam inter te et mulierem. et semen tuum et semen illius. Ipsa conteret caput tuum: et tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit. Multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos. In dolore paries filios. et sub viri potestate eris. et ipse dominabitur tui. Ade vero dixit. Quia audisti vocem uxoris tue. et comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit tibi: et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane tuo donec revertaris

in terram de qua sumptus es: et inpulit eum. et eiecit eum. Et vocavit adam nomen uxoris sue eva. eo quod esset mater cunctorum viventium. Fecit quoque dominus ade et uxori eius tunicas pelliceas. et induit eos et ait. Ecce adam factus est quasi unus ex nobis sciens bonum et malum. Nunc ergo videte ne forte mittat manum suam et sumat etiam de ligno vite et comedat et vivat in eternum. Emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque adam et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin et flammeum gladium atque versatilem. ad custodiendam viam ligni vite.

4. Adam vero cognovit evam uxorem suam. Que concepit et peperit cain dicens. Possedi hominem per deum. Rursumque peperit fratrem eius abel. Fuit autem abel pastor ovium. et cain agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret cain de fructibus terre munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius: ad cain vero et ad munera eius non respexit. Iratusque est cain vehementer et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum. Quare iratus es. et cur concidit facies tua. Nonne si bene egeris recipies. sin autem male: statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus eius et tu dominaberis illius. Dixitque cain ad abel fratrem suum. Egrediamur foras. Cumque essent in agro: consurrexit cain adversus fratrem suum et interfecit eum. Et ait dominus ad cain. Ubi est abel frater tuus. Qui respondit. Nescio. Numquid custos fratris mei sum. Dixitque ad eum. Quid fecisti: vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam: non dabit tibi fructus suos. vagus et profugus eris super terram.

Dixitque cain ad dominum. Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre et a facie tua abscondar: et ero vagus et profugus in terra. Omnis igitur qui invenerit me: occidet me. Dixitque ei dominus. Nequaquam ita fiet. Sed omnis qui occiderit cain: septuplum punietur. Posuitque dominus in cain signum: ut non eum interficeret omnis qui invenisset eum. Egressusque cain a facie domini habitavit in terra profugus ad orientalem plagam eden.

Cognovit autem cain uxorem suam que concepit et peperit enoch. Et edificavit civitatem. vocavitque nomen eius ex nomine filii sui enoch. Porro enoch: genuit irad. et irad: genuit maviahel. Et maviahel genuit mathusael. Et mathusael: genuit lamech. Qui accepit uxores duas. Nomen uni ada. et nomen alteri sella. Genuitque ada iabel. qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. et nomen fratris eius iubal: ipse fuit pater canentium cythara et organo. Sella quoque genuit tubalcain qui fuit malleator et faber in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcain: noema. Dixitque lamech uxoribus suis. ade et selle. Audite vocem meam uxores lamech: auscultate sermonem meum. Quoniam occidi virum in vulnus meum et adolescentulum in livorem meum. Septuplum ultio dabitur de cain: de lamech vero septuagies septies.

Cognovit quoque adhuc adam uxorem suam. et peperit filium. vocavitque nomen eius seth dicens. Posuit mihi deus semen aliud pro abel quem occidit cain. Sed et seth natus est filius quem vocavit enos. Iste cepit invocare nomen domini.

5. Hic est liber generationis ade. In die qua creavit deus hominem: ad similitudinem dei fecit illum. masculum et feminam creavit eos. Et benedixit illis: et vocavit nomen eorum adam in die quo creati sunt. Vixit autem adam. cxxx. annis et genuit filium ad imaginem et similitudinem suam. vocavitque nomen eius seth. Et facti sunt dies ade postquam genuit seth octingenti anni. genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit adam. anni nongenti. xxx. et mortuus est. Vixit quoque seth centum. v. annis et genuit enos. Vixitque seth postquam genuit enos octingentis. vii. annis genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies seth nongentorum. xii. annorum et mortuus est. Vixit vero enos nonaginta annis et genuit cainan. Post cuius ortum vixit octingentis quindecim annis. et genuit filios et filias. Factique sunt omnes dies enos nongenti. v. annorum et mortuus est. Vixit quoque cainan. lxx. annis et genuit malalehel. Et vixit cainan postquam genuit malalehel octingentis xl. annis. et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies cainan nongenti. x. anni et mortuus est. Vixit autem malalehel. lxv. annis et genuit iared. Et vixit malalehel postquam genuit iared. dccc. xxx. annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies malalehel. dccc. xcv. anni et mortuus est. Vixitque iared clxii. annis et genuit enoch. Et vixit iared postquam genuit enoch. dccc. annis. et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies iared. dccclx. duo. anni. et mortuus est.

Porro enoch vixit. lxv. annis et genuit mathusalem. Et ambulavit enoch cum deo. Et vixit enoch postquam genuit mathusalem. ccc. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies enoch. ccc. lxv. anni. ambulavitque cum deo. et non apparuit. quia tulit eum deus. Vixit quoque mathusalam clxxxvii. annis et genuit lamech. et vixit mathusalam postquam genuit lamech. dcclxxxii. duobus annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies mathusale. dcccc. lxix. anni et mortuus est. Vixit autem lamech. clxxx. duobus annis. et genuit filium. vocavitque nomen eius noe dicens. Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra cui maledixit dominus. Vixitque lamech postquam genuit noe quingentis. lxxxxv. annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies lamech. dcclxx. vii. anni et mortuus est.

Noe vero cum quingentorum esset annorum. genuit sem. cham. et iaphet.

6. Cumque cepissent homines multiplicari super terram. et filias procreassent: videntes filii dei filias hominum quod essent pulchre. acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque deus. Non permanebit spiritus meus in homine in eternum: quia caro est. Eruntque dies illius. c. xx. annorum. Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii dei ad filias hominum. illeque genuerunt: isti sunt potentes a seculo viri famosi.

Videns autem deus quod multa malitia hominum esset in terra. et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore: penituit eum quod hominem fecisset in terra. et tactus dolore cordis intrinsecus. et precavens in futurum delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. ab homine usque ad animantia. a reptili usque ad volucres celi. Penitet enim me fecisse eos.

Noe vero invenit gratiam coram deo. He generationes noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. cum deo ambulavit: et genuit tres filios. sem. cham. et iaphet. Corrupta est autem terra coram deo. et repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam. omnis quippe caro corruperat viam suam super terram. Dixit ad noe. Finis universe carnis venit coram me. Repleta est terra iniquitate a facie eorum. et ego disperdam eos cum terra.

Fac tibi archam de lignis levigatis. Mansiunculas in archa facies et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus. et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arche. quinquaginta cubitorum latitudo. et triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in archa facies: et in cubito consummabis summitatem eius. Ostium autem arche pones in latere deorsum. Cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam diluvii aquas super terram ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est. subter celum. et universa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum et ingredieris archam tu et filii tui. Uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universe carnis bina induces in archam ut vivant tecum masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum. et de iumentis in genere suo. et ex omni reptili terre secundum genus suum. Bina de omnibus ingredientur tecum: ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis. que mandi possunt. et comportabis apud te: et erunt tam tibi quam illis in escam. Fecit igitur noe omnia que preceperat illi deus.

7. Dixitque dominus ad eum. Ingredere tu et omnis domus tua in archam. Te enim iustum vidi coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena et septena. masculum et feminam. De animantibus vero inmundis: duo et duo. masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi que sunt munda septena et septena masculum et feminam. Sed et de volucribus inmundis bina et bina masculum et feminam. ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies vii. ego pluam super terram. xl. diebus et xl. noctibus. et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit igitur noe omnia que mandaverat ei dominus. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aque inundaverunt super terram.

Et ingressus est noe. et filii eius. et uxor eius. et uxores filiorum eius cum eo in archam propter aquas diluvii. De animantibus quoque mundis et inmundis. et de volucribus celi. et ex omni quod movetur super terram duo et duo

ingressa sunt ad Noe in archam masculus et femina, sicut preceperat deus Noe. Cumque transissent vii dies, aque diluvii inundaverunt super terram. Anno sexcentesimo vite Noe, mense secundo, xvii die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magne, et cataracte celi aperte sunt. Et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe, et Sem et Cham et Iapheth filii eius, uxor illius et uxores filiorum eius cum eis in archam. Ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque iumenta iuxta genus suum, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universe aves, omnesque volucres ingresse sunt ad Noe in archam, bina et bina ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingressa sunt, masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut preceperat ei deus. Et inclusit eum dominus de foris. Factumque est diluvium xl diebus et xl noctibus super terram, et multiplicate sunt aque, et elevaverunt archam in sublime a terra. Vehementer inundaverunt, et omnia repleverunt in superficie terre. Porro archa ferebatur super aquas. Et aque prevaluerunt nimis super terram. Opertique sunt omnes montes excelsi sub universo celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro que movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium que reptant super terram. Universi homines et cuncta in quibus spiraculum vite est, in terra mortua sunt. Et delevit omnem substantiam que erat super terram, ab homine usque ad pecus tam reptile quam volucres celi, et deleta sunt de terra. Remansit autem solus Noe, et qui cum eo erant in archa.

8\. Obtinueruntque aque terras cl diebus.

XXI

Recordatus autem deus Noe cunctorumque animantium et omnium iumentorum que erant cum eo in archa, adduxit spiritum super terram, et imminute sunt aque. Et clausi sunt fontes abyssi et cataracte celi, et prohibite sunt pluvie de celo. Reversequе sunt aque de terra euntes et redeuntes, et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Requievitque archa mense vii, vicesima vii die mensis, super montes Armenie. At vero aque ibant et decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium.

II

Cumque transissent xl dies, aperiens Noe fenestram arche quam fecerat, emisit corvum. Qui egrediebatur et non revertebatur, donec desiccarentur aque super terram. Misit quoque columbam post eum, ut videret si iam cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requiesceret pes eius, reversa est ad eum in archam. Aque enim erant super universam terram. Extenditque manum et apprehendens eam intulit in archam. Expectatis autem ultra vii diebus aliis, rursum dimisit columbam ex archa. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aque super terram. Expectavitque nichilominus vii alios dies, et emisit columbam, que non est ultra reversa ad eum.

XXII

Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis imminute sunt aque super terram. Et aperiens Noe tectum arche aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terre. Mense secundo, septima et vicesima die mensis, arefacta est terra. Locutus est autem deus ad Noe dicens: Egredere de archa tu et uxor tua, filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. Cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus que reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram. Crescite et multiplicamini super terram. Egressus est ergo Noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo. Sed et omnia animantia, iumenta et reptilia que reptant super terram, secundum genus suum egressa sunt de archa. Edificavit autem Noe altare domino, et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit domino holocausta super altare. Odoratusque est dominus odorem suavitatis, et ait ad eum: Nequaquam ultra maledicam terre propter homines. Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur ultra percutiam omnem animantem sicut feci. Cunctis diebus terre, sementis et messis, frigus et estus, estas et hyemps, nox et dies non requiescent.

XXIII

9\. Benedixitque deus Noe et filiis eius, et dixit ad eos: Crescite et multiplicamini, et replete terram. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre, et super omnes volucres celi, cum universis que moventur in terra. Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et omne quod movetur et vivit, erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum, et de manu hominis. De manu viri et fratris eius requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite et multiplicamini, et ingredimini super terram, et implete eam. Hec quoque dixit deus ad Noe et ad filios eius cum eo: Ecce ego statuam

II

pactum meum vobiscum, et cum semine vestro post vos, et ad omnem animam viventem que est vobiscum, tam in volucribus quam in iumentis et pecudibus terre, cunctisque que egressa sunt de archa, et universis bestiis terre. Statuam pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram. Dixitque deus: Hoc signum federis quod do inter me et vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum in generationes sempiternas. Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum federis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubibus celum, apparebit arcus meus in nubibus, et recordabor federis mei quod pepigi vobiscum et cum omni anima vivente que carnem vegetat. Et non erunt ultra aque diluvii ad delendam universam carnem. Eritque arcus meus in nubibus, et videbo illum, et recordabor federis sempiterni quod pactum est inter deum et inter omnem animam viventem universe carnis que est super terram. Dixitque deus ad Noe: Hoc erit signum federis quod constitui inter me et omnem carnem super terram.

XXIIII

Erant igitur filii Noe qui egressi sunt de archa, Sem, Cham et Iapheth. Porro Cham ipse est pater Chanaan. Tres isti sunt filii Noe, et ab his disseminatum est omne hominum genus super universam terram. Cepitque Noe vir agricola exercere terram, et plantavit vineam. Bibensque vinum inebriatus est, et nudatus iacuit in tabernaculo suo. Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras. At vero Sem et Iapheth pallium imposuerunt humeris suis, et incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui. Facieque eorum averse erant, et patris virilia non viderunt. Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset que fecerat ei filius suus minor, ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Dixitque: Benedictus dominus deus Sem, sit Chanaan servus eius. Dilatet deus Iapheth, et habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus eius.

XXV

Vixit autem Noe post diluvium trecentis l annis, et impleti sunt omnes dies eius nongentorum l annorum, et mortuus est.

10\. He generationes filiorum Noe, Sem, Cham et Iapheth. Natique sunt eis filii post diluvium. Filii Iapheth: Gomer et Magog, et Madai, Iavan, et Thubal, et Mosoch, et Thiras. Porro filii Gomer: Ascenez, et Riphath, et Thogorma. Filii autem Iavan: Helisa, et Tharsis, Cethim, et Dodanim. Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam et familias in nationibus suis. Filii autem Cham: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan. Filii Chus: Saba, et Evila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba et Dadan. Porro Chus

XXVI

genuit Nemroth. Ipse cepit esse potens in terra, et erat robustus venator coram domino. Ab hoc exivit proverbium: Quasi Nemroth robustus venator coram domino. Fuit autem principium regni eius Babilon, et Arach, et Archad, et Chalanne in terra Sennaar. De terra illa egressus est Assur, et edificavit Niniven et plateas civitatis, et Chale. Resen quoque inter Niniven et Chale. Hec civitas magna. At vero Mesraim genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, et Nepthuim, et Phetrusim, et Chasluim, de quibus egressi sunt Philistiim, et Capthurim. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Ethеum, et Iebuseum, et Amorreum, et Gergeseum, Eveum et Aracheum, Sineum, et Aradium, Samariten, et Amatheum. Et post hos disseminati sunt populi Chananeorum. Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam et Gomorram, et Adamam, et Seboim usque Lesa. Hii filii Cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis. De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Iapheth maiore. Filii Sem: Elam et Assur, et Arphaxat, et Lud, et Aram. Filii Aram: Us, et Hul, et Gether, et Mes. At vero Arphaxat genuit Sale, de quo ortus est Heber. Natique sunt Heber filii duo. Nomen uni Phaleg, eo quod in diebus eius divisa sit terra, et nomen fratris eius Iectan. Qui Iectan genuit Elmodad, et Saleph, et Asarmoth, Iare, et Aduram, et Uzal, Decla, et Ebal, et Abimael, Saba, et Ophir, et Evila, et Iobab. Omnes isti filii Iectan. Et facta est habitatio eorum

de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem. Isti filii Sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie Noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

11. Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de oriente: invenerunt campum in terra Sennaar: et habitaverunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum. Venite faciamus lateres, et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis: et bitumen pro cemento. Et dixerunt. Venite faciamus nobis civitatem et turrim, cuius culmen pertingat ad celum: et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras. Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii Adam, et dixit. Ecce unus est populus, et unum labium omnibus. Ceperuntque hoc facere, nec desistent a cogitationibus suis: donec eas opere compleant. Venite igitur descendamus et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt edificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium universe terre. Et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Hee generationes Sem. Sem centum erat annorum quando genuit Arphaxath biennio post diluvium. Vixitque Sem postquam genuit Arphaxath quingentis annis, et genuit filios et filias. Porro Arphaxath vixit xxxv. annis et genuit Sale. Vixitque Arphaxat postquam genuit Sale ccc.iii. annis, et genuit filios et filias. Sale quoque vixit xxx. annis et genuit Heber. Vixit Sale postquam genuit Heber cccc.iii. annis et genuit filios et filias. Vixit autem Heber xxxiiii. annis et genuit Phaleg. Et vixit Heber postquam genuit Phaleg cccc.xxx. annis et genuit filios et filias. Vixit quoque Phaleg xxx. annis et genuit Reu. Vixit Phaleg postquam genuit Reu cc.ix. annis et genuit filios et filias. Vixit autem Reu xxxii. annis et genuit Sarug. Vixitque Reu postquam genuit Sarug cc.vii. annis et genuit filios et filias. Vixit vero Sarug xxx. annis et genuit Nachor. Vixit Sarug postquam genuit Nachor cc. annis et genuit filios et filias. Vixit autem Nachor xxix. annis et genuit Thare. Vixit Nachor postquam genuit Thare c.x. annis xix. et genuit filios et filias. Vixitque Thare lxx. annis et genuit Abram et Nachor et Aran. Hee autem sunt generationes Thare. Thare genuit Abram et Nachor et Aran. Porro Aran genuit Loth. Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum in terra nativitatis sue in Ur Chaldeorum. Duxerunt autem Abram et Nachor uxores. Nomen autem uxoris Abram Sarai, et nomen uxoris Nachor Melcha filia Aran patris Melche et patris Iesche. Erat autem Sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit itaque Thare Abram filium suum et Loth filium Aran filii sui, et Sarai nurum suam uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Ur Chaldeorum ut irent in terram Chanaan. Veneruntque usque Aran et habitaverunt ibi. Et facti sunt dies Thare cc.v. annorum et mortuus est in Aran.

12. Dixit autem dominus ad Abram. Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram quam monstravero tibi. Faciamque te in gentem magnam et benedicam tibi, et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi: atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque Abram sicut preceperat ei dominus, et ivit cum eo Loth. Septuaginta v. annorum erat Abram cum egrederetur de Aran. Tulitque Sarai uxorem suam et Loth filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, et animas quas fecerant in Aran, et egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam: pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem usque ad convallem illustrem; Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuitque dominus Abram et dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificavit ibi altare domino qui apparuerat ei. Et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem Bethel: tetendit ibi tabernaculum suum ab occidente habens Bethel et ab oriente Hai. Edificavit quoque ibi altare domino et invocavit nomen eius. Perrexitque Abram vadens et ultra progrediens ad meridiem. Facta est autem fames in terra. Descenditque Abram in Egiptum ut peregrinaretur ibi. Prevaluerat enim fames in terra. Cumque prope esset ut ingrederetur Egiptum dixit Sarai uxori sue. Novi quod pulchra sis mulier, et quod cum viderint te Egiptii dicturi sunt: Uxor ipsius est, et interficient me, et te reservabunt. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis, ut bene sit mihi propter te: et vivat anima mea ob gratiam tui. Cumque ita ingressus esset Abram Egiptum: viderunt Egiptii mulierem quod esset pulchra nimis, et nuntiaverunt principes Pharaoni et laudaverunt eam apud illum. Et sublata est mulier in domum Pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam. Fueruntque ei oves et boves et asini et cameli. Flagellavit autem dominus Pharaonem plagis maximis et domum eius propter Sarai uxorem Abram. Vocavitque Pharao Abram et dixit ei. Quidnam est quod fecisti mihi? Quare non indicasti quod uxor tua esset? Quam ob causam hanc dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniunx tua: accipe eam et vade. Precepitque Pharao super Abram viris, et deduxerunt eum et uxorem eius et omnia que habebat.

13. Ascendit ergo Abram de Egipto ipse et uxor eius et omnia que habebat et Loth cum eo ad australem plagam. Erat autem Abram dives valde in possessione argenti et auri. Reversusque est per iter quo venerat a meridie in Bethel usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Hai, in loco altaris quod fecerat prius, et invocavit ibi nomen domini. Sed et Loth qui erat cum Abram: fuerunt greges ovium et armenta et tabernacula. Nec poterat eos capere terra ut habitarent simul. Erat quippe substantia eorum multa, et nequibant habitare communiter. Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Loth. Eo autem tempore: Chananeus et Ferezeus habitabant in illa terra. Dixit autem Abram ad Loth. Ne queso sit iurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos. Fratres enim sumus. Ecce universa terra coram te est. Recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris: ego dexteram tenebo. Si tu dexteram elegeris ego ad sinistram pergam. Elevatis itaque Loth oculis vidit omnem circa regionem Iordanis que universa irrigabatur antequam subverteret dominus Sodomam et Gomorram sicut paradisus domini, et sicut Egiptus venientibus in Segor. Elegitque sibi Loth regionem circa Iordanem et recessit ab oriente. Divisique sunt alterutrum a fratre suo. Abram habitavit in terra Chanaan, et Loth moratus est in oppidis que erant circa Iordanem et habitavit in Sodomis. Homines autem Sodomite: pessimi erant et peccatores coram domino nimis. Dixitque dominus ad Abram postquam divisus est Loth ab eo. Leva oculos tuos et vide a loco in quo nunc es ad aquilonem et ad meridiem, ad orientem et ad occidentem. Omnem terram quam conspicis tibi dabo et semini tuo usque in sempiternum. Faciamque semen tuum sicut pulverem terre. Si quis potest hominum numerare pulverem terre, semen quoque tuum poterit numerare. Surge et perambula terram in longitudine et in latitudine sua, quia tibi daturus sum eam. Movens igitur Abram tabernaculum suum: venit et habitavit iuxta convallem Mambre que est in Hebron. Edificavitque ibi altare domino.

14. Factum est autem in illo tempore ut Amraphel rex Sennaar et Arioch rex Ponti et Chodorlaomor rex Elamitarum et Thadal rex gentium: inirent bellum contra Bara regem Sodomorum et contra Bersa regem Gomorre et contra Sennaab regem Adame et contra Semeber regem Seboim, contraque regem Bale, ipsa est Segor. Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem que nunc est mare salis. Duodecim annis servierant Chodorlaomor, et tertio decimo anno recesserunt ab eo. Igitur quarto decimo anno venit Chodorlaomor et reges qui erant cum eo, percusseruntque Raphaim in Astaroth Carnaim et Zuzim cum eis et Emim in Save Cariathaim, et Chorreos in montibus Seir: usque ad campestria Pharan: que est in solitudine. Reversique sunt et venerunt ad fontem Mesphat: ipsa est Cades. Et percusserunt omnem regionem Amalechitarum et Amorreum qui habitabat in Asasonthamar. Et egressi sunt rex Sodomorum et rex Gomorre rexque Adame et rex Seboim necnon et rex Bale que est Segor, et direxerunt aciem contra eos in valle silvestri, scilicet adversus Chodorlaomor regem Elamitarum et Thadal regem gentium et Amraphel regem Sennaar et Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque. Vallis autem silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum et Gomorre terga verterunt, cecideruntque ibi. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum et Gomorre et universa que ad cibum pertinent, et abierunt. Nec non et Loth et substantiam eius filium fratris Abram qui habitabat in Sodomis. Et ecce unus qui evaserat nuntiavit Abram hebreo quod Loth captus esset qui habitabat in valle Mambre.

amorrei, fratris Eschol et fratris Aner. Hi enim sunt qui pepigerant fedus cum Abram. Quod cum audisset Abram captum videlicet Loth fratrem eius, numeravit expeditos vernaclos suos .ccc.x. et viii. et persecutus est eos usque Dan. Et divisis sociis, irruit super eos nocte, percussitque eos et persecutus est usque Hoba, que est ad levam Damasci usque ad Fenicem. Reduxitque omnem substantiam et Loth fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque et populum. Egressus est autem rex Sodomorum in occursum eius postquam reversus est a cede Chodorlaomor et regum qui cum eo erant in valle Save que est vallis regis. At vero Melchisedech rex Salem proferens panem et vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, benedixit ei et ait: Benedictus Abram Deo excelso qui creavit celum et terram. Et benedictus Deus excelsus quo protegente hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi. Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem celi et terre, quod a filo subtegminis usque ad corrigiam calige non accipiam ex omnibus que tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram; exceptis his que comederunt iuvenes et partibus virorum qui venerunt mecum, Aner, Eschol et Mambre. Isti accipient partes suas.

15. II. His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum et merces tua magna nimis. Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis, et filius procuratoris domus mee iste Damascus Eliezer erit heres meus. Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen, et ecce vernaculus meus heres meus erit. Statimque sermo Domini factus est ad eum dicens: Non erit hic heres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredem. Eduxitque eum foras et ait illi: Suspice celum et numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum. Credidit Abram Deo et reputatum est ei ad iustitiam. Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldeorum ut darem tibi terram istam et possideres eam. At ille ait: Domine Deus, unde scire possum quod possessurus sim eam? Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem et capram trimam et arietem trium annorum, turturem quoque et columbam. Qui tollens universa hec divisit ea per medium et utrasque partes contra se altrinsecus posuit; aves autem non divisit. Descenderuntque volucres super cadavera, et abigebat eas Abram. Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, et horror magnus et tenebrosus invasit eum. Dictumque est ad eum: Scito prenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subicient eos servituti et affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem cui servituri sunt ego iudicabo. Et post hec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc. Necdum enim complete sunt iniquitates Amorreorum usque ad presens tempus. Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, et apparuit clibanus fumans et lampas ignis transiens inter divisiones illas. In die illo pepigit Dominus cum Abram fedus dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Egypti usque ad fluvium magnum Eufraten, Cineos et Cenezeos et Cedmoneos et Etheos et Ferezeos, Raphaim quoque et Amorreos et Chananeos et Gergeseos et Iebuseos.

16. III. Igitur Sarai uxor Abram non genuerat liberos, sed habens ancillam Egyptiam nomine Agar, dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus ne parerem. Ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti, tulit Agar Egyptiam ancillam suam post annos .x. quam habitare ceperant in terra Chanaan, et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns despexit dominam suam. Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me. Ego dedi ancillam meam in sinum tuum, que videns quod conceperit despectui me habet. Iudicet Dominus inter me et te. Cui respondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit. Cumque invenisset illam angelus Domini iuxta fontem aque in solitudine, qui est in via Sur in deserto, dixit ad eam: Agar ancilla Sarai, unde venis et quo vadis? Que respondit: A facie Sarai domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam et humiliare sub manu illius. Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum et non numerabitur pre multitudine. Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti et paries filium, vocabisque nomen eius Ismahel, eo quod audierit Dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo; manus eius contra omnes et manus omnium contra eum, et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem Agar nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum: Puteum viventis et videntis me. Ipse est inter Cades et Barad. Peperitque Agar Abre filium, qui vocavit nomen eius Ismahel. Octoginta .vi. annorum erat quando peperit Agar filium Ismahelem.

17. IIII. Postquam vero nonaginta et .ix. annorum esse ceperat, apparuit ei Dominus dixitque ad eum: Ego Dominus omnipotens; ambula coram me et esto perfectus. Ponamque fedus meum inter me et te, et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit Abram pronus in faciem. Dixitque ei Dominus: Ego sum, et pactum meum tecum est, erisque pater multarum gentium. Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque te crescere vehementissime, et ponam in gentibus, regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te in generationibus suis federe sempiterno, ut sim Deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram Chanaan in possessionem eternam, eroque Deus eorum. Dixit iterum Deus ad Abraham: Et tu ergo custodies pactum meum, et semen tuum post te in generationibus suis. Hoc pactum est quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem preputii vestri, ut sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Omne masculinum in generationibus vestris, tam vernaculus quam empticius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra. Eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus cuius caro preputii circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram, et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum, eritque in nationibus, et reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem suam et risit dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius, et Sara nonagenaria pariet? Dixitque ad Dominum: Utinam Ismahel vivat coram te. Et ait Dominus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen eius Ysaac. Et constituam pactum meum illi in fedus sempiternum, et semini eius post eum. Super Ismahel quoque exaudivi te: ecce benedicam ei et augebo et multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem magnam. Pactum vero meum statuam ad Ysaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham. Tulit autem Abraham Ismahelem filium suum et omnes vernaculos domus sue, universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus sue, et circumcidit carnem preputii eorum statim in ipso die, sicut preceperat ei Dominus. Abraham nonaginta et novem erat annorum quando circumcidit carnem preputii sui, et Ismahel filius eius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis sue. Eadem die circumcisus est Abraham et Ismahel filius eius, et omnes viri domus illius, tam vernaculi quam empticii et alienigene pariter circumcisi sunt.

18. Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in hostio tabernaculi sui in ipso fervore diei. Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes contra eum. Quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terra et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum, sed afferam pauxillum aque, et laventur pedes vestri, et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum; postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram dixitque ei: Accelera, tria sata simile commisce et fac subcinericios panes. Ipse vero ad armentum cucurrit et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum, deditque puero, qui festinavit et coxit illum. Tulit quoque butirum et lac et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis. Ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. Cumque comedissent,

Dixerunt ad eum. Ubi est Sara uxor tua? Ille respondit. Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Revertens veniam ad te tempore isto vita comite, et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provecteque etatis, et desierant Sare fieri muliebria. Que risit occulte dicens. Postquam consenui, et dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo? Dixit autem dominus ad Abraham. Quare risit Sara dicens. Num vere paritura sum anus? Numquid deo est quicquam difficile? Iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore vita comite, et habebit Sara filium. Negavit Sara dicens. Non risi, timore perterrita. Dominus autem non est

Ita inquit. Sed risisti. Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam. Et Abraham gradiebatur simul deducens eos. Dixitque dominus. Num celare potero Abraham que gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam, et benedicende sint in illo omnes nationes terre? Scio enim quod precepturus sit filiis suis et domui sue post se ut custodiant viam domini, et faciant iustitiam et iudicium, ut adducat dominus propter Abraham omnia que locutus est ad eum. Dixit itaque dominus. Clamor Sodomorum et Gomorre multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint, an non est ita, ut sciam. Converteruntque se inde, et abierunt Sodomam. Abraham vero adhuc stabat coram domino; et appropinquans ait. Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul, et non parces loco illi propter quinquaginta iustos si fuerint in eo? Absit a te ut hanc rem facias, et occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium. Dixitque dominus ad eum. Si invenero in Sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos. Respondensque Abraham ait. Quia semel cepi, loquar ad dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Quid si minus quinquaginta iustis quinque fuerint, delebis propter quadraginta quinque universam urbem? Et ait. Non delebo si invenero ibi quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum. Sin autem quadraginta inventi fuerint, quid facies? Ait. Non percutiam propter quadraginta. Ne quaeso inquit indigneris domine si loquar. Quid si inventi fuerint ibi triginta? Respondit. Non faciam si invenero ibi triginta. Quia semel ait cepi, loquar ad dominum meum. Quid si inventi fuerint ibi viginti? Dixit. Non interficiam propter viginti. Obsecro inquit ne irascaris domine si loquar adhuc semel. Quid si inventi fuerint ibi decem? Dixit. Non delebo propter decem. Abiitque dominus postquam cessavit loqui ad Abraham, et ille reversus est in locum suum.

19\. Veneruntque duo angeli Sodomam vespere sedente Loth in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, et ivit obviam eis, et adoravit pronus in terram, et dixit. Obsecro domini mei declinate in domum pueri vestri, et manete ibi. Lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt. Minime, sed in platea manebimus. Compulit illos oppido ut diverterent ad eum. Ingressisque domum illius fecit convivium.

Coxit azima, et comederunt. Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem omnis populus simul. Vocaveruntque Loth, et dixerunt ei. Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ eos huc ut cognoscamus eos. Egressusque ad eos Loth, post tergum accludens ostium ait. Nolite queso fratres mei, nolite malum hoc facere. Habeo duas filias, que necdum cognoverunt virum. Educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nichil faciatis mali, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. At illi dixerunt. Recede illuc. Et rursum. Ingressus es inquiunt ut advena, numquid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos affligemus. Vimque faciebant Loth vehementissime; iamque prope erat ut effringerent fores. Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium, et eos qui erant foris percusserunt cecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. Dixerunt autem ad Loth. Habes hic quempiam tuorum generum, aut filios aut filias? Omnes qui tui sunt educ de urbe hac. Delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram domino, qui misit nos ut perdamus illos. Egressus itaque Loth locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias eius, et dixit. Surgite et egredimini de loco isto, quia delebit dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui. Cumque esset mane, cogebant eum angeli dicentes. Surge et

tolle uxorem tuam, et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum eius, et manum uxoris eius, ac manum duarum filiarum eius, eo quod parceret dominus illi, et eduxerunt eum, posueruntque extra civitatem. Ibi locuti sunt ad eum dicentes. Salva animam tuam. Noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione. Sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Dixitque Loth ad eos. Queso domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum ut salvares animam meam, non possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum et moriar. Est civitas hic iuxta ad quam possum fugere parva, et salvabor in ea. Numquid non modica est, et vivet anima mea? Dixitque ad eum. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es. Festina et salvare ibi, quia non potero facere quicquam donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor. Sol egressus est super terram, et Loth ingressus est Segor. Igitur dominus pluit super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem a domino de celo, et subvertit civitates has, et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terre virentia. Respiciensque uxor eius post se, versa est in statuam salis. Abraham autem consurgens mane ubi steterat prius cum domino, intuitus est Sodomam et Gomorram, et universam terram regionis illius, viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum. Cum enim subverteret dominus civitates regionis illius, recordatus est Abrahe, et liberavit Loth de subversione urbium in quibus habitaverat. Ascenditque Loth de Segor, et mansit in monte, due quoque filie eius cum eo. Timuerat enim manere in Segor, et mansit in spelunca ipse et due filie eius. Dixitque maior ad minorem. Pater noster senex est, et nullus virorum remansit in terra, qui possit ingredi ad nos iuxta morem universe terre. Veni inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa, et ingressa est maior, dormivitque cum patre. At ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit. Altera quoque die dixit maior ad minorem. Ecce dormivi heri cum patre meo. Demus ei bibere vinum etiam hac nocte, et dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro. Dederunt et illa nocte patri vinum. Ingressaque minor filia, dormivit cum eo: et ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit. Conceperunt ergo due filie Loth de patre suo. Peperitque maior filium, et vocavit nomen eius Moab. Ipse est pater Moabitarum usque in presentem diem. Minor quoque peperit filium, et vocavit nomen eius Ammon, id est filius populi mei. Ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

20\. Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades et Sur, et peregrinatus est in Geraris. Dixitque de Sara uxore sua: Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Gerare, et tulit eam. Venit autem deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi. En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum. Abimelech vero non tetigerat eam, et ait. Domine, num gentem ignorantem et iustam interficies? Nonne ipse dixit michi: Soror mea est, et ipsa ait: Frater meus est? In simplicitate cordis mei et munditia manuum mearum feci hoc. Dixitque ad eum deus. Et ego scio quod simplici corde feceris, et ideo custodivi te ne peccares in me, et non dimisi ut tangeres eam. Nunc ergo redde uxorem viro suo, quia propheta est, et orabit pro te, et vives. Sin autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu et omnia que tua sunt. Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos, et locutus est universa verba hec in auribus eorum. Timueruntque omnes viri valde. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, et dixit ei. Quid fecisti nobis? Quid peccavimus in te, quia induxisti super me et super regnum meum peccatum grande? Que non debuisti facere fecisti nobis. Rursusque postulans ait. Quid vidisti ut hoc faceres? Respondit Abraham. Cogitavi mecum dicens. Forsitan non est timor dei in loco isto, et interficient me propter uxorem meam. Alias autem et vere soror mea est, filia patris mei, et non filia matris mee, et duxi eam uxorem. Postquam autem eduxit me deus de domo patris mei, dixi ad eam. Hanc misericordiam facias mecum. In omni loco ad quem ingrediemur, dicens quod frater tuus sim.

Tulit igitur abimelech oves et boves. et servos et ancillas. et dedit abraham. Reddiditque illi saram uxorem suam. et ait. Terra coram vobis est. ubicumque tibi placuerit habita. Sare autem dixit. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo. Hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui sunt tecum. et quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam. Orante autem abraham: sanavit deus abimelech et uxorem ancillasque eius et pepererunt. Concluserat enim deus omnem vulvam domus abimelech: propter saram uxorem abrahe.

XXI. 21. XXXIX. Visitavit autem dominus saram sicut promiserat. et implevit que locutus est. Concepitque et peperit filium in senectute sua. tempore quo predixerat ei deus. Vocavitque abraham nomen filii sui quem genuit ei sara: ysaac. et circumcidit eum octavo die. sicut preceperat ei deus. cum centum esset annorum. hac quippe etate patris: natus est ysaac. Dixitque sara. Risum fecit mihi deus. Quicumque audierit: corridebit mihi. Rursumque ait. Quis auditurum crederet abraham quod sara lactaret filium. quem peperit ei iam seni: Crevit igitur puer et ablactatus est. fecitque abraham grande convivium in die ablactationis eius.

XL. Cumque vidisset sara filium agar egyptie ludentem cum ysaac: dixit ad abraham. Eice ancillam hanc: et filium eius. Non enim heres erit filius ancille: cum filio meo ysaac. Dure accepit hoc abraham pro filio suo. Cui dixit deus. Non tibi videatur asperum super puero. et super ancilla tua. Omnia que dixerit tibi sara: audi vocem eius. quia in ysaac vocabitur tibi semen. Sed et filium ancille faciam in gentem magnam. quia semen tuum est. Surrexit itaque abraham mane. et tollens panem et utrem aque: imposuit scapule eius. tradiditque puerum. et dimisit eam. Que cum abisset: errabat in solitudine bersabee. Cumque consumpta esset aqua in utre: abiecit puerum subter unam arborum que ibi erant. et abiit. seditque e regione procul quantum potest arcus iacere. Dixit enim. Non videbo morientem puerum. Et sedens contra: levavit vocem suam et flevit. Exaudivit autem deus vocem pueri. Vocavitque angelus domini agar de celo dicens. Quid agis agar: Noli timere. Exaudivit enim deus vocem pueri de loco in quo est. Surge tolle puerum. et tene manum illius. quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque oculos eius deus. que videns puteum aque: abiit. et implevit utrem. Deditque puero bibere. et fuit cum eo. Qui crevit et moratus est in solitudine. et factus est iuvenis sagittarius. habitavitque in deserto pharan. et accepit illi mater sua uxorem de terra egypti.

XLI. Eodem tempore dixit abimelech et ficol princeps exercitus eius: ad abraham. Deus tecum est in universis que agis. Iura ergo per dominum: ne noceas mihi. et posteris meis. stirpique mee. sed iuxta misericordiam quam feci tibi: facies mihi et terre in qua versatus es advena. Dixitque abraham. Ego iurabo. et increpavit abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant servi illius. Respondit abimelech. Nescivi quis fecerit hanc rem. sed et tu non indicasti mihi. et ego non audivi preter hodie. Tulit itaque abraham: oves et boves. et dedit abimelech. Percusseruntque ambo fedus. et statuit abraham .vii. agnas gregis seorsum. Cui dixit abimelech. Quid sibi volunt .vii. agne iste. quas stare fecisti seorsum. At ille. Septem inquit agnas accipies de manu mea. ut sint in testimonium mihi quoniam ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille bersabee. quia ibi uterque iuravit. et inierunt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem abimelech. et ficol princeps militie eius: reversique sunt in terram palestinorum. Abraham vero plantavit nemus in bersabee. et invocavit ibi nomen dei eterni: et fuit colonus terre philistinorum diebus multis.

XXII. 22. XLII. Que postquam gesta sunt: temptavit deus abraham: et dixit ad eum. Abraham. abraham. Ille respondit. Adsum. Ait illi. Tolle filium tuum unigenitum. quem diligis ysaac et vade in terram visionis. atque offer eum ibi in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. Igitur abraham de nocte consurgens: stravit asinum suum: ducens secum duos iuvenes. et ysaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum: abiit ad locum quem preceperat ei deus. Die autem tercio elevatis oculis: vidit locum procul. dixitque ad pueros suos. Expectate hic cum asino. ego et puer illuc usque properantes. postquam adoraverimus: revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti: et imposuit super ysaac filium suum. Ipse vero portabat in manibus suis ignem et gladium. Cumque duo pergerent simul: dixit ysaac patri suo. Pater mi. At ille respondit. Quid vis fili: Ecce inquit ignis et ligna. Ubi est victima holocausti: Dixit abraham. Deus providebit sibi victimam holocausti fili mi. Pergebant ergo pariter. Veneruntque ad locum quem ostenderat ei deus. in quo edificavit altare. et desuper ligna composuit. Cumque colligasset ysaac filium suum: posuit eum in altari super struem lignorum. Extenditque manum et arripuit gladium ut immolaret filium suum. Et ecce angelus domini de celo. clamavit dicens. Abraham. abraham. Qui respondit. Adsum. Dixitque ei. Non extendas manum tuam super puerum. neque facias illi quicquam. Nunc cognovi quod timeas deum. et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Levavit abraham oculos. viditque post tergum arietem: inter vepres herentem cornibus. Quem assumens: obtulit holocaustum pro filio. Appellavitque nomen loci illius: dominus videt. Unde usque hodie dicitur in monte dominus videbit. Vocavit autem angelus domini abraham: secundo de celo. dicens. Per memet ipsum iuravi dicit dominus. quia fecisti rem hanc. et non pepercisti filio tuo unigenito: benedicam tibi. et multiplicabo semen tuum. sicut stellas celi. et velut arenam que est in litore maris. possidebit semen tuum portas inimicorum suorum. et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre: quia obedisti voci mee. Reversus est abraham ad pueros suos. abieruntque bersabee simul. et habitavit ibi. His ita gestis: nuntiatum est abrahe quod melcha quoque genuisset filios nachor fratri suo. Hus primogenitum. et buz fratrem eius. Camuel patrem syrorum. et cased. et azau. pheldas quoque et iedlaph. ac batuel. de quo nata est rebecca. Octo istos genuit melcha nachor fratri abrahe. Concubina vero illius nomine roma: peperit thabee. et gaom et thaas et maacha.

23. XLIII. Vixit autem sara: centum .xx. vii. annis. et mortua est in civitate arbee que est hebron in terra chanaan. Venitque abraham ut plangeret et fleret eam. Cumque surrexisset ab officio funeris: locutus est ad filios heth dicens. Advena ego sum et peregrinus apud vos. Date mihi ius sepulchri vobiscum: ut sepeliam mortuum meum. Responderuntque filii heth. Audi nos domine. Princeps dei es apud nos. In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum. Nullusque te prohibere poterit: quin in monumento eius sepelias mortuum tuum. Surrexit abraham et adoravit populum terre. filios videlicet heth. dixitque ad eos. Si placet anime vestre ut sepeliam mortuum meum: audite me. et intercedite apud ephron filium seor. ut det mihi speluncam duplicem. quam habet in extrema parte agri sui. pecunia digna tradat mihi eam coram vobis in possessionem sepulchri. Habitabat autem ephron: in medio filiorum heth. Responditque ephron ad abraham. cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius dicens. Nequaquam ita fiet domine mi. sed magis ausculta quod loquor. Agrum tibi trado. et speluncam que in eo est. presentibus filiis populi mei. Sepeli mortuum tuum. Adoravit abraham coram populo terre. Et locutus est ad ephron circumstante plebe. Queso ut audias me. Dabo pecuniam pro agro. suscipe eam et sic sepeliam mortuum meum. Respondit ephron. Domine mi audi. Terra quam postulas. quadringentis argenti siclis valet. Istud est pretium inter me et te. Sed quantum est hoc. Sepeli mortuum tuum. Quod cum audisset abraham appendit pecuniam quam ephron postulaverat: audientibus filiis heth quadringentos siclos argenti et probate monete publice. Confirmatusque est ager quondam ephronis in quo erat spelunca duplex. respiciens mambre. tam ipse quam spelunca. et omnes arbores eius in cunctis terminis per circuitum: abrahe in possessionem. videntibus filiis heth. et cunctis qui intrabant portam civitatis illius. Atque ita sepelivit abraham saram uxorem suam. in spelunca agri duplici que respiciebat mambre. hec est hebron in terra chanaan. Et confirmatus est ager. et antrum quod erat in eo abrahe: in possessionem monumenti a filiis heth.

24. XLIIII. Erat autem abraham senex. dierumque multorum. et dominus in cunctis benedixerat ei. Dixitque ad servum seniorem domus sue. qui preerat omnibus que habebat. Pone manum tuam subter femur meum. ut adiurem te per dominum deum celi et terre. ut non accipias uxorem filio meo de filiabus chananeorum inter quos habito. sed ad terram et ad cognationem meam proficiscaris: et inde accipias uxorem filio meo ysaac. Respondit servus. Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc: numquid reducere debeo filium tuum ad locum de quo egressus es: Dixit abraham. Cave nequando reducas filium meum illuc. Dominus deus celi qui tulit me de domo patris mei. et de terra nativitatis mee. qui locutus est mihi et iuravit dicens. Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet angelum suum coram te. et accipies inde uxorem

filio meo. Sin autem noluerit mulier sequi te, non teneberis iuramento: filium tantum meum ne reducas illuc. Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, et iuravit illi super sermone hoc. Tulitque decem camelos de grege domini sui, et abiit, ex omnibus bonis eius portans secum. Profectusque perrexit Mesopotamiam ad urbem Nachor. Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum iuxta puteum aque vespere, eo tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit: Domine Deus domini mei Abraham, occurre hodie obsecro mihi, et fac misericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto prope fontem aque, et filie habitatorum huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam; et illa responderit: Bibe, quin et camelis tuis potum tribuam: ipsa est quam preparasti servo tuo Ysaac: et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. Necdum intra se verba compleverat, et ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel filii Melche uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula: puella decora nimis, virgoque pulcherrima, et incognita viro. Descenderat autem ad fontem, et impleverat hydriam, ac revertebatur. Occurritque ei servus, et ait: Pauxillum mihi ad sorbendum prebe aque de hydria tua. Que respondit: Bibe domine mi. Celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, et dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin et camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant. Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: et haustam omnibus camelis dedit. Ille autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus an non. Postquam autem biberant cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes siclos duos, et armillas totidem pondo siclorum decem. Dixitque ad eam: Cuius es filia? Indica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum? Que respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melche, quem peperit Nachor. Et addidit, dicens: Palearum quoque et feni plurimum est apud nos, et locus spatiosus ad manendum. Inclinavit se homo, et adoravit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam et veritatem suam a domino meo, et recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei. Cucurrit itaque puella, et nuntiavit in domum matris sue omnia que audierat. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons. Cumque vidisset inaures et armillas in manibus sororis sue, et audisset cuncta verba referentis: Hec locutus est mihi homo: venit ad virum qui stabat iuxta camelos, et prope fontem aque, dixitque ad eum: Ingredere benedicte Domini: cur foris stas? Preparavi domum, et locum camelis. Et introduxit eum in hospitium: ac destravit camelos, deditque paleas et fenum, et aquam ad lavandos pedes camelorum, et virorum qui venerant cum eo. Et appositus est in conspectu eius panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere. At ille: Servus, inquit, Abraham sum: et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: et dedit ei oves et boves, argentum et aurum, servos et ancillas, camelos et asinos. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia que habuerat. Et adiuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananeorum, in quorum terra habito: sed ad domum patris mei perges, et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier? Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet angelum suum tecum, et diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, et de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, et non dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontem aque, et dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo, ecce sto iuxta fontem aque, et virgo que egredietur ad hauriendam aquam, audierit a me: Da mihi pauxillum aque ad bibendum ex hydria tua: et dixerit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam preparavit Dominus filio domini mei. Dumque hec mecum tacitus volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula: descenditque ad fontem, et hausit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere. Que festinans deposuit hydriam de humero, et dixit mihi: Et tu bibe, et camelis tuis potum tribuam. Bibi, et adaquavit camelos. Interrogavique eam, et dixi: Cuius es filia? Que respondit: Filia Bathuelis sum filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem eius, et armillas posui in manibus. Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius. Quamobrem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo, indicate mihi: sin autem aliud placet, et hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram sive ad sinistram.

XLIII

Responderunt Laban et Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum eius quicquam aliud loqui tecum. En Rebecca coram te est, tolle eam et proficiscere, et sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus. Quod cum audisset puer Abraham, adoravit in terram Dominum. Prolatisque vasis argenteis et aureis, ac vestibus, dedit ea Rebecce pro munere: fratribus quoque eius et matri dona obtulit. Initoque convivio, vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimittite me ut vadam ad dominum meum. Responderunt fratres eius et mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, et postea proficiscetur. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum. Et dixerunt: Vocemus puellam, et queramus ipsius voluntatem. Cumque vocata venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Que ait: Vadam. Dimiserunt ergo eam, et nutricem illius, servumque Abraham, et comites eius, imprecantes prospera sorori sue, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur Rebecca, et puelle illius, ascensis camelis, secute sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum suum.

XLIIII

Eo tempore Ysaac deambulabat per viam que ducit ad puteum cuius nomen est Viventis et videntis: habitabat enim in terra australi: et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die. Cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque conspecto Ysaac, descendit de camelo, et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se. Servus autem cuncta que gesserat, narravit Ysaac. Qui introduxit eam in tabernaculum Sare matris sue, et accepit eam uxorem: et in tantum dilexit, ut dolorem qui ex morte matris acciderat, temperaret.

25 Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam. Que peperit ei Zamran et Iexan et Madan et Madian et Iesboc et Sue. Iexan quoque genuit Saba et Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim et Lathusim et Loomim. At vero ex Madian ortus est Epha, et Opher, et Enoch, et Abida, et Eldaa. Omnes hi filii Cethure. Deditque Abraham cuncta que possederat Ysaac: filiis autem concubinarum largitus est munera, et separavit eos ab Ysaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

XLV

Fuerunt autem dies vite eius centum septuaginta quinque anni. Et deficiens mortuus est in senectute bona, provecteque etatis, et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. Et sepelierunt eum Ysaac et Ismahel filii sui in spelunca duplici, que sita est in agro Ephron filii Seor Hethei, e regione Mambre, quem emerat a filiis Heth: ibi sepultus est ipse, et Sara uxor eius. Et post obitum illius, benedixit Deus Ysaac filio eius, qui habitabat iuxta puteum nomine Viventis et videntis.

XLVI

Hee sunt generationes Ismahel filii Abraham, quem peperit ei Agar Egyptia famula Sare: et hec nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis. Primogenitus Ismahelis Nabaioth, deinde Cedar, et Abdeel, et Mabsam, Masma quoque, et Duma, et Massa, Adad, et Thema, Iethur, et Naphis, et Cedma. Isti sunt filii Ismahel: et hec nomina per castella et oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt anni vite Ismahel centum triginta septem, et deficiens mortuus est, et appositus est ad populum suum. Habitavit autem ab Evila usque Sur, que respicit Egyptum introeuntibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit.

XLVII

Hee sunt generationes Ysaac filii Abraham. Abraham genuit Ysaac: qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuel Syri de Mesopotamia, sororem Laban. Deprecatusque est Ysaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum, et dedit conceptum Rebecce. Sed collidebantur in utero eius parvuli: que ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum. Qui respondens ait: Due gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque

populum superabit. et maior serviet minori. Iam tempus pariendi venerat. et ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus erat: rufus erat. et totus in morem pellis hispidus. vocatumque est nomen eius esau. Protinus alter egrediens: plantam fratris tenebat manu. et idcirco appellavit eum iacob. Sexagenarius erat ysaac quando nati sunt parvuli. Quibus adultis: factus est esau vir gnarus venandi. et homo agricola. Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. ysaac: amabat esau eo quod de venationibus illius vescebatur. et rebecca diligebat iacob. Coxit autem iacob pulmentum. Ad quem cum venisset esau de agro lassus ait: Da mihi de coctione hac rufa. quia oppido lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen eius edom. Cui dixit iacob. vende mihi primogenita. Ille respondit. En morior. quid mihi proderunt primogenita: ait iacob. Iura ergo mihi. Iuravit esau. et vendidit primogenita. et sic accepto pane et lentis edulio: comedit et bibit. et abiit parvipendens quod primogenita vendidisset.

XLVIII

26. Orta autem fame super terram. post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraham: abiit ysaac ad abimelech regem palestinorum in gerara. Apparuitque ei dominus. et ait. Ne descendas in egyptum. sed quiesce in terra quam dixero tibi. Et peregrinare in ea. Eroque tecum. et benedicam tibi. Tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has: complens iuramentum quod spopondi abraham patri tuo. et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. Daboque posteris tuis universas regiones has. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. eo quod obedierit abraham voci mee. et custodierit precepta mea. et mandata. et cerimonias. legesque servaverit. Mansit itaque ysaac in geraris. Qui cum interrogaretur a viris loci illius super uxore sua: respondit: soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniugio. reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. Cumque pertransissent dies plurimi. et ibi demoraretur. prospiciens abimelech rex palestinorum per fenestram: vidit eum iocantem cum rebecca uxore sua. et accersito eo ait. Perspicuum est quod uxor tua sit. Cur mentitus es sororem tuam esse? Respondit. Timui ne morerer propter eam. Dixitque abimelech. Quid est quod imposuisti nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua. et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo. dicens. Qui tetigerit hominis huius uxorem: morte morietur. Seminavit autem ysaac in terra illa. et invenit in ipso anno centuplum. Benedixitque ei dominus. et locupletatus est homo. et ibat proficiens atque succrescens donec vehementer magnus effectus est. habuit quoque possessionem ovium. et armentorum: et familie plurimum. Ob hec invidentes ei palestini. omnes puteos quos foderant servi patris illius abraham illo tempore obstruxerunt. implentes humo: intantum ut ipse abimelech diceret ad ysaac. Recede a nobis quoniam potentior nobis factus es valde. et ille discedens: veniret ad torrentem gerare habitaretque ibi. Rursus fodit alios puteos quos foderant servi patris sui abraham. et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. Appellavitque eos hisdem nominibus quibus ante pater vocaverat. Foderunt in torrente. et repererunt aquam vivam. Sed et ibi iurgium fuit pastorum gerare adversum pastores ysaac dicentium. Nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei. ex eo quod acciderat: vocavit calumpniam. Foderunt et alium. et pro illo quoque rixati sunt. Appellavitque eum inimicicias. Profectusque inde fodit alium puteum. pro quo non contenderunt. Itaque vocavit nomen illius latitudo dicens. Nunc dilatavit nos deus. et fecit crescere super terram. Ascendit autem ex illo loco in bersabee. ubi apparuit ei dominus in ipsa nocte dicens. Ego sum deus abraham patris tui. Noli metuere quia tecum sum. Benedicam tibi et multiplicabo semen tuum. propter servum meum abraham. Itaque edificavit ibi altare domino. et invocato nomine domini: extendit tabernaculum. Precepitque servis suis: ut foderent puteum. Ad quem locum cum venissent de geraris abimelech et ochozath amicus illius. et phicol dux militum: locutus est ysaac eis. Quid venistis ad me hominem quem odistis et expulistis a vobis? Qui responderunt. Vidimus tecum esse dominum: et idcirco nunc diximus. Sit iuramentum inter nos. et ineamus fedus. ut non facias nobis quicquam mali. sicut et nos nichil tuorum attigimus nec fecimus quod te lederet

sed cum pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis convivium. et post cibum et potum surgentes mane iuraverunt sibi mutuo. Dimisitque ysaac eos pacifice in locum suum. Ecce autem venerunt servi ysaac in ipso die: annunciantes ei de puteo quem foderant. atque dicentes. Invenimus aquam. Unde appellavit eum habundantiam. Et nomen urbi impositum est bersabee. usque in presentem diem. Esau vero quadragenarius: duxit uxores. Iudith filiam beeri ethei. et basemath filiam elon. eiusdem loci. que ambe offenderant animum ysaac et rebecce.

27. XLIX. Senuit autem ysaac. et caligaverunt oculi eius. et videre non poterat. vocavitque esau filium suum maiorem. et dixit ei. fili mi. Qui respondit. Assum. Cui pater. Vides inquit quod senuerim. et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua pharetram et arcum. et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis: fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti. et affer ut comedam. et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset rebecca: et ille abisset in agrum. ut iussionem patris expleret: dixit filio suo iacob. Audivi patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo. et dicentem ei. Affer mihi de venatione tua. et fac cibos ut comedam: et benedicam tibi coram domino antequam moriar. Nunc ergo fili mi acquiesce consiliis meis. et pergens ad gregem: affer michi duos hedos optimos. ut faciam ex eis escas patri tuo. quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit: benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit. Nosti quod esau frater meus homo pilosus sit: et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit: timeo ne putet me sibi voluisse illudere. et inducat super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater. In me sit ait ista maledictio fili mi: tantum audi vocem meam. et pergens affer que dixi. Abiit et attulit. deditque matri. Paravit illa cibos. sicut noverat velle patrem illius. et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi: induit eum. Pelliculasque hedorum circumdedit manibus. et colli nuda protexit. Deditque pulmentum. et panes quos coxerat: tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respondit. Audio. Quis es tu fili mi? Dixitque iacob. Ego sum esau primogenitus tuus. feci sicut precepisti mihi. Surge sede et comede de venatione mea: ut benedicat mihi anima tua. Rursum ysaac ad filium suum. Quomodo inquit tam cito invenire potuisti fili mi? Qui respondit. voluntas dei fuit: ut cito mihi occurreret quod volebam. Dixit ysaac. Accede huc ut tangam te fili mi. et probem. utrum tu sis filius meus esau an non. Accessit ille. ad patrem. et palpato eo: dixit ysaac. vox quidem vox iacob est: sed manus manus sunt esau. Et non cognovit eum quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau? Respondit. Ego sum. At ille. Affer mihi inquit cibos de venatione tua fili mi: ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset: obtulit ei etiam vinum. Quo hausto: dixit ad eum. Accede ad me et da mihi osculum fili mi. Accessit. et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragranciam: benedicens ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. cui benedixit dominus. Det tibi deus de rore celi et de pinguedine terre: habundantiam frumenti. et vini et olei. et serviant tibi populi. et adorent te tribus. Esto dominus fratrum tuorum: et incurventur ante te filii matris tue. Qui maledixerit tibi: sit ille maledictus. et qui benedixerit tibi: benedictionibus repleatur. Vix ysaac sermonem impleverat. et egresso iacob foras venit esau. coctosque de venatione cibos intulit patri dicens. Surge pater mi: et comede de venatione filii tui. ut benedicat mihi anima tua. Dixitque illi ysaac. Quis enim es tu? Qui respondit. Ego sum filius tuus primogenitus esau. Expavit ysaac stupore vehementi. et ultra quam credi potest ammirans ait. Quis igitur ille est. qui dudum captam venationem attulit mihi. et comedi ex omnibus priusquam venires? Benedixique ei. et erit benedictus. Auditis esau sermonibus patris: irrugiit clamore magno. et consternatus: ait. Benedic etiam et michi pater mi. Qui ait. Venit germanus tuus fraudulenter. et accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit. Iuste vocatum est nomen eius iacob. Supplantavit enim me en altera vice. Primogenita mea ante tulit. et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem. Numquid non reservasti ait et mihi benedictionem? Respondit ysaac. Dominum

Idumeus id est iudaicum

Interpretatur hebraice esau ... rufus dicitur

Iacob supplantator

Primogenita autem ... qua induti ... benedictione patris ... offerebant

LXXVI

Rubeus id est rubens a quo Idumei

XLIX

Ubi decepit ... ysaac

Calumpnia

Latitudo

Iacob ... benedictio ...

tuum illum constitui. et omnes fratres eius servituti illius subiugavi. frumento et vino stabilivi eum. et tibi fili mi post hec ultra quid faciam? Cui esau. Num unam tantum benedictionem habes pater? michi quoque obsecro ut benedicas. Cumque eiulatu magno fleret: motus ysaac dixit ad eum. In pinguedine terre et in rore celi desuper erit benedictio tua. vives in gladio. et fratri tuo servies. Tempusque veniet. cum excutias et solvas iugum eius de cervicibus tuis. Oderat ergo esau semper iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater. Dixitque in corde suo. Venient dies luctus patris mei: ut occidam iacob fratrem meum. Nunciata sunt hec rebecce. Que mittens et vocans iacob filium suum: dixit ad eum. Ecce esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo fili audi vocem meam. et consurgens fuge ad laban fratrem meum in aran. habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui. et cesset indignatio eius. Obliviscaturque eorum que fecisti in eum. Postea mittam et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio uno die? Dixit quoque rebecca ad ysaac. Tedet me vite mee propter filias heth. Si acceperit iacob uxorem de stirpe huius terre: nolo vivere.

L 28. Vocavitque ysaac iacob et benedixit. Precepitque ei dicens. Noli accipere coniugem de genere chanaan. sed vade et proficiscere in mesopotamiam syrie ad domum bathuel patris matris tue. Et accipe uxorem tibi inde de filiabus laban avunculi tui. Deus autem omnipotens benedicat tibi. et crescere te faciat. atque multiplicet. ut sis in turbas populorum. et det benedictiones abraham tibi et semini tuo post te. ut possideas terram peregrinationis tue. quam pollicitus est avo tuo. Cumque dimisisset eum ysaac profectus venit in mesopotamiam syrie. ad laban filium bathuel syri fratrem rebecce matris sue. Videns autem esau quod benedixisset pater suus iacob. et misisset eum in mesopotamiam syrie ut inde uxorem duceret. et quod post benedictionem precepisset ei dicens. Non accipies uxorem de filiabus chanaan. Quodque obediens iacob parentibus isset in syriam: probans quoque quod non libenter aspiceret filias chanaan pater suus. ivit ad ismahelem. et duxit uxorem absque his quas prius habebat. maheleth filiam ismahel filii abraham sororem nabaioth.

LI Igitur egressus iacob de bersabee pergebat aran. Cumque venisset ad quendam locum et vellet in eo requiescere post solis occubitum: tulit de lapidibus qui iacebant. et supponens capiti suo dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram. et cacumen illius tangens celum. angelos quoque dei ascendentes et descendentes per eam. et dominum innixum scale dicentem sibi. Ego sum dominus deus abraham patris tui. et deus ysaac. Terram in qua dormis: tibi dabo et semini tuo. eritque semen tuum quasi pulvis terre. Dilataberis ad occidentem. et orientem. et septentrionem. et meridiem. et benedicentur in te et in semine tuo cuncte tribus terre. Et ero custos tuus quocumque perrexeris. et reducam te in terram hanc. nec dimittam nisi complevero universa que dixi. Cumque evigilasset iacob de sompno: ait. Vere dominus est in loco isto. et ego nesciebam. Pavensque: quam terribilis inquit est locus iste. non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. Surgens ergo mane: tulit lapidem quem supposuerat capiti suo. et erexit in titulum. fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis bethel. que prius luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens. Si fuerit dominus mecum et custodierit me in via per quam ambulo. et dederit michi panem ad vescendum. et vestem ad induendum. reversusque fuero prospere ad domum patris mei. erit michi dominus in deum. et lapis iste quem erexi in titulum: vocabitur domus dei. cunctorumque que dederis michi decimas offeram tibi.

LII 29. Profectus ergo iacob: venit ad terram orientalem. et vidit puteum in agro. tres quoque greges ovium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora. et os eius grandi lapide claudebatur. Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem. et refectis gregibus: rursum super os putei ponerent. Dixitque ad pastores. Fratres unde estis? Qui responderunt. de aran. Quos interrogans: numquid ait nostis laban filium nachor? Dixerunt. Novimus. Sanusne est inquit? Valet inquiunt. Et ecce rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitque iacob. Adhuc multum diei superest. nec est tempus ut reducantur ad caulas greges. Date ante potum ovibus. et sic ad pastum eas reducite. Qui responderunt. Non possumus donec omnia pecora congregentur. et amoveamus lapidem de ore putei. ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur. et ecce rachel veniebat cum ovibus patris sui. Nam gregem ipsa pascebat. Quam cum vidisset iacob. et sciret consobrinam suam. oves laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur. et adaquato grege: osculatus est eam. et elevata voce flevit. et indicavit ei quod frater esset patris eius. et filius rebecce. At illa festinans nunciavit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filium sororis sue: cucurrit obviam ei. Complexusque eum. et in oscula ruens: duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris: respondit. Os meum es et caro mea. Et postquam expleti sunt dies mensis unius: dixit ei. Num quia frater meus es gratis servies michi? Dic quid mercedis accipies. Habebat vero duas filias. nomen maioris lia. minor appellabatur rachel. Sed lia lippis erat oculis. Rachel decora facie. et venusto aspectu. Quam diligens iacob: ait. Serviam tibi pro rachel filia tua minore. vii. annis. Respondit laban. Melius est ut tibi eam dem quam alteri viro. Mane apud me. Servivit ergo iacob pro rachel. vii. annis. et videbantur illi pauci dies pre amoris magnitudine. Dixitque ad laban. Da michi uxorem meam. quia tempus expletum est: ut ingrediar ad eam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium: fecit nuptias. et vespere filiam suam liam introduxit ad eum. dans ancillam filie zelpham nomine. Ad quam cum ex more iacob fuisset ingressus: facto mane vidit liam. et dixit ad socerum. Quid est quod facere voluisti? Nonne pro rachel servivi tibi? Quare imposuisti michi? Respondit laban. Non est in loco nostro consuetudinis. ut minores ante tradamus ad nuptias. Imple ebdomadam dierum huius copule. et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es michi. vii. annis aliis. Acquievit placito. et ebdomada transacta: rachel duxit uxorem. cui pater servam balam dederat. Tandemque potitus optatis nuptiis: amorem sequentis priori pretulit. serviens apud eum. vii. annis aliis.

LIII Videns autem dominus quod despiceret liam: aperuit vulvam eius. sorore sterili permanente. Que conceptum genuit filium vocavitque nomen eius ruben. dicens. Vidit dominus humilitatem meam. Nunc amabit me vir meus. Rursumque concepit et peperit filium. et ait. Quoniam audivit dominus haberi me contemptui: dedit etiam istum michi. Vocavitque nomen eius symeon. Concepit tercio. et genuit alium. Dixitque. Nunc quoque copulabitur michi maritus meus: eo quod pepererim illi tres filios. Et idcirco appellavit nomen eius levi. Quarto concepit. et peperit filium. et ait. Modo confitebor domino. Et ob hoc vocavit eum iudam. Cessavitque parere.

30. LIIII Cernens autem rachel quod infecunda esset: invidit sorori. et ait marito suo. Da michi liberos. alioquin moriar. Cui iratus respondit iacob. Num pro deo ego sum qui privavit te fructu ventris tui? At illa. Habeo inquit famulam balam. ingredere ad illam. ut pariat super genua mea. et habeam ex illa filios. Deditque illi balam in coniugium. Que ingresso ad se viro: concepit et peperit filium. Dixitque rachel. Iudicavit michi dominus. et exaudivit vocem meam. dans michi filium. Et idcirco appellavit nomen illius dan. Rursumque bala concipiens peperit alterum. pro quo ait rachel. Comparavit me dominus cum sorore mea. et invalui. Vocavitque eum neptalim.

LV Sentiens lia quod parere desiisset: zelpham ancillam suam marito tradidit. Qua post conceptum edente filium dixit. Feliciter. Et idcirco vocavit nomen eius gad. Peperit quoque zelpha alterum. Dixitque lia. Hoc pro beatitudine mea. Beatam quippe me dicent omnes mulieres. Propterea appellavit eum aser. Egressus autem ruben tempore messis triticee in agrum: repperit mandragoras. quas matri lie detulit. Dixitque rachel. Da michi partem de mandragoris filii tui. Illa respondit. Parumne tibi videtur quod preripueris maritum michi? nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Ait rachel. Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui. Redeuntique ad vesperam de agro iacob: egressa est in occursum eius lia. et Ad me inquit intrabis. quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivit cum ea nocte illa: et exaudivit deus preces eius. Concepitque et peperit filium quintum. et ait. Dedit deus mercedem michi. quia dedi ancillam meam viro meo. Appellavitque nomen eius ysachar. Rursum lia concipiens peperit filium sextum. et ait. Ditavit me deus dote bona. etiam hac vice mecum erit maritus meus. eo quod genuerim ei vi. filios. et idcirco appellavit nomen eius zabulon. post quam peperit filiam nomine dinam.

LVI Recordatus quoque dominus

Rachelis, exaudivit eam, et aperuit vulvam illius. Quae concepit et peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum. Et vocavit nomen eius Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum. Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo: Dimitte me ut revertar in patriam, et ad terram meam. Da mihi uxores et liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam. Tu nosti servitutem qua servivi tibi. Ait ei Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo. Experimento didici, quod benedixerit mihi Deus propter te. Constitue mercedem tuam quam dem tibi. At ille respondit: Tu nosti quomodo servierim tibi, et quanta in manibus meis fuerit possessio tua. Modicum habuisti antequam venirem, et nunc dives effectus es. Benedixitque Deus tibi ad introitum meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meae. Dixitque Laban: Quid dabo tibi? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam et custodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos, et separa cunctas oves varias, et sparso vellere, et quodcumque furvum et maculosum variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea. Respondebitque mihi cras iustitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: et omnia quae non fuerint varia et maculosa et furva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent. Dixit Laban: Gratum habeo quod petis. Et separavit in die illo capras et oves, hircos et arietes varios atque maculosos. Cunctum autem gregem unicolorem, id est albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum. Et posuit spatium itineris inter se et generum dierum trium, qui pascebat reliquos greges eius. Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, et amygdalinas, et ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractisque corticibus, in his quae spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quae integra erant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius. Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore coitus oves intuerentur virgas, et parerent maculosa, et varia, et diverso colore respersa. Divisitque gregem Iacob, et posuit virgas ante oculos arietum: erant autem alba et nigra quaeque, Laban: cetera vero Iacob, separatis inter se gregibus. Igitur quando primo tempore ascendebantur oves, ponebat virgas Iacob in canalibus aquarum ante oculos arietum et ovium, ut in earum contemplatione conciperent: quando vero serotina admissura erat, et conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quae erant serotina, Laban: et quae primi temporis, Iacob. Ditatusque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et servos, camelos et asinos.

LVII 31. Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Iacob omnia quae fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus factus est inclytus: animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri et nudiustertius, maxime dicente sibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, et ad generationem tuam, eroque tecum. Misit et vocavit Rachel et Liam in agrum, ubi pascebat greges, dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum. Et ipsae nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro. Sed pater vester circumvenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus: et tamen non dimisit eum Deus ut noceret mihi. Si quando dixit: Variae erunt mercedes tuae: pariebant omnes oves varios fetus: quando vero e contrario ait: Alba quaeque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt. Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi. Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, et vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios et maculosos, et diversorum colorum. Dixitque angelus Dei ad me in somnis: Iacob. Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, respersos, atque maculosos. Vidi enim omnia quae fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem, et votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, et egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuae. Responderunt Rachel et Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus et hereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit nos, et vendidit, comeditque pretium nostrum? Sed Deus tulit opes patris nostri, et nobis eas tradidit ac filiis nostris: unde omnia quae praecepit tibi Dominus, fac. Surrexit itaque Iacob, et impositis liberis ac coniugibus suis super camelos, abiit. Tulitque omnem substantiam, et greges, et quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, et Rachel furata est idola patris sui. Noluitque Iacob confiteri socero quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia quae iuris eius erant, et amne transmisso pergeret contra montem Galaad, nuntiatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob. Qui assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem: et comprehendit eum in monte Galaad. Viditque in somnis dicentem sibi Dominum: Cave ne quidquam aspere loquaris contra Iacob. Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum: cum ille consecutus eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit tentorium. Et dixit ad Iacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequerer te cum gaudio, et canticis, et tympanis, et citharis? Non es passus ut oscularer filios meos ac filias: stulte operatus es: et nunc valet quidem manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris vestri heri dixit mihi: Cave ne loquaris cum Iacob quidquam durius. Esto, ad tuos ire cupiebas, et desiderio tibi erat domus patris tui: cur furatus es deos meos? Respondit Iacob: Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris. Scrutare quidquid tuorum apud me inveneris, et aufer. Haec dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola. Ingressus itaque Laban tabernaculum Iacob, et Liae, et utriusque famulae, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis, illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium, et nihil invenienti, ait: Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo, quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo quaerentis est. Tumensque Iacob cum iurgio ait: Quam ob culpam meam, et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, et scrutatus es omnem supellectilem meam? quid invenisti de cuncta substantia domus tuae? pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis, et iudicent inter me et te. Idcirco viginti annis fui tecum? oves tuae et caprae steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi: nec captum a bestia ostendi tibi: ego omne damnum reddebam: quidquid furto peribat, a me exigebas: die noctuque aestu urebar et gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis. Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi Deus patris mei Abraham, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit Deus, et arguit te heri. Respondit ei Laban: Filiae meae et filii, et greges tui, et omnia quae cernis, mea sunt: quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo, et ineamus foedus: ut sit in testimonium inter me et te. Tulit itaque Iacob lapidem, et erexit illum in titulum: dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum. Quem vocavit Laban Tumulum testis: et Iacob Acervum testimonii: uterque iuxta proprietatem linguae suae. Dixitque Laban: Tumulus iste testis erit inter me et te hodie, et idcirco appellatum est nomen eius Galaad, id est, Tumulus testis. Intueatur Dominus et iudicet inter nos, quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas, et si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui praesens respicit. Dixitque rursus ad Iacob: En tumulus hic, et lapis quem erexi inter me et te, testis erit: tumulus, inquam, iste et lapis sint in testimonio, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu praeterieris malum mihi cogitans. Deus Abraham, et Deus Nachor iudicet inter nos, Deus patris eorum. Iuravit Iacob per timorem patris sui Isaac: immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi: Laban vero de nocte consurgens, osculatus est

32. filios et filias suas, et benedixit illis: reversusque est in locum suum. Iacob

LVIII quoque abiit itinere quo coeperat: fueruntque ei obviam angeli Dei. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt haec, et appellavit nomen loci illius.

manaim, id est castra. Misit autem et nuntios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom. Precepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo Esau. Hec dicit frater tuus Iacob. Apud Laban peregrinatus sum, et fui usque in presentem diem. Habeo oves et boves et asinos, et servos atque ancillas. Mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuntii ad Iacob dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, et ecce properat in occursum tibi cum CCCC viris. Timuit Iacob valde, et perterritus divisit populum qui secum erat, greges quoque et oves et boves et camelos, in duas turmas dicens: Si venerit Esau ad unam turmam et percusserit eam, alia turma que reliqua est salvabitur. Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham, et Deus patris mei Ysaac, domine qui dixisti michi: Revertere in terram tuam et in locum nativitatis tue, et benefaciam tibi. Minor sum cunctis miserationibus tuis et veritate quam explesti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei de manu Esau, quia valde eum timeo, ne forte veniens percutiat matres cum filiis. Tu locutus es quod benefaceres michi, et dilatares semen meum sicut arenam maris, que pre multitudine

II. enumerari non potest. Cumque Iacob dormisset ibi nocte illa, separavit de his que habebat munera Esau fratri suo: capras ducentas, hircos XX, oves ducentas, arietes XX, camelos fetas cum pullis suis XXX, vaccas XL, et tauros XX, asinas XX, et pullos earum X. Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges. Dixitque pueris suis: Antecedite me, et sit spatium inter gregem et gregem. Et precepit priori dicens: Si obviam habueris Esau fratrem meum, et interrogaverit te cuius es aut quo vadis et cuius sunt ista que sequeris, respondebis: Servi tui Iacob. Munera misit domino suo Esau, et ipse quoque post nos venit. Similiter mandata dedit secundo ac tertio, et cunctis qui sequebantur greges dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau cum inveneritis eum. Et addetis: Ipse quoque famulus tuus Iacob iter nostrum insequitur. Dixit enim: Placabo eum muneribus que precedunt, et postea videbo illum; forsitan propitiabitur michi. Precesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas et totidem famulas cum XI filiis,

III. et transivit vadum Iaboch. Transductisque omnibus que ad se pertinebant, remansit solus. Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris eius, et statim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te nisi benedixeris michi. Ait ergo: Quod nomen tibi? Respondit: Iacob. At ille: Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israel. Quoniam si contra deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis? Interrogavit eum Iacob: Dic michi quo appellaris nomine. Respondit: Cur queris nomen meum quod est admirabile? Et benedixit ei in eodem loco. Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi dominum facie ad faciem, et salva facta est anima mea. Ortusque est ei statim sol postquam transgressus est Phanuel. Ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam non comedunt filii Israel nervum qui emarcuit in femore Iacob usque in presentem diem, eo quod tetigerit nervum femoris eius et obstupuerit.

33. IIII. Levans autem oculos Iacob vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros. Divisitque filios Lie et Rachel ambarumque famularum, et posuit utramque ancillam et liberos earum in principio, Liam vero et filios eius in secundo loco, Rachel autem et Ioseph novissimos. Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam fratri suo amplexatus est eum, stringensque collum eius et osculans flevit. Levatisque oculis vidit mulieres et parvulos earum et ait: Quid sibi volunt isti? Et si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt quos donavit michi deus servo tuo. Et appropinquantes ancille et filii earum incurvati sunt. Accessit quoque Lia cum liberis suis, et cum similiter adorassent, extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Dixitque Esau: Que nam sunt iste turme quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo. Et ille: Habeo, ait, plurima frater mi. Sint tua tibi. Dixitque Iacob ei: Noli ita obsecro. Sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis. Sic enim vidi faciem tuam quasi viderim vultum dei. Esto michi propitius, et suscipe benedictionem meam quam tibi attuli, et quam donavit michi deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens, ait: Gradiamur simul eroque socius itineris tui. Dixit Iacob: Nosti domine mi quod parvulos habeam teneros, et oves ac boves fetas mecum. Quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. Precedat dominus meus ante servum suum, et ego sequar paulatim vestigia eius, sicut videro posse parvulos meos, donec veniam ad dominum meum in Seir. Respondit Esau: Obsecro ut de populo qui mecum est saltem socii remaneant vie tue. Non est, inquit, necesse. Hoc uno tantum indigeo ut inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi.

Reversus est itaque illo die Esau itinere quo venerat in Seir. Et Iacob venit in Socoth, ubi edificata domo et fixis tentoriis appellavit nomen loci illius Socoth, id est tabernacula. Transivitque in Salem urbem Sichimorum que est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syrie, et habitavit iuxta oppidum. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula a filiis Emor patris Sichem centum agnis. Et erecto ibi altari invocavit super illud fortissimum deum Israel.

LIX

34. Egressa est autem Dina filia Lie ut videret mulieres regionis illius. Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evei princeps terre illius, adamavit, et rapuit, et dormivit cum illa vi opprimens virginem. Et conglutinata est anima eius cum ea, tristemque delinivit blanditiis. Et pergens ad Emor patrem suum: Accipe michi, inquit, puellam hanc coniugem. Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis et in pastu occupatis pecorum, siluit donec redirent. Egresso autem Emor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob, ecce filii eius veniebant de agro. Auditoque quod acciderat irati sunt valde, eo quod fedam rem esset operatus in Israel, et violata filia Iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est itaque Emor ad eos et dixit: Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Date eam illi uxorem, et iungamus vicissim connubia. Filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite, et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est. Exercete, negotiamini, et possidete eam. Sed et Sichem ad patrem et ad fratres eius ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quecumque statueritis dabo. Augete dotem, munera postulate. Libens tribuam quod petieritis, tantum date michi puellam hanc uxorem. Responderunt filii Iacob Sichem et patri eius in dolo, sevientes ob stuprum sororis: Non possumus facere quod petitis, nec dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari, si esse volueritis nostri similes, et circumcidatur in vobis omne masculini sexus. Tunc dabimus et accipiemus mutuo filias nostras ac vestras, et habitabimus vobiscum, erimusque unus populus. Sin autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram et recedemus. Placuit oblatio Emor et Sichem filio eius, nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret. Amabat enim puellam valde, et ipse erat inclitus in omni domo patris sui. Ingressique portam urbis locuti sunt populo: Viri pacifici sunt et volunt habitare nobiscum. Negotientur in terra et exerceant eam, que spatiosa et lata cultoribus indiget. Filias eorum accipiemus uxores, et nostras illis dabimus. Unum est quo differtur tantum bonum: si circumcidamus masculos nostros ritum gentis imitantes. Et substantia eorum et pecora et cuncta que possident nostra erunt. Tantum in hoc adquiescamus, ut habitantes simul unum efficiamur populum. Assensi sunt omnes circumcisis cunctis maribus. Et ecce die tertio quando gravissimus vulnerum dolor est, arreptis duo Iacob filii Symeon et Levi fratres Dine gladiis, ingressi sunt urbem confidenter. Interfectisque omnibus masculis, Emor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam. Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Iacob, et depopulati sunt urbem in ultionem stupri. Oves eorum et armenta et asinos cunctaque vastantes que in domibus et in agris erant. Parvulos quoque et uxores eorum duxerunt captivos. Quibus patratis audacter, dixit Iacob ad Symeon et Levi: Turbastis me et odiosum fecistis Chananeis et Pherezeis habitatoribus terre huius. Nos pauci sumus; illi congregati percutient me, et delebor ego et domus mea. Responderunt: Numquid ut scorto ab-

LX

35\. uoti debuere sororem nostram. Interea locutus est deus ad iacob. Surge et ascende bethel et habita ibi. facque altare deo. qui apparuit tibi quando fugiebas esau fratrem tuum. Iacob uero conuocata omni domo sua ait. Abicite deos alienos. qui in medio uestri sunt. et mundamini. ac mutate uestimenta uestra. Surgite et ascendamus in bethel. ut faciamus ibi altare domino: qui exaudiuit me in die tribulationis mee. et fuit socius itineris mei. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant. et inaures que erant in auribus eorum. At ille infodit eas subter terebinthum que est post urbem sichem. Cumque profecti essent: terror dei inuasit omnes per circuitum ciuitates. et non sunt ausi persequi recedentes. Uenit igitur iacob luzam. que est in terra chanaan: cognomento bethel. ipse et omnis populus cum eo. Edificauitque ibi altare et appellauit nomen loci illius: domus dei. Ibi enim apparuit ei deus: cum fugeret fratrem suum. Eodem tempore mortua est delbora nutrix rebecce. et sepulta est ad radices bethel subter quercum. uocatumque est nomen loci: quercus fletus. Apparuit autem iterum deus iacob postquam reuersus est de mesopotamia syrie. benedixitque ei dicens. Non uocaberis ultra iacob. sed israel erit nomen tuum. et appellauit eum israel. Dixitque ei. Ego deus omnipotens. Cresce et multiplicare. Gentes et populi nationum erunt ex te. Reges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi abraham et ysaac: dabo tibi et semini tuo post te. et recessit ab eo.

LXI

Ille uero erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei deus. libans super eum libamina. et effundens oleum. uocansque loci nomen bethel. Egressus autem inde: uenit uerno tempore ad terram que ducit ephratam. in qua cum parturiret rachel: ob difficultatem partus periclitari cepit. Dixitque ei obstetrix. Noli timere quia et hunc habebis filium. Egrediente autem anima pre dolore. et imminente iam morte: uocauit nomen filii sui bennoni. id est filius doloris mei. Pater uero appellauit eum beniamin. id est filius dextre. Mortua est ergo rachel. et sepulta in uia que ducit ephratam. hec est bethleem. Erexitque iacob titulum super sepulchrum eius. hic est titulus monumenti rachel. usque in presentem diem. Egressus inde: fixit tabernaculum trans turrim gregis. Cumque habitaret in illa regione: abiit ruben. et dormiuit cum bala concubina patris sui. quod illum minime latuit. Erant autem filii iacob .xii. filii lie: primogenitus ruben. et symeon. et leui et iudas. et isachar. et zabulon. filii rachel: ioseph. et beniamin. filii bale ancille rachelis: dan. et neptalim. filii zelphe ancille lie: gad et aser. hi filii iacob qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Uenit etiam ad ysaac patrem suum in mambre ciuitatem arbee. hec est hebron. in qua peregrinatus est abraham et ysaac. Et completi sunt dies ysaac .c. octoginta annorum. consumptusque etate mortuus est. et appositus populo suo senex

LXII

36\. et plenus dierum. et sepelierunt eum esau et iacob: filii sui. Hee sunt autem generationes esau. ipse est edom. Esau accepit uxores de filiabus chanaan. ada filiam elom hethei. et oolibama filiam ane filii sebeon heuei. basemath quoque filiam ismahel sororem nabaioth. Peperit autem ada eliphat. basemath genuit rahuhel. Oolibama: genuit hieus. et ihelom. et chore. hi filii esau. qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau uxores suas. et filios et filias. et omnem animam domus sue. et substantiam et pecora. et cuncta que habere poterat in terra chanaan. et abiit in alteram regionem. recessitque a fratre suo iacob. Diuites enim erant ualde. et simul habitare non poterant. nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum. pre multitudine gregum. habitauitque esau in monte seir. ipse est edom. Hee sunt generationes esau patris edom: in monte seir. et hec nomina filiorum eius. Eliphat: filius ada uxoris esau. rahuel quoque filius basemath uxoris eius. Fueruntque filii eliphat. theman. omar. sephua et gatam. et cenez et chore. Erat autem thamna concubina eliphat filii esau. que peperit ei amalech. hi sunt filii: ade uxoris sue. Filii autem rahuhel: naath. et zara. semma. et meza. hi filii: basemath uxoris esau. Isti quoque erant filii oolibama filie ane filii sebeon uxoris esau. quos genuit ei: hieus. et ihelom. et chore.

LXIII

Hii duces filiorum esau. filii eliphat primogeniti esau: dux theman. dux omar. dux sephu. dux cenech. dux chore. dux gatham dux amalech. hi filii eliphat: in terra edom. et hi filii: ade. hi quoque filii rahuel filii esau: dux naath dux zara. dux semma. dux meza. Hi duces rahuel: in terra edom. isti filii basemath: uxoris esau. Hi autem filii oolibama uxoris esau. Dux hieus. dux ihelom. dux chore. hi duces oolibama filie ana: uxoris esau. Isti sunt filii esau et hi duces eorum. ipse est edom. Isti sunt filii seir horrei habitatores terre. Lotham. et sobal. et sebeon. et ana et dison. et aser. et disan. Hi duces horrei filii seir: in terra edom. Facti sunt autem filii lotham. horri et theman. Erat autem soror lotham: thamna. et isti filii sobal: aluan. et manaath. et ebal. sepho. et onan. et hi filii sebeon: achaia. et ana. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. cum pasceret asinas sebeon patris sui. habuitque filium disan. et filiam oolibama. et isti filii disan amdan. et esban. et iethram. et charan. hi quoque filii aser: balaan. et zeban. et acham. habuit autem filios disan. hus et aram. Isti duces horreorum. dux lotham. dux sobal. dux sebeon. dux ana. dux dison. dux aser. dux disan. Isti duces horreorum qui imperauerunt in terra seir. Reges autem qui regnauerunt in terra edom. antequam haberent regem filii israel: fuerunt hi. Bale filius beor: nomenque urbis eius denaba. Mortuus est autem bale: et regnauit pro eo iobab: filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab: regnauit pro eo husam de terra themanorum. Hoc quoque mortuo: regnauit pro eo adad filius badad. qui percussit madian in regione moab et nomen urbis eius habuith. Cumque mortuus esset adad regnauit pro eo semala de masereca. Hoc quoque mortuo: regnauit pro eo saul de fluuio rooboth. Cumque et hic obisset: successit in regnum balaanam filius achobor. Isto quoque mortuo: regnauit pro eo adad: nomenque urbis eius phona. et appellabatur uxor illius: meezabel filia matred. filie mezaab. Hec ergo nomina ducum esau: in cognationibus. et locis et uocabulis suis. Dux thamna. dux alua. dux ietheth. dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenech. dux theman. dux mabsar. dux mabdiel. dux iram. hi duces edom: habitantes in terra imperii

37\. sui. ipse est esau: pater idumeorum. Habitauit autem iacob in terra chanaan. in qua peregrinatus est pater suus et hee sunt generationes eius.

LXV

Ioseph cum sedecim esset annorum pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: et erat cum filiis bale et zelphe uxorum patris sui. Accusauitque fratres suos apud patrem crimine pessimo. Israel autem diligebat ioseph super omnes filios suos. eo quod in senectute genuisset eum. Fecitque ei tunicam polimitam. Uidentes autem fratres eius quod a patre plus cunctis filiis amaretur: oderant eum nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoque ut uisum somnium referret fratribus suis. que causa: maioris odii seminarium fuit. Dixitque ad eos. Audite somnium meum quod uidi. Putabam nos ligare manipulos in agro. et quasi consurgere manipulum meum et stare uestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius. Numquid rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue? Hec ergo causa somniorum atque sermonum: inuidie et odii fomitem ministrauit. Aliud quoque uidit somnium. quod narrans fratribus ait. Uidi quasi solem et lunam. et stellas .xi. adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset: increpauit eum pater. et dixit. Quid sibi uult somnium hoc quod uidisti? Num ego et mater tua et fratres tui adorabimus te super terram? Inuidebant ei igitur fratres sui. Pater uero rem tacitus considerabat.

LXVI

Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in sichem: dixit ad eum israel. Fratres tui pascunt oues in sichimis. ueni mittam te ad eos. Quo respondente presto sum ait. Uade et uide si cuncta prospera sint erga fratres tuos. et pecora: et renuntia michi quid agatur. Missus de ualle ebron: uenit in sichem. Inuenitque eum uir errantem in agro. et interrogauit quid quereret. At ille respondit. Fratres meos quero: indica michi ubi pascant greges. Dixitque ei uir. Recesserunt de loco isto. Audiui eos dicentes. eamus in dothaim. Perrexit ergo ioseph post fratres suos: et inuenit eos in dothaim. Qui cum

uidissent eum procul antequam accederet ad eos: cogitaverunt eum occidere. et mutuo loquebantur. Ecce somniator venit. venite occidamus eum. et mittamus in cisternam veterem. dicemusque: fera pessima devoravit eum. et tunc apparebit. quid illi prosint somnia sua. Audiens hoc ruben: nitebatur liberare eum de manibus eorum. et dicebat. Non interficiamus animam eius. nec effundatis sanguinem: sed proicite eum in cisternam hanc. que est in solitudine. manusque vestras servate innoxias. hoc autem dicebat. volens eripere eum de manibus eorum. et reddere patri suo.

LXVI

Confestim igitur ut pervenit ad fratres: nudaverunt eum tunica talari. et polimita. miseruntque in cisternam que non habebat aquam. Et sedentes ut comederent panem: viderunt hismahelitas viatores venire de galaad. et camelos eorum portantes aromata. et resinam. et stacten in egyptum. Dixit ergo iudas fratribus suis. Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum et celaverimus sanguinem ipsius? Melius est ut venundetur ismahelitis. et manus nostre non polluantur. frater enim et caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus eius. et pretereuntibus madianitis negotiatoribus. extrahentes eum de cisterna: vendiderunt ismahelitis. xxx. argenteis. Qui duxerunt eum in egyptum. Reversusque ruben ad cisternam: non invenit puerum. et scissis vestibus: pergens ad fratres ait. Puer non comparet. et ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam eius et in sanguine hedi quem occiderant. tinxerunt: mittentes qui ferrent ad patrem. et dicerent. Hanc invenimus. vide utrum tunica filii tui sit an non. Quam cum cognovisset pater: ait. Tunica filii mei est. fera pessima comedit eum. bestia devoravit ioseph. Scissisque vestibus indutus est cilicio. lugens filium multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius. ut lenirent dolorem patris: noluit consolationem accipere sed ait. Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu: madianei vendiderunt ioseph in egypto phutiphari eunucho pharaonis magistro militie.

LXVII 38.

Eo tempore descendens iudas a fratribus suis: divertit ad virum odollamitem nomine hiram. Viditque ibi filiam hominis chananei vocabulo sue. et uxore accepta: ingressus est ad eam. Que concepit et peperit filium. et vocavit nomen eius her. Rursum concepto fetu: natum filium nominavit onam. Tercium quoque peperit: quem appellavit sela. Quo nato: parere ultra cessavit. Dedit autem iudas uxorem primogenito suo her: nomine thamar. Fuit her primogenitus iude: nequam in conspectu domini: et ab eo occisus est. Dixit ergo iudas ad onam filium suum. Ingredere ad uxorem fratris tui. et sociare illi: ut suscites semen fratri tuo. Ille autem sciens non sibi nasci filios: introiens ad uxorem fratris sui. semen fundebat in terram. ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum dominus: quod rem detestabilem faceret. Quam ob rem dixit iudas thamar nurui sue. Esto vidua in domo patris tui. donec crescat sela filius meus. Timebat enim ne et ipse moreretur sicut fratres eius. Que abiit et habitavit in domo patris sui. Evolutis autem multis diebus: mortua est sue uxor iude. Qui post luctum consolatione accepta: ascendebat ad tonsores ovium suarum. ipse et hiras opilio gregis odollamites in thamnam. Nunciatumque est thamar quod socer illius ascenderet in thamnas ad tondendas oves. Que depositis viduitatis vestibus. assumpsit theristrum. et mutato habitu sedit in bivio itineris quod ducit thamnam. eo quod crevisset sela. et non eum accepisset maritum. Quam cum vidisset iudas. suspicatus est esse meretricem. Operuerat enim vultum suum: ne agnosceretur. Ingrediensque ad eam: dixit. Dimitte me ut coeam tecum. Nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente. quid dabis ut fruaris concubitu meo? Dixit. Mittam tibi hedum de gregibus. Rursum illa dicente. patiar quod vis si dederis mihi arrabonem. donec mittas quod polliceris. Ait iudas. Quid vis tibi pro arrabone dari? Respondit. Anulum tuum. et armillam. et baculum. quem manu tenes. Ad unum igitur coitum concepit mulier. et surgens abiit. Depositoque habitu quem assumpserat. induta est viduitatis vestibus. Misit autem iudas hedum per pastorem suum odollamitem: ut reciperet pignus quod dederat mulieri. Qui cum non invenisset eam: interrogavit homines loci illius. ubi est mulier que sederat in bivio? Respondentibus cunctis non fuit in loco isto meretrix. reversus est ad iudam. et dixit ei. Non inveni eam. Sed et homines loci illius dixerunt michi numquam ibi sedisse scortum. Ait iudas. habeat sibi. Certe mendacii arguere nos non poterit. Ego misi hedum quem promiseram. et tu non invenisti eam. Ecce autem post tres menses nunciaverunt iude dicentes. Fornicata est thamar nurus tua. et videtur uterus illius intumescere. Dixitque iudas: producite eam ut comburatur. Que cum educeretur ad penam: misit ad socerum suum dicens. De viro cuius hec sunt concepi. Cognosce cuius sit anulus. et armilla. et baculus. Qui agnitis muneribus. ait. Iustior me est. quia non tradidi eam sela filio meo. Attamen ultra non cognovit illam. Instante autem partu: apparuerunt gemini in utero eius. Atque in ipsa effusione infantium: unus protulit manum in qua obstetrix ligavit coccinum. dicens. Iste egredietur prior. Illo vero retrahente manum: egressus est alter. Dixitque mulier. Quare divisa est propter te maceria? Et ob hanc causam: vocavit nomen eius phares. Postea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinum quem appellavit zaram.

39.

LXVIII

Igitur ioseph ductus est in egyptum. emitque eum phutiphar eunuchus pharaonis princeps exercitus. vir egyptius de manu ismahelitarum: a quibus perductus erat. Fuitque dominus cum eo. et erat vir in cunctis prospere agens. Habitabatque in domo domini sui. qui optime noverat dominum esse cum eo. et omnia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque ioseph graciam coram domino suo. et ministrabat ei. a quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum. et universa que ei tradita fuerant. Benedixitque dominus domui egyptii propter ioseph. et multiplicavit tam in edibus quam in agris: cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat: nisi panem quo vescebatur. Erat autem ioseph pulchra facie. et decorus aspectu. Post multos itaque dies iniecit domina sua oculos in ioseph: et ait. Dormi mecum. Qui nequaquam acquiescens nefario operi: dixit ad eam. Ecce dominus meus omnibus michi traditis ignorat quid habeat in domo sua. nec quicquam est quod non sit in manu mea. et potestate. vel non tradiderit michi: preter te que uxor eius es. Quomodo ergo possum malum hoc facere. et peccare in dominum meum? Huiuscemodi verbis per singulos dies. et mulier molesta erat adolescenti: et ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die ut intraret ioseph domum. et operis quippiam absque arbitris faceret. et illa apprehensa lacinia vestimenti eius: diceret. Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio: fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis. et se esse contemptam: vocavit homines domus sue. et ait ad eos. En introduxit virum hebreum: ut illuderet nobis. Ingressus est ad me: ut coiret mecum. Cumque ego succlamassem. et audisset vocem meam: reliquit pallium quod tenebam. et fugit foras. In argumentum ergo fidei: retentum pallium ostendit marito revertenti domum. et ait. Ingressus est ad me servus hebreus. quem adduxisti: ut illuderet michi. Cumque vidisset me clamare: reliquit pallium. et fugit foras. His auditis dominus et nimium credulus verbis coniugis: iratus est valde. Tradiditque ioseph in carcerem. ubi vincti regis custodiebantur: et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum ioseph. et misertus illius: dedit ei graciam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur. et quicquid fiebat. sub ipso erat: nec noverat aliquid cunctis ei creditis. Dominus enim erat cum illo: et omnia opera eius dirigebat.

40.

LXIX

His ita gestis: accidit ut peccarent duo eunuchi. pincerna regis egypti. et pistor domino suo. Iratusque pharao contra illos. nam alter pincernis preerat. alter pistoribus. misit eos in carcerem principis militum. in quo erat vinctus et ioseph. Et custos carceris tradidit eos ioseph. qui et ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat. et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una. iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset ioseph mane. et vidisset eos tristes: sciscitatus est dicens. Cur tristior est hodie solito facies vestra? Qui responderunt. Somnium vidimus: et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos ioseph. Numquid non dei est interpretatio? Referte michi quod

Coniugati. continentes. rectores

vidisti. Narravit prior prepositus pincernarum somnium. Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas. et post flores: uvas maturescere. calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam: et tradidi poculum pharaoni. Respondit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tres propagines. tres adhuc dies sunt. post quos recordabitur pharao ministerii tui. et restituet te in pristinum locum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum. sicut facere ante consueveras: tantum memento mei cum bene tibi fuerit et facies mecum misericordiam: ut suggeras pharaoni. ut educat me de isto carcere. quia furto sublatus sum de terra hebreorum: et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset: ait. Et ego vidi somnium quod haberem tria canistra farine super caput meum. et in uno canistro quod erat excelsius: portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria. avesque comedere ex eo. Respondit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tria canistra. tres adhuc dies sunt: post quos auferet pharao caput tuum. ac suspendet te in cruce et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalis pharaonis erat. Qui faciens grande convivium pueris suis: recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis; restituitque alterum in locum suum: ut porrigeret regi poculum. Alterum suspendit in patibulo. ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis: prepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

Escam per ea ire ministratur poculum

LXX

41. Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium. de quo ascendebant vii. boves pulchre et crasse nimis. et pascebantur in locis palustribus. Alie quoque .vii. emergebant de flumine. fede confecteque macie. et pascebantur in ipsa amnis ripa. in locis virentibus. Devoraveruntque eas quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormivit. et vidit alterum somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno. plene atque formose. Alie quoque totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur: devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans pharao post quietem. et facto mane pavore perterritus. misit ad coniectores egypti. cunctosque sapientes; et accersitis narravit somnium. nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincernarum magister: ait. Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis me et magistrum pistorum retrudi in carcere iussit principis militum: ubi una nocte uterque vidimus somnium presagum futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militum famulus; cui narrantes somnia: audivimus quicquid postea rei probavit eventus. Ego enim redditus sum officio meo: et ille suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere: totonderunt ioseph. ac veste mutata obtulerunt regi. Cui ille ait. Vidi somnia nec est qui edisserat que vidi que audivi te prudentissime conicere. Respondit ioseph; Absque me respondebit deus prospera pharaoni. Narravit ergo ille quod viderat. Putabam me stare super ripam fluminis. et vii. boves de amne conscendere pulchras nimis. et obesis carnibus. que in pastu paludis virecta carpebant. Et ecce has sequebantur alie vii. boves. in tantum deformes et macilente: ut numquam tales in terra egypti viderim. Que devoratis et consumptis prioribus: nullum saturitatis dedere vestigium. sed simili macie et squalore: torpebant. Evigilans. rursum sopore depressus: vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno: plene atque pulcherrime. Alie quoque vii. tenues et percusse uredine: oriebantur e stipula que priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi coniectoribus somnium. et nemo est qui edisserat. Respondit ioseph. Somnium regis unum est; que facturus est deus: ostendit pharaoni. Septem boves pulchre. et septem spice plene: vii. ubertatis anni sunt. eandemque vim somnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilente que ascenderunt post eas. et vii. spice tenues. et vento urente percusse: vii. anni sunt venture famis. qui hoc ordine complebuntur. Ecce vii. anni venient fertilitatis magne in universa terra egypti. quos sequentur vii. anni alii tante sterilitatis: ut oblivioni cuncta tradatur retro habundantia. Consumptura est enim fames omnem terram: et ubertatis magnitudinem perditura est inopie magnitudo. Quod autem vidisti secundo. ad eandem rem pertinens somnium. firmitatis indicium est: eo quod fiat sermo domini. et velocius impleatur. Nunc ergo provideat rex virum sapientem et industrium. et preficiat eum terre egypti qui constituat prepositos per singulas regiones. et quintam partem fructuum per vii. annos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt congreget in horrea. et omne frumentum sub pharaonis potestate condatur. serveturque in urbibus. et preparetur futuris .vii. annorum fami que pressura est egyptum. et non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium. et cunctis ministris eius. Locutusque est ad eos. Num invenire poterimus talem virum. qui spiritu dei plenus sit. Dixit ergo ad ioseph. Quia ostendit tibi deus omnia. que locutus es: numquid sapientiorem et similem tui invenire potero? Tu eris super domum meam. et ad tui oris imperium: cunctus populus obediet. uno tantum regni solio: te precedam. Dixitque rursum pharao ad ioseph. ecce constitui te super universam terram egypti. Tulitque anulum de manu sua. et dedit in manu eius. Vestivitque eum stola bissina. et collo torquem auream circumposuit. Fecitque ascendere super currum suum secundum. clamante precone. ut omnes coram eo genu flecterent. et prepositum esse scirent universe terre egypti. Dixit quoque rex ad ioseph. Ego sum pharao. absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra egypti. Vertitque nomen illius. et vocavit eum lingua egyptiaca salvatorem mundi. Deditque illi uxorem aseneth filiam phutipharis sacerdotis heliopoleos. Egressus itaque ioseph ad terram egypti: triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis pharaonis circuivit omnes regiones egypti. Venitque fertilitas vii. annorum. et in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. Omnis etiam frugum habundantia. in singulis urbibus condita est. Tantaque fuit multitudo tritici: ut harene maris coequaretur. et copia mensuram excederet. Nati sunt autem ioseph filii duo antequam veniret fames: quos ei peperit aseneth filia phutipharis sacerdotis heliopoleos. Vocavitque nomen primogeniti manasses dicens. Oblivisci me fecit deus omnium laborum meorum. et domus patris mei. Nomen quoque secundi appellavit ephraim dicens. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis vii. annis ubertatis qui fuerant in egypto: ceperunt venire .vii. anni inopie quos predixerat ioseph. et in universo orbe fames prevaluit. In cuncta autem terra egypti erat fames. Qua esuriente: clamavit populus ad pharaonem alimenta petens. Quibus ille respondit. Ite ad ioseph: et quicquid vobis dixerit facite. Crescebat autem cotidie fames in omni terra. Aperuitque ioseph universa horrea et vendebat egyptiis. Nam et illos oppresserat fames; omnesque provincie veniebant in egyptum ut emerent escas. et malum inopie temperarent.

LXXI

42. Audiens autem iacob quod alimenta venderentur in egypto. dixit filiis suis. Quare negligitis: Audivi quod triticum venundetur in egypto. Descendite ergo et emite nobis necessaria: ut possimus vivere. et non consumamur inopia. Descendentes ergo fratres ioseph .x. ut emerent frumenta in egypto. Beniamin domi retento ab iacob: qui dixerat fratribus suis. Ne forte in itinere quicquam mali patiatur. Ingressi sunt terram egypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra chanaan. et ioseph princeps egypti erat. atque ad illius nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres eius et agnovisset eos: quasi ad alienos durius loquebatur. interrogans eos. Unde venistis? Qui responderunt de terra chanaan: ut emamus victui necessaria. Et tamen fratres ipse cognoscens: non est agnitus ab eis. Recordatusque somniorum. que aliquando viderat: ait ad eos. Exploratores estis. ut videatis infirmiora terre: venistis. Qui dixerunt. Non est ita domine. Sed servi tui venerunt: ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus. Pacifici venimus. Nec quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus ille respondit. Aliter est. Immunita terre huius considerare venistis. At illi. Duodecim inquiunt servi tui fratres sumus. filii viri unius in terra chanaan. Minimus cum patre nostro est. Alius non est super. Hoc est ait. quod locutus sum. exploratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam. Per salutem pharaonis: non egrediemini hinc: donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum: et adducat eum. Vos autem eritis in vinculis: donec probentur que dixistis: utrum falsa an vera sint. Alioquin per salutem

Spirituales nequitie

Gemina ad somnium confirmacio est per ...

Christus resurgens a morte tondetur. quia passibilitate et mortalitate. quasi capillorum superfluitate exuitur et veste immortalitatis induitur

Rotunditas et plenitudo pinguedine

Qui potestatem fidei ... qui in potestate Christi est

Celestem sapientiam que sicut circulus nec initio nec fine clauditur

Sic Christus muneribus decoratus ... celos ascendit

... omnem volubilitatem temporalium

Iohannes baptista qui ait parate viam domino. vel tuba angelica que veniente ad iudicium preveniet

Innumerabilis sicut harena

Oblivio

Fructificare ... ecclesiam de gentibus ... dilatatam

pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo illos custodie tribus diebus. Die autem tercio eductis de carcere, ait: Facite que dixi, et vivetis: Deum enim timeo. Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, et ferte frumenta que emistis in domos vestras, et fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, et non moriamini. Fecerunt ut dixerat, et locuti sunt invicem: Merito hec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam anime illius, cum deprecaretur nos, et non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus unus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum: et non audistis me? en sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph, eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Avertitque se parumper, et flevit: et reversus locutus est ad eos. Tollensque Symeon, et ligans illis presentibus, iussit ministris ut implerent saccos eorum tritico, et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam: qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis, profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi, dixit fratribus suis: Reddita est michi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupefacti, turbatique, dixerunt mutuo: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus? Veneruntque ad Iacob patrem suum in terram Chanaan, et narraverunt ei omnia que accidissent sibi, dicentes: Locutus est nobis dominus terre dure, et putavit nos exploratores provincie. Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: fratrem vestrum unum dimittite apud me, et cibaria domibus vestris necessaria sumite, et abite, fratremque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores: et istum qui tenetur in vinculis, recipere possitis: ac deinceps quod vultis, emendi habeatis licentiam. His dictis, cum frumenta effunderent, singuli reperierunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterritisque simul omnibus, dixit pater Iacob: Absque liberis me esse fecistis: Ioseph non est super, Symeon tenetur in vinculis, Beniamin auferetis: in me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, et ego eum tibi restituam. At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater eius mortuus est, et ipse solus remansit: si quid ei adversitatis acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

LXXII

43. Interim fames omnem terram vehementer premebat. Consumptisque cibis, quos ex Egypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini, et emite nobis pauxillum escarum. Respondit Iudas: Denuntiavit nobis vir ille sub attestatione iurisiurandi, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis mittere eum nobiscum, pergemus pariter, et ememus tibi necessaria: sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sepe diximus, denuntiavit nobis, dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret, si haberemus fratrem: et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum? Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, et possimus vivere: ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio puerum: de manu mea require illum: nisi reduxero, et tradidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris, et deferte viro munera, modicum resine, et mellis, et storacis, stactes, et terebinthi, et amigdalarum. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: et illam quam invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum sit: sed et fratrem vestrum tollite, et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem:

et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet, et hunc Beniamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera, et pecuniam duplicem, et Beniamin: descenderuntque in Egyptum, et steterunt coram Ioseph. Quos cum ille vidisset, et Beniamin simul, precepit dispensatori domus sue, dicens: Introduc viros domum, et occide victimas, et instrue convivium: quoniam mecum sunt comesuri meridie. Fecit ille sicut preceptum fuerat, et introduxit viros domum. Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumpniam, et violenter subiciat servituti et nos, et asinos nostros. Quam ob rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus, locuti sunt: Oramus, domine, ut audias. Iam ante descendimus ut emeremus escas: quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus sacculos nostros, et invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum, ut emamus que nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis eam posuerit in marsupiis nostris. At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, et Deus patris vestri dedit vobis thesauros in sacculis vestris: nam pecuniam, quam dedistis michi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Symeon. Et introductis domum, attulit aquam, et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est Ioseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: et adoraverunt proni in terram. At ille clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvusne est pater vester senex, de quo dixeratis michi? Adhuc vivit? Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem oculos Ioseph, vidit Beniamin fratrem suum uterinum, et ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis michi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi. Festinavitque, quia commota fuerant viscera eius super fratre suo, et erumpebant lacrime: et introiens cubiculum flevit. Rursumque lota facie egressus, continuit se, et ait: Ponite panes. Quibus appositis, seorsum Ioseph, et seorsum fratribus, Egyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Egyptiis comedere cum Hebreis, et profanum putant huiuscemodi convivium) sederunt coram eo, primogenitus iuxta primogenita sua, et minimus iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorque pars venit Beniamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque, et inebriati sunt cum eo.

44. Precepit autem Ioseph dispensatori domus sue, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: et pone pecuniam singulorum in summitate sacci. Scyphum autem meum argenteum, et pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci iunioris. Factumque est ita. Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis. Iamque urbem exierant, et processerant paululum: tunc Ioseph accersito dispensatore domus: Surge, inquit, et persequere viros: et apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, et in quo augurari solet: pessimam rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint? Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum, vel argentum? Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris, moriatur, et nos erimus servi domini nostri. Qui dixit eis: Fiat iuxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli suos. Quos scrutatus, incipiens a maiore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Beniamin. At illi scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum. Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt. Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, et nos, et apud quem inventus est scyphus. Respondit

Ioseph. Absit a me ut sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus. Vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius Iudas, confidenter ait. Oro domine mi: loquatur servus tuus verbum in auribus tuis. Et ne irascaris famulo tuo. Tu es enim post pharaonem dominus meus. Interrogasti prius servos tuos, habetis patrem aut fratrem? Et nos respondimus tibi domino meo. Est nobis pater senex, et puer parvulus, qui in senectute illius natus est. Cuius uterinus frater est mortuus, et ipsum solum habet mater sua. Pater vero tenere diligit eum. Dixistique servis tuis. Adducite eum ad me, et ponam oculos meos super illum. Suggessimus domino meo. Non potest puer relinquere patrem suum. Si enim illum dimiserit, morietur. Et dixisti servis tuis. Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quae locutus est dominus meus. Et dixit pater noster. Revertimini et emite nobis parum tritici. Cui diximus: ire non possumus. Si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul. Alioquin illo absente, non audemus faciem videre viri. Ad quae ille respondit. Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. Egressus est unus, et dixistis. Bestia devoravit eum. Et hucusque non comparet. Si tuleritis et istum, et aliquid ei in via contigerit: deducetis canos meos cum maerore ad inferos. Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, et puer defuerit, cum anima illius ex huius anima pendeat. Videritque eum non esse nobiscum: morietur, et deducent famuli tui canos eius cum dolore ad inferos. Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, et spopondi dicens. Nisi reduxero eum: peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, et puer ascendat cum fratribus suis. Non enim possum redire ad patrem absente puero: ne calamitatis quae oppressura est patrem meum testis assistam.

45. Non se poterat ultra cohibere Ioseph multis coram astantibus. Unde praecepit ut egrederentur cuncti foras, et nullus interesset alienus agnitioni mutuae. Elevavitque vocem cum fletu, quam audierunt Aegyptii, omnisque domus pharaonis. Et dixit fratribus suis. Ego sum Ioseph. Adhuc pater meus vivit? Nec poterant respondere nimio timore perterriti. Ad quos ille clementer. Accedite inquit ad me. Et cum accessissent prope: Ego sum, ait, Ioseph frater vester quem vendidistis in Aegyptum. Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me deus ante vos in Aegyptum. Biennium est quod fames coepit esse, et adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti. Praemisitque deus me: ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio, sed dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem pharaonis, et dominum universae domus eius, ac principem in omni terra Aegypti. Festinate et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei. Haec mandat filius tuus Ioseph. Deus me fecit dominum universae terrae Aegypti. Festinate et ascendite ad patrem meum, et dicetis ei. Haec mandat filius tuus Ioseph. Deus me fecit dominum universae terrae Aegypti; descende ad me, ne moreris. Et habita in terra Gessen, eritisque iuxta me, tu et filii tui, et filii filiorum tuorum. Oves tuae et armenta tua, et universa quae possides, ibique te pascam. Adhuc enim quinque anni residui sunt famis, ne et tu pereas, et domus tua, et omnia quae possides. En oculi vestri et oculi fratris mei Beniamin vident, quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo universam gloriam meam, et cuncta quae vidistis in Aegypto. Festinate, et adducite eum ad me. Cumque amplexatus recidisset in collum Beniamin fratris sui: flevit, illo quoque flente similiter super collum eius. Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos. Post quae ausi sunt loqui ad eum. Auditumque est, et celebri sermone vulgatum est in aula regis. Venerunt fratres Ioseph, et gavisus est pharao, atque omnis familia eius. Dixitque ad Ioseph ut imperaret fratribus suis dicens. Onerantes iumenta, ite in terram chanaan, et tollite inde patrem vestrum et cognationem, et venite ad me, et ego dabo vobis omnia bona Aegypti, ut comedatis medullam terrae. Praecipe etiam ut tollant plaustra de terra Aegypti: ad subvectionem parvulorum suorum ac coniugum, et dicito. Tollite patrem vestrum, et properate quantocius venientes, nec dimittatis quicquam

de supellectili vestra, quia omnes opes Aegypti vestrae erunt. Feceruntque filii Israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra secundum pharaonis imperium, et cibaria in itinere; singulisque proferri iussit binas stolas. Beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis. Tantumdem pecuniae et vestium mittens patri suo. Addens et asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Aegypti, et totidem asinas triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos. Et proficiscentibus ait. Ne irascamini in via. Qui ascendentes ex Aegypto, venerunt in terram chanaan ad patrem suum Iacob, et nuntiaverunt ei dicentes. Ioseph vivit, et ipse dominatur in omni terra Aegypti. Quo audito, Iacob quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebat eis. Illi contra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, et universa quae miserat, revixit spiritus eius, et ait. Sufficit mihi: si adhuc Ioseph filius meus vivit. Vadam et videbo eum antequam moriar.

46. Profectusque Israel cum omnibus quae habebat: venit ad puteum iuramenti, et mactatis ibi victimis deo patris sui Ysaac, audivit eum per visionem nocte vocantem se, et dicentem sibi. Iacob Iacob. Qui respondit. Ecce assum. Ait illi deus. Ego sum fortissimus deus patris tui. Noli timere, descende in Aegyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, et ego inde adducam te revertentem. Ioseph quoque ponet manum suam super oculos tuos. Surrexit Iacob a puteo iuramenti, tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis: in plaustris quae miserat pharao ad portandum senem, et omnia quae possederat in terra chanaan. Venitque in Aegyptum cum omni semine suo, filii eius et nepotes, filiae et cuncta simul progenies. Haec sunt autem nomina filiorum Israel: qui ingressi sunt in Aegyptum, ipse cum liberis suis. Primogenitus Ruben; filii Ruben, Enoch, et Phallu, et Esrom, et Charmi. Filii Simeon, Iemuhel, et Iamin, et Ahod, et Iachin, et Saher, et Saul filius Chananitidis. Filii Levi, Gerson, Caath, et Merari. Filii Iuda: Her, et Onan, et Sela, et Phares, et Zara. Mortui sunt autem Her et Onan in terra chanaan. Natique sunt filii Phares: Esrom et Hamul. Filii Isachar, Thola, et Phua, et Iobhad, et Semron. Filii Zabulon: Sareth, et Elon, et Iahelel. Hi filii Liae quos genuit in Mesopotamia Syriae cum Dina filia sua. Omnes animae filiorum eius et filiarum triginta tres. Filii Gad: Sephion, et Aggi, Suni, et Esebon, Heri, et Arodi, et Areli. Filii Aser: Iamne, et Iesua, et Iesui, et Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria, Heber, et Melchiel. Hi filii Zelphae quam dedit Laban Liae filiae suae, et hos genuit Iacob: sedecim animas. Filii Rachel uxoris Iacob: Ioseph et Beniamin. Natique sunt Ioseph filii in terra Aegypti quos genuit ei Aseneth filia Phutiphare sacerdotis Heliopoleos: Manasses et Effraim. Filii Beniamin: Bela, et Bechor, et Asbel, Gera, et Naaman, et Ehi, et Ros, Mophim, et Ophim, et Ared. Hi filii Rachel quos genuit Iacob. Omnes animae quattuordecim. Filii Dan: Usim. Filii Neptalim: Iasihel, et Guni, et Ieser, et Sallem. Hi filii Balae quam dedit Laban Racheli filiae suae. Et hos genuit Iacob. Omnes animae septem. Cunctae animae quae ingressae sunt cum Iacob in Aegyptum, et egressae de femore illius, absque uxoribus filiorum, sexaginta sex. Filii autem Ioseph qui nati sunt ei in terra Aegypti: animae duae. Omnes animae domus Iacob quae ingressae sunt in Aegyptum: fuere septuaginta. Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nuntiaret ei, et ille occurreret in Gessen. Quo cum pervenisset: iuncto Ioseph curru suo, ascendit obviam patri ad eundem locum; vidensque eum, irruit super collum eius, et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad Ioseph. Iam laetus moriar, quia vidi faciem tuam, et superstitem te relinquo. Et ille locutus est ad fratres, et ad omnem domum patris sui. Ascendam et nuntiabo pharaoni, et dicam ei. Fratres mei, et domus patris mei, qui erant in terra chanaan: venerunt ad me, et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum. Pecora sua et armenta et omnia quae habere potuerunt, adduxerunt secum. Cumque vocaverit vos et dixerit quod est opus vestrum: respondebitis. Viri pastores sumus servi

Marginal glosses (left):

Hic solus est de matre sua superstes sic enim opinabantur

Sic videas Christum ignorantibus circa finem mundi innotescens exhibebit se eis placatum: qui prius eum senserant iudicem iratum

Tristi enim Iudaeis Christus ostensus fuisset: salvus non esset mundus

Intelligitur propinquitas vicinitatis ... quia ... in Aegypto ... non tamen longe est a deo

Marginal glosses (right):

Paulo scilicet fidei et caritatis et veritatis ... signum ... trecentis ... figura

Id est scientiam et moderationem sensuum quae amplior Paulo

Id est apostolos mittit Iudaeis thesauros fidei et honestatis morum

Iudaicus populus

Ad propriam suasionem

Agnovissent cum gratiarum plenitudinem et carismatum distributionem

Quasi post longam caecitatem quasi mortuus erat

LXXIII

Id est claudet oculos tuos in morte

LXX

Pluralis pro singulari sicut pro plurali singularis. Solam enim unam habebat filiam nomine Dinam ut nepotes filias vocavit

Partem ponit pro toto

LXXV

Confessio peccatorum ad Ioseph id est Christum, quia ore confessio fit ad salutem. Math. ...

Post confessionem Ioseph occurrit, quia Christi vita subsequitur

tui ab infantia nostra usque in presens et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra Gessen, quia detestantur Egyptii omnes pastores ovium.

LXXVI 47. Ingressus ergo Ioseph nuntiavit Pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident venerunt de terra Chanaan, et ecce consistunt in terra Gessen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege. Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terram tuam venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in regione Chanaan. Petimusque ut esse iubeas nos servos tuos in terra Gessen.

LXXVII Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra Egypti in conspectu tuo est; in optimo loco fac eos habitare, et trade eis terram Gessen. Quod si nosti in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum. Post hec introduxit Ioseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo. Qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue? Respondit: Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege, egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Egypto in optimo terre solo Ramesses, ut preceperat Pharao. Et alebat eos omnemque domum patris sui, prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Egypti et Chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in erarium regis. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Egyptus ad Ioseph dicens: Da nobis panes. Quare morimur coram te, deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit alimenta eis pro equis et ovibus et bobus et asinis. Sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Veneruntque anno secundo et dixerunt ei: Non celamus dominum nostrum quod deficiente pecunia pecora simul defecerunt. Nec clam te est quod absque corporibus et terra nichil habeamus. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus. Eme nos in servitutem regiam, et prebe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur Ioseph omnem terram Egypti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni et cunctos populos eius, a novissimis terminis Egypti usque ad extremos fines eius, preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis. Quibus et statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur, et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram Pharao possidet. Accipite semina et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis; quattuor reliquas permitto vobis in sementem et in cibos familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est. Respiciat nos tantum dominus noster, et leti serviemus regi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra Egypti regibus quinta pars solvitur, et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, que libera ab hac conditione fuit.

LXXVIII Habitavit ergo Israel in Egypto, id est in terra Gessen, et possedit eam. Auctusque est et multiplicatus nimis. Et vixit in ea decem et septem annis. Factique sunt omnes dies vite illius centum quadraginta septem annorum. Cumque appropinquare cerneret mortis diem, vocavit filium suum Ioseph et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem ut non sepelias me in Egypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra condasque in sepulchro maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti. Et ille: Iura ergo michi. Quo iurante, adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput.

LXXIX 48. His ita transactis, nuntiatum est Ioseph quod egrotaret pater eius. Qui assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit michi in Luza, que est in terra Chanaan, benedixitque mihi et ait: Ego augebo te et multiplicabo, et faciam in turbas populorum, daboque tibi terram hanc et semini tuo post te in possessionem sempiternam. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi in terra Egypti antequam huc venirem ad te, mei erunt; Ephraim et Manasses sicut Ruben et Symeon reputabuntur mihi. Reliquos autem quos genuisti post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. Michi enim quando veniebam de Mesopotamia Syrie, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus, et ingrediebar Ephratam; et sepelivi eam iuxta viam Ephrate, que alio nomine appellatur Bethleem. Videns autem filios eius, dixit ad eum: Qui sunt isti? Respondit: Filii mei sunt, quos donavit michi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis. Oculi enim Israel caligabant pre nimia senectute, et clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus et circumplexus, dixit ad filium: Non sum fraudatus a conspectu tuo; insuper ostendit michi Deus semen tuum. Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram. Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est ad sinistram Israel; Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris; applicuitque ambos ad eum. Qui extendens manum dexteram posuit super caput Ephraim iunioris fratris, sinistram autem super caput Manasse qui maior natu erat, commutans manus. Benedixitque Ioseph filio suo et ait: Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres mei Abraham et Ysaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem, angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis; et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Ysaac, et crescant in multitudinem super terram. Videns autem Ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit. Et apprehensam patris manum levare conatus est de capite Ephraim et transferre super caput Manasse. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater, quia hic est primogenitus; pone dexteram tuam super caput eius. Qui renuens ait: Scio, fili mi, scio. Et iste quidem erit in populos et multiplicabitur; sed frater eius iunior maior illo erit, et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in ipso tempore dicens: In te benedicetur Israel, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim et sicut Manasse. Constituitque Ephraim ante Manassen. Et ait ad Ioseph filium suum: En ego morior, et erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrei in gladio et arcu meo.

LXXX 49. Vocavit autem Iacob filios suos et ait eis: Congregamini ut annuntiem que ventura sunt vobis diebus novissimis. Congregamini et audite, filii Iacob, audite Israel patrem vestrum. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea et principium doloris mei; prior in donis, maior in imperio. Effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui et maculasti stratum eius. Symeon et Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum ne veniat anima mea, et in cetu illorum non sit gloria mea, quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax, et indignatio eorum quia dura. Dividam eos in Iacob et dispergam illos in Israel. Iuda, te laudabunt fratres tui; manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis Iuda; ad predam, fili mi, ascendisti. Requiescens accubuisti ut leo, et quasi leena; quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda et dux de femoribus eius, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam et in sanguine uve pallium suum. Pulchriores sunt oculi eius vino, et dentes eius lacte candidiores. Zabulon in littore maris habitabit, et in statione navium, pertingens usque ad Sydonem. Isachar asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod optima, et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens. Dan iudicabit populum suum sicut et alia tribus in Israel. Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum expectabo, Domine. Gad accinctus preliabitur ante eum, et ipse accingetur

tectorum. Aser pinguis panis eius et prebebit delitias regibus. Neptalim ager irriguus et dans eloquia pulchritudinis. Filius accrescens Ioseph, filius accrescens et decorus aspectu: filie discurrerunt super murum. Sed exasperaverunt eum et iurgati sunt, inviderunt que illi habentes iacula. Sedit in forti arcus eius et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis Iacob. Inde pastor egressus est lapis Israel. Deus patris tui erit adiutor tuus, et omnipotens benedicet tibi benedictionibus celi desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus uberum et vulve. Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius, donec veniret desiderium collium eternorum: fiant in capite Ioseph et in vertice nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax, mane comedet predam et vespere dividet spolia. Omnes hi in tribubus Israel duodecim. Hec locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis, et precepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici, que est in agro Ephron Hethei, contra Mambre in terra Chanaan, quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hetheo in possessionem sepulchri. Ibi sepelierunt eum et Saram uxorem eius. Ibi sepultus est Ysaac cum Rebecca coniuge.

II Ibi et Lia condita iacet. Finitisque mandatis, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum et obiit, appositusque est ad populum suum.

50. Quod cernens Ioseph ruit super faciem patris flens et deosculans eum. Precepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque eum Egyptus septuaginta diebus. Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad pharaonis familiam: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus pharaonis eo quod pater meus adiuraverit me dicens: En morior; in sepulchro meo quod fodi mihi in terra Chanaan sepelies me. Ascendam igitur et sepeliam patrem meum ac revertar. Dixitque ei pharao: Ascende et sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus pharaonis cunctique maiores natu terre Egypti, domusque Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis et gregibus atque armentis, que dereliquerunt in terra Iessen. Habuit quoque in comitatu currus et equites, et facta est turba non modica. Veneruntque ad aream Athad, que sita est trans Iordanem. Ibi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies. Quod cum vidissent habitatores terre Chanaan, dixerunt: Planctus magnus iste est Egyptiis. Et idcirco appellaverunt nomen illius loci Planctus Egypti. Fecerunt ergo filii Iacob sicut preceperat eis, et portantes eum in terram Chanaan sepelierunt in spelunca duplici, quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hetheo contra faciem Mambre. Reversusque est Ioseph in Egyptum cum fratribus suis et omni comitatu, sepulto patre. Quo mortuo, timentes fratres eius et mutuo colloquentes: Ne forte memor sit iniurie quam passus est, et reddat nobis malum omne quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus precepit nobis antequam moreretur ut hec tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum et peccati atque malitie quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus ut servis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Ioseph. Veneruntque ad eum fratres sui, et proni in terram adoraverunt et dixerunt: Servi tui sumus. Quibus ille respondit: Nolite timere; num dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me sicut in presentiarum cernitis, ut salvos faceret multos populos. Nolite metuere: ego pascam vos et parvulos vestros. Consolatusque est eos et blande ac leniter locutus est. Et habitavit in Egypto cum omni domo patris sui, vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph. Quibus transactis, locutus est fratribus suis: Post mortem meam deus visitabit vos et ascendere faciet de terra ista ad terram quam iuravit Abraham,

LXXXI

Ysaac et Iacob. Cumque adiurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate vobiscum ossa mea de loco isto, mortuus est, expletis centum decem vite sue annis. Et conditus aromatibus repositus est in loculo in Egypto. Explicit liber bresith, id est Geneseos. Incipit liber hellesmoth, id est Exodi.

Hec sunt

nomina filiorum Israhel qui ingressi sunt Egyptum cum Iacob: singuli cum domibus suis introierunt: Ruben, Symeon, Levi, Iudas, Ysachar, Zabulon et Beniamin, Dan et Neptalim, Gad et Aser. Erant igitur omnes anime eorum qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta. Ioseph autem in Egypto erat. Quo mortuo et universis fratribus eius omnique cognatione illa, filii Israel creverunt et quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis impleverunt terram. Surrexit interea rex novus super Egyptum, qui ignorabat Ioseph, et ait ad populum suum: Ecce populus filiorum Israel multus et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur, et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. Preposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus; edificaveruntque urbes tabernaculorum pharaoni, Phithom et Ramesses. Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israel Egyptii, et affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti et lateris omnique famulatu quo in terre operibus premebantur. Dixit autem rex Egypti obstetricibus Hebreorum, quarum una vocabatur Sephora, altera Phua, precipiens eis: Quando obstetricabitis Hebreas et partus tempus advenerit, si masculus fuerit, interficite illum; si femina, reservate. Timuerunt autem obstetrices deum, et non fecerunt iuxta preceptum regis Egypti, sed conservabant mares. Quibus ad se accersitis rex ait: Quidnam hoc est quod facere voluistis, ut pueros servaretis? Que responderunt: Non sunt Hebree sicut Egyptie mulieres; ipse enim obstetricandi habent scientiam, et priusquam veniamus ad eas pariunt. Bene ergo fecit deus obstetricibus; et crevit populus confortatusque est nimis. Et quia timuerunt obstetrices deum, edificavit illis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite; quicquid feminei, reservate.

2. Egressus est post hec vir de domo Levi, et accepit uxorem stirpis sue. Que concepit et peperit filium. Et videns eum elegantem abscondit tribus mensibus. Cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam et linivit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum et exposuit eum in carecto ripe fluminis, stante procul sorore eius et considerante eventum rei. Ecce autem descendebat filia pharaonis ut lavaretur in flumine, et puelle eius gradiebantur per crepidinem alvei. Que cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam e famulabus suis, et allatam aperiens cernensque in ea parvulum vagientem, miserta eius ait: De infantibus Hebreorum est hic. Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam et vocem tibi Hebream mulierem, que nutrire possit infantulum? Respondit: Vade. Perrexit puella et vocavit matrem eius. Ad quam locuta filia pharaonis: Accipe, ait, puerum istum et nutri mihi; ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier et nutrivit puerum; adultumque tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptavit in locum filii

III

vocavitque nomen eius Moyses dicens quia de aqua tuli eum. In diebus illis postquam creverat Moyses egressus ad fratres suos vidit afflictionem eorum et virum egyptium percutientem quendam de hebreis fratribus suis. Cumque circumspexisset huc atque illuc et nullum adesse vidisset percussum egyptium abscondit sabulo. Et egressus die altero conspexit duos hebreos rixantes. Dixitque ei qui faciebat iniuriam. Quare percutis proximum tuum? Qui respondit. Quis constituit te principem et iudicem super nos? Num occidere me tu vis sicut occidisti heri egyptium? Timuit autem Moyses et ait. Quomodo palam factum est verbum istud? Audivitque pharao sermonem hunc et querebat occidere Moysen. Qui fugiens de conspectu eius moratus est in terra Madian et sedit iuxta puteum. Erant autem sacerdoti Madian septem filie que venerunt ad hauriendam aquam et impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui. Supervenere pastores et eiecerunt eas. Surrexitque Moyses et defensis puellis adaquavit oves earum. Que cum revertissent ad Raguel patrem suum dixit ad eas. Cur velocius venistis solito? Responderunt. Vir egyptius liberavit nos de manu pastorum. Insuper et hausit aquam nobiscum potumque dedit ovibus. At ille ubi est inquit? Quare dimisistis hominem? Vocate eum ut comedat panem. Iuravit ergo Moyses quod habitaret cum eo. Accepitque Sephoram filiam eius uxorem. Que peperit ei filium quem vocavit Gersan dicens. Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit quem vocavit Eliezer dicens. Deus enim patris mei adiutor meus et eripuit me de manu pharaonis.

IIII

Post multum vero temporis mortuus est rex egypti. Et ingemiscentes filii Israhel propter opera vociferati sunt. Ascenditque clamor eorum ad Dominum ab operibus et audivit gemitum eorum ac recordatus est federis quod pepigerat cum Abraham Ysaac et Iacob. Et respexit Dominus filios Israel et liberavit eos.

V

3. Moyses autem pascebat oves Iethro cognati sui sacerdotis Madian. Cumque minasset gregem ad interiora deserti venit ad montem Dei Oreb. Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi et videbat quod rubus arderet et non combureretur. Dixit ergo Moyses. Vadam et videbo visionem hanc magnam quare non comburatur rubus. Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndum vocavit eum de medio rubi et ait. Moyses Moyses. Qui respondit. Adsum. At ille. Ne appropies inquit huc. Solve calciamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait. Ego sum Deus patris tui Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam. Non enim audebat aspicere contra Dominum. Cui ait Dominus. Vidi afflictionem populi mei in egypto et clamorem eius audivi propter duritiam eorum qui presunt operibus. Et sciens dolorem eius descendi ut liberem eum de manibus egyptiorum et educam de terra illa in terram bonam et spaciosam in terram que fluit lacte et melle ad loca Cananei et Ethei et Amorrei Pherezei et Evei et Iebusei et Gergezei. Clamor ergo filiorum Israel venit ad me. Vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni mittam te ad pharaonem ut educas populum meum filios Israel de egypto. Dixit Moyses ad Dominum. Quis ego sum ut vadam ad pharaonem et educam filios Israel de egypto? Qui dixit ei. Ego ero tecum. Et hoc habebis signum quod miserim te. Cum eduxeris populum meum de egypto immolabis Deo super montem istum.

VI

Ait Moyses ad Dominum. Ecce ego vadam ad filios Israel. Et dicam eis. Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi quod est nomen eius quid dicam eis? Dixit Deus ad Moysen. Ego sum qui sum. Ait. Sic dices filiis Israel. Qui est misit me ad vos. Dixitque iterum Deus ad Moysen. Hec dices filiis Israel. Dominus Deus patrum vestrorum Deus Abraham Deus Ysaac Deus Iacob misit me ad vos. Hoc nomen mihi est in eternum et hoc memoriale meum in generationem et generationem. Vade congrega seniores Israel et dices ad eos. Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob dicens. Visitans visitavi vos et omnia que acciderunt vobis in egypto vidi et dixi ut educam vos de afflictione egypti in terram Cananei Ethei et Amorrei Pherezei et Evei et Iebusei ad terram fluentem lacte et melle. Et audient vocem tuam. Ingredierisque tu et seniores Israel ad regem egypti et dices ad eum. Dominus Deus hebreorum vocavit nos. Ibimus viam trium dierum per solitudinem ut immolemus Domino Deo nostro. Sed ego scio quod non dimittat vos rex egypti ut eatis nisi per manum validam. Extendam enim manum meam et percutiam egyptum in cunctis mirabilibus meis que facturus sum in medio eorum. Post hec dimittet vos. Daboque gratiam populo huic coram egyptiis. Et cum egrediemini non exibitis vacui. Sed postulabit mulier a vicina sua et hospita sua vasa argentea et aurea ac vestes. Ponetisque eas super filios et filias vestras et spoliabitis egyptum.

IIII

4. Respondens Moyses ait. Non credent mihi neque audient vocem meam sed dicent. Non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum. Quid est hoc quod tenes in manu tua? Respondit. Virga. Dixitque Dominus. Proice eam in terram. Proiecit et versa est in colubrum ita ut fugeret Moyses. Dixitque Dominus. Extende manum tuam et apprehende caudam eius. Extendit et tenuit versaque est in virgam. Ut credant inquit quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum tuorum Deus Abraham Deus Ysaac Deus Iacob. Dixitque Dominus rursum. Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum protulit leprosam instar nivis. Retrahe ait manum tuam in sinum tuum. Retraxit et protulit iterum et erat similis carni relique. Si non crediderint inquit tibi neque audierint sermonem signi prioris credent verbo signi sequentis. Quod si nec duobus quidem his signis crediderint neque audierint vocem tuam sume aquam fluminis et effunde eam super aridam et quicquid hauseris de fluvio vertetur in sanguinem. Ait Moyses. Obsecro Domine non sum eloquens ab heri et nudiustertius et ex quo locutus es ad servum tuum impeditioris et tardioris lingue sum. Dixit Dominus ad eum. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus est mutum et surdum videntem et cecum? Nonne ego? Perge ergo et ego ero in ore tuo doceboque te quid loquaris. At ille. Obsecro inquit Domine mitte quem missurus es. Iratus Dominus in Moysen ait. Aaron frater tuus Levites scio quod eloquens sit. Ecce egreditur ipse in occursum tuum vidensque te letabitur corde. Loquere ad eum et pone verba mea in ore eius et ego ero in ore tuo et in ore illius et ostendam vobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum et erit os tuum. Tu autem eris ei in his que ad Deum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua in qua facturus es signa.

VII

Abiit Moyses et reversus est ad Iethro socerum suum. Dixitque ei. Vadam et revertar ad fratres meos in egyptum ut videam si adhuc vivunt. Cui ait Iethro. Vade in pace. Dixit ergo Dominus ad Moysen in Madian. Vade et revertere in egyptum. Mortui sunt enim qui querebant animam tuam. Tulit Moyses uxorem et filios suos et imposuit eos super asinum reversusque est in egyptum portans virgam Dei in manu sua. Dixitque ei Dominus revertenti in egyptum. Vide ut omnia ostenta que posui in manu tua facias coram pharaone. Ego indurabo cor eius et non dimittet populum. Dicesque ad eum. Hec dicit Dominus. Filius meus primogenitus Israel. Dixi tibi. Dimitte filium meum ut serviat mihi et noluisti dimittere eum. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. Cumque esset in itinere in diversorio occurrit ei Dominus et volebat occidere eum. Tulit ilico Sephora acutissimam petram et circumcidit preputium filii sui. Tetigitque pedes eius et ait. Sponsus sanguinum tu mihi es. Et dimisit eum postquam dixerat sponsus sanguinum ob circumcisionem. Dixit autem Dominus ad Aaron. Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit ei obviam in montem Dei et osculatus est eum. Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum et signa que mandaverat. Veneruntque simul et congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel. Locutusque est Aaron omnia verba que dixerat Dominus ad Moysen et fecit signa coram populo. Et credidit populus. Audieruntque quod visitasset Dominus filios Israel et quod respexisset afflictionem eorum et proni adoraverunt.

VIII

5. Post hec ingressi sunt Moyses et Aaron et dixerunt pharaoni. Hec dicit Dominus Deus Israel. Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit. Quis est Dominus ut audiam vocem eius et dimittam Israel? Nescio Dominum et Israel non dimittam. Dixeruntque. Deus hebreorum vocavit nos ut eamus viam trium dierum in solitudinem et sacrificemus Domino Deo nostro ne forte

VIIII

X

XI

XII

accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex Egypti: Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitque Pharao: Multus est populus terre; videtis quod turba succreverit; quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus? Precepit ergo in die illo prefectis operum et exactoribus populi dicens: Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres sicut prius, sed ipsi vadant et colligant stipulas. Et mensuram laterum quam prius faciebant imponetis super eos, nec minuetis quicquam. Vacant enim, et idcirco vociferantur dicentes: Eamus et sacrificemus Deo nostro. Opprimantur operibus et expleant ea, ut non adquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi prefecti operum et exactores ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas; ite et colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quicquam de opere vestro. Dispersusque est populus per omnem terram Egypti ad colligendas paleas. Prefecti quoque operum instabant dicentes: Complete opus vestrum cotidie ut prius facere solebatis, quando dabantur vobis palee. Flagellatique sunt qui preerant operibus filiorum Israel ab exactoribus Pharaonis dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri nec hodie? Veneruntque prepositi filiorum Israel et vociferati sunt ad Pharaonem dicentes: Cur ita agis contra servos tuos? Palee non dantur nobis, et lateres similiter imperantur. En famuli tui flagellis cedimur, et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait: Vacatis otio, et idcirco dicitis: Eamus et sacrificemus Domino. Ite ergo et operamini; palee non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum. Videbantque se prepositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quicquam de lateribus per singulos dies. Occurreruntque Moysi et Aaron qui stabant ex adverso egredientibus a Pharaone, et dixerunt ad eos: Videat Dominus et iudicet, quoniam fetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis eius, et prebuistis ei gladium ut occideret nos. Reversusque Moyses ad Dominum ait: Domine, cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum, et non liberasti eos.

VII

6. Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis que facturus sim Pharaoni; per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiciet illos de terra sua.

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ego Dominus, qui apparui Abraham, Ysaac et Iacob in Deo omnipotente; et nomen meum Adonai non indicavi eis. Pepigique cum eis fedus ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advene. Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Egyptii oppresserunt eos, et recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis Israel: Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Egyptiorum, et eruam de servitute, ac redimam in brachio excelso et iudiciis magnis. Et assumam vos mihi in populum, et ero vester Deus; et scietis quod ego sum Dominus Deus vester qui eduxerim vos de ergastulo Egyptiorum, et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Ysaac et Iacob; daboque illam vobis possidendam, ego Dominus. Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel, qui non adquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus durissimum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ingredere et loquere ad Pharaonem regem Egypti ut dimittat filios Israel de terra sua. Respondit Moyses coram Domino: Ecce filii Israel non me audiunt, et quomodo audiet Pharao, presertim cum sim incircumcisus labiis?

XIIII

Locutus est Dominus ad Moysen et Aaron, et dedit mandatum ad filios Israel et ad Pharaonem regem Egypti ut educerent filios Israel de terra Egypti. Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primogeniti Israelis: Enoch et Phallu, Esrom et Charmi. Hee cognationes Ruben. Filii Symeon: Iamuel et Iamin et Aod et Iachin et Soer et Saul filius Chananitidis. He progenies Symeon. Et hec nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson et Caath et Merari. Anni autem vite Levi fuerunt centum triginta septem. Filii Gerson: Lobeni et Semei per cognationes suas. Filii Caath: Amram et Isaar et Hebron et Oziel. Anni quoque vite Caath centum triginta tres. Filii Merari: Mooli et Musi. He cognationes Levi per familias suas. Accepit autem Amram uxorem Iochabed patruelem suam, que peperit ei Aaron et Moysen et Mariam. Fueruntque anni vite Amram centum triginta septem. Filii quoque Isaar: Chore et Napheg et Zechri. Filii quoque Oziel: Misahel et Elisaphan et Sechri. Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth filiam Aminadab sororem Naason, que peperit ei Nadab et Abiu et Eleazar et Ithamar. Filii quoque Chore: Aser et Elchana et Abiasaph. He sunt cognationes Choritarum. At vero Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel, que peperit ei Phinees. Hii sunt principes familiarum Leviticarum per cognationes suas. Iste est Aaron et Moyses, quibus precepit Dominus ut educerent filios Israel de terra Egypti per turmas suas. Hii sunt qui locuntur ad Pharaonem regem Egypti ut educant filios Israel de Egypto. Iste Moyses et Aaron in die qua locutus est Dominus ad Moysen in terra Egypti.

XV

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Ego Dominus. Loquere ad Pharaonem regem Egypti omnia que ego loquor tibi. Et ait Moyses coram Domino: En incircumcisus labiis sum; quomodo audiet me Pharao?

7. Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te deum Pharaonis; Aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris omnia que mando tibi; ille loquetur ad Pharaonem ut dimittat filios Israel de terra sua. Sed ego indurabo cor eius, et multiplicabo signa et ostenta mea in terra Egypti, et non audiet vos. Inmittamque manum meam super Egyptum, et educam exercitum et populum meum filios Israel de terra Egypti per iudicia maxima. Et scient Egyptii quod ego sim Dominus, qui extenderim manum meam super Egyptum, et eduxerim filios Israel de medio eorum. Fecit itaque Moyses et Aaron sicut preceperat Dominus; ita egerunt. Erat autem Moyses octoginta annorum, et Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

XVI

Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Cum dixerit vobis Pharao: Ostendite signa, dices ad Aaron: Tolle virgam tuam et proice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum. Ingressi itaque Moyses et Aaron ad Pharaonem fecerunt sicut preceperat Dominus. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone et servis eius, que versa est in colubrum. Vocavit autem Pharao sapientes et maleficos, et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyptiacas et arcana quedam similiter. Proieceruntque singuli virgas suas, que verse sunt in dracones; sed devoravit virga Aaron virgas eorum. Induratumque est cor Pharaonis, et non audivit eos sicut preceperat Dominus.

VII

Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis; non vult dimittere populum. Vade ad eum mane; ecce egredietur ad aquas; et stabis in occursum eius super ripam fluminis; et virgam que versa est in draconem tolles in manu tua. Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebreorum misit me ad te dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto; et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur dicit Dominus: In hoc scies quod sim Dominus: ecce percutiam virga que in manu mea est aquam fluminis, et vertetur in sanguinem. Pisces quoque qui sunt in fluvio morientur, et computrescent aque, et affligentur Egyptii bibentes aquam fluminis.

PLAGA I.

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Tolle virgam tuam et extende manum tuam super aquas Egypti, et super fluvios eorum et rivos ac paludes et omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem; et sit cruor in omni terra Egypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis. Feceruntque ita Moyses et Aaron sicut preceperat Dominus; et elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone et servis eius, que versa est in sanguinem. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt, computruitque fluvius, et non poterant Egyptii bibere aquam fluminis; et fuit sanguis in tota terra Egypti. Feceruntque similiter malefici Egyptiorum incantationibus suis; et induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos sicut preceperat Dominus. Avertitque se et ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes Egyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent; non enim poterant bibere de aqua fluminis.

8. Impletique sunt septem dies postquam percussit Dominus fluvium.

VIII

PLAGA II.

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et dices ad eum: Hec dicit Dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi. Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis; et ebulliet fluvius ranas, que ascendent et ingredientur domum tuam et cubiculum lectuli tui, et super stratum tuum, et in domos servorum tuorum, et in populum tuum, et in furnos tuos, et in reliquias ciborum tuorum. Et ad te

⁊ ad poplm tuū. Et ad oīs s̄uos tuos intrabūt rane. Dixit
q; dn̄s ad moysen. Dic ad aarō. Extende manū tuā super
fluuios. ⁊ sr̄ riuos ⁊ paludes. ⁊ educ ranas sr̄ terrā egipti. Et
extendit aarō manū sr̄ aq̄s egipti ⁊ ascenderūt rane opuerūtq;
t̄ram egipti. Fecerūt aūt ⁊ malefici p incantatōes suas similit̄.
eduxerūtq; ranas sr̄ t̄rā egipti. Vocauitq; aūt pharao moysen
⁊ aarō ⁊ dixit. Orate p me dn̄m ut auferat ranas a me ⁊ a po
pulo meo ⁊ dimittā pplm ut sacrificet dn̄o. Dixitq; moy
ses ad pharaonē. Cōstitue m̄ qn̄ dep̄cer p te ⁊ p s̄uis tuis. ⁊ p
poplo tuo. ut abigant̄ rane a te ⁊ a domo tua ⁊ tm̄ in flumine
remaneāt. Qui respondit. Cras. At ille. Iuxta ūbū tuū inq̄t
faciā. ut scias qm̄ nō ē. sic dn̄s d̄s nr̄. ⁊ recedēt rane a te ⁊ a
domo tua ⁊ a s̄uis tuis ⁊ a poplo tuo. ⁊ tm̄ in flumine remane
būt. Egressiq; sunt moyses ⁊ aarō a pharaone. Et clamauit
moyses ad dn̄m p sponsiōe ranarū. qm̄ condixerat pharaōi.
Fecitq; dn̄s iuxta ūbū moysi ⁊ mortue sūt rane de domib;
⁊ de uillis ⁊ de agris. Congregaueruntq; eas in inmensos aggeres
⁊ computruit t̄ra. Videns aūt pharao qd̄ data eēt requies in

PLAGA. III.

grauauit cor suū ⁊ n̄ audiuit eos. sic p̄ceperat dn̄s. Dixitq; dn̄s
ad moysen. Loquere ad aarō. Extende ūgam tuā ⁊ pcute puluē
rem t̄re ⁊ sint scinphes in uniūsa t̄ra egipti. Feceruntq; ita.
Et extendit aarō manū suā ūgam tenēs. pcussitq; puluerē
t̄re ⁊ f̄ci st̄ scinphes in hominib; ⁊ iumentis; omnis puluis t̄re
ūsus ē in scinphes p totā t̄rā egipti. Feceruntq; similit̄ malefici
incantatōib; suis ut educerēt scinphes ⁊ nō potuerūt. Erant
q; scinphes tā in hōib; qm̄ in iumentis. Et dixerūt malefici
ad pharaonē. Digitus dei ē. Induratūq; ē cor pharaōis ⁊ n̄ au

PLA. IIII.

diuit eos. sicut p̄ceperat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. Cōsurge
diluculo ⁊ sta corā pharaōe. Egredietur enī ad aq̄s ⁊ dices ad
eū. Hec dicit dn̄s. Dimitte poplm meū ut sacrificet m̄. Qd̄ si
nō dimiseris eū ecce ego im̄ittā in te ⁊ in s̄uos tuos ⁊ in poplm tuū
⁊ in domos tuas omne genus muscarū ⁊ implebūtur domus egiptiorum
muscis diūsi gn̄is ⁊ in uniūsa t̄ra in q̄ fuerint. Faciāq; mirabi
lē in die illa t̄rā gesen in qua popls m̄s ē. ut nō sint ibi musce
⁊ scias qm̄ ego dn̄s in medio t̄re. ponāq; diuisiōem int̄ po
plm meū ⁊ pplm tuū. Cras erit signū. Fecitq; dn̄s ita. Et ue
nit musca grauissima in domos pharaōis ⁊ s̄uorum ei. ⁊ in oēm
t̄rā egipti. Corrupta ē t̄ra ab huiuscemodi muscis. Vocauitq;
pharao moysen ⁊ aarō. Et ait eis. Ite ⁊ sacrificate dō uro̅ in t̄ra hac.
Et ait moyses. Nō pot̄ ita fieri. Abhominatōes egiptiorum
immolabimus dō nr̄o. Qd̄ si mactauimus ea q̄ colunt egiptij corā
eis: lapidib; nos obruent. Viā triū dierū pgemus in solitudinem.
⁊ sacrificabimus dn̄o dō nr̄o. sic p̄cepit nob. Dixitq; pharao. Ego
dimittā uos ut sacrificetis dn̄o dō uro̅ in deserto. ueruptam longius
ne abeatis. rogate p me. Et ait moyses. Egressus a te orabo do
minū. ⁊ recedet musca a pharaōe ⁊ a s̄uis ei ⁊ a poplo ei cras.
Verumtamē noli ultra fallere ut nō dimittas pplm sacrificare do
mino. Egressusq; moyses a pharaōe orauit dn̄m. Qui fecit iuxta
ūbū illi ⁊ abstulit muscas a pharaōe ⁊ a s̄uis ⁊ a poplo ei.
Nō supfuit nec una quidē. Et ingrauatū ē cor pharaōis ita ut

9. PLA. V.

nec hac quidē uice dimitteret pplm. Dixit aūt dn̄s ad moysen. In
gredere ad pharaonē ⁊ loquere ad eū. Hec dicit dn̄s d̄s hebreorum. Di
mitte pplm meū ut sacrificet m̄. Qd̄ si adhuc renuis ⁊ retines
eos. ecce manus mea erit sr̄ agros tuos sr̄ eq̄s ⁊ asinos ⁊ camelos
⁊ boues ⁊ oues. pestis ualde grauis. ⁊ faciet dn̄s mirabile int̄ pos
sessiōes filiorum isrl̄ ⁊ possessiōes egiptiorum. ut nichil omnino p
eat ex his q̄ ptinent ad filios isrl̄. Cōstituitq; dn̄s temp̄ dicēs. Cras
faciet dn̄s ūbū istud in t̄ra. Fecit ergo dn̄s ūbū hoc altero die. Mor
tuaq; sūt oīa aīantia egiptiorum. De aīalib; uo̅ filiorum isrl̄ nichil om
nino periit. Et misit pharao ad uidendū. n̄ erat quicq̄ mor

tuū de his que possidebat isrl̄. Ingrauatū ē cor pharaōis ⁊ nō

PLA. VI.

dimisit pplm. Et dixit dn̄s ad moysen ⁊ aarō. Tollite plenas
manus cineris de camino ⁊ spargat illū moyses in celū corā pha
raōe. sitq; puluis sr̄ oēm t̄rā egipti. Erunt enī in hominib; ⁊ iu
mentis ulcera ⁊ uesice turgentes in uniūsa t̄ra egipti. Tuleruntq; ci
nerem de camino ⁊ steterūt corā pharaōe ⁊ sparsit illū moyses
in celū. factaq; sūt ulcera uesicarū turgentiū in hominib; ⁊ iu
mentis. n̄ poterant malefici stare corā moyse pp̄t ulcera q̄ in eis
erāt ⁊ in omni t̄ra egipti. Indurauitq; dn̄s cor pharaōis ⁊ nō

PLA. VII.

audiuit eos. sicut locutus ē dn̄s ad moysen. Dixitq; dn̄s ad moysē.
Mane cōsurge ⁊ sta corā pharaōe ⁊ dices ad eū. Hec dicit dn̄s d̄s
hebreorum. Dimitte pplm meū. ut sacrificet m̄ q̄ in hac uice mit
tam omnes plagas meas sr̄ cor tuū ⁊ sr̄ s̄uos tuos ⁊ sr̄ pplm
tuū. ut scias. qd̄ n̄ sit similis mei in omni t̄ra. Nūc enī exten
dens manū meā pcutiā te ⁊ pplm tuū peste. pibisq; de terra.
Idcirco aūt posui te ut ostendā in te fortitudinē meā ⁊ narraretur
nomē meū in omni t̄ra. Adhuc retines pplm meū ⁊ n̄ uis eū di
mittere. En pluā hac ipsa hora cras grandinē multā nimis q̄lis
nō fuit in egipto a die qua fundata ē. usq; in p̄sens temp̄. Mitte
ergo iam nūc ⁊ cōgrega iumenta tua ⁊ omnia q̄ habes in agro.
homines enī ⁊ iumenta ⁊ uniūsa q̄ inuenta fuerint foris. nec cō
gregata de agris. ceciderit sr̄ ea grando: morientur. Qui timuit
ūbū dn̄i de s̄uis pharaōis: fecit cōfugere s̄uos suos ⁊ iumenta
in domos. Qui aūt neglexit s̄monē dn̄i: dimisit s̄uos suos ⁊
iumenta in agris. Et dixit dn̄s ad moysen. Extende manū tuā in ce
lū ut fiat grando in uniūsa t̄ra egipti. sr̄ homines ⁊ sr̄ iumenta
⁊ sr̄ oēm h̄bam agri in t̄ra egipti. Extenditq; moyses ūgam
in celū ⁊ dn̄s dedit tonitrua ⁊ grandinē ac discurrentia ful
gura sr̄ t̄rā. Pluitq; dn̄s grandinē sr̄ t̄rā egipti ⁊ grando ⁊ ig
nis mixta pariter ferebant̄. Tanteq; fuit magnitudinis: q̄nta
ante nunq̄ apparuit in uniūsa t̄ra egipti. ex quo gens illa cōdi
ta ē. Et pcussit grando in omni t̄ra egipti cuncta q̄ fuerūt in agris.
ab homine usq; ad iumentū; cunctā h̄bā agri pcussit grando ⁊ oē
lignū regionis cōfregit. Tm̄ in t̄ra gesen ubi erāt filii isrl̄ grā
do n̄ cecidit. Misitq; pharao ⁊ uocauit moysen ⁊ aarō dicēs
ad eos. Peccaui ⁊ nūc. dn̄s iustus ⁊ ego ⁊ popls m̄s impij. Orate
dn̄m ⁊ desinant tonitrua dei ⁊ grando. ut dimittā uos ⁊ neq̄
q̄m hic ultra maneatis. Ait moyses. Cū egressus fuero de urbe
extendā palmas meas ad dn̄m ⁊ cessabūt fulgura ⁊ tonitrua
⁊ grando n̄ erit ut scias q̄ dn̄i ē t̄ra. Noui aūt q̄ ⁊ tu ⁊ s̄ui
tui n̄ dū timeatis dn̄m deum. Linū g̃ ⁊ ordeū lesum ē: eo qd̄
ordeū eēt uirens ⁊ linum iā folliculos germinaret. Triticū aūt
⁊ far n̄ sūt lesa q̄ serotina erāt. Egressusq; moyses a pharaōe
ex urbe tetendit man̄ ad dn̄m ⁊ cessauerūt tonitrua ⁊ grā
do. nec ultra stillauit pluuia sr̄ t̄ram. Videns aūt pharao qd̄ ces
sasset pluuia ⁊ grando ⁊ tonitrua: auxit peccatū. Et ingra
uatū ē cor ei ⁊ s̄uorum illi ⁊ induratū ē nimis: nec dimisit

10. PLA. VIII. IX.

filios isrl̄ sic p̄ceperat dn̄s p manū moysi. Et dixit dn̄s ad moy
sen. Ingredere ad pharaonē. Ego enī indurau cor ei ⁊ s̄uorum
illi. ut faciā signa mea hec in eo. ⁊ narres in aurib; filij tui
⁊ nepotū tuorum quociēs cōtriuerim egiptios ⁊ signa mea fecerim
in eis ⁊ sciatis q̄ ego dn̄s. Introierūt g̃ moyses ⁊ aarō ad pharao
nem ⁊ dixerūt ei. Hec dicit dn̄s d̄s hebreorum. Usq; quo n̄ uis subici
m̄. Dimitte pplm meū ut sacrificet m̄. Sin aūt resistis ⁊ n̄ uis
dimittere eū: ecce ego inducā cras locustā in fines tuos q̄ opiet
supficiē t̄re. n̄ q̄cq̄m ei appareat. sz comedāt qd̄ residuū fuit
grandini. Corrodet enī oīa ligna q̄ germinant in agris ⁊ imple
būt domos tuas ⁊ s̄uorum tuorum ⁊ omniū egiptiorum. quātū n̄ uide
rūt patres tui ⁊ aui: ex q̄ orti sūt sr̄ t̄rā usq; in p̄sentē diē. Auertit
q; se ⁊ egressus ē a pharaōe. Dixerūt aūt s̄ui pharaoni ad eū.

Carmina poetarum

In sapientes ⁊ reno mundi

Delecta poetarum figmenta

Dialectice argumenta ⁊ hereticorum q̄ dialecticis sillogismis indoctos decipiunt

Fallacie conantes extendendo ⁊ minuendo rugas teneritas

Scripte que dicit donec cōuerti ...

Resistere diabolo ⁊ fugiet a uob.

Pluralitas ... que amat philo ut ipsi quos facile decipere

Impetus ⁊ turbas cogitationum q̄ ingruunt orationibus occurrit

Terrenum

Ventus mentibus importunis cogitationibus

Vasis ine

Ad ammonicionem ⁊ correctionem bonorum

Postea tenera adhuc nascencia uiciorum uastat

Doctrinam

Asperitatem morib;

Duricia infidel cordis

Non cum silencio ubertim doctrinam celestis mittit post ... culpam agnoscat

Terrorem comminationis

Lex ... doctrinam

Increpationem malorum

Tonitrua

Dei ...

Timore pietatis

Plage egipti ... eruditores super filios isrl̄ ne similiter induremur ⁊ similia patiamur ... pestilente sapientior erit paruulus

Hominum inconstantiam

Phase hebreum pascha grecum i. transitus quia a filiis israel exeuntibus primum celebratum ... nobis quoque in figuram ... de transitu nostro a terrenis ad celestia ... Hoc postea observatum est ... iuxta Mattheum ... usque dum pascha ...

Usque quo patiemur hoc scandalum? Dimitte homines ut sacrificent domino deo suo. Nonne vides quod perierit tota egyptus? Revocaveruntque moysen et aaron ad pharaonem. Qui dixit eis. Ite sacrificate domino deo vestro. Quinam sunt qui ituri sunt? Ait moyses cum parvulis nostris et senibus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis. Est enim sollempnitas domini dei nostri. Et respondit pharao. Sic dominus sit vobiscum. Quomodo ego dimittam vos et parvulos vestros. Cui dubium est quod pessime cogitetis? Non fiet ita. Sed ite tantum viri et sacrificate domino. Hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti sunt de conspectu pharaonis. Dixit autem dominus ad moysen. Extende manum tuam super terram egypti ad locustam, ut ascendat super eam et devoret omnem herbam que residua fuit grandini. Extendit moyses virgam super terram egypti. Et dominus induxit ventum urentem tota illa die et nocte. Et mane facto, ventus urens levavit locustas. Que ascenderunt super universam terram egypti et sederunt in cunctis finibus egyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant nec postea future sunt. Operueruntque universam superficiem terre, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terre et quicquid pomorum in arboribus fuit que grando dimiserat. Nichilque omnino virens relictum est in lignis et in herbis terre in cuncta egypto. Quam ob rem festinus pharao vocavit moysen et aaron et dixit eis. Peccavi in dominum deum vestrum et in vos. Sed nunc dimittite peccatum michi etiam hac vice, et rogate dominum deum vestrum ut auferat a me mortem istam. Egressusque est moyses de conspectu pharaonis et oravit dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam proiecit in mare rubrum. Non remansit nec una quidem in cunctis finibus egypti. Et induravit dominus cor pharaonis nec dimisit filios israel.

PLA. IX

X. Dixit autem dominus ad moysen. Extende manum tuam in celum et sint tenebre super terram egypti tam dense ut palpari queant. Extenditque moyses manum in celum, et facte sunt tenebre horribiles in universa terra egypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem suum nec movit se de loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant filii israel lux erat. Vocavitque pharao moysen et aaron et dixit eis. Ite sacrificate domino. Oves tantum vestre et armenta remaneant. Parvuli vestri eant vobiscum. Ait moyses. Hostias quoque et holocausta dabis nobis que offeramus domino deo nostro. Cuncti greges pergent nobiscum. Non enim remanebit ex eis ungula, que necessaria sunt in cultum domini dei nostri, presertim cum ignoremus quid debeat immolari donec ad ipsum locum perveniamus. Induravit autem dominus cor pharaonis, et noluit dimittere eos. Dixitque pharao ad moysen. Recede a me. Cave ne ultra videas faciem meam. Quocumque die apparueris michi morieris. Respondit moyses. Ita fiet ut locutus es. Non videbo ultra faciem tuam.

XVII

11. Et dixit dominus ad moysen. Adhuc una plaga tangam pharaonem et egyptum, et post hec dimittet vos et exire compellet. Dices ergo omni plebi ut postulet vir ab amico suo et mulier a vicina sua vasa argentea et aurea. Dabit autem dominus gratiam populo coram egyptiis. Fuitque moyses vir magnus valde in terra egypti coram servis pharaonis et omni populo. Et ait. Hec dicit dominus. Media nocte egrediar in egyptum et morietur omne primogenitum in terra egyptiorum, a primogenito pharaonis qui sedet in solio eius usque ad primogenitum ancille que est ad molam, et omnia primogenita iumentorum. Eritque clamor magnus in universa terra egypti, qualis nec ante fuit nec postea futurus est. Apud autem omnes filios israel non muttiet canis ab homine usque ad pecus, ut sciatis quanto miraculo dividat dominus egyptios et israel. Descendentque omnes servi tui isti ad me et adorabunt me dicentes. Egredere tu et omnis populus qui subiectus est tibi. Post hec egrediemur. Et exivit a pharaone iratus nimis. Dixit autem dominus ad moysen. Non audiet pharao vos, ut multa signa fiant in terra egypti. Moyses autem et aaron fecerunt omnia signa et ostenta que scripta sunt coram pharaone. Et induravit dominus cor pharaonis nec dimisit filios israel de terra sua.

XVIII

12. Dixit quoque dominus ad moysen et aaron in terra egypti. Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad universum cetum filiorum israel et dicite eis. Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere non possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui iunctus est domui sue, iuxta numerum animarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus. Iuxta quem ritum tolletis et hedum. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius. Immolabitque eum universa multitudo filiorum israel ad vesperam. Et sument de sanguine eius ac ponent super utrumque postem et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et azimos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, neque coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit igni comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter. Est enim phase, id est transitus domini. Et transibo per terram egypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra egypti ab homine usque ad pecus. Et in cunctis diis egypti faciam iudicia, ego dominus. Erit autem sanguis vobis in signum in edibus in quibus eritis. Et videbo sanguinem ac transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens quando percussero terram egypti. Habebitis autem hunc diem in monumentum, et celebrabitis eam sollempnem domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azima comedetis. In die primo non erit fermentatum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentatum peribit anima illa de israel, a primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta atque sollempnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis. Nichil operis facietis in eis, exceptis his que ad vescendum pertinent. Et observabitis azima. In eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra egypti. Et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. Primo mense, quarta decima die mensis, ad vesperam comedetis azima usque ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentatum non invenietur in domibus vestris. Qui comederit fermentatum peribit anima eius de cetu israel, tam de advenis quam de indigenis terre. Omne fermentatum non comedetis. In cunctis habitaculis vestris edetis azima.

XI. Vocavit autem moyses omnes seniores filiorum israel et dixit ad eos. Ite tollentes animalia per familias vestras, immolate phase, fasciculumque ysopi tingite sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare et utrumque postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue usque mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios. Cumque viderit sanguinem in superliminari et in utroque poste, transcendet ostium et non sinet percussorem ingredi domos vestras et ledere. Custodi verbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas. Et cum dixerint vobis filii vestri. Que est ista religio? Dicetis eis. Victima transitus domini est, quando transivit per domos filiorum israel in egypto, percutiens egyptios, et domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit. Et egressi filii israel fecerunt sicut preceperat dominus moysi et aaron.

PLA. X

Factum est autem in noctis medio, percussit dominus omne primogenitum in terra egypti, a primogenito pharaonis qui sedebat in solio eius usque ad primogenitum captive que erat in carcere, et omne primogenitum iumentorum. Surrexitque pharao nocte et omnes servi eius cunctaque egyptus, et ortus est clamor magnus in egypto. Neque enim erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisque moyse et aaron nocte ait. Surgite egredimini a populo meo, vos et filii israel. Ite immolate domino sicut dicitis. Oves vestras et armenta assumite ut petieratis, et abeuntes benedicite michi. Urgebantque populum egyptii de terra exire velociter dicentes. Omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur, et ligans in palliis posuit super humeros suos. Feceruntque filii israel sicut preceperat dominus moysi, et petierunt ab egyptiis vasa argentea et aurea vestemque plurimam. Dedit autem dominus gratiam populo coram egyptiis ut commodarent eis, et spoliaverunt egyptios. Profectique sunt filii israel de ramesse in socoth, sexcenta fere milia peditum virorum absque parvulis et mulieribus. Sed et vulgus promiscuum

cuum et innumerabile ascendit cum eis. Oves et armenta et animantia diversi generis multa nimis. Coxeruntque farinam quam dudum conspersam de Egypto tulerant: et fecerunt subcinericios panes azimos. Neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Egyptiis et nullam facere sinentibus moram. Nec pulmentum quidquam occurrerat preparare. Habitatio autem filiorum Israel qua manserant in Egypto fuit .cccc.xxx. annorum. Quibus expletis: eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Egypti. Nox est ista observabilis Domini quando eduxit eos de terra Egypti. hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis. Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron. Hec est religio Phase. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem servus emptitius circumcidetur: et sic comedet. Advena et mercenarius non edent ex eo. In una domo comedetur. nec efferetis de carnibus eius foras: nec os illius confringetis. Omnis cetus filiorum Israel faciet illud. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam et facere Phase Domini: circumcidetur prius omne masculinum eius: et tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terre. Si quis autem circumcisus non fuerit: non vescetur ex eo. Eadem lex erit indigene et colono qui peregrinatur apud vos. Feceruntque omnes filii Israel sicut preceperat Dominus Moysi et Aaron. Et in eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Egypti per turmas suas.

12\. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel tam de hominibus quam de iumentis. Mea sunt enim omnia. Et ait Moyses ad populum. Mementote diei huius in qua egressi estis de Egypto de domo servitutis: quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem. Hodie egredimini mense novarum frugum. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananei et Hethei et Amorrei et Evei et Iebusei quam iuravit patribus tuis ut daret tibi terram fluentem lacte et melle: celebrabis morem hunc sacrorum mense isto. Septem diebus vesceris azimis: in die autem septimo erit sollemnitas Domini. Azima comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum nec in cunctis finibus tuis. Narrabisque filio tuo in die illo dicens. Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Egypto. Et erit quasi signum in manu tua: et quasi monimentum ante oculos tuos: et ut lex Domini semper sit in ore tuo. In manu enim forti eduxit te Dominus de Egypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore a diebus in dies. Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananei sicut iuravit tibi et patribus tuis et dederit eam tibi: separabis omne quod aperit vulvam Domino et quod primitivum est in pecoribus tuis. Quicquid habueris masculini sexus: consecrabis Domino. Primogenitum asini mutabis ove. Quod si non redemeris: interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis: pretio redimes. Cumque interrogaverit te filius tuus cras dicens. quid est hoc: respondebis ei. In manu forti eduxit nos Dominus de Egypto de domo servitutis. Nam cum induratus esset Pharao et nollet nos dimittere: occidit Dominus omne primogenitum in terra Egypti: ~~a primogenito~~: a primogenito hominis usque ad primogenitum iumentorum. Idcirco immolabo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus et omnia primogenita filiorum meorum redimo. Erit igitur quasi signum in manu tua et quasi appensum quid ob recordationem inter oculos tuos. eo quod in manu forti eduxerit nos Dominus de Egypto.

13\. Igitur cum emisisset Pharao populum: non eos duxit Dominus per viam terre Philistiim que vicina est: reputans ne forte peniteret eum si vidisset adversum se bella consurgere. et reverteretur in Egyptum: sed circumduxit per viam deserti que est iuxta mare Rubrum. Et armati ascenderunt filii Israel de terra Egypti. Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum. eo quod adiurasset filios Israel dicens. Visitabit vos Dominus. efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad ostendendam viam per diem in columpna nubis. et per noctem in columpna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. Numquam defuit columpna nubis per diem, nec columpna ignis per noctem coram omni populo.

14\. Locutus est autem Dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel. Reversi castra metentur e regione Phiahiroth, que est inter Magdalum et mare contra Beelsephon. In conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusque est Pharao super filiis Israel: coartati sunt in terra: conclusit eos desertum. et indurabo cor eius ac persequetur vos. et glorificabor in Pharaone et in omni exercitu eius. Scientque Egyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque filii Israel ita. Et nuntiatum est regi Egyptiorum quod fugisset populus. Immutatumque est cor Pharaonis et servorum eius super populo. et dixerunt. Quid voluimus facere ut dimitteremus Israel. ne serviret nobis: Iunxit ergo currum. et omnem populum suum assumpsit secum. Tulitque sexcentos currus electos. quicquid in Egypto curruum fuit. et duces totius exercitus. Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Egypti et persecutus est filios Israel. At illi egressi erant in manu excelsa. Cumque persequerentur Egyptii vestigia precedentium: repperunt eos in castris super mare. Omnis equitatus et currus Pharaonis et universus exercitus erat in Phiahiroth contra Beelsephon. Cumque appropinquasset Pharao: levantes filii Israel oculos. viderunt Egyptios post se et timuerunt valde. Clamaveruntque ad Dominum. et dixerunt ad Moysen. Forsitan non erant sepulchra in Egypto. ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine. Quid hoc facere voluisti. ut educeres nos de Egypto: Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in Egypto dicentes. Recede a nobis ut serviamus Egyptiis. Multo enim melius est servire eis. quam mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum. Nolite timere. State et videte magnalia Domini. que facturus est hodie. Egyptios enim quos nunc videtis. nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis. et vos tacebitis. Dixitque Dominus ad Moysen. Quid clamas ad me: Loquere filiis Israel ut proficiscantur. Tu autem eleva virgam tuam et extende manum super mare. et divide illud: ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor Egyptiorum ut persequantur vos et glorificabor in Pharaone et in omni exercitu eius in curribus et equitibus illius. et scient Egyptii quia ego sum Dominus. cum glorificatus fuero in Pharaone et in curribus atque in equitibus eius. Tollensque se angelus Domini: qui precedebat castra Israel: abiit post eos et cum eo pariter columpna nubis. priora dimittens post tergum stetit inter castra Egyptiorum et castra Israel. et erat nubes tenebrosa et illuminans noctem ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent. Cumque extendisset Moyses manum super mare: abstulit illud Dominus flante vento vehementi et urente tota nocte. et vertit in siccum. Divisaque est aqua et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris. Erat autem aqua quasi murus a dextera eorum et leva. Persequentesque Egyptii ingressi post eos. omnis equitatus Pharaonis. currus eius et equites per medium maris. Iamque advenerat vigilia matutina. et ecce respiciens Dominus super castra Egyptiorum per columpnam ignis et nubis interfecit exercitum eorum. et subvertit rotas curruum ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Egyptii. Fugiamus Israelem. Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et Dominus ad Moysen. Extende manum super mare. ut revertantur aque ad Egyptios super currus et equites eorum. Cumque extendisset Moyses manum contra mare: reversum est primo diluculo ad priorem locum. Fugientibusque Egyptiis occurrerunt aque. et involvit eos Dominus in mediis fluctibus. Reverseque sunt aque: et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis qui sequentes ingressi fuerant mare. nec unus quidem superfuit ex eis. Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris et aque eis erant quasi pro muro a dextris et a sinistris. Liberavitque Dominus in die illo Israel de manu Egyptiorum. et viderunt Egyptios mortuos super litus maris. et manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos. Timuitque populus Dominum et crediderunt Domino et Moysi servo eius.

15\. Tunc cecinit Moyses et filii Israel carmen hoc Domino et dixerunt. Cantemus Domino gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem deiecit in mare. Fortitudo mea et laus mea Dominus. et factus est mihi in salutem. Iste Deus meus. et glorificabo eum. Deus patris mei et exaltabo eum. Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Currus Pharaonis et exercitum eius proiecit in mare. Electi principes eius submersi sunt in mari Rubro. Abyssi operuerunt eos. descenderunt in profundum quasi lapis. Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine. dextera tua Domine percussit inimicum: et in multitudine

glorie tue. deposuisti adversarios meos. Misisti iram tuam que devoravit eos sicut stipulam. et in spiritu furoris tui congregate sunt aque. Stetit unda fluens congregate sunt abissi in medio mari. Dixit inimicus persequar et comprehendam dividam spolia. et implebitur anima mea. Evaginabo gladium meum interficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus et operuit eos mare. submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Quis similis tui in fortibus domine. quis similis tui. Magnificus in sanctitate. terribilis atque laudabilis. et faciens mirabilia. Extendisti manum tuam et devoravit eos terra. Dux fuisti in misericordia tua populo tuo quem redemisti. Et portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum. Ascenderunt populi et irati sunt. dolores obtinuerunt habitatores philistiim. Tunc conturbati sunt principes edom. Robustos moab obtinuit tremor. obriguerunt omnes habitatores chanaan. Irruat super eos formido et pavor. in magnitudine brachii tui. Fiant inmobiles quasi lapis donec pertranseat populus tuus domine. donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti. Introduces eos et plantabis in monte hereditatis tue. firmissimo habitaculo quod operatus es domine. Sanctuarium tuum domine quod firmaverunt manus tue. dominus regnabit in eternum et ultra. Ingressus est enim eques pharao cum curribus et equitibus eius in mare. et reduxit super eos dominus aquas maris. filii autem israel ambulaverunt per siccum in medio eius.

Sumpsit ergo maria prophetes soror aaron tympanum in manu. egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris quibus precinebat dicens. Cantemus domino gloriose enim magnificatus est equum et ascensorem deiecit in mare. Tulit autem moyses israel de mari rubro. et egressi sunt in desertum sur. Ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem et non inveniebant aquam. et venerunt in marath. nec poterant bibere aquas de marath. eo quod essent amare. unde et congruum loco nomen imposuit. vocans illud mara id est amaritudinem. et murmuravit populus contra moysen dicens. Quid bibemus? At ille clamavit ad dominum. Qui ostendit ei lignum quod cum misisset in aquas. in dulcedinem verse sunt. Ibi constituit ei precepta atque iudicia et ibi temptavit eum dicens. Si audieris vocem domini dei tui et quod rectum est coram eo feceris et obedieris mandatis eius. custodierisque omnia precepta illius. cunctum languorem quem posui in egypto non inducam super te. Ego enim dominus salvator tuus. Venerunt autem in helim ubi erant duodecim fontes aquarum et lxx palme. Et castrametati sunt iuxta aquas.

16. Profectique sunt de helim. et venit omnis multitudo filiorum israel in desertum sin. quod est inter helim et synai. xv. die mensis secundi. postquam egressi sunt de terra egypti. Et murmuravit omnis multitudo filiorum israel contra moysen et aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filii israel. Utinam mortui essemus per manum domini in terra egypti. quando sedebamus super ollas carnium. et comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo. Egrediatur populus et colligat que sufficiant per singulos dies. ut temptem eum. utrum ambulet in lege mea an non. Die autem sexto parent quod inferant. et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque moyses et aaron ad omnes filios israel. vespere scietis quod dominus eduxerit vos de terra egypti et mane videbitis gloriam domini. Audivit enim murmur vestrum contra dominum. Nos vero quid sumus. quia mussitatis contra nos? Et ait moyses. Dominus dabit vobis vespere carnes edere. et mane panes in saturitate. eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum. Nos quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum sed contra dominum. Dixitque moyses ad aaron. Dic universe congregationi filiorum israel. accedite coram domino. Audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur aaron ad omnem cetum filiorum israel. respexerunt ad solitudinem et ecce gloria domini apparuit in nube. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Audivi murmurationes filiorum israel. Loquere ad eos. Vespere comedetis carnes et mane saturabimini panibus scietisque quod ego sum dominus deus vester. Factum est ergo

vespere et ascendens coturnix operuit castra; mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre. apparuit in solitudine minutum. et quasi pilo tunsum in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii israel. dixerunt ad invicem. Manhu. quod significat. Quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait moyses. Iste est panis. quem dedit dominus vobis ad vescendum. Hic est sermo quem precepit dominus. Colligat ex eo unusquisque quantum sufficiat ad vescendum. gomor per singula capita iuxta numerum animarum vestrarum que habitant in tabernaculo sic tolletis. Feceruntque ita filii israel et collegerunt alius plus alius minus. Et mensi sunt ad mensuram gomor; nec qui plus collegerat. habuit amplius nec qui minus paraverat. reperit minus. sed singuli iuxta id quod edere poterant congregaverunt. Dixitque moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo usque in mane. Qui non audierunt eum sed dimiserunt quidam ex eis usque mane et scatere cepit vermibus atque computruit. Et iratus est contra eos moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum. Cumque incaluisset sol. liquefiebat. In die autem sexto collegerunt cibos duplices. id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis. et narraverunt moysi. Qui ait eis. Hoc est quod locutus est dominus. Requies sabbati sanctificata erit domino. Cras quodcumque operandum est facite. et que coquenda sunt coquite. Quicquid autem reliquum fuerit reponite usque mane. Feceruntque ita ut preceperat moyses. et non computruit neque vermis inventus est in eo. Dixitque moyses. comedite illud hodie quia sabbatum est domini. non invenietur hodie in agro. Sex diebus colligite. in die autem septimo sabbatum est domini. idcirco non invenietur. Venit septimus dies et egressi de populo ut colligerent. non invenerunt. Dixit autem dominus ad moysen. Usquequo non vultis custodire mandata mea. et legem meam? Videte quod dominus dederit vobis sabbatum. et propter hoc tribuerit vobis die sexto cibos duplices. maneat unusquisque apud semetipsum nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus die septimo; appellavitque domus israel nomen eius man. quod erat quasi semen coriandri album gustusque eius quasi simile cum melle. Dixit autem moyses. Iste est sermo quem precepit dominus. Implete gomor ex eo. et custodiatur in futuras retro generationes ut noverint panem quo alui vos in solitudine. quando educti estis de terra egypti. Dixitque moyses ad aaron. Sume vas unum. et mitte ibi man. quantum potest capere gomor et repones coram domino ad servandum in generationes vestras. sicut precepit dominus moysi. Posuitque illud aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem israel comederunt man. xl. annis. donec venirent in terram habitabilem. hoc cibo aliti sunt usque quo tangerent fines terre chanaan. Gomor autem. x. pars est ephi.

17. Igitur profecta omnis multitudo filiorum israel de deserto sin per mansiones suas iuxta sermonem domini castrametati sunt in raphidim. ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra moysen ait. Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit moyses. Quid iurgamini contra me. Cur temptatis dominum? Sitivit ergo populus ibi pre aque penuria. et murmuravit contra moysen dicens. Cur nos exire fecisti de egypto. ut occideres et nos et liberos nostros. ac iumenta siti? Clamavit autem moyses ad dominum dicens. Quid faciam populo huic? Adhuc paululum et lapidabit me. Ait dominus ad moysen. Antecede populum et sume tecum de senioribus israel. et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu tua et vade. En ego stabo coram te ibi super petram oreb. Percutiesque petram et exibit ex ea aqua ut bibat populus. Fecit moyses ita coram senioribus israel. et vocavit nomen loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel. et quia temptaverunt dominum dicentes. Est ne dominus in nobis an non? Venit autem amalech et pugnabat contra israel in raphidim. Dixitque moyses ad iosue. Elige viros et egressus pugna contra amalech cras. et ego stabo in vertice collis habens virgam dei in manu mea. Fecit iosue ut locutus erat moyses et pugnavit contra amalech. Moyses autem et aaron. et hur ascenderunt super verticem collis. Cumque

XXV

XXVI

XXVII

XXVIII

XXIX

XXX

XXXI

levaret moyses manus vincebat israel. Sin autem paululum remisisset superabat amalech. Manus autem moysi erant graves. Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum in quo sedit. Aaron autem et hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque iosue amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem dominus ad moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro et trade auribus iosue. Delebo enim memoriam amalech sub celo. Edificavitque moyses altare et vocavit nomen eius dominus exaltatio mea dicens: Quia manus solii domini et bellum dei erit contra amalech a generatione in generationem.

18 Cumque audisset iethro sacerdos madian cognatus moysi omnia que fecerat deus moysi et israeli populo suo eo quod eduxisset dominus israel de egypto, tulit sephoram uxorem moysi quam remiserat et duos filios eius quorum unus vocabatur gersam dicente patre: Advena fui in terra aliena. Alter vero eliezer. Deus enim ait patris mei adiutor meus et eruit me de gladio pharaonis. Venit ergo iethro cognatus moysi et filii eius et uxor eius ad moysen in desertum ubi erat castrametatus iuxta montem dei. Et mandavit moysi dicens: Ego cognatus tuus iethro venio ad te et uxor tua et duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adoravit et osculatus est eum. Salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum narravit moyses cognato suo cuncta que fecerat dominus pharaoni et egyptiis propter israel, universumque laborem qui accidisset eis in itinere et quod liberarat eos dominus. Letatusque est iethro super omnibus bonis que fecerat dominus israeli eo quod eruisset eum de manu egyptiorum, et ait: Benedictus dominus qui liberavit vos de manu egyptiorum et de manu pharaonis qui eruit populum suum de manu egypti. Nunc cognovi quia magnus dominus super omnes deos eo quod superbe egerint contra illos. Obtulit ergo iethro cognatus moysi holocausta et hostias deo. Veneruntque aaron et omnes seniores israel ut comederent panem cum eo coram deo. Altero autem die sedit moyses ut iudicaret populum qui assistebat moysi de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus moysi, omnia scilicet que agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes et omnis populus prestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit moyses: Venit ad me populus querens sententiam dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio veniunt ad me ut iudicem inter eos et ostendam precepta dei et leges eius. At ille: Non bonam inquit rem facis. Stulto labore consumeris et tu et populus iste qui tecum est. Ultra vires tuas est negotium. Solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia et erit dominus tecum. Esto tu populo in his que ad deum pertinent ut referas que dicuntur ad eum, ostendasque populo ceremonias et ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant et opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes deum in quibus sit veritas et qui oderint avaritiam, et constitue ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te, et ipsi minora tantummodo iudicent. Leviusque sit tibi partito in alios onere. Si hoc feceris implebis imperium dei et precepta eius poteris sustentare, et omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis moyses fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto israel constituit eos principes populi, tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos, qui iudicabant plebem omni tempore. Quicquid autem gravius erat referebant ad eum, faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitque cognatum suum qui reversus abiit in terram suam.

19 Mense tertio egressionis israel de terra egypti in die hac venerunt in solitudinem sinai. Nam profecti de raphidim et pervenientes usque ad desertum sinai castrametati sunt in eodem loco. Ibique israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit ad deum. Vocavitque eum dominus de monte et ait: Hec dices domui iacob et annuntiabis filiis israel: Vos ipsi vidistis que fecerim egyptiis quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum eritis mihi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra. Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios israel. Venit moyses et convocatis maioribus natu populi exposuit omnes sermones quos mandaverat dominus. Responditque universus populus simul: Cuncta que locutus est dominus faciemus. Cumque retulisset moyses verba populi ad dominum, ait ei dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis ut audiat me populus loquentem ad te et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei: Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua, et sint parati in diem tertium. In die enim tertia descendet dominus coram omni plebe super montem sinai. Constituesque terminos populo per circuitum et dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem morte morietur. Manus non tanget eum sed lapidibus opprimetur aut confodietur iaculis. Sive iumentum fuerit sive homo non vivet. Cum ceperit clangere buccina tunc ascendant in montem. Descenditque moyses de monte ad populum et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua ait ad eos: Estote parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris. Iamque advenerat tertius dies et mane inclaruerat. Et ecce ceperunt audiri tonitrua ac micare fulgura et nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrepebat. Et timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum steterunt ad radices montis. Totus autem mons sinai fumabat eo quod descendisset dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque omnis mons terribilis. Et sonitus buccine paulatim crescebat in maius et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur et deus respondebat ei. Descenditque dominus super montem sinai in ipso montis vertice et vocavit moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset dixit ad eum: Descende et contestare populum ne forte velit transcendere terminos ad videndum dominum et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad dominum sanctificentur ne percutiat eos. Dixitque moyses ad dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem sinai. Tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait dominus: Vade descende, ascendesque tu et aaron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant terminos nec ascendant ad dominum ne forte interficiat illos. Descenditque moyses ad populum et omnia narravit eis.

20 Locutusque est dominus cunctos sermones hos: Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in millia his qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non assumes nomen domini dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem dominus eum qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum domini dei tui est. Non facies omne opus in eo tu et filius tuus et filia tua, servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram et mare et omnia que in eis sunt et requievit in die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam ut sis longevus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui nec desiderabis uxorem eius, non servum non ancillam non bovem non asinum nec omnia que illius sunt. Cunctus

Cunctus autem populus audiebat voces et videbat lampades et sonitum bucinae montemque fumigantem et perterriti ac pavore concussi steterunt procul dicentes Moysi: Loquere tu nobis et audiemus. Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere. Ut enim probaret vos venit Deus, et ut terror illius esset in vobis et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat Deus. Dixit praeterea Dominus ad Moysen: Haec dices filiis Israel: Vos vidistis quod de caelo locutus sim vobis.

22 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei; veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi, non aedificabis illud de sectis lapidibus. Si enim levaveris cultrum tuum super illud, polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

Haec sunt iudicia quae propones eis. Si emeris servum hebraeum, sex annis serviet tibi; in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. Si habens uxorem, et uxor egredietur simul. Sin autem dominus dedit illi uxorem, et peperit filios et filias, mulier et liberi eius erunt domini sui; ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egrediar liber: offeret eum dominus diis, et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula, et erit ei servus in saeculum. Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillae exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerit, dimittat eam; populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam. Sin autem filio suo desponderit eam, iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit, providebit puellae nuptias et vestimenta, et pretium pudicitiae non negabit. Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius, constituam tibi locum quo fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit patri suo vel matri, morte moriatur. Qui furatus hominem fuerit et vendiderit eum, convictus noxae, morte moriatur. Si rixati fuerint viri et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, et ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lectulo: si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas eius et impensas in medicos restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus eius, criminis reus erit. Sin autem uno die supervixerit vel duobus, non subiacebit poenae, quia pecunia illius est. Si rixati fuerint viri et percusserit quis mulierem praegnantem et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subiacebit damno quantum expetierit maritus mulieris, et arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore. Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillae et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancillae suae, similiter dimittet eos liberos. Si bos cornu petierit virum aut mulierem et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedentur carnes eius; dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudiustertius, et contestati sunt dominum eius nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem, et bos lapidibus obruetur et dominum illius occident. Quod si pretium ei fuerit impositum, dabit pro anima sua quicquid fuerit postulatus. Filium quoque et filiam si cornu percusserit, simili sententiae subiacebit. Si servum ancillamque invaserit, triginta siclos argenti dabit domino, bos vero lapidibus opprimetur. Si quis aperuerit cisternam et effoderit et non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, dominus cisternae reddet pretium iumentorum; quod autem mortuum est, ipsius erit. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit et ille mortuus fuerit, vendent bovem vivum et divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient. Si autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudiustertius, et non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove et cadaver integrum accipiet.

22 Si quis furatus fuerit bovem aut ovem et occiderit vel vendiderit, quinque boves pro uno bove restituet, et quattuor oves pro una ove. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, venundabitur. Si inventum fuerit apud eum quod furatus est vivens, sive bos sive asinus sive ovis, duplum restituet. Si laeserit quispiam agrum vel vineam et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena, quicquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea pro damni aestimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas et comprehenderit acervos frugum sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit. Si quis commendaverit amico pecuniam aut vas in custodiam, et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet; si latet, dominus domus applicabitur ad deos et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem, tam in bove quam in asino et ove ac vestimento, et quicquid damnum inferre potest; ad deos utriusque causa perveniet, et si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo. Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem et omne iumentum ad custodiam, et mortuum fuerit aut debilitatum vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit, iusiurandum erit in medio quod non extenderit manum ad rem proximi sui, suscipietque dominus iuramentum, et ille reddere non cogetur. Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. Si comestum a bestia, deferat ad eum quod occisum est, et non restituet. Qui a proximo suo quicquam horum mutuo postulaverit, et debilitatum aut mortuum fuerit domino non praesente, reddere compelletur. Quod si impraesentiarum fuerit dominus, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam dormieritque cum ea, dotabit eam et habebit uxorem. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt. Maleficos non patieris vivere. Qui coierit cum iumento, morte moriatur. Qui immolat diis occidetur praeter Domino soli. Advenam non contristabis neque affliges eum; advenae enim et ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduae et pupillo non nocebitis. Si laeseritis eos, vociferabuntur ad me, et ego audiam clamorem eorum, et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, et erunt uxores vestrae viduae et filii vestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur, indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat. Si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum. Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. Decimas tuas et primitias non tardabis offerre Domino. Primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. De bobus quoque et ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octavo reddes illum mihi. Viri sancti eritis mihi. Carnem quae a bestiis fuerit praegustata non comedetis, sed proicietis canibus.

23 Non suscipies vocem mendacii, nec iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiae ut a vero devies. Pauperis quoque non misereberis in negotio. Si occurreris bovi inimici tui aut asino erranti, reduc

ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed sublevabis cum eo. Non declinabis in iudicium pauperis. Mendacium fugies. Insontem et iustum non occides: quia aversor impium. Nec accipias munera quae excaecant etiam prudentes et subvertunt verba iustorum. Peregrino molestus non eris. Scitis enim advenarum animas: quia et ipsi peregrini fuistis in terra Egypti. Sex annis seminabis terram tuam et congregabis fruges eius. Anno autem septimo dimittes eam et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: et quicquid reliquum fuerit edant bestiae agri. Ita facies in vinea et in oliveto tuo. Sex diebus operabis: septimo die cessabis ut requiescat bos et asinus tuus, et refrigeretur filius ancillae tuae et advena. Omnia quae dixi vobis custodite. Et per nomen externorum deorum non iurabitis, neque audietur ex ore vestro. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Sollemnitatem azimorum custodies. Septem diebus comedes azima sicut praecepi tibi, tempore mensis novorum quando egressus es de Egypto. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et sollemnitatem mensis primitivorum operis tui quaecumque seveeris in agro. Sollemnitatem quoque in exitu anni quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino deo tuo. Non immolabis super fermento sanguinem victimae meae, nec remanebit adeps sollemnitatis meae usque mane. Primitias frugum terrae tuae deferes in domum domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris suae. Ecce ego mittam angelum qui praecedat te et custodiat in via, et introducat ad locum quem paravi tibi. Observa eum et audi vocem eius, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveritis, et est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem eius et feceris omnia quae loquor, inimicus ero inimicis tuis, et affligam affligentes te. Praecedetque te angelus meus et introducet te ad amorreum et etheum et phereceum cananeumque et eveum et iebuseum et gergeseum, quos ego conteram. Non adorabis deos eorum, nec coles eos. Non facies opera eorum, sed destrues eos et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. Non erit infecunda nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo. Terrorem meum mittam in praecursum tuum, et occidam omnem populum ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam, emittens vespas prius, quae fugabunt eveum et cananeum et etheum antequam introeas. Non eiciam eos a facie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur et crescant contra te bestiae. Paulatim expellam eos de conspectu tuo donec augearis et possideas terram. Ponam autem terminos tuos a mari rubro usque ad mare palestinorum, et a deserto usque ad fluvium. Tradam in manibus vestris habitatores terrae, et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis cum eis foedus, nec cum diis eorum. Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

24\. Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu et aaron, nadab et abiu et septuaginta seniores ex israel, et adorabitis procul. Solusque moyses ascendet ad dominum, et illi non appropinquabunt, nec populus ascendet cum eo. Venit ergo moyses et narravit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque cunctus populus una voce: Omnia verba domini quae locutus est faciemus. Scripsit autem moyses universos sermones domini: et mane consurgens edificavit altare ad radicem montis, et duodecim titulos per duodecim tribus israel. Misitque iuvenes de filiis israel, et obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas domino, vitulos duodecim. Tulit itaque moyses dimidiam partem sanguinis et misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare. Assumensque volumen foederis legit audiente populo. Qui dixerunt: Omnia quae locutus est dominus faciemus, et erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est sanguis foederis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque moyses et aaron, nadab et abiu et septuaginta senes de filiis israel. Et viderunt deum israel: sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini, et quasi caelum cum serenum est. Nec super eos qui procul recesserant de filiis israel misit manum suam: videruntque deum, et comederunt ac biberunt. Dixit autem dominus ad moysen: Ascende ad me in montem et esto ibi: daboque tibi duas tabulas lapideas et legem ac mandata quae scripsi, ut doceas filios israel. Surrexerunt moyses et iosue minister eius: ascendensque moyses in montem dei, senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis aaron et hur vobiscum: si quid natum fuerit questionis, referetis ad eos. Cumque ascendisset moyses, operuit nubes montem, et habitavit gloria domini super synai, tegens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. Erat autem species gloriae domini quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum israel. Ingressusque moyses medium nebulae ascendit in montem. Et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.

25\. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel ut tollant mihi primitias: ab omni homine qui offert ultroneus accipietis eas. Haec sunt autem quae accipere debetis: Aurum et argentum et aes, iacinctum et purpuram, coccumque bis tinctum, et byssum, pilos caprarum, et pelles arietum rubricatas, pellesque iacinctinas, et ligna sethim: oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum et thimiamata boni odoris: lapides onichinos et gemmas ad ornandum ephod ac rationale. Facientque mihi sanctuarium, et habitabo in medio eorum: iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, et omnium vasorum in cultum eius. Sicque facietis illud. Archam de lignis sethim compingite, cuius longitudo habeat duos semis cubitos: latitudo cubitum et dimidium: altitudo cubitum similiter ac semissem. Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris: faciesque supra coronam auream per circuitum, et quattuor circulos aureos quos pones per quattuor archae angulos. Duo circuli sint in latere uno, et duo in altero. Facies quoque vectes de lignis sethim, et operies eos auro: inducesque per circulos qui sunt in archae lateribus, ut portetur in eis: qui semper erunt in circulis, nec umquam extrahentur ab eis. Ponesque in archa testificationem quam dabo tibi. Facies et propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos et dimidium tenebit longitudo eius, cubitum ac semissem latitudo. Duos quoque cherubim aureos et productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherub unus sit in latere uno, et alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, et operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo operienda est archa, in qua pones testimonium quod dabo tibi. Inde praecipiam et loquar ad te supra propitiatorio, scilicet a medio duorum cherubim qui erunt super archam testimonii, cuncta quae mandabo tibi et per te filiis israel. Facies et mensam de lignis sethim, habentem duos cubitos longitudinis et in latitudine cubitum, et in altitudine cubitum ac semissem. Et inaurabis eam auro purissimo. Faciesque illi labium aureum per circuitum, et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis: et super illam alteram coronam aureolam. Quattuor quoque circulos aureos preparabis, et pones eos in quattuor angulis eiusdem mensae per singulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, et possit mensa portari. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim, et circumdabis auro ad subvehendam mensam. Parabis et acetabula ac phialas, thuribula et ciathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo. Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Facies et candelabrum ductile de auro purissimo: hastile eius et calamos, ciphos et spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus: tres ex uno latere et tres ex altero. Tres ciphi quasi in nucis modum per calamos singulos, spherulaque simul et lilia: et tres similiter cyphi instar nucis in calamo altero, spherulaque et lilium. Hoc erit opus sex calamorum qui producendi sunt de hastili. In ipso autem

candelabro erunt .iiij. scyphi in nucis modum. sperulęque per singulos et lilia. sperulę sub duobus calamis per tria loca. Qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. Et sperulę igitur et calami ex ipso erunt, uniuersa ductilia ex auro purissimo. Et facies lucernas .vij. et pones eas super candelabrum ut luceant ex aduerso. Emunctoria quoque et ubi quę emuncta sunt extinguantur fiant de auro purissimo. Omne pondus candelabri cum uniuersis uasis suis habebit talentum auri mundissimi. Inspice et fac secundum

26. exemplar quod tibi in monte monstratum est. Tabernaculum uero ita fiet. Decem cortinas de bysso retorta et iacinctino, purpura et cocco bis tincto uariatas opere plumario facies. Longitudo cortinę unius habebit .xx. et octo cubitos. latitudo .iiij. cubitorum erit. Vnius mensure fiant uniuersa tentoria. Quinque cortinę sibi iungentur mutuo et alię .v. nexu simili coherebunt. Ansulas iacinctinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint inuicem copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte ita insertas, ut ansa contra ansam ueniat et altera alteri possit aptari. Facies et .l. circulos aureos, quibus cortinarum uela iungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina undecim ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi unius habebit .xxx. cubitos et latitudo .iiij. Equa erit mensura sagorum omnium; e quibus .v. iunges seorsum et sex sibi mutuo copulabis. ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies et .l. ansas in ora sagi unius ut coniungi cum altero queat. Et .l. ansas in ora sagi alterius. ut cum altero copuletur. Facies et .l. fibulas eneas quibus iungantur anse. et unum ex omnibus operimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis que parantur tecto. id est unum sagum quod amplius est, ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. Et cubitus ex una parte pendebit. et alter ex altera qui plus est in sagorum magnitudinem, utrumque latus tabernaculi protegens. Facies et operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis et super hoc rursum aliud operimentum de iacinctinis pellibus. Facies et tabulas stantes tabernaculi de lignis setthim quę singulę denos cubitos in longitudinem habeant et in latitudinem singulos ac semissem. In lateribus tabulę duę incastraturę fient, quibus tabula alteri tabulę conectatur. atque in hunc modum cunctę tabulę parabuntur. Quarum .xx. erunt in latere meridiano quod uergit ad austrum, quibus .xl. bases argenteas fundes. ut binę bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod uergit ad aquilonem .xx. tabulę erunt. .xl. habentes bases argenteas binę bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem uero plagam tabernaculi facies sex tabulas et rursum alias duas quę in angulis erigantur post tergum tabernaculi. eruntque coniunctę deorsum usque sursum. et una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quę in angulis ponende sunt similis iunctura seruabitur. Et erunt simul tabulę octo bases earum argenteę sedecim. duabus basibus per unam tabulam supputatis. Facies et uectes de lignis setthim .v. ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi et .v. alios in altero. et eiusdem numeri ad occidentalem plagam. Qui mittentur per medias tabulas a summo usque ad summum ipsasque tabulas deaurabis. et in fundes eis anulos aureos per quos uectes tabulata contineant. quos operies laminis aureis et eriges tabernaculum iuxta exemplum quod tibi in monte monstratum est. Facies et uelum de iacincto et purpura. et cocco bis tincto et bysso retorta opere plumario. pulchra uarietate contextum. quod appendes ante .iiij. columpnas de lignis setthim quę ipsę quidem deauratę erunt. et habebunt capita aurea. sed bases argenteas. Inseretur autem uelum per circulos intra quod pones archam testimonii, ex quo sanctuarium et sanctuarii sanctuaria diuidentur. Pones et propitiatorium super archam testimonii in sancta sanctorum. mensamque extra uelum. et contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano. Mensa enim stabit in parte aquilonis. Facies et tentorium in introitu tabernaculi de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumario. Et .v. columpnas deaurabis lignorum setthim ante quas ducetur tentorium quarum erunt capita aurea et bases ęneę.

27. Facies et altare de lignis setthim. quod habebit .v. cubitos in longitudine. et totidem in latitudine id est quadrum. et tres cubitos in altitudine. Cornua autem per .iiij. angulos ex ipso erunt. et operies illud ere. Faciesque in usus eius lebetes ad suscipiendos cineres. et forcipes atque fuscinulas et ignium receptacula. Omnia uasa ex ere fabricabis. craticulamque in modum retis eneam. per cuius .iiij. angulos erunt quattuor anuli enei. quos pones subter arulam altaris. eritque craticula usque ad altaris medium. Facies et uectes altaris de lignis setthim duos quos operies laminis eneis. et induces per circulos. eruntque ex utroque latere altaris ad portandum. Non solidum sed inane et cauum intrinsecus facies illud. sicut tibi in monte monstratum est. Facies et atrium tabernaculi. in cuius plaga australi contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta. Centum cubitos unum latus tenebit in longitudine et columpnas .xx. cum basibus totidem eneis. quę capita cum celaturis suis habebunt argentea. Similiter in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. columpnę .xx. et bases eneę eiusdem numeri et capita earum cum celaturis suis argentea. In latitudine uero atrii quod respicit ad occidentem. erunt tentoria per quinquaginta cubitos. et columpnę .x. basesque totidem. In ea quoque atrii latitudine quę respicit ad orientem .l. cubiti erunt. in quibus .xv. cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur. Columpneque tres et bases totidem; et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia .xv. columpnas tres. et bases totidem. In introitu uero atrii fiet tentorium .xx. cubitorum. ex iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere plumarii. columpnasque habebit .iiij. cum totidem basibus. Omnes igitur columpnę atrii per circuitum uestitę erunt laminis argenteis, capitibus argenteis. et basibus eneis. In longitudine occupabit atrium cubitos .c. in latitudine .l. altitudo .v. cubitorum erit fietque de bysso retorta. et habebit bases eneas. Cuncta uasa tabernaculi in omnes usus et cerimonias tam paxillos eius quam atrii ex ere facies. Precipe filiis Israel. ut afferant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum piloque contusum. ut lucerna ardeat semper in tabernaculo testimonii extra uelum quod appensum est tabernaculo testimonii et collocabunt eam aaron et filii eius. ut usque mane

28. luceat coram domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis Israel. Applica quoque ad te aaron fratrem tuum cum filiis suis. de medio filiorum Israel: ut sacerdotio fungantur mihi aaron nadab et abiud eleazar et ithamar. Faciesque uestem sanctam fratri tuo. in gloriam et decorem. et loqueris cunctis sapientibus corde. quos repleui spiritu prudentię. ut faciant uestes aaron in quibus sanctificatus ministret mihi. Hec autem erunt uestimenta quę facient. Rationale et superhumerale. tunicam et lineam strictam. cydarim et balteum. Facient uestimenta sancta aaron fratri tuo et filiis eius. ut sacerdotio fungantur mihi; accipientque aurum et iacinctum et purpuram et coccum bis tinctum et byssum. Facient autem superhumerale de auro et iacincto et purpura. coccoque bis tincto et bysso retorta opere polimito. duas horas iunctas habebit in utroque latere summitatum. ut in unum redeant. ipsaque textura et cuncta operis uarietas. erit ex auro et iacincto et purpura, byssoque retorta. Sumesque duos lapides onichinos et sculpes in eis nomina filiorum Israel. Sex nomina in lapide uno et sex reliqua in altero. Iuxta ordinem natiuitatis eorum; opere sculptoris et celatura gemmarum. sculpes eos nominibus filiorum Israel. inclusos auro atque circumdatos et pones in utroque latere superhumeralis. memoriale filiis Israel. Portabitque aaron nomina eorum coram domino. super utrumque humerum ob recordationem. Facies et uncinos ex auro. et duas catenulas auri purissimi sibi inuicem coherentes. quas inseres uncinis. Rationale quoque iudicii facies opere polimito. iuxta texturam superhumeralis. ex auro iacincto. et purpura. coccoque bis tincto et bysso retorta. Quadrangulum erit. et duplex mensura palmi

habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus. In secundo carbunculus iaspis et saphyrus. In tercio ligurius, achates et ametistus. In quarto chrysolitus, onichinus et berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque nomina filiorum Israel; duodecim nominibus celabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, et duos anulos aureos quos pones in utraque rationalis summitate, catenasque aureas iunges anulis qui sunt in marginibus eius, et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones in summitatibus rationalis in oris que e regione sunt superhumeralis et posteriora eius aspiciunt. Nec non et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum quod respicit contra faciem iuncture inferioris, ut aptari possit cum superhumerali, et stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis vitta iacinctina, ut maneat iunctura fabrefacta et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram domino in eternum. Pones autem in rationali iudicii doctrinam et veritatem que erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram domino, et gestabit iudicium filiorum Israel in pectore suo in conspectu domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam iacinctinam, in cuius medio supra erit capitium et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunice per circuitum quasi mala punica facies ex iacincto et purpura et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum; rursumque tintinnabulum aliud aureum et malum punicum. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu domini, et non moriatur. Facies et laminam de auro purissimo in qua sculpes opere celatoris Sanctum domino. Ligabisque eam vitta iacinctina et erit super tiaram, imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum que obtulerunt et sanctificaverunt filii Israel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius, ut placatus eis sit dominus. Stringesque tunicam bysso, et tiaram byssinam facies, et balteum opere plumarii. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos ut sacerdotio fungantur mihi. Facies et feminalia linea ut operiant carnem turpitudinis sue a renibus usque ad femora. Et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post eum.

29 Sed et hoc facies ut mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento et arietes duos immaculatos, panesque azimos et crustulam absque fermento que conspersa sit oleo, lagana quoque azima oleo lita; de simila triticea cuncta facies, et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos arietes et Aaron ac filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea et tunica et superhumerali et rationali, quod constringes balteo. Et pones tiaram in capite eius et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis fundes super caput eius; atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis, cingesque balteo, Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis mitras; eruntque sacerdotes mei religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum, applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu domini iuxta ostium tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius. Sumes et adipem totum qui operit intestina, et reticulum iecoris ac duos renes et adipem qui super eos est, et offeres incensum super altare. Carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron et filii eius manus. Quem cum mactaveris, tolles de sanguine eius et fundes circa altare. Ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas carnes et super caput illius, et offeres totum arietem in incensum super altare. Oblatio est domino, odor suavissimus victime domini. Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron et filii eius ponent manus. Quem cum immolaveris, sumes de sanguine ipsius et pones super extremum auricule dextre Aaron et filiorum eius, et super pollices manus eorum et pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes eius, filios et vestimenta eorum. Consecratisque ipsis et vestibus, tolles adipem de ariete et caudam et arvinam que operit vitalia, ac reticulum iecoris et duos renes atque adipem qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis; tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azimorum quod positum est in conspectu domini. Ponesque omnia super manus Aaron et filiorum eius, et sanctificabis eos elevans coram domino. Suscipiesque universa de manibus eorum, et incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu domini, quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram domino, et cedet in partem tuam. Sanctificabisque et pectusculum consecratum et armum quem de ariete separasti, quo initiatus est Aaron et filii eius, cedentque in partem Aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis Israel, quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis que offerunt domino. Vestem autem sanctam qua utetur Aaron habebunt filii eius post eum, ut ungantur in ea et consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, et qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationis tolles et coques carnes eius in loco sancto, quibus vescetur Aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent, ut sit placabile sacrificium et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis sive de panibus usque mane, combures reliquias igni; non comedentur, quia sanctificata sunt. Omnia que precepi tibi facies super Aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum, et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, et unges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis, et erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter, unum agnum mane et alterum vespere. Decimam partem simile conspersę oleo tuso quod habeat mensuram quartam partem hin, et vinum ad libandum eiusdem mensure in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutine oblationis, et iuxta ea que diximus modo, in odorem suavitatis sacrificium domino, oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium tabernaculi testimonii coram domino, ubi constituam ut loquar ad te. Ibique precipiam filiis Israel, et sanctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo et tabernaculum testimonii cum altari, et Aaron cum filiis eius ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis deus, et scient quia ego dominus deus eorum qui eduxi eos de terra Egypti ut manerem inter illos, ego dominus deus ipsorum.

30 Facies quoque altare in adolendum timiama de lignis sethim, habens cubitum longitudinis et alterum latitudinis, id est quadrangulum, et

duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam eius quam parietes per circuitum et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum. Et duos anulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim et inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante archam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo Aaron suave fragrans mane. Quando componet lucernas, incendet illud. Et quando collocat eas ad vesperum, uret thimiama sempiternum coram domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thimiama compositionis alterius, nec oblationem et victimam, nec liba libabitis. Et deprecabitur Aaron super cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit domino.

CXII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Quando tuleris summam filiorum israel iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis domino, et non erit plaga in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus .xx. obolos habet. Media pars sicli offeretur domino. Qui habetur in numero a .xx. annis et supra dabit pretium. Dives non addet ad medium sicli, et pauper nichil minuet. Susceptamque pecuniam que collata est a filiis israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum coram domino et propitietur animabus illorum.

CXIII

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Facies et labium eneum cum basi sua ad lavandum. Ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua lavabuntur in eo Aaron et filii eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, et quando accessuri ad altare, ut offerant in eo thimiamata domino, ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et semini eius per successiones.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Sume tibi aromata, prime mirre et electe .d. siclos, et cinnamomi dimidium, id est .cc.l., calami similiter ducentos quinquaginta. Casie autem .d. siclos in pondere sanctuarii. Oleum de olivetis mensuram hin. Faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, et ungues ex eo tabernaculum testimonii et archam testamenti, mensamque cum vasis suis, candelabrum et utensilia eius, altaria thimiamatis et holocausti, et universam supellectilem que ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisque omnia et erunt sancta sanctorum. Qui tetigerit ea, sanctificabitur. Aaron et filios eius ungues, sanctificabisque eos ut sacerdotio fungantur michi. Filiis quoque israel dices. Hoc oleum unctionis sanctum erit michi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo, et iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, et sanctum erit vobis. Homo quicumque tale composuerit et dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo.

CXV

Dixitque dominus ad moysen. Sume tibi aromata, stacten et onicha, galbanen boni odoris, et thus lucidissimum, equalis ponderis erunt omnia. Faciesque thimiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter et purum et sanctificatione dignissimum. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit thimiama. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est domino. Homo quicumque fecerit simile ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.

31 / XXXI

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ecce vocavi ex nomine beseleel filium huri filii hur de tribu iuda, et implevi eum spiritu dei, sapientia, intelligentia et scientia in omni opere, ad excogitandum fabre quicquid fieri potest ex auro et argento et ere et marmore et gemmis et diversitate lignorum. Dedique ei socium hooliab filium achisamech de tribu dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta que precepi tibi: Tabernaculum federis et archam testimonii et propitiatorium quod super eam est, et cuncta vasa tabernaculi, mensamque et vasa eius, candelabrum purissimum cum vasis suis, et altaria thimiamatis et holocausti et omnia vasa eorum, labium cum basi sua, vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti et filiis eius, ut fungantur officio suo in sacris, oleum unctionis et thimiama aromatum in sanctuario. Omnia que precepi tibi facient.

CXVI

Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Videte ut sabbatum meum custodiatis, quia signum est inter me et vos in generationibus vestris, ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodite sabbatum meum. Sanctum enim est vobis. Qui polluerit illud, morte morietur. Qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus. In die septimo sabbatum, requies sancta domino. Omnis qui fecerit opus in hac die, morietur. Custodiant filii israel sabbatum et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum inter me et filios israel, signumque perpetuum. Sex enim diebus fecit celum et terram, et in septimo ab opere cessavit.

CXVII

Dedit quoque moysi completis huiuscemodi sermonibus in monte synai duas tabulas testimonii lapideas scriptas digito dei.

32

CXVIII

Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte moyses, congregatus adversus Aaron ait. Surge, fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egypti, ignoramus quid acciderit. Dixitque ad eos Aaron. Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum auribus, et afferte ad me. Fecitque populus que iusserat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque. Hii sunt dii tui israel, qui te eduxerunt de terra egypti. Quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, et preconis voce magna clamavit dicens. Cras sollempnitas domini est. Surgentesque mane obtulerunt holocausta et hostias pacificas. Et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere.

CXIX

Locutus est autem dominus ad moysen. Vade, descende. Peccavit populus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis. Feceruntque sibi vitulum conflatilem et adoraverunt, atque immolantes ei hostias dixerunt. Isti sunt dii tui israel, qui te eduxerunt de terra egypti. Rursumque ait dominus ad moysen. Cerno quod populus iste dure cervicis sit. Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

CXX

Moyses autem orabat dominum deum suum dicens. Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra egypti in fortitudine magna et in manu robusta? Ne queso dicant egyptii. Callide eduxit eos ut interficeret in montibus et deleret de terra. Quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare abraham, ysaac et israel servorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum dicens. Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi, et universam terram hanc de qua locutus sum dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. Placatusque est dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum.

CXXI

Et reversus est moyses de monte, portans duas tabulas testimonii manu, scriptas ex utraque parte, et factas opere dei. Scriptura quoque dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem iosue tumultum populi vociferantis, dixit ad moysen. Ululatus pugne auditur in castris. Qui respondit. Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam, sed vocem cantantium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum et choros. Iratusque valde proiecit de manu tabulas, et confregit eas ad radices montis. Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit et contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis israel.

CXXII

Dixitque ad Aaron. Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit. Ne indignetur dominus meus. Tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum. Dixerunt michi. Fac nobis deos qui precedant nos. Huic enim moysi qui nos eduxit de terra egypti, nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi. Quis vestrum habet aurum? Tulerunt et dederunt michi, et proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus. Videns ergo moyses populum quod esset nudatus — spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum constituerat —

CXXIII

et stans in porta castrorum ait. Si quis est domini, iungatur michi. Congregatique sunt ad eum omnes filii levi. Quibus ait. Hec dicit dominus deus israel

deu. xxxvi.

Secundum opinionem eorum loquitur scriptura qui putabant Moysen ore ad os loqui cum deo cum per subiectam creaturam, id est per angelum et nubem celo [illegible] appareret, nam eius substantiam nec hominum nec angelorum quisquam sic ut est videre potuit... Regi autem seculorum immortali invisibili...

Lucem habitat inaccessibilem.

Presumptum est invenisti gratiam in conspectu meo. Tamen postulat ut gratiam inveniat... quod precedit ut deum agnoscant et diligant. Est autem quod sequitur ut se mundos et inviolatos custodiant et perficiant.

Gratuita et spontanea est omnibus dei gratia... iustum iudicium est quamvis occultum.

Ponat vir gladium super femur suum. Ite et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi. Cecideruntque in die illo quasi .xxiii. milia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie domino unusquisque in filio et fratre suo, ut detur vobis benedictio.

CXXIIII

Facto autem die altero locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad dominum, si quomodo quivero eum deprecari pro scelere vestro. Reversusque ad dominum ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus precedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit ergo dominus populum pro reatu vituli quem fecerat Aaron.

CXXV. 33.

Locutusque est dominus ad Moysen: Vade, ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra Egypti in terram quam iuravi Abraham, Isaac et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Et mittam precursorem tui angelum, ut eiciam Chananeum et Amorreum et Ettheum et Pherezeum et Eveum et Iebuseum, ut intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum, quia populus dure cervicis es, ne forte disperdam te in via. Audiensque populus sermonem hunc pessimum luxit, et nullus ex more indutus est cultu suo.

CXXVI

Dixitque dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus dure cervicis es. Semel ascendam in medio tui et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit extra castra procul, vocavitque nomen eius tabernaculum federis. Et omnis populus qui habebat aliquam questionem egrediebatur ad tabernaculum federis extra castra. Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum federis, descendebat columpna nubis et stabat ad hostium, loquebaturque cum Moyse, cernentibus universis quod columpna nubis staret ad hostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fores tabernaculorum suorum.

CXXVII

Loquebatur autem dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem Moyses ad dominum: Precipis ut educam populum istum, et non indicas mihi quem missurus es mecum, presertim cum dixeris: Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me.

CXXVIII

Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi viam tuam, ut sciam te et inveniam gratiam ante oculos tuos. Respice populum tuum gentem hanc. Dixitque dominus: Facies mea precedet te, et requiem dabo tibi. Et ait Moyses: Si non tu ipse precedas, ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? Dixit autem dominus ad Moysen: Et verbum istud quod locutus es faciam. Invenisti enim gratiam coram me, et teipsum novi ex nomine. Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine domini coram te, et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo et vivet. Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, et stabis supra petram. Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petre, et protegam dextera mea donec transeam. Tollamque manum meam, et videbis posteriora mea. Faciem autem meam videre non poteris.

CXXIX. 34.

Ac deinceps: Precide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, et scribam super eas verba que habuerunt tabule quas fregisti. Esto paratus mane ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis. Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem. Oves quoque et boves non pascantur e contra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant, et de nocte consurgens ascendit in montem Sinai sicut preceperat ei dominus, portans secum tabulas. Cumque descendisset dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator domine deus misericors et clemens, paciens et multe miserationis ac verax, qui custodis misericordiam in milia, qui aufers iniquitatem et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam et quartam progeniem. Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram et adorans ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo domine, obsecro ut gradiaris nobiscum, populus enim dure cervicis est, et auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas. Respondit dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam que numquam visa sunt super terram nec in ullis gentibus, ut cernat populus iste in cuius es medio opus domini terribile quod facturus sum. Observa cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam Amorreum et Chananeum et Ettheum, Pherezeum quoque et Eveum et Iebuseum. Cave ne umquam cum habitatoribus terre illius iungas amicitias, que sint tibi in ruinam. Sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam, ut comedas de immolatis. Nec uxorem de filiabus eorum accipias filiis tuis, ne postquam ipse fuerint fornicate, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesceris azimis sicut precepi tibi in tempore mensis novorum. Mense enim verni temporis egressus es de Egypto.

CXXX

Omne quod aperit vulvam generis masculini meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes ove. Sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes. Nec apparebis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare et metere. Sollempnitatem ebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tue triticee, et sollempnitatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis domini dei Israel. Cum enim tulero gentes a facie tua et dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terre tue ascendente te et apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermento sanguinem hostie mee, neque residebit mane de victima sollempnitatis phase. Primitias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue.

CXXXI

Dixitque dominus ad Moysen: Scribe tibi verba ista, quibus et tecum et cum Israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cum domino .xl. dies et .xl. noctes. Panem non comedit et aquam non bibit. Et scripsit in tabulis verba federis .x.

CXXXII

Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis dei. Videntes autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere. Vocatique ab eo reversi sunt tam Aaron quam principes synagoge. Et postquam locutus est, venerunt ad eum etiam omnes filii Israel. Quibus precepit cuncta que audierat a domino in monte Sinai. Impletisque sermonibus posuit velamen super faciem suam. Quod ingressus ad dominum et loquens cum eo auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam siquando loquebatur ad eos.

CXXXIII. 35.

Igitur congregata omni turba filiorum Israel dixit ad eos: Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus, septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum et requies domini. Qui fecerit opus in eo occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

CXXXIIII

Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo quem precepit dominus dicens: Separate apud vos primitias domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas domino: aurum et argentum et es, iacintum et purpuram coccumque

Originalem. — Quamlibet.

Non leprosus. — Inimicis.

Usque ad eos ultio extenditur qui videntes quod male sequentur.

Ex toto tam et avertem intelligens.

Clemens et propitius.

Puniendo et ignoscendo.

In proximum. — In nos ipsos.

Tanquam hereditatem tuam.

Hoc numquam videtis... datum ad litteram de die iudicii accipiendum est... deus quod numquam visa fuerunt.

Sabbatum.

Sexto.

Tabernaculorum... Scenophegia...

Velata facie.

Servile.

Cupiditatis ut libidinis vel...

byssinum et byssum, pilos caprarum et pelles arietum rubricatas et ianthinas, ligna sethim, et oleum ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum, et thymiama suavissimum, lapides onychinos et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis. Quisquis vestrum est sapiens, veniat et faciat quod Dominus imperavit: tabernaculum scilicet et tectum eius, atque operimentum, anulos et tabulata cum vectibus, paxillos et bases; archam et vectes, propitiatorium et velum quod ante illud appenditur; mensam cum vectibus et vasis et propositionis panibus; candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius et lucernas et oleum ad nutrimenta ignium; altare thymiamatis et vectes, oleum unctionis et thymiama ex aromatibus; tentorium ad ostium tabernaculi; altare holocausti et craticulam eius aeneam cum vectibus et vasis suis; labrum et basim eius; cortinas atrii cum columpnis et basibus, tentorium in foribus vestibuli, paxillos tabernaculi et atrii cum funiculis suis; vestimenta quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorum eius ut sacerdotio fungantur mihi. Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, obtulit mente promptissima atque devota primitias Domino ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quicquid ad cultum et ad vestes sanctas necessarium erat, viri cum mulieribus praebuerunt armillas et inaures, anulos et dextralia. Omne vas aureum in donaria Domini separatum est. Siquis habuit iacinctum, purpuram coccumque bis tinctum, byssum et pilos caprarum, pelles arietum rubricatas et ianthinas, argenti et aeris metalla, obtulerunt, lignaque sethim in varios usus. Sed et mulieres doctae dederunt, quae neverant, iacinctum, purpuram et vermiculum ac byssum, et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onychinos et gemmas ad superhumerale et rationale, aromataque et oleum ad luminaria concinnanda et ad praeparandum unguentum ac thymiama odoris suavissimi componendum. Omnes viri et mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quae iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.

CXXXV

Dixitque Moyses ad filios Israel: Ecce vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Iuda, implevitque eum spiritu sapientiae et intelligentiae et scientiae omnique doctrina ad excogitandum et faciendum opus in auro et argento et aere sculpendisque lapidibus et opere carpentario. Quicquid fabre adinveniri potest dedit in corde eius; Hooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan; ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii ac plumarii de iacincto et purpura coccoque bis tincto et bysso, et texant omnia ac nova quaeque repperiant.

36. Fecit ergo Beseleel et Hooliab et omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam et intellectum ut scirent fabre operari quae in usus sanctuarii necessaria sunt et quae praecepit Dominus fieri. Cumque vocasset eos Moyses et omnem eruditum virum cui dederat Deus sapientiam, et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus, tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Quae cum instarent operi cotidie, mane vota populus offerebat. Unde artifices venire compulsi, dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est. Iussit ergo Moyses praeconis voce cantari: Nec vir nec mulier quicquam ultra offerat in opere sanctuarii. Sicque cessatum est a muneribus offerendis, eo quod oblata sufficerent et superabundarent. Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi cortinas decem de bysso retorta et iacincto et purpura coccoque bis tincto, opere vario et arte polymita. Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos et in latitudine quattuor. Una mensura erat omnium cortinarum. Coniunxitque cortinas quinque alteram alteri, et alias quinque sibi invicem copulavit. Fecit et ansas iacinctinas in ora cortinae unius ex utroque latere, et in ora cortinae alterius similiter, ut contra se invicem venirent ansae et mutuo sibi iungerentur. Unde et quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, et fieret unum tabernaculum. Fecit et saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi. Unum sagum habebat in longitudine cubitos triginta et in latitudine cubitos quattuor. Unius mensurae erant omnia saga. Quorum quinque iunxit seorsum et sex alia separatim. Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, et quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem iungerentur. Et fibulas aeneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, et unum pallium ex omnibus sagis fieret. Fecit et operimentum tabernaculi de pellibus arietum rubricatis, aliudque desuper velamen de pellibus ianthinis. Fecit et tabulas tabernaculi de lignis sethim stantes. Decem cubitorum erat longitudo tabulae unius, et unum ac semis cubitum latitudo retinebat. Binae incastraturae erant per singulas tabulas, ut altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabulis tabernaculi. E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra austrum, cum quadraginta basibus argenteis. Duae bases sub una tabula ponebantur ex utraque angulorum parte, ubi incastraturae laterum in angulis terminantur. Ad plagam quoque tabernaculi quae respicit ad aquilonem fecit viginti tabulas cum quadraginta argenteis basibus, duas bases per singulas tabulas. Contra occidentem vero, id est ad eam partem tabernaculi quae mare respicit, fecit sex tabulas, et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro, quae iunctae erant deorsum usque sursum, et in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos, ut octo essent simul tabulae et haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis. Fecit et vectes de lignis sethim quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi, et quinque alios ad alterius lateris tabulas coaptandas, et extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare. Fecit quoque vectem alium qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret. Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent, quos et ipsos laminis aureis operuit. Fecit et velum de iacincto et purpura, vermiculo ac bysso retorta, opere polymitario varium atque bis tinctum, et quattuor columpnas de lignis sethim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis. Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex iacincto, purpura, vermiculo byssoque retorta, opere plumarii, et columpnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit aeneas.

CXXXVI

37. Fecit autem Beseleel et archam de lignis sethim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine. Altitudo quoque uno cubito fuit ac dimidio. Vestivitque eam auro purissimo intus et foris, et fecit illi coronam auream per gyrum, conflans quattuor anulos aureos per quattuor angulos eius. Duos anulos in latere uno, et duos in altero. Vectes quoque fecit de lignis sethim, quos vestivit auro, et quos misit in anulos qui erant in lateribus archae ad portandum eam. Fecit et propitiatorium, id est oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubito ac semisse in latitudine. Duos etiam cherubin ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii. Cherub unum in summitate unius partis, et cherub alterum in summitate partis alterius. Duos cherubin in singulis summitatibus propitiatorii extendentes alas et tegentes propitiatorium, seque mutuo et illud respectantes. Fecit et mensam de lignis sethim in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, quae habebat in latitudine cubitum ac semissem. Circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labrum aureum per gyrum, ipsique labio coronam auream interrasilem quattuor digitorum, et super eandem alteram coronam auream. Fudit et quattuor circulos aureos, quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mensae contra coronam. Misitque in eos vectes, ut possit mensa portari. Ipsos quoque vectes fecit de lignis sethim, et circumdedit eos auro, et vasa ad diversos usus mensae, acetabula, fialas, ciathos et thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina. Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, sciphi, sperulae ac lilia procedebant, sex in utroque latere: tres calami ex parte una, et tres ex altera. Tres sciphi in nucis modum per calamos singulos, sperulaeque simul et lilia. Et tres sciphi ad instar nucis in calamo

altero. sperule et lilia. Equale erat opus vi. calamorum qui procedebant de stipite candelabri. In ipso autem vecte erant iiii. sciphi in nucis modum sperulaeque per singulos simul et lilia. Et sperule sub duobus calamis per loca iii. qui simul vi. fiunt calami procedentes de vecte uno. Et sperae igitur et calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo. Fecit et lucernas vii. cum emunctoriis suis et vasa ubi quae emuncta sunt extinguuntur de auro mundissimo. Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis. Fecit et altare thymiamatis de lignis sethim habens per quadrum singulos cubitos et in altitudine duos. E cuius angulis procedebant cornua. Vestivitque illud auro purissimo cum craticula ac parietibus et cornibus. Fecitque ei coronam aureolam per gyrum et duos anulos aureos sub corona per singula latera ut mittantur in eos vectes ut possit altare portari. Ipsos autem vectes fecit de lignis sethim et operuit laminis aureis. Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum et thymiamata de aromatibus mundissimis opere pigmentario.

38 Fecit et altare holocausti de lignis sethim v. cubitorum per quadrum et trium in altitudine. Cuius cornua de angulis procedebant, operuitque illud eneis laminis. Et in usus eius paravit ex ere vasa diversa, lebetas, forcipes, fuscinulas, uncinos et ignium receptacula. Craticulamque eius in modum retis fecit eneam, et subter eam in altaris medio arulam fundens iiii. anulos protendens retiaculis summitates, ad immittendos vectes ad portandum. Quos et ipsos fecit de lignis sethim et operuit laminis eneis. Induxitque in circulos qui in altaris lateribus eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum sed cavum ex tabulis et intus vacuum. Fecit et labrum eneum cum basi sua de speculis mulierum que excubabant in ostio tabernaculi. Atrium in cuius australi plaga erant tentoria de bisso retorta cubitorum c. columpne enee xx. cum basibus suis. Capita columpnarum et tota operis celatura argentea. Eque ad septentrionalem plagam tentoria columpne basesque et capita columpnarum eiusdem mensure et operis ac metalli erant. In ea vero plaga que occidentem respicit fuere tentoria cubitorum l. columpne x. cum basibus suis enee et capita columpnarum celata argentea. Porro contra orientem l. cubitorum paravit tentoria. E quibus xv. cubitos columpnarum trium cum basibus suis unum tenebat latus, et in altera parte quia utraque in introitu tabernaculi fecit xv. eque cubitorum erant tentoria. Columpne iii. et bases totidem. Cuncta atrii tentoria bissus retorta texuerat. Bases columpnarum fuere enee, capita autem earum cum celaturis suis argentea. Sed et ipsas columpnas atrii vestivit auro, et in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex iacincto, purpura, vermiculo ac bisso retorta, quod habebat xx. cubitos in longitudine, altitudo vero v. cubitorum erat iuxta mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Columpne autem in ingressu fuere iiii. cum basibus eneis capitaque earum et celature argentee.

Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii que numerata sunt iuxta preceptum Moysi in ceremoniis levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis, que Beseleel filius Huri filii Hur de tribu Iuda domino per Moysen iubente compleverat, iuncto sibi socio Hooliab filio Achisamech de tribu Dan, qui et ipse artifex lignorum egregius fuit et polimitarius atque plumarius ex iacincto, purpura, vermiculo ac bisso. Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii et quod oblatum est in donariis xxix. talentorum fuit et dcc. xxx. siclorum ad mensuram sanctuarii. Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum a xx. annis et supra de dc. iii. milibus et d. l. armatorum. Fuerunt preterea c. talenta argenti ex quibus conflate sunt bases sanctuarii et introitus ubi velum pendet. C. bases facte sunt de talentis c., singulis talentis per bases singulas supputatis. De mille autem dcc. et lxxv. siclis fecit capita columpnarum quas et ipse vestivit argento. Eris quoque oblata sunt talenta lxx. duo milia et cccc. supra sicli. Ex quibus fuse sunt bases in introitu tabernaculi testimonii et altare eneum cum craticula sua omniaque vasa que ad usum eius pertinent et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu eius et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

39 De iacincto vero et purpura, vermiculo ac bisso fecit vestes quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut precepit dominus Moysi. Fecit igitur superhumerale de auro, iacincto et purpura coccoque bistincto et bisso retorta opere polimitario, inciditque bratteas aureas et extenuavit in fila ut possit torqueri cum priorum colorum subtegmine, duasque horas sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum, et baltheum ex hisdem coloribus sicut preceperat dominus Moysi. Paravit et duos lapides onichinos astrictos et inclusos auro et sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel, posuitque eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum Israel sicut preceperat dominus Moysi. Fecit et rationale opere polimito iuxta opus superhumeralis ex auro, iacincto, purpura, coccoque bistincto et bisso retorta, quadrangulum duplex mensure palmi. Et posuit in eo gemmarum ordines iiii. In primo versu erat sardius, topacius, smaragdus. In secundo carbunculus, saphirus, iaspis. In tertio ligurius, achates, ametistus. In quarto crisolitus, onichinus, berillus, circumdati et inclusi auro per ordines suos. Ipsique lapides xii. sculpti erant nominibus xii. tribuum Israel singuli per nomina singulorum. Fecerunt in rationali et cathenulas sibi invicem coherentes de auro purissimo et duos uncinos totidemque anulos aureos. Porro anulos posuerunt in utroque latere rationalis ex quibus penderent due cathene auree quas inseruerunt uncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Hec et ante et retro ita conveniebant sibi ut superhumerale et rationale mutuo necterentur stricta ad baltheum et anulis fortius copulata, quos iungebat vitta iacinctina ne laxa fluerent et a se invicem moverentur, sicut precepit dominus Moysi. Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam iacinctinam et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem. Deorsum autem ad pedes mala punica ex iacincto, purpura, vermiculo ac bisso retorta, et tintinnabula de auro mundissimo que posuerunt inter mala granata in extrema parte tunice per gyrum. Tintinnabulum aureum et malum punicum quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut precepit dominus Moysi. Fecerunt et tunicas bissinas opere textili Aaron et filiis eius, et mitras cum coronulis suis ex bisso, feminalia quoque linea bissina, cingulum vero de bisso retorta, iacincto, purpura ac vermiculo distinctum arte plumaria sicut preceperat dominus Moysi. Fecerunt et laminam sacre venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario Sanctum domini, et strinxerunt eam cum mitra vitta iacinctina sicut precepit dominus Moysi. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii, feceruntque filii Israel cuncta que preceperat dominus Moysi. Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem, anulos, tabulas, vectes, columpnas ac bases, opertorium de pellibus arietum rubricatis et aliud operimentum de iacinctinis pellibus, velum, archam, vectes, propitiatorium, mensam cum vasis et propositionis panibus, candelabrum, lucernas et utensilia earum cum oleo, altare aureum et unguentum et thimiama ex aromatibus, et tentorium in introitu tabernaculi, altare eneum, retiaculum, vectes et vasa eius omnia, labrum cum basi sua, tentoria atrii et columpnas cum basibus suis, tentorium in introitu atrii funiculosque illius et paxillos. Nichil ex vasis defuit que in ministerium tabernaculi et in tectum federis iussa sunt fieri. Vestes quoque quibus sacerdotes utuntur in sanctuario, Aaron scilicet et filii eius, obtulerunt filii Israel sicut preceperat dominus. Que postquam Moyses cuncta vidit expleta, benedixit eis.

40 Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Mense primo die prima mensis eriges tabernaculum testimonii et pones in eo archam, dimittesque ante illam velum, et illata mensa pones super eam que rite precepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis et altare aureum in quo adoletur incensum coram archa testimonii. Tentorium in introitu

---

Marginal notes:

in vulsa — Que in ea forcipes applicantur duo testamenta scilicet quibus peccata purgantur que inter se lege sanctionis sociantur

Oratio sancta scilicet

Corpus Christi vel quotidie sacrificium ... ardet semper divinus ignis et semper caro consumitur

Compunctionem vehementem

Timore dei. — Preceptis divinis

Sanctarum animarum

Continuo amore ... regis eterni observantes

In introitu

Sex nomina in lapide uno et vi. in alio iuxta ordinem nativitatis eorum.

.CXXXVII.

Sedi anni ...

Apostoli scilicet quo pascha Iudei celebrant

Principio ...

Predicationem evangelii

.xl.

tabernaculi ponens et ante illud altare holocausti labrum inter altare et tabernaculum, implebis aqua. Circumdabisque atrium tentoriis, et in ingressu eius tentorium, et assumpto unctionis oleo, ungues tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificetur altare holocausti, et omnia vasa eius, labrum cum basi sua; omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint sancta sanctorum. Applicabisque Aaron et filios eius ad fores tabernaculi testimonii, et lotos aqua indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, et unctio eorum in sacerdotio sempiterno. Fecitque Moyses omnia quae praeceperat Dominus. 1 Igitur mense primo anni secundi, in prima die mensis collocatum est tabernaculum. Erexitque illud Moyses, et posuit tabulas ac bases et vectes, statuitque columpnas, et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat. Posuit et testimonium in archa, subditis infra vectibus, et oraculum desuper. Cumque intulisset archam in tabernaculum, appendit super eam velum, ut expleret Domini iussionem. Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem, extra velum, ordinatis coram propositionis panibus, sicut praeceperat Dominus Moysi. Posuit et candelabrum aureum in tabernaculo testimonii, e regione mensae, in parte australi, locatis per ordinem lucernis, iuxta praeceptum Domini. Posuit et altare aureum sub tecto testimonii contra velum, et adolevit super eo incensum aromatum, sicut praeceperat Dominus Moysi. Posuit et tentorium in introitu tabernaculi, et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum et sacrificia, ut Dominus imperaverat. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare, implens illud aqua. Laveruntque Moyses et Aaron ac filii eius manus suas et pedes, cum ingrederentur tectum foederis et accederent ad altare, sicut praeceperat Dominus. Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et altaris, ducto in introitu eius tentorio. Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud. Nec poterat Moyses ingredi tectum foederis, nube operiente omnia, et maiestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat. Si quando tabernaculum nubes deserebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas. Si pendebat desuper, manebant in eodem loco. Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, et ignis in nocte, videntibus populis Israel per cunctas mansiones suas. Explicit liber Hellesmoth, id est Exodus.

Incipit liber Vaiecra, id est Leviticus.

Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est de bobus et ovibus offerens victimas, si holocaustum fuerit eius oblatio ac de armento, masculinum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum. Ponetque manus super caput hostiae, et acceptabilis erit atque in expiationem eius proficiens. Immolabitque vitulum coram Domino, et offerent filii Aaron sacerdotis sanguinem eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. Detractaque pelle hostiae, artus in frusta concident, et subicient in altari ignem, strue lignorum ante composita, et membra quae caesa sunt desuper ordinantes, caput videlicet et cuncta quae adhaerent iecori, intestinis et pedibus lotis aqua. Adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino. Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive de capris holocaustum, anniculum et absque macula offeret, immolabitque ad latus altaris quod respicit ad aquilonem coram Domino. Sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum, dividentque membra, caput et omnia quae adhaerent iecori, et imponent super ligna quibus subiciendus est ignis. Intestina vero et pedes lavabunt aqua, et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino. Sin autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus et pullis columbae, offeret eam sacerdos ad altare, et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco, decurrere faciat sanguinem super crepidinem altaris. Vesiculam vero gutturis et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent. Confringetque ascellas eius, et non secabit neque ferro dividet eam, et adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est et oblatio suavissimi odoris Domino. 2. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit eius oblatio. Fundetque super eam oleum, et ponet thus, ac deferet ad filios Aaron sacerdotis. Quorum unus tollet pugillum plenum similae et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, et lagana azima oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine similae conspersae oleo et absque fermento, divides eam minutatim, et fundes super oleum. Si autem de craticula sacrificium, aeque simila oleo conspergetur, quam offerens Domino trades manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino. Quicquid autem reliquum est, erit Aaron et filiorum eius, sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblatio quae offertur Domino absque fermento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitias tantum eorum offeretis ac munera; super altare vero non imponentur in odorem suavitatis. Quicquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo; in omni oblatione offeres sal. Sin autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino, de spicis adhuc virentibus torrebis eas igni, et confringes in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, fundens supra oleum et thus imponens, quia oblatio Domini est. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti et olei, ac totum thus. 3. Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, et de bobus voluerit offerre marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino. Ponetque manum super caput victimae suae, quae immolabitur in introitu tabernaculi. Fundentque filii Aaron sacerdotis sanguinem per altaris circuitum. Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino adipem qui operit vitalia, et quicquid pinguedinis est intrinsecus; duos renes cum adipe quo teguntur ilia, et reticulum iecoris cum renunculis. Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito, in oblationem suavissimi odoris Domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia, sive masculum sive feminam obtulerit, immaculata erunt. Si agnum obtulerit coram Domino, ponet manum suam super caput victimae suae, quae immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii. Fundentque filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum, et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino, adipem et caudam totam cum renibus, et pinguedinem quae operit ventrem atque universa vitalia, et utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia, reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini. Si capra fuerit eius oblatio, et obtulerit eam Domino, ponet manum suam super caput eius, immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici adipem qui operit ventrem et qui tegit universa vitalia, duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia, et arvinam iecoris cum renunculis. Adolebitque ea sacerdos super altare in alimoniam ignis et suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit iure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris; nec adipem nec sanguinem omnino comedetis. 4. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima cum peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini quae praecepit ut non fierent quippiam fecerit: si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino.

LEVIT.

ponetq; manū sr̄ cap̄ eius. ⁊ īmolabit eū dn̄o hauriet q̄s de sanguine uituli inferēs illū in tabnaclm testimonij. Cū q; intinxerit digitū in sangne. aspget eū septies corā dn̄o cont̄ uelū scūarij. ponetq; de eodē sangnē sr̄ cornua altaris thimiāmatis gratissimi dn̄o. qd̄ est in tabnaclo testimonij. Oēm aū reliquū sangnē fundet in basem altaris holocausti ī introitu tabnacli. ⁊ adipē uituli offeret p peccō tā eū q̄ opit uitalia q̄ omnia q̄ intrinsec̄ st̄. Duos reniculos ⁊ reticlm qd̄ ē sr̄ eos iuxta ilia ⁊ adipem iecoris. cū reniculis sic offeret. de uitulo hostie pacificor̄. ⁊ adolebit ea sup altare holocausti pellē uo ⁊ oms̄ carnes cum capite ⁊ pedib; ⁊ intestinis ⁊ fimo ⁊ reliq corpore efferet ext̄ castra in locū mūdū ū cineres effundi solēt īce detq; ea sr̄ lignor̄ struē q̄ in loco effusor̄ cinerū c̄mabūt. Qd̄ si omnis turba isrl̄ ignorauit ⁊ p imprudentiam fecit qd̄ cōtr̄ mādatū dn̄i ē. ⁊ postea intellexit peccatū suū offeret p peccō suo uitulū adducetq; eū ad hostiū tabnacli ⁊ ponēt seniores ppli manus suas sr̄ cap̄ eius corā dn̄o. Immolatoq; uitulo ī cōspectu dn̄i īferet sacdos qui unct̄ ē. ex sangne eī in tabnaclm testimonij. tincto digito aspgēs septies cont̄ uelū. ponetq; de eodē sangne ī cornib; altaris qd̄ ē corā dn̄o ī tabnaclo testimonij. Reliquū aū sangnē fundet iuxta basim altaris holocaustor̄ qd̄ ē in hostio tabnacli testimonij. Oēmq; eī adipē tollet ⁊ adolebit sup altare sic faciēs ⁊ de hoc uitulo q̄m fecit ⁊ p̄. ⁊ rogāte p eis sacerdote ppitius erit dn̄s. Ipm aū uitulū efferet ext̄ castra atq; comburet sic ⁊ priorē uitulū q; p peccō ē multitudinis. Si peccauit princeps ⁊ fecit unum e pluribus p ignorātiā qd̄ dn̄i lege phibetur. ⁊ p̄ea intellexit peccatū suū offeret hostiā dn̄o hircū de capris immaculatū ponetq; manū suā sr̄ caput eī. Cūq; immolauit eū in locū ubi solet mactari holocaustū corā dn̄o. q; p peccō ē. tinget sacerdos digitū in sangne hostie p peccato. tangens cornua altaris holocausti ⁊ reliquū fundēs ad basim eius adipē uo adolebit sup sic in uictimis pacificor̄ sr̄ solet. Rogabitq; p eo ⁊ p peccō eius ut dimittat ei. Qd̄ si peccauit aīa p ignorantiā de pplo t̄re. ut faciat quicq̄ ex his que dn̄i lege p hibent atq; delinquit. ⁊ cognouerit peccatū suū offerat cap̄ immaculatā ponetq; manū sr̄ cap̄ hostie. q̄ p peccō ē. ⁊ īmolabit eam in holocausto. Tolletq; sacerdos de sangne ī digito suo. ⁊ tanget cornua altaris holocausti. reliquū fundet ad basim eī. Oēm autē auferēs adipē sic auferri solet de uictimis pacificor̄ ⁊ adolebit sr̄ altare in odorē suauitatis dn̄o. Rogabitq; p eo. ⁊ dimittet ei. Si aū de pecorib; obtulit uictimā p peccō ouē .s. īmaculatā ponet manū sr̄ cap̄ eī ⁊ īmolabit eā in loco ū solēt holocaustor̄ cedi hostie. Sumetq; sacdos de sangne eī digito suo. ⁊ tangēs cornua altaris holocausti reliquū fundet ad basim eius. Oēm quoq; auferēs adipē sicut auferri solet adeps arietis. q̄ īmolatur p pacificis ⁊ cremabit sr̄ altare ī incensum dn̄i. Rogabitq; p eo. ⁊ p peccō eī ⁊ dimittet illi.

5. Si peccauit aīa ⁊ audierit uocē iurātis testisq; fuit qd̄ aut ipe uidit aut cōscius ē ṅ indicauit. portabit iniq̄tatē suā. Anima q̄ tetigit aliq̄d inmūdū. siue qd̄ occisū. a bestia ē aū p se mortuū aū qdlibet aliud reptile. ⁊ oblita fuit īmūditie sue rea ē ⁊ deliquit. Et si tetigit q̄cq̄d de īmūditia homīs iux̄ oēm īpuritatē qua pollui solet oblitaq; cognouit p̄ea subiacebit delicto. Aīa q̄ iurauit ⁊ ptulit labiis suis ut ul̄ male q̄d faceret ul̄ bn̄. ⁊ id ipm iuramto ⁊ sermōe firmauit. oblitaq; p̄ea intellexit delictū suū agat penitētiā p peccō. ⁊ offeret de gregibus agnā siū caprā. Orabitq; p eo sacerdos ⁊ p peccō eī. Si aū nō potuit offerre pecus offerat duos turtures ul̄ duos pullos columbarū dn̄o. Vnū p peccō ⁊ alterū ī holocaustū. dabitq; p eo sacerdoti qui p̄mū offerēs p peccato retorq̄bit capd̄ eius ad pennulas. ita ut collo adhereat. ⁊ penit̄ abrumpat. ⁊ aspget de sanguine eī parietē altaris. Quicq̄d aū reliquū fuit faciat distillari ad fundamentū eius q; p peccō ē. alterū uo adolebit holocaustū ut fieri solet. Rogabitq; p eo sacerdos ⁊ p peccō eius ⁊ dimittet ei. Qd̄ si nō quiuit manꝰ eī offerre duos turtures aū duos pullos colūbarū offeret p peccō similā ptem ephi decimā. Nō mittet ī eā oleū nec thuris aliquid imponet q; p peccō ē. Tradetq; eā sacerdoti qui plenū ex ea pugillum hauriens. cremabit sr̄ altare ī monimītū eī qui obtulerit rogans pillo ⁊ expians reliquā uo ptem ipe habebit in munē.

Locutusq; ē dn̄s ad moysen dicens. Anima si p̄uaricās cerimonias p errorē in his q̄ sr̄ dn̄o scīficata peccauerit offeret p delicto suo arietē immaclatum de gregib; qui emi pot̄ duob; siclis iuxta pond' scūarij. Ipm q; qd̄ intulit dampni restituet ⁊ q̄ntā ptem ponet sup tradēs sacerdoti qui rogabit p eo offerens arietē. ⁊ dimittet ei. Aīa que peccauit p ignorātiā. fecerit q; unū ex his q̄ lege dn̄i p hibent ⁊ peccati rea intellexit iniq̄tatē suā offeret arietē immaclatū de gregib; sacerdoti. iuxta mensurā estimationē q; peccati qui orabit p eo qd̄ nesciens fecit ⁊ dimittet ei. q; p errorē deliquit in dn̄o.

6. Locutusq; ē dn̄s ad mo. dicens. Anima q̄ peccauit ⁊ cōtempto dn̄o negauit depositū p ximo suo qd̄ fidei eius creditū fuerat uel in aliq̄d extorserit aut calūpniā fecerit siū rē pdita inuenit. ⁊ infitians insuper peierauit ⁊ qdlibet aliud ex plurib; fecit in quib; peccare solēt homīes cōuicta delicti reddet oīa que p fraudē uoluit optinere integra ⁊ q̄ntā insup ptē dn̄o cui dampnū intulerat. p peccō aū suo offeret arietē immaclatū de grege. ⁊ dabit eū sacerdoti iuxta estimatōnē mensuraq; delicti. q̄ p eo rogabit corā dn̄o ⁊ dimittet ei p singul' q̄ faciendo peccauit.

Locutus ē dn̄s ad mo. dicēs. Precipe aarō ⁊ filiis eius. Hec lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usq; mane. ignis ex eodem altari erit. Vestiet tunica sacerdos. ⁊ feminalib; lineis. Tolletq; cineres quos uorās ignis exussit ⁊ ponēs iuxta altare spoliabit p̄orib; uestib;. Indutusq; aliis efferet eos extra castra ⁊ in loco mundissimo usq; ad fauillā cōsumi faciet. Ignis aū in altari semp ardebit quē nutret sacerdos subiciēs ligna mane p singlos dies. ⁊ imposito holocausto desup adolebit adipē pacificorū. Ignis ē iste ppetuus. q̄ nunq̄m deficiet in altari. Hec ē lex sacrificij ⁊ libamētor̄ que offerēt filij aarō corā dn̄o ⁊ coram altari. Tollet sacerdos pugillū simile. q̄ cōspsa ē. oleo. ⁊ totū thus quod sup similā positū ē. adolebitq; illud ī altari in monimītū odoris suauissimi dn̄o. Reliquā aū ptem simile comedet aarō cū filiis suis absq; fermento. ⁊ comedet ī loco scō atrij tabnacli. Ideo aū nō fermētabit. quia ps eius ī dn̄i offeret incensū. Scīn scōr̄ erit sic p peccō atq; delicto mares tm̄ stirpis aarō comedēt illd̄. Legitimū ac sempitnū est in generatōib; urīs de sacrificiis dn̄i. Omīs q̄ tetigit illa scīficabit.

Locutus ē dn̄s ad mo. dicēs. Hec est oblatio aarō. ⁊ filiorum eī q̄m offerre debēt dn̄o in die unctōis sue. Decimā ptem ephi offerent simile in sacrificio sempitno. Mediū eius mane. ⁊ mediū eī uespe que ī sartagine oleo cōspsa frigetur. offeret eā calidā in odorē suauissimū dn̄o. Sacdos q̄ patri iure successerit. ⁊ tota cremabitur in altari. Omē enī sacrificiū sacdotū igne cōsumet. Nec quisq̄ comedet ex eo.

Locut' ē dn̄s ad mo. dicens. Loq̄re aarō ⁊ filiis eī. Ista ē lex hostie p peccō ī loco ubi offert' holocaustū īmolabit corā dn̄o. scīn scōrū ē. Sacerdos qui offert eā comedet ī loco scō. in atrio tabnacli. Quicq̄d tetigerit carnes eī sanctificabit'. Si de sangne illi' uestis fuit aspsa lauabitur in loco scō. Vas fictile aūt in quo cocta ē. cōfringetur

Quod si vas eneum fuerit defricabitur et lavabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur carnibus eius quia sanctum sanctorum est. Hostia enim que caeditur pro peccato cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario non comedetur sed comburetur igni.

[VII] Hec est quoque lex hostie pro delicto sancta sanctorum est. Iccirco ubi immolabitur holocaustum mactabitur et victima pro delicto. Sanguis eius per gyrum fundetur altaris. Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia, duos renunculos et pinguedinem que iuxta ilia est. Reticulumque iecoris cum renunculis. Et adolebit ea sacerdos super altare incensum est domini pro delicto. Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto utriusque hostie lex una erit ad sacerdotem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui offert holocausti victimam habebit pellem eius. Et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano et quicquid in craticula vel in sartagine preparatur erit eius sacerdotis a quo offertur. Sive oleo conspersa sive arida fuerint cunctis filiis Aaron equa mensura per singulos dividetur. Hec est lex hostie pacificorum que offertur domino. Si pro gratiarum actione fuerit oblatio offerent panes absque fermento conspersos oleo et lagana azima uncta oleo coctamque similam et collyridas olei admixtione conspersas panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum que immolatur pro pacificis. Ex quibus unus pro primitiis offeretur domino et erit sacerdotis qui fundet hostie sanguinem cuius carnes eadem comedentur die. Nec remanebit ex eis quicquam usque mane. Si voto vel sponte quispiam obtulerit hostiam eadem similiter edetur die. Sed et si quid in crastinum remanserit vesci licitum est. Quicquid autem tercius invenerit dies ignis absumet. Si quis de carnibus victime pacificorum die tercio comederit irrita fiet oblatio nec proderit offerenti. Quin potius quecumque anima tali se edulio contaminaverit prevaricationis rea erit. Caro que aliquid tetigerit inmundum non comedetur sed comburetur igni. Qui fuerit mundus vescetur ea. Anima polluta que ederit de carnibus hostie pacificorum que oblata est domino peribit de populis suis. Et que tetigerit inmunditiam hominis vel iumenti sive omnis rei que polluere potest et comederit de huiuscemodi carnibus interibit de populis suis. Locutusque dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Adipem ovium et bovum et caprarum non comedetis. Adipem cadaveris morticini et eius animalis quod a bestia captum est habebitis in usus varios. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima que ederit sanguinem peribit de populis suis. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Qui offert victimam pacificorum domino offerat simul et sacrificium id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem hostie et pectusculum. Cumque ambo oblata domino consecraverit tradet sacerdoti qui adolebit adipem super altare. Pectusculum autem Aaron et filiorum eius. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis qui obtulerit sanguinem et adipem filiorum Aaron. Ipse habebit et armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim elationis et armum separationis tuli a filiis israel de hostiis eorum pacificis et dedi Aaron sacerdoti ac filiis eius lege perpetua ab omni populo israel. Hec est unctio Aaron et filiorum eius in cerimoniis domini die quo obtulit eos moyses ut sacerdotio fungerentur et que precepit eis dare dominus a filiis israel religione perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti et sacrificii pro peccato atque delicto et pro consecratione et pacificorum victimis. Quas constituit dominus moysi in monte synai quando mandavit filiis israel ut offerrent oblationes suas domino in deserto synai.

[VIII] Locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle Aaron cum filiis suis vestes eorum et unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azimis, et congregabis omnem cetum ad hostium tabernaculi. Fecit moyses ut dominus imperarat. Congregataque omni turba ante fores ait. Iste est sermo quem dominus iussit fieri. Statimque obtulit Aaron et

Lex. Non deciperunt vestes in loco nec quaerantur ad sacramenta: in Christo non homines venalentur. Unum et nonum [illegible] vos instituitur. Moyses lavat, id est lex. [illegible] moysi et prophetis autem illos.

Lex. Posuit super illum superhumerale et vinxit illum sedem [illegible] superhumeralis et constituit illum adventum.

Lex. Induit eum tunicam et precinxit zonam et vestivit eum superpodeum. In cibariis Christi exequitur totum et hominem suscepit corpus scilicet et animam et tunicam ternum applicante quia de terra est. Superpodeum celestem quia superpodeum pedes est et iacinctinus opere [illegible]

filios eius. Cumque lavisset eos vestivit pontificem subucula linea accingens eum balteo et induens tunica iacinctina et desuper humerale imposuit quod astringens cingulo aptavit rationale in quo erat doctrina et veritas. Cidari quoque texit caput et super eam contra frontem posuit laminam auream consecratam in sanctificatione sicut preceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum quo levit tabernaculum cum omni supellectile sua. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus unxit illud et omnia vasa eius labrumque cum basi sua sanctificavit oleo. Quod fundens super caput Aaron unxit eum et consecravit. Filios quoque eius oblatos vestivit tunicis lineis et cinxit baltheis. Imposuitque mitras ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum pro peccato. Cumque super caput eius posuissent Aaron et filii eius manus suas immolavit eum. Hauriens sanguinem et tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato et sanctificato fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super vitalia et reticulum iecoris duosque renunculos cum arvinulis suis adolevit super altare vitulum cum pelle et carnibus et fimo cremans extra castra sicut preceperat dominus. Obtulit arietem in holocaustum. Super cuius caput cum imposuissent Aaron et filii eius manus suas immolavit eum et fudit sanguinem eius per circuitum altaris. Ipsum quoque arietem in frusta concidens caput eius et artus et adipem adolevit igni. Lotis prius intestinis et pedibus totumque simul arietem incendit super altare eo quod esset holocaustum suavissimi odoris domino sicut preceperat ei. Obtulit et arietem secundum in consecratione sacerdotum. Posueruntque super caput eius Aaron et filii eius manus suas. Quem cum immolasset moyses sumens de sanguine tetigit extremum auricule dextre Aaron et pollicem manus eius dextre similiter et pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auricule singulorum dextre et pollices manus ac pedis dextri. Reliquum fudit super altare per circuitum adipem vero et caudam omnemque pinguedinem que operit intestina reticulumque iecoris et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. Tollens autem de canistro azimorum quod erat coram domino panem absque fermento et collyridam conspersam oleo laganaque posuit super adipes et armum dextrum tradens simul omnia Aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino rursum suscepta de manibus eorum adolevit super altare holocausti eo quod consecrationis esset oblatio in odorem suavitatis sacrificii domini. Tulitque pectusculum elevans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam sicut preceperat ei dominus. Assumensque unguentum et sanguinem qui erat in altari aspersit super Aaron et vestimenta eius et super filios illius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo precepit eis dicens. Coquite carnes ante fores tabernaculi et ibi comedite eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro sicut precepit michi deus dicens. Aaron et filii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit de carne et panibus ignis absumet. De hostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre. Septem enim diebus finitur consecratio sicut et inpresentiarum factum est ut ritus sacrificii compleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias domini ne moriamini. Sic enim michi preceptum est. Feceruntque Aaron et filii eius cuncta que locutus est dominus per manum moysi.

[IX] Facto autem octavo die vocavit moyses Aaron et filios eius ac maiores natu israel. Dixitque ad Aaron. Tolle de armento vitulum pro peccato et arietem in holocaustum utrumque inmaculatum et offer illos coram domino. Et ad filios israel loqueris. Tollite hircum pro peccato et vitulum atque agnum anniculum et sine macula in holocaustum. Bovem et arietem pro pacificis et immolate eos coram domino in sacrificio singulorum similam oleo conspersam offerentes. Hodie enim dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo cuncta que iusserat moyses ad hostium tabernaculi. Ubi cum omnis staret multitudo ait moyses. Iste est sermo quem precepit dominus. Facite et apparebit vobis gloria eius. Et dixit ad Aaron. Accede ad altare et immola pro peccato

Iubilus significat quia secundum misterium illis agentibus et dominicam cenam celebrantibus advenit spiritus sanctus. Erat et dies dominicus in quo oportebat apostolos sacra celebrare misteria quorum successores traditionem dominicam diem divinis conventibus deputavimus. Similiter et Christum post resurrectionem per instructionem cenam et panis fractionem invenimus manifestum.

Hii sunt hereticos significant qui alienum ignem cupiditatis vel pravae doctrinae in ecclesia accendunt et igne divinae ultionis consumuntur.

Ignorantiam, sed quae auferatur facile, sicut de Paulo dicitur: Ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae et visum recepit.

tuo offer holocaustum, et deprecare pro te et pro populo. Cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eis sicut praecepit dominus. Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo. Cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui, in quo tingens digitum tetigit cornua altaris, et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos, ac reticulum iecoris, quae sunt pro peccato, adolevit super altare sicut praeceperat dominus Moysi. Carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam. Obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cum capite et membris singulis obtulerunt, quae omnia super altare cremavit igni. Lotis prius aqua intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum. Expiatoque altari, fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta quae pariter offeruntur, et adolens ea super altare, absque caeremoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem, hostias pacificas populi. Obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitu. Adipes autem bovis et caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, et reticulum iecoris posuerunt super pectora. Cumque cremati essent adipes in altari, pectora eorum et armos dextros separavit Aaron, elevans coram domino, sicut praeceperat Moyses. Et extendens manum ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis descendit. Ingressi autem Moyses et Aaron tabernaculum testimonii, et deinceps egressi, benedixerunt populo. Apparuitque gloria domini omni multitudini. Et ecce egressus ignis a domino, devoravit holocaustum et adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbae, laudaverunt dominum, ruentes in facies suas. Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron turibulis, posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram domino ignem alienum, quod eis praeceptum non erat. Egressusque ignis a domino devoravit eos, et mortui sunt coram domino. Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est dominus: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron. Vocatis autem Moyses Misaele et Elisaphan filiis Oziel patrui Aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra. Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut iacebant vestitos lineis tunicis, et eiecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar et Ithamar filios eius: Capita vestra nolite nudare, et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, et super omnem coetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus Israel plangant incendium quod dominus suscitavit. Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis. Oleum quippe sanctae unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta praeceptum Moysi. Dixit quoque dominus ad Aaron: Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia praeceptum est sempiternum in generationes vestras. Ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum. Doceatisque filios Israel omnia legitima mea quae locutus est dominus ad eos per manum Moysi. Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar atque Ithamar filios eius qui residui erant: Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini, et comedite illud absque fermento iuxta altare, quia sanctum sanctorum est. Comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus domini, sicut praeceptum est mihi. Pectusculum quoque quod oblatum est, et armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo, tu et filii tui ac filiae tuae tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel. Eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram domino, et pertineant ad te et ad filios tuos lege perpetua, sicut praecepit dominus. Inter haec hircum qui oblatus fuerat pro peccato, cum quaereret Moyses, exustum repperit. Iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron qui remanserant, ait: Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quae sancta sanctorum est et data vobis ut

portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu domini, praesertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, et comedere eam debueratis in sanctuario, sicut praeceptum est mihi? Respondit Aaron: Oblata est victima hodie pro peccato, et holocaustum coram domino. Mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam aut placere domino in caeremoniis mente lugubri? Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Dicite filiis Israel: Haec sunt animalia quae comedere debetis de cunctis animantibus terrae. Omne quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus, comedetis. Quicquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus et cetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. Chirogryllus qui ruminat ungulamque non dividit, immundus est. Lepus quoque, nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit. Et sus, qui cum ungulam dividat non ruminat. Horum carnibus non vescimini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis. Haec sunt quae gignuntur in aquis et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet eorum quae in aquis moventur et vivunt, abhominabile vobis et execrandum erit. Carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis. Cuncta quae non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt. Haec sunt quae de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis: aquilam et grypem et alietum, et milvum ac vulturem iuxta genus suum, et omne corvini generis in similitudinem suam, struthionem et noctuam et larum, et accipitrem iuxta genus suum, bubonem et mergulum et ibin, cygnum et onocrotalum et porphyrionem, herodionem et charadrion iuxta genus suum, upupam quoque et vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes, abhominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem super quattuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quae salit super terram, comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attacus atque ophiomachus ac locusta, singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis, et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum. Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad solis occasum. Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit. Et quicquid tetigerit illud contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus quae incedunt quadrupedia, immundum erit. Qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum. Et qui portaverit huiuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum, quia omnia haec immunda sunt vobis. Haec quoque inter polluta reputabuntur de his quae moventur in terra: mustela et mus et crocodillus, singula iuxta genus suum, migale et cameleon et stellio ac lacerta et talpa. Omnia haec immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum. Et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum et vestimentum quam pelles et cilicia, et in quocumque fit opus, tingentur aqua et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile, in quod horum quicquam intro ceciderit, polluetur, et idcirco frangendum est. Omnis cibus quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit. Et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit. Et quicquid de morticinis istiusmodi ceciderit super illud, immundum erit, sive clibani sive cytropodes, destruentur, et immundi erunt. Fontes vero et cisternae et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur. Si ceciderit super sementem, non polluet eam. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere, qui cadaver tetigerit, immundus erit usque ad vesperum. Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum. Omne quod reptat super terram abhominabile erit, nec assumetur in cibum. Quicquid super pectus quadrupes graditur

XIX. 12.

XX.

XXI. 13.

& multos hꝫ pedes siue p humū trahec̃. ñ comedetis q̃r abhoīnabile est. Nolite contaminare aīas uras nec tangatis q̄cq̄ eoꝝ ne īmūdi sitis. Ego .n. sum dñs ds ur̃. Sci estote qm̄ ego sanctus sū. ne polluatis aīas uras omni reptili qd mouet̃ sr̃ t̃ram. Ego sū dñs q̇ eduxi uos de t̃ra egipti ut eēm uobis in dm̄. Sc̄i eritis q̃r ego scs̄ sū. Ista ē lex aīantiū ac uolucrū & oīs aīe uiuētis. que mouet̃ in aqua. & reptat ī t̃ra. ut differentias nouitis mūdi & īmundi & sciatis qd comedere & quid respuere debeatis.

12. Locut̃ ē dñs ad moysen dicens. Loq̄re filiis isrl̃. & dices ad eos. Mulier si suscepto semine pep̄it masculū inmūda erit .vij. dieb; iuxta dies sep̄ationis menstrue. & die octauo circūcidet̃ infantulus. Ip̄a u̇o .xxxiij. dieb; manebit ī sanguīe p̄ificatōis sue. Oē scm̄ nō tanget ñ ingredietur scūariū donec impleant̃ dies p̄ificatōis ei.

Sin aū feminā pepeıt. īmūda erit duab; ebdomadibus iuxta ritū flux̃ menstrui & sexagīta. & vi. dieb; manebit in sanguine p̄ificatōis sue. Cūq; expleti fuint dies p̄ificatōis sue p filio siue p filia. Deferet agnū ānicul̄ū ī holocaustū & pullū columbe siue turtūem p peccō ad hostiū tabnacli testimonij. & tradet sacerdoti. qui offeret illa corā dño. & orabit p ea & sic mūdabit̃ a p̄fluuio sanguinis sui. Ista ē lex parientis masculū aū feminā. Qď si ñ inuenit man̄ ei. nec potuit offre agnū sumet duos turtures ul̄ duos pullos columbe. unū in holocaustū & alt̃m p peccō. Orabitq; p ea sacerdos & sic mundabit̃.

13. Locut̃ ē dñs ad moysen & aarō dicens. Homo in cui cute & carne ort̃ fuit diūsus color siue pustula. aut q̄i lucens quippiā. i. plaga lepre. adducet̃ ad aarō sacerdotē ul̄ ad unū quēlibet filiorū ei̇. q̇ cū uid̄it leprā ī cute. & pilos ī albū mutatos colorē. ip̄amq; sp̄em lepre humiliorē cute & carne reliqua. plaga lepre est & ad arbitriū ei sep̄abit̃. Sī aū lucens candor fuit in cute ñ humilior carne reliq̃. & pili coloris p̄stini. Recludet eū sacerdos .vij. dieb; & cōsid̄abit die septima. & siquid lep̄ ult̃ nō creuit nec trāsierit in cute p̄ores t̃minos rursū includet eū .vij. dieb; aliis & die .vij. ɔtemplabit̃. Si obscurior fuit lepra & ñ creuit ī cute. mundabit eū q̇a scabies est. Lauabitq; hō uestimēta sua & mund̉ erit. Qď si p̄ qm̄ a sacerdote uisus ē. & reddit̃ mundicie it̃m lep̄ creuit. adducet̃ ad eū & īmūdicie ɔdēpnabit̃. Plaga lepre si fuit ī hoīe adducet̃ ad sacerdotē. & uidebit eū. Cūq; color albꝰ ī cute fuit & capillorꝫ mutauit aspectū. ip̄a q̇q; caro uiua app̄uit lepra ūetustissima iudicabit̃ atq; inolita cuti. Cōtaminabit itaq; eum sacerdos & ñ recludet q̃r p̄spicue īmūdicie ē. Sī aū effloruit discurrens lepra ī cute & op̄uit oēm carnem a capite usq; ad pedes quicq̇d sub aspectu oculoꝝ cadit: cōsidabit eū sacerdos & tectū lep̄ mūdissima iudicabit. eo qđ oīs ī candorē ūsa sit. & ideo hō mund̉ erit. Qñ u̇o caro uiuens ī eo apparuit t̄c sacerdotis iudicio polluet̃ & int̃ īmūdos reputabitur. Caro .n. uiua si lep̄ asp̄git̃ īmūda ē. Qď si rursum ūsa fuit in alborē & totū hominē op̄uit: cōsid̄abit eū sacerdos. & mūdū ēē decernet. Caro & cutis in q̇ ulcus natū ē & sanatū. & ī loco ulcis cicatx̄ apparuit alba siu subrufa adducet̃ ad sacerdotē hō. Q̇ cū uid̄it locū lepre humiliorē carne reliq̄ & pilos ūsos in candorē ɔtaminabit eū. Plaga .n. lepre orta ē. in ulcē. Qď si pilus coloris ē p̄stini. & cicatx̄ subobscura & uicina carne ñ ē humilior recludet eū .vij. dieb;. Et siq̇dē creuit adiudicabit eū lep̄re. Sī aū stet̃it ī loco suo ulcis ē. cicatx̄ & homo mund̉ erit. Caro aū & cutis qm̄ ignis exussit. & sanata albā siu rufā hūit cicatricē ɔsidabit eā sacerdos & ecce ūsa ē in alborē. & locus ei ē. reliq̄ cute humilior. ɔtaminabit eū q̃r plaga lepre ī cicatrice orta ē. Qď si pilorū color non fuit immutat̄. nec humilior plaga carne reliq̄. & ip̄a lepre sp̄es fuit subobscura: recludet eū .vij. dieb; & die septimo ɔtemplabit̃. Si creuit ī cute lep̄ ɔtaminabit eū. Sī aūt in loco suo candor stet̃it. ñ satis clar̄ plaga cōbustiōis ē. & idco mūdabit̃. q̇a cicatx̄ ē combusture. Vir siū mulr̄ ī cui capite ul̄ barba germinauit lep̄ uidebit eos sacerdos & siquidē humilior loc̄ fuit carne reliqua & capillus flauus. solitoq; subtilior ɔtaminabit eos. q̃r lep̄ capitis ac barbe ē. Sī aū uid̄it locū macle equalē uicine carni. & capillū nigrū recludet eos .vij. dieb; & die .vij. intuebit̃. Si ñ creuit macla & capill̄ sui coloris ē. & locus plage carni reliq̄ equal̄ radet̃ hō absq; loco macle & recludet̃ .vij. dieb; aliis. Si die .vij. uisa fuit stetisse plaga ī loco suo ñ humilior carne reliq̄ mūdabit eum. Lotisq; uestib; mund̉ erit. Sī aū p̄ emūdatiōem rurs̃ creuit macla ī cute ñ queret ampli̇ utr̃ capillus ī flauū colorem sit cōmutat̄. q̃r ap̄te īmund̉ ē. Porro si stet̃it macla & capilli nig̃ fuint. nouit hoīe ēē sanatū & ɔfident̃ eū p̄nūtiet mūdū. Vir & mulr̄ in cuī cute candor apparuit. intuebit̃ eos sacerdos si dep̄hend̄it subobscurū alborē lucē ī cute. sciat ñ ēē leprā. S; maclam coloris candidi & hoīem mundū. Vir de cuī capite capilli fluūt caluus ac mund̉ ē. & si a fronte ceciderit pili recaluaster & mund̉ ē. Sī aū ī caluitio siū ī recaluatione alb; ul̄ rufus color fuit exort̃ & hoc sacerdos uid̄it. ɔdēpnabit eū. haut dubio lepra est q̇ orta est ī caluitio. Q̇cūq; g̃ maculatus fuit lepra & sep̄at̃ ad arbitriū sacerdotis. habebit uestimēta dissuta. capd̄ nudū. os ueste cōtectū. ɔtaminatū ac sordidū se clamabit omī tempe quo lep̄ sit̄ ē & īmūd̉. Solus habitabit extra cast̃. Vestis lanea siū linea. q̇ leprā hūit in stamīe atq; subtegmīe aūt certe pellis ul̄ q̇cq̇d ex pelle ɔfectū est. Si alba ul̄ rupha macla fuit infecta lepra reputabit̃. Ostendetq; sacerdoti. q̇ considatā recludet .vij. dieb; & die .vij. rursus asp̄iciēs si dep̄hend̄it creuisse. lep̄ p̄seuerans est polluttū iudicabit uestimētū. & oē in quo fuit īuēta. & idcō cōburet̃ flāmis. Qď si eā uid̄it nō creuisse: p̄cipit. & lauabit̃ id in quo lep̄ est. recludetq; illud .vij. dieb; aliis & cū uid̄it faciē quidē p̄stinā nō reūsā nec tñ creuisse leprā: īmūdū iudicabit. & igne comburet eo q̇d infusa sit ī sup̄ficie uestimēti. ul̄ p totū lep̄. Sī aū obscurior fuit loc̄ lepre post q̇ uestis ē lota abrūpet eū & a solido diuidet. Qď si ult̃a app̄uit ī his locis que ṗus īmaclata erant lepra uolatilis & uaga. debet igne cōburi. Si cessauit. lauabit ea q̇ pura sunt scdo & munda erit. Ista est lex lepre uestimenti lanei & linei. stāminis atq; subtegmīs oīsq; suppellectil̄ pellitie q̇m mundari debeat ul̄ ɔtaminari.

14. Locutusq; dñs ad moy. dicens. Hic est ritus lep̄si q̄n mundat̄ ē. Adducit̃ ad sacerdotē. Q̇ egressus de castris cū inueniet leprā ēē mundatā p̄cipiet ei qui p̄ificat̃ ut offerat p se duos passeres uiuos. quos uesci licitū ē. & lignū cedrinū u̇miculūq; & hisopū & unū ex passerib; īmolari iubebit ī uase fictili sup aq̄s uiuētes. aliū aū uiuū cū ligno cedrino. & cocco & ysopo tinget in sanguīe passeris īmolati quo asp̄get illū qui mundād̄us ē septies ut iure p̄get̃. & dimittet passerem uiuū ut ī agrū auolet. Cūq; lauit hō uestimēta sua. radet oīs pilos corp̄is. & lauabitur aq̄. Purificatusq; ingredietur castra ita dūtaxat ut maneat ext̃ tabnacl̄m suū .vij. dieb; & die .vij. radat capillos capitis barbāq; & sup̄cilia. ac totius corp̄is p̄ilos. & lotis rursū uestib; & corp̄e: die .viij. assumet duos agnos īmaclatos & ouē ānculā absq; macla. & tres decimas simile in sacrificiū q̇ ɔsp̄sa sit oleo & seorsū olei sextariū. Cūq; sacerdos purificans hoīem statuerit

eis. Et haec omnia coram Domino in hostio tabernaculi testimonii, tollet agnum et offeret eum pro delicto, olei que sextarium, et oblatis ante Dominum omnibus immolabit agnum ubi immolari solet hostia pro peccato et holocaustum, id est in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia; sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostiae quae immolata est pro delicto ponet super extremum auriculae dextrae eius qui mundatur, et super pollices manus dextrae et pedis; et de olei sextario mittet in manum suam sinistram, tinguetque digitum dextrum in eo, et asperget coram Domino septies. Quod autem reliquum est olei in laeva manu, fundet super extremum auriculae dextrae eius qui mundatur, et super pollices manus ac pedis dextri, et super sanguinem qui fusus est pro delicto, et super caput eius. Et rogabit pro eo coram Domino, et faciet sacrificium pro peccato. Tunc immolabit holocaustum, et ponet illud in altari cum libamentis suis, et homo rite mundabitur. Quod si pauper est, et non potest manus eius invenire quae dicta sunt, sumet agnum pro delicto ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similae conspersae oleo in sacrificium, et olei sextarium, duosque turtures sive duos pullos columbae, quorum sit unus pro peccato et alter in holocaustum; offeretque ea die octavo purificationis suae sacerdoti ad hostium tabernaculi testimonii coram Domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium olei levabit simul. Immolatoque agno, de sanguine eius ponet super extremum auriculae dextrae illius qui mundatur, et super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam sinistram, in quo tinguens digitum dextrae manus asperget septies coram Domino, tangetque extremum dextrae auriculae illius qui mundatur, et pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. Reliquam autem partem olei quae est in sinistra manu mittet super caput purificati, ut placet pro eo Dominum. Et turturem sive pullum columbae offeret, unum pro delicto et alterum in holocaustum cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi qui habere non potest omnia in emundationem sui.

XXIII. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Cum ingressi fueritis terram Chanaan quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga leprae in aedibus, ibit cuius est domus nuntians sacerdoti, et dicet: Quasi plaga leprae videtur mihi esse in domo mea. At ille praecipiet ut efferant universa de domo priusquam ingrediatur eam, et videat utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia quae in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret domus lepram; et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, egredietur ostium domus, et statim claudet illam septem diebus. Reversusque die septimo considerabit eam. Si invenerit crevisse lepram, iubebit erui lapides in quibus lepra est, et proici eos extra civitatem in locum immundum; domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulverem rasurae extra urbem in locum immundum, lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerint, et luto alio liniri domum. Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis elatus, et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram, et parietes aspersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus; quam statim destruent, et lapides eius ac ligna atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum. Qui intraverit domum quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum; et qui dormierit in ea, et comederit quippiam, lavabit vestimenta sua. Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita sanitate; et in purificationem eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum et vermiculum atque hysopum, et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas, tollet lignum cedrinum et hysopum et coccum et passerem vivum, et intinguet omnia in sanguine passeris immolati atque in aquis viventibus, et asperget domum septies, purificabitque eam tam in sanguine passeris quam in aquis viventibus, et in passere vivo, lignoque cedrino et hysopo atque vermiculo. Cumque dimiserit passerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, et iure mundabitur. Ista est lex omnis leprae et percussurae, leprae vestium et domorum, cicatricis et erumpentium papularum, lucentis maculae, et in varias species coloribus immutatis, ut possit sciri quo tempore mundum quid vel immundum sit.

15. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Loquimini filiis Israel, et dicite eis: Vir qui patitur fluxum seminis immundus erit. Et tunc iudicabitur huic vitio subiacere, cum per momenta singula adheserit carni eius atque concreverit foedus humor. Omne stratum in quo dormierit immundum erit, et ubi cumque sederit. Si quis hominum tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si sederit ubi ille sederat, et ipse lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Qui tetigerit carnem eius, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si salivam huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Sagma super quod sederit immundum erit, et omnis qui tetigerit quicquid sub eo fuerit qui fluxum seminis patitur, pollutus erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestem suam, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Omnis quem tetigerit qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua, et lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Vas fictile quod tetigerit confringetur; vas autem ligneum lavabitur aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem suam, et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus erit mundus. Die autem octavo sumet duos turtures aut duos pullos columbae, et veniet in conspectu Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti; qui faciet unum pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro eo coram Domino ut emundetur a fluxu seminis sui.

XXIIII. Vir de quo egreditur semen coitus lavabit aqua omne corpus suum, et immundus erit usque ad vesperum. Vestem et pellem quam habuerit lavabit aqua, et immunda erit usque ad vesperum. Mulier cum qua coierit lavabitur aqua, et immunda erit usque ad vesperum.

XXV. Mulier quae redeunte mense patitur fluxum sanguinis septem diebus separabitur. Omnis qui tetigerit eam immundus erit usque ad vesperum, et in quo dormierit vel sederit diebus separationis suae polluetur. Qui tetigerit lectum eius, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Omne vas super quod illa sederit, quisquis attigerit lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua pollutus erit usque ad vesperum. Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus, et omne stratum in quo dormierit polluetur. Mulier quae patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quae post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu huic subiacet passioni immunda erit quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit, et vas in quo sederit, pollutum erit. Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua, et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis et fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suae, et octava die offeret pro se sacerdoti duos turtures vel duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii; qui unum faciet pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino et pro fluxu immunditiae eius. Docebitis ergo filios Israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis, et qui polluitur coitu, et quae menstruis temporibus separatur, vel quae iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

XXVI. 16. Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et praecepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi haec ante fecerit: vitulum offeret pro peccato, et arietem offeret in holocaustum. Tunicam

linea vestietur. feminalibus lineis verecunda celabit. accingetur zona linea. cidarim lineam imponet capiti. hec enim vestimenta sunt sancta. quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israhel duos hircos pro peccato. et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum et oraverit pro se et pro domo sua. duos hircos stare faciet coram domino in hostio tabernaculi testimonii. mittensque super utrumque sortem. unam domino et alteram capro emissario. Cuius sors exierit domino offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emissarium statuet eum vivum coram domino ut fundat preces super eum. et emittat illum in solitudinem.

His rite celebratis offeret vitulum et rogans pro se et pro domo sua immolabit eum. Assumptoque turibulo quod de prunis altaris impleverit et hauriens manu compositum thymiama in incensum. ultra velum intrabit in sancta. ut positis super ignem aromatibus nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli. et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi inferet sanguinem eius intra velum sicut preceptum est de sanguine vituli ut aspergat e regione oraculi et expiet sanctuarium ab inmunditiis filiorum Israhel. et a prevaricationibus eorum cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuarium. ut roget pro se et pro domo sua. et pro universo cetu Israhel donec egrediatur. Cum autem exierit ad altare quod coram domino est. oret pro se et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum. Aspergensque digito septies expiet et sanctificet illud ab inmunditiis filiorum Israhel. Postquam emundavit sanctuarium et tabernaculum et altare tunc offerat hircum viventem. Et posita utraque manu super caput eius confiteatur omnes iniquitates filiorum Israhel. et universa delicta atque peccata eorum. Que inprecans capiti eius emittet illum per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam et dimissus fuerit in deserto revertetur Aaron in tabernaculum testimonii et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium relictisque ibi lavabit carnem suam in loco sancto. induetusque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis rogabit tam pro se quam pro populo. et adipem qui oblatus est pro peccatis adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lavabit vestimenta sua et corpus aqua et sic ingredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant immolati. et quorum sanguis illatus est in sanctuario ut expiatio compleretur. asportabunt foras castra. et comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum. et quicumque combusserit ea lavabit vestimenta sua et carnem aqua. et sic ingredietur in castra. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum.

Mense septimo. decima die mensis affligetis animas vestras. Nullumque facietis opus sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri. atque mundatio ab omnibus peccatis vestris. Coram domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit et cuius initiate sunt manus ut sacerdotio fungatur pro patre suo. induetureque stola linea. et vestibus sanctis et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii. atque altare. sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum ut oretis pro filiis Israhel et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dominus Moysi.

17\. Et locutus est dominus ad Moysen. dicens. Loquere Aaron et filiis eius et cunctis filiis Israhel. dicens ad eos. Iste est sermo quem mandavit dominus dicens. Homo quilibet de domo Israhel. si occiderit bovem. aut ovem. sive capram in castris vel extra castra et non obtulerit ad hostium tabernaculi oblationem domino. sanguinis reus erit quasi sanguinem fuderit sic peribit de medio populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti filii Israhel hostias suas quas occidunt in agro ut sanctificentur domino ante hostium tabernaculi testimonii. et immolent eas hostias pacificas domino. Fundetque sacerdos sanguinem super altare domini ad hostium tabernaculi testimonii et adolebit adipem in odorem suavitatis domino. Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum.

Et ad ipsos dices. Homo de filiis Israhel et de advenis qui peregrinantur apud vos qui obtulerit holocaustum sive victimam et ad hostium tabernaculi non adduxerit eam ut offeratur domino interibit de populo suo.

Homo quilibet de domo Israhel et de advenis qui peregrinantur inter eos si comederit sanguinem obfirmabo faciem meam contra animam illius et disperdam eam de populo suo quia anima carnis in sanguine est. et ego dedi illum vobis ut super altare meum expietis pro animabus vestris. et sanguis pro anime piaculo sit. Idcirco dixi filiis Israhel. Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem. nec ex advenis qui peregrinantur apud vos. Homo quicumque de filiis Israhel. et de advenis qui peregrinantur apud vos. si venatione sive aucupio ceperit feram vel avem quibus vesci licitum est fundat sanguinem eius et operiat illum terra. Anima enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi filiis Israhel sanguinem universe carnis non comedetis. quia anima carnis in sanguine est. et quicumque comederit illum interibit.

Anima que comederit morticinum vel captum a bestia tam de indigenis quam de advenis. lavabit vestimenta sua. et semetipsum aqua et contaminatus erit usque ad vesperum. et hoc ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua. vel corpus portabit iniquitatem suam.

18\. Locutusque est dominus ad Moysen. dicens. Loquere filiis Israhel et dices ad eos. Ego dominus deus vester. Iuxta consuetudinem terre Egypti in qua habitastis non facietis. et iuxta morem regionis Chanaan ad quam ego introducturus sum vos non agetis. nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea et precepta mea servabitis et ambulabitis in eis. Ego dominus deus vester. Custodite leges meas atque iudicia que faciens homo vivet in eis. Ego dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet ut revelet turpitudinem eius. Ego dominus. Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tue non discooperies mater tua est non revelabis turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies. Turpitudo enim patris tui est. Turpitudinem sororis tue ex patre sive ex matre que domi vel foris genita est non revelabis. Turpitudinem filie filii tui vel neptis ex filia non revelabis. quia turpitudo tua est. Turpitudinem filie uxoris patris tui quam peperit patri tuo et est soror tua non revelabis. Turpitudinem sororis patris tui non discooperies. quia caro est patris tui. Turpitudinem sororis matris tue non revelabis eo quod caro sit matris tue. Turpitudinem fratris patris tui non revelabis. nec accedes ad uxorem eius que tibi affinitate coniungitur. Turpitudinem nurus tue non revelabis. quia uxor filii tui est. nec discooperies ignominiam eius. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis. quia turpitudo fratris tui est. Non revelabis quia turpitudo fratris tui est. Turpitudinem uxoris tue et filie eius non revelabis. Filiam filii eius. et filiam filie illius non sumes. ut reveles ignominiam eius quia caro illius sunt. et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tue in pelicatum illius non accipies. nec revelabis turpitudinem eius adhuc illa vivente. Ad mulierem que patitur menstrua non accedes. nec revelabis feditatem eius. Cum uxore proximi tui non coibis nec seminis commixtione eam maculabis. De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch nec pollues nomen dei tui. ego dominus.

Cum masculo non commiscearis coitu femineo quia abhominatio est. Cum omni pecore non coibis. nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento. nec miscebitur ei. quia scelus est. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminate sunt universe gentes. quas ego eiciam ante conspectum vestrum et quibus polluta est terra. cuius

XXVII

XXVIII

XXIX

XXX

XXXI

XXXII

liberata noviter et per hanc triam veniale fuit peccatum. non cum nullum sic raab liberata per liberationem exploratorum, peccatum fuit veniale peccatum. Sed ne putetur quisque in eternum perire, si per liberationem hominum fiat, non posse concedi veniam. Multa et intolerabilia et detestanda scelera sequuntur errorem.

ego scelera uisitabo ut euomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque iudicia ut non faciatis ex omnibus abhominationibus istis tam indigena quam colonus qui peregrinatur apud uos. Omnes enim execrationes istas fecerunt accole terre qui fuerunt ante uos et polluerunt eam. Cauete ergo ne et uos similiter euomat cum paria feceritis sicut euomuit gentem que fuit ante uos. Omnis anima que fecerit de abhominationibus his quippiam peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere que fecerunt hii qui fuerunt ante uos et ne polluamini in eis. ego dominus deus uester.

19. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad omnem cetum filiorum israel et dices ad eos. Sancti estote quia ego sanctus sum dominus deus uester. Vnusquisque matrem et patrem suum timeat. Sabbata mea custodite. ego dominus deus uester. Nolite conuerti ad idola nec deos conflatiles faciatis uobis. ego dominus deus uester. Si immolaueritis hostiam pacificorum domino ut sit placabilis eo die quo fuerit immolata comedetis eam et die altero. Quicquid autem residuum fuerit in diem tercium igni comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea, prophanus erit et impietatis reus. Portabitque iniquitatem suam quia sanctum domini polluit. et peribit anima illius de populo suo. Cum messueris segetes terre tue non tondebis usque ad solum superficiem terre nec remanentes spicas colliges. neque in uinea tua racemos et grana decidentia congregabis sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. ego dominus deus uester.

Non facietis furtum. non mentiemini. nec decipiat unusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo nec pollues nomen dei tui. ego dominus. Non facies calumpniam proximo tuo nec ui opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. Non maledices surdo. nec coram ceco pones offendiculum. Sed timebis dominum deum tuum quia ego sum dominus. Non facies quod iniquum est nec iniuste iudicabis. Nec consideres personam pauperis nec honores uultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Non eris criminator nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui. ego dominus. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo sed publice argue eum ne habeas super illo peccatum. Non queras ultionem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Diliges amicum tuum sicut te ipsum. Ego dominus. Leges meas custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum non seres diuerso semine. Vestem que ex duobus texta est non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiam nobilis et tamen precio non redempta est. nec libertate donata uapulabunt ambo et non morientur quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret domino ad hostium tabernaculi testimonii arietem. Orabitque pro eo sacerdos et pro delicto eius coram domino et repropiciabitur ei. dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram et plantaueritis in ea ligna pomifera. auferetis preputia eorum. poma que germinant inmunda erunt uobis. nec edetis ex eis. Quarto anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. Quinto autem anno comedetis fructus congregantes poma que proferunt. ego dominus deus uester. Non comedetis carnem cum sanguine. Non augurabimini. nec obseruabitis somnia. neque in rotundum attondebitis comam. nec radatis barbam. et super mortuo non incidetis carnem uestram. neque figuras aliquas aut stigmata facietis uobis. Ego dominus. Ne prostituas filiam tuam. ne contaminetur terra et impleatur piaculo. Sabbata mea custodite. et sanctuarium meum metuite. Ego dominus. Ne declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid sciscitemini. ut polluamini per eos. Ego dominus deus uester. Coram cano capite consurge et honora personam senis. et time dominum tuum. Ego sum dominus. Si habitauerit aduena in terra uestra. et moratus fuerit inter uos. non exprobretis ei. sed sit inter uos quasi indigena. et diligetis eum quasi uos met ipsos. Fuistis enim et uos aduene in terra egipti. ego dominus deus uester.

Nolite facere iniquum aliquid in iudicio. in regula in pondere in mensura. Statera iusta et equa sint pondera. Iustus modius. equusque sextarius. ego dominus deus uester qui eduxi uos de terra egipti. Custodite omnia precepta mea et uniuersa iudicia. et facite ea. Ego dominus.

20. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec loqueris filiis israel. homo de filiis israel et de aduenis qui habitant in israel. si quis dederit de semine suo idolo moloch. morte moriatur. populus terre lapidabit eum et ego ponam faciem meam contra illum. succidamque eum de medio populi sui. eo quod dederit de semine suo moloch et contaminauerit sanctuarium meum ac polluerit nomen meum sanctum. Quod si negligens populus terre et quasi paruipendens imperium meum. dimiserit hominem qui dedit de semine suo moloch. nec uoluerit eum occidere ponam faciem meam super hominem illum et cognationem eius. succidamque et ipsum et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum moloch de medio populi sui. Anima que declinauerit ad magos et ariolos et fornicata fuerit cum eis. ponam faciem meam contra eam. et interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini et estote sancti. quia ego dominus deus uester. Custodite precepta mea. et facite ea. quia ego sum dominus qui sanctifico uos. Qui maledixerit patri suo aut matri. morte moriatur. patri matrique maledixit. sanguis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit cum uxore alterius. et adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui morte moriantur et mechus et adultera. Qui dormierit cum nouerca sua et reuelauerit ignominiam patris sui morte moriantur ambo. sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua. uterque moriatur. quia scelus operati sunt. sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum masculo. coitu femineo. uterque operatus est nefas morte moriantur. sit sanguis eorum super eos. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem eius scelus operatus est. Viuus ardebit cum eis. nec permanebit tantum nefas in medio uestri. Qui cum iumento et pecore coierit morte moriatur. pecus quoque occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento simul interficiatur cum eo. Sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui. uel filiam matris sue. et uiderit turpitudinem eius. illaque conspexerit fratris ignominiam nefariam rem operati sunt. Occidentur in conspectu populi. eo quod turpitudinem suam mutuo reuelauerint. et portabunt iniquitatem suam. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo et reuelauerit turpitudinem eius. ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinem matertere tue et amite tue non discoopertes. qui hoc fecerit. ignominiam carnis sue nudabit. portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui uel auunculi sui. et reuelauerit ignominiam cognationis sue portabunt ambo peccatum suum. absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui. rem illicitam facit. Turpitudinem fratris sui reuelauit absque liberis erunt. Custodite leges meas atque iudicia et facite ea. ne et uos euomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante uos. Omnia enim hec fecerunt et abhominatus sum eas. Vobis autem loquor. Possidete terram eorum quam dabo uobis in hereditatem terram fluentem lacte et melle ego dominus deus uester qui separaui uos a ceteris populis. Separate ergo et uos iumentum mundum ab inmundo. et auem mundam ab inmunda. ne polluatis animas uestras in pecore et in auibus et cunctis que mouentur in terra et que uobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi quia ego sanctus sum dominus. et separaui uos a ceteris populis ut essetis mei. Vir siue mulier in quibus phitonicus uel diuinationis fuerit spiritus morte moriantur. lapidibus obruent eos. sanguis eorum sit super eos. Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere ad sacerdotes filios aaron et dices eis. Non contaminetur sacerdos in mortibus ciuium suorum. nisi tantum in consanguineis ac propinquis. Id est super patre et matre. et filio et filia fratre quoque et sorore uirgine que non est nupta uiro. Sed nec in principe populi sui contaminabitur

Non leuabis nomen dei tui in uanum. In iurando in uero et iusto. Si qui iuste iurauerit et postea iurat tu custodies. Sicut iuramentum herodis. Talia iura non debent et sic seruari custodiri.

proximum. Ad hunc referenda sunt quod dicitur non nocebis proximo. Non enim quod sed ad hoc referatur ut rapiendo noceatur. Euitat ut uel rapiendo quis noceat. Nam gladii amentia redderendus est.

Non radent caput nec barbam. neque in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo suo et non polluent nomen eius. Incensum enim domini et panes dei sui offerunt. et ideo sancti erunt. Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem nec eam que repudiata est a marito quia consecrati sunt deo suo et panes propositionis offerunt. Sit ergo sanctus. quia et ego sanctus sum dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro et violaverit nomen patris sui. flammis exuretur. Pontifex idest sacerdos maximus inter fratres suos super cuius caput fusum est unctionis oleum et cuius manus in sacerdotio consecrate sunt. vestitusque est sanctis vestibus. caput suum non discooperiet, vestimenta sua non scindet et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre suo et matre non contaminabitur nec egredietur de sanctis. ne polluat sanctuarium domini. quia oleum sancte unctionis dei sui super eum est. Ego dominus. Virginem ducet uxorem. Viduam et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet. sed puellam de populo suo. Non commisceat stirpem generis sui vulgo gentis sue. quia ego dominus qui sanctifico eum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret panes deo suo. nec accedet ad ministerium eius. Si cecus fuerit. si claudus si parvo vel grandi et torto naso si fracto pede vel manu. Si gibbus vel lippus si albuginem habens in oculo si iugem scabiem. si inpetiginem in corpore vel herniosus. Omnis qui habuerit maculam de semine aaron sacerdotis. non accedet offerre hostias domino. nec panes deo suo. vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario. Ita dumtaxat ut intra velum non ingrediatur. nec accedat ad altare quia maculam habet. Contaminare non debet sanctuarium meum. ego dominus qui sanctifico eos. Locutus est ergo moyses ad aaron et filios

22. eius et ad omnem israel cuncta que sibi fuerant imperata. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et ad filios eius. ut caveant ab his que consecrata sunt filiorum israel et non contaminent nomen sanctificatorum mihi que ipsi offerunt. Ego dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra. ad ea que consecrata sunt. et que obtulerint filii israel domino in quo est inmunditia. peribit coram domino. Ego sum dominus. Homo de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis non vescetur de his que sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit inmundum super mortuo. et ex quo egreditur semen quasi coitus et qui tangit reptile et quodlibet inmundum. cuius tactus est sordidus. inmundus erit usque ad vesperam. et non vescetur his que sanctificata sunt. Sed cum laverit carnem suam aqua et occubuerit sol. tunc mundatus vescetur de sanctificatis. quia cibus illius est. Morticinum et captum a bestia non comedent. nec polluentur in eis ego dominus. Custodient precepta mea. ut non subiaceant peccato et moriantur in sanctuario. cum polluerint illud, ego dominus qui sanctifico vos. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis. Inquilinus sacerdotis et mercennarius non vescentur ex eis. Quem autem sacerdos emerit et qui vernaculus domus eius est hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit de his que sanctificata sunt et de primitiis non vescetur. Sin autem vidua vel repudiata et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem. Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam addet quintam partem cum eo quod comedit et dabit sacerdoti in sanctuarium nec contaminabunt sanctificata filiorum israel que offerunt domino ne forte sustineant iniquitatem delicti sui cum sanctificata comederint. ego dominus qui sanctifico eos. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad aaron et ad filios eius. et ad omnes filios israel dicesque ad eos. Homo de domo israel et de advenis qui habitant apud eos qui obtulerit oblationem suam. vel vota solvens vel sponte offerens. quicquid illud obtulerit in holocaustum domini

offeratur per vos, masculus inmaculatus erit. ex bobus et ex ovibus. et ex capris. Si maculam habuerit non offeretis neque erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum domino. vel vota solvens vel sponte offerens tam de bobus quam de ovibus inmaculatum offeret ut acceptabile sit. Omnis macula non erit in eo. Si cecum fuerit si fractum si cicatricem habens. si papulas aut scabiem. vel inpetiginem. non offeretis ea domino. neque adolebitis ex eis super altare domini. Bovem et ovem aure et cauda amputatis voluntarie offerre potes; votum ex his solvi non potest. Omne animal quod vel contritis vel tunsis vel sectis. ablatisque testiculis est. non offeretis domino. et in terra vestra hoc omnino non facietis. De manu alienigene non offeretis panes deo vestro et quicquid aliud dare voluerit. quia corrupta et maculata sunt omnia, non suscipietis ea. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Bos ovis. et capra cum generata fuerint. vii. diebus erunt sub ubere matris sue. Die autem octavo et deinceps offerri poterunt domino. Sive illa bos. sive illa ovis non immolabuntur una die cum fetibus suis. Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione domino. ut possit esse placabilis. eodem die comedetis eam. non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego dominus. Custodite mandata mea et facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum. ut sanctificer in medio filiorum israel. ego dominus qui sanctifico vos. et eduxi

23. de terra egypti ut essem vobis in deum. Ego dominus. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Hee sunt ferie domini quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus. Dies septimus quia sabbati requies est. vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo. sabbatum domini est. in cunctis habitationibus vestris. Hee sunt ergo ferie domini sancte quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo quarta decima die mensis ad vesperum phase domini est. et quinta decima die huius solemnitas domini est azimorum. vii. diebus azima comedetis, dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque. Omne opus servile non facietis in eo. sed offeretis sacrificium in igne domino. vii. diebus. Dies autem septimus erit celebrior et sanctior. nullumque opus servile facietis in eo. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis et messueritis segetem. feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem. qui elevabit fasciculum coram domino ut acceptabile sit pro vobis. altero die sabbati et sanctificabit illum in eodem atque die quo manipulus consecratur cedetur agnus inmaculatus anniculus in holocaustum domini et libamenta offerentur cum eo. Due decime simile conspersae oleo in incensum domini odoremque suavissimum. Liba quoque vini quarta pars hin; panem et pollentam et pultes non comedetis ex segete usque ad diem qua offeratis ex ea deo vestro. Preceptum est sempiternum in generationibus cunctisque habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati in quo obtulistis manipulos primitiarum. vii. ebdomadas plenas. usque ad alteram diem expletionis ebdomade septime. id est quinquaginta dies. et sic offeretis sacrificium novum domino. ex omnibus habitaculis vestris. Panes primitiarum duos de duabus decimis simile fermentate. quos coquetis in primitias domini. Offeretisque cum panibus vii. agnos inmaculatos anniculos. et vitulum de armento unum et arietes duos et erunt in holocausto cum libamentis suis in odorem suavissimum domino. Facietis et hircum pro peccato. ii. quoque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum. Omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris. Postquam autem messueritis segetem terre vestre non secabitis eam usque ad solum nec remanentes spicas colligetis. sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas, ego dominus deus vester. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel

LXX LXXI LXXII LXXIII LXXIIII LXXV LXXVI LXXVII LXXVIII

... oblati super altare ... usque ad aliud sabbatum ... offerebantur illi sacerdotibus ... holocausta fiebant ... que pro nobis devote ... accipienda ... vite temporalis ad eam pervenimus.

Mense septimo prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clangentibus tubis et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo et offeretis holocaustum domino. Locutus est dominus ad moysen dicens. Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus et vocabitur sanctus affligetisque animas vestras in eo et offeretis holocaustum domino. Omne opus non facietis in tempore diei huius quia dies propitiationis est ut propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hoc peribit de populis suis. Et que operis quippiam fecerit delebo eam de populo suo. Nichil ergo operis facietis in eo. Legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus et habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est. Affligetisque animas vestras die nono mensis a vespere usque ad vesperum celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. A quinto decimo die mensis huius septimi erunt ferie tabernaculorum septem diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus. Omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus et offeretis holocaustum domino. Est enim cetus atque collecte. Omne opus servile non facietis in eo. Hee sunt ferie quas vocabitis celeberrimas et sanctissimas. Offeretisque in eis oblationes domino. Holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei exceptis sabbatis domini. Donisque vestris et que offertis ex voto vel que sponte tribuitis domino. A quinto decimo ergo die mensis septimi quando congregaveritis omnes fructus terre vestre celebrabitis ferias domini septem diebus. Die primo et die octavo erit sabbatum id est requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrime spatulasque palmarum et ramos ligni densarum frondium et salices de torrente et letabimini coram domino deo vestro celebrabitisque sollempnitatem eius septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis qui de genere israel est manebit in tabernaculis ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios israel cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus vester. Locutusque est moyses super sollempnitatibus domini ad filios israel.

24. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Precipe filiis israel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter extra velum testimonii in tabernaculo federis. Ponetque eas aaron a vespere usque ad mane coram domino cultu ritique perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque similam et coques ex ea duodecim panes qui singuli habebunt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues. Et pones super eos thus lucidissimum ut sint panes in monimentum oblationis domini. Per singula sabbata mutabuntur coram domino suscepti a filiis israel federe sempiterno. Eruntque aaron et filiorum eius ut comedant eos in loco sancto. Quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius mulieris israelitidis quem pepererat de viro egyptio inter filios israel iurgatus est in castris cum viro israelita. Cumque blasphemasset nomen domini et maledixisset ei adductus est ad moysen. Vocabatur autem mater eius salumith filia dabri de tribu dan. Miseruntque eum in carcerem donec nossent quid iuberet dominus. Qui locutus est ad moysen dicens. Educ blasphemum extra castra et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius et lapidet eum universus populus. Et ad filios israel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo portabit peccatum suum et qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur. Lapidibus obruet eum omnis multitudo. Sive ille civis sive peregrinus fuerit qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur. Qui percusserit et occiderit hominem morte moriatur. Qui percusserit animal reddat vicarium id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum sicut fecerit fiat ei. Fracturam pro fractura. Oculum pro oculo dentem pro dente restituet. Qualem inflixerit maculam talem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum reddat aliud. Qui percusserit hominem punietur. Equum iudicium sit inter vos sive peregrinus sive civis peccaverit. Quia ego sum dominus deus vester. Locutusque est moyses ad filios israel et adduxerunt eum qui blasphemaverat extra castra ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii israel sicut preceperat dominus moysi.

25. Locutusque est dominus ad moysen in monte synai dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis sabbatizet sabbatum domino. Sex annis seres agrum tuum et sex annis putabis vineam tuam colligesque fructus eius. Septimo autem anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrum non seres et vineam non putabis. Que sponte gignit humus non metes et uvas primitiarum tuarum quasi vindemiam non colliges. Annus enim requietionis terre est. Sed erunt vobis in cibum tibi et servo tuo ancille et mercennario tuo et advene qui peregrinatur apud te. Iumentis et pecoribus tuis omnia que nascuntur prebebunt cibum. Numerabis quoque tibi septem ebdomadas annorum id est septies septem que simul faciunt annos quadraginta novem. Et clanges buccina mense septimo decima die mensis propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Revertetur homo ad possessionem suam et unusquisque redibit ad familiam pristinam. Quia iubileus est et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascentia et primitias vindemie non colligetis ob sanctificationem iubilei. Sed statim oblata comedetis. Anno iubilei redeant omnes ad possessiones suas. Quando vendes quippiam civi tuo vel emes ab eo ne contristes fratrem tuum. Sed iuxta numerum annorum iubilei emes ab eo et iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plus anni remanserint post iubileum tanto crescet pretium et quanto minus temporis tanto minoris emptio constabit. Tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contribules vestros. Sed timeat unusquisque deum suum quia ego dominus deus vester. Facite precepta mea et iudicia custodite et implete ea ut habitare possitis in terra absque ullo pavore et gignat vobis humus fructus suos quibus vescamini usque ad saturitatem nullius impetum formidantes. Quod si dixeritis quid comedemus anno septimo si non severimus neque collegerimus fruges nostras. Dabo benedictionem meam vobis anno sexto et faciet fructus trium annorum. Seretisque anno octavo et comedetis fruges veteres usque ad nonum annum. Donec nova nascantur edetis vetera. Terra quoque non vendetur in perpetuum quia mea est et vos advene et coloni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam et voluerit propinquus eius potest redimere quod ille vendiderat. Si autem non habuerit proximum et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit et quod reliquum est reddet emptori sicque recipiet possessionem suam. Quod si non invenerit manus eius ut reddat pretium habebit emptor quod emerat usque ad annum iubileum. In ipso enim omnis venditio redit ad dominum et ad possessorem pristinum. Qui vendiderit domum intra muros urbis habebit licentiam redimendi donec unus impleatur annus. Si non redemerit et anni circulus fuerit evolutus emptor possidebit eam et posteri eius in perpetuum et redimi non poterit etiam in iubileo. Si autem in villa fuerit domus que muros non habet agrorum iure vendetur. Si autem redempta non fuerit in iubileo revertetur ad dominum. Edes levitarum que in urbibus sunt semper possunt redimi. Si redempte non fuerint in iubileo revertentur ad dominos quia domus urbium levitarum pro possessionibus sunt inter filios israel. Suburbana autem eorum non veneant quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu et susceperis eum quasi advenam et peregrinum et vixerit tecum ne accipias ab eo usuras nec amplius ...

quam dedisti. Time deum tuum ut vivere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, et frugum superabundantiam non exiges. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egypti, ut darem vobis terram chanaan, et essem deus vester. Si paupertate compulsus vendiderit se frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, sed quasi mercenarius et colonus erit usque ad annum iubileum operabitur apud te. Et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum. Mei enim servi sunt, et eduxi eos de terra egypti. Non veneant conditione servorum. Ne affligas eum per potentiam, sed metuito deum tuum. Servus et ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt, et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra. Hos habebitis famulos, et hereditario iure transmittetis ad posteros, et possidebitis in eternum. Fratres autem vestros filios israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit apud vos manus advene atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit se ei aut quoquam de stirpe eius, post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimat eum, et patruus, et patruelis, et consanguineus, et affinis. Sin autem et ipse potuerit redimet se, supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis sue usque ad annum iubileum. Et pecunia qua venditus fuerat iuxta annorum numerum et rationem mercenarii supputata. Si plures fuerint anni qui remanent usque ad iubileum, secundum hos reddet et pretium. Si pauci, ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum, et reddet emptori quod reliquum est annorum quibus ante servivit mercedibus imputatis. Non affliget eum violenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non potuerit, anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei sunt enim servi filii israel quos eduxi de terra egypti. Ego dominus deus vester.

26. Non facietis vobis idolum et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum. Ego enim sum dominus deus vester. Custodite sabbata mea, et pavete ad sanctuarium meum. Ego dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis, et mandata mea custodieritis et feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis. Et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam, et vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem in saturitate. Et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. Dormietis et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias. Et gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros, et corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos, et centum ex vobis decem milia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciam vos. Et crescere faciam. Multiplicabimini, et firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum. Et vetera novis supervenientibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos, et ero vester deus, vosque eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum ne serviretis eis, et qui confregi cathenas cervicum vestrarum ut incederetis erecti.

Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, si spreveritis leges meas, et iudicia mea contempseritis, ut non faciatis ea que a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hec faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate et ardore qui conficiat oculos vestros et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem que ab hostibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subiciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Si autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, et conteram superbiam duritie vestre. Daboque celum vobis desuper sicut ferrum, et terram eneam. Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma prebebunt. Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras usque in septuplum propter peccata vestra. Emittamque in vos bestias agri que consumant et vos et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertaque fient vie vestre. Quod si nec volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem federis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, et trademini in hostium manibus, postquam confregero baculum panis vestri, ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddent eos ad pondus, et comedetis et non saturabimini. Sin autem nec per hec audieritis me, sed ambulaveritis contra me, et ego incedam adversus vos in furore contrario, et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum et filiarum vestrarum. Destruam excelsa vestra, et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, et abhominabitur vos anima mea, in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, et deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam ultra odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue; quando fueritis in terra hostili sabbatizabit, et requiescet in sabbatis solitudinis sue, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium. Terrebit eos sonitus folii volantis, et ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequente, et singuli corruent super fratres suos quasi bella fugientes. Nemo vestrum inimicis audebit resistere. Peribitis inter gentes, et hostilis vos terra consumet. Quod si et de his aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum, et propter peccata patrum suorum et sua affligentur, donec confiteantur iniquitates suas et maiorum suorum, recordentur quibus prevaricati sunt in me, et ambulaverint ex adverso mihi. Ambulabo igitur et ego contra eos, et inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus suis, et recordabor federis mei quod pepigi cum iacob, et ysaac, et abraham. Terre quoque memor ero. Que cum relicta fuerit ab eis, complacebit sibi in sabbatis suis patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eo quod abiecerint iudicia mea, et leges meas despexerint. Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abieci eos, nec sic despexi ut consumerentur, et irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum dominus deus eorum. Et recordabor federis mei pristini, quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium, ut essem deus eorum. Ego dominus deus. Hec sunt precepta atque iudicia et leges que dedit dominus inter se et inter filios israel in monte synai per manum moysi.

27. Locutusque est dominus ad moysen, dicens. Loquere filiis israel, et dices ad eos. Homo qui votum fecerit et spoponderit deo animam suam, sub estimatione dabit pretium. Si fuerit masculus a vicesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Si mulier, triginta. A quinto autem anno usque ad vicesimum masculus dabit viginti siclos, mulier decem. Ab uno mense usque ad quintum annum pro masculo dabuntur quinque sicli, pro femina tres. Sexagenarius et ultra masculus dabit quindecim siclos, mulier decem. Si pauper fuerit et estimationem reddere non valuerit, stabit coram sacerdote, et quantum ille estimaverit et viderit eum posse reddere, tantum dabit. Animal autem quod immolari potest domino, siquis voverit, sanctum erit, et mutari non poterit, id est nec melius malo, nec peius bono. Quod si mutaverit, et ipsum quod mutatum est et illud pro quo mutatum est consecratum erit domino. Animal inmundum quod immolari domino non potest, siquis voverit, adducetur ante sacerdotem. Qui diiudicans utrum bonum an malum sit, statuet pretium. Quod si

Decem mandatorum et legis custodiri et impleri digna est ut mandatum sabbati. [illegible] decem mandata in [illegible]. Si autem spirituale mandatum ponimus, ego sum deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo servitutis pro [illegible] x mandatorum numerum invenimus.

Vel didragmas que sunt [illegible] dragme [illegible] [illegible] centenarium [illegible] quadragenarium [illegible] consummationem.

NUMERI

Omnis qui prodit in virtute israel etc. Quod procedit in virtute et numeratur tantum in virtute israel. Est et virtus animi qua grecorum philosophi docent quod non pro deo sed pro gloria exercetur humana. Est et assiriorum virtus et caldeorum in astrologie studiis. Sed non ista israelitica vel ad deum pertinens. Sola vero apud deum virtus israelitica numeratur que a deo docetur per scripturas divinas discitur per fidem evangelicam tradita et apostolicam.

dare voluerit is qui offert. addet super estimationem quintam partem. Homo si voverit domum suam et sanctificaverit domino. considerabit sacerdos utrum bona sit an mala et iuxta pretium quod ab eo fuerit constitutum venundabitur. Sin autem ille qui voverat voluerit redimere eam. dabit quintam partem estimationis supra et habebit domum. Quod si agrum possessionis sue voverit et consecraverit domino iuxta mensuram sementis estimabitur pretium. Si triginta modiis ordei seritur terra. quinquaginta siclis argenti venierit. Si statim ab anno incipientis iubilei voverit agrum. quanto valere potest tanto estimabitur. Sin autem post aliquantum temporis supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum qui reliqui sunt numerum usque ad iubileum et detrahetur ex pretio. Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat addet quintam partem estimate pecunie et possidebit eum. Sin autem redimere noluerit. sed alteri cuilibet fuerit venundatus. ultra eum qui voverat redimere non poterit. quia cum iubilei venerit dies sanctificatus erit domino. et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus. et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit domino supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubileum pretium. et dabit ille qui voverat eum domino. In iubileo autem revertetur ad priorem dominum qui vendiderat eum. et habuerat in sortem possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus .xx. obolos habet. Primogenita que ad dominum pertinent nemo sanctificare poterit et vovere. Sive bos sive ovis fuerit domini sunt. Quod si immundum est animal. redimet qui obtulit iuxta estimationem suam. et addet quintam partem pretii. Si redimere noluerit. vendetur alteri quantocumque fuerit estimatum. Omne quod domino consecratur. sive homo fuerit. sive animal sive ager non veniet nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum. sanctum sanctorum erit domino. Et omnis consecratio que offertur ab homine. non redimetur sed morte morietur. Omnes decime terre sive de frugibus sive de pomis arborum domini sunt et illi sanctificantur. Si quis autem voluerit redimere decimas suas addet quintam partem earum. Omnium decimarum. ovis et bovis et caprę que sub pastoris virga transeunt. quicquid decimum venerit sanctificabitur domino. Non eligetur nec bonum nec malum. nec altero commutabitur. Si quis mutaverit. et quod mutatum est et quo mutatum est. sanctificabitur domino. et non redimetur. Hec sunt precepta que mandavit dominus moysi ad filios israel in monte synai. Explicit liber vaiecra id est leviticus. Incipit liber vagedaber id est numerus.

I. Locutus est dominus ad moysen in deserto synai in tabernaculo federis. prima die mensis secundi. anno altero egressionis eorum ex egypto dicens. Tollite summam universe congregationis filiorum israel. per cognationes et domos suas et nomina singulorum. Quicquid sexus est masculini. a .xx. anno et supra omnium virorum fortium ex israel. et numerabitis eos per turmas suas. tu et aaron. eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis. quorum ista sunt nomina. De ruben: elisur. filius sedeur. De symeon: salamiel. filius surisadai. De iuda: naason. filius aminadab. De ysachar. nathanahel. filius suar. De zabulon. heliab filius helon. Filiorum autem ioseph. de ephraim elisama filius amiud. De manasse. gamaliel filius phadassur. De beniamin abidan filius gedeonis. De dan. ahiezer filius amisaddai. De aser phagaiel. filius ochran. De gad heliasaph filius duel. De neptalim ahira filius henon. Hi nobilissimi principes multitudinis. per tribus et cognationes suas et capita exercitus israel quos tulerunt moyses et aaron cum omni vulgi multitudine et congregaverunt primo die mensis secundi recensentes eos per cognationes et domos. ac familias. et capita et nomina singulorum a vicesimo anno et supra sicut preceperat dominus moysi. Numeratique sunt in deserto synai. De ruben primogenito israelis per generationes et familias ac domos suas. et nomina capitum singulorum. omne quod sexus est masculini. a vicesimo anno et supra procedentium ad bellum quadraginta sex milia quingenti. De filiis symeon. per generationes suas. ac familias. ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum omne quod sexus est masculini. a vicesimo anno. et supra procedentium ad bellum quinquaginta novem milia trecenti. De filiis gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum. recensiti sunt per nomina singulorum a .xx. annis et supra. omnes qui ad bella procederent. quadraginta .v. milia. sexcenti quinquaginta. De filiis iuda per generationes. et familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum. a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere. recensiti sunt septuaginta quattuor milia sexcenti. De filiis ysachar per generationes. et familias. ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a vicesimo anno. et supra. omnes qui ad bella procederent: recensiti sunt quinquaginta quattuor milia quadringenti. De filiis zabulon. per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a vicesimo anno. et supra omnes qui poterant ad bella procedere: quinquaginta .vii. milia quadringenti. De filiis ioseph filiorum effraim. per generationes. et familias. ac domos cognationum suarum. recensiti sunt per nomina singulorum. a vicesimo anno et supra. omnes qui poterant. ad bella procedere .xl. milia quingenti. Porro filiorum manasse. per generationes et familias ac domos cognationum suarum. recensiti sunt per nomina singulorum a .xx. annis et supra. omnes qui poterant ad bella procedere .xxx. duo milia ducenti. De filiis beniamin: per generationes. et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vicesimo anno. et supra omnes qui poterant ad bella procedere. triginta .v. milia quadringenti. De filiis dan per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a vicesimo anno et supra. omnes qui poterant ad bella procedere sexaginta duo milia septingenti. De filiis aser. per generationes et familias ac domos cognationum suarum. recensiti sunt per nomina singulorum a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere .xl. milia. et mille quingenti. De filiis neptalim per generationes. et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum. a vicesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere quinquaginta tria milia quadringenti. Hi sunt quos numeraverunt moyses et aaron. et duodecim principes israel singulos per domos cognationum suarum. Fueruntque simul filiorum israel per domos et familias suas a vicesimo anno et supra qui poterant ad bella procedere: sexcenta tria milia virorum. quingenti quinquaginta. Levite autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.

II. Locutusque est dominus ad moysen. dicens. Tribum levi noli numerare neque pones summam eorum cum filiis israel. sed constitues eos super tabernaculum testimonii, cuncta vasa eius et quicquid ad cerimonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius et erunt in ministerio. ac per gyrum tabernaculi metabuntur. Cum proficiscendum fuerit deponent levite tabernaculum cum castra metanda erigent. Quisquis externorum accesserit occidetur. Metabuntur autem castra filii israel unusquisque per turmas. et cuneos atque exercitum suum. Porro levite per gyrum tabernaculi figent tentoria ne fiat indignatio super multitudinem filiorum israel. et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii israel iuxta omnia que preceperat dominus moysi.

III. 2. Locutusque est dominus ad moysen. et aaron dicens. Singuli

Omnis qui prodit in virtute israel etc. Quod procedit in virtute numeratur tantum in israel. Est et virtus animi quam grecorum philosophi docent quod non pro gloria sed pro deo exercetur humana. Est et assiriorum virtus et caldeorum in astrologie studiis. sed non ista israelitica numeratur nec ad deum pertinens. Sola vero apud deum virtus israelitica numeratur que a deo docetur per scripturas divinas discitur per fidem evangelicam et apostolicam traditur.

ptur mas signa atq; uexilla et domos cognationu suaru castra metabunt filiorum isrl pgiru tabnacli federis. Ad oriente iudas figet tentoria ptur mas exercit sui. erit q; pnceps filior eius naason fili aminadab et omis de stirpe ei suma pugnantiu septuaginta. iiii. milia sexcenti. Iuxta eu castra metati st de tribu isachar quor pnceps fuit nathanael. filius suar. et omis nus pugnator ei quinquaginta. iiii. milia quadringenti. In tribu zabulon princeps fuit heliab. filius helon. Omis de stirpe ei exercit pugnator quinquaginta. vii. milia quadringenti. Uniuersi qui i castris iude adnumerati st: fuert centu octoginta sex milia quadringenti. et p turmas suas primi egredientur. In castris filior ruben ad meridiana plaga erit pnceps elisur. fili sedeur. et cunctus exercit pugnator ei q numerati sunt. quadraginta sex milia quingenti. Iuxta eu castra metati st de tribu symeon: quor pnceps fuit salamiel. fili surisadai et cunctus exercit pugnator ei q numerati sunt quinquaginta. ix. milia trecenti. In tribu gad pnceps fuit eliasaph filius duel et cunctus ipsius pugnator ei qui numerati st. xl. v. milia sexcenti quinquaginta. omis qui recensiti sunt in castris ruben. centu quinquaginta milia. et mille quadringenti quinquaginta p turmas suas in scdo loco pficiscentur. Leuabitur aut tabnaclm testimonij p officia leuitar et turmas eor. Quomo erigetur: ita et deponet. Singli p loca et ordines suos pficiscentur. Ad occidentale plaga erit castra filioru ephraim quor pnceps fuit elisama fili amiud. cunctus exercit pugnator eius q numerati st. xl. milia quingenti. et cu eis tribus filior manasse quor pnceps fuit gamaliel filius phadassur cunctus exercitus pugnator ei qui numerati st. xxx. duo milia ducenti. In tribu filior beniamin pnceps fuit abidan filius gedeonis. et cunctus exercit pugnator ei qui recensiti st. triginta. v. milia quadringenti. Omis qui numerati st in castris effraim. centu octoginta milia et centu p turmas suas: tertij pficiscentur. Ad aquilonis parte castra metati sunt filij dan quoru pnceps fuit ahiezer filius amisadai cunctus exercit pugnator ei q numerati st sexaginta. ii. milia septingenti. Iuxta eu fixere tentoria de tribu aser. quor pnceps fuit phegiel fili ochran. cunct exercit pugnator eius q numerati st. xl. milia. et mille quingenti. De tribu filior neptalim: pnceps fuit haira fili henan cunct exercitus pugnator ei quinquaginta tria milia quadringenti. Omes q numerati st in castris dan. fuert. c. quinquaginta. vii. milia sexcenti nouissimi pficiscentur. Hic nus filioru isrl p domos cognationu suaru. et p turmas diuisi exercit. sexcenta tria milia quingenti quinquaginta. Leuite aut n st numerati inter filios isrl. Sic eni pcepit deus moysi. Feceruntq; filij isrl iuxta oia q pceperat dns. Castra metati st p turmas suas. et pfecti p familias ac domos patru suor.

3.

Hec st generationes aaron et moysi in die q locutus e dns ad moysen i monte sinai. Et hec noia filior aaron. Primogenit eius nadab. dehinc abiu. et eleazar. et ithamar. hec noia filior aaron sacerdotu q uncti st et quor replete et consecrate manus ut sacdotio fungerentur. Mortui st nadab et abiu cu offerrent igne alienu i conspectu dni i deserto synai absq; liberis. functiq; st sacerdotio eleazar et ithamar coram aaron patre suo.

Locutusq; dns ad moysen est dicens. Applica tribum leui. et fac stare i conspectu aaron sacerdotis ut ministrent ei. et excubent. et obseruent quicquid ad cultu ptinet multitudinis cora tabnaclo testimonij. et custodiant uasa tabnacli. ferentes ministerio ei. Dabisq; dono leuitas aaron et filiis eius quibus traditi st a filiis isrl. Aaron aut et filios eius constitues sr cultu sacerdotij. Externus q ad ministrandu accesserit: morietur.

Locutus e dns ad moysen dicens. Ego tuli leuitas a filiis isrl p omi primogenito q aperit uulua in filiis isrl eruntq; leuite mei. Meum e eni omne primogenitu ex quo pcussi primogenitos in terra egipti. Sanctificaui mihi quicquid primu nascitur in isrl ab homine usq; ad pecus. Mei sunt. Ego dominus.

Locutus e dns ad moysen in deserto synai dicens. Numera filios leui p domos patru suor et familias. Omne masculum ab uno mense et supra. Numerauit moyses ut pceperat dns et inuenti st filij p nomina sua. Gerson. et caath. et merari. Filij gerson. lobni. et semei. Filij caath: amram. et iessaar. hebron et oziel. Filij merari. mooli et musi. De gerson fuerunt familie due. lobnitica et semeitica quaru numerat e populus sexus masculini ab uno mense et supra. vii. milia quingenti. Hij post tabnaclm metabuntur ad occidente sub pncipe heliasaph filio lael et habebunt excubias in tabnaculo federis. ipm tabnaclm et opimentu ei. tentoriu qd trahitur ante fores testimonij federis et cortinas atrij. Tentoriu quoq; qd appendit in introitu atrij. tabnacli. et quicquid ad ritu altaris ptinet. funes tabnacli. et omnia utensilia ei. Cognatio caath habebit ppros amramitas. et iessaaritas. et hebronitas. et ozielitas. He st familie caathitaru recensite p noia sua oes generis masculini. ab uno mense. et supra octo milia sexcenti. habebunt excubias scuarij et castra metabuntur ad meridiana plagam. pnceps q; eor erit elisaphan fili oziel. et custodient archa mensamq;. et candelabru. altaria et uasa scuarij i quibus ministratur. et uelu cunctaq; ei huiuscemodi supellectile. Princeps aut pncipu leuitaru eleazar filius aaron sacerdotis erit sr excubitores custodie scuarij. At uo de merari erunt ppli moolite. et musitae recensiti p noia sua. oes generis masculini ab uno mense. et supra sex milia ducenti. Princeps eor suriel filius abiahiel. In plaga septentrionali castra metabuntur. erunt sub custodia eor tabule tabnacli. et uectes et columne. ac bases ear. et oia q ad cultu huiuscemodi ptinent. Columneq; atrij p circuitu c basibus suis. et paxilli c funibus. Castra metabuntur ante tabnaclm federis i. ad orientale plaga. moyses et aaron c filiis suis habentes custodia scuarij i medio filior isrl. Quisquis alienus accesserit morietur. Omes leuite q numerauerunt moyses et aaron iuxta pceptu dni. p familias suas i genere masculino a mense uno et supra: fuert uiginti duo milia.

Et ait dns ad moysen. Numera primogenitos sexus masculini de filiis isrl. a mense uno et supra et habebis suma eoru. tollesq; leuitas mihi p omi primogenito filioru isrl. Ego sum dns. et pecora eor p uniuersis primogenitis pecorum filior isrl. Recensuit moyses sicut pceperat dns primogenitos filior isrl. et fuerunt masculi p noia sua. a mense uno. et supra: uiginti duo milia ducenti. septuaginta tres.

Locutusq; e dns ad moysen dicens. Tolle leuitas p primogenitis filior isrl. et pecora leuitaru p pecoribus eor. Eruntq; leuite mei. Ego sum dns. In pcio aut ducentor septuaginta triu q excedunt numeru leuitaru de primogenitis isrl. Accipies. v. siclos p singla capita ad mensuram scuarij. Siclus habet obolos xx. Dabisq; pecuniam aaron. et filiis ei pcium eor qui supra st. Tulit igitur moyses pecuniam eor q fuerant amplius. et quos redemerant a leuitis p primogenitis filior isrl. mille trecentor sexaginta. v. siclor iuxta pondus scuarij et dedit eam aaron et filiis ei iuxta uerbu qd pceperat sibi dns.

4.

Locutusq; e dns ad moysen dicens. Tolle summam filior caath de medio leuitaru p domos et familias suas a tricesimo anno et supra usq; ad quinquagesimu annu. Omniu q ingrediuntur ut stent et ministrent in tabnaclo federis. Hic e cultus

ſ He forte aliqui uideant uideant ⁊ moriantur. Exclusi natur ut qui ineffabilia sacram̄ta contingit: nisi miniſ ⁊ sancta in sacerdocii gradum pmotus fuit

ſ Filii aarō. s. i. sacerdotes quibus omnia nuda ⁊ aperta uidere concessum est

ſ Aug. Uniq; idem semp s; eorum similes

filiorū caath. Tabernaculū federis ⁊ sc̄m sc̄oꝝ ingredient̄ aarō ⁊ filii eius qn̄ mouenda s̄t castra. ⁊ deponent uelū qđ pendet an̄ fores inuoluentq; eo archā testimonii ⁊ op̄ient ru rsum uelamine iacintinarū pelliū extendentq; desup palli um totū iacintinū ⁊ inducent uectes. Mensam quoq; p positionis inuoluent. iacintino pallio ⁊ ponent cū ea. thu ribula. ⁊ mortariola. ciathos ⁊ crateras ad liba funden da. panes semp in ea erunt extendentq; desr̄ palliū coccine um qđ rursū op̄ient uelamento iacintinarū pelliū. ⁊ indu cent uectes. Sument ⁊ palliū iacintinū q̄ op̄ient candelabꝝ cū lucernis ⁊ forcipibꝫ suis ⁊ emunctoriis ⁊ cunctis uasis olei q̄ ad concinandas lucernas necessaria s̄t. ⁊ sr̄ oīa ponent op̄im̄ tū iacintinarū pelliū. inducentq; uectes. Nec nō ⁊ altare aureum inuoluent iacintino uestimento. ⁊ extendent desu p op̄im̄tū iacintinarū. inducentq; uectes. Oīa uasa q̄bꝫ ministratur in scūario: inuoluent iacintino pallio. ⁊ extendent desup op̄imentū iacintinarū pelliū inducentq; uectes. Sꝫ ⁊ alta re mundabunt cinere. ⁊ inuoluent illud purpureo uestimento. ponentq; cū eo oīa uasa quibꝫ in ministerio eius utuntur. i. ig ...ca

VIII.

ſ Qm̄ angelus suus mandauit de te ut in manibꝫ tollant te ⁊ nos qui uiuimus qui reliqui sumus simul ra. cum. au. m. in. o. x. in a.

scūariū ⁊ oīa uasa eius in commotione castrorū: tūc intrabunt filii ca ath ut portent inuoluta ⁊ nō tangant uasa scūarii ne moriantur. Ista s̄t onera filiorū caath in tabernaculo federis s̄r q̄s eleazar filius aarō sacerdotis. ad cuius ptinet curā oleū ad concinandas lucernas. compositionis incensū ⁊ sacrificiū qđ semp offertur. ⁊ oleū unctionis ⁊ q̄cq̄d ad cultū tabernaculi ptinet omniūq; uasorū q̄ in scūario s̄t.

VIII. Locutusq; ē dn̄s ad moy. ⁊ aarō dicens. Nolite pdere poplm̄ caath de medio leuitarū. sꝫ hoc facite eis ut uiuant ⁊ nō moriantur si tetigerint sc̄a sc̄oꝝ. Aarō ⁊ filii eius intrabunt ipsiq; disponent opa singloꝝ ⁊ diuident q̄d portare debeant. Alii nulla curiositate uideant q̄ sunt in scūario. priusq̄m inuoluantur, alioq̄n morientur.

IX.

ſ A. xxx. anno ⁊ sup. usq; qn̄ quinquagesimum annum omnis ingredit q̄ pcedit ad opus operum ⁊ ad opera q̄ portantur tabernaculi testimonii

Locut ē dn̄s ad moy. dicens. Tolle summā etiā filiorū gerson p domos ac familias ac cognationes suas. A. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annos quinquaginta nūa omnis qui ingrediuntur ⁊ ministrant in tabernaculo federis. Officiū familie gersonitarū. ut portent cortinas taberna culi ⁊ tectū federis. Op̄imentū aliud ⁊ s̄r oīa uelamen iacintinū. Tentoriū quod pendet in introitu tabernaculi federis. Cortinas atrii ⁊ uelum in introitu quod ē an̄ tabernaculum. Oīa q̄ ad altare p tinent. funiculos ⁊ uasa ministerii iubente aarō. ⁊ filiis eius: porta bunt filii gerson. ⁊ scient singuli cui debeant oneri mancipari. Hic ē cultus familie gersonitarū in tabernaculo federis. Eruntq; sub manu ithamar filii aarō sacerdotis.

X.

Filios quoq; merari p familias ⁊ domos patrū suorū recensebis. a. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annos quinquaginta. Omnes qui ingrediuntur ad of ficiū ministerii sui. ⁊ cultū federis testimonii. Hec sunt onera eorū. Portabunt tabulas tabernaculi ⁊ uectes eius. Columpnas ⁊ bases earum. Columpnas quoq; atrii p circuitū cū basibꝫ ⁊ paxillis ⁊ funibꝫ suis. Omnia uasa ⁊ supellectilem ad numerum acci pient sicq; portabunt. Hoc ē officium familie meraritarū ⁊ ministeriū in tabernaculo federis. eruntq; sub manu ithamar filii aarō sacerdotis. Recensuerunt ergo moyses ⁊ aarō ⁊ principes sina goge filios caath p cognationes ⁊ domos patrū suorū a. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annū quinquagesimū. omnes q̄ ingre diuntur ad ministeriū tabernaculi federis. ⁊ inuenti s̄t duo mi lia. septingenti quinquaginta. Hic ē nūs pp̄li caath q̄ intrant ta bernaculm̄ federis. Hos numerauit moyses ⁊ aarō iuxta sermo nem dn̄i p manū moysi. Numerati s̄t ⁊ filii gerson p cognationes ⁊ domos patrū suorū a. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annū quinquagesimū. Omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo federis. ⁊ inuenti s̄t duo milia sexcenti triginta. Hic ē pp̄ls gersonitarū q̄s numerauerunt moyses ⁊ aarō iuxta uerbū dn̄i. Numerati s̄t ⁊ filii merari p cognationes ⁊ domos patrū suorū. a. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annū quinquagesimū. omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis ⁊ inuenti sunt tria milia ducenti. Hic ē nūs filiorū merari q̄s recensuerunt moyses ⁊ aarō iuxta imperiū dn̄i p manū moysi. Oēs qui recensiti s̄t de leuitis ⁊ q̄s fecit ad nom̄ moyses ⁊ aarō ⁊ principes isrl̄ p cognationes ⁊ domos patrū suorū a. xxx. annis ⁊ sup usq; ad annū quinquagesimū ingredientes ad ministeriū tabernaculi ⁊ onera portanda fuerunt octo milia quingenti octo ginta. Iuxta uerbū dn̄i recensuit eos moyses unūquemq; iuxta officiū ⁊ onera sua. sicut preceperat ei dn̄s.

5. Locutusq; ē dn̄s ad moy. dicens. Precipe filiis isrl̄. ut eiciant de castris omnem lep rosū ⁊ q̄ semine fluit. pollutusq; ē sr̄ mortuo. tam masculm̄ q̄m fe minā eicite de castris ne contaminent ea cū habitauerint uo biscū. Feceruntq; ita filii isrl̄ ⁊ eiecerunt eos extra sicut locutus erat dn̄s moysi.

XI. Locutusq; ē. dn̄s ad moy. dicens. Loquere filiis isrl̄. Vir siue mulier cū fecerint ex omnibꝫ peccatis q̄ solent hominibus accidere ⁊ p negligentiā transgressi fuerint mandatū dn̄i atq; deli querint confitebuntur peccatū suū ⁊ reddent ipm̄ caput quintamq; partē desup ei in quem peccauerint. Sin aūt nō fuerit qui recipiat: dabunt dn̄o ⁊ erit sacerdotis. Omnes q̄q; primitie q̄s offerunt filii isrl̄ ad sacerdotem ptinent. ⁊ q̄cq̄d in scūario offertur a singulis excepto ariete q̄ offertur p expiatione. ut sit placabilis hostia ⁊ sr̄ manibꝫ sacerdotis ipsius erit.

XII. Locutusq; ē dn̄s ad moy. dicens. Loquere ad filios isrl̄ ⁊ dices ad eos. Vir cuius uxor errauerit mari tumq; contempnens dormierit cū altero uiro. ⁊ maritus cōphendere nō q̄uerit. sꝫ latet adulteriū ⁊ testibꝫ argui nō potest q̄ nō ē inuenta in stupro. si sp̄c zelotipie concitauerit uirū contra uxorem suā que uel polluta ē. uel falsa suspitione appetitur: adducet eā ad sacer dotem ⁊ offeret oblationē p illa decimā partē sati farine orde acie. Nō fundet sr̄ eam oleū. nec imponet thus. quia sacrifici um zelotipie ē. ⁊ oblatio inuestigans adulteriū. Offeret ergo eam sacerdos ⁊ statuet corā dn̄o. Assumetq; aquam scām in uase fictili ⁊ pauxillū terre de pauimento tabernaculi mittet in eā. Cumq; steterit mulier in conspectu dn̄i discooperiet caput eius ⁊ ponet sr̄ manus illius sacrificiū recordationis ⁊ oblationē zelotipie. Ipse aūt tenebit aquas amarissimas. in quibꝫ cū execratione maledicta congessit adiurabitq; eā ⁊ dicet. Si nō dormiuit uir alienus tecū ⁊ si nō es polluta deserto mariti thoro nō te nocebunt te aque iste amarissime in quas maledicta congessi. Sin aūt declinasti a uiro tuo atq; polluta es ⁊ concubuisti cū altero uiro: his maledictionibꝫ subiacebis. Det te dn̄s in maledic tionem: exemplūq; cunctorū in pp̄lo suo. Putrescere faciat femur. ⁊ tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aque maledicte in uentrē tuū. ⁊ utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier amen. amen. Scribetq; sacerdos in libello ista maledicta ⁊ delebit ea aquis amarissimis in q̄s maledicta congessit. ⁊ dabit ei bibere. Quas cū exhauserit: tollet sacerdos de manu eius sacrificiū zelotipie ⁊ eleuabit illud corā dn̄o imponetq; sr̄ al tare ita dūtaxat ut prius pugillū sacrificii tollat de eo qđ of fertur. ⁊ incendat sr̄ altare ⁊ sic potū det mulieri aquas ama rissimas. Quas cū biberit. si polluta ē ⁊ contempto uiro adul terii rea ē. ptransibit eā aqua maledictionis. ⁊ inflato uentre con putrescet femur. eritq; mulier in maledictionem ⁊ in exemplū omni pp̄lo. Quod si polluta nō fuerit: erit innoxia. ⁊ faciet liberos. Ista ē lex zelotipie. Si declinauerit mulier a uiro suo ⁊ polluta

ſ Diuinum

ſ Ope

ſ Ecclie ne uitam polluant innocentiū

ſ Ol. s. mortuorum impietatem imp̄ecis q̄ sequitur ⁊ eorū sordibꝫ inquinatur

ſ Contagione mortuorū moꝝ

ſ Au. Ignorancie ut q̄ iurandi ⁊ firmandi animo committuntur

ſ Aug. Uir siue mulier cumq; fecerint ab omnibꝫ peccatis humanis ⁊ despiciens despexerit ⁊ deliquerit anima illa anima ab peccatis q̄ peccauit ⁊ restituet delictum caput ⁊ quintā eius adiciet sup illud ⁊ reddet illi cui deliquid. Si aūt nō fuerit homi proximus ita ut reddat ei delictum q̄ red det dn̄o sacerdotis erit excepto ariete ppiciationis p q̄ exorabit p eo

ſ Aug. Iuhi is re bꝫ q̄ pecunia res titui possunt

ſ Au. quia aīa illa q̄ anūciauit peccatum suum ⁊ qui nō desp̄ habuit ub comunicatur

ſ Locunis aut forte ad ipm̄ dixit q̄ ad ipm̄ ptineat. i. ipse possideat

ſ Res q̄ p delictum ablata

ſ Fure

ſ Ordo. q̄cq̄d of ⁊ s̄t. ma. sa. ei ipius. i. ebdomadarii s; aries com̄ oīū sacerdotum

poti(us) uindictam ostendebat

clamandi adulteria

Radendo uel lauando

qui zelat uir uxorem suā

ſ Filii leui
- Caath. Officiū eius portare: scūariū; uasa eius.
- Gerson. Offm̄ eius portare: cortinas; tectū federis.
- Merari. Offm̄ eius portare: tabulas ⁊ uectes; columpnas ⁊ bases ⁊ c.

L.

XIII

6\. tur marituque zelotypie spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu domini, et fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt, maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Vir sive mulier cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint domino consecrare, a vino et omni quod inebriare potest abstinebunt. Acetum ex vino et ex qualibet alia potione, et quicquid de uva exprimitur non bibent. Uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto domino consecrantur. Quicquid ex vinea esse potest ab uva passa usque ad acinum non comedent. Omni tempore separationis sue novacula non transibit super caput eius usque ad completum diem quo domino consecratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur nec super patris quidem et matris, fratris, sororisque funere contaminabitur, quia consecratio dei super caput eius est. Omnibus diebus separationis sue sanctus erit domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis eius, quod radet illico in eadem die purgationis sue, et rursum septima. In octavo autem die offeret duos turtures vel duos pullos columbe sacerdoti in introitu federis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo. Sanctificabitque caput eius in die illo, et consecrabit domino dies separationis eius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio eius.

XIIII

Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex voto decreverat complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi federis, et offeret oblationem eius domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum hostiam pacificam. Canistrum quoque panum azimorum qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum. Que offeret sacerdos coram domino, et faciet tam pro peccato quam in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam domino, offerens simul canistrum azimorum et libamina que ex more debentur. Tunc radetur nazareus ante ostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue. Tolletque capillos eius, et ponet super ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum, et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azimum unum. Et tradet in manibus nazarei postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque rursum ab eo, elevabit in conspectu domini, et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum quod separari iussum est et femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei cum voverit oblationem suam domino tempore consecrationis sue, exceptis his que invenerit manus eius. Iuxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue.

XV

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis eius. Sic benedicetis filiis israel, et dicetis eis. Benedicat tibi dominus, et custodiat te. Ostendat dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super filios israel, et ego benedicam eis.

7\. Factum est autem in die qua complevit moyses tabernaculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et vasa eius. Obtuleruntque principes israel, et capita familiarum que erant per singulas tribus, prefecti eorum qui numerati fuerant, coram munera domino. Sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulerunt duo duces, et unum bovem singuli. Obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem dominus ad moysen. Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea levitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset moyses plaustra et boves, tradidit eos levitis. Duo plaustra et quatuor boves dedit filiis gerson iuxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia plaustra et octo boves dedit filiis merari secundum officia et cultum suum sub manu ythamar filii aaron sacerdotis. Filiis autem caath non dedit plaustra et boves, quia in sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris die qua unctum est oblationem suam ante altare.

Dixitque dominus ad moysen. Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam naason filius aminadab de tribu iuda. Fueruntque in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, fiala argentea habens lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum ex x. siclis aureis plenum incenso, bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircum pro peccato, et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., agnos anniculos v. Hec est oblatio naason filii aminadab. Secundo die obtulit nathanael filius suar dux de tribu isachar acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum habens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., anniculos agnos v. Hec fuit oblatio nathanael filii suar. Tertio die princeps filiorum zabulon heliab filius helon obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., agnos anniculos v. Hec est oblatio heliab filii helon. Die quarto princeps filiorum ruben helisur filius sedeur obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in hostias pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., agnos anniculos v. Hec fuit oblatio helisur filii sedeur. Die v. princeps filiorum symeon salamiel filius surisaddai obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., agnos anniculos v. Hec fuit oblatio salamiel filii surisaddai. Die sexto princeps filiorum gad heliasaph filius duel obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in hostias pacificorum boves duos, arietes v., agnos anniculos v., hircos v. Hec fuit oblatio heliasaph filii duel. Die vii. princeps filiorum ephraim helisama filius amiud obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx. siclos, fialam argenteam habentem lxx. siclos ad pondus sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato, et in hostias pacificorum boves duos, arietes v., hircos v., agnos anniculos v. Hec fuit oblatio helisama filii amiud. Die octavo princeps filiorum manasse gamaliel filius phadassur obtulit acetabulum argenteum appendens c.xxx.

XVI

siclos. Fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato et in hostias pacificorum. boves duos arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio gamaliel filii phadassur. Die nono princeps filiorum beniamin abidan filius gedeonis optulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato et in hostias pacificorum boves duos arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio abidan filii gedeonis. Die .x. princeps filiorum dan ahiezer filius amisaddai optulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum. boves duos arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio ahiezer filii amisaddai. Die undecimo princeps filiorum aser phegiel filius ocran optulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum boves duos. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio phegiel filii ocran. Die .xii. princeps filiorum neptali ahira filius henan. obtulit acetabulum argenteum appendens .c.xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium. Mortariolum aureum appendens .x. siclos plenum incenso. Bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holocaustum hircumque pro peccato et in hostias pacificorum duos boves. arietes .v. hircos .v. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio ahira filii henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die qua consecratum est. Acetabula argentea .xii. fiale argentee .xii. Mortariola aurea .xii. ita ut .c.xxx. argenti siclos haberet unum acetabulum et .lxx. siclos una phiala. id est in commune vasorum omnium ex argento sicli duo milia quadringenti. pondere sanctuarii. Mortariola aurea .xii. plena incenso denos siclos appendentia pondere sanctuarii. id est simul auri sicli .c.xx. Boves de armento in holocaustum .xii. arietes .xii. agni anniculi .xii. Et libamenta eorum hirci .xii. pro peccato. Hostie pacificorum boves .xxiiii. arietes .lx. hirci .lx. agni anniculi .lx. Hec oblata sunt in dedicatione altaris quando unctum est. Cumque ingrederetur moyses tabernaculum federis ut consuleret oraculum audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duos cherubin unde et loquebatur ei.

8\. Locutusque est dominus ad moysen. dicens. Loquere aaron et dices ad eum. Cum posueris .vii. lucernas: candelabrum in australi parte erigatur. hoc ergo precipe ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis contra eam partem quam candelabrum respiciens: lucere debebunt. Fecitque aaron et imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat dominus moysi. Hec autem erat factura candelabri ex auro ductili. tam medius stipes quam cuncta que ex utroque calamorum latere nascebantur. iuxta exemplum. quod ostendit dominus moysi. ita operatus est candelabrum.

Locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle levitas de medio filiorum israel et purificabis eos iuxta hunc ritum. aspergantur aqua lustrationis et radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint. tollent bovem de armentis et libamentum eius similam oleo conspersam. bovem autem alterum de armento accipies pro peccato et applicabis levitas coram tabernaculo federis. convocata omni multitudine filiorum israel. Cumque levite fuerint coram domino ponent filii israel manus suas super eos et offeret aaron levitas munus in conspectu domini a filiis israel ut serviant in ministerio eius. Levite quoque ponent manus suas super capita boum e quibus unum facies pro peccato et alterum in holocaustum domini. ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu aaron et filiorum eius. et consecrabis oblatos domino. ac separabis de medio filiorum israel ut sint mei. et postea ingrediantur tabernaculum federis ut serviant ei. Sicque purificabis. et consecrabis eos in oblationem domini quoniam dono donati sunt mihi a filiis israel pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in israel accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum israel tam ex hominibus quam ex iumentis ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti sanctificavi eos mihi. et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum israel tradidique eos dono aaron et filiis eius de medio populi ut serviant mihi pro israel in tabernaculo federis. et orent pro eis ne sit in populo plaga. si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntque moyses et aaron. et omnis multitudo filiorum israel super levitas que preceperat dominus moysi. Purificatique sunt et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos aaron in conspectu domini. et oravit pro eis. ut purificati ingrederentur ad officia sua. in tabernaculum federis coram aaron et filiis eius. Sicut preceperat dominus moysi de levitis. ita factum est.

Locutusque est dominus ad moysen. dicens. Hec est lex levitarum. a .xxv. annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum annum etatis impleverint servire cessabunt eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo federis ut custodiant que sibi fuerint commendata. Opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levitas in custodiis suis.

9\. Locutus est dominus ad moysen. in deserto sinai anno secundo postquam egressi sunt de terra egypti mense primo dicens. Faciant filii israel phase in tempore suo. quartadecima die mensis huius ad vesperam. iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque moyses filiis israel ut facerent phase. Qui fecerunt tempore suo quartadecima die mensis ad vesperam in monte sinai. iuxta omnia que mandaverat dominus moysi fecerunt filii israel. Ecce autem quidam immundi super animam hominis qui non poterant facere pascha in die illo accedentes ad moysen et aaron. dixerunt eis. Inmundi sumus super animam hominis. Quare fraudamur ut non valeamus offerre oblationem domino in tempore suo. inter filios israel. Quibus respondit moyses. State ut consulam quid precipiat dominus de vobis.

Locutusque est dominus ad moysen. dicens. Loquere filiis israel. Homo qui fuerit inmundus super anima sive in via procul in gente vestra qui faciat phase domino. mense secundo. quartadecima die mensis ad vesperam cum azimis et lactucis agrestibus comedet illud. Non relinquent ex eo quippiam usque mane et os eius non confringent. Omnem ritum phase observabunt. Siquis autem et mundus est et in itinere non fuit. et tamen non fecit phase: exterminabitur anima illa de populis suis. quia sacrificium domino non obtulit tempore suo. Peccatum suum ipse portabit. peregrinus quoque et advena si fuerint apud vos: faciant phase domini iuxta cerimonias et iustificationes eius. Preceptum idem erit apud vos tam advene quam indigene.

Igitur die qua erectum est tabernaculum operuit illud nubes. A vespere autem super tectorum erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat iugiter. Per diem operiebat illud nubes. et per noctem quasi species ignis. Cumque ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat. tunc proficiscebantur filii israel. et in loco ubi stetisset nubes ibi castra metabantur ad imperium domini proficiscebantur et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum: manebant in eodem

Custodientes preceptum domini.

XXIII

loco. Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis domini, et non proficiscebantur quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium domini erigebant tentoria, et ad imperium illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere usque ad mane, et statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur. Et si post diem et noctem recessisset, dissipabant tentoria. Si vero duobus autem uno mense vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, et non proficiscebantur. Statim autem ut recessisset movebant castra. Per verbum domini figebant tentoria, et per verbum eius proficiscebantur, eratque in excubiis domini iuxta imperium eius per manum Moysi.

XXIIII

10. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi federis. Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis Israel. Sin autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tube levabunt tentoria qui habitant ad meridiem. Et iuxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectione. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. Filii autem Aaron sacerdotis clangent tubis. Eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram domino deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum et dies festos et kalendas, canetis tubis super holocaustis et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem dei vestri. Ego dominus deus vester.

Anno secundo, mense secundo, vicesima die mensis elevata est nubes de tabernaculo federis. Profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Synai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. Moveruntque primi castra iuxta imperium domini in manu Moysi: filii Iuda per turmas suas, quorum princeps erat Naason filius Aminadab. In tribu filiorum Ysachar princeps Nathanael filius Suar. In tribu Zabulon erat princeps Heliab filius Helon. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. Profectique sunt et filii Ruben per turmas et ordinem suum, quorum princeps erat Helisur filius Sedeur. In tribu autem filiorum Symeon princeps fuit Salamiel filius Surisaddai. Porro in tribu Gad erat princeps Heliasaph filius Duel. Profectique sunt et Caathite portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur donec venirent ad erectionis locum. Moverunt castra et filii Effraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. Et in tribu Beniamin erat dux Abidan filius Gedeonis. Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Aiezer filius Amisadai. In tribu autem filiorum Aser erat princeps Fagaiel filius Ochran. Et in tribu filiorum Neptali princeps fuit Ahira filius Henan. Hec sunt castra et profectiones filiorum Israel per turmas suas quando egrediebantur.

XXV

Dixitque Moyses Obab filio Raguel Madianiti cognato suo: Proficiscimur ad locum quem dominus daturus est nobis. Veni nobiscum ut benefaciamus tibi, quia dominus bona promisit Israeli. Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere. Tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster. Cumque nobiscum veneris, quicquid optimum fuerit ex opibus quas daturus est nobis dominus, dabimus tibi.

XXVI

Profecti sunt ergo de monte domini viam trium dierum. Archaque federis domini precedebat eos per dies tres, providens castrorum locum. Nubes quoque domini super eos erat per diem cum incederent. Cumque elevaretur archa, dicebat Moyses: Surge domine et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur aiebat: Revertere domine ad multitudinem exercitus Israel.

XXVII

Interea ortum est murmur populi quasi dolentium pro labore contra dominum. Quod cum audisset, iratus est. Et accensus in eos ignis domini devoravit extremam castrorum partem. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses dominum, et absortus est ignis. Vocavitque nomen loci illius Incensio, eo quod succensus fuisset contra eos ignis domini.

XXVIII

Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis flagravit desiderio carnis, sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Egypto gratis. In mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et cepe et allia. Anima nostra arida est, nichil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri, coloris bdellii. Circuibatque populus et colligens illud frangebat mola sive terebat in mortario, coquens in olla et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et man. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor domini valde, sed et Moysi intoleranda res visa est. Et ait ad dominum: Cur afflixisti servum tuum? Quare non invenio gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum? Unde mihi carnes ut dem tante multitudini? Flent coram me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis mihi est. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

XXIX

Et dixit dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri, et duces eos ad hostium tabernaculi federis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam et loquar tibi, et auferam de spiritu tuo tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris. Populo quoque dices: Sanctificamini. Cras comedetis carnes. Ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escam carnium? Bene nobis erat in Egypto. Ut det vobis dominus carnes et comedatis, non uno die nec duobus vel quinque aut decem, nec viginti quidem, sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras et vertatur in nauseam, eo quod repulistis dominum qui in medio vestri est, et flevistis coram eo dicentes: Quare egressi sumus ex Egypto? Et ait Moyses: Sexcenta milia peditum huius populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro. Numquid ovium et boum multitudo cedetur ut possit sufficere ad cibum? Vel omnes pisces maris in unum congregabuntur ut satient eos? Cui respondit dominus: Numquid manus domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur.

XXX

Venit igitur Moyses et narravit populo verba domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque dominus per nubem et locutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moyse et dans septuaginta viris. Cumque requievisset in eis spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. Remanserant autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Heldad et alter Medad, super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descripti fuerant, et non exierant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in castris, cucurrit puer et nuntiavit Moysi dicens: Heldad et Medad prophetant in castris. Statim Iosue filius Nun minister Moysi et electus e pluribus ait: Domine mi Moyses, prohibe eos. At ille: Quid, inquit, emularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, et det eis deus

Or. Ego autem non licet ... pronunciem; puto esse quedam communia hominum gesta que quamvis peccato careant non tamen digna sunt quibus interesse spiritus sanctus ... coniubia licita careant quidem peccato, non tamen cum actus coniugales geruntur spiritus sanctus datur ... spiritus plenarie.

Omnis ergo qui sequitur moysi male intelligendo spiritalem legem carnaliter suscipit ... detrahit ei qui de eis dicit carnalis homines ...

Moyses. Et nubes recessit a tabernaculo. Spiritus recedit nubes quando maria repletur lepra ... ut ostenderetur quia si in aliquo contra legem sentitur et ob... tractatur et detrahitur recedit ab eo post oblectationem et lepra repletur anima eius

Timeamus et nos ne forte fugiamus a nobis hanc nubem male cogitando male loquendo male agendo et appareat in nobis lepra peccati

... populum suum. [XXXI] Reversusque est moyses et maiores natu israel in castra. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit, et dimisit in castra itinere quantum uno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum. Volabantque in aere duobus cubitis in altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo et nocte ac die altero congregavit coturnicum qui parum decem choros, et siccaverunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum nec defecerat huiuscemodi cibus, et ecce furor domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus sepulchra concupiscentie. Ibi enim sepelierunt populum qui desideraverat carnes. Egressi autem de sepulchris concupiscentie venerunt in asseroth et manserunt ibi.

12. [XXXII] Locutaque est maria et aaron contra moysen propter uxorem eius ethiopissam, et dixerunt: Num per solum moysen locutus est dominus? Nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset dominus, iratus est valde. Erat enim moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Statimque locutus est ad eum et aaron et mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum federis. Cumque fuissent egressi, descendit dominus in columna nubis et stetit in introitu tabernaculi vocans aaron et mariam. Qui cum issent, dixit ad eos: Audite sermones meos. Si quis fuerit inter vos propheta domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad eum. At non talis servus meus moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei, et palam, non per enigmata et figuras dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo moysi? Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit que erat super tabernaculum. Et ecce maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam aaron et vidisset perfusam lepra, ait ad moysen: Obsecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod stulte commisimus, ne fiat hec quasi mortua et ut abortivum quod proicitur de vulva matris sue. Ecce iam medium carnis eius devoratum est lepra. Clamavitque moyses ad dominum dicens: Domine deus, obsecro sana eam. Cui respondit dominus: Si pater eius spuisset in faciem illius, nonne debuerat saltem septem dierum rubore suffundi? Separetur septem diebus extra castra, et postea revocabitur. Exclusa est itaque maria extra castra septem diebus, et populus non est motus de loco illo donec revocata est maria.

13. [XXXIII] Profectusque est populus de asseroth, fixis tentoriis in deserto pharan. Ibi locutus est dominus ad moysen dicens: Mitte viros qui considerent terram chanaan quam daturus sum filiis israel, singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit moyses quod dominus imperarat, de deserto pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina. De tribu ruben, semmua filium zachur. De tribu symeon, saphat filium huri. De tribu iuda, caleph filium iefone. De tribu isachar, igal filium ioseph. De tribu effraim, osee filium nun. De tribu beniamin, phalti filium raphu. De tribu zabulon, geldeel filium sodi. De tribu ioseph sceptri manasse, gaddi filium susi. De tribu dan, ammiel filium gemalli. De tribu aser, stur filium michael. De tribu neptalim, nabbi filium vaphsi. De tribu gad, guhel filium machi. Hec sunt nomina virorum quos misit moyses ad considerandam terram chanaan. Vocavitque osee filium nun iosue. Misit ergo eos moyses ad considerandam terram chanaan, et dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes, considerate terram, qualis sit, et populum qui habitator est eius, utrum fortis sit an infirmus, pauci numero an plures; ipsa terra bona an mala; urbes quales, murate an absque muris; humus pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, et afferte nobis de fructibus terre. Erat autem tempus quando iam precoque uve vesci possunt. Cumque ascendissent, exploraverunt terram a deserto sin usque rohob intrantibus emath. Ascenderuntque ad meridiem, et venerunt in hebron, ubi erant achiman et sisai et tholmai filii enach. Nam hebron septem annis ante tanim urbem egypti condita est. Pergentesque usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt, qui appellatus est nehelescol, id est torrens botri, eo quod botrum inde portassent filii israel. Reversique exploratores terre post quadraginta dies, omni regione circuita, venerunt ad moysen et aaron et ad omnem cetum filiorum israel in desertum pharan, quod est in cades. Locutique eis et omni multitudini ostenderunt fructus terre, et narraverunt dicentes: Venimus in terram ad quam misisti nos, que revera fluit lacte et melle, ut ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos habet, et urbes grandes atque muratas. Stirpem enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie, hetheus et iebuseus et amorreus in montanis. Chananeus vero moratur iuxta mare et circa fluenta iordanis. Inter hec caleph compescens murmur populi qui oriebatur contra moysen, ait: Ascendamus et possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant apud filios israel dicentes: Terra quam lustravimus devorat habitatores suos. Populus quem aspeximus procere stature est. Ibi vidimus monstra quedam filiorum enach de genere giganteo, quibus comparati quasi locuste videbamur.

14. [XXXIIII] Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, et murmurati sunt contra moysen et aaron cuncti filii israel dicentes: Utinam mortui essemus in egypto, et non in hac vasta solitudine. Utinam pereamus, et non inducat nos dominus in terram istam, ne cadamus gladio et uxores ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in egyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in egyptum. Quo audito moyses et aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum israel. At vero iosue filius nun et caleph filius iephone, qui et ipsi lustraverant terram, sciderunt vestimenta sua, et ad omnem multitudinem filiorum israel locuti sunt: Terra quam circuivimus valde bona est. Si propitius fuerit dominus, inducet nos in eam et tradet humum lacte et melle manantem. Nolite rebelles esse contra dominum, neque timeatis populum terre huius, quia sicut panem ita possumus eos devorare. Recessit ab illis omne presidium; dominus nobiscum est, nolite metuere.

[XXXV] Cumque clamaret omnis multitudo, et lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria domini super tectum federis cunctis filiis israel. Et dixit dominus ad moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis que feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia atque consumam; te autem faciam principem super gentem magnam et fortiorem quam hec est. Et ait moyses ad dominum: Ut audiant egyptii, de quorum medio eduxisti populum istum, et habitatores terre huius, qui audierunt quod tu domine in populo isto sis, et facie videaris ad faciem, et nubes tua protegat illos, et in columna nubis precedas eos per diem et in columna ignis per noctem, quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, et dicant: Non poterat introducere populum istum in terram pro qua iuraverat; idcirco occidit illos in solitudine. Magnificetur ergo fortitudo domini, sicut iurasti dicens: Dominus patiens et multe misericordie, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filios in tertiam et quartam generationem. Dimitte obsecro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem misericordie tue, sicut propitius fuisti egredientibus de egypto usque ad locum istum.

[XXXVI] Dixitque dominus: Dimisi iuxta verbum tuum. Vivo ego, quia implebitur gloria domini universa terra. Attamen omnes homines qui viderunt maiestatem meam

Illa discretio consideranda est ut nemo peccet nisi aut ignorans aut volens ut invitus aut contempnens

et signa que feci in egypto et in solitudine, et temptaverunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci mee, non videbunt terram pro qua iuravi patribus eorum, nec quisquam ex illis qui detraxit michi intuebitur eam. Servum meum caleph qui plenus alio spiritu secutus est me inducam in terram hanc quam circuivit, et semen eius possidebit eam. Quoniam amalechites et chananeus habitant in vallibus. Cras movete castra et revertimini in solitudinem per viam maris rubri. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Usquequo multitudo hec pessima murmurat contra me? Querelas filiorum israel audivi. Dic ergo eis. Vivo ego ait dominus. Sicut locuti estis audiente me faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis et supra et murmurastis contra me, non intrabitis terram super quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, preter caleph filium iephone et iosue filium nun. Parvulos autem vestros de quibus dixistis quod prede hostibus forent introducam ut videant terram que vobis displicuit. Vestra cadavera iacebunt in solitudine. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta et portabunt fornicationem vestram donec consumantur cadavera patrum in deserto iuxta numerum .xl. dierum quibus considerastis terram. Annus pro die imputabitur et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras et scietis ultionem meam. Quoniam sicut locutus sum ita faciam omni multitudini huic pessime que consurrexit adversum me. In solitudine hac deficiet et morietur. Igitur omnes viri quos miserat moyses ad contemplandam terram et qui reversi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem detrahentes terre quod esset mala, mortui sunt atque percussi in conspectu domini. Iosue autem filius nun et caleph filius iephone vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram. Locutusque est moyses universa verba hec ad omnes filios israel, et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascenderunt verticem montis atque dixerunt. Parati sumus ascendere ad locum de quo dominus locutus est quia peccavimus. Quibus moyses. Cur inquit transgredimini verbum domini, quod vobis non cedet in prosperum? Nolite ascendere. Non enim est dominus vobiscum. Ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites et chananeus ante vos sunt quorum gladio corruetis, eo quod nolueritis adquiescere domino, nec erit dominus vobiscum. At illi contenebrati ascenderunt in verticem montis. Archa autem testamenti domini et moyses non recesserunt de castris. Descenditque amalechites et chananeus qui habitabant in monte et percutiens eos atque concidens persecutus est usque hormam.

XXXVII 15 Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel et dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram habitationis vestre quam ego dabo vobis et feceritis oblationem vestram domino holocaustum aut victimam pacificam vota solventes, vel sponte offerentes munera, aut in sollempnitatibus vestris adolentes odorem suavitatis domino, de bobus sive de ovibus, offeret quicumque immolaverit victimam sacrificium simile decimam partem ephi conspersa oleo quod mensuram habebit quartam partem hin. Et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure dabit in holocaustum sive in victimam per agnos singulos. Et arietes erit sacrificium simile duarum decimarum que conspersa sit oleo tertie partis hin, et vinum ad libamentum tertie partis eiusdem mensure offeret in odorem suavitatis domino. Quando vero de bobus feceris holocaustum aut hostiam ut impleas votum vel pacificas victimas, dabis per singulos boves simile tres decimas conspersas oleo quod habeat medium mensure hin, et vinum ad liba fundenda eiusdem mensure in oblationem suavissimi odoris domino. Sic facietis per singulos boves et arietes et agnos et hedos. Tam indigene quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia. Unum preceptum erit atque iudicium tam vobis quam advenis terre.

XXXVIII Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Cum veneritis in terram quam dabo vobis et comederitis de panibus regionis illius, separabitis primitias domino de cibis vestris. Sicut de areis primitias separatis, ita et de pulmentis dabitis primitiva domino. Quod si per ignorantiam preterieritis quicquam horum que locutus est dominus ad moysen, et mandavit per eum ad vos a die qua cepit iubere et ultra, oblitaque fuerit facere multitudo, vitulum offeret de armento holocaustum in odorem suavissimum domino et sacrificium eius ac liba ut cerimonie postulant, hircumque pro peccato, et rogabit sacerdos pro omni multitudine filiorum israel, et dimittetur eis, quoniam non sponte peccaverunt. Nichilominus offerentes incensum domino pro se et pro peccato atque errore suo, et dimittetur universe plebi filiorum israel et advenis qui peregrinantur inter eos, quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una nesciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato suo, et deprecabitur pro ea sacerdos quod inscia peccaverit coram domino, impetrabitque ei veniam et dimittetur illi. Tam indigenis quam advenis una lex erit omnium qui peccaverint ignorantes. Anima vero que per superbiam aliquid commiserit, sive civis sit ille sive peregrinus, quoniam adversum dominum rebellis fuit, peribit de populo suo. Verbum enim domini contempsit et preceptum illius fecit irritum. Idcirco delebitur et portabit iniquitatem suam.

XXXIX Factum est autem cum essent filii israel in solitudine et invenissent hominem colligentem ligna in die sabbati, obtulerunt eum moysi et aaron et universe multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque dominus ad moysen. Morte moriatur homo iste. Obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. Cumque eduxissent eum foras, obruerunt lapidibus et mortuus est sicut preceperat dominus.

XL Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere filiis israel et dices ad eos ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas iacinctinas, quas cum viderint recordentur omnium mandatorum domini, nec sequantur cogitationes suas et oculos per res varias fornicantes, sed magis memores preceptorum domini faciant ea, sintque sancti deo suo. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egypti ut essem deus vester.

XLI 16 Ecce autem chore filius isaar filii caath filii levi, et dathan atque abiron filii heliab, hon quoque filius pheleph de filiis ruben, surrexerunt contra moysen aliique filiorum israel ducenti quinquaginta viri proceres synagoge, et qui tempore concilii per nomina vocabantur. Cumque stetissent adversum moysen et aaron dixerunt. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum est et in ipsis est dominus. Cur elevamini super populum domini? Quod cum audisset moyses, cecidit pronus in faciem. Locutusque est ad chore et ad omnem multitudinem. Mane inquit notum faciet dominus qui ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi, et quos elegerit appropinquabunt ei. Hoc igitur facite. Tollat unusquisque thuribulum suum tu chore et omne concilium tuum, et hausto cras igne ponite desuper thimiama coram domino, et quemcumque elegerit ipse erit sanctus. Multum erigimini filii levi. Dixitque rursum ad chore. Audite filii levi. Num parum vobis est quod separavit vos deus israel ab omni populo et iunxit sibi ut serviretis ei in cultu tabernaculi et staretis coram frequentia populi et ministraretis ei? Idcirco ad se fecit accedere te et omnes fratres tuos filios levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicetis, et omnis globus tuus stet contra dominum. Quid est enim aaron ut murmuretis contra eum? Misit ergo moyses ut vocaret dathan et abiron filios heliab. Qui responderunt. Non venimus. Numquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra que lacte et melle manabat ut occideres in deserto, nisi et dominatus fueris nostri? Revera induxisti nos in terram que fluit rivis lactis et mellis, et dedisti nobis possessiones agrorum et vinearum. An et oculos nostros vis eruere? Non venimus. Iratusque moyses valde ait ad dominum. Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod ne asellum quidem umquam acceperim ab eis nec afflixerim quempiam eorum. Dixitque ad chore. Tu et omnis congregatio tua state seorsum coram domino, et aaron crastino separatim. Tollite singuli thuribula vestra et ponite super ea

incensum offerentes domino ducenta quinquaginta thuribula. Aaron quoque teneat thuribulum suum. Quod cum fecissent stantibus Moyse et Aaron et coacervassent adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria domini. Locutusque dominus ad Moysen et Aaron ait: Separamini de medio congregationis huius, ut eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dixerunt: Fortissime deus spirituum universae carnis, num uno peccante contra omnes ira tua desaeviet? Et ait dominus ad Moysen: Praecipe universo populo ut separetur a tabernaculis Chore et Dathan et Abiron. Surrexitque Moyses et abiit ad Dathan et Abiron, et sequentibus eum senioribus Israel dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum. Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan et Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum uxoribus et liberis omnique frequentia. Et ait Moyses: In hoc scietis quod dominus miserit me ut facerem universa quae cernitis, et non ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum morte interierint, et visitaverit eos plaga qua et ceteri visitari solent, non misit me dominus. Sin autem novam rem fecerit dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos et omnia quae ad illos pertinent, descenderintque viventes in infernum, scietis quod blasphemaverint dominum. Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, et aperiens os suum devoravit eos cum tabernaculis suis et universa substantia. Descenderuntque vivi in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis. At vero omnis Israel qui stabat per gyrum fugit ad clamorem pereuntium dicens: Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus a domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Praecipe Eleazaro filio Aaron sacerdotis ut tollat thuribula quae iacent in incendio, et ignem huc illucque dispergat, quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum. Producatque ea in laminas et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum domino et sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monimento filii Israel. Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula aenea in quibus obtulerant hii quos incendium devoravit, et produxit ea in laminas, affigens altari, ut haberent postea filii Israel quibus commonerentur ne quis accedat alienigena et qui non est de semine Aaron ad offerendum incensum domino, ne patiatur sicut passus est Chore et omnis multitudo eius, loquente domino ad Moysen.

Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: Vos interfecistis populum domini. Cumque oriretur seditio et tumultus increscerent, Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum foederis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes et apparuit gloria domini. Dixitque dominus ad Moysen: Recedite de medio huius multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum et hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens cito ad populum ut roges pro eis; iam enim egressa est ira a domino et plaga desaevit. Quod cum fecisset Aaron et cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, et stans inter mortuos et viventes pro populo deprecatus est, et plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt quattuordecim milia hominum et septingenti, absque his qui perierant in seditione Chore. Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi foederis, postquam quievit interitus.

17. Et locutus est dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas a cunctis principibus tribuum virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen superscribes virgae suae. Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas eorum familias continebit. Ponesque eas in tabernaculo foederis coram testimonio ubi loquar ad te. Quem ex his elegero, germinabit virga eius, et cohibebo a me querimonias filiorum Israel quibus contra vos murmurant. Locutusque est Moyses ad filios Israel, et dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus; fueruntque virgae duodecim absque virga Aaron. Quas cum posuisset Moyses coram domino in tabernaculo testimonii, sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi, et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu domini ad cunctos filios Israel; videruntque et receperunt singuli virgas suas. Dixitque dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelae eorum a me, ne moriantur. Fecitque Moyses sicut praeceperat dominus. Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum domini moritur. Num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

18. Dixitque dominus ad Aaron: Tu et filii tui et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii; et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tuos de tribu Levi et sceptrum patris tui sume tecum, praestoque sint et ministrent tibi. Tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque Levitae ad praecepta tua et ad cuncta opera tabernaculi, ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur et vos pereatis simul. Sint autem tecum et excubent in custodiis tabernaculi et in omnibus caerimoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel. Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel et tradidi donum domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum, et omnia quae ad cultum altaris pertinent et intra velum sunt per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur. Locutusque est dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quae sanctificantur a filiis Israel tibi tradidi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Haec ergo accipies de his quae sanctificantur et oblata sunt domino. Omnis oblatio et sacrificium et quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi et cedit in sancta sanctorum, tuum erit et filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud. Mares tantum edent ex eo, quia consecratum est domino. Primitias autem quas voverint et obtulerint filii Israel tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei et vini et frumenti et quicquid offerunt primitiarum domino tibi dedi. Universa frugum initia quae gignit humus et domino deportantur cedent in usus tuos. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel tuum erit. Quicquid primum erumpet e vulva cunctae carnis quam offerunt domino, sive ex hominibus sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit, ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, et omne animal quod immundum est redimi facias. Cuius redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bovis et ovis et caprae non facies redimi, quia sanctificata sunt domino. Sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipes adolebis in odorem suavissimum domino. Carnes vero in usus tuos cedent, sicut pectusculum consecratum et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt filii Israel domino tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram domino, tibi ac filiis tuis. Dixitque dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis nec habebitis partem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo foederis, ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum foederis nec committant peccatum mortiferum, solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi.

vulneratum aut mortuum .i. vulnere peremptum aut mortuum sine vulnere

Contritum in se est; secundum illud spiritum nolite extinguere ... tabernaculum in mundum ... vellet intelligi mundari iuberet.

Hic moyses dominum offendit et prohibetur iordanem transire. turbatus enim murmure populi dubitavit percutiens virga petram si non posset deus aquam de petra educere qui fecerat antea. Hic moyses de dei virtute dubitavit.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Precipe levitis atque denuntia. Cum acceperitis a filiis israel decimas quas dedi vobis: primitias earum offerte domino .i. decimam partem decime. ut reputetur vobis in oblationem primitivorum: tam de areis quam de torcularibus et universis quorum accipitis primitias offerte domino. et date aaron sacerdoti. Omnia que offeretis ex decimis. et in donaria domini separabitis optima et electa erunt. Dicesque ad eos. Si preclara et meliora queque obtuleritis ex decimis: reputabitur vobis quasi de area et torculari dederitis primitias. et comedetis eas in omnibus locis vestris. tam vos quam familie vestre. quia pretium est pro ministerio quo servitis in tabernaculo testimonii. et non peccabitis super hoc egregia vobis et pinguia reservantes. ne polluatis oblationes filiorum israel et moriamini.

XLVII. 19. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Ista est religio victime quam constituit dominus. Precipe filiis israel. ut adducant ad te vaccam rufam etatis integre in qua nulla sit macula nec portaverit iugum tradetisque eam eleazaro sacerdoti. Qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium. et tinguens digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus. comburetque eam cunctis videntibus: tam pelle et carnibus eius quam sanguine et fimo flamme traditis. Lignum quoque cedrinum et hysopum. coccumque bis tinctum. sacerdos mittet in flammam que vaccam vorat et tunc demum lotis vestibus et corpore suo: ingredietur in castra. Commaculatusque erit usque ad vesperam. Sed et ille qui combusserit eam lavabit vestimenta sua. et corpus. et immundus erit usque ad vesperam. Colliget autem vir mundus cineres vacce et effundet eos extra castra in loco purissimo ut sint multitudini filiorum israel in custodiam et in aquam aspersionis quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vacce portaverat cineres vestimenta sua immundus erit usque ad vesperam. Habebunt hoc filii israel et advene qui habitant inter eos. Sanctum iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis. et propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua die tertio et septimo et sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit. septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit humane anime morticinum et aspersus hac commixtione non fuerit polluet tabernaculum domini et peribit ex israel. quia aqua expiationis non est aspersus: immundus erit. et manebit spurcitia eius super eum. Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius. et universa vasa que ibi sunt polluta erunt septem diebus. Vas quod non habuerit operculum. nec ligaturam desuper immundum erit. Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis. aut per se mortui sive os illius vel sepulchrum immundus erit septem diebus. Tollentque de cineribus combustionis atque peccati. et mittent aquas vivas super eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit hysopum. asperget ex eo omne tentorium et cunctam supellectilem. et homines huiuscemodi contagione pollutos. atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo lavabit et se. et vestimenta sua. et immundus erit usque ad vesperam. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus. peribit anima illius de medio ecclesie quia sanctuarium domini polluit. et non est aqua lustrationis aspersus. Erit hoc preceptum. legitimum sempiternum. Ipse quoque qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis: immundus erit usque ad vesperam. Quicquid tetigerit immundus. immundum faciet. et anima que horum quippiam tetigerit: immunda erit usque ad vesperam.

XLVIII. 20. Veneruntque filii israel et omnis multitudo in desertum sin mense primo: et mansit populus in cades. Mortuaque est ibi maria et sepulta est in eodem loco. Cumque indigeret aqua populus coierunt adversum moysen et aaron et versi in seditionem: dixerunt. Utinam periissemus inter fratres nostros coram domino. Cur eduxistis ecclesiam domini in solitudinem. ut et nos et nostra iumenta moriamur: Quare nos fecistis ascendere de egypto. et adduxistis in locum istum pessimum: Qui seri non potest. qui nec ficum gignit. nec vineas. nec malogranata insuper et aquam non habet ad bibendum. Ingressusque moyses et aaron dimissa multitudine tabernaculum federis: corruerunt proni in terram. Clamaveruntque ad dominum atque dixerunt. Domine deus audi clamorem populi huius et aperi eis thesaurum tuum fontem aque vive ut satiati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle virgam. et congrega populum tu et aaron frater tuus. et loquimini ad petram coram eis. et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra: bibet omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur moyses virgam que erat in conspectu domini sicut preceperat ei congregata multitudine ante petram. dixitque eis. Audite rebelles et increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eicere. Cumque elevasset moyses manum percutiens virga bis silicem egresse sunt aque largissime ita ut populus biberet et iumenta. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis israel non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Hec est aqua contradictionis ubi iurgati sunt filii israel contra dominum. et sanctificatus est in eis.

XLIX. Misit interea nuntios moyses de cades ad regem edom qui dicerent. Hec mandat frater tuus israel. Nosti omnem laborem qui apprehendit nos. quomodo patres nostri descenderint in egyptum et habitaverimus ibi multo tempore. afflixeruntque nos egyptii et patres nostros. et quomodo clamaverimus ad dominum. et exaudierit nos: miseritque angelum. qui eduxerit nos de egypto. Ecce in urbe cades que est in extremis finibus tuis positi. obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros nec per vineas. nec bibemus aquas de puteis tuis. sed gradiemur via publica nec ad dexteram. nec ad sinistram declinantes donec transeamus terminos tuos. Cui respondit edom. Non transibitis per me. alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii israel. per tritam gradiemur viam. et si biberimus aquas tuas nos et pecora nostra: dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio difficultas. tantum velociter transeamus. At ille respondit. Non transibitis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudine et manu forti nec voluit adquiescere deprecanti. ut concederet transitum per fines suos. Quamobrem devertit ab eo israel.

L. Cumque castra movissent de cades: venerunt in montem hor. qui est in finibus terre edom ubi locutus est dominus ad moysen. Pergat inquit aaron ad populos suos. Non enim intrabit terram quam dedi filiis israel eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle aaron et filium eius cum eo. et duces eos in montem hor. Cumque nudaveris patrem veste sua. indues ea eleazarum filium eius. et aaron colligetur et morietur ibi. Fecitque moyses ut preceperat dominus et ascenderunt in montem hor. coram omni multitudine. Cumque aaron spoliasset vestibus suis. induit eis eleazarum filium eius. Illoque mortuo in montis supercilio descendit cum eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuisse aaron flevit super eo. triginta diebus per cunctas familias suas.

LI. 21. Quod cum audisset chananeus rex arad qui habitabat ad meridiem venisse scilicet israel per exploratorum viam pugnavit contra illum: et victor existens duxit ex eo predam. At israel voto se domino obligans ait. Si tradideris populum istum in manu mea delebo urbes eius. Exaudivitque dominus preces israel et tradidit chananeum. quem ille interfecit subversis urbibus eius. et vocavit nomen loci illius horma .i. anathema.

Profecti sunt autem et de monte hor per viam que ducit ad mare rubrum ut circumirent terram edom: et tedere cepit populum itineris ac laboris.

LII. Locutusque contra dominum et moysen ait. Cur eduxisti nos de egypto ut moreremur in solitudine: Deest panis. Non sunt aque. anima nostra iam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit dominus in populum ignitos serpentes ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad moysen atque dixerunt. Peccavimus. quia locuti sumus contra dominum et te. Ora ut tollat a nobis serpentes. Oravitque moyses pro populo. Et locutus est dominus ad eum. Fac serpentem eneum et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum: vivet. Fecit ergo moyses serpentem

eneum et posuit pro signo. Quem cum percussi aspicerent, sanabantur.

XXIIII. Profectique filii Israel castra metati sunt in oboth. Unde egressi fixere tentoria in ieabarim in solitudine que respicit moab contra orientalem plagam. Et inde moventes venerunt ad torrentem zareth. Quem relinquentes castra metati sunt contra arnon que est in deserto et prominet in finibus amorrei. Siquidem arnon terminus est moab, dividens moabitas et amorreos. Unde dicitur in libro bellorum domini: Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt ut requiescerent in ar et recumberent in finibus moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est dominus ad moysen: Congrega populum et dabo ei aquam. Tunc cecinit israel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant: Puteus quem foderunt principes et paraverunt duces multitudinis in datore legis et in baculis suis.

XXV. Profectique sunt de solitudine mathana. De mathana in naaliel. De naaliel in bamoth. Bamoth vallis est in regione moab in vertice phasga que respicit contra desertum.

XXVI. Misit autem israel nuntios ad seon regem amorreorum dicens: Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros et vineas, non bibemus aquas ex puteis. Via regia gradiemur donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit ut transiret israel per fines suos. Quin potius exercitu congregato egressus est obviam in desertum et venit in iasa et pugnavit contra eum. A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab arnon usque iebboc et filios ammon. Quia forti presidio tenebantur termini ammonitarum. Tulit ergo israel omnes civitates eius et habitavit in urbibus amorrei, in esebon scilicet et viculis eius.

XXVII. Urbs esebon fuit regis seon amorrei qui pugnavit contra regem moab et tulit omnem terram que ditionis illius fuerat usque arnon. Idcirco dicitur in proverbio: Venite in esebon, edificetur et construatur civitas seon. Ignis egressus est de esebon, flamma de oppido seon, et devoravit ar moabitarum et habitatores excelsorum arnon. Ve tibi moab, peristi popule chamos. Dedit filios eius in fugam et filias in captivitatem regi amorreorum seon. Iugum ipsorum disperiit ab esebon usque dibon. Lassi pervenerunt in nophe et usque medeba. Habitavit itaque israel in terra amorrei.

XXVIII. Misitque moyses qui explorarent iazer. Cuius ceperunt viculos et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascenderunt per viam basan, et occurrit eis og rex basan cum omni populo suo pugnaturus in edrai. Dixitque dominus ad moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum et omnem populum ac terram eius. Faciesque illi sicut fecisti seon regi amorreorum habitatori esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis universumque populum eius usque ad internecionem, et possederunt terram illius.

22. Profectique castra metati sunt in campestribus moab, ubi trans iordanem iericho sita est.

XXIX. Videns autem balac filius sephor omnia que fecerat israel amorreo, et quod pertimuissent eum moabite, et impetum eius ferre non possent, dixit ad maiores natu madian: Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbam carpere usque ad radices. Ipse erat eo tempore rex in moab. Misit ergo nuntios ad balaam filium beor ariolum, qui habitabat super flumen terre filiorum ammon, ut vocarent eum et dicerent: Ecce egressus est populus ex egipto qui operuit superficiem terre, sedens contra me. Veni igitur et maledic populo huic, quia fortior me est, si quomodo possim percutere et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris, et maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt seniores moab et maiores natu madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad balaam et narrassent ei omnia verba balac, ille respondit: Manete hic nocte hac, et respondebo quicquid mihi dixerit dominus. Quibus manentibus illic, apud balaam venit deus et dixit ad eum: Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit: Balac filius sephor rex moabitarum misit ad me dicens: Ecce populus qui egressus est de egipto operuit superficiem terre. Veni et maledic ei, si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitque deus ad balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes: Ite in terram vestram, quia prohibuit me deus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad balac: Noluit balaam venire nobiscum.

XXX. Rursum ille misit plures et nobiliores quam ante miserat. Qui cum venissent ad balaam dixerunt: Sic dicit balac filius sephor: Ne cuncteris venire ad me, paratum honorare te, et quicquid volueris dare. Veni et maledic populo huic. Respondit balaam: Si dederit mihi balac domum suam plenam argenti et auri, non potero immutare verbum domini dei mei ut vel plus vel minus loquar. Obsecro ut hic maneatis etiam hac nocte, ut scire queam quid mihi rursum respondeat dominus. Venit ergo deus ad balaam nocte et ait ei: Si vocare te venerunt homines isti, surge et vade cum eis, ita dumtaxat ut quod tibi precepero facias. Surrexit balaam mane et strata asina profectus est cum eis. Et iratus est deus. Stetitque angelus domini in via contra balaam qui sedebat asine, et duos pueros habebat secum. Cernens asina angelum stantem in via evaginato gladio, avertit se de itinere et ibat per agrum. Quam cum verberaret balaam et vellet ad semitam reducere, stetit angelus in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. Quem videns asina iunxit se parieti et attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat, et nihilominus angelus ad locum angustum transiens ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviare obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem angelum, concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehementius cedebat fuste latera. Aperuitque dominus os asine et locuta est: Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio? Respondit balaam: Quia commeruisti et illusisti mihi. Utinam haberem gladium ut te percuterem. Dixitque asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in presentem diem? Dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam. Protinus aperuit dominus oculos balaam, et vidit angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram. Cui angelus: Cur inquit tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua mihique contraria. Et nisi asina declinasset de via dans locum resistenti, te occidissem et illa viveret. Dixit balaam: Peccavi nesciens quod tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi ut vadam, revertar. Ait angelus: Vade cum istis, et cave ne aliud quam precepero loquaris. Iuit igitur cum principibus.

XXXI. Quod cum audisset balac, egressus est in occursum eius in oppido moabitarum quod situm est in extremis finibus arnon. Dixitque ad balaam: Misi nuntios ut vocarent te. Cur non statim venisti ad me? An quia mercedem adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit: Ecce assum. Numquid loqui aliud potero nisi quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul et venerunt in urbem que in extremis regni eius finibus erat. Cumque occidisset balac oves et boves, misit ad balaam et principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto duxit eum ad excelsa baal et intuitus est extremam partem populi.

23. Dixitque balaam ad balac: Edifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos eiusdem numeri arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem balaam, imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. Dixitque balaam ad balac: Sta paulisper iuxta holocaustum tuum donec vadam, si forte occurrat mihi dominus, et quodcumque imperaverit loquar tibi. Cumque abisset velociter, occurrit ei deus. Locutusque ad eum balaam: Septem inquit aras erexi, et imposui vitulum et arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius et ait: Revertere ad balac et hec loqueris. Reversus invenit stantem balac iuxta holocaustum suum, et omnes principes moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit: De aram adduxit me balac rex moabitarum, de montibus orientis. Veni inquit et maledic iacob; propera et detestare israel. Quomodo maledicam cui non maledixit deus? Qua ratione detester quem dominus non detestatur? De summis silicibus videbo eum et de collibus

considerabo illum. Populus solus habitabit et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit pulverem Iacob et nosse numerum stirpis Israhel? Moriatur anima mea morte iustorum et fiant novissima mea horum similia. Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te, et tu econtrario benedicis eis. Cui ille respondit: Num aliud possum loqui nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo Balac ad Balaam: Veni mecum in alterum locum unde partem Israhelis videas, totum videre non possis. Inde maledicito ei. Cumque duxisset eum in locum sublimem super verticem montis Phasga, edificavit Balaam septem aras, et impositis super vitulo atque ariete dixit ad Balac: Sta hic iuxta holocaustum tuum donec ego pergam obvius. Cui cum dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore eius, ait: Revertere ad Balac et hec loqueris ei. Reversus invenit eum stantem iuxta holocaustum suum et principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est dominus? At ille assumpta parabola sua ait: Sta, Balac, et ausculta; audi, fili Sephor. Non est deus quasi homo ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur. Dixit ergo et non faciet? Locutus est et non implebit? Ad benedicendum adductus sum; benedictionem prohibere non valeo. Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israhel. Dominus deus eius cum eo est, et clangor victorie regis in illo. Deus eduxit eum de Egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Non est augurium in Iacob, nec divinatio in Israhel. Temporibus suis dicetur Iacob et Israheli quid operatus sit dominus. Ecce populus ut leena consurget, et quasi leo erigetur. Non accubabit donec devoret predam et occisorum sanguinem bibat. Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas. Et ille: Nonne, ait, dixi tibi quod quicquid mihi deus imperaret hoc facerem? Et ait Balac ad eum: Veni et ducam te ad alium locum, si forte placeat deo ut inde maledicas eis. Cumque duxisset eum super verticem montis Phegor, qui respicit solitudinem, dixit ei Balaam: Edifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, eiusdemque numeri arietes. Fecit Balac ut Balaam dixerat, imposuitque vitulos et arietes per singulas aras.

[24] Cumque vidisset Balaam quod placeret domino ut benediceret Israheli, nequaquam abiit ut ante perexerat ut augurium quereret, sed dirigens contra desertum vultum suum, et elevans oculos vidit Israhelem in tentoriis commorantem per tribus suas; et irruente in se spiritu dei, assumpta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum dei, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit et sic aperiuntur oculi eius: Quam pulchra tabernacula tua, Iacob, et tentoria tua, Israhel! Ut valles nemorose, ut orti iuxta fluvios irrigui, ut tabernacula que fixit dominus, quasi cedri prope aquas. Fluet aqua de situla eius, et semen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag rex eius, et auferetur regnum illius. Deus eduxit illum de Egypto, cuius fortitudo similis est rinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringent et perforabunt sagittis. Accubans dormivit ut leo, et quasi leena quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus; qui maledixerit, in maledictionem reputabitur. Iratusque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus econtrario tertio benedixisti. Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, sed dominus privavit te honore disposito. Respondit Balaam ad Balac: Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi: Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero preterire sermonem domini dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo; sed quicquid dominus dixerit hoc loquar? Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium quid populus tuus huic populo faciat extremo tempore. Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus, dixit auditor sermonum dei, qui novit doctrinam altissimi et visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos: Videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex Iacob, et consurget virga de Israhel, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. Et erit Idumea possessio eius; hereditas Seir cedet inimicis suis; Israhel vero fortiter aget. De Iacob erit qui dominetur, et perdat reliquias civitatis. Cumque vidisset Amalech, assumens parabolam ait: Principium gentium Amalech, cuius extrema perdentur. Vidit quoque Cineum, et assumpta parabola ait: Robustum quidem est habitaculum tuum; sed si in petra posueris nidum tuum, et fueris electus de stirpe Cain, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est quando ista faciet deus? Venient in trieribus de Italia; superabunt Assirios, vastabuntque Hebreos, et ad extremum etiam ipsi peribunt. Surrexitque Balaam et reversus est in locum suum; Balac quoque via qua venerat rediit.

[25] Morabatur autem eo tempore Israhel in Setthim, et fornicatus est populus cum filiabus Moab, que vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt et adoraverunt deos earum. Initiatusque est Israhel Beelphegor; et iratus dominus dixit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israhel. Dixitque Moyses ad iudices Israhel: Occidat unusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. Et ecce unus de filiis Israhel intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitem, vidente Moyse et omni turba filiorum Israhel, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione ingressus est post virum Israhelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem, in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis Israhel, et occisi sunt viginti quatuor milia hominum. Dixitque dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis Israhel, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israhel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem federis mei, et erit tam ipsi quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro deo suo, et expiavit scelus filiorum Israhel. Erat autem nomen viri Israhelite qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione et tribu Simeonis. Porro mulier Madianitis que pariter interfecta est vocabatur Corbi, filia Sur principis nobilissimi Madianitarum. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Hostes vos sentiant Madianite, et percutite eos, quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos, et decepere insidiis per idolum Phegor, et Corbi filiam ducis Madian sororem suam, que percussa est in die plage pro sacrilegio Phegor.

[26] Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit dominus ad Moysen et Eleazarum filium Aaron sacerdotem: Numerate omnem summam filiorum Israhel a viginti annis et supra per domos et cognationes suas, cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sunt itaque Moyses et Eleazar sacerdos in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho ad eos qui erant a viginti annis et supra, sicut dominus imperarat. Quorum iste est numerus: Ruben primogenitus Israhel. Huius filius Enoch, a quo familia Enochitarum; et Phallu, a quo familia Phalluitarum; et Esron, a quo familia Esronitarum; et Charmi, a quo familia Charmitarum. He sunt familie de stirpe Ruben, quorum numerus inventus est quadraginta tria milia et septingenti triginta. Filius Phallu, Heliab. Huius filii Namuhel et Dathan et Abiran. Isti sunt principes populi qui surrexerunt contra Moysen in seditione Chore, quando adversum dominum rebellaverunt, et aperiens terra os suum devoravit Chore, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum, ut Chore pereunte, filii eius non perirent. Filii Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum; Iamin, ab hoc familia Iaminitarum; Iachin, ab hoc familia Iachinitarum; Zare, ab hoc familia Zareitarum; Saul, ab hoc familia Saulitarum. He sunt familie de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit viginti duo milia ducentorum. Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum; Aggi, ab hoc familia Aggitarum; Suni, ab hoc familia Sunitarum; Ozni

ab hoc familia ozintarū. heri ab hoc familia heritarū.
arod ab hoc familia arodītarū. ariel ab hoc familia ari
elitarū. Iste sunt familie gad quarū oīs nūs fuit .xl.
milia . quīgenti. Filij iuda heron et onan qui ambo mor
tui sūt in tra chanaan. Fuerūt filij iuda pcognatōes suas.
sela a quo familia selaitarū. phares. a quo familia pha
resitarū. zare a q° familia zareitarū. porro filij phares
esron. a quo familia esronitarū. et amul. a quo familia
amulitarū. Iste sūt familie iuda quarū oīs nūs fuit lxx.
milia quīgenti. Filij isachar pcognatōes suas. thola a q° fa
milia tholaitarū. phua a quo familia phuaitarū.
iasuba a q° familia iasubitarū. Semrā a q° familia sem
ranitarū. he sūt cognatōes isachar. quarū nūs fuit sexa
gīta .iiij. milia trecenti. Filij zabulō pcognatōes suas sa
red a quo familia sareditarū. helō a quo familia heloni
tarū. Ialel a q° familia ialelitarū. he sūt cognatōes zabulō
quorū nūs fuit sexagīta milia quīgenti. Filij ioseph pcog
natōes suas manasses et effraim. De manasse ortus ē ma
chir. a quo familia machiritarū. Machir genuit galaad
a quo familia galaaditarū. Galaad hūit filios hiezer
a q° familia hiezeritarū. et elec a q° familia elechitarū. et
asriel a q° familia asrihelitarū. et sechem a q° familia
sechemitarū. et semida a q° familia semidaitarū. et epher a q°
familia epheritarū. Fuit aūt epher pater salphaad qui filios
nō habebat. sed tm̄ filias quarum ista noīa. maala. et noha
et egla et melcha et thersa. he sūt familie manasse. et nume
rus earū quīquagīta duo milia septīgenti. Filij aūt effraim
pcognatōes fuerunt hij. Suthala a q° familia suthalai
tarū. Becher a q° familia becharitarū. Theben a q° fami
lia theenitarū. Porro filius suthala fuit herā. a q° familia
heranitarū. hee sūt cognatōes filiorū effraim quorū nume
rus .xxx. duo milia quīgenti. Isti sūt filij ioseph pfamilias
suas. Filij beniamin in cognatōibus suis. Bale a quo fami
lia balaeitarū. Asbel a quo familia asbelitarū. Ahirā
a q° familia ahiramitarum. Suphā a q° familia suphamita
rum. huphā a quo familia huphamitarū. Filij bale hered.
et noeman. de hered familia hereditarū. De noeman fami
lia noemanitarū. Hi sunt filij beniamin pcognatōes suas.
quorū numerus .xl. quinq; milia sexcenti. Filij dan pcognatōes suas.
Suhā a quo familia suamitarū. hee cognatōes. oīs fue
re suamite quorū nūs erat sexagīta .iiij. milia quadrīgenti.
Filij aser pcognatōes suas. iemna a q° familia iemnaitarū.
iessui a q° familia iessuitarū. Brie a quo familia brieitarū.
filie brie aber a quo familia haberitarū. et melchiel a q°
familia melchielitarū. Nomē aūt filie aser fuit sara. hee
cognatōes filiorū aser et numerus eorū .liij. milia .cccc. Filij
neptali pcognatōes suas. Iesiel a q° familia iesihelita
rū. Guni a q° familia gunitarū. Ieser a q° familia iese
ritarū. Sellā a quo familia sellenitarū. he sūt cognatōes
filiorū neptali pfamilias suas quorū nūs quadraginta .v.
milia quadrīgenti. Ista ē summa filiorū isrl qui recensi
sūt sexcenta milia et mille septīgenti .xxx. Locutusq; dūs

LIX

ad moysen dicēs. Istis diuidetur terra iuxta numerū uocabu
lorū in possessiōes suas. Pluribus maiorē ptē dabis et paucioribus
minorē. Singulis sicut nūc recensi sūt tradetur possessio. ita dūtaxat
ut ut sors trā tribubus diuidat. et familijs quicquid sorte cōtigit.
hoc l' plures accipiāt l' pauciores. H ij quoq; ē numerus fi
liorū leui pfamilias suas. Gerson a quo familia gersoni
tarū. Caath a quo familia caathitarū. Merari a quo fa
milia meraritarū. he sūt familie leui. familia lobni.
familia ebroni. familia mooli. familia musi. fami
lia chori. At uō caath genuit amrā. Qui hūit uxorē iacha
bed filiam leui. que nata est ei in egipto. Hec genuit uiro suo
amram filios aarō et moysen et mariā sororē eorū. De aarō
orti sūt nadab et abiud et eleazar. et ithamar. Quorū nadab et
abiu mortui sūt. cū obtulissent ignē alienū corā dño. Fu
eruntq; oēs qui numerati sūt .xx. tria milia gnis masculini ab uno
mense et supra. q nō sūt recensiti int filios isrl nec eis cū ceteris
data ē possessio. Hic ē numerus filiorū isrl q descripti sūt a moyse
et eleazaro sacerdote in campestribus moab sup iordanē contra ieri
cho int quos nullus fuit eorū qui ante numerati sūt a moyse
et aarō in deserto sinai. Predixerat .n. dūs qd omnes morerentur
in solitudine. Nullusq; remansit ex eis nisi caleph filius iepho
ne et iosue filius nun. Accesserūt aūt filie salphaath. filij epher
filij galaad. ~~filij galaad.~~ filij machir. filij manasse. qui
fuit filius ioseph quarū sūt noīa maala. et noha. et egla. et
melcha et thersa. Steterūtq; corā moyse et eleazaro sacerdote
et cūctis pncipibus ppli ad hostiū tabnacli federis. atq; dixerūt.
Pater nr̄ mortuus ē in deserto. nec fuit in seditiōe q concitata est
contra dūm sub chore sed in peccato suo mortuus ē. hic nō hūit ma
res filios. Cur tollitur nomē eius de familia sua. quia nō hēt filiū.
Date nobis possessionē int cognatos patris nr̄i. Retulitq; moy
ses causam earū ad iudiciū dūi. Qui dixit ad eū. Iustā rem postulant
filie salphaad. da eis possessionē int cognatos patris sui. et ei
in hereditatē succedāt. Ad filios aūt isrl loqueris hec. Homo cū mor
tuus fuerit absq; filio. ad filiā eius transibit hereditas. Si filiā
nō hūit habebit successores fratres suos. Quod si et fratres nō fue
rint dabitis hereditatē fratribus patris eius. Sin aūt nec patruos
habuerit. dabitur hereditas his qui ei pximi sūt. Eritq; hoc
filijs isrl sanctū lege ppetua. sicut pcepit dominus moysi. Dixit

LX

quoq; dūs ad moysen. Ascende in montē istū abarim et contem
plare inde trā quam daturus sū filijs isrl. Cūq; uideris eā ibis
et tu ad ppl'm tuū sicut iuit frater tuus aaron quia offendistis
me in deserto sin. in contradictiōe multitudinis. nec sanctificare
me uoluistis corā ea sup aquas. he sūt aque contradictionis in cades
deserti sin. Cui respondit moyses. Puideat dñs
deus spirituū omnis carnis hoīem qui sit sup multitudinē hanc et
possit exire et intrare ante eos. et educere illos. l' introducere.
ne sit ppl's dūi sicut oues absq; pastore. Dixitq; dūs ad eū.
Tolle iosue filiū nun. uirū in quo ē spiritus. et pone manū tuā
sup eū. Qui stabit corā eleazaro sacerdote. et oī multitudine.
et dabis ei pcepta cunctis uidentibus et partē glorie tue ut audiat eū
oīs sinagoga filiorū isrl. Pro hoc siquid agendū erit. elea
zar sacerdos consulet dominū. ad uerbū eius egredietur et in
gredietur ipse et omnes filij isrl. cū eo. et cetera multitudo. Fe
cit moyses ut pceperat dūs. Cūq; tulisset iosue. statuit eum
corā eleazaro sacerdote et omni frequentia ppli. et impositis
capiti eius manibus cuncta replicauit. que mandauerat dominus.
Dixit quoq; dūs ad mo. Precipe filijs isrl. et dices ad eos. Oblati
onē meā et panes et incensū odoris suauissimi offerte ptē
pribus suis. Hec sunt sacrificia que offerre debetis. agnos anniculos
immaculatos duos cotidie in holocaustū sempiternū. Vnū offeretis
mane. et altrm ad uespam. decimā ptē ephi que conspsa sit oleo
purissimo. et habeat quartā partem hin. holocaustū iuge ē quod obtulistis.
in monte sinai in odorē suauissimū incensi dūi. et libabitis
uini quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario dūi. Al
terumq; agnū similiter offeretis ad uespam iuxta ritum sacri
ficij matutini. et libamitorū eius oblationē suauissimi odoris.
Die aūt sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos.
et duas decimas simile oleo conspsē in sacrificio et liba quę rite

LXI

LXII

LXIII

funduntur per singula sacrificia in holocausto sempiterno. In kalendis autem id est in mensium exordiis offeretis holocaustum domino. Vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, et tres decimas simile oleo conspersae in sacrificio per singulos vitulos, et duas decimas simile oleo conspersae per singulos arietes, et decimam decimae simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos. Holocaustum suavissimi odoris atque incensi domino. Libamenta autem vini quae per singulas fundenda sunt victimas ista erunt. Media pars hin per vitulos singulos. Tertia per arietem. Quarta per agnum. Hoc erit holocaustum per omnes menses qui sibi anno vertente succedunt. Hircus quoque offeretur domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libaminibus suis. Mense autem primo quartadecima die mensis phase domini erit. Et quintadecima die sollempnitas azimorum. Septem diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque incensum holocaustum domino. Vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et sacrificia singulorum ex simila quae conspersa sit oleo tres decimas per singulos vitulos, et duas decimas per arietem, et decimam decimae per agnos anniculos id est septem agnos. Et hircum pro peccato unum ut expietur pro vobis praeter holocaustum matutinum quod semper offeretis. Ita facietis per singulos dies septem dierum in fomitem ignis et in odorem suavissimum domino qui surget de holocausto et de libationibus singulorum. Dies quoque septimus celeberrimus et sanctus erit vobis. Omne opus servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum quando offeretis novas fruges domino expletis ebdomadibus venerabilis et sancta erit. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum domino. Vitulos de armento duos, arietem unum et agnos anniculos immaculatos septem. Atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, per arietes duas, per agnos decimam decimae qui simul sunt agni septem. Hircum quoque qui mactatur pro expiatione praeter holocaustum sempiternum et liba eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

29. LXIIII

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis. Omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum domino. Vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam decimam per agnum qui simul sunt agni septem, et hircum pro peccato qui offertur in expiationem populi praeter holocaustum kalendarum cum sacrificiis suis, et holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. Hisdem caerimoniis offeretis in odorem suavissimum incensum domino. Decima quoque die mensis huius septimi erit vobis sancta atque venerabilis et affligetis animas vestras. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem, et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem, decimam decimae per agnos anniculos qui sunt simul septem agni, et hircum pro peccato absque his quae offerri pro delicto solent in expiationem, et holocaustum sempiternum in sacrificio et libaminibus eorum. Quintadecima vero die mensis septimi quae vobis erit sancta atque venerabilis, omne opus servile non facietis, sed celebrabitis sollempnitatem domino septem diebus. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos quattuordecim immaculatos, et in libamentis eorum simile oleo conspersae tres decimas per vitulos singulos qui sunt simul vituli tredecim, et duas decimas arieti uno id est simul arietibus duobus, et duodecimam decimae agnis singulis qui sunt simul agni quattuordecim, et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno et sacrificio et libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculorum immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque et libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque eorum et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Die septimo offeretis vitulos septem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quattuordecim. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Die octavo qui est celeberrimus omne opus servile non facietis. Offerentes holocaustum in odorem suavissimum domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. Sacrificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabitis. Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque eius et libamine. Haec offeretis domino in sollempnitatibus vestris praeter vota et oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine et in hostiis pacificis.

30. LXV

De voto et iuramento

Narravitque Moyses filiis Israhel omnia quae ei dominus imperarat. Et locutus est ad principes tribuum Israhel: Iste est sermo quem praecepit dominus. Si quis virorum votum domino voverit aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit. Mulier si quippiam voverit et se constrinxerit iuramento quae est in domo patris sui et in aetate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam et tacuerit, voti rea erit. Quicquid pollicita est et iuravit opere complebit. Sin autem statim ut audierit contradixerit pater, et vota et iuramenta eius irrita erunt. Nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et voverit aliquid et semel de ore eius verbum egrediens animam illius obligaverit iuramento, qua die audierit vir et non contradixerit, voti rea erit. Reddet quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit, et irritas fecerit pollicitationes eius verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei dominus. Vidua et repudiata quicquid voverint reddent. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, si audierit vir et tacuerit nec contradixerit sponsioni, reddet quodcumque promiserat. Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia maritus contradixit, et dominus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se constrinxerit ut per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens vir tacuerit et in alteram diem distulerit sententiam, quicquid voverat atque promiserat reddet, quia statim ut audivit tacuit. Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem eius. Istae sunt leges quas constituit dominus Moysi inter virum et uxorem, inter patrem et filiam quae in puellari adhuc aetate est vel quae manet in parentis domo.

31. LXVI

Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Ulciscere prius filios Israhel de Madianitis et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyses: Armate ex vobis

viros ad pugnam, qui possint ultionem domini expetere de madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex israel qui mittantur ad bellum. Dederuntque millenos de cunctis tribubus, id est duodecim milia expeditorum ad pugnam. Quos misit moyses cum phinees filio eleazari sacerdotis. Vasa quoque sancta et tubas ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, et reges eorum evi et recem et sur et hur et rebe, quinque principes gentis. Balaam quoque filium beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mulieres eorum et parvulos. Omniaque pecora et cunctam supellectilem, quicquid habere potuerant depopulati sunt. Tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. Et tulerunt predam et universa que ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, et adduxerunt ad moysen et ad eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem filiorum israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus moab iuxta iordanem contra iericho. Egressi sunt autem moyses et aaron sacerdos et omnes principes synagoge in occursum eorum extra castra. Iratusque moyses principibus exercitus tribunis et centurionibus qui venerant de bello ait. Cur feminas reservastis? Nonne iste sunt que deceperunt filios israel ad suggestionem balaam et prevaricari fecerunt vos in domino super peccato phogor, unde et percussus est populus. Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini etiam in parvulis, et mulieres que noverunt viros in coitu iugulate. Puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis, et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem vel occisum tetigerit lustrabitur die tertio et septimo. Et de omni preda sua vestimentum, siquid fuerit, et vas et aliquid in utensilia preparatum de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur. Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugnaverant sic locutus est. Hoc est preceptum legis quod mandavit dominus moysi. Aurum et argentum et es et ferrum et plumbum et stagnum et omne quod potest transire per flammas igne purgabitur. Quicquid autem ignem non potest sustinere aqua expiationis sanctificabitur. Et lavabitis vestimenta vestra die .vii. et purificati postea castra intrabitis. Dixitque dominus ad moysen. Tollite summam eorum que capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et eleazar sacerdos et omnes principes vulgi. Dividesque ex equo predam inter eos qui pugnaverunt egressique sunt ad bellum, et inter omnem reliquam multitudinem. Et separabis partem domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello. Unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bobus et asinis et ovibus. Et dabis eam eleazaro sacerdoti, quia primitie domini sunt. Ex media quoque parte filiorum israel accipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum et ovium cunctorumque animantium, et dabis ea levitis qui excubant in custodiis tabernaculi domini. Feceruntque moyses et eleazar sicut preceperat dominus. Fuit autem preda quam exercitus ceperat ovium sexcenta septuaginta .v. milia, boum sexaginta milia, et mille asinorum, .lxx. duo milia anime hominum sexus feminini que non cognoverant viros .xxxii. milia. Dataque est media pars his qui in prelio fuerant. Ovium trecenta .xxxvii. milia quingente. E quibus in partem domini supputate sunt oves sexcente septuaginta quinque. Et de bobus .xxxvi. milibus boves septuaginta et duo. De asinis .xxx. milibus quingentis asini sexaginta unus. De animabus hominum sedecim milibus cesserunt in partem domini .xxxii. anime. Tradiditque moyses numerum primitiarum domini eleazaro sacerdoti sicut fuerat imperatum ex media parte filiorum israel quam separaverat his qui in prelio fuerant. De media vero parte que contigerat reliquie multitudini, id est de ovibus trecentis .xxx. septem milibus quingentis, et de bobus .xxxvi. milibus, et de asinis .xxx. milibus quingentis, et de hominibus sedecim milibus, tulit moyses quinquagesimum caput, et dedit levitis qui excubabant in tabernaculo domini sicut preceperat dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad moysen et tribuni centurionesque dixerunt. Nos famuli tui recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis domini singuli quod in preda auri potuimus invenire, periscelides et armillas, anulos et dextralia, ac murenulas, ut depreceris pro nobis dominum. Susceperuntque moyses et eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondere sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in preda rapuerat suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii in monimentum filiorum israel coram domino.

LXVII

32. Filii autem ruben et gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent iazer et galaad aptas alendis animalibus, venerunt ad moysen et ad eleazarum sacerdotem et principes multitudinis atque dixerunt. Atharoth et dibon et iazer et nemra, esebon et eleale et sabam et nebo et beon, terra quam percussit dominus in conspectu filiorum israel, regionis uberrime est ad pastum animalium, et nos servi tui habemus iumenta plurima. Precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, ne facias nos transire iordanem. Quibus respondit moyses. Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum israel ne transire audeant in locum quem eis daturus est dominus? Nonne ita egerunt patres vestri quando misi de cadesbarne ad explorandam terram? Cumque venissent usque ad vallem botri lustrata omni regione subverterunt cor filiorum israel ut non intrarent fines quos eis dominus dedit. Qui iratus iuravit dicens. Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex egypto a viginti annis et supra terram quam sub iuramento pollicitus sum abraham isaac et iacob, et noluerunt sequi me, preter caleph filium iephone cenezeum, et iosue filium nun. Isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque dominus adversum israel circumduxit eum per desertum .xl. annis donec consumeretur universa generatio que fecerat malum in conspectu eius. Et ecce inquit vos surrexistis pro patribus vestris incrementa et alumpni hominum peccatorum, ut augeretis furorem domini contra israel. Qui si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt. Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad prelium ante filios israel donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erit in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque dum possideant filii israel hereditatem suam. Nec quicquam queremus trans iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus moyses ait. Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram domino ad pugnam. Et omnis vir bellator armatus iordanem transeat, donec subvertat dominus inimicos suos, et subiciatur ei omnis terra. Tunc eritis inculpabiles apud dominum et apud israel, et optinebitis regiones quas vultis coram domino. Sin autem quod dicitis non feceritis, nulli dubium quin peccetis in deum. Et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas et stabula ovibus ac iumentis, et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii gad et ruben ad moysen. Servi tui sumus, faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus galaad. Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum sicut tu domine loqueris. Precepit ergo moyses eleazaro sacerdoti et iosue filio nun et principibus familiarum per tribus israel, et dixit ad eos. Si transierint filii gad et filii ruben vobiscum iordanem omnes armati ad bellum coram domino, et vobis fuerit terra subiecta, date eis galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum armati in terram canaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii gad et filii ruben. Sicut locutus est dominus servis suis ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram domino in terram chanaan, et possessionem iam suscepisse nos

LXVIII

consistemus trans Iordanem. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben et dimidie tribui Manasse filii Ioseph regnum Seon regis Amorrei, et regnum Og regis Basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii Gad Dibon et Atharoth et Aroer, et Ethroth et Sophan et Iazer et Iegbaa, et Bethnemra et Betharan urbes munitas, et caulas pecoribus suis. Filii vero Ruben edificaverunt Esebon et Eleale et Cariathaim, et Nabo et Baalmeon versis nominibus, Sabama quoque, imponentes vocabula urbibus quas extruxerant. Porro filii Machir filii Manasse perrexerunt in Galaad et vastaverunt eam, interfecto Amorreo habitatore eius. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea. Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius, quos appellavit Avothiair, id est villas Iair. Nobe quoque perrexit et apprehendit Canath cum viculis suis, vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

33 Hee sunt mansiones filiorum Israel qui egressi sunt de Egypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca, que Domini iussione mutabant. Profecti igitur de Ramesse mense primo quintadecima die mensis primi, altera die phase, filii Israel in manu excelsa, videntibus cunctis Egyptiis et sepelientibus primogenitos quos percusserat Dominus. Nam et in diis eorum exercuerat ultionem. Castra metati sunt in Socoth. De Socoth venerunt in Etham, que est in extremis finibus solitudinis.

Inde egressi venerunt contra Phiahiroth que respicit Beelsephon, et castra metati sunt ante Magdalum. Profectique de Phiahiroth transierunt per medium mare in solitudinem. Et ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castra metati sunt in Mara. Profectique de Mara venerunt in Helim, ubi erant duodecim fontes aquarum et palme septuaginta. Ibique castra metati sunt. Sed et inde egressi fixerunt tentoria super mare rubrum. Profectique de mari rubro castra metati sunt in deserto Sin. Unde egressi venerunt in Dephaca. Profectique de Dephaca castra metati sunt in Halus. Egressique de Halus in Raphidim fixerunt tentoria, ubi populo aqua defuit ad bibendum. Profectique de Raphidim castra metati sunt in deserto Sinai. Sed et de solitudine Sinai egressi venerunt ad Sepulchra concupiscentie. Profectique de Sepulchris concupiscentie castra metati sunt in Aseroth. Et de Aseroth venerunt in Rethma. Profectique de Rethma castra metati sunt in Remmon Phares. Unde egressi venerunt in Lebna. De Lebna castra metati sunt in Ressa. Egressi de Ressa venerunt in Celatha. Unde profecti castra metati sunt in monte Sepher. Egressi de monte Sepher venerunt in Arada. Inde proficiscentes castra metati sunt in Maceloth. Profectique de Maceloth venerunt in Thaath. De Thaath castra metati sunt in Thare. Unde egressi fixere tentoria in Methca. De Methca castra metati sunt in Esmona. Profectique de Esmona venerunt in Moseroth. Et de Moseroth castra metati sunt in Beneiacan. Profectique de Beneiacan venerunt in montem Galgad. Unde profecti castra metati sunt in Ietebatha. Et de Ietebatha venerunt in Hebrona. Egressique de Hebrona castra metati sunt in Asiongaber. Unde profecti venerunt in desertum Sin, hec est Cades. Egressique de Cades castra metati sunt in monte Hor, in extremis finibus terre Edom. Ascenditque Aaron sacerdos montem Hor iubente Domino, et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Egypto, mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Audivitque Chananeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem in terra Chanaan, venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor castra metati sunt in Salmona. Inde egressi venerunt in Phinon. Profectique de Phinon castra metati sunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim, que est in finibus Moabitarum. Profectique de Ieabarim fixere tentoria in Dibongad. Inde egressi castra metati sunt in Helmon Deblathaim. Venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

Egressi de Helmon Deblathaim

Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria Moab super Iordanem contra Iericho. Ibique castra metati sunt de Bethsimon usque ad Belsatim in planioribus locis Moabitarum. Ubi locutus est Dominus ad Moysen: Precipe filiis Israel et dic ad eos: Quando transieritis Iordanem intrantes terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores regionis illius. Confringite titulos et statuas comminuite atque omnia excelsa vastate, mundantes terram et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem, quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur. Sin autem nolueritis interficere habitatores terre, qui remanserint erunt vobis quasi clavi in oculis et lancee in lateribus, et adversabuntur vobis in terra habitationis vestre. Et quicquid illis facere cogitaveram, vobis faciam.

LXIX

34 Locutus est Dominus ad Moysen: Precipe filiis Israel et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine Sin que est iuxta Edom, et habebit terminos contra orientem mare salsissimum, qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, et pervenient a meridie usque ad Cadesbarne. Unde egredientur confinia ad villam nomine Addar, et tendent usque ad Asemona. Ibitque per gyrum terminus ab Asemona usque ad torrentem Egypti, et magni maris littore finietur. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum, a quo venient in Emath usque ad terminos Sedada. Ibuntque confinia usque Zephrona et villam Enan. Hii erunt termini in parte aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Henan usque Sephama. Et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim. Inde pervenient contra orientem ad mare Ceneroth, et tendent usque ad Iordanem, et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. Precepitque Moyses filiis Israel dicens: Hec erit terra quam possidebitis sorte, et quam iussit Dominus dari novem tribubus et dimidie tribui. Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse, id est due semis tribus, acceperunt partem suam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam.

LXX

Et ait Dominus ad Moysen: Hec sunt nomina virorum qui terram vobis divident: Eleazar sacerdos et Iosue filius Nun, et singuli principes de tribubus singulis, quorum ista sunt vocabula. De tribu Iuda, Caleb filius Iephone. De tribu Simeon, Samuel filius Amiud. De tribu Beniamin, Helidad filius Caselon. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. Filiorum Ioseph: De tribu Manasse, Hanniel filius Ephod. De tribu Effraim, Camuel filius Sephtan. De tribu Zabulon, Helisaphan filius Pharnach. De tribu Isachar, dux Phaltiel filius Ozan. De tribu Aser, Ahiud filius Salomi. De tribu Neptalim, Phedahel filius Amiud. Hii sunt quibus precepit Dominus ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

LXXI

35 Hec quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho: Precipe filiis Israel ut dent Levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum, ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac iumentis, que a muris civitatum forinsecus per circuitum mille passuum spatio tendentur. Contra orientem duo milia erunt cubiti, et contra meridiem similiter duo milia. Ad mare quoque, quod respicit ad occidentem, eadem mensura erit. Et septentrionalis plaga equali termino finietur. Eruntque urbes in medio, et foris suburbana.

LXXII

De ipsis autem oppidis que Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem. Exceptis his alia quadraginta duo oppida, id est simul quadraginta octo cum suburbanis

LXXIII

Iud. Ipse quoque urbes que dabuntur de possessionibus filiorum israhel ab his qui plus habent plures auferentur et qui minus pauciores. Singuli iuxta mensuram hereditatis sue dabunt oppida levitis. Ait dominus ad moysen. Loquere filiis israhel et dices ad eos. Quando transgressi fueritis iordanem in terram chanaan decernite que urbes esse debeant in presidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint. In quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi eum occidere non poterit, donec stet in conspectu multitudinis et causa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus que ad fugitivorum subsidia separantur, tres erunt trans iordanem et tres in terra chanaan tam filiis israhel quam advenis atque peregrinis, ut fugiat ad eas qui nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro percusserit et mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii et ipse morietur. Si lapidem iecerit et ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam interficiet. Statim ut apprehenderit eum interficiet. Si per odium quis hominem impulerit vel iecerit quippiam in eum per insidias, aut cum esset inimicus manu percusserit et ille mortuus fuerit, percussor homicidii reus erit. Cognatus occisi statim ut invenerit eum iugulabit. Quod si fortuitu et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit, et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquos sanguinis questio ventilata, liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam in urbem ad quam confugerat. Manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto unctus est moriatur. Si interfector extra fines urbium que exulibus deputate sunt fuerit inventus, et percussus ab eo qui ultor est sanguinis, absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. Postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam. Hec sempiterna erunt et legitima in cunctis habitationibus vestris. Homicida sub testibus punietur. Ad unius testimonium nullus condempnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis. Statim et ipse morietur. Exules et profugi ante mortem pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt. Ne polluatis terram habitationis vestre, que insontium cruore maculatur. Nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus qui habito inter filios israhel.

LXXIII

36\. Accesserunt autem et principes familiarum galaad filii machir filii manasse de stirpe filiorum ioseph, locutique sunt moysi coram principibus israhel atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit dominus, ut terram sorte divideres filiis israhel, et ut filiabus salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri. Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, et translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Atque ita fiet ut cum iubileus, id est quinquagesimus annus remissionis advenerit, confundatur sortium distributio, et aliorum possessio ad alios transeat. Respondit moyses filiis israhel et domino precipiente ait. Recte tribus filiorum ioseph locuta est, et hec lex super filiabus salphaad a domino promulgata est. Nubant quibus volunt, tantum ut sue tribus hominibus, ne commisceatur possessio filiorum israhel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu et cognatione sua, et cuncte femine maritos de tribu eadem accipient, ut hereditas permaneat in familiis, nec sibi misceantur tribus, sed ita remaneant ut a domino separate sunt. Feceruntque filie salphaad ut fuerat imperatum, et nupserunt maala et tersa et egla et melcha et noha filiis patrui sui de familia manasse qui fuit filius ioseph, et possessio que illis fuerat attributa mansit in tribu et familia patris earum. Hec sunt mandata atque iudicia que precepit dominus per manum moysi ad filios israhel in campestribus moab super iordanem contra iericho.

Explicit liber numeri qui appellatur hebraice vagedaber. Incipit liber addabarim, id est deuteronomium.

Hec sunt verba que locutus est moyses ad omnem israhel trans iordanem in solitudine campestri contra mare rubrum inter pharan et tophel et laban et asseroth, ubi auri est plurimum, undecim diebus de oreb per viam montis seir usque ad cadesbarne. Quadragesimo anno undecimo mense prima die mensis, locutus est moyses ad filios israhel omnia que preceperat illi dominus ut diceret eis, postquam percussit seon regem amorreorum qui habitavit in esebon, et og regem basan qui mansit in asseroth et in edrai, trans iordanem in terra moab. Cepitque moyses explanare legem et dicere. Dominus deus noster locutus est ad nos in oreb dicens. Sufficit vobis quod in hoc monte mansistis. Revertimini et venite ad montem amorreorum et ad cetera que ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra meridiem et iuxta litus maris, terram chananeorum et libani, usque ad flumen magnum eufraten. En inquit tradidi vobis, ingredimini et possidete eam, super qua iuravit dominus patribus vestris abraham ysaac et iacob ut daret illam eis et semini eorum post eos. Dixique vobis illo in tempore. Non possum solus sustinere vos, quia dominus deus vester multiplicavit vos, et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa milia et benedicat vobis sicut locutus est. Non valeo solus vestra negotia sustinere et pondus ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes et gnaros et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos principes vobis. Tunc respondistis michi. Bona res est quam vis facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes et nobiles, et constitui eos principes, tribunos et centuriones et quinquagenarios ac decanos qui docerent vos singula. Precepique eis dicens. Audite illos et quod iustum est iudicate, sive civis sit ille sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum. Ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia dei iudicium est. Quod si difficile vobis aliquid visum fuerit, referte ad me et ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de oreb transivimus per heremum terribilem et maximam solitudinem quam vidistis, per viam montis amorrei sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque venissemus in cadesbarne, dixi vobis. Venistis ad montem amorrei quem dominus deus noster daturus est nobis. Vide terram quam dominus deus tuus dat tibi. Ascende et posside eam, sicut locutus est dominus deus noster patribus tuis. Noli metuere nec quicquam paveas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis. Mittamus viros qui considerent terram, et renuntient per quod iter debeamus ascendere, et ad quas pergere civitates. Cumque michi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent et ascendissent in montana, venerunt usque ad vallem botri, et considerata terra, sumentes de fructibus

eius ut ostenderent ubertatem: attulerunt ad nos, atque dixerunt. Bona est terra quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere, sed increduli ad sermonem domini dei nostri, murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis. Odit nos dominus, et idcirco eduxit nos de terra Egypti, ut traderet nos in manu Amorrei atque deleret. Quo ascendemus? Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo est: et nobis statura procerior. Urbes magne et ad celum usque munite. Filios Enacim vidimus ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere, nec timeatis eos.

VI. Dominus deus qui ductor est noster pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Egypto videntibus cunctis. Et in solitudine ipse vidisti. Portavit te deus tuus ut solet homo gestare suum parvulum filium in omni via per quam ambulasti donec venires ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro qui precessit vos in via: et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis nocte: ostendens vobis iter per ignem, et die: per columpnam nubis.

VII. Cumque audisset dominus vocem sermonum vestrorum: iratus iuravit et ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis istius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris: preter Caleph filium Iephone. Ipse enim videbit eam, et ipsi dabo terram quam calcavit et filiis eius: quia secutus est dominum.

VIII. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus dominus propter vos: dixerit. Nec tu ingredieris illuc. Sed Iosue filius Nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora, et ipse terram sorte dividet Israeli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur. Et filii qui hodie distantiam boni ac mali ignorant, ipsi ingredientur. Et ipsis dabo terram et possidebunt eam. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis mihi. Peccavimus domino.

IX. Ascendemus et pugnabimus sicut precepit dominus deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem. Ait mihi dominus. Dic ad eos. Nolite ascendere, neque pugnetis. Non enim sum vobiscum ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum et non audistis. Sed adversantes imperio domini et tumentes superbia ascendistis in montem. Itaque egressus Amorreus qui habitabat in montibus et obviam veniens: persecutus est vos sicut solent apes persequi. Et cecidit de Seir usque Horma. Cumque reversi ploraretis coram domino, non audivit vos: nec voci vestre voluit acquiescere. Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

X. 2. Profectique inde venimus in solitudinem que ducit ad mare rubrum, sicut dixerat mihi dominus: et circuivimus montem Seir longo tempore. Dixitque dominus ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. Ite contra aquilonem. Et populo precipe dicens. Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau qui habitant in Seir: et timebunt vos. Videte ergo diligenter, ne moveamini contra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir. Cibos ementis ab eis pecunia, et comedetis. Aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum. Novit iter tuum quomodo transieris solitudinem hanc magnam per quadraginta annos habitans tecum dominus deus tuus, et nichil tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios Esau qui habitabant in Seir per viam campestrem de Elath et de Asiongaber: venimus ad iter quod ducit in desertum Moab. Dixitque dominus ad me. Non pugnes contra Moabitas, nec ineas adversus eos prelium. Non enim dabo tibi quicquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius, populus magnus et validus, et tam excelsus ut de Enachim stirpe quasi gigantes crederentur: et essent similes filiorum Enachim. Denique Moabite appellabant eos Emim. In Seir autem prius habitaverunt Horrim. Quibus expulsis atque deletis habitaverunt filii Esau: sicut fecit Israel in terra possessionis sue quam ei dedit dominus. Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zareth: venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zareth. xxxviii. annorum fuit, donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris sicut dominus iuraverat: cuius manus fuit adversum eos ut interirent de castrorum medio.

XI. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores, locutus est dominus ad me dicens. Tu transibis hodie terminos Moab urbem nomine Ar: et accedens in vicinia filiorum Ammon. Cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prelium. Non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon: quia filiis Loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est: et in ipsa olim habitaverunt gigantes. Quos Ammonite vocant Zomzommim, populus magnus et multus et procere longitudinis, sicut Enachim: quos delevit dominus a facie eorum, et fecit illos habitare pro eis. Sicut fecerat filiis Esau qui habitant in Seir: delens Horreos, et terram illorum illis tradens quam possident usque in presens. Eveos quoque qui habitabant in Aserim usque Gazam, Capadoces expulerunt eos. Qui egressi de Capadocia deleverunt eos et habitaverunt pro illis.

XII. Surgite et transite torrentem Arnon. Ecce tradidi in manu tua Seon regem Esebon Amorreum, et terram eius. Incipe possidere: et committe adversus eum prelium. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub omni celo, ut audito nomine tuo paveant: et in morem parturientium contremiscant et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Seon regem Esebon: verbis pacificis dicens. Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram neque ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis ut vescamur. Aquam pecunia tribue, et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum sicut fecerunt filii Esau qui habitant in Seir et Moabite qui morantur in Ar: donec veniamus ad Iordanem et transeamus in terram quam dominus deus noster daturus est nobis. Noluitque Seon rex Esebon dare nobis transitum, quia induraverat dominus deus tuus spiritum eius, et obfirmaverat cor illius: ut traderetur in manus tuas sicut nunc vides. Dixitque dominus ad me. Ecce cepi tibi tradere Seon et terram eius: incipe possidere eam. Egressusque est Seon obviam nobis cum omni populo suo ad prelium in Iasa. Et tradidit eum dominus noster nobis. Percussimusque eum cum filiis et omni populo suo. Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum: viris ac mulieribus et parvulis. Non reliquimus in eis quicquam absque iumentis que in partem venere predantium, et spoliis urbium quas cepimus ab Aroer que est super ripam torrentis Arnon oppido quod in valle situm est, usque ad Galaad. Non fuit vicus et civitas que nostras effugeret manus. Omnes tradidit nobis dominus deus noster, usque ad terram filiorum Ammon ad quam non accessimus: et cuncta que adiacent torrenti Ieboch et urbibus montanis universisque locis a quibus prohibuit nos dominus deus noster.

XIII. 3. Itaque conversi ascendimus per iter Basan. Egressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum omni populo suo ad bellandum in Edrai. Dixitque dominus ad me. Ne timeas eum quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua. Faciesque ei sicut fecisti Seon regi Amorreorum qui habitavit in Esebon. Tradidit ergo dominus deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan et universum populum eius. Percussimusque eos usque ad internitionem, vastantes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppidum quod nos effugeret. Sexaginta urbes omnemque regionem Argob regni Og in Basan. Cuncte urbes erant munite muris altissimis: portisque et vectibus, absque oppidis innumeris que non habebant muros. Et delevimus eos sicut feceramus Seon regi Esebon. Disperdentes omnem civitatem virosque ac mulieres et parvulos. Iumenta autem et spolia urbium diripuimus. Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorreorum qui erant trans Iordanem a torrente Arnon usque ad montem Hermon: quem Sidonii Sarion vocant, et Amorrei Sanir. Omnes civitates que site sunt in planitie et universam terram Galaad et Basan usque Selcha et Edrai civitates

regni og in basan. Solus quippe og rex basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus eius ferreus qui est in rabbath filiorum ammon: novem cubitos habens longitudinis et quattuor latitudinis: ad mensuram cubiti virilis manus. Terramque possedimus in tempore illo ab aroer que est super ripam torrentis arnon usque ad mediam partem montis

V. galaad et civitates eius dedi ruben et gad. Reliquam autem partem galaad et omnem basan regni og tradidi medie tribui manasse, omnemque regionem argob, cuncta basan: vocatur terra gigantum. Iair filius manasse possedit omnem regionem argob usque ad terminos gessuri et machati. Vocavitque ex nomine suo basan: avoth iair id est villas iair usque in presentem diem. Machir quoque dedi galaad. Et tribubus ruben et gad dedi terram galaad usque ad torrentem arnon, medium torrentis et confinium usque ad torrentem iaboc qui est terminus filiorum ammon: et planitiem solitudinis usque ad iordanem et terminos chenereth usque ad mare deserti quod est salsissimum ad radices montis phasga contra orientem. Precepique vobis in tempore illo dicens. Dominus deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem. Expediti precedite fratres vestros filios israel: omnes viri robusti absque uxoribus et parvulis ac iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora et in urbibus remanere debebunt quas tradidi vobis donec requiem tribuat dominus fratribus vestris sicut vobis tribuit. Et possideant etiam ipsi terram quam daturus est eis trans iordanem. Tunc revertetur unusquisque in possessionem suam quam dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo precepi dicens. Oculi tui viderunt que fecit dominus deus vester duobus his regibus sic faciet omnibus regnis ad que transiturus es. Ne timeas eos. Dominus enim deus vester pugnabit pro vobis.

XI. Precatusque sum dominum in tempore illo dicens. Domine deus tu cepisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam manumque fortissimam. Neque enim est alius deus vel in celo vel in terra qui possit facere opera tua et comparari fortitudini tue. Transibo igitur et videbo terram hanc optimam trans iordanem et montem istum egregium et libanum. Iratusque est michi dominus propter vos nec exaudivit me sed dixit michi. Sufficit tibi. nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. Ascende cacumen phasge et oculos tuos circumfer ad occidentem et ad aquilonem et ad austrum et orientem et aspice. Nec enim transibis iordanem istum. Precipe iosue et corrobora eum atque conforta. quia ipse precedet populum istum et dividet eis terram quam visurus es. Mansimusque in valle contra phanum phogor.

XII. Et nunc israel audi precepta et iudicia que ego doceo te: ut faciens ea vivas. et ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum quod vobis loquor. nec auferetis ex eo. Custodite mandata domini dei vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt omnia que fecit dominus contra beelphegor: quomodo contriverit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adheretis domino deo vestro vivitis universi usque in presentem diem. Scitis quod docuerim vos precepta atque iustitias sicut mandavit michi dominus deus meus. Sic facietis ea in terra quam possessuri estis. et observabitis et implebitis opere. Hec est enim vestra sapientia et intellectus coram populis ut audientes universi precepta hec dicant. En populus sapiens et intelligens gens magna. Nec est alia natio tam grandis que habeat deos appropinquantes sibi. sicut deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Que est enim alia gens sic inclita ut habeat cerimonias iustaque iudicia. et universam legem quam ego proponam hodie ante oculos vestros. Custodi igitur temetipsum et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum que viderunt oculi tui. et ne excidant de corde tuo cunctis diebus vite tue. Docebis ea filios ac nepotes tuos. A die in quo stetisti coram domino deo tuo in oreb quando dominus locutus est michi dicens. Congrega ad me populum ut audiat sermones meos et discat timere me omni tempore quo vivit in terra. doceantque filios suos. Et accessistis ad radices montis qui ardebat usque ad celum. erantque in eo tenebre. nubes et caligo. Locutusque est dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audistis: et formam penitus non vidistis. et ostendit vobis pactum suum quod precepit ut faceretis, et decem verba que scripsit in duabus tabulis lapideis. michique mandavit in illo tempore ut docerem vos cerimonias et iudicia que facere deberetis in terra quam possessuri estis. Custodite igitur sollicite animas vestras.

XIII. Non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus vobis in oreb. de medio ignis. ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut ymaginem masculi vel femine. Similitudinem: omnium iumentorum que sunt super terram. vel avium sub celo volantium atque reptilium que moventur in terra. sive piscium qui sub terra morantur in aquis. ne forte oculis elevatis ad celum videas solem et lunam. et omnia astra celi. et errore deceptus adores ea et colas. que creavit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit dominus et eduxit de fornace ferrea egypti. ut haberet populum hereditarium sicut est in presenti die.

XIIII. Iratusque est dominus contra me propter sermones vestros et iuravit ut non transirem iordanem. nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce morior in hac humo. Non transibo iordanem. Vos transibitis et possidebitis terram egregiam. Cave ne quando obliviscaris pacti domini dei tui. quod pepigit tecum. Et facias tibi sculptam similitudinem eorum que fieri dominus prohibuit. quia dominus deus tuus ignis consumens est deus emulator. Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terra. deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam provocetis: testes invoco hodie celum et terram cito perituros vos esse de terra quam transito iordane possessuri estis. Non habitabitis in ea longo tempore sed delebit vos dominus atque disperget in omnes gentes. et remanebitis pauci in nationibus ad quas vos ducturus est dominus. Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt. ligno et lapidi. qui non vident nec audiunt. nec comedunt nec odorantur. Cumque quesieris ibi dominum deum tuum. invenies eum. si tamen toto corde quesieris. et tota tribulatione anime tue. Postquam te invenerint omnia que predicta sunt. novissimo autem tempore reverteris ad dominum deum tuum et audies vocem eius. quia deus misericors dominus deus tuus est. Non dimittet te nec omnino delebit neque obliviscetur pacti in quo iuravit patribus tuis.

XV. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die qua creavit deus hominem super terram a summo celi usque ad summum eius. si facta est aliquando huiuscemodi res. aut umquam cognitum est ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sicut tu audisti et vidisti. Si fecit deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum per temptationes signa atque portenta, per pugnam et robustam manum extentumque brachium et horribiles visiones. iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in egypto videntibus oculis tuis. ut scires quoniam dominus ipse est deus et non est alius preter unum. De celo te fecit audire vocem suam ut doceret te. et in terra ostendit tibi ignem suum maximum et audisti verba illius de medio ignis. quia dilexit patres tuos et elegit semen eorum post eos. Eduxitque te precedens in virtute sua magna ex egypto, ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo. et introduceret te daretque tibi terram earum in possessionem sicut cernis in presenti die. Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipse sit deus in celo sursum et in terra deorsum. et non sit alius. Custodi precepta eius atque mandata que ego precipio tibi. ut bene sit tibi et filiis tuis post te. et permaneas multo tempore super terram quam dominus deus tuus daturus est tibi.

XVI. Tunc separavit moyses tres civitates trans iordanem ad orientalem plagam. ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum. nec fuerit inimicus ante unum et alterum diem. ut ad aliquam harum aliquam

urbium positis in ... Bosor in solitudine quae sita est in terra campestri de tribu Ruben: et Ramoth in Galaad quae est in tribu Gad: et Golam in Basan quae est in tribu Manasse.

XVII

Ista est lex quam proposuit Moyses coram filiis Israel. Et haec testimonia et caerimoniae atque iudicia quae locutus est ad filios Israel quando egressi sunt de Aegypto trans Iordanem in valle contra fanum Phogor in terra Seon regis Amorrei qui habitavit in Esebon quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Aegypto possederunt terram eius et terram Og regis Basan duorum regum Amorreorum qui erant trans Iordanem ad solis ortum: ab Aroer quae sita est super ripam torrentis Arnon usque ad montem Seon qui est et Hermon, omnem planitiem trans Iordanem ad orientalem plagam usque ad mare solitudinis et usque ad radices montis Phasga.

5\. Vocavitque Moyses omnem Israhelem et dixit ad eum. Audi Israel caerimonias atque iudicia quae ego loquor in auribus vestris hodie. Discite ea et opere complete. Dominus Deus noster pepigit nobiscum foedus in Horeb. Non cum patribus nostris iniit pactum sed nobiscum qui inpraesentiarum sumus et vivimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester et medius fui inter Dominum et vos in tempore illo, ut adnuntiarem vobis verba eius. Timuistis enim ignem et non ascendistis in montem, et ait. Ego Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti de domo servitutis. Non habebis deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium quae in caelo sunt desuper et quae in terra deorsum et quae versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea et non coles. Ego enim sum Dominus Deus tuus, Deus aemulator, reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam et quartam generationem his qui oderunt me: et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus praecepta mea. Non usurpabis nomen Domini Dei tui in vanum, quia non erit inpunitus qui super re vana nomen eius adsumpserit. Observa diem sabbati ut sanctifices eum, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimus dies sabbati est, id est requies Domini Dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia, servus et ancilla, et bos et asinus et omne iumentum tuum, et peregrinus qui est intra portas tuas, ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu. Memento quod et ipse servieris in Aegypto, et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti et brachio extento. Idcirco praecepit tibi ut observares diem sabbati. Honora patrem tuum et matrem tuam sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non occides. Non moechaberis. Furtumque non facies. Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces uxorem proximi tui, non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum et universa quae illius sunt. Haec verba quae locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna, nihil addens amplius, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis quas tradidit mihi. Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis, accessistis ad me omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis. Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster maiestatem et magnitudinem suam. Vocem eius audivimus de medio ignis, et probavimus hodie quod loquente Deo cum homine vixerit homo. Cur ergo moriemur et devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem Domini Dei nostri moriemur. Quid est omnis caro ut audiat vocem Dei viventis qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus et possit vivere? Tu magis accede et audi cuncta quae dixerit Dominus Deus noster tibi, loquerisque ad nos, et audientes faciemus ea. Quod cum audisset Dominus ait ad me. Audivi vocem verborum populi huius quae

locuti sunt tibi. Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum? Vade et dic eis. Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum et loquar tibi omnia mandata et caerimonias atque iudicia quae docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite quae praecepit Dominus Deus vobis. Non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram, sed per viam quam praecepit Dominus Deus vester ambulabitis, ut vivatis et bene sit vobis, et protelentur dies vestri in terra possessionis vestrae.

6\. Haec sunt praecepta et caerimoniae atque iudicia quae mandavit Dominus Deus vester ut docerem vos et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam. Ut timeas Dominum Deum tuum et custodias omnia mandata et praecepta eius quae ego praecipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vitae tuae, ut prolongentur dies tui. Audi Israel et observa ut facias quae praecepit tibi Dominus, et bene sit tibi et multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum dare tibi terram lacte et melle manantem.

XIX

Audi Israel. Dominus Deus tuus Deus unus est. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba haec quae ego praecipio tibi hodie in corde tuo, et narrabis ea filiis tuis, et meditaberis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos, scribesque ea in limine et ostiis domus tuae. Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob, et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non aedificasti, domus plenas cunctarum opum quas non extruxisti, cisternas quas non fodisti, vineta et oliveta quae non plantasti, et comederis et saturatus fueris: cave diligenter ne obliviscaris Domini qui eduxit te de terra Aegypti de domo servitutis.

XX

Dominum Deum tuum timebis et illi soli servies, ac per nomen illius iurabis.

XXI

Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium quae in circuitu vestro sunt, quoniam Deus aemulator Dominus Deus tuus in medio tui, nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, et auferat te de superficie terrae.

XXII

Non temptabis Dominum Deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi praecepta Domini Dei tui ac testimonia et caerimonias quas praecepit tibi. Et fac quod placitum est et bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi, et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit Dominus patribus tuis, ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cum interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia haec et caerimoniae atque iudicia quae praecepit Dominus Deus noster nobis? Dices ei. Servi eramus Pharaonis in Aegypto, et eduxit nos Dominus de Aegypto in manu forti. Fecitque signa atque prodigia magna et pessima in Aegypto contra Pharaonem et omnem domum eius in conspectu nostro, et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Praecepitque nobis Dominus ut faciamus omnia legitima haec et timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitae nostrae sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus et fecerimus omnia praecepta eius coram Domino Deo nostro sicut mandavit nobis.

7\.

XXIII

Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes multas coram te, Eveum et Gergeseum et Amorreum, Chananeum et Ferezeum et Eveum et Iebuseum, septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te, tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internitionem. Non inibis cum eis foedus, nec misereberis earum, neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum ne sequatur me, et ut magis serviat diis alienis. Irasceturque furor Domini et delebit te cito. Quin potius haec

facietis eis, aras eorum subuertite, confringite statuas, lucosque succidite, et sculptilia comburite. quia populus sanctus es domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero uincebatis, uobis iunctus est dominus, et elegit uos cum omnibus sitis populis pauciores. sed quia dilexit uos dominus, et custodiuit iuramentum quod iurauit patribus uestris. eduxitque uos in manu forti, et redemit de domo seruitutis, de manu pharaonis regis egypti. Et scies quia dominus deus tuus ipse est deus fortis et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his qui custodiunt precepta eius in mille generationes. et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur.

XXIIII

Custodi ergo precepta et cerimonias atque iudicia que ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris hec iudicia, custodieris ea et feceris, custodiet et dominus deus tuus tibi pactum, et misericordiam quam iurauit patribus tuis. et diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui uentris tui, et fructui terre tue, frumento tuo atque uindemie, oleo et armentis, gregibus ouium tuarum super terram pro qua iurauit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet dominus a te omnem languorem, et infirmitates egypti pessimas quas nouisti non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis.

XXV

Deuorabis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec seruies diis eorum, ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo: plures sunt gentes iste quam ego, quomodo potero delere eas? Noli metuere, sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni et cunctis egyptiis, plagas maximas quas uiderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te dominus deus tuus. sic faciet cunctis populis quos metuis. Insuper et crabrones mittet dominus deus tuus in eos, donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint, et latere potuerint. Non timebis eos, quia dominus deus tuus in medio tui est, deus magnus et terribilis. ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter, ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo, et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas, et disperdes nomina eorum sub celo. Nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures. Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quicquam, ne offendas, propterea quia abhominatio est domini dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, et uelut inquinamentum ac sordes abhominationi habebis, quia anathema est.

XXVI

8. Omne mandatum quod ego precipio tibi hodie, caue diligenter ut facias, ut possitis uiuere, et multiplicemini, ingressique possideatis terram pro qua iurauit dominus patribus uestris. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te dominus deus tuus xl. annis per desertum, ut affligeret te atque temptaret, et nota fierent que in tuo animo uersabantur, utrum custodires mandata illius an non. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum manna quod ignorabas tu et patres tui, ut ostenderet tibi quod non in solo pane uiuat homo, sed in omni uerbo quod egreditur ex ore dei. Vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam uetustate defecit, et pes tuus non est subtritus. En quadragesimus annus est, ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit homo filium suum, sic dominus deus tuus erudiuit te, ut custodias mandata domini dei tui, et ambules in uiis eius, et timeas eum. Dominus enim deus tuus introducet te in terram bonam, terram riuorum aquarumque et fontium, in cuius campis et montibus erumpunt fluuiorum abyssi. terram frumenti, ordei ac uinearum, in qua ficus et mala granata et oliueta nascuntur.

Terram olei ac mellis. ubi absque penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris. Cuius lapides ferrum sunt, et de montibus eius eris metalla fodiuntur. ut cum comederis et saturatus fueris, benedicas domino deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Obserua et caue nequando obliuiscaris domini dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et cerimonias quas ego precipio tibi hodie. Ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras edificaueris, et habitaueris in eis, habuerisque armenta et ouium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, eleuetur cor tuum, et non reminiscaris domini dei tui qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis. et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, et scorpio ac dipsas, et nulle omnino aque. qui eduxit riuos de petra durissima, et cibauit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit ac probauit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: fortitudo mea et robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt. sed recorderis domini dei tui, quod ipse tibi uires prebuerit, ut impleret pactum suum super quo iurauit patribus tuis, sicut presens indicat dies. Si autem oblitus domini dei tui secutus fueris deos alienos, colueris illos et adoraueris, ecce nunc predico tibi quod omnino dispereas. Sicut gentes quas deleuit dominus in introitu tuo, ita et uos peribitis, si inobedientes fueritis uoci domini dei uestri.

9. Audi israel. Tu transgredieris hodie iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, ciuitates ingentes et ad celum usque muratas, populum magnum atque sublimem, filios enachim, quos ipse uidisti et audisti, quibus nullus potest ex aduerso resistere. Scies ergo hodie quod dominus deus tuus ipse transibit ante te, ignis deuorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam uelociter, sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo, cum deleuerit eos dominus deus tuus in conspectu tuo: propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas iste delete sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas et equitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras eorum. sed quia ille egerunt impie, introeunte te delete sunt, et ut compleret uerbum suum dominus quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis abraham, ysaac et iacob. Scito ergo quod non propter iustitias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissime ceruicis sis populus. Memento et ne obliuiscaris quomodo ad iracundiam prouocaueris dominum deum tuum in solitudine. Ex eo die quo egressus es de egypto usque ad locum istum, semper aduersum dominum contendisti. Nam et in oreb prouocasti eum, et iratus delere te uoluit, quando ascendi in montem ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit uobiscum dominus. et perseueraui in monte xl. diebus ac noctibus, panem non comedens et aquam non bibens. Deditque mihi dominus duas tabulas lapideas scriptas digito dei, et continentes omnia uerba que uobis locutus est in monte de medio ignis, quando contio populi congregata est. Cumque transissent xl. dies et totidem noctes, dedit mihi dominus duas tabulas lapideas, tabulas federis. Dixitque mihi: Surge et descende hinc cito, quia populus tuus quos eduxisti de egypto deseruerunt uelociter uiam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait dominus ad me: Cerno quod populus iste dure ceruicis sit. dimitte me ut conteram eum, et deleam nomen eius de sub celo, et constituam te super gentem que hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas federis utraque tenerem manu, uidissemque uos peccasse domino deo uestro, et fecisse uobis uitulum conflatilem, ac deseruisse uelociter uiam eius quam uobis ostenderat, proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu uestro. Et procidi ante dominum sicut prius, xl. diebus et noctibus panem non comedens et aquam non bibens, propter omnia peccata uestra que gessistis contra dominum, et eum ad iracundiam prouocastis. Timui enim indignationem et iram illius, qua aduersum uos concitatus delere uos uoluit. Et exaudiuit me dominus etiam hac uice. Aduersum aaron quoque uehementer iratus.

voluit eum conterere. et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens igne combussi, et in frusta comminuens omnino in pulverem redegi, et proieci in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et in temptatione et in sepulchris concupiscentie provocastis dominum. Et quando misit vos de cades barne dicens: ascendite et possidete terram quam dedi vobis, et contempsistis imperium domini dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis, sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. Et iacui coram domino .xl. diebus ac noctibus quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos, ut fuerat comminatus. Et orans dixi. Domine deus ne disperdas populum tuum et hereditatem tuam quam redemisti in magnitudine tua, et quos eduxisti de egypto in manu forti. Recordare servorum tuorum abraham ysaac et iacob. ne aspicias duritiam populi huius et impietatem atque peccatum, ne forte dicant habitatores terre de qua eduxisti nos: non poterat eos dominus introducere in terram quam pollicitus est eis, et oderat illos. ideo eduxit ut interficeret eos in solitudine. Qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento.

10. In tempore illo dixit dominus ad me. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerant, et ascende ad me in montem. faciesque archam ligneam, et scribam in tabulis verba que fuerunt in his quas ante confregisti, ponesque eas in archa. Feci igitur archam de lignis sethim. Cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem habens eas in manibus. Et scripsit in tabulis iuxta id quod prius scripserat verba decem que locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est, et dedit eas michi. Reversusque de monte descendi et posui tabulas in archam quam feceram, que hucusque ibi sunt, sicut michi precepit dominus. Filii autem israel castra moverunt ex beroth filiorum iachan in mosera, ubi aaron mortuus ac sepultus est, pro quo sacerdotio functus est filius eius eleazar. Inde venerunt in gadgad, de quo loco profecti castrametati sunt in iethebatha, in terra aquarum atque torrentium. Eo tempore separavit tribum levi ut portaret archam federis domini, et staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in presentem diem. Quam ob rem non habuit levi partem neque possessionem cum fratribus suis, quia dominus ipse est possessio eius, sicut promisit ei dominus deus tuus. Ego autem steti in monte sicut prius .xl. diebus ac noctibus. exaudivitque me dominus etiam hac vice, et perdere te noluit. Dixitque michi. Vade et precede populum tuum ut ingrediatur et possideat terram quam iuravi patribus eorum ut daret eis. Et nunc israel quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum deum tuum, et ambules in viis eius, et diligas eum, ac servias domino deo tuo in toto corde tuo et in tota anima tua, custodiasque mandata domini et cerimonias eius, quas ego hodie precipio tibi ut bene sit tibi. En domini dei tui celum est et celum celi, terra et omnia que in ea sunt. et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus, et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Circumcidite igitur duritiam cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius, quia dominus deus vester ipse est deus deorum et dominus dominantium, deus magnus et potens et terribilis, qui personam non accipit nec munera. Facit iudicium pupillo et vidue, amat peregrinum et dat ei victum atque vestimentum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advene in terra egypti. Dominum deum tuum timebis et ei servies, ipsi adherebis, iurabisque in nomine illius. Ipse est laus tua et deus tuus, qui fecit hec magnalia et terribilia que viderunt oculi tui. In septuaginta animabus descenderunt patres tui in egyptum. et ecce nunc multiplicavit te dominus deus tuus sicut astra celi.

11. Ama itaque dominum deum tuum et observa precepta eius et cerimonias, iudicia atque mandata omni tempore. Cognoscite hodie que ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam domini dei vestri, magnalia eius et robustam manum extentumque brachium. Signa et opera que fecit in medio egypti pharaoni regi et omni terre eius, omnique exercitui egyptiorum et equis ac curribus, quomodo operuerint eos aque rubri maris cum vos persequerentur, et deleverit eos dominus usque in presentem diem. Vobisque que fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum. et dathan atque abiron filiis heliab qui fuit filius ruben, quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis et universa substantia eorum quam habebant in medio israel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini magna que fecit, ut custodiatis omnia mandata illius que ego precipio vobis, ut possitis introire et possidere terram ad quam ingredimini, multoque in ea vivatis tempore, quam sub iuramento pollicitus est dominus patribus vestris et semini eorum, lacte et melle manantem. Terra enim ad quam ingrederis possidendam non est sicut terra egypti de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aque ducuntur irrigue, sed montuosa est et campestris, de celo expectans pluvias, quam dominus deus tuus semper invisit, et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis que hodie precipio vobis ut diligatis dominum deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro et in tota anima vestra, dabit pluviam terre vestre temporaneam et serotinam ut colligatis frumentum et vinum et oleum, fenumque ex agris ad pascenda iumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. Cavete ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a domino, serviatisque diis alienis et adoretis eos, iratusque dominus claudat celum et pluvie non descendant, nec terra det germen suum, et pereatis velociter de terra optima quam dominus daturus est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus, et inter vestros oculos collocate. Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua et ambulaveris in via, et accubueris atque surrexeris. Scribes ea super postes et ianuas domus tue, ut multiplicentur dies tui et filiorum tuorum in terra quam iuravit dominus patribus tuis ut daret eis quamdiu celum imminet terre. Si enim custodieritis mandata que ego precipio vobis, et feceritis ea ut diligatis dominum deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius adherentes ei, disperdet dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis eas que maiores et fortiores vobis sunt. Omnis locus quem calcaverit pes vester vester erit. A deserto et libano, a flumine magno eufrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. Nullus stabit contra vos. Terrorem vestrum et formidinem dabit dominus deus vester super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: benedictionem si obedieritis mandatis domini dei vestri que ego precipio vobis. Maledictionem si non audieritis mandata domini dei vestri, et recesseritis de via quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos quos ignoratis. Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in terram ad quam pergis possidendam, pones benedictionem super montem garizim, maledictionem super montem hebal, qui sunt trans iordanem post viam que vergit ad solis occubitum in terra chananei qui habitat in campestribus contra galgala, que est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. Vos enim transibitis iordanem ut possideatis terram quam dominus deus vester daturus est vobis, ut habeatis et possideatis illam. Videte ergo ut impleatis cerimonias atque iudicia que ego hodie ponam in conspectu vestro.

12. Hec sunt precepta atque iudicia que facere debetis in terra quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum gradieris. Subvertite omnia loca in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos suos super montes excelsos et colles, et subter omne lignum frondosum. Dissipate aras eorum et confringite statuas, lucos igne comburite, et idola comminuite. Disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro, sed ad locum quem elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vestris ut ponat nomen suum ibi et habitet in eo venietis, et offeretis in illo loco holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manuum vestrarum, et vota atque donaria, primogenita boum et ovium. et comedetis ibi in conspectu domini dei vestri, ac letabimini in cunctis ad que miseritis manum vos et domus vestre, in quibus benedixerit vobis dominus deus vester. Non facietis ibi que nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. Neque enim usque ad presens tempus venistis ad requiem et possessionem quam dominus deus daturus est vobis. Transibitis iordanem et habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum, et absque ullo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus vester ut sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis holocausta et hostias ac decimas et primitias manuum vestrarum, et quicquid precipuum est in muneribus que vovistis domino deo vestro.

uos et filii ac filie uestre, famuli ac famule atque leuite qui in urbibus uestris commorabuntur. neque enim habent aliam partem et possessionem inter uos. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem uideris, sed in eo quem elegerit dominus in una tribuum tuarum offeres hostias, et facies quecumque precipio tibi. LVI Sin autem comedere uolueris, et te esus carnium delectauerit, occide et comede iuxta benedictionem domini dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: siue inmundum fuerit, hoc est maculatum et debile, siue mundum, hoc est integrum et sine macula, quod offerre licet, sicut capream et ceruum, comedes: absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram sicut aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti et uini et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia que uoueris, et sponte offerre uolueris, et primitias manuum tuarum: sed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem elegerit dominus deus tuus, tu et filius tuus et filia, seruus et famula, atque leuites qui manet in urbibus tuis, et letaberis et reficieris coram domino deo tuo in cunctis ad que extenderis manum tuam. Caue ne derelinquas leuitem in omni tempore quo uersaris in terra. Quando dilatauerit dominus deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, et uolueris uesci carnibus quas desiderat anima tua, locus autem quem elegerit dominus deus tuus ut sit nomen eius ibi, si procul fuerit, occides de armentis et pecoribus que habueris, sicut precepi tibi, et comedes in oppidis tuis ut tibi placet. Sicut comeditur caprea et ceruus, ita uesceris eis, et mundus et inmundus in commune uescentur. Hoc solum caue ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est, et ideo non debes animam eius comedere cum carnibus, sed super terram funde quasi aquam, ut sit tibi bene et filiis tuis post te, cum feceris quod placet in conspectu domini. Que autem sanctificaueris et uoueris domino, tolles, uenies que ad locum quem elegerit dominus, et offeres oblationes tuas, carnem et sanguinem super altare domini dei tui. sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem uesceris.

LVII Obserua et audi omnia que precipio tibi, ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu domini dei tui. Quando disperdiderit dominus deus tuus ante faciem tuam gentes ad quas ingredieris possidendas, et possederis eas, atque habitaueris in terra earum, caue ne imiteris eas postquam te fuerint introeunte subuerse, et requiras cerimonias earum dicens: Sicut coluerunt gentes iste deos suos, ita et ego colam. Non facies similiter domino deo tuo. Omnes enim abhominationes quas auersatur dominus fecerunt diis suis, offerentes filios et filias et comburentes igni. Quod precipio tibi, hoc tantum facito domino, nec addas quicquam nec minuas.

LVIII 13. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium uidisse se dicat, et predixerit signum atque portentum, et euenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos quos ignoras, et seruiamus eis: non audies uerba prophete illius aut somniatoris, quia temptat uos dominus deus uester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non in toto corde uestro et in tota anima uestra. LIX Dominum deum uestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite, et audite uocem eius; ipsi seruietis, et ipsi adherebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur, quia locutus est ut uos auerteret a domino deo uestro, qui eduxit uos de terra Egypti, et redemit de domo seruitutis, ut errare te faceret de uia quam tibi precepit dominus deus tuus: et auferes malum de medio tui. LX Si tibi persuadere uoluerit frater tuus filius matris tue, aut filius tuus uel filia, siue uxor que est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus et seruiamus diis alienis quos ignoras tu et patres tui, cunctarum in circuitu gentium que iuxta uel procul sunt, ab initio usque ad finem terre, non adquiescas ei nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miserearis et occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum, et post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur, quia uoluit te abstrahere a domino deo tuo, qui eduxit te de terra Egypti, de domo seruitutis, ut omnis Israhel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile. LXI Si audieris in una urbium tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos: Egressi sunt filii Belial de medio tui, et auerterunt habitatores urbis sue atque dixerunt: Eamus et seruiamus diis alienis quos ignoratis: quere sollicite, et diligenter rei ueritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, et abhominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, et delebis eam omniaque que in ea sunt usque ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa ciuitate succendes, ita ut uniuersa consumas domino deo tuo, et sit tumulus sempiternus; non edificabitur amplius, et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu tua, ut auertatur dominus ab ira furoris sui, et misereatur tui, multiplicetque te sicut iurauit patribus tuis, quando audieris uocem domini dei tui, custodiens precepta eius omnia que ego precipio tibi hodie, ut facias quod placitum est in conspectu domini dei tui.

LXII 14. Filii estote domini dei uestri; non uos incidetis, nec facietis caluitium super mortuo, quoniam populus sanctus es domino deo tuo, et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus que sunt super terram. LXIII Ne comedatis que inmunda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis: bouem et ouem et capram, ceruum, capream, bubalum, tragelaphum, pigargum, origem, camelopardalum. Omne animal quod in duas partes ungulam findit et ruminat comedetis. De his autem que ruminant et ungulam non findunt comedere non debetis: camelum, leporem, choerogryllum. hec quia ruminant et non diuidunt ungulam, inmunda erunt uobis. Sus quoque quoniam ungulam diuidit et non ruminat inmunda erit. Carnibus eorum non uescemini, et cadauera non tangetis. LXIIII Hec comedetis ex omnibus que morantur in aquis: que habent pennulas et squamas comedite; que autem absque pennulis et squamis sunt non comedetis, quia inmunda sunt. LXV Omnes aues mundas comedite: inmundas autem ne comedatis, aquilam scilicet et gryphem et alietum, ixon ac uulturem, et miluum iuxta genus suum, et omne coruini generis, struthionem et noctuam et larum atque accipitrem iuxta genus suum, herodium et cignum et ibin, ac mergulum, porphyrionem et nicticoracem, onocrotalum et caradrium, singula in genere suo, upupam quoque et uespertilionem. Et omne quod reptat et pennulas habet inmundum erit, et non comedetur. Omne quod mundum est comedite. Quicquid autem morticinum est non uescamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est da ut comedat, aut uende ei, quia tu populus sanctus domini dei tui es. Non coques hedum in lacte matris sue. LXVI Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis que nascuntur in terra per annos singulos, et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit ut in eo nomen illius inuocetur, decimam frumenti tui et uini et olei, et primogenita de armentis et ouibus tuis, ut discas timere dominum deum tuum in omni tempore. LXVII Cum autem longior fuerit uia et locus quem elegerit dominus deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hec cuncta portare, uendes omnia et in pretium rediges, portabisque manu tua, et proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus, et emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit, siue ex armentis siue ex ouibus, uinum quoque et siceram, et omne quod desiderat anima tua, et comedes coram domino deo tuo, et epulaberis tu et domus tua, et leuites qui intra portas tuas est. Caue ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur tibi eo tempore, et repones intra ianuas tuas. Uenietque leuites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, et peregrinus et pupillus et uidua qui intra portas tuas sunt, et comedent et saturabuntur, ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris.

LXVIII 15. Septimo anno remissionem facies, que hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico uel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est domini. A peregrino et aduena exiges; ciuem et propinquum repetendi non habebis potestatem. Et omnino indigens et mendicus non erit inter uos, ut benedicat tibi dominus deus tuus in terra quam traditurus est tibi in possessionem. LXIX Si tamen audieris uocem domini dei tui, et custodieris uniuersa que iussit et que ego hodie precipio tibi, benedicet tibi ut pollicitus est. Feneraberis gentibus multis, et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, et tui nemo dominabitur. LXX Si unus de fratribus tuis qui morantur intra portas ciuitatis tue in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi ad paupertatem uenerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Caue ne forte subrepat tibi impia cogitatio, et dicas in corde tuo: Appropinquat

septimus annus remissionis. et avertas oculos a paupere fratre tuo nolens ei quod postulat mutuum commodare. Ne clamet contra te ad dominum et fiat tibi in peccatum. sed dabis ei. nec agis quippiam callide in eius necessitatibus sublevandis. ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad que manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco precipio tibi ut aperias manum fratri tuo et egeno et pauperi. qui tecum versantur in terra. Cum tibi venditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea. sex annis serviet tibi. in septimo anno dimittes eum liberum. Et quem libertate donaveris. nequaquam vacuum abire patieris. sed dabis viaticum de gregibus et de area et de torculari tuo quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et ipse servieris in terra egypti. et liberavit te dominus deus tuus. et idcirco ego nunc precipio tibi. Sin autem dixerit nolo egredi eo quod diligat te et domum tuam. et bene sibi apud te esse sentiat. assumes subulam et perforabis aurem eius in ianua domus tue. et serviet tibi usque in eternum. Ancille quoque similiter facies. Non avertas ab eis oculos tuos. quando dimiseris eos liberos quoniam iuxta mercedem mercenarii. per sex annos servivit tibi. ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus que agis. De primogenitis que nascuntur in armentis et ovibus tuis. quicquid sexus est masculini sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per singulos annos in loco quem elegerit dominus. tu et domus tua. Sin autem habuerit maculam. vel claudum fuerit. vel cecum aut in aliqua parte deforme vel debile. non immolabitur domino deo tuo. sed intra portas urbis tue comedes illud. tam mundus quam inmundus vescentur eis quasi caprea et cervo. hoc solum observabis: ut sanguinem eorum non comedas. sed effundes in terram quasi aquam.

16\. Observa mensem novarum frugum et verni primum temporis. ut facias phase domino deo tuo quoniam in isto mense eduxit te dominus deus tuus de egipto nocte. Immolabisque phase domino deo tuo de ovibus et de bobus in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absque fermento. afflictionis panem: quoniam in pavore egressus es de egipto. ut memineris diei egressionis tue de egipto omnibus diebus vite tue. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus. et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo usque mane. Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum. quas dominus deus tuus daturus est tibi. sed in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. immolabis phase vespere ad solis occasum quando egressus es de egipto. et coques et comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus. Maneque consurgens. perges in tabernacula tua. Sex diebus comedes azima et in die septimo. quia collecta est domini dei tui. non facies opus. Septem ebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in segetem miseris. et celebrabis diem festum ebdomadarum domino deo tuo: oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem domini dei tui et epulaberis coram domino deo tuo. tu et filius tuus et filia tua et servus tuus et ancilla: et levites qui est intra portas tuas. et advena ac pupillus. et vidua que morantur vobiscum. in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi: et recordaberis quoniam servus fueris in egipto. custodiesque ac facies que precepta sunt. Sollempnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies: quando collegeris de area et torculari fruges tuas et epulaberis in festivitate tua: tu et filius tuus et filia. servus tuus et ancilla: levites quoque et advena. et pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. Septem diebus domino deo tuo festa celebrabis. in loco quem elegerit dominus. Benedicetque tibi dominus deus tuus in cunctis frugibus tuis et in omni opere manuum tuarum. erisque in leticia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei tui. in loco quem elegerit in sollempnitate azimorum. et in sollempnitate ebdomadarum. et in sollempnitate tabernaculorum. Non apparebit ante dominum vacuus. sed offeret unusquisque secundum quod habuerit. iuxta benedictionem domini dei sui. quam dederit ei. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis quas dominus deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas ut iudicent populum iusto iudicio. nec in alteram partem declinent. Non accipies personam nec munera: quia munera excecant oculos sapientum. et mutant verba iustorum. Iuste quod iustum est persequeris ut vivas. et possideas terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum et omnem arborem iuxta altare domini dei tui. nec facies tibi atque constitues statuam que odit dominus deus tuus. Non immolabis domino deo tuo bovem et ovem in quo est macula. aut quippiam vicii. quia abhominatio est domino deo tuo. Cum reperti fuerint apud te. intra unam portarum tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciant malum in conspectu domini dei tui et transgrediantur pactum illius ut vadant. et serviant diis alienis et adorent eos. solem et lunam et omnem miliciam celi que non precepi. et hoc tibi fuerit nunciatum. audiensque inquisieris diligenter et verum esse repperis. et abhominatio facta est in israel. educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimam perpetrarunt ad portas civitatis tue et lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum. et manus reliqui populi extrema mittetur ut auferas malum de medio tui. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem causam et causam. lepram et lepram et iudicum inter portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus. venies que ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit illo tempore: queresque ab eis. Qui indicabunt tibi iudicii veritatem et facies quodcumque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius. Sequeris sententiam eorum nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis: morietur homo ille. et auferes malum de israel. Cunctusque populus audiens timebit ut nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi et possederis eam habitaverisque in illa. et dixeris constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes. eum constitues quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere: qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus: non multiplicabit sibi equos nec reducet populum in egiptum. equitatus numero sublevatus: presertim cum dominus preceperit vobis. ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas. que illiciant animum eius: neque argenti et auri inmensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui: describet sibi deuteronomium legis huius in volumine. accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus. et habebit secum: legetque illud omnibus diebus vite sue. ut discat timere dominum deum suum et custodire verba et cerimonias eius que in lege precepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbiam super fratres suos neque declinet in partem dextram

18\. vel sinistram: ut longo tempore regnet ipse et filii eius super israel. Non habebunt sacerdotes et levite. et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo israel: quia sacrificia domini et oblationes eius comedent. et nichil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse est hereditas eorum: sicut locutus est illis. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo. et ab his qui offerunt victimas. Sive bovem sive ovem immolaverint dabunt sacerdoti armum ac ventriculum. primitias frumenti vini et olei. et lanarum partem ex ovium tonsione. Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cunctis tribubus tuis: ut stet et ministret nomini domini. ipse et filii eius in sempiternum. Si exierit levites de una urbium tuarum ex omni israel in qua habitat. et voluerit venire desiderans locum quem elegerit dominus. ministrabit in nomine domini dei sui sicut omnes fratres eius levite qui stabunt eo tempore coram domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri: excepto eo quod in urbe sua ex paterna ei successione debetur. Quando ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi cave ne imitari velis abhominationes illarum gentium. nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem. aut qui ariolos sciscitetur et observet somnia atque auguria; ne sit maleficus neque incantator nec phitones consulat. nec divinos. et querat a mortuis veritatem. Omnia enim hec abhominatur dominus: et propter istius modi scelera delebit eos in introitu

tuo. Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. Gentes iste quarum possidebis terram augures et divinos audiunt: tu autem a domino deo tuo aliter institutus es. P[rophetam] de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus: ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in horeb quando contio congregata est atque dixisti: Ultra non audiam vocem domini dei mei, et ignem hunc maximum amplius non videbo ne moriar. Et ait dominus mihi: Bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: et ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia que precepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit: ego ultor existam. P[ropheta] autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo que ego non precepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum: interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus dominus: hoc habebis signum. Quod in nomine domini propheta ille predixerit et non evenerit: hoc dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit: et idcirco non timebis eum.

XIX. Cum disperdiderit dominus deus tuus gentes quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in edibus: tres civitates separabis tibi in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionem, sternens diligenter viam. E[t] in tres equaliter partes totam terre tue provinciam divides: ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est quo possit evadere. Hec erit lex homicide fugientis cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum habuisse odium comprobatur: sed abisse simpliciter cum eo in silvam ad ligna cedenda: et in succisione lignorum securis fugerit manum, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet et vivet: ne forsitan proximus eius cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus persequatur et apprehendat eum si longior via fuerit, et percutiat animam eius qui non est reus mortis: quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Idcirco precipio tibi ut tres civitates equalis inter se spatii dividas. Cum autem dilataverit dominus deus tuus terminos tuos sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est: si tamen custodieris mandata eius et feceris que hodie precipio tibi, ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius omni tempore: addes tibi tres alias civitates, et supradictarum trium urbium numerum duplicabis: ut non effundatur sanguis innoxius in medio terre quam dominus deus tuus dabit tibi possidendam: ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vite eius, surgensque percusserit illum et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus: mittent seniores civitatis illius et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius. Et auferes noxium sanguinem de israel: ut bene sit tibi. N[on] assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. N[on] stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum prevaricationis: stabunt ambo quorum causa est ante dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit. Et auferes malum de medio tui: ut audientes ceteri timorem habeant et nequaquam talia audeant facere. N[on] misereberis eius: sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

XX. S[i] exieris ad bellum contra hostes tuos et videris equitatum et currus et maiorem quam tu habeas adversarii exercitus multitudinem: non timebis eos: quia dominus deus tuus tecum est qui eduxit te de terra egypti. Appropinquante autem iam prelio: stabit sacerdos ante aciem et sic loquetur ad populum. Audi israel. Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis. Non pertimescat cor vestrum. Nolite metuere, nolite cedere, non formidetis eos: quia dominus deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt. Quis est homo qui edificavit domum novam et non dedicavit eam? vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo dedicet eam. Quis est homo qui plantavit vineam et necdum eam fecit esse communem, et de qua vesci omnibus liceat? vadat et revertatur in domum suam ne forte moriatur in bello, et alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui despondit uxorem et non accepit eam? vadat et revertatur in domum suam ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua et loquentur ad populum. Quis est homo formidolosus et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum: sicut ipse timore perterritus est. Cumque siluerint exercitus duces et finem loquendi fecerint: unusquisque suos ad bellandum cuneos preparabit. S[i] quando accesseris ad expugnandam civitatem: offeres ei primum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas: cunctus populus qui in ea est salvabitur et serviet tibi sub tributo. Si autem fedus inire noluerint et ceperint contra te bellum: oppugnabis eam. Cumque tradiderit dominus deus tuus illam in manu tua: percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris que in civitate sunt. Omnem predam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum que dominus deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus que a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus que dabuntur tibi: nullum omnino permittes vivere. Sed interficies in ore gladii: etheum videlicet et amorreum, et chananeum, pherezeum et eveum et iebuseum: sicut precepit dominus deus tuus: ne forte doceant vos facere cunctas abhominationes quas ipsi operati sunt diis suis: et peccetis in dominum deum vestrum. Q[uando] obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis ut expugnes eam: non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. Si qua autem ligna non sunt pomifera sed agrestia et in ceteros apta usus: succide et instrue machinas, donec capias civitatem que contra te dimicat.

XXI. Q[uando] inventum fuerit in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi, et ignoratur cedis reus: egredientur maiores natu et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum. Et quam viciniorem ceteris esse perspexerint: seniores civitatis eius tollent vitulam de armento que non traxit iugum nec terram scidit vomere: et ducent eam ad vallem asperam atque saxosam que numquam arata est nec sementem recepit. Et cedent in ea cervices vitule. Accedentque sacerdotes filii levi quos elegit dominus deus tuus ut ministrent ei et benedicant in nomine eius, et ad verbum eorum omne negotium pendeat: et quicquid mundum vel inmundum est iudicetur. Et venient maiores natu civitatis illius ad interfectum: lavabuntque manus suas super vitulam que in valle percussa est, et dicent. Manus nostre non effuderunt hunc sanguinem, nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo israel quem redemisti domine, et ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis. Tu autem alienus eris ab innocentis cruore qui fusus est: cum feceris quod precepit dominus. S[i] egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, et tradiderit eos dominus deus tuus in manu tua, captivosque duxeris et videris in numero captivorum mulierem pulchram, et adamaveris eam, voluerisque habere uxorem: introduces in domum tuam. Que radet cesariem et circumcidet ungues, et deponet vestem in qua capta est: sedensque in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense. Et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua. Si autem postea non sederit animo tuo: dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam. S[i] habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos, et fuerit filius odiose primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos dividere: non poterit filium dilecte facere primogenitum, et preferre filio odiose. Sed filium odiose agnoscet primogenitum, dabitque ei de

bus que habuerit cuncta duplicia. Iste est enim principium liberorum eius: et huic debentur primogenita. Si genuerit homo filium contumacem et protervum qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum et ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est. Monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat et luxurie atque conviviis. Lapidibus eum obruet populus civitatis et morietur: ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est et adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno. Et nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

22\. Non videbis bovem fratris tui aut ovem errantem et praeteribis: sed reduces fratri tuo. Etiam si non est propinquus frater tuus nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te quamdiu quaerat ea frater tuus et recipiat. Similiter facies de asino et de vestimento, et de omni re fratris tui quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via, non despicies, sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea. Abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris, et matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene sit tibi et longo vivas tempore. Cum aedificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio et in praeceps ruente. Non seres vineam tuam altero semine: ne et sementis quam sevisti et quae nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis simul in bove et asino. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui, quo operiris. Si duxerit vir uxorem et postea eam odio habuerit, quaesieritque occasiones quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, et dixerit: Uxorem hanc accepi, et ingressus ad eam non inveni virginem: tollent eam pater et mater eius, et ferent secum signa virginitatis eius ad seniores urbis qui in porta sunt: et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit, imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: et ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae. Expandent vestimentum coram senioribus civitatis. Apprehendentque senes urbis illius virum et verberabunt illum, condemnantes insuper centum siclis argenti, quos dabit patri puellae, quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, et non poterit dimittere omni tempore vitae suae. Quod si verum est quod obicit, et non est in puella inventa virginitas: eicient eam extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis eius, et morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: et auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est adulter et adultera: et auferes malum de Israel. Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate et concubuerit cum illa, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella quia non clamavit cum esset in civitate: vir quia humiliavit uxorem proximi sui. Et auferes malum de medio tui. Sin autem in agro reppererit vir puellam quae desponsata est, et apprehendens concubuerit cum illa, ipse morietur solus: puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum et occidit animam eius, ita et puella perpessa est. Sola erat in agro, clamavit, et nullus affuit qui liberaret eam. Si invenerit vir puellam virginem quae non habet sponsum, et apprehendens concubuerit cum ea, et res ad iudicium venerit: dabit qui dormivit cum ea patri puellae quinquaginta siclos argenti, et habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitae suae. Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum eius.

23\. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis et abscisso veretro ecclesiam Domini. Non ingredietur mamzer, hoc est de scorto natus, in ecclesiam Domini usque ad decimam generationem. Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini in aeternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via quando egressi estis de Aegypto: et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriae ut malediceret tibi. Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam: vertitque maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. Non facies cum eis pacem nec quaeres eis bona cunctis diebus vitae tuae in sempiternum. Non abominaberis Idumaeum quia frater tuus est: nec Aegyptium quia advena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini. Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur aqua: et post solis occasum regredietur in castra. Habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad requisita naturae, gerens paxillum in balteo: cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies quo relevatus es. Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum ut eruat te et tradat tibi inimicos tuos: ut sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat foeditatis: ne derelinquat te. Non tradas servum domino suo qui ad te confugerit: habitabit tecum in loco qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet: nec contristes eum. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator de filiis Israel. Non offeres mercedem prostibuli nec pretium canis in domum Domini Dei tui, quodcumque illud est quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum. Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem: sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id quo indiget commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra ad quam ingredieris possidendam. Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus. Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, et facies sicut promisisti Domino Deo tuo, et propria voluntate et ore tuo locutus es. Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum. Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas et manu conteres: falce autem non metes.

24\. Si acceperit homo uxorem et habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam foeditatem: scribet libellum repudii et dabit in manu illius, et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, et ille quoque oderit eam dederitque ei libellum repudii et dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est et abominabilis facta est coram Domino. Nec peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tibi tradiderit possidendam. Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam necessitatis iniungetur publicae: sed vacabit absque culpa domui suae, ut uno anno laetetur cum uxore sua. Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam: quia animam suam apposuit tibi. Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur: et auferes malum de medio tui. Observa diligenter ne incurras plagam leprae, sed facies quaecumque docuerint te sacerdotes Levitici generis iuxta id quod praecepi eis: et imple sollicite. Mementote quae fecerit Dominus Deus vester Mariae in via, cum egrederemini de Aegypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas: sed stabis foris, et ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi, et habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui, sive advenae qui tecum moratur in terra et intra portas tuas est: sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est et ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus: sed unusquisque pro suo peccato morietur. Non pervertes iudicium advenae et pupilli, nec auferes pignoris loco viduae vestimentum. Memento quod servieris in Aegypto et eruerit

tedūs dī tuus inde. Idco p̄cipio t̄ ut facias hanc rē. Qndo
messueris segetē in agro tuo. ⁊ oblitus manipulū reliq̄ris:
nō reuerteris ut tollas illū. s; aduenā ⁊ pupillū ⁊ uiduam
auferre patieris: ut b̄ndicat t̄ dūs d̄s tu⁹ in oī ope manu
um tuarū. Si fruges colliges oliuarū. q̄cq̄d remanserit
in arborib; n̄ reuerteris ut colligas: s; relinq̄s aduene. pupillo
ac uidue. Si uindemiaueris uineā tuā. nō colliges re
manētes racemos. s; cedent in usus aduene pupilli ac uidue.
Memēto q̄d ⁊ tu s̄uieris in egipto. ⁊ ido p̄cipiā t̄ ut facias
25. hanc rē. Si fuerit cā int̄ aliquos. ⁊ int̄pellauerīt iudices:
q̄ iustū eē p̄spexerīt. illi iusticie palmā dabunt. Quē im
piū: ɔdempnabūt impietatis. Sī aūt eū q̄ peccauit dignum
uiderint plagis: p̄sternēt ⁊ corā se facient uerberari. P̄ mēsura pec
cati erit ⁊ plagarū mod⁹. Ita dūtaxat: ut quadragenariū nu
mum n̄ excedant. ne fede laceratus an̄ oclōs tuos abeat fr̄ tu⁹.
Nō ligabis os bouis terentis in area fruges tuas. Quando ha
bitauerint fr̄s simul ⁊ un⁹ ex eis absq; lib̄is mortuus fuit: uxor
defuncti n̄ nubet alt̄i. s; accipiet eā fr̄ ei⁹: ⁊ suscitabit semē fr̄is
sui. Et p̄mogenitū ex eā filiū noīe illi⁹ appellabit: ut n̄ dele
at̄ nomē eius ex isrl̄. Sin aūt noluit accipe uxorē fr̄is sui
q̄ ei lege debet̄: p̄get mulier ad portā ciuitatis ⁊ int̄pellabit ma
iores natu: dicetq;. Nō uult fr̄ uiri mei suscitare semē fr̄is
sui in isrl̄. nec me in ɔiugiū sumēe. Statiq; accersitū eū facient:
⁊ int̄rogabūt. Si respōdit nolo eā uxorē accipere: accedet mu
lier ad eū corā senioribus ⁊ tollet calciamētū de pede ei⁹: spuetq;
in faciē ei⁹ ⁊ dicet. Sic fiet hoī qui n̄ edificat domū fr̄is sui. Et
uocabit̄ nomē illius in isrl̄: dom⁹ discalciati. Si duo hōīes
int̄ se iurgiū uīri. ⁊ un⁹ ɔt̄ alt̄m rixari cepit. uolensq; uxor
alt̄i⁹ eruere uirū suū de manu fortioris miserit manū ⁊ app̄hē
derit uerenda ei⁹: abscides manū illi⁹. nec flecteris sr̄ eā ulla m̄ia.
Non habebis in sacculo diūsa pōdā. maius ⁊ minus. nec erit in do
mo tua modi⁹ maior ⁊ minor. Pondus habebis iustū ⁊ uerum.
⁊ modius equalis ⁊ uerus erit t̄. ut m̄ito uiuas t̄p̄r sr̄ trā q̄m do
min⁹ d̄s tu⁹ dedit t̄. Abhomīat̄. n. dūs eū qui fac̄ hec: ⁊ auslat̄
oēm in iustitiā. Memēto q̄ fecit t̄ amalech in uia qn̄ egrede
baris ex egipto: q̄m occurrit t̄ ⁊ extremos agminis tui qui
lassi residebāt cecidit. qn̄ tu eras fame ⁊ labore ɔfect⁹. ⁊ n̄ ti
muerit dm̄. Cū g̊ dūs d̄s tu⁹ dederit t̄ requiē. ⁊ subiecerit
cūctas p̄ circuitū natiōes int̄a q̄ pollicit⁹ ē t̄: delebis nomē ei⁹
s̄ sub celo. Caue ne obliuiscaris. Cumq; intrāueris trā q̄ do
26. min⁹ d̄s tu⁹ t̄ dātur⁹ ē possidendā. ⁊ obtinueris eā atq; habita
ueris in illa: tolles de cūctis frugib; tuis p̄micias ⁊ pones in cartal
lo. p̄gesq; ad locū quē dūs d̄s tu⁹ elegit ut ibi inuocet̄ nomē ei⁹:
accedesq; ad sacerdotē qui fuit in dieb; ill. ⁊ dices ad eū. P̄fitor
hodie corā dn̄o d̄o tuo q̄ ingressus sim trā p̄ q̄ iurauit patrib;
nr̄is. ut daret eā nob. Suscipiēsq; sacerdos cartallū de manu ei⁹
ponet an̄ altare dn̄i d̄i tui. ⁊ loq̄ris in ɔspectu dn̄i d̄i tui. Sȳr⁹
p̄sequebat̄ p̄rēm meū q̄ descendit in egiptū: ⁊ ibi p̄egrinat⁹
ē in paucissimo nūo. Creuitq; in gentē magnā ⁊ robustā ⁊ in
finite multitudis. Afflixeruntq; nos egiptii ⁊ p̄sequuti sr̄: impo
nentes onera grauissima. Et clamauimus ad dn̄m dm̄ patrū
nr̄oꝝ qui exaudiuit nos ⁊ respexit humilitatē nr̄ā ⁊ laborē
atq; angustias: ⁊ eduxit nos de egipto in manu forti ⁊ b̄chio
extento in ingenti pauore. in signis atq; portentis: ⁊ introduxit ad lo
cū istū. ⁊ tradidit nob trām lacte ⁊ melle manātē. Et iccirco
nūc offero p̄micias frugū tre. q̄s dūs dedit m̄. Et dimittes eā
in ɔspectu dn̄i d̄i tui. adorato dn̄o d̄o tuo. ⁊ epulaberis in oīb;
bonis q̄ dūs d̄s tu⁹ dederit t̄ ⁊ domui tue. tu ⁊ leuites ⁊ adue
na qui tecū ē. Qn̄ cōpleueris decimā cūctarū frugū tuaꝝ
āno decimarū t̄tio dabis leuite ⁊ aduene ⁊ pupillo ⁊ uidue.
ut comedāt int̄ portas tuas ⁊ saturentur. Loq̄risq; in ɔspectu
dn̄i d̄i tui. Abstuli q̄d sc̄ificatū ē de domo mea. ⁊ dedi illud leui
te ⁊ aduene. pupillo ⁊ uidue sic iussisti m̄. Nō p̄teriui mādata
tua. n̄ sū oblit⁹ imp̄ij. Nō comedi ex eis in luctu meo. n̄ sepaui
ea in q̄lib; inmūdicia: n̄ expendi ex his q̄cq̄ in re funebri. Obe
diui uoci dn̄i d̄i mei. ⁊ feci oīa sic p̄cepisti m̄. Respice de scūa
rio tuo de excelso celoꝝ habitaculo. ⁊ b̄ndic p̄plo tuo isrl̄. ⁊ tre
q̄m dedisti nob sic iurasti p̄trib; nr̄is tre lacte ⁊ melle ma
nāti. Hodie dūs d̄s tu⁹ p̄cep̄ t̄ ut facias mādata h̄ atq; iudi
tia. ut custodias ⁊ impleas ex toto corde tuo. ⁊ ex tota aīa tua.
Dn̄m elegisti hodie ut sit t̄ d̄s ⁊ ambules in uiis ei⁹: ⁊ custodias
cerimonias illi⁹ ⁊ mādata atq; iudicia. ⁊ obedias ei⁹ imp̄io.
Et dūs elegit te hodie ut sis ei pop̄l's peculiaris. sic loqutus ē
t̄. ⁊ custodias oīa p̄cepta ei⁹: ⁊ faciat te excelsiorē cūctis gen
tib; quas creauit in laudē ⁊ nomē ⁊ glīam suā ut sis p̄pl's scūs do
27. mini d̄i tui sic locut⁹ ē. Precep̄ aūt moyses ⁊ seniores isrl̄ p̄plo
dicentes. Custodite oē mandatū q̄d p̄cipio uob hodie. Cumq;
t̄nsieritis iordanen in trā q̄m dūs d̄s tu⁹ dabit t̄: eriges ingentes la
pides. ⁊ calce leuigabis eos ut possis in eis scribere oīa u̇ba legis hui⁹
iordane t̄nsmisso. ut introeas trā q̄m dūs d̄s tu⁹ dabit t̄ trā
lacte ⁊ melle manātē: sic iurauit patrib; tuis. Qn̄ g̊ t̄nsieritis
iordanen erigite lapides q̄s ego hodie p̄cipio uob in mōte hebal:
⁊ leuigabis eos calce. ⁊ edificabis ibi altare dn̄o d̄o tuo de lapidi
b; q̄s ferrū n̄ tetig̊. ⁊ de saxis informib; ⁊ impolitis: ⁊ offeres
sr̄ eo holocausta dn̄o d̄o tuo ⁊ immolabis hostias pacificas. Come
desq; ibi ⁊ epulaberis corā dn̄o d̄o tuo. ⁊ scribes sr̄ lapides oīa u̇ba
legis huius plane ⁊ lucide. Dixeruntq; moyses ⁊ sacerdotes
leuitici gn̄is ad oēm isrl̄em atte⁹de ⁊ audi isrl̄. hodie f̄c̄s es p̄pl's
dn̄i d̄i tui. audies uocē ei⁹ ⁊ facies mādata atq; iusticias quas
p̄cipio t̄. Precepitq; moyses p̄plo in die illo dicēs. Hi stabūt
ad b̄ndicēd dn̄o sr̄ mōtē garizim iordāne t̄nsmisso. Symeō.
leui. Judas: ysachar. Joseph ⁊ beniamī. Et e regiōe isti stabunt
ad maledicēdū in mōte hebal. Ruben. Gad. ⁊ aser. ⁊ zabulon.
Dan ⁊ neptalī. Et p̄nūciabūt leuite dicentq; ad oēs uiros
isrl̄ excelsa uoce. Maledictus hō qui facit sculptile ⁊ ɔflatile.
abhominatiōm dn̄i. op⁹ manuū artificū: ponetq; illud in abscō
dito. Et respondebit oīs p̄pl's. ⁊ dicet am̄. Maledict⁹ q̄ n̄ honorat
patrē suū ⁊ matrē. ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄. Maledict⁹ q̄ t̄nsfert t̄minos p̄x̄ sui. ⁊
dicet oīs p̄pl's am̄. Maledict⁹ q̄ errare fac̄ cecū in itinere ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄.
Maledict⁹ q̄ p̄uertit iudiciū aduene pupilli ⁊ uidue ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄. Maledic
tus q̄ dormit cū uxore p̄ximi sui. ⁊ reuelat opimētū lectuli ei⁹. ⁊ dicet oīs
p̄pl's am̄. Maledictus q̄ dormit cū oī iumēto. ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄.
Male. q̄ dormit cū sorore sua filia p̄ris sui t̄ matris sue. ⁊ dicet oīs
p̄pl's am̄. Male. q̄ dormit cū socru sua ⁊ dicet oīs p̄pl's amen.
Male. q̄ clam p̄cusserit p̄ximū suū. ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄. Male. q̄
accep̄ munera ut p̄cutiat aīam sanguinis innocentis. ⁊ dicet oīs p̄pl's
am̄. Male. q̄ n̄ p̄manet in s̄monib; legis hui⁹ nec eos ope p̄ficit.
28. ⁊ dicet oīs p̄pl's am̄. Si aūt audieris uocē dn̄i d̄i tui. ut fa
cias atq; custodias oīa mādata ei⁹ q̄ ego p̄cipio t̄ hodie: faciet
te dūs d̄s tu⁹ excelsiorē cūctis gentib; q̄ u̇sant̄ in tra. Uenientq;
sup te uniūse b̄ndictiōes iste. ⁊ app̄hēdent te: si tn̄ p̄cepta ei⁹ au
dieris. B̄ndict⁹ tu in ciuitate ⁊ b̄ndict⁹ in ag̊. B̄ndict⁹ fruct⁹ uent̄
tui. ⁊ fruct⁹ tre tue fructusq; iumētoꝝ tuoꝝ greges armētoꝝ tuoꝝ
⁊ caulle ouiū tuarū. B̄ndicta horrea tua. ⁊ b̄ndicte reliquie tue.
B̄ndict⁹ eris ingrediens ⁊ egrediens. Dabit dūs inimicos tuos q̄
ɔsurgūt aduūsum te: corruentes in ɔspectu tuo. P̄ unā uiā uenī
ent ɔt̄ te: ⁊ p̄ vij. fugient a facie tua. Emittet dūs b̄ndictiōnē
sr̄ cellaria tua. ⁊ sr̄ oīa opa manuū tuarū: b̄ndicetq; t̄ in tra
q̄ acceptis. Suscitabit te dūs s̄i in p̄p̄lm scūm sic iurauit t̄: si
custodieris mādata dn̄i d̄i tui ⁊ ambulaūis in uiis ei⁹. uidebuntq;

omnes terrarum populi quod nomen domini invocatum sit super te: et timebunt te. Abundare te faciet dominus in omnibus bonis. fructu uteri tui et fructu iumentorum tuorum. fructu terre tue quam iuravit patribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum celum ut tribuat pluviam terre tue in tempore suo. Benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. et fenerabis gentibus multis: et ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dominus in caput et non in caudam. et eris semper supra et non subter: si tamen audieris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie. et custodieris et feceris ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram nec ad sinistram: nec secutus fueris deos alienos neque colueris eos.

Quod si audire nolueris vocem domini dei tui ut custodias et facias omnia mandata eius et ceremonias que ego precipio tibi hodie. venient super te omnes maledictiones iste. et apprehendent te. Maledictus eris in civitate maledictus in agro. Maledictum horreum tuum. et maledicte reliquie tue. Maledictus fructus ventris tui et fructus terre tue. armenta boum tuorum et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens et maledictus egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem et increpationem in omnia opera que facies. donec conterat te et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. Adiungat dominus tibi pestilentiam donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam. Percutiat te dominus egestate. febri et frigore ardore et estu et aere corrupto. ac rubigine: et persequatur donec pereas. Sit celum quod supra te est eneum. et terra quam calcas ferrea. Det dominus imbrem terre tue pulverem. et de celo descendat super te cinis: donec conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egrediaris contra eos. et per septem fugias: et dispergaris per omnia regna terre. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus celi et bestiis terre et non sit qui abigat. Percutiat te dominus ulcere egipti. et partem corporis per quam stercora digeruntur scabie quoque et prurigine. ita ut curari nequeas. Percutiat te dominus amentia et cecitate ac furore mentis. et palpes in meridie sicut palpare solet cecus in tenebris et non dirigas vias tuas. Omni tempore calumpniam sustineas. et opprimaris violentia: nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias: et alius dormiat cum ea. Domum edifices et non habites in ea. Plantes vineam. et non vindemies eam. Bos tuus immoletur coram te. et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo. et non reddatur tibi. Oves tue dentur inimicis tuis. et non sit qui te adiuvet. Filii tui et filie tue tradantur alteri populo videntibus oculis tuis. et deficientibus ad conspectum eorum tota die: et non sit fortitudo in manu tua. Fructus terre tue et omnes labores tuos comedat populus quem ignoras et sis semper calumpniam sustinens et oppressus cunctis diebus: et stupens ad terrorem eorum que videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pessimo in genibus et in suris sanarique non possis. a planta pedis usque ad verticem tuum. Ducet te dominus et regem tuum quem constitueris super te in gentem quam ignoras tu et patres tui et servies ibi diis alienis ligno et lapidi. et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementem multam iacies in terram et modicum congregabis. quia lucuste omnia devorabunt. Vineam plantabis et fodies et vinum non bibes nec colliges ex ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus. Olivas habebis in omnibus terminis tuis. et non ungeris oleo: quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias et non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem. Omnes arbores tuas et fruges terre tue rubigo consumet. Advena qui tecum versatur in terra ascendet super te eritque sublimior. Tu autem descendes: et eris inferior. Ipse fenerabit tibi. et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput: et tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones iste et persequentes apprehendent te donec intereas. quia non audisti domini dei tui vocem. nec servasti mandata eius et ceremonias quas precepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia et in semine tuo usque in sempiternum: eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque letitia. propter rerum omnium abundantiam. Servies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti et nuditate. et omni penuria. et ponet iugum ferreum super cervicem tuam donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo et de extremis finibus terre. in similitudinem aquile volantis cum impetu:

cuius linguam intelligere non possis. Gentem procacissimam que non deferat honorem seni nec misereatur parvuli. et devoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terre tue donec intereas. et non relinquat tibi triticum vinum et oleum. armenta boum et greges ovium: donec te disperdat et conterat in cunctis urbibus tuis. et destruantur muri tui. firmi atque sublimes in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra quam dabit tibi dominus deus tuus. et comedes fructum uteri tui et carnes filiorum et filiarum tuarum. quas dederit tibi dominus deus tuus in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus valde invidebit fratri suo et uxori que cubat in sinu suo. ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet: eo quod nichil habeat aliud in obsidione et penuria qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier et delicata que super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam. invidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filii et filie carnibus et illuvie secundarum que egrediuntur de medio feminum eius. et super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine. et timueris nomen eius gloriosum et terribile hoc est dominum deum tuum. Augebit dominus plagas tuas et plagas seminis tui: plagas magnas et perseverantes infirmitates pessimas et perpetuas. Convertet in te omnes afflictiones egipti quas timuisti. et adherebunt tibi. insuper et universos languores et plagas que non sunt scripte in volumine legis huius inducet dominus super te: donec conterat. Et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multitudine. quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante letatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans. sic letabitur disperdens vos atque subvertens ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in omnes populos a summitate terre usque ad terminos eius. et servies ibi diis alienis quos et tu ignoras et patres tui lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces. neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi dominus ibi cor pavidum et deficientes oculos. et animam merore consumptam. et erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte et die. et non credes vite tue. Mane dices. quis michi det vesperum? Et vespere. quis michi det mane: propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in egiptum per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi vendéris inimicis tuis in servos et ancillas. et non erit qui emat. Hec sunt verba federis quod precepit dominus moysi ut feriret cum filiis israel in terra moab: preter illud fedus quod cum eis pepigit in oreb.

Vocavitque moyses omnem israel: et dixit ad eos. Vos vidistis universa que fecit dominus coram vobis in terra egipti pharaoni et omnibus servis eius. universeque terre illius: temptationes magnas quas viderunt oculi tui. signa illa portentaque ingentia. Et non dedit dominus vobis cor intelligens et oculos videntes et aures que possint audire: usque in presentem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum. non sunt attrita vestimenta vestra. nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis vinum et siceram non bibistis: ut sciretis quia ipse est dominus deus vester. et venistis ad locum hunc. Egressusque est seon rex esebon et og rex basan occurrentes nobis ad pugnam: et percussimus eos et tulimus terram eorum. ac tradidimus possidendam ruben et gad. et dimidie tribui manasse. Custodite ergo verba pacti huius et implete ea. ut intelligatis universa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro. principes vestri ac tribus et maiores natu atque doctores. omnis populus israel: liberi et uxores vestre et advena qui tecum moratur in castris. exceptis lignorum cesoribus et his qui comportant aquas ut transeas in federe domini dei tui et in iureiurando. quod hodie dominus deus tuus percutit tecum ut suscitet te sibi in populum: et ipse sit deus tuus sicut locutus est tibi: et sicut iuravit patribus tuis abraham ysaac et iacob. Nec vobis solis ego hoc fedus ferio et hec iuramenta confirmo. sed cunctis

CXLIII

CXLIIII

CXLV

CXLVI

presentibus et absentibus. Vos enim nostis quomodo habitaverimus in terra Egypti, et quomodo transierimus per medium nationum quas transeuntes vidistis abhominationes et sordes, id est idola eorum, lignum et lapidem, argentum et aurum quae colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cuius cor aversum est hodie a domino deo vestro, ut vadat et serviat diis illarum gentium: et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo dicens: Pax erit mihi, et ambulabo in pravitate cordis mei. Et assumat ebria sitientem, et dominus non ignoscat ei: sed tunc quam maxime furor eius fumet et zelus contra hominem illum: et sedeant super eum omnia maledicta quae scripta sunt in hoc volumine, et deleat nomen eius sub celo, et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, iuxta maledictiones

CXLV

quae in libro legis huius ac federis continentur. Dicetque sequens generatio et filii qui nascentur deinceps, et peregrini qui de longe venerint, videntes plagas terrae illius et infirmitates quibus eam afflixerit dominus, sulphure et salis ardore comburens, ita ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subversionis Sodome et Gomorre, Adame et Seboim, quas subvertit dominus in ira et furore suo. Et dicent omnes gentes: Quare sic fecit dominus terrae huic? Quae est haec ira furoris eius immensa? Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum domini quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra Egypti: et servierunt diis alienis et adoraverunt eos quos nesciebant et quibus non fuerant attributi. Idcirco iratus est furor domini contra terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta quae in hoc volumine scripta sunt: et eiecit eos de terra sua in ira et in furore suo et in indignatione maxima, proiecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur. Abscondita domino deo nostro: quae manifesta sunt nobis et filiis nostris usque in eternum, ut faciamus universa precepta legis huius.

30\. Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio quam proposui in conspectu tuo, et ductus penitudine cordis tui in universis gentibus in quas disperserit te dominus deus tuus, et reversus fueris ad eum, et obedieris eius imperiis, sicut ego hodie precipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo et in tota anima tua: reducet te dominus deus tuus de captivitate tua, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines celi fueris dissipatus, inde te retrahet dominus deus tuus et assumet atque introducet in terram quam possederunt patres tui, et obtinebis eam: et benedicens tibi maioris numeri esse te faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet dominus deus tuus cor tuum et cor seminis tui, ut diligas dominum deum

CXLVI

tuum in toto corde tuo et in tota anima tua, et possis vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem reverteris, et audies vocem domini dei tui, faciesque universa mandata quae ego precipio tibi hodie: et abundare te faciet dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui et in fructu iumentorum tuorum, in ubertate terrae tuae, et in rerum omnium largitate. Revertetur enim dominus ut gaudeat super te in omnibus bonis sicut gavisus est in patribus tuis: si tamen audieris vocem domini dei tui, et custodieris precepta eius et ceremonias quae in hac lege conscripta sunt: et rever-

CXLVII

taris ad dominum deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est, neque procul positum, nec in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum ad celum valet ascendere, ut deferat illud ad nos, et audiamus atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris et dicas: Quis e nobis transfretare poterit mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus audire et facere quod preceptum est? Sed iuxta te est sermo valde, in ore tuo et in corde tuo, ut facias illum. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum: ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius, et custodias mandata illius et ceremonias atque iudicia, et vivas, ac multiplicet te, benedicatque tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Sin autem aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, et errore deceptus adoraveris deos alienos et servieris eis: predico tibi hodie quod pereas, et parvo tempore moreris in terra ad quam Iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes invoco hodie celum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas et semen tuum, et diligas dominum deum tuum atque obedias voci eius, et illi adhereas. Ipse est enim vita tua et longitudo dierum tuorum: ut habites in terra pro qua iuravit dominus patribus tuis, Abraham, Isaac et Iacob, ut daret eam illis.

31\. Abiit itaque Moyses et locutus est omnia verba haec ad universum Israel, et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie: non possum ultra egredi et ingredi, presertim cum et dominus dixerit mihi: Non transibis Iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebis eas: et Iosue iste transibit ante te, sicut locutus est dominus. Facietque dominus eis sicut fecit Seon et Og regibus Amorreorum, et terrae eorum, delebitque eos. Cum ergo et hos tradiderit vobis, similiter facietis eis sicut precepi vobis. Viriliter agite et confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum: quia dominus deus tuus ipse est ductor tuus, et non dimittet nec derelinquet te.

CXLVIII

Vocavitque Moyses Iosue, et dixit ei coram omni Israel: Confortare et esto robustus. Tu enim introduces populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iuravit dominus, et tu eam sorte divides. Et dominus qui ductor vester est, ipse erit tecum: non dimittet nec derelinquet te. Noli timere nec paveas.

CXLIX

Scripsit itaque Moyses legem hanc et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi qui portabant archam federis domini, et cunctis senioribus Israel. Precepitque eis dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum, convenientibus cunctis ex Israel ut appareant in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus, leges verba legis huius coram omni Israel audientibus eis, et in unum omni populo congregato tam viris quam mulieribus, parvulis et advenis qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant et timeant dominum deum vestrum, et custodiant impleantque omnes sermones legis huius. Filii quoque eorum qui nunc ignorant ut audire possint, et timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus versantur in terra ad quam vos Iordane transmisso pergitis obtinendam.

CL

Et ait dominus ad Moysen: Ecce prope sunt dies mortis tuae: voca Iosue, et state in tabernaculo testimonii, ut precipiam ei. Abierunt ergo Moyses et Iosue, et steterunt in tabernaculo testimonii. Apparuitque dominus ibi in columpna nubis, quae stetit in introitu tabernaculi. Dixitque dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in ea. Ibi derelinquet me, et irritum faciet fedus quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo: et derelinquam eum, et abscondam faciem meam ab eo, et erit in devorationem. Invenient eum omnia mala et afflictiones, ita ut dicat in illo die: Vere quia non est deus mecum, invenerunt me haec mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quae fecit, quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite vobis canticum istud, et docete filios Israel, ut memoriter teneant et ore decantent, et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel. Introducam enim eum in terram pro qua iuravi patribus eius, lacte et melle manantem. Cumque comederint et saturati crassatique fuerint, convertentur ad deos alienos et servient eis, et detrahent mihi, et irritum facient pactum meum. Postquam invenerint eum mala multa et afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius quae facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum.

CLI

Scripsit ergo Moyses canticum, et docuit filios Israel. Precepitque dominus Iosue filio Nun, et ait: Confortare et esto robustus. Tu enim introduces filios Israel in terram quam pollicitus sum, et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine atque complevit, precepit Levitis qui portabant archam federis domini, dicens: Tollite librum istum, et ponite eum in latere arche federis domini dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. Ego enim scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam.

Adhuc vivente me et ingrediente vobiscum semper contentiose egistis contra dominum: quanto magis cum mortuus fuero? Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atque doctores, et loquar audientibus eis sermones istos, et invocabo contra eos caelum et terram. Novi enim quod post mortem meam inique agetis, et declinabitis cito de via quam praecepi vobis: et occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu domini, ut irritetis eum per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses audiente universo coetu Israel verba carminis huius, et ad finem usque complevit.

32. Audite caeli quae loquor, audiat terra verba oris mei. Concrescat in pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, et quasi stillae super gramina. Quia nomen domini invocabo: date magnificentiam deo nostro. Dei perfecta sunt opera, et omnes viae eius iudicia: deus fidelis et absque ulla iniquitate, iustus et rectus. Peccaverunt ei, et non filii eius in sordibus: generatio prava atque perversa. Haeccine reddis domino, popule stulte et insipiens? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit et creavit te? Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: maiores tuos, et dicent tibi. Quando dividebat altissimus gentes: quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel. Pars autem domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris et vastae solitudinis: circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumpsit eum, atque portavit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit: et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Butyrum de armento, et lac de ovibus cum adipe agnorum, et arietum filiorum Basan: et hircos cum medulla tritici, et sanguinem uvae biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus, et recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit deum factorem suum, et recessit a deo salutari suo. Provocaverunt eum in diis alienis, et in abominationibus ad iracundiam concitaverunt. Immolaverunt daemoniis et non deo, diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. Deum qui te genuit dereliquisti, et oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus, et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et filiae. Et ait: Abscondam faciem meam ab eis, et considerabo novissima eorum: generatio enim perversa est, et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat deus, et irritaverunt in vanitatibus suis: et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima: devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, et intus pavor: iuvenem simul ac virginem, lactentem cum homine sene. Et dixi: Ubinam sunt? Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum, et dicerent: Manus nostra excelsa, et non dominus fecit haec omnia. Gens absque consilio est et sine prudentia. Utinam saperent et intelligerent, ac novissima providerent. Quomodo persequatur unus mille, et duo fugent decem milia? nonne ideo, quia deus suus vendidit eos, et dominus conclusit illos? Non enim est deus noster ut dii eorum: et inimici nostri sunt iudices. De vinea Sodomorum vinea eorum, et de suburbanis Gomorrhae: uva eorum uva fellis, et botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum, et venenum aspidum insanabile. Nonne haec condita sunt apud me, et signata in thesauris meis? Mea est ultio, et ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: iuxta est dies perditionis, et adesse festinant tempora. Iudicabit dominus populum suum, et in servis suis miserebitur: videbit quod infirmata sit manus, et clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt. Et dicet: Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam? De quorum victimis comedebant adipes, et bibebant vinum libaminum: surgant et opitulentur vobis, et in necessitate vos protegant. Videte quod ego sim solus, et non sit alius deus praeter me: ego occidam et ego vivere faciam: percutiam et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. Levabo ad caelum manum meam, et dicam: Vivo ego in aeternum. Si acuero ut fulgur gladium meum, et arripuerit iudicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, et his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine, et gladius meus devorabit carnes, de cruore occisorum, et de captivitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terrae populi sui. Venit ergo Moyses, et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi, ipse et Iosue filius Nun. Complevitque omnes sermones istos loquens ad universum Israel, et dixit ad eos: Ponite corda vestra in omnia verba quae ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris, custodire et facere et implere universa quae scripta sunt legis huius: quia non incassum praecepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent: quae facientes longo perseveretis tempore in terra, ad quam Iordane transmisso ingredimini possidendam. Locutusque est dominus ad Moysen in eadem die, dicens: Ascende in montem istum Abarim, id est transituum, in montem Nebo, qui est in terra Moab contra Iericho: et vide terram Chanaan, quam ego tradam filiis Israel obtinendam, et morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis, sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, et appositus populis suis. Quia praevaricati estis contra me in medio filiorum Israel ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin: et non sanctificastis me inter filios Israel. E contra videbis terram, et non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

33. Haec est benedictio, qua benedixit Moyses homo dei filiis Israel ante mortem suam, et ait: Dominus de Sinai venit, et de Seir ortus est nobis: apparuit de monte Pharan, et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex. Dilexit populos, omnes sancti in manu illius sunt: et qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Legem praecepit nobis Moyses, hereditatem multitudinis Iacob. Erit apud rectissimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Israel. Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero. Haec est Iudae benedictio: Audi domine vocem Iudae, et ad populum suum introduc eum: manus eius pugnabunt pro eo, et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait: Perfectio tua, et doctrina tua viro sancto tuo, quem probasti in temptatione, et iudicasti ad aquas contradictionis: qui dixit patri suo, et matri suae: Nescio vos: et fratribus suis: Ignoro illos: et nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, et pactum tuum servaverunt, iudicia tua o Iacob, et legem tuam o Israel: ponent thymiama in furore tuo, et holocaustum super altare tuum. Benedic domine fortitudini eius, et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: et qui oderunt eum, non consurgant. Et Beniamin ait: Amantissimus domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet. Ioseph quoque ait: De benedictione domini terra eius, de pomis caeli, et rore, atque abysso subiacente. De pomis fructuum solis ac lunae, de vertice antiquorum montium, de pomis collium aeternorum: et de frugibus terrae, et de plenitudine eius. Benedictio illius qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, et super verticem nazaraei inter fratres suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipsis ventilabit gentes usque ad terminos terrae. Hae sunt multitudines Ephraim: et haec milia Manasse. Et Zabulon ait: Laetare Zabulon in exitu tuo, et Issachar in tabernaculis tuis. Populos ad montem vocabunt: ibi immolabunt victimas iustitiae. Qui inundationem maris quasi lac sugent, et thesauros absconditos harenarum. Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quasi leo requievit, cepitque brachium et verticem. Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus: qui fuit cum principibus populi, et fecit iustitias domini, et iudicium suum cum Israel. Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Basan. Et Nephtali dixit,

Neptalim abundantia perfruetur, et plenus erit benedictionibus domini: mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait. Benedictus in filiis aser: sit placens fratribus suis, et tingat in oleo pedem suum: ferrum et calciamentum eius. Sicut dies iuventutis tue: ita et senectus tua. Non est deus alius ut deus rectissimi. Ascensor celi auxiliator tuus: magnificentia eius discurrunt nubes. Habitaculum eius sursum: et subter brachia sempiterna. Eiciet a facie tua inimicum dicetque. Conterere. Habitabit israel confidenter et solus. Oculus iacob in terra frumenti et vini: celique caligabunt rore. Beatus es tu israel. Quis similis tui popule qui salvaris in domino? Scutum auxilii tui, et gladius glorie tue. Negabunt te inimici tui, et tu eorum colla calcabis.

34 Ascendit ergo moyses de campestribus moab super montem nebo in verticem fasga contra iericho. Ostenditque ei dominus omnem terram galaad usque dan, et universum neptalim, terramque ephraim et manasse, et omnem terram iuda usque ad mare novissimum, et australem partem, et latitudinem campi iericho civitatis palmarum usque segor. Dixitque dominus ad eum. Hec est terra pro qua iuravi abraham isaac et iacob, dicens. Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, et non transibis ad illam. Mortuusque est ibi moyses servus domini in terra moab iubente domino: et sepelivit eum in valle terre moab contra phogor: et non cognovit homo sepulchrum eius usque in presentem diem. Moyses centum viginti annorum erat quando mortuus est: non caligavit oculus eius nec dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii israel in campestribus moab triginta diebus: et completi sunt dies planctus lugentium moysen. Iosue vero filius nun repletus est spiritu sapientie, quia moyses posuit super eum manus suas: et obedierunt ei filii israel. Feceruntque sicut precepit dominus moysi. Et non surrexit propheta ultra in israel sicut moyses: quem nosset dominus facie ad faciem in omnibus signis atque portentis, que misit per eum ut faceret in terra egypti pharaoni et omnibus servis eius universeque terre illius: et cunctam manum robustam: magnaque mirabilia que fecit moyses coram universo israel.

Explicit liber addabarim .i. deuteronomium. Incipit prefatio sancti ieronimi presbiteri in libro ihesu naue et iudicum.

Tandem finito pentatheuco moysi velut grandi fenore liberati: ad iesum filium naue manum mittimus: quem hebrei iosue ben nun .i. iosue filium nun vocant: et ad iudicum librum quem sophtim appellant. Ad ruth quoque et hester quos hisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem ut sillabas hebraicorum nominum et distinctiones per membra divisas diligens scriptor conservet: ne et noster labor et illius studium pereat. Et ut in primis quod sepe testatus sum sciat me non in reprehensionem veterum nova cudere, sicut amici mei criminantur: sed pro virili parte offerre lingue mee hominibus quos tamen nostra delectant, ut pro grecorum exaplois que et sumptu et labore maximo indigent: editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint: hec illis conferentes inveniant quod requirunt. Maxime cum apud latinos tot sint exemplaria quot codices: et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius: et sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Vel suscipiens si placet, vel contempnens si displicet: memineritque illorum versuum. Os tuum habundavit nequitia, et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tue ponebas scandalum: hec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem tuam. Que enim audientis utilitas est nos laborando sudare et alios detrahendo laborare? Dolere iudeos quod calumpniandi et irridendi christianos sit eis oblata occasio: et ecclesie homines id despicere, immo lacerare unde adversarii torqueantur? Quod si veteris eis tantum interpretatio placet que et mihi non displicet: et nichil extra recipiendum putant: cur ea que sub asteriscis et obelis vel addita vel amputata leguntur neglegunt? Quare danielem iuxta theodotionis translationem ecclesie susceperunt? Cur origenem mirantur et eusebium pamphili cunctas editiones similiter disserentes? Aut que stultitia postquam vera dixeris proferre que falsa sint? Unde autem in novo testamento probare poterunt assumpta testimonia que in libris veteribus non habentur? Hec diximus ne omnino calumpniantibus tacere videamur. Ceterum post sancte paule dormitionem cuius vita virtutis exemplum est: et hos libros quos eustochio virgini christi negare non potui decrevimus dum spiritus hos reget artus prophetarum explanationi incumbere: et omissum iam diu opus quasi quodam postliminio repetere. Presertim cum et admirabilis sanctusque vir pammachius hoc idem litteris flagitet: et nos ad patriam festinantes mortiferos sirenarum cantus surda debeamus aure transire.

Incipit argumentum.

Ihesus filius naue in typum domini non solum in gestis verum et in nomine transit iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestisque ierusalem spiritualia regna describit.

Incipit liber iosue bennun.

I. Et factum est ut post mortem moysi servi domini loqueretur dominus ad iosue filium nun ministrum moysi, et diceret ei. Moyses servus meus mortuus est: surge et transi iordanem istum tu et omnis populus tecum, in terram quam ego dabo filiis israel. Omnem locum quem calcaverit vestigium pedis vestri vobis tradam, sicut locutus sum moysi. A deserto et libano usque ad fluvium magnum eufraten, omnis terra etheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester. Nullus vobis poterit resistere cunctis diebus vite tue. Sicut fui cum moyse ero et tecum: non dimittam nec derelinquam te. Confortare et esto robustus. Tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi patribus tuis ut traderem eam illis. Confortare ergo et esto robustus valde: ut custodias et facias omnem legem quam precepit tibi moyses servus meus. Ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram: ut intelligas cuncta que agis. Non recedat volumen legis huius de ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus: ut custodias et facias omnia que scripta sunt in eo. Tunc diriges viam tuam: et intelliges eam. Ecce precipio tibi: confortare et esto robustus. Noli metuere et noli timere quoniam tecum est dominus deus tuus in omnibus ad quecumque perrexeris.

II. Precepitque iosue principibus populi dicens. Transite per medium castrorum, et imperate populo ac dicite. Preparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis iordanem et intrabitis ad possidendam terram quam dominus deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque et gaditis et dimidie tribui manasse ait. Mementote sermonis quem precepit vobis moyses famulus domini dicens. Dominus deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestre et filii ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis moyses trans iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu et pugnate pro eis donec det requiem dominus fratribus vestris sicut et vobis dedit: et possideant ipsi quoque terram quam dominus deus vester daturus est eis. Et sic revertemini in terram possessionis vestre et habitabitis in ea: quam dedit vobis moyses famulus domini trans iordanem contra solis ortum. Responderuntque ad iosue atque dixerunt. Omnia que precepisti nobis faciemus: et quocumque miseris ibimus.

Sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obediemus et tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyse. Qui contradixerit ori tuo, et non obedierit cunctis sermonibus quos praeceperis ei, moriatur: tu tantum confortare, et viriliter age.

2. Misit igitur Iosue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito: et dixit eis: Ite, et considerate terram, urbemque Iericho. Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, et quieverunt apud eam. Nuntiatumque est regi Iericho, et dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel, ut explorarent terram. Misitque rex Iericho ad Rahab, dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, et ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, et omnem terram considerare venerunt. Tollensque mulier viros, abscondit, et ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam unde essent: cumque porta clauderetur in tenebris, et illi pariter exierunt, nescio quo abierunt: persequimini cito, et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suae, operuitque eos stipula lini, quae ibi erat. Hi autem qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam quae ducit ad vadum Iordanis: illisque egressis statim porta clausa est. Necdum obdormierant qui latebant, et ecce mulier ascendit ad eos, et ait: Novi quod tradiderit Dominus vobis terram: etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terrae. Audivimus quod siccaverit Dominus aquas maris Rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Aegypto: et quae feceritis duobus Amorrhaeorum regibus, qui erant trans Iordanem: Sehon et Og, quos interfecistis. Et haec audientes pertimuimus, et elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester ipse est Deus in caelo sursum, et in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum, ut salvetis patrem meum et matrem, fratres ac sorores meas, et omnia quae illorum sunt, et eruatis animas nostras de morte. Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam et veritatem. Demisit ergo eos per funem de fenestra: domus enim eius haerebat muro. Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne forte occurrant vobis revertentes: ibique latete tribus diebus, donec redeant, et sic ibitis per viam vestram. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus a iuramento hoc, quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram, signum non fuerit funiculus iste coccineus, et ligaveris eum in fenestra, per quam nos demisisti: et patrem tuum ac matrem, fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam. Qui ostium domus tuae egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius, et nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit. Quod si nos prodere volueris, et sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc iuramento, quo adiurasti nos. Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat: dimittensque eos ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes pervenerunt ad montana, et manserunt ibi tres dies, donec reverterentur qui fuerant persecuti: quaerentes enim per omnem viam, non reppererunt eos. Quibus urbem ingressis, reversi sunt, et descenderunt exploratores de monte: et transmisso Iordane, venerunt ad Iosue filium Nun, narraveruntque ei omnia quae acciderant sibi, atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, et timore prostrati sunt cuncti habitatores eius.

3. Igitur Iosue de nocte consurgens movit castra: egredientesque de Setim, venerunt ad Iordanem, ipse, et omnes filii Israel, et morati sunt ibi tres dies. Quibus evolutis, transierunt praecones per castrorum medium, et clamare coeperunt: Quando videritis arcam foederis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticae portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini praecedentes: sitque inter vos et arcam spatium cubitorum duum millium: ut procul videre possitis, et nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam: et cavete ne appropinquetis ad arcam. Dixitque Iosue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam foederis, et praecedite populum. Qui iussa complentes, tulerunt, et ambulaverunt ante eos. Dixitque Dominus ad Iosue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel: ut sciant quod sicut cum Moyse fui, ita et tecum sim. Tu autem praecipe sacerdotibus, qui portant arcam foederis, et dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquae Iordanis, state in ea. Dixitque Iosue ad filios Israel: Accedite huc, et audite verbum Domini Dei vestri. Et rursum: In hoc, inquit, scietis quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chananaeum et Hethaeum, Hevaeum et Pherezaeum, Gergesaeum quoque et Iebusaeum, et Amorrhaeum. Ecce arca foederis Domini omnis terrae antecedet vos per Iordanem. Parate duodecim viros de tribubus Israel, singulos per singulas tribus. Et cum posuerint vestigia pedum sacerdotes, qui portant arcam Domini Dei universae terrae, in aquis Iordanis, aquae, quae inferiores sunt, decurrent atque deficient: et quae desuper veniunt, in una mole consistent. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Iordanem: et sacerdotes, qui portabant arcam foederis, pergebant ante eum. Ingressisque eis Iordanem, et pedibus eorum tinctis, in parte aquae (Iordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat), steterunt aquae descendentes in uno loco, et instar montis intumescentes apparebant procul ab urbe, quae vocatur Adom usque ad locum Sarthan: quae autem inferiores erant, in mare solitudinis (quod nunc vocatur Mortuum) descenderunt, usque quo omnino deficerent. Populus autem incedebat contra Iordanem: et sacerdotes, qui portabant arcam foederis Domini, stabant super siccam humum in medio Iordanis accincti, omnisque populus per arentem alveum transibat.

4. Quibus transgressis, dixit Dominus ad Iosue: Elige duodecim viros singulos per singulas tribus: et praecipe eis ut tollant de medio Iordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavitque Iosue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus, et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Iordanis medium, et portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, iuxta numerum filiorum Israel, ut sit signum inter vos: et quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aquae Iordanis ante arcam foederis Domini, cum transiret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in aeternum. Fecerunt ergo filii Israel sicut praecepit eis Iosue, portantes de medio Iordanis alveo duodecim lapides, ut ei Dominus imperarat, iuxta numerum filiorum Israel, usque ad locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos. Alios quoque duodecim lapides posuit Iosue in medio Iordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam foederis: et sunt ibi usque in praesentem diem. Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Iordanis medio, donec omnia complerentur, quae Iosue ut loqueretur ad populum praeceperat Dominus, et dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, et transiit. Cumque transissent omnes, transivit et arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum. Filii quoque Ruben et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati praecedebant filios Israel, sicut eis praeceperat Moyses: et quadraginta pugnatorum millia per turmas et cuneos, incedebant per plana atque campestria urbis Iericho. In illo die magnificavit Dominus Iosue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timuerant Moysen, dum adviveret. Dixitque ad eum: Praecipe sacerdotibus, qui portant arcam foederis, ut ascendant de Iordane. Qui praecepit eis, dicens: Ascendite de Iordane. Cumque ascendissent portantes arcam foederis Domini, et siccam humum calcare coepissent, reversae sunt aquae in alveum suum, et fluebant sicut ante consueverant. Populus autem ascendit de Iordane decimo die mensis primi, et castrametati sunt in Galgalis contra orientalem plagam urbis Iericho. Duodecim quoque lapides, quos de Iordanis alveo sumpserant, posuit Iosue in Galgalis, et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos, et dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transivit Israel Iordanem istum, siccante Domino Deo vestro aquas eius in conspectu vestro, donec transiretis: sicut fecerat prius in mari Rubro, quod siccavit donec transiremus: ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, ut vos

IESU N.

VII

5. timeatis dominum deum vestrum omni tempore. Postquam igitur audierunt omnes reges Amorreorum qui habitabant trans Iordanem ad occidentalem plagam, et cuncti reges Chanaan qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccasset dominus fluenta Iordanis coram filiis Israel donec transirent: dissolutum est cor eorum, et non remansit in eis spiritus timentium introitum filiorum Israel. Eo tempore ait dominus ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel. Fecit quod iusserat dominus: et circumcidit filios Israel in colle praeputiorum. Haec autem causa est secundae circumcisionis. Omnis populus qui egressus est ex Aegypto generis masculini, universi bellatores viri mortui sunt in deserto per longissimos viae circuitus, qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per quadraginta annos itineris latissimae solitudinis incircumcisus fuit, donec consumerentur qui non audierant vocem domini, et quibus ante iuraverat ut ostenderet eis terram lacte et melle manantem. Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi sunt a Iosue: quia sicut nati fuerant in praeputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat. Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco donec sanarentur. Dixitque dominus ad Iosue: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala usque in praesentem diem. Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt phase quartadecima die mensis ad vesperam in campestribus Iericho: et comederunt de frugibus terrae die altero, azymos panes et polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terrae, nec usi sunt ultra illo cibo filii Israel: sed comederunt de frugibus praesentis anni terrae Chanaan. Cum autem esset Iosue in agro urbis Iericho: levavit oculos, et vidit virum stantem contra se evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum et ait: Noster es an adversariorum? Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus domini, et nunc venio. Cecidit Iosue pronus in terram, et adorans ait: Quid dominus meus loquitur ad servum suum? Solve, inquit, calciamentum tuum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas sanctus est. Fecitque Iosue ut sibi fuerat imperatum.

VIII

Iericho autem clausa erat atque munita timore filiorum Israel, et nullus egredi audebat aut ingredi. Dixitque dominus ad Iosue: Ecce dedi in manu tua Iericho et regem eius, omnesque fortes viros. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus. Septimo autem die sacerdotes tollant septem bucinas quarum usus est in iubileo, et praecedant arcam foederis. Septiesque circuibitis civitatem: et sacerdotes clangent bucinis. Cumque insonuerit vox tubae longior atque concisior, et in auribus vestris increpuerit: conclamabit omnis populus vociferatione maxima, et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra quem steterint. Vocavit ergo Iosue filius Nun sacerdotes: et dixit ad eos: Tollite arcam foederis domini, et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum bucinas, et incedant ante arcam domini. Ad populum quoque ait: Ite, et circuite civitatem armati praecedentes arcam domini. Cumque Iosue verba finisset, et septem sacerdotes septem bucinis clangerent ante arcam foederis domini, omnisque praecederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac bucinis omnia concrepabant. Praeceperat autem Iosue populo dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis: clamate et vociferamini. Circuivit ergo arca domini civitatem semel per diem et reversa in castra mansit ibi. Igitur Iosue de nocte consurgente tulerunt sacerdotes arcam domini et septem ex eis septem bucinas quarum in iubileis usus est. Praecedebantque arcam domini ambulantes atque clangentes, et armatus populus ibat ante eos. Vulgus autem reliquum sequebatur arcam: et bucinis personabat. Circuieruntque civitatem secundo die semel: et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo diluculo consurgentes circuierunt urbem sicut dispositum erat septies. Cumque septimo circuitu clangerent bucinis sacerdotes: dixit Iosue ad omnem Israel: Vociferamini. Tradidit enim vobis dominus civitatem. Sitque civitas haec anathema, et omnia quae in ea sunt domino. Sola Rahab meretrix vivat cum universis qui cum ea in domo sunt: abscondit enim nuntios quos direximus. Vos autem cavete ne de his quae praecepta sunt quippiam contingatis, et sitis praevaricationis rei: et omnia castra Israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem auri et argenti fuerit et vasorum aeneorum ac ferri domino consecretur: repositum in thesauris eius. Igitur vociferante populo et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit: muri illico corruerunt: et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. Ceperuntque civitatem et interfecerunt omnia quae erant in ea, a viro usque ad mulierem: ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt.

IX

Duobus autem viris qui exploratores missi fuerant dixit Iosue: Ingredimini domum mulieris meretricis et producite eam omniaque quae illius sunt: sicut illi iuramento firmastis. Ingressique iuvenes eduxerunt Rahab et parentes eius, fratres quoque et cunctam supellectilem ac cognationem illius: et extra castra Israel manere fecerunt. Urbem autem et omnia quae in ea erant succenderunt absque argento et auro et vasis aeneis ac ferro quae in aerarium domini consecrarunt. Rahab vero meretricem et domum patris eius atque omnia quae habebat fecit Iosue vivere: et habitaverunt in medio Israel usque in praesentem diem, eo quod absconderit nuntios quos miserat ut explorarent Iericho.

XII

In tempore illo imprecatus est Iosue dicens: Maledictus vir coram domino, qui suscitaverit et aedificaverit urbem Iericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in novissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo dominus cum Iosue: et nomen eius vulgatum est in omni terra.

XIII

Filii autem Israel praevaricati sunt mandatum, et usurpaverunt de anathemate. Nam Achar filius Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusque est dominus contra filios Israel. Cumque mitteret Iosue de Iericho viros contra Hai quae est iuxta Bethaven ad orientalem plagam oppidi Bethel: dixit eis: Ascendite et explorate terram. Qui praecepta complentes exploraverunt Hai: et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria milia virorum pergant et deleant civitatem. Quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis Hai: et corruerunt ex eis triginta et sex homines. Persecutique sunt eos adversarii de porta usque Sabarim: et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi: et instar aquae liquefactum est. Iosue vero scidit vestimenta sua: et cecidit pronus in terram coram arca domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israel: miseruntque pulverem super capita sua. Et dixit Iosue: Heu domine deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrei et perderes? Utinam ut coepimus mansissemus trans Iordanem. Mi domine deus quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem? Audient Chananei et omnes habitatores terrae, ac pariter conglobati circumdabunt nos: atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies magno nomini tuo? Dixitque dominus ad Iosue: Surge, cur iaces pronus in terra? Peccavit Israel: et praevaricatus est pactum meum. Tuleruntque de anathemate: et furati sunt atque mentiti: et absconderunt inter vasa sua. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet: quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum: donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum et dic eis: Sanctificamini in crastinum. Haec enim dicit dominus deus Israel: Anathema in medio tui est Israel. Non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. Accedetisque mane singuli per tribus vestras, et quamcumque tribum sors invenerit accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros. Et quicumque in hoc facinore fuerit deprehensus comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam praevaricatus est pactum domini, et fecit nefas in Israel. Surgens itaque Iosue mane applicavit Israel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. Quae cum iuxta familias suas esset oblata inventa est

familia Zare, illam quoque per viros offerens, repperit Zabdi: cuius domum in singulos dividens viros, invenit Achar filium Carmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda. Et ait ad Achar: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Respondítque Achar Iosue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repperere cuncta abscondita in eodem loco, et argentum simul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ea ad Iosue, et ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achar filium Zare, argentumque et pallium, et auream regulam, filiosque eius et filias, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem, et omnis Israel cum eo, duxerunt eos ad vallem Achor: ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel: et cuncta quae illius erant, igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, vallis Achor, usque hodie.

XIIII. 8. Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Hai. Ecce tradidi in manu tua regem eius et populum, urbemque et terram. Faciesque urbi Hai, et regi eius, sicut fecisti Iericho, et regi illius: praedam vero et omnia animantia diripietis vobis: pone insidias urbi post eam. Surrexitque Iosue, et omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: et electa triginta milia virorum fortium misit nocte, praecepitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem: nec longius recedatis: et eritis omnes parati. Ego autem et reliqua multitudo quae mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, sicut ante fecimus, fugiemus, et terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus, et illis persequentibus, consurgetis de insidiis, et vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam. Sic facietis omnia ut iussi. Dimisitque eos, et perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel et Hai, ad occidentalem plagam urbis Hai. Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. Surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. Cumque venissent et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos vallis media erat. Quinque autem milia viros elegerat, et posuerat in insidiis inter Bethaven et Hai, ex occidentali parte eiusdem civitatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Iosue nocte illa, et stetit in vallis medio. Quod cum vidisset rex Hai, festinavit mane, et egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans quod post tergum laterent insidiae. Iosue vero et omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, et fugientes per viam solitudinis. At illi vociferantes pariter, et se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent a civitate, et ne unus quidem in urbe Hai et Bethel remansisset, qui non persequeretur Israel, sicut eruperant aperta oppida relinquentes, dixit Dominus ad Iosue: Leva clypeum qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam. Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiae quae latebant surrexerunt confestim: et pergentes ad civitatem, ceperunt, et succenderunt eam. Viri autem civitatis qui persequebantur Iosue, respicientes et videntes fumum urbis ad caelum usque conscendere, non potuerunt ultra huc illucque diffugere: praesertim cum hi qui simulaverant fugam, et tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissime restitissent. Vidensque Iosue et omnis Israel quod capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai. Siquidem et illi qui ceperant et succenderant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire coeperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii caederentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur, regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, et obtulerunt Iosue. Igitur omnibus interfectis qui Israelem ad deserta tendentem fuerant persecuti, et in eodem loco gladio corruentibus, reversi filii Israel percusserunt civitatem. Erant autem qui in eodem die conciderant a viro usque ad mulierem, duodecim milia hominum, omnes urbis Hai. Iosue vero non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai. Iumenta autem et praedam civitatis diviserunt sibi filii Israel, sicut praeceperat Dominus Iosue. Qui succendit urbem, et fecit eam tumulum sempiternum. Regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vesperum et solis occasum. Praecepitque Iosue, et deposuerunt cadaver eius de cruce: proieceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno acervo lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Tunc aedificavit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal, sicut praeceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, et scriptum est in volumine legis Moysi: altare autem de lapidibus impolitis quos ferrum non tetigit: et obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas. Et scripsit super lapides deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel. Omnis autem populus, et maiores natu, ducesque ac iudices stabant ex utraque parte arcae, in conspectu sacerdotum qui portabant arcam foederis Domini, ut advena ita et indigena. Media pars eorum iuxta montem Garizim, et media iuxta montem Hebal, sicut praeceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel. Post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta quae scripta erant in legis volumine. Nihil ex his quae Moyses iusserat, reliquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus ac parvulis, et advenis qui inter eos morabantur.

9. XV. Quibus auditis, cuncti reges trans Iordanem qui versabantur in montanis et campestribus, in maritimis ac litore maris magni, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum, Hethaeus et Amorrhaeus, Chananaeus, Pherezaeus, et Hevaeus, et Iebusaeus, congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Iosue et Israel uno animo, eademque sententia.

XVI. At hi qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quae fecerat Iosue Iericho et Hai, et callide cogitantes, tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes, et utres vinarios scissos atque consutos, calceamentaque perantiqua, quae ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, induti veteribus vestimentis: panes quoque quos portabant ob viaticum, duri erant, et in frusta comminuti. Perrexeruntque ad Iosue, qui tunc morabatur in castris Galgalae, et dixerunt ei, atque simul omni Israel: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes. Responderuntque viri Israel ad eos, atque dixerunt: Ne forsitan in terra quae nobis sorte debetur, habitetis, et non possimus foedus inire vobiscum. At illi ad Iosue: Servi, inquiunt, tui sumus. Quibus Iosue: Quinam, ait, estis vos? et unde venistis? Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiae eius, cuncta quae fecit in Aegypto, et duobus Amorrhaeorum regibus trans Iordanem, Sehon regi Esebon, et Og regi Basan, qui erat in Astaroth: dixeruntque nobis seniores et omnes habitatores terrae nostrae: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, et occurrite eis, et dicite: Servi vestri sumus, foedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus, nunc sicci facti sunt, et vetustate nimia comminuti. Utres vini novos implevimus, nunc rupti sunt et soluti. Vestes et calceamenta quibus induimur, et quae habemus in pedibus, ob longitudinem largioris viae trita sunt, et paene consumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum, et os Domini non interrogaverunt. Fecitque Iosue cum eis pacem, et inito foedere pollicitus est quod non occiderentur. Principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies autem tres

Ecce quadam . simplex est pugna fidelis . prophetie quod dicit . quibus erat paulus et ephesii . sicut ipse dicit : Non est pugna adversus carnem et sanguinem . sed adversus principes et potestates et adversus rectores tenebrarum . Interiores adversus carnem et sanguinem . hii scilicet qui adhuc carnalibus uiciis et fragilitatibus inpugnant . quod et [illegible] ... hoc loco indicatum puto . Gabaonitis enim bellum indictum est a . v . regibus . huius qui impii sunt . A . v . corporis sensibus ... aliquem horum unum quemque nocere est cadere in peccatis . hii . v . reges Gabaonitas . i . carnales homines impugnant .

IESVE

Aug. Forte hoc nomen uniuersale fuit omnium ... non una sed plures in his vii . hoc nomine censerentur . ... una de vii . que amorreorum ipse uocauit .

Aug. Sic post hec de gabaonitis [illegible] ... non ei placuisset illa uiuatio ... Crediderant deo quod audierant ... suo promisse quod illas gentes subuerteret ... eorum fide quadam in remunerauit . quando perdidit .

Quia omnes scripti in libro vite numerati apud illum qui numerat multitudinem stellarum

in medio eius audierint quod in medio habitarent . et intra eos futuri essent . Moueruntque castra filii israhel et uenerunt in ciuitates eorum die tercio : quarum hec sunt uocabula . Gabaon et caphira et beroth et cariathiarim : et non percusserunt eos quod iurassent eis principes multitudinis in nomine domini dei israhel . Murmurauit itaque omne uulgus contra principes . Qui responderunt eis . Iurauimus illis in nomine domini dei israhel . et idcirco non possumus eos contingere . Sed hoc faciemus eis . Reseruentur quidem ut uiuant . ne contra nos ira domini concitetur si peierauerimus eis . Sed sic uiuant ut in usus uniuerse multitudinis ligna cedant . aquasque conportent . Quibus hec loquentibus . uocauit gabaonitas iosue et dixit eis . Cur nos decipere fraude uoluistis ut diceretis procul ualde habitamus a uobis . cum in medio nostri sitis ? Itaque sub maledictione eritis . et non deficiet de stirpe uestra ligna cedens aquasque conportans in domo dei mei . Qui responderunt . Nunciatum est nobis famulis tuis quod promisisset dominus deus tuus moysi seruo suo ut traderet uobis omnem terram . et disperderet cunctos habitatores eius . Timuimus igitur ualde . et prouidimus animabus nostris uestro terrore conpulsi . et hoc consilium iniuimus . Nunc autem in manu tua sumus : quod tibi bonum et rectum uidetur fac nobis . Fecit ergo iosue ut dixerat : et liberauit eos de manibus filiorum israhel . ut non occiderentur . Decreuitque in illo die esse eos in ministerio cuncti populi et altaris domini : cedentes ligna et aquas portantes usque in presens tempus in loco quem dominus elegisset .

XVII

Que cum audisset adonisedech rex ierusalem . quod scilicet cepisset iosue hai et subuertisset eam sicut enim fecerat iericho et regi eius sic fecit hai et regi illius . et quod transfugissent gabaonite ad israhel . et essent federati eorum : timuit ualde . Urbs enim magna erat gabaon et una regalium ciuitatum et maior oppido hai : omnesque bellatores eius fortissimi . Misit ergo adonisedech rex ierusalem ad oham regem hebron et ad pharam regem hierimoth : ad iaphie quoque regem lachis . et ad dabir regem eglon : dicens . Ascendite ad me et ferte presidium . ut expugnemus gabaon : quia transfugit ad iosue et filios israhel . Congregati igitur ascenderunt . v . reges amorreorum : rex ierusalem . rex hebron . rex hierimoth . rex lachis . rex eglon . simul cum exercitibus suis . et castra metati sunt circa gabaon : oppugnantes eam . Habitatores autem gabaon urbis obsesse miserunt ad iosue qui tunc morabatur in castris apud galgalam : et dixerunt ei . Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorum tuorum . Ascende cito et libera nos : ferque presidium . Conuenerunt enim aduersum nos omnes reges amorreorum : qui habitant in montanis . Ascenditque iosue de galgalis . et omnis exercitus bellatorum cum eo uiri fortissimi .

XVIII

Dixitque dominus ad iosue . Ne timeas eos . in manus enim tuas tradidi illos . Nullus enim tibi ex eis resistere poterit . Irruit itaque iosue super eos repente tota ascendens nocte de galgalis . et conturbauit eos dominus a facie israhel : contriuitque plaga magna in gabaon : ac persecutus est per uiam ascensus bethoron : et percussit usque azeca et maceda . Cumque fugerent filios israhel et essent in descensu bethoron : dominus misit super eos lapides magnos de celo usque azeca : et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis . quam quos gladio percusserant filii israhel . Tunc locutus est iosue domino in die qua tradidit amorreum in conspectu filiorum israhel : dixitque coram eis . Sol contra gabaon ne mouearis . et luna contra uallem ahialon . Steteruntque sol et luna . donec ulcisceretur se gens de inimicis suis . Nonne scriptum est hoc in libro iustorum ? Stetit itaque sol in medio celi : et non festinauit occumbere spatio unius diei . Non fuit antea et postea tam longa dies . obediente domino uoci hominis : et pugnante pro israhel . Reuersusque est iosue cum omni israhel in castra galgale . Fugerunt enim . v . reges .

II

et se absconderunt in spelunca urbis maceda . Nunciatumque est iosue quod inuenti essent . v . reges latentes in spelunca maceda . Qui precepit sociis et ait . Voluite saxa ingentia ad os spelunce . et ponite uiros industrios qui clausos custodiant . Vos autem nolite stare sed persequimini hostes et extremos quosque fugientium cedite . nec dimittatis eos urbium suarum intrare presidia . quos tradidit dominus deus in manus uestras . Cesis ergo aduersariis plaga magna . et usque ad internitionem pene consumptis . hii qui israhel effugere potuerunt ingressi sunt ciuitates munitas . Reuersusque est omnis exercitus ad iosue in maceda ubi tunc erant castra . sanus et integro numero : nullusque contra filios israhel mutire ausus est . Precepitque iosue dicens . Aperite os spelunce et producite ad me . v . reges qui in ea latitant . Feceruntque ministri ut iussi fuerant imperium : et eduxerunt ad eum . v . reges de spelunca . Regem ierusalem . regem hebron . regem hierimoth . regem lachis . regem eglon . Cumque educti essent ad eum uocauit omnes uiros israhel : et ait ad principes exercitus qui secum erant . Ite et ponite pedes super colla regum istorum . Qui cum perrexissent : et subiectorum pedibus colla calcarent : rursum ait ad eos . Nolite timere . nec paueatis . Confortamini et estote robusti : sic enim faciet dominus cunctis hostibus uestris aduersum quos dimicatis . Percussitque iosue et interfecit eos . atque suspendit super . v . stipites . fueruntque suspensi usque ad uesperum . Cumque occumberet sol : precepit sociis ut deponerent eos de patibulis . Quibus depositis : proiecerunt in speluncam in qua latuerant . et posuerunt super os eius saxa ingentia : que permanent usque in presens . Eodem

III

die macedam quoque cepit iosue : et percussit in ore gladii . Regemque illius interfecit . et omnes habitatores eius : non dimisit in ea saltem paruas reliquias . Fecitque regi maceda . sicut fecerat regi iericho . Transiuit cum omni israhel de maceda in lebna et pugnabat contra eam . quam tradidit dominus cum rege suo in manus israhel . Percusseruntque urbem in ore gladii . et omnes habitatores eius . non dimiserunt in ea ullas reliquias . Feceruntque regi lebna . sicut fecerant regi iericho . De lebna transiuit cum omni israhel in lachis : et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam . Tradiditque dominus lachis in manus israhel : et cepit eam die altero atque percussit in ore gladii . omnemque animam que fuerat in ea . sicut fecerat lebna . Eo tempore ascendit yram rex gazer ut auxiliaretur lachis : quem percussit iosue cum omni populo eius usque ad internitionem . Transiuitque de lachis in eglon : et circumdedit atque expugnauit eam eadem die . Percussitque in ore gladii omnes animas que erant in ea : iuxta omnia que fecerat lachis . Ascendit quoque cum omni israhel de eglon in hebron : et pugnauit contra eam . cepitque et percussit in ore gladii . Regem quoque eius et omnia oppida regionis illius . uniuersasque animas que in ea fuerant commorate : non reliquit in ea ullas reliquias . Sicut fecerat eglon sic fecit et hebron : cuncta que in ea repperit consumens gladio . Inde reuersus in dabira : cepit eam atque uastauit . Regem quoque eius et omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii : non dimisit in ea ullas reliquias . Sicut fecerat hebron et lebna et regibus earum . sic fecit dabir et regi illius . Percussit itaque iosue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem et asedoth cum regibus suis . Non dimisit in ea ullas reliquias : sed omne quod spirare poterat interfecit . sicut preceperat ei dominus deus israhel . A cadesbarne usque gazam omnem terram iessen usque gabaon : uniuersosque reges et regiones eorum uno cepit impetu atque uastauit . Dominus enim deus israhel pugnabat pro eo . Reuersusque est cum omni israhel ad locum castrorum in galgala .

IIII

Que cum audisset iabin rex asor : misit ad iobab regem madon et ad regem someron . atque ad regem achsaph : ad reges quoque aquilonis qui habitabant in montanis : et in planitie contra meridiem ceneroth : in campestribus quoque et in regionibus dor iuxta mare . chananeum quoque ab oriente et occidente : et amorreum atque hettheum ac phereseum . et iebuseum in montanis . eueum quoque qui habitabat ad radices hermon in terra masphe . Egressique sunt omnes cum turmis suis populus multus nimis . sicut harena que est in litore maris . equi quoque et currus inmense multitudinis . Conueneruntque omnes reges isti in unum ad aquas merom : ut pugnarent contra israhel . Dixitque dominus ad iosue

Ahialon [admirans] uel [admiratio] uel [moerens] . [illegible] uallis [interpretatur] .

Gabaon uallis [mestitie] uel [pellicula] [interpretatur] .

Ne timeas eos. Cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu israel. Equos eorum subnervabis: et currus igne combures. Venitque iosue et omnis exercitus cum eo adversum illos ad aquas merom subito: et irruerunt super eos: tradiditque illos dominus in manus israel. Qui percusserunt eos et persecuti sunt usque ad sidonem magnam et aquas maserephoth campumque maspha: qui est ad orientalem illius partem. Ita percussit omnes. ut nullas dimitteret ex eis reliquias. Fecitque iosue sicut preceperat ei dominus. Equos eorum subnervavit currusque combussit. Reversusque statim cepit asor: et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitque omnes animas que ibidem morabantur. Non dimisit in ea ullas reliquias: sed usque ad internitionem universa vastavit. ipsamque urbem permit incendio. Et omnes per circuitum civitates regesque earum cepit. percussit atque delevit: sicut preceperat ei moyses famulus domini. Absque urbibus que erant in collibus et in tumulis site: ceteras succendit israel. Unam tantum asor munitissimam flamma consumpsit. Omnemque predam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii israel: cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi servo suo. ita precepit moyses iosue: et ille universa complevit. Non preteriit de universis mandatis. ne unum quidem verbum quod iusserat dominus moysi. Cepit itaque iosue omnem terram montanam et meridianam terramque gessen et planitiem et occidentalem plagam. montemque israel et campestria eius. et partem montis que ascendit seyr. usque baalgad per planitiem libani subter montem hermon. Omnes reges eorum cepit. percussit et occidit. Multo tempore pugnavit iosue contra reges istos. Non fuit civitas que se non traderet filiis israel: preter eveum qui habitabat in gabaon. Omnes bellando cepit. Domini enim sententia fuerat ut indurarentur corda eorum et pugnarent contra israel et caderent: et non mererentur ullam clementiam. ac perirent: sicut preceperat dominus moysi. In tempore illo venit iosue et interfecit enachim de montanis hebron et dabir et anab: et de omni monte iuda et israel: urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe anachim in terra filiorum israel: absque civitatibus gaza et geth. et azoto. in quibus solis relicti sunt. Cepit ergo iosue omnem terram sicut locutus est dominus ad moysen: et tradidit eam in possessionem filiis israel secundum partes et tribus suas quievitque terra a preliis.

Hii sunt reges quos percusserunt filii israel et possederunt terram eorum trans iordanen ad solis ortum. a torrente arnon: usque ad montem hermon. et omnem orientalem plagam que respicit ad solitudinem. Seon rex amorreorum qui habitavit in esebon dominatus est ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon: et medie partis in valle dimidiique galaad usque ad torrentem iaboch qui est terminus filiorum ammon: et a solitudine usque ad mare ceneroth contra orientem et usque ad mare deserti quod est mare salsissimum ad orientalem plagam per viam que ducit bethsimoth: et ab australi parte que subiacet asedoth fasga. Terminus og regis basan de reliquiis raphaim qui habitavit in astaroth et in edrai: et dominatus est in monte hermon et in salacha atque in universa basan usque ad terminos gessuri et machati et dimidie partis galaad terminum seon regis esebon. Moyses famulus domini et filii israel percusserunt eos. Tradiditque terram eorum moyses in possessionem rubenitis et gaditis et dimidie tribui manasse. Hii sunt reges terre quos percussit iosue et filii israel trans iordanen ad occidentalem plagam a baalgad in campo libani usque ad montem cuius pars ascendit in seyr. Tradiditque eam iosue in possessionem tribubus israel singulis partes suas. tam in montanis quam in planis atque campestribus. In asedoth et solitudine. ac meridie etheus fuit et amorreus chananeus et phereseus. eveus et iebuseus. Rex iericho unus. Rex hai que est ex latere bethel unus. Rex ierusalem unus. Rex hebron unus. Rex ierimoth unus. Rex lachis unus. Rex eglon unus. Rex gazer unus. Rex dabir unus. Rex gader unus. Rex herma unus. Rex hered unus. Rex lebna unus. Rex odollam unus. Rex maceda unus. Rex bethel unus. Rex taffua unus. Rex afer unus. Rex afec unus. Rex saron unus. Rex madon unus. Rex asor unus. Rex someron unus. Rex achsaph unus. Rex thenach unus. Rex maggedo unus. Rex cedes unus. Rex iachanam carmeli unus. Rex dor et provincie dor unus. Rex gentium galgal unus. Rex therssa unus. Omnes reges .xxxi.

Iosue senex provecteque etatis erat: et dixit dominus ad eum. Senuisti et longevus es: terraque latissima derelicta est que necdum est sorte divisa. Omnis videlicet galilea philistiim et universa gessuri. A fluvio turbido qui irrigat egyptum usque ad terminos accaron contra aquilonem. Terra chanaan que in quinque regulos philistiim dividitur. gazeos et azotios. aschalonitas. getheos. et accaronitas. Ad meridiem vero sunt evei. Omnis terra chanaan et maara sidoniorum. usque afeca et terminos amorrei eiusque confinia. Libani quoque regio contra orientem. a baalgad sub monte hermon donec ingrediaris emath. Omnium qui habitant in monte libano usque ad aquas maserephoth universique sidonii.

Ego sum qui delebo eos a facie filiorum israel. Veniat ergo in partem hereditatis israel sicut precepi tibi. Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus et dimidie tribui manasse cum qua ruben et gad possederunt terram quam tradidit eis moyses famulus domini trans fluenta iordanis ad orientalem plagam. ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon et in vallis medio. universaque campestria medaba usque dibon: et cunctas civitates seon regis amorrei qui regnavit in esebon usque ad terminos filiorum amon et galaad ac terminum gessuri et machati omnemque montem hermon et universam basan usque salecha: omne regnum og in basan qui regnavit in astaroth et edrai ipse fuit de reliquiis raphaim: percussitque eos moyses atque delevit. Noluerentque disperdere filii israel gessuri et machati: et habitaverunt in medio israel usque in presentem diem. Tribui autem levi non dedit possessionem. sed sacrificia et victime domini dei israel: ipsa est eius hereditas sicut locutus est illi. Dedit ergo moyses possessionem tribui filiorum ruben: iuxta cognationes suas. Fuitque terminus eorum ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon et in valle eiusdem torrentis media: universam planitiem que ducit medaba et esebon. cunctosque viculos earum. qui sunt in campestribus. Dibon quoque et bamoth baal et oppidum baalmaon. et iassa et cedimoth et mephe cariathaim et sabama. et sarathasar in monte convallis. bethphegor. et asedoth fasga et bethiesimoth. Omnes urbes campestres. universaque regna seon regis amorrei qui regnavit in esebon quem percussit moyses cum principibus madian; eveum et recem. et sur. et hur. et rabee. duces seon habitatores terre. Et balaam filium beor ariolum occiderunt filii israel gladio. cum ceteris interfectis. Factusque est terminus filiorum ruben iordanis fluvius. Hec est possessio rubenitarum per cognationes suas. urbium et viculorum. Deditque moyses tribui gad et filiis eius per cognationes suas possessionem cuius hec est divisio. Terminus gazer et omnes civitates galaad. dimidiamque partem terre filiorum amon usque ad aroer que est contra rabba. Et ab esebon usque ramoth. masfe et bethanaim: et a manaim usque ad terminos dabir. In valle quoque betharaam et bethnemra et socoth et saphon: reliquam partem regni seon regis esebon. Huius quoque iordanis finis est usque ad extremam partem maris ceneroth trans iordanen: ad orientalem plagam. Hec est possessio filiorum gad per familias suas: civitates et ville earum. Dedit et dimidie tribui manasse filiisque eius iuxta cognationes suas possessionem. cuius hoc principium est. A manaim universam basan: et cuncta regna og regis basan omnesque vicos iair qui sunt in basan: sexaginta oppida et dimidiam partem galaad. astaroth et edrai urbes regni og in basan. filiis machir filii manasse: dimidie parti filiorum machir iuxta cognationes suas. Hanc possessionem divisit moyses in campestribus moab trans iordanen contra iericho: ad orientalem plagam. Tribui autem levi non dedit possessionem: quoniam dominus deus

14. Hoc est quod possederunt filii Israel in terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos et Iosue filius Nun et principes familiarum per tribus Israel, sorte omnia dividentes, sicut praeceperat Dominus in manu Mosi, novem tribubus et dimidiae tribui. Duabus enim tribubus et dimidiae dederat Moyses trans Iordanem possessionem, absque Levitis qui nihil terrae acceperunt inter fratres suos: sed in eorum successerant locum filii Ioseph in duas divisi tribus, Manasse et Ephraim. Nec acceperunt Levitae aliam in terra partem, nisi urbes ad habitandum, et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua. Sicut praeceperat Dominus Mosi, ita fecerunt filii Israel, et diviserunt terram.

Accesserunt itaque filii Iuda ad Iosue in Galgala, locutusque est ad eum Chaleb filius Iephone Cenezeus: Nosti quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me et te in Cadesbarne. Quadraginta annorum eram quando me misit Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem terram, et nuntiavi ei quod mihi verum videbatur. Fratres autem mei qui ascenderant mecum dissolverunt cor populi: et nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum. Iuravitque Moyses in die illo dicens: Terram quam calcavit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum in aeternum: quia secutus es Dominum Deum meum. Concessit ergo Dominus vitam mihi sicut pollicitus est: usque in praesentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem. Hodie octoginta quinque annorum sum: sic valens ut eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum. Illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat, tam ad bellandum quam ad gradiendum. Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt et urbes magnae atque munitae, si forte sit Dominus mecum, et potuero delere eos sicut promisit mihi. Benedixitque ei Iosue, et tradidit Hebron Chaleb filio Iephone Cenezeo in possessionem. Atque ex eo fuit Hebron Chaleb filio Iephone Cenezeo usque in praesentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israel. Nomen Hebron antea vocabatur Cariatharbe. Adam maximus ibi inter Enacim situs est. Et terra cessavit a proeliis.

15. Igitur sors filiorum Iudae per cognationes suas ista fuit. A termino Edom usque ad desertum Sin contra meridiem, et usque ad extremam partem australis plagae. Initium eius a summitate maris salsissimi, et a lingua eius quae respicit meridiem. Egrediturque contra ascensum Scorpionis, et pertransit in Sina. Ascenditque in Cadesbarne, et pervenit in Esrom, ascendens ad Addaram, et circuiens Carcaa. Atque inde pertransiens in Asemona, et perveniens ad torrentem Aegypti. Eruntque termini eius mare magnum. Hic erit finis meridianae plagae. Ab oriente vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema Iordanis, et ea quae respiciunt aquilonem, a lingua maris usque ad eundem Iordanem fluvium. Ascenditque terminus in Bethagla, et transit ab aquilone in Betharaba, ascendens ad lapidem Boen filii Ruben. Et tendens usque ad terminos Debera de valle Achor, contra aquilonem respiciens Galgala, quae est ex adverso ascensionis Adommim ab australi parte torrentis. Transitque aquas quae vocantur fons Solis, et erunt exitus eius ad fontem Rogel. Ascenditque per convallem filii Ennom ex latere Iebusaei ad meridiem, haec est Ierusalem: et inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad occidentem, in summitate vallis Raphaim contra aquilonem. Pertransitque a vertice montis usque ad fontem aquae Nepthoa, et pervenit usque ad vicos montis Ephron. Inclinaturque in Baala, quae est Cariathiarim, id est urbs silvarum. Et circuit de Baala contra occidentem usque ad montem Seir. Transitque iuxta latus montis Iarim ad aquilonem in Cheslon. Et descendit in Bethsames, transitque in Thamna. Et pervenit contra aquilonem partis Accaron ex latere. Inclinaturque Sechrona, et transit montem Baala. Pervenitque in Iebneel, et magni maris contra occidentem fine concluditur. Hi sunt termini filiorum Iuda per circuitum in cognationibus suis.

Chaleb vero filio Iephone dedit partem in medio filiorum Iuda, sicut praeceperat ei Dominus: Cariatharbe patris Enac, ipsa est Hebron. Delevitque ex ea Chaleb tres filios Enac, Sisai et Ahiman et Tholmai de stirpe Enac. Atque inde conscendens venit ad habitatores Dabir, quae prius vocabatur Cariathsepher, id est civitas litterarum. Dixitque Chaleb: Qui percusserit Cariathsepher, et ceperit eam, dabo illi Axam filiam meam uxorem. Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Chaleb iunior, deditque ei Axam filiam suam uxorem. Quae cum pergerent simul, suasa est a viro suo ut peteret a patre suo agrum. Suspiravitque ut sedebat in asino. Cui Chaleb: Quid habes? inquit. At illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram australem et arentem dedisti mihi, iunge et irriguam. Dedit itaque ei Chaleb irriguum superius et inferius. Haec est possessio tribus filiorum Iuda per cognationes suas. Eruntque civitates ab extremis partibus filiorum Iuda iuxta terminos Edom a meridie: Cabseel et Eder et Iagur, et Cina et Dimona et Adada, et Cedes et Asor et Iethnan, Ziph et Telem et Baloth, et Asor nova, et Carioth, Hesron, haec est Asor. Amam, Sama, et Molada, et Asergadda, et Hassemon, et Bethphelet, et Asersual, et Bersabee et Baziothia, et Baala, et Iim et Esem, et Eltholad et Xil et Harma, et Siceleg et Medemena et Sensenna, et Lebaoth et Selim, et Aen et Remmon. Omnes civitates viginti novem, et villae earum. In campestribus vero: Esthaol et Sarea et Asena, et Zanoe et Engannim, Taphua et Enaim, et Ierimoth et Adullam, Soco et Azeca, et Saraim et Adithaim et Gedera et Giderothaim: urbes quattuordecim, et villae earum. Sanan et Hadesa et Magdalgad, Delean et Mesphe et Iecthel, Lachis et Bascath et Eglon, Chebbon et Leheman et Cethlis, et Gideroth et Bethdagon et Neema et Maceda: civitates sedecim, et villae earum. Labana et Ether et Asan, Iephtha et Esna et Nesib, et Ceila et Achzib et Maresa: civitates novem, et villae earum. Accaron cum vicis et villulis suis. Ab Accaron usque ad mare: omnia quae vergunt ad Azotum et viculos eius. Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis, usque ad torrentem Aegypti, et mare magnum terminus eius. Et in monte: Samir et Iether et Socoth, et Danna et Cariathsenna, haec est Dabir. Anab et Isthemo et Anim, Gosen et Olon et Gilo: civitates undecim, et villae earum. Arab et Ruma et Esaan, et Ianum et Bethtaphua et Apheca, Athmatha et Cariatharbe, haec est Hebron, et Sior: civitates novem, et villae earum. Maon et Chermel et Ziph et Iote, Iezrahel et Iucadam et Zanoe, Accaim, Gabaa et Thamna: civitates decem, et villae earum. Alul et Bethsur et Gedor, Mareth et Bethanoth et Eltheco: civitates sex, et villae earum. Cariathbaal, haec est Cariathiarim urbs silvarum, et Arebba: civitates duae, et villae earum. In deserto Betharaba, Meddin et Sachacha, et Nebsan et civitas salis et Engaddi: civitates sex, et villae earum. Iebusaeum autem habitatorem Ierusalem non potuerunt filii Iuda delere, habitavitque Iebusaeus cum filiis Iuda in Ierusalem usque in praesentem diem.

16. Cecidit quoque sors filiorum Ioseph ab Iordane contra Iericho et aquas eius ab oriente: solitudo quae ascendit de Iericho ad montana Bethel. Et egreditur de Bethel Luzam, transitque terminum Archi Atharoth. Et descendit ad occidentem iuxta terminum Iephleti, usque ad terminos Bethoron inferioris et Gazer, finiunturque regiones eius mari magno. Possederuntque filii Ioseph Manasse et Ephraim. Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas. Et possessio eorum contra orientem Atharothaddar usque Bethoron superiorem. Egrediunturque confinia in mare. Machmethath vero aquilonem respicit, et circuit terminos contra orientem in Thanathselo, et pertransit ab oriente Ianoe. Descenditque de Ianoe in Atharoth et Naaratha. Et pervenit in Iericho, egrediturque ad Iordanem. De Taphua pertransit contra mare in vallem arundineti, suntque egressus eius in mare salsissimum. Haec est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas. Urbesque quae separatae sunt filiis Ephraim in medio possessionis

Glossa. Israel vesuanis gentibus erudiendus cum malis diu miminis[?] viciis: elacio inimicis nostre conspiciuntur et impuris resistentibus: discit: quod ex se maiora non subigit.

Aug. Si iam et dominum preceptum fiebat. et adhuc vivebat ihesus, sed dicit in illis plus per senectute non erant. Et deinde adiuvando feminis. Non constituerunt illorum qui sunt conspiraverunt inire bellum. et ihesum ne israel multa preberet: et preceptum domini sive manserunt non expugnati. et senescente ihesu deficiendo velinquerent et pugnandi filius israel. quod eis et preceptum domini: possent parcere. quod ille non faceret.

Lyr. addunt. Venit ascendit pharao rex egipti et cepit civitatem. et incendit eam igni. et chananeos et pherezeos qui habitabant in gazer: interfecit. et dedit eam in dotem filie sue.

Qui textum in deo confortati.

Temptationum motum.

Constitutione.

Sepe iuxta minima reservant ut virtutes ut virtutes maxime in humilitate servantur et iuxta maxima superantur.

filiorum manasse: et ville earum. Et non interfecerunt filii ephraim chananeum qui habitabat in gazer. habitavitque chananeus

17. in medio effraim usque in diem hanc tributarius. Cecidit autem sors tribui manasse (ipse enim est primogenitus ioseph). machir primogenito manasse patri galaad qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem galaad et basan. et reliquis filiorum manasse iuxta familias suas filiis abiezer et filiis elech. et filiis esrihel. et filiis sechem et filiis epher: et filiis semida. Isti sunt filii manasse filii ioseph mares per cognationes suas. Salphaad vero filio epher filii galaad filii machir filii manasse non erant filii sed sole filie. quarum ista sunt nomina. Maala et noa egla et melcha et thersa. Veneruntque in conspectu eleazari sacerdotis et iosue filii nun et principum dicentes. Dominus precepit per manum moysi ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem in medio fratrum patris earum. et ceciderunt funiculi manasse decem absque terra galaad et basan trans iordanem. Filie enim manasse possederunt hereditatem in medio filiorum eius. Terra autem galaad cecidit in sortem filiorum manasse qui reliqui erant. Fuitque terminus manasse ab aser machmathath que respicit sichem: et egreditur ad dexteram iuxta habitatores fontis taffue. Etenim in sorte manasse ceciderat terra taffue que est iuxta terminos ~~manasse~~ filiorum ephraim. Descenditque terminus vallis harundineti in meridiem torrentis civitatum ephraim. que in medio sunt urbium manasse. Terminus manasse ab aquilone torrentis. et exitus eius pergit ad mare: ita ut ab austro sit possessio ephraim, et ab aquilone manasse: et utramque claudat mare. et coniungantur sibi in tribu aser ab aquilone et in tribu isachar ab oriente. Fuitque hereditas manasse in isachar et in aser: bethsan et viculi eius. et ieblaam cum villis suis: et habitatores dor cum oppidis suis. habitatores quoque endor. cum villis suis. similiterque et habitatores thenach cum villis suis. et habitatores mageddo cum viculis suis: et tercia pars urbis nofeth. Nec potuerunt filii manasse has subvertere civitates. sed cepit chananeus habitare in terra ista. Postquam autem convaluerunt filii israel: subiecerunt chananeos. et fecerunt sibi tributarios. nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii ioseph ad iosue: atque dixerunt. Quare dedisti mihi possessionem sortis et funiculi unius cum sim tante multitudinis. et benedixerit mihi dominus: Ad quos iosue ait. Si populus multus es ascende in silvam. et succide tibi spatia in terra pherezei et raphaim: quia angusta est tibi possessio montis ephraim. Cui responderunt filii ioseph. Non poterimus ad montana conscendere cum ferreis curribus utantur chananei qui habitant in terra campestri in qua site sunt bethsan cum viculis suis: et iezrahel mediam possidens vallem. Dixitque iosue ad domum ioseph: ephraim et manasse. Populus multus es et magne fortitudinis. non habebis sortem unam. sed transibis ad montem et succides tibi atque purgabis ad habitandum spatia: et poteris ultra procedere. cum subverteris chananeum quem dicis ferreos habere currus et esse fortissimum.

XXVI. 18. Congregatique sunt omnes filii israel in silo: ibique fixerunt tabernaculum testimonii. et fuit eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum israel septem tribus que necdum acceperant possessiones suas: ad quos iosue ait. Usque quo marcetis ignavia. et non intratis ad possidendam terram quam dominus deus patrum vestrorum. dedit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros ut mittam eos et pergant atque circueant terram et describant eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis: referantque ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iudas sit in terminis suis ab australi plaga et domus ioseph ab aquilone. Mediam inter hos terram in septem partes describite. et huc venietis ad me. ut coram domino deo vestro mittam vobis hic sortem. quia non est inter vos pars levitarum. sed sacerdotium domini est eorum hereditas. Gad autem et ruben et dimidia tribus manasse iam acceperant possessiones suas trans iordanem ad orientalem plagam: quas dedit eis moyses famulus domini.

Numeri lix.

Ponitur sacerdos in hereditate dividenda.

Salphaat qui de manasse.

In malo patris vir comederunt fructus et.

a. Glossa. Adam. fructificacio. Capellanus quod sedecim non bonum fructificat: et fructum peccati. et per seni fructum iusticie.

b. Resolute mentes que scilicet sentes proferunt languores.

XXV.

Id est ioseph et tribui eius.

Cogitur pheando.

c. Adam. Similis est et viventes habes. non erit scilicet formula quasi salsus: et emendabit eum et cetera. Eandem quod silvam quod sunt in nobis: inutiles scilicet et infructuosas arbores. et faciamus novalia. quod semper innovemus. et fructum capiamus. Ieremias xxxiiii.

scilicet id est dimidie tribui manasse que reliqua pars sortem suam habuit ultra iordanem.

Post quos fuit ioseph et ceteri quibus moyses dederat terram trans iordanem. Iudicum xx.

Et sic xxvii.

Sibi commendatis.

Cumque surrexissent viri ut pergerent ad describendam terram. precepit eis iosue dicens. Circuite terram et describite eam ac revertimini ad me: ut hic coram domino deo in silo mittam vobis sortem. Itaque perrexerunt: et lustrantes eam in septem partes diviserunt. scribentes in volumine. Reversique sunt ad iosue in castra silo: qui misit sortes coram domino in silo: divisitque terram filiis israel in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum beniamin per familias suas ut possiderent terram inter filios iuda et filios ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a iordane pergens iuxta latus iericho septentrionalis plage: et inde contra occidentem ad montana conscendens. et perveniens in solitudinem bethauen: atque pertransiens iuxta luzam ad meridiem. ipsa est bethel. Descenditque in atharoth addar in montem qui est ad meridiem bethoron inferioris. et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis qui respicit bethoron contra africum. Suntque exitus eius in cariathbaal que vocatur et cariathiarim. urbem filiorum iuda. Hec est plaga contra mare et occidentem. A meridie autem ex parte cariathiarim egreditur terminus contra mare et pervenit usque ad fontem aquarum nepthoa. Descenditque in partem montis qui respicit vallem filiorum ennom: et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis raphaim. Descenditque geennom. id est vallis ennom iuxta latus iebusei ad austrum: et pervenit ad fontem rogel: transiens ad aquilonem. Et egrediens ad ensemes. id est fontem solis: et pertransit usque ad tumulos qui sunt e regione ascensus adommim. Descenditque ad abenboen. id est lapidem boen filii ruben: et pertransit ex latere aquilonis ad campestria. Descenditque in planitiem et pretergreditur contra aquilonem bethagla. Suntque exitus eius contra linguam maris salsissimi ab aquilone in fine iordanis ad australem plagam. qui est terminus illius ab oriente. Hec est possessio filiorum beniamin per terminos suos in circuitu et familias singulas. Fueruntque civitates eius iericho et bethagla et vallis casis: betharaba et samaraim et bethel: avim et affara et ofra: villa hemona et ofni et gaber civitates xii. et ville earum. Gabaon et rama et beroth et mesphe: caphera et amosa et recem: iarephel et tharala et sela et eleph et iebus que est ierusalem: gabaath et cariath: civitates xiiii. et ville earum.

19. Hec est possessio filiorum beniamin iuxta familias suas. Et egressa est sors secunda filiorum symeon per cognationes suas. Fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum iuda. bersabee et sabee et moladda. et asersua: bala et asem et betholath: bethul arma et sicelegh. et bethmarchaboth: asersua et bethlebaoth. et sarohem: civitates tredecim et ville earum. Ahim et remmon. et athar et asan: civitates quattuor et ville earum. Omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad baalaad berrameth contra australem plagam. Fuerunt omnes civitates xvii. Hec est hereditas filiorum symeon iuxta cognationes suas in funiculo et possessione filiorum iuda: quia maior erat. et ideo possederunt filii symeon in medio hereditatis eorum. Ceciditque sors tercia filiorum zabulon per cognationes suas: et factus est terminus possessionis eorum usque sarith. Ascenditque a mari et medala. ac pervenit in debbaseth usque ad torrentem qui est contra iecconam et revertitur de sarith contra orientem in fines ceseleththabor: et egreditur ad daberth. Ascenditque contra iaphie: et inde pertransit ad orientalem plagam gethepher et thacasin. et egreditur in remmon amphar et noa: et circuit ~~ad~~ aquilonem et nathon. Suntque egressus eius vallis nepthael et cathech et nehalal et semron et iedala et bethleem: civitates xii. et ville earum. Hec est hereditas tribus filiorum zabulon per cognationes suas. urbes et viculi earum. Isachar egressa est sors quarta per cognationes suas. Fuitque eius hereditas iezrahel et chasaloth et sunem et afaraim: et seon et anaarath et rabbith et cesion abes et rameth et engannim et enadda et bethfeses: et pervenit terminus eius usque thabor et sesima et bethsemes. Eruntque exitus eius iordanis. civitates sedecim et ville earum. Hec est possessio filiorum isachar per cognationes

XXVII

Omnia explananda et describenda timet omnia patre.

Fratres beniamin

Iosue [illegible]

suas urbes et viculi earum. Cecidit sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas. Fuitque terminus eorum Alchath et Chali et Bethen et Axaph et Elmelech et Amaad et Messal, et pervenit usque ad Carmelum maris et Sihor et Labanath, ac revertitur contra orientem Bethdagon, et pertransit usque Zabulon et vallem Iephthael contra aquilonem in Bethemec et Nehiel. Egrediturque ad laevam Chabul et Achran et Roob et Amon et Chana usque ad Sidonem magnam. Revertiturque in Horma usque ad civitatem munitissimam Tyrum et usque Osa, eruntque exitus eius in mare de funiculo Achziba, et Amma et Aphec et Roob: civitates viginti duae, et villae earum. Haec est possessio filiorum Aser per cognationes suas, urbesque et viculi earum. Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas. Et coepit terminus de Heleph et Elon in Saananim et Adami, quae est Neceb, et Iebnael usque Lecum, et egressus eorum usque ad Iordanem. Revertiturque terminus contra occidentem in Aznoththabor, atque inde egreditur in Hucuca, et pertransit in Zabulon contra meridiem, et in Aser contra occidentem, et in Iuda ad Iordanem contra ortum solis. Civitates munitissimae Assedim, Ser et Emath et Reccath et Chenereth, et Edema et Arama, Asor et Cedes et Edrai, Enhasor et Ieron et Magdalel, Horem et Bethanath et Bethsames: civitates decem et novem, et villae earum. Haec est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes et viculi earum. Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima, et fuit terminus possessionis eius Sara et Esthaol et Hirsemes, id est civitas solis, Selebin et Aialon et Iethela, Elon et Themna et Acron, Elthece, Gebbethon et Balaath, Iud et Bane et Barach et Gethremmon, et Meiarcon et Arecon, cum termino qui respicit Ioppen, et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii Dan et pugnaverunt contra Lesem, ceperuntque eam, et percusserunt eam in ore gladii, et possederunt, et habitaverunt in ea, vocantes nomen eius Lesem Dan ex nomine Dan patris sui. Haec est possessio tribus filiorum Dan per cognationes suas, urbes et viculi earum. Cumque complesset sorte dividere terram singulis per tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Iosue filio Nun in medio sui iuxta praeceptum Domini urbem quam postulavit Thamnathsare in monte Ephraim. Et aedificavit civitatem, habitavitque in ea. Hae sunt possessiones quas sorte diviserunt Eleazar sacerdos et Iosue filius Nun, et principes familiarum ac tribuum filiorum Israel in Silo coram Domino ad ostium tabernaculi testimonii, partitique sunt terram.

XXVIII 20

Et locutus est Dominus ad Iosue dicens: Loquere filiis Israel et dic eis: Separate urbes fugitivorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi, ut fugiat ad eas quicumque animam percusserit nesciens, et possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis. Cum ad unam harum fugerit civitatum, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea quae se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum. Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximum eius, nec ante biduum vel triduum eius probatur inimicus. Et habitabit in civitate illa donec stet ante iudicium causam reddens facti sui, et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore. Tunc revertetur homicida, et ingredietur civitatem et domum suam de qua fugerat. Decreveruntque Cedes in Galilaea montis Nephthali, et Sichem in monte Ephraim, et Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Iuda. Et trans Iordanem contra orientalem plagam Iericho statuerunt Bosor quae sita est in campestri solitudine de tribu Ruben, et Ramoth in Galaad de tribu Gad, et Gaulon in Basan de tribu Manasse. Hae civitates constitutae sunt cunctis filiis Israel et advenis qui habitabant inter eos, ut fugeret ad eas qui animam nesciens percussisset, et non moreretur in manu proximi effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

21

Accesseruntque principes familiarum Levi ad Eleazar sacerdotem et Iosue filium Nun, et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel:

XXIX

locutique sunt ad eos in Silo terrae Chanaan atque dixerunt: Dominus praecepit per manum Moysi ut darentur nobis urbes ad habitandum et suburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii Israel de possessionibus suis iuxta imperium Domini civitates et suburbana earum. Egressaque est sors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis de tribubus Iuda et Simeon et Beniamin civitates tredecim. Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis qui superfuerant, de tribubus Ephraim et Dan et dimidia tribu Manasse civitates decem. Porro filiis Gerson egressa est sors ut acciperent de tribubus Isachar et Aser et Nephthalim dimidiaque tribu Manasse in Basan civitates numero tredecim. Et filiis Merari per cognationes suas de tribubus Ruben et Gad et Zabulon urbes duodecim. Dederuntque filii Israel Levitis civitates et suburbana earum, sicut praecepit Dominus per manum Moysi, singulis sorte tribuentes. De tribubus filiorum Iuda et Simeon dedit Iosue civitates quarum ista sunt nomina filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim sors illis egressa est): Cariatharbe patris Enac, quae vocatur Hebron, in monte Iuda, et suburbana eius per circuitum. Agros vero et villas eius dederat Caleb filio Iephone ad possidendum. Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem ac suburbana eius, et Lebnam cum suburbanis suis, et Iether et Esthemo et Holon et Dabir, et Ain et Iethan et Bethsemes cum suburbanis suis: civitates novem de tribubus, ut dictum est, duabus. De tribu autem filiorum Beniamin Gabaon et Gabae, et Anathoth et Almon cum suburbanis suis: civitates quattuor. Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis tredecim cum suburbanis suis. Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis haec est data possessio. De tribu Ephraim urbes confugii Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, et Gazer et Cibsaim et Bethoron cum suburbanis suis: civitates quattuor. De tribu quoque Dan Eltheco et Gabathon et Aialon et Gethremmon cum suburbanis suis: civitates quattuor. Porro de dimidia tribu Manasse Thanac et Gethremmon cum suburbanis suis: civitates duae. Omnes civitates decem et suburbana earum datae sunt filiis Caath inferioris gradus. Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugii civitates Gaulon in Basan et Bosram cum suburbanis suis: civitates duas. Porro de tribu Isachar Cesion et Dabereth, et Iaramoth et Engannim cum suburbanis suis: civitates quattuor. De tribu autem Aser Masal et Abdon, et Helcath et Roob cum suburbanis suis: civitates quattuor. De tribu quoque Nephthali civitates confugii Cedes in Galilaea, et Ammothdor et Carthan cum suburbanis suis: civitates tres. Omnes urbes familiarum Gerson tredecim cum suburbanis suis. Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu Zabulon Iecnam et Cartha, et Damna et Naalol: civitates quattuor cum suburbanis suis. De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, et Manaim et Esebon et Iazer: civitates quattuor cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum Merari per familias et cognationes suas duodecim. Itaque universae civitates Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo cum suburbanis suis, singulae per familias distributae.

XXX

Deditque Dominus Deus Israeli omnem terram quam traditurum se patribus eorum iuraverat, et possederunt illam atque habitaverunt in ea. Data est ab eo pax in omnes per circuitum nationes, et nullus eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum dicionem redacti sunt. Ne unum quidem verbum, quod illis praestaturum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

22

Eodem tempore vocavit Iosue Rubenitas et Gaditas et dimidiam tribum Manasse, dixitque ad eos: Fecistis omnia quae vobis praecepit Moyses famulus Domini, mihi quoque in omnibus oboedistis, nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque in praesentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri. Quia ergo dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem et pacem sicut pollicitus est, revertimini et ite in tabernacula vestra, et in terram possessionis quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Iordanem, ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere compleatis mandatum et legem quam praecepit vobis Moyses famulus Domini.

De tribu Ruben ultra Iordanem contra Iericho civitates refugii Bosor in solitudine, Misor et Iaser et Iethson et Mephaath: civitates quattuor et suburbana sua.

ut diligatis dominum deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis eius, et observetis mandata illius, adhereatisque ei ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. Tribui autem manasse dimidie possessionem moyses dederat in basan: et ideo medie que superfuit dedit iosue sortem inter ceteros fratres suos trans iordanem ad occidentalem eius plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua et benedixisset illis, dixit ad eos: In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento et auro, ere ac ferro et veste multiplici. Dividite predam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad et dimidia tribus manasse a filiis israel de silo que sita est in chanaan, ut intrarent galaad terram possessionis sue, quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi.

XXXI

Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan, edificaverunt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Quod cum audissent filii israel et ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios ruben et gad et dimidie tribus manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israel, convenerunt omnes in silo ut ascenderent et dimicarent contra eos. Et interim miserunt ad illos in terram galaad finees filium eleazari sacerdotem et decem principes cum eo, singulos de tribubus singulis. Qui venerunt ad filios ruben et gad et dimidie tribus manasse in terram galaad, dixeruntque ad eos: Hec mandat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum israel, edificantes altare sacrilegum et a cultu illius recedentes? An parum vobis est quod peccastis in beelphegor, et usque in presentem diem macula huius sceleris in nobis permanet, multique de populo corruerunt? Et vos hodie reliquistis dominum, et cras in universum israel ira eius desevient. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre, transite ad terram in qua tabernaculum domini est et habitate inter nos; tantum ut a domino et a nostro consortio non recedatis, edificato altari preter altare domini dei nostri. Nonne achan filius zare preteriit mandatum domini, et super omnem populum israel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo; atque utinam solus periisset in scelere suo. Responderuntque filii ruben et gad et dimidie tribus manasse principibus legationis israel: Fortissimus deus dominus ipse novit, et israel simul intelliget: si prevaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat in presenti; et si ea mente fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eo imponeremus, ipse querat et iudicet; et non ea magis cogitatione atque tractatu ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis et domino deo israel? Terminum posuit dominus inter nos et vos, o filii ruben et filii gad, iordanem fluvium; et idcirco partem non habetis in domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore domini. Putavimus itaque melius, et diximus: Extruamus nobis altare non in holocausta neque ad victimas offerendas, sed in testimonium inter nos et vos et sobolem nostram vestramque progeniem, ut serviamus domino et iuris nostri sit offerre et holocausta et victimas et pacificas hostias, et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare domini quod fecerunt patres nostri, non in holocausta neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum ac vestrum. Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a domino et eius vestigia relinquamus, extructo altari ad holocausta et sacrificia et victimas offerendas, preter altare domini dei nostri quod extructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis, finees sacerdos et principes legationis israel qui erant cum eo placati sunt, et verba filiorum ruben et gad et dimidie tribus manasse libentissime susceperunt. Dixitque finees filius eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus quod nobiscum sit dominus, quoniam alieni estis a prevaricatione hac, et liberastis filios israel de manu domini. Reversusque est cum principibus a filiis ruben et gad de terra galaad finium chanaan ad filios israel, et retulit eis. Placuitque sermo cunctis audientibus, et laudaverunt deum filii israel, et nequaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos atque pugnarent et delerent terram possessionis eorum. Vocaveruntque filii ruben et filii gad altare quod extruxerant: testimonium nostrum quod dominus ipse sit deus.

XXXII

Evoluto autem multo tempore postquam pacem dominus dederat israeli, subiectis in gyro nationibus universis, et iosue iam longevo et persenilis etatis, vocavit iosue omnem israelem, maioresque natu et principes ac duces et magistros, dixitque ad eos: Ego senui et progressioris etatis sum; vosque cernitis omnia que fecerit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus, quomodo pro vobis ipse pugnaverit; et nunc quia vobis sorte divisit omnem terram ab orientali parte iordanis usque ad mare magnum, multeque adhuc supersunt nationes, dominus deus vester disperdet eas et auferet a facie vestra, et possidebitis terram sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini et estote solliciti ut custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis moysi, et non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram; ne postquam intraveritis ad gentes que inter vos future sunt, iuretis in nomine deorum earum et serviatis eis et adoretis illos; sed adhereatis domino deo vestro, quod fecistis usque in diem hanc. Et tunc auferet dominus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas, et nullus vobis resistere poterit. Unus e vobis persequetur hostium mille viros, quia dominus deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est. Hoc tantum diligentissime precavete, ut diligatis dominum deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum que inter vos habitant erroribus adherere et cum eis miscere connubia atque amicitias copulare, iam nunc scitote quod dominus deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foveam ac laqueum et offendiculum ex latere vestro et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima quam tradidit vobis. En ego hodie ingredior viam universe terre, et toto animo cognoscetis quod de omnibus verbis que se dominus prestiturum vobis esse pollicitus est, unum non preterierit incassum. Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta venerunt, sic adducet super vos quicquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima quam tradidit vobis, eo quod preterieritis pactum domini dei vestri quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis et adoraveritis eos. Cito atque velociter consurget in vos furor domini, et auferemini de terra hac optima quam tradidit vobis.

XXXIII

Congregavitque iosue omnes tribus israel in sichem, et vocavit maiores natu ac principes et iudices et magistros, steteruntque in conspectu domini, et ad populum sic locutus est: Hec dicit dominus deus israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, thare pater abraham et nachor, servieruntque diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum abraham de mesopotamie finibus, et adduxi eum in terram chanaan, multiplicavique semen eius, et dedi ei ysaac, illique rursum dedi iacob et esau. E quibus esau dedi montem seir ad possidendum; iacob vero et filii eius descenderunt in egyptum. Misique moysen et aaron, et percussi egyptum multis signis atque portentis. Eduxique vos et patres vestros de egypto, et venistis ad mare; persecutique sunt egyptii patres vestros cum curribus et equitatu usque ad mare rubrum. Clamaverunt autem ad dominum filii israel, qui posuit tenebras inter vos et egyptios, et adduxit super eos mare et operuit illos. Viderunt oculi vestri cuncta que in egypto fecerim, et habitastis in solitudine multo tempore. Et introduxi vos in terram amorrei qui habitabat trans iordanem. Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, et possedistis terram eorum atque interfecistis eos. Surrexit autem balac filius sephor rex moab, et pugnavit contra israel. Misitque et vocavit balaam filium beor ut malediceret vobis. Et ego nolui audire eum, sed e contrario per illum benedixi vobis et liberavi vos de manu eius. Transistisque iordanem et venistis ad iericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis eius, amorreus et ferezeus et chananeus et etheus et gergeseus et eveus et iebuseus, et tradidi illos in manus vestras. Misique ante vos crabrones, et eieci eos de locis suis, duos reges amorreorum, non in gladio et arcu tuo. Dedique vobis terram in qua non laborastis, et urbes quas non edificastis ut habitaretis in eis, vineas et oliveta que non plantastis. Nunc ergo timete dominum et servite ei perfecto corde atque verissimo, et auferte deos quibus servierunt patres vestri in mesopotamia et in egypto, ac servite domino.

Contra: Pusillanimitatem, Ignaviam, Timorem, Desperationem — Confortare: Misericordia dei, Promissa, Passio Christi, Obsequium ..., Suffragia ecclesie

Sin autem malum vobis videtur ut domino serviatis, optio vobis datur. Eligite hodie quod placet, cui potissimum servire debeatis, utrum diis quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorreorum, in quorum terra habitatis. Ego autem et domus mea serviemus domino. Responditque populus et ait: Absit a nobis ut relinquamus dominum et serviamus diis alienis. Dominus deus noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra Egypti, de domo servitutis, fecitque videntibus nobis signa ingentia, et custodivit nos in omni via per quam ambulavimus, et in cunctis populis per quos transivimus; et eiecit universas gentes Amorreorum, habitatorem terre quam nos intravimus. Serviemus igitur domino, quia ipse est dominus deus noster. Dixitque Iosue ad populum: Non poteritis servire domino. Deus enim sanctus et fortis emulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. Si dimiseritis dominum et servieritis diis alienis, convertet se et affliget vos atque subvertet postquam vobis prestiterit bona. Dixitque populus ad Iosue: Nequaquam ita ut loqueris erit, sed domino serviemus. Et Iosue ad populum: Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis dominum ut serviatis ei. Responderuntque: Testes. Nunc ergo, ait, auferte deos alienos de medio vestri, et inclinate corda vestra ad dominum deum Israel. Dixitque populus ad Iosue: Domino deo nostro serviemus, et obedientes erimus preceptis eius. Percussit ergo Iosue in die illo fedus, et proposuit populo precepta atque iudicia in Sichem. Scripsit quoque omnia verba hec in volumine legis domini; et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum que erat in sanctuario domini, et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium quod audierit omnia verba domini que locutus est vobis, ne forte postea negare velitis et mentiri domino deo vestro. Dimisitque populum singulos in possessionem suam. Et post hec mortuus est Iosue filius Nun, servus domini, centum et decem annorum. Sepelieruntque eum in finibus possessionis sue in Thamnathsare, que sita est in monte Ephraim, a septentrionali parte montis Gaas. Servivitque Israel domino cunctis diebus Iosue et seniorum qui longo vixerunt tempore post Iosue, et qui noverant omnia opera domini que fecerat in Israel. Ossa quoque Ioseph que tulerant filii Israel de Egipto sepelierunt in Sichem, in parte agri quem emerat Iacob a filiis Emmor patris Sichem centum novellis ovibus; et fuit in possessionem filiorum Ioseph. Eleazar quoque filius Aaron mortuus est, et sepelierunt eum in Gabaath Finees filii eius, que data est ei in monte Effraim.

Incipit liber Sophtim, idest iudicum.

IUDIC[UM]

Post mortem Iosue consuluerunt filii Israel dominum dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananeum, et erit dux belli? Dixitque dominus: Iudas ascendet. Ecce tradidi terram in manus eius. Et ait Iudas Symeoni fratri suo: Ascende mecum in sorte mea, et pugna contra Chananeum, ut et ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo Symeon. Ascenditque Iudas, et tradidit dominus Chananeum ac Phereseum in manus eorum; et percusserunt in Bezech decem milia virorum. Inveneruntque Adonibezech in Bezech, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chananeum et Phereseum. Fugit autem Adonibezech, quem secuti comprehenderunt, cesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque Adonibezech: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit michi dominus. Adduxeruntque eum in Ierusalem, et ibi mortuus est. Oppugnantes ergo filii Iuda Ierusalem ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes incendio civitatem. Et postea descendentes pugnaverunt contra Chananeum qui habitabat in montanis et ad meridiem et in campestribus. Pergensque Iudas contra Chananeum qui habitabat in Hebron, cuius nomen erat antiquitus Cariatharbe, percussit Sisai et Ahiman et Tholomai. Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cuius nomen vetus erat Cariathsepher, idest civitas litterarum. Dixitque Chaleb: Qui percusserit Cariathsepher et vastaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem. Cumque cepisset eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei filiam suam coniugem. Quam pergentem in itinere monuit vir suus ut peteret a patre suo agrum. Que cum suspirasset sedens in asino, dixit ei Chaleb: Quid habes? At illa respondit: Da michi benedictionem. Quia terram arentem dedisti michi, da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Chaleb irriguum superius et irriguum inferius. Filii autem Cinei cognati Moysi ascenderunt de civitate palmarum cum filiis Iuda in desertum sortis eius, quod est ad meridiem Arad, et habitaverunt cum eo. Abiit autem Iudas cum Symeone fratre suo, et percusserunt simul Chananeum qui habitabat in Sephat, et interfecerunt eum. Vocatumque est nomen urbis Horma, idest anathema. Cepitque Iudas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem atque Accaron cum terminis suis. Fuitque dominus cum Iuda, et montana possedit; nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus habundabant. Dederuntque Chaleb Hebron sicut dixerat Moyses, qui delevit ex ea tres filios Enach. Iebuseum autem habitatorem Ierusalem non deleverunt filii Beniamin; habitavitque Iebuseus cum filiis Beniamin in Ierusalem usque in presentem diem. Domus quoque Ioseph ascendit in Bethel, fuitque dominus cum eis. Nam cum obsiderent urbem que prius Luza vocabatur, viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis, percusserunt civitatem in ore gladii; hominem autem illum et omnem cognationem eius dimiserunt. Qui dimissus abiit in terram Hethim, et edificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam, que ita appellatur usque in presentem diem. Manasses quoque non delevit Bethsan et Thanach cum viculis suis, et habitatores Dor et Ieblaam et Mageddo cum viculis suis. Cepitque Chananeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. Ephraim etiam non interfecit Chananeum qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores Cethron et Naalon, sed habitavit Chananeus in medio eius, factusque est ei tributarius. Aser quoque non delevit habitatores Accho et Sidonis, Alab et Achazib et Alba et Afech et Roob; habitavitque in medio Chananei habitatoris illius terre, nec interfecit eum. Neptalim non delevit habitatores Bethsemes et Bethanath; et habitavit inter Chananeum habitatorem terre, fueruntque ei Bethsemite et Bethanite tributarii. Artavitque Amorreus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent. Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, et in Haialon et Salabim. Et aggravata est manus domus Ioseph, factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus Amorrei ab ascensu Scorpionis, Petra, et superiora loca.

2. Ascenditque angelus domini de Galgala ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Egipto, et introduxi in terram pro qua iuravi patribus vestris, et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum, ita dumtaxat ut non feriretis fedus cum habitatoribus terre huius, et aras eorum subverteretis; et noluistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis? Quamobrem nolui delere eos a facie vestra, ut habeatis hostes, et dii eorum sint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus domini verba hec ad omnes filios Israel, elevaverunt vocem suam et fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius Flentium, sive Lacrimarum; immolaveruntque ibi hostias domino. Dimisit ergo Iosue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut

Filij eius dicūt ueluti non dant dm̄, non q̄d dm̄ ignorarent. Sed in alios docent. Sz quia agebant sic ille q̄ dm̄ nō intelligit. [illegible] ... op̄a cognoscere. Sz ēgo dm̄, qui facit ... non facit.

... Sic intelligendum ē ... dare. Ant. ... indignos ... q̄d sō uacua inuenit ... neq; inuadit. Vigilem̄ ... ne diabolo tradamur.

Beatus qui seruit dn̄o in diebz ihū. qui ūbo & sapia eī illuminat. qui p̄cepti eī & doctrina illustratur.

Adam ... cont̄ adūsarios ... & simplici ammonitione de animi auditoru meā ...

Adam ... in hoc consolatione muliebri ... ne ... desperet se ... posse ... puritas non ... .

obtineret eā. Seruieruntq; dn̄o cunctis diebz eius & seniorū q̄ longo post eū uixerūt tempe: & nouerant oīa op̄a dn̄i que fecerat cū isrl'. Mortuus ē aūt iosue filius nun famulus domini. c. & x. annorū. & sepelierūt eū in finibz possessiōis sue in thamnathsare ī mōte ephraim: a septētrionali plaga mōtis gaas. Omnisq; illa generatio congregata ē ad patres suos: & surrexerūt alij qui nō nouerant dn̄m & opa q̄ fecerat cū isrl'. Feceruntq; filij isrl' malū in cōspectu domini. & s̄uierūt baalim: ac dimiserūt dn̄m dm̄ patrū suorū. qui eduxerat eos de t̄ra egipti. & secuti sunt deos alienos deosq; poplorū qui habitabant in circuitu eorū & adorauerūt eos. & ad iracūdiā cōcitauerūt dn̄m dimittentes eū. & s̄uientes baal & astaroth. Iratusq; dn̄s cont̄ isrl': tradidit eos in manibz diripientiū. Qui ceperūt eos & uendiderūt hostibz qui habitabāt p gyrū: nec potuerūt resistere adūsariis suis. Sz quocūq; pgere uoluissent. manus dn̄i erat sup eos sic locut̄ ē & iura uit eis. & uehementer afflicti sūt. Suscitauitq; dn̄s iudices qui liberarent eos de uastantiū manibz: sz nec illos audire uoluerūt. fornicantes cū diis alienis. & adorantes eos. Cito deseruerūt uiā p quā ingressi fuant patres eorū. & audientes mādata dn̄i oīa fecere cont̄aria. Cūq; dn̄s iudices suscitaret: in diebz eorū flectebat' mīa. & audiebat afflictorū gemit'. & liberabat eos de cede uastantiū. Postq̄m aūt mortuus esset iudex reuertebant' & multo maiora faciebāt q̄m fecerāt patres eorū. sequentes deos alienos & s̄uientes eis: & adorātes illos. Nō dimiserūt adinuētiōes suas. & uiā durissimā p quā ambulare consueuerāt. Iratusq; ē furor dn̄i ī isrl': & ait. Quia irritū fecit gens ista pactū meū qd' pepigerā cū patribz eorū. & uocē meā audire contempsit: & ego nō delebo gētes quas dimisit iosue & mortuus ē: ut ī ipis experiar isrl' utrū custodiāt uiā dn̄i. & ambulēt ī ea sic custodierūt patres eorum an nō. Dimisit ergo dn̄s omēs has nationes & cito subuertere noluit. nec tradidit ī manibz iosue. Hec st gētes quas dn̄s dereliquit ut erudiret ī eis isrlem. & omēs qui nō nouerāt bella chananeorū: & postea discerēt filij eorū certare cū hostibz & hr̄e consuetudinē pliandi. Quinq; satrapas philistinorū oēmq; chananeum & sidoneū atq; eueū qui habitabant ī monte libani de monte baal hermō usq; ad introitū emath. Dimisitq; eos ut in ipis experiret' isrlem: utrū audiret mandata dn̄i que p̄ceperat patribz eorū p manū moysi an nō. Itaq; filij isrl' habitauerūt in medio chananei. & hethei. & amorrei. & pherezei. & euei. & iebusei: & duxerūt uxores filias eorū. & ipsiq; filias suas eorū filiis tradiderūt: & s̄uierūt diis eorū. Feceruntq; malū in cōspectu dn̄i. & obliti st dei sui. s̄uientes baalim & astharoth. Iratusq; dn̄s cont̄ isrl' tradidit eos ī manus chusan rasathaim regis mesopotamie. s̄uieruntq; ei octo annis. Et clamauerūt ad dn̄m: q̄ suscitauit eis saluatorē & liberauit eos othoniel uidelicet filiū cenez frēm chaleb minorē. Fuitq; in eo sp̄s dn̄i & iudicauit isrl'. Egressusq; ē ad pugnā: & tradidit dn̄s in manus eius chusan rasathaī regem syrie & oppressit eū. Quieuitq; t̄ra quadraginta ānis. & mortuus est othoniel filius cenez. Addiderūt aūt filij isrl' facere malum ī cōspectu dn̄i: qui confortauit adūsū eos eglō regem moab quia fecerūt malū in cōspectu eī. & copulauit ei filios āmon. & amalech. Abiitq; & pcussit isrl': atq; possedit urbē palmar'. Seruieruntq; filij isrl' eglō regi moab. x. & viij. ānis. & postea clamauerūt ad dn̄m. Qui suscitauit eis saluatorē uocabulo ahoth filiū gera filij gemini qui utraq; manu utebat' p dextera. Miseruntq; filij isrl' p illū munera eglō regi moab. Qui fecit sibi gladium ancipitē habentē in medio capulū longitudinis palme man'. & accinct' ē eo subt' sagū in dextro femore. Obtulitq; munera eglō regi moab. Erat aūt eglō crassus nimis. Cūq; obtulisset ei munera. psecut' ē socios qui cū eo uenerāt. Et reuersus de galgal' ubi erant idola: dixit ad regē. Vbū secretū habeo ad te ó rex. Et ille imperauit silentiū. Egressisq; omībz qui circa eū erāt ingressus ē ahoth ad eū. Sedebat aūt ī estiuo cenaculo solus. Dixitq;: Vbum domini habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditq; ahoth manū sinistrā. & tulit sicām de dextro femore suo: infixitq; eā in uentre eī tam ualide. ut capul' ferrū sequeret' ī uulnē: ac pinguissimo adipe stringeret'. Nec eduxit gladiū. sz ita ut pcusserat reliquit in corpe: statimq; p secreta nature alui stercora pruperūt. Ahoth aūt clausis diligentissime ostiis cenaculi & obfirmatis sera p posticā egressus ē. Suiq; regis ingressi uiderūt clausas fores cenaculi. atq; dixerūt. Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo. Expectantesq; diu donec erubescerēt. & uidentes q' nullus aperiret: tulerūt clauē. & apientes inuenerūt dn̄m suū iacentem ī t̄ra mortuū. Ahoth aūt dum illi turbarent' effugit. & ptransiit locū idolorū. unde reūsus fuerat. uenitq; in seirath: & statim insonuit bucina in monte ephraim. Descenderūtq; cū eo filij isrl': ipo ī fronte gradiente. Qui dixit ad eos. Sequimini me. Tradidit .n. dn̄s inimicos n̄ros moabitas in manus n̄ras. Descenderūtq; p eū. & occupauerūt uada iordanis q̄ transmittūt in moab. & nō dimiserūt transire quemq;. sed pcusserūt moabitas in t̄pr' illo circit' decē milia. oēs robustos & fortes uiros: nullus eorū euadere potuit. Humiliatusq; ē moab die illo sub manu isrl'. & quieuit t̄ra octoginta annis. Post hunc fuit samgar filius anath: qui pcussit de philistiim sexcentos uiros uomere. & ipse quoq; defendit isrl'. Addiderūtq; filij isrl' facere malū in cōspectu dn̄i p' mortē ahoth: & tradidit illos dn̄s ī manu iabin regis chanaan qui regnauit ī asor. habuitq; ducē exercit' sui noīe sisarā. ipe aūt habitabat in aroseth gentium. Clamaueruntq; filij isrl' ad dn̄m. Nōgentos enī habebat falcatos curr'. & p uiginti ānos uehementer oppresserat eos. Erat aūt debbora p̄phetis uxor laphidoth que iudicabat ppl'm ī illo tempr: & sedebat sub palma que noīe illi' uocabat'. inter rama. & bethel ī mōte ephraim. Ascendebātq; ad eā filij isrl' in oē iudicium. Que misit & uocauit barach filiū abinoem de cedes nepthalim: dixitq; ad eū. P̄cepit tibi dn̄s ds isrl'. Vade & deduc exercitum in mōtē thabor: tollesq; tecum decē milia pugnatorū de filiis nepthalim & de filiis zabulō. Ego aūt adducā ad te in loco torrentis cison sisaram p̄ncipē exercit' iabin & curr' eī atq; oēm multitudinē: & tradā eos ī manu tua. Dixitq; ad eā barach. Si uenis mecū: uadā. Si nolueris uenire: nō pgā. Que dixit ad eū. Ibo quidē tecū. sz in hac uice t' uictoria nō reputabit': q̄ ī manu mulieris tradet' sisara. Surrexit itaq; delbora: & pfecta ē cū barach in cedes. Qui accitis zabulō & nepthalim: ascendit cū x. milibz pugnatorū. habens delborā in comitatu suo. Aber aūt cineus recesserat qndā a ceteris fribz suis filiis hobab cognati moysi. & tetenderat tabernacula usq; ad uallē que uocat' sennim: & erat iuxta cedes. Nūciatumq; ē sisare qd' ascendisset barach fili' abinoem ī mōtē thabor. & cōgregauit nōgentos falcatos curr'. oēmq; exercitū de aroseth gentiū ad torrentē cison. Dixitq; delbora ad barach. Surge. Hec ē enī dies in qua tradidit dn̄s sisaram ī man' tuas. En ipse ductor ē tuus. Descendit itaq; barach de mōte thabor: & decē milia pugnatorū cū eo. Perterruitq; dn̄s sisaram & omēs curr' eī. uniūsāq; multitudinē in ore gladij ad cōspectū barach: intantū ut sisara de curru desiliens pedibz fugeret. & barach psequeret' fugientes curr' & exercitū eius usq; ad aroseth gentiū: & omnis hostiū multitudo usq; ad internitionē caderet. Sisara autē fugiens puenit ad tentoriū iahel uxoris aber cinei. Erat .n. pax int' iabin regē asor & domū aber cinei. Egressa ergo iahel ī occursū

Sisare dixit ad eum. Intra ad me domine mi, intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius et opertus ab ea pallio, dixit ad eam. Da mihi obsecro paululum aque, quia valde sitio. Que aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum. Dixitque Sisara ad eam. Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te et dicens, numquid hic est aliquis? respondebis. Nullus est. Tulit itaque Iahel uxor Aber clavum tabernaculi, assumens pariter malleum, et ingressa abscondite et cum silentio, posuit supra tempus capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram. Qui sopore morti sociatus defecit, et mortuus est. Et ecce Barach sequens Sisaram veniebat. Egressaque Iahel in occursum eius, dixit ei. Veni et ostendam tibi virum quem queris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram iacentem mortuum, et clavum infixum in tempore eius. Humiliavit ergo deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel: qui crescebant cotidie, et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan donec delerent eum.

V. Cecineruntque Debbora et Barach filius Abinoem in die illo dicentes. Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite domino. Audite reges, percipite auribus principes. Ego sum, ego sum que domino canam: psallam domino deo Israel. Domine cum exires de Seir et transires per regiones Edom, terra mota est, celique ac nubes distillaverunt aquis. Montes fluxerunt a facie domini, et Sinai a facie domini dei Israel. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Iahel quieverunt semite: et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios. Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel. Nova bella elegit dominus, et portas hostium ipse subvertit. Clipeus et hasta si apparuerint in quadraginta milibus Israel. Cor meum diligit principes Israel. Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite domino. Qui ascenditis super nitentes asinos, et sedetis in iudicio, et ambulatis in via, loquimini. Ubi collisi sunt currus, et hostium suffocatus est exercitus: ibi narrentur iustitie domini, et clementia in fortes Israel. Tunc descendit populus domini ad portas, et obtinuit principatum. Surge surge Debbora, surge surge et loquere canticum. Surge Barach et apprehende captivos tuos fili Abinoem. Salvate sunt reliquie populi. Dominus in fortibus dimicavit. Ex Ephraim delevit eos in Amalech, et post eum ex Beniamin in populos tuos o Amalech. De Machir principes descenderunt, et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum. Duces Isachar fuere cum Debbora, et Barach vestigia sunt secuti. Qui quasi in preceps ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta contentio est. Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? Diviso contra se Ruben, magnanimorum reperta contentio est. Galaad trans Iordanem quiescebat, et Dan vacabat navibus. Aser habitabat in litore maris, et in portubus morabatur. Zabulon vero et Nepthalim obtulerunt animas suas morti in regione Merome. Venerunt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanac iuxta aquas Magedo, et tamen nihil tulere predantes. De celo dimicatum est contra eos. Stelle manentes in ordine et cursu suo, adversum Sisaram pugnaverunt. Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cison. Conculca anima mea robustos. Ungule equorum ceciderunt, fugientibus impetu, et per preceps ruentibus fortissimis hostium. Maledicite terre Meroz, dixit angelus domini: maledicite habitatoribus eius, quia non venerunt ad auxilium domini, in adiutorium fortissimorum eius. Benedicta inter mulieres Iahel uxor Aber Cinei, et benedicatur in tabernaculo suo. Aquam petenti lac dedit, et in fiala principum obtulit butyrum. Sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleos. Percussitque Sisaram querens in capite vulneri locum, et tempus valide perforans. Inter pedes eius ruit, defecit et mortuus est. Ante pedes eius volvebatur, et iacebat exanimis et miserabilis. Per fenestram prospiciens ululabat mater eius, et de cenaculo loquebatur. Cur moratur regredi currus eius? Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius? Una sapientior ceteris uxoribus eius, hec socrui verba respondit. Forsitan nunc dividit spolia, et pulcherrima feminarum eligitur ei. Vestes diversorum colorum Sisare traduntur in predam, et supellex varia ad ornanda colla congeritur. Sic pereant omnes inimici tui domine. Qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent. Quievitque terra per quadraginta annos.

VI. Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu domini: qui tradidit eos in manu Madian septem annis. Et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian et Amalech, et ceteri orientalium nationum: et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant usque ad introitum Gaze: et nihil omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum et camelorum, quicquid tetigerant devastantes. Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian. Et clamavit ad dominum postulans auxilium contra Madianitas: qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est. Hec dicit dominus deus Israel. Ego vos feci conscendere de Egipto, et eduxi de domo servitutis, et liberavi de manu Egiptiorum et omnium inimicorum qui affligebant vos: eiecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis terram eorum, et dixi. Ego dominus deus vester: ne timeatis deos Amorreorum, in quorum terra habitatis, et noluistis audire vocem meam. Venit autem angelus domini et sedit sub quercu que erat in Ephra, et pertinebat ad Ioas patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius eius excuteret atque purgaret frumenta in torculari ut fugeret Madian, apparuit ei angelus domini. Dominus tecum virorum fortissime. Dixitque ei Gedeon. Obsecro mi domine, si dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hec mala? Ubi sunt mirabilia eius que narraverunt patres nostri atque dixerunt. De Egipto eduxit nos dominus. Nunc autem dereliquit nos, et tradidit in manibus Madian. Respexitque ad eum dominus, et ait. Vade in hac fortitudine tua, et liberabis Israel de manu Madian. Scito quod miserim te. Qui respondens ait. Obsecro domine mi, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea infima est in Manasse, et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei dominus. Ego ero tecum: et percuties Madian quasi unum virum. Et ille. Si inveni inquit gratiam coram te, da mihi signum quod tu sis qui loqueris ad me. Ne recedas hinc donec revertar ad te, portans sacrificium et offerens tibi. Qui respondit. Ego prestolabor adventum tuum. Ingressus est itaque Gedeon et coxit hedum, et de farine modio azimos panes: carnesque ponens in canistro, et ius carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. Cui dixit angelus domini. Tolle carnes et panes azimos, et pone super petram illam, et ius desuper funde. Cumque fecisset ita, extendit angelus summitatem virge quam tenebat in manu, et tetigit carnes et azimos panes. Ascenditque ignis de petra, et carnes azimosque panes consumpsit. Angelus autem domini evanuit ex oculis eius. Vidensque Gedeon quod esset angelus domini, ait. Heu mi domine deus, quia vidi angelum domini facie ad faciem. Dixitque ei dominus. Pax tecum. Ne timeas, non morieris. Edificavit ergo ibi Gedeon altare domino, vocavitque illud domini pax, usque in presentem diem. Cum adhuc esset in Ephra, que est familie Ezri, nocte illa dixit dominus ad eum. Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal que est patris tui, et nemus quod circa aram est succide. Et edificabis altare domino deo tuo in summitate petre huius, super quam ante sacrificium posuisti. Tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super lignorum struem, que de nemore succidisti. Assumptis ergo Gedeon decem viris de servis suis, fecit sicut preceperat dominus. Timens autem domum patris sui et homines illius civitatis per diem facere noluit, sed omnia nocte complevit. Cumque surrexissent viri oppidi eius mane, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, et taurum alterum impositum super altare quod tunc edificatum erat. Dixeruntque ad invicem. Quis hoc fecit? Cumque

perquirerent auctorem facti: dictum est. Gedeon filius ioas fecit hec omnia. Et dixerunt ad ioas. Produc filium tuum huc ut moriatur: quia destruxit aram baal: et succidit nemus. Quibus ille respondit. Numquid ultores estis baal ut pugnetis pro eo? Qui adversarius eius est moriatur antequam lux crastina veniat. Si deus est: vindicet se de eo qui suffodit aram eius. Ex illo die vocatus est gedeon hierobaal: eo quod dixisset ioas ulciscatur se de eo baal qui suffodit altare eius. Igitur omnis madian et amalech et orientales populi congregati sunt simul: et transeuntes iordanen castra metati sunt in valle iezrahel. Spiritus autem domini induit gedeon qui clangens buccina convocavit domum abiezer ut se sequeretur. Misitque nuntios in universum manassen: qui et ipse secutus est eum. Et alios nuntios in aser et zabulon et neptalim: qui occurrerunt ei. Dixitque gedeon ad dominum. Si salvum facis per manum meam israel sicut locutus es: ponam hoc vellus lane in area. Si ros in solo vellere fuerit: et in omni terra siccitas: sciam quod per manum meam sicut locutus es liberabis israel. Factumque est ita. Et de nocte consurgens: expresso vellere concham rore complevit. Dixitque rursum ad dominum. Ne irascatur furor tuus contra me si adhuc semel temptavero signum querens in vellere. Oro ut solum vellus siccum sit: et omnis terra rore madens. Fecitque dominus nocte illa ut postulaverat: et fuit siccitas in solo vellere: et ros in omni terra. Igitur hierobaal qui et gedeon de nocte consurgens et omnis populus cum eo: venit ad fontem qui vocatur arad. Erant autem castra madian in valle: ad septentrionalem plagam collis excelsi. Dixitque dominus ad gedeon. Multus tecum est populus: nec tradetur madian in manus eius: ne glorietur contra me israel et dicat. Meis viribus liberatus sum. Loquere ad populum et cunctis audientibus predica. Qui formidolosus et timidus est: revertatur. Recesseruntque de monte galaad: et reversi sunt ex populo viginti et duo milia virorum: et tantum decem milia remanserunt. Dixitque dominus ad gedeon. Adhuc populus multus est. Duc eos ad aquas: et ibi probabo illos. De quo dixero tibi ut tecum vadat: ipse pergat. Quem ire prohibuero: revertatur. Cumque descendisset populus ad aquas: dixit dominus ad gedeon. Qui lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere: separabis eos seorsum. Qui autem curvatis genibus biberint: in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os proiciente aquas lambuerant: trecenti viri. Omnis autem reliqua multitudo: flexo poplite biberat. Et ait dominus ad gedeon. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos: et tradam madian in manu tua. Omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis: omnem reliquam multitudinem abire precepit ad tabernacula sua. Et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem madian erant subter in valle. Eadem nocte dixit dominus ad eum. Surge et descende in castra: quia tradidi eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas: descendat tecum phara puer tuus. Et cum audieris quid loquantur: tunc confortabuntur manus tue: et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et phara puer eius in partem castrorum ubi erant armatorum vigilie. Madian autem et amalech et omnes orientales populi fusi iacebant in valle: ut locustarum multitudo. Cameli quoque innumerabiles erant: sicut harena que iacet in litore maris. Cumque venisset gedeon: narrabat aliquis somnium proximo suo: et in hunc modum referebat quod viderat. Vidi somnium: et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi: et in madian castra descendere. Cumque pervenisset ad tabernaculum: percussit illud atque subvertit: et terre funditus coequavit. Respondit is cum quo loquebatur. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis filii ioas viri israhelite. Tradidit enim dominus in manu eius madian: et omnia castra eius. Cumque audisset gedeon somnium et interpretationem eius: adoravit: et reversus est ad castra israel: et ait. Surgite: tradidit enim dominus in manus nostras castra madian. Divisitque trecentos viros in tres partes: et dedit tubas in manibus eorum: lagenasque vacuas: ac lampades in medio lagenarum. Et dixit ad eos. Quod me facere videritis: hoc facite. Ingrediar partem castrorum: et quod fecero sectamini. Quando personuerit tuba in manu mea: vos quoque per castrorum circuitum clangite: et conclamate Gladius domini et gedeonis. Ingressusque est gedeon et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum: incipientibus vigiliis noctis medie. Et custodibus suscitatis: ceperunt buccinis clangere: et complodere inter se lagenas. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis et hydrias confregissent: tenuerunt sinistris manibus lampades: et dextris sonantes tubas. Clamaveruntque. Gladius domini et gedeonis: stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt: et vociferantes ululantesque fugerunt. Et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes. Immisitque dominus gladium in omnibus castris: et mutua se cede truncabant. Fugientes usque bethseca: et crepidinem abelmeula in tebbath. Conclamantes autem viri israel de neptalim et aser et omni manasse: persequebantur madian. Misitque gedeon nuntios in omnem montem ephraim dicens. Descendite in occursum madian: et occupate aquas usque bethbera: atque iordanen. Clamavitque omnis ephraim: et preoccupavit aquas atque iordanen usque bethbera. Apprehensosque duos viros madian oreb et zeb: interfecit oreb in petra oreb: zeb vero in torculari zeb. Et persecuti sunt madian: capita oreb et zeb portantes ad gedeon trans fluenta iordanis.

Dixeruntque ad eum viri ephraim. Quid est hoc quod facere voluisti ut non nos vocares cum ad pugnam pergeres contra madian? Iurgantes fortiter: et prope vim inferentes. Quibus ille respondit. Quid enim tale facere potui quale vos fecistis? Nonne melior est racemus ephraim vindemiis abiezer? In manus vestras tradidit dominus principes madian oreb et zeb. Quid tale facere potui quale vos fecistis? Quod cum locutus esset: requievit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset gedeon ad iordanen: transivit eum cum trecentis viris qui secum erant: et pre lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros socoth. Date obsecro panes populo qui mecum est: quia valde defecerunt: ut possimus persequi zebee et salmana reges madian. Responderunt principes socoth. Forsitan palme manuum zebee et salmana in manu tua sunt: et idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait. Cum ergo tradiderit dominus zebee et salmana in manus meas: et cum reversus fuero victor in pace: conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens venit in phanuel: locutusque est ad viros eius loci similia. Cui et illi responderunt sicut responderant viri socoth. Dixit itaque et eis. Cum reversus fuero victor in pace: destruam turrim hanc. Zebee autem et salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim milia viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum: cesis centum viginti milibus bellatorum et educentium gladium. Ascendensque gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur ad orientalem partem nobe et iegbaa: percussit castra hostium qui securi erant et nihil adversi suspicabantur. Fugeruntque zebee et salmana. Quos persequens gedeon comprehendit: turbato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis ortum apprehendit puerum de viris socoth: interrogavitque eum nomina principum et seniorum socoth: et descripsit septuaginta septem viros. Venitque ad socoth: et dixit eis. En zebee et salmana super quibus exprobrastis mihi dicentes. Forsitan manus zebee et salmana in manibus tuis sunt: et idcirco postulas ut demus viris qui lassi sunt et defecerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos: et contrivit cum eis atque comminuit viros socoth. Turrem quoque phanuel subvertit: occisis habitatoribus civitatis. Dixitque ad zebee et salmana. Quales fuerunt viri quos occidistis in thabor? Qui responderunt. Similes tui: et unus ex eis quasi filius regis. Quibus ille ait. Fratres mei fuerunt filii matris mee. Vivit dominus si servassetis eos: non vos occiderem. Dixitque iether primogenito suo. Surge et interfice eos. Qui non eduxit gladium. Timebat enim: quia adhuc puer erat. Dixeruntque zebee et salmana. Tu surge et irrue in nos: quia iuxta etatem robur est hominis. Surrexit gedeon et interfecit zebee et salmana: et tulit ornamenta ac bullas quibus colla regalium camelorum decorari solent.

Aod

FISS. ligna silue sunt homines infructuosi. ramnus rubus incendio paratus. Super hos non oliua, non ficus, non uitis regnare dignatur, quia non meruerunt. Oliua est gratia spiritus sancti, et unctione pacis signatur. Ficus uero legem, qui per familias plantatur in uinea sua. Vitis que familie ... cum plantauit uineam, id est populum iudeorum ... et in hac uinea ... legem ... populum ... perducit.

VIII

Dixeruntque omnes uiri israel ad gedeon. Dominare nostri tu et filius tuus et filius filii tui: quia liberasti nos de manu madian. Quibus ille ait. Non dominabor uestri, nec dominabitur in uos filius meus: sed dominabitur uobis dominus deus. Dixitque ad eos. Vnam petitionem postulo a uobis. Date mihi inaures ex preda uestra. Inaures enim aureas ismahelite habere consueuerant. Qui responderunt. Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, proiecerunt in eo inaures de preda. Et fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli, absque ornamentis et monilibus et ueste purpurea quibus madian reges uti soliti erant, et preter torques aureas camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephod, et posuit illud in ciuitate sua ephra. Fornicatusque est omnis israel in eo. Et factum est gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filiis israel: nec potuerunt ultra eleuare ceruices. Sed quieuit terra per quadraginta annos quibus prefuit gedeon. Abiit itaque in sichem hierobaal filius ioas: et habitauit in domo sua. Habuitque septuaginta filios qui egressi sunt de femore eius, eo quod plures haberet uxores. Concubina autem eius quam habebat in sichem genuit ei filium nomine abimelech. Mortuusque est gedeon filius ioas in senectute bona: et sepultus in sepulchro ioas patris sui in ephra de familia ezri. Postquam autem mortuus est gedeon: auersi sunt filii israel, et fornicati sunt cum baalim. Percusseruntque cum baal fedus ut esset eis in deum. Nec recordati sunt domini dei sui, qui eruit eos de manibus omnium inimicorum suorum per circuitum: nec fecerunt misericordiam cum domo hierobaal gedeon: iuxta omnia bona que fecerat israeli.

9\. Abiit autem abimelech filius hierobaal in sichem ad fratres matris sue, et locutus est ad eos: et ad omnem cognationem domus patris matris sue dicens. Loquimini ad omnes uiros sichem. Quid uobis est melius ut dominentur uestri septuaginta uiri omnes filii hierobaal, an ut dominetur uobis unus uir? Simulque considerate: quod os uestrum et caro uestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes uiros sichem uniuersos sermones istos: et inclinauerunt cor eorum post abimelech dicentes. Frater noster est. Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano baalberith: qui conduxit sibi ex eo uiros inopes et uagos. Secutique sunt eum. Et uenit in domum patris sui in ephra: et occidit fratres suos filios hierobaal septuaginta uiros super lapidem unum. Remansitque ioatham filius hierobaal minimus: et absconditus est. Congregati sunt autem omnes uiri sichem et uniuerse familie urbis mello. Abieruntque et constituerunt regem abimelech iuxta quercum que stabat in sichem. Quod cum nuntiatum esset ioatham: iuit et stetit in uertice montis garizim: eleuataque uoce clamauit et dixit. Audite me uiri sichem: ita ut audiat uos deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem: dixeruntque oliue. Impera nobis. Que respondit. Numquid possum deserere pinguedinem meam qua et dii utuntur et homines, et uenire ut inter ligna promouear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum. Veni et super nos regnum accipe. Que respondit eis. Numquid possum deserere dulcedinem meam fructusque suauissimos, et ire ut inter cetera ligna promouear? Locuta sunt quoque ligna ad uitem. Veni et impera nobis. Que respondit. Numquid possum deserere uinum meum, quod letificat deum et homines, et inter ligna cetera commoueri? Dixeruntque omnia ligna ad ramnum. Veni et impera super nos. Que respondit eis. Si uere me regem constituitis: uenite, et sub mea umbra requiescite. Sin autem non uultis: egrediatur ignis de ramno, et deuoret cedros libani. Nunc igitur si recte et absque peccato constituistis super uos regem abimelech, et bene egistis cum hierobaal et cum domo eius, et reddidistis uicem beneficiis eius qui pugnauit pro uobis et animam suam dedit periculis, ut erueret uos de manu madian: qui nunc surrexistis contra domum patris mei, et interfecistis filios eius septuaginta uiros super unum lapidem, et constituistis regem abimelech filium ancille eius super habitatores sichem, eo quod frater uester sit: si ergo recte et absque uitio egistis cum hierobaal et domo eius hodie, letamini in abimelech: et ille letetur in uobis. Sin autem peruerse: egrediatur ignis ex eo, et consumat habitatores sichem et oppidum mello: egrediaturque ignis de uiris sichem et de oppido mello: et deuoret abimelech. Que cum dixisset, fugit et abiit in bera: habitauitque ibi ob metum abimelech fratris sui.

II

Regnauit itaque abimelech tribus annis super israel. Misitque deus spiritum pessimum inter abimelech et habitatores sichem. Qui ceperunt eum detestari, et scelus interfectionis septuaginta filiorum hierobaal et effusionem sanguinis eorum conferre in abimelech fratrem suum: et in ceteros sichimorum principes qui eum adiuuerant. Posueruntque insidias aduersum eum in montium summitate. Et dum illius prestolarentur aduentum: exercebant latrocinia, agentes predas de pretereuntibus. Nuntiatumque est abimelech. Venit autem gaal filius obed cum fratribus suis: et transiuit in sichimam. Ad cuius aduentum erecti habitatores sichem: egressi sunt in agros uastantes uineas, uuasque calcantes. Et factis cantantium choris ingressi sunt fanum dei sui, et inter epulas et pocula maledicebant abimelech: clamante gaal filio obed. Quis est abimelech et que est sichem ut seruiamus ei? Numquid non ipse est filius hierobaal et constituit principem zebul seruum suum super uiros emor patris sichem? Cur ergo seruiamus ei? Vtinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio abimelech. Dictumque est abimelech. Congrega exercitus multitudinem et ueni. Zebul enim princeps ciuitatis auditis sermonibus gaal filii obed iratus est ualde: et misit clam ad abimelech nuntios dicens. Ecce gaal filius obed uenit in sichimam cum fratribus suis, et oppugnat contra te ciuitatem. Surge itaque nocte cum populo qui tecum est, et latita in agro. Et primo mane oriente sole irrue super ciuitatem. Illo autem egrediente cum populo suo aduersum te: fac ei quod potueris. Surrexit itaque abimelech cum omni exercitu suo nocte, et tetendit insidias iuxta sichimam in quattuor locis. Egressusque est gaal filius obed: et stetit in introitu porte ciuitatis. Surrexit autem abimelech et omnis exercitus cum eo de insidiarum loco. Cumque uidisset populum gaal: dixit ad zebul. Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit. Vmbras montium uides quasi capita hominum, et hoc errore deciperis. Rursumque gaal ait. Ecce populus de umbilico terre descendit: et unus cuneus uenit per uiam que respicit quercum. Cui dixit zebul. Vbi est nunc os tuum quo loquebaris, quis est abimelech ut seruiamus ei? Nonne iste est populus quem despiciebas? Egredere et pugna contra eum. Abiit ergo gaal expectante sichimorum populo, et pugnauit contra abimelech, qui persecutus est eum fugientem, et in urbem compulit. Cecideruntque ex parte eius plurimi usque ad portam ciuitatis: et abimelech sedit in ruma. Zebul autem gaal et socios eius expulit de urbe: nec in ea passus est commorari. Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset abimelech, tulit exercitum suum et diuisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Uidensque quod egrederetur populus de ciuitate: surrexit et irruit in eos cum cuneo suo, oppugnans et obsidens ciuitatem. Due autem turme palantes per campum aduersarios persequebantur. Porro abimelech omni illo die oppugnabat urbem. Quam cepit interfectis habitatoribus eius, ipsaque destructa, ita ut sal in eam dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant in turre sichimorum, ingressi sunt fanum dei sui berith ubi fedus cum eo pepigerant: et ex eo locus nomen acceperat, qui erat ualde munitus. Abimelech quoque audiens uiros turris sichimorum pariter conglobatos: ascendit in montem selmon cum omni populo suo, et arrepta securi precidit arboris ramum, impositumque ferens humero dixit ad socios. Quod me uidetis facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus precidentes sequebantur ducem. Quos circumdantes presidio succenderunt: atque ita factum est ut fumo et igne mille homines necarentur, uiri pariter ac mulieres habitatorum turris sichem. Abimelech autem inde proficiscens uenit ad oppidum thebes: quod circumdans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa in media ciuitate, ad quam confugerant simul uiri ac mulieres et omnes principes ciuitatis clausa for

tissime ianua et super turris tectum stantes per propugnacula. Accedensque Abimelech iuxta turrem pugnabat fortiter. Et appropinquans ostio ignem supponere nitebatur. Et ecce una mulier fragmen molae desuper iaciens illisit capiti Abimelech, et confregit cerebrum eius. Qui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum et percute me, ne forte dicatur quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Israel reversi sunt in sedes suas. Et reddidit Deus malum quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfectis septuaginta fratribus suis. Sichimitis quoque quod operati erant retributum est, et venit super eos maledictio Ioatham filii Hierobaal.

10. Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patrui Abimelech vir de Isachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim, et iudicavit Israel viginti et tribus annis. Mortuusque ac sepultus est in Samir. Huic successit Iair Galaadites qui iudicavit Israel per viginti et duos annos, habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum quae ex nomine eius appellatae sunt Avothiair, id est oppida Iair usque in praesentem diem, in terra Galaad. Mortuusque est Iair, ac sepultus in loco cui est vocabulum Camon. Filii autem Israel peccatis veteribus iungentes nova fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis Baalim et Astharoth et diis Syriae ac Sidonis et Moab et filiorum Ammon et Philisthiim, dimiseruntque Dominum et non colebant eum. Contra quos iratus tradidit eos in manus Philisthiim et filiorum Ammon. Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Iordanen in terra Amorrei, quae est in Galaad, in tantum ut filii Ammon Iordane transmisso vastarent Iudam et Beniamin et Ephraim. Afflictusque est Israel nimis. Et clamantes ad Dominum dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum nostrum et servivimus Baalim. Quibus locutus est Dominus: Numquid non Aegyptii et Amorrei, filiique Ammon et Philisthiim, Sidonii quoque et Amalech et Chanaan oppresserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos de manu eorum? Et tamen reliquistis me et coluistis deos alienos; idcirco non addam ut ultra vos liberem. Ite et invocate deos quos elegistis; ipsi vos liberent in tempore angustiae. Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quicquid tibi placet; tantum nunc libera nos. Quae dicentes omnia de finibus suis alienorum deorum idola proiecerunt et servierunt Domino, qui doluit super miseriis eorum. Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria. Contra quos congregati filii Israel in Maspha castrametati sunt. Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus e nobis contra filios Ammon coeperit dimicare, erit dux populi Galaad.

11. Fuit illo tempore Iephte Galaadites vir fortissimus atque pugnator, filius meretricis mulieris, qui natus est de Galaad. Habuit autem Galaad uxorem de qua suscepit filios, qui postquam creverant eiecerunt Iephte dicentes: Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de adultera matre generatus es. Quos ille fugiens atque devitans habitavit in terra Tob. Congregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes, et quasi principem sequebantur. In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel. Quibus acriter instantibus perrexerunt maiores natu de Galaad ut tollerent in auxilium sui Iephte de terra Tob. Dixeruntque ad eum: Veni et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon. Quibus ille respondit: Nonne vos estis qui odistis me et eiecistis de domo patris mei, et nunc venistis ad me necessitate conpulsi? Dixeruntque principes Galaad ad Iephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum et pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant in Galaad. Iephte quoque dixit eis: Si vere venistis ad me ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero princeps vester? Qui responderunt ei: Dominus qui haec audit ipse mediator ac testis est quod nostra promissa faciamus. Abiit itaque Iephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est Iephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha. Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon qui ex persona sua dicerent: Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me ut vastares terram meam? Quibus ille respondit: Quia tulit Israel terram meam quando ascendit de Aegypto a finibus Arnon usque in Iaboc atque Iordanen. Nunc ergo cum pace redde mihi eam. Per quos rursum mandavit Iephte, et imperavit eis ut dicerent regi Ammon: Haec dicit Iephte: Non tulit Israel terram Moab nec terram filiorum Ammon, sed quando de Aegypto conscenderunt ambulavit per solitudinem usque ad mare Rubrum, et venit in Cades. Misitque nuntios ad regem Edom dicens: Dimitte ut transeam per terram tuam. Qui noluit adquiescere precibus eius. Misit quoque et ad regem Moab, qui et ipse transitum praebere contempsit. Mansit itaque in Cades, et circuivit ex latere terram Edom et terram Moab, venitque contra orientalem plagam terrae Moab, et castrametatus est trans Arnon, nec voluit intrare terminos Moab; Arnon quippe confinium est terrae Moab. Misit itaque Israel nuntios ad Seon regem Amorreorum qui habitabat in Esebon, et dixerunt ei: Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse Israel verba despiciens non dimisit eum transire per terminos suos, sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in Iasa et fortiter resistebat. Tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum et possedit omnem terram Amorrei habitatoris regionis illius, et universos fines eius de Arnon usque Iaboc, et de solitudine usque ad Iordanen. Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorreum pugnante contra illum populo suo Israel, et tu nunc vis possidere terram eius? Nonne ea quae possedit Chamos deus tuus tibi iure debentur? Quae autem Dominus Deus noster victor obtinuit in nostram cedent possessionem. Nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab, aut docere potes quod iurgatus sit contra Israel et pugnaverit contra eum, quando habitabat in Esebon et in viculis eius et in Aroer et villis illius vel in cunctis civitatibus iuxta Iordanen per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione temptastis? Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis indicens mihi bella non iusta. Iudicet Dominus arbiter huius diei inter Israel et inter filios Ammon. Noluitque adquiescere rex filiorum Ammon verbis Iephte quae per nuntios mandaverat. Factus est ergo super Iephte spiritus Domini, et circuiens Galaad et Manasse, Maspha quoque Galaad et inde transiens ad filios Ammon, votum vovit Domino dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meae mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino. Transivitque Iephte ad filios Ammon ut pugnaret contra eos, quos tradidit Dominus in manus eius. Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith viginti civitates, et usque ad Abel quae est vineis consita, plaga magna nimis; humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel. Revertenti autem Iephte in Maspha domum suam occurrit ei unigenita filia cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos. Qua visa scidit vestimenta sua et ait: Heu filia mi, decepisti me et ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum et aliud facere non potero. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi praesta quod deprecor: Dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quae ignorabat virum. Exinde mos increbuit in Israel et consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filiae Israel et plangant filiam Iephte Galaaditae diebus quattuor.

12. Ecce autem in Ephraim orta est seditio. Nam transeuntes contra aquilonem dixerunt ad Iephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluisti ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon vehementer, vocavique vos ut praeberetis auxilium,

et tacere noluistis. Quod cernens posui in manibus meis animam meam, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui ut adversum me consurgatis in prelium? Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim. Percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse. Occupaveruntque Galaaditae vada Iordanis per que Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero fugiens, atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditae: Numquid Ephrateus es? Quo dicente: Non sum, interrogabant eum: Dic ergo scibboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat tebboleth, eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore ex Ephraim quadraginta duo milia. Iudicavit itaque Iephte Galaadites Israel sex annis: et mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.

XIIII

Post hunc iudicavit Israel Abesan de Bethleem: qui habuit triginta filios et totidem filias, quas emittens foras maritis dedit, et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel: mortuusque est, ac sepultus in Bethleem. Cui successit Abialon Zabulonites: et iudicavit Israel decem annis: mortuusque est, ac sepultus in Zabulon. Post hunc iudicavit Israel Abdon filius Hellel Pharathonites: qui habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos asinarum, et iudicavit Israel octo annis: mortuusque est, ac sepultus in Pharathon

13 terre Ephraim, in monte Amalech. Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis.

XV

Erat autem vir quidam de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis: sed concipies et paries filium. Cave ergo ne vinum bibas ac siceram, nec immundum quicquam comedas: quia concipies et paries filium, cuius non tanget caput novacula: erit enim nazareus Dei ab infantia sua, et ex matris utero, et ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum. Que cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere: sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, ex utero matris sue usque ad diem mortis sue. Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est. Exaudivitque Dominus precantem Manue, et apparuit rursum angelus Domini uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Que cum vidisset angelum, festinavit, et cucurrit ad virum suum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir quem ante videram. Qui surrexit, et secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debebit? Dixitque angelus Domini ad Manue: Ab omnibus que locutus sum uxori tue, abstineat se: et quicquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo: et quod ei precepi,

II

impleat atque custodiat. Dixitque Manue ad angelum Domini: Obsecro te ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod angelus Domini esset. Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te? Cui ille respondit: Cur queris nomen meum, quod est mirabile? Tulit itaque Manue hedum de capris et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino qui facit mirabilia: ipse autem et uxor eius intuebantur. Cumque ascenderet flamma altaris in celum, angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius, proni ceciderunt in terram, et ultra eis non apparuit angelus Domini. Statimque intellexit Manue angelum Domini esse, et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum. Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hec omnia, neque ea que sunt ventura dixisset.

III

Peperit itaque filium, et vocavit nomen eius Sanson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. Cepitque spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

14 Descendit ergo Sanson in Thamnatha, vidensque ibi mulierem de filiabus Philistiim, ascendit, et nuntiavit patri suo et matri sue, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum: quam queso ut mihi accipiatis uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philistiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Sanson ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis. Parentes autem eius nesciebant quod res a Domino fieret, et quereret occasionem contra Philistiim: eo enim tempore Philistiim dominabantur Israeli. Descendit itaque Sanson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sevus, rugiens, et occurrit ei. Irruit autem spiritus Domini in Sanson, et dilaceravit leonem quasi hedum in frusta discerperet, nihil omnino habens in manu: et hoc patri et matri noluit indicare. Descenditque et locutus est mulieri que placuerat oculis eius. Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis: et ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via: veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat. Descendit itaque pater eius ad mulierem, et fecit filio suo Sanson convivium: sic enim iuvenes facere consueverant. Cum ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta, qui essent cum eo. Quibus locutus est Sanson: Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, et totidem tunicas: sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones, et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema, ut audiamus. Dixitque eis: De comedente exivit cibus, et de forti egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Sanson: Blandire viro tuo, et suade ei ut indicet tibi quid significet problema: quod si nolueris facere, incendemus te, et domum patris tui. An ideo nos vocastis ad nuptias, ut spoliaretis? Que fundebat apud Sanson lacrimas, et querebatur, dicens: Odisti me, et non diligis: ideo problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die septimo, cum ei esset molesta, exposuit. Que statim indicavit civibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle? et quid leone fortius? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam. Irruit itaque in eum spiritus Domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros: quorum ablatas vestes dedit his qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui:

IIII

15 uxor autem eius accepit maritum unum de amicis eius et pronubis. Post aliquantum autem temporis, cum dies triticee messis instarent, venit Sanson, invisere volens uxorem suam, et attulit ei hedum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens: Putavi quod odisses eam, et ideo dedi illam amico tuo. Sed

habes sororem eius que iunior et pulchrior illa est sit tibi pro ea uxor. Cui respondit samson. Ab hac die non erit culpa in me contra philisteos. faciam enim uobis mala. Perrexitque et cepit .ccc. uulpes. caudasque earum iunxit ad caudas. et faces ligauit in medio. Quas igne succendens. dimisit ut huc illucque discurrerent. Que statim perrexerunt in segetes philistinorum. Quibus succensis. et comportate iam fruges et adhuc stantes in stipula concremate sunt: in tantum ut uineas quoque et oliueta flamma consumeret. Dixeruntque philistiim. Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est. Samson gener thamnathei quia tulit uxorem eius. et alteri tradidit: hec operatus est. Ascenderuntque philistiim et combusserunt tam mulierem quam patrem eius. Quibus ait samson. Licet hec feceritis. tamen adhuc ex uobis expetam ultionem et tunc quiescam. Percussitque eos ingenti plaga: ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitauit in spelunca petre ethan.

C. V. Igitur ascendentes philistiim in terram iuda castra metati sunt in loco qui postea uocatus est lechi. id est maxilla. ubi eorum fusus est exercitus. Dixeruntque ad eos de tribu iuda. Cur ascendistis aduersum nos? Qui responderunt. Ut ligemus samson uenimus. et reddamus ei que in nos operatus est. Descenderunt ergo tria milia uirorum de iuda ad specum silicis ethan. et dixerunt ad samson. Nescis quod philistiim imperent nobis? Quare hoc facere uoluisti? Quibus ille ait. Sicut fecerunt michi. feci eis. Ligare inquiunt te uenimus. et tradere in manus philistinorum. Respondit. Iurate michi et spondete quod non me occidatis. Dixerunt. Non te occidemus. sed uinctum trademus. Ligaueruntque eum duobus nouis funibus et tulerunt de petra ethan. Qui cum uenisset ad locum maxille. et philistiim uociferantes occurrissent ei: irruit spiritus domini in eum. et sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi: ita et uincula quibus ligatus erat dissipata sunt et soluta. Inuentamque maxillam. id est mandibulam asini que iacebat arripiens: interfecit in ea mille uiros. Et ait. In maxilla asini. in mandibula pulli asinarum deleui eos. et percussi mille uiros. Cumque canens uerba hec complesset: proiecit mandibulam de manu. et uocauit nomen loci illius ramathlechi quod interpretatur eleuatio maxille. Sitiensque ualde clamauit ad dominum et ait. Tu dedisti in manu serui tui salutem hanc maximam atque uictoriam. et en siti morior incidamque in manus incircumcisorum. Aperuit itaque dominus molarem dentem in maxilla asini. et egresse sunt ex eo aque. Quibus haustis: refocillauit spiritum. et uires recepit. et idcirco appellatum est nomen loci illius fons inuocantis de maxilla usque in presentem diem. Iudicauitque israel in diebus philistiim .xx. annis.

C. VI. Abiit quoque in gazam et uidit ibi mulierem meretricem. ingressusque est ad eam. Quod cum audissent philistiim. et percrebruisset apud eos intrasse urbem samson: circumdederunt eum. positis in porta ciuitatis custodibus. et ibi tota nocte cum silentio prestolati sunt. ut facto mane exeuntem occiderent. Dormiuit autem samson usque ad noctis medium. et inde consurgens apprehendit ambas porte fores cum postibus suis et sera. impositasque humeris portauit ad uerticem montis. qui respicit ebron.

C. VII. Post hec amauit mulierem que habitabat in ualle sorech. et uocabatur dalida. ueneruntque ad eam principes philistinorum. atque dixerunt. Decipe eum et disce ab illo in quo tantam habeat fortitudinem. et quomodo eum superare ualeamus. uinctumque affligere. Quod si feceris. dabimus tibi singuli mille .c. argenteos. Locuta est ergo dalida ad samson. Dic michi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo. et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit samson. Si .vii. neruiceis funibus nec dum siccis et adhuc humentibus ligatus fuero. infirmus ero. ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam satrape philistinorum .vii. funes ut dixerat. quibus uinxit eum latentibus apud se insidiis. et in cubiculo finem rei expectantibus. Clamauitque ad eum. Philistiim super te samson. Qui rupit uincula. quomodo si rumpat quis filum stuppe tortum putamine cum odorem ignis acceperit. et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. Dixitque ad eum dalida. Ecce illusisti michi. et falsum locutus es. saltem nunc indica quo ligari debeas. Cui ille respondit. Si ligatus fuero nouis funibus qui numquam fuerunt in opere: infirmus ero. et aliorum hominum similis. Quibus uinxit eum: clamauit. Philistiim super te samson. in cubiculo insidiis preparatis. Qui ita rupit uincula: quasi fila telarum. Dixitque dalida rursum ad eum. Usquequo decipis me. et falsum loqueris? Ostende quo uinciri debeas. Cui samson. Si inquit .vii. crines capitis mei cum licio plexueris et clauum his circumligatum terre fixeris. infirmus ero. Quod cum fecisset dalida. dixit ad eum. Philistiim super te samson. Qui consurgens de somno. extraxit clauum cum crinibus et licio. Dixitque ad eum dalida. Quomodo dicis quod amas me cum animus tuus non sit mecum? Per tres uices mentitus es michi. et noluisti dicere in quo sit tua maxima fortitudo. Cumque molesta ei esset. et per multos dies iugiter adhereret. spatium ad quietem non tribuens: defecit anima eius et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens ueritatem rei dixit ad eam. Ferrum numquam ascendit super caput meum. quia nazareus. id est consecratus domino sum de utero matris mee. Si rasum fuerit caput meum: recedet a me fortitudo mea. et deficiam eroque ut ceteri homines. Uidensque illa quod confessus ei esset animum suum. misit ad principes philistinorum atque mandauit. Ascendite adhuc semel. quia nunc michi aperuit cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua. et in sinu suo reclinare caput. Uocauitque tonsorem. et rasit .vii. crines eius. et cepit abicere eum et a se repellere. Statim enim ab eo fortitudo discessit. Dixitque. Philistiim super te samson. Qui de somno consurgens. dixit in animo suo. Egrediar sicut ante feci. et me excutiam nesciens quod dominus recessisset ab eo. Quem cum apprehendissent philistiim: statim eruerunt oculos eius. et adduxerunt gazam uinctum catenis. et clausum in carcere molere fecerunt. Iamque capilli eius renasci ceperant. principes philistinorum conuenerunt in unum ut immolarent dagon deo suo magnificas hostias et epularentur dicentes. Tradidit deus noster inimicum nostrum samson in manus nostras; quod etiam populus uidens laudabat deum suum. eademque dicebat. Tradidit deus noster in manus nostras aduersarium. qui deleuit terram nostram et occidit plurimos. Letantesque per conuiuia. sumptis iam epulis. preceperunt ut uocaretur samson. et ante eos luderet. Qui adductus de carcere. ante eos ludebat. feceruntque eum stare inter duas columpnas. Qui dixit puero regenti gressus suos. Dimitte me ut tangam columpnas quibus omnis domus imminet. ut recliner super eas et paululum requiescam. Domus autem plena erat uirorum ac mulierum et erant ibi omnes principes philistinorum ac de tecto et solario circiter tria milia utriusque sexus spectabant ludentem samson. At ille inuocato domino ait. Domine deus memento mei. et redde michi nunc pristinam fortitudinem deus meus. ut ulciscar me de hostibus meis. et pro amissione duorum luminum unam ultionem de inimicis recipiam. Et apprehendens ambas columpnas quibus tota domus innitebatur alteram earum dextera et alteram leua tenens ait. Moriatur anima mea cum philistiim. Concussisque fortiter columpnis. cecidit domus super omnes principes philistinorum et ceteram multitudinem que ibi erat. Multoque plures interfecit moriens. quam ante uiuens occiderat. Descendentes autem fratres eius et uniuersa cognatio. tulerunt corpus eius. et sepelierunt inter saraa et esthaol: in sepulchro patris sui manue. Iudicauitque israel .xx. annis.

XVI. Fuit eo tempore uir quidam de monte effraim nomine micha: qui dixit matri sue. Mille .c. argenteos quos separaueras tibi. et super quibus me audiente iuraueras. ecce ego habeo. et apud me sunt. Cui illa respondit. Benedictus filius meus domino. Reddidit ergo eos matri sue. que dixerat ei. Consecraui et uoui argentum hoc domino. ut de manu mea suscipiat filius meus et faciat sculptile atque conflatile;

ego nunc trado illud tibi. Reddidit ergo eas matri sue. Que tulit ducentos argenteos. dedit eos argentario ut faceret ex eis sculptile atque conflatile. quod fuit in domo miche. Qui ediculam quoque in ea deo separavit et fecit ephod ac teraphim id est vestem sacerdotalem et idola. Implevitque unius filiorum suorum manum et factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in israel. sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Fuit quoque alter adolescens de bethleem iuda de cognatione eius. eratque ipse levites et habitabat ibi. Egressusque de civitate bethleem peregrinari voluit ubicumque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem effraim iter faciens et declinasset parumper in domo miche interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit. Levita sum de bethleem iuda. et vado ut habitem ubi potuero et utile mihi esse perspexero. Dixitque michas. Mane apud me et esto mihi parens ac sacerdos. daboque tibi per annos singulos decem argenteos ac vestem duplicem et que ad victum necessaria sunt. Acquievit et mansit apud hominem. fuitque illi quasi unus de filiis. Implevitque micha manum eius et habuit apud se puerum sacerdotem dicens. Nunc scio quod bene mihi faciet deus habenti levitici generis sacerdotem.

18.

In diebus illis non erat rex in israel. et tribus dan querebat possessionem sibi ut habitaret in ea. usque ad illum enim diem inter ceteras tribus sortem non acceperat. Miserunt ergo filii dan stirpis et familie sue quinque viros fortissimos de saraa et esthaol. ut explorarent terram et diligenter inspicerent. Dixeruntque eis. Ite et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem effraim et intrassent in domum miche. requieverunt ibi. Et agnoscentes vocem adolescentis levite. utentesque illius diversorio dixerunt ad eum. Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Qui respondit eis. Hec et hec prestitit mihi michas. et me mercede conduxit ut sim ei sacerdos. Rogaveruntque eum ut consuleret dominum. ut scire possent an prospero itinere pergerent et res haberet effectum. Qui respondit eis. Ite cum pace. dominus respicit viam vestram et iter quo pergitis. Euntes itaque quinque viri venerunt lais. videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore iuxta sidoniorum consuetudinem securum et quietum. nullo eis penitus resistente magnarumque opum. et procul a sidone atque a cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in saraa et esthaol. et quid egissent sciscitantibus responderunt. Surgite ascendamus ad eos. vidimus enim terram valde opulentam et uberem. nolite negligere nolite cessare. eamus et possideamus eam. nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam. tradetque nobis dominus locum in quo nullius rei est penuria eorum que gignuntur in terra. Profecti igitur de cognatione dan id est de saraa et esthaol. sescenti viri accincti armis bellicis. ascendentesque manserunt in cariathiarim iude. Qui locus ex eo tempore castrorum dan nomen accepit. et est post tergum cariathiarim. Inde transierunt in montem effraim. Cumque venissent ad domum miche. dixerunt quinque viri qui prius missi fuerant ad considerandam terram lais ceteris fratribus suis. Nostis quod in domibus istis sit ephod et teraphim et sculptile atque conflatile. Videte quid vobis placeat. Et cum paululum declinassent ingressi sunt domum adolescentis levite qui erat in domo miche. salutaveruntque eum verbis pacificis. Sescenti autem viri ita ut erant armati stabant ante ostium. At illi qui ingressi fuerant domum iuvenis. sculptile et ephod et teraphim atque conflatile tollere nitebantur. et sacerdos stabat ante ostium sescentis viris fortissimis haud procul expectantibus. Tulerunt igitur qui intraverant sculptile ephod et idola atque conflatile. Quibus dixit sacerdos. Quid facitis? Cui responderunt. Tace et pone digitum super os tuum. venique nobiscum ut habeamus te patrem et sacerdotem. Quid tibi melius est ut sis sacerdos in domo unius viri an in una tribu et familia in israel? Quod cum audisset acquievit sermonibus eorum. et tulit ephod et idola atque sculptile. et cum eis profectus est. Qui cum pergerent. et ante se ire fecissent parvulos et iumenta et omne quod erat preciosum. Iamque a domo miche essent procul. viri qui habitabant in domibus miche conclamantes secuti sunt. et post tergum clamare ceperunt. Qui cum respexissent dixerunt ad micham. Quid tibi vis? cur clamas? Qui respondit. Deos meos quos mihi feci tulistis et sacerdotem et omnia que habeo. et dicitis quid tibi est? Dixeruntque ei filii dan. Cave ne ultra loquaris ad nos. et veniant ad te viri animo concitati. et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem micha quod fortiores se essent reversus est in domum suam. Sescenti autem viri tulerunt sacerdotem et que supra diximus. veneruntque in lais ad populum quiescentem atque securum. et percusserunt eos in ore gladii. urbemque incendio tradiderunt. nullo penitus ferente presidium. eo quod procul habitarent a sidone. et cum nullo hominum haberent quicquam societatis ac negotii. Erat autem civitas sita in regione roob. quam rursum extruentes habitaverunt in ea. vocato nomine civitatis dan iuxta vocabulum patris sui quem genuerat israel. que prius lais vocabatur. Posueruntque ibi sculptile. et ionathan filium gersan filii moysi ac filios eius sacerdotes in tribu dan usque ad diem captivitatis sue. Mansitque apud eos idolum miche omni tempore quo fuit domus dei in silo. In diebus illis non erat rex in israel.

19. XVII.

Fuit quidam levites habitans in latere montis effraim. qui accepit uxorem de bethleem iuda. Que reliquit eum et reversa est in domum patris sui in bethleem. mansitque apud eum quattuor mensibus. Secutusque est eam vir suus volens ei reconciliari atque blandiri. et secum reducere. habens in comitatu puerum et duos asinos. Que suscepit eum et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer eius eique occurrisset letus. amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus. comedens cum eo et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens proficisci voluit. Quem tenuit socer et ait ad eum. Gusta prius pauxillum panis et conforta stomachum et sic proficisceris. Sederuntque simul et comederunt ac biberunt. Dixitque pater puelle ad generum suum. Quoso te ut hodie hic maneas pariterque letemur. At ille consurgens cepit velle proficisci. Et nichilominus obnixe eum socer tenuit et apud se fecit manere. Mane autem facto parabat levites iter. Cui rursum socer. Oro te inquit ut paululum cibi capias. et assumptis viribus donec increscat dies postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer. Considera quod dies ad occasum declivior sit. et propinquat ad vesperam. Mane apud me etiam hodie et duc letum diem. et cras proficisceris ut vadas in domum tuam. Noluit gener adquiescere sermonibus eius. sed statim perrexit. et venit contra iebus que altero nomine vocabatur ierusalem. ducens secum duos asinos onustos et concubinam. Iamque erant iuxta iebus et dies mutabatur in noctem. Dixitque puer ad dominum suum. Veni obsecro declinemus ad urbem iebuseorum. et maneamus in ea. Cui respondit dominus. Non ingrediar oppidum gentis aliene que non est de filiis israel. sed transibo usque gabaa. et cum illuc pervenero manebimus in ea aut certe in urbe rama. Transierunt ergo iebus et ceptum carpebant iter. Occubuitque eis sol iuxta gabaa que est in tribu beniamin. diverteruntque ad eam ut manerent ibi. Quo cum intrassent sedebant in platea civitatis. et nullus eos recipere volebat hospitio. Et ecce apparuit homo senex revertens de agro et de opere suo vespere. qui et ipse erat de monte effraim et peregrinus habitabat in gabaa. Homines autem regionis illius erant filii gemini. Elevatisque oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis. et dixit ad eum. Unde venis? et quo vadis? Qui respondit ei. Profecti sumus de bethleem iuda. et pergimus ad locum nostrum qui est in latere montis effraim. unde ieramus bethleem. et nunc vadimus ad domum dei. nullusque nos sub tectum suum vult recipere. habentes paleas et fenum in asinorum pabulum. et panem ac vinum in meos et ancille tue usus. et pueri qui mecum est. nulla re indigemus nisi hospitio. Cui respondit senex. Pax tecum sit. Ego prebebo omnia que necessaria sunt. tantum queso ne in platea maneas. Introduxitque eum in

Non sunt de tribu sua.

Non erant hospitales Gabaite.

domum suam et pabulum asinis praebuit. Ac postquam laverant pedes suos, recepit eos in convivium. Illisque epulantibus, ac post laborem itineris cibo potuque reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius filii Belial, id est absque iugo, et circumdantes domum senis, fores pulsare coeperunt, clamantes ad dominum domus atque dicentes: Educ virum qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressus est ad eos senex et ait: Nolite fratres facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia. Habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam; educam eas ad vos ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum obsecro ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant adquiescere sermonibus eius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam. Qui cum tota nocte abusi essent ea, dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris venit ad hostium domus ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. Mane facto surrexit homo, et aperuit hostium ut coeptam expleret viam. Et ecce concubina eius iacebat ante hostium sparsis in limine manibus. Cui ille putans eam quiescere loquebatur: Surge et ambulemus. Qua nichil respondente, intelligens quod erat mortua, tulit eam et imposuit super asinum, reversusque est in domum suam. Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes et frusta concidens, misit in omnes terminos Israel. Quod cum audissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israel, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Egypto usque in praesens tempus. Ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

20 Egressi sunt itaque omnes filii Israel, et pariter congregati quasi vir unus de Dan usque Bersabee, et terra Galaad ad Dominum in Masfa, omnesque anguli populorum et cunctae tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta milia peditum pugnatorum. Nec latuit filios Beniamin quod ascendissent filii Israel in Masfa. Interrogatusque levita maritus mulieris interfectae, quomodo tantum scelus perpetratum esset, respondit: Veni in Gabaa Beniamin cum uxore mea, illucque diverti, et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam incredibili libidinis furore vexantes, denique mortua est. Quam arreptam in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestrae, quia numquam tantum nefas et tam grande piaculum factum est in Israel. Adestis omnes filii Israel, decernite quid facere debeatis. Stansque omnis populus quasi unius hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum, sed hoc contra Gabaa in commune faciemus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem milibus, qui comportent cibaria exercitui, et possimus pugnare contra Gabaa Beniamin, et reddere ei pro scelere quod meretur. Conveneruntque universus Israel ad civitatem quasi homo unus, eadem mente unoque consilio. Et miserunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est? Tradite nobis homines de Gabaa qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum, sed ex cunctis urbibus quae suae sortis erant convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum Israel populum dimicarent. Inventique sunt viginti quinque milia de Beniamin educentium gladium, praeter habitatores Gabaa, qui septingenti erant fortissimi, ita sinistra ut dextera proeliantes, et sic fundis ad certum iacientes lapides, ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoque Israel absque filiis Beniamin inventa sunt quadringenta milia educentium gladios et paratorum ad pugnam.

Qui surgentes venerunt in domum Domini, in Silo, consuluerunt eum atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Beniamin? Quibus respondit Dominus: Iudas sit dux vester. Statimque filii Israel surgentes mane castrametati sunt iuxta Gabaa. Et inde procedentes ad pugnam contra Beniamin, urbem oppugnare coeperunt. Egressique filii Beniamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo milia virorum. Rursumque filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco in quo prius certaverant aciem direxerunt, ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram Domino usque ad noctem, consulerentque eum et dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos et inite certamen. Cumque filii Israel altero die contra Beniamin ad proelium processissent, eruperunt filii Beniamin de portis Gabaa, et occurrentes eis tanta in eos caede bacchati sunt, ut decem et octo milia virorum educentium gladium prosternerent. Quam ob rem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino, ieiunaveruntque die illo usque ad vesperum, et obtulerunt ei holocausta et pacificas victimas, et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat archa foederis Dei, et Finees filius Eleazar filii Aaron praepositus domus Dei. Consuluerunt igitur Dominum atque dixerunt: Exire debemus ultra ad pugnam contra filios Beniamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras. Posueruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa, et tertia vice sicut semel et bis contra Beniamin exercitum produxerunt. Sed et filii Beniamin audacter eruperunt de civitate, et fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo et secundo die, et caederent per duas semitas terga vertentes, quarum una ferebatur in Bethel et altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros. Putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes, inivere consilium ut abstraherent eos de civitate, et quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco qui vocatur Baalthamar. Insidiae quoque quae circa urbem erant paulatim se aperire coeperunt, et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem milia virorum de universo Israel habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios Beniamin, et non intellexerunt quod ex omni parte illis instaret interitus. Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, et interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque milia et centum viros, omnes bellatores et educentes gladium. Filii autem Beniamin cum se inferiores esse vidissent, coeperunt fugere. Quod cum videssent filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad praeparatas insidias devenirent, quas iuxta urbem posuerant. Qui cum repente de latibulis surrexissent, et Beniamin terga caedentibus daret, ingressi sunt civitatem, et percusserunt eam in ore gladii. Signum autem dederant filii Israel his quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cepissent, ignem accenderent, ut ascendente in altum fumo captam urbem demonstrarent. Quod cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi (putaverunt enim filii Beniamin eos fugere, et instantius sequebantur, caesis de exercitu eorum triginta viris), et viderent quasi columpnam fumi de civitate conscendere, Beniamin quoque retro aspiciens captam cum cerneret civitatem, et flammas in sublime ferri, et qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii Beniamin, in fugam versi sunt, et ad viam deserti ire coeperunt, illuc quoque eos adversariis persequentibus; sed et hi qui urbem succenderant occurrerunt eis. Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus caederentur, nec erat ulla morientium requies. Ceciderunt atque prostrati sunt ad orientalem plagam urbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt decem et octo milia virorum, omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de Beniamin, fugerunt in solitudinem, et pergebant ad petram cuius vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes et in diversa tendentes, occiderunt quinque milia viros. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo milia. Et sic factum est, ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diversis locis essent viginti quinque milia pugnatores ad bellandum promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Beniamin qui evadere potuerunt et fugere in solitudinem sexcenti viri, sederuntque in petra Remmon mensibus quattuor. Regressi autem filii Israel, omnes reliquias civitatis a viris usque ad iumenta gladio percusserunt.

RUTH

21 Cunctasque urbes et viculos beniamin flamma combussit vorax. Iuraverunt quoque filii israel in masphat et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis beniamin de filiabus suis uxorem. Veneruntque omnes ad domum dei in silo, et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam levaverunt vocem magna et ululatu flere ceperunt dicentes: Quare domine deus israel factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis? Altera autem die diluculo consurgentes extruxerunt altare; obtuleruntque ibi holocausta et pacificas victimas, et dixerunt: Quis non ascendit in exercitu domini de universis tribubus israel? Grandi enim se iuramento constrinxerant cum essent in masphat, interficere eos qui defuissent. Ductique penitentia filii israel super fratre suo beniamin ceperunt dicere: Ablata est una tribus de israel. Unde uxores accipient? Omnes enim in commune iuravimus, non daturos nos his filias nostras. Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus israel qui non ascendit ad dominum in masphat? Et ecce inventi sunt habitatores iabis galaad in illo exercitu non fuisse. Eo quoque tempore cum essent in silo, nullus ex eis ibi repertus est. Miserunt itaque decem milia viros robustissimos, et preceperunt eis: Ite et percutite habitatores iabis galaad in ore gladii, tam uxores quam parvulos eorum. Et hoc erit quod observare debetis: Omne generis masculini et mulieres que cognoverunt viros interficite, virgines reservate. Inventeque sunt de iabis galaad quadringente virgines que nescierunt viri thorum, et adduxerunt eas in castra in silo in terra chanaan. Miseruntque nuntios ad filios beniamin qui erant in petra remmon, et preceperunt eis ut eos in pace susciperent. Veneruntque filii beniamin in illo tempore, et date sunt eis uxores de filiabus iabis galaad; alias autem non repererunt quas simili modo traderent. Universusque israel valde doluit et egit penitentiam super interfectione unius tribus ex israel. Dixeruntque maiores natu: Quid faciemus reliquis qui non acceperunt uxores? Omnes in beniamin femine conciderunt. Et magna nobis cura ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex israel. Filias nostras eis dare non possumus constricti iuramento et maledictione qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem beniamin. Ceperuntque consilium atque dixerunt: Ecce sollempnitas domini est in silo anniversaria, que sita est ad septentrionalem urbis bethel, et ad orientalem plagam vie que de bethel tendit ad sicimam, et ad meridiem oppidi lebna. Preceperuntque filiis beniamin atque dixerunt: Ite, latitate in vineis. Cumque videritis filias silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repente de vineis et rapite singuli uxores singulas et pergite in terram beniamin. Cumque venerint patres earum ac fratres et adversum vos queri ceperint ac iurgari, dicemus eis: Misereamini eorum. Non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent non dedistis, et a vestra parte peccatum est. Feceruntque filii beniamin ut sibi fuerat imperatum, et iuxta numerum suorum rapuerunt sibi de his que ducebant choros uxores singulas. Abieruntque in possessionem suam edificantes urbes et habitantes in eis. Filii quoque israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Explicit liber sophtim id est iudicum. Incipit liber Ruth.

IN DIEBUS UNIUS IUDICIS quando iudices preerant facta est fames in terra. Abiitque homo de bethleem iuda ut peregrinaretur in regione moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur helimelech et uxor eius noemi, et duo filii eius alter maalon et alter chelion ephratei de bethleem iuda. Ingressique regionem moabitidem morabantur ibi. Mortuusque est autem helimelech maritus noemi; remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt uxores moabitidas, quarum una vocabatur orfa, altera ruth. Manseruntque ibi decem annis, et ambo mortui sunt, maalon videlicet et chelion. Remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione moabitide. Audierat enim quod respexisset dominus populum suum et dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis sue cum utraque nuru, et iam in via posita revertendi cupiens in terram iuda, dixit ad eas: Ite in domum patris vestri; faciat dominus vobiscum misericordiam sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det vobis invenire requiem in domibus virorum quos sortiture estis. Et osculata est eas. Que elevata voce flere ceperunt et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Revertimini filie mee, cur venitis mecum? Num ultra habeo filios in utero meo ut viros ex me sperare possitis? Revertimini filie mee et abite; iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali. Etiam si possem hac nocte concipere et parere filios, si eos expectare velitis donec crescant et annos impleant pubertatis, ante eritis vetule quam nubatis. Nolite queso filie mee, quia vestra angustia me magis premit, et egressa est manus domini contra me. Elevata igitur voce rursum flere ceperunt. Orfa osculata est socrum ac reversa; Ruth adhesit socrui sue. Cui dixit noemi: En cognata tua reversa est ad populum suum et ad deos suos; vade cum ea. Que respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam. Quocumque enim perrexeris pergam, et ubi morata fueris et ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, et deus tuus deus meus. Que te morientem terra susceperit in ea moriar, ibique locum accipiam sepulture. Hec faciat mihi deus et hec addat, si non sola mors me et te separaverit. Videns ergo noemi quod obstinato animo ruth decrevisset secum pergere, adversari noluit nec ultra ad suos reditum persuadere. Profecteque sunt simul et venerunt in bethleem. Quibus urbem ingressis velox apud cunctos fama percrebuit, dicebantque mulieres: Hec est illa noemi. Quibus ait: Ne vocetis me noemi, id est pulchram, sed vocate me mara, id est amaram, quia valde me amaritudine replevit omnipotens. Egressa sum plena et vacuam reduxit me dominus. Cur igitur vocatis me noemi, quam humiliavit dominus et afflixit omnipotens? Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua de terra peregrinationis sue ac reversa est in bethleem quando primum hordea metebantur.

2 Erat autem viro helimelech consanguineus homo potens et magnarum opum, nomine booz. Dixitque ruth moabitis ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum et colligam spicas que metentium fugerint manus, ubicumque clementis in me patrisfamilias repperero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mi. Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine booz qui erat de cognatione helimelech. Et ecce ipse veniebat de bethleem. Dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi dominus. Dixitque booz iuveni qui messoribus preerat: Cuius est hec puella? Qui respondit: Hec est moabitis que venit cum noemi de regione moabitide, et rogavit ut spicas colligeret remanentes sequens messorum vestigia, et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est. Et ait booz ad ruth: Audi filia, ne vadas ad colligendum in alterum agrum, nec recedas ab hoc loco, sed iungere puellis meis et ubi messuerint sequere. Mandavi enim pueris meis ut nemo tibi molestus sit; sed etiam si sitieris vade ad sarcinulas et bibe aquas de quibus et pueri bibunt. Que cadens in faciem suam et adorans super terram dixit ad eum: Unde mihi hoc ut invenirem gratiam ante oculos tuos et nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui ille respondit: Nunciata sunt mihi omnia que feceris socrui tue post mortem viri tui, et quod reliqueris parentes tuos et terram in qua nata es, et veneris ad populum quem antea nesciebas. Reddat tibi dominus vicissitudinem pro opere tuo, et plenissimam mercedem accipias a domino deo israel ad quem venisti et sub cuius confugisti alas. Que ait: Inveni gratiam ante oculos tuos domine mi, qui consolatus es me et locutus es ad cor ancille tue, que non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc et comede panem et intingue buccellam tuam in aceto.

Distinctio necessaria est et inquisitio ut discernatur quod ceremoniale sit, quid morale, quid preceptum, quid consilium, quid valeat ad fidem et mores, quid non.

I.

Sedit itaque ad messorum latus, et congessit polentam sibi. Comeditque et saturata est, et tulit reliquias. Atque inde surrexit, ut spicas ex more colligeret. Precepit autem Booz pueris suis dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam; et de vestris quoque manipulis proicite ex industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in agro usque ad vesperam; et que collegerat virga cedens et excutiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres modios. Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui sue; insuper protulit de reliquiis cibi sui quo saturata fuerat. Dixitque ei socrus sua: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? Benedictus sit qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem esset operata, et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. Cui respondit Noemi: Benedictus sit a Domino, quoniam eandem gratiam quam prebuerat vivis servavit et mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo. Et Ruth: Hoc quoque, inquit, precepit mihi, ut tamdiu messoribus eius iungerer, donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus: Melius est filia mi ut cum puellis eius exeas ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis Booz, et tamdiu cum eis messuit, donec hordeum in horreis et triticum conderetur.

III. 3. Postquam autem reversa est ad socrum suam, audivit ab ea: Filia mi, queram tibi requiem, et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es, propinquus est noster, et in hac nocte aream hordei ventilat. Lava igitur et ungere, et induere cultioribus vestimentis, et descende in aream. Non te videat homo, donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat; venies et discooperies pallium quo operitur a parte pedum, et proicies te et ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que respondit: Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream, et fecit omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset Booz et bibisset, et factus esset hilarior, issetque ad dormiendum iuxta acervum manipulorum, venit et abscondite, et discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce nocte iam media expavit homo et conturbatus est, viditque mulierem iacentem ad pedes suos, et ait illi: Quis es? Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua. Expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es. Et ille: Benedicta, inquit, es a Domino filia, et priorem misericordiam posteriore superasti, quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Noli ergo metuere, sed quicquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis, mulierem te esse virtutis. Nec renuo me propinquum, sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte, et facto mane, si te voluerit iure propinquitatis retinere, bene res acta est; sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus. Dormi usque ad mane. Dormivit itaque ad pedes eius usque ad noctis abscessum. Surrexitque antequam se homines cognoscerent mutuo, et dixit Booz: Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum: Expande, inquit, palliolum tuum quo operiris, et tene utraque manu. Qua extendente et tenente, mensus est sex modios hordei et posuit super eam. Que portans ingressa est civitatem, et venit ad socrum suam, que dixit ei: Quid egisti filia? Narravitque omnia que sibi fecisset homo, et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, et ait: Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. Dixitque Noemi: Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo nisi impleverit quod locutus est.

IIII. 4. Ascendit ergo Booz ad portam et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum preterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper et sede hic, vocans eum nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic. Quibus residentibus locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Helimelech vendidit Noemi, que reversa est de regione Moabitide; quod audire te volui, et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis, eme et posside. Sin autem tibi displicet hoc, indica mihi ut sciam quid facere debeam. Nullus est enim propinquus excepto te qui prior es, et me qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam. Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem que uxor defuncti fuit debes accipere, ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit: Cedo iure propinquitatis, neque enim posteritatem familie mee delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor. Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter alteri suo iure cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calciamentum suum et dabat proximo suo; hoc erat testimonium cessionis in Israel. Dixit ergo propinquo Booz: Tolle calciamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo. At ille maioribus natu et universo populo: Testes, inquit, vos estis hodie, quod possederim omnia que fuerunt Helimelech et Mahalon et Chelion, tradente Noemi; et Ruth Moabitidem uxorem Mahalon in coniugium sumpserim, ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos, inquam, huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu: Nos testes sumus. Faciat Dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut Rachel et Liam que edificaverunt domum Israel, ut sit exemplum virtutis in Ephrata et habeat celebre nomen in Bethleem. Fiat domus tua sicut domus Phares, quem Thamar peperit Iude, de semine quod dederit tibi Dominus ex hac puella. Tulit itaque Booz Ruth et accepit uxorem, ingressusque est ad eam; et dedit illi Dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus qui non est passus ut deficeret successor familie tue, et vocaretur nomen eius in Israel, et habeas qui consoletur animam tuam et enutriat senectutem tuam. De nuru autem tua natus est, que te diligit, et multo tibi melior est quam si septem haberes filios. Susceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo, et nutricis ac gerule officio fungebatur. Vicine autem mulieres congratulantes ei dicebant: Natus est filius Noemi. Vocaveruntque eum Obeth. Hic est pater Ysai patris David.

Hee sunt generationes Phares. Phares genuit Esrom, Esrom genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab genuit Naason, Naason genuit Salmon, Salmon genuit Booz, Booz genuit Obeth, Obeth genuit Ysai, Ysai genuit David regem.

Incipit [explicit] liber Ruth. Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in libros Regum.

Viginti duas litteras esse apud Hebreos, Syrorum quoque lingua et Chaldeorum testatur, que Hebree magna ex parte confinis est. Nam et ipsi .xx. duo elementa habent eodem sono, sed diversis caracteribus. Samaritani etiam Pentateucum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantum et apicibus discrepantes. Certumque est Ezram scribam legisque doctorem post captam Ierosolimam et instaurationem templi sub Zorobabel alias litteras repperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum et Hebreorum caracteres fuerint. In libro quoque Numerorum hec eadem supputatio sub Levitarum ac sacerdotum censu mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam Grecis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmus tricesimus sextus, et centesimus decimus, et centesimus undecimus, et centesimus octavus decimus, et centesimus quadragesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen eiusdem numeri texuntur alfabeto. Et Ieremie lamentationes et oratio eius, Salomonis quoque in fine Proverbia ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet, eisdem alfabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque littere duplices apud Hebreos sunt: caph, mem, nun, phe, sade. Aliter enim per has scribunt principia medietatesque verborum, aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices existimantur: Samuhel, Malachim, Dabreiamin, Esdras, Ieremias cum Cinoth, id est Lamentationibus suis. Quomodo igitur .xx. duo elementa sunt, per que scribimus

hebraice omne quod loquimur, et eorum initiis vox humana comprehenditur. Ita .xx. duo volumina supputantur: quibus quasi litteris et exordiis in dei doctrina tenera adhuc et lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur bresith, quem nos genesim dicimus. Secundus hellesmoth, qui exodus appellatur. Tercius vaiecra, id est leviticus. Quartus vagedaber, quem numeri vocamus. Quintus addabarim, qui deuteronomium pronotatur. Hi sunt .v. libri moysi, quos proprie thorath, id est legem appellant.

II. Secundum prophetarum ordinem faciunt, et incipiunt ab ihesu filio nave, qui apud eos iosue bennun dicitur. Deinde subtexunt sophtim, id est iudicum librum; et in eundem compingunt ruth: quia in diebus iudicum facta eius narratur historia. Tercius sequitur samuhel, quem nos regnorum primum et secundum dicimus. Quartus malachim, id est regum, qui tercio et quarto regnorum volumine continetur. Meliusque multo est malachim, id est regum, quam malachoth, id est regnorum dicere. Non enim multarum gentium regna describit, sed unius israhelitici populi, qui tribubus .xii. continetur. Quintus est ysaias. Sextus ieremias. Septimus ezechiel. Octavus liber .xii. prophetarum, qui apud illos vocatur thareasra.

III. Tercius ordo agiographa possidet. Et primus liber incipit ab iob. Secundus a david, quem quinque incisionibus et uno psalmorum volumine comprehendunt. Tercius est salomon tres libros habens: proverbia, que illi parabolas, id est masloth appellant. Quartus ecclesiasten, id est coeleth. Quintus canticum canticorum, quem titulo sirassirim pronotant. Sextus est danihel. Septimus dabreiamin, id est verba dierum, quod significantius cronicon totius divine historie possumus appellare. Qui liber apud nos paralipomenon primus et secundus inscribitur. Octavus ezdras, qui et ipse apud grecos similiter et latinos in duos libros divisus est. Nonus hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri .xx. duo, id est .v. moysi, prophetarum octo, agiographorum novem. Quanquam nonnulli ruth et cinoth inter agiographa scriptitent et libros hos in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscae legis libros .xxiiii., quos sub numero .xxiiii. seniorum apocalipsis iohannis inducit adorantes agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram .iiii. animalibus oculatis retro et ante, id est in preteritum et in futurum respicientibus, et indefessa voce clamantibus: Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui futurus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest: ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrypha esse ponendum.

II. Igitur sapientia, que vulgo salomonis inscribitur, et ihesu filii syrach liber, et iudith et tobias et pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum reperi. Secundus grecus est: quod ex ipsa quoque frasi probari potest. Que cum ita se habeant, obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In tabernaculum dei offert unusquisque quod potest. Alii aurum et argentum et lapides preciosos, alii byssum et purpuram, coccumque offerunt et iacinctum. Nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles et caprarum pilos; et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulchritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis, ardoremque solis et iniuriam ymbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum samuhel et malachim meum. Meum inquam meum. Quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me esse estimato si gratus es, vel parafrasten si ingratus. Quanquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege grecos codices et latinos, et confer cum his opusculis; et ubicunque inter se videris discrepare, interroga quemlibet hebreorum cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra firmaverit, puto quod eum non estimes coniectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit.

III. Sed et vos famulas christi rogo, que domini discumbentis preciosissimo fidei unguento unxistis caput, que nequaquam salvatorem queritis in sepulchro, quibus iam ad patrem christus ascendit, ut contra latrantes canes qui adversum me rabido ore deseviunt et circumeunt civitatem, atque in eo se doctos arbitrantur si aliis detrahant, orationum vestrarum clipeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor: Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis.

Explicit prologus. Explicit epistola beati ieronimi presbiteri ad paulinum de libris divine scripture. Incipit samuel liber primus.

FUIT VIR UNUS DE RAMATHAIMSOPHIM de monte effraim, et nomen eius helcana filius ieroboam filii heliu filii thau filii suph effrateus. Et habuit duas uxores. Nomen uni anna, et nomen secunde fenenna. Fueruntque fenenne filii, anne autem non erant liberi. Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus ut adoraret et sacrificaret domino exercituum in sylo. Erant autem ibi duo filii hely, ofni et finees sacerdotes domini. Venit ergo dies et immolavit helcana, deditque fenenne uxori sue et cunctis filiis eius et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis, quia annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam eius. Affligebat quoque eam emula eius, et vehementer angebat in tantum ut exprobraret quod conclusisset dominus vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent in templum domini, et sic provocabat eam. Porro illa flebat et non capiebat cibum. Dixit ergo ei helcana vir suus: Anna, cur fles, et quare non comedis, et quamobrem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior tibi sum quam decem filii? Surrexit autem anna postquam comederat in sylo et biberat. Et hely sacerdote sedente super sellam ante postes templi domini, cum esset anna amaro animo, oravit dominum flens largiter, et votum vovit dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famule tue, et recordatus mei fueris, nec oblitus ancille tue, dederisque serve tue sexum virilem, dabo eum domino cunctis diebus vite eius, et novacula non ascendet super caput eius. Factum est ergo cum illa multiplicaret preces coram domino, ut hely observaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam hely temulentam, dixitque ei: Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens anna: Nequaquam, inquit, domine mi, nam mulier infelix nimis ego sum. Vinumque et omne quod inebriare potest non bibi, sed effudi animam meam in conspectu domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus belial: quia ex multitudine

I.

doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc Hely ait ei: Vade in pace, et Deus Israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, et comedit, vultusque eius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane, et adoraverunt coram Domino: reversique sunt, et venerunt in domum suam in Ramatha. Cognovit autem Helcana Annam uxorem suam, et recordatus est eius Dominus. Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, et peperit filium, vocavitque nomen eius Samuhel, eo quod a Domino postulasset eum. Ascendit autem Helcana vir eius, et omnis domus eius, ut immolaret Domino hostiam sollempnem et votum suum, et Anna non ascendit. Dixit enim viro suo: Non vadam donec ablactetur infans, et ducam eum ut appareat ante conspectum Domini, et maneat ibi iugiter. Et ait ei Helcana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane donec ablactes eum: precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, et lactavit filium suum, donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum postquam ablactaverat, in vitulis tribus, et tribus modiis farine, et amphora vini, et adduxit eum in domum Domini in Sylo. Puer autem erat adhuc infantulus. Et immolaverunt vitulum, et obtulerunt puerum Hely. Et ait Anna: Obsecro, mi domine, vivit anima tua, domine: ego sum mulier illa que steti coram te hic orans Dominum. Pro puero isto oravi, et dedit mihi Dominus petitionem meam quam rogavi eum. Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus quibus fuerit accommodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et adoravit Anna, et ait:

2. Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos: quia letata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est Dominus, neque enim est alius extra te, et non est fortis sicut Deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore. Repleti prius, pro panibus se locaverunt: et famelici saturati sunt. Donec sterilis peperit plurimos: et que multos habebat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit. Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublevat. Suscitat de pulvere egenum, et de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, et solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre, et posuit super eos orbem. Pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius: et super ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines terre, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu christi sui. Helcana autem abiit in domum suam in Ramatha: puer autem Samuhel erat minister in conspectu Domini ante faciem Hely sacerdotis. Porro filii Hely, filii Belial, nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, et mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum: et omne quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israeli venientium in Sylo. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis, et dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. Dicebatque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia detrahebant sacrificio Domini. Samuhel autem ministrabat ante faciem Domini puer accinctus ephod lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam deferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem et votum suum. Et benedixit Hely Helchane et uxori eius, dixitque ei: Reddat Dominus tibi semen de muliere hac pro fenore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. Visitavit autem Dominus Annam, et concepit et peperit tres filios et duas filias: et magnificatus est puer Samuhel apud Dominum. Hely autem erat senex valde, et audivit omnia que faciebant filii sui universo Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus que excubabant ad ostium tabernaculi. Et dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filii mei: non enim est bona fama quam de vobis audio, ut transgredi faciatis populum Domini. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos. Puer autem Samuhel proficiebat atque crescebat, et placebat tam Deo quam hominibus. Venit autem vir Dei ad Hely, et ait ad eum: Hec dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum esset in Egypto in domo Pharaonis? Et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, et adoleret mihi incensum, et portaret ephod coram me: et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel. Quare calce abiecistis victimam meam, et munera mea que precepi ut offerrentur in templo: et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, et domus patris tui, ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contempnunt me, erunt ignobiles. Ecce dies veniunt, et precidam brachium tuum, et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. Et videbis emulum tuum in templo in universis prosperis Israel, et non erit senex in domo tua omnibus diebus. Verumptamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo, sed ut deficiant oculi tui, et tabescat anima tua: et pars magna domus tue morietur cum ad virilem etatem venerit. Hoc autem erit tibi signum quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni et Finees: In die uno morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum et animam meam faciat: et edificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram christo meo cunctis diebus. Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum, et tortam panis, dicatque: Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

3. Puer autem Samuhel ministrabat Domino coram Hely, et sermo Domini erat preciosus in diebus illis, non erat visio manifesta. Factum est ergo in die quadam, Hely iacebat in loco suo, et oculi eius caligaverant, nec poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur. Samuhel autem dormiebat in templo Domini, ubi erat archa Domini. Et vocavit Dominus Samuhelem. Qui respondens ait: Ecce ego. Et cucurrit ad Hely, et dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi te: revertere, et dormi. Et abiit, et dormivit. Et adiecit rursum Dominus vocare Samuhelem. Consurgensque Samuhel abiit ad Hely, et dixit: Ecce ego, quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te, fili mi: revertere, et dormi. Porro Samuhel necdum sciebat Dominum, neque revelatus ei fuerat sermo Domini. Et adiecit Dominus, et vocavit adhuc Samuhel tertio. Qui consurgens abiit ad Hely, et ait: Ecce ego, quia vocasti me. Intellexit ergo Hely quia Dominus vocaret puerum, et ait ad Samuhelem: Vade, et dormi: et si deinceps vocaverit te, dices: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuhel, et dormivit in loco suo. Et venit Dominus, et stetit: et vocavit, sicut vocaverat secundo: Samuhel, Samuhel. Qui respondit: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Et dixit Dominus ad Samuhelem: Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambe aures eius. In die illa suscitabo adversum Hely omnia que locutus sum super domum eius: incipiam, et complebo. Predixi enim ei quod iudicaturus essem domum eius in eternum propter iniquitatem, eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuit eos. Idcirco iuravi domui Hely, quod non expietur iniquitas eius victimis et muneribus usque in eternum. Dormivit autem Samuhel usque mane, aperuitque hostia domus Domini. Et Samuhel timebat visionem indicare Hely. Vocavit ergo Hely Samuhelem, et dixit: Samuhel fili mi. Qui respondens ait: Presto sum. Et interrogavit eum: Quis est sermo quem locutus est Dominus ad te? Oro te, ne celaveris me. Hec faciat

Mor. Heli pro filiorum iniquitate dampnatur, quia nimirum severa animadversione plectebat, et quidem coercuit, et quidem corripuit, sed lenitate et mansuetudine patris, non severitate et auctoritate pontificis. Discant sacerdotes quia pro scelere suo puniuntur, et subditorum culpa illis imputabitur.

tibi deus et haec addat si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis quae dicta sunt tibi. Indicavit itaque ei Samuhel universos sermones et non abscondit ab eo. Et ille respondit Dominus est quod bonum est in oculis suis faciat.

XIII

Crevit autem Samuhel et Dominus erat cum eo et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et cognovit universus Israhel a Dan usque Bersabee quod fidelis Samuhel propheta esset Domini. Et addidit Dominus ut appareret in Silo quoniam revelatus erat Dominus Samuheli in Silo iuxta verbum Domini. Et evenit sermo Samuhel universo Israheli.

XIIII

Et factum est in diebus illis convenerunt Philisthim in pugnam. Et egressus namque est Israhel obviam Philisthim in proelium et castra metatus est iuxta lapidem Adiutorii. Porro Philisthim venerunt in Afec et instruxerunt aciem contra Israhel. Inito autem certamine terga vertit Israhel Philisteis et caesa sunt in illo certamine passim per agros quasi quattuor milia virorum. Et reversus est populus ad castra. Dixeruntque maiores natu de Israhel quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthim? Adferamus ad nos de Silo arcam foederis Domini et veniat in medio nostri ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. Misit ergo populus in Silo et tulerunt inde arcam foederis Domini exercituum sedentis super cherubin. Erantque duo filii Heli cum archa foederis Dei Ofni et Finees. Cumque venisset archa foederis Domini in castra vociferatus est omnis Israhel clamore magno et personuit terra. Et audierunt Philisthim vocem clamoris dixeruntque quaenam haec est vox clamoris magni in castris Hebraeorum? Et cognoverunt quod archa Domini venisset in castra. Timueruntque Philisthim dicentes venit Deus in castra. Et ingemuerunt dicentes vae nobis. Non enim fuit tanta exultatio heri et nudius tertius. Vae nobis. Quis nos salvabit de manu deorum sublimium istorum? Hii sunt dii qui percusserunt Aegyptum omni plaga in deserto. Confortamini et estote viri Philisthim ne serviatis Hebraeis sicut et illi servierunt vobis. Confortamini et bellate. Pugnaverunt ergo Philisthim et caesus est Israhel et fugit unusquisque in tabernaculum suum. Et facta est plaga magna nimis et ceciderunt de Israhel triginta milia peditum. Et archa Dei capta est duo quoque filii Heli mortui sunt Ofni et Finees.

XV

Currens autem vir de Beniamin ex acie venit in Silo in die illa scissa veste et conspersus pulvere caput. Cumque ille venisset Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor eius pavens pro archa Dei. Vir autem ille postquam ingressus est nuntiavit urbi et ululavit omnis civitas. Et audivit Heli sonitum clamoris dixitque quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinavit et venit et nuntiavit Heli. Heli autem erat nonaginta et octo annorum et oculi eius caligaverant et videre non poterat. Et dixit ad Heli ego sum qui veni de proelio et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait quid actum est fili mi? Respondens autem ille qui nuntiabat fugit inquit Israhel coram Philisthim et ruina magna facta est in populo insuper et duo filii tui mortui sunt Ofni et Finees et archa Dei capta est.

XVI

Cumque ille nominasset archam Dei cecidit de sella retrorsum iuxta ostium et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandaevus et ipse iudicavit Israhel quadraginta annis. Nurus autem eius uxor Finees praegnans erat vicinaque partui. Et audito nuntio quod capta esset archa Dei et mortuus esset socer suus et vir eius incurvavit se et peperit. Inruerant enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis eius dixerunt ei quae stabant circa eam ne timeas quia filium peperisti. Quae non respondit eis neque animadvertit. Et vocavit puerum Hiachaboth dicens translata est gloria ab Israhel quia capta est archa Dei et pro socero suo et pro viro suo ait. Translata est gloria ab Israhel eo quod capta esset archa Dei.

5

Philisthim autem tulerunt archam Dei et asportaverunt eam a lapide Adiutorii in Azotum. Tuleruntque Philisthim archam Dei et intulerunt eam in templo Dagon et statuerunt eam iuxta Dagon. Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die ecce Dagon iacebat pronus in terra ante archam Domini. Et tulerunt Dagon et restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die altera consurgentes invenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram archa Domini. Caput autem Dagon et duae palmae manuum eius abscisae erant super limen. Porro Dagon truncus solus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon et omnes qui ingrediuntur templum eius super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem. Adgravata est autem manus Domini super Azotios et demolitus est eos et percussit in secretiori parte natium Azotum et fines eius. Et ebullierunt villae et agri in medio regionis illius et nati sunt mures et facta est confusio mortis magna in civitate. Videntes autem viri Azotii huiuscemodi plagam dixerunt non maneat archa Dei Israhel apud nos quoniam dura est manus eius super nos et super Dagon deum nostrum. Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se et dixerunt quid faciemus de archa Dei Israhel? Responderuntque Getthei circumducatur archa Dei Israhel. Et circumduxerunt archam Dei Israhel. Illis autem circumducentibus eam fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnae nimis et percutiebat viros uniuscuiusque urbis a parvo usque ad maiorem et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Getthei consilium et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt ergo archam Dei in Accaron. Cumque venisset archa Dei in Accaron exclamaverunt Accaronitae dicentes adduxerunt ad nos archam Dei Israhel ut interficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum qui dixerunt dimittite archam Dei Israhel et revertatur in locum suum et non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus et gravissima valde manus Dei. Viri quoque qui mortui non fuerant percutiebantur in secretiori parte natium et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in caelum.

6

Fuit ergo archa Domini in regione Philisthinorum septem mensibus. Et vocaverunt Philisthim sacerdotes et divinos dicentes quid faciemus de archa Domini? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt si remittitis archam Dei Israhel nolite dimittere eam vacuam sed quod debetis reddite ei pro peccato et tunc curabimini et scietis quare non recedat manus eius a vobis. Qui dixerunt quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi iuxta numerum provinciarum Philisthim quinque anos aureos facietis et quinque mures aureos quia plaga una fuit omnibus vobis et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum et similitudines murium qui demoliti sunt terram et dabitis Deo Israhel gloriam si forte relevet manum suam a vobis et a diis vestris et a terra vestra. Quare adgravatis corda vestra sicut adgravavit Aegyptus et Pharao cor suum? Nonne postquam percussus est tunc dimisit eos et abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum et duas vaccas fetas quibus non est inpositum iugum iungite in plaustro et recludite vitulos earum domi. Tolletisque archam Domini et ponetis in plaustro et vasa aurea quae exsolvistis ei pro delicto ponetis in capsellam ad latus eius et dimittite eam ut vadat. Et aspicietis et siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsames ipse fecit nobis malum hoc grande. Sin autem minime sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos sed casu accidit. Fecerunt igitur illi hoc modo et tollentes duas vaccas quae lactabant vitulos iunxerunt ad plaustrum vitulosque earum concluserunt domi. Et posuerunt archam Dei super plaustrum et capsellam quae habebat mures aureos et similitudines anorum. Ibant autem in directum vaccae per viam quae ducit Bethsames et itinere uno gradiebantur pergentes et mugientes et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Sed et satrapae Philisthim sequebantur usque ad terminos Bethsames. Porro Bethsamitae metebant triticum in valle et elevantes oculos suos viderunt archam et gavisi sunt cum vidissent eam. Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamitae et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus et conciderunt ligna plaustri vaccasque inposuerunt super ea holocaustum Domino. Levitae autem deposuerunt archam Dei et capsellam quae erat iuxta eam in qua erant vasa aurea et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitae obtulerunt holocausta et immolaverunt victimas in die illa Domino. Et quinque satrapae Philisthinorum viderunt et reversi sunt in Accaron in die illa. Hii sunt autem ani aurei quos reddiderunt Philisthim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum. Et mures

Exemplum et circumcisionem faciendum in domo dei et in cruce ut malivola mente ... per scripturam revelante et intentione bona et amore ...

I.

aureos secundum numerum urbium philistinorum quinque provinciarum ab urbe murata usque ad villam que erat absque muro et usque ad Abel magnum super quem posuerunt archam domini que erat usque in illo die in agro Iosue bethsamitis. Percussit autem de viris bethsamitibus eo quod vidissent archam domini et percussit de populo septuaginta viros et quinquaginta milia plebis. Luxitque populus quia percussisset dominus plebem plaga magna. Et dixerunt viri bethsamitae: Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim dicentes: Reduxerunt philistiim archam domini, descendite et reducite

VII. eam ad vos. Venerunt ergo viri Cariathiarim et reduxerunt archam domini et intulerunt eam in domo Aminadab in Gabaa. Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt ut custodiret archam domini. Et factum est ex qua die mansit archa domini in Cariathiarim multiplicati sunt dies. Erat autem annus vicesimus et requievit omnis domus Israel post dominum. Ait autem Samuhel ad universam domum Israel dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad dominum, auferte deos alienos de medio vestri, Baalim et Astharoth, et praeparate corda vestra domino et servite illi soli et eruet vos de manu philistiim. Abstulerunt ergo filii Israel Baalim et Astharoth et servierunt domino soli. Dixit autem Samuhel: Congregate universum Israel in Maspha ut orem pro vobis dominum. Et convenerunt in Maspha hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini et ieiunaverunt in die illa et dixerunt ibi: Peccavimus domino. Iudicavitque Samuhel filios Israel in Maspha. Et audierunt philistiim quod congregati essent filii Israel in Maspha et ascenderunt satrapae philistinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque ad Samuhelem: Ne cesses pro nobis clamare ad dominum deum nostrum ut salvet nos de manu philistinorum. Tulit autem Samuhel agnum lactentem unum et obtulit illum holocaustum integrum domino. Et clamavit Samuhel ad dominum pro Israel et exaudivit eum dominus. Factum est ergo cum Samuhel offerret holocaustum philistei inire proelium contra Israel. Intonuit autem dominus fragore magno in die illa super philistiim et exterruit eos et caesi sunt a filiis Israel. Egressique filii Israel de Maspha persecuti sunt philisteos et percusserunt eos usque ad locum qui erat subter Bethchar. Tulit autem Samuhel lapidem unum et posuit eum inter Masphat et inter Sen. Et vocavit nomen loci illius Abennezer, id est lapis adiutorii, et dixit: Huc usque auxiliatus est nobis dominus. Et humiliati sunt philistiim nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus domini super philisteos cunctis diebus Samuhel. Et redditae sunt urbes quas tulerant philistiim ab Israel ab Accaron usque Geth et terminos suos. Liberavitque dominus Israel de manu philistinorum eratque pax inter Israel et Amorreum. Iudicabat quoque Samuhel Israel cunctis diebus vitae suae et ibat per singulos annos circuiens Bethel et Galgala et Maspha et iudicabat Israhelem in supradictis locis. Revertebaturque in Ramatha, ibi enim erat domus eius, et ibi iudicabat Israelem. Aedificavitque ibi altare domino.

VIII. Factum est autem cum senuisset Samuhel posuit filios suos iudices Israel. Fuitque nomen filii sui primogeniti Iohel et nomen secundi Abia, iudicum in Bersabee. Et non ambulaverunt filii eius in viis eius sed declinaverunt post avaritiam acceperuntque munera et perverterunt iudicium. Congregati itaque universi maiores natu Israel venerunt ad Samuhelem in Ramatha dixeruntque ei: Ecce tu senuisti et filii tui non ambulant in viis tuis. Constitue nobis regem ut iudicet nos sicut et universae habent nationes. Displicuitque sermo in oculis Samuhel eo quod dixissent: Da nobis regem ut iudicet nos. Et oravit Samuhel ad dominum. Dixit autem dominus ad Samuhelem: Audi vocem populi in omnibus quae loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt sed me ne regnem super eos. Iuxta omnia opera sua quae fecerunt a die qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me et servierunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo audi vocem eorum. Verumtamen contestare eos et praedic eis ius regis qui regnaturus est super eos. Dixit itaque Samuhel omnia verba domini ad populum qui petierat a se regem et ait: Hoc erit ius regis qui imperaturus est vobis: filios vestros tollet et ponet in curribus suis, facietque sibi equites et praecursores quadrigarum suarum. Et constituet sibi tribunos et centuriones et aratores agrorum suorum et messores segetum et fabros armorum et curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias et focarias et panificas. Agros quoque vestros et vineas et oliveta optima tollet et dabit servis suis. Sed et segetes vestras et vinearum reditus addecimabit ut det eunuchis et famulis suis. Servos etiam vestros et ancillas et iuvenes optimos et asinos auferet et ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecimabit vosque eritis ei servi. Et clamabitis in die illa a facie regis vestri quem elegistis vobis et non exaudiet vos dominus in die illa quia petistis vobis regem. Noluit autem populus audire vocem Samuhel sed dixerunt: Nequaquam. Rex enim erit super nos et erimus nos quoque sicut omnes gentes, et iudicabit nos rex noster et egredietur ante nos et pugnabit bella nostra pro nobis. Et audivit Samuhel omnia verba populi et locutus est in auribus domini. Dixit autem dominus ad Samuhelem: Audi vocem eorum et constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

IX. Et erat vir de Beniamin nomine Cis filius Abiel filii Seror filii Bechorath filii Aphia filii viri iemini fortis robore. Et erat ei filius Saul electus et bonus et non erat vir de filiis Israel melior illo. Ab humero et sursum eminebat super omnem populum. Perierant autem asinae Cis patris Saul. Et dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris et surgens vade, quaere asinas. Qui cum transissent per montem Effraim et per terram Salisa et non invenissent, transierunt etiam per terram Salim et non erant, sed et per terram Iemini et minime repererunt. Cum autem venissent in terram Suph et non invenissent, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni et revertamur ne forte dimiserit pater meus asinas et sollicitus sit pro nobis. Qui ait ei: Ecce vir dei in civitate hac, vir nobilis; omne quod loquitur absque ambiguitate evenit. Nunc ergo eamus illuc si forte indicet nobis de via nostra propter quam venimus. Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce ibimus; quid feremus ad virum dei? Panis defecit in sitarciis nostris et sportulam non habemus ut demus homini dei nec quicquam aliud. Rursum puer respondit Saul et ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argenti; demus homini dei ut indicet nobis viam nostram. Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere dominum: Venite et eamus ad videntem. Qui enim propheta dicitur hodie vocabatur olim videns. Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus; veni, eamus. Et ierunt in civitatem in qua erat vir dei. Cumque ascenderent clivum civitatis invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam et dixerunt eis: Num hic est videns? Quae respondentes dixerunt illis: Ecce hic est ante vos; festinate nunc, hodie enim venit in civitatem, quia sacrificium est hodie populi in excelso. Ingredientes urbem statim invenietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum. Neque enim comesurus est populus donec ille veniat, quia ipse benedicit hostiae et deinceps comedunt qui vocati sunt. Nunc ergo conscendite, quia hodie reperietis eum. Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis apparuit Samuhel egrediens obviam eis ut ascenderet in excelsum. Dominus autem revelaverat auriculam Samuhel ante unum diem quam veniret Saul dicens: Hac ipsa quae nunc est hora cras mittam ad te virum de terra Beniamin et ungues eum ducem super populum meum Israel et salvabit populum meum de manu philistinorum, quia respexi populum meum Israel, venit enim clamor eorum ad me. Cumque aspexisset Samuhel Saulem dominus ait ei: Ecce vir quem dixeram tibi; iste dominabitur populo meo. Accessit Saul ad Samuhelem in medio portae et ait: Indica oro mihi ubi est domus videntis. Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum videns. Ascende ante me in excelsum ut comedatis mecum hodie et dimittam te mane, et omnia quae sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas perdidisti nudiustertius ne sollicitus sis quia inventae sunt. Et cuius erunt optima quaeque Israel? Nonne tibi et omni domui patris tui? Respondens autem Saul ait: Numquid non filius

iemini ego sum de minima tribu israel et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu beniamin? Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque samuel saulem et puerum eius introduxit eos in triclinium. Et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati. Erant enim quasi triginta viri. Dixitque samuhel coco: Da partem quam dedi tibi et precepi ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum et posuit ante saul. Dixitque samuhel: Ecce quod remansit, pone ante te et comede, quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit saul cum samuele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum, et locutus est saul cum samuele in solario. Stratusque est saul in solario et dormivit. Cumque mane surrexissent et iam dilucesceret, vocavit samuhel saulem in solario dicens: Surge ut dimittam te. Et surrexit saul, egressique sunt ambo, ipse videlicet et samuhel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis samuhel dixit ad saul: Dic puero tuo ut antecedat nos et transeat. Tu autem

10. subsiste paulisper ut indicem tibi verbum domini. Tulit autem samuhel lenticulam olei et effudit super caput eius et deosculatus est eum et ait: Ecce unxit te dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum eius de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quod unxerit te dominus in principem. Cum abieris hodie a me, invenies duos viros iuxta sepulchrum rachel in finibus beniamin in meridie salientes foveas magnas, dicentque tibi: Invente sunt asine ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris et veneris ad quercum thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad deum in bethel, unus portans tres hedos, et alius tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, et accipies de manu eorum. Post hec venies in collem domini ubi est statio philistinorum. Et cum ingressus fueris ibi in urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et cytharam, ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus domini, et prophetabis cum eis, et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint hec omnia signa tibi, fac quecumque invenerit manus tua, quia dominus tecum est. Et descendes ante me in galgala. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis donec ad te veniam, et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a samuele, immutavit ei deus cor aliud, et evenerunt omnia signa hec in die illa. Veneruntque ad predictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei, et insiluit super eum spiritus domini et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudius tertius quod esset cum prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Que nam res accidit filio cis? Num et saul inter prophetas? Responditque alius ad alterum dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixitque patruus saul ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Querere asinas. Quas cum non repperissemus, venimus ad samuhelem. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi samuhel. Et ait saul patruo suo: Indicavit nobis quia invente essent asine. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus illi fuerat samuhel. Et convocavit samuhel populum ad dominum in maspha, et ait filiis israel: Hec dicit dominus deus israel: Ego eduxi israel de egypto et erui vos de manu egyptiorum et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis deum vestrum qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram domino per tribus vestras et familias. Et applicuit samuhel omnes tribus israel, et cecidit sors tribus beniamin. Et applicuit tribum beniamin et cognationes eius, et cecidit cognatio metri, et pervenit ad saul filium cis. Quesierunt ergo eum et non est inventus. Et post hec consuluerunt dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque dominus: Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde, stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. Et ait samuhel ad omnem populum: Certe videtis quem elegit dominus, quoniam non sit similis ei in omni populo. Et clamavit cunctus populus et ait: Vivat rex. Locutus est autem samuhel legem regni et scripsit in libro et reposuit coram domino. Et dimisit samuhel omnem populum singulos in domum suam. Sed et saul abiit in domum suam in gabaath, et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat deus corda. Filii vero belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum et non attulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire. Et factum est quasi post

11. mensem. Ascendit autem naas ammanites et pugnare cepit adversus iabes galaad. Dixeruntque omnes viri iabes ad naas: Habeto nos federatos et serviemus tibi. Et respondit eis naas ammanites: In hoc feriam vobiscum fedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros ponamque vos opprobrium in universo israheli. Dixeruntque ad eum omnes seniores iabes: Concede nobis septem dies ut mittamus nuntios in universos terminos israel. Et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. Venerunt ergo nuntii in gabaath ad saul, et locuti sunt hec verba audiente populo. Et elevavit omnis populus vocem suam et flevit. Et ecce saul veniebat mane sequens boves de agro, et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum iabes. Et insilivit spiritus dei in saul cum audisset verba hec, et iratus est furor eius nimis. Et assumens utrumque bovem concidit in frusta, misitque in omnes terminos israel per manum nuntiorum dicens: Quicumque non exierit et secutus non fuerit saul et samuhelem, sic fiet bobus eius. Invasit ergo timor domini populum, et egressi sunt quasi vir unus. Et recensuit eos in bezech. Fueruntque filiorum israel trecenta milia, virorum autem iuda triginta milia. Et dixerunt nuntiis qui venerant: Sic dicetis viris qui sunt in iabes galaad: Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii et annuntiaverunt viris iabes, qui letati sunt et dixerunt: Mane exibimus ad vos, et facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit saul populum in tres partes, et ingressus est media castra in vigilia matutina, et percussit ammon usque dum incalesceret dies. Reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Et ait populus ad samuhelem: Quis est iste qui dixit: Saul non regnabit super nos? Date viros et interficiemus eos. Et ait saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit dominus salutem in israel. Dixit autem samuhel ad populum: Venite et eamus in galgala et innovemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in galgala, et immolaverunt ibi victimas pacificas coram domino. Et fecerunt ibi regem saul coram domino in galgala. Et letatus

12. est ibi saul et cuncti viri israel nimis. Dixit autem samuhel ad universum israel: Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia que locuti estis ad me, et constitui super vos regem. Et nunc ecce rex graditur ante vos. Ego autem senui et incanui. Porro filii mei vobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce presto sum. Loquimini de me coram domino et coram christo eius, utrum bovem cuiusquam tulerim aut asinum, et si quempiam calumpniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, et contempnam illud hodie restituamque vobis. Et dixerunt: Non es calumpniatus nos neque oppressisti neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos: Testis est dominus adversum vos et testis christus eius in die hac quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis. Et ait samuel ad populum: Dominus qui fecit moysen et aaron et eduxit patres nostros de terra egypti. Nunc ergo state ut iudicio contendam adversum vos coram domino de omnibus misericordiis domini quas fecit vobiscum et cum patribus vestris, quomodo ingressus est iacob in egyptum et clamaverunt

patres vestri ad dominum. Et misit dominus Moysen et Aaron et eduxit patres vestros ex Egypto et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt domini dei sui et tradidit eos in manu Sisare magistri militie Asor et in manu Philistinorum et in manu regis Moab et pugnaverunt adversum eos. Postea autem clamaverunt ad dominum et dixerunt: Peccavimus quia dereliquimus dominum et servivimus Baalim et Astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum et serviemus tibi. Et misit dominus Ierobaal et Bedan et Barach et Iepte et Samuelem et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum et habitastis confidenter. Videntes autem quod Naas rex filiorum Amon venisset adversum vos dixistis mihi: Nequaquam sed rex imperabit nobis, cum dominus deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto est rex vester quem elegistis et petistis. Ecce dedit vobis dominus regem. Si timueritis dominum et servieritis ei et audieritis vocem eius et non exasperaveritis os domini, eritis et vos et rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum. Si autem non audieritis vocem domini sed exasperaveritis sermones eius, erit manus domini super vos et super patres vestros. Sed et nunc state et videte rem istam grandem quam facturus est dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo dominum et dabit voces et pluvias, et scietis et videbitis quia grande malum feceritis vobis in conspectu domini petentes super vos regem. Et clamavit Samuhel ad dominum et dedit dominus voces et pluvias in die illa. Et timuit omnis populus nimis dominum et Samuhelem. Dixitque universus populus ad Samuhelem: Ora pro servis tuis ad dominum deum tuum ut non moriamur; addidimus enim universis peccatis nostris malum ut peteremus nobis regem. Dixit autem Samuhel ad populum: Nolite timere. Vos fecistis universum malum hoc, verumtamen nolite recedere a tergo domini sed servite domino in omni corde vestro. Et nolite declinare post vana que non proderunt vobis neque eruent vos quia vana sunt. Et non derelinquet dominus populum suum propter nomen suum magnum, quia iuravit dominus facere vos sibi in populum. Absit autem a me hoc peccatum in domino ut cessem orare pro vobis, et docebo vos viam rectam et bonam. Igitur timete dominum et servite ei in veritate et in toto corde vestro. Vidistis enim magnifica que in vobis gesserit. Quod si perseveraveritis in malitia, et vos et rex vester pariter peribitis.

XXIIII 13

Filius unius anni erat Saul cum regnare cepisset, duobus autem annis regnavit super Israhel. Et elegit sibi Saul tria milia de Israhel, et erant cum Saule duo milia in Machmas et in monte Bethel, mille autem cum Ionatha in Gabaa Beniamin. Porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. Et percussit Ionathas stationem Philistinorum que erat in Gabaa. Quod cum audissent Philistiim, Saul cecinit bucina in omni terra dicens: Audiant Hebrei. Et universus Israhel audivit famam huiuscemodi: Percussit Saul stationem Philistinorum, et erexit se Israhel adversus Philistiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala. Et Philistiim congregati sunt ad preliandum contra Israhel: triginta milia curruum et sex milia equitum et reliquum vulgus sicut arena que est in litore maris. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad orientem Bethaven. Quod cum vidissent filii Israhel se in arto positos, afflictus enim erat populus, absconderunt se in speluncis et in abditis, in petris quoque et in antris et in cisternis. Hebrei autem transierunt Iordanen terram Gad et Galaad. Cumque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est qui sequebatur eum. Et expectavit septem diebus iuxta placitum Samuhelis et non venit Samuhel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo Saul: Afferte michi holocausta et pacifica. Et obtulit holocaustum. Cumque complesset offerens holocaustum, ecce Samuhel veniebat. Et egressus est Saul obviam ei ut salutaret eum. Locutusque est ad eum Samuhel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi quod dilaberetur populus a me, et tu non veneras iuxta placitos dies, porro Philistiim congregati fuerant in Machmas, dixi: Nunc descendent Philistiim ad me in Galgala et faciem domini non placavi. Necessitate compulsus obtuli holocaustum domino. Dixitque Samuhel ad Saul: Stulte egisti nec custodisti mandata domini dei tui que precepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc preparasset dominus regnum tuum super Israhel in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quesivit dominus sibi virum iuxta cor suum et precepit ei ut esset dux super populum suum, eo quod non servaveris que precepit dominus. Surrexit autem Samuhel et ascendit de Galgala in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa in colle Beniamin. Et recensuit Saul populum qui inventi fuerant cum eo quasi sexcentos viros. Et Saul et Ionathas filius eius populusque qui inventus fuerat cum eis erat in Gabaa Beniamin. Porro Philistiim consederant in Machmas. Et egressi sunt ad predandum de castris Philistiim tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephram ad terram Saul. Porro alius ingrediebatur per viam Bethoron. Tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israhel. Caverant enim Philistiim ne forte facerent Hebrei gladium aut lanceam. Descendebat ergo omnis Israhel ad Philistiim ut exacueret unusquisque vomerem suum et ligonem et securim et sarculum. Retunse itaque erant acies vomerum et ligonum et tridentium et securium usque ad stimulum corrigendum. Cumque venisset dies prelii, non est inventus ensis neque lancea in manu totius populi qui erant cum Saul et cum Ionatha, excepto Saul et Ionathan filio eius. Egressa est autem statio Philistiim ut transcenderet in Machmas.

14

Et accidit quadam die ut diceret Ionathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni et transeamus ad stationem Philistinorum que est trans locum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. Porro Saul morabatur in extrema parte Gabaa sub malo granato que erat in agro Gabaa, et erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum. Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Finees qui ortus fuerat ex Heli sacerdote domini in Silo portabat ephod. Sed et populus ignorabat quo isset Ionathas. Erant autem inter ascensus per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem Philistinorum eminentes petre ex utraque parte et quasi in modum dentium scopuli hinc et inde prerupti, nomen uni Boses et nomen alteri Sene. Unus scopulus prominens ad aquilonem ex adverso Machmas et alter ad meridiem contra Gabaa. Dixit autem Ionathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum istorum, si forte pugnet dominus pro nobis, quia non est domino difficile salvare vel in multitudine vel in paucis. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia que placent animo tuo; perge quo cupis, ero tecum ubicumque volueris. Et ait Ionathas: Ecce transibimus ad viros istos. Cum apparuerimus eis, si ita locuti fuerint ad nos: Manete donec veniamus ad vos, stemus in loco nostro nec ascendamus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus quia tradidit eos dominus in manibus nostris; hoc erit nobis signum. Apparuit igitur uterque stationi Philistinorum. Dixeruntque Philistiim: En Hebrei egrediuntur de cavernis in quibus absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione ad Ionathan et ad armigerum eius dixeruntque: Ascendite ad nos et ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me; tradidit enim eos dominus in manus Israhel. Ascendit autem Ionathas reptans manibus et pedibus et armiger eius post eum. Et cum vidissent faciem Ionathe, itaque alii cadebant ante Ionatham, alios interficiebat armiger eius sequens eum. Et facta est plaga prima qua percussit Ionathas et armiger eius quasi viginti virorum in media parte iugeri quam par boum in die arare consuevit. Et factum est miraculum in castris per agros, sed et omnis populus stationis eorum qui ierant ad predandum obstupuit, et turbata sunt castra. Et accidit quasi miraculum a deo. Et respexerunt speculatores Saul qui erant in Gabaa Beniamin, et ecce multitudo prostrata huc illucque diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo: Requirite et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent, repertum est non adesse Ionatham et armigerum eius. Et ait Saul ad Achiam: Applica archam domini. Erat enim ibi archa dei in die illa cum filiis Israhel. Cumque loqueretur Saul

XXV

ad sacerdotem: tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum.
Concrescebatque paulatim, et clarius resonabat. Et ait Saul ad sa-
cerdotem: Contrahe manum tuam. Conclamavit ergo Saul et omnis populus
qui erat cum eo, et venerunt ad locum certaminis: et ecce versus erat gla-
dius uniuscuiusque ad proximum suum, et caedes magna nimis. Sed et
Hebraei qui fuerant cum Philisthiim heri et nudiustertius, ascenderant-
que cum eis in castris, reversi sunt ut essent cum Israel, qui erant cum
Saul et Ionatha. Omnes quoque Israelitae qui se absconderant in monte Ef-
fraim, audientes quod fugissent Philisthiim, sociaverunt se cum suis in proelio. Et erant
cum Saule quasi decem milia virorum. Et salvavit Dominus in die illa Israel. Pugna autem pervenit usque
III Bethaven. Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa. Adiuravit autem
Saul populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem usque ad
vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manduca-
vit universus populus panem. Omneque terrae vulgus venit in saltum, in quo erat
mel super faciem agri. Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit flu-
ens mel, nullusque applicuit manum ad os suum. Timebat enim
populus iuramentum. Porro Ionathas non audierat cum adiuraret pater
eius populum: extenditque summitatem virgae quam habebat in manu, et in-
tinxit in favum mellis: et convertit manum suam ad os suum, et illumi-
nati sunt oculi eius. Respondensque unus de populo ait: Iureiurando con-
strinxit pater tuus populum dicens: Maledictus vir qui comederit panem ho-
die. Defecerat enim populus. Dixitque Ionathas: Turbavit pater meus terram.
Vidistis ipsi quia illuminati sunt oculi mei, eo quod gustaverim de melle isto.
Quanto magis si comedisset populus de praeda inimicorum suorum quam repperit?
Nonne maior facta fuisset plaga in Philisthiim? Percusserunt ergo in die il-
IIII la Philistheos a Magmis usque in Aialon. Defatigatus est autem populus nimis:
et reversus est ad praedam, et tulit oves et boves et vitulos, et mactaverunt
in terra: comeditque populus cum sanguine. Nuntiaverunt autem Sauli di-
centes quod populus peccasset Domino comedens cum sanguine. Qui dixit: Praevaricati estis.
Et ait: Praevaricati estis: volvite ad me iam nunc saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini
in vulgus, et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem suum et arietem, et occi-
dite super istud, et vescimini, et non peccabitis Domino comedentes cum sanguine.
Adduxit itaque omnis
populus unusquisque bovem in manu sua usque ad noctem: et occiderunt
ibi. Aedificavit autem Saul altare Domino. Tuncque primum coepit aedificare
altare Domino. Et dixit Saul: Irruamus super Philistheos nocte, et
vastemus eos usque dum illucescat mane, nec relinquamus de eis virum.
Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait sacer-
dos: Accedamus huc ad Deum. Et consuluit Saul Dominum dicens: Num
persequar Philisthiim? Si trades eos in manus Israel? Et non respondit ei
in die illa. Dixitque Saul: Applicate huc universos angulos populi:
et scitote, et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit Dominus
salvator Israel, quia si per Ionathan filium meum factum est, absque retrac-
tatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo. Et ait ad
universum Israel: Separamini vos in partem unam, et ego cum Ionatha
filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quod bo-
num videtur in oculis tuis fac. Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel:
Domine Deus Israel, da indicium: quid est quod non responderis servo tuo hodie?
Si in me aut in Ionatha filio meo est haec iniquitas, da ostensionem:
aut si in populo tuo haec iniquitas, da sanctitatem. Et deprehen-
sus est Ionathas et Saul: populus autem exivit. Et ait Saul: Mit-
tite sortem inter me et inter Ionathan filium meum. Et captus est
Ionathas. Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi quid feceris.
Et indicavit ei Ionathas, et ait: Gustans gustavi in summita-
te virgae quae erat in manu mea paululum mellis, et ecce ego
morior. Et ait Saul: Haec faciat mihi Deus et haec addat, quia
morte morieris Ionatha. Dixitque populus ad Saul: Ergone
Ionathan morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? Hoc ne-
fas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram,
quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionathan ut non
moreretur. Recessitque Saul, nec persecutus est Philistheos: porro
V Philisthei abierunt in loca sua. At Saul confirmato reg-
no super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos eius,
contra Moab et filios Ammon et Edom, et reges Suba, et
Philistheos: et quocumque se verterat, superabat. Congregatoque exercitu
percussit Amalech, et eruit Israel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem
filii Saul Ionathas et Iessui et Melchisua. Nomina duarum filiarum
eius: nomen primogenitae Merob, et nomen minoris Michol. Et no-
men uxoris Saul Achinoem filia Achimaas. Et nomen principis
militiae eius Abner filius Ner patruelis Saul. Porro Cis fuerat
pater Saul, et Ner pater Abner filius Abiel. Erat autem bellum potens
adversum Philistheos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat
XV Saul virum fortem et aptum ad proelium, sociabat eum sibi. Et dixit Sa-
muel ad Saul: Me misit Dominus ut ungerem te in regem super populum
eius Israel. Nunc ergo audi vocem Domini. Haec dicit Dominus exercituum: Recen-
sui quaecumque fecit Amalech Israeli, quomodo restitit ei in via cum ascen-
deret de Aegypto. Nunc ergo vade, et percute Amalech, et demolire uni-
versa eius. Non parcas ei, et non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice
a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactantem, bovem et ovem,
camelum et asinum. Praecepit itaque Saul populo: et recensuit eos quasi
agnos: ducenta milia peditum, et decem milia virorum Iuda. Cum-
que venisset Saul usque ad civitatem Amalech, tetendit insidias
in torrente. Dixitque Saul Cinaeo: Abite, recedite, atque discedite ab
Amalech, ne forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum
omnibus filiis Israel cum ascenderent de Aegypto. Et recessit Cinaeus de
medio Amalech. Percussitque Saul Amalech ab Evila, donec ve-
nias Sur, quae est e regione Aegypti. Et apprehendit Agag regem Ama-
lech vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit
Saul et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et ves-
tibus et arietibus, et universis quae pulchra erant, nec voluerunt disperdere
ea: quidquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt. Factum est
XXVI autem verbum Domini ad Samuelem dicens: Paenitet me quod constituerim Saul
regem: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque
est Samuhel, et clamavit ad Dominum tota nocte. Cumque de nocte sur-
rexisset Samuhel ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samuheli
quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem,
et reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samu-
hel ad Saul, et Saul offerebat holocaustum Domino de initiis praedarum
quae attulerat ex Amalech. Et cum venisset Samuhel ad Saul, dixit
ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini. Dixitque Samuhel:
Et quae est haec vox gregum quae resonat in auribus meis, et armentorum quam ego
audio? Et ait Saul: De Amalech adduxerunt ea: pepercit enim populus
melioribus ovibus et armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo: reliqua
vero occidimus. Ait autem Samuhel ad Saul: Sine me, et indicabo tibi
quae locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. Et ait Samuhel:
Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es?
Unxitque te Dominus in regem super Israel, et misit te Dominus in viam, et ait: Va-
de, et interfice peccatores Amalech, et pugnabis contra eos usque ad
internecionem eorum. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad praedam
es, et fecisti malum in oculis Domini? Et ait Saul ad Samuhelem: Immo
audivi vocem Domini, et ambulavi in via per quam misit me Dominus, et ad-
duxi Agag regem Amalech, et Amalech interfeci. Tulit autem populus
de praeda oves et boves, primitias eorum quae caesa sunt, ut immolarent
XXVII Domino Deo suo in Galgalis. Et ait Samuhel: Numquid vult
Dominus holocausta et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? Me-
lior est enim obedientia quam victimae: et auscultare magis quam of-
ferre adipem arietum. Quoniam quasi peccatum ariolandi est repug-
nare: et quasi scelus idolatriae nolle adquiescere. Pro eo ergo quod abiecisti
sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. Dixitque Saul ad Samuhe-
lem: Peccavi, quia praevaricatus sum sermonem Domini et verba tua, timens
populum et obediens voci eorum. Sed nunc porta quaeso peccatum meum, et re-
vertere mecum ut adorem Dominum. Et ait Samuhel ad Saul: Non
revertar tecum, quia proiecisti sermonem Domini, et proiecit te Dominus ne
sis rex super Israel. Et conversus est Samuhel ut abiret. Ille autem

apprehendit summitatem pallii eius quae et scissa est. Et ait ad eum Samuhel. Scidit dominus regnum Israhel a te hodie et tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro triumphator in Israhel non parcet et paenitudine non flectetur. Neque enim homo est ut agat paenitentiam. At ille ait. Peccavi. Sed nunc honora me coram senioribus populi mei et coram Israhel. Et revertere mecum ut adorem dominum deum tuum. Reversus ergo Samuhel secutus est Saulem. Et adoravit Saul dominum. Dixitque Samuhel. Adducite ad me Agag regem Amalech. Et oblatus est ei Agag pinguissimus et tremens. Et dixit Agag. Siccine separat amara mors? Et ait Samuhel. Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit eum Samuhel coram domino in Galgal. Abiit autem Samuhel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaath. Et non vidit Samuhel ultra Saulem usque ad diem mortis suae. Verumtamen lugebat Samuhel

16. Saulem, quoniam dominum paenitebat quod constituisset regem Saul super Israhel.

XXVIII. Dixitque dominus ad Samuhelem. Usque quo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israhel? Imple cornu tuum oleo et veni ut mittam te ad Isai Bethleemitem. Providi enim in filiis eius mihi regem. Et ait Samuhel. Quomodo vadam? Audiet enim Saul et interficiet me. Et ait dominus. Vitulum de armento tolles in manu tua et dices. Ad immolandum domino veni. Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias. Et unges quemcumque monstravero tibi. Fecit ergo Samuhel sicut locutus est ei dominus. Venitque in Bethleem: et admirati sunt seniores civitatis occurrentes ei. Dixeruntque. Pacificusne ingressus tuus? Et ait. Pacificus. Ad immolandum domino veni. Sanctificamini et venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Isai et filios eius et vocavit eos ad sacrificium. Cumque ingressi essent vidit Heliab et ait. Num coram domino est christus eius? Et dixit dominus ad Samuhel. Ne respicias vultum eius neque altitudinem staturae eius: quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis iudico. Homo enim videt ea quae parent, dominus autem intuetur cor. Et vocavit Isai Abinadab: et adduxit eum coram Samuhel. Qui dixit. Nec hunc elegit dominus. Adduxit autem Isai Samma. De quo ait. Etiam hunc non elegit dominus. Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuhel: et ait Samuhel ad Isai. Non elegit dominus ex istis. Dixitque Samuhel ad Isai. Numquid iam completi sunt filii? Qui respondit. Adhuc reliquus est parvulus et pascit oves. Et ait Samuhel ad Isai. Mitte et adduc eum. Nec enim discumbemus priusquam ille huc veniat. Misit ergo et adduxit eum. Erat enim rufus et pulcher aspectu decoraque facie. Et ait dominus. Surge et unge eum. Ipse est enim. Tulit ergo Samuhel cornu olei et unxit eum in medio fratrum eius. Et directus est spiritus domini in David a die illa et in reliquum. Surgensque Samuel abiit in Ramatha. Spiritus autem domini recessit a Saul: et exagitabat eum spiritus nequam a domino. Dixeruntque servi Saul ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iubeat ergo dominus noster rex: et servi tui qui coram te sunt quaerent hominem scientem psallere cythara: ut quando arripuerit te spiritus domini malus psallat manu sua et levius feras. Et ait Saul ad servos suos. Providete mihi aliquem bene psallentem. et adducite eum ad me. Et respondens unus de pueris ait. Ecce vidi filium Isai Bethleemitem scientem psallere et fortissimum robore et virum bellicosum et prudentem in verbis et virum pulchrum et dominus est cum eo. Misit ergo Saul ad Isai nuntios dicens. Mitte ad me David filium tuum qui est in pascuis. Tulit itaque Isai asinum plenum panibus et lagenam vini et hedum de capris unum: et misit per manum David filii sui Sauli. Et venit David ad Saul: et stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis: et factus est eius armiger. Misitque Saul ad Isai dicens. Stet David in conspectu meo. Invenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque spiritus domini malus arripiebat Saul tollebat David cytharam. et percutiebat manu sua. et refocilabatur Saul et levius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus.

XXIX. 17. Congregantes vero Philistiim agmina sua in proelium convenerunt in Socchoth Iudae: et castrametati sunt inter Socchoth et Azecha in finibus Dommim. Porro Saul et viri Israhel congregati venerunt in valle Terebinthi et direxerunt aciem ad pugnandum contra Philistiim. Et Philistiim stabant super montem ex parte hac: et Israhel stabat super montem ex altera parte. vallisque erat inter eos. Et egressus est vir spurius de castris Philistinorum nomine Goliath de Geth altitudinis sex cubitorum et palmo. Et cassis aerea super caput eius. et lorica hamata induebatur. Porro pondus loricae eius quinque milia siclorum aeris erat. Et ocreas aereas habebat in cruribus: et clipeus aereus tegebat humeros eius. Hastile autem hastae eius erat quasi liciatorium texentium. Ipsum autem ferrum hastae eius sescentos siclos habebat ferri. et armiger eius antecedebat eum. Stansque clamabat adversum phalangas Israhel. et dicebat eis. Quare venistis parati ad proelium? Numquid ego non sum Philisteus et vos servi Saul? Eligite ex vobis virum. et descendat ad singulare certamen. Si quiverit pugnare mecum et percusserit me: erimus vobis servi. Si autem ego praevaluero et percussero eum: vos servi eritis et servietis nobis. Et aiebat Philisteus. Ego exprobravi agminibus Israhelis hodie. Date mihi virum. et ineat mecum singulare certamen. Audiens autem Saul et omnes Israhelitae sermones Philistei huiuscemodi: stupebant et metuebant nimis. David autem erat filius viri Ephratei de quo supra dictum est de Bethleem Iuda. cui nomen Isai: qui habebat octo filios. Et erat vir in diebus Saul senex. et grandaevus inter viros. Abierunt autem tres filii eius maiores post Saul in proelium. Et nomina trium filiorum eius qui perrexerunt ad bellum. Heliab primogenitus et secundus Abinadab: tertiusque Samma. David autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis Saulem: abiit David et reversus est a Saule ut pasceret gregem patris sui in Bethleem. Procedebat vero Philisteus mane et vespere: et stans improperabat filios Israhel quadraginta diebus. Dixit autem Isai ad David filium suum. Accipe fratribus tuis ephi polentae: et decem panes istos. et curre in castra ad fratres tuos. Et decem formellas casei has deferes ad tribunum. Et fratres tuos visitabis si recte agant. et cum quibus ordinati sint disce. Saul autem et illi et omnes filii Israhel in valle Terebinthi pugnabant adversum Philistiim. Surrexit itaque David mane et commendavit gregem custodi: et onustus abiit sicut praeceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala: et ad exercitum qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. Direxerat enim aciem Israhel. Sed et Philistiim ex adverso fuerant praeparati. Derelinquens ergo David vasa quae attulerat sub manu custodis ad sarcinas, cucurrit ad locum certaminis: et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. Cumque adhuc ille loqueretur eis: apparuit vir ille spurius ascendens Goliath nomine Philisteus de Geth ex castris Philistinorum. Et loquente eo haec eadem verba: audivit David. Omnes autem Israhelitae cum vidissent virum fugerunt a facie eius timentes eum valde. Et dixit unus quispiam de Israhel. Num vidisti virum hunc qui ascendit? Ad exprobrandum enim Israhel ascendit. Virum ergo qui percusserit eum ditabit rex divitiis magnis. et filiam suam dabit ei: et domum patris eius faciet absque tributo in Israhel. Et ait David ad viros qui secum stabant dicens. Quid dabitur viro qui percusserit Philisteum hunc et tulerit opprobrium de Israhel? Quis est enim hic Philisteus incircumcisus qui exprobravit acies dei viventis? Referebat autem ei populus eundem sermonem dicens. Haec dabuntur viro qui percusserit eum. Quod cum audisset Heliab frater eius maior loquente eo cum aliis: iratus est contra David et ait. Quare venisti, et quare dereliquisti paucula oves illas in deserto? Ego novi superbiam tuam et nequitiam cordis tui. quia ut videres proelium descendisti. Et dixit David. Quid feci? Numquid non verbum est? Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut et prius. Audita sunt autem verba quae locutus est David et annuntiata in conspectu Saul. Ad quem cum fuisset adductus. locutus est ei. Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego servus tuus vadam et pugnabo adversus Philisteum. Et ait Saul ad David. Non vales resistere Philistaeo isti nec pugnare adversum eum quia puer es, hic autem vir bellator ab adolescentia sua. Dixitque David ad Saul. Pascebat servus tuus patris sui gregem et veniebat leo vel ursus tollebatque arietem de medio gregis. et sequebar eos et percutiebam eruebamque de ore eorum. Et illi consurgebant adversum

me: et apprehendebam mentum eorum et suffocabam. interficiebamque eos.
Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur philisteus
hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam et auferam opprobrium populi. Quoniam
quis est philisteus hic incircumcisus qui ausus est maledicere exercitui
dei viventis. Et ait david. Dominus qui eripuit me de manu leonis
et de manu ursi: ipse liberabit me de manu philistei huius. Dixit autem
IIII. saul ad david. Vade et dominus tecum sit. Et induit saul david vestimentis
suis. et imposuit galeam eream super caput eius: et vestivit eum lorica. Accinctus
ergo david gladio eius super vestem suam: cepit temptare si armatus
posset incedere. Non enim habebat consuetudinem. Dixitque david ad saul.
Non possum sic incedere. quia nec usum habeo. Et deposuit ea. Et tulit
baculum suum quem semper habebat in manibus. et elegit sibi quinque limpidissimos
lapides de torrente. et misit eos in peram pastoralem quam habebat
secum. et fundam manu tulit. et processit adversum philisteum. Ibat autem
philisteus incedens et appropinquans adversum david: et armiger eius ante
eum. Cumque inspexisset philisteus et vidisset david: despexit eum. Erat
enim adolescens rufus. et pulcher aspectu. Et dixit philisteus ad david.
Numquid ego canis sum quod tu venis ad me cum baculo: Et male-
dixit philisteus david in diis suis. Dixitque ad david. Veni ad me. et dabo
carnes tuas volatilibus celi et bestiis terre. Dixit autem david ad philisteum.
Tu venis ad me cum gladio et hasta et clipeo. ego autem venio ad te
in nomine domini exercituum dei agminum israel quibus exprobrasti hodie. et dabit
hodie
te dominus in manu mea. et percutiam te. et auferam caput tuum a te: et dabo
cadavera castrorum philistim hodie volatilibus celi et bestiis terre. ut
sciat omnis terra quia est dominus deus in israel et noverit universa ecclesia hec quia non in
gladio nec in hasta salvat dominus. Ipsius enim est bellum: et tradet vos in manus
nostras. Cum ergo surrexisset philisteus et veniret et appropinquaret contra
david: festinavit david et cucurrit ad pugnam ex adverso philistei. Et
misit manum suam in peram. tulitque unum lapidem: et funda iecit. Et
circumducens percussit philisteum in fronte: et infixus est lapis in fronte
eius. et cecidit in faciem suam super terram. Prevaluitque david adversum philis-
teum in funda et lapide. percussumque philisteum interfecit. Cumque
gladium non haberet in manu david: cucurrit et stetit super philis-
teum. et tulit gladium eius et eduxit de vagina sua. et interfecit eum:
V. precidit que caput eius. Videntes autem philistim quod mortuus esset fortissi-
mus eorum: fugerunt. Et consurgentes viri israel et iuda vociferati sunt: et per-
secuti sunt philisteos usque dum venirent in vallem et usque ad portas ac-
caron. Cecideruntque vulnerati de philisteis in via sarim et usque ad
geth: et usque ad accaron. Et revertentes filii israel postquam persecuti fuerant
philisteos: invaserunt castra eorum. Assumens autem david caput phi-
listei attulit illud in ierusalem. Arma vero eius posuit in tabernaculo
suo. Eo autem tempore quo viderat saul david egredientem contra philisteum. ait
ad abner principem militie. De qua stirpe descendit hic adoles-
cens abner: Dixitque abner. Vivit anima tua rex si novi. Et ait rex.
Interroga tu cuius filius sit iste puer. Cumque regressus esset david percus-
so philisteo tulit eum abner et introduxit coram saul: caput philis-
tei habentem in manu sua. Et ait ad eum saul. De qua progenie es o ad-
18. olescens. Dixitque david. Filius servi tui isai bethleemite ego sum.

XXX. Et factum est cum complesset loqui ad saul: anima ionathe colligata
est anime david: et dilexit eum ionathas quasi animam suam. Tulitque eum saul
in die illa et non concessit ei ut reverteretur in domo patris sui. Inierunt
autem ionathas et david fedus. Diligebat enim eum quasi animam suam. Nam
expoliavit se ionathas tunica qua erat vestitus. et dedit eam david et
reliqua vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum. et usque ad bal-
theum. Egrediebatur quoque david ad omnia quecumque misisset eum saul: et pru-
denter se agebat. Posuitque eum saul super viros belli: et acceptus erat in
oculis universi populi: maximeque in conspectu famulorum saul. Porro
cum reverteretur percusso philisteo david et ferret caput eius in ierusalem: egresse
sunt mulieres de universis urbibus israel cantantes chorosque ducentes
in occursum saul regis in tympanis letitie et in sistris. et precinebant

mulieres ludentes atque dicebant. Percussit saul mille. et david decem
milia. Iratus est autem saul nimis: et displicuit in oculis eius iste sermo:
Dixitque. Dederunt david decem milia et mihi dederunt mille: Quid ei super-
est nisi solum regnum: Non rectis ergo oculis saul aspiciebat david. a die
illa et deinceps. Post diem autem alteram invasit spiritus dei malus
saul: et prophetabat in medio domus sue. David autem psallebat ma-
nu sua sicut per singulos dies. Tenebatque saul lanceam. et misit eam
putans quod configere posset david cum pariete. Et declinavit david a fa-
cie eius secundo. Et timuit saul david eo quod esset dominus cum eo. et a se recessisset.
Amovit ergo eum saul a se: et fecit eum tribunum super mille vi-
ros. Et egrediebatur et intrabat in conspectu populi. In omnibus quoque viis suis
david prudenter agebat: et dominus erat cum eo. Vidit itaque saul quod pru-
dens esset nimis: et cepit cavere eum. Omnis autem israel et iuda diligebat
david. Ipse enim ingrediebatur et egrediebatur ante eos. Dixit autem saul ad
david. Ecce filia mea maior merob ipsam dabo tibi uxorem. tantummodo
esto vir fortis et preliare bella domini. Saul autem reputabat dicens.
Non sit manus mea in eo. sed sit super eum manus philistinorum. Ait autem
david ad saul. Quis ego sum aut que est vita mea aut cognatio patris
mei in israel ut fiam gener regis. Factum est autem tempus cum deberet da-
VI. ri merob filia saul david: data est hadriel molathite uxor. Dilexit
autem michol filia saul altera david. Et nuntiatum est saul: et placuit
ei. Dixitque saul. Dabo eam illi ut fiat ei in scandalum et sit super eum
manus philistinorum. Dixit ergo saul ad david. In duabus rebus gener
meus eris hodie. Et mandavit saul servis suis. Loquimini ad david
clam me dicentes. Ecce places regi et omnes servi eius diligunt te:
nunc ergo esto gener regis. Et locuti sunt servi saul in auribus david omnia verba
hec. Et ait david. Num parum vobis videtur generum esse regis: Ego
autem sum vir pauper et tenuis. Et renuntiaverunt servi saul dicentes.
Huiuscemodi verba locutus est david. Dixit autem saul. Sic loquimini ad david.
Non habet necesse rex sponsalia. nisi tantum centum preputia philistinorum:
ut fiat ultio de inimicis regis. Porro saul cogitabat tradere
david in manibus philistinorum. Cumque renuntiassent servi eius david verba
que dixerat saul: placuit sermo in oculis david ut fieret gener regis.
Et post dies paucos surgens david abiit in accaron cum viris qui cum eo
erant: et percussit ex philistim ducentos viros. et attulit preputia
eorum: et annumeravit ea regi ut esset gener eius. Dedit itaque ei saul
michol filiam suam uxorem. Et vidit saul et intellexit quia dominus esset cum
david. Michol autem filia saul diligebat eum. et saul magis cepit timere
david. Factusque est saul inimicus david cunctis diebus. Et egressi sunt princi-
pes philistinorum. A principio autem egressionis eorum prudentius se agebat
19. david quam omnes servi saul: et celebre factum est nomen eius nimis. Locutus
VII. est autem saul ad ionathan filium suum et ad omnes servos suos. ut occiderent
david. Porro ionathas filius saul diligebat david valde: et in-
dicavit ionathas david dicens. Querit saul pater meus occidere
te. Quapropter observa te queso mane et manebis clam. et absconderis.
Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum in agro ubicumque
fuerit et ego loquar de te ad patrem meum: et quodcumque videro nuntiabo
tibi. Locutus est autem ionathas de david bona ad saul patrem suum. Dixitque
ad eum. Ne pecces rex in servum tuum david quia non peccavit tibi. et opera eius bo-
na sunt valde tibi: et posuit animam suam in manu sua. et percussit phi-
listeum. et fecit dominus salutem magnam universo israel. Vidisti et letatus
es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio interficiens david qui est absque
culpa: Quod cum audisset saul: placatus voce ionathe iura-
vit. vivit dominus quia non occidetur. Vocavit itaque ionathas david:
et indicavit ei omnia verba hec. Et introduxit ionathas david ad
saul: et fuit ante eum sicut fuerat heri et nudiustertius. Motum
est autem rursum bellum: et egressus david pugnavit adversum philistim:
percussitque eos plaga magna: et fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus
domini malus in saul. Sedebat autem in domo sua. et tenebat lance-
am. Porro david psallebat in manu sua. Nisusque est saul configere

XXXI.

XXXII.

lancea David in pariete. et declinavit David a facie Saul. Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem. et David fugit et salvatus est nocte illa. Misit ergo Saul satellites suos nocte in domum David ut custodirent eum et interficeretur mane. Quod cum annuntiasset David Michol uxor sua dicens. Nisi salvaveris te nocte hac cras morieris. deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit et aufugit atque salvatus est. Tulit autem Michol statuam et posuit eam super lectum. et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius. et operuit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent David. et responsum est quod egrotaret. Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David dicens. Afferte eum ad me in lecto ut occidatur. Cumque venissent nuntii. inventum est simulachrum super lectum et pelles caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol. Quare sic illusisti michi. et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul. Quia ipse locutus est michi. Dimitte me. alioquin interficiam te. David autem fugiens salvatus est. et venit ad Samuhelem in Ramatha. et nuntiavit ei omnia que fecerat ei Saul. Et abierunt ipse et Samuhel. et morati sunt in Nahihoth. Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus. Ecce David in Nahihoth in Ramatha. Misit ergo Saul lictores ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium et Samuhelem stantem super eos. factus est etiam in illis spiritus domini et prophetare ceperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli misit alios nuntios. prophetaverunt autem et illi. Et rursum Saul misit tertios nuntios. qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul. abiit etiam ipse in Ramatha. Et venit usque ad cisternam magnam que est in Socchoth et interrogavit et dixit. In quo loco sunt Samuhel et David? Dictumque est ei. Ecce in Nahioth sunt in Ramatha. Et abiit in Nahioth in Ramatha. Et factus est etiam super eum spiritus domini. et ambulabat ingrediens et prophetabat. usque dum veniret in Nahioth in Ramatha. Et expoliavit se etiam ipse vestimentis suis. et prophetavit cum ceteris coram Samuhel. et cecinit nudus tota die illa et nocte.

20. Unde et exivit proverbium. Num et Saul inter prophetas? Fugit autem David de Naioth que est in Ramatha. veniensque locutus est coram Ionatha. Quid feci? que est iniquitas mea. et quod peccatum meum in patrem tuum quia querit animam meam? Qui dixit ei. Absit a te. non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel parvum. nisi prius indicaverit michi. Hunc ergo celavit a me pater meus sermonem tantummodo? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David. Et ille ait. Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis. et dicet. Nesciat hoc Ionathas ne forte tristetur. Quin immo vivit dominus et vivit anima tua. quia uno tantum ut ita dicam gradu ego morsque dividimur. Et ait Ionathas ad David. Quodcumque dixerit michi anima tua faciam tibi. Dixit autem David ad Ionatham. Ecce kalende sunt crastino. et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertie. Si requisierit me pater tuus: respondebis ei. Rogavit me David ut iret celeriter in Bethleem civitatem suam. quia victime sollennes ibi sunt universis contribulibus eius. Si dixerit bene: pax erit servo tuo. Sin autem fuerit iratus: scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam in servum tuum quia foedus domini me famulum tuum tecum inire fecisti. Si autem est in me aliqua iniquitas tu me interfice et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas. Absit hoc a me. Neque enim fieri potest ut ~~[struck]~~ ut si certe cognovero completam esse patris mei malitiam contra te. non annuntiem tibi. Responditque David ad Ionathan. Quis renuntiabit michi. 21. si quid forte de me responderit tibi pater tuus dure? Et ait Ionathas ad David. Veni et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum. ait Ionathas ad David. Vivit dominus deus Israhel si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendie. et aliquid boni fuerit super David. et non statim misero ad te et notum tibi fecero. hec faciat dominus Ionathe et hec augeat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te: revelabo aurem tuam et dimittam te ut vadas in pace. et sit dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero facies michi misericordiam domini. Si vero mortuus fuero. non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum.

Aut si non fecero: cum eradicaverit dominus inimicos David unumquemque de terra. auferat Ionathan de domo sua et requirat dominus de manu inimicorum David. Pepigit ergo Ionathas foedus cum domo David et requisivit dominus de manu inimicorum David. Et addidit Ionathas deierare David eo quod diligeret eum. sicut animam enim suam ita diligebat eum. Dixitque ad eum Ionathan. Cras kalende sunt: et requireris. Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus et venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet. et sedebis iuxta lapidem cui nomen est Ezel. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum. et iaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et puerum dicens ei. Vade et affer michi sagittas. Si dixero puero ecce sagitte intra te sunt tolle eas. tu veni ad me quia pax tibi est: et nichil est mali vivit dominus. Si autem sic locutus fuero puero ecce sagitte ultra te sunt: vade in pace. quia dimisit te dominus. De verbo autem quod locuti sumus ego et tu: sit dominus inter me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo David in agro et venerunt kalende et sedit rex ad comedendum panem. Cumque sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem que erat iuxta parietem: surrexit Ionathas et sedit Abner ex latere Saulis. vacuusque apparuit locus David. et non est locutus Saul quicquam in die illa. Cogitabat enim quod forte evenisset ei ut non esset mundus. nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post kalendas: rursum vacuus apparuit locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum. Cur non venit filius Isai nec heri nec hodie ad vescendum? Et respondit Ionathas Sauli. Rogavit me obnixe ut iret in Bethleem. et ait. Dimitte me: quoniam sacrificium sollenne est in civitate. unus de fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis vadam cito et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. Iratus autem Saul adversum Ionathan: dixit ei. Fili mulieris virum ultro rapientis. numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam et in confusionem ignominiose matris tue? Omnibus enim diebus quibus filius Isai vixerit super terram. non stabilieris tu neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte et adduc eum ad me: quia filius mortis est. Respondens autem Ionathas Sauli patri suo ait. Quare moritur? Quid fecit? Et arripuit Saul lanceam: ut percuteret eum. Et intellexit Ionathas quod definitum esset a patre suo ut interficeret David. Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris: et non comedit in die kalendarum secunda panem. Contristatus est enim super David: eo quod confudisset eum pater suus. Cumque illuxisset mane venit Ionathas in agrum iuxta placitum David: et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum suum. Vade et affer michi sagittas quas ego iacio. Cumque puer cucurrisset: iecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaque puer ad locum iaculi quod miserat Ionathas et clamavit Ionathas post tergum pueri et ait. Ecce ibi est sagitta porro ultra te. Clamavitque Ionathas iterum post tergum pueri dicens. Festina velociter. ne steteris. Collegit autem puer Ionathe sagittas et attulit ad dominum suum: et quid agetur penitus ignorabat. Tantummodo enim Ionathas et David rem noverant. Dedit ergo Ionathas arma sua puero. et dixit ei. Vade defer in civitatem. Cumque abisset puer. surrexit David de loco qui vergebat ad austrum. et cadens pronus in terram adoravit tertio. Et osculantes se alterutrum. fleverunt pariter. David autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad David. Vade in pace. Quecumque iuravimus ambo in nomine domini dicentes. dominus sit inter me et te. et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et surrexit David et abiit. sed et Ionathas ingressus est civitatem.

Venit autem David in Nobe ad Achimelech sacerdotem. et obstupuit Achimelech eo quod venisset David: et occurrens obviam et dixit ei. Quare tu solus et nullus est tecum? Et ait David ad Achimelech sacerdotem. Rex precepit michi sermonem et dixit. Nemo sciat rem propter quam a me missus es. et cuiusmodi tibi precepta dederim. Nam et pueris condixi in illum et illum locum. Nunc ergo si quid habes ad manum. vel quinque panes. da michi aut quicquid inveneris. Et respondens sacerdos David: ait ei. Non habeo panes laicos ad manum sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri maxime a mulieribus: manducent. Et respondit David sacerdoti et dixit ei. Et quidem si de mulieribus agitur. continuimus nos

ab heri et audivi Saul quando egrediebamur et fuerunt vasa puerorum sancta. Porro via haec polluta est: sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem. Neque enim erat ibi panis nisi tantum panes propositionis qui sublati fuerant a facie Domini ut ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir quidam de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini: et nomen eius Doech Idumeus potentissimus pastorum Saul. Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam aut gladium? Quia gladium meum et arma mea non tuli mecum. Sermo enim regis urgebat. Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philistei quem percussisti in valle terebinthi est involutus pallio post ephod. Si istum vis tollere, tolle. Neque enim est alius hic absque eo. Et ait David: Non est alter huic similis; da mihi eum.

XXXIIII. Surrexit itaque David et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis regem Geth. Dixeruntque servi Achis cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terrae? Nonne huic cantabant per choros dicentes: Percussit Saul mille, et David decem milia? Posuit autem David sermones istos in corde suo: et extimuit valde a facie Achis regis Geth. Et immutavit os suum coram eis et collabebatur inter manus eorum: et impingebat in ostia portae, defluebantque salivae eius in barbam. Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum; quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum ut fureret me praesente? Hiccine ingredietur domum meam?

XXXV. 22 Abiit ergo inde David et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius et omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti et oppressi aere alieno et amaro animo: et factus est eorum princeps. Fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est David inde in Maspha quae est Moab: et dixit ad regem Moab: Maneat oro pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos ante faciem regis Moab. Manseruntque apud eum cunctis diebus quibus David fuit in praesidio. Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in praesidio; proficiscere et vade in terram Iuda.

Et profectus David venit in saltum Areth. Et audivit Saul quod apparuisset David et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa et esset in nemore quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi eius circumstarent eum, ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite me filii Iemini: Numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos et centuriones? Quoniam coniurastis omnes adversum me, et non est qui mihi renuntiet, maxime cum et filius meus foedus iniit cum filio Isai. Non est qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod suscitaverit filius meus servum meum adversum me insidiantem mihi usque hodie.

XXXVI. Respondit autem Doech Idumeus qui assistebat et erat primus inter servos Saul: Vidi filium Isai in Nobe apud Achimelech filium Achitob sacerdotem. Qui consuluit pro eo Dominum: et cibaria dedit ei. Sed et gladium Goliath Philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum Achimelech filium Achitob sacerdotem et omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in Nobe: qui venerunt universi ad regem. Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui respondit: Praesto sum domine. Dixitque ad eum Saul: Quare coniurastis adversum me tu et filius Isai, et dedisti ei panes et gladium, et consuluisti pro eo Dominum ut consurgeret adversum me insidiator usque hodie permanens? Respondensque Achimelech regi ait: Et quis in omnibus servis tuis sicut David fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? Num hodie coepi consulere pro eo Dominum? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex adversum servum suum rem huiuscemodi in universa domo patris mei. Non enim scivit servus tuus quidquam super hoc negotio vel modicum vel grande. Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu et omnis domus patris tui. Et ait rex emissariis qui circumstabant eum: Convertimini et interficite sacerdotes Domini. Nam manus eorum cum David est: scientes quod fugisset, et non indicaverunt mihi. Noluerunt autem servi regis extendere manum suam in sacerdotes Domini. Et ait rex ad Doech: Converte tu et irrue in sacerdotes Domini. Conversusque Doech Idumeus irruit in sacerdotes Domini: et trucidavit in die illa octoginta quinque viros vestitos ephod lineo. Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, viros et mulieres, parvulos et lactentes, bovem et asinum et ovem in ore gladii. Evadens autem unus filius Achimelech filii Achitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad David: et annuntiavit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini. Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa quod cum ibi esset Doech Idumeus, procul dubio annuntiaret Saul. Ego sum reus omnium animarum patris tui. Mane mecum, ne timeas. Si quis quaesierit animam meam quaeret et animam tuam, mecumque servaberis.

XXXVII. 23 Et nuntiaverunt David dicentes: Ecce Philisthiim expugnant Ceilam et diripiunt areas. Consuluit ergo David Dominum dicens: Num vadam et percutiam Philisthaeos istos? Et ait Dominus ad David: Vade et percuties Philisthaeos et salvabis Ceilam. Et dixerunt viri qui erant cum David ad eum: Ecce nos hic in Iudaea consistentes timemus, quanto magis si ierimus in Ceila adversus agmina Philisthinorum? Rursum ergo David consuluit Dominum. Qui respondens ait ei: Surge, vade in Ceila: ego enim tradam Philisthaeos in manu tua. Abiit ergo David et viri eius in Ceila et pugnavit adversum Philisthaeos, et abegit iumenta eorum, et percussit eos plaga magna: et salvavit David habitatores Ceilae.

Porro eo tempore quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod secum habens descenderat. Nuntiatum est autem Saul quod venisset David in Ceilam. Et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, conclususque est introgressus urbem in qua portae et serae sunt. Et praecepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceilam, et obsideret David et viros eius. Quod cum rescisset David quia praepararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod. Et ait David: Domine Deus Israel, audivit famam servus tuus quod disponat Saul venire ad Ceilam ut evertat urbem propter me. Si tradent me viri Ceilae in manus eius? Et si descendet Saul sicut audivit servus tuus? Domine Deus Israel, indica servo tuo. Et ait Dominus: Descendet. Dixitque David: Si tradent viri Ceilae me et viros qui sunt mecum in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent. Surrexit ergo David et viri eius quasi sescenti: et egressi de Ceila huc atque illuc vagabantur incerti. Nuntiatumque est Saul quod fugisset David de Ceila et salvatus esset. Quam ob rem dissimulavit exire. Morabatur autem David in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph in monte opaco. Quaerebat tamen eum Saul cunctis diebus: et non tradidit eum Deus in manus eius.

XXXVIII. Et vidit David quod egressus esset Saul ut quaereret animam eius. Porro David erat in deserto Ziph in silva. Et surrexit Ionathas filius Saul et abiit ad David in silvam, et confortavit manus eius in Deo. Dixitque ei: Ne timeas. Neque enim inveniet te manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus. Sed et Saul pater meus scit hoc. Percussit ergo uterque foedus coram Domino. Mansitque David in silva: Ionathas autem reversus est in domum suam.

Ascenderunt autem Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Nonne ecce David latitat apud nos in locis tutissimis silvae in colle Achila quae est ad dexteram deserti? Nunc ergo sicut desideravit anima tua ut descenderes, descende. Nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. Dixitque Saul: Benedicti vos a Domino, quia doluistis vicem meam. Abite ergo oro et diligentius praeparate et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes eius, et quis viderit eum ibi ubi dixistis. Recogitat enim de me quod callide insidier ei. Considerate et videte omnia latibula eius in quibus absconditur, et revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiscum. Quod si etiam in terram se obstruxerit, perscrutabor eum in cunctis milibus Iuda. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul. David autem et viri eius erant in deserto Maon, in campestribus ad dexteram Iesimuth. Ivit ergo Saul et socii eius ad quaerendum eum. Et nuntiatum est David. Statimque descendit ad petram et versabatur in deserto Maon. Quod cum audisset Saul, persecutus est David in deserto Maon. Et ibat Saul et viri eius ad latus montis ex parte una: David autem et viri eius erant in latere montis ex parte altera. Porro David desperabat se posse evadere a facie Saul. Itaque Saul et viri eius in modum coronae cingebant David et viros eius ut caperent eos. Et

nuntius venit ad Saul dicens: Festina et veni, quoniam infuderunt se Philisthiim super terram. Reversus ergo Saul desistit persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum Petram dividentem.

XXXIX 24. Ascendit ergo David inde, et habitavit in locis tutissimis Engaddi. Cumque reversus esset Saul postquam persecutus est Philisteos, nuntiaverunt ei dicentes: Ecce David in deserto est Engaddi. Assumens ergo Saul tria milia electorum virorum ex omni Israel, perrexit ad investigandum David et viros eius, etiam super abruptissimas petras, que solis hibicibus pervie sunt. Et venit ad caulas ovium que se offerebant vianti. Eratque ibi spelunca, quam ingressus est Saul ut purgaret ventrem. Porro David et viri eius in interiore parte spelunce latebant. Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies de qua locutus est dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et precidit oram clamidis Saul silenter. Post hec percussit cor suum David, eo quod abscidisset oram clamidis Saul; dixitque ad viros suos: Propitius mihi sit dominus, ne faciam hanc rem domino meo christo domini, ut mittam manum meam in eum, quia christus domini est. Vivit dominus, quia nisi dominus percusserit eum, aut dies eius venerit ut moriatur, aut descendens in prelium perierit, propitius mihi sit dominus ut non mittam manum meam in christum domini. Et confregit David viros suos sermonibus, et non permisit eos ut consurgerent in Saul. Porro Saul exurgens de spelunca pergebat cepto itinere. Surrexit autem et David post eum, et egressus de spelunca clamavit post tergum Saul dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se. Et inclinans se David pronus in terram adoravit. Dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium. David querit malum adversum te. Ecce hodie viderunt oculi tui quod tradiderit te dominus in manu mea in spelunca, et cogitavi ut occiderem te, sed pepercit tibi oculus meus. Dixi enim: Non extendam manum meam in domino meo, quia christus domini est. Quin potius pater mi vide et cognosce oram clamidis tue in manu mea, quia cum preciderem summitatem clamidis tue, nolui extendere manum meam in te. Animadverte et vide quia non est in manu mea malum neque iniquitas, neque peccavi in te. Tu autem insidiaris anime mee ut auferas eam.

XL. Iudicet dominus inter me et te, et ulciscatur me dominus ex te; manus autem mea non sit in te. Sicut et in proverbio antiquo dicitur: Ab impiis egredietur impietas. Manus ergo mea non sit in te. Quem persequeris rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris et pulicem unum. Sit dominus iudex, et iudicet inter me et te, et videat et iudicet causam meam, et eruat me de manu tua. Cum autem complesset David loquens sermones huiuscemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hec tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam et flevit. Dixitque ad David: Iustior tu es quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti hodie que feceris mihi bona: quomodo tradiderit me dominus in manum tuam, et non occideris me. Quis enim cum invenerit inimicum suum dimittet eum in via bona? Sed dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel, iura mihi in domino ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam; et David et viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

XLI 25. Mortuus est autem Samuhel, et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum, et sepelierunt in domo sua in Ramatha. Consurgensque David descendit in desertum Pharan. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon, et possessio eius in Carmelo; et homo ille magnus nimis. Erantque ei oves tria milia et mille capre. Et accidit ut tonderetur grex eius in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Nabal, et nomen uxoris eius Abigail. Eratque mulier illa prudentissima et speciosa. Porro vir eius durus et pessimus et malitiosus. Erat autem de genere Caleb. Cumque audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum, misit decem iuvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum, et venietis ad Nabal, et salutabitis eum ex nomine meo pacifice, et dicetis sic: Sit fratribus meis et tibi pax, et domui tue et omnibus quecumque habes sit pax. Per multos annos salvos faciens tuos et omnia tua. Audivi quod tonderent greges pastores tui qui erant nobiscum in deserto. Numquam eis molesti fuimus, nec aliquando defuit eis quicquam de grege omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. Interroga pueros tuos, et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis; in die enim bona venimus ad te. Quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis et filio tuo David. Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba hec ex nomine David, et siluerunt. Respondens autem Nabal pueris David ait: Quis est David, et quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas et carnes pecorum que occidi tonsoribus meis, et dabo viris quos nescio unde sint? Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, et reversi venerunt et nuntiaverunt ei omnia verba que dixerat Nabal. Tunc David ait viris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladio suo. Accinctusque est et David ense suo, et secuti sunt David quasi quadringenti viri. Porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris dicens: Ecce misit David nuntios de deserto ut benedicerent domino nostro, et aversatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis, et non molesti; nec quicquam periit aliquando omni tempore quo sumus conversati cum eis in deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte quam in die omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. Quam ob rem considera et recogita quid facias, quoniam completa est malitia adversum virum tuum et adversum domum tuam. Et ipse filius est Belial, ita ut nemo possit ei loqui. Festinavit igitur Abigail, et tulit ducentos panes et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polente, et centum ligaturas uve passe, et ducentas massas caricarum, et imposuit super asinos; dixitque pueris suis: Precedite me; ecce ego post tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal non indicavit. Cum ergo ascendisset asinum et descenderet ad radices montis, David et viri eius descendebant in occursum eius. Quibus et illa occurrit. Et ait David: Vere frustra servavi omnia que huius erant in deserto, et non periit quicquam de cunctis que ad eum pertinebant; et reddidit mihi malum pro bono. Hec faciat deus inimicis David et hec addat, si reliquero de omnibus que ad eum pertinent usque mane mingentem ad parietem. Cum autem vidisset Abigail David, festinavit et descendit de asino, et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram. Et cecidit ad pedes eius et dixit: In me sit domine mi hec iniquitas. Loquatur obsecro ancilla tua in auribus tuis, et audi verba famule tue. Ne ponat obsecro dominus meus cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniam secundum nomen suum stultus est, et stultitia cum eo. Ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos domine mi quos misisti. Nunc ergo domine mi vivit dominus et vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in sanguinem et salvavit manum tuam tibi. Et nunc fiant sicut Nabal inimici tui et qui querunt domino meo malum. Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua domino meo, et da pueris qui sequuntur te dominum meum. Aufer iniquitatem famule tue. Faciens enim faciet dominus domino meo domum fidelem, quia prelia domini domine mi tu preliaris; malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vite tue. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te et querens animam tuam, erit anima domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud dominum deum tuum. Porro anima inimicorum tuorum rotabitur quasi in impetu et circulo funde. Cum ergo fecerit dominus domino meo omnia que locutus est bona de te, et constituerit te ducem super Israel, non erit tibi hoc in singultum et in scrupulum cordis domino meo, quod effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fueris. Et cum bene fecerit dominus domino meo, recordaberis ancille tue. Et ait David ad Abigail: Benedictus dominus deus Israel qui misit te hodie in occursum meum, et benedictum eloquium tuum, et benedicta tu que prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem et ulciscerer me manu mea. Alioquin vivit dominus deus Israel qui prohibuit me ne malum facerem tibi. Nisi cito venisses in

occurrisses mihi non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo David de manu eius omnia quae adtulerat ei dixitque ei vade pacifice in domum tuam ecce audivi vocem tuam et honoravi faciem tuam. Venit autem Abigail ad Nabal et ecce erat ei convivium in domo eius quasi convivium regis et cor Nabal iucundum erat enim ebrius nimis et non indicavit ei verbum pusillum aut grande usque in mane. Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal indicavit ei uxor sua verba haec et emortuum est cor eius intrinsecus et factus est quasi lapis. Cumque pertransissent decem dies percussit Dominus Nabal et mortuus est. Quod cum audisset David mortuum Nabal ait benedictus Dominus qui iudicavit causam obprobrii mei de manu Nabal et servum suum custodivit a malo et malitiam Nabal reddidit Dominus in caput eius. Misit ergo David et locutus est ad Abigail ut sumeret eam sibi in uxorem. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum et locuti sunt ad eam dicentes David misit nos ad te ut accipiat te sibi in uxorem. Quae consurgens adoravit prona in terram et ait ecce famula tua sit in ancillam ut lavet pedes servorum domini mei. Et festinavit et surrexit Abigail et ascendit super asinum et quinque puellae ierunt cum ea pedisequae eius et secuta est nuntios David et facta est illi uxor. Sed et Ahinoem accepit David de Iezrahel et fuit utraque uxor eius. Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David Falti filio Lais qui erat de Gallim.

XLII 26

Et venerunt Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes ecce David absconditus est in colle Achilae quae est ex adverso solitudinis. Et surrexit Saul et descendit in desertum Ziph et cum eo tria milia virorum de electis Israhel ut quaereret David in deserto Ziph. Et castrametatus est Saul in Gabaa Achilae quae erat ex adverso solitudinis in via. David autem habitabat in deserto videns autem quod venisset Saul post se in desertum misit exploratores et didicit quod illuc venisset certissime. Et surrexit David clam et venit ad locum ubi erat Saul. Cumque vidisset locum in quo dormiebat Saul et Abner filius Ner princeps militiae eius et Saulem dormientem in tentorio et reliquum vulgus per circuitum eius ait David ad Ahimelech Hettheum et Abisai filium Sarviae fratrem Ioab dicens quis descendet mecum ad Saul in castra. Dixitque Abisai ego descendam tecum. Venerunt ergo David et Abisai ad populum nocte et invenerunt Saul iacentem et dormientem in tentorio et hastam fixam in terra ad caput eius Abner autem et populum dormientes in circuitu eius. Dixitque Abisai ad David conclusit Deus hodie inimicum tuum in manus tuas nunc ergo perfodiam eum lancea in terra semel et secundo opus non erit. Et dixit David ad Abisai ne interficias eum quis enim extendet manum suam in christum Domini et innocens erit. Et dixit David vivit Dominus quia nisi Dominus percusserit eum aut dies eius venerit ut moriatur aut in proelium descendens perierit propitius mihi sit Dominus ut non mittam manum meam in christum Domini. Nunc igitur tolle hastam quae est ad caput eius et scyphum aquae et abeamus. Tulit ergo David hastam et scyphum aquae qui erat ad caput Saul et abierunt et non erat quisquam qui videret et intellegeret et evigilaret sed omnes dormiebant quia sopor Domini inruerat super eos. Cumque transisset David ex adverso et stetisset in vertice montis de longe et grande intervallum esset inter eos clamavit David ad populum et ad Abner filium Ner dicens nonne respondebis Abner. Et respondens Abner ait quis es tu qui clamas et inquietas regem. Et ait David ad Abner numquid non vir tu es et quis alius similis tui in Israhel quare ergo non custodisti dominum tuum regem ingressus est enim unus de turba ut interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti vivit Dominus quoniam filii mortis estis vos qui non custodistis dominum vestrum christum Domini nunc ergo vide ubi sit hasta regis et ubi sit scyphus aquae qui erat ad caput eius. Cognovit autem Saul vocem David et dixit numquid vox tua haec fili mi David. Et ait David vox mea domine mi rex. Et ait quam ob causam dominus meus persequitur servum suum quid feci aut quod est in manu mea malum. Nunc ergo audi oro domine mi rex verba servi tui si Dominus incitat te adversum me odoretur sacrificium si autem filii hominum maledicti sunt in conspectu Domini qui eiecerunt me hodie ut non habitem in hereditate Domini dicentes vade servi diis alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram Domino quia egressus est rex Israhel ut quaerat pulicem unum sicut persequitur perdix in montibus. Et ait Saul peccavi revertere fili mi David nequaquam enim ultra tibi male faciam eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie apparet enim quod stulte egerim et ignoraverim multa nimis. Et respondens David ait ecce hasta regis transeat unus de pueris regis et tollat eam. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem tradidit enim te Dominus hodie in manum meam et nolui levare manum meam in christum Domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis sic magnificetur anima mea in oculis Domini et liberet me de omni angustia. Ait ergo Saul ad David benedictus tu fili mi David et quidem faciens facies et potens poteris. Abiit autem David in viam suam et Saul reversus est in locum suum.

27

Et ait David in corde suo aliquando incidam uno die in manus Saul nonne melius est ut fugiam et salver in terra Philisthinorum ut desperet Saul cessetque me quaerere in cunctis finibus Israhel fugiam ergo manus eius.

XLIII

Et surrexit David et abiit ipse et sescenti viri cum eo ad Achis filium Maoch regem Geth. Et habitavit David cum Achis in Geth ipse et viri eius et domus eius et David et duae uxores eius Ahinoem Iezrahelitis et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et nuntiatum est Saul quod fugisset David in Geth et non addidit ultra quaerere eum. Dixit autem David ad Achis si inveni gratiam in oculis tuis detur mihi locus in una urbium regionis huius ut habitem ibi cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum. Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg propter quam causam facta est Siceleg regum Iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitavit David in regione Philisthinorum quattuor mensuum. Et ascendit David et viri eius et agebant praedas de Gesuri et de Gerzi et de Amalecitis hii enim pagi habitabantur in terra antiquitus euntibus Sur usque ad terram Aegypti. Et percutiebat David omnem terram nec relinquebat viventem virum et mulierem tollensque oves et boves et asinos et camelos et vestes revertebatur et veniebat ad Achis. Dicebat autem ei Achis in quem inruistis hodie. Respondebat David contra meridiem Iudae et contra meridiem Hiramehel et contra meridiem Ceni. Virum et mulierem non vivificabat David nec adducebat in Geth dicens ne forte loquantur adversum nos. Haec fecit David et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. Credidit ergo Achis David dicens multa mala operatus est contra populum suum Israhel erit ergo mihi servus sempiternus.

28 XLIIII

Factum est autem in diebus illis congregaverunt Philisthim agmina sua ut praepararentur ad bellum contra Israhel. Dixitque Achis ad David sciens nunc scito quoniam mecum egredieris in castris tu et viri tui. Dixitque David ad Achis nunc scies quae facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuhel autem mortuus est planxitque eum omnis Israhel et sepelierunt eum in Rama urbe sua et Saul abstulit magos et ariolos de terra. Congregatique sunt Philisthim et venerunt et castrametati sunt in Sunam congregavit autem et Saul universum Israhel et venit in Gelboe. Et vidit Saul castra Philisthim et timuit et expavit cor eius nimis. Consuluitque Dominum et non respondit ei neque per somnia neque per sacerdotes neque per prophetas.

XLV

Dixitque Saul servis suis quaerite mihi mulierem habentem pythonem et vadam ad eam et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum est mulier pythonem habens in Aendor. Mutavit ergo habitum suum vestitusque est aliis vestimentis et abiit ipse et duo viri cum eo veneruntque ad mulierem nocte et ait divina mihi in pythone et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum ecce tu nosti quanta fecerit Saul et quomodo eraserit magos et ariolos de terra quare ergo insidiaris animae meae ut occidar. Et iuravit ei Saul in Domino dicens vivit Dominus quia non eveniet tibi quicquam mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier quem suscitabo tibi. Qui ait Samuhelem suscita mihi.

Cum autem vidisset mulier Samuhelem, exclamavit voce magna et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? tu es enim Saul. Dixitque ei rex: Noli timere. Quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. Dixitque ei: Qualis est forma eius? Quae ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Intellexit Saul quod Samuhel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit. Dixit autem Samuhel ad Saul: Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coartor nimis. Siquidem Philisthiim pugnant adversum me, et Deus recessit a me, et exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per somnia. Vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuhel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, et transierit ad aemulum tuum? Faciet enim Dominus tibi sicut locutus est in manu mea: et scindet regnum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David: quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris eius in Amalech. Idcirco quod pateris fecit tibi Dominus hodie. Et dabit etiam Dominus Israhel tecum in manus Philisthiim. Cras autem tu et filii tui mecum eritis: sed et castra Israhel tradet Dominus in manus Philisthiim. Statimque Saul cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim verba Samuhel: et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. Ingressa est itaque mulier ad Saul. Conturbatus enim erat valde: dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuae, et posui animam meam in manu mea: et audivi sermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur et tu audi vocem ancillae tuae, et ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, et possis iter agere. Qui renuit et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier: et tandem audita voce eorum, surrexit de terra, et sedit super lectum. Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit et occidit eum. Tollensque farinam miscuit eam, et coxit azyma: et posuit ante Saul et ante servos eius. Qui cum comedissent, surrexerunt et ambulaverunt per totam noctem illam.

XLVI.

29\. Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Afech: sed et Israhel castrametatus est super fontem qui erat in Iezrahel. Et satrapae quidem Philisthiim incedebant in centuriis et milibus. David autem et viri eius erant in novissimo agmine cum Achis. Dixeruntque principes Philisthiim ad Achis: Quid sibi volunt Hebraei isti? Et ait Achis ad principes Philisthiim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israhel? Et est apud me multis diebus, et non inveni in eo quicquam ex die qua transfugit ad me usque ad diem hanc. Irati sunt autem adversus eum principes Philisthiim, et dixerunt ei: Revertatur, et sedeat in loco suo in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum in proelium, ne fiat nobis adversarius cum proeliari coeperimus. Quomodo enim aliter placare poterit dominum suum, nisi in capitibus nostris? Nonne iste est David, cui cantabant in choris dicentes: Percussit Saul in milibus suis, et David in decem milibus suis? Vocavit ergo Achis David, et ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu et bonus in conspectu meo: et exitus tuus et introitus tuus mecum est in castris: et non inveni in te quicquam mali, ex die qua venisti ad me usque ad diem hanc: sed satrapis non places. Revertere ergo, et vade in pace, et non offendes oculos satraparum Philisthiim. Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, aut quid invenisti in me servo tuo, a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam et pugnem contra inimicos domini mei regis? Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei: sed principes Philisthiim dixerunt: Non ascendet nobiscum in proelium. Igitur consurge mane tu, et servi domini tui qui venerunt tecum: et cum de nocte surrexeritis, et coeperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque de nocte David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad terram Philisthiim. Philisthiim autem ascenderunt in Iezrahel.

XLVII.

30\. Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalechitae impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni. Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas et filios suos et filias ductas esse captivas, levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrimae. Siquidem et duae uxores David captivae ductae fuerant, Achinoem Iezrahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et contristatus est David valde. Volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis et filiabus. Confortatus est autem David in Domino Deo suo, et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelech: Applica ad me ephod. Et applicuit Abiathar ephod ad David. Et consuluit David Dominum dicens: Persequar, an non, latrunculos hos, et comprehendam eos? Dixitque ei Dominus: Persequere. Absque dubio enim comprehendes eos, et excuties praedam. Abiit ergo David ipse et sescenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor: et lassi quidam substiterunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri cum eo: substiterunt autem ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem Besor. Et invenerunt virum Aegyptium in agro, et adduxerunt eum ad David. Dederuntque ei panem ut comederet, et biberet aquam, sed et fragmen massae caricarum, et duas ligaturas uvae passae. Quae cum comedisset, reversus est spiritus eius et refocillatus est. Non enim comederat panem neque biberat aquam tribus diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David: Cuius es tu? vel unde, et quo pergis? Qui ait ei: Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalechitae. Dereliquit autem me dominus meus, quia aegrotare coepi nudiustertius. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, et contra Iudam, et ad meridiem Chaleb: et Siceleg succendimus igni. Dixitque ei David: Potes me ducere ad istum cuneum? Qui ait: Iura mihi per Dominum, quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ego ducam te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universae terrae, comedentes et bibentes, et quasi festum celebrantes diem, pro cuncta praeda et spoliis quae ceperant de terra Philisthiim, et de terra Iuda. Et percussit eos David a vespera usque ad vesperam alterius diei: et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes qui ascenderant camelos et fugerant. Eruit ergo David omnia quae tulerant Amalechitae, et duas uxores suas eruit. Nec defuit quicquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis. Et quaecumque rapuerant, omnia reduxit David. Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante faciem suam. Dixeruntque: Haec est praeda David. Venit autem David ad ducentos viros qui lassi substiterant, nec sequi potuerant David, et residere eos iusserat in torrente Besor. Qui egressi sunt obviam David et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice. Respondensque unus vir pessimus et iniquus de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de praeda quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii. Quos cum acceperint, recedant. Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his quae tradidit Dominus nobis, et custodivit nos, et dedit latrunculos qui eruperant adversum nos in manus nostras: nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Aequa enim pars erit descendentis ad proelium, et remanentis ad sarcinas, et similiter divident. Et factum est hoc ex illa die et deinceps constitutum, et praefinitum, et quasi lex in Israhel usque ad diem hanc. Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de praeda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de praeda hostium Domini. His qui erant in Bethel, et qui in Ramoth ad meridiem, et qui in Iether, et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, et qui in Rachala, et qui in urbibus Ierameli, et qui in urbibus Ceni, et qui in Arama, et qui in lacu Asan, et qui in Athac, et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat David ipse et viri eius.

XLVIII.

31\. Philisthei autem pugnabant adversum Israhel: et fugerunt viri Israhel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque Philisthiim

in saul et filios eius. et percusserunt ionathan et aminadab et melchisue filios saul. Totumque pondus prelii versum est in saul. et consecuti sunt eum viri sagittarii. et vulneratus est vehementer a sagittariis. Dixitque saul ad armigerum suum. Evagina gladium tuum et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti et interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger eius. fuerat enim nimio timore perterritus. Arripuit itaque saul gladium suum: et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius. videlicet quod mortuus esset saul: irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum eo. Mortuus est ergo saul et tres filii eius. et armiger illius. et universi viri eius in die illa pariter. Videntes

autem filii israel qui erant trans vallem et trans iordanem quod fugissent viri israelite. et quod mortuus esset saul et filii eius: reliquerunt civitates suas et fugerunt. Veneruntque philistiim: et habitaverunt ibi. Facta autem altera die venerunt philistiim ut spoliarent interfectos et invenerunt saul et tres filios eius iacentes in monte gelboe. Et preciderunt caput saul et expoliaverunt eum armis et miserunt in terram philistinorum per circuitum: ut annuntiaretur in templo idolorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo astharoth: corpus vero eius suspenderunt in

muro bethsan. Quod cum audissent habitatores iabes galaad quecumque fecerant philistiim saul: surrexerunt omnes viri fortissimi. et ambulaverunt tota nocte et tulerunt cadaver saul et cadavera filiorum eius de muro bethsan, veneruntque iabes: et combusserunt ea ibi. Et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore iabes: et ieiunaverunt septem diebus. Explicit samuel .i. liber regum primus.

Incipit samuhel liber regum secundus.

XLIX

Factum est autem postquam mortuus est saul ut david reverteretur a cede amalech: et maneret in siceleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo veniens de castris saul veste conscissa. et pulvere aspersus caput. Et ut venit ad david: cecidit super faciem suam et adoravit. Dixitque ad eum david. Unde venis? Qui ait ad eum. De castris israel fugi. Et dixit ad eum david. Quod est verbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait. Fugit populus ex prelio. et multi corruentes ex populo mortui sunt. Sed et saul et ionathas filius eius interierunt. Dixitque david ad adolescentem qui nuntiabat ei. Unde scis quia mortuus est saul et ionathan filius eius? Et ait adolescens qui narrabat ei. Casu veni in montem gelboe: et saul incumbebat super hastam suam. Porro currus et equites appropinquabant ei. Et conversus post tergum suum: vidensque me vocavit. Cui cum respondissem adsum: dixit mihi. Quis nam es tu? Et aio ad eum. Amalechites sum. Et locutus est mihi. Sta super me et interfice me: quoniam tenent me angustie. et adhuc tota anima mea in me est. Stansque super eum: occidi illum. Sciebam enim quod vivere non poterat post ruinam. Et tuli diadema quod erat in capite eius. et armillam de brachio illius. et attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem david vestimenta sua scidit. omnesque viri qui erant cum eo: et planxerunt et fleverunt et ieiunaverunt usque ad vesperam super saul et super ionathan filium eius. et super populum domini. et super domum israel: quod corruissent gladio. Dixitque david ad iuvenem qui nuntiaverat ei. Unde es tu? Qui respondit.

Filius hominis advene amalechite ego sum. Et ait ad eum david. Quare non timuisti mittere manum tuam ut occideres christum domini? Vocansque david unum de pueris suis: ait. Accedens irrue in eum. Qui percussit illum: et mortuus est. Et ait ad eum david. Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est adversum te dicens. Ego interfeci christum domini. Planxit autem david planctum huiuscemodi super saul et super ionathan filium eius. et iussit ut docerent filios iuda arcum sicut scriptum est in libro iustorum. Et ait. Considera israel pro his qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati. Et precepit ut docerent filios iudeorum plange super super saul. sicut scriptum est in libro iustorum. Inclitu israel super montes tuos interfecti sunt. Quomodo ceciderunt fortes. Nolite annuntiare in geth: neque annuntietis in compitis ascalonis. ne forte letentur filie philistiim: ne exultent filie incircumcisorum. Montes gelboe nec ros nec pluvie veniant super vos. neque sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clypeus fortium. clypeus saulis. quasi non esset unctus oleo: a sanguine interfectorum. ab adipe fortium. Sagitta ionathe numquam rediit retrorsum. et gladius saulis non est reversus inanis. Saul et ionathas amabiles et decori in vita sua: in morte quoque non sunt divisi. Aquilis velociores. leonibus fortiores. Filie israel super saul flete qui vestiebat vos coccino in deliciis. Qui prebebat ornamenta aurea cultui vestro. Quomodo ceciderunt fortes in prelio. Ionathas in excelsis tuis occisus es. Doleo super te frater mi ionathan decore nimis. et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum: sic ego te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti. et perierunt arma bellica.

2. **I**gitur post hec consuluit david dominum dicens. Num ascendam in unam de civitatibus iuda? Et ait dominus ad eum. Ascende. Dixitque david. Quo ascendam? Et respondit ei. In hebron. Ascendit ergo david et due uxores eius. achinoem iezrahelites. et abigail uxor nabal carmeli. Sed et viros qui erant cum eo duxit david singulos cum domo sua: et manserunt in oppidis hebron. Veneruntque viri iuda et unxerunt ibi david: ut regnaret super domum iuda. Et nuntiatum est david quod viri iabes galaad sepelissent saul. Misit ergo david nuntios ad viros iabes galaad: dixitque ad eos. Benedicti vos domino. qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro saul: et sepelistis eum. Et nunc retribuet quidem vobis dominus misericordiam et veritatem. sed et ego reddam gratiam eo quod fecistis verbum istud. Confortentur manus vestre. et estote filii fortitudinis. licet enim mortuus sit dominus vester saul: tamen me unxit domus iuda regem sibi. **A**bner autem filius ner princeps exercitus saul tulit hisboseth filium saul et circumduxit eum per castra. regemque constituit super galaad: et super iesuri et super iezrahel. et super ephraim: et super beniamin. et super israel universum. Quadraginta annorum erat hisboseth filius saul cum regnare cepisset super israel: et duobus annis regnavit. Sola autem domus iuda sequebatur david. Et fuit numerus dierum quos commoratus est david imperans in hebron. super domum iuda: vii. annorum et vi. mensium. Egressusque est abner filius ner et pueri hisboseth filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius sarvie et pueri david egressi sunt: et occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Et cum in unum convenissent e regione: sederunt hii ex una parte piscine. et illi ex altera. Dixitque abner ad ioab. Surgant pueri et ludant coram nobis. Et respondit ioab. Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero xii. de beniamin: ex parte hisboseth filii saul: et duodecim de pueris david. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui: defixit gladium in latus contrarii. et ceciderunt simul. Vocatumque est nomen loci illius ager robustorum in gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die illa. Fugatusque est abner et viri israel: a pueris david. Erant autem ibi tres filii sarvie ioab. et abisai et asahel. Porro asahel cursor velocissimus fuit quasi unus ex capreis que morantur in silvis. Persequebatur autem asahel abner: et non declinavit ad dexteram neque ad sinistram. omittens persequi abner. Respexit itaque abner post tergum suum et ait. Tune es asahel? Qui respondit. Ego sum. Dixitque ei abner. Vade

L — Dampnacio tua

LI

LII

LIII

II

ad dexteram sive ad sinistram. et apprehende unum de adolescentibus et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asahel omittere qui urgeret eum. Rursum locutus est abner ad asahel. Recede noli me sequi. ne compellar confodere te in terram: et levare non potero faciem meam ad ioab fratrem tuum. Qui audire contempsit: et noluit declinare. Percussit ergo eum abner aversa hasta in inguine et transfodit: et mortuus est in eodem loco. Omnesque qui transibant

III

per locum in quo ceciderat asahel et mortuus erat subsistebant. Persequentibus autem ioab et abisai fugientem abner: sol occubuit. Et venerunt usque ad collem aque ductus qui est ex adverso vallis et itineris deserti in gabaon. Congregatique sunt filii beniamin ad abner. et conglobati in unum cuneum steterunt in summitate tumuli unius. Et exclamavit abner ad ioab. et ait. Numquid usque ad internitionem tuus mucro deseviet: An ignoras quod periculosa sit desperatio: Usque quo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos. Et ait ioab. Vivit dominus si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum. Insonuit ergo ioab buccina. et stetit omnis exercitus. nec persecuti sunt israhel ultra: neque iniere certamen. Abner autem et viri eius abierunt per campestria tota nocte illa. et transierunt iordanem: et lustrata omni bethoron venerunt ad castra. Porro ioab reversus omisso abner: congregavit omnem populum. Et defuerunt de pueris david decem et novem viri excepto asahele. Servi autem david percusserunt de beniamin et de viris qui erant cum abner trecentos sexaginta. qui et mortui sunt. Tuleruntque asahel: et sepelierunt eum in sepulchro patris sui in bethleem. Et ambulaverunt tota nocte ioab et viri qui erant cum eo: et in ipso crepusculo pervenerunt in hebron.

LIII — 3.

Facta est ergo longa concertatio inter domum saul. et inter domum david. David autem proficiens et semper se ipso robustior. domus autem saul decrescens cotidie. Natique sunt filii david in hebron. Fuitque primogenitus eius amnon de achinoem iezrahelitide. Et post eum chelaab de abigail uxore nabal carmeli. Porro tertius absalon filius maacha filie tholomai regis gessur. Quartus autem adonias filius agith: et quintus saphatia filius abithal. Sextus quoque iethraam de egla uxore david. Hii nati sunt david in hebron.

LIIII

Cum ergo esset prelium inter domum saul et domum david: abner filius ner regebat domum saul. Fuerat autem sauli concubina nomine respha: filia achia. Dixitque hisboseth ad abner. Quare ingressus es ad concubinam patris mei: Qui iratus nimis propter verba hisboseth: ait. Numquid caput canis ego sum adversum iudam hodie. qui fecerim misericordiam super domum saul patris tui et super fratres et proximos eius. et non tradidi te in manus david. et tu requisisti in me quod arguereris pro muliere hodie: Hec faciat deus abner et hec addat ei nisi quomodo iuravit dominus david sic faciam cum eo. ut transferatur regnum de domo saul: et elevetur thronus david super israhel et super iudam. a dan usque bersabee. Et non potuit ei respondere quicquam: quia metuebat illum.

LV

Misit ergo abner nuntios ad david pro se dicentes. Cuius est terra: Et ut loquerentur. Fac mecum amicicias. et erit manus mea tecum: et reducam ad te universum israhel. Qui ait. Optime ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te dicens. Non videbis faciem meam antequam adduxeris michol filiam saul: et sic venies et videbis me. Misit autem david nuntios ad hisboseth filium saul dicens. Redde uxorem meam michol quam despondi mihi .c. preputiis philisthiim. Misit ergo hisboseth et tulit eam a viro suo faltihel filio lais. Sequebaturque eam vir suus plorans. usque bahurim. Et dixit ad eum abner. Vade revertere. Qui reversus est. Sermonem quoque intulit abner ad seniores israhel dicens. Tam heri quam nudiustertius querebatis david ut regnaret super vos. Nunc ergo facite quoniam dominus locutus est ad david dicens. In manu servi mei david salvabo populum meum israhel de manu philisthiim. et omnium inimicorum eius. Locutus est autem abner etiam ad beniamin: et abiit ut loqueretur ad david in hebron omnia que placuerant israhel et universo beniamin. Venitque ad david in hebron cum viginti viris: et fecit david abner et viris eius qui venerant cum eo convivium. Et dixit abner ad david. Surgam ut congregem ad te dominum meum regem omnem israhel: et ineam tecum fedus. et imperes omnibus sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset david abner et ille isset in pace: statim pueri david et ioab venerunt cesis latronibus cum preda magna nimis. Abner autem non erat cum david in hebron: quia iam dimiserat eum et profectus erat in pace. et ioab et omnis exercitus qui erat cum eo postea venerant.

LVI

Nuntiatum est itaque ioab a narrantibus. Venit abner filius ner ad regem. et dimisit eum et abiit in pace. Et ingressus est ioab ad regem et ait. Quid fecisti: Ecce venit abner ad te: quare dimisisti eum et abiit et recessit: Ignoras abner filium ner quoniam ad hoc venit ut deciperet te et sciret exitum tuum et introitum tuum et nosset omnia que agis: Egressus itaque ioab a david misit nuntios post abner: et reduxit eum a cisterna sira ignorante david. Cumque rediisset abner in hebron: seorsum abduxit eum ioab ad medium porte: ut loqueretur ei in dolo. Et percussit illum ibi in inguine. et mortuus est in ultionem sanguinis asahel fratris eius. Quod cum audisset david rem iam gestam: ait.

LVII

Mundus ego sum et regnum meum apud dominum. usque in sempiternum a sanguine. abner filii ner: et veniat super caput ioab et super omnem domum patris eius. nec deficiat de domo ioab fluxum seminis sustinens et leprosus. et tenens fusum et cadens gladio: et indigens pane. Igitur ioab et abisai frater eius interfecerunt abner: eo quod occidisset asahel fratrem eorum in gabaon in prelio.

LVIII

Dixit autem david ad ioab et ad omnem populum qui erat cum eo. Scindite vestimenta vestra et accingimini saccis. et plangite ante exequias abner. Porro rex david sequebatur feretrum. Cumque sepelissent abner in hebron: levavit rex vocem suam et flevit super tumulum abner. flevit autem et omnis populus. Plangensque rex abner: ait. Nequaquam ut mori solent ignavi. mortuus est abner. Manus tue non sunt ligate. et pedes tui non sunt compedibus aggravati: sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis sic corruisti. Congeminansque omnis populus: flevit super eum. Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum david clara adhuc die: iuravit david dicens. Hec faciat mihi deus et hec addat. si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quicquam. Omnisque populus audivit: et placuerunt eis cuncta que fecit rex in conspectu totius populi. Et cognovit omne vulgus et universus israhel in die illa. quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur abner filius ner. Dixit quoque rex ad servos suos. Num ignoratis quoniam princeps et maximus cecidit hodie in israhel: Ego autem adhuc delicatus et unctus rex. porro hodie cognatus et constitutus sub rege sum: Porro viri isti filii sarvie duri mihi sunt. Retribuat dominus facienti malum: iuxta maliciam suam.

4.

Audivit autem filius saul quod occidisset abner in hebron: et dissolute sunt manus eius. omnisque israhel perturbatus est. Duo autem viri principes latronum erant filio saul: nomen uni baana. et nomen alteri rechab: filii remmon berothite. de filiis beniamin. Siquidem et beroth reputata est in beniamin. Et fugerunt berothite in gethaim. fueruntque ibi advene usque ad tempus illud. Erat autem ionathe filio saul filius debilis pedibus. Quinquennis enim fuit. quando venit nuntius de saul et ionatha ex iezrahel. Tollens itaque eum nutrix sua fugit. Cumque festinaret ut fugeret: cecidit. et claudus effectus est. habuitque vocabulum miphiboseth. Venientes ergo filii remmon berothite rechab et baana ingressi sunt fervente die domum hisboseth qui dormiebat super stratum suum meridie. Ingressi sunt autem domum et ostiaria domus purgans triticum obdormivit. Et assumentes spicas tritici latenter ingressi sunt domum. et percusserunt eum in inguine rechab et baana frater eius: et fugerunt. Cum autem ingressi fuissent domum ille dormiebat super lectulum suum in conclavi. et percutientes interfecerunt eum. Sublatoque capite eius. abierunt per viam

desertum tota nocte. et attulerunt caput hisboseth ad david in hebron. dixeruntque ad regem. Ecce caput hisboseth filii saul inimici tui qui quaerebat animam tuam. Et dedit dominus domino nostro regi ultiones hodie de saul et de semine eius. Respondens autem david rechab et baana fratri eius filiis remmon berothei dixit ad eos. Vivit dominus qui eruit animam meam de omni angustia. quoniam eum qui annuntiaverat mihi et dixerat mortuus est saul qui putabat se prospera nuntiare tenui et occidi eum in siceleg cui oportebat mercedem me dare pro nuntio. quanto magis nunc cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua super lectum suum. non quaeram sanguinem eius de manu vestra et auferam vos de terra. Praecepit itaque david pueris suis et interfecerunt eos. praecidentesque manus et pedes eorum suspenderunt eos super piscinam in hebron. Caput autem hisboseth tulerunt et sepelierunt in sepulchro abner in hebron.

5\. Et venerunt universae tribus israel ad david in hebron dicentes. Ecce nos os tuum et caro tua sumus. Sed et heri et nudiustertius cum esset saul rex super nos tu eras educens et reducens israel. Dixit autem dominus ad te. Tu pasces populum meum israel et tu eris dux super israel. Venerunt quoque et senes de israel ad regem in hebron et percussit cum eis rex david foedus in hebron coram domino. unxeruntque david in regem super israel. Filius .xxx. annorum erat david cum regnare coepisset et quadraginta annis regnavit. In hebron regnavit super iudam .vii. annis et .vi. mensibus. In ierusalem autem regnavit .xxxiii. annis super omnem israel et iudam. Et abiit rex et omnes viri qui erant cum eo in ierusalem ad iebuseum habitatorem terrae. Dictumque est ad david ab eis. Tanta est inquiunt civitas ut ad ebitibus arcearis. Ad quos david respondit. Faciam inquiens ut ego iubeam ut parva sullimia tangant. et exeat inde proverbium. Non ingredieris huc nisi abstuleris claudos et caecos dicentes. Non ingredietur david huc. Cepit autem david arcem sion. haec est civitas david. Proposuerat enim david in die illa praemium qui percussisset iebuseum et tetigisset domatum fistulas et abstulisset claudos et caecos odientes animam david. Ideo dicitur in proverbio. caecus et claudus non intrabunt templum. Habitavit autem david in arce et vocavit eam civitatem david. et aedificavit per gyrum a mello et intrinsecus. et ingrediebatur proficiens atque succrescens. et dominus deus exercituum erat cum eo. Misit quoque hiram rex tyri nuntios ad david et ligna cedrina et artifices lignorum artificesque lapidum ad parietes. et aedificaverunt domum david. Et cognovit david quoniam confirmasset eum dominus regem super israel. et quoniam exaltasset regnum eius super populum suum israel. Accepit ergo david adhuc concubinas et uxores de ierusalem postquam venerat de hebron. Natique sunt david et alii filii et filiae. Et haec nomina eorum qui nati sunt ei in ierusalem. Samua et sobab et nathan et salomon et ibaar et helisua et nefeg et iafia et helisama et helida et helifeleth. Audierunt ergo philistiim quod unxissent david regem super israel. et ascenderunt universi ut quaererent david. Quod cum audisset david descendit in praesidium. Philistiim autem venientes diffusi sunt in valle raphaim. Et consuluit david dominum dicens. Si ascendam ad philistiim et si dabis eos in manu mea. Et dixit dominus ad david. Ascende quia tradens tradam philistiim in manu tua. Venit ergo david in baalpharasim et percussit eos ibi et dixit. Divisit dominus inimicos meos coram me sicut dividuntur aquae. Propterea vocatum est nomen loci illius baalpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua. quae tulit david et viri eius. Et addiderunt adhuc philistiim ut ascenderent et diffusi sunt in valle raphaim. Consuluit autem david dominum. Si ascendam contra philisteos et tradas eos in manus meas. Qui respondit. Non ascendas obviam eis. sed gyra post tergum eorum. et venies ad eos ex adverso pirorum. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum tunc inibis proelium quia tunc egredietur dominus ante faciem tuam ut percutiat castra philistiim. Fecit itaque david sicut praeceperat ei dominus. et percussit philistiim de gabaa usque dum venias gazer.

6\. Congregavit autem rursum david omnes electos ex israel .xxx. milia. Surrexitque et abiit et universus populus qui erat cum eo de viris iuda ut adducerent arcam dei super quam invocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubin super eam. Et imposuerunt archam domini super plaustrum novum. tuleruntque archam de domo aminadab qui erat in gabaa. Oza autem et haio filii aminadab minabant plaustrum novum. Cumque tulisset eam de domo aminadab qui erat in gabaa custodiens arcam dei haio praecedebat arcam. David autem et omnis israel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis et in citharis et liris et tympanis et sistris et cymbalis. Postquam autem venerunt ad aream nacon extendit manum oza ad arcam dei et tenuit eam. quoniam calcitrabant boves et declinaverant eam. Iratusque est indignatione dominus contra ozam et percussit eum super temeritate. qui mortuus est ibi iuxta arcam dei. Contristatus est autem david eo quod percussisset dominus ozam. et vocatum est nomen loci illius percussio ozae usque in diem hanc. Et extimuit david dominum in die illa dicens. Quomodo ingredietur ad me arca domini. Et noluit divertere ad se arcam domini in civitatem david. sed divertit eam in domum obededom gethei. Et habitavit arca domini in domo obededom gethei tribus mensibus. Et benedixit dominus obededom et omnem domum eius. Nuntiatumque est regi david quod benedixisset dominus obededom et omnia eius propter arcam domini. Dixitque david. Ibo et reducam arcam cum benedictione in domum meam. Abiit ergo david et adduxit arcam dei de domo obededom gethei in civitatem david cum gaudio. Et erant cum david .vii. chori et victima vituli. Cumque transcendissent qui portabant arcam domini sex passus immolabant bovem et ovem et arietem. Et david percutiebat in organis armigatis et saltabat totis viribus ante dominum. Porro david accinctus erat ephod lineo. Et david et omnis domus israel ducebant arcam testamenti domini in iubilo et in clangore buccinae. Cumque intrasset arca domini in civitatem david michol filia saul prospiciens per fenestram vidit regem david subsilientem atque saltantem coram domino et despexit eum in corde suo. Et introduxerunt arcam dei et posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod tetenderat ei david. Et obtulit david holocausta coram domino et pacifica. Cumque complesset offerens holocaustum et pacifica benedixit populum in nomine domini exercituum. et partitus est universae multitudini israel tam viro quam mulieri singulis collyridam panis unam et assaturam bubalae carnis unam et similam frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam. Reversusque est david ut benediceret domui suae. et egressa michol filia saul in occursum david ait. Quam gloriosus fuit hodie rex israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum et nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque david ad michol. Vivit dominus quia ludam ante dominum qui elegit me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius. et praecepit mihi ut essem dux super populum domini israel. Et ludam et vilior fiam plusquam factus sum. et ero humilis in oculis meis. et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Igitur michol filiae saul non est natus filius usque ad diem mortis suae.

7\. Factum est autem cum sedisset rex in domo sua et dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis dixit ad nathan prophetam. Videsne quod ego habitem in domo cedrina et arca dei posita sit in medio pellium. Dixitque nathan ad regem. Omne quod est in corde tuo vade fac quia dominus tecum est. Factum est autem in nocte illa et ecce sermo domini ad nathan dicens. Vade et loquere ad servum meum david. Haec dicit dominus. Numquid tu aedificabis mihi domum ad habitandum. Neque enim habitavi in domo ex die qua eduxi filios israel de terra egypti usque in diem hanc. sed ambulabam in tabernaculo et in tentorio per cuncta loca quae transivi cum omnibus filiis israel. Numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus israel cui praecepi

Ysa. c. xix. — ii par. xi

LIX. LX. LXI. LXII. LXIII. LXIIII. LXV. LXVI.

Plenitudo scientiae.

ut pasceret populum meum israel dicens: quare non edificastis mihi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo david: Hec dicit dominus exercituum: Ego tuli te de pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum israel; et fui tecum in omnibus ubicumque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua; fecique tibi nomen grande iuxta nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo israel, et plantabo eum, et habitabit cum eo, et non turbabitur amplius; nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, ex die qua constitui iudices super populum meum israel; et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Predicitque tibi dominus quod domum faciat tibi dominus. Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium. Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul quem amovi a facie mea. Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in eternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia verba hec et iuxta omnem visionem istam sic locutus est nathan ad david. Ingressus est autem rex david et sedit coram domino et dixit: Quis ego sum domine deus meus, et que domus mea, quia adduxisti me huc usque? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo domine deus, nisi etiam loquereris de domo servi tui in longinquum; ista est enim lex adam domine deus. Quid ergo addere poterit adhuc david ut loquatur ad te? Tu enim scis servum tuum domine deus. Propter verbum tuum et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia hec, ita ut notum faceres servo tuo. Idcirco magnificatus es domine deus, quia non est similis tui, neque est deus extra te in omnibus que audivimus auribus nostris. Que autem est ut populus tuus israel gens in terra, propter quam ivit deus ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia et horribilia super terram, a facie populi tui quem redemisti tibi ex egypto, gentem et deos eius? Et firmasti tibi populum tuum israel in populum sempiternum, et tu domine factus es eis in deum. Nunc ergo domine deus verbum quod locutus es super servum tuum et super domum eius suscita in sempiternum, et fac sicut locutus es, ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum deus super israel. Et domus servi tui david erit stabilita coram domino. Quia tu domine exercituum deus israel revelasti aurem servi tui dicens: Domum edificabo tibi; propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc ergo domine deus, tu es deus, et verba tua erunt vera; locutus es enim ad servum tuum bona hec. Incipe ergo et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te; quia tu domine deus locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

LXVII. 8.

Factum est autem post hec percussit david philistheos et humiliavit eos, et tulit david frenum tributi de manu philisthiim. Et percussit moab, et mensus est eos funiculo coequans terre; mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum et unum ad vivificandum; factusque est moab david serviens sub tributo. Et percussit david adadezer filium roob regem soba, quando profectus est ut dominaretur super flumen eufraten. Et captis david ex parte eius mille septingentis equitibus et xx. milibus peditum, subnervavit omnes iugales curruum; dereliquit autem ex eis c. currus. Venit quoque syria damasci ut presidium ferret adadezer regi soba, et percussit david de syria xx. duo milia virorum. Et posuit david presidium in syria damasci, facta est syria david serviens sub tributo. Servavitque dominus david in omnibus ad quecumque profectus est. Et tulit david arma aurea que habebant servi adadezer, et detulit ea in ierusalem. Et hec accepit postea susac rex egypti in diebus roboam filii salomonis cum ascendisset in ierusalem de terra machinas excelsas. Et de bete et de beroth civitatibus adadezer tulit rex david es multum nimis, de quo fecit salomon omnia vasa erea in templo.

LXVIII.

Audivit autem thou rex emath quod percussisset david omne robur adadezer, et misit thou ioram filium suum ad regem david ut salutaret eum congratulans et gratias ageret, eo quod expugnasset adadezer et percussisset eum. Hostis quippe erat thou adadezer, et in manu eius erant vasa argentea et vasa aurea et vasa erea. Que et ipsa sanctificavit rex david domino, cum argento et auro que sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat, de syria et moab et filiis ammon et philisthiim et amalech, et de manubiis adadezer filii roob regis soba. Fecit quoque sibi david nomen cum reverteretur capta syria in valle salinarum cesis xviii. milibus et in gebelem. Et posuit in idumea custodes statuitque presidium, et facta est universa idumea serviens david. Et servavit dominus david in omnibus ad quecumque profectus est. Et regnavit david super omnem israel; faciebat quoque david iudicium et iusticiam omni populo suo. Ioab autem filius sarvie erat super exercitum. Porro iosaphat filius ahilud erat a commentariis. Et sadoch filius achitob et achimelech filius abiathar erant sacerdotes; et saraias scriba. Banaias autem filius ioiade super cerethi et phelethi. Filii autem david sacerdotes erant.

LXIX. 9.

Et dixit david: Putasne est aliquis qui remanserit de domo saul, ut faciam cum eo misericordiam propter ionathan? Erat autem de domo saul servus nomine siba. Quem cum vocasset ad se rex, dixit ei: Tu ne es siba? Et ille respondit: Ego sum servus tuus. Et ait rex: Numquid est aliquis de domo saul ut faciam cum eo misericordiam dei? Dixitque siba regi: Superest filius ionathan debilis pedibus. Quis, inquit, est? Et siba ad regem: Ecce, inquit, in domo est machir filii amihel in lodobar. Misit ergo rex david et tulit eum de domo machir filii amihel de lodobar. Cum autem venisset miphiboseth filius ionathan filii saul ad david, corruit in faciem suam et adoravit. Dixitque david: Miphiboseth. Qui respondit: Assum servus tuus. Et ait ei david: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter ionathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. Qui adorans eum dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? Vocavit itaque rex sibam puerum saul et dixit ei: Omnia quecumque fuerunt saul et universam domum eius dedi filio domini tui. Operare igitur ei terram tu et filii tui et servi tui, et inferes filio domini tui cibos ut alatur. Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem siba quindecim filii et viginti servi. Dixitque siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus. Et miphiboseth comedet super mensam meam quasi unus de filiis regis. Habebat autem miphiboseth filium parvulum nomine micham. Omnis vero cognatio domus siba serviebat miphiboseth. Porro miphiboseth habitabat in ierusalem, quia de mensa regis iugiter vescebatur; et erat claudus utroque pede.

LXX. 10.

Factum est autem post hec ut moreretur rex filiorum ammon, et regnavit anon filius eius pro eo. Dixitque david: Faciam misericordiam cum anon filio naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo david consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi david in terram filiorum ammon, dixerunt principes filiorum ammon ad anon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui david miserit ad te consolatores? Et non ideo ut investigaret et exploraret civitatem et everteret eam misit david servos suos ad te? Tulit itaque anon servos david, rasitque dimidiam partem barbe eorum, et precidit vestes eorum medias usque ad nates, et dimisit eos. Quod cum nuntiatum esset david, misit in occursum eorum; erant enim viri confusi turpiter valde. Et mandavit eis david: Manete in iericho donec crescat barba vestra, et tunc revertimini. Videntes autem filii ammon quod iniuriam fecissent david, miserunt et conduxerunt mercede syrum roob et syrum soba xx. milia

peditum et a rege Maacha mille viros et ab Histob duodecim milia virorum. Quod cum audisset David misit Ioab et omnem exercitum bellatorum. Egressi sunt autem filii Ammon et direxerunt aciem ante ipsum introitum portae. Syrus autem Soba et Rohob et Histob et Maacha seorsum erant in campo. Videns igitur Ioab quod praeparatum esset adversum se proelium et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israhel et instruxit aciem contra Syrum. Reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversum filios Ammon. Et ait Ioab: Si praevaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium; si autem filii Ammon praevaluerint adversum te, auxiliabor tibi. Esto vir fortis et pugnemus pro populo nostro et civitate Dei nostri; Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo certamen contra Syros, qui statim fugerunt a facie eius. Filii autem Ammon videntes quod fugisset Syrus, fugerunt et ipsi a facie Abisai et ingressi sunt civitatem. Reversusque est Ioab a filiis Ammon et venit Ierusalem. Videntes igitur Syri quoniam corruissent coram Israhel, congregati sunt pariter. Misitque Adadezer et eduxit Syros qui erant trans Fluvium et adduxit exercitum eorum. Sobach autem magister militiae Adadezer erat princeps eorum. Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israhel et transivit Iordanem venitque in Helam. Et direxerunt aciem Syri ex adverso David et pugnaverunt contra eum. Fugeruntque Syri a facie Israhel, et occidit David de Syris septingentos currus et quadraginta milia equitum. Et Sobach principem militiae percussit, qui statim mortuus est. Videntes autem universi reges qui erant in praesidio Adadezer victos se ab Israhel, expaverunt et fugerunt quinquaginta et octo milia coram Israhel. Et fecerunt pacem cum Israhel et servierunt eis. Timueruntque Syri auxilium praebere ultra filiis Ammon.

LXXI

Factum est autem vertente anno eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Ioab et servos suos cum eo et universum Israhel, et vastaverunt filios Ammon et obsederunt Rabbath. David autem remansit in Ierusalem. Dum haec agerentur, accidit ut surgeret David de stratu suo post meridiem et deambularet in solario domus regiae, viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium. Erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex et requisivit quae esset mulier. Nuntiatumque est ei quod ipsa esset Bethsabee filia Heliam uxor Uriae Hetthei. Missis itaque David nuntiis tulit eam. Quae cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea; statimque sanctificata est ab inmunditia sua, et reversa est in domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David et ait: Concepi. Misit autem David ad Ioab dicens: Mitte ad me Uriam Hettheum. Misitque Ioab Uriam ad David. Et venit Urias ad David. Quaesivitque David quam recte ageret Ioab et populus, et quomodo administraretur bellum. Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam et lava pedes tuos. Egressusque est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. Dormivit autem Urias ante portam domus regiae cum aliis servis domini sui, et non descendit ad domum suam. Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? Quare non descendisti in domum tuam? Et ait Urias ad David: Archa Dei et Israhel et Iuda habitant in papilionibus, et dominus meus Ioab et servi domini mei super faciem terrae manent, et ego ingrediar domum meam ut comedam et bibam et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam et per salutem animae tuae, non faciam rem hanc. Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Ierusalem in die illa et altera. Et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum. Qui egressus vespere dormivit in stratu suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit. Factum est ergo mane, et scripsit David epistulam ad Ioab misitque per manum Uriae, scribens in epistula: Ponite Uriam ex adverso belli ubi fortissimum proelium est, et derelinquite eum ut percussus intereat. Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco ubi sciebat viros esse fortissimos. Egressique viri de civitate bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Hettheus. Misit itaque Ioab et nuntiavit David omnia verba proelii. Praecepitque nuntio dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, si eum videris indignari et dixerit: Quare accessistis ad murum ut proeliaremini? An ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? Quis percussit Abimelech filium Hieroboal? Nonne mulier misit super eum fragmen molae de muro et interfecit eum in Thebes? Quare iuxta murum accessistis? Dices: Etiam servus tuus Urias Hettheus occubuit. Abiit ergo nuntius et venit et narravit David omnia quae ei praeceperat Ioab. Et dixit nuntius ad David: Praevaluerunt adversum nos viri et egressi sunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hettheus mortuus est. Et dixit David ad nuntium: Haec dices Ioab: Non te frangat ista res; varius enim eventus est pugnae, et nunc hunc et nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos adversum urbem ut destruas eam, et exhortare eos. Audivit autem uxor Uriae quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. Transactoque luctu misit David et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor, peperitque ei filium. Et displicuit verbum quod fecerat David coram Domino.

LXXII

Misit ergo Dominus Nathan ad David. Qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. Dives habebat oves et boves plurimos valde. Pauper autem nihil habebat omnino praeter ovem unam parvulam, quam emerat et nutrierat, et quae creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens et de calice eius bibens et in sinu illius dormiens, eratque illi sicut filia. Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et de bobus suis ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis et praeparavit cibos homini qui venerat ad se. Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum, eo quod fecerit verbum istud et non pepercerit. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Haec dicit Dominus Deus Israhel: Ego unxi te in regem super Israhel, et ego erui te de manu Saul. Et dedi tibi domum domini tui et uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israhel et Iuda; et si parva sunt ista, adiciam tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum Domini ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hettheum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti tibi in uxorem, et interfecisti eum gladio filiorum Ammon. Quam ob rem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris me et tuleris uxorem Uriae Hetthei ut esset uxor tua. Itaque haec dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, et tollam uxores tuas in oculis tuis et dabo proximo tuo, et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fecisti abscondite; ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israhel et in conspectu solis. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum; non morieris. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur. Et reversus est Nathan in domum suam. Percussitque Dominus parvulum quem pepererat uxor Uriae David, et desperatus est. Deprecatusque est David Dominum pro parvulo, et ieiunavit David ieiunio, et ingressus seorsum iacuit super terram. Venerunt autem seniores domus eius cogentes eum ut surgeret de terra; qui noluit, neque comedit cum eis cibum. Accidit autem die septima ut moreretur infans. Timueruntque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus. Dixerunt enim: Ecce cum

paruulus adhuc uiueret loquebamur ad eum et non audiebat uocem nostram; quanto magis si dixerimus mortuus est puer se affliget. Cum ergo audisset David seruos suos mussitantes, intellexit quod mortuus esset infantulus. Dixitque ad seruos suos: Numquid mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo David de terra, et lotus unctusque est. Cumque mutasset uestem, ingressus est domum domini et adorauit, et uenit in domum suam. Petiuitque ut apponerent ei panem, et comedit. Dixerunt autem ei serui sui: Quis est sermo quem fecisti? propter infantem cum adhuc uiueret ieiunasti et flebas, mortuo autem puero surrexisti et comedisti panem. Qui ait: Propter infantem cum adhuc uiueret ieiunaui et fleui. Dicebam enim: Quis scit si forte donet eum mihi dominus, et uiuet infans? Nunc autem quia mortuus est, quare ieiuno? Numquid potero reuocare eum amplius? Ego uadam magis ad eum, ille uero non reuertetur ad me. Et consolatus est David Bethsabee uxorem suam, ingressusque ad eam dormiuit cum ea. Que genuit filium, et uocauit nomen eius Salomon. Et dominus dilexit eum. Misitque in manu Nathan prophete, et uocauit nomen eius Amabilis domino, eo quod diligeret eum dominus.

LXXIII Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, et expugnabat urbem regiam. Misitque Ioab nuntios ad David dicens: Dimicaui aduersum Rabbath, et capienda est urbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, et obside ciuitatem et cape eam, ne cum a me uastata fuerit urbs, nomini meo ascribatur uictoria. Congregauit itaque David omnem populum, et profectus est aduersum Rabbath. Cumque dimicasset, cepit eam. Et tulit diadema Melchom regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, et impositum est super caput David. Sed et predam ciuitatis asportauit multam ualde. Populum quoque eius adducens serrauit, et circumegit super eos ferrata carpenta, diuisitque cultris et transduxit in typo laterum. Sic fecit uniuersis ciuitatibus filiorum Ammon. Et reuersus est David et omnis exercitus in Ierusalem.

LXXIIII 13. Factum est autem post hec ut Absalom filii David esset soror speciosissima uocabulo Thamar, et adamaret eam Amnon filius David, et deperiret eam ualde, ita ut propter amorem eius egrotaret; quia cum esset uirgo, difficile ei uidebatur ut quippiam inhoneste ageret cum ea. Erat autem Amnon amicus nomine Ionadab filius Semmaa fratris David, uir prudens ualde. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Absalom amo. Cui respondit Ionadab: Cuba super lectulum tuum et languorem simula. Cumque uenerit pater tuus ut uisitet te, dic ei: Ueniat oro Thamar soror mea ut det mihi cibum et faciat pulmentum, ut comedam de manu eius. Accubuit itaque Amnon et quasi egrotare cepit. Cumque uenisset rex ad uisitandum eum, ait Amnon ad regem: Ueniat obsecro Thamar soror mea ut faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, et cibum capiam de manu eius. Misit ergo David ad Thamar domum dicens: Ueni in domum Amnon fratris tui, [% et fac ei pulmentum. Uenitque Thamar in domum Amon fratris sui.] Ille autem iacebat. Que tollens farinam commiscuit, et liquefaciens in oculis eius coxit sorbitiunculas. Tollensque quod coxerat effudit, et posuit coram eo, et noluit comedere. Dixitque Amnon: Eicite uniuersos a me. Cumque eiecissent omnes, dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclaui ut uescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas quas fecerat, et intulit ad Amnon fratrem suum in conclaui. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam et ait: Ueni, cuba mecum soror mea. Que respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me; neque enim hoc fas est in Israel. Noli facere stultitiam hanc. Et ego enim ferre non potero opprobrium meum, et tu eris quasi unus de insipientibus in Israel. Quin potius loquere ad regem, et non negabit me tibi. Noluit autem acquiescere precibus eius, sed preualens uiribus oppressit eam et concubuit cum illa. Et exosam eam habuit Amnon magno odio nimis, ita ut maius esset odium quo oderat eam amore quo ante dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge et uade.

% et fac ei pulmentum. Uenitque Thamar in domum Amon fratris sui.

Que respondit ei: Maius est hoc malum quod nunc agis aduersum me quam quod ante fecisti expellens me. Et noluit audire eam, sed uocato puero qui ministrabat ei dixit: Eice hanc a me foras, et claude ostium post eam. Que induta erat talari tunica; huiuscemodi enim filie regis uirgines uestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras, clausitque fores post eam. Que aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalom frater suus: Num Amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc soror tace, frater tuus est; neque affligas cor tuum pro re hac. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalom fratris sui. Cum autem audisset rex David uerba hec, contristatus est ualde. Et noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalom ad Amnon nec malum nec bonum. Oderat enim Absalom Amnon eo quod uiolasset Thamar sororem suam.

LXXV Factum est autem post tempus biennii ut tonderentur oues Absalom in Baalasor, que est iuxta Effraim; et uocauit Absalom omnes filios regis. Uenitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oues serui tui; ueniat oro rex cum seruis suis ad seruum suum. Dixitque rex ad Absalom: Noli fili mi, noli rogare ut ueniamus omnes et grauemus te. Cum autem cogeret eum et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalom: Si non uis uenire, ueniat obsecro nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut uadat tecum. Coegit itaque eum Absalom, et dimisit cum eo Amnon et uniuersos filios regis. Feceratque Absalom conuiuium quasi conuiuium regis. Preceperat autem Absalom pueris suis dicens: Obseruate cum temulentus fuerit Amnon uino, et dixero uobis: percutite eum et interficite, nolite timere. Ego enim sum qui precipio uobis. Roboramini et estote uiri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalom aduersum Amnon sicut preceperat illis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama peruenit ad David dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex et scidit uestimenta sua, et cecidit super terram. Et omnes serui eius qui assistebant ei sciderunt uestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David dixit: Ne estimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint. Amnon solus mortuus est, quoniam in odio Absalon erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum uerbum istud dicens: Omnes filii regis occisi sunt, quoniam Amnon solus mortuus est. Fugit autem Absalom. Et leuauit puer speculator oculos suos et aspexit, et ecce populus multus ueniebat per iter deuium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis assunt; iuxta uerbum serui tui sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis. Et intrantes leuauerunt uocem suam et fleuerunt. Sed et rex et omnes serui eius fleuerunt ploratu magno nimis. Porro Absalom fugiens abiit ad Tholomai filium Amiur regem Gessur. Luxit ergo David filium suum Amnon multis diebus. Absalom autem cum fugisset et uenisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. Cessauitque David rex persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

14. LXXVI Intelligens autem Ioab filius Saruie quod cor regis uersum esset ad Absalom, misit Thecuam et tulit inde mulierem sapientem. Dixitque ad eam: Lugere te simula et induere ueste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier plurimo iam tempore lugens mortuum. Et ingredieris ad regem et loqueris ad eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab uerba in ore eius. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo super terram et adorauit et dixit: Salua [serua] me rex. Et ait ad eam rex: Quid cause habes? Que respondit: Heu mulier uidua ego sum; mortuus est enim uir meus. Et ancille tue erant duo filii, qui rixati sunt aduersum

In hebreo ydida, id est dilectus domini. Propter David, scilicet propter gratiam quam eum diligere dignatus est dominus.

Multitudo

Propter multitudinem ut habundantiam que ibi erat aque ut ut quidam dicunt.

In paralipomenon legitur: Tulit David coronam Melchom ... regis Melchon; sed interpretatur rex eorum ... ydolum Ammonitarum, cuius diadema auri et gemmas David de collo ... et purgasse secundum legem ... diadema

In similitudine

Uehicula que carpunt et discerpunt

Cultros per quos secantur ... tur per lateres ... conformentur

Absalom pax patris, uel patris pax interpretatur

Amaritudo

Donans

Et nos admissum facinus odio habeamus magis quam antea perpetrationem dileximus, et ob hoc ... ueniam consequimur ...

Seculi misichem

se magno nullusque erat qui eos prohibere posset: et percussit alter alterum et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, et deleamus heredem. Et querunt extinguere scintillam meam que relicta est, ut non supersit viro meo nomen et reliquie super terram. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego iubebo pro te. Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domum patris mei; rex autem et thronus eius sit innocens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. Que ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficient filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti istiusmodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud ut peccet, et non reducat eiectum suum? Omnes morimur, et quasi aque dilabimur in terram que non revertuntur. Nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni ut loquar ad regem dominum meum verbum hoc presente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancille sue. Et audivit rex ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant de hereditate Dei delere me et filium meum simul. Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur: unde et Dominus Deus tuus est tecum. Et respondens rex dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex. Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier et ait: Per salutem anime tue, domine mi rex, nec ad dexteram nec ad sinistram est ex omnibus his que locutus est dominus meus rex. Servus enim tuus Ioab ipse precepit mihi, et ipse posuit in os ancille tue omnia verba hec, ut verterem figuram sermonis huius. Servus tuus Ioab precepit istud. Tu autem, domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam angelus Dei, ut intelligas omnia super terram. Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo et revoca puerum Absalon. Cadensque Ioab super faciem suam in terram adoravit et benedixit regi. Et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur, et adduxit Absalon in Ierusalem. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, et faciem meam non videat.

LXXVII.

Reversus est itaque Absalon in domum suam, et faciem regis non vidit. Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel, et decorus nimis. A vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillos (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cesaries), ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem Absalon filii tres, et una filia nomine Thamar, eleganti forme. Hec fuit in uxorem Roboam filii Salomonis et peperit ei Abiam. Mansitque Absalon in Ierusalem duobus annis, et faciem regis non vidit. Misit itaque ad Ioab ut mitteret eum ad regem. Qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, dixit servis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem hordei: ite et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalon segetem igni. Surrexitque Ioab et venit ad Absalon in domum eius, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit Absalon ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me, et mitterem te ad regem, et diceres ei: Quare veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo ut videam faciem regis: quod si memor est iniquitatis mee, interficiat me. Ingressus itaque Ioab ad regem nuntiavit ei. Vocatusque Absalon intravit ad regem, et adoravit

Et venientes servi Ioab scissis vestibus suis dixerunt: Succenderunt servi Absalon partem agri igni.

super faciem terre coram eo. Osculatusque est rex Absalon.

LXXVIII.

Igitur post hec fecit sibi Absalon currus et equites, et quinquaginta viros qui precederent eum. Et mane consurgens Absalon stabat iuxta introitum porte, et omnem virum qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium vocabat Absalon ad se, et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego sum servus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni et iusti. Sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalon: Quis me constituat iudicem super terram, ut ad me veniant omnes qui habent negotium, et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam, et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel venienti ad iudicium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel. Post quatuor autem annos dixit Absalon ad regem David: Vadam et reddam vota mea que vovi Domino in Hebron. Vovens enim vovit servus tuus cum esset in Gessur Syrie, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei rex: Vade in pace. Et surrexit et abiit in Hebron. Misit autem Absalon exploratores in universas tribus Israel dicens: Statim ut audieritis clangorem buccine, dicite: Regnavit Absalon in Hebron. Porro cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde et causam penitus ignorantes. Accersivit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium David de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalon. Et ait David servis suis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite, fugiamus. Neque enim erit nobis effugium a facie Absalon. Festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, et impellat super nos ruinam, et percutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia quecumque preceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui. Egressus est ergo rex et universa domus eius pedibus suis; et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum.

LXXIX.

Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis stetit procul a domo, et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi et Phelethi, et omnes Getthei pugnatores validi, sexcenti viri qui secum venerant de Geth pedites, precedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Getheum: Cur venis nobiscum? Revertere et habita cum rege, quia peregrinus es, et egressus es de loco tuo. Heri venisti, et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus sum. Revertere, et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. Et respondit Ethai regi dicens: Vivit Dominus, et vivit dominus meus rex, quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte sive in vita, ibi erit servus tuus. Et ait David Ethai: Veni et transi. Et transivit Ethai Getheus et omnes viri qui cum eo erant, et reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat. Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam que respicit ad desertum. Venit autem et Sadoch sacerdos, et universi Levite cum eo portantes archam federis Dei, et deposuerunt archam Dei. Et ascendit Abiathar donec expletus esset omnis populus qui egressus fuerat de civitate. Et dixit rex ad Sadoch: Reporta archam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam et tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi: Non places: presto sum, faciat quod bonum est coram se. Et dixit rex ad Sadoch sacerdotem: O videns, revertere in civitatem in pace, et Achimaas filius tuus et Ionathas filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti, donec veniat sermo a vobis indicans mihi. Reportaverunt ergo Sadoch et Abiathar archam Dei in Ierusalem, et manserunt ibi. Porro David ascendebat clivum Olivarum, scandens et flens, nudis pedibus incedens et operto capite. Sed et omnis populus qui erat cum eo operto capite ascendebat plorans. Nuntiatum est autem David quod et Achitophel esset in coniuratione cum Absalon. Dixitque David:

Infatua quaeso Domine consilium Achitophel. Cumque ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites scissa veste et terra pleno capite. Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri. Si autem in civitatem revertaris, et dixeris Absalom: Servus tuus sum rex, patere me vivere: sicut fui servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipabis consilium Achitophel. Habes autem tecum Sadoch et Abiathar sacerdotes: et omne verbum quodcumque audieris de domo regis indicabis Sadoch et Abiathar sacerdotibus. Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoch et Ionathan filius Abiathar: et mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est Ierusalem.

16. Cumque David transisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum eius cum duobus asinis qui onerati erant ducentis panibus et centum ligaturis uvae passae et centum massis palatarum et duobus utribus vini. Et dixit rex Sibae: Quid sibi volunt haec? Responditque Siba: Asini domestici regis ut sedeant, et panes et palatae ad vescendum pueris tuis, vinum autem ut bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Ierusalem dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum patris mei. Et ait rex Sibae: Tua sunt omnia quae fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro ut inveniam gratiam coram te domine mi rex.

LXXX. Venit ergo rex David usque Bahurim: et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul nomine Semei filius Gera: procedebat egrediens et maledicebat, mittebatque lapides contra David et contra universos servos regis David. Omnis autem populus et universi bellatores a dextro et a sinistro latere regis incedebant. Ita autem loquebatur Semei cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum et vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, et dedit Dominus regnum in manu Absalom filii tui: et ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. Dixit autem Abisai filius Sarviae regi: Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius. Et ait rex: Quid mihi et vobis est filii Sarviae? Dimittite eum ut maledicat. Dominus enim praecepit ei ut malediceret David. Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit? Et ait rex Abisai et universis servis suis: Ecce filius meus qui egressus est de utero meo quaerit animam meam, quanto magis nunc filius Iemini? Dimittite eum ut maledicat iuxta praeceptum Domini: si forte respiciat Dominus afflictionem meam, et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Ambulabat itaque David et socii eius per viam cum eo. Semei autem per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens et mittens lapides adversum eum, terramque spargens. Venit itaque rex et universus populus cum eo lassus, et refocillati sunt ibi.

LXXXI. Absalom autem et omnis populus Israel ingressi sunt Ierusalem, sed et Achitofel cum eo. Cum autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex. Ad quem Absalom: Haec est inquit gratia tua ad amicum tuum? Quare non isti cum amico tuo? Responditque Chusai ad Absalom: Nequaquam, quia illius ero quem elegit Dominus et omnis hic populus et universus Israel, et cum eo manebo. Sed ut et hoc inferam, cui ego serviturus sum? Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo, sic parebo et tibi.

LXXXII. Dixit autem Absalom ad Achitofel: Inite consilium quid agere debeamus. Et ait Achitofel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendam domum, ut cum audierit omnis Israel quod foedaveris patrem tuum, roborentur manus eorum tecum. Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram universo Israel. Consilium autem Achitofel quod dabat in diebus illis quasi si quis consuleret Dominum: sic erat omne consilium Achitofel, et cum esset cum David et cum esset cum Absalom.

17. Dixit ergo Achitofel ad Absalom: Eligam mihi duodecim milia virorum, et consurgens persequar David hac nocte: et irruens super eum, quippe qui lassus est et solutis manibus, percutiam eum. Cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam regem desolatum. Et reducam universum populum quomodo unus homo reverti solet. Unum enim virum tu quaeris: et omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius Absalom et cunctis maioribus natu Israel. Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiuscemodi sermonem locutus est Achitofel: facere debemus an non? Quod das consilium? Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium quod dedit Achitofel hac vice. Et rursum intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum et viros qui cum eo sunt esse fortissimos et amaro animo, veluti si ursa raptis catulis in saltu saeviat: sed et pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. Forsitan nunc latitat in foveis aut in uno quo voluerit loco. Et cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit et dicet: Facta est plaga in populo qui sequebatur Absalom. Et fortissimus quisque cuius cor est quasi leonis pavore solvetur. Scit enim omnis populus Israel fortem esse patrem tuum, et robustos omnes qui cum eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel a Dan usque Bersabee quasi harena maris innumerabilis, et tu eris in medio eorum. Et irruemus super eum in quocumque loco fuerit inventus, et operiemus eum sicut cadere solet ros super terram: et non relinquemus de viris qui cum eo sunt nec unum quidem. Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi funes, et trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque Absalom et omnis vir Israel: Melius est consilium Chusai Arachitae consilio Achitofel. Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitofel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum. Et ait Chusai Sadoch et Abiathar sacerdotibus: Hoc et hoc modo consilium dedit Achitofel Absalom et senioribus Israel, et ego tale dedi consilium. Nunc ergo mittite cito et nuntiate David dicentes: Ne moremini nocte hac in campestribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne forte absorbeatur rex et omnis populus qui cum eo est. Ionathan autem et Achimaas stabant iuxta fontem Rogel. Abiit ancilla et nuntiavit eis: et illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuntium. Non enim poterant videri aut introire civitatem.

VII. Vidit autem eos quidam puer et indicavit Absalom. Illi vero concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum. Tulit autem mulier et expandit velamen super os putei quasi siccans ptisanas, et sic latuit res. Cumque venissent servi Absalom ad mulierem in domum, dixerunt: Ubi est Achimaas et Ionathan? Respondit eis mulier: Transierunt festinanter gustata paululum aqua. At hii qui quaerebant, cum non invenissent, reversi sunt in Ierusalem. Cumque abissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David atque dixerunt: Surgite et transite cito fluvium, quoniam huiuscemodi dedit consilium contra vos Achitofel. Surrexit ergo David et omnis populus qui erat cum eo, et transierunt Iordanem donec dilucesceret, antequam denudaretur verbum: et ne unus quidem residuus fuit qui non transisset fluvium.

VIII. Porro Achitofel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, et surrexit et abiit in domum suam et civitatem suam. Et disposita domo sua suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui. David autem venit in castra, et Absalom transivit Iordanem, ipse et omnis vir Israel cum eo. Amasam vero constituit Absalom pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui vocabatur Iethra de Iezreli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas sororem Sarviae, quae fuit mater Ioab. Et castrametatus est Israel cum Absalom in terra Galaad. Cumque venisset David in castra, Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, et Machir filius Amihel de Lodobar, et Berzellai Galaadites de Rogelim obtulerunt ei stratoria (lectos) et tapetia et vasa fictilia, frumentum et hordeum et farinam et polentam et fabam et lentem et frixum cicer, et mel et butyrum, oves et pingues vitulos: dederuntque David et populo qui cum eo erant ad vescendum. Suspicati sunt enim populum fame et siti fatigari in deserto.

18. LXXXIII. Igitur considerato David populo suo, consti-

Quoniam ... Iesse, Isai, Naas.

tunos super eos tribunos et centuriones. Et dedit David populi tertiam partem sub manu Ioab, et tertiam sub manu Abisai filii Sarviae fratris Ioab, et tertiam sub manu Ethai qui erat de Geth. Dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis. Sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris. Melius est igitur ut sis nobis in urbe praesidio. Ad quos rex ait: Quod vobis rectum videtur, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas centeni et milleni. Et praecepit rex Ioab et Abisai et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

LXXXIIII

Itaque egressus est populus in campum contra Israel. Et factum est proelium in saltu Ephraim. Et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David. Factaque est plaga magna in die illa, viginti millium. Fuit autem ibi proelium dispersum super faciem omnis terrae, et multo plures erant quos saltus consumpserat de populo, quam hi quos voraverat gladius in die illa. Accidit autem ut occurreret Absalom servis David sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhaesit caput eius quercui: et illo suspenso inter caelum et terram, mulus cui sederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam, et nunciavit Ioab dicens: Vidi Absalom pendere de quercu. Et ait Ioab viro qui nunciaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balteum? Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis praecepit rex tibi et Abisai et Ethai dicens: Custodite mihi puerum Absalom. Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso. Et ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom. Cumque adhuc palpitaret haerens in quercu, cucurrerunt decem iuvenes armigeri Ioab, et percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab buccina, et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. Et tulerunt Absalom, et proiecerunt eum in saltu in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem Israel fugit in tabernacula sua.

LXXXV

Porro Absalom erexerat sibi cum adhuc viveret titulum qui est in valle regis. Dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur manus Absalom usque ad hanc diem. Achimaas autem filius Sadoc ait: Curram et nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum eius. Ad quem Ioab dixit: Non eris nuncius in hac die, sed nunciabis in alia. Hodie nolo te nunciare, filius enim regis est mortuus. Et ait Ioab Chusi: Vade et nuncia regi quae vidisti. Adoravit Chusi Ioab, et cucurrit. Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Ioab: Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Ioab: Quid vis currere fili mi? veni huc: non eris boni nuncii baiulus. Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero qui erat in fastigio portae super murum, elevans oculos vidit hominem currentem solum. Et exclamans indicavit regi. Dixitque rex: Si solus est, bonus est nuncius in ore eius. Properante autem illo et accedente propius, vidit speculator hominem alterum currentem, et vociferans in culmine ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuncius. Speculator autem: Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est, et nuncium portans bonum venit. Clamans autem Achimaas dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum cum mitteret Ioab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud. Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset et staret, apparuit Chusi: et veniens ait: Bonum apporto nuncium domine mi rex. Iudicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi: Fiant, inquit, sicut puer inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt adversus eum in malum. Contristatus itaque rex ascendit cenaculum portae, et flevit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom.

19

LXXXVI

Nunciatum est autem Ioab quod rex fleret et lugeret filium suum. Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo. Audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de proelio. Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi. Ingressus ergo Ioab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum qui salvam fecerunt animam tuam, et animam filiorum tuorum et filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animam concubinarum tuarum. Diligis odientes te, et odio habes diligentes te. Et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis et de servis tuis. Et vere cognovi modo quia si Absalom viveret, et nos omnes occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge, et procede, et alloquens satisfac servis tuis. Iuro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et peius erit hoc tibi quam omnia mala quae venerunt super te ab adolescentia tua usque in praesens. Surrexit ergo rex, et sedit in porta. Et omni populo nunciatum est quod rex sederet in porta. Venitque universa multitudo coram rege. Israel autem fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philisthinorum: et nunc fugit de terra propter Absalom. Absalom autem quem unximus super nos, mortuus est in bello. Usquequo siletis, et non reducitis regem?

LXXXVII

Rex vero David misit ad Sadoc et Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores natu Iuda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reducendum regem in domum suam? Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem, ut reducerent eum in domum eius, quia dixerat rex hoc dicens ad populum: Fratres mei vos, os meum et caro mea vos: quare novissimi reducitis regem? Et Amase dicite: Nonne os meum et caro mea es? Haec faciat mihi Deus et haec addat, si non magister militiae fueris coram me omni tempore pro Ioab. Et inclinavit cor omnium virorum Iuda quasi viri unius. Miseruntque ad regem dicentes: Revertere tu et omnes servi tui. Et reversus est rex, et venit usque ad Iordanem. Et omnis Iuda venit usque in Galgala ut occurreret regi, et traduceret eum Iordanem. Festinavit autem Semei filius Gera filii Iemini de Bahurim, et descendit cum viris Iuda in occursum regis David cum mille viris de Beniamin, et Siba puer de domo Saul, et quindecim filii eius ac viginti servi erant cum eo. Et irrumpentes Iordanem ante regem, transierunt vada ut traducerent domum regis, et facerent iuxta iussionem eius. Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum iam transisset Iordanem, dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris iniuriarum servi tui in die qua egressus es domine mi rex de Ierusalem, neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus veni de omni domo Ioseph, descendique in occursum domini mei regis.

LXXXVIII

Respondens vero Abisai filius Sarviae, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, qui maledixit christo Domini? Et ait David: Quid mihi et vobis filii Sarviae? Cur efficimini mihi hodie in satan? Ergo nunc hodie interficietur vir in Israel? An ignoro

hodie me factum regem super israel. Et ait rex semei. Non morieris. Juravitque ei. Miphiboseth quoque filius ionathe filii saul descendit in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba: vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex usque ad diem reversionis eius in pace. Cumque ierusalem occurrisset regi: dixit ei rex. Quare non venisti mecum miphiboseth? Qui respondens ait. Domine mi rex: servus meus contempsit me. Dixique ei ego famulus tuus ut sterneret mihi asinum. et ascendens abirem cum rege. Claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi rex sicut angelus dei es: fac quod placitum est tibi. Neque enim fuit domus patris mei. nisi morti obnoxia domino meo regi. Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mense tue. Quid ergo habeo iuste querele: Aut quid possum ultra vociferari ad regem? Ait autem ei rex. Quid ultra loqueris? Fixum est quod locutus sum. Tu et siba dividite possessiones. Responditque miphiboseth regi. Etiam cuncta accipiat: postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

LXXXIX

Berzellai quoque galaaditesm, senex valde, descendens de rogelim traduxit regem iordanem: paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. Erat autem berzellai galaadites senex valde. id est octogenarius: et ipse prebuit alimenta regi cum moraretur in castris. Fuit quippe vir dives nimis. Dixitque rex ad berzellai. Veni mecum. ut requiescas secure mecum in ierusalem. Et ait berzellai ad regem. Quot sunt dies annorum vite mee ut ascendam cum rege ierusalem? Octogenarius sum hodie. Numquid vigent sensus mei ad discernendum suave aut amarum, aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire ultra possum vocem cantorum atque cantatricum? Quare servus tuus sit oneri domino meo regi: Paululum procedam famulus tuus ab iordane tecum: non indigeo hac vicissitudine. sed obsecro ut revertar servus tuus et moriar in civitate mea: et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei et matris mee. Est autem servus tuus chamaan ipse vadat tecum domine mi rex: et fac ei quod tibi bonum videtur. Dixit itaque rex. Mecum transeat chamaan: et ego faciam ei quicquid tibi placuerit. et omne quod petieris a me impetrabis. Cumque transisset universus populus et rex iordanem: osculatus est rex berzellai et benedixit ei. et ille reversus est in locum suum.

XC

Transivit ergo rex in galgalam: et chamaam cum eo. Omnis autem populus iuda traduxerat regem et media tantum pars affuerat de populo israel. Itaque omnes viri israel concurrentes ad regem dixerunt ei. Quare te furati sunt fratres nostri viri iuda. et traduxerunt regem et domum eius iordanem. omnesque viros david cum eo: Et respondit omnis vir iuda ad viros israel. Quia propior mihi est rex. Cur irasceris super hac re: Numquid comedimus aliquid ex rege. aut munera nobis data sunt? Et respondit vir israel ad viros iuda: et ait. Decem partibus maior ego sum apud regem quam tu. et primogenitus ego sum: magisque ad me pertinet david quam ad te. Cur mihi fecisti iniuriam. et non mihi nuntiatum est prior ut reducerem regem meum? Duriusque autem responderunt viri iuda viris israel. 20. Accidit quoque ut ibi esset vir belial nomine siba filius bochri vir geminus: et cecinit bucina: et ait. Non est nobis pars in david: neque hereditas in filio ysai. Revertere in tabernacula tua israel; Et separatus est omnis israel a david: secutusque siba filium bochri. Viri autem iuda adheserunt regi suo. Cumque venisset rex in domum suam in ierusalem: tulit decem mulieres concubinas suas quas dereliquerat ad custodiendam domum. et tradidit eas in custodiam alimenta eis prebens. Et non ingressus est ad eas: sed erant clause usque ad diem mortis sue in viduitate viventes.

XCI

Dixit autem rex amase. Convoca mihi omnes viros iuda in diem tercium. et tu adesto presens. Abiit ergo amasa ut convocaret iudam. et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. Ait autem david ad abisai. Nunc magis afflicturus est nos siba filius bochri. quam absalon. Tolle igitur servos domini tui. et persequere eum. ne forte inveniat civitates munitas: et effugiat nos. Egressi ergo sunt cum eo viri ioab: cerethi quoque et phelethi et omnes robusti exierunt de ierusalem ad persequendum siba filium bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in gabaon: amasa veniens occurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui. et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina: qui fabrefactus levi motu egredi poterat et percutere. Dixitque ioab ad amasam. Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum amase: quasi osculans eum. Porro amasa non observavit gladium quem habebat ioab qui percussit eum in latere et effudit intestina eius in terra et mortuus est. nec secundum vulnus apposuit. Ioab autem et abisai frater eius persecuti sunt siba filium bochri. Interea quidam viri cum stetissent iuxta cadaver amase de sociis ioab: dixerunt. Ecce qui esse voluit pro ioab comes david. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret. omnis populus ad videndum eum: et amovit amasam de via in agrum. operuitque eum vestimento ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo de via transiebat omnis vir sequens ioab ad persequendum siba filium bochri. Porro ille transierat per omnes tribus israel in abelam et in bethmacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in abela et in bethmaca: et circumdederunt munitionibus civitatem et obsessa est urbs. Omnis autem turba que erat cum ioab: moliebatur destruere muros. Et exclamavit mulier sapiens de civitate. Audite audite. dicite ioab. Appropinqua huc: et loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam: ait illi. Tu es ioab? Et ille respondit. Ego. Ad quem sic locuta est. Audi sermones ancille tue. Qui respondit. Audio. Rursumque illa. Sermo inquit dicebatur in veteri proverbio. Qui interrogant interrogent in abela. Et sic perficiebant. Nonne ego sum que respondeo veritatem in israel? Et tu queris subvertere civitatem. et evertere matrem civitatum in israel? Quare precipitas hereditatem domini? Respondensque ioab ait. Absit absit hoc a me. Non precipito neque demolior. Non se sic habet res. sed homo de monte ephraim siba filius bochri cognomine, levavit manum suam contra regem david. Tradite illum solum: et recedemus a civitate. Et ait mulier ad ioab. Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum. et locuta est eis sapienter. Qui abscisum caput sibe filii bochri proiecerunt ad ioab. Et ille cecinit tuba: et recesserunt ab urbe unusquisque in tabernacula sua. Ioab autem reversus est ierusalem ad regem. Fuit ergo ioab super omnem exercitum israel. Banaias autem filius ioiade super cerethos et phelethos. Aduram vero super tributa. Porro iosaphat filius ahilud a commentariis. Siba autem scriba: sadoch vero et abiathar sacerdotes. Hira 21. autem hiarites erat sacerdos david.

XCII

Facta est quoque fames in diebus david: tribus annis iugiter. Et consuluit david oraculum domini. Dixitque dominus. Propter saul. et domum eius et sanguinem. quia occidit gabaonitas. Vocatis itaque gabaonitis rex dixit ad eos. Porro gabaonite non erant de filiis israel: sed reliquie amorreorum. Filii quippe israel iuraverant eis. ne perimerent illos. Et voluit saul percutere eos zelo. quasi pro filiis israel et iuda. Dixit ergo david ad gabaonitas. Quid faciam vobis. et quod erit vestri piaculum. ut benedicatis hereditati domini? Dixeruntque ei gabaonite. Non est nobis super argento et auro questio. sed contra saul et contra domum eius. Neque volumus ut interficiatur homo de israel. Ad quos ait rex. Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt regi. Virum qui attrivit nos et oppressit inique ita delere debemus. ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus israel. Dentur nobis vii. viri de filiis eius. ut crucifigamus eos domino in gabaath saul quondam electi domini. Et ait rex. Ego dabo. Pepercitque rex miphiboseth filio ionathan filii saul: propter iusiurandum

Domini quod fuerat inter David et inter Ionathan filium Saul. Tulit itaque rex duos filios Respha filie Aia quos peperit Sauli, Armoni et Miphiboseth, et quinque filios Merob filie Saul quos genuerat Adrieli filio Berzellai qui fuit de Molathi. Et dedit eos in manu Gabaonitarum, qui crucifixerunt eos in monte coram Domino. Et ceciderunt hii septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei. Tollens autem Respha filia Aia cilicium substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de celo. Et non dimisit aves lacerare eos per diem, neque bestias per noctem. Et nuntiata sunt David que fecerat Respha filia Aia concubina Saul. Et abiit David et tulit ossa Saul et ossa Ionathan filii eius a viris Iabes Galaad qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philistiim cum interfecissent Saul in Gelboe. Et asportavit inde ossa Saul et ossa Ionathan filii eius. Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant sepelierunt ea cum ossibus Saul et Ionathan filii eius in terra Beniamin in latere in sepulchro Cis patris eius. Feceruntque omnia que preceperat rex, et repropitiatus est Deus terre post hec.

XCIII

Factum est autem rursum prelium Philistinorum adversum Israel. Et descendit David et servi eius cum eo et pugnabant contra Philistiim. Deficiente autem David, Iesbidenob qui fuit de genere Arafa, cuius ferrum haste trecentas uncias appendebat, et accinctus erat ense novo, nisus est percutere David. Presidioque ei fuit Abisai filius Sarvie, et percussum Philisteum interfecit. Tunc iuraverunt viri David dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel. Secundum quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos. Tunc percussit Sobochai de Osathi Seph de stirpe Arafa de genere gigantum. Tercium quoque fuit bellum in Gob contra Philisteos, in quo percussit Adeodatus filius saltus polimitarius Bethleemites Golyath Getheum, cuius hastile haste erat quasi liciatorium texentium. Quartum bellum fuit in Geth, in quo fuit vir excelsus qui senos in manibus pedibusque habebat digitos, id est viginti quatuor, et erat de origine Arafa. Et blasphemavit Israel. Percussit autem eum Ionathan filius Semmaa fratris David. Hii quatuor nati sunt de Arafa in Geth, et ceciderunt in manu David et servorum eius.

22

Locutus est autem David Domino verba carminis huius in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum et de manu Saul, et ait:

XCIIII

Dominus petra mea et robur meum et salvator meus. Deus meus fortis meus, et sperabo in eum. Scutum meum et cornu salutis mee, elevator meus et refugium meum. Salvator meus, de iniquitate liberabis me. Laudabilem invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis, torrentes Belial terruerunt me. Funes inferi circumdederunt me, prevenerunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocabo Dominum, et ad Deum meum clamabo. Et exaudiet de templo suo vocem meam, et clamor meus veniet ad aures eius. Commota est et contremuit terra, fundamenta montium concussa sunt et conquassata, quoniam iratus est eis. Ascendit fumus de naribus eius, et ignis de ore eius vorabit; carbones succensi sunt ab eo. Et inclinavit celos et descendit, et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit, et lapsus est super pennas venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum, cribrans aquas de nubibus celorum. Pre fulgore in conspectu eius accensi sunt carbones ignis. Tonabit de celis Dominus, et excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas suas et dissipavit eos, fulgur et consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris, et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso et assumpsit me, et extraxit me de aquis multis. Liberavit me ab inimicis meis potentissimis et ab his qui oderant me, quoniam robustiores me erant. Prevenerunt me in die afflictionis mee, et factus est Dominus firmamentum meum. Et eduxit me in latitudinem, liberavit me quia placui ei. Retribuet michi Dominus secundum iusticiam meam, et secundum munditiam manuum mearum reddet michi. Quia custodivi vias Domini, et non egi impie a Deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo, et precepta eius non amovi a me. Et ero perfectus cum eo, et custodiam me ab iniquitate mea. Et restituet michi Dominus secundum iusticiam meam, et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum. Cum sancto sanctus eris, et cum robusto perfectus. Et cum electo electus eris, et cum perverso pervertêris. Et populum pauperem salvum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis. Quia tu lucerna mea, Domine, et tu Domine illuminabis tenebras meas. In te enim curram accinctus; in Deo meo transiliam murum. Deus immaculata via eius, eloquium Domini igne examinatum; scutum est omnium sperantium in se. Quis est deus preter Dominum, et quis fortis preter Deum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine, et complanavit perfectam viam meam. Coequans pedes meos cervis, et super excelsa mea statuens me. Docens manus meas ad prelium, et componens quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti michi clipeum salutis tue, et mansuetudo mea multiplicavit me. Dilatabis gressus meos subtus me, et non deficient tali mei. Persequar inimicos meos et conteram, et non convertar donec consumam eos. Consumam eos et confringam ut non consurgant; cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad prelium, incurvasti resistentes michi sub me. Inimicos meos dedisti michi dorsum, odientes me et disperdam eos. Clamabunt et non erit qui salvet; ad Dominum, et non exaudiet eos. Delebo eos ut pulverem terre; quasi lutum platearum comminuam eos atque confringam. Salvabis me a contradictionibus populi mei; custodies me in caput gentium. Populus quem ignoro serviet michi. Filii alieni resistent michi; auditu auris obedient michi. Filii alieni defluxerunt, et contrahentur in angustiis suis. Vivit Dominus et benedictus Deus meus, et exaltabitur Deus fortis salutis mee. Deus qui das vindictas michi, et deicis populos sub me. Qui educis me ab inimicis meis, et a resistentibus michi elevas me; a viro iniquo liberabis me. Propterea confitebor tibi, Domine, in gentibus, et nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regis sui, et faciens misericordiam christo suo David et semini eius usque in sempiternum.

23

XCV

Hec autem sunt verba novissima que dixit David filius Ysai. Dixit vir cui constitutum est de christo Dei Iacob, egregius psaltes Israel: Spiritus Domini locutus est per me, et sermo eius per linguam meam. Dixit Deus Israel, michi locutus est fortis Israel, dominator hominum iustus, dominator in timore Dei. Sicut lux aurore oriente sole mane absque nubibus rutilat, et sicut pluviis germinat herba de terra. Nec tanta est domus mea apud Deum ut pactum eternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim salus mea et omnis voluntas, nec est quicquam ex ea quod non germinet. Prevaricatores autem quasi spine evellentur universe, que non tolluntur manibus. Et si quis tangere eas voluerit, armabitur ferro et ligno lanceato, igneque succense comburentur usque ad nichilum. Hec nomina fortium David: Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. Post hunc Eleazar filius patrui eius Ahoi, inter tres fortes qui erant cum David quando exprobraverunt Philistiim, et congregati sunt illuc in prelium. Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit et percussit Philisteos donec deficeret manus eius et obrigesceret cum gladio. Fecitque Dominus salutem magnam in die illa, et populus qui fugerat reversus est ad cesorum spolia detrahenda. Et post hunc Semma filius Age de Arari. Et congregati sunt Philistiim in statione. Erat quippe ibi ager plenus lente. Cumque fugisset populus a facie Philistiim, stetit ille in medio agri

et erat in presidio. Porro statio philistinorum tunc erat in bethleem. Desideravit ergo david aquam de lacu et ait. Si quis daret mihi potum aque de cisterna que est in bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes castra philistinorum: et hauserunt aquam de cisterna bethleem que erat iuxta portam et attulerunt ad david. At ille noluit bibere, sed libavit illam domino dicens. Propitius mihi sit dominus ne faciam hoc. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. Hec fecerunt tres robustissimi.

XXVI

Abisai quoque frater ioab filius sarvie princeps erat de tribus. Ipse est qui levavit hastam suam contra trecentos quos interfecit, nominatus in tribus et inter tres nobilior. Eratque eorum princeps: sed usque ad tres primos non pervenerat. Et banaias filius ioiade viri fortissimi magnorum operum de capsehel. Ipse percussit duos leones moab: et ipse descendit et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis. Ipse quoque interfecit virum egyptium virum dignum spectaculo habentem in manu hastam. Itaque cum descendisset ad eum in virga vi extorsit hastam de manu egyptii: et interfecit eum hasta sua. Hec fecit banaias filius ioiade: et ipse nominatus inter tres robustos qui erant inter .xxx. nobiliores. Verumptamen usque ad tres non pervenerat. Fecitque eum sibi david auricularium a secreto. Asahel frater ioab inter .xxx. et eleanan filius patrui eius de bethleem. Semma de arari: elisacha de arodi: helas de felthi: hira filius acces de tecucha: abiezer de anathoth: mobannai de usathi. Selmon ahohites. machari nethophathites. Heled filius baana et ipse nethophatites. Itai filius ribai de gebeeth filiorum beniamin. Banaia aufrathonites. Hedai de torrente gaas. Abialbon arbathites. Azmaveth de beromi. Eliaba de salboni. Filii assen: ionathan. Semma de horodi. Haiam filius sarer arorites. Elifeleth filius aasbai filii maachathi. Heliam filius achitofel gilonites. Esrai de carmelo. Pharai de arbi. Igaal filius nathan de soba. Bonni de gaddi. Selech de ammoni. Naharai berothites armiger ioab filii sarvie. Hira hiethrites. Gareb: et ipse hiethrites. Urias hettheus. Omnes .xxx. vii.

XXVII

Et addidit furor domini irasci contra israel: commovitque david in eis dicentem ad ioab. Vade numera israel et iudam. Dixitque rex ad ioab principem exercitus sui. Perambula omnes tribus israel a dan usque bersabee et numerate populum ut sciam numerum eius. Dixitque ioab regi. Adaugeat dominus deus tuus ad populum quantus nunc est: iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis. Sed quid sibi dominus meus rex vult in rem huiuscemodi? Obtinuit autem sermo regis verba ioab: et principum exercitus. Egressusque est ioab et principes militum a facie regis ut numerarent populum israel. Cumque pertransissent iordanem: venerunt in aroher ad dexteram urbis que est in valle gad: et pertransierunt in galaad: et in terram inferiorem hodsi. Et venerunt in dan silvestria. Circumeuntesque iuxta sidonem: transierunt prope menia tyri: et omnem terram hevei et chananei veneruntque ad meridiem iuda in bersabee. Et lustrata universa terra. Affuerunt post .ix. menses et .xx. dies in ierusalem. Dedit ergo ioab numerum descriptionis populi regi: et inventa sunt de israel octingenta milia virorum fortium qui educerent gladium. Et de iuda quingenta milia pugnatorum. Percussit autem cor david eum postquam numeratus est populus: et dixit david ad dominum. Peccavi valde in hoc facto. Sed precor domine ut transferas iniquitatem servi tui. quia stulte egi nimis. Surrexit itaque david mane: et sermo domini factus est ad gad prophetam et videntem david dicens. Vade et loquere ad david. Hec dicit dominus. Trium tibi datur optio. Elige unum quod volueris ex his ut faciam tibi. Cumque venisset gad ad david: nuntiavit ei dicens. Aut .vii. annis veniet tibi fames in terra tua aut tribus mensibus fugies adversarios tuos et illi te persequentur. aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera et vide quem respondeam ei qui me misit sermonem. Dixit autem david ad gad. Coartor nimis. sed melius est ut incidam in manu domini. multe enim misericordie eius sunt quam in manu hominis. Inmisitque deus pestilentiam in israel de mane usque ad tempus constitutum: et mortui sunt ex populo a dan usque bersabee septuaginta milia virorum. Cumque extendisset manum suam angelus domini super ierusalem ut disperderet eam: misertus est dominus super afflictionem. et ait angelo percutienti populum. Sufficit nunc: contine manum tuam. Erat autem angelus domini iuxta aream areune iebusei. Dixitque david ad dominum cum vidisset angelum cedentem populum. Ego sum qui peccavi ego inique egi. Isti qui oves sunt quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua contra me et contra domum patris mei.

II

Venit autem gad ad david in die illa: et dixit ei. Ascende constitue domino altare in area areune iebusei. Et ascendit david iuxta sermonem gad: quem preceperat ei dominus. Conspiciensque areuna animadvertit regem et servos eius transire ad se: et egressus adoravit regem prono vultu in terra et ait. Quid cause est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui david ait. Ut emam a te aream et edificem altare domino. et cesset interfectio que grassatur in populo. Et ait areuna ad david. Accipiat et offerat dominus meus rex sicut placet ei. habes boves in holocaustum. et plaustrum et iuga boum in usum lignorum. Omnia dedit areuna regi. Dixitque areuna ad regem. Dominus deus tuus suscipiat votum tuum. Cui respondens rex ait. Nequaquam ut vis: sed emam a te pretio: et non offeram domino deo meo holocausta gratuita. Emit ergo david aream et boves argenti siclis quinquaginta et edificavit ibi david altare domino. et obtulit holocausta et pacifica. et repropitiatus est dominus terre. et cohibita est plaga ab israel.

Explicit samuhel liber regum secundus. Incipit malachim id est regum liber tertius.

I

ET REX DAVID SENUERAT HABEBATQUE ETATIS plurimos dies. Cumque operiretur vestibus: non calefiebat. Dixerunt ergo ei servi sui. Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem. et stet coram rege et foveat eum. dormiatque in sinu suo: et calefaciat dominum nostrum regem. Quesierunt ergo adolescentulam speciosam in omnibus finibus israel: et invenerunt abisag sunamitem et adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis. Dormiebatque cum rege. et ministrabat ei. Rex vero non cognovit eam.

II

Adonias autem filius aggith elevabatur dicens. Ego regnabo. Fecitque sibi currum et equites et quinquaginta viros qui ante eum currerent. nec corripuit eum pater suus aliquando dicens. Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde.

secundus natus post absalom. Et sermo eius cum ioab filio saruie et cum abiathar sacerdote: qui adiuvabant partes adonie. Sadoch vero sacerdos et banaias filius ioiade et nathan propheta, et semei et cherethi et phelethi et robur exercitus david: non erant cum adonia. Immolatis ergo adonias arietibus et vitulis et universis pinguibus iuxta lapidem zoeleth qui erat vicinus fonti rogel: vocavit universos fratres suos filios regis: et omnes viros iuda: servos regis. Nathan autem prophetam et banaiam et robustos quosque: et salomonem fratrem suum non vocavit. Dixit itaque nathan ad bethsabee matrem salomonis. Num audisti quod regnaverit adonias filius aggith et dominus noster david hoc ignorat: Nunc ergo veni accipe a me consilium. et salva animam tuam filiique tui salomonis. Vade et ingredere ad regem david: et dic ei. Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancille tue dicens: quod salomon filius tuus regnabit post me. et ipse sedebit in solio meo: Quare ergo regnabit adonias: Et adhuc ibi te loquente cum rege. ego veniam post te. et complebo sermones tuos. Ingressa est itaque bethsabee ad regem in cubiculo. Rex autem senuerat nimis. et abisag sunamitis ministrabat ei. Inclinavit se bethsabee. et adoravit regem. Ad quam rex. Quid tibi inquid vis: Que respondens ait. Domine mi. tu iurasti per dominum deum tuum ancille tue dicens Salomon filius tuus regnabit post me. et ipse sedebit in solio meo. Et ecce nunc adonias regnavit te domine mi rex ignorante. Mactavit boves. et pinguia queque: et arietes plurimos. et vocavit omnes filios regis. abiathar quoque sacerdotem. et ioab principem militie. Salomonem autem servum tuum non vocavit. Verumtamen: domine mi rex in te oculi respiciunt tocius israel: ut indices eis qui sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis: erimus ego et filius meus salomon peccatores. Adhuc illa loquente cum rege: nathan propheta venit. Et nuntiaverunt regi dicentes. Adest nathan propheta. Cumque introisset ante conspectum regis: et adorasset eum pronus in terra: dixit nathan. Domine mi rex. tu dixisti. Adonias regnet post me. et ipse sedeat super thronum meum: Quia descendit hodie. et immolavit boves et pinguia. et arietes plurimos. et vocavit universos filios regis. et principes exercitus. abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus et bibentibus coram eo: et dicentibus. Vivat rex adonias: me servum tuum. et sadoch sacerdotem et banaiam filium ioiade. et salomonem famulum tuum non vocavit. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum: et mihi non indicasti servo tuo qui sessurus esset super tronum domini mei regis post eum: Et respondit rex david dicens. Vocate ad me bethsabee. Que cum fuisset ingressa coram rege. et stetisset ante eum: iuravit rex et ait. Vivit dominus qui eruit animam meam de omni angustia quia sicut iuravi per dominum deum israel dicens. Salomon filius tuus regnabit post me: et ipse sedebit super solium meum pro me. sic faciam hodie. Summissoque bethsabee in terra vultu: adoravit regem dicens. Vivat dominus meus rex david in eternum. Dixitque rex david. Vocate michi sadoch sacerdotem. et nathan prophetam et banaiam filium ioiade. Qui cum ingressi fuissent coram rege: dixit ad eos. Tollite vobiscum servos domini vestri et inponite salomonem filium meum super mulam meam. et ducite eum in gion. et ungat eum ibi sadoch sacerdos. et nathan propheta in regem super israel et super iudam. Et canetis buccina atque dicetis. Vivat rex salomon. Et ascendetis post eum et veniet et sedebit super solium meum. et ipse regnabit pro me. Illique precipiam. ut sit dux super israel. et super iudam. Et respondit banaias filius ioiade regi dicens. Amen. Sic loquatur dominus deus domini mei regis. Quomodo fuit dominus cum domino meo rege. Sic sit cum salomone. et sublimius faciat solium eius solio domini mei regis david. Descendit ergo sadoch sacerdos et nathan propheta et banaias filius ioiade. et cherethi et phelethi. et imposuerunt salomonem super mulam regis david et adduxerunt eum in gion. Sumpsitque sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo. et unxit salomonem. Et cecinerunt buccina. Et dixit omnis populus. Vivat rex salomon. Et ascendit universa multitudo post eum. et populus canentium tibiis. et letantium gaudio magno. Et insonuit terra a clamore eorum. Audivit autem adonias et omnes qui invitati fuerant ab eo. Iamque convivium finitum erat. Sed et ioab audita voce tube: ait. Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis: Adhuc illo loquente: ionathan filius abiathar sacerdotis venit. Cui dixit adonias. Ingredere quia vir fortis es. et bona nuntians. Responditque ionathan adonie. Nequaquam: Dominus enim rex noster david. regem constituit salomonem. Misitque cum eo sadoch sacerdotem. et nathan prophetam. et banaiam filium ioiade. et cherethi et phelethi. et imposuerunt eum super mulam regis. Unxeruntque eum sadoch sacerdos. et nathan propheta: regem in gion. Et ascenderunt inde letantes. et insonuit civitas. Hec est vox quam audistis. Sed et salomon sedet super solium regni. Et ingressi servi regis: benedixerunt domino nostro regi david: dicentes. Amplificet deus nomen salomonis super nomen tuum. et magnificet tronum eius super tronum tuum. Et adoravit rex david in lectulo suo. Insuper et hec locutus est. Benedictus dominus deus israel. qui dedit hodie sedentem in solio meo videntibus oculis meis. Territi sunt ergo. et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab adonia. et iuit unusquisque in viam suam. Adonias autem timens salomonem surrexit et abiit in tabernaculum domini. tenuitque cornu altaris. Et nuntiaverunt salomoni dicentes. Ecce adonias timens regem salomonem: tenet cornu altaris dicens. Iuret mihi hodie rex salomon. quod non interficiat servum suum gladio. Dixitque salomon. Si fuerit vir bonus. non cadet nec unus quidem capillus eius in terram. Sin autem malum inventum fuerit in eo morietur. Misit ergo rex salomon et eduxit eum ab altari. Et ingressus: adoravit regem salomonem. Dixitque ei rex salomon. Vade in domum tuam.

2\. Appropinquaverunt autem dies david ut moreretur. Precepitque salomoni filio suo dicens. Ego ingredior viam universe terre. Confortare et esto vir fortis. et observa custodias domini dei tui. ut ambules in viis eius. et custodias cerimonias eius. et precepta eius. et iudicia. et testimonia. sicut scriptum est in lege moysi. ut intelligas universa que facis. et quocumque te verteris: ut confirmet dominus sermones suos quos locutus est de me dicens. Si custodierint filii tui viam meam. et ambulaverint coram me in veritate: in omni corde suo. et in omni anima sua. non auferetur tibi vir de solio israel. Tu quoque nosti que fecerit michi ioab filius saruie que fecerit duobus principibus exercitus israel. abner filio ner. et amase filio gether. quos occidit et effudit sanguinem belli in pace. et posuit cruorem prelii in balteo suo qui erat circa lumbos eius et in calciamento suo: quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam. et non deduces canitiem eius pacifice cum pace ad inferos. Sed et filiis berzellai galaaditis reddes gratiam. eruntque comedentes in mensa tua. Occurrerunt enim mihi: quando fugiebam a facie absalom fratris tui. Habes quoque apud te semei filium gera. filii gemini de bahurim qui maledixit mihi maledictione pessima. quando ibam ad castra. Sed quia descendit mihi in occursum cum transirem iordanem: et iuravi ei per dominum dicens. Non te interficiam gladio: tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es. et scies que facies ei. deducesque canos eius cum sanguine ad infernum. Dormivit igitur david cum patribus suis. et sepultus est in civitate david. Dies autem quibus regnavit david super israel. xl. anni sunt. In hebron regnavit. vii. annis. In ierusalem. xxxiii. Salomon autem sedit super tronum david patris sui et firmatum est regnum eius nimis. Et ingressus est adonias filius aggith ad bethsabee matrem

salomonis. Que dixit ei. pacificus ne ingressus tuus? Qui respondit. pacificus. addiditque. sermo mihi est ad te. Cui ait. Loquere. Et ille. Tu inquit nosti quia meum erat regnum et me preposuerat omnis israel sibi in regem. sed translatum est regnum et factum est fratris mei. A domino enim constitutum est ei. Nunc ergo petitionem unam deprecor a te. ne confundas faciem meam. Que dixit ad eum. loquere. Et ille ait. Precor ut dicas salomoni regi. neque enim negare tibi quicquam potest. ut det mihi abisag sunamitidem uxorem. Et ait bethsabee. Bene ego loquar pro te regi. Venit ergo bethsabee ad regem salomonem. ut loqueretur ei pro adonia. Et surrexit rex in occursum eius. adoravitque eam et sedit super thronum suum. positusque est thronus matri regis. que sedebat ad dexteram eius. Dixitque ei. Petitionem unam parvulam ego deprecor a te. Ne confundas faciem meam. Dixitque ei rex. Pete mater mea. Neque enim fas est ut avertam faciem tuam. Que ait. Detur abisag sunamitis adonie fratri tuo uxor. Responditque rex salomon et dixit matri sue. Quare postulas abisag sunamitidem adonie? Postula ei et regnum. Ipse est enim frater meus maior me et habet abiathar sacerdotem. et ioab filium sarvie. Iuravit itaque rex salomon per dominum dicens. hec faciat mihi deus et hec addat. quia contra animam suam locutus est adonias verbum hoc. Et nunc vivit dominus qui firmavit me et collocavit me super solium david patris mei. et qui fecit mihi domum sicut locutus est. quia hodie occidetur adonias. Misitque rex salomon per manum banaie filii ioiade. Qui interfecit eum et mortuus est. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex. Vade in anathoth ad agrum tuum. Et quidem vir mortis es. sed hodie te non interficiam. quia portasti archam domini dei coram david patre meo et sustinuisti laborem in omnibus in quibus laboravit pater meus. Eiecit ergo salomon abiathar. ut non esset sacerdos domini. ut impleretur sermo domini quem locutus est super domum heli in silo.

IIII. Venit autem nuntius ad salomonem. quod ioab declinasset post adoniam. et post salomonem non declinasset. Fugit ergo ioab in tabernaculum domini. et apprehendit cornu altaris. Nuntiatumque est regi salomoni quod fugisset ioab in tabernaculum domini. et esset iuxta altare. Misitque salomon banaiam filium ioiade dicens. Vade interfice eum. Venit banaias ad tabernaculum domini. Et dixit ei. Hec dicit rex. Egredere. Qui ait. Non egrediar. sed hic moriar. Renuntiavit banaias regi sermonem dicens. Hec locutus est ioab. et hec respondit mihi. Dixitque ei rex. fac sicut locutus est. et interfice eum. et sepeli. Et amovebis sanguinem innocentem qui effusus est a ioab a me. et a domo patris mei. Et reddet dominus sanguinem eius super caput eius. quia interfecit duos viros iustos. melioresque se. et occidit eos gladio. patre meo david ignorante. abner filium ner principem militie israel. et amasam filium gether principem exercitus iuda. Et revertetur sanguis illorum in caput ioab. et in caput seminis eius usque in sempiternum. David autem et semini eius et domui. et throno illius. sit pax usque in eternum a domino. Ascendit itaque banaias filius ioiade. et aggressus eum interfecit. Sepultusque est in domo sua in deserto. Et constituit rex banaiam filium ioiade pro eo super exercitum. et sadoch sacerdotem posuit pro abiathar.

V. Misit quoque rex et vocavit semei. Dixitque ei. Edifica tibi domum in ierusalem et habita ibi. et non egredieris inde huc atque illuc. Quacumque autem die egressus fueris. et transieris torrentem cedron. scito te interficiendum. Sanguis tuus erit super caput tuum. Dixitque semei regi. Bonus sermo quem audivi. sicut locutus est dominus meus rex. sic faciet servus tuus. Habitavit itaque semei in ierusalem diebus multis. Factum est autem post annos tres. ut fugerent servi semei ad achis filium maacha regem geth. Nuntiatumque est semei. quod servi eius issent in geth. Et surrexit semei. et stravit asinum suum. Ivitque in geth ad achis ad requirendos servos suos. et adduxit eos de geth. Nuntiatum est autem salomoni. quod isset semei in geth de ierusalem. et redisset. Et mittens vocavit eum. Dixitque illi. Nonne testificatus sum tibi per dominum. et predixi tibi. Quacumque die egressus fueris huc atque illuc. scito te esse moriturum. Et respondisti mihi. Bonus sermo quem audivi. Quare ergo non custodisti iusiurandum domini. et preceptum quod preceperam tibi? Dixitque rex ad semei. Tu nosti omne malum cuius tibi conscium est cor tuum. quod fecisti david patri meo. Reddidit dominus malitiam tuam in caput tuum. Et rex salomon benedictus. et thronus david erit stabilis coram domino usque in sempiternum. Iussit itaque rex banaie filio ioiade. Qui aggressus. percussit eum et mortuus est.

3\. VI. Confirmatum est igitur regnum in manu salomonis. et affinitate coniunctus est pharaoni regi egypti. Accepit namque filiam eius. et adduxit in civitatem david. donec compleret edificans domum suam et domum domini. et murum ierusalem per circuitum. Attamen populus immolabat in excelsis. Non enim edificatum erat templum nomini domini usque in diem illum. Dilexit autem salomon dominum. ambulans in preceptis david patris sui. excepto quod in excelsis immolabat et accendebat thimiamata.

VII. Abiit itaque in gabaon ut immolaret ibi. Illud quippe erat excelsum maximum. Mille hostias in holocaustum obtulit salomon super altare illud in gabaon. Apparuit autem dominus salomoni per somnium nocte dicens. Postula quod vis ut dem tibi. Et ait salomon. Tu fecisti cum servo tuo david patre meo misericordiam magnam. sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate. et iusticia et recto corde tecum. Custodisti ei misericordiam tuam grandem. et dedisti ei filium sedentem super thronum eius. sicut est hodie. Et nunc domine deus. tu regnare fecisti servum tuum pro david patre meo. Ego autem sum puer parvulus. et ignorans egressum et introitum meum. Et servus tuus in medio populi tui est quem elegisti. populi infiniti. qui numerari et supputari non potest pre multitudine. Dabis ergo servo tuo cor docile ut iudicare possit populum tuum. et discernere inter malum et bonum. Quis enim poterit iudicare populum istum. populum tuum hunc multum? Placuit ergo sermo coram domino. quod salomon rem huiuscemodi postulasset. Et dixit dominus ad salomonem. Quia postulasti verbum hoc. et non petisti tibi dies multos. nec divitias aut animas inimicorum tuorum. sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium. ecce feci tibi secundum sermones tuos. et dedi tibi cor sapiens et intelligens. in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit nec post te surrecturus sit. Sed et hec que non postulasti dedi tibi. divitias scilicet et gloriam. ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis retro diebus. Si autem ambulaveris in viis meis. et custodieris precepta mea et mandata mea. sicut ambulavit pater tuus. longos faciam dies tuos. Igitur evigilavit salomon. et intellexit quod esset somnium. Cumque venisset ierusalem. stetit coram archa federis domini. et obtulit holocausta. et fecit victimas pacificas. et grande convivium universis famulis suis.

VIII. Tunc venerunt due mulieres meretrices ad regem. steteruntque coram eo. Quarum una ait. Obsecro mi domine. ego et mulier hec habitabamus in domo una. et peperi apud eam in cubiculo. Tertia autem die postquam ego peperi. peperit et hec. Et eramus simul. nullusque alius in domo nobiscum. exceptis nobis duabus. Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. Dormiens quippe oppressit eum. Et consurgens intempeste noctis silentio. tulit filium meum de latere meo ancille tue dormientis. et collocavit in sinu suo. Suum autem filium qui erat mortuus posuit in sinu meo. Cumque surrexissem mane. ut darem lac filio meo. apparuit mortuus. Quem diligentius intuens clara luce deprehendi non esse meum quem genueram. Responditque altera mulier. Non est ita. Sed filius tuus mortuus est.

meus autem vivit. E contrario illa dicebat: Mentiris. Filius quippe meus vivit, et filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex ait: Hec dicit: Filius meus vivit, et filius tuus mortuus est. Et ista respondit: Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege, ait: Dividite inquit infantem vivum in duas partes, et date dimidiam partem uni, et dimidiam partem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat vivus ad regem (commota sunt quippe viscera eius super filio suo): Obsecro domine, date illi infantem vivum, et nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi nec tibi sit, sed dividatur. Respondens rex ait: Date huic infantem vivum, et non occidatur; hec est enim mater eius. Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex, et timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.

4. Erat autem rex Salomon regnans super omnem Israel. Et hii principes quos habebat: Azarias filius Sadoch sacerdotis. Helioreph et Ahia filii Sisa scribe. Iosaphath filius Ahilud a commentariis. Banaias filius Ioiade super exercitum. Sadoch autem et Abiathar sacerdotes. Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi. Zabud filius Nathan sacerdos amicus regis. Et Ahiasar prepositus domus. Et Adoniram super tributa. Habebat autem Salomon xii prefectos super omnem Israel, qui prebebant annonam regi et domui eius. Per singulos enim menses in anno singuli ministrabant necessaria. Et hec nomina eorum: Benhur in monte Ephraim. Bendechar in Macces, et in Salebim, et in Bethsemes, et in Helon, et in Bethanan. Benesedh in Aruboth; ipsius erat Socco, et omnis terra Epher. Benabinadab, cuius omnis Nepthad: Dortaphat filiam Salomonis habebat uxorem. Bena filius Ahilud regebat Thanach et Mageddo, et universam Bethsan que est iuxta Sarthana subter Iezrahel, a Bethsan usque Abelmeula e regione Iecmaan. Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manasse in Galaad; ipse preerat in omni regione Argob, que est in Basan, lx civitatibus magnis atque muratis, que habebant seras ereas. Ahinadab filius Addo preerat in Manaim. Achimaas in Nepthalim: sed et ipse habebat Basemath filiam Salomonis in coniugio. Baana filius Husi in Aser et in Baloth. Iosaphat filius Pharue in Ysachar. Semei filius Hela in Beniamin. Gaber filius Suri in terra Galaad, et in terra Seon regis Amorrei, et Og regis Basan, super omnia que erant in illa terra. Iuda et Israel innumerabiles sicut harena maris in multitudine, comedentes atque bibentes atque letantes. Salomon autem erat in dicione sua, habens omnia regna a flumine terre Philistiim usque ad terminum Egypti, afferentium sibi munera et servientium ei cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos xxx chori simile, et lx chori farine, decem boves pingues, et xx boves pascuales, et centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, bubalorum, et avium altilium. Ipse enim obtinebat omnem regionem que erat trans flumen, a Thaphsa usque Gazam, et cunctos reges illarum regionum; et habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Iuda et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis. Et habebat Salomon xl milia presepia equorum currilium, et duodecim milia equestrium. Nutriebantque eos supradicti regis prefecti; sed et necessaria mense regis Salomonis cum ingenti cura prebebant tempore suo. Ordeum quoque et paleas equorum et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex, iuxta constitutum sibi. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, et latitudinem cordis quasi harenam que est in littore maris. Et precedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium et Egyptiorum, et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezraite, et Heman, et Chalcal, et Dorda filiis Mahol. Et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. Locutus quoque est Salomon tria milia parabolas, et fuerunt carmina eius v milia. Et disputavit super lignis, a cedro que est in Libano usque ad ysopum que egreditur de pariete. Et disseruit de iumentis et volucribus, et reptilibus et piscibus. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, et ab universis regibus terre qui audiebant sapientiam eius.

5. Misit quoque Hyram rex Tyri servos suos ad Salomonem. Audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre eius, quia amicus fuerat Hyram David omni tempore. Misit autem Salomon ad Hyram dicens: Tu scis voluntatem David patris mei, et quia non potuit edificare domum nomini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc autem requiem dedit Deus noster mihi per circuitum, et non est Sathan neque occursus malus. Quamobrem cogito edificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo dicens: Filius tuus quem dabo pro te super solium tuum, ipse edificabit domum nomini meo. Precipe ergo ut precidant mihi servi tui cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis. Mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris. Scis enim quoniam in populo meo non est vir qui noverit ligna cedere sicut Sidonii. Cum ergo audisset Hyram verba Salomonis, letatus est valde et ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. Et misit Hyram ad Salomonem dicens: Audivi quecumque mandasti mihi. Ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. Servi mei deponent ea de Libano ad mare, et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum quem significaveris mihi, et applicabo ea ibi, et tu tolles ea. Prebebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui mee. Itaque Hyram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna abiegna iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem prebebat Hyram xx milia chororum tritici in cibum domui eius, et xx choros purissimi olei. Hec tribuebat Salomon Hyram per annos singulos. Deditque Dominus sapientiam Salomoni sicut locutus est ei. Et erat pax inter Hyram et Salomonem, et percusserunt fedus ambo. Elegitque rex Salomon operarios de omni Israel, et erat indictio xxx milia virorum. Mittebatque eos in Libanum, decem milia per singulos menses vicissim, ita ut duobus mensibus vicissim essent in domibus suis. Et Adoniram erat super huiuscemodi indictione. Fuerunt itaque Salomoni lxx milia eorum qui onera portabant, et octoginta milia latomorum in monte, absque prepositis qui preerant singulis operibus, numero trium milium et trecentorum precipientium populo et his qui faciebant opus. Precepitque rex ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos; quos dolaverunt cementarii Salomonis et cementarii Hyram. Porro Biblii preparaverunt ligna et lapides ad edificandam domum.

6. Factum est autem quadringentesimo et vigesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Egypti, in anno quarto, mense zio (ipse est mensis secundus), quarto mense regis Salomonis super Israel, edificare cepit domum Domino. Domus autem quam edificavit rex Salomon Domino habebat lx cubitos in longitudine, et xx cubitos in latitudine, et xxx cubitos in altitudine. Et porticus erat ante templum xx cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, et habebat x cubitos latitudinis ante faciem templi. Fecitque in templo fenestras obliquas. Et edificavit super parietem templi tabulata per gyrum in pa-

mnoe ꝛ dominetur nobis. datur ꝛ daibit nobis. Dilectionem impendi desiderantis ostendes. panem nostrum cotidianum. da nobis ꝛ dimitte nobis ... nostra.

Una necessitas est omnibus discendi sollercia. ut quisque dinoscat quid credere. quid sperare. quid diligere debeat.

Id est bona opinione sine simulationis corruptione. sine cuius adiectione fides. spes ꝛ caritas. nichil est uel ualent.

III

rietibꝫ domus ꝑcircuitū. templi ꝛ oraculi. ꝛ fecit latera ī circuitu. Tabulatū quod subter erat. v. cubitos habebat latitudinis. Et medium tabulatū sex cubitoꝝ latitudinis. ꝛ tertiū tabulatū. vii. hn̄s cubitos latitudinis. Trabes aūt posuit in domo ꝑcircuitum forinsecus. ut nō hererent muris templi. Domus aūt cū edificaretur: lapidibꝫ dedolatis atque ꝑfectis edificata ē. Et mal leus ꝛ securis. ꝛ omne ferramentū non st̄ audita ī domo cum edificaretur. Hostiū lateris medij in pariete erat domus dex tere ꝛ ꝑ cocleam ascendebant in mediū cenaculū. ꝛ a medio in tertium. ꝛ edificauit domū: ꝛ cōsummauit eā. Texit quoque domū laquearibꝫ cedrinis. Et edificauit tabulatū sr̄ oēm domū: v. cubitis altitudinis. ꝛ operuit domū lignis cedri nis. Factus est sermo domini ad salomonē dicens. Do mus hec quā edificas: si ambulaueris in preceptis meis. ꝛ iudi cia mea feceris ꝛ custodieris oīa mandata mea gradiens ꝑ ea: firmabo sermonē meū tibi quē locutus sū ad dd̄ pa trem tuū. ꝛ habitabo ī medio filioꝝ isrl̄: ꝛ nō derelinquā ꝑplm meū isrl̄. Igitur edificauit salomō domū. ꝛ cōsummauit eā. Et edificauit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis. A pauimento domus usque ad summitatē parietū: ꝛ usque ad la quearia. operuit lignis intrinsecus. Et texit pauimentū domus tabulis abiegnis. Edificauitque. xx. cubitoꝝ ad posteriorē ꝑtē templi tabulata cedrina: a pauimento usque ad superiora ꝛ fecit interiorē domū oraculi in sanctū sanctoꝝ. Porro. xl. cubitoꝝ erat ipm̄ templū ꝑ foribꝫ oraculi. Et cedro oīs domus intrinsecus uestiebatur. habens tornaturas ꝛ iunctu ras suas fabre fc̄as. ꝛ celaturas eminētes. Oīa cedrinis ta bulis uestiebantur. nec omnino lapis apparere poterat ī pariete. Oraculū aūt in medio domus interiore ꝑte fecerat: ut po neret ibi archam federis dn̄i. Porro oraclm̄ habebat. xx. cu bitos longitudinis. ꝛ xx. cubitos latitudinis. ꝛ xx. cubitos altitudinis. ꝛ operuit illud atque uestiuit auro purissimo. Sed ꝛ altare uestiuit cedro. Domū quoque aūt oraclm̄ operuit auro pur issimo. ꝛ affixit laminas clauis aureis. Nichilque erat in templo quod nō auro tegeretur. Sed ꝛ totum altare oracli texit auro. Et fecit in oraculo duo cherubin. de lignis oliuarū. x. cubitoꝝ altitudinis. V. cubitoꝝ ala cherub una. ꝛ v. cubitoꝝ ala cherub altera. id est x. cubitoꝝ hn̄s a summi tate ale usque ad ale alterius summitatē. Decē quoque cubitoꝝ erat cherub secundus. ī mensura pari. Et opus unū erat ī duobus cherubin. id est altitudinē habebat unus cherub. x. cubitoꝝ. Et similiter cherub secūs. Posuitque cherubin in medio templi in terioris. Extendebāt aūt alas suas cherubin. ꝛ tangebat ala una parietē. ꝛ ala cherub secūi tangebat parietē alterū. Ale aūt altere: in medio parietis templi se inuicē cōtingebant. Texit quoque cherubin auro. Et omīs parietes templi ꝑcircuitū sculp sit uariis celaturis. ꝛ torno. Et fecit in eis cherubin ꝛ palmas. ꝛ picturas uarias quasi ꝑminētes de pariete ꝛ egredientes. Sed ꝛ pa uimentū domus texit auro intrinsecus ꝛ extrinsecus. Et ī ingressu oraculi fecit ostiola de lignis oliuarū. postesque angulorum quinque ꝛ duo ostiola de lignis oliuarum. Et sculpsit in eis picturā cherubin ꝛ palmarū species. ꝛ anagli pha ualde ꝑminentia: ꝛ texit eā auro. ꝛ operuit tam cherubin quā palmas ꝛ cetera auro. Fecitque in introitu templi postes de lignis oliuarū quadrāgulatos. ꝛ ii. ostia de lignis abiegnis altrinsecus. utrumque ꝛ ostiū duplex erat ꝛ se inui cē tenēs aperiebatur. Et sculpsit cherubin ꝛ palmas. ꝛ celaturas ual de eminentes. Operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulā. Et edificauit atrium interius tribꝫ ordinibꝫ lapi dū politorū ꝛ uno ordine lignoꝝ cedri. Anno. iiii. fundata ē domus dn̄i ī mense zio ꝛ ī anno xi. mense ebul ipse ē mensis. viii. ꝑ fecta est. domus in omni opere suo. ꝛ in uniuersis utensilibꝫ suis. Et edificauit eam annis. vii. Domū aūt edificauit salomō tredecim annis. ꝛ ad ꝑfectū usque ꝑduxit. Edificauit quoque domū saltus libani. c. cubitoꝝ longitudinis ꝛ quinquaginta cubi toꝝ latitudinis. ꝛ xxx. cubitoꝝ altitudinis. ꝛ iiii. deambulacra inter columpnas cedrinas. Ligna quoque cedrina exciderat ī colūp nas. ꝛ tabulatis cedrinis uestiuit totā camerā. que quadra ginta. v. columpnis sustentabatur. Vnus aūt ordo habebat colūpnas quindecim cōtra se inuicem positas. ꝛ e regione se respi cientes: equali spatio inter colūpnas: ꝛ super colūpnas quadran gulata ligna in cunctis equalia. Et porticū columpnarū fecit quadraginta cubitoꝝ longitudinis. ꝛ xxx. cubitoꝝ latitu dinis. Et alteram porticū in faciē maioris porticus. ꝛ colūpnas. ꝛ epistilia super colūpnas fecit. Porticū quoque solij in qua tribunal ē fecit ꝛ texit lignis cedrinis a pauimento usque ad summitatē. Et domuncula in qua sedebatur ad iudicandū: erat ī media porticu simili opere. Domū quoque fecit filie pharaonis: quā uxorē duxerat salomō. tali opere: quali ꝛ hanc porticū. Omnia lapidibꝫ preciosis qui ad normā quandā atque mensurā. tam intrinsecus quā extrinsecus serrati erāt a funda menta usque ad summitatē parietū. ꝛ intrinsecus usque ad atriū maius. Fundamenta aūt de lapidibꝫ preciosis. magnis lapidibꝫ x. siue octo cubitoꝝ. ꝛ desuper lapides preciosi equalis mensure secti erant. Similiterque de cedro. Et atriū maius rotundū: trium ordinū de lapidibꝫ sectis. ꝛ unius ordinis. dolata cedro. Nec nō ꝛ ī atrio domus dn̄i interiori. ꝛ in porticu domus. Misit quoque rex salomō ꝛ tulit hyram de tyro: filiū mulieris ui due de tribu neptalim patre tyrio artificem erariū: ꝛ ple nū sapientia ꝛ intelligentia. ꝛ doctrina ad faciendū oē opus ex ere. Qui cū uenisset ad regē salomonē: fecit oē opus eius. Et fin xit duas columpnas ereas. Decem ꝛ viii. cubitoꝝ altitu dinis columpnā unā. ꝛ linea xii. cubitoꝝ ambiebat co lūpnā utramque. Duo quoque capitella fecit: que ponerentur super capita colūmpnarū fusilia ex ere. Quinque cubitoꝝ altitudi nis capitellū unū ꝛ v. cubitoꝝ capitellū alterū. ꝛ quasi in modum retis ꝛ catenarū. sibi inuicem miro opere contextarū. Vtrum que capitellū colūpnarū fusile erat. Septena uersuū retia cula in capitello uno. Et septena retiacula in capitello altero. Et ꝑfecit colūpnas. ꝛ duos ordines ꝑ circuitū retiaculorū singlorū: ut tegerent capitella que erant sr̄ summitatem malogranatorum. Eodē m̄ fecit ꝛ capitello secūo. Capitella aūt que erant sup capita colūmpnarū: quasi opere lilij fabri cata erant in porticu. cubitoꝝ iiii. Et rursū alia capitella ī summitate colūpnarū desup. iuxta mensurā colūpne contra retiacula. Malagranatorū aūt ducenti ordines erant ī circuitu capitelli secūi. Et statuit duas colūpnas in porticu templi. Cumque statuisset columpnā dexterā: uocauit eā nomine iachin id ē. firmitas. Similiter erexit colūpnā secūam. ꝛ uocauit nomen eius booz. id est in robore. Et super capita columpnarū opus ī modū lilij po suit. ꝑfectumque est opus colūpnarū. Fecit quoque ī mare fusile. x. cu bitoꝝ: a labio usque ad labiū rotundū in circuitu. Quinque cu bitoꝝ altitudo eius. Et resticula. xxx. cubitoꝝ cingebat illud ꝑcircuitū. Et sculptura subter labiū circuibat illud. x. cubitis ambiens mare. Duo ordines sculpturarū histoiatarum erant fusiles. ꝛ stabant sup duodecim boues. E quibꝫ tres respiciebant ad aquilonē ꝛ tres ad occidentē. ꝛ tres ad meri diem. ꝛ tres ad orientē. ꝛ mare sr̄ eos desuper erat. quorum posteriora uniuersa intrinsecus latitabant. Grossitudo aūt luteris trium unciarū erat labiumque eius quasi labiū calicis ꝛ folium repandi lilij. Duo milia batos capiebat. tria milia metretas. Et fec

g. Lb. coronula aurea, id est sacra scriptura spiritualis intelligentie claritate decorata, in medio posita in mensa panes propositionis, id est doctores, ostendit, qui nobis ut illa ad exemplum proponuntur in domo divinis paginis qui ... qui timent.

b. vel lilii flores. hic videtur dicere quod suprema pars candelabrorum in modum repandi lilii erat deformata. lucernas desuper aureas propter cornua(?) ... quod cornua(?), id est vascula aurea in quibus oleum lucebat, designant.

g. pacientie longanimitatis. — c. g. predicatores.

basis decem eneas quattuor cubitorum longitudinis basis singulas, et quattuor cubitorum latitudinis, et trium cubitorum altitudinis. Et ipsum opus basium interrasile erat, et sculpture inter iuncturas. Et inter coronulas et plectas leones, et boves, et cherubim, et in iuncturis similiter desuper. Et sub leonibus et bobus quasi lora ex ere dependentia. Et quattuor rote per bases singulas, et axes erei. Et per quattuor partes quasi humeruli subter luterem fusiles, contra se invicem respectantes. Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis summitate. Et quod forinsecus apparebat unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum et dimidium. In angulis autem columpnarum varie celature erant, et media intercolumpnia quadrata non rotunda. Quattuor quoque rote, que per quattuor angulos basis erant, coherebant subter basi. Una rota habebat altitudinis cubitum unum et semis. Tales autem rote erant quales solent in curru fieri. Et axes earum et radii et canti et modioli omnia fusilia. Nam et humeruli illi quattuor per singulos angulos basis unius ex ipsa basi fusiles et coniuncti erant. In summitate autem basis erat quedam rotunditas unius et dimidii cubiti, ita fabrefacta ut luter desuper posset imponi, habens celaturas suas et sculpturas varias ex semet ipso. Sculpsit quoque in tabulatis illis que erant ex ere, et in angulis cherubim et leones et palmas quasi in similitudinem hominis stantis, ut non celata sed apposita per circuitum viderentur. In hunc modum fecit decem bases, fusura una et mensura sculpturaque consimili. Fecit quoque decem luteres eneos. Quadraginta batos capiebat luter unus. Eratque quattuor cubitorum. Singulos quoque luteres per singulas, id est decem bases posuit, et constituit decem bases. Quinque ad dexteram partem templi, et quinque ad sinistram. Mare autem posuit ad dexteram partem templi contra orientem ad meridiem. Fecit quoque hyram lebetes, et scutras, et amulas. Et perfecit omne opus regis salomonis in templo domini. Columpnas duas, et funiculos capitellorum super capitella illa columpnarum duos, et retiacula duo ut operirent duos funiculos qui erant super capita columpnarum, et malogranata quadraginta in duobus retiaculis. Duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columpnarum, et bases decem, et luteres decem super bases, et mare unum, et boves duodecim subter mare, et lebetas, et scutras, et amulas. Omnia vasa que fecit hyram regi salomoni in domo domini de auricalco erant. In campestri regione iordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter socoth et sarthan. Et posuit salomon omnia vasa in domo. Propter multitudinem autem nimiam non erat pondus eris. Fecitque salomon omnia vasa in domo domini: altare aureum, et mensam super quam ponerentur panes propositionis auream, et candelabra aurea, quinque ad dexteram et quinque ad sinistram contra oraculum, ex auro puro, et quasi lilii flores, et lucernas desuper aureas, et forcipes aureos, et hydrias, et fuscinulas, et phialas, et mortariola, et thuribula de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus interioris sancti sanctorum, et ostiorum domus templi ex auro erant. Et perfecit omne opus quod faciebat salomon in domo domini, et intulit que sanctificaverat david pater suus, argentum, et aurum, et vasa, reposuitque in thesauris domus domini.

VIII. 8. Tunc congregati sunt omnes maiores natu israel cum principibus tribuum, et duces familiarum filiorum israel ad regem salomonem in ierusalem ut deferrent archam federis domini de civitate david, id est de syon. Convenitque ad regem salomonem universus israel in mense bethanim in sollempni die. Ipse est mensis septimus. Veneruntque cuncti senes ex israel. Et tulerunt sacerdotes archam, et portaverunt archam domini, et tabernaculum federis, et omnia vasa sanctuarii que erant in tabernaculo. Et ferebant ea sacerdotes et levite. Rex autem salomon et omnis multitudo israel que convenerat ad eum gradiebatur cum illo ante archam, et immolabant oves et boves absque estimatione et numero. Et intulerunt sacerdotes archam federis domini in locum suum in oraculum templi, in sancta sanctorum subter alas cherubim. Siquidem cherubim expandebant alas suas super locum arche, et protegebant archam et vectes eius desuper. Eminerent(?) et apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultra extrinsecus. Qui et fuerunt ibi usque in presentem diem. In archa autem non erat aliud nisi due tabule lapidee quas posuerat in ea moyses in oreb, quando pepigit fedus dominus cum filiis israel cum egrederentur de terra egypti. Factum est autem cum exissent sacerdotes de sanctuario, nebula implevit domum domini, et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam. Impleverat enim gloria domum domini. Tunc ait salomon. Dominus dixit ut habitaret in nebula. Edificans edificavi domum in habitaculum tuum firmissimum solium tuum in sempiternum. Convertitque rex salomon faciem suam et benedixit omni ecclesie israel. Omnis enim ecclesia israel stabat. Et ait salomon: Benedictus dominus deus israel, qui locutus est ore suo ad david patrem meum, et in manibus eius perfecit dicens. A die qua eduxi populum meum israel de egypto non elegi civitatem de universis tribubus israel ut edificaretur domus, et esset nomen meum ibi, sed elegi david ut esset super populum meum israel. Voluitque david pater meus edificare domum nomini domini dei israel. Et ait dominus ad david patrem meum. Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo, bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Verumtamen tu non edificabis mihi domum, sed filius tuus qui egredietur de renibus tuis ipse edificabit domum nomini meo. Confirmavit dominus sermonem suum quem locutus est. Stetique pro david patre meo, et sedi super thronum israel sicut locutus est dominus, et edificavi domum nomini domini dei israel. Et constitui ibi locum arce in qua fedus domini est, quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de terra egypti.

XIII. Stetit autem salomon ante altare domini in conspectu ecclesie israel, et expandit manus suas in celum, et ait. Domine deus israel, non est similis tui deus in celo desuper, et super terram deorsum, qui custodis pactum et misericordiam servis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo. Qui custodisti servo tuo david patri meo que locutus es ei. Ore locutus es, et manibus perfecisti, ut hec dies probat. Nunc igitur domine deus israel, conserva famulo tuo david patri meo que locutus es ei dicens. Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum israel. Ita tamen si custodierint filii tui viam meam ut ambulent coram me, sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc domine deus israel firmentur verba tua que locutus es servo tuo david patri meo. Ergo ne putandum est quod vere deus habitet super terram? Si enim celum et celi celorum te capere non possunt, quanto magis domus hec quam edificavi? Sed respice ad orationem servi tui, et ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum et orationem quam servus tuus orat coram te hodie, ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte et die. Super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem quam orat ad te servus tuus in loco isto, ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in loco habitaculi tui in celo, et cum exaudieris propitius eris. Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur astrictus, et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in celo, et facies, et iudicabis servos tuos, condempnans impium et reddens viam suam super caput eius, iustificansque iustum et retribuens ei secundum iustitiam suam. Si fugerit populus tuus israel inimicos suos, quia peccaturus est tibi, et agentes penitentiam et confitentes nomini tuo venerint et oraverint et deprecati te fuerint in domo hac, exaudi in celo, et dimitte peccatum populi tui israel, et reduces eos in terram quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit celum et non pluerit propter peccata eorum, et orantes in loco isto penitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam, exaudies in celo, et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui israel, et ostende eis viam bonam per quam ambulent, et da pluviam super terram tuam quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si orta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut erugo, locusta, rubigo, et afflixerit eum inimicus eius

h. Bases luterum doctores sunt qui lavacrum vite mi[nistrant] ... iiii. evangelia ... rotarum ... doctorum ... evangelicas ... que ... velud ... rotis ... labrum ... cubiti ... inferne ...

g. predicatores. — g. de tabernaculo ... archam ... — g. ... — g. laudem. — g. Ioel. i.

portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, cuncta devotatio et imprecatio quae acciderit omni homini de populo tuo Israhel; si quis cognoverit plagam cordis sui et expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in caelo in loco habitationis tuae, et repropitiabis et facies ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor eius, quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum, ut timeant te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terrae quam dedisti patribus nostris. Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israhel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum — audietur enim nomen tuum magnum et manus tua fortis et brachium tuum extentum ubique — cum venerit ergo et oraverit in loco hoc, tu exaudies in caelo in firmamento habitaculi tui, et facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena, ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israhel, et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam aedificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos per viam quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis quam elegisti et contra domum quam aedificavi nomini tuo, et exaudies in caelo orationem eorum et preces eorum et facies iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi — non est enim homo qui non peccet — et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum suorum longe vel prope, et egerint paenitentiam in corde suo in loco captivitatis, et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus; et reversi fuerint ad te in universo corde suo et tota anima sua in terra inimicorum suorum ad quam captivi ducti fuerint, et oraverint te contra viam terrae suae quam dedisti patribus eorum et civitatis quam elegisti et templi quod aedificavi nomini tuo, exaudies in caelo, in firmamento solii tui, orationem eorum et preces et facies iudicium eorum, et propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum quibus praevaricati sunt in te, et dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis. Populus enim tuus est et hereditas tua, quos eduxisti de terra Aegypti de medio fornacis ferreae, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui et populi tui Israhel, et exaudies eos in universis pro quibus invocaverint te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terrae, sicut locutus es per Moysen servum tuum quando eduxisti patres nostros de Aegypto, Domine Deus.

[II] Factum est autem cum complesset Salomon orans Dominum omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini; utrumque enim genu in terram fixerat et manus expanderat ad caelum. Stetit ergo et benedixit omni ecclesiae Israhel voce magna dicens: Benedictus Dominus qui dedit requiem populo suo Israhel iuxta omnia quae locutus est. Non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis quae locutus est per Moysen servum suum. Sit Dominus Deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos neque proiciens, sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis eius et custodiamus mandata eius et cerimonias et iudicia quaecumque mandavit patribus nostris. Et sint sermones mei isti quibus deprecatus sum coram Domino appropinquantes Domino Deo nostro die et nocte, ut faciat iudicium servo suo et Israhel populo suo per singulos dies, et sciant omnes populi terrae quia Dominus ipse est Deus et non est ultra absque eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis eius et custodiamus mandata eius sicut et hodie.

[III] Igitur rex et omnis Israhel cum eo immolabant victimas coram Domino. Mactavitque Salomon hostias pacificas quas immolavit Domino, boum xxii. milia et ovium cxx. milia; et dedicaverunt templum Domini rex et filii Israhel. In die illa sanctificavit rex medium atrii quod erat ante domum Domini; fecit quippe ibi holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum, quia altare aeneum quod erat coram Domino minus erat et capere non poterat holocausta et sacrificium et adipem pacificorum. Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis Israhel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Aegypti, coram Domino Deo nostro vii. diebus et vii. diebus, id est xiiii. diebus. Et in die octava dimisit populos. Qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua, laetantes et alacri corde super omnibus bonis quae fecerat Dominus David servo suo et Israhel populo suo.

[9] Factum est autem cum perfecisset Salomon aedificium domus Domini et aedificium regis et omne quod optaverat et voluerat facere, apparuit Dominus ei secundo sicut apparuerat ei in Gabaon. Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam quam deprecatus es coram me; sanctificavi domum hanc quam aedificasti ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus in simplicitate cordis et in aequitate, et feceris omnia quae praecepi tibi, et legitima mea et iudicia mea servaveris, ponam thronum regni tui super Israhel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo dicens: Non auferetur de genere tuo vir de solio Israhel. Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri non sequentes me, nec custodientes mandata mea et cerimonias quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos et adoraveritis eos, auferam Israhel de superficie terrae quam dedi eis, et templum quod sanctificavi nomini meo proiciam a conspectu meo, eritque Israhel in proverbium et in fabulam cunctis populis. Et domus haec erit in exemplum; omnis qui transierit per eam stupebit et sibilabit et dicet: Quare fecit Dominus sic terrae huic et domui huic? Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum suum qui eduxit patres eorum de terra Aegypti, et secuti sunt deos alienos et adoraverunt eos et coluerunt; idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc.

[II] Expletis autem annis xx. postquam aedificaverat Salomon duas domus, id est domum Domini et domum regis, Hiram rege Tyri praebente Salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum iuxta omne quod opus habuerat, tunc dedit Salomon Hiram xx. oppida in terra Galilaeae. Et egressus est Hiram de Tyro ut videret oppida quae dederat ei Salomon, et non placuerunt ei, et ait: Haecine sunt civitates quas dedisti mihi, frater? Et appellavit eas terram Chabul usque in diem hanc. Misit quoque Hiram ad regem Salomonem cxx. talenta auri. Haec est summa expensarum quam obtulit rex Salomon ad aedificandam domum Domini et domum suam et Mello et murum Ierusalem et Eser et Mageddo et Gazer. Pharao rex Aegypti ascendit et cepit Gazer succenditque eam igni, et Chananeum qui habitabat in civitate interfecit, et dedit eam in dotem filiae suae uxori Salomonis. Aedificavit ergo Salomon Gazer et Bethoron inferiorem et Baalath et Palmiram in terra solitudinis. Et omnes vicos qui ad se pertinebant et erant absque muro munivit, et civitates curruum et civitates equitum, et quodcumque ei placuerat ut aedificaret in Ierusalem et in Libano et in omni terra potestatis suae. Universum populum qui remanserat de Amorreis et Hetheis et Ferezeis et Eveis et Iebuseis, qui non sunt de filiis Israhel, horum filios qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israhel exterminare, fecit Salomon tributarios usque ad diem hanc. De filiis autem Israhel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant viri bellatores et ministri eius et principes et duces et praepositi curruum et equorum. Erant autem principes super omnia opera Salomonis praepositi quingenti quinquaginta, qui habebant subiectum populum et statutis operibus imperabant.

Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam quam aedificaverat ei Salomon; tunc aedificavit Mello. Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta et pacificas victimas super altare quod aedificaverat Domino, et adolebat thymiama coram Domino, perfectumque est templum. Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber, quae est iuxta Ahilam in litore maris Rubri in terra Idumeae. Misitque

hyram in classe illa servos suos viros nauticos et gnaros maris cum servis Salomonis. Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.

XVI

Sed et regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini venit temptare eum in enigmatibus. Et ingressa Ierusalem multo cum comitatu et divitiis, camelis portantibus aromata et aurum infinitum nimis et gemmas pretiosas, venit ad Salomonem, et locuta est ei universa que habebat in corde suo. Et docuit eam Salomon omnia verba que proposuerat. Non fuit sermo qui regem posset latere et non responderet ei. Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis et domum quam edificaverat, et cibos mense eius et habitacula servorum et ordines ministrantium vestesque eorum et pincernas et holocausta que offerebat in domo Domini, non habebat ultra spiritum. Dixitque ad regem: Verus est sermo quem audivi in terra mea super sermonibus tuis et super sapientia tua. Et non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni et vidi oculis meis, et probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Maior est sapientia et opera tua quam rumor quem audivi. Beati viri tui et beati servi tui hi qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus cui complacuisti, et posuit te super thronum Israel eo quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, et constituit te regem, ut faceres iudicium et iustitiam. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri et aromata multa nimis et gemmas pretiosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa quam ea que dedit regina Saba regi Salomoni. Sed et classis Hyram que portabat aurum de Ophir attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis et gemmas pretiosas. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini et domus regie, et citharas lyrasque cantoribus. Non sunt allata huiuscemodi ligna thyina neque visa usque in presentem diem. Rex autem Salomon dedit regine Saba omnia que voluit et petivit ab eo, exceptis his que ultro obtulerat ei munere regio. Que reversa est et abiit in terram suam cum servis suis.

XVII

Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per annos singulos sescentorum sexaginta sex talentorum auri, excepto eo quod offerebant viri qui super vectigalia erant, et negotiatores universique scruta vendentes et omnes reges Arabie ducesque terre. Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo; sescentos auri siclos dedit in laminas scuti unius. Et trecentas peltas ex auro probato; trecente mine auri unam peltam vestiebant. Posuitque eas rex in domo saltus Libani. Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem, et vestivit eum auro fulvo nimis; qui habebat sex gradus, et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, et due manus hinc atque inde tenentes sedile, et duo leones stabant iuxta manus singulas, et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde. Non est factum tale opus in universis regnis. Sed et omnia vasa quibus potabat rex Salomon erant aurea, et universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo. Non erat argentum, nec alicuius pretii putabatur in diebus Salomonis, quia classis regis per mare cum classe Hyram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum et argentum, dentes elephantorum et simias et pavos. Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terre divitiis et sapientia. Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam eius quam dederat Dominus in corde eius. Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, vestes et arma bellica, aromata quoque et equos et mulos per annos singulos. Congregavitque Salomon currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim milia equitum, et disposuit eos per civitates munitas et cum rege in Ierusalem. Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Ierusalem quanta et lapidum, et cedrorum praebuit multitudinem quasi sycomoros que nascuntur in campestribus. Et educebantur equi Salomoni de Egypto et de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa et statuto pretio perducebant. Egrediebatur autem quadriga ex Egypto sescentis siclis argenti, et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Etheorum et Syrie equos venundabant.

XVIII

Rex autem Salomon amavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis et Moabitidas et Ammanitidas, Idumeas et Sidonias et Etheas, de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israel: Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras; certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei uxores quasi regine septingente, et concubine trecente. Et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex, depravatum est per mulieres cor eius ut sequeretur deos alienos; nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo sicut cor David patris eius. Sed colebat Salomon Astharthen deam Sidoniorum et Chamos deum Moabitarum et Moloch idolum Ammonitarum. Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, et non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut David pater eius. Tunc edificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab in monte qui est contra Ierusalem, et Moloch idolo filiorum Ammon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, que adolebant thura et immolabant diis suis.

XIX

Igitur iratus est Dominus Salomoni quod aversa esset mens eius a Domino Deo Israel, qui apparuerat ei secundo et preceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos, et non custodivit que mandavit ei Dominus. Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia habuisti hoc apud te, et non custodisti pactum meum et precepta mea que mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum, et dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum; de manu filii tui scindam illud. Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum et Ierusalem quam elegi. Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni, Adad Idumeum de semine regio, qui erat in Edom. Cum enim esset David in Idumea, et ascendisset Ioab princeps militie ad sepeliendos eos qui fuerant interfecti, et occidisset omne masculinum in Idumea — sex enim mensibus ibi moratus est Ioab et omnis Israel, donec interimeret omne masculinum in Idumea — fugit Adad ipse et viri Idumei de servis patris eius cum eo, ut ingrederentur Egyptum. Erat autem Adad puer parvulus. Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, et introierunt Egyptum ad Pharaonem regem Egypti. Qui dedit ei domum et cibos constituit, et terram delegavit. Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem sororem uxoris sue germanam Taphnes regine. Genuitque ei soror Taphnes Genebath filium, et nutrivit eum Taphnes in domo Pharaonis. Eratque Genebath habitans apud Pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset Adad in Egypto dormisse David cum patribus suis, et mortuum esse Ioab principem militie, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram meam. Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud me indiges, ut queras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla, sed obsecro ut dimittas me.

XX

Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat Adadezer regem Soba dominum suum. Et congregavit contra eum viros, et factus est princeps latronum cum interficeret eos David. Abieruntque Damascum et habitaverunt ibi, et constituerunt eum regem in Damasco. Eratque adversarius Israel cunctis diebus Salomonis. Et hoc est malum Adad, et odium contra Israel, regnavitque in Syria. Ieroboam quoque filius Nabath Ephrateus de Sareda, cuius mater erat nomine Sarva, mulier vidua, famulus Salomonis, levavit manum contra regem. Et hec causa rebellionis adversus eum: quia Salomon edificavit Mello, et coequavit voraginem civitatis David patris sui. Erat autem Ieroboam vir fortis et potens. Vidensque Salomon adolescentem bone indolis et industrium constituerat

XXI

eum prefecit super tributa universe domus Ioseph. Factum est igitur in tempore illo ut Ieroboam egrederetur de Ierusalem: et inveniret eum Achias Silonites propheta in via opertus pallio novo. Erant autem duo tantum in agro. Apprehendensque Achias pallium suum novum quo opertus erat, scidit in xii partes. Et ait ad Ieroboam. Tolle tibi x scissuras. Hec enim dicit dominus deus Israel. Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis: et dabo tibi x tribus. Porro una tribus remanebit ei propter servum meum David: et Ierusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israel. Eo quod dereliquerit me et adoraverit Astharten deam Sidoniorum: et Chamos deum Moab et Moloch deum filiorum Amon, et non ambulaverit in viis meis ut faceret iusticiam coram me: et precepta mea et iudicia, sicut David pater eius. Nec auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunctis diebus vite sue propter David servum meum quem elegi, qui custodivit mandata mea et precepta mea. Auferam autem de manu filii eius regnum: et dabo tibi x tribus, filio autem eius dabo tribum unam: ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Ierusalem civitate quam elegi ut esset nomen meum ibi. Te autem assumam: et regnabis super omnia que desiderat anima tua: erisque rex super Israel. Si igitur audieris omnia que precepero tibi: et ambulaveris in viis meis: et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et precepta mea sicut fecit David servus meus: ero tecum et edificabo tibi domum fidelem, quomodo edificavi domum David: et tradam tibi Israel: et affligam semen David super hoc. Verumtamen non cunctis diebus.

XXII

Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam. Qui surrexit et fugit in Egyptum, ad Sesac regem Egypti: et fuit in Egypto usque ad mortem Salomonis. Reliqua autem verborum Salomonis et omnia que fecit et sapientia eius, ecce universa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis. Dies autem quos regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt. Dormivitque Salomon cum patribus suis: et sepultus est in civitate David patris sui. Regnavitque Roboam filius eius pro eo.

12\. Venit autem Roboam in Sichem. Illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem.

XXIII

At vero Ieroboam filius Nabath cum adhuc esset profugus in Egypto a facie regis Salomonis: audita morte eius reversus est de Egypto. Miseruntque et vocaverunt eum. Venit ergo Ieroboam et omnis multitudo Israel: et locuti sunt ad Roboam dicentes. Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis. Tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo, et de iugo gravissimo quod imposuit nobis: et serviemus tibi. Qui ait eis. Ite usque ad diem tertium: et revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium rex Roboam cum senioribus qui assistebant coram Salomone patre eius dum adhuc viveret: et ait. Quod mihi datis consilium ut respondeam populo? Qui dixerunt ei. Si hodie obedieris populo huic et servieris, et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia: erunt tibi servi cunctis diebus. Qui dereliquit consilium senum quod dederant ei, et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo et assistebant illi. Dixitque ad eos. Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic qui dixerunt mihi: Levius fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? Et dixerunt ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo. Sic loquere populo huic qui locuti sunt ad te dicentes: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc pater meus posuit super vos iugum grave: ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam et omnis populus ad Roboam die tertio, sicut locutus fuerat rex dicens: Revertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant: et locutus est eis secundum consilium iuvenum dicens. Pater meus aggravavit iugum vestrum: ego autem addam iugo vestro. Pater meus cecidit vos flagellis, et ego cedam vos scorpionibus. Et non acquievit rex populo, quoniam aversatus fuerat eum dominus, ut suscitaret verbum suum quod locutus fuerat in manu Achie Silonite ad Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex, respondit ei dicens. Que nobis pars in David? vel que hereditas in filio Ysai? Vade in tabernacula tua Israel: nunc vide domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel quicumque habitabant in civitatibus Iuda, regnavit Roboam. Misit ergo rex Roboam Aduram qui erat super tributa: et lapidavit eum omnis Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum: et fugit in Ierusalem. Recessitque Israel a domo David usque in presentem diem.

XXIIII

Factum est autem cum audisset omnis Israel quod reversus esset Ieroboam, miserunt et vocaverunt eum congregato cetu: et constituerunt regem super omnem Israel. Nec secutus est quisquam domum David preter tribum Iuda solam. Venit autem Roboam Ierusalem, et congregavit universam domum Iuda et tribum Beniamin centum octoginta milia electorum virorum et bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel: et reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

XXV

Factus est autem sermo domini ad Semeiam virum dei dicens. Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad omnem domum Iuda et Beniamin, et reliquos de populo dicens. Hec dicit dominus. Non ascendetis, nec bellabitis contra fratres vestros filios Israel. Revertatur vir in domum suam. A me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem domini: et reversi sunt de itinere, sicut eis preceperat dominus.

XXVI

Edificavit autem Ieroboam Sichem in monte Ephraim, et habitavit ibi. Et egressus inde: edificavit Phanuel. Dixitque Ieroboam in corde suo. Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo domini in Ierusalem; et convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda. Interficientque me: et revertentur ad eum. Et excogitato consilio: fecit duos vitulos aureos. Et dixit eis. Nolite ultra ascendere Ierusalem. Ecce dii tui qui eduxerunt te Israel de terra Egypti. Posuitque unum in Bethel: et alterum in Dan. Et factum est verbum hoc in peccatum. Ibat autem populus: ad adorandum vitulum usque in Dan. Et fecit phana in excelsis: et sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi. Constituitque diem sollempnem in mense octavo quinta decima die mensis, in similitudinem sollempnitatis que celebrabatur in Iuda. Et ascendens altare similiter fecit in Bethel: ut immolaret vitulis quos fabricatus fuerat. Constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum que fecerat. Et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel quinta decima die mensis octavi, quem finxerat de corde suo: et fecit sollempnitatem filiis Israel: et ascendit super altare ut adoleret incensum.

13\. Et ecce vir dei venit de Iuda in sermone domini in Bethel, Ieroboam stante super altare, et thus iaciente, et exclamavit contra altare in sermone domini et ait. Altare altare. Hec dicit dominus. Ecce filius nascetur domui David Iosias nomine, et immolabit super te sacerdotes excelsorum qui nunc in te thura succendunt, et ossa hominum incendet super te. Deditque in illa die signum dicens. Hoc erit signum quod locutus est dominus. Ecce altare scindetur et effundetur cinis qui in eo est.

XXVII

Cumque audisset rex sermonem hominis dei quem inclamaverat contra altare in Bethel: extendit manum suam de altari dicens. Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est: et effusus cinis de altari, iuxta signum quod predixerat vir dei in sermone domini. Et ait rex ad virum dei. Deprecare faciem domini dei tui: et ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir dei faciem domini: et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad virum dei. Veni mecum domum ut prandeas: et dabo tibi munera. Responditque vir dei ad regem. Si dederis mihi mediam partem domus tue, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto. Sic enim mandatum est michi in sermone domini precipientis. Non comedas

panem neque bibas aquam. nec reverteris per viam qua venisti. Abiit ergo per viam aliam. et non est reversus per iter quo venerat in bethel.

XXVIII. Propheta autem quidam senex habitabat in bethel ad quem venerunt filii sui et narraverunt ei omnia opera que fecerat vir dei illa die in bethel. et verba que locutus fuerat ad regem narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eorum. Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir dei. qui venerat de iuda. Et ait filiis suis. Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent: ascendit et abiit post virum dei. et invenit eum sedentem subtus terebintum. Et ait illi. Tune es vir dei qui venisti de iuda? Respondit ille. Ego sum. Dixit ad eum. Veni mecum domum ut comedas panem. Qui ait. Non possum reverti. neque venire tecum. nec comedam panem nec bibam aquam in loco isto: quia locutus est dominus ad me in sermone domini dicens. Non comedes panem et non bibes aquam ibi: nec reverteris per viam qua ieris. Qui ait illi. Et ego propheta sum similis tui. et angelus locutus est mihi in sermone domini dicens. Reduc eum tecum in domum tuam et comedat panem et bibat aquam. Fefellit eum. et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius et bibit aquam. Cumque sederent ad mensam, factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum. Et exclamavit ad virum dei qui venerat de iuda dicens. Hec dicit dominus. Quia non obediens fuisti ori domini et non custodisti mandatum quod precepit tibi dominus deus tuus. et reversus es et comedisti panem et bibisti aquam in loco in quo precepit tibi ne comederes panem neque biberes aquam. non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. Cumque comedisset et bibisset: stravit asinum suum prophete quem reduxerat. Qui cum abisset. invenit eum leo in via. et occidit. Et erat cadaver eius proiectum in itinere. Asinus autem stabat iuxta illum. et leo stabat iuxta cadaver. Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver proiectum in via. et leonem stantem iuxta cadaver. Et venerunt et divulgaverunt in civitate in qua propheta senex ille habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de via: ait. Vir dei est. qui inobediens fuit ori domini. et tradidit eum dominus leoni et confregit eum et occidit. iuxta verbum domini quod locutus est ei.

XXIX. Dixitque ad filios suos. Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent et ille abisset: invenit cadaver eius proiectum in via. et asinum et leonem stantes iuxta cadaver. Non comedit leo de cadavere: nec lesit asinum. Tulit ergo propheta cadaver viri dei. et posuit illud super asinum. et reversus intulit in civitatem prophete senis ut plangeret eum. Et posuit cadaver eius in sepulchro suo. et planxerunt eum. Heu heu mi frater. Cumque planxissent eum dixit ad filios suos. Cum mortuus fuero: sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est. Iuxta ossa eius: ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo quem predixit in sermone domini contra altare quod est in bethel. et contra omnia fana excelsorum que sunt in urbibus samarie.

XXX. Post hec verba non est reversus ieroboam de via sua pessima. sed econtrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat implebat manum suam. et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam peccavit domus ieroboam. et eversa est. et deleta de superficie terre.

14. In tempore illo egrotavit abia filius ieroboam. Dixitque ieroboam uxori sue. Surge et commuta habitum ne cognoscaris quod sis uxor ieroboam. et vade in silo ubi est ahia propheta qui locutus est mihi quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque tecum in manu tua decem panes et crustulam et vas mellis. et vade ad illum. Ipse indicabit tibi quid eventurum sit huic puero. Fecit ut dixerat uxor ieroboam. et consurgens abiit in silo. et venit in domum ahie. At ille non poterat videre. quia caligaverunt oculi eius pre senectute. Dixit autem dominus ad ahiam. Ecce uxor ieroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui egrotat. hec et hec loqueris ei. Cum ergo intraret illa. et dissimularet se esse que erat. audivit ahias sonitum pedum eius introeuntis per ostium. et ait. Ingredere uxor ieroboam. Quare aliam te simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus deus israel. Quia exaltavi te de medio populi. et dedi te ducem super populum meum israel. et scidi regnum domus david et dedi illud tibi. et non fuisti sicut servus meus david qui custodivit mandata mea. et secutus est me in toto corde suo. faciens quod placitum esset in conspectu meo. sed operatus es male super omnes qui fuerunt ante te. et fecisti tibi deos alienos et conflatiles. ut me ad iracundiam provocares. me autem proiecisti post tergum tuum. idcirco ecce ego inducam mala super domum ieroboam. et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem. et clausum et novissimum in israel. et mundabo reliquias domus ieroboam sicut mundari solet fimus usque ad purum. Qui mortui fuerint de ieroboam in civitate: comedent eos canes. Qui autem mortui fuerint in agro. vorabunt eos aves celi. quia dominus locutus est. Tu igitur surge et vade in domum tuam: et in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer. et planget eum omnis israel et sepeliet. Iste enim solus inferetur de ieroboam in sepulchrum: quia inventus est super eo sermo bonus a domino deo israel in domo ieroboam. Constituet autem sibi dominus regem super israel. qui percutiat domum ieroboam in hac die et in hoc tempore. Et percutiet eum dominus deus israel. sicut moveri solet arundo in aqua. Et evellet israel de terra bona hac quam dedit patribus eorum. Et ventilabit eos trans flumen. quia fecerunt sibi lucos ut irritarent dominum. Et tradet dominus deus israel propter peccata ieroboam. qui peccavit. et peccare fecit israel. Surrexit itaque uxor ieroboam et abiit. et venit in thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus puer mortuus est. et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis israel iuxta sermonem domini quem locutus est in manu servi sui ahie prophete. Reliqua autem verborum ieroboam. quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit: ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Dies autem quibus regnavit ieroboam. xx. et duo anni sunt. Et dormivit cum patribus suis: regnavitque nadab filius eius pro eo.

XXXI. Porro roboam filius salomonis. regnavit in iuda. Quadraginta et unius anni erat roboam cum regnare cepisset. et xvii. annis regnavit in ierusalem civitate quam elegit dominus. ut poneret nomen suum ibi ex omnibus tribubus israel. Nomen autem matris eius naama amanitis. Et fecit iuda malum coram domino. et irritaverunt eum super omnibus que fecerunt patres eorum. in peccatis eorum que peccaverunt. Edificaverunt enim et ipsi sibi aras. et statuas et lucos. super omnem collem excelsum. et subter omnem arborem frondosam. Sed et effeminati fuerunt in terra. feceruntque omnes abominationes gentium. quas attrivit dominus ante faciem filiorum israel.

II. In quinto autem anno regni roboam. ascendit sesac rex egypti in ierusalem. et tulit thesauros domus domini: et thesauros regios et universa diripuit. Scuta quoque aurea que fecerat salomon. pro quibus fecit rex roboam scuta erea. et tradidit ea in manu ducum scutariorum. et eorum qui excubabant ante hostium domus regis. Cumque ingrederetur rex in domum domini. portabant ea qui preeundi habebant officium. et postea reportabant ad armamentarium scutariorum. Reliqua autem sermonum roboam et omnia que fecit: ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. Fuitque bellum inter roboam et ieroboam. cunctis diebus. Dormivitque roboam cum patribus suis: et sepultus est cum eis in civitate david. Nomen autem

15. matris eius naama amanitis. et regnavit abia filius eius pro eo.

XXXII. Igitur in octavo decimo anno ieroboam filii nabath: regnavit abia super iudam. tribus annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius maacha. filia abessalom. Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui que fecerat ante eum. nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo sicut cor david patris eius. Sed propter david dedit ei dominus deus suus lucernam in ierusalem. ut suscitaret filium eius post eum. et staret ierusalem. eo quod fecisset david rectum in oculis domini. et non declinasset ab omnibus que preceperat ei cunctis diebus vite sue. excepto sermone urie ethei. At tamen bellum fuit inter roboam et ieroboam. omni tempore vite eius. Reliqua autem sermonum abie et omnia que fecit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Fuitque prelium inter abiam et inter ieroboam. Dormivitque abia cum patribus suis: et sepelierunt eum in civitate david. regnavitque asa filius eius pro eo.

XXXIII. In anno ergo vicesimo

ieroboam regis israel. regnavit asa rex iuda. et quadraginta et uno anno regnavit in ierusalem. Nomen matris eius maacha filia abessalom. Et fecit asa rectum ante conspectum domini. sicut david pater eius. Et abstulit effeminatos de terra. Purgavitque universas sordes idolorum que fecerant patres eius. insuper et maacha matrem suam amovit ne esset princeps in sacris priapi. et in luco eius quem consecraverat. Subvertitque specum eius. et confregit simulacrum turpissimum. et combussit in torrente cedron. excelsa autem non abstulit. Verumptamen cor asa perfectum erat cum domino deo. cunctis diebus suis. Et intulit ea que sanctificaverat pater suus. et voverat in domum domini. argentum. et aurum. et vasa. Bellum autem erat inter asa. et baasa regem israel. cunctis diebus eorum. Ascendit quoque baasa rex israel in iudam. et edificavit rama ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte asa regis iude. Tollens itaque asa omne argentum et aurum quod remanserat in thesauris domus domini. et in thesauris domus regie. dedit illud in manus servorum suorum. Et misit ad benadab filium tabremmon filii ezion. regem syrie qui habitabat in damasco dicens. Fedus est inter me et te. et inter patrem tuum et patrem meum. Ideo misi tibi munera. argentum et aurum. et peto ut venias et irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel. et recedat a me. Adquiescens benadab regi asa. misit principes exercitus sui in civitates israel. et percusserunt ahion. et dan et abel domum maacha. et universam cenneroth. omnem scilicet terram neptalim. Quod cum audisset baasa. intermisit edificare rama et reversus est in thersa. Rex autem asa nuntium misit in omnem iudam dicens. Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides rame et ligna eius. quibus edificaverat baasa. et extruxit de eis rex asa gaba beniamin et maspha. Reliqua autem omnium sermonum asa. et universe fortitudines eius. et cuncta que fecit. et civitates quas extruxit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. Verumtamen in tempore senectutis sue doluit pedes. Et dormivit cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david patris sui. regnavitque iosaphat filius eius pro eo.

XXXIIII. Nadab vero filius ieroboam regnavit super israel anno secundo asa regis iuda. regnavitque super israel duobus annis. et fecit quod malum est in conspectu domini. et ambulavit in viis patris sui. et in peccatis eius quibus peccare fecit israel. Insidiatus est autem ei baasa filius ahie de domo isachar. et percussit eum in gebethon. que est urbs philistinorum. Siquidem nadab. et omnis israel obsidebant gebethon. Interfecit illum ergo baasa in anno tertio asa regis iuda. et regnavit pro eo. Cumque regnasset. percussit omnem domum ieroboam. Non dimisit ne unam quidem animam de semine eius. donec deleret eum iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu servi sui ahie silonitis. propter peccata ieroboam que peccaverat. et quibus peccare fecerat israel. propter delictum quo irritaverat dominum deum israel. Reliqua autem sermonum nadab et omnia que operatus est. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Fuitque bellum inter asa et baasa regem israel cunctis diebus eorum.

XXXV. Anno tertio asa regis iude. regnavit baasa filius ahie super omnem israel in thersa. xx. et iiii. annis. Et fecit malum coram domino. ambulavitque in via ieroboam. et in peccatis eius quibus peccare fecit israel.

16. Factus est autem sermo domini ad hieu filium anani contra baasa dicens. Pro eo quod exaltavi te de pulvere. et posui ducem super populum meum israel. tu autem ambulasti in via ieroboam. et peccare fecisti populum meum israel. ut me irritares in peccatis eorum. ecce ego demetam posteriora baasa. et posteriora domus eius. Et faciam domum tuam sicut domum ieroboam filii nabath. Qui mortuus fuerit de baasa in civitate. comedent eum canes. Et qui mortuus fuerit ex eo in regione. comedent eum volucres celi. Reliqua autem sermonum baasa. et quecumque fecit et prelia eius, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Dormivit ergo baasa cum patribus suis sepultusque est in thersa. Et regnavit hela filius eius pro eo.

XXXVI. Cum autem in manu hieu filii anani prophete verbum domini factum esset contra baasa. et contra domum eius. et contra omne malum quod fecerat coram domino ad irritandum eum in operibus manuum suarum. ut fieret sicut domus ieroboam. ob hanc causam occidit eum. hoc est hieu filium anani prophetam.

XXXVII. Anno vicesimo sexto asa regis iuda regnavit hela filius baasa super israel in thersa duobus annis. et rebellavit contra eum servus suus zamri. dux medie partis equitum. Erat autem hela in thersa. bibens et temulentus in domo arsa prefecti thersa. Irruens ergo zamri percussit et occidit eum. anno vicesimo. vii. asae regis iude. et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius percussit omnem domum baasa. et non reliquit ex eo mingentem ad parietem. et propinquos et amicos eius. Delevitque zamri omnem domum baase. iuxta verbum domini quod locutus fuerat ad baasa in manu hieu prophete. propter universa peccata baasa. et peccata hela filii eius qui peccaverunt et peccare fecerunt israel. provocantes dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum hela et omnia que fecit. nonne scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. In anno. xx. et vii. ase regis regnavit zamri. vii. diebus. in thersa. Porro exercitus obsidebat gebethon urbem philistinorum. Cumque audisset rebellasse zamri et occidisse regem. fecit sibi omnis israel regem ambri qui erat princeps militie super israel in die illa in castris. Ascendit ergo ambri et omnis israel cum eo de gebethon. et obsidebant thersa. Videns autem zamri quod expugnanda esset civitas. ingressus est palatium. et succendit secum domum regiam. et mortuus est in peccatis suis que peccaverat, faciens malum coram domino et ambulans in via ieroboam. et in peccato eius quo fecit peccare israel. Reliqua autem sermonum zamri et insidiarum eius et tyrannidis, nonne scripta sunt in libro verborum dierum regum israel.

XXXVIII. Tunc divisus est populus israel in duas partes. media pars populi sequebatur thebni filium geneth ut constitueret eum regem. et media pars ambri. Prevaluit autem populus qui erat cum ambri populo qui sequebatur thebni filium geneth. Mortuusque est thebni. et regnavit ambri.

XXXIX. Anno tricesimo primo ase regis iude. regnavit ambri super israel. xii. annis. In thersa regnavit sex annis. Emitque montem samarie a somer duobus talentis argenti. et edificavit eum. vocavitque nomen civitatis quam extruxerat nomine somer. id est montem domini vel montem samarie. Fecit autem ambri malum in conspectu domini et operatus est nequiter super omnes qui fuerant ante eum. Ambulavitque in omni via ieroboam filii nabath. et in peccatis eius quibus peccare fecit israel. ut irritaret dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum ambri et prelia eius que gessit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel. Et dormivit ambri cum patribus suis. et sepultus est in samaria. regnavitque achab filius eius pro eo.

XL. Achab vero filius ambri regnavit super israel anno tricesimo et octavo ase regis iuda. Et regnavit achab filius ambri super israel in samaria. xx. et duobus annis. Et fecit achab filius ambri malum in conspectu domini. super omnes qui fuerunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis ieroboam filii nabath. insuper et duxit uxorem iezabel filiam methabaal regis sidoniorum. Et abiit et servivit baal et adoravit eum. Et posuit aram baal in templo baal quod edificaverat in samaria. et plantavit lucum. Et addidit achab in opere suo irritans dominum deum israel. super omnes reges qui fuerunt ante eum. In diebus illis edificavit ahihel de bethel iericho. In abiram primitivo suo fundavit eam, et in segub novissimo suo posuit portas eius. iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu iosue filii nun.

17. XLI. Et dixit helias thesbites de habitatoribus galaad ad achab. Vivit dominus deus israel in cuius conspectu sto. si erit annis his ros et pluvia, nisi iuxta oris mei verba. Et factum est verbum domini ad eum dicens. Recede hinc et vade contra orientem. et absconde in torrente charith qui est contra iordanem. et ibi de torrente bibes. corvisque precepi ut pascant te ibi. Abiit ergo

XLII

et fecit iuxta verbum domini. Cumque abisset sedit in torrente Carith qui est contra Iordanem. Corvi quoque deferebant panem et carnes mane, similiter panem et carnes vesperi, et bibebat de torrente. Post dies autem siccatus est torrens; non enim pluerat super terram. Factus est ergo sermo domini ad eum dicens: Surge et vade in Sarepta Sidoniorum et manebis ibi. Precepi enim ibi mulieri vidue ut pascat te. Surrexit et abiit in Sarepta Sidoniorum. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam dixitque ei: Da michi paululum aque in vase ut bibam. Cumque illa pergeret ut afferret, clamavit post tergum eius dicens: Affer michi obsecro et buccellam panis in manu tua. Que respondit: Vivit dominus deus tuus, quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in ydria, et paululum olei in lechito. En colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illud michi et filio meo ut comedamus et moriamur. Ad quam Helias ait: Noli timere, sed vade et fac sicut dixisti. Verumtamen michi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum et affer ad me; tibi autem et filio tuo facies postea. Hec autem dicit dominus deus Israel: Ydria farine non deficiet nec lechitus olei minuetur usque ad diem in qua daturus est dominus pluviam super faciem terre. Que abiit et fecit iuxta verbum Helie, et comedit ipse et illa et domus eius. Et ex illa die ydria farine non defecit, nec lechitus olei imminutus est, iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu Helie.

XLIII

Factum est autem post hec, egrotavit filius mulieris matrisfamilias, et erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad Heliam: Quid michi et tibi vir dei? Ingressus es ad me ut rememorarentur iniquitates mee et interficeres filium meum? Et ait ad eam: Da michi filium tuum. Tulitque eum de sinu illius et portavit in cenaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum. Et clamavit ad dominum et dixit: Domine deus meus, etiamne viduam apud quam ego utcumque sustentor afflixisti ut interficeres filium eius? Et expandit se atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad dominum et ait: Domine deus meus, revertatur oro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudivit dominus vocem Helie, et reversa est anima pueri intra eum et revixit. Tulitque Helias puerum et deposuit eum de cenaculo in inferiorem domum, et tradidit matri sue et ait illi: En vivit filius tuus. Dixitque mulier ad Heliam: Nunc in isto cognovi quoniam vir dei es tu, et verbum domini in ore tuo verum est.

XLIIII 18.

Post dies multos factum est verbum domini ad Heliam in anno tercio dicens: Vade et ostende te Achab, ut dem pluviam super faciem terre. Ivit ergo Helias ut ostenderet se Achab. Erat autem fames vehemens in Samaria. Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus sue. Abdias autem timebat dominum valde. Nam cum interficeret Iezabel prophetas domini, tulit ille centum prophetas et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis et pavit eos pane et aqua. Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum et in cunctas valles, si forte invenire possimus herbam et salvare equos et mulos, et non penitus iumenta intereant. Diviseruntque sibi regiones ut circuirent eas. Achab ibat per viam unam et Abdias per viam alteram seorsum. Cumque esset Abdias in via, Helias occurrit ei. Qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam et ait: Num tu es domine mi Helias? Cui ille respondit: Ego. Vade, dic domino tuo: Adest Helias. Et ille: Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me servum tuum in manu Achab ut interficiat me? Vivit dominus deus tuus, quia non est gens aut regnum quo non miserit dominus meus te requirens; et respondentibus cunctis: Non est hic, adiuravit regna singula et gentes eo quod minime reperireris. Et nunc tu dicis michi: Vade et dic domino tuo: Adest Helias. Cumque recessero a te, spiritus domini asportabit te in locum quem ego ignoro, et ingressus nuntiabo Achab, et non inveniens te interficiet me. Servus autem tuus timet dominum ab infantia sua. Numquid non indicatum est tibi domino meo quid fecerim cum interficeret Iezabel prophetas domini, quod absconderim de prophetis domini centum viros quinquagenos et quinquagenos in speluncis et pavi eos pane et aqua? Et nunc tu dicis: Vade et dic domino tuo: Adest Helias, ut interficiat me. Dixitque Helias: Vivit dominus exercituum ante cuius conspectum sto, quia hodie apparebo ei.

II

Abiit ergo Abdias in occursum Achab et indicavit ei. Venitque Achab in occursum Helie. Et cum vidisset eum, ait: Tune es ille qui conturbas Israel? Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis mandata domini et secuti estis Baalim. Verumtamen nunc mitte et congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos qui comedunt de mensa Iezabel. Misit Achab ad omnes filios Israel et congregavit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Helias ad omnem populum ait: Usquequo claudicatis in duas partes? Si dominus est deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. Et ait rursum Helias ad populum: Ego remansi propheta domini solus; prophete autem Baal quadringenti et quinquaginta viri sunt. Dentur nobis duo boves, et illi eligant sibi bovem unum et in frusta cedentes ponant super ligna, ignem autem non supponant; et ego faciam bovem alterum et imponam super ligna, ignemque non supponam. Invocate nomina deorum vestrorum, et ego invocabo nomen domini mei; et deus qui exaudierit per ignem, ipse sit deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio. Dixit ergo Helias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum et facite primi, quia vos plures estis, et invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis. Qui cum tulissent bovem quem dederat eis, fecerunt et invocabant nomen Baal de mane usque ad meridiem dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox nec qui responderet, transiliebantque altare quod fecerant. Cumque esset iam meridies, illudebat illis Helias dicens: Clamate voce maiore; deus enim est, et forsitan loquitur aut in diversorio est aut in itinere, aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo voce magna et incidebant se iuxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

III

Postquam autem transiit meridies, et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox neque aliquis respondebat nec attendebat orantes, dixit Helias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare domini quod destructum fuerat. Et tulit .xii. lapides iuxta numerum tribuum filiorum Iacob, ad quem factus est sermo domini dicens: Israel erit nomen tuum. Et edificavit lapidibus altare in nomine domini, fecitque aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. Et composuit ligna, divisitque per membra bovem et posuit super ligna, et ait: Implete .iiii. ydrias aqua et fundite super holocaustum et super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent et secundo, ait: Etiam tercio id ipsum facite. Feceruntque et tercio, et currebant aque circum altare, et fossa aqueductus repleta est.

XLV

Cumque iam tempus esset ut offerretur holocaustum, accedens Helias propheta ait: Domine deus Abraham et Ysaac et Israel, hodie ostende quia tu es deus Israel et ego servus tuus, et iuxta preceptum tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine, exaudi me, ut discat populus iste quia tu es dominus deus, et tu convertisti cor eorum iterum. Cecidit autem ignis a domino de celo et voravit holocaustum et ligna et lapides, pulverem quoque et aquam que erat in aqueductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam et ait: Dominus ipse est deus, dominus ipse est deus. Dixitque Helias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, et ne unus quidem fugiat ex eis. Quos cum comprehendissent, duxit eos Helias ad torrentem Cyson et interfecit eos ibi.

II

Et ait Helias ad Achab: Ascende, comede et bibe, quia sonus multe pluvie est. Ascendit Achab ut comederet et biberet. Helias autem ascendit in verticem Carmeli et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, et dixit ad puerum suum: Ascende et prospice contra mare. Qui cum ascendisset et contemplatus esset, ait: Non est quicquam. Et rursum ait illi: Revertere septem vicibus. In septima autem vice ecce

nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, et dic Achab: Iunge currum tuum et descende, ne occupet te pluvia. Cumque se verterent huc atque illuc, ecce caeli contenebrati sunt, et nubes, et ventus, et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Iezrahel. Et manus Domini facta est super Heliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Iezrahel.

19. Nuntiavit autem Achab Iezabel omnia quae fecerat Helias, et quomodo occidisset universos prophetas gladio. Misitque Iezabel nuntium ad Heliam, dicens: Haec mihi faciant dii, et haec addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.

XLVI

Timuit ergo Helias, et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas. Venitque in Bersabee Iuda, et dimisit ibi puerum suum. Et perrexit in desertum viam unius diei. Cumque venisset et sederet subter unam iuniperum, petivit animae suae ut moreretur, et ait: Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam; neque enim melior sum quam patres mei. Proiecitque se, et obdormivit in umbra iuniperi. Et ecce angelus Domini tetigit eum, et dixit illi: Surge et comede. Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aquae. Comedit ergo et bibit, et rursum obdormivit. Reversusque est angelus Domini secundo, et tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede; grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit et bibit, et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb.

XLVII

Cumque venisset illuc, mansit in spelunca. Et ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis, Helia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel; altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio, et derelictus sum ego solus, et quaerunt animam meam ut auferant eam. Et ait illi: Egredere, et sta in monte coram Domino. Et ecce Dominus transit, et spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio: non in commotione Dominus. Et post commotionem ignis: non in igne Dominus. Et post ignem sibilus aurae tenuis, ibi Dominus. Quod cum audisset Helias, operuit vultum suum pallio, et egressus stetit in ostio speluncae. Et ecce vox ad eum dicens: Quid agis hic, Helia? Et ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel; altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio, et derelictus sum ego solus, et quaerunt animam meam ut auferant eam. Et ait Dominus ad eum: Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum. Cumque perveneris illuc, unges Azahel regem super Syriam; et Ieu filium Namsi unges regem super Israel; Heliseum autem filium Saphat, qui est de Abelmaula, unges prophetam pro te. Et erit: quicumque fugerit gladium Azahel, occidet eum Ieu; et qui fugerit gladium Ieu, occidet eum Heliseus. Et derelinquam mihi in Israel septem milia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, et omne os quod non adoravit eum osculans manum.

XLVIII

Profectus ergo inde, repperit Heliseum filium Saphat arantem in duodecim iugis boum, et ipse in duodecim iugis boum arantibus unus erat. Cumque venisset Helias ad eum, misit pallium suum super illum. Qui statim relictis bobus cucurrit post Heliam, et ait: Osculer, oro te, patrem meum et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei: Vade, et revertere; quod enim meum erat, feci tibi. Reversus autem ab eo, tulit par boum et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt. Consurgensque abiit, et secutus est Heliam, et ministrabat ei.

XLIX

20. Porro Benadab rex Syriae congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos et currus; et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam. Mittensque nuntios ad Achab regem Israel in civitatem, ait: Haec dicit Benadab: Argentum tuum et aurum tuum meum est, et uxores tuae et filii tui optimi mei sunt. Responditque rex Israel: Iuxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego et omnia mea. Revertentesque nuntii dixerunt: Haec dicit Benadab, qui misit nos ad te: Argentum tuum et aurum tuum et uxores tuas et filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam et domum servorum tuorum, et omne quod eis placuerit ponent in manibus suis et auferent. Vocavit autem rex Israel omnes seniores terrae, et ait: Animadvertite et videte quoniam insidietur nobis. Misit enim ad me pro uxoribus meis et filiis, et pro argento et auro, et non abnui. Dixeruntque omnes maiores natu et universus populus ad eum: Non audias, neque acquiescas illi. Respondit itaque nuntiis Benadab: Dicite domino meo regi: Omnia propter quae misisti ad me servum tuum in initio faciam; hanc autem rem facere non possum. Reversique nuntii retulerunt ei. Qui remisit, et ait: Haec faciant mihi dii, et haec addant, si suffecerit pulvis Samariae pugillis omnis populi qui sequitur me. Et respondens rex Israel ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus aeque ut discinctus.

L

Factum est autem, cum audisset Benadab verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis, et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam. Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel ait ei: Haec dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam; ecce ego tradam eam in manu tua hodie, ut scias quia ego sum Dominus. Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Haec dicit Dominus: Per pedisequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet praeliari? Et ille dixit: Tu. Recensuit ergo pueros principum provinciarum, et repperit numerum ducentorum triginta duorum. Et post eos recensuit populum, omnes filios Israel, septem milia. Et egressi sunt meridie. Benadab autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant. Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misit itaque Benadab, qui nuntiaverunt ei dicentes: Viri egressi sunt de Samaria. At ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos; sive ut praelientur, vivos eos capite. Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus sequebatur; et percussit unusquisque virum qui contra se venerat. Fugeruntque Syri, et persecutus est eos Israel. Fugit quoque Benadab rex Syriae in equo cum equitibus suis. Nec non et egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna.

Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare, et scito, et vide quid facias; sequenti enim anno rex Syriae ascendet contra te. Servi vero regis Syriae dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt nos; sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos. Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis; et instaura numerum militum qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et currus secundum currus quos ante habuisti; et pugnabimus contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, et fecit ita.

LI

Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadab Syros, et ascendit in Aphech ut pugnaret contra Israel. Porro filii Israel recensiti sunt, et accepta cibaria profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum; Syri autem repleverunt terram. Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Haec dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus. Dirigebantque septem diebus ex adverso hi atque illi acies; septima autem die commissum est bellum. Percusseruntque filii Israel de Syris centum milia peditum in die una. Fugerunt autem qui remanserant in Aphech, in civitatem; et cecidit murus super viginti septem milia hominum qui remanserant. Porro Benadab fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum.

LII

Dixeruntque ei servi sui: Ecce audivimus quod reges domus Israel clementes sint; ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel; forsitan salvabit animas nostras. Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadab dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine, et festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt: Vivit frater tuus

Benadab. Et dixit eis: Ite et adducite eum. Egressus est ergo ad eum Benadab, et levavit eum in currum suum. Qui dixit ei: Civitates quas tulit pater meus a patre tuo reddam, et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego foederatus recedam a te. Pepigit ergo foedus, et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo atque percussit. Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum et vulneravit. Abiit ergo propheta, et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad proeliandum comminus. Cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decrevisti. At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel quod esset de prophetis. Qui ait ad eum: Haec dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur rex Israel in domum suam audire contemnens, et furibundus venit in Samariam.

21 Post verba autem haec, tempore illo vinea erat Naboth Iezrahelitae, quae erat in Iezrahel, iuxta palatium Achab regis Samariae. Locutus est ergo Achab ad Naboth dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est et prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem, aut si tibi commodius putas, argenti pretium quanto digna est dabo. Cui respondit Naboth: Propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi. Venit ergo Achab in domum suam indignans et frendens super verbo quod locutus fuerat ad eum Naboth Iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum avertit faciem suam ad parietem, et non comedit panem. Ingressa est autem ad eum Iezabel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc unde anima tua contristata est? Et quare non comedis panem? Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Iezrahelitae et dixi ei: Da mihi vineam tuam accepta pecunia, aut si tibi placet dabo tibi vineam pro ea. Et ille ait: Non do tibi vineam meam. Dixit ergo Iezabel uxor eius ad eum: Grandis auctoritatis es, et bene regis regnum Israel. Surge et comede panem, et aequo esto animo; ego dabo tibi vineam Naboth Iezrahelitae. Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, et signavit eas anulo eius, et misit ad maiores natu et ad optimates qui erant in civitate eius et habitabant cum Naboth. Litterarum autem erat ista sententia: Praedicate ieiunium, et sedere facite Naboth inter primos populi, et submittite duos viros filios Belial contra eum, et falsum testimonium dicant: Benedixit Naboth Deum et regem. Et educite eum et lapidate, sicque moriatur. Fecerunt ergo cives eius maiores natu et optimates qui habitabant cum eo in urbe, sicut praeceperat eis Iezabel, et sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos. Praedicaverunt ieiunium, et sedere fecerunt Naboth inter primos populi, et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum. Et illi scilicet ut viri diabolici dixerunt contra eum. Et illi scilicet ut viri diabolici dixerunt contra eum testimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum et regem. Quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, et lapidibus interfecerunt. Miseruntque ad Iezabel dicentes: Lapidatus est Naboth et mortuus est. Factum est autem cum audisset Iezabel lapidatum Naboth et mortuum, locuta est ad Achab: Surge, posside vineam Naboth Iezrahelitae, qui noluit tibi acquiescere et dare eam accepta pecunia; non enim vivit Naboth, sed mortuus est. Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit et descendebat in vineam Naboth Iezrahelitae ut possideret eam. Factus est igitur sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Surge, descende in occursum Achab regis Israel qui est in Samaria; ecce ad vineam Naboth descendit ut possideat eam. Et loqueris ad eum dicens: Haec dicit Dominus: Occidisti, insuper et possedisti. Et post haec addes: Haec dicit Dominus: In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque tuum sanguinem. Et ait Achab ad Heliam: Num invenisti me inimicum tuum? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus es ut faceres malum in conspectu Domini. Ecce ego inducam super te malum, et demetam posteriora tua, et interficiam de Achab mingentem ad parietem, et clausum et ultimum in Israel. Et dabo domum tuam sicut domum Ieroboam filii Nabath, et sicut domum Baasa filii Ahia, quia egisti ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti Israel. Sed et de Iezabel locutus est Dominus dicens: Canes comedent Iezabel in agro Iezrahel. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes; si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres caeli. Igitur non fuit alter talis ut Achab, qui venundatus est ut faceret malum in conspectu Domini; concitavit enim eum Iezabel uxor sua. Et abominabilis effectus est, in tantum ut sequeretur idola quae fecerant Amorrei, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel. Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque et dormivit in sacco, et ambulabat demisso capite. Factus est autem sermo Domini ad Heliam Thesbiten dicens: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filii sui inferam malum domui eius.

22 Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam et Israel. In anno autem tertio descendit Iosaphat rex Iuda ad regem Israel. Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis quod nostra sit Ramoth Galaad, et neglegimus tollere eam de manu regis Syriae? Et ait ad Iosaphat: Venies mecum ad proeliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita et tu; populus meus et populus tuus unum sunt, et equites mei equites tui. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Quaere, oro te, hodie sermonem Domini. Congregavit ergo rex Israel prophetas quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, et dabit eam Dominus in manu regis. Dixit autem Iosaphat: Num est hic propheta Domini quispiam, ut interrogemus per eum? Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir unus per quem possimus interrogare Dominum, sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum sed malum, Micheas filius Iemla. Cui Iosaphat ait: Ne loquaris ita, rex. Vocavit ergo rex Israel eunuchum quendam, et ait ei: Festina adducere Micheam filium Iemla. Rex autem Israel et Iosaphat rex Iuda sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area iuxta ostium portae Samariae, et universi prophetae prophetabant in conspectu eorum. Fecit quoque sibi Sedechias filius Chanaan cornua ferrea, et ait: Haec dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam. Omnesque prophetae similiter prophetabant dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prospere, et tradet Dominus in manu regis inimicos eius. Nuntius vero qui ierat ut vocaret Micheam locutus est ad eum dicens: Ecce sermones prophetarum uno ore bona regi praedicant; sit ergo et sermo tuus similis eorum, et loquere bona. Cui Micheas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michea, ire debemus in Ramoth Galaad ad proeliandum, an cessare? Cui respondit ille: Ascende et vade prospere, et tradet Dominus in manu regis. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adiuro te, ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine Domini. Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus quasi oves non habentes pastorem. Et ait Dominus: Non habent dominum isti; revertatur unusquisque in domum suam in pace. Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum? Ille vero addens ait: Propterea audi sermonem Domini. Vidi Dominum

Propterea hoc dicit dominus

sedentem super solium suum. et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris. Et ait dominus. Quis decipiet achab regem israhel ut ascendat et cadat in ramoth galaad? Et dixit unus verba huiuscemodi. et alius aliter. Egressus est autem spiritus. et stetit coram domino et ait. Ego decipiam illum. Cui locutus est dominus. In quo? Et ille ait. Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit dominus. Decipies et prevalebis. egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et dominus locutus est malum contra te. Accessit autem sedechias filius chanaana et percussit micheam in maxillam et dixit. Me ergo dimisit spiritus domini. et locutus est tibi? Et ait micheas. Visurus es in die illa. quando ingredieris cubiculum intra cubiculum ut abscondaris. Et ait rex israhel. Tollite micheam et maneat apud amon principem civitatis. et apud ioas filium amalech. et dicite eis. Hec dicit rex. Mittite virum istum in carcerem et sustentate eum pane tribulationis. et aqua angustie. donec revertar in pace. Dixitque micheas. Si reversus fueris in pace. non est locutus dominus in me. Et ait. Audite populi omnes.

LVI

Ascendit itaque rex israhel et iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixitque rex israhel ad iosaphat. Sume arma et ingredere prelium et induere vestibus meis. Porro rex israhel mutavit habitum et ingressus est bellum. Rex autem syrie preceperat principibus curruum .xxx. ii. dicens. Non pugnabitis contra minorem et maiorem quempiam nisi contra regem israhel solum. Cum ergo vidissent principes curruum iosaphat suspicati sunt quod ipse esset rex israhel. et impetu facto pugnabant contra eum. Et exclamavit iosaphath. Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex israhel. et cessaverunt ab eo. Unus autem quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens et casu percussit regem israhel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurige suo. Verte manum tuam et eice me de exercitu. quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo prelium in die illa. et rex israhel stabat in curru suo contra syros. et mortuus est vespere. Fluebat autem sanguis plage in sinum currus. et preco personuit in universo exercitu antequam sol occumberet dicens. Unusquisque revertatur in civitatem. et in terram suam. Mortuus est autem rex. et perlatus est in samariam. Sepelieruntque regem in samaria et laverunt currum in piscina samarie. et linxerunt canes sanguinem eius. et habenas laverunt iuxta verbum domini quod locutus fuerat. Reliqua autem verborum achab et universa que fecit. et domus eburnee quam edificavit. cunctarumque urbium quas extruxit nonne scripta sunt in libro verborum dierum regum israhel? Dormivit ergo achab cum patribus suis. et regnavit ochozias filius eius pro eo.

LVII

Iosaphath vero filius asa regnare ceperat super iudam anno quarto achab regis israhel; .xxxv. annorum erat cum regnare cepisset. et .xxv. annos regnavit in ierusalem. Nomen matris eius azuba. filia salai. Et ambulavit in via omni asa patris sui et non declinavit ex ea. Fecitque quod rectum est in conspectu domini. verumtamen excelsa non abstulit. adhuc enim populus sacrificabat. et adolebat incensum in excelsis. Pacemque habuit iosaphath cum rege israhel. Reliqua autem verborum iosaphath et opera eius que gessit et prelia. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Sed et reliquias effeminatorum qui remanserant in diebus asa patris eius. abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in edom. Rex vero iosaphath fecerat classes in mari que navigarent in ophir propter aurum. et ire non potuerunt. quia confracte sunt in asiongaber. Tunc ait ochozias filius achab ad iosaphath. Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. et noluit iosaphath. Dormivitque cum patribus suis. et sepultus est cum eis in civitate david patris sui. regnavitque ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius achab regnare ceperat super israhel in samaria. anno .xvii. iosaphath regis iuda. regnavitque super israhel duobus annis. et fecit malum in conspectu domini et ambulavit in via patris sui. et matris sue. et in via ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. Servivit quoque baal et adoravit eum. et irritavit dominum deum israhel iuxta omnia que fecerat pater eius. Prevaricatus est autem moab in israhel postquam mortuus est achab.

Explicit malachim id est regum liber .III. Incipit malachim liber regum .IIII.

CECIDIT OCHOZIAS PER CANCELLOS cenaculi sui quod habebat in samaria. et egrotavit. Misitque nuntios dicens ad eos. Ite consulite beelzebub deum accaron: utrum vivere queam de infirmitate mea hac. Angelus autem domini locutus est ad heliam thesbiten dicens. Surge ascende in occursum nuntiorum regis samarie. et dices ad eos. Numquid non est deus in israhel. ut eatis ad consulendum beelzebub deum accaron? Quam ob rem hec dicit dominus. De lectulo super quem ascendisti non descendes. sed morte morieris. Et abiit helias. Reversique sunt nuntii ad ochoziam. Qui dixit eis. Quare reversi estis? At illi responderunt ei. Vir occurrit nobis. et dixit ad nos. Ite et revertimini ad regem qui misit vos: et dicetis ei. Hec dicit dominus. Numquid quia non erat deus in israhel. mittis ut consulatur beelzebub deus accaron? Ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes. sed morte morieris. Qui dixit eis. Cuius figure et habitus est vir qui occurrit vobis. et locutus est verba hec? At illi dixerunt. Vir pilosus. et zona pellicia accinctus renibus. Qui ait. Helias thesbites est. Misitque ad eum quinquagenarium principem. et .l. qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum. sedentique in vertice montis ait. Homo dei: rex precepit ut descendas. Respondensque helias dixit quinquagenario. Si homo dei sum: descendat ignis e celo. et devoret te. et .l. tuos. Descendit itaque ignis e celo et devoravit eum. et .l. qui erant cum eo. Rursum misit ad eum principem quinquagenarium alterum. et .l. cum eo. Qui locutus est illi. Homo dei: hec dicit rex. Festina descende. Respondens helias ait. Si homo dei ego sum: descendat ignis de celo. et devoret te. et .l. tuos. Descendit ergo ignis dei de celo et devoravit illum. et .l. eius. Iterum misit principem quinquagenarium tertium. et .l. qui erant cum eo. Qui cum venisset. curvavit genua sua contra heliam. et precatus est eum. et ait. Homo dei. noli despicere animam meam et animam servorum tuorum qui mecum sunt. Ecce descendit ignis e celo et devoravit duos principes quinquagenarios primos. et quinquagenos qui erant cum eis. Sed nunc obsecro ut miserearis anime mee. Locutus est autem angelus domini ad heliam dicens. Descende cum eo. ne timeas. Surrexit ergo et descendit cum eo ad regem. et locutus est ei. Hec dicit dominus. Quia misisti nuntios ad consulendum beelzebub deum accaron. quasi non esset deus in israhel a quo posses interrogare sermonem. ideo de lectulo super quem ascendisti non descendes. sed morte morieris. Mortuus est ergo iuxta sermonem domini quem locutus est helias. et regnavit ioram frater eius pro eo. anno secundo ioram filii iosaphath

regis Iude. Non enim habebat filium. Reliqua autem verborum Ochozie que operatus est, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Israel?

LIX. 2. Factum est autem cum levare vellet Dominus Heliam per turbinem in celum, ibant Helias et Heliseus de Galgalis. Dixitque Helias ad Heliseum: Sede hic, quia Dominus misit me usque Bethel. Cui ait Heliseus: Vivit Dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel, egressi sunt filii prophetarum qui erant in Bethel ad Heliseum et dixerunt ei: Numquid nosti quia hodie Dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Ego novi. Silete. Dixit autem Helias ad Heliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Iericho. Et ille ait: Vivit Dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Iericho, accesserunt filii prophetarum qui erant in Iericho ad Heliseum et dixerunt ei: Numquid nosti quia hodie tollet Dominus dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi. Silete. Dixit autem ei Helias: Sede hic, quia Dominus misit me ad Iordanem. Qui ait: Vivit Dominus et vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter, et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt, qui et steterunt e contra, a longe. Illi autem ambo stabant super Iordanem. Tulitque Helias pallium suum et involvit illud et percussit aquas, que divise sunt in utramque partem, et transierunt ambo per siccum. Cumque transissent, Helias dixit ad Heliseum: Postula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Heliseus: Obsecro ut fiat duplex spiritus tuus in me. Qui respondit: Rem difficilem postulasti; attamen si videris me quando tollar a te, erit quod petisti. Si autem non videris, non erit. Cumque pergerent et incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque. Et ascendit Helias per turbinem in celum. Heliseus autem videbat et clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque vestimenta sua et scidit illa in duas partes. Et levavit pallium Helie quod ceciderat ei. Reversusque stetit super ripam Iordanis, et pallio Helie quod ceciderat ei percussit aquas, et non sunt divise. Et dixit: Ubi est Deus Helie etiam nunc? Percussitque aquas, et divise sunt huc atque illuc, et transiit Heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui erant in Iericho de contra, dixerunt: Requievit spiritus Helie super Heliseum. Et venientes in occursum eius, adoraverunt eum proni in terram. Dixeruntque illi: Ecce cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes qui possunt ire et querere dominum tuum, ne forte tulerit eum spiritus Domini et proiecerit eum in uno montium aut in una vallium. Qui ait: Nolite mittere. Coegeruntque eum donec acquiesceret et diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros. Qui cum quesissent tribus diebus, non invenerunt. Et reversi sunt ad eum. At ille habitabat in Iericho. Dixitque eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

LX. Dixerunt quoque viri civitatis ad Heliseum: Ecce habitatio civitatis huius optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis; sed aque pessime sunt et terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas novum et mittite in illud sal. Qui cum attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illud sal et ait: Hec dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit ultra in eis mors neque sterilitas. Sanate sunt ergo aque usque ad diem hanc, iuxta verbum Helisei quod locutus est. Ascendit autem inde Bethel.

LXI. Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate et illudebant ei dicentes: Ascende, calve; ascende, calve. Qui cum respexisset, vidit eos et maledixit eis in nomine Domini. Egressique sunt duo ursi de saltu et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. Abiit autem inde in montem Carmeli, et inde reversus est Samariam.

3. Ioram vero filius Achab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo Iosaphath regis Iude. Regnavitque duodecim annis, et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus et mater. Tulit enim statuas Baal quas fecerat pater eius. Verumtamen in peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel adhesit, nec recessit ab eis.

LXII. Porro Mesa rex Moab nutriebat pecora multa, et solvebat regi Israel centum milia agnorum et centum milia arietum cum velleribus suis. Cumque mortuus fuisset Achab, prevaricatus est fedus quod habebat cum rege Israel. Egressus est igitur rex Ioram in die illa de Samaria, et recensuit universum Israel. Misitque ad Iosaphath regem Iude dicens: Rex Moab recessit a me. Veni mecum contra Moab ad prelium. Qui respondit: Ascendam. Qui meus est, tuus est; populus meus, populus tuus; et equi mei, equi tui. Dixitque: Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per desertum Idumee. Perrexerunt igitur rex Israel et rex Iude et rex Edom, et circuierunt per viam septem dierum. Nec erat aqua exercitui et iumentis que sequebantur eos. Dixitque rex Israel: Heu, heu, heu. Congregavit nos Dominus tres reges ut traderet in manu Moab. Et ait Iosaphath: Estne hic propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: Est hic propheta Heliseus filius Saphath, qui fundebat aquas super manus Helie. Et ait Iosaphath: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel et Iosaphath rex Iude et rex Edom. Dixit autem Heliseus ad regem Israel: Quid mihi et tibi est? Vade ad prophetas patris tui et matris tue. Et ait illi rex Israel: Quare congregavit Dominus tres reges hos ut traderet eos in manu Moab? Dixit autem Heliseus: Vivit Dominus exercituum in cuius conspectu sto, quod si non vultum Iosaphath regis Iude erubescerem, nec attendissem quidem te nec respexissem. Nunc autem adducite mihi psaltem. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini, et ait: Hec dicit Dominus: Facite alveum torrentis huius fossas et fossas. Hec enim dicit Dominus: Non videbitis ventum neque pluviam, et alveus iste replebitur aquis, et bibetis vos et familie vestre et iumenta vestra. Parumque hoc est in conspectu Domini; insuper tradet etiam Moab in manus vestras. Et percutietis omnem civitatem munitam et omnem urbem electam, et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, et ecce aque veniebant per viam Edom, et repleta est terra aquis. Universi autem Moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper, et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes, et orto iam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabite e contra aquas rubras quasi sanguinem. Dixeruntque: Sanguis est gladii. Pugnaverunt reges contra se, et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam, Moab. Perrexeruntque in castra Israel. Porro surgens Israel percussit Moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant et percusserunt Moab, et civitates destruxerunt, et omnem agrum optimum miserunt singuli lapides et repleverunt, et universos fontes aquarum obturaverunt, et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis, et magna ex parte percussa. Quod cum vidisset rex Moab, prevaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium ut irrumperent ad regem Edom, et non potuerunt. Arripiensque filium suum primogenitum qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum. Et facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam.

4. LXIII. Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad Heliseum dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens Dominum. Et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit Heliseus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea nisi parum olei quo ungar. Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, et ingredere et claude ostium tuum cum intrinsecus fueris tu et filii tui, et mitte inde in omnia vasa hec; et cum plena fuerint, tolles. Iuit itaque mulier et clausit ostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa, et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit

IIII

Non habeo. Scmque olei. Venit autem illa et indicavit homini dei. Et ille ait: Vade, vende oleum, et redde creditori tuo. Tu autem et filii tui vivite de reliquo.

LXIIII

Facta est autem quaedam dies, et transiebat Heliseus per Sunam. Erat autem ibi mulier magna, quae tenuit eum ut comederet panem. Cumque frequenter inde transiret, divertebat ad eam ut comederet panem. Quae dixit ad virum suum: Animadverto quod vir dei sanctus est hic, qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo cenaculum parvum, et ponamus ei in eo lectulum et mensam et sellam et candelabrum, ut cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est ergo dies quaedam, et veniens divertit in cenaculum, et requievit ibi. Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitem hanc. Qui cum vocasset eam, et illa stetisset coram eo, dixit ad puerum: Loquere ad eam: Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium, et vis ut loquar regi sive principi militiae? Quae respondit: In medio populi mei habito. Et ait: Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quaeras, filium enim non habet, et vir eius senex est. Praecepit itaque ut vocaret eam. Quae cum vocata fuisset et stetisset ad ostium, dixit ad eam: In tempore isto et in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa respondit: Noli quaeso domine mi vir dei, noli mentiri ancillae tuae. Et concepit mulier, et peperit filium in tempore et in hora eadem qua dixerat Heliseus. Crevit autem puer. Et cum esset quaedam dies, et egressus isset ad patrem suum ad messores, ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle et duc eum ad matrem suam. Qui cum tulisset et adduxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, et mortuus est. Ascendit autem illa et collocavit eum super lectulum hominis dei, et clausit ostium, et egressa vocavit virum suum et ait: Mitte mecum obsecro unum de pueris et asinam, ut excurram usque ad hominem dei et revertar. Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt kalendae neque sabbatum. Quae respondit: Vadam. Stravitque asinam, et praecepit puero: Mina, propera, nec mihi moram facias in eundo; et hoc age quod praecipio tibi. Profecta est igitur, et venit

VII

ad virum dei in montem Carmeli. Cumque vidisset eam vir dei e contra, dixit ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occursum eius et dic ei: Recte ne agitur circa te et circa virum tuum et circa filium tuum? Quae respondit: Recte. Cumque venisset ad virum dei in montem, apprehendit pedes eius, et accessit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo dei: Dimitte illam; anima enim eius in amaritudine est, et dominus celavit a me et non indicavit mihi. Quae dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? Numquid non dixi tibi: Ne illudas me? At ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, et tolle baculum meum in manu tua et vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum; et si salutaverit te quispiam, non respondeas illi; et pones baculum meum super faciem pueri. Porro mater pueri ait: Vivit dominus et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo et secutus est eam. Giezi autem praecesserat eos, et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat ei vox neque sensus. Reversusque est in occursum eius, et nuntiavit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus est ergo Heliseus domum, et ecce puer iacebat mortuus in lectulo eius. Ingressusque clausit ostium super se et super puerum, et oravit ad dominum. Et ascendit et incubuit super puerum, et posuit os suum super os eius, et oculos suos super oculos eius, et manus suas super manus eius, et incurvavit se super eum. Et calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulavit in domo semel huc atque illuc, et ascendit et incubuit super eum. Et oscitavit puer septies, aperuitque oculos. Et ille vocavit Giezi et dixit ei: Voca Sunamitem hanc. Quae vocata ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. Venit illa et corruit ad pedes eius, et adoravit super terram. Tulitque filium suum et egressa est. Et Heliseus reversus est in Galgala.

LXV

Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo. Dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, et coque pulmentum filiis prophetarum. Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes. Invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colocynthidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti; nesciebat enim quid esset. Infuderunt ergo sociis ut comederent. Cumque gustassent de coctione, exclamaverunt dicentes: Mors in olla, vir dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Cumque tulissent, misit in ollam et ait: Infunde turbae et comedant. Et non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla.

LXVI

Vir autem quidam venit de Baalsalisa, deferens viro dei panes primitiarum, xx. panes hordeaceos et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo ut comedat. Responditque ei minister eius: Quantum est hoc ut apponam coram centum viris? Rursumque ille: Da populo, ait, ut comedat. Haec enim dicit dominus: Comedent et supererit. Posuit itaque coram eis, qui comederunt, et superfuit iuxta verbum domini.

V.

LXVII

Naaman princeps militiae regis Syriae erat vir magnus apud dominum suum et honoratus; per illum enim dedit dominus salutem Syriae. Erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quae erat in obsequio uxoris Naaman. Quae ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Samaria; profecto curasset eum a lepra quam habet. Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel. Dixitque ei rex Syriae: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset et tulisset secum x. talenta argenti et vi. milia aureos et x. mutatoria vestimentorum, detulit litteras ad regem Israel in haec verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum ut cures eum a lepra sua. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua et ait: Numquid deus sum, ut occidere possim et vivificare, quia iste misit ad me ut curem hominem a lepra sua? Animadvertite et videte quod occasiones quaerat adversum me.

VII

Quod cum audisset Heliseus vir dei, scidisse scilicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum dicens: Quare scidisti vestimenta tua? Veniat ad me, et sciat esse prophetam in Israel. Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad ostium domus Helisei. Misitque ad eum Heliseus nuntium dicens: Vade et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat dicens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen domini dei sui, et tangeret manu sua locum leprae, et curaret me. Numquid non meliores sunt Abana et Farfar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis et munder? Cum ergo vertisset se et abiret indignans, accesserunt ad eum servi sui et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare et mundaberis? Descendit et lavit in Iordane septies iuxta sermonem viri dei, et restituta est caro eius sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. Reversusque ad virum dei cum omni comitatu suo, venit et stetit coram eo et ait: Vere scio quod non sit deus alius in universa terra nisi tantum in Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit dominus ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. Dixitque Naaman: Ut vis; sed obsecro concede mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de terra. Non enim faciet ultra servus tuus holocaustum aut victimam diis alienis nisi domino. Hoc autem solum est de quo depreceris dominum pro servo tuo: quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret, et illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit

VIII

ergo ab eo. Et electo parvo tempore, dixit Giezi puer viri dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quae attulit. Vivit dominus, quia curram post eum, et accipiam ab eo aliquid. Et secutus est Giezi post tergum Naaman. Quem cum vidisset

ille currere ad se, desiliuit de curru in occursum eius et ait: Recte. Dominus meus misit me dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis prophetarum. Da eis talentum argenti et vestes mutatorias duplices. Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum. Ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo. Cumque venisset iam vesperi, tulit vestimenta de manu eorum et reposuit in domo, dimisitque viros, et abierunt. Ipse autem ingressus stetit coram domino suo. Et dixit Heliseus: Unde venis, Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. At ille ait: Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tuum? Nunc igitur accepisti argentum et accepisti vestes, ut emas oliveta et vineas et oves et boves et servos et ancillas. Sed et lepra Naaman adherebit tibi et semini tuo in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

LXVIII

Dixerunt autem filii prophetarum ad Heliseum: Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus usque ad Iordanem, et tollant singuli de silva materias singulas, ut edificemus nobis ibi domum ad habitandum. Qui dixit: Ite. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. Et abiit cum illis. Cumque venissent ad Iordanem, cedebant ligna. Accidit autem ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam. Exclamavitque ille et ait: Heu heu heu, domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Precidit ergo lignum, et misit illuc, natavitque ferrum. Et ait: Tolle. Qui extendit manum et tulit illud.

LXIX

Rex autem Syrie pugnabat contra Israel, consiliumque iniit cum servis suis dicens: In loco illo et illo ponamus insidias. Misit itaque vir Dei ad regem Israel dicens: Cave ne transeas in locum illum, quia ibi Syri in insidiis sunt. Misit rex Israel ad locum quem dixerat ei vir Dei, et preoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est cor regis Syrie pro hac re. Et convocatis servis suis ait: Quare non indicastis michi quis proditor mei sit apud regem Israel? Dixitque unus servorum eius: Nequaquam, domine mi rex, sed Heliseus propheta qui est in Israel indicat regi Israel omnia verba quecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixit eis: Ite et videte ubi sit, ut mittam et capiam eum. Annuntiaveruntque ei dicentes: Ecce in Dothaim. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus. Qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri Dei egressus est, viditque exercitum in circuitu civitatis, et equos et currus. Nuntiavitque ei dicens: Heu heu, domine mi, quid faciemus? At ille respondit: Noli timere. Plures enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset Heliseus ait: Domine, aperi oculos huius ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit; et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Helisei. Hostes vero descenderunt ad eum. Porro Heliseus oravit Dominum dicens: Percute obsecro gentem hanc cecitate. Percussitque eos Dominus ne viderent, iuxta verbum Helisei. Dixit autem ad eos Heliseus: Non est hec via, nec est ista civitas. Sequimini me, et ostendam vobis virum quem queritis. Duxit autem eos in Samariam. Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Heliseus: Domine, aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, et viderunt esse se in medio Samarie. Dixitque rex Israel ad Heliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi? At ille ait: Non percuties. Neque enim cepisti eos in gladio et arcu tuo, ut percutias. Pone panem et aquam coram eis, ut comedant et bibant, et vadant ad dominum suum. Appositaque est eis ciborum magna preparatio, et comederunt et biberunt. Et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum. Et ultra non venerunt latrones Syrie in terram Israel.

LXX

Factum est autem post hec, congregavit Benadab rex Syrie universum exercitum suum, et ascendit et obsedit Samariam. Factaque est fames magna in Samaria, et tam diu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque rex Israel transiret per murum, mulier quedam exclamavit dicens: Salva me, domine mi rex. Qui ait: Non te salvet Dominus; unde salvare te possum? De area an de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Que respondit: Mulier ista dixit michi: Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum cras comedemus. Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum ut comedamus eum. Que abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua, et transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait: Hec faciat michi Deus et hec addat, si steterit caput Helisei filii Saphat super eum hodie. Heliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Premisit itaque virum; et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicide hic ut precidatur caput meum? Videte ergo: cum venerit nuntius, claudite ostium et non sinatis eum introire. Ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius qui veniebat ad eum, et ait: Ecce tantum malum a Domino est. Quid amplius expectabo a Domino? Dixit autem Heliseus: Audite verbum Domini. Hec dicit Dominus: In tempore hoc cras modius simile uno statere erit, et duo modii hordei statere uno in porta Samarie. Respondens unus de ducibus, super cuius manum rex incumbebat, homini Dei ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in celo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, et inde non comedes.

LXXI

Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte, qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur; sive manserimus hic, moriendum nobis est. Venite ergo et transfugiamus ad castra Syrie. Si pepercerint nobis, vivemus; si autem occidere voluerint, nichilominus moriemur. Surrexerunt ergo vespere ut venirent ad castra Syrie. Cumque venissent ad principium castrorum Syrie, nullum ibidem repperierunt. Siquidem Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syrie curruum et equorum et exercitus plurimi, dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Ethеorum et Egyptiorum, et venerunt super nos. Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua et equos et asinos in castris, fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum et comederunt et biberunt. Tuleruntque inde argentum et aurum et vestes, et abierunt et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus. Hec enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur. Venite, eamus et nuntiemus in aula regis. Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis dicentes: Ivimus ad castra Syrie, et nullum ibidem repperimus hominem, nisi equos et asinos alligatos, et fixa tentoria. Ierunt ergo portarii et nuntiaverunt in palatio regis intrinsecus. Qui surrexit nocte et ait ad servos suos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quod fame laboramus, et idcirco egressi sunt de castris, et latitant in agris dicentes: Cum egressi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, et tunc civitatem ingredi poterimus. Respondit autem unus servorum eius: Tollamus quinque equos qui remanserunt in urbe, quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alii enim consumpti sunt, et mittentes explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos, misitque rex ad castra Syrorum dicens: Ite et videte. Qui abierunt post eos usque ad Iordanem. Ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis que proiecerant Syri cum turbarentur. Reversique nuntii indicaverunt regi. Et egressus populus diripuit castra Syrie.

Factusque est modius similae statere uno. et modii duo or-
dei statere uno iuxta verbum domini. Porro rex ducem illum in cuius
manu incumbebat constituit ad portam. Quem conculcavit
turba in introitu. et mortuus est iuxta quod locutus fuerat vir dei quando
descenderat rex ad eum. Factumque est secundum sermonem viri dei
quem dixerat regi. quando ait. Duo modii ordei statere uno
erunt. et modius similae statere uno hoc eodem tempore cras
in porta samariae quando responderat dux ille viro dei. et dixerat.
Etiam si dominus fecerit cataractas in celo numquid fieri poterit quod
loqueris? Et dixit ei. Videbis oculis tuis. et inde non comedes. Evenit
ergo ei sicut predictum erat. et conculcavit eum populus in porta et mor-
tuus est.

LXXII. 8.

Heliseus autem locutus est ad mulierem cuius vivere fecerat
filium dicens. Surge vade tu et domus tua et peregrinare ubi-
cumque repperis. vocavit enim dominus famem. et veniet super terram
septem annis. Que surrexit. et fecit iuxta verbum hominis dei. et vadens
cum domo sua peregrinata est in terra philistiim diebus mul-
tis. Cumque finiti essent septem anni reversa est mulier de terra phi-
listiim. et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua et
agris suis. Rex autem loquebatur cum giezi puero viri dei dicens.
Narra mihi omnia magnalia que fecit heliseus. Cumque ille narra-
ret regi quomodo mortuum suscitasset apparuit mulier cuius vivi-
ficaverat filium. clamans ad regem pro domo sua et pro agris suis.
Dixitque giezi. Domine mi rex. hec est mulier et hic filius eius.
quem suscitavit heliseus. Et interrogavit rex mulierem. Que nar-
ravit ei omnia. Dedit ergo ei rex eunuchum unum dicens. Restitue ei omnia
que sua sunt. et universos reditus agrorum. a die qua reliquit terram usque
ad presens.

LXXIII.

Venit quoque heliseus damascum. et benadab rex
syriae egrotabat. nuntiaveruntque ei dicentes. Venit vir dei huc.
Et ait rex ad azahel. Tolle tecum munera. et vade in occursum viri
dei. et consule dominum per eum dicens. Si evadere potero de infirmita-
te mea hac. Ivit igitur azahel in occursum eius. habens secum munera.
et omnia bona damasci. onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram
eo ait. Filius tuus benadab rex syriae misit me ad te dicens.
Si sanari potero de infirmitate mea hac? Dixitque heliseus.
Vade dic ei. sanaberis. Porro ostendit mihi dominus. quia morte mo-
rietur. Stetitque cum eo. et conturbatus est usque ad suffusionem
vultus. flevitque vir dei. Cui azahel ait. Quare dominus meus flet?
At ille respondit. Quia scio que facturus sis filiis israel mala.
Civitates eorum munitas igne succendes et iuvenes eorum
interficies gladio. et parvulos eorum elides. et pregnantes divides.
Dixitque azahel. Quid enim sum servus tuus canis. ut faciam rem istam
magnam? Et ait heliseus. Ostendit mihi dominus te regem syriae fore.
Qui cum recessisset ab heliseo. venit ad dominum suum. Qui ait ei. Quid
tibi dixit heliseus? At ille respondit. Dixit michi. recipies sani-
tatem. Cumque venisset dies altera. tulit stragulum et in-
fudit aquam et expandit super faciem eius. Quo mortuo. regnavit azahel pro
eo.

II. Anno quinto ioram filii achab regis israel. et iosaphat re-
gis iuda regnavit ioram filius iosaphat rex iuda. Triginta duo
annorum erat cum regnare cepisset. et octo annis regnavit in ierusalem.
Ambulavitque in viis regum israel. sicut ambulaverat domus
achab. Filia enim achab erat uxor eius. et fecit quod malum est coram
domino. Noluit autem dominus disperdere iudam propter david servum suum.
sicut promiserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius cunctis
diebus. In diebus eius recessit edom. ne esset sub iuda. et consti-
tuit sibi regem. Venitque ioram seira. et omnes currus cum eo.
et surrexit nocte percussitque idumeos. qui eum circumdederant. et princi-
pes curruum. Populus autem fugit in tabernacula sua. Recessit ergo
edom ne esset sub iuda. usque in presentem diem. Tunc recessit et
lobna. in tempore illo. Reliqua autem sermonum ioram. et univer-
sa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum
iuda? Et dormivit ioram cum patribus suis. sepultusque est cum eis
in civitate david. et regnavit ahazias filius eius pro eo.

III. Anno
duodecimo ioram filii achab regis israel regnavit ahazias filius ioram
regis iuda. Viginti duo annorum erat ahazias cum regnare cepisset. et
uno anno regnavit in ierusalem. Nomen matris eius athalia filia amri
regis israel. Et ambulavit in viis domus achab. et fecit malum
coram domino. sicut domus achab. Gener enim domus achab fuit.
Abiit quoque cum ioram filio achab ad preliandum contra aza-
hel regem syriae in ramoth galaad. Et vulneraverunt syri io-
ram. Qui reversus est ut curaretur in iezrahel. quia vulneraverant
eum syri in rama preliantem contra azahel regem syriae. Porro
ahazias filius ioram rex iuda descendit invisere ioram
filium achab in iezrahel quia egrotabat ibi. 9.

LXXIIII.

Heliseus
autem propheta vocavit unum de filiis prophetarum. et ait illi. Accinge
lumbos tuos. et tolle lenticulam olei hanc in manu tua. et vade
in ramoth galaad. Cumque veneris illuc. videbis hieu filium
iosaphath filii namsi. Et ingressus suscitabis eum de medio
fratrum suorum. et introduces in interius cubiculum. Tenensque len-
ticulam olei. fundes super caput eius et dices. Hec dicit dominus. Unxi
te regem super israel. Aperiesque ostium et fugies. et non ibi subsistes.
Abiit ergo adolescens puer prophete in ramoth galaad. et ingres-
sus est illuc. Ecce autem principes exercitus sedebant. et ait. Verbum
michi ad te princeps. Dixitque hieu. Ad quem ex omnibus nobis?
At ille dixit. Ad te o princeps. Et surrexit. et ingressus est
cubiculum. At ille fudit oleum super caput eius. et ait. Hec dicit
dominus deus israel. Unxi te regem super populum domini israel. et percu-
ties domum achab domini tui. ut ulciscar sanguinem servorum meorum
prophetarum. et sanguinem omnium servorum domini de manu iezabel.
Perdamque omnem domum achab. Et interficiam de achab min-
gentem ad parietem. et clausum et novissimum in israel. Et dabo do-
mum achab sicut domum ieroboam filii nabath. et sicut domum baa-
sa filii ahia. Iezabel quoque comedent canes in agro iezrael. nec
erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium et fugit. Hieu autem egres-
sus est ad servos domini sui. Qui dixerunt ei. Recte ne sunt omnia?
Quid venit insanus iste ad te? Qui ait. Nostis hominem. et quid
locutus sit. At illi responderunt. Falsum est. sed magis narra nobis.
Qui ait eis. Hec et hec locutus est mihi. et ait. Hec dicit dominus.
Unxi te regem super israel. Festinaverunt itaque. et unusquisque tollens
pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribu-
nalis. et cecinerunt bucina atque dixerunt. Regnabit hieu. Con-
iuravit ergo hieu filius iosaphath filii namsi contra ioram.

IIII. Porro ioram obsederat ramoth galaad. ipse et omnis israel contra aza-
hel regem syriae. et reversus fuerat ut curaretur in iezrael
propter vulnera. quia percusserant eum syri preliantem contra azahel
regem syriae. Dixitque hieu. Si placet vobis nemo egrediatur
profugus de civitate. ne vadat et nuntiet in iezrael. Et ascen-
dit. et profectus est in iezrael. Ioram enim egrotabat ibi. et aha-
zias rex iuda descenderat ad visitandum ioram. Igitur speculator
qui stabat super turrem iezrael. vidit globum hieu venientis
et ait. Video ego globum. Dixitque ioram. Tolle currum. et mitte
in occursum eorum. et dicat vadens. Recte ne sunt omnia? Abiit ergo qui
ascenderat currum in occursum eius. et ait. Hec dicit rex. Paci-
fica sunt ne omnia? Dixitque ei hieu. Quid tibi et paci? Transi et
sequere me. Nuntiavit quoque speculator dicens. Venit nuntius
ad eos. et non revertitur. Misit etiam currum equorum secundum. venitque
ad eos et ait. Hec dicit rex. Num pax est? Et ait hieu. Quid
tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavit autem speculator
dicens. Venit ergo usque ad eos. et non revertitur. Est autem incessus eius
quasi incessus hieu filii iosaphath filii namsi. Preceps enim
graditur. Et ait ioram. Iunge currum. Iunxeruntque currum

eius. Et egressus est Ioram rex Israel et Ahazia rex Iuda singuli in curribus suis. Egressique sunt in occursum Hieu, et invenerunt eum in agro Naboth Iezrahelitae. Cumque vidisset Ioram Hieu, dixit: Pax est Hieu? At ille respondit: Quae pax? Adhuc fornicationes Iezabel matris tuae et veneficia eius multa vigent. Convertit autem Ioram manum suam et fugiens ait ad Ahaziam: Insidiae Ahazia. Porro Hieu tetendit arcum manu et percussit Ioram inter scapulas, et egressa est sagitta per cor eius, statimque corruit in curru suo. Dixitque Hieu ad Baddacer ducem: Tolle et proice eum in agro Naboth Iezrahelitae. Memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur Ahab patrem huius, quod Dominus onus hoc levaverit super eum dicens: Si non pro sanguine Naboth et pro sanguine filiorum eius quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle et proice eum in agro, iuxta verbum Domini. Ahazias autem rex Iuda videns hoc fugit per viam domus horti, persecutusque est eum Hieu et ait: Etiam hunc percutite in curru suo. In ascensu Gaber qui est iuxta Ieblaam. Qui fugit in Mageddo et mortuus est ibi. Et imposuerunt eum servi sui super currum suum et tulerunt in Ierusalem, sepelieruntque in sepulchro cum patribus suis in civitate David.

LXXV.

Anno undecimo Ioram filii Ahab regis regnavit Ahazia super Iudam. Venitque Hieu in Iezrahel. Porro Iezabel introitu eius audito depinxit oculos suos stibio et ornavit caput suum et respexit per fenestram ingredientem Hieu per portam et ait: Numquid pax esse potest Zamri qui interfecit dominum suum? Levavitque Hieu faciem suam ad fenestram et ait: Quae est ista? Et inclinaverunt se ad eum duo vel tres eunuchi. At ille: Praecipitate eam deorsum. Et praecipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries, et equorum ungulae quae conculcaverunt eam. Cumque ingressus esset ut comederet biberetque, ait: Ite et videte maledictam illam et sepelite eam, quia filia regis est. Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam et pedes et summas manus. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait Hieu: Sermo Domini est quem locutus est per servum suum Heliam Thesbiten dicens: In agro Iezrahel comedent canes carnes Iezabel. Et erunt carnes Iezabel sicut stercus super faciem terrae in agro Iezrahel, ita ut praetereuntes dicant: Haecine est illa Iezabel?

LXXVI. 10.

Erant autem Ahab septuaginta filii in Samaria. Scripsit ergo Hieu litteras et misit in Samariam ad optimates civitatis et ad maiores natu et ad nutricios filiorum Ahab dicens: Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri et currus et equos et civitates firmas et arma, eligite meliorem et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri et ponite eum super solium patris sui, et pugnate pro domo domini vestri. Timuerunt illi vehementer et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus resistere? Miserunt ergo praepositi domus et praefecti civitatis et maiores natu et nutricii ad Hieu dicentes: Servi tui sumus, quaecumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem; quaecumque tibi placent fac. Rescripsit autem eis litteras secundo dicens: Si mei estis et oboeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri et venite ad me hac eadem hora cras in Iezrahel. Porro filii regis septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur. Cumque venissent litterae ad eos, tulerunt filios regis et occiderunt septuaginta viros et posuerunt capita eorum in cophinis et miserunt ad eum in Iezrahel. Venit autem nuntius et indicavit ei dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos iuxta introitum portae usque mane. Cumque diluxisset egressus est, et stans dixit ad omnem populum: Iusti estis. Si ego coniuravi adversus dominum meum et interfeci eum, quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram quos locutus est Dominus super domum Ahab, et Dominus fecit quod locutus est in manu servi sui Heliae. Percussit ergo Hieu omnes qui reliqui erant de domo Ahab in Iezrahel et universos optimates eius et notos et sacerdotes donec non remanerent ex eo reliquiae. Et surrexit et venit in Samariam. Cumque venisset ad cameram pastorum in via, invenit fratres Ahaziae regis Iuda, dixitque ad eos: Qui nam estis vos? At illi responderunt: Fratres Ahaziae sumus, et descendimus ad salutandos filios regis et filios reginae. Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos, iugulaverunt eos in cisterna iuxta cameram, quadraginta duos viros, et non reliquit ex eis quemquam. Cumque abisset inde, invenit Ionadab filium Rechab in occursum sibi, et benedixit ei et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Ionadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit manum suam. At ille levavit eum ad se in currum, dixitque ad eum: Veni mecum et vide zelum meum pro Domino. Et impositum curru suo duxit Samariam, et percussit omnes qui reliqui fuerant de Ahab in Samaria usque ad unum, iuxta verbum Domini quod locutus est per Heliam.

II.

Congregavit ergo Hieu omnem populum et dixit ad eos: Ahab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius. Nunc igitur omnes prophetas Baal et universos servos eius et cunctos sacerdotes illius vocate ad me; nullus sit qui non veniat; sacrificium enim grande est mihi Baal. Quicumque defuerit non vivet. Porro Hieu faciebat hoc insidiose, ut disperderet cultores Baal. Dixitque Hieu: Sanctificate diem sollemnem Baal. Vocavitque et misit in universos terminos Israel, et venerunt cuncti servi Baal; non fuit residuus nec unus quidem qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal, et repleta est domus Baal a summo usque ad summum. Dixitque his qui erant super vestes: Proferte vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes. Ingressusque Hieu et Ionadab filius Rechab templum Baal ait cultoribus Baal: Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint soli servi Baal. Ingressi sunt ergo ut facerent victimas et holocausta. Hieu autem praeparaverat sibi foris octoginta viros et dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras, anima eius erit pro anima illius. Factum est autem cum completum esset holocaustum, praecepit Hieu militibus et ducibus suis: Ingredimini et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et proiecerunt milites et duces. Et ierunt in civitatem templi Baal et protulerunt statuam de fano Baal et combusserunt et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque aedem Baal et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc. Delevit itaque Hieu Baal de Israel; verumtamen a peccatis Hieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel non recessit, nec dereliquit vitulos aureos qui erant in Bethel et in Dan.

LXXVII.

Dixit autem Dominus ad Hieu: Quia studiose egisti quod rectum erat et placebat in oculis meis, et omnia quae erant in corde meo fecisti contra domum Ahab, filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel. Porro Hieu non custodivit ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo; non enim recessit a peccatis Hieroboam qui peccare fecit Israel. In diebus illis coepit Dominus taedere super Israel; percussitque eos Azahel in universis finibus Israel a Iordane contra orientalem plagam, omnem terram Galaad et Gad et Ruben et Manasse ab Aroer quae est super torrentem Arnon et Galaad et Basan. Reliqua autem verborum Hieu et universa quae fecit et fortitudo eius, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dormivit Hieu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria, et regnavit Ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quos regnavit Hieu super Israel viginti et octo anni sunt in Samaria.

11. II.

Athalia vero mater Ahaziae videns mortuum filium suum surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens autem Iosaba filia regis Ioram soror Ahaziae Ioas filium Ahaziae furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur, et nutricem eius de triclinio, et abscondit eum a facie Athaliae ut non interficeretur. Eratque cum ea in domo Domini clam sex annis. Porro Athalia vi annis regnavit super terram. Anno autem septimo misit Ioiada et assumens

centuriones et milites introduxit ad se in templum domini, pepigitque cum eis foedus, et adiurans eos in domo domini ostendit eis filium regis. Et praecepit eis dicens: Iste est sermo quem facere debetis. Tertia pars vestrum introeat sabbato et observet excubias domus regis. Tertia autem pars sit ad portam Sur, et tertia pars ad portam quae est post habitaculum scutariorum, et custodietis excubias domus Messa. Duae vero partes e vobis omnes egredientes sabbato custodiant excubias domus domini circa regem. Et vallabitis eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur. Eritisque cum rege introeunte et egrediente. Et fecerunt centuriones iuxta omnia quae praeceperat Ioiada sacerdos. Et assumentes singuli viros suos qui ingrediebantur sabbatum cum his qui egrediebantur e sabbato, venerunt ad Ioiadam sacerdotem. Qui dedit eis hastas et arma regis David quae erant in domo domini. Et steterunt singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextra usque ad partem sinistram altaris et aedis circum regem. Produxitque filium regis, et posuit super eum diadema et testimonium. Feceruntque eum regem et unxerunt, et plaudentes manu dixerunt: Vivat rex.

LXXVIII

Audivit autem Athalia vocem currentis populi, et ingressa ad turbas in templum domini vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, et cantores et turbas prope eum, omnemque populum terrae laetantem et canentem tubis. Et scidit vestimenta sua, clamavitque: Coniuratio, coniuratio. Praecepit autem Ioiada centurionibus qui erant super exercitum, et ait eis: Educite eam extra septa templi, et quicumque eam secutus fuerit feriatur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo domini. Imposueruntque ei manus, et impegerunt eam per viam introitus equorum iuxta palatium, et interfecta est ibi. Pepigit ergo Ioiada foedus inter dominum et inter regem et inter populum, ut esset populus domini, et inter regem et populum. Ingressusque est omnis populus terrae templum Baal, et destruxerunt aras eius, et imagines eius contriverunt valide. Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt coram altare. Et posuit sacerdos custodias in domo domini. Tulitque centuriones et Cerethi et Phelethi legiones, et omnem populum terrae, deduxeruntque regem de domo domini, et venerunt per viam portae scutariorum in palatium, et sedit super thronum regum. Laetatusque est omnis populus terrae, et civitas conquievit. Athalia autem occisa est gladio in domo regis. Septem annorum erat Ioas cum regnare coepisset.

12. Anno septimo Hieu regnavit Ioas. Quadraginta annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Sebia de Bersabee. Fecitque Ioas rectum coram domino cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada sacerdos. Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus immolabat et adolebat in excelsis incensum.

LXXIX

Dixitque Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum quae illata fuerit in templum domini a praetereuntibus, quae offertur pro pretio animae, et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in templum domini, accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum, et instaurent sarta tecta domus, si quid necessarium viderint instauratione. Igitur usque ad vicesimum tertium annum regis Ioas non instauraverunt sacerdotes sarta tecta templi. Vocavitque Ioas rex Ioiadam pontificem et sacerdotes, dicens eis: Quare sarta tecta non instauratis templi? Nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam a populo, et instaurare sarta tecta domus. Et tulit Ioiada sacerdos gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, et posuit illud iuxta altare ad dexteram ingredientium domum domini. Mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant ostia omnem pecuniam quae deferebatur ad templum domini. Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis et pontifex, effundebantque et numerabant pecuniam quae inveniebatur in domo domini. Et dabant eam iuxta numerum atque mensuram in manu eorum qui praeerant caementariis domus domini. Qui impendebant eam in fabris lignorum et in caementariis, his qui operabantur in domo domini, sarta tecta faciebant; et in his qui caedebant saxa, et ut emerent ligna et lapides qui excidebantur, ita ut impleretur instauratio domus domini in universis quae indigebant expensa ad muniendam domum. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriae templi domini, et fuscinulae, et thuribula, et tubae, et omne vas aureum et argenteum de pecunia quae inferebatur in templum domini. His enim qui faciebant opus dabatur, ut instauraretur templum domini. Et non fiebat ratio his hominibus qui accipiebant pecuniam ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam. Pecuniam vero pro delicto et pecuniam pro peccatis non inferebant in templum domini, quia sacerdotum erat.

Tunc ascendit Azahel rex Syriae, et pugnabat contra Geth, cepitque eam; et direxit faciem suam ut ascenderet in Ierusalem. Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia sanctificata quae consecraverat Iosaphath et Ioram et Ahazias patres eius reges Iuda, et quae ipse obtulerat, et universum argentum et aurum quod inveniri potuit in thesauris templi domini et in palatio regis, misitque Azaheli regi Syriae, et recessit ab Ierusalem. Reliqua autem sermonum Ioas et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Surrexerunt autem servi eius et coniuraverunt inter se, percusseruntque Ioas in domo Mello in descensu Sella. Iozachar namque filius Semath et Iozabad filius Somer servi eius percusserunt eum, et mortuus est. Et sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David. Regnavitque Amasias filius eius pro eo.

13. Anno vicesimo tertio Ioas filii Ohoziae regis Iuda, regnavit Ioachaz filius Hieu super Israel in Samaria decem et septem annis. Et fecit malum coram domino, secutusque est peccata Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel, et non declinavit ab eis. Iratusque est furor domini contra Israel, et tradidit eos in manu Azaelis regis Syriae, et in manu Benadab filii Azael cunctis diebus. Deprecatus est autem Ioachaz faciem domini, et audivit eum dominus. Vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syriae. Et dedit dominus salvatorem Israel, et liberatus est de manu regis Syriae. Habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri et nudius tertius. Verumtamen non recesserunt a peccatis domus Ieroboam qui peccare fecit Israel; in ipsis ambulaverunt. Siquidem et lucus permansit in Samaria. Et non sunt derelicti Ioachaz de populo nisi quinquaginta equites, et decem currus, et decem milia peditum. Interfecerat enim eos rex Syriae, et redegerat quasi pulverem in tritura areae. Reliqua autem sermonum Ioachaz et universa quae fecit, sed et fortitudo eius, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormivitque Ioachaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in Samaria. Regnavitque Ioas filius eius pro eo. Anno tricesimo septimo Ioas regis Iuda, regnavit Ioas filius Ioachaz super Israel in Samaria sedecim annis. Et fecit quod malum est in conspectu domini. Non declinavit ab omnibus peccatis Ieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel; in ipsis ambulavit. Reliqua autem sermonum Ioas et universa quae fecit, sed et fortitudo eius quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Iuda, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Et dormivit Ioas cum patribus suis. Ieroboam autem sedit super solium eius. Porro Ioas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.

LXXX

Heliseus autem aegrotabat infirmitate qua et mortuus est. Descenditque ad eum rex Israel Ioas, et flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Israel et auriga eius. Et ait illi Heliseus: Affer arcum et sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum et sagittas, dixit ad regem Israel: Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille manum suam, superposuit Heliseus manus suas manibus regis, et ait: Aperi fenestram orientalem. Cumque aperuisset, dixit Heliseus: Iace sagittam. Et iecit. Et ait Heliseus: Sagitta salutis domini, et sagitta salutis contra Syriam. Percutiesque Syriam in Afech, donec consumas eam. Et ait: Tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: Percute iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus et stetisset, iratus est vir dei contra eum, et ait: Si percussisses quinquies aut sexies sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem. Nunc autem tribus vicibus percuties eam. Mortuus est ergo Heliseus, et sepelierunt eum.

LXXXI

Latrunculi quoque de Moab venerunt in terram in ipso anno. Quidam autem sepelientes hominem

viderunt latrunculos et proiecerunt cadaver in sepulchro helisei. Quod cum tetigisset ossa helisei. revixit homo et stetit super pedes suos. Igitur azahel rex sirie afflixit israhel cunctis diebus ioachaz. et misertus est dominus eorum et reversus est ad eos propter pactum suum quod habebat cum abraham et ysaac et iacob. et noluit disperdere eos: neque proicere penitus. usque in presens tempus. Mortuus est autem azahel rex syrie et regnavit benadab filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit urbes de manu benadab filii azahel quas tulerat de manu ioachaz patris sui iure prelii. Tribus vicibus percussit eum

14. ioas. et reddidit civitates israhel. Anno secundo ioas filii ioachaz regis israhel: regnavit amasias filius ioas regis iuda. xxv. annorum erat cum regnare cepisset. xx. autem et ix. annis regnavit in iherusalem. Nomen matris eius ioaden: de iherusalem. Et fecit rectum coram domino. verumtamen non ut david pater eius. Iuxta omnia que fecit ioas pater suus fecit. nisi hoc tantum quod excelsa non abstulit. Adhuc enim populus immolabat. et adolebat incensum in excelsis. Cumque obtinuisset regnum. percussit servos suos qui occiderant regem patrem suum. filios autem eorum qui occiderant non occidit. iuxta quod scriptum est in libro legis moysi. sicut precepit dominus dicens. Non morientur patres pro filiis. neque filii morientur pro patribus. sed unusquisque in peccato suo morietur. Ipse percussit edom in valle salinarum. x. milia. et apprehendit petram in prelio. vocavitque nomen eius iecthel. usque in presentem diem. Tunc misit amasias nuntios ad ioas filium ioachaz filii hieu regis israhel dicens. Veni et videamus nos. Remisitque ioas rex israhel ad amasiam regem iuda. dicens. Carduus libani misit ad cedrum que est in libano. dicens. Da filiam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestie saltus que sunt in libano. et conculcaverunt carduum. Percutiens invaluisti super edom: et sublevavit te cor tuum. Contentus esto gloria. et sede in domo tua. Quare provocas malum. ut cadas tu et iuda tecum: Et non acquievit amasias. Ascenditque ioas rex israhel: et viderunt se. ipse et amasias rex iuda in bethsames oppido iude. Percussusque est iuda coram israhel: et fugerunt unusquisque in tabernacula sua. Amasiam vero regem iuda filium ioas filii ahazie cepit ioas rex israhel in bethsames et adduxit eum in iherusalem. Et interrupit murum iherusalem a porta effraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis. Tulitque omne aurum et argentum. et universa vasa que inventa sunt in domo domini. et in thesauris regis. et obsides. et reversus est in samariam. Reliqua autem verborum ioas que fecit. et fortitudo eius. qua pugnavit contra amasiam regem iuda. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel. Dormivitque ioas cum patribus suis. et sepultus est in samaria

Mii cum regibus israhel. et regnavit ieroboam filius eius pro eo. Vixit autem amasias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz regis israhel. xv. annis. Reliqua autem sermonum amasie. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Factaque est contra eum coniuratio in iherusalem. At ille fugit in lachis. Miseruntque post eum in lachis et interfecerunt eum ibi. Et asportaverunt eum in equis. sepultusque est in iherusalem cum patribus suis in civitate david. Tulit autem universus populus iude azariam annos natum sedecim. et constituerunt eum regem pro patre suo amasia. Ipse edificavit ahilam. et restituit eam iude. postquam dormivit rex cum patribus suis. Anno xv. amasie filii ioas regis iuda. regnavit ieroboam filius ioas regis israhel in samaria. xli. et uno anno. et fecit quod malum est coram domino. Non recessit ab omnibus peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. Ipse restituit terminos israhel ab introitu emath usque ad mare solitudinis. iuxta sermonem domini israhel dei. quem locutus est per servum suum ionam filium amathi prophetam qui erat de geth. que est in ofer. Vidit enim dominus afflictionem israhel amaram nimis. et quod consumpti essent usque ad clausos carcere et extremos. et non esset qui auxiliaretur israhel. nec locutus est dominus ut deleret nomen israhel sub celo.

sed salvavit eos in manu ieroboam filii ioas. Reliqua autem sermonum ieroboam et universa que fecit. et fortitudo eius qua preliatus est. et quomodo restituit damascum et emath iude in israhel. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel: Dormivitque ieroboam cum patribus

15. suis regibus israhel: et regnavit zacharias filius eius pro eo. Anno xxvii. ieroboam regis israhel. regnavit azarias filius amasie regis iuda. Sedecim annorum erat cum regnare cepisset. et lii. annis regnavit in iherusalem. Nomen matris eius iecelia de iherusalem: fecitque quod erat placitum coram domino. iuxta omnia que fecit amasias pater eius. verumtamen excelsa non est demolitus. Adhuc populus sacrificabat. et adolebat incensum in excelsis. Percussit autem dominus regem. et fuit leprosus usque in diem mortis sue. et habitabat in domo libera seorsum. Ioathas vero filius regis gubernabat palatium et iudicabat populum terre. Reliqua autem sermonum azarie. et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. Et dormivit azarias cum patribus suis. sepelieruntque eum cum maioribus suis in civitate david. et regnavit ioathan filius eius pro eo. Anno xxxviii. azarie regis iude. regnavit zacharias filius ieroboam super israhel in samaria sex mensibus. et fecit quod malum est coram domino. sicut fecerant patres eius. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath. qui peccare fecit israhel. Coniuravit autem contra eum sellum filius iabes in samaria percussitque eum palam et interfecit. regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum zacharie. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel: Iste est sermo domini quem locutus est ad hieu dicens. Filii tui usque ad quartam generationem sedebunt de te super thronum israhel. Factumque est ita. Sellum filius iabes regnavit. xxxix. anno azarie regis iude. regnavit autem uno mense in samaria. Et ascendit manahem filius gaddi de thersa. venitque in samariam. et percussit sellum filium iabes in samaria. et interfecit eum. regnavitque pro eo. Reliqua autem verborum sellum. et coniuratio eius per quam tetendit insidias. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel: Tunc percussit manahem thapsam. et omnes qui erant in ea. et terminos eius de thersa. Noluerant enim aperire ei. Et interfecit omnes pregnantes eius. et scidit eas.

Miiii Anno xxxix. azarie regis iuda. regnavit manahem filius gaddi super israhel. x. annis in samaria. fecitque quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israhel. cunctis diebus eius. Veniebat phul rex assiriorum in thersam. et dabat manahem phul mille talenta argenti ut esset ei in auxilio. et firmaret regnum eius. Indixitque manahem argentum super israhel cunctis potentibus et divitibus ut daret regi assiriorum. l. siclos argenti per singulos. Reversusque est rex assiriorum. et non est moratus in thersa. Reliqua autem sermonum manahem et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel: Et dormivit manahem cum patribus suis. regnavitque faceia filius eius pro eo. Anno quinquagesimo azarie regis iude. regnavit faceia filius manahem super israhel in samaria biennio. et fecit quod erat malum coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath. qui peccare fecit israhel. Coniuravit autem adversum eum phacee filius romelie dux exercitus eius et percussit eum in samaria in turre domus regie. iuxta argob. et iuxta arib. et cum eo. l. viros de filiis galaaditarum. et interfecit eum. regnavitque pro eo. Reliqua autem sermonum phaceia. et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israhel. Anno quinquagesimo secundo azarie regis iude. regnavit phacee filius romelie super israhel in samaria. xx. annis. et fecit quod malum est coram domino. Non recessit a peccatis ieroboam filii nabath. qui peccare fecit israhel. In diebus phacee regis israhel. venit theglath phalassar rex assur. et cepit aion. et abel domum maacha. et ianoe. et cedes. et asor. et galaad. et galileam. universam terram neptalim. et transtulit eos in assirios. Coniuravit autem et tetendit insidias osee filius

hela contra phacee filium romeliae et percussit eum et interfecit, regnavitque pro eo vicesimo anno ioatham filii oziae. Reliqua autem sermonum phacee et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Anno secundo phacee filii romeliae regis israel regnavit ioatham filius oziae regis iuda. xxv annorum erat cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod erat placitum coram domino. Iuxta omnia quae fecerat ozias pater eius operatus est. Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc populus immolabat et adolebat incensum in excelsis. Ipse aedificavit portam domus domini sublimissimam. Reliqua autem sermonum ioatham et universa quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? In diebus illis coepit dominus mittere in iudam rasin regem syriae et phacee filium romeliae. Et dormivit ioatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in civitate david patris sui, et regnavit achaz filius eius pro eo.

16. LXXXII

Anno xvii phacee filii romeliae regnavit achaz filius ioatham regis iuda. xx annorum erat achaz cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in ierusalem. Non fecit quod erat placitum in conspectu domini dei sui sicut david pater eius, sed ambulavit in via regum israel. Insuper et filium suum consecravit transferens per ignem secundum idola gentium quas dissipavit dominus coram filiis israel. Immolabat quoque victimas et adolebat incensum in excelsis et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tunc ascendit rasin rex syriae et phacee filius romeliae rex israel in ierusalem ad proeliandum. Cumque obsiderent achaz, non valuerunt superare eum. In tempore illo restituit rasin rex syriae ailam syriae, et eiecit iudaeos de aila. Et syri et idumaei venerunt in ailam, et habitaverunt ibi usque in diem hanc. Misit autem achaz nuntios ad teglathphalassar regem assyriorum dicens: Servus tuus et filius tuus ego sum. Ascende et salvum me fac de manu regis syriae et de manu regis israel, qui consurrexerunt adversum me. Et cum collegisset argentum achaz et aurum quod inveniri potuit in domo domini et in thesauris regis, misit regi assyriorum munera. Qui et adquievit voluntati eius. Ascendit enim rex assyriorum in damascum, et vastavit eam, et transtulit habitatores eius cyrenen; rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in occursum theglathphalassar regi assyriorum in damascum. Cumque vidisset altare damasci, misit rex achaz ad uriam sacerdotem exemplar eius et similitudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque urias sacerdos altare iuxta omnia quae praeceperat rex achaz de damasco. Ita fecit urias sacerdos donec veniret rex achaz de damasco. Cumque venisset rex de damasco, vidit altare et veneratus est illud. Ascenditque et immolavit holocausta et sacrificium suum, et libavit libamina, et fudit sanguinem pacificorum quae obtulerat super altare. Porro altare aereum quod erat coram domino transtulit de facie templi, et de loco altaris, et de loco templi domini; posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Praecepit quoque rex achaz uriae sacerdoti dicens: Super altare maius offer holocaustum matutinum et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis et sacrificium eius, et holocaustum universi populi terrae et sacrificia eorum et libamina eorum, et omnem sanguinem holocausti et universum sanguinem victimae super illud effundes. Altare vero aereum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta omnia quae praeceperat rex achaz. Tulit autem rex achaz caelatas bases et luterem qui erat desuper, et mare deposuit de bobus aereis qui sustentabant illud, et posuit super pavimentum stratum lapide. Musach quoque sabbati quod aedificaverat in templo, et ingressum regis exterius convertit in templo domini propter regem assyriorum. Reliqua autem verborum achaz quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Dormivitque achaz cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate david, et regnavit ezechias filius eius pro eo.

17. Anno xii achaz regis iuda regnavit osee filius hela in samaria super israel ix annis. Fecitque malum coram domino, sed non sicut reges israel qui ante eum fuerant. Contra hunc ascendit salmanassar rex assyriorum, et factus est ei osee servus, reddebatque illi tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod rebellare nitens misisset nuntios ad sua regem aegypti, ne praestaret tributa regi assyriorum sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, et vinctum misit in carcerem. Pervagatusque est omnem terram, et ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno autem ix osee cepit rex assyriorum samariam, et transtulit israel in assyrios, posuitque eos in ala et in abor iuxta fluvium gozan in civitatibus medorum.

LXXXIII

Translatio Israel

Factum est enim, cum peccassent filii israel domino deo suo, qui eduxerat eos de terra aegypti de manu pharaonis regis aegypti, et coluerunt deos alienos, et ambulaverunt iuxta ritum gentium quas consumpserat dominus in conspectu filiorum israel et regum israel, quia similiter fecerant. Et offenderunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum, et aedificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, a turre custodum usque ad civitatem munitam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi et subter omne lignum nemorosum, et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium quas transtulerat dominus a facie eorum. Feceruntque verba pessima inritantes dominum, et coluerunt inmunditias de quibus praecepit dominus eis ne facerent verbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda per manum omnium prophetarum et videntium dicens: Revertimini a viis vestris pessimis, et custodite praecepta mea et caerimonias iuxta omnem legem quam praecepi patribus vestris, et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt oboedire domino deo suo. Et abiecerunt legitima eius et pactum quod pepigit cum patribus eorum, et testificationes quibus contestatus est eos. Secutique sunt vanitates et vane egerunt. Et secuti sunt gentes quae erant per circuitum eorum, super quibus praeceperat dominus eis ut non facerent sicut et illae faciebant. Et dereliquerunt omnia praecepta domini dei sui, feceruntque sibi conflatiles duos vitulos et lucos, et adoraverunt universam militiam caeli, servieruntque baal, et consecraverunt filios suos et filias suas per ignem, et divinationibus inserviebant et auguriis, et tradiderunt se ut facerent malum coram domino et inritarent eum. Iratusque est dominus vehementer israeli, et abstulit eos de conspectu suo, et non remansit nisi tribus iuda tantummodo. Sed nec ipse iuda custodivit mandata domini dei sui, verumtamen ambulavit in erroribus israel quos operatus erat. Proiecitque dominus omne semen israel, et adflixit eos, et tradidit in manu diripientium, donec proiceret eos a facie sua. Ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo david, et constituerunt sibi regem hieroboam filium nabat. Separavit enim hieroboam israel a domino, et peccare eos fecit peccatum magnum. Et ambulaverunt filii israel in universis peccatis hieroboam quae fecerat, et non recesserunt ab eis, usquequo auferret dominus israel a facie sua, sicut locutus erat in manu omnium servorum suorum prophetarum. Translatusque est israel de terra sua in assyrios usque ad diem hanc.

LXXXIIII

Adduxit autem rex assyriorum populum de babylone et de chutha et de avah et de emath et de sepharvaim, et conlocavit eos in civitatibus samariae pro filiis israel, qui possederunt samariam et habitaverunt in urbibus eius. Cumque ibi habitare coepissent, non timebant dominum; et inmisit in eos dominus leones, qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi assyriorum et dictum: Gentes quas transtulisti et habitare fecisti in civitatibus samariae ignorant legitima dei terrae; et inmisit in eos dominus leones, et ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum dei terrae. Praecepit autem rex assyriorum

[illegible marginal glosses]

dicens. Ducite illuc unum de sacerdotibus quos inde captivos adduxistis et vadat et habitet cum eis, et doceat eos legitima dei terre. Igitur cum venisset unus de sacerdotibus his qui captivi ducti fuerant de samaria habitavit in bethel, et docebat eos quomodo colerent dominum. Et una queque gens fabricata est deum suum posueruntque eos in fanis excelsis que fecerant samarite, gens et gens in urbibus suis in quibus habitabant. Viri enim babilonii fecerunt socchoth benoth. Viri autem chutem fecerunt nergel, et viri de emath fecerunt asima. Porro evei fecerunt nebahaz et tharthac. Hii autem qui erant de sepharvaim comburebant filios suos igni, adramelech et anamelech diis sepharvaim, et nichominus colebant dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelsorum, et ponebant eos in fanis sublimibus. Et cum dominum colerent, diis quoque suis serviebant, iuxta consuetudinem gentium de quibus translati fuerant samariam, usque in presentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent dominum neque custodiunt cerimonias eius et iudicia et legem et mandatum quod preceperat dominus filiis iacob quem cognominavit israel, et percusserat cum eis pactum et mandaverat eis dicens. Nolite timere deos alienos, et non adoretis eos neque colatis et non immoletis eis. Sed dominum deum vestrum qui eduxit vos de terra egipti in fortitudine magna et in brachio extento, ipsum timete, illum adorate et ipsi immolate. Cerimonias quoque et iudicia et legem et mandatum quod scripsit vobis custodite ut faciatis cunctis diebus, et non timeatis deos alienos. Et pactum quod percussit vobiscum nolite oblivisci, nec colatis deos alienos, sed dominum deum vestrum timete, et ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. Illi autem non audierunt, sed iuxta consuetudinem pristinam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem dominum, sed nichilominus et idolis suis servientes. Nam et filii eorum et nepotes sic fecerunt parentes sui, ita faciunt usque in presentem diem.

18. LXXXV. Anno tercio osee filii hela regis israel, regnavit ezechias filius achaz rex iuda. XXV annorum erat cum regnare cepisset, et XXIX annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. Fecitque quod erat bonum coram domino iuxta omnia que fecerat david pater eius. Ipse dissipavit excelsa et contrivit statuas, et succidit lucos, confregitque serpentem eneum quem fecerat moyses. Siquidem usque ad illud tempus filii israel adolebant ei incensum, vocavitque eum noestan. In domino deo israel speravit. Itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus iuda, sed neque in his qui ante eum fuerant. Et adhesit domino et non recessit a vestigiis eius. Fecitque mandata eius que preceperat dominus moysi. Unde et erat dominus cum eo, et in cunctis ad que procedebat sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra regem assiriorum et non servivit ei. Ipse percussit philisteos usque gazam et omnes terminos eorum a turre custodum usque ad civitatem munitam.

MI. Anno quarto regis ezechie qui erat annus septimus osee filii hela regis israel ascendit salmanassar rex assiriorum samariam et obpugnavit eam et cepit. Nam post annos tres anno sexto ezechie id est nono anno osee regis israel capta est samaria. Et transtulit rex assiriorum israel in assirios, collocavitque eos in ala et in abor fluviis gozan in civitatibus medorum, quia non audierunt vocem domini dei sui, sed pretergressi sunt pactum eius et omnia que preceperat moyses servus domini non audierunt neque fecerunt.

MII. Anno XIIII regis ezechie ascendit sennacherib rex assiriorum ad universas civitates iuda munitas et cepit eas. Tunc misit ezechias rex iuda nuntios ad regem assiriorum in lachis dicens: Peccavi, recede a me, et omne quod imposueris michi feram. Indixit itaque rex assiriorum ezechie regi iuda CCC talenta argenti et XXX talenta auri. Deditque ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo domini et in thesauris regis. In tempore illo confregit ezechias valvas templi domini et laminas auri quas ipse affixerat, et dedit eas regi assiriorum. Misit autem rex assiriorum tharthan et rapsaces et rabsaris de lachis ad regem ezechiam cum manu valida ierusalem. Qui cum ascendissent venerunt ierusalem, et steterunt iuxta aqueductum piscine superioris que est in via agri fullonis, vocaveruntque regem. Egressus est autem ad eos heliachim filius helchie prepositus domus et sobna scriba et ioatha filius asaph a commentariis. Dixitque ad eos rabsaces: Loquimini ezechie. Hec dicit rex magnus rex assiriorum: Que est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti consilium ut preparares te ad prelium. In quo confidis ut audeas rebellare? An speras in baculo arundineo atque confracto egipto? Super quem si incubuerit homo comminutus ingredietur manum eius et perforabit eam. Sic est pharao rex egipti omnibus qui confidunt in se. Quod si dixeritis michi: In domino deo nostro habemus fiduciam. Nonne est iste cuius abstulit ezechias excelsa et altaria et precepit iude et ierusalem: Ante altare hoc adorabitis in ierusalem. Nunc igitur transite ad dominum meum regem assiriorum et dabo vobis duo milia equorum, et videte an habere valeatis ascensores eorum. Et quomodo potestis resistere ante unum satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in egipto propter currus et equites? Numquid sine domini voluntate ascendi ad locum istum ut demolirer eum? Dominus dixit michi: Ascende ad terram hanc et demolire eam. Dixerunt autem eliachim filius helchie et sobna et ioaha rapsaci: Precamur ut loquaris nobis servis tuis siriace, siquidem intelligimus hanc linguam, et non loquaris nobis iudaice audiente populo qui est super murum. Responditque eis rapsaces: Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer sermones hos, et non ad viros qui sedent super murum ut comedant stercora sua et bibant urinam suam vobiscum? Stetit itaque rapsaces et clamavit voce magna iudaice et ait: Audite verba regis magni regis assiriorum. Hec dicit rex: Non vos seducat ezechias. Non enim poterit eruere vos de manu mea. Neque fiduciam vobis tribuat super domino dicens: Eruens liberabit nos dominus, et non tradetur civitas hec in manu regis assiriorum. Nolite audire ezechiam. Hec enim dicit rex assiriorum: Facite mecum quod vobis utile est, et egredimini ad me, et comedat unusquisque de vinea sua et de ficu sua, et bibetis aquas de cisternis vestris donec veniam et transferam vos in terram que similis terre vestre est, in terram fructiferam et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum et olei ac mellis, et vivetis et non moriemini. Nolite audire ezechiam qui vos decipit dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis assiriorum? Ubi est deus emath et arphad? Ubi est deus sepharvaim ana et ava? Numquid liberaverunt samariam de manu mea? Qui nam illi sunt in universis diis terrarum qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit eruere dominus ierusalem de manu mea? Tacuit itaque populus et non respondit ei quicquam. Siquidem preceptum regis acceperant ut non responderent ei. Venitque heliachim filius helchie prepositus domus et sobna scriba et ioaha filius asaph a commentariis ad ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba rapsacis.

19. Que cum audisset rex ezechias scidit vestimenta sua et opertus est sacco, ingressusque est domum domini.

MIII. Et misit heliachim prepositum domus et sobnam scribam et senes de sacerdotibus opertos saccis ad ysaiam prophetam filium amos. Qui dixerunt: Hec dicit ezechias: Dies tribulationis et increpationis et blasphemie dies iste. Venerunt filii usque ad partum et vires non habet parturiens. Si forte audiat dominus deus tuus universa verba rapsacis quem misit rex assiriorum dominus suus ut exprobraret deum viventem et argueret verbis que audivit dominus deus tuus. Et fac orationem pro reliquiis que reperte sunt. Venerunt ergo servi regis

Suggestio diab.

Hec cum ad maiorem blasphemiam provocaret

Omnia agens cum consilio

blasphemia rapsacis

obsidentur

[Top gloss:] Sed aut ... ezechie post incredibiles triumphos ... infirmitate corporis ... ad deum flectat faciem eius ... templi quia ad templum ire non poterat. partem templi dicit ... que palatium erat ... ut ad parietem absolute ne lacrimas assistentibus ostenderet ... ut ire toto corde deum deprecaretur ... Quod signum et presentis temporis fuit et futuri: ... ut quo sol revertebatur ad exordium sui: ita ezechie vita ad ...

ezechie ad ysaiam. dixitque eis ysaias. Hec dicetis domino vestro. Hec dicit dominus. Noli timere a facie sermonum quos audisti. quibus blasphemaverunt pueri regis assiriorum me. Ecce ego immittam ei spiritum et audiet nuntium. et revertetur in terram suam et deiciam eum gladio in terra sua. Reversus est ergo rapsaces et invenit regem assiriorum expugnantem lobnam. Audierat enim quod recessisset de lachis. Cumque audisset de tharaca rege ethiopie dicentes. ecce egressus est ut pugnet contra te. et iret contra eum: misit nuntios ad ezechiam dicens. Hec dicite ezechie regi iude. Non te seducat deus tuus in quo habes fiduciam neque dicas. Non tradetur ierusalem in manu regis assiriorum. Tu enim ipse audisti que fecerunt reges assiriorum universis terris. quomodo vastaverint eas. Num ergo solus poteris liberari? Numquid liberaverunt dii gentium singulos quos vastaverunt patres mei. Gozan videlicet et aran. et reseph et filios eden qui erant in thelasar? Ubi est rex emath. et rex arphad et rex civitatis sepharvaim. ana et ava? Itaque cum accepisset ezechias litteras de manu nuntiorum et legisset eas ascendit in domum domini et expandit eas coram domino. et oravit in conspectu eius dicens. Domine deus israel qui sedes super cherubin. tu es deus solus regum omnium terre. tu fecisti celum et terram: inclina aurem tuam et audi. aperi domine oculos tuos et vide. et audi omnia verba sennacherib. qui misit ut exprobraret nobis deum viventem. Vere domine dissipaverunt reges assiriorum gentes. et terras omnium. et miserunt deos eorum in ignem. Non enim erant dii. sed opera manuum hominum. e ligno et lapide. et perdiderunt eos. Nunc igitur domine deus noster salvos nos fac de manu eius. ut sciant omnia regna terre. quia tu es dominus deus solus. **XIX.** Misit autem ysaias filius amos. ad ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Que deprecatus es me super sennacherib rege assiriorum audivi. Iste est sermo quem locutus est dominus de eo. Sprevit te et subsannavit te virgo filia syon. post tergum tuum caput movit filia ierusalem. Cui exprobrasti. et quem blasphemasti? Contra quem exaltasti vocem. et elevasti in excelsum oculos tuos? Contra sanctum israel. Per manum servorum tuorum exprobrasti domino et dixisti. In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium. in summitate libani. et succidi sublimes cedros eius et electas abietes eius. et ingressus sum usque ad terminos eius. Saltum carmeli eius ego succidi. et bibi aquas alienas: et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas. Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud. et nunc adduxi. Eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munite. et qui sedent in eis humiles manu. contremuerunt. et confusi sunt. facti sunt quasi fenum agri. et virens herba tectorum. que arefacta est antequam veniret ad maturitatem. Habitaculum tuum: et introitum tuum et egressum tuum. et viam tuam ego prescivi: et furorem tuum contra me. Insanisti in me et superbia tua ascendit in aures meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis et chamum in labiis tuis. et reducam te in viam. per quam venisti. Tibi autem ezechia. hoc erit signum. Comede hoc anno quod reppereris. in secundo 2 autem anno que sponte nascuntur. Porro in anno tertio seminate et metite. plantate vineas et comedite fructum earum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo iuda. mittet radicem deorsum et faciet fructum sursum. De ierusalem quippe egredientur reliquie. et quod salvetur. de monte syon. Zelus domini exercituum faciet hoc. Quamobrem. hec dicit dominus de rege assiriorum. Non ingredietur urbem hanc nec mittet in eam sagittam. nec occupabit eam clipeus. nec circumdabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur: et civitatem hanc non ingredietur dicit dominus. Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me et propter david servum meum. Factum est igitur in nocte illa. venit angelus domini. et percussit castra assiriorum. clxxxv. milia. Cumque diluculo surrexisset. vidit omnia corpora mortuorum et recedens abiit. Et reversus est sennacherib rex assiriorum. et mansit in ninive. Cumque adoraret in templo nesrach deum suum. adramelech et sarasar filii eius percusserunt eum gladio. fugeruntque in terram armeniorum et regnavit esaraddon filius eius pro eo.

LXXXVI

XX. In diebus illis egrotavit ezechias usque ad mortem. Et venit ad eum ysaias filius amos propheta. dixitque ei. Hec dicit dominus deus. Precipe domui tue morieris enim. et non vives. Qui convertit faciem suam ad parietem. et oravit dominum dicens. Obsecro domine. memento quomodo ambulaverim coram te in veritate. et in corde perfecto. et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur ysaias mediam partem atrii. factus est sermo domini ad eum dicens. Revertere et dic ezechie duci populi mei. Hec dicit dominus deus david patris tui. Audivi orationem tuam et vidi lacrimam tuam. et ecce sanavi te. Die tertio ascendes templum domini. et addam diebus tuis xv. annos. Sed et de manu regis assiriorum liberabo te. et civitatem hanc: et protegam urbem istam propter me et propter david servum meum. Dixitque ysaias. Afferte massam ficorum. Quam cum attulissent et posuissent super ulcus eius: curatus est. Dixerat autem ezechias ad ysaiam. Quod erit signum quia dominus me sanabit. et quia ascensurus sum die tertio templum domini? Cui ait ysaias. Hoc erit signum a domino. quod facturus sit dominus sermonem quem locutus est. Vis ut ascendat umbra x. lineis an ut revertatur totidem gradibus? Et ait ezechias. Facile est umbram crescere x. lineis. Nec hoc volo ut fiat. sed ut revertatur retrorsum .x. gradibus. Invocavit itaque ysaias propheta dominum. et reduxit umbram per lineas quibus iam descenderat in horologio achaz retrorsum .x. gradibus.

LXXXVII

In tempore illo misit merodachbaladan filius baladan rex babiloniorum litteras et munera ad ezechiam. audierat enim quod egrotasset ezechias. Letatus est autem in adventu eorum ezechias. et ostendit eis domum aromatum. et aurum. et argentum. et pigmenta varia. unguenta quoque et domum vasorum suorum. et omnia que habere poterat in thesauris suis. Non fuit quod non monstraret eis ezechias in domo. et in omni potestate sua. Venit autem ysaias propheta ad regem ezechiam. dixitque ei. Quid dixerunt viri isti. aut unde venerunt ad te? Cui ait ezechias. De terra longinqua venerunt ad me de babilone. At ille respondit. Quid viderunt in domo tua? Ait ezechias. Omnia que sunt in domo mea. viderunt. Nichil est quod non monstraverim eis in thesauris meis. Dixit itaque ysaias ezechie. Audi sermonem domini. Ecce dies venient. et auferentur omnia que sunt in domo tua: et que condiderunt patres tui usque in diem hanc in babilonem. non remanebit quicquam ait dominus. Sed et de filiis tuis qui egredientur ex te quos generabis tollentur. et erunt eunuchi in palatio regis babilonis. Dixit ezechias ad ysaiam. Bonus sermo domini quem locutus est. sit pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem sermonum ezechie et omnis fortitudo eius. et quomodo fecerit piscinam et aqueductum. et introduxerit aquas in civitatem. nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Dormivitque ezechias cum patribus suis. et regnavit manasses filius eius pro eo.

XXI. Duodecim annorum erat manasses cum regnare cepisset. et lv. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius aphsiba. fecitque malum in conspectu domini. iuxta idola gentium quas delevit dominus a facie filiorum israel. Conversusque est et edificavit excelsa que dissipaverat ezechias pater eius. et erexit aras baal. et fecit lucos sicut fecerat achab rex israel. et adoravit omnem militiam celi et coluit eam. Extruxitque aras in domo domini. de qua dixit dominus. In ierusalem ponam nomen meum. Et extruxit altaria universe militie celi. in duobus atriis templi domini et transduxit filium suum per ignem et ariolatus est. et observavit auguria et fecit phitones. et aruspices multiplicavit. ut faceret malum coram domino. et irritaret eum. Posuit quoque idolum luci quem fecerat in templo domini. super quo locutus est dominus ad david. et ad salomonem filium eius. In templo hoc et in ierusalem quam elegi de cunctis

tribubus Israel ponam nomen meum in sempiternum. Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra quam dedi patribus eorum. Si tamen custodierint opere omnia que precepi eis, et universam legem quam mandavit eis servus meus Moyses. Illi vero non audierunt, sed seducti sunt a Manasse ut facerent malum super gentes quas contrivit Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus in manu servorum suorum prophetarum dicens: Quia fecit Manasses rex Iuda abhominationes istas pessimas super omnia que fecerant Amorrei ante eum, et peccare fecit etiam Iudam in immunditiis suis, propterea hec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Ierusalem et Iudam, ut quicumque audierit tinniant ambe aures eius. Et extendam super Ierusalem funiculum Samarie, et pondus domus Achab. Et delebo Ierusalem sicut deleri solent tabule. Delens vertam et ducam crebrius stilum super faciem eius. Dimittam vero reliquias hereditatis mee, et tradam eas in manus inimicorum eius, eruntque in vastitatem et in rapinam cunctis adversariis suis, eo quod fecerint malum coram me, et perseveraverint irritantes me ex die qua egressi sunt patres eorum ex Egipto usque ad diem hanc. Insuper et sanguinem innoxium fudit Manasses multum nimis, donec impleret Ierusalem usque ad os, absque peccatis suis quibus peccare fecit Iudam, ut faceret malum coram Domino. Reliqua autem sermonum Manasse et universa que fecit, et peccatum eius quod peccavit, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Dormivitque Manasses cum patribus suis, et sepultus est in orto domus sue, in orto Aza. Et regnavit Amon filius eius pro eo. Viginti et duorum annorum erat Amon cum regnare cepisset, duobus quoque annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Mesalemeth filia Arus de Iethba. Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater eius, et ambulavit in omni via per quam ambulaverat pater eius, servivitque immunditiis quibus servierat pater suus, et adoravit eas, et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, et non ambulavit in via Domini. Tetenderuntque ei insidias servi sui, et interfecerunt regem in domo sua. Percussit autem populus terre omnes qui coniuraverant contra regem Amon, et constituerunt sibi regem Iosiam filium eius pro eo. Reliqua autem sermonum Amon que fecit, nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda? Dormivitque cum patribus suis et sepelierunt eum

22\. in sepulchro suo in orto Aza. Et regnavit Iosias filius eius pro eo. Octo annorum erat Iosias cum regnare cepisset, triginta et uno anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Idida filia Phadaia de Besecath. Fecitque quod placitum erat coram Domino, et ambulavit per omnes vias David patris sui. Non declinavit ad dexteram sive ad sinistram. Anno autem octavodecimo regis Iosie misit rex Saphan filium Aslia filii Mesullam scribam templi Domini, dicens ei: Vade ad Helchiam sacerdotem magnum, ut confletur pecunia que illata est in templum Domini, quam collegerunt ianitores templi a populo, deturque fabris per prepositos domus Domini, qui et distribuant eam his qui operantur in templo Domini ad instaurandas sarta tecta templi, lignariis videlicet et cementariis et his qui interrupta componunt, et ut emantur ligna et lapides de lapidicinis ad instaurandum templum. Verumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt, sed in potestate habeant et in fide. Dixit autem Helchias pontifex ad Saphan scribam: Librum legis repperi in domo Domini. Deditque Helchias volumen Saphan, qui et legit illud. Venit quoque Saphan scriba ad regem, et renuntiavit ei omnia que preceperat, et ait: Conflaverunt servi tui pecuniam que reperta est in domo Domini, et dederunt ut distribueretur fabris a prefectis operum templi Domini. Narravitque Saphan scriba regi dicens: Librum dedit mihi Helchias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege, et audisset rex verba libri legis Domini, scidit vestimenta sua. Et precepit Helchie sacerdoti et Achicam filio Saphan et Achobor filio Micha et Saphan scribe et Asaie servo regis dicens: Ite et consulite Dominum super me et super populo et super omni Iuda de verbis voluminis istius quod inventum est. Magna enim ira Domini succensa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri huius ut facerent omne quod scriptum est nobis. Ierunt itaque Helchias sacerdos et Achicam et Achobor et Saphan et Asaia ad Oldam prophetissam uxorem Sellum filii Thecue filii Araas custodis vestium, que habitabat in Ierusalem in secunda. Locutique sunt ad eam. Et illa respondit eis: Hec dicit Dominus Deus Israel: Dicite viro qui misit vos ad me: Hec dicit Dominus: Ecce ego adducam mala super locum hunc et super habitatores eius, omnia verba legis que legit rex Iuda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum, et succendetur indignatio mea in loco hoc et non extinguetur. Regi autem Iuda qui misit vos ut consuleretis Dominum sic dicetis: Hec dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis, et perterritum est cor tuum, et humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum et habitatores eius, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, et ego audivi, ait Dominus. Idcirco colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala que inducturus sum super locum istum.

23\. Et renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui misit, et congregati sunt ad eum omnes senes Iuda et Ierusalem. Ascenditque rex templum Domini, et omnes viri Iuda universique qui habitabant in Ierusalem cum eo, sacerdotes et prophete, et omnis populus a parvo usque ad magnum. Legitque cunctis audientibus omnia verba libri federis qui inventus est in domo Domini. Stetitque rex super gradum, et percussit fedus coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent precepta eius et testimonia et cerimonias in omni corde et in tota anima, et suscitarent verba federis huius que scripta erant in libro illo, adquievitque populus pacto. Et precepit rex Helchie pontifici et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus ut proicerent de templo Domini omnia vasa que facta fuerant Baal et in luco et universe militie celi, et combussit ea foris Ierusalem in convalle Cedron, et tulit pulverem eorum in Bethel. Et delevit aruspices quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per civitates Iuda et in circuitu Ierusalem, et eos qui adolebant incensum Baal et soli et lune et duodecim signis et omni militie celi. Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Ierusalem in convalle Cedron, et combussit eum ibi, et redegit in pulverem, et proiecit super sepulchra vulgi. Destruxit quoque edicula effeminatorum que erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Iuda, et contaminavit excelsa ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque Bersabee, et destruxit aras portarum in introitu ostii Iosue principis civitatis, quod erat ad sinistram porte civitatis. Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Ierusalem, sed tantum comedebant azima in medio fratrum suorum. Contaminavit quoque Thopheth quod est in convalle filii Ennom, ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem Moloch. Abstulit quoque equos quos dederant reges Iude soli in introitu templi Domini, iuxta exedram Nathanmelech eunuchi qui erat in Pharurim. Currus autem solis igne combussit. Altaria quoque que erant super tecta cenaculi Achaz que fecerant reges Iuda, et altaria que fecerat Manasses in duobus atriis templi Domini destruxit rex, et cucurrit inde, et dispersit cinerem eorum in torrentem Cedron. Excelsa quoque que erant in Ierusalem ad dexteram partem montis offensionis, que edificaverat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, et Chamos offensioni Moab, et Moloch abhominationi filiorum Amon, polluit rex, et contrivit statuas, et succidit lucos, replevitque loca eorum ossibus mortuorum. Insuper et altare quod erat in Bethel, et excelsum quod fecerat Ieroboam filius Nabath qui peccare fecit Israel, et altare illud et excelsum destruxit, atque combussit, et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. Et conversus

iosias. vidit ibi sepulchra que erant in monte. misitque et tulit ossa de sepulchris. et combussit ea super altare. et polluit illud iuxta verbum domini quod locutus est vir dei qui predixerat verba hec. Et ait. Quis est tumulus ille quem video. Responderuntque cives eius urbis. Sepulchrum est hominis dei qui venit de iuda. et predixit verba hec que fecisti super altare bethel. Et ait. Dimittite eum nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius. cum ossibus prophete qui venerat de samaria. Insuper et omnia fana excelsorum que erant in civitatibus samarie que fecerant reges israel ad irritandum dominum abstulit iosias. et fecit eis secundum omnia opera que fecerat in bethel. Et occidit universos sacerdotes excelsorum qui erant ibi super altaria. et combussit ossa humana super ea. Reversusque est ierusalem. et precepit omni populo dicens. Facite phase domino deo vestro. secundum quod scriptum est in libro federis huius. Nec enim factum est phase tale a diebus iudicum qui iudicaverunt israel. et omnium dierum regum israel et regum iuda. sicut in xviii. anno regis iosie. factum est phase istud domino in ierusalem. Sed et phitones. et ariolos. et figuras idolorum. et immunditias. abhominationesque que fuerant in terra iuda et in ierusalem abstulit iosias. ut statueret verba legis que scripta sunt in libro quem invenit helchias sacerdos in templo domini. Similis illi non fuit ante eum rex qui reverteretur ad dominum in omni corde suo. et in tota anima sua et in universa virtute sua iuxta omnem legem moysi neque post eum surrexit similis illi. Verumtamen non est aversus dominus ab ira furoris sui magni quo iratus est furor eius contra iudam propter irritationes quibus provocaverat eum manasses. Dixit itaque dominus. Etiam iudam auferam a facie mea sicut abstuli israel. Et proiciam civitatem hanc quam elegi ierusalem: et domum de qua dixi. erit nomen meum ibi. Reliqua autem verba iosie et universa que fecit. nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda. In diebus eius ascendit pharao nechao rex egypti. contra regem assiriorum ad flumen eufraten. Et abiit iosias rex in occursum eius. et occisus est in mageddo cum vidisset eum. Et portaverunt eum servi sui mortuum de mageddo. et pertulerunt in ierusalem. et sepelierunt eum in sepulchro suo. Tulitque populus terre ioachaz filium iosie. et unxerunt eum. et constituerunt eum regem pro patre suo. Viginti trium annorum erat ioachaz cum regnare cepisset. et tribus mensibus regnavit in ierusalem. Nomen matris eius amithal filia ieremie de lobna. Et fecit malum coram domino. iuxta omnia que fecerant patres eius. Vinxitque eum pharao nechao in reblata que est in terra emath ne regnaret in ierusalem. Et imposuit tributum terre. c. talentis argenti. et talento auri. Regemque constituit pharao nechao heliachim filium iosie pro iosia patre eius. vertitque nomen eius ioachim. Porro ioachaz tulit. et duxit in egyptum. Argentum autem et aurum dedit ioachim pharaoni cum indixisset terre per singulos. ut conferretur iuxta preceptum pharaonis. Et unumquemque secundum vires suas exegit. tam aurum quam argentum de populo terre. ut daret pharaoni nechao. Viginti v. annorum erat ioachim cum regnare cepisset. et xi. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius zebida. filia phadaia de ruma. Et fecit malum coram domino.

24. iuxta omnia que fecerant patres eius. In diebus eius ascendit nabugodonosor rex babilonis. et factus est ei ioachim servus tribus annis. Et rursum rebellavit contra eum. Inmisitque ei dominus latrunculos chaldeorum. et latrunculos sirie. et latrunculos moab. et latrunculos filiorum amon. et inmisit eos in iudam ut disperderent eum. iuxta verbum domini quod locutus erat per servos suos prophetas. Factum est autem hoc per verbum domini contra iudam. ut auferret eum coram se propter peccata manasse universa que fecit. et propter sanguinem innoxium quem effudit. et implevit ierusalem cruore innocentum. et ob hanc rem noluit dominus propitiari. Reliqua autem sermonum ioachim et universa que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda. Et dormivit ioachim cum patribus suis. regnavitque ioachim filius eius pro eo. Et ultra non addidit rex egypti ut egrederetur de terra sua. Tulerat enim rex babilonis a rivo egypti usque ad fluvium eufraten omnia que fuerant regis egypti.

LXXXVIII

Decem et octo annorum erat ioachim cum regnare cepisset. et tribus mensibus regnavit in ierusalem. Nomen matris eius nestha filia helnathan de ierusalem. et fecit malum coram domino. iuxta omnia que fecerat pater eius. In tempore illo ascenderunt servi nabugodonosor regis babilonis in ierusalem. et circumdata est urbs munitionibus. Venitque nabugodonosor rex babilonis ad civitatem cum servis eius ut oppugnarent eam. Egressusque est ioachim rex iuda ad regem babilonis. ipse et mater eius. et servi eius et principes eius. et eunuchi. et suscepit eum rex babilonis anno viii. regni sui. Et protulit inde omnes thesauros domus domini. et thesauros domus regie. et concidit universa vasa aurea que fecerat salomon rex israel in templo domini. iuxta verbum domini. Et transtulit omnem ierusalem. et universos principes. et omnes fortes exercitus. x. milia in captivitatem. et omnem artificem et clusorem. Nichilque relictum est exceptis pauperibus populi terre. Transtulit quoque ioachim in babilonem. et matrem regis. et uxores regis et eunuchos eius. et iudices terre. duxit in captivitatem de ierusalem in babilonem. et omnes viros robustos. vii. milia et artifices. et clausores mille. omnes viros fortes et bellatores. Duxitque eos rex babilonis captivos in babilonem et constituit mathaniam patruum eius pro eo. imposuitque nomen ei sedechiam. Vicesimum et primum annum etatis habebat sedechias cum regnare cepisset. et xi. annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius erat amital filia ieremie de lobna. et fecit malum coram domino. iuxta omnia que fecerat ioachim. Irascebatur enim dominus contra ierusalem et contra iudam. donec proiceret eos a facie sua. Recessitque sedechias a rege babilonis.

LXXXIX

25. Factum est autem anno ix. regni eius. mense x. x. die mensis. venit nabugodonosor rex babilonis. ipse et omnis exercitus eius in ierusalem. et circumdederunt eam et extruxerunt in circuitu eius munitiones. Et clausa est civitas atque vallata usque ad xi. annum regis sedechie nona die mensis. Prevaluitque fames in civitate. nec erat panis populo terre. Et interrupta est civitas. et omnes viri bellatores nocte fugerunt per viam porte que est inter duplicem murum ad ortum regis. Porro chaldei obsidebant in circuitu civitatem. Fugit itaque sedechias per viam que ducit ad campestria solitudinis. et persecutus est exercitus chaldeorum regem. Comprehenditque eum in planitie iericho. et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt. et reliquerunt eum. Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem babilonis in reblatha. qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem sedechie occidit coram eo. et oculos eius effodit. vinxitque eum cathenis et adduxit in babilonem.

XC

Mense quinto. vii. die mensis. ipse est annus xix. regis babilonis. venit nabuzardan princeps exercitus. servus regis babilonis in ierusalem. et succendit domum domini et domum regis et domos ierusalem. Omnemque domum combussit igne. et muros ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus chaldeorum qui erat cum principe militum. Reliquam autem populi partem que remanserat in civitate. et perfugas qui transfugerant ad regem babilonis et reliquum vulgus transtulit nabuzardan princeps militie. et de pauperibus terre reliquit vinitores et agricolas. Columpnas autem ereas que erant in templo domini et bases et mare ereum quod erat in templo domini confregerunt chaldei. et transtulerunt es omne in babilonem. Ollas quoque ereas et trullas. et tridentes. et mortariola. et ciphos et omnia vasa erea in quibus ministrabant tulerunt. Nec non et thuribula. et phialas. que aurea aurea. et que argentea argentea. tulit princeps militie. i. columpnas ii. mare unum. et bases quas fecerat salomon in templo domini. Non erat pondus eris. omnium vasorum. x. et viii. cubitos altitudinis habebat columpna una et capitellum ereum super se altitudinis trium cubitorum. et retiaculum. et mala granata in capitello columpne. omnia erea. Similem et columpna secunda habebat ornatum. Tulit quoque princeps militie saraian sacerdotem primum. et sophoniam sacerdotem

sedem. Et reliquam partem vulgi, quae remanserat in civitate, et perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, et reliquum vulgus transtulit Nabuzardan princeps militiae. ... Et de civitate eunuchum unum, qui erat praefectus super viros bellatores, et quinque viros de his qui steterant coram rege, quos reperit in civitate; et Sopher principem exercitus, qui probabat tirones de populo terrae, et sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate. Quos tollens Nabuzardan princeps militiae duxit ad regem Babylonis in Reblatha. Percussitque eos rex Babylonis, et interfecit in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Populo autem qui relictus erat in terra Iuda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, praefecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan. Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi et viri qui erant cum eis, videlicet quod constituisset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Masphath, Ismahel filius Nathaniae, et Iohanna filius Caree, et Saraia filius Thanameth Netophathites, et Iezonias filius Machati, ipsi et socii eorum. Iuravitque eis Godolias et sociis eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldaeis. Manete in terra, et servite regi Babylonis, et bene erit vobis. Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniae filii Helisama de semine regio, et decem viri cum eo, percusseruntque Godoliam, qui mortuus est, sed et Iudaeos et Chaldaeos qui erant cum eo in Masphath. Consurgens autem omnis populus a parvo usque ad magnum, et principes militum, venerunt in Aegyptum, timentes Chaldaeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis Ioachin regis Iuda, mense duodecimo, vicesima septima die mensis, sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno quo regnare coeperat, caput Ioachin regis Iuda de carcere, et locutus est ei benigne. Et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in Babylone. Et mutavit vestes eius quas habuerat in carcere, et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vitae suae. Annonam quoque constituit ei absque intermissione, quae et dabatur ei a rege per singulos dies, omnibus diebus vitae suae.

Incipit prefatio beati Ieronimi presbiteri in libro Ysaie prophete.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos, metro eos existimet apud Hebraeos ligari, et aliquid simile habere de Psalmis vel operibus Salomonis; sed quod in Demosthene et Tullio solet fieri, ut per cola scribantur et commata, qui utique prosa et non versibus conscripserunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Isaia sciendum quod in sermone suo disertus sit, quippe ut vir nobilis et urbanae eloquentiae, nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum. Unde accidit ut prae ceteris florem sermonis eius translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum, quod non tam propheta dicendus sit quam evangelista. Ita enim universa Christi ecclesiaeque mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non eum putes de futuro vaticinari, sed de praeteritis historiam texere. Unde conicio noluisse tunc temporis Septuaginta interpretes fidei suae sacramenta perspicue ethnicis prodere, ne sanctum canibus et margaritas porcis darent; quae cum hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intellegere, nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione, nisi intellexerit ante quae legerit; nosque patere morsibus plurimorum, qui stimulante invidia quod consequi non valent despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum, et nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor, ut quomodo Graeci post Septuaginta translatores Aquilam et Symmachum et Theodotionem legunt, vel ob studium doctrinae suae, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intellegant, sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius et postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odii praesumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Isaias in Hierusalem et in Iudaea, necdum decem tribubus in captivitatem ductis. Ac de utroque regno nunc commixtim, nunc separatim texit oracula. Et cum interdum ad praesentem respiciat historiam, et post Babylonis captivitatem reditum populi significet in Iudaeam, tamen omnis ei cura de vocatione gentium et de adventu Christi est. Quem quanto plus amatis, o Paula et Eustochium, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione praesenti, qua me indesinenter aemuli laniant, ipse mihi mercedem restituat in futuro, qui scit me ob hoc in peregrinae linguae eruditione sudasse, ne Iudaei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diutius insultarent.

Explicit prefatio. Incipit liber Ysaie prophete.

VISIO YSAIE FILII AMOS, quam vidit super Iudam et Ierusalem in diebus Oziae, Ioathan, Achaz, Ezechiae, regum Iuda.

[I] Audite caeli, et auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi et exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus praesepe domini sui; Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra, addentes praevaricationem? Omne caput languidum, et omne cor maerens. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus et livor et plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo. Terra vestra deserta, civitates vestrae succensae igni; regionem vestram coram vobis alieni devorant, et desolabitur sicut in vastitate hostili. Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea, et sicut tugurium in cucumerario, sicut civitas quae vastatur. Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, et quasi Gomorra similes essemus. Audite verbum Domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri, populus Gomorrae. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum. Holocausta arietum et adipem pinguium, et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quaesivit haec de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne afferatis ultra sacrificium frustra; incensum abominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivitates alias non feram; iniqui sunt coetus vestri. Kalendas vestras et sollemnitates vestras odivit anima mea; facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis; et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam. Manus enim vestrae sanguine plenae sunt. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Quiescite agere perverse, discite benefacere. Quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite et arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis. Quod si nolueritis et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena iudicii? Iustitia habitavit in ea, nunc autem homicidae. Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua. Principes tui infideles, socii furum; omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, et causa viduae non ingreditur ad eos. Propter hoc ait Dominus exercituum

fortis Israel. Heu consolabor super hostibus meis: et vindicabor de inimicis meis. Et convertam manum meam ad te: et excoquam ad purum scoriam tuam: et auferam omne stagnum tuum. Et restituam iudices tuos ut fuerunt prius: et consiliarios tuos sicut antiquitus. Post hec vocaberis civitas iusti, urbs fidelis. Syon in iudicio redimetur: et reducent eam in iusticia. Et conteret scelestos et peccatores simul: et qui dereliquerunt dominum consumentur. Confundentur enim ab idolis quibus sacrificaverunt: et erubescetis super hortis quos elegeratis: cum fueritis velut quercus defluentibus foliis: et velut ortus sine aqua. Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppe: et opus vestrum quasi scintilla. Et succendetur utrumque simul: et non erit qui extinguat.

II

Verbum quod vidit Ysaias filius Amos super Iudam et Ierusalem. Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus domini in vertice montium: et elevabitur super colles. Et fluent ad eum omnes gentes: et ibunt populi multi et dicent. Venite ascendamus ad montem domini: et ad domum dei Iacob. Et docebit nos vias suas: et ambulabimus in semitis eius: quia de Syon exibit lex: et verbum domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes: et arguet populos multos. Et conflabunt gladios suos in vomeres: et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem gladium: nec exercebuntur ultra ad prelium. Domus Iacob venite et ambulemus in lumine domini. Proiecisti enim populum tuum domum Iacob: quia repleti sunt ut olim: et augures habuerunt ut Philistiim: et pueris alienis adheserunt. Repleta est terra argento et auro: et non est finis thesaurorum eius. Et repleta est terra eius equis: et innumerabiles quadrige eius. Et repleta est terra eius idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se homo: et humiliatus est vir. Ne ergo dimittas eis. Ingredere in petram, abscondere in fossa humo a facie timoris domini: et a gloria maiestatis eius. Oculi sublimes hominis humiliati sunt: et incurvabitur altitudo virorum. Exaltabitur autem dominus solus in die illa. Quia dies domini exercituum super omnem superbum et excelsum: et super omnem arrogantem et humiliabitur. Et super omnes cedros Libani sublimes et erectas: et super omnes quercus Basan. Et super omnes montes excelsos: et super omnes colles elevatos. Et super omnem turrim excelsam: et super omnem murum munitum. Et super omnes naves Tharsis: et super omne quod visu pulcrum est. Et incurvabitur sublimitas hominum: et humiliabitur altitudo virorum. Et elevabitur dominus solus in die illa: et idola penitus conterentur. Et introibunt in speluncas petrarum: et in voragines terre: a facie formidinis domini: et a gloria maiestatis eius: cum surrexerit percutere terram. In die illa proiciet homo idola argenti sui: et simulacra auri sui que fecerat sibi: ut adoraret talpas et vespertiliones. Et ingredietur fissuras petrarum: et cavernas saxorum a facie formidinis domini: et a gloria maiestatis ~~maiestatis~~ eius cum surrexerit percutere terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus in naribus eius: quia excelsus reputatus est ipse.

III

Ecce enim dominator dominus exercituum auferet a Ierusalem et a Iuda validum et fortem. Omne robur panis: et omne robur aque: fortem et virum bellatorem: et iudicem, et prophetam: et ariolum, et senem: principem super quinquaginta: et honorabilem vultu: et consiliarium. Sapientem de architectis: et prudentem eloquii mistici. Et dabo pueros principes eorum: et effeminati dominabuntur eis. Et irruet populus vir ad virum: unusquisque ad proximum suum. Tumultuabitur puer contra senem: et ignobilis contra nobilem. Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui, vestimentum tibi est, princeps esto noster: ruina autem hec sub manu tua. Respondebit in die illa dicens. Non sum medicus: et in domo mea non est panis, neque vestimentum. Nolite constituere me principem populi. Ruit enim Ierusalem et Iudas concidit: quia lingua eorum et adinventiones eorum contra dominum: ut provocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondebit eis: et peccatum suum quasi Sodoma predicaverunt: nec absconderunt. Ve anime eorum: quoniam reddita sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene: quoniam fructum adinventionum suarum comedet. Ve impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exactores sui spoliaverunt: et mulieres dominate sunt eius. Popule meus qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt: et viam gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum dominus: et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui: et principibus eius. Vos enim depasti estis vineam meam: et rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum: et facies pauperum commolitis dicit dominus exercituum? Et dixit dominus. Pro eo quod elevate sunt filie Syon: et ambulaverunt extento collo: et nutibus oculorum ibant et plaudebant: ambulabant et in pedibus suis composito gradu incedebant. Decalvabit dominus verticem filiarum Syon: et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornatum calciamentorum: et lunulas: et torques: et monilia: et armillas: et mitras: discriminalia: et periscelidas: et murenulas: et olfactoriola: et inaures et anulos et gemmas in fronte pendentes: et mutatoria: et pallia: et linteamina: et acus: et specula: et sindones: et vittas: et theristra. Et erit pro suavi odore fetor: et pro zona funiculus. Et pro crispanti crine calvitium: et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent: et fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt porte eius: et desolata in terra sedebit.

IIII

Et apprehendent vii. mulieres virum unum in die illa dicentes. Panem nostrum comedemus: et vestimentis nostris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum super nos. Aufer obprobrium nostrum. In die illa erit germen domini in magnificentia et in gloria: et fructus terre sublimis: et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit. Omnis qui relictus fuerit in Syon: et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur. Omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit dominus sordem filiarum Syon: et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius: in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creavit dominus super omnem locum montis Syon: et ubi invocatus est nubem per diem: et fumum et splendorem ignis flammantis in nocte. Super omnem enim gloriam protectio. Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab estu: et in securitatem et absconsionem a turbine et a pluvia.

V

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei vinee mee. Vinea facta est dilecto meo in loco uberi: in cornu filio olei. Et sepivit eam et lapides elegit ex illa: et plantavit eam electam. Et edificavit turrim in medio eius: et torcular extruxit in ea. Et expectavit ut faceret uvas: et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda: iudicate inter me et inter vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vinee mee et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas: et fecit labruscas. Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee. Auferam sepem eius et erit in direptionem. Diruam maceriam eius: et erit in conculcationem. Et ponam eam desertam. Non putabitur et non fodietur: et ascendent super eam vepres et spine: et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Vinea enim domini exercituum domus Israel est: et vir Iuda germen delectabile eius. Et expectavi ut faceret iudicium: et ecce iniquitas. Et iusticiam: et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domum: et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Numquid habitabitis soli vos in medio terre? In auribus meis sunt hec dicit dominus exercituum. Nisi domus multe deserte fuerint, grandes et pulchre absque habitatore. Decem enim iugera vinearum facient laguunculam unam: et xxx. modii sementis facient modios tres. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam: et potandum usque ad vesperam ut vino estuetis. Cythara et lyra et tympanum et tibia: et vinum in conviviis vestris: et opus domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus: quia non habuit scientiam: et nobiles eius interierunt fame: et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam: et aperuit os suum absque ullo

et descendent fortes eius et populus eius et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo et humiliabitur vir, et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, et Deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum, et deserta in ubertatem versa advenae comedent. Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustri peccatum. Qui dicitis: Festinet et cito veniat opus eius, ut videamus; et appropiet et veniat consilium sancti Israel, et sciemus illud. Vae qui dicitis malum bonum et bonum malum, ponentes tenebras lucem et lucem tenebras, ponentes amarum in dulce et dulce in amarum. Vae qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismet ipsis prudentes. Vae qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammae exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populo suo, et extendit manum suam super eum et percussit eum, et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et elevabit signum in nationibus procul, et sibilabit ad eum de finibus terrae; et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens neque laborans in eo; non dormitabit neque dormiet, neque solvetur cingulum renum eius, nec rumpetur corrigia calceamenti eius. Sagittae eius acutae, et omnes arcus eius extenti. Ungulae equorum eius ut silex, et rotae eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis; rugiet ut catuli leonum, et frendet et tenebit praedam, et amplexabitur et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspiciemus in terram, et ecce tenebrae tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine eius.

6. In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et ea quae sub eo erant implebant templum. Seraphim stabant super illud; sex alae uni et sex alae alteri; duabus velabant faciem eius, et duabus velabant pedes eius, et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum et dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus exercituum; plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis, et domus repleta est fumo. Et dixi: Vae mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito; et regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphim, et in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, et auferetur iniquitas tua, et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade, et dices populo huic: Audite audientes et nolite intellegere, et videte visionem et nolite cognoscere. Excaeca cor populi huius, et aures eius aggrava, et oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intellegat, et convertatur et sanem eum. Et dixi: Usquequo Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur quae derelicta fuerat in medio terrae. Et adhuc in ea decimatio, et convertetur et erit in ostensionem sicut terebinthus et sicut quercus quae expandit ramos suos; semen sanctum erit id quod steterit in ea.

7. Et factum est in diebus Achaz filii Ioatham filii Oziae regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriae et Phacee filius Romeliae rex Israel in Hierusalem ad proeliandum contra eam, et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Ephraim; et commotum est cor eius et cor populi eius sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz, tu et qui derelictus est Iasub filius tuus, ad extremum aquaeductus piscinae superioris in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum, in ira furoris Rasin regis Syriae et filii Romeliae. Eo quod consilium inierit contra te Syria malum, Ephraim et filius Romeliae dicentes: Ascendamus ad Iudam et suscitemus eum, et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Haec dicit Dominus Deus: Non stabit et non erit istud; sed caput Syriae Damascus, et caput Damasci Rasin; et adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus; et caput Ephraim Samaria, et caput Samariae filius Romeliae. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, et non temptabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitis nomen eius Emmanuel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Et adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit Dominus muscae quae est in extremo fluminum Aegypti, et api quae est in terra Assur; et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum, et in omnibus frutectis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum et barbam universam. Et erit in die illa: nutriet homo vaccam boum et duas oves, et prae ubertate lactis comedet butyrum; butyrum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terrae. Et erit in die illa: omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spinae erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis et in conculcationem pecoris.

8. Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito praedare. Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachiae. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius Accelera spolia detrahere, Festina praedari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariae coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe quae vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romeliae, propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius, et ascendet super omnes rivos eius, et fluet super universas ripas eius, et ibit per Iudam, inundans et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terrae tuae, o Emmanuel. Congregamini populi et vincimini, et audite universae procul terrae; confortamini et vincimini, accingite vos et vincimini; inite consilium et dissipabitur; loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum Deus. Haec enim ait Dominus ad me: Sicut in forti manu erudivit me, ne irem in via populi huius, dicens: Non dicatis coniuratio; omnia enim quae loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor vester et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Hierusalem. Et offendent ex eis plurimi, et cadent et conterentur, et irretientur et capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Iacob, et praestolabor eum. Ecce ego et pueri quos mihi dedit Dominus in signum

et in portentum Israel a Domino exercituum qui habitat in monte Sion. Et cum dixerint ad vos: Quaerite a phytonibus et a divinis qui stridunt in incantationibus suis: numquid non populus a Deo suo requiret visionem pro vivis ac mortuis? Ad legem magis et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, corruet et esuriet. Et cum esurierit, irascetur et maledicet regi suo et Deo suo. Et suspiciet sursum, et ad terram intuebitur. Et ecce tribulatio et tenebrae, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

VIIII. Primo tempore alleviata est terra Zabulon et terra Nephthalim, et novissimo aggravata est via maris trans Iordanem Galilaeae gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Multiplicasti gentem, non magnificasti laetitiam. Laetabuntur coram te sicut laetantur in messe, sicut exultant victores capta praeda quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Quia omnis violenta praedatio cum tumultu, et vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis, filius datus est nobis. Et factus est principatus super humerum eius. Et vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis. Super solium David et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iustitia amodo et usque in sempiternum. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Verbum misit Dominus in Iacob, et cecidit in Israel. Et sciet populus omnis Ephraim et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes: Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedificabimus. Sycomoros succiderunt, sed cedros inmutabimus. Et elevabit Dominus hostes Rasin super eum, et inimicos eius in tumultum vertet. Syriam ab oriente et Philisthiim ab occidente, et devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se, et Dominum exercituum non inquisierunt. Et disperdet Dominus ab Israel caput et caudam, incurvantem et refrenantem die una. Longaevus et honorabilis ipse est caput, et propheta docens mendacium ipse est cauda. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes, et qui beatificantur praecipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non laetabitur Dominus, et pupillorum eius et viduarum non miserebitur, quia omnis hypocrita est et nequam, et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Succensa est enim quasi ignis impietas; veprem et spinam vorabit. Et succendetur in densitate saltus, et convolvetur superbia fumi. In ira Domini exercituum conturbata est terra. Et erit populus quasi esca ignis; vir fratri suo non parcet. Et declinabit ad dexteram et esuriet, et comedet ad sinistram et non saturabitur. Unusquisque carnem brachii sui vorabit, Manasses Ephraim et Ephraim Manassen; simul ipsi contra Iudam. In omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

X. Vae qui condunt leges iniquas, et scribentes iniustitiam scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes et vim facerent causae humilium populi mei, ut essent viduae praeda eorum, et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius fugietis auxilium? Et ubi derelinquetis gloriam vestram, ne incurvemini sub vinculo et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est aversus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Vae Assur, virga furoris mei et baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, et contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia et diripiat praedam et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, et cor eius non ita aestimabit, sed ad conterendum erit cor eius, et ad internitionem gentium non paucarum. Dicet enim: Numquid non principes mei simul reges sunt?

Numquid non ut Charcamis sic Chalanno, et ut Arfad sic Emath? Numquid non ut Damascus sic et Samaria? Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic et simulacra eorum de Ierusalem et de Samaria. Numquid non sicut feci Samariae et idolis eius, sic faciam Ierusalem et simulacris eius? Et erit: cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion et in Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur et super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim: In fortitudine manus meae feci, et in sapientia mea intellexi, et abstuli terminos populorum, et principes eorum depraedatus sum, et detraxi quasi potens in sublime residentes. Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, et sicut colliguntur ova quae derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi, et non fuit qui moveret pennam et aperiret os et ganniret. Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra levantem se, et exaltetur baculus qui utique lignum est. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem, et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. Et erit lumen Israel in igne, et sanctus eius in flamma. Et succendetur et devorabitur spina eius et vepres in die una, et gloria saltus eius et Carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur. Et erit terrore profugus, et reliquiae ligni saltus eius prae paucitate numerabuntur, et puer scribet eos. Et erit: in die illa non adiciet residuum Israel et hii qui fugerint de domo Iacob inniti super eo qui percutit eos, sed innitetur super Dominum sanctum Israel in veritate. Reliquiae convertentur, reliquiae inquam Iacob ad Dominum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israel quasi harena maris, reliquiae convertentur ex eo. Consummatio adbreviata inundabit iustitiam. Consummationem enim et adbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terrae. Propter hoc haec dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere, populus meus, habitator Sion, ab Assur. In virga percutiet te, et baculum suum levabit super te in via Aegypti. Adhuc enim paululum modicumque, et consummabitur indignatio et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb, et virgam suam super mare, et levabit eam in via Aegypti. Et erit in die illa: auferetur onus eius de humero tuo, et iugum eius de collo tuo, et conputrescet iugum a facie olei. Veniet in Aiath, transibit in Magron, apud Magmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim, Gabee sedes nostra. Obstupuit Rama, Gabaath Saulis fugit. Hinni voce tua, filia Gallim; attende, Laisa, paupercula Anathoth. Migravit Medemena; habitatores Gebim confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur. Agitabit manum suam super montem filiae Sion, collem Ierusalem. Ecce dominator Dominus exercituum confringet laguunculam in terrore, et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro, et Libanus cum excelsis cadet.

XI. Et egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae. Et percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius, et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, et pardus cum haedo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum. Et leo quasi bos comedet paleas, et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, et in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini sicut aquae maris operientes. In die illa radix Iesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulchrum eius gloriosum. Et erit in die illa

adiciet dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, et ab Aegypto, et a Phetros, et ab Aethiopia, et ab Aelam, et a Sennaar, et ab Emath, et ab insulis maris. Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israhel, et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terrae. Et auferetur zelus Ephraim, et hostes Iuda peribunt. Ephraim non aemulabitur Iudam, et Iudas non pugnabit contra Ephraim. Et volabunt in humeros Philisthiim per mare, simul praedabuntur filios orientis. Idumea et Moab praeceptum manus eorum, et filii Ammon oboedientes erunt. Et desolabit Dominus linguam maris Aegypti, et levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui, et percutiet eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati. Et erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis, sicut fuit Israheli in die qua ascendit de terra Aegypti.

12. Et dices in illa die: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus, et consolatus es me. Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam et non timebo, quia fortitudo mea et laus mea Dominus Deus, et factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris, et dicetis in illa die: Confitemini Domino et invocate nomen eius, notas facite in populis adinventiones eius. Mementote quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino quoniam magnifice fecit, adnuntiate hoc in universa terra. Exulta et lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus Israhel.

13. Onus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos. Super montem caligosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, et ingrediantur portas duces. Ego mandavi sanctificatis meis, et vocavi fortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium; vox sonitus regum gentium congregatarum. Dominus exercituum praecepit militiae belli, venientibus de terra procul, a summitate caeli. Dominus et vasa furoris eius, ut disperdat omnem terram. Ululate, quia prope est dies Domini; quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis tabescet et conteretur. Torsiones et dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt; unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combustae vultus eorum. Ecce dies Domini veniet, crudelis et indignationis plenus, et irae furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, et peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stellae caeli et splendor earum non expandent lumen suum; obtenebratus est sol in ortu suo, et luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala, et contra impios iniquitatem eorum, et quiescere faciam superbiam infidelium, et arrogantiam fortium humiliabo. Pretiosior erit vir auro, et homo mundo obrizo. Super hoc caelum turbabo, et movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, et propter diem irae furoris eius. Et erit quasi damula fugiens, et quasi ovis, et non erit qui congreget; unusquisque ad populum suum convertetur, et singuli ad terram suam fugient. Omnis qui inventus fuerit occidetur, et omnis qui supervenerit cadet in gladio. Infantes eorum allidentur in oculis eorum, diripientur domus eorum, et uxores eorum violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quaerant, nec aurum velint, sed sagittis parvulos interficient, et lactantibus uteris non miserebuntur, et super filios non parcet oculus eorum. Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclita superbia Chaldeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorram. Non habitabitur usque in finem, et non fundabitur usque ad generationem et generationem; nec ponet ibi tentoria Arabs, neque pastores requiescent ibi. Sed requiescent ibi bestiae, et replebuntur domus eorum draconibus, et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi. Et respondebunt ibi ululae in aedibus eius, et sirenae in delubris voluptatis.

14. Prope est ut veniat tempus eius, et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Iacob, et eliget adhuc de Israhel, et requiescere eos faciet super humum suam. Adiungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Iacob. Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum, et possidebit eos domus Israhel super terram Domini in servos et ancillas. Et erunt capientes eos qui se ceperant, et subicient exactores suos. Et erit in die illa, cum requiem dederit tibi Deus a labore tuo, et a concussione tua, et a servitute dura qua ante servisti, sumes parabolam istam contra regem Babylonis, et dices: Quomodo cessavit exactor, quievit tributum? Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, caedentem populos in indignatione plaga insanabili, subicientem in furore gentes, persequentem crudeliter. Conquievit et siluit omnis terra, gavisa est et exultavit. Abietes quoque laetatae sunt super te, et cedri Libani: Ex quo dormisti, non ascendit qui succidat nos. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de soliis suis, omnes principes nationum. Universi respondebunt et dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut nos, nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum; subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de caelo lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci. Qui te viderint ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, et urbes eius destruxit, vinctis eius non aperuit carcerem? Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua. Tu autem proiectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis pollutus, et obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadaver putridum. Non habebis consortium neque cum eis in sepultura; tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in aeternum semen pessimorum. Praeparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum; non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum. Et consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, et perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem, ait Dominus. Et ponam eam in possessionem ericii, et in paludes aquarum, et scopabo eam in scopa terens, dicit Dominus exercituum. Iuravit Dominus exercituum dicens: Si non ut putavi ita erit, et quomodo mente tractavi sic eveniet, ut conteram Assyrium in terra mea, et in montibus meis conculcem eum; et auferetur ab eis iugum eius, et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitavi super omnem terram, et haec est manus extenta super universas gentes. Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? Et manus eius extenta, et quis avertet eam?

In anno quo mortuus est rex Achaz, factum est onus istud: Ne laeteris Philisthea omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoris tui; de radice enim colubri egredietur regulus, et semen eius absorbens volucrem. Et pascentur primogeniti pauperum, et pauperes fiducialiter requiescent; et interire faciam in fame radicem tuam, et reliquias tuas interficiam. Ulula porta, clama civitas, prostrata est Philisthea omnis; ab aquilone enim fumus veniet, et non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nuntiis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, et in ipso sperabunt pauperes populi eius.

15. Onus Moab. Quia nocte vastata est Ar, Moab conticuit; quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit. Ascendit domus et Dibon ad excelsa in planctum; super Nabo et super Medaba Moab ululavit. In cunctis capitibus eius calvitium, omnis barba radetur. In triviis eius accincti sunt sacco; super tecta eius et in plateis eius omnis ululatus descendit in fletum. Clamabit Esebon et Eleale, usque Iasa audita est vox eorum; super hoc expediti Moab ululabunt, anima eius ululabit sibi. Cor meum ad Moab clamabit; vectes eius usque ad Segor, vitulam conternantem. Per ascensum enim Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt. Aquae enim Nemrim desertae erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. Secundum magnitudinem operis et visitatio eorum; ad torrentem salicum ducent eos. Quoniam circuivit clamor terminum Moab, usque ad Gallim ululatus eius, et usque ad puteum Helim clamor

eius: quia aque dibon replete sunt sanguine. Ponam enim super dibon additamenta: his qui fugerunt de moab leonem: et reliquiis

16\. terre. Emitte agnum domine dominatorem terre: de petra deserti ad montem filie syon. Et erit sicut avis fugiens: et pulli de nido avolantes: sic erunt filie moab in transcensu arnon. Ini consilium: coge concilium: pone quasi noctem umbram tuam in meridie. Absconde fugientes: et vagos ne prodas. Habitabunt apud te profugi mei. Moab esto latibulum eorum: a facie vastatoris. Finitus est enim pulvis: consummatus est miser: defecit qui conculcabat terram. Et preparabitur in misericordia solium: et sedebit super eum in veritate in tabernaculo david: iudicans et querens iudicium: et velociter reddens quod iustum est. Audivimus superbiam moab: superbus est valde. Superbia eius et arrogantia eius et indignatio eius: plus quam fortitudo eius. Ideo ululabit moab ad moab: universus ululabit his qui letantur super muros cocti lateris: loquimini plagas suas: quoniam suburbana esebon deserta sunt: et vineam sabama. Domini gentium: exciderunt flagella eius. Usque ad iazer pervenerunt: erraverunt in deserto. Propagines eius relicte sunt: transierunt mare. Super hoc plorabo in fletu iazer: vineam sabama. Inebriabo te lacrima mea esebon et eleale: quoniam super vindemiam tuam et super messem tuam vox calcantium irruit. Et auferetur leticia et exultatio de carmelo: et in vineis non exultabit neque iubilabit. Vinum in torculari non calcabit: qui calcare consueverat. Vocem calcantium abstuli. Super hoc venter meus ad moab quasi cithara sonabit: et viscera mea ad murum cocti lateris. Et erit cum apparuerit quod laboraverit moab super excelsis suis: ingredietur ad sancta sua ut obsecret: et non valebit. Hoc verbum quod locutus est dominus ad moab ex tunc. Et nunc locutus est dominus dicens. In tribus annis quasi anni mercennarii: auferetur gloria moab: super omni populo multo. Et relinquetur in eo parvulus et modicus: nequaquam multus.

17\. Onus damasci. Ecce damascus desinet esse civitas: et erit sicut acervus lapidum in ruina. Derelicte civitates aroer gregibus erunt: et requiescent ibi: et non erit qui exterreat. Et cessabit adiutorium ab ephraim: et regnum a damasco. Et reliquie syrie sicut gloria filiorum israel erunt: dicit dominus exercituum. Et erit. In die illa attenuabitur gloria iacob: et pinguedo carnis eius emarcescet. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit: et brachium eius spicas leget. Et erit sicut querens spicas in valle raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus: et sicut excussio olee duarum aut trium olivarum in summitate rami: sive quattuor aut quinque. In cacuminibus eius fructus eius: dicit dominus deus israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum: et oculi eius ad sanctum israel respicient. Et non inclinabitur ad altaria que fecerunt manus eius: et que operati sunt digiti eius. Non respiciet lucos et delubra. In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelicte: sicut aratra et segetes que derelicte sunt a facie filiorum israel: et erit deserta. Quia oblita es dei salvatoris tui: et fortis adiutoris tui non es recordata. Propterea plantabis plantationem fidelem: et germen alienum seminabis. In die plantationis tue labrusca: et mane semen tuum florebit. Ablata est messis in die hereditatis: et dolebit graviter. Ve multitudini populorum multorum: ut multitudo maris sonantis: et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium. Et increpabit eum: et fugiet procul. Et rapietur sicut pulvis montium a facie venti: et sicut turbo coram tempestate. In tempore vespere: et ecce conturbatio: in matutino: et non subsistet.

18\. Hec est pars eorum qui vastaverunt nos: et sors diripientium nos. Ve terre cimbalo alarum: que est trans flumina ethiopie. Qui mittit in mari legatos: et in vasis papiri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam et dilaceratam: ad populum terribilem post quem non est alius. Gentem expectantem et conculcatam: cuius diripuerunt flumina terram eius. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra: cum elevatum fuerit signum in montibus videbitis. Et clangorem tube audietis. Quia hec dicit dominus ad me. Quiescam: et considerabo in loco meo. Sicut meridiana lux clara est: et sicut nubes roris in die messis. Ante messem enim totus effloruit: et immatura perfectio germinabit. Et precidentur ramusculi eius falcibus: et que derelicta fuerint abscidentur. Excutientur et relinquentur simul avibus montium: et bestiis terre: et estate perpetua erit super eum volucres: et omnes bestie terre super illum hiemabunt. In tempore illo deferetur munus domino exercituum a populo divulso et dilacerato: a populo terribili post quem non fuit alius: A gente expectante et conculcata: cuius diripuerunt flumina terram: ad locum nominis domini exercituum montem syon.

19\. Onus egypti. Ecce dominus ascendet super nubem levem: et ingredietur egyptum. Et movebuntur simulacra egypti a facie eius: et cor egypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciam egyptios adversum egyptios: et pugnabit vir contra fratrem suum: et vir contra amicum suum. Civitas adversus civitatem. regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus egypti in visceribus eius: et consilium eius precipitabo. Et interrogabunt simulacra sua: et divinos suos: et phitones et ariolos. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium: et rex fortis dominabitur eorum: ait dominus exercituum. Et arescet aqua de mari: et fluvius desolabitur atque siccabitur: et deficient flumina. Attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum: calamus et iuncus marcescet. Nudabitur alveus rivi a fonte suo: et omnis sementis irrigua siccabitur: arescet et non erit. Et merebunt piscatores: et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum: et expandentes rete super faciem aquarum emarcescent. Confundentur qui operabantur linum: pectentes et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia: omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes taneos. Sapientes consiliarii pharaonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicitis pharaoni: filius sapientium ego: filius regum antiquorum? Ubi sunt nunc sapientes tui? Annuntient tibi et indicent quid cogitaverit dominus exercituum super egyptum. Stulti facti sunt principes taneos: emarcuerunt principes mempheos. Deceperunt egyptum angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis: et errare fecerunt egyptum in omni opere suo: sicut errat ebrius et vomens. Et non erit egypto opus quod faciat caput et caudam incurvantem et refrenantem. In die illa: erit egyptus quasi mulieres. Et stupebunt et timebunt a facie commotionis manus domini exercituum: quam ipse movebit super eam. Et erit terra iuda egypto in festivitatem. Omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii domini exercituum: quod ipse cogitavit super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra egypti. loquentes lingua chanaan: et iurantes per dominum exercituum. Civitas solis vocabitur una. In die illa erit altare domini in medio terre egypti: et titulus iuxta terminum eius domini. Et erit in signum et in testimonium domino exercituum: in terra egypti. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis: et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur dominus ab egypto. Et cognoscent egyptii dominum in die illa: et colent eum in hostiis et muneribus: et vota vovebunt domino et solvent. Et percutiet dominus egyptum plaga: et sanabit eam. Et revertentur ad dominum et placabitur eis: et sanabit eos. In die illa erit via de egypto in assirios. Et intrabit assirius egyptum: et egyptus in assirios: et servient egyptii assur. In die illa erit israel tercius egypto: et assirio benedictio in medio terre: cui benedixit dominus exercituum dicens. Benedictus populus meus egypti: et opus manuum mearum assirio. hereditas autem mea israel.

20\. In anno quo ingressus est tharthan in azotum cum misisset eum sargon rex assiriorum: et pugnasset contra azotum et cepisset eam. In tempore illo locutus est dominus in manu ysaie filii amos dicens. Vade et solve saccum de lumbis tuis: et calciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic: vadens nudus et discalciatus. Et dixit dominus. Sicut ambulavit servus meus ysaias nudus et discalciatus: trium annorum signum et portentum erit super egyptum et super ethiopiam. Sic minabit rex assiriorum captivitatem egypti: et transmigrationem ethiopie.

Tribus annis sicut puer meus ambulavit tribus diebus ... Iudeos ... sola ... nobilissimus ... hebrei ... filiam manasses ... in ... honestius ... domino ... Non quod tribus annis nudus ierit sed dies pro annis possunt intelligi. Unde ad ezechielem dominus dicit diem pro anno dedi tibi.

YSAY.

iuvenem et senem nudam et discalciatam, discoopertis natibus, ignominiam Egypti. Et timebunt et confundentur ab Ethiopia spe sua, et ab Egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa: Ecce hec erat spes nostra, ad quos confugimus in auxilium, ut liberarent nos a facie regis Assiriorum; et quomodo effugere poterimus nos?

21. Onus deserti maris. Sicut turbines ab affrico veniunt, de deserto venit, de terra horribili. Visio dura nuntiata est mihi. Qui incredulus est infideliter agit, et qui depopulator est vastat. Ascende Elam, obside Mede: omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis. Corrui cum audirem, conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum, tenebre stupefecerunt me. Babilon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes. Surgite principes, arripite clipeum. Hec enim dixit mihi Dominus: Vade et pone speculatorem, et quodcumque viderit annuntiet. Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini et ascensorem cameli. Et contemplatus est diligenter multo intuitu, et clamavit ut leo: Super speculam Domini ego sum stans iugiter per diem, et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum. Et respondit et dixit: Cecidit, cecidit Babilon, et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea et filia aree mee, que audivi a Domino exercituum Deo Israel annuntiavi vobis. Onus Duma. Ad me clamat ex Seir: Custos, quid de nocte? Custos, quid de nocte? Dixit custos: Venit mane et nox; si queritis, querite, convertimini, venite.

Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dodanim. Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram austri, cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis prelii. Quoniam hec dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quasi in anno mercenarii, et auferetur omnis gloria Cedar, et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur. Dominus enim Deus Israel locutus est.

22. Onus vallis visionis. Quidnam tibi quoque est, quia ascendisti et tu omnis in tecta, clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans? Interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul, duriterque ligati sunt. Omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. Propterea dixi: Recedite a me, amare flebo; nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filie populi mei. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum et magnificus super montem. Et Elam sumpsit pharetram, currum hominis equitis, et parietem nudavit clipeus. Et erunt electe valles tue plene quadrigarum, et equites ponent sedes suas in porta. Et revelabitur operimentum Iude, et videbis in illa die armamentarium domus saltus. Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicate sunt. Et congregastis aquas piscine inferioris, et domos Ierusalem numerastis, et destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscine veteris. Et non suspexistis ad eum qui fecerat eam, et operatorem eius de longe non vidistis. Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, et ad calvitium et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et letitia, occidere vitulos et iugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum. Comedamus et bibamus, cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hec vobis donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum. Hec dicit Dominus Deus exercituum: Vade et ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam prepositum templi, et dices ei: Quid tu hic, aut quasi quis hic? Quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. Ecce Dominus asportari te faciet sicut asportatur gallus gallinaceus, et quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam. Ibi morieris, et ibi erit currus glorie tue, ignominia domus Domini tui. Et expellam te de statione tua, et de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa, vocabo servum meum Eliachim filium Elchie, et induam illum tunica tua, et cingulo tuo confortabo eum, et potestatem tuam dabo in manu eius. Et erit quasi pater habitantibus Ierusalem et domui Iuda. Et dabo clavem domus David super humerum eius, et aperiet et non erit qui claudat, et claudet et non erit qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli, et erit in solium glorie domus patris sui. Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, a vasis craterarum usque ad omne vas musicorum. In die illo, dicit Dominus exercituum, auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli, et frangetur et cadet, et peribit quod pependerat in eo, quia Dominus locutus est.

23. Onus Tyri. Ululate naves maris, quia vastata est domus unde venire consueverant. De terra Cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula; negotiatio Sidonis, transfretantes mare, repleverunt te in aquis multis. Semen Nili, messis fluminis fruges eius, et facta est negotiatio gentium. Erubesce Sidon, ait enim mare, fortitudo maris dicens: Non parturivi et non peperi, et non enutrivi iuvenes, nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in Egypto, dolebunt cum audierint de Tyro. Transite maria, ululate qui habitatis in insula. Numquid non hec vestra est, que gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum. Quis cogitavit hoc super Tyrum quondam coronatam, cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terre? Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis glorie, et ad ignominiam deduceret universos inclytos terre. Transi terram tuam quasi flumen, filia maris: non est cingulum ultra tibi. Manum suam extendit super mare, conturbavit regna. Dominus mandavit adversum Chanaan, ut contereret fortes eius, et dixit: Non adicies ultra ut glorieris, calumpniam sustinens, virgo filia Sidonis. In Cethim consurgens transfreta; ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra Chaldeorum, talis populus non fuit; Assur fundavit eam. In captivitatem traduxerunt robustos eius, suffoderunt domos eius, posuerunt eam in ruinam. Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa, in oblivione eris, o Tyre, septuaginta annis, sicut dies regis unius. Post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis. Sume citharam, circui civitatem, meretrix oblivioni tradita. Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos, visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam ad mercedes suas. Et rursum fornicabitur cum universis regnis terre super faciem terre. Et erunt negotiationes eius et mercedes eius sanctificate Domino. Non condentur neque reponentur, quia his qui habitaverint coram Domino erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem et vestiantur usque ad vetustatem.

24. Ecce Dominus dissipabit terram et nudabit eam, et affliget faciem eius, et disperget habitatores eius. Et erit sicut populus sic sacerdos, et sicut servus sic dominus eius, sicut ancilla sic domina eius, sicut emens sic ille qui vendit, sicut fenerator sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione predabitur; Dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra, et infirmata est; defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terre. Et terra interfecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt fedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores eius; ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus letantium, conticuit dulcedo cithare. Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas

vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis. Deserta est omnis letitia: translatum est gaudium terre. Relicta est in urbe solitudo: et calamitas opprimet portas. Quia hec erunt in medio terre: in medio populorum. Quomodo si pauce olive que remanserint excutiantur ex olea. et racemi cum fuerit finita vindemia: hii levabunt vocem suam atque laudabunt. Cum glorificatus fuerit dominus, hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate dominum, in insulis maris: nomen domini dei israhel. A finibus terre laudes audivimus gloriam iusti. et dixi. Secretum meum michi: secretum meum michi. Ve michi prevaricantes prevaricati sunt: et prevaricatione transgressorum prevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te qui habitator es terre. Et erit. Qui fugerit a voce formidinis: cadet in foveam. et qui se explicuerit de fovea: tenebitur laqueo. Quia cataracte de excelsis aperte sunt: et concutientur fundamenta terre. Contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius. et auferetur quasi tabernaculum unius noctis: et gravabit eam iniquitas sua et corruet: et non adiciet ut resurgat. Et erit. In die illa visitabit dominus super miliciam celi in excelso: et super reges terre qui sunt super terram. Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum: et claudentur ibi in carcere. et post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna et confundetur sol. cum regnaverit dominus exercituum in monte syon et in ierusalem: et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

25. Domine deus meus es tu: exaltabo te: confitebor nomini tuo. Quoniam fecisti mirabilia: cogitationes antiquas fideles amen. Quia posuisti civitatem in tumulum: urbem fortem in ruinam. Domum alienorum ut non sit civitas: et in sempiternum non edificetur. Super hoc laudabit te populus fortis: civitas gentium robustarum timebit te. Quia factus es fortitudo pauperi: fortitudo egeno in tribulatione sua. Spes a turbine: umbraculum ab estu. Spiritus enim robustorum: quasi turbo impellens parietem. Sicut estus in siti tumultum alienorum humiliabis: et quasi calore sub nube torrente propaginem fortium marcescere facies. Et faciet dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium: convivium vindemie pinguium medullatorum: vindemie defecate. Et precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos: et telam quam orditus est super universas nationes. Precipitabit mortem in sempiternum. Et auferet dominus deus lacrimam ab omni facie: et opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia dominus locutus est. Et dicet in die illa. Ecce deus noster iste. Expectavimus eum: et salvabit nos. Iste dominus. Sustinuimus eum: exultabimus et letabimur in salutari eius. Quia requiescet manus domini in monte isto. Et triturabitur moab sub eo: sicut teruntur palee in plaustro. Et extendet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natandum. Et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius: et munimenta sublimium murorum tuorum concident. Et humiliabuntur et detrahentur in terram usque ad pulverem.

26. In die illa cantabitur canticum istud in terra iuda. Urbs fortitudinis nostre syon salvator: ponetur in ea murus et antemurale. Aperite portas et ingrediatur gens iusta: custodiens veritatem. Vetus error abiit. Servabis pacem: pacem quia in te speravimus. Sperastis in domino in seculis eternis: in domino deo forti in perpetuum. Quia incurvabit habitantes in excelso: civitatem sublimem humiliavit. Humiliabit eam usque ad terram: detrahet eam usque ad pulverem. Conculcabit eam pes, pedes pauperis: gressus egenorum. Semita iusti recta est: rectus callis iusti ad ambulandum. Et in semita iudiciorum tuorum domine sustinuimus te: nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Anima mea desideravit te in nocte: sed et spiritu meo in precordiis meis. De mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra: iusticiam discent habitatores orbis. Misereamur impio: et non discet iusticiam. In terra sanctorum inique gessit: et non videbit gloriam domini. Domine exaltetur manus tua et non videant: videant et confundantur zelantes

populi: et ignis hostes tuos devoret. Domine: dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis. Domine deus noster: possederunt nos domini absque te: tantum in te recordemur nominis tui. Morientes non vivant: gigantes non resurgant. Propterea visitasti et contrivisti eos: et perdidisti omnem memoriam eorum. Indulsisti genti domine: indulsisti genti. Numquid glorificatus es: elongasti omnes terminos terre. Domine in angustia requisierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut que concipit cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua domine. Concepimus et quasi parturivimus: et peperimus spiritum. Salutes non fecimus in terra: ideo non ceciderunt habitatores terre. Vivent mortui tui: interfecti mei resurgent. Expergiscimini et laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus. et terram gigantum detrahes in ruinam. Vade populus meus, intra in cubicula tua: claude ostia tua super te. Abscondere modicum ad momentum: donec pertranseat indignatio. Ecce enim dominus egredietur de loco suo: ut visitet iniquitatem habitatoris terre contra eum. Et revelabit terra sanguinem suum: et non operiet ultra interfectos suos.

27. In die illa visitabit dominus in gladio suo duro et grandi et forti super leviathan serpentem vectem. et super leviathan serpentem tortuosum: et occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui servo eam: repente propinabo ei. Ne forte visitetur contra eam: nocte et die servo eam. Indignatio non est michi. Quis dabit me spinam et veprem in prelio: gradiar super eam: succendam eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam: faciet pacem michi: pacem faciet michi. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israhel. et implebunt faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum. aut sicut occidit interfectos eius sic occisus est. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit: iudicabis eam. Meditata est in spiritu suo duro per diem estus. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui iacob. et iste omnis fructus ut auferatur peccatum eius. Cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos: non stabunt luci et delubra. Civitas enim munita desolata erit. speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum. Ibi pascetur vitulus et ibi accubabit: et consumet summitates eius. In siccitate messis illius conterentur. mulieres venientes et docentes eam. Non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur eius qui fecit eum: et qui formavit eum non parcet ei. Et erit. In die illa percutiet dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem egypti. et vos congregabimini: unus et unus filii israhel. Et erit. In die illa clangetur in tuba magna: et venient qui perditi fuerant de terra assiriorum: et qui eiecti erant in terra egypti: et adorabunt dominum in monte sancto in ierusalem.

28. Ve corone superbie ebriis ephraim. et flori decidenti glorie exultationis eius: qui erant in vertice vallis pinguissime errantes a vino. Ecce validus et fortis dominus: sicut impetus grandinis turbo confringens. sicut impetus aquarum multarum: inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pedibus conculcabitur corona superbie: ebriorum ephraim. Et erit flos decidens glorie exultationis eius qui est super verticem vallis pinguium: quasi temporaneum ante maturitatem autumpni. Quod cum aspexerit videns statim ut manu tenuerit devorabit illud. In die illa erit dominus exercituum corona glorie et sertum exultationis residuo populi sui. Et spiritus iudicii sedenti super iudicium: et fortitudo revertentibus de bello ad portam. Verum hii quoque pre vino nescierunt: et pre ebrietate erraverunt. Sacerdos et propheta nescierunt pre ebrietate: absorpti sunt a vino: erraverunt in ebrietate. Nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiumque: ita ut non esset ultra locus. Quem docebit scientiam. et quem intelligere faciet auditum. Ablactatos a lacte: avulsos ab uberibus. Quia manda remanda. manda remanda. Expecta reexpecta: expecta reexpecta. Modicum ibi: modicum ibi. In loquela enim labii et lingua altera loquetur ad populum istum: cui dixit. Hec est requies mea. Reficite lassum.

et hoc est meum refrigerium: et noluerunt audire. Et erit eis verbum domini manda remanda, manda remanda. Expecta reexpecta, expecta reexpecta. Modicum ibi, modicum ibi. Ut vadant et cadant retrorsum et conterantur, et illaqueentur et capiantur. Propter hoc audite verbum domini viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim: Percussimus fedus cum morte, et cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cum transierit non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, et mendacio protecti sumus. Ideo hec dicit dominus deus: Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem, probatum angularem, preciosum, in fundamento fundatum: qui crediderit non turbabitur. Festinet et ponam in pondere iudicium, et iusticiam in mensura. Et subvertet grando spem mendacii: et protectionem aque inundabunt. Et delebitur fedus vestrum cum morte: et pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transierit: eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertransierit tollet vos. Quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte: et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat: et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in monte divisionum stabit dominus: sicut in valle que est in Gabaon irascetur: ut faciat opus suum, alienum opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ab eo. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur vincula vestra. Consummationem enim et abbreviationem audivi a domino deo exercituum super universam terram. Auribus percipite et audite vocem meam: attendite et audite eloquium meum. Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sarriet humum suam? Nonne cum adequaverit faciem eius, seret gith et ciminum sparget, et ponet triticum per ordinem, et ordeum et milium et viciam in finibus suis? Et erudiet eum in iudicio: deus suus docebit illum. Non enim in serris triturabitur gith: nec rota plaustri super ciminum circuibit: sed in virga excutietur gith, et ciminum in baculo. Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum triturans triturabit illum: neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum. Et hoc a domino deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, et magnificaret iusticiam. Ve ariel ariel: civitas quam expugnavit David. Additus est annus ad annum: sollempnitates evolute sunt. Et circumvallabo ariel, et erit tristis et merens: et erit mihi quasi ariel. Et circumdabo quasi speram in circuitu tuo, et iaciam contra te aggerem: et munimenta ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis, de terra loqueris: et de humo audietur eloquium tuum. Et erit quasi phitonis de terra vox tua: et de humo eloquium tuum mussitabit. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te: et sicut favilla pertransiens multitudo eorum qui contra te prevaluerunt. Eritque repente confestim, a domino exercituum visitabitur in tonitruo et commotione terre: et voce magna turbinis et tempestatis, et flamme ignis devorantis. Et erit sicut somnium visionis nocturne multitudo omnium gentium que dimicaverunt contra ariel: et omnes qui militaverunt et obsederunt et prevaluerunt adversus eam. Et sicut somniat esuriens et comedit, cum autem fuerit expergefactus vacua est anima eius: et sicut somniat sitiens et bibit, et postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit et anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium que dimicaverunt contra montem Syon. Obstupescite et admiramini, fluctuate et vacillate: inebriamini et non a vino: movemini et non in ebrietate. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros: prophetas et principes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras dicent: Lege istum. Et respondebit: Non possum, signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras, diceturque ei: Lege. Et respondebit: Nescio litteras. Et dixit dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem eius longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis:

ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi et stupendo. Peribit enim sapientia a sapientibus eius: et intellectus prudentium eius abscondetur. Ve qui profundi estis corde, ut a domino abscondatis consilium. Quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? Perversa est hec vestra cogitatio. Quasi si lutum contra figulum cogitet, et dicat opus factori suo: non fecisti me: et figmentum dicat fictori suo: non intelligis. Nonne adhuc in modico et in brevi convertetur Libanus in chermel: et chermel in saltum reputabitur? Et audient in die illa surdi verba libri: et de tenebris et caligine oculi cecorum videbunt. Et addent mites in domino leticiam: et pauperes homines in sancto Israel exultabunt. Quoniam defecit qui prevalebat: consummatus est illusor: et succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem. Qui peccare faciebant homines in verbo: et arguentem in porta supplantabant: et declinaverunt frustra a iusto. Propter hoc hec dicit dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham: Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius erubescet: sed cum viderit filios suos opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum. Et sanctificabunt sanctum Iacob, et deum Israel predicabunt. Et scient errantes spiritu intellectum: et mussitatores discent legem. Ve filii desertores, dicit dominus, ut faceretis consilium et non ex me: et ordiremini telam et non per spiritum meum: ut adderetis peccatum super peccatum. Qui ambulatis ut descendatis in Egyptum, et os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis: et habentes fiduciam in umbra Egypti. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem: et fiducia umbre Egypti in ignominiam. Erant enim in Tanis principes tui: et nuncii tui usque ad Hanes pervenerunt. Omnes confusi sunt super populo qui eis prodesse non potuit. Non fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem: sed in confusionem et in obprobrium (In terra tribulationis et angustie). Onus iumentorum austri. In terra tribulationis et angustie, leena et leo ex eis, vipera et regulus volans: portantes super humeros iumentorum divitias suas: et super gibbum camelorum thesauros suos, ad populum qui eis prodesse non poterit. Egyptus enim frustra et vane auxiliabitur. Ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce. Nunc ingressus scribe ei super buxum: et in libro diligenter exara illud. Et erit in die novissimo in testimonium usque in eternum. Populus enim ad iracundiam provocans est: et filii mendaces: filii nolentes audire legem dei. Qui dicunt videntibus: nolite videre: et aspicientibus: nolite aspicere nobis ea que recta sunt. Loquimini nobis placentia: videte nobis errores. Auferte a me viam: declinate a me semitam: cesset a facie nostra sanctus Israel. Propterea hec dicit dominus sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum hoc: et sperastis in calumpnia et in tumultu: et innisi estis super eo: propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadens, et requisita in muro excelso: quoniam subito dum non speratur veniet contritio eius. Et comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione pervalida. Et non invenietur de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aque de fovea. Quia hec dicit dominus deus sanctus Israel: Si revertamini et quiescatis, salvi eritis. In silencio et in spe erit fortitudo vestra. Et noluistis: et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus. Ideo fugietis. Et super veloces ascendemus. Ideo velociores erunt qui persequentur vos. Mille homines a facie terroris unius: et a facie terroris quinque fugietis: donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, et quasi signum super collem. Propterea expectat dominus ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens vobis: quia deus iudicii dominus: beati omnes qui expectant eum. Populus enim Syon habitabit in Ierusalem. Plorans nequaquam plorabis: miserans miserebitur tui. Ad vocem clamoris tui statim ut audierit respondebit tibi. Et dabit vobis dominus panem arctum et aquam brevem: et non faciet avolare a te ultra doctorem tuum. Et erunt oculi tui videntes preceptorem tuum: et aures tue audient verbum post tergum monentis. Hec via, ambulate in ea: neque ad dexteram neque ad sinistram

Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui et vestimentum conflatilis auri tui: et disperges ea sicut immunditiam menstruatae. Egredere dices ei. Et dabitur pluvia semini tuo ubicumque seminaveris in terra: et panis frugum terrae erit uberrimus et pinguis. Pascetur in possessione tua in die illo agnus spatiose: et tauri tui et pulli asinorum qui operantur terram commixtum migma comedent: sicut in area ventilatum est. Et erit super omnem montem excelsum et super omnem collem elevatum rivi currentium aquarum: in die interfectionis multorum cum ceciderint turres. Et erit lux lunae sicut lux solis: et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum: in die qua alligaverit dominus vulnus populi sui: et percussuram plagae eius sanaverit. Ecce nomen domini venit de longinquo: ardens furor eius: et gravis ad portandum. Labia eius repleta sunt indignatione: et lingua eius quasi ignis devorans. Spiritus eius velut torrens inundans usque ad medium colli. ad perdendas gentes in nichilum: et frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Canticum erit vobis sicut vox sanctificatae sollempnitatis: et laetitia cordis sicut qui pergit cum tibia. ut intret in montem domini ad fortem israel. Et auditam faciet dominus gloriam vocis suae: et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris et flamma ignis devorantis. Allidet in turbine: et lapide grandinis. A voce enim domini pavebit assur virga percussus: et erit transitus virgae fundatus. quam requiescere faciet dominus super eum. In tympanis et citharis et in bellis praecipuis expugnabit eos. Praeparata est enim ab heri thofeth: a rege praeparata profunda et dilatata. Nutrimenta eius ignis et ligna multa. Flatus domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

31 Vae qui descendunt in egyptum ad auxilium in equis sperantes: et habentes fiduciam super quadrigis quia multae sunt: et super equitibus. quia praevalidi nimis. Et non sunt confisi super sanctum israel: et dominum non requisierunt. Ipse autem sapiens adduxit malum: et verba sua non abstulit. Et consurget contra domum pessimorum: et contra auxilium operantium iniquitatem. Egyptus homo et non deus: et equi eorum caro et non spiritus. Et dominus inclinavit manum suam: et corruet auxiliator: et cadet cui praestatur auxilium. simulque omnes consumentur. Quia haec dicit dominus ad me. Quomodo si rugiat leo et catulus leonis super praedam suam. cum occurrerit ei multitudo pastorum: a voce eorum non formidabit: et a multitudine eorum non pavebit. Sic descendet dominus exercituum ut proelietur super montem syon: et super collem eius. Sicut aves volantes: sic proteget dominus exercituum ierusalem. protegens et liberans. transiens et salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis filii israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti sui: et idola auri sui: quae fecerunt vobis manus vestrae in peccatum. Et cadet assur in gladio non viri: et gladius non hominis vorabit eum. Et fugiet non a facie gladii: et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo eius a terrore transibit: et pavebunt fugientes principes eius. Dixit dominus cuius ignis est

32 in syon. et caminus eius in ierusalem. Ecce in iustitia regnabit rex: et principes in iudicio praeerunt. Et erit vir sicut qui absconditur a vento: et celat se a tempestate. Sicut rivi aquarum in siti: et umbra petrae prominentis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium: et aures audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum intelliget scientiam: et lingua balborum velociter loquetur et plane. Non vocabitur ultra is qui insipiens est princeps: neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim fatua loquetur: et cor eius faciet iniquitatem. ut perficiat simulationem: et loquatur ad dominum fraudulenter. Et vacuam faciet animam esurientis: et potum sitienti auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes concinnabit ad perdendos mites in sermone mendacii: cum loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea quae digna sunt principe cogitabit: et ipse super duces stabit. Mulieres opulentae surgite et audite vocem meam. filiae confidentes percipite auribus eloquium meum.

Post dies enim et annum: et vos conturbabimini confidentes. Consummata est enim vindemia: collectio ultra non veniet. Obstupescite opulentae. conturbamini confidentes. Exuite vos et confundimini. accingite lumbos vestros super ubera. Plangite super regione desiderabili: super vinea fertili. Super humum populi mei spinae et vepres ascendent. quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis. Domus enim dimissa est: multitudo urbis relicta est. Tenebrae et palpatio factae sunt super speluncas usque in aeternum. Gaudium onagrorum: pascua gregum, donec effundatur super nos spiritus de excelso. Et erit desertum in chermel: et chermel in saltum reputabitur. Et habitabit in solitudine iudicium: et iustitia in chermel sedebit. Et erit opus iustitiae: pax et cultus iustitiae: silentium et securitas usque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis: et in tabernaculis fiduciae, et in requie opulenta. Grando autem in descensione saltus: et humilitate humiliabitur civitas. Beati qui seminatis super omnes aquas: immittentes pedem

33 bovis et asini. Vae qui praedaris: nonne et ipse praedaberis. Et qui spernis: nonne et ipse sperneris. Cum consummaveris depraedationem. depraedaberis. Cum fatigatus desieris contempnere: contempneris. Domine miserere nostri: te enim expectavimus. Esto brachium nostrum in mane: et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fugerunt populi: ab exaltatione tua dispersae sunt gentes. Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus: velut cum fossae plenae fuerint de eo. Magnificatus est dominus: quoniam habitavit in excelso. Implevit syon iudicio et iustitia: et erit fides in temporibus tuis. divitiae salutis. Sapientia et scientia timor domini: ipse thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris: angeli pacis amare flebunt. Dissipatae sunt viae: cessavit transiens per semitam. Irritum factum est pactum. proiecit civitates: non reputavit homines. Luxit et elanguit terra: confusus est libanus et obsorduit. Et factus est saron sicut desertum: et concussa est basan et carmelus. Nunc consurgam dicit dominus: nunc exaltabor et nunc sublimabor. Concipietis ardorem: parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis. Spinae congregatae igni comburentur. Audite qui longe estis quae fecerim: et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt in syon peccatores: possedit tremor ypocritas. Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante: quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. Qui ambulat in iustitiis et loquitur veritatem: qui proicit avaritiam ex calumpnia: et excutit manus suas ab omni munere. Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: et claudit oculos suos ne videat malum. Iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius. panis ei datus est, aquae eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt: oculi eius cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem. Ubi est litteratus. ubi legis verba ponderans: ubi doctor parvulorum. Populum inprudentem non videbis. populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere disertitudinem linguae eius: in quo nulla est sapientia. Respice syon civitatem sollempnitatis nostrae: oculi tui videbunt ierusalem habitationem opulentam: tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur clavi eius in sempiternum: et omnes funiculi eius non rumpentur. quia solummodo ibi magnificus dominus deus noster. Locus fluviorum rivi latissimi et patentes. Non transibit per eum navis remigum: neque trieris magna transgredietur eum. Dominus enim iudex noster: dominus legifer noster: dominus rex noster. ipse salvabit nos. Laxati sunt funiculi tui: sed non praevalebunt. Sic erit malus tuus: ut dilatare signum non queas. Tunc dividentur spolia praedarum multarum: claudi diripient rapinam. Nec dicet vicinus elangui.

34 populus qui habitat in ea auferetur ab eo iniquitas. Accedite gentes et audite: et populi attendite. Audiat terra

et plenitudo eius: orbis et omne germen eius. Quia indignatio domini super omnes gentes: et furor super universam militiam eorum. Interfecit eos: et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur: et de cadaveribus eorum ascendet fetor. Tabescent montes a sanguine eorum: et tabescet omnis militia celorum. Et complicabuntur sicut liber celi: et omnis militia eorum defluet: sicut defluit folium de vinea et de ficu. Quoniam inebriatus est in celo gladius meus.

Ecce super idumeam descendet: et super populum interfectionis mee ad iudicium. Gladius domini repletus est sanguine: incrassatus est adipe de sanguine agnorum et hyrcorum: de sanguine medullatorum arietum. Victima enim domini in bosra: et interfectio magna in terra edom. Et descendent unicornes cum eis: et tauri cum potentibus. Inebriabitur terra eorum sanguine: et humus eorum adipe pinguium. Quia dies ultionis domini: annus retributionum iudicii syon. Et convertentur torrentes eius in picem: et humus eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardentem nocte et die: non extinguetur in sempiternum. Ascendet fumus eius a generatione in generationem: desolabitur in secula seculorum. Non erit transiens per eam. Et possidebunt illam onocrotalus et ericius: et ibis et corvus habitabunt in ea. Et extendetur super eam mensura ut redigatur ad nichilum: et perpendiculum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi: regem potius invocabunt. Et omnes principes eius erunt in nichilum. Et orientur in domibus eius spine et urtice: et paliurus in munitionibus eius. Et erit cubile draconum: et pascua strutionum. Et occurrent demonia onocentauris: et pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi cubabit lamia: et invenit sibi requiem. Ibi habuit foveam ericius et enutrivit catulos: et circumfodit et fovit in umbra eius. Illuc congregati sunt milvi: alter ad alterum. Requirite diligenter in libro domini et legite. Unum ex eis non defuit: alter alterum non quesivit. Quia quod ex ore meo procedit ille mandavit: et spiritus eius ipse congregavit ea. Et ipse misit eis sortem: et manus eius divisit eam illis in mensuram. Usque in eternum possidebunt eam: in generationem et generationem habitabunt in ea.

XXXV

Letabitur deserta et invia: et exultabit solitudo et florebit quasi lilium. Germinans germinabit: et exultabit letabunda et laudans. Gloria libani data est ei decor carmeli et saron. Ipsi videbunt gloriam domini: et decorem dei nostri. Confortate manus dissolutas et genua debilia roborate. Dicite pusillanimes: confortamini. nolite timere. Ecce deus vester ultionem adducet retributionis. deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus: et aperta erit lingua mutorum. Quia scisse sunt in deserto aque: et torrentes in solitudine. Et que erat arida in stagnum: et sitiens in fontes aquarum. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant: orietur viror calami et iunci. Et erit ibi semita et via: et via sancta vocabitur. Non transibit per eam pollutus. Et hec erit nobis directa via: ita ut stulti non errent per eam. Non erit ibi leo: et mala bestia non ascendet per eam: nec invenietur ibi. Et ambulabunt qui liberati fuerint: et redempti a domino. Convertentur et venient in syon cum laude: et leticia sempiterna super caput eorum. Gaudium et leticiam obtinebunt: et fugiet dolor et gemitus.

XXXVI

Et factum est in quartodecimo anno regis ezechie ascendit sennacherib rex assiriorum super omnes civitates iuda munitas: et cepit eas. Et misit rex assiriorum rapsacen de lachis in ierusalem ad regem ezechiam in manu gravi: et stetit in aqueductu piscine superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum eliachim filius helchie qui erat super domum: et sobna scriba: et ioahe filius asaph a commentariis. Et dixit ad eos rapsaces. Dicite ezechie. Hec dicit rex magnus rex assiriorum. Que est ista fiducia qua confidis. Aut quo consilio vel fortitudine rebellare disponis. Super quem habes fiduciam quia recessisti a me. Ecce confidis super baculum harundineum confractum istum super egyptum: cui si innisus fuerit homo intrabit in manum eius et perforabit eam. Sic pharao rex egypti omnibus qui confidunt in eo. Quod si responderis michi: in domino deo nostro confidimus. Nonne ipse est cuius abstulit ezechias excelsa et altaria. et dixit iude et ierusalem. coram altari isto adorabitis. Et nunc trade te domino meo regi assiriorum: et dabo tibi duo milia equorum: nec poteris ex te prebere ascensores eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius loci ex servis domini mei minoribus: Quod si confidis in egypto in quadrigis et in equitibus: et nunc numquid sine domino ascendi ad terram istam ut disperderem eam. Dominus dixit ad me. Ascende super terram istam: et disperde eam. Et dixit eliachim. et sobna et ioahe ad rapsacen. Loquere ad servos tuos syra lingua: intelligimus enim. ne loquaris ad nos iudaice in auribus populi. qui est super murum. Et dixit ad eos rapsaces. Numquid ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer omnia verba ista. et non potius ad viros qui sedent super murum: ut comedant stercora sua. et bibant urinam pedum suorum vobiscum. Et stetit rapsaces. et clamavit voce magna iudaice et dixit. Audite verba regis magni: regis assiriorum. Hec dicit rex. Non seducat vos ezechias. quia non poterit eruere vos: et non vobis tribuat fiduciam ezechias super domino dicens. Eruens liberabit nos dominus: non dabitur civitas ista in manu regis assiriorum. Nolite audire ezechiam. Hec dicit rex assiriorum. Facite mecum benedictionem: et egredimini ad me: et comedite unusquisque vineam suam. et unusquisque ficum suam: et bibite unusquisque aquam cisterne sue: donec veniam et tollam vos ad terram que est ut terra vestra. Terram frumenti et vini. terram panum et vinearum. Ne conturbet vos ezechias dicens. Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unusquisque terram suam de manu regis assiriorum: Ubi est deus emath et arphath. Ubi est deus sepharvaim: Numquid liberaverunt dii gentium samariam de manu mea: Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit terram suam de manu mea: ut eruat dominus ierusalem de manu mea. Et siluerunt: et non responderunt ei verbum. Mandaverat enim eis rex dicens. Ne respondeatis ei. Et ingressus est eliachim filius helchie qui erat super domum. et sobna scriba et ioahe filius asaph a commentariis ad ezechiam scissis vestibus: et nuntiaverunt ei verba rapsacis.

XXXVII

Et factum est cum audisset rex ezechias. scidit vestimenta sua: et obvolutus est sacco et intravit in domum domini. Et misit eliachim qui erat super domum. et sobnam scribam. et seniores de sacerdotibus opertos saccis ad ysaiam filium amos prophetam. Et dixerunt ad eum. Hec dicit ezechias. Dies tribulationis et angustie et correptionis et blasphemie: dies hec. Quia venerunt filii usque ad partum: et virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dominus deus tuus verba rapsacis: quem misit rex assiriorum dominus suus ad blasphemandum deum viventem et exprobrandum sermonibus quos audivit dominus deus tuus. Leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt pueri regis ezechie ad ysaiam. Et dixit ad eos ysaias. Hec dicetis domino vestro. Hec dicit dominus. Ne timeas a facie verborum que audisti: quibus blasphemaverunt pueri regis assiriorum me. Ecce ego dabo ei spiritum. et audiet nuntium. et revertetur ad terram suam: et corruere eum faciam gladio in terra sua. Reversus est autem rapsaces: et invenit regem assiriorum preliantem adversum lobna. Audierat enim quia profectus esset de lachis: et audivit de tharacha rege ethiopie dicentes. Egressus est ut pugnet contra te. Quod cum audisset: misit nuntios ad ezechiam dicens. Hec dicetis ezechie regi iude loquentes. Non te decipiat deus tuus: in quo tu confidis dicens. Non dabitur ierusalem in manu regis assiriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges assiriorum omnibus terris quas subverterunt: et tu poteris liberari. Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres mei. gozan et

C. II

C. III

C. IIII

C. V

C. VI

Aran et Reseph et filios Eden qui erant in Thalasar? Ubi est rex Emath et rex Arphath et rex urbis Sepharvaim Anahe et Ava? Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum et legit eos. Et ascendit in domum Domini et expandit eos Ezechias coram Domino. Et oravit Ezechias ad Dominum dicens: Domine exercituum Deus Israel qui sedes super cherubin, tu es Deus solus omnium regnorum terre. Tu fecisti celum et terram. Inclina Domine aurem tuam et audi; aperi oculos tuos et vide; et audi omnia verba Sennacherib que misit ad blasphemandum Deum viventem. Vere enim Domine desertas fecerunt reges Assiriorum terras et regiones earum; et dederunt deos earum igni. Non enim erant dii sed opera manuum hominum, lignum et lapis; et comminuerunt eos. Et nunc Domine Deus noster salva nos de manu eius; et cognoscant omnia regna terre quia tu es Dominus solus. Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Hec dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assiriorum, hoc est verbum quod locutus est Dominus super eum. Despexit te et subsannavit te virgo filia Syon; post te caput movit filia Ierusalem. Cui exprobrasti et quem blasphemasti, et super quem exaltasti vocem et levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad Sanctum Israel. In manu servorum tuorum exprobrasti Domino et dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium iuga Libani; et succidam excelsa cedrorum eius et electas abietes illius. Et introibo altitudinem summitatis eius, saltum carmeli eius. Ego fodi et bibi aquam; et exsiccavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum. Numquid non audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmavi illud, et nunc adduxi. Et factum est in eradicationem collium compugnantium et civitatum munitarum. Habitatores earum breviata manu contremuerunt et confusi sunt; facti sunt sicut foenum agri et gramen pascue et herba tectorum que exaruit antequam maturesceret. Habitationem tuam et egressum tuum et introitum tuum cognovi, et insaniam tuam contra me. Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis et frenum in labiis tuis; et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem hoc erit signum. Comede hoc anno que sponte nascuntur, et in anno secundo pomis vescere. In anno autem tertio seminate et metite; et plantate vineas et comedite fructum earum. Et mittet id quod salvatum fuerit de domo Iuda et quod reliquum est radicem deorsum, et faciet fructum sursum. Quia de Ierusalem exibunt reliquie et salvatio de monte Syon. Zelus Domini exercituum faciet istud. Propterea hec dicit Dominus de rege Assiriorum: Non introibit civitatem hanc et non iaciet ibi sagittam, et non occupabit eam clipeus, et non mittet in circuitu eius aggerem. In via qua venit per eam revertetur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Et protegam civitatem istam ut salvem eam propter me et propter David servum meum. Egressus est autem angelus Domini et percussit in castris Assiriorum c.lxxxv. milia. Et surrexerunt mane et ecce omnes cadavera mortuorum. Et egressus est et abiit. Et reversus est Sennacherib rex Assiriorum et habitavit in Ninive. Et factum est cum adoraret in templo Nesrach deum suum, Adramelech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararath; et regnavit Asoraddon filius eius pro eo.

38 In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem; et introivit Isaias ad eum filius Amos propheta et dixit ei: Hec dicit Dominus: Dispone domui tue, quia morieris tu et non vives. Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem et oravit ad Dominum et dixit: Obsecro Domine, memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno. Et factum est verbum Domini ad Isaiam dicens: Vade et dic Ezechie: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, vidi lacrimas tuas. Ecce ego adiciam super dies tuos xv. annos. Et de manu regis Assiriorum eruam te et civitatem istam, et protegam eam. Hoc autem tibi erit signum a Domino, quia faciet Dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas descenderat in horologio Achaz in sole retrorsum x. lineis. Et reversus est sol x. lineis per gradus quos descenderat. Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi; quesivi residuum annorum meorum. Dixi: non videbo Dominum Deum in terra viventium. Non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis. Generatio mea ablata est et convoluta est a me quasi tabernaculum pastorum. Precisa est velut a texente vita mea; dum adhuc ordirer succidit me; de mane usque ad vesperam finies me. Sperabam usque ad mane; quasi leo sic contrivit omnia ossa mea. De mane usque ad vesperam finies me. Sicut pullus hyrundinis sic clamabo, meditabor ut columba. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. Domine vim patior, responde pro me. Quid dicam aut quid respondebit michi cum ipse fecerit? Recogitabo omnes annos meos in amaritudine anime mee. Domine si sic vivitur et in talibus vita spiritus mei, corripies me et vivificabis me. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisti animam meam ut non periret; proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Quia non infernus confitebitur tibi neque mors laudabit te; non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. Vivens vivens ipse confitebitur tibi sicut et ego hodie. Pater filiis notam faciet veritatem tuam. Domine salvum me fac, et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vite nostre in domo Domini. Et iussit Isaias ut tollerent massam de ficis et cataplasmarent super vulnus, et sanaretur. Et dixit Ezechias: Quod erit signum quia ascendam ad domum Domini?

C. VII

39 In tempore illo misit Merodach Baladan filius Baladan rex Babilonis libros et munera ad Ezechiam. Audierat enim quod egrotasset et convaluisset. Letatus est autem super eis Ezechias et ostendit eis cellam aromatum et argenti et auri et odoramentorum et unguenti optimi. Et omnes apothecas supellectilis sue et universa que inventa sunt in thesauris eius. Non fuit verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua et in omni potestate sua. Introivit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam et dixit ei: Quid dixerunt viri isti et unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babilone. Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia que in domo mea sunt viderunt. Non fuit res in thesauris meis quam non ostenderim eis. Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum. Ecce dies venient et auferentur omnia que in domo tua sunt et que thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc in Babilonem. Non relinquetur quicquam, dicit Dominus. Et de filiis tuis qui exibunt de te quos genueris tollent, et erunt eunuchi in palatio regis Babilonis. Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum pax et veritas in diebus meis.

C. IX

40 Consolamini consolamini populus meus, dicit Dominus Deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem et advocate eam, quoniam completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius; suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. Omnis vallis exaltabitur et omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt prava in directa et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria Domini, et videbit omnis caro pariter quod os Domini locutum est. Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum et cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Vere fenum est populus. Exsiccatum est fenum et cecidit flos; verbum autem Domini manet in eternum. Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Syon; exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Ierusalem; exalta, noli timere. Dic civitatibus Iude: Ecce Deus vester. Ecce Dominus

deus in fortitudine veniet: et brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo: et opus illius coram eo. Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos: et in sinu suo levabit: fetas ipse portabit. Quis mensus est pugillo aquas: et celos palma ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terre: et libravit in pondere montes: et colles in statera? Quis adiuvit spiritum domini: aut quis consiliarius eius fuit et ostendit illi? Cum quo iniit consilium: et instruxit eum et docuit eum semitam iusticie: et erudivit eum scientia: et viam prudentie ostendit illi? Ecce gentes quasi stilla situle: et quasi momentum stateræ reputate sunt. Ecce insule: quasi pulvis exiguus. Et libanus non sufficiet ad succendendum: et animalia eius non sufficient ad holocaustum. Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo: et quasi nichilum et inane reputate sunt ei. Cui ergo similem fecistis deum? aut quam imaginem ponetis ei? Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud: et laminis argenteis argentarius? Forte lignum et imputribile elegit artifex sapiens: querit quomodo statuat simulachrum quod non moveatur. Numquid non scitis? numquid non audistis? Numquid non annunciatum est ab initio vobis? Numquid non intellexistis fundamenta terre? Qui sedet super gyrum terre: et habitatores eius sunt quasi locuste. Qui extendit velut nichilum celos: et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint: iudices terre velut inane fecit. Et quidem neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum. Repente flavit in eos et aruerunt: et turbo quasi stipulam auferet eos. Et cui assimilastis me et adequastis? dicit sanctus. Levate in excelso oculos vestros: et videte quis creavit hec. Qui educit in numero miliciam eorum: et omnes ex nomine vocat. Pre multitudine fortitudinis et roboris, virtutisque eius: neque unum reliquum fuit. Quare dicis Iacob et loqueris Israel: abscondita est via mea a domino: et a deo meo iudicium meum transivit? Numquid nescis aut non audisti? Deus sempiternus dominus qui creavit terminos terre: non deficiet neque laborabit: nec est investigatio sapientie eius. Qui dat lasso virtutem: et hiis qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat. Deficient pueri et laborabunt: et iuvenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in domino mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquile. Current et non laborabunt: ambulabunt et non deficient. Taceant ad me insule: et gentes mutent fortitudinem. Accedant et tunc loquantur: simul ad iudicium propinquemus. Quis suscitavit ab oriente iustum: vocavit eum ut sequeretur se? Dabit in conspectu eius gentes: et reges obtinebit. Dabit quasi pulverem gladio eius: sicut stipulam vento raptam arcui eius. Persequetur eos: transibit in pace: semita in pedibus eius non apparebit. Quis hec operatus est et fecit: vocans generationes ab exordio? Ego dominus primus et novissimus ego sum. Viderunt insule et timuerunt: extrema terre obstupuerunt. Appropinquaverunt et accesserunt. Unusquisque proximo suo auxiliabitur: et fratri suo dicet. Confortare. Confortavit faber erarius percutiens malleo: eum qui cudebat tunc temporis: dicens. Glutino bonum est. Et confortavit eum in clavis: ut non moveretur. Et tu Israel serve meus: Iacob quem elegi: semen Abraham amici mei. In quo apprehendi te ab extremis terre: et a longinquis eius vocavi te: et dixi tibi. Servus meus es tu: elegi te et non abieci te. Ne timeas: quia tecum sum ego. Ne declines: quia ego deus tuus. Confortavi te et auxiliatus sum tui: et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur et erubescent omnes qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint: et peribunt viri qui contradicunt tibi. Queres eos: et non invenies viros rebelles tuos. Erunt quasi non sint: et veluti consumptio hominis bellantes adversum te. Quia ego dominus deus tuus apprehendens manum tuam: dicensque tibi. Ne timeas: ego adiuvi te.

Noli timere vermis Iacob: qui mortui estis ex Israel. Ego auxiliatus sum tui dicit dominus: et redemptor tuus sanctus Israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans novum: habens rostra serrantia. Triturabis montes et comminues: et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos et ventus tollet: et turbo disperget eos. Et tu exultabis in domino: et in sancto Israel letaberis. Egeni et pauperes querunt aquas et non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego dominus exaudiam eos: deus Israel non derelinquam eos. Aperiam in supinis collibus flumina: et in medio camporum fontes. Ponam desertum in stagna aquarum: et terram inviam in rivos aquarum. Dabo in solitudine cedrum et spinam: et mirtum et lignum olive. Ponam in deserto abietem, ulmum et buxum simul: ut videant et sciant et recogitent et intelligant pariter: quia manus domini fecit hoc: et sanctus Israel creavit illud. Prope facite iudicium vestrum dicit dominus: afferte si quid forte habetis: dixit rex Iacob. Accedant et nuncient nobis quecumque ventura sunt. Priora que fuerunt nunciate: et ponemus cor nostrum et sciemus novissima eorum: et que ventura sunt indicate nobis. Annunciate que ventura sunt in futurum: et sciemus quia dii estis vos. Bene quoque aut male si potestis facite: et loquamur et videamus simul. Ecce vos estis ex nichilo: et opus vestrum ex eo quod non est. Abhominatio est qui elegit vos. Suscitavi ab aquilone et veniet ab ortu solis: vocabit nomen meum: et adducet magistratus quasi lutum: et velut plastes conculcans humum. Quis annunciavit ab exordio ut sciamus: et a principio ut dicamus. Iustus es? Non est neque annuncians neque predicens: neque audiens sermones vestros. Primus ad Syon dicet. Ecce adsum: et Ierusalem evangelistam dabo. Et vidi et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium: et interrogatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti et vana opera eorum: ventus et inane simulachra eorum.

Ecce servus meus suscipiam eum: electus meus complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam: neque audietur foris vox eius. Calamum quassatum non conteret: et linum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium. Non erit tristis neque turbulentus: donec ponat in terra iudicium: et legem eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus: Creans celos, et extendens eos: firmans terram: et que germinant ex ea. Dans flatum populo qui est super eam: et spiritum calcantibus eam. Ego dominus vocavi te in iusticia: et apprehendi manum tuam et servavi. Et dedi te in fedus populi, in lucem gentium: ut aperires oculos cecorum: et educeres de conclusione vinctum: de domo carceris, sedentes in tenebris. Ego dominus: hoc est nomen meum. Gloriam meam alteri non dabo: et laudem meam sculptilibus. Que prima fuerant ecce venerunt: nova quoque ego annuncio. Antequam oriantur audita vobis faciam. Cantate domino canticum novum: laus eius ab extremis terre. Qui descenditis in mare et plenitudo eius: insule et habitatores earum. Sublevetur desertum: et civitates eius. In domibus habitabit Cedar. Laudate habitatores petre: de vertice montium clamabunt. Ponent domino gloriam: et laudem eius in insulis nunciabunt. Dominus sicut fortis egredietur: sicut vir preliator suscitabit zelum. Vociferabitur et clamabit: super inimicos suos confortabitur. Tacui semper, silui: patiens fui. Sicut parturiens loquar. Dissipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes et colles: et omne gramen eorum exsiccabo. Et ponam flumina in insulas: et stagna arefaciam. Et ducam cecos in viam quam nesciunt: in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam. Ponam tenebras coram eis in lucem: et prava in recta. Hec verba feci eis et non dereliqui eos. Conversi sunt retrorsum. Confundantur confusione qui confidunt in sculptili: qui dicunt conflatili. Vos dii nostri. Surdi audite: et ceci intuemini ad videndum. Quis cecus:

nisi servus meus? Et surdus nisi ad quem nuntios meos misi? Quis cecus nisi qui venundatus est? Quis cecus nisi servus domini? Qui vides multa, nonne custodies? Qui apertas habes aures, nonne audies? Et dominus voluit ut sanctificaret eum, et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem populus direptus et vastatus. Laqueus iuvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt. Facti sunt in rapinam, nec est qui eruat; in direptionem, et non est qui dicat: Redde. Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat et auscultet futura? Quis dedit in direptionem Iacob, et Israel vastantibus? Nonne dominus ipse cui peccavimus? Et noluerunt in viis eius ambulare, et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui, et forte bellum. Et combussit eum in circuitu, et non cognovit; et succendit eum, et non intellexit.

43 Et nunc hec dicit dominus creans te Iacob, et formans te Israel: Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo; meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te. Cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. Quia ego dominus deus tuus, sanctus Israel, salvator tuus. Dedi propitiationem tuam Egyptum, Ethiopiam et Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te. Et dabo homines pro te, et populos pro anima tua. Noli timere, quoniam ego tecum sum. Ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni: Da, et austro: Noli prohibere. Affer filios meos de longinquo, et filias meas ab extremis terre, et omnem qui invocat nomen meum. In gloriam meam creavi eum, formavi eum et feci eum. Educ foras populum cecum, et oculos habentem; surdum, et aures ei sunt. Omnes gentes congregate sunt simul, et collecte sunt tribus. Quis in vobis annuntiet istud, et que prima sunt audire nos faciat? Dent testes eorum et iustificentur, et audiant et dicant: Vere. Vos testes mei, dicit dominus, et servus meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus deus, et post me non erit. Ego sum, ego sum dominus, et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi; auditum feci, et non fuit in vobis alienus. Vos testes mei, dicit dominus, et ego deus. Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat. Operabor, et quis avertet illud? Hec dicit dominus redemptor vester, sanctus Israel: Propter vos emisi Babylonem, et detraxi vectes universos, et Chaldeos in navibus suis gloriantes. Ego dominus sanctus vester, creans Israel, rex vester. Hec dicit dominus qui dedit in mari viam, et in aquis torrentibus semitam. Qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum. Simul obdormierunt, nec resurgent; contriti sunt quasi linum, et extincti sunt. Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova, et nunc orientur; utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri, dracones et strutiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi; laudem meam narrabit. Non me invocasti, Iacob, nec laborasti in me, Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me. Non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi prebui in thure. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam, et iudicemur simul; narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui prevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob, et Israel in blasphemiam.

44 Et nunc audi, Iacob serve meus, et Israel quem elegi. Hec dicit dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus: Noli timere, serve meus Iacob, et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet: Domini ego sum, et ille vocabit in nomine Iacob; et hic scribet manu sua: Domino, et in nomine Israel assimilabitur. Hec dicit dominus rex Israel, et redemptor eius dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est deus. Quis similis mei? Vocet et annuntiet, et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura et que futura sunt annuntient eis. Nolite timere neque conturbemini. Ex tunc audire te feci, et annuntiavi. Vos estis testes mei. Numquid est deus absque me, et formator quem ego non noverim? Plaste idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt, ut confundantur. Quis formavit deum, et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur; fabri enim sunt ex hominibus. Convenient omnes, stabunt, et pavebunt, et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis sue. Esuriet et deficiet; non bibet aquam, et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina. Fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud. Et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum que steterat inter ligna saltus. Plantavit pinum quam pluvia nutrivit, et facta est hominibus in focum. Sumpsit ex eis et calefactus est, et succendit et coxit panes. De reliquo autem operatus est deum, et adoravit; fecit sculptile, et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit. Coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi. Curvatur ante illud et adorat illud, et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt. Obliti enim sunt ne videant oculi eorum, et ne intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt ut dicant: Medietatem eius combussi igne, et coxi super carbones eius panes; coxi carnes et comedi, et de reliquo eius idolum faciam? Ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis est. Cor insipiens adoravit illud, et non liberavit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea. Memento horum, Iacob et Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu, Israel, non obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua. Revertere ad me, quoniam redemi te. Laudate, celi, quoniam fecit dominus; iubilate, extrema terre. Resonate, montes, laudationem, saltus et omne lignum eius, quoniam redemit dominus Iacob, et Israel glorificabitur. Hec dicit dominus redemptor tuus, et formator tuus ex utero: Ego sum dominus faciens omnia, extendens celos solus, stabiliens terram, et nullus mecum. Irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum stultam faciens. Suscitans verbum servi sui, et consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico Ierusalem: Habitaberis; et civitatibus Iuda: Edificabimini, et deserta eius suscitabo. Qui dico profundo: Desolare, et flumina tua arefaciam. Qui dico Cyro: Pastor meus es, et omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ierusalem: Edificaberis; et templo: Fundaberis.

45 Hec dicit dominus christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes, et dorsa regum vertam, et aperiam coram eo ianuas, et porte non claudentur. Ego ante te ibo, et gloriosos terre humiliabo. Portas ereas conteram, et vectes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos, et archana secretorum, ut scias quia ego dominus qui voco nomen tuum, deus Israel, propter servum meum Iacob, et Israel

electi mei. Et vocavi te in nomine tuo: assimilavi te, et non cognovisti me. Ego Dominus, et non est amplius; extra me non est Deus. Accinxi te, et non cognovisti me, ut sciant hi qui ab ortu solis, et qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, et non est alter, formans lucem et creans tenebras, faciens pacem et creans malum: ego Dominus faciens omnia haec. Rorate caeli desuper, et nubes pluant iustum; aperiatur terra, et germinet salvatorem, et iustitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum. Vae qui contradicit fictori suo, testa de samiis terrae. Numquid dicit lutum figulo suo: Quid facis, et opus tuum absque manibus est? Vae qui dicit patri: Quid generas? et mulieri: Quid parturis? Haec dicit Dominus, Sanctus Israel, plastes eius: Ventura interrogate me, super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego; manus meae tetenderunt caelos, et omni militiae eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam, et omnes vias eius dirigam; ipse aedificabit civitatem meam, et captivitatem meam dimittet, non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum. Haec dicit Dominus: Labor Aegypti, et negotiatio Aethiopiae, et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt; post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur: Tantum in te est Deus, et non est absque te Deus. Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes; simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israel salvatus est in Domino salute aeterna; non confundemini, et non erubescetis usque in saeculum saeculi. Quia haec dicit Dominus creans caelos, ipse Deus formans terram et faciens eam, ipse plastes eius; non in vanum creavit eam, ut habitaretur formavit eam: Ego Dominus, et non est alius. Non in abscondito locutus sum, in loco terrae tenebroso; non dixi semini Iacob: Frustra quaerite me. Ego Dominus loquens iustitiam, annuntians recta. Congregamini, et venite, et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus; nescierunt qui levant lignum sculpturae suae, et rogant deum non salvantem. Annuntiate, et venite, et consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc praedixit illud? numquid non ego Dominus, et non est ultra Deus absque me? Deus iustus et salvans non est praeter me. Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terrae, quia ego Deus, et non est alius. In memetipso iuravi, egredietur de ore meo iustitiae verbum, et non revertetur: quia mihi curvabitur omne genu, et iurabit omnis lingua. Ergo in Domino, dicet, meae sunt iustitiae et imperium; ad eum venient, et confundentur omnes qui repugnant ei. In Domino iustificabitur et laudabitur omne semen Israel.

46

Confractus est Bel, contritus est Nabo; facta sunt simulacra eorum bestiis et iumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. Contabuerunt et contrita sunt simul; non potuerunt salvare portantem, et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me, domus Iacob, et omne residuum domus Israel, qui portamini a meo utero, qui gestamini a mea vulva. Usque ad senectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo; ego feci, et ego feram; ego portabo et salvabo. Cui assimilastis me, et adaequastis, et comparastis me, et fecistis similem? Qui confertis aurum de sacculo, et argentum statera ponderatis, conducentes aurificem ut faciat deum; et procidunt, et adorant. Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo, et stabit, ac de loco suo non movebitur; sed et cum clamaverint ad eum, non audiet, de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud, et confundamini; redite, praevaricatores, ad cor. Recordamini prioris saeculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei; annuntians ab exordio novissimum, et ab initio quae necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet; vocans ab oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meae. Et locutus sum, et adducam illud; creavi, et faciam illud. Audite me, duro corde, qui longe estis a iustitia. Prope feci iustitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur. Dabo in Sion salutem, et Israel gloriam meam.

47

Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon; sede in terra. Non est solium filiae Chaldaeorum, quia ultra non vocaberis mollis et tenera. Tolle molam, et mole farinam; denuda turpitudinem tuam, discoperi humerum, revela crura, transi flumina. Revelabitur ignominia tua, et videbitur opprobrium tuum. Ultionem capiam, et non resistet mihi homo. Redemptor noster Dominus exercituum nomen illius, Sanctus Israel. Sede tacens, et intra in tenebras, filia Chaldaeorum, quia non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, et dedi eos in manu tua; non posuisti eis misericordias, super senem aggravasti iugum tuum valde. Et dixisti: In sempiternum ero domina. Non posuisti haec super cor tuum, neque recordata es novissimi tui. Et nunc audi haec, delicata et habitans confidenter, quae dicis in corde tuo: Ego sum, et non est praeter me amplius; non sedebo vidua, et ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo haec subito in die una, sterilitas et viduitas; universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Et fiduciam habuisti in malitia tua, et dixisti: Non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua haec decepit te; et dixisti in corde tuo: Ego sum, et praeter me non est altera. Veniet super te malum, et nescies ortum eius; et irruet super te calamitas quam non poteris expiare; veniet super te repente miseria quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis, et cum multitudine maleficiorum tuorum in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum; stent et salvent te augures caeli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam suam de manu flammae; non sunt prunae quibus calefiant, nec focus ut sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras; negotiatores tui ab adolescentia tua, unusquisque in via sua erraverunt; non est qui salvet te.

48

Audite haec, domus Iacob, qui vocamini nomine Israel, et de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Domini, et Dei Israel recordamini, non in veritate neque in iustitia. De civitate enim sancta vocati sunt, et super Deum Israel constabiliti sunt; Dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi, et ex ore meo exierunt, et audita feci ea; repente operatus sum, et venerunt. Scivi enim quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua aerea. Praedixi tibi ex tunc; antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt haec, et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt ista. Quae audisti, vide omnia; vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata quae nescis. Nunc creata sunt, et non ex tunc; et ante diem, et non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea. Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua; scio enim quia praevaricans praevaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum, et laude mea infrenabo te, ne intereas. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum; elegi te in camino paupertatis. Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer, et gloriam meam alteri non dabo. Audi me, Iacob, et Israel quem ego voco: ego ipse, ego primus, et ego novissimus. Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est caelos; ego vocabo eos, et stabunt simul. Congregamini

omnes vos et audite. Quis de eis annuntiavit haec? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, et brachium suum in Chaldaeis. Ego, ego locutus sum, et vocavi eum; adduxi eum, et directa est via eius. Accedite ad me, et audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum; ex tempore antequam fieret, ibi eram: et nunc Dominus Deus misit me, et spiritus eius. Haec dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, et iustitia tua sicut gurgites maris; et fuisset quasi arena semen tuum, et stirps uteri tui ut lapilli eius: non interisset, et non fuisset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de Babylone, fugite a Chaldaeis, in voce exsultationis annuntiate: auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terrae. Dicite: Redemit Dominus servum suum Iacob. Non sitierunt in deserto, cum educeret eos: aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt

49 aquae. Non est pax impiis, dicit Dominus. Audite insulae, et attendite populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meae recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum, in umbra manus suae protexit me, et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor. Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, et opus meum cum Deo meo. Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Iacob ad eum, et Israel non congregabitur: et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob, et feces Israel convertendas. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. Haec dicit Dominus redemptor Israel, sanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et sanctum Israel, qui elegit te. Haec dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui: et servavi te, et dedi te in foedus populi, ut suscitares terram, et possideres hereditates dissipatas: ut diceres his qui vincti sunt: Exite: et his qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos aestus et sol: quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, et semitae meae exaltabuntur. Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi. Laudate caeli, et exsulta terra, iubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui: destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua, et solitudines tuae, et terra ruinae tuae, nunc angusta erunt prae habitatoribus, et longe fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuae: Angustus mihi est locus, fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis et non pariens, transmigrata et captiva: et istos quis enutrivit? ego destituta et sola: et isti ubi erant? Haec dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, et filias

tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutritii tui, et reginae nutrices tuae: vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus, super quo non confundentur qui exspectant eum. Numquid tolletur a forti praeda? aut quod captum fuerit a robusto salvum esse poterit? Quia haec dicit Dominus: Equidem et captivitas a forti tolletur: et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudicabo, et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis: et quasi musto sanguine suo inebriabuntur: et sciet omnis caro quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob.

50 Haec dicit Dominus: Quis est hic liber repudii matris vestrae, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni, et non erat vir: vocavi, et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum: computrescent pisces sine aqua, et morientur in siti. Induam caelos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum qui lassus est verbo: erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, et conspuentibus. Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus: ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me, quis contradicet mihi? stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? Qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

51 Audite me qui sequimini quod iustum est, et quaeritis Dominum: attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci de qua praecisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Saram quae peperit vos: quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum. Consolabitur ergo Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas eius: et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium et laetitia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Attendite ad me popule meus, et tribus mea me audite: quia lex a me exiet, et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos iudicabunt: me insulae exspectabunt, et brachium meum sustinebunt. Levate in caelum oculos vestros, et videte sub terra deorsum: quia caeli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores eius sicut haec interibunt: salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum, populus, lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: et sicut lanam, sic devorabit eos tinea: salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generationes generationum. Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini: consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus saeculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis: qui posuisti profundum

maris viam: ut transirent liberati. Et nunc qui redempti
sunt a domino revertentur. Et venient in Syon laudantes. Et leticia sem-
piterna super capita eorum. Gaudium et leticiam tenebunt: fugiet do-
lor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos. Quis tu ut timeres
ab homine mortali. et a filio hominis. qui quasi fenum ita arescet:
Et oblitus es domini factoris tui: qui tetendit celos. et fundavit
terram. Et formidasti iugiter tota die a facie furoris eius qui te
tribulabat et paraverat ad perdendum. ubi nunc est furor tribulantis.
Cito veniet gradiens ad aperiendum: et non interficiet usque ad
internecionem. nec deficiet panis eius. Ego autem sum dominus deus
tuus qui conturbo mare: et intumescunt fluctus eius. Dominus exercitu-
um nomen meum. Posui verba mea in ore tuo: et in umbra
manus mee protexi te. ut plantes celos et fundes terram. et dicas
ad Syon. Populus meus es tu. Elevare. elevare consurge Ierusalem:
que bibisti de manu domini calicem ire eius. usque ad fundum cali-
cis soporis bibisti: et potasti usque ad feces. Non est qui susten-
tet eam: ex omnibus filiis quos genuit. et non est qui apprehendat ma-
num eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt que occurrerunt tibi. Quis
contristabitur super te: vastitas et contritio. et fames et gladius. Quis con-
solabitur te: Filii tui proiecti sunt: dormierunt in capite omnium
viarum. sicut bestia illaqueata. Pleni indignatione domini: increpa-
tione dei tui. Ideo audi hoc paupercula: et ebria non a vino.

CLVI. Hec dicit dominator tuus dominus et deus tuus qui pugnabit pro populo
suo. Ecce tuli de manu tua calicem soporis: fundum calicis
indignationis mee. Non adicies ut bibas illum ultra. Et po-
nam illum in manu eorum qui te humiliaverunt. et dixerunt
anime tue: incurvare ut transeamus. Et posuisti ut terram corpus

52 tuum: et quasi viam transeuntibus. CLVII. Consurge consurge induere
fortitudine tua Syon: induere vestimentis glorie tue Ierusalem
civitas sancti. Quia non adiciet ultra: ut pertranseat per te in-
circumcisus et inmundus. Excutere de pulvere: consurge. sede Ierusalem:
solve vincula colli tui: captiva filia Syon. Quia hec dicit
dominus. Gratis venundati estis: et sine argento redimemini.
Quia hec dicit dominus deus. In Egyptum descendit populus meus in principio
ut colonus esset ibi: et Assur absque ulla causa calumpniatus est eum.
Et nunc quid michi est hic dicit dominus: quoniam ablatus est populus meus gratis.
Dominatores eius inique agunt dicit dominus: et iugiter tota die
nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen
meum in die illa: quia ego ipse qui loquebar ecce assum. CLVIII. Quam
pulchri super montes pedes annunciantis. et predicantis pacem: an-
nunciantis bonum predicantis salutem: dicentis. Syon regnavit
deus tuus. Vox speculatorum tuorum levaverunt vocem: simul lau-
dabunt. Quia oculo ad oculum videbunt cum converterit dominus Syon. Gaudete
et laudate simul deserta Ierusalem: quia consolatus est dominus populum
suum redemit Ierusalem. Paravit dominus brachium sanctum suum: in
oculis omnium gentium: et videbunt omnes fines terre salutare dei nostri.
CLIX. Recedite recedite: exite inde: pollutum nolite tangere. Exite
de medio eius: mundamini qui fertis vasa domini. Quoniam non
in tumultu exibitis: nec in fuga properabitis. Precedet enim vos
dominus. et congregabit vos deus Israel. Ecce intelliget servus meus: ex-
altabitur et elevabitur: et sublimis erit valde. Sicut obstu-
puerunt super te multi. sic inglorius erit inter viros aspectus eius:
et forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas.
Super ipsum continebunt reges os suum. Quia quibus non est narratum de eo

53 viderunt: et qui non audierunt contemplati sunt. CLX. Quis credidit
auditui nostro. et brachium domini cui revelatum est: Et ascendet
sicut virgultum coram eo et sicut radix de terra sitienti. Non est species
ei neque decor. Et vidimus eum: et non erat aspectus. Et desidera-
vimus eum despectum et novissimum virorum: virum dolorum et scien-
tem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus eius et despectus: unde nec

reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit: et do-
lores nostros portavit. Et nos putavimus eum quasi leprosum: et per-
cussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates
nostras: attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum:
et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus: unus-
quisque in viam suam declinavit. et dominus posuit in eo iniquitatem
omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit. et non aperuit os suum.
Sicut ovis ad occisionem ducetur: et quasi agnus coram tondente se obmu-
tescet: et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus
est: generationem eius quis enarrabit: Quia abscisus est de terra viventium.
Propter scelus populi mei percussi eum: et dabit impios pro se-
pultura. et divitem pro morte sua. Eo quod iniquitatem non fe-
cerit: neque dolus fuerit in ore eius. Et dominus voluit conterere eum
in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam videbit semen lon-
gevum: et voluntas domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit
anima eius: videbit et saturabitur. In scientia sua iustifica-
bit ipse iustus servos meos multos. et iniquitates eorum ipse porta-
bit. Ideo dispertiam ei plurimos: et fortium dividet spolia. Pro eo
quod tradidit in mortem animam suam. et cum sceleratis reputatus est. Et

54 ipse peccatum multorum tulit: et pro transgressoribus rogavit. CLXI. Lau-
da sterilis que non paris: decanta laudem et hinni que non pariebas.
Quoniam multi filii deserte magis quam eius que habet virum: dicit dominus. Dila-
ta locum tentorii tui: et pelles tabernaculorum tuorum extende ne par-
cas. Longos fac funiculos tuos: et clavos tuos consolida. Ad dex-
teram enim et ad levam penetrabis: et semen tuum gentes hereditabit:
et civitates desertas inhabitabit. CLXII. Noli timere quia non confun-
deris: neque erubesces. Non enim te pudebit: quia confusionis adole-
scentie tue oblivisceris: et obprobrii viduitatis tue non recorda-
beris amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te dominus exercituum nomen eius.
Et redemptor tuus sanctus Israel. deus omnis terre vocabitur. Quia ut mulierem
derelictam et merentem spiritu vocavit te dominus. et uxorem ab adolescen-
tia abiectam. Dixit deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te.
et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indig-
nationis abscondi faciem meam parumper a te: et in misericordia sempi-
terna misertus sum tui. Dixit redemptor tuus dominus. Sicut in diebus
Noe istud michi est. cui iuravi ne inducerem aquas Noe ultra super
terram. Sic iuravi ut non irascar tibi: et non increpem te. Montes enim
commovebuntur: et colles contremiscent. Misericordia autem mea non
recedet: et fedus pacis mee non movebitur. Dixit miserator
tuus dominus. Paupercula tempestate convulsa: absque ulla conso-
latione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos: et fundabo te
in saphiris. Et ponam iaspidem propugnacula tua: et portas
tuas in lapides sculptos. et omnes terminos tuos in lapides de-
siderabiles. Universos filios tuos doctos a domino: et multitudinem
pacis filiis tuis: et in iustitia fundaberis. CLXIII. Recede procul
a calumpnia quia non timebis. et a pavore quia non appropinqua-
bit tibi. Ecce accola veniet qui non erat mecum: advena
quondam tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum sufflantem
in igne prunas et proferentem vas in opus suum: et ego creavi in-
terfectorem ad disperdendum. Omne vas quod fictum est contra te non dirigetur:
et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Hec est hereditas

55 servorum domini: et iustitia eorum apud me dicit dominus. CLXIIII. Omnes
sitientes venite ad aquas. Et qui non habetis argentum: properate
emite et comedite. Venite emite absque argento: et absque ulla
commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus:
et laborem vestrum non in saturitate. Audite audientes me et come-
dite bonum: et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate au-
rem vestram et venite ad me: audite. et vivet anima vestra. Et feriam
vobiscum pactum sempiternum: misericordias David fideles. Ecce testem populis
dedi eum: ducem ac preceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis

et gentes que non cognoverunt te ad te current. Propter dominum deum tuum et sanctum israel: quia glorificavit te. Querite dominum dum inveniri potest: invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam: et vir iniquus cogitationes suas. Et revertatur ad dominum et miserebitur eius: et ad deum nostrum quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes mee cogitationes vestre: neque vie vestre vie mee dicit dominus. Quia sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sunt vie mee a viis vestris: et cogitationes mee a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber et nix de celo: et illuc ultra non revertitur. sed inebriat terram et infundit eam: et germinare eam facit: et dat semen serenti. et panem comedenti: sic erit verbum meum. quod egredietur de ore meo. Non revertetur ad me vacuum, sed faciet quecumque volui: et prosperabitur in his ad que misi illud. Quia in leticia egrediemini: et in pace deducemini. Montes et colles cantabunt coram vobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca ascendet abies: et pro urtica crescet mirtus. Et erit dominus nominatus in signum eternum: quod non auferetur.

56. Hec dicit dominus. Custodite iudicium. et facite iusticiam. Quia iuxta est salus mea ut veniat: et iusticia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc: et filius hominis qui apprehendet istud. Custodiens sabbatum ne polluat illud: custodiens manus suas ne faciat omne malum. Et non dicat filius advene qui adheret domino dicens: separatione dividet me dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: ecce ego lignum aridum. Quia hec dicit dominus eunuchis. Qui custodierint sabbata mea et elegerint que ego volui. et tenuerint fedus meum: dabo eis in domo mea et in muris meis locum: et nomen melius a filiis et filiabus. Nomen sempiternum dabo eis quod non peribit. Et filios advene qui adherent domino ut colant eum et diligant nomen eius ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud. et tenentem fedus meum: adducam eos in montem sanctum meum. et letificabo eos in domo orationis mee. Holocausta eorum et victime eorum placebunt michi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Ait dominus deus: qui congregat dispersos israel. Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. Omnes bestie agri venite ad devorandum universe bestie saltus. Speculatores eius ceci omnes. nescierunt universi: canes muti non valentes latrare. Videntes vana: dormientes et amantes sompnia. Et canes impudentissimi: nescierunt saturitatem. Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam. Omnes in viam suam declinaverunt. unusquisque ad avariciam suam: a summo usque ad novissimum. Venite sumamus vinum: et impleamur ebrietate. Et erit sicut hodie sic et cras: et multo amplius.

57. Iustus perit: et nemo est qui recogitet in corde suo: et viri misericordie colliguntur. quia non est qui intelligat. A facie enim malicie collectus est iustus: veniat pax: et requiescat in cubili suo. qui ambulavit in directione sua. Vos autem accedite huc filii auguratricis: semen adulteri et fornicarie. Super quem lusistis. super quem dilatastis os et eiecistis linguam: numquid non vos filii scelesti: semen mendax: Qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum: immolantes parvulos in torrentibus subter eminentes petras. In partibus torrentis: pars tua. hec est sors tua: et ipsis effudisti libamen: obtulisti sacrificium. Numquid super his non indignabor: Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum: et illuc ascendisti ut immolares hostias. Et post ostium et retro postem: posuisti memoriale tuum. Quia iuxta me discooperuisti et suscepisti adulterum. Dilatasti cubile tuum: et pepigisti cum eis. Dilexisti stratum eorum manu aperta: et ornata es regio unguento: et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul. et humiliata es usque ad inferos. In multitudine vie tue laborasti: non dixisti quiescam. Vitam manus tue invenisti: propterea non rogasti. Pro quo sollicita timuisti: quia mentita es et mei non es recordata. Neque cogitasti in corde tuo. quia ego tacens et quasi non videns: et mei oblita es. Ego annunciabo iusticiam tuam. et opera tua non proderunt tibi. Cum clamaveris liberent te congregati tui. et omnes eos auferet ventus: tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei hereditabit terram: et possidebit montem sanctum meum. Et dicam. Viam facite, prebete iter. Declinate de semita: auferte offendicula de via populi mei. Quia hec dicit excelsus et sublimis. habitans eternitatem et sanctum nomen eius. In excelso et in sancto habitans: et cum contrito et humili spiritu, ut vivificet spiritum humilium. et vivificet cor contritorum. Non enim in sempiternum litigabo: neque usque in finem irascar. Quia spiritus a facie mea egredietur: et flatus ego faciam. Propter iniquitatem avaricie eius iratus sum. et percussi eum. Abscondi et indignatus sum: et abiit vagus in via cordis sui. Vias eius vidi et dimisi eum: et reduxi eum. et reddidi consolationes ipsi et lugentibus eius. Creavi fructum labiorum pacem. pacem ei qui longe est. et qui prope dixit dominus. et sanavi eum. Impii autem quasi mare fervens quod quiescere non potest: et redundant fluctus eius in conculcationem et lutum. Non est pax dixit impiis deus meus.

58. Clama ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. Et annuncia populo meo scelera eorum: et domui iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem querunt: et scire vias meas volunt. Quasi gens que iusticiam fecerit. et que iudicium dei sui non dereliquerit. Rogant me iudicia iusticie: et appropinquare deo volunt. Quare ieiunavimus et non aspexisti. humiliavimus animas nostras et nescisti: Ecce in die ieiunii vestri: invenitur voluntas vestra. et omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites et contentiones ieiunatis: et percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque ad hanc diem. ut audiatur in excelso clamor vester. Numquid tale est ieiunium quod elegi. per diem affligere hominem animam suam. Numquid contorquere quasi circulum caput suum et saccum et cinerem sternere: Numquid istud vocabis ieiunium: et diem acceptabilem domino. Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi: Dissolve colligationes impietatis: solve fasciculos deprimentes. Dimitte eos qui confracti sunt liberos et omne onus disrumpe. Frange esurienti panem tuum: et egenos vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum operi eum. et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum: et sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iusticia tua: et gloria domini colliget te. Tunc invocabis et dominus exaudiet: clamabis et dicet. Ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam. et desieris digitum extendere. et loqui quod non prodest. Cum effuderis esurienti animam tuam: et animam afflictam repleveris. Orietur in tenebris lux tua: et tenebre tue erunt sicut meridies. Et requiem tibi dabit dominus deus semper. et implebit splendoribus animam tuam: et ossa tua liberabit. Et eris quasi ortus irriguus: et sicut fons aquarum cuius non deficient aque. Et edificabuntur in te deserta seculorum: fundamenta generationis et generationis suscitabis. Et vocaberis edificator sepium: avertens semitas in iniquitatem. Si averteris a sabbato pedem tuum: facere voluntatem tuam in die sancto meo: et vocaveris sabbatum delicatum. et sanctum domini gloriosum. et glorificaveris eum dum non facis vias tuas. et non invenitur voluntas tua ut loquaris sermonem: tunc delectaberis super domino. et sustollam te super altitudines terre: et cibabo te hereditate iacob patris tui. Os enim domini locutum est.

59. Ecce non est abbreviata manus domini ut salvare nequeat: neque aggravata est auris eius ut non exaudiat. Sed iniquitates vestre diviserunt inter vos et deum vestrum: et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine: et digiti vestri iniquitate. Labia vestra locuta sunt mendacium. et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui invocet iusticiam: neque est qui iudicet vere. Sed confidunt in

nichili: et locuti sunt vanitatem. Conceperunt laborem et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt: et telas araneae texuerunt. Qui comederit de ovis eorum morietur: et quod confotum est erumpet in regulum. Telae eorum non erunt in vestimentum: neque operientur operibus suis. Opera eorum opera inutilia: et opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt: et festinant ut effundant sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes inutiles: vastitas et contritio in viis eorum. Viam pacis nescierunt: et non est iudicium in gressibus eorum. Semitae eorum incurvatae sunt eis. Omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter hoc elongatum est iudicium a nobis: et non apprehendet nos iustitia. Expectavimus lucem: et ecce tenebrae. Splendorem: et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut caeci parietem: et quasi absque oculis attrectavimus. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi ursi omnes: et quasi columbae meditantes gememus. Expectavimus iudicium: et non est. Salutem: et elongata est a nobis. Multiplicatae sunt enim iniquitates nostrae coram te: et peccata nostra responderunt nobis. Quia scelera nostra nobiscum: et iniquitates nostras cognovimus: peccare et mentiri contra dominum. Et aversi sumus ne iremus post tergum dei nostri. ut loqueremur calumniam et transgressionem. Concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii: et conversum est retrorsum iudicium: et iustitia longe stetit. Quia corruit in platea veritas: et aequitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivione: et qui recessit a malo praedae patuit. Et vidit dominus et malum apparuit in oculis eius: quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir: et aporiatus est quia non est qui occurrat. Et salvavit sibi brachium suum: et iustitia eius ipsa confirmavit eum. Indutus est iustitia ut lorica: et galea salutis in capite eius. Indutus est vestimentis ultionis: et opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis: et vicissitudinem inimicis suis. Insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab occidente nomen domini: et qui ab ortu solis gloriam eius. Cum venerit quasi fluvius violentus quem spiritus domini cogit: et venerit Sion redemptor: et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob dicit dominus. Hoc foedus meum cum eis: dicit dominus. Spiritus meus qui est in te et verba mea quae posui in

60

ore tuo non recedent de ore tuo et de ore seminis tui. dicit dominus. amodo et usque in sempiternum. Surge illuminare Ierusalem. quia venit lumen tuum: et gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram: et caligo populos. Super te autem orietur dominus: et gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo: et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos et vide. omnes isti congregati sunt: venerunt tibi. Filii tui de longe venient: et filiae tuae de latere surgent. Tunc videbis et afflues: et mirabitur et dilatabitur cor tuum. Quando conversa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te: dromedarii Madian et Epha. Omnes de Saba venient: aurum et thus deferentes: et laudem domino annuntiantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi: arietes Nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super placabili altari meo: et domum maiestatis meae glorificabo. Qui sunt isti qui ut nubes volant: et quasi columbae ad fenestras suas? Me enim insulae expectant: et naves maris in principio. ut adducam filios tuos de longe. Argentum eorum et aurum eorum cum eis nomini domini dei tui. et sancto Israel: quia glorificabit te. Et aedificabunt filii peregrinorum muros tuos: et reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te: et in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur portae tuae iugiter: die et nocte non claudentur. ut afferatur ad te fortitudo gentium: et reges earum adducantur. Gens enim et regnum quod non servierit tibi peribit: et gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet: abies et buxus et pinus simul. ad ornandum locum sanctificationis meae. Et

locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt te: et adorabunt vestigia pedum tuorum: omnes qui detrahebant tibi. Et vocabunt te civitatem domini Sion sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita: et non erat qui per te transiret. Ponam te in superbiam saeculorum gaudium in generationem et generationem. Et suges lac gentium: et mamilla regum lactaberis. Et scies quia ego dominus salvans te: et redemptor tuus fortis Iacob. Pro aere afferam aurum: et pro ferro afferam argentum. Et pro lignis aes: et pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem: et praepositos tuos iustitiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua: vastitas et contritio in terminis tuis. Et occupabit salus muros tuos: et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem: nec splendor lunae illuminabit te. Sed erit tibi dominus in lucem sempiternam: et deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus: et luna tua non minuetur. Quia dominus erit in lucem sempiternam: et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti: in perpetuum hereditabunt terram. Germen plantationis meae: opus manus meae ad glorificandum. Minimus erit in mille: et parvulus in gentem fortissimam. Ego dominus: in tempore eius subito faciam

61

istud. Spiritus domini super me eo quod unxerit me ad annuntiandum mansuetis misit me. Ut mederer contritis corde. et praedicarem captivis indulgentiam: et clausis apertionem. Ut praedicarem annum placabilem domino: et diem ultionis deo nostro. Ut consolarer omnes lugentes: ut ponerem lugentibus Sion: et darem eis coronam pro cinere. Oleum gaudii pro luctu: pallium laudis pro spiritu maeroris. Et vocabuntur in ea fortes iustitiae: et plantatio domini ad glorificandum. Et aedificabunt deserta a saeculo: et ruinas antiquas erigent. Et instaurabunt civitates desertas et dissipatas: in generationem et generationem. Et stabunt alieni et pascent pecora vestra: et filii peregrinorum agricolae et vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes domini vocabimini: ministri dei nostri dicetur vobis. Fortitudinem gentium comedetis: et in gloria earum superbietis. Pro confusione vestra duplici et rubore: laudabunt partem eorum. Propter hoc in terra sua duplicia possidebunt: laetitia sempiterna erit eis. Quia ego dominus diligens iudicium: et odio habens rapinam in holocausto. Et dabo opus eorum in veritate: et foedus perpetuum feriam eis. Et scietur in gentibus semen eorum: et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos cognoscent eos: quia isti sunt semen cui benedixit dominus. Gaudens gaudebo in domino et exultabit anima mea in deo meo. Quia induit me vestimento salutis: et indumento iustitiae circumdedit me. Quasi sponsum decoratum corona: et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum: et sicut hortus semen suum germinat: sic dominus deus germinabit

62

iustitiam et laudem coram universis gentibus. Propter Sion non tacebo: et propter Ierusalem non quiescam. Donec egrediatur ut splendor iustus eius: et salvator eius ut lampas accendatur. Et videbunt gentes iustum tuum: et cuncti reges inclitum tuum. Et vocabitur tibi nomen novum: quod os domini nominavit. Et eris corona gloriae in manu domini: et diadema regni in manu dei tui. Non vocaberis ultra derelicta: et terra tua non vocabitur amplius desolata. Sed vocaberis voluntas mea in ea: et terra tua inhabitabitur. Quia complacuit domino in te: et terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuvenis cum virgine: et habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam: gaudebit super te deus tuus. Super muros tuos Ierusalem constitui custodes: tota die et tota nocte in perpetuo non tacebunt. Qui reminiscimini domini ne taceatis. et ne detis silentium ei: donec stabiliat et donec ponat Ierusalem laudem in terra. Iuravit dominus in dextera sua

et in brachio fortitudinis sue. Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis: et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti. Quia qui congregabunt illud: comedent et laudabunt dominum: et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis. Transite transite per portas. preparate viam populo. planum facite iter: et eligite lapides: et elevate signum ad populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie syon: Ecce salvator tuus venit. ecce merces eius cum eo: et opus eius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus: redempti a domino. Tu autem vocaberis quesita civitas: et non derelicta.

63 Quis est iste qui venit de edom. tinctis vestibus de bosra. Iste formosus in stola sua: gradiens in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iustitiam: et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indumentum tuum: et vestimenta tua sicut calcantium in torculari. Torcular calcavi solus: et de gentibus non est vir mecum. Calcavi eos in furore meo: et conculcavi eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea: et omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis mee venit. Circumspexi: et non erat auxiliator. Quesivi: et non erat qui adiuvaret. Et salvavit michi brachium meum: et indignatio mea ipsa auxiliata est michi. Et conculcavi populos in furore meo: et inebriavi eos in indignatione mea: et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum domini recordabor: laudem domini super omnibus que reddidit nobis dominus: et super multitudine bonorum domui israel quae largitus est eis: secundum indulgentiam suam: et secundum multitudinem misericordiarum suarum. Et dixit. Verumtamen populus meus est: filii non negantes. Et factus est eis salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus: et angelus faciei eius salvavit eos. In dilectione sua et in indulgentia sua ipse redemit eos: et portavit eos. et levavit eos cunctis diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt: et afflixerunt spiritum sancti eius. Et conversus est eis in inimicum: et ipse debellavit eos. Et recordatus est dierum seculi moysi et populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui: ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui. Qui eduxit ad dexteram moysen brachio maiestatis sue. Qui scidit aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum. Qui eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem. quasi animal in campo descendens: spiritus domini ductor eius fuit. Sic adduxisti populum tuum: ut faceres tibi nomen glorie. Attende de celo: et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue. Ubi est zelus tuus et fortitudo tua: multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum super me continuerunt se. Tu enim pater noster: et abraham nescivit nos: et israel ignoravit nos. Tu domine pater noster redemptor noster: a seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti domine de viis tuis. indurasti cor nostrum ne timeremus te: Convertere propter servos tuos. tribus hereditatis tue. Quasi nichilum possederunt populum sanctum tuum hostes nostri: conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio. cum non dominareris nostri: neque invocaretur nomen tuum super nos.

64 Utinam dirumperes celos et descenderes: a facie tua montes defluerent. Sicut exustio ignis tabescerent aque arderent igni: ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis. A facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia: non sustinebimus. Descendisti: et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt: neque auribus perceperunt. Oculus non vidit deus absque te: que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti et facienti iustitiam. in viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es: et peccavimus. In ipsis fuimus semper. et salvabimur. Et facti sumus ut immundus omnes nos: et quasi pannus menstruate universe iustitie nostre. Et cecidimus quasi folium universi: et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum: qui consurgat et teneat te. Abscondisti faciem tuam a nobis: et allisisti nos in manu iniquitatis nostre. Et nunc domine pater noster es tu: nos vero lutum. Et fictor noster: et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis: et ne ultra memineris iniquitatis nostre. Ecce respice: populus tuus omnes nos. Civitas sancti tui facta est deserta. syon deserta facta est, ierusalem desolata. Domus sanctificationis nostre et glorie nostre. ubi laudaverunt te patres nostri facta est in exustionem ignis. et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super his continebis te domine. tacebis et affliges nos vehementer.

65 Quesierunt me qui ante non interrogabant: invenerunt qui non quesierunt me. Dixi. Ecce ego ad gentem que non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum: qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam provocat me. ante faciem meam semper. Qui immolant in ortis: et sacrificant super lateres. Qui habitant in sepulchris: et in delubris idolorum dormiunt. Qui comedunt carnem suillam: et ius profanum in vasis eorum. Qui dicunt. recede a me non appropinques michi: quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo. ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me. Non tacebo: sed reddam et retribuam in sinum eorum iniquitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul: dicit dominus. Qui sacrificaverunt super montes: et super colles exprobraverunt michi. Et remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

Hec dicit dominus. Quomodo si inveniatur granum in botro: et dicatur. ne dissipes illud quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos ut non disperdam totum. Et educam de semine iacob: et de iuda possidentem montes meos. Et hereditabunt eam electi mei: et servi mei habitabunt ibi. Et erunt campestria in caulas gregum: et vallis achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. Et vos qui dereliquistis dominum. qui obliti estis montem sanctum meum. qui ponitis fortune mensam: et libatis super eam. numerabo vos in gladio. et omnes in cede corruetis. Pro eo quod vocavi et non respondistis: locutus sum et non audistis. Et faciebatis malum in oculis meis. et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce servi mei comedent: et vos esurietis. Ecce servi mei bibent: et vos sitietis. Ecce servi mei letabuntur: et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt pre exultatione cordis: et vos clamabitis pre dolore cordis: et pre contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis. Et interficiet te dominus deus: et servos suos vocabit nomine alio. In quo qui benedictus est super terram: benedicetur in domino amen. Et qui iurat in terra: iurabit in deo amen. Quia oblivioni tradite sunt angustie priores: et quia absconditae sunt ab oculis nostris. Ecce enim ego creo celos novos: et terram novam. Et non erunt in memoria priora. et non ascendent super cor: sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo. Quia ecce ego creo ierusalem exultationem et populum eius gaudium. Et exultabo in ierusalem: et gaudebo in populo meo. Et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum: et senex qui non impleat dies suos. Quoniam puer .c. annorum morietur: et peccator .c. annorum maledictus erit. Et edificabunt domos et habitabunt: et plantabunt vineas. et comedent fructus earum. Non edificabunt et alius habitabit: non plantabunt et alius comedet. Secundum dies enim ligni erunt dies populi mei: et opera manuum eorum inveterabunt electi mei. Non laborabunt frustra: neque generabunt in conturbatione. Quia semen benedictorum domini est: et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament ego exaudiam: adhuc illis loquentibus ego audiam. Lupus et agnus pascentur simul: et leo et bos comedent paleas: et serpenti pulvis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo: dicit dominus.

66 Hec dicit dominus. Celum sedes mea. terra autem scabellum pedum meorum. Que est ista domus quam edificabitis michi: et quis iste locus quietis mee: Omnia hec manus mea fecit: et facta sunt universa ista dicit dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu. et trementem sermones meos: Qui immolat

Torcular calcavi solus — Treuem a[...] angeli [...] in virtute calcavit
Ut mea includar — Humilem spiritu ubi pauperes [...] et alibi cor contritum et humiliatum [...] peccatis suis et aliorum

boven: quasi qui interficiat virum. Qui mactat pecus: quasi qui excerebret canem. Qui offert oblationem: quasi qui sanguinem suillum offerat. Qui recordatur thuris: quasi qui benedicat idolo. Hec omnia elegerunt in viis suis: et in abhominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum: et que timebant adducam eis. Quia vocavi et non erat qui responderet: locutus sum et non audierunt. Feceruntque malum in oculis meis: et que nolui elegerunt. Audite verbum domini: qui tremitis ad verbum eius. Dixerunt fratres vestri odientes vos: et abicientes propter nomen meum. Glorificetur dominus: et videbimus in leticia vestra. Ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate: vox de templo, vox domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit: antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis audivit umquam tale? et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una: aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Syon filios suos? Numquid ego qui alios parere facio: ipse non pariam dicit dominus? Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero: ait dominus deus tuus? Letamini cum Ierusalem: et exultate in ea omnes qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam. Ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius: ut mulgeatis et deliciis affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hec dicit dominus. Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis: et quasi torrentem inundantem gloriam gentium quam sugetis. Ad ubera portabimini: et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur: ita ego consolabor vos et in Ierusalem consolabimini. Videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt. Et cognoscetur manus domini servis eius: et indignabitur inimicis suis. Quia ecce dominus in igne veniet: et quasi turbo quadrige eius. Reddere in indignatione furorem suum: et increpationem suam in flamma ignis. Quia in igne dominus diiudicabit: et in gladio suo ad omnem carnem: et multiplicabuntur interfecti a domino. Qui sanctificabantur et mundos se putabant in ortis: post ianuam intrinsecus. Qui comedebant carnem suillam: et abhominationem et murem: simul consumentur dicit dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum: venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis. Et venient: et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum: et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes. In mare in Affricam et Lidiam tenentes sagittam. In Italiam et Greciam. Ad insulas longe. Ad eos qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam. Et annunciabunt gloriam meam gentibus: et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum domino: in equis et quadrigis, et in lecticis et in mulis, et in carrucis: ad montem sanctum meum Ierusalem dicit dominus. Quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo: in domum domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et levitas dicit dominus. Quia sicut celi novi et terra nova que ego stare facio coram me dicit dominus: sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense: et sabbatum ex sabbato. Veniet omnis caro: ut adoret coram facie mea dicit dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur: et ignis eorum non extinguetur. Et erunt usque ad sacietatem visionis omni carni. Explicit liber Ysaie prophete.

Incipit prefatio beati Ieronimi presbiteri super Ieremiam prophetam.

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur: sermone quidem apud Hebreos Ysaia et Osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior: sed sensibus par est, quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim Anathothites: qui est usque hodie viculus tribus ab Ierosolimis distans milibus. Sacerdos ex sacerdotibus, et in matris utero sanctificatus: virginitate sua evangelicum virum Christi ecclesie dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer, et captivitatem urbis atque Iudee non solum spiritu sed et oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus Israel Assirii in medios transtulerant: iam terras earum colonie gentium possidebant. Unde Iudam tantum et Beniamin prophetavit: et civitatis sue ruinas quadruplici planxit alphabeto: quod nos in suis metris versibusque reddidimus. Preterea ordinem visionum qui apud Grecos et Latinos omnino confusus est: ad pristinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii eius qui apud Hebreos nec legitur nec habetur: pretermisimus, pro his omnibus maledicta ab emulis prestolantes: quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis, Paula et Eustochium. Ceterum ad propheticum mali, recti fuerat modum furori eorum silentio meo ponere: qui cotidie novum aliquid sceptrantem in nidore insaniam provocare.

Explicit prefatio. Incipit liber Ieremie prophete.

VERBA Ieremie filii Helchie de sacerdotibus qui fuerunt in Anathot in terra Beniamin: quod factum est verbum domini ad eum in diebus Iosie filii Amon regis Iuda in tertiodecimo anno regni eius. Et factum est in diebus Ioachim filii Iosie regis Iuda, usque ad consummationem undecimi anni Sedechie filii Iosie regis Iuda: usque ad transmigrationem Ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens. Priusquam te formarem in utero novi te: et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi. A a a domine deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me. Noli dicere puer sum: quoniam ad omnia que mittam te ibis: et universa quecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum: quia ego tecum sum ut eruam te dicit dominus exercituum. Et misit dominus manum suam et tetigit os meum: et dixit dominus ad me. Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes et super regna. Ut evellas et destruas, et disperdas et dissipes: et edifices et plantes. Et factum est verbum domini ad me dicens. Quid tu vides Ieremia? Et dixi. Virgam vigilantem ego video. Et dixit dominus ad me. Bene vidisti: quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum domini secundo ad me dicens. Quid tu vides Ieremia? Et dixi. Ollam succensam ego video: et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me. Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terre. Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis ait dominus: et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem, et super omnes muros eius in circuitu: et super universas urbes Iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malitia eorum: qui dereliquerunt me et libaverunt diis alienis: et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos: et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam: et in columpnam ferream: et in murum ereum super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius: et sacerdotibus et omni populo terre. Et bellabunt adversum te et non prevalebunt: quia tecum ego sum ait dominus ut liberem te. Et factum est verbum domini ad me dicens. Vade et clama in auribus Ierusalem dicens. Hec dicit

II.

dominus. Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam: et caritatem desponsationis tue: quando secuta es me in deserto: in terra que non seminatur. Sanctus israel domino: primitie frugum eius. Omnes qui devorant eum delinquunt: mala venient super eos dicit dominus. Audite verbum domini domus iacob: et omnes cognationes domus israel. Hec dicit dominus. Quid invenerunt in me iniquitatis patres vestri: quia elongaverunt a me. et ambulaverunt post vanitatem. et vani facti sunt: Et non dixerunt. Ubi est dominus qui ascendere nos fecit de terra egypti: Qui traduxit nos per desertum: per terram inhabitabilem et inviam: per terram sitis et imaginem mortis: per terram in qua non ambulavit vir. neque habitavit homo: et induxi vos in terram carmeli: ut comederetis fructum eius. et optima illius. Et ingressi contaminastis terram meam: et hereditatem meam posuistis in abhominationem. Sacerdotes non dixerunt. ubi est dominus: et tenentes legem nescierunt me. Et pastores prevaricati sunt in me. et prophete prophetaverunt in baal: et idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum ait dominus: et cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas cethim et videte. et in cedar mittite. et considerate vehementer: Et videte si factum est huiuscemodi: si mutavit gens deos suos. Et certe ipsi non sunt dii. Populus vero meus: mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite celi super hoc et porte eius desolamini vehementer: dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus. me dereliquerunt fontem aque vive: et foderunt sibi cisternas. Cisternas dissipatas: que continere non valent aquas. Numquid servus est israel aut vernaculus: Quare ergo factus est in predam: Super eum rugierunt leones: et dederunt vocem suam. Posuerunt terram eius in solitudinem: civitates eius exuste sunt: et non est qui habitet in eis. Filii quoque menpheos et tafnes constupraverunt te: usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi. Quia dereliquisti dominum deum tuum. eo tempore quo ducebat te per viam. Et nunc quid tibi vis in via egypti: ut bibas aquam turbidam: Et quid tibi cum via assiriorum. ut bibas aquam fluminis: Arguet te malitia tua: et aversio tua increpabit te. Scito et vide: quia malum et amarum est reliquisse te dominum deum tuum: et non esse timorem mei apud te dicit dominus exercituum. A seculo confregisti iugum meum: rupisti vincula mea: et dixisti. Non serviam. In omni enim colle sublimi: et sub omni ligno frondoso: tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam. omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravum vinea aliena: Si laveris te nitro: et multiplicaveris tibi herbam borith: maculata es in iniquitate tua coram me dicit dominus deus. Quomodo dicis non sum polluta: post baalim non ambulavi? Vide vias tuas in convalle: scito quid feceris. Cursor levis explicans vias suas. Onager assuetus in solitudine: in desiderio anime sue attraxit ventum amoris sui. Nullus avertet eam. Omnes qui querunt eam non deficient: in menstruis eius invenient eam. Prohibe pedem tuum a nuditate. et guttur tuum a siti. Et dixisti. Desperavi: nequaquam faciam. Adamavi quippe alienos et post eos ambulabo. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur. sic confusi sunt domus israel: ipsi et reges eorum. principes et sacerdotes et prophete eorum. Dicentes ligno. pater meus es tu: et lapidi. tu me genuisti. Verterunt ad me tergum et non faciem: et in tempore afflictionis sue dicent. Surge et libera nos. Ubi sunt dii tui quos fecisti tibi? Surgant et liberent te: in tempore afflictionis tue. Secundum numerum quippe civitatum tuarum: erant dii tui iuda. Quid vultis mecum iudicio contendere: Omnes dereliquistis me dicit dominus. Frustra percussi filios vestros: disciplinam non receperunt. Devoravit gladius vester prophetas vestros quasi leo vastator generatio vestra. Videte verbum domini. Numquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus recessimus: non veniemus ultra ad te. Numquid obliviscetur virgo ornamenti sui: et sponsa fascie pectoralis sue:

Populus vero meus oblitus est mei: diebus innumeris. Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectionem: Que insuper et malitias tuas docuisti vias tuas: et in alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum et innocentum. Non in fossis inveni eos: sed in omnibus que supra memoravi. Et dixisti. Absque peccato et innocens ego sum: et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio contendam tecum: eo quod dixeris non peccavi. Quam vilis es facta nimis. iterans vias tuas: Et ab egypto confunderis. sicut confusa es ab assiriis. Nam et ab ista egredieris: et manus tue erunt super caput tuum. Quoniam obtrivit dominus confidentiam tuam. et nichil habebis prosperum.

III. Vulgo dicitur. Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab eo duxerit virum alterum. numquid revertetur ad eam ultra: Numquid non polluta et contaminata erit mulier illa: Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me dicit dominus. et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum: et vide ubi non prostrata sis. In viis sedebas. expectans eos: quasi latro in solitudine. Et polluisti terram in fornicationibus tuis: et in malitiis tuis. Quamobrem prohibite sunt stille pluviarum: et serotinus imber non fuit. Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me. pater meus: dux virginitatis mee tu es. Numquid irasceris in perpetuum: aut perseverabis in finem? Ecce locuta es. et fecisti mala: et potuisti. Et dixit dominus ad me: in diebus iosie regis. Numquid vidisti que fecerit aversatrix israel: Abiit sibimet super omnem montem excelsum: et sub omni ligno frondoso: et fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hec omnia. Ad me convertere: et non est reversa. Et vidit prevaricatrix soror eius iuda: quia pro eo quod mechata esset aversatrix israel dimisissem eam: et dedissem ei libellum repudii. Et non timuit prevaricatrix iuda soror eius: sed abiit. et fornicata est etiam ipsa: et facilitate fornicationis sue contaminavit terram: et mechata est cum lapide. et cum ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me prevaricatrix soror eius iuda in toto corde suo: sed in mendacio ait dominus. Et dixit dominus ad me. Iustificavit animam suam aversatrix israel: comparatione prevaricatricis iude. Vade et clama sermones istos contra aquilonem: et dices. Revertere aversatrix israel ait dominus: et non avertam faciem meam a vobis. quia sanctus ego sum dicit dominus: et non irascar in perpetuum. Tamen scito iniquitatem tuam: quia in dominum deum tuum prevaricata es. Et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso: et vocem meam non audisti ait dominus. Convertimini filii revertentes dicit dominus: quia ego vir vester. Et assumam vos unum de civitate. et duos de cognatione: et introducam vos in syon. Et dabo vobis pastores iuxta cor meum et pascent vos scientia et doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait dominus: non dicent ultra archam testamenti domini: neque ascendet super cor: neque recordabuntur illius: nec visitabitur, nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt ierusalem solium domini. Et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine domini in ierusalem: et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus iuda ad domum israel: et venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo ponam te in filios. et tribuam tibi terram desiderabilem. hereditatem preclaram exercituum gentium: Et dixi. Patrem vocabis me. et post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum: sic contempsit me domus israel dicit dominus. Vox in viis audita est. ploratus et ululatus filiorum israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam: obliti sunt domini dei sui. Convertimini filii revertentes: et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es dominus deus noster. Vere mendaces erant colles multitudo montium: vere in domino deo nostro salus

israel. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra. Greges eorum et armenta eorum: filios eorum et filias eorum. Dormiemus in confusione nostra: et operiet nos ignominia nostra. Quoniam domino deo nostro peccavimus nos et patres nostri. ab adolescentia nostra usque ad hanc diem: et non audivimus vocem domini dei nostri. Si converteris israel ait dominus: ad me convertere. Si abstuleris offendicula tua a facie mea: non commoveberis. Et iurabis vivit dominus. in veritate et in iudicio et in iustitia. et benedicent eum gentes: ipsumque laudabunt. Hec enim dicit dominus viro iuda et habitatori ierusalem. Novate vobis novale: et nolite serere super spinas. Circumcidimini in domino et auferte preputia cordium vestrorum: viri iuda et habitatores ierusalem. Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui extinguat: propter malitiam cogitationum vestrarum. Annuntiate in iuda: et in ierusalem auditum facite. Loquimini: et canite tuba in terra. Clamate fortiter et dicite. Congregamini: et ingrediamur civitates munitas. Levate signum in syon. confortamini: nolite stare. quia malum ego adduco ab aquilone: et contritionem magnam. Ascendit leo de cubili suo: et predo gentium se levavit. Egressus est de loco suo: ut ponat terram tuam in desolationem. Civitates tue vastabuntur: remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos ciliciis. plangite et ululate: quia non est aversa ira furoris domini a vobis. Et erit in die illa dicit dominus: peribit cor regis et cor principum. et obstupescent sacerdotes: et prophete consternabuntur. Et dixi heu heu heu domine deus. Ergo ne decepisti populum istum et ierusalem dicens: pax erit vobis. Et ecce pervenit gladius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo huic et ierusalem. Ventus urens in viis qui sunt in deserto: vie filie populi mei. Non ad ventilandum et ad purgandum: spiritus plenior ex his veniet mihi. Et nunc ecce ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes ascendet: et quasi tempestas currus eius. velociores aquilis equi eius. Ve nobis quoniam vastati sumus. Lava a malitia cor tuum ierusalem: ut salva fias. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxie: vox enim annuntiantis a dan: et notum facientis idolum de monte ephraim. Commemorate gentes. Ecce auditum est in ierusalem: custodes venire de terra longinqua: et dare super civitates iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit ait dominus. Vie tue et cogitationes tue fecerunt hec tibi. Ista malitia tua: quia amara quia tetigit cor tuum. Ventrem meum ventrem meum doleo: sensus cordis mei conturbati sunt in me. Non tacebo: quoniam vocem bucine audivit anima mea: clamorem prelii. Contritio super contritionem vocata est: et vastata est omnis terra. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. Usquequo videbo fugientem. audiam vocem bucine: Quia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt et vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala. bene autem facere nescierunt. Aspexi terram. et ecce vacua erat et nichili. Et celos: et non erat lux in eis. Vidi montes et ecce movebantur: et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum et ecce non erat homo: et omne volatile celi recessit. Aspexi et ecce carmelus desertus: et omnes urbes eius destructe sunt. a facie domini et a facie ire furoris eius. Hec enim dicit dominus. Deserta erit omnis terra: sed tamen consummationem non faciam. Lugebit terra et merebunt celi desuper: eo quod locutus sum. Cogitavi et non penituit me: nec aversus sum ab eo. A voce equitis et mittentis sagittam: fugit omnis civitas. Ingressi sunt ardua et ascenderunt rupes. Universe urbes derelicte sunt: et non habitat in eis homo. Tu autem vastata quid facies? Cum vestieris te coccino. cum ornata fueris monili aureo: et pinxeris stibio oculos tuos: frustra componeris. Contempserunt te amatores tui: animam tuam querent. Vocem enim quasi parturientis audivi: angustias ut puerpere. Vox filie syon intermorientis: expandentisque manus suas. Ve michi quia

5\. defecit anima mea: propter interfectos. Circuite vias ierusalem et aspicite et considerate. et querite in plateis eius an inveniatis virum facientem iudicium. et querentem fidem: et propitius ero ei. Quod si etiam vivit dominus dixerint: et hoc falso iurabunt. Domine oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos et non doluerunt. attrivisti eos: et renuerunt accipere disciplinam. Induraverunt facies suas super petram: et noluerunt reverti. Ego autem dixi. Forsitan pauperes sunt et stulti: ignorantes viam domini et iudicium dei sui. Ibo igitur ad optimates et loquar eis. Ipsi enim cognoverunt viam domini: et iudicium dei sui. Et ecce magis hii simul confregerunt iugum: ruperunt vincula. Iccirco percussit eos leo de silva: lupus ad vesperam vastavit eos. Pardus vigilans super civitates eorum. Omnis qui egressus fuerit ex eis capietur. Quia multiplicate sunt prevaricationes eorum: confortate sunt aversiones eorum. Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me: et iurant in hiis qui non sunt dii. Saturavi eos et mechati sunt: et in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores et emissarii facti sunt: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Numquid super hiis non visitabo dicit dominus. et in gente tali non ulciscetur anima mea? Ascendite muros eius et dissipate. consummationem autem nolite facere. Auferte propagines eius: quia non sunt domini. Prevaricatione enim prevaricata est in me domus israel: et domus iuda ait dominus. Negaverunt dominum: et dixerunt. Non est ipse. Neque veniet super nos malum: gladium et famem non videbimus. Prophete fuerunt in ventum locuti: et responsum non fuit in eis. Hec ergo evenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia locuti estis verbum istud: ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem. et populum istum in ligna: et vorabit eos. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus israel ait dominus gentem robustam: gentem antiquam: gentem cuius ignorabis linguam: nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulchrum patens: universi fortes. Et comedet segetes tuas et panem tuum. devorabit filios tuos et filias tuas. Comedet gregem tuum et armenta tua: comedet vineam tuam et ficum tuam. Et conteret urbes tuas munitas: in quibus tu habes fiduciam gladio. Verumtamen in diebus illis ait dominus: non faciam vos in consummationem. Quod si dixeritis. quare fecit dominus deus noster nobis hec omnia? Dices ad eos. Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in terra vestra: sic servietis alienis in terra non vestra. Annuntiate hoc domui iacob: et auditum facite in iuda dicentes. Audi populus stulte qui non habes cor. Qui habentes oculos non videtis: et aures et non auditis. Me ergo non timebitis ait dominus. et a facie mea non dolebitis? Qui posui arenam terminum mari. preceptum sempiternum quod non preteribit. Et commovebuntur et non poterunt: et intumescent fluctus eius. et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans. Recesserunt et abierunt. et non dixerunt in corde suo. Metuamus dominum deum nostrum. qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo: plenitudinem annue messis custodientem nobis. Iniquitates vestre declinaverunt hec: et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii. insidiantes quasi aucupes: laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus: sic domus eorum plene dolo. Ideo magnificati sunt et ditati: incrassati sunt et inpinguati et preterierunt sermones meos pessime. Causam vidue non iudicaverunt. causam pupilli non direxerunt et iudicium pauperum non iudicaverunt. Numquid super hiis non visitabo dicit dominus. aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Stupor et mirabilia: facta sunt in terra. Prophete prophetabant mendacium: et sacerdotes applaudebant manibus suis: et populus meus

6\. dilexit talia. Quid igitur fiet in novissimo eius? Confortamini filii beniamin in medio ierusalem et in thecua clangite

bucina et super bethacarem levate vexillum quia malum visum est ab aquilone et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi filiam Syon. ad eam venient pastores et greges eorum. fixerunt in ea tentoria in circuitu. pascet unusquisque eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum. consurgite et ascendamus in meridie. Ve nobis quia declinavit dies. quia longiores facte sunt umbre vesperi. Surgite et ascendamus in nocte et dissipemus domos eius. quia hec dicit dominus deus exercituum. Cedite lignum eius. et fundite circa ierusalem aggerem. Hec est civitas visitationis. omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam sic frigidam fecit maliciam suam. Iniquitas et vastitas audietur in ea. coram me semper infirmitas et plaga. Erudire ierusalem ne forte recedat anima mea a te. ne forte ponam te desertam terram inhabitabilem.

XXV

Hec dicit dominus exercituum. Usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias israel. Converte manum tuam quasi vindemiator ad cartallum. Cui loquar et quem contestabor ut audiat. Ecce incircumcise aures eorum et audire non possunt. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium et non suscipient illud. Ideo furore domini plenus sum. laboravi sustinens. Effunde super parvulum foris et super concilium iuvenum simul. vir enim cum muliere capietur. senex cum pleno dierum. Et transibunt domus eorum ad alteros. agri et uxores pariter. quia extendam manum meam super habitantes terram. dicit dominus. A minore quippe usque ad maiorem omnes avaritie student. et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia. dicentes. Pax pax. et non erat pax. Confusi sunt quia abhominationem fecerunt. Quin potius confusione non sunt confusi et erubescere nescierunt. Quam ob rem cadent inter ruentes. in tempore visitationis sue corruent dicit dominus.

XXVI

Hec dicit dominus. State super vias et videte et interrogate de semitis antiquis. que sit via bona. et ambulate in ea. et invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt. Non ambulabimus. Et constitui super vos speculatores. et dixi. audite vocem tube. Et dixerunt. Non audiemus. Ideo audite omnes gentes. et cognoscite congregatio. quanta ego faciam eis. Audi terra. Ecce adducam ego mala super populum istum fructum cogitationum eius. quia verba mea non audierunt. et legem meam proiecerunt. Ut quid mihi thus de saba affertis. et calamum suave olentem de terra longinqua. Holocaustomata vestra non sunt accepta. et victime vestre non placuerunt mihi.

XXVII

Propterea hec dicit dominus. Ecce ego dabo in populum istum ruinas. et ruent in eis patres et filii simul. vicinus et proximus et peribunt. Hec dicit dominus. Ecce populus venit de terra aquilonis. et gens magna consurget a finibus terre. Sagittam et scutum arripiet. crudelis est et non miserebitur. vox eius quasi mare sonabit. et super equos ascendent preparati quasi vir ad prelium adversum te filia Syon. Audivimus famam eius. dissolute sunt manus nostre. Tribulatio apprehendit nos. dolores ut parturientem. Nolite exire ad agros. et in via ne ambuletis. quoniam gladius inimici et pavor in circuitu. Filia populi mei accingere cilicio et conspergere cinere. Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. quia repente veniet vastator super nos. Probatorem dedi te in populo meo robustum. et scies et probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes. Et ambulantes fraudulenter. es et ferrum universi corrupti sunt. Defecit sufflatorium. in igne consumptum est plumbum. Frustra conflavit conflator. malitie enim eorum non sunt consumpte. Argentum reprobum vocate eos. quia dominus proiecit illos.

XXVIII 7.

Verbum quod factum est ad ieremiam a domino dicens. Sta in porta domus domini. et predica ibi verbum istud. et dic. Audite verbum domini omnis iuda. qui ingredimini per portas has. ut adoretis dominum. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Bonas facite vias vestras et studia vestra. et habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes. Templum domini. templum domini. templum domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras et studia vestra. si feceritis iudicium inter virum et proximum eius. advene et pupillo et vidue non feceritis calumpniam. nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc. et post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismet ipsis. habitabo vobiscum in loco isto. in terra quam dedi patribus vestris. a seculo et usque in seculum.

XXIX

Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii. qui non proderunt vobis. Furari occidere. adulterari. iurare mendaciter. libare baalim. et ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est nomen meum et dixistis. Liberati sumus eo quod fecerimus omnes abhominationes istas. Numquid spelunca latronum facta est domus ista in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris. Ego ego sum ego vidi dicit dominus. Ite ad locum meum in Sylo. ubi habitavit nomen meum a principio. et videte que fecerim ei propter maliciam populi mei israel. Et nunc quia fecistis omnia opera hec dicit dominus et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens et non audistis. et vocavi vos et non respondistis faciam domui in qua invocatum est nomen meum. et in qua vos habetis fiduciam. et loco quem dedi vobis et patribus vestris sicut feci Sylo. et proiciam vos a facie mea sicut proieci omnes fratres vestros. universum semen ephraim.

XXX

Tu ergo noli orare pro populo hoc. et ne assumas pro eis laudem et orationem. et non obsistas mihi. quia non exaudiam te. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus iuda. et in plateis ierusalem. Filii colligunt ligna. et patres succendunt ignem. Et mulieres conspergunt adipem. ut faciant placentas regine celi. et libent diis alienis. et me ad iracundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant dicit dominus. Nonne semetipsos in confusionem vultus sui. Ideo hec dicit dominus deus. Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super locum istum. super viros et super iumenta. et super lignum regionis. et super fruges terre. et succendetur et non extinguetur.

XXXI

Hec dicit dominus deus exercituum deus israel. Holocaustomata vestra addite victimis vestris. et comedite carnes. quia non sum locutus cum patribus vestris. et non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egypti de verbo holocaustomatum et victimarum. sed hoc verbum precepi eis dicens. Audite vocem meam et ero vobis deus. et vos eritis mihi populus. Et ambulate in omni via quam mandavi vobis. ut bene sit vobis. Et non audierunt. nec inclinaverunt aurem suam. sed abierunt in voluptatibus suis et in pravitate cordis sui mali. factique sunt retrorsum et non in ante. a die qua egressi sunt patres eorum de terra egypti usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem. consurgens diluculo et mittens. et non audierunt me. nec inclinaverunt aurem suam. Sed induraverunt cervicem. et peius operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad eos omnia verba hec. et non audient te. Et vocabis eos. et non respondebunt tibi. Et dices ad eos. Hec est gens que non audivit vocem domini dei sui. nec recepit disciplinam. Periit fides. et ablata est de ore eorum.

XXXII

Tonde capillum tuum et proice. et sume in directum planctum. Quia proiecit dominus et reliquit generationem furoris sui. quia fecerunt filii iuda malum in oculis meis dicit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et edificaverunt excelsa thopheth. que est in valle filii ennon. ut incenderent filios suos et filias suas igni. que non precepi nec cogitavi in corde meo. Ideo ecce dies venient dicit dominus. et non dicetur amplius thopheth. et vallis filii ennon. sed vallis interfectionis. Et sepelient in thopheth eo quod non sit locus sepeliendi. Et erit morticinum populi huius in cibum volucribus celi et bestiis terre. et non erit qui abigat. Et quiescere faciam de urbibus iuda et de plateis ierusalem. vocem gaudii et vocem letitie vocem sponsi et vocem sponse. In desolatione enim erit terra.

8. XXXIII

In tempore illo ait dominus eicient ossa regis iuda et ossa principum eius. et ossa sa-

cerdotum et ossa prophetarum, et ossa eorum qui habitaverunt Ierusalem de sepulchris suis: et expandent ea ad solem et lunam et omnem militiam caeli, quae dilexerunt, et quibus servierunt, et post quae ambulaverunt, et quae quaesierunt, et adoraverunt: non colligentur et non sepelientur: in sterquilinium super faciem terrae erunt. Et eligent magis mortem quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis quae derelicta sunt, ad quae eieci eos, dicit Dominus exercituum. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Numquid qui cadit non resurget? et qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Ierusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, et noluerunt reverti. Attendi et auscultavi: nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat poenitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens in praelio. Milvus in caelo cognovit tempus suum: turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium Domini.

Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, et lex Domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti et capti sunt: verbum enim Domini proiecerunt, et sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum haeredibus alienis. Quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filiae populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax: cum non esset pax. Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quinimmo confusione non sunt confusi, et erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suae corruent, dicit Dominus. Congregans congregabo eos, ait Dominus. Non est uva in vitibus, et non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: et dedi eis quae praetergressa sunt.

Quare sedemus? Convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi: quia Dominus noster silere nos fecit, et potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino. Exspectavimus pacem, et non erat bonum: tempus medelae, et ecce formido. A Dan auditus est fremitus equorum eius, a voce hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra: et venerunt, et devoraverunt terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: et mordebunt vos, ait Dominus. Dolor meus super dolorem, in me cor meum moerens. Ecce vox clamoris filiae populi mei de terra longinqua. Numquid Dominus non est in Sion, aut rex eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, et in vanitatibus alienis? Transiit messis, finita est aestas, et nos salvati non sumus. Super contritione filiae populi mei contritus sum et contristatus, stupor obtinuit me. Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei?

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum? et plorabo die ac nocte interfectos filiae populi mei. Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, et derelinquam populum meum, et recedam ab eis? Quia omnes adulteri sunt, coetus praevaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur. Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut inique agerent laboraverunt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, et probabo eos: quid enim aliud faciam a facie filiae populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum, et super speciosa deserti planctum: quoniam incensa sunt, eo quod non sit vir pertransiens; et non audierunt vocem possidentis: a volucre caeli usque ad pecora transmigraverunt, et recesserunt. Et dabo Ierusalem in acervos arenae, et cubilia draconum: et civitates Iuda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator. Quis est vir sapiens qui intelligat hoc, et ad quem verbum oris Domini fiat, ut annuntiet istud, quare perierit terra, exusta sit quasi desertum, eo quod non sit qui pertranseat? Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, et non audierunt vocem meam, et non ambulaverunt in ea: et abierunt post pravitatem cordis sui, et post Baalim, quod didicerunt a patribus suis: idcirco haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego cibabo populum istum absinthio, et potum dabo eis aquam fellis. Et dispergam eos in gentibus quas non noverunt ipsi et patres eorum: et mittam post eos gladium, donec consumantur.

Haec dicit Dominus exercituum: Contemplamini, et vocate lamentatrices, et veniant: et ad eas quae sapientes sunt mittite, et properent: festinent, et assumant super nos lamentum: deducant oculi nostri lacrymas, et palpebrae nostrae defluant aquis: quia vox lamentationis audita est de Sion: Quomodo vastati sumus, et confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo, mulieres, verbum Domini, et assumant aures vestrae sermonem oris eius: et docete filias vestras lamentum, et unaquaeque proximam suam planctum: quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos de foris, iuvenes de plateis. Loquere: Haec dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, et quasi foenum post tergum metentis, et non est qui colligat. Haec dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, et iudicium, et iustitiam in terra: haec enim placent mihi, ait Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et visitabo super omnem qui circumcisum habet praeputium, super Aegyptum, et super Iudam, et super Edom, et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent praeputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, domus Israel. Haec dicit Dominus: Iuxta vias gentium nolite discere: et a signis caeli nolite metuere, quae timent gentes: quia leges populorum vanae sunt: quia lignum de saltu praecidit opus manus artificis in ascia. Argento et auro decoravit illud: clavis et malleis compegit, ut non dissolvatur. In similitudinem palmae fabricata sunt, et non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui, Domine: magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex gentium? tuum est enim decus: inter cunctos sapientes gentium, et in universis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum de Tharsis affertur, et aurum de Ophaz: opus artificis, et manus aerarii: hyacinthus et purpura indumentum eorum: opus artificum universa haec. Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, et rex sempiternus. Ab indignatione eius commovebitur terra, et non sustinebunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis: Dii qui caelos et terram non fecerunt, pereant de terra, et de his quae sub caelo sunt. Qui facit terram in fortitudine sua, praeparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit caelos. Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in caelo, et elevat nebulas ab extremitatibus terrae: fulgura in pluviam facit, et educit ventum de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia sua: confusus est omnis artifex in sculptili,

...quoniam falsum est quod conflavit, et spiritus non est in eis. Vana sunt et opus risu dignum; in tempore visitationis suae peribunt. Non est his similis pars Iacob: qui enim formavit omnia ipse est, et Israel virga hereditatis eius; Dominus exercituum nomen illi. Congrega de terra confusionem tuam, quae habitas in obsidione. Quia haec dicit Dominus: Ecce ego longe proiciam habitatores terrae in hac vice, et tribulabo eos ita ut non inveniantur. Vae mihi super contritione mea; pessima plaga mea. Ego autem dixi: Plane haec infirmitas mea est, et portabo illam. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei disrupti sunt; filii mei exierunt a me et non subsistunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum et erigat pelles meas. Quia stulte egerunt pastores, et Dominum non quaesierunt; propterea non intellexerunt, et omnis grex eorum dispersus est. Vox auditionis ecce venit, et commotio magna de terra aquilonis, ut ponat civitates Iuda in solitudinem et habitaculum draconum. Scio Domine quia non est hominis via eius, nec viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes quae non cognoverunt te, et super provincias quae nomen tuum non invocaverunt, quia comederunt Iacob, et devoraverunt eum, et consumpserunt illum, et decus eius dissipaverunt.

XLV.

11. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Audite verba pacti huius, et loquimini ad viros Iuda et habitatores Ierusalem, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir qui non audierit verba pacti huius, quod praecepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam et facite omnia quae praecipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle, sicut dies haec. Et respondi et dixi: Amen Domine. Et dixit Dominus ad me:

II. Vociferare omnia verba haec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens: Audite verba pacti huius et facite illa, quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Aegypti usque in diem hanc. Mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali. Et induxi super eos omnia verba pacti huius quod praecepi ut facerent et non fecerunt. Et dixit Dominus ad me:

XLVI. Inventa est coniuratio in viris Iuda et habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea, et hii ergo abierunt post deos alienos ut servirent eis. Irritum fecerunt domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. Quobrem haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non poterunt, et clamabunt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus libabant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secundum numerum enim civitatum tuarum erant dii tui Iuda, et secundum numerum viarum tuarum Ierusalem posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.

XLVII. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Numquid carnes sanctae auferent a te malitias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelae grandis exarsit ignis in ea, et combusta sunt fruteta eius. Et Dominus exercituum qui plantavit te locutus est super te malum, pro malis domus Israel et domus Iuda quae fecerunt sibi ad irritandum me libantes Baalim.

XLVIII. Tu autem Domine demonstrasti mihi et cognovi; tunc ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, et non cognovi quia super me cogitaverunt consilia dicentes: Venite mittamus lignum in panem eius et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Domine Sabaoth qui iudicas iuste et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Propterea haec dicit Dominus ad viros Anathoth qui quaerunt animam meam et dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, et non morieris in manibus nostris.

XLIX. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos; iuvenes eorum morientur in gladio, filii eorum et filiae earum morientur in fame, et reliquiae non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

12. II. Iustus quidem tu es Domine si disputem tecum; verumtamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur? Bene est omnibus qui praevaricantur et inique agunt. Plantasti eos et radicem miserunt; proficiunt et faciunt fructum. Prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu Domine nosti me, vidisti me et probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam et sanctifica eos in die occisionis.

L. Usquequo lugebit terra et herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? Consumptum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui et domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te, et clamaverunt post te plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona.

LI. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva; dedit contra me vocem, ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? Numquid avis tincta per totum? Venite congregamini omnes bestiae terrae, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me. Hereditas mea desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terrae usque ad extremum eius; non est pax universae carni. Seminaverunt triticum et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt et non eis proderit. Confundemini a fructibus vestris propter iram furoris Domini.

LII. Haec dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos, qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra eorum, et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos, convertar et miserebor eorum, et reducam eos virum ad hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit, si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo: Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal, aedificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint, evellam illam gentem evulsione et perditione, ait Dominus.

13. LIII. Haec dicit Dominus ad me: Vade et posside tibi lumbare lineum et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini secundo ad me dicens: Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Eufraten et absconde illud ibi in foramine petrae. Et abii et abscondi illud in Eufrate, sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Eufraten et tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abii ad Eufraten et fodi, et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud, et ecce computruerat lumbare ita ut nullo usui aptum esset.

LIIII. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda et superbiam Ierusalem multam, et populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos ut servirent eis et adorarent eos. Et erit sicut lumbare istud quod nullo

usui aptum esset. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri,
sic adglutinavi mihi omnem domum Israel et omnem domum Iuda,
dicit dominus, ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et in gloriam:
et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum. LIIII. Hec dicit
dominus deus Israel. Omnis laguncula implebitur vino. Et di-
cent ad te. Numquid ignoramus quia omnis laguncula imple-
bitur vino? Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Ecce ego implebo
omnes habitatores terre huius: et reges qui sedent de stirpe David
super thronum eius: et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores
Ierusalem ebrietate: et dispergam eos virum a fratre suo et patres et filios
pariter ait dominus. Non parcam et non concedam, neque miserebor ut non
disperdam eos. LV. Audite et auribus percipite. Nolite elevari: quia
dominus locutus est. Date domino deo vestro gloriam antequam contenebrescat:
et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis
lucem: et ponet eam in umbram mortis, et in caliginem.
Quod si hoc non audieritis in abscondito, plorabit anima mea a fa-
cie superbie. Plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimam:
quia captus est grex domini. Dic regi et dominatrici. Humiliamini,
sedete: quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Civita-
tes austri clause sunt: et non est qui aperiat. Translata est omnis Iuda
transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte
qui venitis ab aquilone. Ubi est grex qui datus est tibi: pecus
inclitum tuum? Quid dices cum visitaverit te? Tu enim docuisti
eos adversum te: et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores
apprehendent te quasi mulierem parturientem? Quod si dixeris in cor-
de tuo: quare venerunt mihi hec? Propter multitudinem iniquitatis
tue revelata sunt verecundiora tua: polluti sunt plante tue.
LVI. Si mutare potest ethiops pellem suam, aut pardus varietates
suas: et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et dissemi-
nabo eos quasi stipulam: que vento raptatur in deserto. Hec est sors tua
parsque mensure tue a me dicit dominus: quia oblita es mei, et con-
fisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra
faciem tuam: et apparuit ignominia tua. Adulteria tua
et hinnitus tuus: scelus fornicationis tue. Super colles in agro
vidi abhominationes tuas. Ve tibi Ierusalem: non mundaberis post
me. Usquequo adhuc? LVII. 14 Quod factum est verbum domini ad Ie-
remiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iuda et porte eius cor-
ruerunt: et obscurate sunt in terra: et clamor Ierusalem ascendit.
Maiores miserunt minores suos ad aquam: venerunt ad hauri-
endum. Et non invenerunt aquam: reportaverunt vasa sua vacua.
Confusi sunt et afflicti: et operuerunt capita sua propter terre vasti-
tatem. Quia non venit pluvia in terram. Confusi sunt agricole: oper-
uerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit: quia
non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus: traxerunt
ventum quasi dracones. Defecerunt oculi eorum quia non erat herba.
Si iniquitates nostre responderint nobis, domine fac propter nomen
tuum: quoniam multe sunt aversiones nostre. Tibi peccavimus expec-
tatio Israel: salvator eius in tempore tribulationis. Quare quasi
colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad ma-
nendum? Quare futurus es velut vir vagus et ut fortis qui
non potest salvare? Tu autem in nobis es domine: et nomen tuum
super nos invocatum est, ne derelinquas nos. LVIII. Hec dicit dominus populo
huic: qui dilexit movere pedes suos et non quievit, et domino non
placuit. Nunc recordabitur iniquitatum eorum: et visitabit
peccata eorum. Et dixit dominus ad me. Noli orare pro populo isto in bo-
num. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum: et si obtule-
rint holocaustomata et victimas non suscipiam ea: quoniam
gladio et fame et peste ego consumam eos. Et dixi. A a a domine
deus, prophete dicunt eis. Non videbitis gladium, et fames non
erit in vobis. Sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit

dominus ad me. Falso prophete vaticinantur in nomine meo. Non
misi eos et non precepi eis, neque locutus sum ad eos. Visionem men-
dacem et divinationem fraudulentam: et seductionem cordis sui
prophetant vobis. Ideo hec dicit dominus de prophetis qui prophetant in nomine
meo quos ego non misi, dicentes: gladius et fames non erit in terra
hac. In gladio et fame consumentur prophete illi. Et populi quibus
prophetant: erunt proiecti in viis Ierusalem pre fame et gladio: et non
erit qui sepeliat eos. Ipsi et uxores eorum, filii et filie eorum. Et ef-
fundam super eos malum suum. LIX. Et dices ad eos verbum istud. De-
ducant oculi mei lacrimam per noctem et diem, et non taceant: quoniam
contritione magna contrita est virgo filia populi mei: plaga pes-
sima vehementer. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi
gladio: et si introiero civitatem, ecce attenuati fame.
Propheta quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid
proiciens abiecisti Iudam, aut Syon abhominata est anima tua?
Quare ergo percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas? Expec-
tavimus pacem: et non est bonum. Et tempus curationis: et ecce tur-
batio. Cognovimus domine impietates nostras: iniquitates
patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne nos des in obprobrium
propter nomen tuum: neque facias nobis contumeliam. Solii glorie tue
recordare: ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Numquid
sunt in sculptilibus gentium qui pluant, aut celi possunt dare
imbres? Nonne tu es domine deus noster quem expectavimus? Tu enim
15 fecisti omnia hec. LX. Et dixit dominus ad me. Si steterit Moyses et Sa-
muel coram me, non est anima mea ad populum istum. Eice illos a facie
mea: et egrediantur. Quod si dixerint ad te, quo egrediemur?
Dices ad eos. Hec dicit dominus. Qui ad mortem, ad mortem. Et qui
ad gladium, ad gladium. Et qui ad famem, ad famem. Et qui ad
captivitatem, ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species
dicit dominus. Gladium ad occisionem: et canes ad lacerandum.
Et volatilia celi et bestias terre ad devorandum et dissipan-
dum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terre: propter Mana-
sen filium Ezechie regis Iuda, super omnibus que fecit in Ierusalem. Quis
enim miserebitur tui Ierusalem: aut quis contristabitur pro te, aut quis
ibit ad rogandum pro pace tua? Tu re-
liquisti me dicit dominus: retrorsum abisti. Et extendam ma-
num meam super te: et interficiam te. Laboravi rogans: et dispergam
eos ventilabro in portis terre. Interfeci et perdidi populum meum:
et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicate sunt michi
vidue eius super harenam maris. Induxi eis super matrem ad-
olescentis vastatorem meridie. Misi super civitates repente ter-
rorem. Infirmata est que peperit septem: defecit anima eius. Oc-
cidit ei sol cum adhuc esset dies: confusa est et erubuit.
Et residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum suorum
ait dominus. LXI. Ve michi mater mea: quare genuisti me virum
rixe, virum discordie in universa terra? Non feneravi: nec fe-
neravit michi quisquam. Omnes maledicunt michi, dicit dominus. Si
non reliquie tue in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis: et
in tempore tribulationis adversum inimicum. Numquid federabitur
ferrum ferro ab aquilone et es? Divitias tuas et thesau-
ros tuos in direptionem dabo gratis: in omnibus peccatis tuis et in
omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam nes-
cis: quia ignis succensus est in furore meo super vos ardebit.
LXII. Tu scis domine: recordare mei, et visita me: et tuere me ab
his qui persequuntur me. Noli in patientia tua suscipere me:
scito quoniam sustinui propter te obprobrium. Inventi sunt sermones tui
et comedi eos. Et factum est michi verbum tuum in gaudium et in
leticiam cordis mei: quoniam invocatum est nomen tuum super me
domine deus exercituum. Non sedi in concilio ludentium: et gloriatus
sum a facie manus tue. Solus sedebam: quoniam comminatione

replesti me. Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc haec dicit Dominus: Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis; et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum aereum fortem: et bellabunt adversum te, et non praevalebunt: quia ego tecum sum ut salvem te et eruam te, dicit Dominus. Et liberabo te de manu pessimorum, et redimam te de manu fortium.

16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Non accipies uxorem, et non erunt tibi filii et filiae in loco isto. Quia haec dicit Dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super matres eorum quae genuerunt eos, et super patres eorum de quorum stirpe sunt nati in terra hac: Mortibus aegrotationum morientur: non plangentur et non sepelientur; in sterquilinium super faciem terrae erunt, et gladio et fame consumentur: et erunt cadavera eorum in escam volatilibus caeli et bestiis terrae. Haec dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consoleris eos: quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam et miserationes. Et morientur grandes et parvi in terra ista: non sepelientur neque plangentur, et non se incident, neque calvitium fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo, et non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo et matre. Et domum convivii non ingredieris, ut sedeas cum eis, et comedas et bibas. Quia haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, et in diebus vestris, vocem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae. Et cum annuntiaveris populo huic omnia verba haec, et dixerint tibi: Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quae iniquitas nostra? aut quod peccatum nostrum quod peccavimus Domino Deo nostro? Dices ad eos: Quia dereliquerunt patres vestri me, ait Dominus, et abierunt post deos alienos, et servierunt eis, et adoraverunt eos: et me dereliquerunt, et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius operati estis quam patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres vestri: et servietis ibi diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicetur ultra: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra Aegypti: sed: Vivit Dominus qui eduxit filios Israel de terra aquilonis, et de universis terris ad quas eieci eos. Et reducam eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, et piscabuntur eos. Et post haec mittam eis multos venatores, et venabuntur eos de omni monte, et de omni colle, et de cavernis petrarum. Quia oculi mei super omnes vias eorum: non sunt absconditae a facie mea, et non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis. Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, et abominationibus suis impleverunt hereditatem meam. Domine, fortitudo mea et robur meum, et refugium meum in die tribulationis: ad te gentes venient ab extremis terrae, et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem quae eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos? et ipsi non sunt dii. Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam et virtutem meam: et scient quia nomen mihi Dominus.

17 Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in ungue adamantino: exaratum super latitudinem cordis eorum, et in cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum ararum suarum, et lucorum, lignorumque frondentium in montibus excelsis, sacrificantes in agro: fortitudinem tuam et omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate tua, quam dedi tibi: et servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras: quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in aeternum ardebit.

Haec dicit Dominus: Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor eius. Erit enim quasi myricae in deserto, et non videbit cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedictus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit cum venerit aestus. Et erit folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Pravum est cor hominis et inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta viam suam, et iuxta fructum adinventionum suarum. Perdix fovit quae non peperit: fecit divitias, et non in iudicio: in medio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. Solium gloriae altitudinis a principio, locus sanctificationis nostrae, expectatio Israel. Domine, omnes qui te derelinquunt confundentur: recedentes a te in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. Sana me, Domine, et sanabor; salvum me fac, et salvus ero: quoniam laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat. Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: et diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis, rectum in conspectu tuo fuit. Non sis tu mihi formidini: spes mea tu in die afflictionis. Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego: paveant illi, et non paveam ego: induc super eos diem afflictionis, et duplici contritione contere eos. Haec dicit Dominus ad me: Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem: et dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Iuda, et omnis Iudaea, cunctique habitatores Ierusalem, qui ingredimini per portas istas. Haec dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati, nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis: sanctificate diem sabbati, sicut praecepi patribus vestris. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam ne audirent me, et ne acciperent disciplinam. Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati, ne faciatis in eo omne opus: ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David, et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem: et habitabitur civitas haec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda, et de circuitu Ierusalem, et de terra Beniamin, et de campestribus, et de montuosis, et ab austro, portantes holocaustum et victimam, et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum Domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati: succendam ignem in portis eius, et devorabit domos Ierusalem, et non extinguetur.

18 Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino, dicens: Surge, et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis: conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Numquid sicut figulus iste non potero facere vobis, domus Israel? ait Dominus. Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversum regnum, ut eradicem, et destruam, et disperdam illud. Si paenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam et ego paenitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et de regno, ut aedificem et plantem illud

si fecerit malum in oculis meis ut non audiat vocem meam: paenitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. LXXI. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatoribus Ierusalem dicens. Haec dicit Dominus. Ecce ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt: Desperavimus. Post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo haec dicit Dominus. Interrogate gentes: quis audivit talia horribilia quae fecit nimis virgo Israel? Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aquae erumpentes frigidae et defluentes? Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, et impingentes in viis suis in semitis saeculi: ut ambularent per eas in itinere non trito. Ut fieret terra eorum in desolationem, et in sibilum sempiternum. Omnis qui praeterierit per eam obstupescet, et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico. Dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. LXXII. Et dixerunt: Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes. Non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a sapiente, nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua, et non attendamus ad universos sermones eius. Attende Domine ad me, et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animae meae? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum, et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii. Fiant uxores eorum absque liberis et viduae, et viri earum interficiantur morte. Iuvenes eorum confodiantur gladio in proelio. Audiatur clamor de domibus eorum. Adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem Domine scis omne consilium eorum adversum me in mortem. Ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur. Fiant corruentes in conspectu tuo: in tempore furoris tui abutere eis.

LXXIII. 19. Haec dicit Dominus: Vade et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum, et egredere ad vallem filii Ennom, quae est iuxta introitum portae fictilis, et praedicabis ibi verba quae ego loquar ad te. Et dices: Audite verbum Domini reges Iuda et habitatores Ierusalem. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius: eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum, et libaverint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges Iuda, et repleverunt locum istum sanguine innocentium. Et aedificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim, quae non praecepi nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non vocabitur amplius locus iste Topheth et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium Iuda et Ierusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quaerentium animas eorum. Et dabo cadavera eorum escam volatilibus caeli et bestiis terrae. Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum. Omnis qui praeterierit per eam obstupescet, et sibilabit super universa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, et carnibus filiarum suarum, et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione et in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, et qui quaerunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum. Sic conteram populum istum et civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari. Et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus eius, ut ponam civitatem istam sicut Topheth. Et erunt domus Ierusalem et domus regum Iuda sicut locus Topheth immundae: omnes domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militiae caeli, et libaverunt libamina diis alienis.

LXXIIII. Venit autem Ieremias de Topheth, quo miserat eum Dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Domini. Et dixit ad omnem populum. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Ecce ego inducam super civitatem hanc et super omnes urbes eius universa mala quae locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent sermones meos.

20. Et audivit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Ieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit Phassur Ieremiam prophetam, et misit eum in nervum quod erat in porta Beniamin superiori in domo Domini. Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Ieremiam de nervo. Et dixit ad eum Ieremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed Pavorem undique. Quia haec dicit Dominus. Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos, et corruent gladio inimicorum suorum, et oculi tui videbunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis Babylonis, et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio. Et dabo universam substantiam civitatis huius, et omnem laborem eius, omneque pretium, et cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu inimicorum eorum. Et diripient eos, et tollent, et deducent in Babylonem. Tu autem Phassur et omnes habitatores domus tuae ibitis in captivitatem. Et in Babylonem venies, et ibi morieris, ibique sepelieris tu et omnes amici tui quibus prophetasti mendacium. Seduxisti me Domine, et seductus sum. Fortior me fuisti, et invaluisti. Factus sum in derisum tota die. Omnes subsannabant me. Quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, et vastitatem clamito. LXXV. Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, et in derisum tota die. Et dixi: Non recordabor eius, neque loquar ultra in nomine illius. Et factus est in corde meo quasi ignis exaestuans, claususque in ossibus meis. Et defeci, ferre non sustinens. Audivi enim contumelias multorum, et terrorem in circuitu. Persequimini et persequamur eum, ab omnibus viris qui erant pacifici mei et custodientes latus meum. Si quo modo decipiatur, et praevaleamus adversus eum, et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem mecum est quasi bellator fortis. Idcirco qui persequuntur me cadent, et infirmi erunt. Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum quod numquam delebitur. Et tu Domine exercituum, probator iusti, qui vides renes et cor: videam quaeso ultionem tuam ex eis. Tibi enim revelavi causam meam. Cantate Domino, laudate Dominum, quia liberavit animam pauperis de manu malorum. LXXVI. Maledicta dies in qua natus sum. Dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui annuntiavit patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus, et quasi gaudio laetificavit eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit Dominus, et non paenituit eum. Audiat clamorem mane, et ululatum in tempore meridiano, qui non me interfecit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum, et vulva eius conceptus aeternus. Quare de vulva egressa sum ut viderem laborem et dolorem, et consumerentur in confusione dies mei?

LXXVII. 21. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phassur filium Melchiae, et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem, dicens: Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis proeliatur adversum nos, si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et recedat a nobis. Et dixit Ieremias ad eos: Sic dicetis Sedeciae. Haec dicit Dominus Deus Israel. Ecce ego convertam vasa belli quae in manibus vestris sunt, et quibus vos pugnatis adversum regem Babylonis et Chaldaeos qui obsident vos in circuitu murorum, et congregabo ea in medio civitatis huius. Et debellabo ego vos in manu extenta et in brachio forti, et in furore, et in indignatione, et in ira grandi. Et percutiam habitatores civitatis huius: homines et bestiae pestilentia magna morientur. Et post haec ait Dominus: Dabo

Sedechiam regem iuda et servos eius et populum eius et qui derelicti sunt in civitate hac a peste et fame et gladio in manu nabugodonosor regis babylonis: et in manu inimicorum eorum: et in manu querentium animam eorum: et percutiet eos in ore gladii: et non movebitur neque parcet neque miserebitur. Et ad populum hunc dices. Hec dicit dominus. Ecce ego do coram vobis viam vite et viam mortis. Qui habitaverit in urbe hac: morietur gladio et fame et peste. Qui autem egressus fuerit et transfugerit ad chaldeos qui obsident vos: vivet et erit ei anima sua quasi spolium. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum et non in bonum ait dominus. In manu regis babylonis dabitur: et exuret eam igni: et domui regis iuda.

LXXVIII

Audite verbum domini domus david. Hec dicit dominus. Iudicate mane iudicium: et eruite vi oppressum de manu calumpniantis. Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea et succendatur: et non sit qui extinguat propter maliciam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatricem vallis solide atque campestris: ait dominus. Qui dicitis. Quis percutiet nos. et quis ingredietur domos nostras: Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum dicit dominus. Et succendam ignem in saltu eius: et devorabit omnia in circuitu eius.

LXXIX

22 Hec dicit dominus. Descende in domum regis iuda: et loqueris ibi verbum hoc et dices. Audi verbum domini rex iuda: qui sedes super solium david: tu et servi tui et populus tuus qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus. Facite iudicium et iusticiam: et liberate vi oppressum de manu calumpniatoris. Et advenam et pupillum et viduam nolite contristare. neque opprimatis inique: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus huius reges. sedentes de genere david super thronum eius. et ascendentes currus et equos: ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis verba hec. in memet ipso iuravi dicit dominus: quia in solitudinem erit domus hec. Quia hec dicit dominus super domum regis iuda. Galaad tu michi caput libani. Si non posuero te solitudinem urbes inhabitabiles. et sanctificabo super te interficientem virum et arma eius. Et succident electas cedros tuas: et precipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multe per civitatem hanc: et dicet unusquisque proximo suo. Quare fecit dominus sic civitati huic grandi: Et respondebunt. Eo quod dereliquerint pactum domini dei sui: et adoraverint deos alienos et servierint eis.

LXXX

Nolite flere mortuum: neque lugeatis super eum fletu. Plangite eum qui egreditur. quia non revertetur ultra: nec videbit terram nativitatis sue. Quia hec dicit dominus ad sellum filium iosie regem iuda: qui regnavit pro iosia patre suo; qui egressus est de loco isto. Non revertetur huc amplius: sed in loco ad quem transtuli eum ibi morietur: et terram istam non videbit amplius. Ve qui edificat domum suam in iniusticia: et cenacula sua non in iudicio. Amicum suum opprimet frustra: et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit. Edificabo michi domum latam: et cenacula spaciosa. Qui aperit sibi fenestras: et facit laquearia cedrina. pingitque sinopide. Numquid regnabis quoniam confers te cedro: Pater tuus numquid non comedit et bibit. et fecit iudicium et iusticiam tunc cum bene erat ei. Iudicavit causam pauperis et egenum: in bonum suum. Numquid non ideo quia cognovit me dicit dominus: Tui vero oculi et cor ad avariciam et ad sanguinem innocentem fundendum: et ad calumpniam et ad cursum mali operis.

LXXXI

Propterea hec dicit dominus ad ioachim filium iosie regem iuda. Non plangent eum ve frater et ve soror. Non concrepabunt ei. ve domine: et ve incliti. Sepultura asini sepelietur: putrefactus et proiectus extra portas ierusalem. Ascende libanum et clama: et in basan da vocem tuam. Et clama ad transeuntes quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in abundantia tua et dixisti. Non audiam. Hec est via tua ab adolescentia tua: quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus: et amatores tui in captivitatem ibunt. Et tunc confunderis et erubesces ab omni malicia tua: que sedes in libano et nidificas in cedris.

Quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores. quasi dolores parturientis.

LXXXII

Vivo ego dicit dominus: quia si fuerit iechonias filius ioachim regis iuda anulus in manu dextera mea: inde evellam eum. Et dabo te in manu querentium animam tuam: et in manu quorum tu formidas faciem. Et in manu nabugodonosor regis babylonis: et in manu chaldeorum. Et mittam te et matrem tuam que genuit te in terram alienam. in qua nati non estis: ibique moriemini. Et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur: illuc non revertentur. Numquid vas fictile atque contritum. vir iste iechonias: Numquid vas absque omni voluptate: Quare abiecti sunt ipse et semen eius. et proiecti in terram quam ignoraverunt: Terra. terra. terra. audi sermonem domini. Hec dicit dominus: scribe virum istum sterilem: virum qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim erit de semine eius vir 23 qui sedeat super solium david: et potestatem habeat ultra in iuda.

LXXXIII

Ve pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascue mee: dicit dominus. Ideo hec dicit dominus deus israel: ad pastores qui pascunt populum meum. Vos dispersistis gregem meum: et eiecistis eos et non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos maliciam studiorum vestrorum. dicit dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc: et convertam eos ad rura sua: et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores: et pascent eos. Non formidabunt ultra et non pavebunt: et nullus queretur ex numero dicit dominus.

LXXXIIII

Ecce dies veniunt dicit dominus: et suscitabo david germen iustum. Et regnabit rex et sapiens erit: et faciet iudicium et iusticiam in terra. In diebus illis salvabitur iuda: et israel habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt dicit dominus: et non dicent ultra. vivit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti: sed vivit dominus qui eduxit et adduxit semen domus israel de terra aquilonis: et de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc. Et habitabunt in terra sua.

LXXXV

Ad prophetas. Contritum est cor meum in medio mei: contremuerunt omnia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius: et quasi homo madidus vino: a facie domini. et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra. quia a facie maledictionis luxit terra: arefacta sunt arva deserti. Factus est cursus eorum malus et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt: et in domo mea inveni malum eorum ait dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim et corruent in ea. Afferam enim super eos mala: annum visitationis eorum ait dominus. Et in prophetis samarie vidi fatuitatem. Et prophetabant in baal: et decipiebant populum meum israel. Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem adulterantium: et iter mendacii. Et confortaverunt manus pessimorum: ut non converteretur unusquisque a malicia sua. Facti sunt michi omnes ut sodoma: et habitatores eius quasi gomorra.

LXXXVI

Propterea hec dicit dominus exercituum ad prophetas. Ecce ego cibabo eos absinthio: et potabo eos felle. A prophetis enim ierusalem: egressa est pollucio super omnem terram. Hec dicit dominus exercituum. Nolite audire verba prophetarum: qui prophetant vobis et decipiunt vos. visionem cordis sui loquuntur. non de ore domini. Dicunt his qui blasphemant me. Locutus est dominus: pax erit vobis. Et omni qui ambulat in pravitate cordis sui: dixerunt. Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio domini. et vidit et audivit sermonem eius: Quis consideravit verbum illius et audivit: Ecce turbo dominice indignationis egredietur et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non revertetur furor domini usque dum faciat: et usque dum compleat cogitationem cordis sui. In novissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas: et ipsi currebant.

LXXXVII

Non loquebar ad eos: et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo et nota fecissent verba mea populo meo: avertissem utique eos a via sua mala: et a pessimis cogitationibus suis. Putas ne deus e vicino ego sum dicit dominus. et non deus

de longe? Si occultabitur vir in absconditis et ego non videbo eum dicit Dominus? Numquid non caelum et terram ego impleo ait Dominus? Audivi quae dixerunt prophetae prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes: Somniavi somniavi. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium et prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum quae narrat unusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium narret somnium, et qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Numquid non verba mea sunt quasi ignis dicit Dominus, et quasi malleus conterens petram?

LXXXVIII. Propterea ecce ego ad prophetas ait Dominus qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait Dominus qui assumunt linguas suas et aiunt: Dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium ait Dominus, qui narraverunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic dicit Dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste vel propheta aut sacerdos dicens: Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus; proiciam quippe vos dicit Dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicit: Onus Domini, visitabo super virum illum et super domum eius. Haec dicetis unusquisque ad proximum et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus? Et onus Domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus, et pervertistis verba Dei viventis Domini exercituum Dei nostri. Haec dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus? Si autem onus Domini dixeritis, propter hoc haec dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini, et misi ad vos dicens: Nolite dicere: Onus Domini, propterea ecce ego tollam vos portans et derelinquam vos et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris a facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum et in ignominiam aeternam quae numquam oblivione delebitur.

LXXXIX. 24. Ostendit mihi Dominus, et ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et principes eius et fabrum et inclusorem de Ierusalem et adduxit eos in Babylonem. Et calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis, et calathus unus ficus habebat malas nimis quae comedi non poterant eo quod essent malae. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde, et malas, malas valde, quae comedi non possunt eo quod sint malae. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus hae bonae, sic cognoscam transmigrationem Iuda quam emisi de loco isto in terram Chaldaeorum in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum et reducam eos in terram hanc, et aedificabo eos et non destruam, et plantabo eos et non evellam. Et dabo eis cor ut sciant me quia ego sum Dominus, et erunt mihi in populum et ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessimae quae comedi non possunt eo quod sint malae, haec dicit Dominus, sic dabo Sedechiam regem Iuda et principes eius et reliquos de Ierusalem qui remanserunt in urbe hac, et qui habitant in terra Aegypti. Et dabo eos in vexationem afflictionemque omnibus regnis terrae, in opprobrium et in parabolam et in proverbium et in maledictionem in universis locis ad quae eieci eos. Et mittam in eis gladium et famem et pestem, donec consumantur de terra quam dedi eis et patribus eorum.

XC. 25. Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda (ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis), quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda et ad universos habitatores Ierusalem dicens: A tertio decimo anno Iosiae filii Amon regis Iuda usque ad diem hanc, iste tertius et vicesimus annus, factum est verbum Domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens, et non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audistis neque inclinastis aures vestras ut audiretis, cum diceret: Revertimini unusquisque a via sua mala et a pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dedit Dominus vobis et patribus vestris a saeculo et usque in saeculum. Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis adoretisque eos, neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos. Et non audistis me dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum.

XCI. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea, ecce ego mittam et assumam universas cognationes aquilonis ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et adducam eos super terram istam et super habitatores eius et super omnes nationes quae in circuitu illius sunt, et interficiam eos et ponam eos in stuporem et in sibilum et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae, vocem molae et lumen lucernae. Et erit universa terra eius in solitudinem et in stuporem, et servient omnes gentes istae regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis et super gentem illam dicit Dominus iniquitatem eorum et super terram Chaldaeorum, et ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam omnia verba mea quae locutus sum contra eam, omne quod scriptum est in libro isto, quaecumque prophetavit Ieremias adversum omnes gentes; quia servierunt eis cum essent gentes multae et reges magni, et reddam eis secundum opera eorum et secundum facta manuum suarum. Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel:

XCI. Sume calicem vini furoris huius de manu mea, et propinabis de illo cunctis gentibus ad quas ego mittam te. Et bibent et turbabuntur et insanient a facie gladii quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu Domini, et propinavi cunctis gentibus ad quas misit me Dominus: Ierusalem et civitatibus Iuda et regibus eius et principibus eius, ut darem eos in solitudinem et in stuporem et in sibilum et in maledictionem sicut est dies ista; Pharaoni regi Aegypti et servis eius et principibus eius et omni populo eius; et universis generaliter, cunctis regibus terrae Ausitidis et cunctis regibus terrae Philisthiim et Ascaloni et Gazae et Accaroni et reliquiis Azoti; Idumaeae et Moab et filiis Ammon; et cunctis regibus Tyri et universis regibus Sidonis et regibus terrae insularum qui sunt trans mare; et Dedan et Theman et Buz et universis qui attonsi sunt in comam; et cunctis regibus Arabiae et cunctis regibus occidentis qui habitant in deserto; et cunctis regibus Zambri et cunctis regibus Elam et cunctis regibus Medorum; cunctis quoque regibus aquilonis de prope et de longe, unicuique contra fratrem suum, et omnibus regnis terrae quae super faciem eius sunt; et rex Sesach bibet post eos.

XCII. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite et inebriamini et vomite, et cadite neque surgatis a facie gladii quem ego mittam inter vos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis, quia ecce in civitate in qua vocatum est nomen meum ego incipio affligere, et vos quasi innocentes et immunes eritis? Non eritis immunes; gladium enim ego voco super omnes habitatores terrae dicit Dominus exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba haec et dices ad illos: Dominus de excelso rugiet, et de habitaculo sancto suo dabit vocem suam; rugiens rugiet super decorem suum, celeuma quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terrae. Pervenit sonitus usque ad extrema terrae, quia iudicium Domino cum gentibus; iudicatur ipse cum omni carne. Impios

---

Marginal glosses (right margin):

- Id est iusto crebra admonitio, iusto contemptor maior.
- Id est et sine opere reputantur in peccatum.
- Presumptio presumit sibi fecisse quod recepit.
- Ostendit ei dona Dei, preciosa si digni fecerit quibus data sunt.
- Id est solertem ad penam vitam cogitans.
- Id est angelos qui exercent gentes.
- Id est nisi tantum vestrum in Babylone sunt Chaldei.
- Id est sic propheta et alii sancti qui deos futuros, sed quia in eversione Ierusalem Deum servat ... tradidi Sathane ut discant non blasphemare.
- Id est constructe fidei.
- Id est spes.
- Id est ut non contemnatur mea sententia et ipsis tribuant vesanda.
- Id est quia in superbiam elatus et suis assignans viribus quod regnat in gentibus, a Medis et Persis destruitur.
- Id est servierunt Chaldeis.
- Id est perdite eis penam.
- Id est tradi perdere.
- Id est qui non quidem sunt egyptii sed in eius regibus morantur.
- Id est non in Hebreo. Usque de quo dicitur hic quidam erat in regione Ausitidis nomine Iob ... in Septuaginta non habetur, et Theodotio preposuit versum in solam in compatiens.
- Id est Seir id est mons Seir edom.
- Id est Cyprus Rodi et alia regna Babylonis expugnaturum.
- Id est ... Seleucia.
- Id est propinantibus Medis et Persis.
- Id est cum omnibus gentibus propinavi.
- Id est quia non in bono accipitis hoc.
- Id est Ierusalem nostram.
- Id est Iohannes ut deus et cetera.
- Id est potionem.
- Id est templum.
- Id est cum rugiet instar calcantium torcularia celeuma cantabitur et in effusione mutuam sanguinis canticum lugubre concinetur.
- Id est celeumatis.

tradidi gladio, dicit Dominus. Hec dicit Dominus exercituum. Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: et turbo magnus egredietur a summitatibus terre. Et erunt interfecti Domini in die illa: a summo terre usque ad summum eius. Non plangentur et non colligentur: neque sepelientur: in sterquilinium super faciem terre iacebunt. Ululate pastores et clamate, et aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri ut interficiamini, et dissipationes vestre: et cadetis quasi vasa preciosa. Et peribit fuga a pastoribus et salvatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorum: et ululatus optimatum gregis. Quia vastavit Dominus pascua eorum: et conticuerunt arva pacis a facie ire furoris Domini. Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem, a facie ire columbe: et a facie ire furoris Domini.

26\. In principio regni Ioachim Iosie filii regis Iuda: factum est verbum istud a Domino dicens. Hec dicit Dominus. Sta in atrio domus Domini. et loqueris ad omnes civitates Iuda: de quibus veniunt ut adorent in domo Domini: universos sermones quos ego mandavi tibi ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum. Si forte audiant et convertantur unusquisque a via sua mala: et peniteat me mali quod cogito facere eis propter malitias studiorum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit Dominus. Si non audieritis me ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis: ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum quos ego misi ad vos: de nocte consurgens, et dirigens, et non audistis: dabo domum istam sicut Silo. et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre. Et audierunt sacerdotes et prophete et omnis populus Ieremiam loquentem verba hec in domo Domini. Cumque complesset Ieremias loquens omnia que preceperat ei Dominus ut loqueretur ad universum populum apprehenderunt eum sacerdotes et prophete, et omnis populus dicens. Morte moriatur. Quare prophetavit in nomine Domini dicens: sicut Silo erit domus hec: et urbs ista desolabitur eo quod non sit habitator. Et congregatus est omnis populus adversum Ieremiam in domo Domini. Et audierunt principes Iuda verba hec: et ascenderunt de domo regis in domum Domini et sederunt in introitu porte domus Domini nove. Et locuti sunt sacerdotes et prophete: ad principes et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic: quia prophetavit adversum civitatem istam, sicut audistis auribus vestris. Et ait Ieremias ad omnes principes et ad universum populum: dicens. Dominus misit me ut prophetarem ad domum istam, et ad civitatem hanc omnia verba que audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra: et audite vocem Domini Dei vestri: et penitebit Dominum mali quod locutus est adversum vos. Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi quod bonum et rectum est in oculis vestris. Verumptamen scitote et cognoscite. quod si occideritis me: sanguinem innocentem tradetis contra vosmet ipsos: et contra civitatem istam, et habitatores eius. In veritate enim misit me Dominus ad vos: ut loquerer in auribus vestris omnia verba hec. Et dixerunt principes et omnis populus: ad sacerdotes et prophetas. Non est viro huic iudicium mortis: quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terre: et dixerunt ad omnem cetum populi loquentes. Micheas de Morasthim fuit propheta in diebus Ezechie regis Iude: et ait ad omnem populum Iude dicens. Hec dicit Dominus exercituum. Syon quasi ager arabitur: et Ierusalem in acervum lapidum erit: et mons domus in excelsa silvarum. Numquid morte condempnavit eum Ezechias rex Iuda et omnis Iuda? Numquid non timuerunt Dominum et deprecati sunt faciem Domini. et penituit Dominum mali quod locutus erat adversum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim: et prophetavit adversum civitatem istam et adversum terram hanc iuxta omnia verba Ieremie. Et audivit rex Ioachim et omnes potentes et principes eius verba hec. et quesivit rex interficere eum. Et audivit Urias et timuit fugitque: et ingressus est Egyptum. Et misit rex Ioachim viros in Egyptum Elnathan filium Achobor et viros cum eo in Egyptum: et eduxerunt Uriam de Egypto. et adduxerunt eum ad regem Ioachim: et percussit eum gladio. et proiecit cadaver eius in sepulchris vulgi ignobilis. Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Ieremia: ut non traderetur in manus populi. et interficerent eum.

27\. In principio regni Ioachim filii Iosie regis Iuda: factum est verbum istud ad Ieremiam a Domino dicens. Hec dicit Dominus ad me. Fac tibi vincula et cathenas: et pones eas in collo tuo. Et mittes eas ad regem Edom. et ad regem Moab. et ad regem filiorum Ammon. et ad regem Tyri. et ad regem Sidonis: in manu nuntiorum qui venerunt Ierusalem ad Sedechiam regem Iuda. Et precipies eis ut ad dominos suos loquantur. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram et homines: et iumenta que sunt super faciem terre in fortitudine mea magna. et in brachio meo extento: et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabugodonosor regis Babylonis servi mei: insuper et bestias agri dedi ei ut serviant illi. Et servient ei omnes gentes: et filio eius et filio filii eius. donec veniat tempus terre eius et ipsius. Et servient ei gentes multe. et reges magni. Gens autem et regnum quod non servierit Nabugodonosor regi Babylonis: et quicumque non curvaverit collum suum sub iugo regis Babylonis: in gladio et in fame et in peste visitabo super gentem illam ait Dominus. donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros. et divinos. et somniatores. et augures. et maleficos: qui dicunt vobis. Non servietis regi Babylonis: quia mendacium prophetant vobis. ut longe faciant vos de terra vestra et eiciant vos et pereatis. Porro gens que subiecerit cervicem suam sub iugo regis Babylonis et servierit ei dimittam eam in terra sua dicit Dominus: et colet eam et habitabit in ea. Et ad Sedechiam regem Iuda locutus sum secundum omnia verba hec dicens. Subicite colla vestra sub iugo regis Babylonis: et servite ei et populo eius et vivetis. Quare moriemini tu et populus tuus gladio et fame et peste. sicut locutus est Dominus ad gentem que servire noluerit regi Babylonis? Nolite audire verba prophetarum: dicentium vobis. Non servietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. quia non misi eos ait Dominus. Et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter. ut eiciant vos et pereatis: tam vos quam prophete qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes et ad populum istum locutus sum dicens. Hec dicit Dominus. Nolite audire verba prophetarum vestrorum. qui prophetant vobis dicentes. Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc cito. Mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos: sed servite regi Babylonis ut vivatis. Quare datur hec civitas in solitudinem? Et si prophete sunt et est verbum Domini in eis. occurrant Domino exercituum: ut non veniant vasa que derelicta fuerant in domo Domini et in domo regis Iuda et in Ierusalem: in Babylonem. Quia hec dicit Dominus exercituum ad columpnas et ad mare. et ad bases. et ad reliqua vasorum que remanserunt in civitate hac: que non tulit Nabugodonosor rex Babylonis: cum transferret Iechoniam filium Ioachim regem Iuda de Ierusalem in Babylonem: et omnes optimates Iuda et Ierusalem. Quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel: ad vasa que derelicta sunt in domo Domini et in domo regis Iuda et Ierusalem. In Babylonem transferentur: et ibi erunt usque ad diem visitationis sue dicit Dominus. Et afferri faciam ea: et restitui in loco isto.

28\. Et factum est in anno illo in principio regni Sedechie regis Iuda. in anno quarto in mense quinto: dixit ad me Ananias filius Azur propheta de Gabaon in domo Domini: coram sacerdotibus et omni populo dicens. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Contrivi iugum regis Babylonis. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa Domini. que tulit Nabugodonosor rex Babylonis de loco isto: et transtulit ea in Babylonem. Et Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et omnem transmigrationem Iude qui ingressi sunt in Babylonem: ego convertam ad locum

XCIII. XCIIII. XCV. XCVI. XCVII. XCVIII. XCIX.

istum ait dominus. Conteram enim iugum regis babilonis.
C.
Et dixit ieremias propheta ad ananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabat in domo domini. Et ait ieremias propheta. Amen. Sic faciat dominus. Suscitet dominus verba tua que prophetasti: ut referantur vasa in domum domini: et omnis transmigratio de babilone ad locum istum. Verumtamen audi verbum hoc quod ego loquor in auribus tuis: et in auribus universi populi. Prophete qui fuerunt ante me et ante te ab initio prophetaverunt super terras multas: et super regna magna de prelio et de afflictione et de fame. Propheta qui vaticinatus est pacem: cum venerit verbum eius. scietur propheta quem misit dominus in veritate. Et tulit ananias propheta catenam de collo ieremie prophete. et confregit eam. Et ait ananias propheta in conspectu omnis populi dicens. Hec dicit dominus. Sic confringam iugum nabugodonosor regis babilonis post duos annos dierum de collo omnium gentium. Et abiit ieremias propheta in viam suam. Et factum est verbum domini ad ieremiam: postquam confregit ananias propheta catenam de collo ieremie prophete dicens. Vade et dices ananie. Hec dicit dominus. Catenas ligneas contrivisti: et facies pro eis catenas ferreas. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum: ut serviant nabugodonosor regi babilonis. et servient ei: insuper et bestias terre dedi ei. Et dixit ieremias propheta: ad ananiam prophetam. Audi anania. Non misit te dominus. et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcirco hec dicit dominus. Ecce mittam te a facie terre. hoc anno morieris. Adversum enim dominum locutus es. Et mortuus est ananias propheta: in anno illo mense vii.

C.I

29. Et hec sunt verba libri que misit ieremias propheta de ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis: et ad sacerdotes. et ad prophetas et ad omnem populum quem transduxerat nabugodonosor de ierusalem in babilonem. Postquam egressus est iechonias rex et domina et eunuchi et principes iude et ierusalem. et faber et inclusor de ierusalem: in manu ellasa filii saphan. et gamalie filii helchie quos misit sedechias rex iuda ad nabugodonosor regem babilonis in babilonem dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel omni transmigrationi quam transtuli de ierusalem in babilonem. Edificate domos et habitate. et plantate ortos: et comedite fructum eorum. Accipite uxores. et generate filios et filias. Date filiis vestris uxores. et filias vestras date viris: et pariant filios et filias. Et multiplicamini ibi: et nolite esse pauci numero. Et querite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci: et orate pro ea ad dominum. quia in pace illius erit pax vobis. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel. Non vos seducant prophete vestri qui sunt in medio vestrum: et divini vestri. Et ne attendatis ad somnia vestra que vos somniatis. Quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo: et non misi eos dicit dominus.

C.II

Quia hec dicit dominus. Cum ceperint impleri in babilone. lxx. anni: visitabo vos et suscitabo super vos verbum meum bonum ut reducam vos ad locum istum. Ego enim scio cogitationes quas cogito super vos ait dominus: cogitationes pacis et non afflictionis. ut dem vobis finem et patientiam. Et invocabitis me. et ibitis: et adorabitis me. et exaudiam vos. Queretis me et invenietis: cum quesieritis me in toto corde vestro. Et inveniar a vobis ait dominus. Et reducam captivitatem vestram: et congregabo vos de universis gentibus et de cunctis locis ad que expuli vos dicit dominus. Et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrare vos feci: quia dixistis. Suscitavit nobis dominus prophetas in babilone. Quia hec dicit dominus ad regem qui sedet super solium david: et ad omnem populum habitatorem urbis huius et ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem. Hec dicit dominus exercituum. Ecce mittam in eis gladium et famem. et pestem. et ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt: eo quod pessime sint. Et persequar eos in gladio et in fame et in pestilentia. et dabo eos in vexationem universis regnis terre. In maledictionem. et in stuporem. et in sibilum et in obprobrium cunctis gentibus ad quas ego eieci eos: eo quod non audierint verba mea dicit dominus. que misi ad eos per servos meos prophetas. De nocte consurgens et mittens: et non audistis dicit dominus. Vos ergo audite verbum domini omnis transmigratio quam emisi de ierusalem in babilonem.

C.III

Hec dicit dominus exercituum deus israel: ad ahab filium culie: et ad sedechiam filium maasie: qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter. Ecce ego tradam eos in manu nabugodonosor regis babilonie. et percutiet eos in oculis vestris. Et assumetur ex eis maledictio omni transmigrationi iude que est in babilonie dicentium. Ponat te dominus sicut sedechiam. et sicut ahab: quos frixit rex babilonis in igne. Pro eo quod fecerunt stultitiam in israel: et mechati sunt in uxores amicorum suorum. Et locuti sunt mendaciter verbum in nomine meo: quod non mandavi eis.

C.IIII

Ego sum iudex et testis: dicit dominus. Et ad semeiam neelamitem dices. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo quod misisti in nomine tuo libros ad omnem populum qui est in ierusalem: et ad sophoniam filium maasie sacerdotem. et ad universos sacerdotes dicens. Dominus dedit te sacerdotem pro ioiada sacerdote ut sis dux in domo domini. super omnem virum arrepticium et prophetantem: ut mittas eum in nervum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti ieremiam anathothiten. qui prophetat vobis: Quia super hoc misit ad nos in babilonem dicens. Longum est. Edificate domos et habitate. Et plantate ortos. et comedite fructum eorum. Legit ergo sophonias sacerdos librum istum in auribus ieremie prophete.

C.V

Et factum est verbum domini ad ieremiam prophetam dicens. Mitte ad omnem transmigrationem dicens. Hec dicit dominus ad semeiam neelamitem. Pro eo quod prophetavit vobis semeias et ego non misi eum. et fecit vos confidere in mendacio: idcirco hec dicit dominus. Ecce ego visitabo super semeiam neelamitem et super semen eius. non erit ei vir sedens in medio populi huius: et non videbit bonum quod ego faciam populo meo ait dominus: quia prevaricationem locutus est adversum dominum.

C.VI

30. Hoc verbum quod factum est ad ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus deus israel dicens. Scribe tibi omnia verba que locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies veniunt dicit dominus. et convertam conversionem populi mei israel et iuda: ait dominus. Et convertam eos ad terram quam dedi patribus eorum: et possidebunt eam. Et hec verba que locutus est dominus ad israel et ad iudam. Quoniam hec dicit dominus. Vocem terroris audivimus. formido: et non est pax. Interrogate et videte: si generat masculus. Quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum quasi parturientis: et conversae sunt universe facies in auruginem: Ve quia magna dies illa nec est similis ei. Tempusque tribulationis est iacob et ex ipso salvabitur. Et erit. In die illa ait dominus exercituum conteram iugum eius de collo tuo: et vincula illius disrumpam. Et non dominabuntur ei amplius alieni: sed servient domino deo suo: et david regi suo quem suscitabo eis. Tu ergo ne timeas serve meus iacob ait dominus: neque paveas israel. Quia ecce ego salvabo te de terra longinqua: et semen tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur iacob et quiescet: et cunctis affluet bonis. et non erit quem formidet: quoniam ego tecum sum ait dominus ut salvem te. Faciam enim consummationem in cunctis gentibus: in quibus dispersi te. Te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in iudicio. ut non tibi videaris innoxius. Quia hec dicit dominus.

C.VII

Insanabilis fractura tua: pessima plaga tua. Non est qui iudicet iudicium tuum ad alligandum: curationum utilitas non est tibi. Omnes amatores tui obliti sunt tui. teque non querent. Plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli. Propter multitudinem iniquitatis tue. dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua: Insanabilis est dolor tuus. Propter multitudinem iniquitatis tue: et propter dura peccata tua feci hec tibi. Propterea omnes qui comedent te de

vorabuntur, et universi hostes tui in captivitatem ducentur. Et qui te vastant vastabuntur, cunctosque praedatores tuos dabo in praedam. Obducam enim cicatricem tibi, et a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te, Sion: haec est quae non habebat requirentem. Haec dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, et tectis ejus miserebor. Et aedificabitur civitas in excelso suo, et templum juxta ordinem suum fundabitur. Et egredietur de eis laus, voxque ludentium. Et multiplicabo eos, et non minuentur; et glorificabo eos, et non attenuabuntur. Et erunt filii ejus sicut a principio, et coetus ejus coram me permanebit. Et visitabo adversum omnes qui tribulant eum, et erit dux ejus ex eo, et princeps de medio ejus producetur. Et applicabo eum, et accedet ad me. Quis enim iste est qui applicet cor suum ut appropinquet mihi? ait Dominus. Et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum.

CVIII. Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens: in capite impiorum conquiescet. Non avertet iram indignationis Dominus, donec faciat et compleat cogitationem cordis sui. In novissimo dierum intelligetis ea.

31. In tempore illo, dicit Dominus, ero Deus universis cognationibus Israel, et ipsi erunt mihi in populum. Haec dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus qui remanserat a gladio: vadet ad requiem suam Israel. Longe Dominus apparuit mihi. Et in caritate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans. Rursumque aedificabo te, et aedificaberis, virgo Israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis, et egredieris in choro ludentium. Adhuc plantabis vineas in montibus Samariae. Plantabunt plantantes, et donec tempus veniat, non vindemiabunt. Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: Surgite, et ascendamus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

CIX. Quia haec dicit Dominus: Exsultate in laetitia Jacob, et hinnite contra caput gentium. Personate, et canite, et dicite: Salva, Domine, populum tuum, reliquias Israel. Ecce ego adducam eos de terra aquilonis, et congregabo eos ab extremis terrae. Inter quos erunt caecus et claudus, et praegnans et pariens simul, coetus magnus revertentium huc. In fletu venient, et in misericordia reducam eos. Et adducam eos per torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea: quia factus sum Israeli pater, et Ephraim primogenitus meus est. Audite verbum Domini, gentes, et annuntiate in insulis quae procul sunt, et dicite: Qui dispersit Israel congregabit eum, et custodiet eum sicut pastor gregem suum. Redemit enim Dominus Jacob, et liberavit eum de manu potentioris. Et venient, et laudabunt in monte Sion, et confluent ad bona Domini, super frumento, et vino, et oleo, et foetu pecorum et armentorum. Eritque anima eorum quasi hortus irriguus, et ultra non esurient. Tunc laetabitur virgo in choro, juvenes et senes simul. Et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et laetificabo a dolore suo. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

CX. Haec dicit Dominus: Vox in excelso audita est lamentationis, luctus et fletus Rachel plorantis filios suos, et nolentis consolari super eis, quia non sunt. Haec dicit Dominus: Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a lacrimis, quia est merces operi tuo, ait Dominus, et revertentur de terra inimici. Et est spes novissimis tuis, ait Dominus, et revertentur filii ad terminos suos. Audiens audivi Ephraim transmigrantem: Castigasti me, et eruditus sum quasi juvenculus indomitus. Converte me, et convertar, quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam; et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum, et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiae meae. Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum; miserans miserebor ejus, ait Dominus.

CXI. Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines; dirige cor tuum in viam rectam in qua ambulasti. Revertere, virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? Quia creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum. Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Adhuc dicent verbum istud in terra Juda et in urbibus ejus, cum convertero captivitatem eorum: Benedicat tibi Dominus, pulchritudo justitiae, mons sanctus. Et habitabunt in eo Judas et omnes civitates ejus simul, agricolae et minantes greges. Quia inebriavi animam lassam, et omnem animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno suscitatus sum, et vidi, et somnus meus dulcis mihi. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et seminabo domum Israel et domum Juda semine hominum et semine jumentorum. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem, et demolirer, et dissiparem, et disperderem, et affligerem, sic vigilabo super eos ut aedificem et plantem, ait Dominus.

CXII. In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo qui comederit uvam acerbam, obstupescent dentes ejus. Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Juda foedus novum: non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt. Et ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam. Et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me, a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus: quia propitiabor iniquitati eorum, et peccati eorum non memorabor amplius.

CXIII. Haec dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunae et stellarum in lumine noctis; qui turbat mare, et sonant fluctus ejus: Dominus exercituum nomen illi. Si defecerint leges istae coram me, dicit Dominus, tunc et semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus. Haec dicit Dominus: Si mensurari potuerint caeli sursum, et investigari fundamenta terrae deorsum, et ego abjiciam universum semen Israel propter omnia quae fecerunt, dicit Dominus. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et aedificabitur civitas Domino a turre Hananeel usque ad portam anguli. Et exibit ultra norma mensurae in conspectu ejus super collem Gareb, et circuibit Goatha, et omnem vallem cadaverum et cineris, et universam regionem mortis usque ad torrentem Cedron, et usque ad angulum portae equorum orientalis, Sanctum Domini: non evelletur, et non destruetur ultra in perpetuum.

32. CXIIII. Verbum quod factum est ad Jeremiam a Domino in anno decimo Sedeciae regis Juda: ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor. Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem, et Jeremias propheta erat clausus in atrio carceris, quod erat in domo regis Juda. Clauserat enim eum Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Haec dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem istam in manu regis Babylonis, et capiet eam? Et Sedecias rex Juda non effugiet de manu Chaldaeorum, sed tradetur in manu regis Babylonis, et loquetur os ejus cum ore illius, et oculi ejus oculos illius videbunt. Et in Babylonem ducet Sedeciam, et ibi erit donec visitem eum, ait Dominus. Si autem dimicaveritis adversum Chaldaeos, nihil prosperum habebitis.

CXV. Et dixit Jeremias: Factum est verbum Domini ad me, dicens: Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tuus veniet ad te, dicens: Eme tibi agrum meum qui est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate ut emas. Et venit ad me Hanameel filius patrui mei, secundum verbum Domini, ad vestibulum carceris, et ait ad me: Posside agrum meum qui est in Anathoth in terra Benjamin, quia tibi competit hereditas, et tu propinquus ut possideas. Intellexi autem quod verbum Domini esset; et emi agrum

ab Anamehel filio patrui mei qui est in Anathoth. Et appendi ei argentum. vii. stateres et x. argenteos. Et scripsi in libro et signavi et adhibui testes et appendi argentum in statera. Et accepi librum possessionis signatum et stipulationes et rata et signa forinsecus. Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasiae in oculis Anamehel patruelis mei, in oculis testium qui scripti erant in libro emptionis, in oculis omnium Iudaeorum qui sedebant in atrio carceris. Et praecepi Baruch coram eis dicens: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum et librum hunc qui apertus est, et pones eos in vase fictili ut permanere possint diebus multis. Haec enim dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Adhuc possidebuntur domus et agri et vineae in terra ista.

CXVI.

Et oravi ad Dominum postquam tradidi librum possessionis Baruch filio Neri dicens: Heu heu heu Domine Deus, ecce tu fecisti caelum et terram in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento. Non erit tibi difficile omne verbum, qui facis misericordiam in milibus et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum post eos. Fortissime, magne, potens, Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio et incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum eius. Qui posuisti signa et portenta in terra Aegypti usque ad diem hanc et in Israhel et in hominibus, et fecisti tibi nomen sicut est dies haec. Et eduxisti populum tuum Israhel de terra Aegypti in signis et in portentis et in manu robusta et in brachio extento et in terrore magno. Et dedisti eis terram hanc quam iurasti patribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte et melle. Et ingressi sunt et possederunt eam, et non oboedierunt voci tuae et in lege tua non ambulaverunt. Omnia quae mandasti eis ut facerent non fecerunt, et evenerunt eis omnia mala haec. Ecce munitiones extructae sunt adversum civitatem ut capiatur, et urbs data est in manus Chaldeorum qui proeliantur adversum eam a facie gladii et famis et pestilentiae. Et quaecumque locutus es acciderunt, ut tu ipse cernis. Et tu dicis mihi Domine Deus: Eme agrum argento et adhibe testes, cum urbs data sit in manus Chaldeorum.

CXVII.

Et factum est verbum Domini ad Hieremiam dicens: Ecce ego Dominus Deus universae carnis, numquid mihi difficile erit omne verbum? Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manu Chaldeorum et in manu regis Babylonis, et capient eam. Et venient Chaldei proeliantes adversum urbem hanc et succendent eam igni et conburent eam, et domos in quarum domatibus sacrificabant Baal et libabant diis alienis libamina ad inritandum me. Erant enim filii Israhel et filii Iuda iugiter facientes malum in oculis meis ab adulescentia sua. Filii Israhel qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum dicit Dominus. Quia in furore et in indignatione mea facta est mihi civitas haec, a die qua aedificaverunt eam usque ad diem istam qua auferetur de conspectu meo propter malitiam filiorum Israhel et filiorum Iuda quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi et reges eorum, principes eorum et sacerdotes et prophetae eorum, viri Iuda et habitatores Hierusalem. Et verterunt ad me terga et non facies, cum docerem eos diluculo et erudirem, et nollent audire ut acciperent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo in qua invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et aedificaverunt excelsa Baal quae sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos et filias suas Moloch, quod non mandavi eis nec ascendit in cor meum ut facerent abominationem hanc et in peccatum deducerent Iudam.

CXVIII.

Et nunc propter ista haec dicit Dominus Deus Israhel ad civitatem hanc de qua vos dicitis quod tradetur in manu regis Babylonis in gladio et in fame et in peste: Ecce ego congregabo eos de universis terris ad quas eieci eos in furore meo et in ira mea et in indignatione grandi, et reducam eos ad locum istum et habitare eos faciam confidenter. Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. Et dabo eis cor unum et viam unam ut timeant me universis diebus, et bene sit eis et filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum et non desinam eis benefacere, et timorem meum dabo in corde eorum ut non recedant a me. Et laetabor super eis cum bene eis fecero, et plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo et in tota anima mea. Quia haec dicit Dominus: Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande, sic adducam super eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua vos dicitis quod deserta sit eo quod non remanserit homo et iumentum, et data sit in manu Chaldeorum. Agri pecunia ementur et scribentur in libro et inprimetur signum et testis adhibebitur in terra Beniamin et in circuitu Hierusalem, in civitatibus Iuda et in civitatibus montanis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt, quia convertam captivitatem eorum ait Dominus.

33 CXIX.

Et factum est verbum Domini ad Hieremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris dicens: Haec dicit Dominus qui facturus est et formaturus illud et paraturus, Dominus nomen eius: Clama ad me et exaudiam te, et adnuntiabo tibi grandia et firma quae nescis. Quia haec dicit Dominus Deus Israhel ad domos urbis huius et ad domos regis Iuda quae destructae sunt, et ad munitiones et ad gladium venientium ut dimicent cum Chaldeis et impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore meo et in indignatione mea, abscondens faciem meam a civitate hac propter omnem malitiam eorum. Ecce ego adducam eis cicatricem et sanitatem et curabo eos, et revelabo illis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam conversionem Iuda et conversionem Hierusalem, et aedificabo eos sicut a principio. Et emundabo illos ab omni iniquitate sua in qua peccaverunt mihi, et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum in quibus deliquerunt mihi et spreverunt me. Et erit mihi in nomen et in gaudium et in laudem et in exultationem cunctis gentibus terrae quae audierint omnia bona quae ego facturus sum eis, et pavebunt et turbabuntur in universis bonis et in omni pace quam ego faciam eis.

Haec dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum eo quod non sit homo nec iumentum, in civitatibus Iuda et foris Hierusalem quae desolatae sunt absque homine et absque habitatore et absque pecore, vox gaudii et vox laetitiae, vox sponsi et vox sponsae, vox dicentium: Confitemini Domino exercituum quoniam bonus Dominus, quoniam in aeternum misericordia eius, et portantium vota in domum Domini. Reducam enim conversionem terrae sicut a principio, dicit Dominus.

CXX.

Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine et absque iumento et in cunctis civitatibus eius habitaculum pastorum accubantium gregum. In civitatibus montuosis et in civitatibus campestribus et in civitatibus quae ad austrum sunt, et in terra Beniamin et in circuitu Hierusalem et in civitatibus Iuda, adhuc transibunt greges ad manum numerantis ait Dominus.

CXXI.

Ecce dies veniunt dicit Dominus, et suscitabo verbum bonum quod locutus sum ad domum Israhel et ad domum Iuda. In diebus illis et in tempore illo germinare faciam David germen iustitiae, et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda et Hierusalem habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster. Quia haec dicit Dominus: Non interibit de David vir qui sedeat super thronum domus Israhel. Et de sacerdotibus et de Levitis non interibit a facie mea vir qui offerat holocautomata et incendat sacrificium et caedat victimas cunctis diebus.

CXXII.

Et factum est verbum Domini ad Hieremiam dicens: Haec dicit Dominus: Si irritum fieri potest pactum meum cum die et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo, et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno eius, et Levitae et sacerdotes ministri mei. Sicut numerari non possunt stellae caeli et metiri harena maris, sic multiplicabo

semen david servi mei et levitas ministros meos. Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens. Numquid non vidisti quod populus hic locutus sit dicens: Due cognationes quas elegerat dominus abiecte sunt: et populum meum despexerunt: eo quod non sit ultra gens coram eis. Hec dicit dominus. Si pactum meum inter diem et noctem: et leges celo et terre non posui: equidem et semen iacob et david servi mei proiciam: ut non assumam de semine eius principes seminis abraham. et ysaac et iacob. Reducam enim conversionem eorum: et miserebor eis.

CXXIII

34 Verbum quod factum est ad ieremiam a domino. quando nabugodonosor rex babilonis et omnis exercitus eius universaque regna terre que erant sub potestate manus eius: et omnes populi bellabant contra ierusalem. et contra omnes urbes eius dicens. Hec dicit dominus deus israel. Vade et loquere ad sedechiam regem iuda. et dices ad eum. Hec dicit dominus. Ecce ego tradam civitatem hanc in manu regis babilonis: et succendet eam igni. Et tu non effugies de manu eius: sed comprehensione capieris: et in manu eius traderis. Et oculi tui oculos regis babilonis videbunt. et os eius cum ore tuo loquetur: et babilonem introibis. Attamen audi verbum domini sedechia rex iuda. Hec dicit dominus ad te. Non morieris in gladio sed in pace morieris: et secundum conbustiones patrum tuorum regum priorum qui fuerunt ante te sic conburent te. Et ve domine plangent te: quia verbum ego locutus sum dicit dominus. Et locutus est ieremias propheta ad sedechiam regem iuda universa verba hec in ierusalem. Et exercitus regis babilonis pugnabat contra ierusalem: et contra omnes civitates iuda que relique erant contra lachis: et contra azecha. Hee enim supererant de civitatibus iuda urbes munite.

CXXIIII

Verbum quod factum est ad ieremiam a domino: postquam percussit rex sedechias foedus cum omni populo in ierusalem: predicans ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam hebreum et hebream liberos: et nequaquam dominarentur eis: id est in iudeo et fratre suo. Audierunt ergo omnes principes et universus populus qui inierant pactum ut dimitterent unusquisque servum suum: et unusquisque ancillam suam liberos: et ultra non dominarentur eis. Audierunt igitur: et dimiserunt. Et conversi sunt deinceps: et retraxerunt servos suos et ancillas suas quos dimiserant liberos: et subiugaverunt liberos in famulos et in famulas. Et factum est verbum domini ad ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus deus israel. Ego percussi foedus cum patribus vestris: in die qua eduxi eos de terra egipti de domo servitutis dicens. Cum completi fuerint vii anni: dimittat unusquisque fratrem suum hebreum. qui venditus est ei. Et serviet tibi sex annis: et dimittes eum a te liberum. Et non audierunt patres vestri me: nec inclinaverunt aurem suam. Et conversi estis vos hodie. et fecistis quod rectum est in oculis meis: ut predicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum: et inistis pactum in conspectu meo in domo in qua invocatum est nomen meum super eam. Et reversi estis. et commaculastis nomen meum: et reduxistis unusquisque servum suum et unusquisque ancillam suam: quos dimiseratis ut essent liberi et sue potestatis: et subiugastis eos ut sint vobis servi et ancille. Propterea hec dicit dominus deus. Vos non audistis me: ut predicaretis unusquisque libertatem fratri suo: et unusquisque amico suo. Ecce ego predico libertatem ait dominus ad gladium et ad pestem et famem: et dabo vos in commotionem cunctis regnis terre. Et dabo viros qui prevaricantur foedus meum: et non observaverunt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo. vitulum quem conciderunt in duas partes. et transierunt inter divisiones eius: principes iuda et principes ierusalem: et eunuchi et sacerdotes. et omnis populus terre: qui transierunt inter divisiones vituli. Et dabo eos in manu inimicorum suorum: et in manu querentium animam eorum. Et erit morticinum eorum in escam volucribus celi et bestiis terre. Et sedechiam regem iuda et principes eius dabo in manu inimicorum suorum in manu: et in manu querentium animam eorum: et in manu exercituum regis babilonis qui recesserunt a vobis. Ecce ego precipio dicit dominus: et reducam eos in civitatem hanc. et preliabuntur adversum eam. et capient eam. et incendent igni. Et civitates iuda dabo in solitudinem: eo quod non sit habitator.

CXXV

35 Verbum quod factum est ad ieremiam a domino. in diebus ioachim filii iosie regis iuda dicens. Vade ad domum rechabitarum: et loquere eis. Et introduces eos in domum domini in unam exedram thesaurorum: et dabis eis bibere vinum. Et assumpsi iezoniam filium ieremie filii absanie. et fratres eius. et omnes filios eius. et universam domum rechabitarum. et introduxi eos in domum domini ad gazophilacium filiorum anan filii godolie hominis dei quod erat iuxta gazophilacium principum: super thesaurum maasie filii sellum qui erat custos vestibuli. Et posui coram filiis domus rechabitarum sciphos vini plenos et calices. Et dixi ad eos. Bibite vinum. Qui responderunt. Non bibemus vinum: quia ionadab filius rechab pater noster precepit nobis dicens. Non bibetis vinum vos et filii vestri usque in sempiternum. Et domum non edificabitis. et sementem non seretis: et vineas non plantabitis. nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris: ut vivatis diebus multis super faciem terre in qua vos peregrinamini. Obedivimus ergo voci ionadab filii rechab patris nostri: in omnibus quibus precepit nobis ita ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris. nos et mulieres nostre. filii et filie nostre: et non edificaremus domos ad habitandum. et vineam et agrum. et sementem non habuimus: sed habitavimus in tabernaculis. Et obedientes fuimus iuxta omnia que precepit nobis ionadab pater noster. Cum autem ascendisset nabugodonosor rex babilonis ad terram nostram diximus. Venite et ingrediamur ierusalem a facie exercitus chaldeorum. et a facie exercitus sirie: et mansimus in ierusalem.

CXXVI

Et factum est verbum domini ad ieremiam dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Vade et dic viris iuda et habitatoribus ierusalem. Numquid non recipietis disciplinam ut obediatis verbis meis dicit dominus: Prevaluerunt sermones ionadab filii rechab quos precepit filiis suis ut non biberent vinum: et non biberunt usque ad diem hanc: quia obedierunt precepto patris sui. Ego autem locutus sum ad vos de mane consurgens et loquens: et non obedistis mihi. Misique ad vos omnes servos meos prophetas: consurgens diluculo: mittensque et dicens. Convertimini unusquisque a via sua pessima: et bona facite studia vestra. et nolite sequi deos alienos neque colatis eos: et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris. Et non inclinastis aurem vestram: neque audistis me. Firmaverunt igitur filii ionadab filii rechab preceptum patris sui quod preceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi. Idcirco hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego adducam super iudam et super omnes habitatores ierusalem universam afflictionem quam locutus sum adversum eos: eo quod locutus sum ad illos et non audierunt. vocavi illos et non responderunt mihi. Domui autem rechabitarum dixit ieremias. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo quod obedistis precepto ionadab patris vestri. et custodistis omnia mandata eius. et fecistis universa que precepit vobis: propterea hec dicit dominus exercituum deus israel. Non deficiet vir de stirpe ionadab filii rechab: stans in conspectu meo cunctis diebus.

CXXVII

36 Et factum est in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda: factum est verbum hoc ad ieremiam a domino dicens. Tolle volumen libri et scribes in eo omnia verba que locutus sum tibi adversum israel et adversum iudam: et adversum omnes gentes a die qua locutus sum ad te: ex diebus iosie. usque ad diem hanc: si forte audiente domo iuda universa mala que ego cogito facere eis: revertatur unusquisque a via sua pessima: et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit ergo ieremias baruch filium neri. Et scripsit baruch ex ore ieremie omnes sermones domini quos locutus est ad

cum in volumine libri. Et praecepit Ieremias Baruch dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini. Ingredere ergo tu, et lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba Domini, audiente populo in domo Domini in die ieiunii: insuper et audiente universo Iuda qui veniunt de civitatibus suis, leges eis: si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, et revertatur unusquisque a via sua mala et pessima: quoniam magnus furor et indignatio quam locutus est Dominus adversus populum hunc. Et fecit Baruch filius Neriae iuxta omnia quae praeceperat ei Ieremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

CXXVIII

Factum est autem in anno quinto Ioachim filii Iosiae regis Iuda, in mense nono: praedicaverunt ieiunium in conspectu Domini omni populo in Ierusalem, et universae multitudini quae confluxerat de civitatibus Iuda in Ierusalem. Legitque Baruch ex volumine sermones Ieremiae in domo Domini, in gazophylacio Gamariae filii Saphan scribae, in vestibulo superiori, in introitu portae novae domus Domini, audiente omni populo. Cumque audisset Micheas filius Gamariae filii Saphan omnes sermones Domini ex libro, descendit in domum regis ad gazophylacium scribae: et ecce ibi omnes principes sedebant, Elisama scriba, et Dalaias filius Semeiae, et Elnathan filius Achobor, et Gamarias filius Saphan, et Sedecias filius Ananiae, et universi principes. Et nuntiavit eis Micheas omnia verba quae audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad Baruch Iudi filium Nathaniae filii Selemiae filii Chusi, dicentes: Volumen ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, et veni. Tulit ergo Baruch filius Neriae volumen in manu sua, et venit ad eos. Et dixerunt ad eum: Sede, et lege haec in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, et dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes sermones istos. Et interrogaverunt eum dicentes: Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: et ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, et abscondere tu et Ieremias, et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium. Porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamae scribae: et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex Iudi ut sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Elisamae scribae, legit audiente rege et universis principibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: et posita erat arula plena prunis coram eo. Cumque legisset Iudi tres pagellas vel quattuor, scidit illud scalpello scribae, et proiecit in ignem qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt, neque sciderunt vestimenta sua rex et omnes servi eius qui audierunt universos sermones istos. Verumtamen Elnathan et Dalaias et Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: et non audivit eos. Et praecepit rex Ieremiel filio Amelech, et Saraiae filio Ezriel, et Selemiae filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam et Ieremiam prophetam. Abscondit autem eos Dominus.

CXXIX

Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen et sermones quos scripserat Baruch ex ore Ieremiae, dicens: Rursum tolle volumen aliud, et scribe in eo omnes sermones priores qui erant in primo volumine, quod combussit Ioachim rex Iuda. Et ad Ioachim regem Iuda dices: Haec dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo annuntians: Festinus veniet rex Babylonis, et vastabit terram hanc, et cessare faciet ex illa hominem et iumentum? Propterea haec dicit Dominus contra Ioachim regem Iuda: Non erit ex eo qui sedeat super solium David: et cadaver eius proicietur ad aestum per diem, et ad gelu per noctem. Et visitabo contra eum, et contra semen eius, et contra servos eius iniquitates suas: et adducam super eos et super habitatores Ierusalem et super viros Iuda omne malum quod locutus sum ad eos, et non audierunt. Ieremias autem tulit volumen aliud, et dedit illud Baruch filio Neriae scribae: qui scripsit in eo ex ore Ieremiae omnes sermones libri quem combusserat Ioachim rex Iuda igni: et insuper additi sunt sermones multo plures quam antea fuerant.

37 Et regnavit rex Sedecias filius Iosiae pro Iechonia filio Ioachim: quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Iuda. Et non obedivit ipse, et servi eius, et populus terrae verbis Domini quae locutus est in manu Ieremiae prophetae.

CXXX

Et misit rex Sedecias Iuchal filium Selemiae, et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem, ad Ieremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum. Ieremias autem libere ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegypto: et audientes Chaldaei qui obsidebant Ierusalem huiuscemodi nuntium, recesserunt ab Ierusalem.

CXXXI

Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam, dicens: Haec dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Aegyptum: et redient Chaldaei, et bellabunt contra civitatem hanc, et capient eam, et succendent eam igni. Haec dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras dicentes: Euntes abibunt et recedent a nobis Chaldaei: quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum Chaldaeorum qui pugnant adversum vos, et derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent, et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus Chaldaeorum ab Ierusalem propter exercitum Pharaonis, egressus est Ieremias de Ierusalem ut iret in terram Beniamin, et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam Beniamin, erat ibi custos portae per vices nomine Ierias filius Selemiae filii Ananiae, et apprehendit Ieremiam prophetam, dicens: Ad Chaldaeos profugis. Et respondit Ieremias: Falsum est: non fugio ad Chaldaeos. Et non audivit eum: sed comprehendit Ierias Ieremiam, et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes contra Ieremiam, caesum eum miserunt in carcerem qui erat in domo Ionathan scribae: ipse enim praepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est Ieremias in domum laci et in ergastulum: et sedit ibi Ieremias diebus multis.

CXXXII

Mittens autem Sedecias rex tulit eum: et interrogavit eum in domo sua abscondite, et dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Ieremias: Est. Et ait: In manus regis Babylonis traderis. Et dixit Ieremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, et servis tuis, et populo tuo, quia misisti me in domum carceris? Ubi sunt prophetae vestri qui prophetabant vobis, et dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos et super terram hanc? Nunc ergo audi obsecro domine mi rex: valeat deprecatio mea in conspectu tuo: et ne me remittas in domum Ionathan scribae, ne moriar ibi. Praecepit ergo rex Sedecias ut traderetur Ieremias in vestibulo carceris: et daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate: et mansit Ieremias in vestibulo carceris.

CXXXIII

38 Audivit autem Saphatias filius Mathan, et Gedelias filius Phassur, et Iuchal filius Selemiae, et Phassur filius Melchiae, sermones quos Ieremias loquebatur ad omnem populum, dicens: Haec dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac, morietur gladio, et fame, et peste: qui autem profugerit ad Chaldaeos, vivet, et erit anima eius sospes et vivens. Haec dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas haec in manu exercitus regis Babylonis, et capiet eam. Et dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste: de industria enim dissolvit manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac, et manus universi populi, loquens ad eos iuxta verba haec. Siquidem homo hic non quaerit pacem populo huic, sed malum. Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est: nec enim fas

est. regē uob q̄cq̄ negare. Tulerūt ergo ieremiā et proiecerūt
eū ī lacū melchie filij amelech q̄ erat ī uestibulo carceris.
et summiserūt ieremiā cū funib; ī lacū. ī q̄ n̄ erat aq̄ s; lutū.

CXXXIIII

Descendit itaq; ieremias ī cenū. Audiuit aūt abdeme
lech ethiops uir eunuchus q̄ erat ī domo regis. q̄ misissent
ieremiā ī lacū. Porro rex sedebat ī porta beniamī. Et egres
sus ē abdemelech de domo regis et locutus ē ad regē dicens. Do
mine mi rex. male fecerunt uiri isti. omnia queq; pe
trauerūt contra ieremiam p̄pham mittentes eū in lacū. ut
moriat̄ ibi fame. Non sunt. n. panes ultra ī ciuitate. Prece
pit itaq; rex abdemelech ethiopi dicens. Tolle tecū hinc. xxx.
uiros. et leua ieremiā p̄pham de lacu anteq̄ moriat̄. Assump
tis ergo abdemelech secū uiris. ingressus ē domū regis q̄ erat
sub cellario. et tulit inde ueteres pannos et antiq̄ q̄ cōputruerāt.
et summisit ea ad ieremiā ī lacū p funiculos. Dixitq; abdemelech
ethiops ad ieremiā. Pone ueteres pannos et hec scissa et putrida sub
cubitu manuū tuarū et sup̄ funes. Fecit ergo ieremias sic. Et
extraxerūt ieremiā funib;. et eduxerūt eū de lacu. Mansit

CXXXV

aūt ieremias ī uestibulo carceris. Et misit rex sedechias et
tulit ad se ieremiā p̄pham. ad hostiū tertiū q̄d erat ī domo do
mini. Et dixit rex ad ieremiā. Interrogo ego te sermonē. ne abs
condas a me aliquid. Dixit aūt ieremias ad sedechiā. Si annun
ciauero tibi. numq̄d nō interficies me. Et si consiliū tibi dedero. n̄ me au
dies. Iurauit ergo rex sedechias ieremie clā dicens. Viuit dn̄s
q̄ fecit nob aīam hanc. si occidero te et si tradidero te ī manu uirorū
istorū q̄ querūt aīam tuā. Et dixit ieremias ad sedechiā. Hec
dicit dn̄s exercituū deus isr̄l. Si profectus exieris ad principes regis
babilonis. uiuet aīa tua. et ciuitas hec n̄ succendet̄ igni. et saluus
eris tu et domus tua. Si aūt n̄ exieris ad principes regis babilo
nis. tradetur ciuitas hec ī manus chaldeorū. et succendent eā igni.
et tu n̄ effugies de manu eorū. Et dixit rex sedechias ad ieremiā.
Sollicitus sum propter iudeos q̄ transfugerūt ad chaldeos. ne forte
tradar ī manus eorū et illudant michi. Respondit aūt ie
remias. Nō te tradent. Audi queso uocē dn̄i quam ego loquor ad
te. et bn̄ tibi erit. et uiuet aīa tua. Quod si nolueris egredi. iste
ē sermo quē ostendit michi dn̄s. Ecce om̄s mulieres q̄ reman
serūt in domo regis iuda. educentur ad principes regis ba
bilonis. et ipe dicent. Seduxerūt te et preualuerūt aduersū
te uiri pacifici tui. demerserūt ī ceno et ī lubrico pedes tuos.
et recesserūt a te. Et om̄s uxores tue et filij tui educent̄ ad chal
deos et n̄ effugies manus eorū. s; ī manu regis babilonis capie
ris. et ciuitatē hanc comburet igni. Dixit ergo sedechias ad
ieremiā. Nullus sciat uba hec. et n̄ morieris. Si aūt audierint
principes q̄ locutus sū tecū. et uenerint ad te et dixerint tibi. Indica
nob quid locutus sis cū rege. ne celes nos et n̄ te interficiemus.
et q̄d locutus ē tecū rex. dices ad eos. Prostraui ego preces meas
corā rege. ne me reduci iuberet ī domū ionathan. et ibi
morerer. Venerūt ergo om̄s principes ad ieremiā. et interrogauerūt
eū. et locutus ē eis iuxta om̄ia uba q̄ preceperat ei rex. Et cessaue
rūt ab eo. Nichil. n. fuerat auditū. Mansit uo ieremias

CXXXVI

ī uestibulo carceris usq; ad diē q̄ capta est ierl'm. Et factū

39\. ē ut caperet̄ ierl'm. Anno ix. sedechie regis iuda. mense x. uenit
nabugodonosor rex babilonis. et om̄s exercitus eius ad ierl'm. et
obsidebāt eā. Undecimo aūt anno sedechie. mense iiij. v.
die mensis. aperta ē ciuitas. Et ingressi sūt om̄s principes regis babi
lonis. et sederunt ī porta media. Neregel. sereser. semegar.
nebusarsachim. rapsares. neregel. sereser. rebmag. et om̄s reli
q̄ principes regis babilonis. Cumq; uidisset eos sedechias rex iuda
et om̄s uiri bellatores fugerūt. Et egressi sūt nocte de ciuitate p uiā
orti regis. et p portā que erat inter duos muros. et egressi sūt
ad uiam deserti. Persecutus ē aūt eos exercitus chaldeorū. et cōprehen
derūt sedechiam ī campo solitudinis iericho[n]tine. et captū ad
duxerūt ad nabugodonosor regē babilonis in reblatha. q̄ ē
ī terra emath. et locutus ē ad eū iudicia. Et occidit rex babi
lonis filios sedechie ī reblata ī oculis eius. et om̄s nobiles iuda occi
dit rex babilonis. Oculos q̄q; sedechie eruit. et uinxit eū compe
dib;. ut adduceret in babilonē. Domū q̄q; regis et domum
uulgi succenderūt chaldei igni. et murū ierl'm subuerterunt.
Et reliquias p̄pli q̄ remanserāt ī ciuitate. et perfugas q̄ trans
fugerant ad eū. et superfluos uulgi q̄ remanserāt. transtulit
nabuzardā magister militie in babilonē. Et de plebe pauperū
q̄ nichil penitus habebant. dimisit nabuzardan magister
militū. ī terra iuda. et dedit eis uineas et cisternas ī die illa.

CXXXVII

Preceperat aūt nabugodonosor rex babilonis de ieremia propheta
nabuzardan. magistro militie dicens. Tolle illū et pone
sup̄ eū oculos tuos. nichilq; ei mali facias. s; ut uoluerit sic fa
cies ei. Miserūt ergo nabuzardan princeps militie. et nabu
sesban. et rapsares. et neregel. et sereser. et rebmag. et om̄s
optimates regis babilonis. miserūt et tulerūt ieremiā de ues
tibulo carceris. et tradiderūt eū godolie filio aicham filij sa
phan ut intraret domū et habitaret ī p̄plo. Ad ieremiā
aūt factus fuerat sermo dn̄i. cū clausus esset in uestibulo car
ceris. dicens. Vade et dic abdemelech ethiopi dicens. Hec dicit
dn̄s exercituū deus isr̄l. Ecce ego inducā sermones meos sup̄ ciuita
tē hanc in malū. et n̄ in bonū. et erunt in cōspectu tuo ī die
illa. et liberabo te in die illa ait dn̄s. Et nō traderis ī ma
nus uirorū quos tu formidas. s; eruens liberabo te. et gladio
n̄ cades. s; erit tibi aīa tua ī salutem. quia ī me habuisti fidu

40\. ciā ait dn̄s. Sermo q̄ factus ē ad ieremiā a dn̄o. postq̄m

CXXXVIII

dimissus ē a nabuzardan magistro militie de rama. q̄n
tulit eū uinctū cathenis de medio om̄n q̄ migrabant de
ierl'm et iuda. et ducebantur in babilonē. Tollens ergo prin
ceps militie ieremiā. dixit ad eū. Dn̄s deus tuus locutus ē
malū hoc sup̄ locū istū. et adduxit et fecit dn̄s sic locutus ē. quia
peccastis dn̄o. et n̄ audistis uocē eius. Et factus ē uob sermo
hic. Nunc ergo ecce solui te hodie de cathenis. q̄ sūt ī manib;
tuis. Si placet tibi ut uenias mecū in babilonem. ue
ni. et ponā oculos meos sup̄ te. Sin aūt displicet tibi uenire
mecū in babilonē. hic reside. Ecce om̄is terra in cōspectu
tuo ē. Quod elegeris. et quo placuerit tibi ut uadas. illuc perge.
Et mecū noli uenire. s; habita apud godoliā filium
aicham. filij saphan. quē preposuit rex babilonis ciuitatib;
iude. habita ergo cū eo in medio p̄pli. uel quocūq; placuerit
tibi ut uadas. uade. Dedit quoq; ei magister militie cibaria.
et munuscula. et dimisit eū. Venit aūt ieremias ad godo
liā filiū aicham in masphath. et habitauit cū eo ī me
dio p̄pli. q̄ relictus fuerat in terra. Cumq; audissent

CXXXIX

om̄s principes exercitus q̄ dispersi fuerant per regiones ipi et socij eorū
q̄ prefecisset rex babilonis godoliā filiū aicham. terre et q̄ cōmen
dasset ei uiros et mulieres et paruulos. et de pauperib; terre
qui n̄ fuerant translati in babilonē. uenerūt ad godoliam
in masphath. et ismahel filius nathanie. et iohannan et io
nathan. filij caree. et sareas filius tenoemeth. et filij ofi q̄
erant de nethophati. ipi et iezonias filius maachati ipi et
uiri eorū. Et iurauit eis godolias filius aicham filij saphan.
et comitib; eorū dicens. Nolite timere seruire chaldeis. habita
te in terra et seruite regi babilonis. et bn̄ erit uob. Ecce ego habi
to ī masphath ut respondeā precepto chaldeorū. q̄ mittuntur
ad nos. Vos aūt colligite uindemiā et messē et oleū. et condite
in uasis uestris. et manete ī urbib; uestris q̄s tenetis. Sed et

omīs iudei qui erāt ī moab. ⁊ ī filiis āmō. ⁊ ī idumea ⁊
ī uniūsis regionib;. audito q͛ dedisset rex babilonis reliq
as ī iudea. ⁊ q͛ ꝓposuisset sup̃ eos godoliā filiū aichā filii
saphan. reūsi sunt inquā omīs iudei de uniūsis locis ad
q̄ ꝓfugerāt. Et uenerūt ī t̃rā iuda ad godoliā ī masphat.
⁊ collegerūt uinū ⁊ messē multā nimis. Iohannam

CXL.

aūt filius caree ⁊ oēs principes exercit͛ q̄ dispsi fuerāt ī re
gionib; uenerūt ad godoliā ī masphath. ⁊ dixerūt ei. Scito
q̄ baalis rex filiorum āmō misit ismahel filiū natha
nie p̃cutere aīam tuā. Et nō credidit eis godolias filius
aichā. Johannan uero fili͛ caree dixit ad godoliā filiū ai
chā seorsū in masphat loquens. Ibo ⁊ p̃cutiā ismahel
filiū nathanie nullo sciēte. ne interficiat aīam tuam.
⁊ dissipentur oēs iudei q̄ congregati sūt ad te. ⁊ peribūt oēs reliq̄e
iude. Et ait godolias filius aichā ad iohānan filiū caree.

CXLI. 41.

Noli facere ūbū hoc. falsū eñ tu loq̄ris de ismahel. Et fac
tū ē ī mēse .vii. uenit ismahel. filius nathanie. filii eli
sama de semine regali. ⁊ optimates regis ⁊ decē uiri cū eo
ad godoliā filiū aichā in masphath. ⁊ comederūt ibi pa
nes simul in masphath. Surrexit aūt ismahel fili͛ natha
nie ⁊ x. uiri q̄ erāt c̄ eo. ⁊ p̃cusserūt godoliā filiū aichā
filii saphan gladio. ⁊ interfecerūt eū q̄ p̃fecerat rex babi
lonis t̃re. Omīs quoq; iudeos q̄ erāt c̄ godolia ī masphath.
⁊ chaldeos q̄ rep̃ti sūt ibi. ⁊ uiros bellatores p̃cussit isma
hel. Secūdo aūt die postq̄ p̃cusserat godoliā nullo adhuc sci
ente. uenerūt uiri de sichē ⁊ de silo ⁊ de samaria. octogī
ta uiri rasi barbā. ⁊ scissis uestib; ⁊ squalētes. Munera ⁊
thus habebāt ī manu. ut offerrēt ī domo dñi. Egres

CXLII.

sus ergo ismahel fili͛ nathanie ī occursū eoꝝ de masphath. ince
dens ⁊ plorans ibat. Cū aūt occurrisset eis. dixit ad eos. Venite
ad godoliā filiū aichā. Qui cū uenissent ad mediū ciuita
tis. interfecit eos ismahel fili͛ nathanie circa mediū lacū.
ipse ⁊ uiri qui erāt c̄ eo. Decē aūt uiri rep̃ti sūt int̃ eos. q̄ dix
erūt ad ismahel. Noli occidere nos. q̄ habem͛ thesauros
ī agro frumenti. ⁊ ordei ⁊ olei. ⁊ mellis. Et cessauit ⁊
nō interfecit eos cū fratrib; suis. Lac͛ aūt ī quē p̃iecerat isma
hel oīa cadauera uiroꝝ q̄s p̃cussit p̃pt̃ godoliā. ipse est
quē fecit rex asa p̃pt̃ baasa regē isrl̃. Ipm̃ impleuit is
mahel filius nathanie occisis. ⁊ captiuas duxit ismahel
oēs reliq̄as ppl̃i q̄ erāt ī masphath. filias regis ⁊ uni
ūsū ppl̃m qui remāserat ī masphath. q̄s commenda
uerat nabuzardan princeps milicie godolie filio aichā.

CXLIII.

Et cepit eos ismael filius nathanie. ⁊ abiit ut trāsiret
ad filios ammō. Audiuit aūt iohānan fili͛ caree ⁊
oēs principes bellatoꝝ q̄ erāt c̄ eo oē malū qd̄ fecerat is
mahel filius nathanie. ⁊ assūptis uniūsis uiris p̃
fecti sunt ut bellarent aduersū ismahel filiū nathanie.
Et inuenerūt eū ad aq̄s multas q̄ sūt in gabaō. Cūq; uidis
sent omīs ppl̃s q̄ erat cū ismahel. iohannā filiū caree.
⁊ uniūsos principes bellatorū qui erant cū eo. letati sunt.
Et reūsus est uniūsus ppl̃s quē ceperat ismahel ī masphat.
reūsusq; abiit ad iohannan filiū caree. Ismahel aūt
filius nathanie fugit cū octo uiris. a facie iohannan.
⁊ abiit ad filios āmō. Tulit ergo iohannan fili͛ caree ⁊
oēs principes bellatoꝝ qui erāt cū eo uniūsas reliq̄as uul
gi. q̄s reduxerāt ab ismahel filio nathanie de masphat.
postq̄ p̃cussit godoliā filiū aichā. fortes uiros ad p̃liū ⁊
mulieres ⁊ pueros. ⁊ eunuchos. quos reduxerat ad gabaō.
⁊ abierūt ⁊ sederūt p̃egrinantes in chamaam q̄ est iuxta
bethleem. ut p̃gerent ⁊ introirēt egiptū a facie chaldeoꝝ.

Timebant eñ eos q̄ p̃cusserat ismahel fili͛ nathanie go
doliā filiū aichā. quē p̃posuerat rex babilonis in t̃ra iuda.

42. CXLIIII.

Et accesserūt oēs principes bellatoꝝ. ⁊ iohannan filius caree.
⁊ iezonias filius osie. ⁊ reliquum uulg͛. a paruo usq; ad
magnū. dixerūtq; ad ieremiā p̃pham. Cadat oratio n̄ra
in conspectu tuo. ⁊ ora p nobis ad dñm dm̄ tuū p̃ uni
ūsis reliquiis istis. q̄ derelicti sum͛ pauci de plurib; sic͛ ocli
tui nos intuent͛. Et annūciet nob dñs ds tu͛ uiā p q̄
p̃gamus. ⁊ ūbū qd̄ faciamus. Dixit aūt ad eos ieremias
p̃pha. Audiui. ecce ego oro ad dñm dm̄ ur̃m. scdm̄ ūba
uestra. Oē ūbū qd̄ cūq; respōderit m̄ indicabo uob. nec
celabo uob quicq̄. Et illi dixerūt ad ieremiā. Sit dñs int̃
nos testis ūitatis ⁊ fidei. si non iuxta oē uerbū in quo
miserit te dominus ds tu͛ ad nos sic faciem͛ siu͛ bonū est
siue malū. Voci dñi di nr̄i ad quē mittim͛ te obediem͛.
ut bn̄ sit nob cū audierim͛ uocē dñi di nr̄i.

CXLV.

Cum aūt cōpleti essent .x. dies. fcm̄ ē ūbū dñi ad ieremiā. Uo
cauitq; iohannan filiū caree. ⁊ oēs principes bellatoꝝ qui
erant cū eo. ⁊ uniūsū ppl̃m. a minimo usq; ad maxi
mū. ⁊ dixit ad eos. Hec dic̃ dñs ds isrl̃ ad q̄ misistis me
ut p̃sternerē p̃ces uras in cōspectu ei͛. Si q̄escētes manseri
tis in t̃ra hac. edificabo uos ⁊ nō destruā. plātabo. ⁊ nō euellā.
Iā eñ placatus sū sup̃ malo qd̄ feci uobis. Nolite timere
a facie regis babilonis. quē uos pauidi formidatis. Nolite
metuere eū dic̃ dñs q̄ uobiscū sū ut saluos faciā uos. ⁊
eruā de manu ei͛. Et dabo uob misericordiā ⁊ miserebor ur̃i.
⁊ habitare uos faciā in t̃ra ur̃a. Si aūt dixeritis uos nō habi
tabimus in t̃ra ista. nec audiem͛ uocē dñi dei nr̄i dicētes.
nequaq̄ sz ad t̃rā egipti p̃gemus. ubi nō uidebimus bellū.
⁊ clangorē tube nō audiemus. ⁊ famē nō sustinebim͛ ⁊ ibi
habitabim͛. p̃pt̃ hoc nūc audite ūbū dñi reliq̄e iuda. Hec
dic̃ dñs exercituum ds isrl̃. Si posueritis faciē urām ut in
grediamini egiptū. ⁊ intraueritis ut ibi habitetis. gladi͛
quē uos formidatis ibi cōp̃hendet uos in t̃ra egipti. ⁊ fa
mes p qua estis solliciti adherebit uob in t̃ra egipti. ⁊ ibi
moriemini. Oēsq; uiri q̄ posuerint faciē suā ut ingredi
antur ī egiptū ⁊ habitent ibi. morient͛ in gladio. ⁊ fame
⁊ peste. Nullus de eis remanebit. nec effugiet a facie mali
qd̄ ego afferā sup̃ eos. Q2 h dic̃ dñs exercituum ds isrl̃. Sic͛
conflatus ē furor m͛ ⁊ indignatō mea sup̃ habitatores
ierlm. sic cōflabit͛ indignatō mea sup̃ uos. cū ingressi
fueritis egiptū. Et eritis in iusiurandū. ⁊ ī stuporem. ⁊ ī
maledictū. ⁊ ī opprobriū. ⁊ nequaq̄ ultra uidebitis locū
istū. Verbum dñi sup̃ uos reliq̄e iuda. Nolite intrare

CXLVI.

egiptū. Sciētes scietis. quia obtestat͛ sū uos hodie quia
decepistis aīas uras. Uos eñ misistis me ad dñm dm̄
ur̃m dicētes. Ora p nob ad dñm dm̄ nr̄m. ⁊ iuxta oīa
q̄cūq; dixerit t͛ dñs ds nr̄. sic ānūcia nob ⁊ faciem͛. Et
ānūciaui uob hodie. ⁊ nō audistis uocē dñi di ur̄i. sup̃
uniūsis p quib; misit me ad uos. Nc̄ g͛ sciētes scietis.
q̄ ī gladio ⁊ fame ⁊ peste morienimi in loco ad quē
43. uoluistis intrare ut habitaretis ibi. Factū ē aūt cū com

CXLVII.

plesset ieremias loq̄ns ad ppl̃m uniūsos s̃mones dñi
dei eoꝝ. p quib; miserat eū dñs ds eorū ad illos oīa ūba h̃.
dixit azarias filius osie ⁊ iohannan fili͛ caree. ⁊ oēs uiri
sup̃bi dicētes ad ieremiā. Mendaciū tu loq̄ris. Nō mi
sit te dñs ds nr̄ dicēs. ne īgrediamini egiptū ut habi
tetis illic. sz baruch filius nerie īcitat te ad ūsus nos. ut
tradat nos ī man͛ chaldeoꝝ. ut interficiat nos. ⁊ trāsduci
faciat in babilonē. Et nō audiuit iohānā filius caree

et omnes principes bellatorum et universus populus voce domini ut manerent in terra iuda. Sed tollens Iohannan filius Caree et universi principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi ut habitarent in terra iuda: viros et mulieres et parvulos et filias regis et omnem animam quam reliquerat Nabuzardan princeps militie cum Godolia filio Aicham filii Saphan et Ieremiam prophetam et Baruch filium Nerie et ingressi sunt terram Egypti quia non obedierunt voci domini et venerunt usque ad Taphnis.

CXLVIII

Et factus est sermo domini ad Ieremiam in Taphnis dicens. Sume in manu tua grandes lapides et abscondes eos in crypta que est sub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis cernentibus viris iudeis et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego mittam et assumam Nabugodonosor regem Babylonis servum meum et ponam thronum eius super lapides istos quos abscondi et statuet solium suum super eos. Veniensque percutiet terram Egypti quos in mortem in mortem et quos in captivitatem in captivitatem et quos in gladio in gladium. Et succendet ignem in delubris deorum Egypti et comburet ea et captivos ducet illos. Et amicietur terra Egypti sicut amicitur pastor pallio suo et egredietur inde in pace. Et conteret statuas domus solis que sunt in terra Egypti et delubra deorum Egypti comburet igni.

CXLIX

44. Verbum quod factum est ad Ieremiam ad omnes iudeos qui habitabant in terra Egypti habitantes in Magdolo et in Taphnis et in Memphis et in terra Phatures dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Vos vidistis omne malum istud quod adduxi super Ierusalem et super omnes urbes iuda. Et ecce deserte sunt hodie et non est in eis habitator propter maliciam quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent et irent et sacrificarent et colerent deos alienos quos nesciebant et ipsi et vos et patres vestri. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens. Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam ut converterentur a malis suis et non sacrificarent diis alienis. Et conflata est indignatio mea et furor meus et succensa est in civitatibus iuda et in plateis Ierusalem. Et verse sunt in solitudinem et vastitatem secundum diem hanc. Et nunc hec dicit dominus exercituum deus israel. Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras ut intereat ex vobis vir et mulier parvulus et lactans de medio iude nec relinquatur vobis quicquam residuum provocantes me in operibus manuum vestrarum sacrificando diis alienis in terra Egypti in quam ingressi estis ut habitetis ibi et dispereatis et sitis in maledictionem et in opprobrium cunctis gentibus terre. Numquid obliti estis mala patrum vestrorum et mala regum iuda et mala uxorum eorum et mala vestra et mala uxorum vestrarum que fecerunt in terra iuda et in regionibus Ierusalem. Non sunt mundati usque ad diem hanc et non timuerunt et non ambulaverunt in lege domini et in preceptis meis que dedi coram vobis et coram patribus vestris. Ideo hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum et disperdam omnem iudam. Et assumam reliquias iude qui posuerunt facies suas ut ingrederentur terram Egypti et habitarent ibi et consumentur omnes in terra Egypti et cadent in gladio et in fame et consumentur a minimo usque ad maximum in gladio et in fame morientur et erunt in iusiurandum et in miraculum et in maledictionem et in opprobrium. Et visitabo super habitatores terre Egypti sicut visitavi super Ierusalem in gladio et in fame et in peste. Et non erit qui effugiat et sit residuus de reliquiis iudeorum qui vadunt ut peregrinentur in terra Egypti et revertantur in terram iuda ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et habitent ibi. Non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autem Ieremie omnes viri scientes quod sacrificarent uxores eorum diis alienis et universe mulieres quarum stabat multitudo grandis et omnis populus habitantium in terra Egypti in Phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine domini non audiemus ex te. Sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina sicut fecimus nos et patres nostri reges nostri et principes nostri in urbibus iuda et in plateis Ierusalem. Et saturati sumus panibus et bene nobis erat malumque non vidimus. Ex eo autem tempore quo cessavimus sacrificare regine celi et libare ei libamina indigemus omnibus et gladio et fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi et libamus ei libamina numquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam et ad libandum ei libamina. Et dixit Ieremias ad omnem populum adversum viros et adversum mulieres et adversum universam plebem qui responderant ei verbum dicens. Numquid non sacrificium quod sacrificastis in civitatibus iuda et in plateis Ierusalem vos et patres vestri reges vestri et principes vestri et populus terre horum recordatus est dominus et ascendit super cor eius. Et non poterat ultra dominus portare propter maliciam studiorum vestrorum et propter abominationes quas fecistis. Et facta est terra vestra in desolationem et in stuporem et in maledictum eo quod non sit habitator sicut est dies hec. Propterea quod sacrificaveritis ydolis et peccaveritis domino et non audieritis vocem domini et in lege et in preceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis idcirco evenerunt vobis mala hec sicut est dies hec.

CLI

Dixit autem Ieremias ad omnem populum et ad universas mulieres. Audite verbum domini omnis iuda qui estis in terra Egypti. Hec inquit dominus exercituum deus israel dicens. Vos et uxores vestre locuti estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes. Faciamus vota nostra que vovimus ut sacrificemus regine celi et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opere perpetrastis ea. Ideo audite verbum domini omnis iuda qui habitatis in terra Egypti. Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait dominus quia nequaquam ultra nomen meum vocabitur ex ore omnis viri iudei dicentis. Vivit dominus deus in omni terra Egypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum et consumentur omnes viri iuda qui sunt in terra Egypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra Egypti in terram iuda viri pauci. Et scient omnes reliquie iuda ingredientium terram Egypti ut habitent ibi cuius sermo compleatur meus an illorum. Et hoc vobis signum ait dominus quod visitem ego super vos in loco isto ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum. Hec dicit dominus. Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Egypti in manu inimicorum eius et in manu querentium animam illius sicut tradidi Sedechiam regem iuda in manu Nabugodonosor regis Babylonis inimici sui et querentis animam eius.

CLII

45. Verbum quod locutus est Ieremias propheta ad Baruch filium Nerie cum scripsisset verba hec in libro de ore Ieremie anno quarto Ioachim filii Iosie regis iuda dicens. Hec dicit dominus deus israel ad te Baruch. Dixisti. Ve misero michi quia addidit dominus dolorem dolori meo. Laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Hec dices ad eum. Sic dicit dominus. Ecce quos edificavi ego destruo et quos plantavi ego evello et universam terram hanc. Et tu queris tibi grandia? Noli querere quia ecce ego adducam malum super omnem carnem ait dominus et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quecumque perrexeris.

CLIII

46. Quod factum est verbum domini ad Ieremiam prophetam contra gentes ad Egyptum adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Egypti qui erat iuxta flumen Eufraten in Charcamis quem percussit Nabugodonosor rex Babylonis in quarto anno Ioachim filii Iosie regis iuda. Preparate scutum et clipeum

et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite equites. State in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes, fortes eorum cesos. Et fugerunt concite, nec respexerunt. Terror undique, ait dominus. Non fugiat velox, nec salvari se putet fortis. Ad aquilonem iuxta flumen Eufraten victi sunt et corruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit, et veluti fluviorum intumescunt gurgites eius? Egyptus fluminis instar ascendet, et velud flumina movebuntur fluctus eius. Et dicet: Ascendens operiam terram, perdam civitates et habitatores eius. Ascendite equos, et exultate in curribus, et procedant fortes, Ethiopia et Libies tenentes scutum, et Lidii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituum dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis. Devorabit gladius et saturabitur, et inebriabitur sanguine eorum. Victima enim domini exercituum in terra aquilonis iuxta flumen Eufraten. Ascende in Galaad, et tolle resinam, virgo filia Egypti. Frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam, et ululatus tuus replevit terram, quia fortis impegit in fortem, ambo pariter conciderunt.

CLIIII

Verbum quod locutus est dominus ad Ieremiam prophetam, super eo quod venturus esset Nabugodonosor rex Babilonis, et percussurus terram Egypti. Annuntiate Egypto, et auditum facite in Magdalo, et resonet in Memphis et in Taphnis; dicite: Sta et prepara te, quia devorabit gladius ea que per circuitum tuum sunt. Quare computruit fortis tuus? Non stetit, quoniam dominus subvertit eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum. Et dicent: Surge et revertamur ad populum nostrum et ad terram nativitatis nostre, a facie gladii columbe. Vocate nomen Pharao regis Egypti: tumultum adduxit tempus. Vivo ego, inquit rex, dominus exercituum nomen eius, quoniam sicut Tabor in montibus et sicut Carmelus in mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia Egypti, quia Memphis in solitudinem erit, et deseretur inhabitabilis. Vitula elegans atque formosa Egyptus; stimulator ab aquilone veniet ei. Mercenarii quoque eius, qui versabantur in medio eius, quasi vituli saginati versi sunt et fugerunt simul, nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum. Vox eius quasi eris sonabit, quoniam cum exercitu properabunt, et cum securibus venient ei. Quasi ligna cedentes succiderunt saltum eius, ait dominus, qui supputari non potest. Multiplicati sunt super locustas, et non est eis numerus. Confusa est filia Egypti, et tradita in manu populi aquilonis. Dixit dominus exercituum deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandrie, et super Pharaonem, et super Egyptum, et super deos eius, et super reges eius, et super Pharaonem, et super eos qui confidunt in eo. Et dabo eos in manu querentium animas eorum, et in manu Nabugodonosor regis Babilonis, et in manu servorum eius. Et post hec habitabitur sicut diebus pristinis, ait dominus. Et tu ne timeas serve meus Iacob, et ne paveas Israel, quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis tue. Et revertetur Iacob et requiescet et prosperabitur, et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere serve meus Iacob, ait dominus, quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CLV 47.

Quod factum est verbum domini contra Palestinos ad Ieremiam prophetam, antequam percuteret Pharao Gazam. Hec dicit dominus: Ecce aque ascendunt ab aquilone, et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem eius, urbem et habitatores eius. Clamabunt homines et ululabunt omnes habitatores terre, a strepitu pompe armorum et bellatorum eius, a commotione quadrigarum eius et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, pro adventu diei in quo vastabuntur omnes Philistiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim dominus Palestinos, reliquias insule Capadocie. Venit calvitium super Gazam, conticuit Ascalon et reliquie vallis earum. Usquequo concideris? O mucro domini, usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare et sile. Quomodo quiescet, cum dominus preceperit ei adversum Ascalonem et adversus maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

CLVI 48.

Hec dicit dominus exercituum deus Israel: Ve super Nabo, quoniam vastata est et confusa. Capta est Cariathaim, confusa est fortis et tremuit. Non est ultra exultatio in Moab. Contra Esebon cogitaverunt malum. Venite et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gladius. Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio magna. Contrita est Moab; annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myrice in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris, et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet predo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur, et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur, et civitates eius deserte erunt et inhabitabiles.

CLVII

Maledictus qui facit opus domini fraudulenter, et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in fecibus suis. Nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit. Idcirco permansit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt, dicit dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius exaurient, et lagenas eorum collident. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus et viri robusti ad preliandum? Vastata est Moab, et civitates illius succiderunt, et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem, ait rex, dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus Moab ut veniat, et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu eius, et universi qui scitis nomen eius dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende de gloria, et sede in siti, habitatio filie Dibon, quoniam vastator Moab ascendet ad te, et dissipabit munitiones tuas. In via sta et prospice, habitatio Aroer. Interroga fugientem, et ei qui evasit dic: Quid accidit? Confusus est Moab, quoniam victus est. Ululate et clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vastata est Moab. Et iudicium venit ad terram campestrem, super Helon, et super Iesa, et super Mephath, et super Dibon, et super Nabo, et super domum Deblathaim, et super Cariathaim, et super Bethgamul, et super Bethmaon, et super Carioth, et super Bosra, et super omnes civitates terre Moab, que longe et que prope sunt. Abscisum est cornu Moab, et brachium eius contritum est, ait dominus. Inebriate eum, quoniam contra dominum erectus est, et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum et ipse. Fuit enim tibi Israel in derisum, quasi inter fures repperisses eum. Propter verba ergo tua que adversus illum locutus es, captivus duceris. Relinquite civitates et habitate in petra, habitatores Moab, et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam Moab: superbus est valde. Sublimitatem eius et superbiam et arrogantiam et altitudinem cordis illius ego scio, ait dominus, iactantiam eius, et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere.

CLVIII

Ideo super Moab eiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis

lamentantes. De planctu iazer plorabo t̄ uinea sabā ma. Propagines tue transierūt mare usq; ad mare iazer peruenerūt. Sup messē tuā & uindemiā tuā pdo irruit. Ablata ē leticia & exultatio de carmelo & de t̄ra moab: & uinū de torcularib; sustuli. Nequaq̄ calcator uue solitū celeuma cātabit. De clamore esebō usq; eleale & iesa dederūt uocē suā a segor usq; ad oronaī uitulā cōsternantē. Aq̄ q̄q; nemrī pessime erūt. Et auferā de moab ait dn̄s offerentē in excelsis: & sacrificantē diis alienis. Propt̄ea cor meū ad moab q̄si tibia resonabit: & cor meū ad uiros muri fictilis dabit sonitū tibiarū. Q̄z plus fecit q̄ potuit: iccirco perierūt. Om̄e .n. caput caluitiū: & om̄is barba rasa erit. In cunctis manib; colligatio: & sup om̄e dorsū cilitiū. Sup om̄ia tecta moab & ī plateis ei' om̄is planct': quia contriui moab sic uas inutile ait dn̄s. Q̄o m̄ uicta ē & ululauerūt. Q̄o m̄ deiecit ceruicē moab: & cōfus' ē. Eritq; moab ī derisū: & ī exemplū oīb; ī circuitu suo. Hec dic dn̄s. Ecce q̄si aquila euolabit: & extendet alas suas ad moab. Capta ē carioth: & munitiones cōprehēse st̄. Et erit cor fortiū moab ī die illa sic͡ cor mulieris parturientis. Et cessabit moab ēē pp̄ls: qm̄ contra dn̄m gl̄iatus ē. Pauor & fouea: & laqueus sup te: o habitator moab ait dn̄s. Q̄ fugit a facie pauoris cadet in foueā: & qui conscendit de fouea capietur laqō. Adducā .n. sup moab annū uisitatōis eor ait dn̄s. In umbra esebō steterūt de laqō fugientes: quia ignis egressus ē de esebō & flāma de medio seō: & deuorabit ptē moab & u̇ticē filior tumult'. Ve t' moab. Periisti pp̄le chamos. q̄z cōprehensi st̄ filii tui & filie tue in captiuitatē. Et cōuertā captiuitatē moab ī nouissimis dieb; ait dn̄s.

49. Ad filios āmō. Hec dic dn̄s. Nūq̄d filii nō sunt isrl' aut heres nō ē ei: Cur ḡ hereditate possedit melchō gad & pp̄ls eius in urbib; ei' habitauit: Ideo ecce dies ueniūt dic dn̄s: & auditū faciā sup rabbath filior āmō fremitū p̄lii: & erit ī tumulū dissipata. filieq; ei' igni succēdent': & possidebit isrl' possessores suos dic dn̄s. Vlula esebō. qm̄ uastata ē hai. Clamate filie rabath. accingite uos ciliciis. Plangite & circuite p sepes: qm̄ melchō ī trāsmigrationē ducet'. sacerdotes ei' & principes ei' simul. Q̄d gl̄iaris in uallib;: Defluxit uallis tua filia delicata. q̄ cōfidebas ī thesauris tuis & dicebas. Q̄s ueniet ad me: Ecce ego īducā sup te terrorē ait dn̄s d̄s exercituum ab oīb; q̄ st̄ ī circuitu tuo: & dispgemini singli a conspectu uro. nec erit qui congreget fugientes. Et p' hec reuerti faciā captiuos filior ammō ait dn̄s. Ad idumeā. H dic dn̄s d̄s exercituū. Nūq̄d n̄ ē ult' sapiētia ī theman: Piit cōsiliū a filiis. inutilis facta est sapiētia eor. Fugite t̄ga uertite descēdite ī uoragine habitatores de dan: qm̄ p'ditionē esau adduxi sup eū. temp' uisitatōis ei'. Si uindemiatores uenissent sup te: n̄ reliquissent racemū. Si fures ī nocte. rapuissent qd' sufficeret s. Ego uo discoopui esau. reuelaui absc̄ōdita ei': & celari nō poterit. Vastatū ē semē ei' & fr̄es ei' & uicini ei' & n̄ erit. Relinque pupillos tuos ego eos faciā uiuere: & uidue tue ī me sperabunt. Q̄z h dicit dn̄s. Ecce q̄b; n̄ erat iudiciū ut biberent calicē bibētes bibent: & tu quasi īnocēs relinqris. Nō eris innocēs: s; bibens bibes. Q̄z p me iuraui dic dn̄s. qd' ī solitudinē & ī opprobriū & ī desertū & ī maledictionē erit bosra. & oēs ciuitates ei' erūt ī solitudines sempiternas. Auditū audiui a dn̄o: & legat' ad gentes missus ē. Congregamini & uenite contra eā: & consurgamus in prelium. Ecce .n. paruulū dedi te ī gentib;. contemptibilē int' hoīes. Arrogātia tua decepit te & supbia cordis tui. q̄ habitas ī cauernis petre & app̄hendere niteris altitudinē collis. Cū exaltaueris quasi aq̄la nidū tuū. inde detrahā te dic dn̄s: & erit idumea deserta. Om̄is q̄ t̄nsibit p eā stupebit: & sibilabit sup om̄is plagas ei'. Et sicut subu'sa ē sodoma & gomorra & uicine urbes ei' ait dn̄s. n̄ habitabit ibi uir: & n̄ incolet eā fili' hoīs. Ecce q̄si leo ascendet de sup'bia iordanis ad pulcritudinē robustā: q̄z subito eū currere faciā ad illam. Et q̄s erit elect' quē p'ponā ei: Q̄s .n. simil' mei. & q̄s sustinebit me: Et quis ē iste pastor qui resistat uultui meo: Propterea audite cōsiliū dn̄i qd' init de edom: & cogitatōes eius q̄s cogitauit de habitatorib; theman. Si nō deiecerint eos paruuli gregis. n̄ dissipauerint c̄ eis habitaculm eor. A uoce ruine eor cōmota est t̄ra: clamor ī mari rubro auditus ē uocis ei'. Ecce q̄si aq̄la ascendet & auolabit: & expandet alas suas sup bosrā. Et erit cor fortiū idumee ī die illa q̄si cor mulieris parturientis. Ad damascū. Cōfusa ē emath & arphath: q̄z auditū pessimū audierūt. Turbati st̄ ī mari p' sollicitudinē: q̄escere n̄ potuerūt. Dissoluta ē damasc'. u̇sa ī fugā. Tremor app̄hēdit eā. angustia & dolores tenuerūt eā quasi parturientē. Q̄o modo dereliq̄rūt ciuitatē laudabilē urbē leticie: Ideo cadent iuuenes ei' in plateis ei': & oēs uiri p̄lii conticescent in die illa dic dn̄s exercituū. Et succendā ignē in muro damasci. & deuorabit menia benadab. H dic dn̄s. surgite & ascendite ad cedar: & uastate filios orientis. Tabernacula eor & greges eor capient. pelles eor & oīa uasa eor: & camelos eor tollent s': & uocabūt sup eos formidinē in circuitu. Fugite. abite uehement'. ī uoraginib; sedete q̄ habitatis asor ait dn̄s. Init .n. contra uos nabugodonosor rex babilōis cōsiliū: & cogitauit adu'sū uos cogitatōes. Cōsurgite & ascendite ad gentē quietā & habitantē cōfident' ait dn̄s. Nō hostia n̄ uectes eis. soli habitāt. Et erūt cameli eor ī direptionē. & multitudo iumentor ī p'dā. Et dispgā eos ī oēm uentū q̄ st̄ attonsi ī comā: ex oī cōfinio eor adducā interitū sup eos ait dn̄s d̄s. Et erit asor ī habitaculm draconū: deserta usq; ī et'nū. Nō manebit ibi uir. nec īcolet eā filius hoīs. Qd' fc̄m ē u'bū dn̄i ad ieremiā p'phā adu'sū elā: in principio regni sedechie regis iuda dicēs. H dic dn̄s exercituū. Ecce ego cōfringā arcū elā. sūmā fortitudinē eor. Et īducā sup elā .iiii. uentos a .iiii. plagis celi: & uentilabo eos ī oēs uentos istos. & n̄ erit gens ad q̄ nō p'ueniāt p'fugi elā. Et pauē faciā elā corā inimicis suis: & ī cōspectu querentiū aīā eor. Et adducā sup eos malū irā furoris mei dic dn̄s. Et emittā p' eos gladiū. donec consumā eos. Et ponā soliū meū ī elā: & p'dam inde reges & principes ait dn̄s. In nouissimis aūt dieb; reuerti faciā captiuos elā: dic dn̄s.

50. Verbū qd' locut' ē dn̄s de babilōe & de t̄ra chaldeor. ī manu ieremie p'phe. Annūtiate ī gentib; & auditū facite. Leuate signū. p'dicate: & nolite celare. Dicite. Capta ē babilō cōfusa ē bel. uict' ē merodach. Cōfusa st̄ sculptilia ei'. sup'ata st̄ idola eor. Qm̄ ascendet contra eā gens ab aquilōe q̄ ponet t̄rā ei' in solitudinē: & n̄ erit qui habitet in ea ab hoīe usq; ad pec': & moti st̄ & abierūt. In dieb; ill' & ī tempe illo ait dn̄s uenient filii isrl'. ipi & filii iuda simul ambulātes & flentes p'perabūt. & dn̄m d̄m suū q̄rent. In syō interrogabūt uiā. huc facies eor. uenient. Et apponent' ad dn̄m federe sempit'no qd' nulla obliuiōe delebit'. Grex p'dit' fc̄s ē pp̄ls m̄s. pastores eorū seduxerūt eos. Fecerūtq; uagari in montib;. De

in monte in collem transierunt. obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos: et hostes eorum dixerunt. Non peccavimus. pro eo quod peccaverunt domino decori iustitie: et expectationi patrum eorum domino. Recedite de medio babylonis: et de terra chaldeorum egredimini: et estote quasi edi ante greges.

CLXV

Quoniam ecce ego suscitabo et adducam in babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis. et preparabuntur adversus eam: et inde capietur. Sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit chaldea in predam. Omnes vastantes eam replebuntur ait dominus. Quoniam exultatis et magna loquimini. diripientes hereditatem meam. Quoniam effusi estis sicut vituli super herbam. et mugistis sicut tauri. Confusa est mater vestra nimis: et adequata pulveri que genuit vos. Ecce novissima erit in gentibus deserta et invia: et arens ab ira domini. Non habitabitur. sed redigetur tota in solitudinem. Omnis qui transierit per babylonem stupebit. et sibilabit super universis plagis eius. Preparamini contra babylonem per circuitum. omnes qui tenditis arcum. debellate eam. non parcatis iaculis. quia domino peccavit. Clamate adversus eam ubique. Dedit manum. ceciderunt fundamenta eius. destructi sunt muri eius. Quoniam ultio domini est. ultionem accipite de ea. Sicut fecit facite ei. Disperdite satorem de babylone. et tenentem falcem in tempore messis. a facie gladii columbe unusquisque ad populum suum convertetur. et singuli ad terram suam fugient.

CLXVI

Grex dispersus Israel. leones eiecerunt eum. Primus comedit eum rex assur. iste novissimus exossavit eum nabugodonosor rex babylonis. Propterea hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego visitabo regem babylonis et terram eius. sicut visitavi regem assur. Et reducam israel ad habitaculum suum. Et pascetur carmelum et basan: et in monte effraim et galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo ait dominus. queretur iniquitas israel: et non erit. et peccatum iuda. et non invenietur. quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende: et super habitatores eius visita. Dissipa et interfice que post eos sunt ait dominus. et fac iuxta omnia que precepi tibi.

CLXVII

Vox belli in terra: et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus est malleus universe terre. Quomodo versa est babylon in desertum in gentibus. Illaqueavi te et capta es babylon: et nesciebas. Inventa es et apprehensa. quoniam dominum provocasti. Aperuit dominus thesaurum suum: et protulit vasa ire sue. quoniam opus est domino deo exercituum in terra chaldeorum. Venite ad eam ab extremis finibus. aperite ut exeant qui conculcent eam. Tollite de via lapides et redigite in acervos. et interficite eam. nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius. descendant in occisionem. Ve eis. quia venit dies eorum. tempus visitationis eorum. Vox fugientium et eorum qui evaserunt de terra babylonis. ut annuntient in syon ultionem domini dei nostri. ultionem templi eius. Annuntiate in babylonem plurimis. omnibus qui tendunt arcum. Consistite adversus eam per gyrum. et nullus evadat. Reddite ei secundum opus suum. iuxta omnia que fecit facite illi. quia contra dominum erecta est adversus sanctum israel. Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius. et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa ait dominus. Ecce ego ad te superbe dicit dominus deus exercituum. quia venit dies tuus. tempus visitationis tue. Et cadet superbus et corruet: et non erit qui suscitet eum. et succendam ignem in urbibus eius: et devorabit omnia in circuitu eius.

CLXVIII

Hec dicit dominus exercituum. Calumpniam sustinent filii israel et filii iuda simul. Omnes qui ceperunt eos tenent. nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis. dominus exercituum nomen eius. Iudicio defendet causam eorum. ut exterreat terram: et commoveat habitatores babylonis. Gladius ad chaldeos ait dominus. et ad habitatores babylonis. et ad principes et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius. qui stulti erunt. gladius ad fortes eius qui timebunt. Gladius ad equos eius et ad currus eius. et ad omne vulgus quod est in medio eius. et erunt quasi mulieres. Gladius ad thesauros eius qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit et arescent. quia terra sculptilium est. et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis. et habitabunt in ea struthiones. Et non inhabitabitur ultra usque ad sempiternum. nec extruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit dominus sodomam et gomorram et vicinas eius ait dominus. non habitabit ibi vir: et non incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone: et gens magna et reges multi consurgent a finibus terre. Arcum et scutum apprehendent. crudeles sunt et immisericordes. Vox eorum quasi mare sonabit: et super equos ascendent sicut vir paratus ad prelium contra te filia babylonis. Audivit rex babylonis famam eorum: et dissolute sunt manus eius. Angustia apprehendit eum. dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam. quia subito currere eum faciam ad illam. Et quis erit electus quem preponam ei. Quis enim similis mei. et quis sustinebit me. Et quis est iste pastor qui resistat vultui meo. Propterea audite consilium domini quod mente concepit adversum babylonem. et cogitationes eius quas cogitavit super terram chaldeorum. Nisi detraxerint eos parvuli gregum. nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. A voce captivitatis babylonis commota est terra. et clamor inter gentes auditus est.

51 CLXIX

Hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super babylonem et super habitatores eius qui cor suum levaverunt contra me. quasi ventum pestilentem. Et mittam in babylonem ventilatores et ventilabunt eam. et demolientur terram eius. quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum. et non ascendat loricatus. Nolite parcere iuvenibus eius. interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra chaldeorum. et vulnerati in regionibus eius. Quoniam non fuit viduatus israel et iuda a deo suo domino exercituum. Terra autem eorum repleta est delicto a sancto israel. Fugite de medio babylonis. et salvet unusquisque animam suam. Nolite tacere super iniquitatem eius. quoniam tempus ultionis est a domino. vicissitudinem ipse retribuet ei.

CLXX

Calix aureus babylon in manu domini. inebrians omnem terram. De vino eius biberunt gentes. et ideo commote sunt. Subito cecidit babylon et contrita est. Ululate super eam. tollite resinam ad dolorem eius. si forte sanetur. Curavimus babylonem et non est sanata. Derelinquamus eam. et eamus unusquisque in terram suam. quoniam pervenit usque ad celos iudicium eius. et elevatum est usque ad nubes. Protulit dominus iustitias nostras. Venite et narremus in syon opus domini dei nostri. Acuite sagittas. implete pharetras. Suscitavit dominus spiritum regum medorum. et contra babylonem mens eius est ut perdat eam. quoniam ultio domini est. ultio templi sui. Super muros babylonis levate signum. augete custodiam. Levate custodes. preparate insidias. quia cogitavit dominus et fecit quecumque locutus est contra habitatores babylonis. Que habitas super aquas multas locuples in thesauris. venit finis tuus pedalis precisionis tue. Iuravit dominus exercituum per animam suam. quoniam replebo te hominibus quasi bruchis. et super te celeuma cantabitur.

CLXXI

Qui fecit terram in fortitudine sua. preparavit orbem in sapientia sua. et prudentia sua extendit celos. Dante eo vocem multiplicantur aque in celo. Qui levat nubes ab extremo terre. fulgura in pluviam fecit. et produxit ventum de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia. confusus est omnis conflator in sculptili. quia mendax conflatio eorum. nec est spiritus in eis. Vana sunt opera et risu digna. in tempore visitationis sue peribunt. Non sicut hec pars iacob. quia qui fecit omnia ipse est. et israel sceptrum hereditatis eius. dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi vasa belli. et ego collidam in te gentes. et disperdam in te regna. Et collidam in te equum et equitem eius. et collidam in te currum et ascensorem eius. Et collidam in te virum et mulierem. et collidam in te senem et puerum. et collidam in te iuvenem et virginem. Et collidam in te pastorem et gregem eius. et collidam

CLXXII

inter agricolas et iugales eius: et colliduntur inter duces et magistratus. Et reddam babiloni et cunctis habitatoribus chaldee: omne malum suum quod fecerunt in syon in oculis vestris ait dominus. Ecce ego ad te mons pestifer ait dominus, qui corrumpis universam terram. Et extendam manum meam super te: et evolvam te de petris. Et dabo te in montem combustionis: et non tollent de te lapidem in angulum et lapidem in fundamenta: sed perditus eris in eternum ait dominus. Levate signum in terra, clangite bucina in gentibus: sanctificate super eam gentes. Annuntiate contra illam regibus ararath, menni et ascenez. Numerate contra eam taphsar. Adducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes, reges medie, et duces eius, et universos magistratus eius: cunctamque terram potestatis eius. Et commovebitur terra et turbabitur: quia evigilabit contra babilonem cogitatio domini, ut ponat terram babilonis desertam et inhabitabilem. Cessaverunt fortes babilonis a prelio, habitaverunt in presidiis. Devoratum est robur eorum et facti sunt quasi mulieres. Incensa sunt tabernacula eius, contriti sunt vectes eius. Currens obviam currenti veniet: et nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet regi babilonis, quia capta est civitas eius a summo usque ad summum. Et vada preoccupata sunt: et paludes incense sunt igni: et viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Filia babilonis quasi area, tempus triture eius adhuc modicum, et veniet tempus messionis eius. Comedit me: devoravit me nabugodonosor rex babilonis. Reddidit me quasi vas inane, absorbuit me sicut draco. Replevit ventrem suum teneritudine mea: et eiecit me. Iniquitas adversum me: et caro mea super babilonem, dicit habitatio syon: et sanguis meus super habitatores chaldee, dicit ierusalem.

CLXXIII

Propterea hec dicit dominus. Ecce ego iudicabo causam tuam: et ulciscar ultionem tuam. Et desertum faciam mare eius: et siccabo venam eius. Et erit babilon in tumulos, habitatio draconum, stupor et sibilus, eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient: et excutient comas velud catuli leonum. In calore eorum ponam potus eorum: et inebriabo eos ut sopiantur et dormiant somnum sempiternum: et non consurgant dicit dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam: et quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est sesach: et comprehensa est inclita universe terre: quomodo facta est in stuporem babilon inter gentes: Ascendit super babilonem mare, multitudine fluctuum eius operta est. Facte sunt civitates eius in stuporem, terra inhabitabilis et deserta, terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super bel in babilone, et eiciam quod absorbuerat de ore eius: et non confluent ad eum ultra gentes. Siquidem et murus babilonis corruet. Egredimini de medio eius populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris domini. Et ne forte mollescat cor vestrum, et timeatis auditum qui audietur in terra. Et veniet in anno auditio: et post hunc annum auditio, et iniquitas in terra, et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt ait dominus: et visitabo super sculptilia babilonis: et omnis terra eius confundetur: et universi interfecti eius cadent in medio eius. Et laudabunt super babilonem celi et terra, et omnia que in eis sunt, quia ab aquilone venient ei predones ait dominus. Et quomodo fecit babilon ut caderent occisi in israel: sic de babilone cadent occisi in universa terra.

CLXXIIII

Qui fugistis gladium venite, nolite stare. Recordamini procul domini: et ierusalem ascendat super cor vestrum. Confusi sumus quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni in sanctificationem domus domini. Propterea ecce dies veniunt dicit dominus: et visitabo super sculptilia eius: et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si ascenderit babilon in celum, et firmaverit in excelso robur suum, a me venient vastatores eius ait dominus. Vox clamoris de babilone et contritio magna de terra chaldeorum: quoniam vastavit dominus babilonem: et perdidit ex ea vocem magnam. Et sonabunt fluctus eorum quasi aque multe. Dedit sonitum vox eorum, quia venit super eam, id est super babilonem predo. Et apprehensi sunt fortes eius: et emarcuit arcus eorum, quia fortis ultor dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius: et sapientes eius, duces eius et magistratus eius, et fortes eius: et dormient somnum sempiternum: et non expergiscentur ait rex: dominus exercituum nomen eius. Hec dicit dominus exercituum. Murus babilonis ille latissimus suffossione suffodietur: et porte eius excelse igni comburentur: et labores populorum ad nichilum, et gentium in ignem erunt et disperibunt.

CLXXV

Verbum quod precepit ieremias propheta saraie filio nerie filii maasie cum pergeret cum sedechia rege in babilonem in anno quarto regni eius. Saraias autem erat princeps prophetie. Et scripsit ieremias omne malum quod venturum erat super babilonem in libro uno, omnia verba hec que scripta sunt contra babilonem. Et dixit ieremias ad saraiam. Cum veneris in babilonem: et videris et legeris omnia verba hec: dices. Domine tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum, ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus: et ut sit perpetua solitudo. Cumque compleveris legere librum istum: ligabis ad eum lapidem: et proicies illum in medium eufraten: et dices. Sic submergetur babilon: et non consurget a facie afflictionis quam ego adduco super eam: et dissolvetur.

52

CLXXVI

Filius viginti et unius anni erat sedechias cum regnare cepisset: et undecim annis regnavit in ierusalem. Et nomen matris eius amichal filia ieremie de lobna. Et fecit malum in conspectu domini: iuxta omnia que fecerat ioachim. Quoniam furor domini erat in ierusalem et in iuda: usque quo proiceret eos a facie sua. Et recessit sedechias a rege babilonis: factum est autem in anno nono regni eius, in mense decimo, decima die mensis, venit nabugodonosor rex babilonis, ipse et omnis exercitus eius adversus ierusalem: et obsederunt eam: et edificaverunt contra eam munitiones in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regni sedechie. Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames in civitate: et non erant alimenta populo terre. Et dirupta est civitas: et omnes viri bellatores eius fugerunt. Et exierunt de civitate nocte per viam porte que est inter duos muros et ducit ad ortum regis chaldeis obsidentibus urbem in gyro: et abierunt per viam que ducit in heremum. Persecutus est autem exercitus chaldeorum regem. Et apprehenderunt sedechiam in deserto quod est iuxta iericho: et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque comprehendissent regem: adduxerunt eum ad regem babilonis in reblata, que est in terra emath: et locutus est ad eum iudicia. Et iugulavit rex babilonis filios sedechie in oculis eius. Sed et omnes principes iuda occidit in reblata. Et oculos sedechie eruit: et vinxit eum compedibus: et adduxit eum rex babilonis in babilonem: et posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem quinto, decima mensis, ipse est annus nonus decimus nabugodonosor regis babilonis, venit nabuzardan princeps milicie qui stabat coram rege babilonis in ierusalem. Et incendit domum domini, et domum regis: et omnes domos ierusalem. Et omnem domum magnam igne combussit. Et totum murum ierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus chaldeorum, qui erat cum magistro milicie. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate: et de perfugis qui transfugerant ad regem babilonis: et ceteros de multitudine transtulit nabuzardan princeps milicie. De pauperibus vero terre reliquit nabuzardan princeps milicie, vinitores et agricolas.

CLXXVII

Columpnas quoque eneas que erant in domo domini: et bases: et mare eneum quod erat in domo domini confregerunt chaldei et tulerunt

ex eo Sebam quem liber regum sophar vocat quasi interpretatur dissipans vel dividens et significat eos qui videntur in ecclesia esse ad vigilantiam et videre debuerunt: suis exemplis dissipant et decem fidelium per errorem sequestrant. Scribas scilicet operatores qui usitato vulgi nomine appellantur qui voluntatem divini consilii discernere et implere neglexerunt

omne exercitum in babylonem. Et lebetas et creagras et psalteria et phialas et mortariola et omnia vasa aerea quae in ministerio fuerant tulerunt. Et hydrias et thymiamateria et urceos et pelves et candelabra et mortariola et cyathos: quae quae aurea aurea et quae quae argentea argentea. Tulit magister militiae columnas duas et mare unum, vitulos xii. aereos qui erant sub basibus quas fecerat rex salomon in domo domini. Non erat pondus aeris omnium vasorum horum. De columnis autem. x. et viii. cubiti altitudinis erant in columna una. et funiculus xii. cubitorum circuibat eam. Porro grossitudo eius .iiii. cubitorum et intrinsecus cava erat: et capitella super utramque aerea. Altitudo unius capitelli .v. cubitorum: et retiacula et mala granata super coronam in circuitu omnia aerea. Similiter columnae secundae et mala granata nonaginta et sex dependentia. Omnia mala granata centum retiaculis circumdabantur. Et tulit magister militiae saraiam sacerdotem primum et sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes vestibuli. Et de civitate tulit eunuchum unum qui erat praepositus super viros bellatores: et vii. viros de his qui videbant faciem regis qui inventi sunt in civitate. Et scribam principem militum qui probabat tirones. et sexaginta viros de populo terrae qui inventi sunt in medio civitatis. Tulit autem eos nabuzardan magister militiae: et adduxit eos ad regem babylonis in reblata. Et percussit eos rex babylonis: et interfecit eos in reblatha in terra emath. et translatus est iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit nabugodonosor. In anno septimo. iudaeos tria milia et xx. et tres. In anno .xviii. decimo nabugodonosor transtulit de ierusalem animas octingentas .xxx. duas. In anno vicesimo .iii. nabugodonosor: transtulit nabuzardan magister militiae iudaeorum animas septingentas et quadraginta .v. Omnes ergo animae quattuor milia sexcentae. Et factum est in tricesimo .vii. anno transmigrationis ioachin regis iudae. xii. mense. vicesima .v. mensis. elevavit evilmerodach rex babylonis ipso anno regni sui caput ioachin regis iudae: et eduxit eum de domo carceris: et locutus est cum eo bona. et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in babylone. Et mutavit vestimenta carceris eius. et comedebat panem coram eo semper cunctis diebus vitae suae. Et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege babylonis statuta. per singulos dies usque ad diem mortis suae. cunctis diebus vitae eius. Incipit lamentatio ieremie prophete. Quae est in titulo cinoth cum absolutione litterarum hebraicarum.

Et factum est postquam in captivitatem redactus est israel et ierusalem deserta est: sedit ieremias flens et planxit lamentatione hac in ierusalem et dixit. Aleph. Quomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium. princeps provinciarum facta est sub tributo. Beth. Plorans ploravit in nocte et lacrimae eius in maxillis eius. Non est qui consoletur eam. ex omnibus caris eius. Omnes amici eius spreverunt eam. et facti sunt ei inimici. Gimel. Migravit iuda propter afflictionem et multitudinem servitutis habitavit inter gentes. nec invenit requiem. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. Deleth. Viae sion lugent: eo quod non sint qui veniant ad sollemnitatem. Omnes portae eius destructae sacerdotes eius gementes. virgines eius squalidae. et ipsa oppressa amaritudine. He. Facti sunt hostes eius in capite inimici eius locupletati sunt. quia dominus locutus est super eam. propter multitudinem iniquitatum eius. parvuli eius. ducti sunt captivi ante faciem tribulantis. Vau. Et egressus est a filia sion omnis decor eius. facti sunt principes eius velut arietes. non invenientes pascua. Et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. Zai. Recordata est ierusalem dierum afflictionis suae et praevaricationis omnium desiderabilium suorum. quae habuerat

a diebus antiquis. cum caderet populus eius in manu hostili et non esset auxiliator. Viderunt eam hostes sui: et deriserunt sabbata eius. Heth. Peccatum peccavit ierusalem: propterea instabilis facta est. Omnes qui glorificabant eam spreverunt illam: quia viderunt ignominiam eius. Ipsa autem gemens et conversa retrorsum. Teth. Sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui. Deposita est vehementer. non habens consolatorem. Vide domine afflictionem meam. quoniam erectus est inimicus meus. Ioth. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum. de quibus praeceperas. ne intrarent in ecclesiam tuam. Caph. Omnis populus eius gemens et quaerens panem. dederunt pretiosa quaeque pro cibo: ad refocillandam animam. Vide domine et considera. quoniam facta sum vilis. Lamech. O vos omnes qui transitis per viam: attendite et videte. si est dolor sicut dolor meus. Quoniam vindemiavit me ut locutus est dominus. in die irae furoris sui. Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis: et erudivit me. Expandit rete pedibus meis convertit me retrorsum. Posuit me desolatam. tota die maerore confectam. Nun. Vigilavit iugum iniquitatum mearum in manu eius. convolutae sunt et impositae collo meo. Infirmata est virtus mea: dedit dominus me in manu de qua non potero surgere. Samech. Abstulit omnes magnificos meos dominus de medio mei. vocavit adversum me tempus: ut contereret electos meos. Torcular calcavit dominus: virgini filiae iuda. Ain. Idcirco ego plorans. et oculus meus deducens aquas. quia longe factus est a me consolator. convertens animam meam. Facti sunt filii mei perditi quoniam invaluit inimicus. Phe. Expandit sion manus suas. non est qui consoletur eam. Mandavit dominus adversum iacob in circuitu eius hostes eius. Facta est ierusalem quasi polluta menstruis inter eos. Sade. Iustus est dominus. quia os eius ad iracundiam provocavi. Audite obsecro universi populi. et videte dolorem meum. Virgines meae et iuvenes mei abierunt in captivitatem. Coph. Vocavi amicos meos. et ipsi deceperunt me. Sacerdotes mei et senes mei. in urbe consumpti sunt: quia quaesierunt cibum sibi. ut refocillarent animam suam. Res. Vide domine quoniam tribulor: venter meus conturbatus est. subversum est cor meum in memet ipsa: quoniam amaritudine plena sum. Foris interficit me gladius: et domi mors similis est. Sen. Audierunt quia ingemisco ego: et non est qui consoletur me. Omnes inimici mei audierunt malum meum. laetati sunt quoniam tu fecisti. Adduxisti diem consolationis: et fient similes mei. Tau. Ingrediatur omne malum eorum coram te. et vindemia eos sicut vindemiasti me. propter omnes iniquitates meas. Multi enim gemitus mei et cor meum maerens. Aleph. Quomodo obtexit caligine in furore suo dominus filiam sion: proiecit de caelo in terram inclitam israel. et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui. Beth. Praecipitavit dominus nec pepercit omnia speciosa iacob: destruxit in furore suo munitiones virginis iuda deiecit in terram: polluit regnum et principes eius. Gimel. Confregit in ira furoris sui omne cornu israel. avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici. et succendit in iacob quasi ignem flammae devorantis in gyro. Deleth. Tetendit arcum suum quasi inimicus. firmavit dexteram suam quasi hostis: et occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiae sion: effudit quasi ignem indignationem suam. He. Factus est dominus velut inimicus. praecipitavit israel: praecipitavit omnia moenia eius. Dissipavit omnes munitiones eius: et replevit in filia iuda humiliatum et humiliatam. Vav. Et dissipavit quasi hortum tentorium suum. demolitus est tabernaculum suum. Oblivioni tradidit dominus in sion festivitatem et sabbatum. et opprobrio in indignatione furoris sui. regem et sacerdotem. Zai. Reppulit dominus altare suum. maledixit sanctificationi suae.

Tradidit in manu inimici muros turrium eius. vocem dederunt in domo domini: sicut in die sollempni. **Heth** Cogitavit dominus dissipare murum filie syon: tetendit funiculum suum et non avertit manum suam a perditione. luxitque antemurale. et murus pariter dissipatus est. **Teth** Defixe sunt in terra porte eius. perdidit et contrivit vectes eius. regem eius et principes eius in gentibus. non est lex: et prophete eius non invenerunt visionem a domino. **Ioth** Sederunt in terra. conticuerunt senes filie syon. Consperserunt cinere capita sua. accincti sunt ciliciis seniores iuda. abiecerunt in terram capita sua virgines ierusalem. **Caph** Defecerunt pre lacrimis oculi mei. conturbata sunt viscera mea. Effusum est in terra iecur meum super contritione filie populi mei. cum deficeret parvulus et lactens. in plateis oppidi. **Lamech** Matribus suis dixerunt. ubi est triticum et vinum. cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis. cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. **Mem** Cui comparabo te. vel cui assimilabo te virgo filia ierusalem: Cui exequabo te et consolabor te virgo filia syon: Magna est velut mare contritio tua. quis medebitur tui: **Nun** Prophete tui viderunt tibi falsa et stulta. nec aperiebant iniquitatem tuam. ut te ad penitentiam provocarent. viderunt autem tibi assumptiones falsas. et eiectiones. **Samech** Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam sibilaverunt. et moverunt capita sua super filiam ierusalem: hecine est urbs dicentes perfecti decoris gaudium universe terre. **Ain** Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui. sibilaverunt et fremuerunt dentibus et dixerunt. devorabimus eam. En ista est dies quam expectabamus. invenimus et vidimus. **Phe** Fecit dominus que cogitavit. complevit sermonem suum quem preceperat a diebus antiquis. Destruxit et non pepercit et letificavit super te inimicum. et exaltavit cornu hostium tuorum. **Sade** Clamavit cor eorum ad dominum. super muros filie syon. Deduc quasi torrentem lacrimas per diem et per noctem. non des requiem tibi. neque taceat pupilla oculi tui. **Coph** Consurge lauda in nocte in principio vigiliarum tuarum. effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum domini. Leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum. qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum. **Res** Vide domine et considera. quem vindemiaveris ita. Ergo ne comedent mulieres fructum suum parvulos ad mensuram palme. Si occiditur in sanctuario domini sacerdos et propheta. **Sen** Iacuerunt in terra foris puer et senex. virgines mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio. Interfecisti eos in die furoris tui. percussisti: nec misertus es. **Tau** Vocasti quasi ad diem sollempnem qui terrerent me de circuitu. et non fuit in die furoris domini qui effugeret et relinqueretur. Quos educavi et enutrivi inimicus meus consumpsit illos.

3\. **Aleph** Ego vir videns paupertatem meam. in virga indignationis eius. **Aleph** Me minavit et adduxit in tenebris. et non in lucem. **Aleph** Tantum in me vertit: et convertit manum suam tota die. **Beth** Vetustam fecit pellem meam et carnem meam: et contrivit ossa mea. **Beth** Edificavit in gyro meo. et circumdedit me felle et labore. **Beth** In tenebrosis collocavit me: quasi mortuos sempiternos. **Gimel** Circumedificavit adversum me ut non egrediar. aggravavit compedem meam. **Gimel** Sed et cum clamavero et rogavero: exclusit orationem meam. **Gimel** Conclusit vias meas lapidibus quadris. semitas meas subvertit. **Deleth** Ursus insidians factus est mihi: leo in absconditis. **Deleth** Semitas meas subvertit et confregit me. posuit me desolatam. **Deleth** Tetendit arcum suum. et posuit me quasi signum ad sagittam. **He** Misit in renibus meis filias pharetre sue. factus sum in derisum omni populo meo: canticum eorum tota die. **He** Replevit me amaritudinibus: et inebriavit me absinthio. **Vau** Et fregit ad numerum dentes meos. cibavit me cinere. **Vau** Et repulsa est anima mea: oblitus sum bonorum. **Vau** Et dixi

Periit finis meus: et spes mea a domino. **Zai** Recordare paupertatis et transgressionis mee. absinthii et fellis. **Zai** Memoria memor ero. et tabescet in me anima mea. **Zai** Hec recolens in corde meo: ideo sperabo in eo. **Heth** Misericordie domini multe. quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius. **Heth** Novi diluculo multa est fides tua. **Heth** Pars mea dominus dixit anima mea: propterea expectabo eum. **Teth** Bonus est dominus sperantibus in eum: anime querenti illum. **Teth** Bonum est prestolari cum silentio salutare domini. **Teth** Bonum est viro cum portaverit iugum ab adolescentia sua. **Ioth** Sedebit solitarius et tacebit. quia levavit se super se. **Ioth** Ponet in pulvere os suum si forte sit spes. **Ioth** Dabit percutienti se maxillam saturabitur opprobriis. **Caph** Quia non repellet in sempiternum dominus. **Caph** Quia si abiecit: et miserebitur. secundum multitudinem misericordiarum suarum. **Caph** Non enim humiliavit ex toto corde suo. et abiecit filios hominum. **Lamech** Ut contereret sub pedibus suis. omnes vinctos terre. **Lamech** Ut declinaret iudicium viri: in conspectu vultus altissimi. **Lamech** Ut perverteret hominem in iudicio suo: dominus ignoravit. **Mem** Quis est iste qui dixit ut fieret. domino non iubente. **Mem** Ex ore altissimi non egredietur nec bona nec mala. **Mem** Quid murmuravit homo vivens vir pro peccatis suis: **Nun** Scrutemur vias nostras et queramus et revertamur ad dominum. **Nun** Levemus corda nostra cum manibus ad dominum in celos. **Nun** Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es. **Samech** Operuisti in furore et percussisti nos: occidisti nec pepercisti. **Samech** Opposuisti nubem tibi: ne transeat oratio. **Samech** Eradicationem et abiectionem posuisti me in medio populorum. **Ain** Aperuerunt super nos os suum omnes inimici. **Ain** Formido et laqueus. facta est nobis vaticinatio et contritio. **Ain** Divisiones aquarum deduxit oculus meus. in contritione filie populi mei. **Phe** Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo quod non esset requies. **Phe** Donec respiceret et videret dominus de celis. **Phe** Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus urbis mee. **Sade** Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis. **Sade** Lapsa est in lacum vita mea. et posuerunt lapidem super me. **Sade** Inundaverunt aque super caput meum. dixi perii. **Coph** Invocavi nomen tuum domine de lacu novissimo. **Coph** Vocem meam audisti ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus. **Coph** Appropinquasti in die qua invocavi te dixisti. ne timeas. **Res** Iudicasti domine causam anime mee. redemptor vite mee. **Res** Vidisti domine iniquitatem eorum adversum me: iudica iudicium meum. **Res** Vidisti omnem furorem. universas cogitationes eorum adversum me. **Sen** Audisti opprobrium eorum domine. omnes cogitationes eorum adversum me. **Sen** Labia insurgentium mihi. et meditationes eorum adversum me tota die. **Sen** Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide. ego sum psalmus eorum. **Tau** Reddes eis vicem domine. iuxta opera manuum suarum. **Tau** Dabis eis scutum cordis. laborem tuum. **Tau** Persequeris eos in furore: et conteres eos sub celis domine.

4\. **Aleph** Quomodo obscuratum est aurum mutatus est color optimus. dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum: **Beth** Filii syon inclyti et amicti auro primo. quomodo reputati sunt in vasa testea. opus manuum figuli: **Gimel** Sed et lamie nudaverunt mammam. lactaverunt catulos suos. filia populi mei crudelis: quasi struthio in deserto. **Deleth** Adhesit lingua lactentis ad palatum eius in siti. parvuli petierunt panem. et non erat qui frangeret eis. **He** Qui vescebantur voluptuose interierunt in viis. qui nutriebantur in croceis. amplexati sunt stercora. **Vau** Et maior

Quanto gravior synagoge pena: tanto sceleratior.

effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum, que subversa est in momento, et non ceperunt in ea manus. *Zai.* Candidiores Nazarei eius nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores. *Heth.* Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis eorum ossibus, aruit et facta est quasi lignum. *Teth.* Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame, quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate terre. *Ioth.* Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos, facti sunt cibus earum in contritione filie populi mei. *Caph.* Complevit dominus furorem suum, effudit iram indignationis sue, et succendit ignem in Syon, et devoravit fundamenta eius. *Lamed.* Non crediderunt reges terre et universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Ierusalem. *Mem.* Propter peccata prophetarum eius et iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. *Nun.* Erraverunt ceci in plateis, polluti sunt sanguine; cumque non possent, tenuerunt lacinias suas. *Samech.* Recedite polluti, clamaverunt eis, recedite, abite, nolite tangere. Iurgati quippe sunt et commoti; dixerunt inter gentes: non addet ultra ut inhabitet in eis. *Ain.* Facies domini divisit eos, non addet ut respiciat eos. Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum misertus sunt. *Phe.* Cum adhuc subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum; cum respiceremus attenti ad gentem que salvare non poterat. *Sade.* Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum; appropinquavit finis noster, completi sunt dies nostri, quia venit finis noster. *Coph.* Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis celi; super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. *Res.* Spiritus oris domini, Christus, captus est in peccatis nostris, cui diximus: in umbra tua vivemus in gentibus. *Sen.* Gaude et letare filia Edom, que habitas in terra Hus. Ad te quoque perveniet calix, inebriaberis atque nudaberis. *Tau.* Completa est iniquitas tua filia Syon; non addet ultra ut transmigret te. Visitavit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua. Explicit Ieremias propheta. Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in Ezechiel propheta.

Ezechiel propheta cum Ioachim rege Iuda captivus ductus est in Babilonem, ibique his qui cum eo captivi fuerant prophetavit, penitentibus quod prerepente vaticinium se ultro adversariis tradidissent, et viderent adhuc urbem Ierosolimam stare, quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno et captivitatis quinto exorsus est ad concaptivos loqui. Et eodem tempore licet posterior hic in Chaldea, Ieremias vero in Iudea prophetaverunt. Sermo eius nec satis disertus nec ad modum rusticus est, sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos et ipse fuit sicut et Ieremias. Principia voluminis et finem magnis habet obscuritatibus involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab ebraico. Unde satis miror quid cause extiterit, ut si eosdem interpretes in hoc libro habemus in ceteris, in aliis eadem, in aliis diversa transtulerint. Legite ergo et hunc iuxta translationem nostram, que per cola scripta et commata manifestiorem sensum legentibus tribuit. Si autem amici mei et hunc subsannaverint, dicite eis quod nemo illos compellat ut legant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod grece significantius dicitur, ut vocentur φαγολοιδοροι, hoc est manducantes senectias. Explicit prologus. Incipit liber Ezechielis prophete.

Et factum est in tricesimo anno, in quarto mense, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum iuxta fluvium Chobar, aperti sunt celi et vidi visiones dei. In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachim, factum est verbum domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum secus flumen Chobar, et facta est super eum ibi manus domini. Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna et ignis involvens, et splendor in circuitu eius, et de medio eius quasi species electri, id est de medio ignis. Et in medio eius similitudo quatuor animalium, et hic aspectus eorum: similitudo hominis in eis. Et quatuor facies uni, et quatuor penne uni. Et pedes eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintille quasi aspectus eris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus. Et facies et pennas per quatuor partes habebant. Iunctaque erant penne eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum: facies leonis, et facies hominis a dextris ipsorum quatuor; facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor; et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Et facies eorum et penne eorum extente desuper. Due penne singulorum iungebantur, et due tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, et quasi aspectus lampadarum. Hec erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, et de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris choruscantis. Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris, et una similitudo ipsarum quatuor. Et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rote. Per quatuor partes earum euntes ibant, et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, et altitudo, et horribilis aspectus; et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quatuor. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter et rote iuxta ea. Et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul et rote. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu et rote pariter levabantur sequentes eum. Spiritus enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant, et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rote sequentes ea, quia spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super capud animalium firmamenti, quasi aspectus cristalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem penne eorum recte alterius ad alterum; unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis dei. Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum. Cumque starent, demittebantur penne eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super capud eorum, stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphyri similitudo throni, et super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velud aspectum ignis intrinsecus per circuitum. A lumbis eius et desuper. Et a

lumbis eius usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu. Velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Hec visio similitudinis glorie domini. Et vidi et cecidi in faciem meam, et audivi vocem loquentis, et dixit ad me:

2 Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, et statuit me super pedes meos: et audivi loquentem ad me et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices que recesserunt a me: patres eorum prevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: si forte vel ipsi audiant, et si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas, et vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos, si forte audiant et quiescant, quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quecumque loquor ad te, et noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum, et comede quecumque ego do tibi. Et vidi: et ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: et expandit illum coram me, qui erat scriptus intus et foris: et scripte erant in eo lamentationes, et carmen, et ve.

3 Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris comede: comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, et cibavit me volumine illo: et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud: et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Israel, et loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris ad domum Israel: neque ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue, quorum non possis audire sermones: et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me: omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, et auribus tuis audi: et vade, ingredere ad transmigrationem, ad filios populi tui, et loqueris ad eos, et dices eis: Hec dicit dominus deus: si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus, et audivi post me vocem commotionis magne: Benedicta gloria domini de loco suo: et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, et vocem rotarum sequentium animalia, et vocem commotionis magne. Spiritus quoque levavit me, et assumpsit me: et abii amarus in indignatione spiritus mei: manus enim domini erat mecum, confortans me. Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos qui habitabant iuxta flumen Chobar, et sedi ubi illi sedebant: et mansi ibi septem diebus merens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia, et vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus iustus a iustitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in peccato suo morietur, et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit: sanguinem vero eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris iusto ut non peccet iustus, et ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiasti ei, et tu animam tuam liberasti. Et facta est super me manus domini, et dixit ad me: Surgens egredere in campum, et ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum: et ecce ibi gloria domini stabat, quasi gloria quam vidi iuxta fluvium Chobar: et cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus, et statuit me super pedes meos: et locutus est mihi, et dixit ad me: Ingredere, et includere in medio domus tue. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis: et non egredieris in medio eorum. Et linguam tuam adherere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, et dices ad eos: Hec dicit dominus deus: Qui audit, audiat: et qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.

4 Et tu fili hominis, sume tibi laterem, et pones eum coram te: et describes in eo civitatem Ierusalem. Et ordinabis adversus eam obsidionem, et edificabis munitiones, et comportabis aggerem, et dabis contra eam castra, et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream, et pones eam in murum ferreum inter te et inter civitatem: et obfirmabis faciem tuam ad eam, et erit in obsidionem, et circumdabis eam. Signum est domui Israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum, et pones iniquitates domus Israel super eo numero dierum quibus dormies super illud, et assumes iniquitatem eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos et nonaginta dies: et portabis iniquitatem domus Israel. Et cum compleveris hec, dormies super latus tuum dexterum secundo, et assumes iniquitatem domus Iuda quadraginta diebus: diem pro anno, diem inquam pro anno dedi tibi. Et ad obsidionem Ierusalem convertes faciem tuam, et brachium tuum erit extentum: et prophetabis adversus eam. Ecce circumdedi te vinculis: et non te convertes a latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tue. Et tu sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium, et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud. Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illud. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud: et stercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. Et dixit dominus: Sic comedent filii Israel panem suum pollutum inter gentes, ad quas eiciam eos. Et dixi: A, a, a, domine deus, ecce anima mea non est polluta: et morticinum, et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum omnis caro immunda. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis: et facies panem tuum in eo. Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem: et comedent panem in pondere et in sollicitudine: et aquam in mensura et in angustia bibent, ut deficientibus pane et aqua, corruat unusquisque ad fratrem suum, et contabescant in iniquitatibus suis.

5 Et tu fili hominis, sume tibi gladium acutum, radentem pilos: et assumes eum, et duces per caput tuum et per barbam tuam: et assumes tibi stateram ponderis, et divides eos. Tertiam partem igni combures in medio civitatis, iuxta completionem dierum obsidionis: et assumes tertiam partem, et concides gladio in circuitu eius: tertiam vero aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum, et ligabis eos in summitate pallii tui. Et ex eis rursum tolles, et proicies eos in medio ignis, et combures eos igni. Ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel. Hec

Haec dicit dominus deus. Ista est Ierusalem. In medio gentium posui eam et in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea ut plus esset impia quam gentes, et praecepta mea ultra quam terrae quae in circuitu eius sunt. Iudicia enim mea proiecerunt et in praeceptis meis non ambulaverunt. Idcirco haec dicit dominus deus: Quia superastis gentes quae in circuitu vestro sunt, et in praeceptis meis non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, et iuxta iudicia gentium quae in circuitu vestro sunt non estis operati, ideo haec dicit dominus deus: Ecce ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium. Et faciam in te quod non feci, et quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres suos, et faciam in te iudicia, et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum. Ideo vivo ego, dicit dominus deus, nisi pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis et in omnibus abominationibus tuis, ego quoque confringam et non parcet oculus meus, et non miserebor. Tertia pars tui peste morietur, et fame consumetur in medio tui; et tertia pars tui gladio cadet in circuitu tuo; tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos. Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indignationem meam in eis, et consolabor. Et scient quia ego dominus locutus sum in zelo meo cum implevero indignationem meam in eis. Et dabo te in desertum et in opprobrium gentibus quae in circuitu tuo sunt in conspectu omnis praetereuntis. Et eris opprobrium et blasphemia, exemplum et stupor in gentibus quae in circuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in furore et in indignatione et in increpationibus irae. Ego dominus locutus sum, quando misero sagittas famis pessimas in eos quae erunt mortiferae, et quas mittam ut disperdam vos. Et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. Et immittam in vos famem et bestias pessimas usque ad internecionem. Et pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te. Ego dominus locutus sum.

6. Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israel et prophetabis ad eos, et dices: Montes Israel, audite verbum domini dei. Haec dicit dominus deus montibus et collibus, rupibus et vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, et disperdam excelsa vestra, et demoliar aras vestras, et confringentur simulacra vestra, et deiciam interfectos vestros ante idola vestra. Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulacrorum vestrorum, et dispergam ossa vestra circa aras vestras in omnibus habitationibus vestris. Urbes desertae erunt, et excelsa demolientur et dissipabuntur. Et interibunt arae vestrae et confringentur, et cessabunt idola vestra, et conterentur delubra vestra, et delebuntur opera vestra. Et cadet interfectus in medio vestri, et scietis quia ego dominus. Et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus, cum dispersero vos in terris. Et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me, et oculos eorum fornicantes post idola sua. Et displicebunt sibi super malis quae fecerunt in universis abominationibus suis. Et scient quia ego dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc. Haec dicit dominus deus: Percute manum tuam et allide pedem tuum et dic: Heu heu ad omnes abominationes malorum domus Israel, qui gladio, fame et peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietur, qui autem prope gladio corruet, et qui relictus fuerit et obsessus fame morietur. Et complebo indignationem meam in eis. Et scietis quia ego dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso, et in cunctis summitatibus montium, et subtus omne lignum nemorosum, et subtus universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt tura redolentia universis idolis suis. Et extendam manum meam super eos, et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus eorum. Et scient

7. quia ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Et tu fili hominis, haec dicit dominus deus terrae Israel: Finis venit, venit finis super quattuor plagas terrae. Nunc finis super te, et immittam furorem meum in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te, et non miserebor, sed vias tuas ponam super te, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego dominus. Haec dicit dominus deus: Afflictio una, afflictio ecce venit. Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te; ecce venit. Venit contritio super te, qui habitas in terra. Venit tempus, prope est dies occisionis, et non gloriae montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, et complebo furorem meum in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et imponam tibi omnia scelera tua. Et non parcet oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego sum dominus percutiens. Ecce dies, ecce venit, egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia. Iniquitas surrexit in virga impietatis. Non ex eis, et non ex populo, neque ex sonitu eorum, et non erit requies in eis. Venit tempus, appropinquavit dies. Qui emit non laetetur, et qui vendit non lugeat, quia ira super omnem populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum. Visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur, et vir in iniquitate vitae suae non confortabitur. Canite tuba, praeparentur omnes, et non est qui vadat ad proelium. Ira enim mea super universum populum eius. Gladius foris, pestis et fames intrinsecus. Qui in agro est gladio morietur, et qui in civitate pestilentia et fame devorabuntur. Et salvabuntur qui fugerint ex eis, et erunt in montibus quasi columbae convallium, omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissolventur, et omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido, et in omni facie confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. Argentum eorum foras proicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum et simulacrorum suorum fecerunt ex eo; propter hoc dedi eis illud in immunditiam. Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terrae in praedam, et contaminabunt illud. Et avertam faciem meam ab eis, et violabunt arcanum meum, et introibunt in illud emissarii et contaminabunt illud. Fac conclusionem, quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum, et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia superveniente requirent pacem, et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super auditum. Et quaerent visionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus. Rex lugebit, et princeps induetur maerore, et manus populi terrae conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iudicabo eos, et scient quia ego dominus.

8. Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis, ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sedebant coram me, et cecidit super me ibi manus domini dei. Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis; ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis, et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris, ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei, et elevavit me spiritus inter terram et caelum, et adduxit me in Ierusalem in visione dei, iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam aemulationem. Et ecce ibi gloria dei Israel, secundum visionem quam videram in campo. Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis, et ecce ab aquilone portae altaris idolum zeli in ipso introitu.

Et dixit ad me: Fili hominis, putas ne vides tu quid isti faciunt, abhominationes magnas quas domus Israel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abhominationes maiores. Et introduxit me ad hostium atrii, et vidi et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum perfodissem parietem, apparuit hostium unum. Et dixit ad me: Ingredere et vide abhominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abhominatio, et universa ydola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, et Iechonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas. Et unusquisque habebat turibulum in manu sua, et vapor nebule de ture consurgebat. Et dixit ad me: Certe vides, fili hominis, que seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim: Non videt dominus nos; dereliquit dominus terram. Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis abhominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per hostium porte domus domini, quod respiciebat ad aquilonem; et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis. Adhuc conversus videbis abhominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus domini interius, et ecce in hostio templi domini inter vestibulum et altare quasi viginti .v. viri dorsa habentes contra templum domini et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis. Numquid leve est hoc domui Iuda, ut facerent abhominationes istas quas fecerunt hic? Quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me; et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore; non parcet oculus meus nec miserebor. Et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

9\. Et clamavit in auribus meis voce magna dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris que respicit ad aquilonem, et uniuscuiusque vas interitus in manu eius. Vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius. Et ingressi sunt et steterunt iuxta altare ereum. Et gloria domini Israel assumpta est de cherub que erat super eum ad limen domus. Et vocavit virum qui indutus erat lineis et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem, et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abhominationibus que fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite. Non parcat oculus vester, neque misereamini. Senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem. Omnem autem super quem videritis thau ne occidatis. Et a sanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis. Egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in civitate. Et cede completa remansi ego, ruique super faciem meam et clamans aio: Heu, heu, heu, domine deus. Ergo ne disperdes omnes reliquias Israel effundens furorem tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iuda magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et civitas repleta est aversione. Dixerunt enim: Dereliquit dominus terram, et dominus non videt. Igitur et mihi non parcet oculus neque miserebor. Viam eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui indutus erat lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum dicens: Feci sicut precepisti mihi.

10\. Et vidi, et ecce in firmamento quod erat super caput cherubin quasi lapis saphirus, quasi species similitudinis solii apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis et ait: Ingredere in medio rotarum que sunt subtus cherubin, et imple manum tuam prunis ignis que sunt inter cherubin, et effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo. Cherubin autem stabant a dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. Et elevata est gloria domini desuper cherubin ad limen domus, et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore glorie domini. Et sonitus alarum cherubin audiebatur usque ad atrium exterius, quasi vox dei omnipotentis loquentis. Cumque precepisset viro qui indutus erat lineis dicens: Sume ignem de medio rotarum que sunt inter cherubin, ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubin ad ignem qui erat inter cherubin, et sumpsit et dedit in manus eius qui indutus erat lineis. Qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubin similitudo manus hominis subtus pennas eorum. Et vidi, et ecce quattuor rote iuxta cherubin. Rota una iuxta cherub unum, et rota alia iuxta cherub alium. Species autem erat rotarum quasi visio lapidis crisoliti. Et aspectus earum similitudo una quattuor, quasi sit rota in medio rote. Cumque ambularent, in quattuor partes gradiebantur, et non revertebantur ambulantes, sed ad locum ad quem ire declinabat que prima erat sequebantur et ceteri, nec convertebantur. Et omne corpus earum et colla et manus et penne et circuli plena erant oculis in circuitu quattuor rotarum. Et rotas istas vocavit volubiles audiente me. Quattuor autem facies habebat unum. Facies prima facies cherub, et facies secunda facies hominis, et in tertio facies leonis, et in quarto facies aquile. Et elevata sunt cherubin. Ipsum est animal quod videram iuxta fluvium Chobar. Cumque ambularent cherubin, ambulabant pariter et rote iuxta ea. Et cum elevarent cherubin alas suas ut exaltarentur de terra, non residebant rote, sed et ipse iuxta erant. Stantibus illis stabant, et cum elevatis elevabantur. Spiritus enim vite erat in rotis. Et egressa est gloria domini a limine templi, et stetit super cherubin. Et elevantia cherubin alas suas exaltata sunt a terra coram me. Et illis egredientibus rote quoque subsecute sunt. Et stetit in introitu porte domus domini orientalis, et gloria dei Israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi subter deum Israel iuxta fluvium Chobar, et intellexi quia cherubin essent. Quattuor per quattuor vultus uni, et quattuor ale uni, et similitudo manus hominis sub alis eorum. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, et intuitus eorum

11 et impetus singulorum ante faciem suam ingrediebantur. Et elevavit me spiritus et introduxit me ad portam domus domini orientalem, que respicit solis ortum. Et ecce in introitu porte viginti quinque viri. Et vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur et Pheltiam filium Banaie, principes populi. Et dixit ad me: Fili hominis, hi sunt viri qui cogitant iniquitatem et tractant consilium pessimum in urbe ista dicentes: Nonne dudum edificate sunt domus? Hec est lebes, nos autem carnes. Ideo vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis. Et irruit in me spiritus domini et dixit ad me: Loquere: Hec dicit dominus deus: Sic locuti estis, domus Israel, et cogitationes cordis vestri ego cognovi. Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias eius interfectis. Propterea hec dicit dominus deus: Interfecti vestri quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, et hec est lebes; et educam vos de medio eius. Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait dominus deus. Et eiciam vos de medio eius, daboque vos in manus hostium, et faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis; in finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus. Hec non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes. In finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego dominus, quia in preceptis meis non ambulastis et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium que in circuitu vestro sunt estis operati. Et factum est cum propheterem, Pheltias filius Banaie mortuus est. Et cecidi in faciem meam clamans voce magna.

et dixi. Heu heu heu domine deus consummationem tu facis reliquiarum israhel. Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis fratres tui viri propinqui tui et omnis domus israhel universi quibus dixerunt habitatores ierusalem longe recedite a domino nobis data est terra in possessionem. Propterea haec dicit dominus deus. Quia longe feci eos in gentibus et quia dispersi eos in terris ero eis in sanctificationem modicam in terris ad quas venerunt. Propterea loquere. Haec dicit dominus deus. Congregabo vos de populis et adunabo de terris in quibus dispersi estis. Daboque vobis humum israhel. Et ingredientur illuc et auferent omnes offensiones cunctasque abominationes eius de illa. Et dabo eis cor unum et spiritum novum tribuam in visceribus eorum. Et auferam cor lapideum de carne eorum et dabo eis cor carneum ut in preceptis meis ambulent et iudicia mea custodiant faciantque ea et sint mihi in populum et ego sim eis in deum. Quorum cor post offendicula et abhominationes suas ambulat horum viam in capite suo ponam dicit dominus deus. Et elevaverunt cherubim alas suas et rote cum eis et gloria dei israhel erat super ea. Et ascendit gloria domini de medio civitatis stetitque super montem qui est ad orientem urbis. Et spiritus levavit me adduxitque in chaldeam ad transmigrationem in visione in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram et locutus sum ad transmigrationem omnia verba domini que ostenderat mihi.

12. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis in medio domus exasperantis tu habitas qui oculos habent ad videndum et non vident et aures ad audiendum et non audiunt quia domus exasperans est. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigrationis et transmigrabis per diem coram eis. Transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum si forte aspiciant quia domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum. Tu autem egredieris vespere coram eis sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem et egredieris per eum. In conspectu eorum in humeris portaberis in caligine efferris faciem tuam velabis et non videbis terram quia portentum dedi te domui israhel. Feci ergo sicut preceperat mihi. Vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem et vespere perfodi mihi parietem manu in caligine egressus sum in humeris portatus in conspectu eorum. Et factus est sermo domini mane ad me dicens. Fili hominis numquid non dixerunt ad te domus israhel domus exasperans quid tu facis. Dic ad eos. Haec dicit dominus deus. Super ducem onus istud qui est in ierusalem et super omnem domum israhel que est in medio eorum. Dic. Ego portentum vestrum. Quomodo feci sic fiet illis. In transmigrationem et captivitatem ibunt. Et dux qui est in medio eorum in humeris portabitur in caligine egredietur. Parietem perfodient ut educant eum. Faciem eius operiet ut non videat oculo terram. Et extendam rete meum super eum et capietur in sagena mea. Et adducam eum in babilonem in terram chaldeorum et ipsam non videbit ibique morietur. Et omnes qui circa eum sunt presidium eius et agmina eius dispergam in omnem ventum et gladium evaginabo post eos. Et scient quia ego dominus quando dispersero illos in gentibus et disseminavero eos in terris. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio et fame et pestilentia ut enarrent omnia scelera eorum in gentibus ad quas ingredientur et scient quia ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis panem tuum in conturbatione comede sed et aquam tuam in festinatione et merore bibe. Et dices ad populum terre. Haec dicit dominus deus ad eos qui habitant in ierusalem in terra israhel. Panem suum in sollicitudine comedent et aquam suam in desolatione bibent ut desoletur terra a multitudine sua propter iniquitatem omnium qui habitant in ea. Et civitates que nunc habitantur desolate erunt terraque deserta et scietis quia ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis quod est proverbium istud vobis in terra israhel dicentium in longum differentur dies et peribit omnis visio. Ideo dic ad eos. Haec dicit dominus deus. Quiescere faciam proverbium istud neque vulgo dicetur ultra in israhel. Et loquere ad eos quod appropinquaverint dies et sermo omnis visionis. Non enim erit ultra omnis visio cassa neque divinatio ambigua in medio filiorum israhel. Quia ego dominus loquar. Et quodcumque locutus fuero verbum fiet. Non prolongabitur amplius sed in diebus vestris domus exasperans loquar verbum et faciam illud dicit dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis ecce domus israhel dicentium. Visio quam hic videt in dies multos et in tempora longa iste prophetat. Propterea dic ad eos. Haec dicit dominus deus. Non prolongabitur ultra omnis sermo meus. Verbum quod locutus fuero complebitur dicit dominus deus.

13. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis vaticinare ad prophetas israhel qui prophetant et dices prophetantibus de corde suo. Audite verbum domini. Haec dicit dominus deus. Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum et nichil vident. Quasi vulpes in desertis prophete tui israhel erant. Non ascendistis ex adverso neque opposuistis murum pro domo israhel ut staretis in prelio in die domini. Vident vana et divinant mendacium dicentes ait dominus cum dominus non miserit eos et perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis et divinationem mendacem locuti estis. Et dicitis ait dominus cum ego non sim locutus. Propterea haec dicit dominus deus. Quia locuti estis vana et vidistis mendacium ideo ecce ego ad vos dicit dominus deus. Et erit manus mea super prophetas qui vident vana et divinant mendacium. In consilio populi mei non erunt et in scriptura domus israhel non scribentur nec in terram israhel ingredientur. Et scietis quia ego dominus deus. Eo quod deceperint populum meum dicentes pax et non est pax. Et ipse edificabat parietem. Illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura quod casurus sit. Erit enim imber inundans et dabo lapides pregrandes desuper irruentes et ventum procelle dissipantem. Siquidem ecce cecidit paries. Numquid non dicetur vobis ubi est litura quam linistis. Propterea haec dicit dominus deus. Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea et imber inundans in furore meo erit et lapides grandes in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem linistis absque temperamento et adequabo eum terre et revelabitur fundamentum eius et cadet et consumetur in medio eius et scietis quia ego sum dominus. Et complebo indignationem meam in pariete et in his qui liniunt eum absque temperamento dicamque vobis. Non est paries et non sunt qui liniunt eum. Prophete israhel qui prophetant ad ierusalem et vident ei visionem pacis et non est pax ait dominus deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam contra filias populi tui que prophetant de corde suo et vaticinare super eas. Et dic. Haec dicit dominus deus. Ve que consuunt pulvillos sub omni cubito manus et faciunt cervicalia sub capite universe etatis ad capiendas animas. Cum caperent animas populi mei vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum ordei et fragmen panis ut interficerent animas que non moriuntur et vivificarent animas que non vivunt mentientes populo meo credenti mendaciis. Propter hoc haec dicit dominus deus. Ecce ego ad pulvillos vestros quibus vos capitis animas volantes et dirumpam eos de brachiis vestris et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia vestra et liberabo populum meum de manu vestra neque erunt ultra in manibus vestris ad predandum et scietis quia ego dominus. Pro eo quod merere fecistis cor iusti mendaciter quem ego non contristavi et confortastis manus impii ut non reverteretur a via sua mala et viveret propterea vana non videbitis et divinationes non divinabitis amplius. Et eruam populum meum de manu

XXXII

14 vestra. et scietis quia ego dominus. Et venerunt ad me viri seniorum Israel et sederunt coram me. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis: et scandalum iniquitatis sue statuerunt contra faciem suam. Numquid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Homo homo de domo Israel qui posuerit immunditias suas in corde suo et scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum: ut capiatur domus Israel in corde suo quo recesserunt a me in cunctis ydolis suis. Propterea dic ad domum Israel. Hec dicit dominus deus. Convertimini et recedite ab idolis vestris: et ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras. Quia homo homo de domo Israel et de proselitis quicumque advena fuerit in Israel si alienatus fuerit a me et posuerit idola sua in corde suo et scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam et venerit ad prophetam ut interroget per eum me: ego dominus respondebo ei per me. Et ponam faciem meam super hominem illum et faciam eum in exemplum et in proverbium. et disperdam eum de medio populi mei: et scietis quia ego dominus.

XXXIII

Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum: ego dominus decepi prophetam illum. Et extendam manum meam super eum et delebo eum de medio populi mei Israel. et portabunt iniquitatem suam. Iuxta iniquitatem interrogantis sic iniquitas prophete erit: ut non erret ultra domus Israel a me. neque polluatur in universis prevaricationibus suis. sed sint mihi in populum et ego sim eis in deum: ait dominus exercituum.

XXXIIII

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis. terra cum peccaverit mihi ut prevaricetur prevaricans. extendam manum meam super eam et conteram virgam panis eius et immittam in eam famem et interficiam de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius Noe. Daniel. et Iob ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. ait dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero super terram. ut vastem eam. et fuerit invia eo quod non sit pertransiens propter bestias et tres viri isti fuerint in ea: vivo ego dicit dominus deus. quia nec filios nec filias liberabunt. sed ipsi soli liberabuntur: terra autem desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam: et dixero gladio transi per terram illam. et interfecero de ea hominem et iumentum. et tres viri isti fuerint in medio eius. vivo ego dicit dominus deus. quia non liberabunt filios nec filias. sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam immisero super terram illam. et effudero indignationem meam super eam in sanguine. ut auferam ex ea hominem et iumentum. et Noe et Daniel et Iob fuerint in medio eius: vivo ego dicit dominus deus. quia filium et filiam non liberabunt. sed ipsi in iustitia sua liberabunt animas suas.

XXXV

Quoniam hec dicit dominus deus. Quod si et quattuor iudicia mea pessima. gladium et famem. et bestias malas et pestilentiam. misero in Ierusalem ut interficiam de ea hominem et pecus. tamen relinquetur in ea salvatio. educentium filios et filias. Ecce ipsi egredientur ad vos: et videbitis viam eorum et adinventiones eorum. Et consolabimini super malo quod induxi in Ierusalem. in omnibus que importavi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam eorum et adinventiones eorum: et cognoscetis quod

XXXVI

15 non frustra fecerim omnia que feci in ea. ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum. que sunt inter ligna silvarum: Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus aut fabricabitur de ea paxillus. ut dependeat in eo quodcumque vas. Ecce igni datum est in escam. Utramque partem eius consumpsit ignis: et medietas eius redacta est in favillam. Numquid utile erit ad opus? Etiam cum esset integrum. non erat aptum ad opus. quanto magis cum ignis illud devoraverit et combusserit nil ex eo fiet operis: Propterea hec dicit dominus deus. Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod dedi igni ad devorandum sic tradam habitatores Ierusalem et habitatores eius: et ponam faciem meam in eos. De igne egredientur et ignis consumet eos. Et scietis quia ego dominus. cum posuero faciem meam in eos et dedero terram inviam et desolatam. eo quod prevaricatores extiterint ait dominus deus.

XXXVII

16 Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis notas fac Ierusalem abominationes suas et dices. Hec dicit dominus deus Ierusalem. Radix tua et generatio tua de terra chanaan pater tuus amorreus. et mater tua cethea. Et quando nata es in die ortus tui non est precisus umbilicus tuus: et in aqua non es lota in salutem. nec sale salita nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus ut facerem tibi unum de his misertus tui. sed proiecta es super faciem terre in abiectione anime tue in die qua nata es. Transiens autem per te: vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixi tibi cum esses in sanguine tuo: vive. Dixi inquam tibi in sanguine tuo: vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te. et multiplicata es et grandis effecta et ingressa es et pervenisti ad mundum muliebrem. Ubera tua intumuerunt. et pilus tuus germinavit. et eras nuda et confusione plena.

XXXVIII

Et transivi per te. et vidi te. et ecce tempus tuum tempus amantium. Et expandi amictum meum super te et operui ignominiam tuam. Et iuravi tibi et ingressus sum pactum tecum ait dominus deus. Et facta es mihi. Et lavi te aqua. et emundavi sanguinem tuum ex te. et unxi te oleo. et vestivi te discoloribus. et calciavi te ianthino. et cinxi te bysso. et indui te subtilibus. et ornavi te ornamento. et dedi armillas in manibus tuis. et torquem circa collum tuum: et dedi inaurem super os tuum. et circulos auribus tuis et coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro et argento et vestita es bysso et polymito: et multis coloribus. Similam et mel. et oleum comedisti, et decora facta es vehementer nimis. Et profecisti in regnum. et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam. quia perfecta eras in decore meo. quem posueram super te dicit dominus deus. Et habens fiduciam in pulchritudine tua. fornicata es in nomine tuo. Et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti. ut eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta: et fornicata es super eis. sicut non est factum neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo et de argento meo que dedi tibi. et fecisti tibi imagines masculinas. et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria. et vestita es in eis. Et oleum meum et thimiama meum posuisti coram eis. Et panem meum quem dedi tibi et similam. et oleum et mel quibus enutrivi te: posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis. Et factum est ait dominus deus.

XXXIX

Et tulisti filios tuos et filias tuas quas generasti mihi. et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua: Immolasti filios meos: et dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abominationes tuas et fornicationes non es recordata dierum adolescentie tue. quando eras nuda et confusione plena. et conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem maliciam tuam. ve. ve tibi. ait dominus deus. Et edificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. Ad omne caput vie edificasti tibi signum prostitutionis tue. et abominabilem fecisti decorem tuum: et divisisti pedes tuos omni transeunti. Et multiplicasti fornicationes tuas. et fornicata es cum filiis egypti vicinis tuis magnarum carnium. et multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.

XL

Ecce ego extendo manum meam super te. et auferam iustificationem tuam. Et dabo te in animas odientium te filiarum palestinarum que erubescunt in via tua scelerata. Et fornicata es in

filiis assyriorum eo quod necdum fuisses expleta. Et postquam fornicata es nec sic es saciata. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra chanaan cum chaldeis et nec sic saciata es. In quo mundabo cor tuum ait dominus deus. cum facias omnia hec opera mulieris meretricis et procacis. Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis vie. et excelsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens precium. sed quasi mulier adultera que super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes. tu autem dedisti mercedem cunctis amatoribus tuis. Et donabas eis ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis. et post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes et mercedes non accepisti. factum est in te contrarium. Propterea meretrix.

XXXVII Audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Quia effusum est es tuum et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos. et super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis. ecce ego congregabo omnes amatores tuos quibus commixta es. et omnes quos dilexisti cum universis quos oderas. et congregabo eos super te undique. et nudabo ignominiam tuam coram eis. et videbunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te iudiciis adulterarum. et effundentium sanguinem. Et dabo te in sanguinem furoris et zeli. et dabo te in manus eorum. Et destruent lupanar tuum. et demolientur prostibulum tuum. Et denudabunt te vestimentis tuis. et auferent vasa decoris tui. Et derelinquent te nudam. plenamque ignominia. Et adducent super te multitudinem. et lapidabunt te lapidibus. Et trucidabunt te gladiis suis. et comburent domos tuas igni. Et facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum. et desines fornicari. Et mercedes ultra non dabis. et requiescet indignatio mea in te. et auferetur zelus meus a te. Et quiescam nec irascar amplius. eo quod non fueris recordata dierum adolescentie tue. et provocasti me in omnibus his. Quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi. ait dominus deus. Et non feci iuxta scelera tua

XXXVIII in omnibus abominationibus tuis. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium in te assumet illud dicens. Sicut mater ita et filia eius. Filia matris tue es tu. que proiecit virum suum et filios suos. Et soror sororum tuarum es tu. que proiecerunt viros suos et filios suos. Mater vestra cethea et pater vester amorreus. Et soror tua maior samaria. ipsa et filie eius que habitant ad sinistram tuam.

XXXIX Soror autem tua minor te que habitat a dextris tuis sodoma et filie eius. Sed nec in viis earum ambulasti. neque secundum scelera earum fecisti. Paulominus pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vivo ego dicit dominus deus. quia non fecit sodoma soror tua ipsa et filie eius. sicut fecisti tu et filie tue. Ecce hec fuit iniquitas sodome sororis tue. superbia et saturitas panis. et abundantia. et ocium ipsius et filiarum eius. et manum egeno et pauperi non porrigebant. Et elevate sunt et fecerunt abominationes coram me. et abstuli eas sicut vidisti. Et samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit. Sed vicisti eas sceleribus tuis. et iustificasti sorores tuas in omnibus abominationibus tuis quas operata es.

II Ergo et tu porta confusionem tuam. que vicisti sorores tuas peccatis tuis. scelerate agens ab eis. Iustificate sunt enim a te. Ergo et tu confundere et porta ignominiam tuam. que iustificasti sorores tuas. Et convertam restituens eas conversione sodomorum cum filiabus suis. et conversione samarie et filiarum eius. Et convertam reversionem tuam in medio earum. ut portes ignominiam tuam. et confundaris in omnibus que fecisti consolans eas. Et soror tua sodoma et filie eius revertentur ad antiquitatem suam. et samaria et filie eius revertentur ad antiquitatem suam. Et tu et filie tue revertimini ad antiquitatem vestram. Non fuit autem sodoma soror tua audita in ore tuo in die superbie tue. antequam revelaretur malitia tua. sicut hoc tempore in opprobrium filiarum syrie. et cunctarum in circuitu tuo filiarum palestinarum. que ambiunt te per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti ait dominus deus. Quia hec dicit dominus deus.

XL Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum ut irritum faceres pactum. et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentie tue. et suscitabo tibi pactum sempiternum. Et recordaberis viarum tuarum. et confunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis. Et dabo eas tibi in filias. sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum tecum. et scies quia ego dominus. ut recorderis et confundaris. et non sit tibi ultra aperire os pre confusione tua. cum placatus fuero tibi in omnibus que fecisti ait dominus deus.

17 XLI Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propone enigma et narra parabolam ad domum israel. et dices. Hec dicit dominus deus. Aquila grandis magnarum alarum. longo membrorum ductu. plena plumis et varietate. venit ad libanum. et tulit medullam cedri. Et summitatem frondium eius evellit. et transportavit eam in terram chanaan. in urbe negotiatorum posuit illam. Et tulit de semine terre. et posuit illud in terra pro semine. ut firmaret radicem super aquas multas. in superficie posuit illud. Cumque germinasset. crevit in vineam latiorem. humili statura respicientibus ramis eius ad eam. et radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea et fructificavit in palmites. et emisit propagines.

II Et facta est aquila altera grandis. magnis alis multisque plumis. et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam. palmites suos extendit ad illam. ut irrigaret eam de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas plantata est. ut faciat frondes et portet fructum. et sit in vineam grandem. Dic hec dicit dominus deus. Ergo ne prosperabitur? Nonne radices eius evellet. et fructus eius distringet. et siccabit omnes palmites germinis eius et arescet. et non in brachio grandi neque in populo multo. ut evelleret eam radicitus. Ecce plantata est. ergo ne prosperabitur? Nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur. et in areis germinis sui arescet.

III Et factum est verbum domini ad me dicens. Dic ad domum exasperantem. Nescitis quid ista significent? Dic. Ecce venit rex babylonis ierusalem. et assumet regem et principes eius. et adducet eos ad semet ipsum in babylonem. Et tollet de semine regni. ferietque cum eo fedus. et accipiet ab eo iusiurandum. Sed et fortes terre tollet. ut sit regnum humile et non elevetur. sed custodiat pactum eius et servet illud. Qui recedens ab eo misit nuncios ad egyptum. ut daret sibi equos et populum multum. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit hec? Et qui dissolvit pactum. nunquid effugiet? Vivo ego dicit dominus deus. quoniam in loco regis qui constituit eum regem. cuius fecit irritum iuramentum. et solvit pactum quod habebat cum eo. in medio babylonis morietur. Et non in exercitu grandi neque in populo multo faciet contra eum pharao bellum. in iactu aggeris et extructione vallorum. ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret fedus. et ecce dedit manum suam. Et cum omnia hec fecerit. non effugiet. Propterea hec dicit dominus deus. Vivo ego quoniam iuramentum quod sprevit. et fedus quod prevaricatus est. ponam in capud eius. Et expandam super eum rete meum. et comprehendetur in sagena mea. Et adducam eum in babylonem. et iudicabo illum ibi in prevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine gladio cadent. residui autem in omnem ventum dispergentur. et scietis quia ego dominus locutus sum. Hec dicit dominus deus.

Et sumam ego de medulla cedri sublimis et ponam de vertice ramorum eius tenerum distringam et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi israel plantabo illud et erumpet in germen et faciet fructum. Et erit in cedrum magnam et habitabunt sub ea omnes volucres et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego dominus. Humiliavi lignum sublime et exaltavi lignum humile et siccavi lignum viride et frondere feci lignum aridum. Ego dominus locutus sum et feci.

18. Et factus est sermo domini ad me dicens. Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra israel dicentes. Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupescunt. Vivo ego dicit dominus deus si erit vobis ultra parabola hec in proverbium in israel. Ecce omnes anime mee sunt. Ut anima patris ita et anima filii mea est. Anima que peccaverit ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iusticiam. In montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus israel et uxorem proximi sui non violaverit et ad mulierem menstruatam non accesserit et hominem non contristaverit. Pignus debitori reddiderit. Per vim nichil rapuerit. Panem suum esurienti dederit et nudum vestimento operuerit. Ad usuram non commodaverit et amplius non acceperit. Ab iniquitate averterit manum suam. Iudicium verum fecerit inter virum et virum. In preceptis meis ambulaverit et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem. Hic iustus est vita vivet et non morietur ait dominus deus. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem et fecerit unum de istis et hec quidem omnia non facientem sed in montibus comedentem et uxorem proximi sui polluentem, egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem et amplius accipientem, numquid vivet? Non vivet. Cum universa detestanda hec fecerit morte morietur. Sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium qui videns omnia peccata patris sui que fecit timuerit et non fecerit simile eis, super montes non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus israel et uxorem proximi sui non violaverit et virum non contristaverit, pignus non retinuerit et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum vestimento operuerit, a pauperis iniuria averterit manum suam, usuram et superhabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in preceptis meis ambulaverit, hic non morietur in iniquitate patris sui sed vita vivet. Pater eius quia calumpniatus est et vim fecit fratri et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis. Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iusticiam operatus est, omnia precepta mea custodivit et fecit illa, vita vivet. Anima que peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. Iusticia iusti super eum erit et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit universa precepta mea et fecerit iudicium et iusticiam, vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. In iusticia sua quam operatus est vivet. Numquid voluntatis mee est mors impii dicit dominus deus et non ut convertatur a viis suis et vivat? Si autem averterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes suas quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur. In prevaricatione sua qua prevaricatus est et in peccato suo quod peccavit in ipsis morietur. Et dixistis. Non est equa via domini. Audite ergo domus israel. Numquid via mea non est equa et non magis vie vestre prave sunt? Cum enim averterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem morietur in ea. In iniusticia sua quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est et fecerit iudicium et iusticiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est vita vivet et non morietur. Et dicunt filii israel. Non est equa via domini. Numquid vie mee non sunt eque domus israel et non magis vie vestre prave sunt? Ideo unumquemque iuxta vias suas iudicabo domus israel ait dominus deus. Convertimini et agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes prevaricationes vestras in quibus prevaricati estis et facite vobis cor novum et spiritum novum. Et quare moriemini domus israel? Quia nolo mortem morientis dicit dominus deus. Revertimini et vivite.

19. Et tu fili hominis assume planctum super principes israel et dices. Quare mater tua leena inter leones cubavit? In medio leunculorum enutrivit catulos suos et eduxit unum de leunculis suis. Leo factus est et didicit capere predam hominesque comedere. Et audierunt de eo gentes et non absque vulneribus suis ceperunt eum et adduxerunt eum in catenis in terram egypti. Que cum vidisset quoniam infirmata est et periit expectatio eius, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones et factus est leo. Didicitque predam capere et homines devorare. Didicit viduas facere et civitates eorum in desertum adducere. Et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversum eum gentes undique de provinciis et expanderunt super eum rete suum. In vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam in catenis, adduxerunt eum ad regem babilonis miseruntque eum in carcerem ne audiretur vox eius ultra super montes israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata, fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et facte sunt ei virge solide in sceptra dominantium et exaltata est statura eius inter frondes. Et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum et evulsa est in ira in terramque proiecta et ventus urens siccavit fructum eius. Emarcuerunt et arefacte sunt virge roboris eius, ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius qui fructum eius comedit et non fuit in ea virga fortis sceptrum dominantium. Planctus est et erit in planctum.

20. Et factum est in anno septimo in quinto mense in decima die mensis venerunt viri de senioribus israel ut interrogarent dominum et sederunt coram me. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis loquere senioribus israel et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego quia non respondebo vobis ait dominus deus. Si iudicas eos, si iudicas fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. In die qua elegi israel et levavi manum meam pro stirpe domus iacob et apparui eis in terra egypti et levavi manum meam pro eis dicens. Ego dominus deus vester. In die illa levavi manum meam pro eis ut educerem eos de terra egypti in terram quam provideram eis fluentem lacte et melle, que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos. Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat et in ydolis egypti nolite pollui. Ego dominus deus vester. Et irritaverunt me noluerunt que me audire. Unusquisque abominationes oculorum suorum non proiecit nec ydola egypti reliquerunt. Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos et implerem iram meam in eis in medio terre egypti. Et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra egypti. Eieci ergo eos de terra egypti et eduxi in desertum. Et dedi eis precepta mea et iudicia mea ostendi eis que faciat homo et vivat in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis ut esset signum inter me et eos et scirent quia ego dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus

Israel in deserto. In preceptis meis non ambulaverunt et iudicia mea proiecerunt. que faciens homo vivet in eis. et sabbata mea violaverunt vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto. et consumerem eos. Et feci propter nomen meum ne violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego ergo levavi manum meam super eos in deserto. ne inducerem eos in terram quam dedi eis fluentem lacte et melle precipuam terrarum omnium. quia iudicia mea proiecerunt. et in preceptis meis non ambulaverunt. et sabbata mea violaverunt. post ydola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos. nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine. In preceptis patrum vestrorum nolite incedere. nec iudicia eorum custodiatis. nec in ydolis eorum polluamini. ego dominus deus vester. in preceptis meis ambulate. et iudicia mea custodite. et facite ea. et sabbata mea sanctificate. ut sit signum inter me et vos. et sciatis quia ego dominus deus vester. Et exacerbaverunt me filii Israel. et in preceptis meis non ambulaverunt. et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea. que cum fecerit homo vivet in eis. et sabbata mea violaverunt. Et comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos. et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam. et feci propter nomen meum ut non violaretur coram gentibus de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum levavi manum meam in eos in solitudine ut dispergerem illos in nationes. et ventilarem in terras. eo quod iudicia mea non fecissent. et precepta mea reprobassent. et sabbata mea violassent. et post ydola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis precepta non bona. et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis cum offerrent omne quod aperit vulvam propter delicta sua. et scient quia ego dominus. Quam ob rem loquere ad domum Israel fili hominis. et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri cum sprevissent me contempnentes. et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis. Viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum. et immolaverunt ibi victimas suas. et dederunt ibi irritationem oblationis sue. et posuerunt ibi odorem suavitatis sue. et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos. Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius excelsum usque ad hanc diem. Propterea dic ad domum Israel. Hec dicit dominus deus. Certe in via patrum vestrorum vos polluimini. et post offendicula eorum vos fornicamini. et in oblatione donorum vestrorum cum traducitis filios vestros per ignem. vos polluimini in omnibus ydolis vestris usque hodie. Et ego respondebo vobis domus Israel? Vivo ego dicit dominus deus. quia non respondebo vobis. neque cogitatio mentis vestre fiet dicentium. Erimus sicut gentes et sicut cognationes terre. ut colamus ligna et lapides. Vivo ego dicit dominus deus. quoniam in manu forti et in brachio extento. et in furore effuso regnabo super vos. Et educam vos de populis. et congregabo vos de terris in quibus dispersi estis. in manu valida et brachio extento et in furore effuso. et adducam vos in desertum populorum. et iudicabor vobiscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terre Egypti. sic iudicabo vos dicit dominus deus. Et subiciam vos sceptro meo. et inducam vos in vinculis federis. Et eligam de vobis transgressores et impios. et de terra incolatus eorum educam eos. et in terram Israel non ingredientur. et scietis quia ego dominus. Et vos domus Israel. hec dicit dominus deus. Singuli post ydola vestra ambulate et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me. et nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris et in ydolis vestris. In monte sancto meo. in monte excelso Israel ait dominus deus. ibi serviet michi omnis domus Israel. omnis inquam in terra in qua placebunt michi. et ibi queram primitias vestras. et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. In odorem suavitatis suscipiam vos cum eduxero vos de populis. et congregavero vos de terris in quas dispersi estis. Et sanctificabor in vobis in oculis nationum. et scietis quia ego dominus. cum induxero vos ad terram Israel. in terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus vestris. Et recordabimini ibi viarum vestrarum. et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis in eis. Et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. et scietis quia ego dominus cum bene fecero vobis propter nomen meum. non secundum vias vestras malas. neque secundum scelera vestra pessima domus Israel ait dominus deus.

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra viam austri. et stilla ad africum. et propheta ad saltum agri meridiani. et dices saltui meridiano. Audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego succendam in te ignem. et comburam in te omne lignum viride. et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma succensionis. et comburetur in ea omnis facies ab austro usque ad aquilonem. Et videbit omnis caro quia ego dominus succendi eam. nec extinguetur. Et dixi. A a a. domine deus. ipsi dicunt de me. Numquid non per parabolas loquitur iste?

XXI. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam ad Ierusalem. et stilla ad sanctuaria. et propheta contra humum Israel. et dices terre Israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te. et eiciam gladium meum de vagina sua. et occidam in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et impium. idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem. ut sciat omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum. et in amaritudinibus ingemisce coram eis. Cumque dixerint ad te. Quare tu gemis? dices. Pro auditu. quia venit. et tabescet omne cor. et dissolventur universe manus. et infirmabitur omnis spiritus. et per cuncta genua fluent aque. Ecce venit et fiet ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis propheta et dices. Hec dicit dominus deus. Loquere. Gladius gladius exacutus est et limatus. ut cedat victimas exacutus est. ut splendeat limatus est. qui moves sceptrum filii mei. succidisti omne lignum. Et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu. iste exacutus est gladius. et iste limatus est ut sit in manu interficientis. Clama et ulula fili hominis. quia hic factus est in populo meo. hic in cunctis ducibus Israel. qui fugerant gladio traditi sunt cum populo meo. Idcirco plaude super femur. quia probatus est. et hoc cum sceptrum subverterit. et non erit dicit dominus deus. Tu ergo fili hominis propheta. et percute manu ad manum. et duplicetur gladius. ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladius occisionis magne. qui obstupescere eos facit. et corde tabescere. et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum amicti ad cedem. Exacuere. vade ad dexteram sive ad sinistram. quocumque faciei tue est appetitus. Quin et ego plaudam manu ad manum. et implebo indignationem meam. ego dominus locutus sum. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et tu fili hominis pone tibi duas vias. ut veniat gladius regis Babilonis. De terra una egredientur ambo. et manu capiet coniecturam. In capite vie civitatis coniciet. Viam pones ut veniat gladius ad Rabbath filiorum Ammon. et ad Iudam in Ierusalem munitissimam. Stetit enim rex Babilonis in

bivio in capite duarum viarum, divinationem quaerens, commiscens sagittas. Interrogavit idola, exta consuluit. Ad dexteram eius facta est divinatio super Ierusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os in caede, et elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem et aedificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, et sabbatorum otium imitans; ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Ideo haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestrae, et revelastis praevaricationes vestras, et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris; pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiemini.

LIIII

Tu autem, profane, impie dux Israel, cuius venit dies in tempore iniquitatis praefinita, haec dicit Dominus Deus: Aufer cidarim, tolle coronam. Nonne haec est quae humilem sublevavit, et sublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam. Et hoc non fiet donec veniat cuius est iudicium, et tradam ei.

Et tu, fili hominis, propheta, et dic: Haec dicit Dominus Deus ad filios Ammon, et ad opprobrium eorum. Et dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum; lima te ut interficias et fulgeas. Cum tibi viderentur vana, et divinarentur mendacia (non est demonum divinatio, sed Dei iudicium, qui perfecte malitie dedit finem), ut dareris super colla vulneratorum impiorum, quorum venit dies in tempore iniquitatis praefinita. Revertere ad vaginam tuam in locum in quo creatus es. In terra nativitatis tuae iudicabo te, et effundam super te indignationem meam; in igne furoris mei sufflabo in te, daboque te in manus hominum insipientium, et fabricantium interitum. Igni eris cibus; sanguis tuus erit in medio terrae; oblivioni traderis, quia ego Dominus locutus sum.

LV. 22.

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Et tu, fili hominis, nonne iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum? Et ostendes ei omnes abominationes suas, et dices: Haec dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus eius, et quae fecit idola contra semetipsam ut pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti, et in idolis tuis quae fecisti polluta es. Et appropinquare fecisti dies tuos, et adduxisti tempus annorum tuorum; propterea dedi te opprobrium gentibus, et irrisionem universis terris. Quae iuxta sunt et quae procul a te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu.

LVI

Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te; advenam calumniati sunt in medio tui; pupillum et viduam contristaverunt apud te. Sanctuaria mea sprevistis, et sabbata mea polluistis. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, et super montes comederunt in te; scelus operati sunt in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te; immunditiam menstruatae humiliaverunt in te. Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, et socer nurum suam polluit nefarie; frater sororem suam, filiam patris sui, oppressit in te. Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem; usuram et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus. Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam quam fecisti, et super sanguinem qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tuum, aut praevalebunt manus tuae in diebus quos ego faciam tibi? Ego Dominus locutus sum, et faciam. Et dispergam te in nationes, et ventilabo te in terras, et deficere faciam immunditiam tuam a te. Et possidebo te in conspectu gentium, et scies quia ego Dominus.

LVII

Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam. Omnes isti aes, et stannum, et ferrum, et plumbum in medio fornacis; scoria argenti facti sunt. Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod versi estis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Ierusalem congregatione argenti, et aeris, et ferri, et stagni, et plumbi in medio fornacis, ut succendam in ea ignem ad conflandum. Sic congregabo vos in furore meo et in ira mea, et requiescam, et conflabo vos. Et congregabo vos, et succendam vos in igne furoris mei, et conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio eius, et scietis quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, et non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius, sicut leo rugiens capiensque praedam. Animas devoraverunt, opes et pretium acceperunt; viduas eius multiplicaverunt in medio illius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam, et polluerunt sanctuaria mea; inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam, et inter pollutum et mundum non intellexerunt; et a sabbatis meis averterunt oculos suos, et coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, et ad perdendas animas, et avare sectanda lucra. Prophetae autem eius liniebant eos absque temperamento, videntes vana, et divinantes eis mendacium, dicentes: Haec dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus. Populi terrae calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter; egenum et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quaesivi de eis virum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra ne dissiparem eam, et non inveni. Et effudi super eos indignationem meam; in igne irae meae consumpsi eos; viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

LVIII. 23.

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, duae mulieres filiae matris unius fuerunt, et fornicatae sunt in Aegypto; in adolescentia sua fornicatae sunt. Ibi subacta sunt ubera earum, et fractae sunt mammae pubertatis earum. Nomina autem earum Oolla maior, et Ooliba soror eius minor. Et habui eas, et pepererunt filios et filias. Porro earum nomina: Samaria Oolla, et Ierusalem Ooliba. Fornicata est igitur Oolla super me, et insanivit in amatores suos, in Assyrios propinquantes, vestitos hyacintho, principes et magistratus, iuvenes cupidinis universos, equites, ascensores equorum. Et dedit fornicationes suas super eos, electos filios Assyriorum universos; et in omnibus in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est. Insuper et fornicationes suas quas habuerat in Aegypto non reliquit; nam et illi dormierunt cum ea in adolescentia eius, et illi confregerunt ubera pubertatis eius, et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam eius, filios et filias eius tulerunt, et ipsam occiderunt gladio; et factae sunt famosae mulieres, et iudicia perpetraverunt in ea.

Quod cum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insanivit libidine, et fornicationem suam super fornicationem sororis suae ad filios Assyriorum praebuit impudenter, ducibus et magistratibus ad se venientibus, indutis veste varia, equitibus qui vectabantur equis, et adolescentibus forma cunctis egregia. Et vidi quod polluta esset via una ambarum. Et auxit fornicationes suas; cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum expressas coloribus, et accinctos renes balteis, et tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis terraeque Chaldaeorum in qua orti sunt, insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntios ad eos in Chaldaeam. Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, et polluta est ab eis, et saturata est anima eius ab illis. Denudavit quoque fornicationes suas, et discooperuit ignominiam suam; et recessit anima mea ab illa, sicut recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiae suae, quibus fornicata est in terra

egypti. Et insanivit libidine super concubitum eorum quorum carnes sunt ut carnes asinorum et sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescentie tue quando subacta sunt in egypto ubera tua et fracte sunt mamme pubertatis tue.

LIX

Propterea Oolla hec dicit dominus deus. Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te de quibus satiata est anima tua et congregabo eos adversum te in circuitu filios babylonis et universos chaldeos nobiles tyrannosque et principes omnes filios assyriorum iuvenes forma egregia duces et magistratus universos principes principum et nominatos ascensores equorum. Et venient super te instructi curru et rota multitudo populorum lorica et clipeo et galea armabuntur contra te undique et dabo coram eis iudicium et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meum in te quem exercebunt tecum in furore. Nasum tuum et aures tuas precident et que remanserint gladio concident. Ipsi filios tuos et filias tuas capient et novissimum tuum devorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis et tollent vasa glorie tue. Et requiescere faciam scelus tuum de te et fornicationem tuam de terra egypti nec levabis oculos tuos ad eos et egypti non recordaberis amplius. Quia hec dicit dominus deus. Ecce ego tradam te in manu eorum quos odisti in manu de quibus satiata est anima tua. Et agent tecum in odio et tollent omnes labores tuos et dimittent te nudam et ignominia plenam. Et revelabitur ignominia fornicationum tuarum. Scelus tuum et fornicationes tue fecerunt hec tibi quia fornicata es post gentes inter quas polluta es in ydolis earum. In via sororis tue ambulasti et dabo calicem eius in manu tua.

LX

Hec dicit dominus deus. Calicem sororis tue bibes profundum et latum. Eris in derisum et in subsannationem que es capacissima. Ebrietate et dolore repleberis calice meroris et tristitie calice sororis tue samarie. Et bibes illum et epotabis usque ad feces et fragmenta eius devorabis et ubera tua lacerabis quia ego locutus sum ait dominus deus. Propterea hec dicit dominus deus. Quia oblita es mei et proiecisti me post corpus tuum tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas.

LXI

Et ait dominus ad me dicens. Fili hominis numquid iudicas Oollam et Oolibam et annuntias eis scelera earum. Quia adultere sunt et sanguis in manibus earum et cum ydolis suis fornicate sunt. Insuper et filios suos quos genuerunt michi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt michi. Polluerunt sanctuarium meum in die illa et sabbata mea profanaverunt. Cumque immolarent filios suos ydolis suis et ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut pollueret illud etiam hec fecerunt in medio domus mee. Miserunt ad viros venientes de longe ad quos nuntium miserant. Itaque ecce venerunt quibus te lavisti et circumlinisti stibio oculos tuos et ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo et mensa ornata est ante te. Thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea. Et in viris qui de multitudine hominum adducebantur et veniebant de deserto posuerunt armillas suas in manibus earum et coronas speciosas in capitibus earum. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam hec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem. Sic ingrediebantur ad Oollam et Oolibam mulieres nefarias. Viri ergo iusti sunt hii. Hii iudicabunt eas iudicio adulterarum et iudicio effundentium sanguinem quia adultere sunt et sanguis in manibus earum. Hec enim dicit dominus deus. Adduc ad eas multitudinem et trade eas in tumultum et in rapinam et lapidentur lapidibus populorum et confodiantur gladiis eorum. Filios et filias earum interficient et domos earum igne succendent. Et auferam scelus de terra et discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super vos et peccata ydolorum vestrorum portabitis et scietis quia ego dominus deus.

LXI

Et factum est verbum domini ad me in anno nono in mense decimo decima die mensis dicens. Fili hominis scribe tibi nomen diei huius in qua confirmatus est rex babylonis adversum ierusalem hodie. Et dices per proverbium ad domum irritatricem parabolam et loqueris ad eos.

LXII

Hec dicit dominus deus. Pone ollam pone inquam et mitte in eam aquam. Congere frustra eius in eam omnem partem bonam femur et armum electa et ossibus plena. Pinguissimum pecus assume. Compone quoque struem ossium sub ea. Efferbuit coctio eius et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea hec dicit dominus deus. Ve civitati sanguinum olle cuius rubigo in ea est et rubigo eius non exivit de ea. Per partes et per partes suas eice eam. Non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in medio eius est. Super limpidissimam petram effudit illum. Non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere. Ut super inducerem indignationem meam et vindicta ulciscerer. Dedi sanguinem eius super petram limpidissimam ne operiretur.

Propterea hec dicit dominus deus. Ve civitati sanguinum cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa que igne succendam. Consumentur carnes et coquetur universa compositio et ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam ut incalescat et liquefiat es eius. Et conflectur in medio eius inquinamentum eius et consumatur rubigo eius. Multo labore sudatum est et non exivit de ea nimia rubigo eius neque per ignem. Immunditia tua execrabilis quia mundare te volui et non es mundata a sordibus tuis. Sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego dominus locutus sum. Veniet et faciam. Non transeam nec parcam nec placabor. Iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudicabo te dicit dominus deus.

LXIII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga. Et non plangens neque plorabis neque fluent lacrime tue. Ingemisce tacens mortuorum luctum non facies. Corona tua circumligata sit tibi et calciamenta tua erunt in pedibus tuis. Nec amictu ora velabis. Nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum mane et mortua est uxor mea vespere. Feci quoque mane sicut preceperat michi dominus. Et dixit ad me populus. Quare non indicas nobis quid ista significent que tu facis. Et dixi ad eos. Sermo domini factus est ad me dicens. Loquere domui israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego polluam sanctuarium meum superbiam imperii vestri et desiderabile oculorum vestrorum et super quo pavet anima vestra. Filii vestri et filie quas reliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci. Ora amictu non velabitis et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus vestris et calciamenta in pedibus. Non plangetis neque flebitis sed tabescetis in iniquitatibus vestris et unusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque ezechiel vobis in portentum. Iuxta omnia que fecit facietis cum venerit istud. Et scietis quia ego dominus deus. Et tu fili hominis ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum et gaudium dignitatis et desiderium oculorum eorum super quo requiescunt anime eorum filios et filias eorum. In die illa cum venerit fugiens ad te ut annuntiet tibi. In die illa aperietur os tuum cum eo qui fugit. Et loqueris et non silebis ultra. Erisque eis in portentum et scietis quia ego dominus.

LXIIII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra filios ammon et prophetabis de eis. Et dices ad filios ammon. Audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus. Pro eo quod dixistis euge euge super sanctuarium meum quia pollutum

est, et super terram Israel quoniam desolata est, et super domum Iuda quoniam ducti sunt in captivitatem. Ideo ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem. Et collocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua. Ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum. Et scietis quia ego Dominus. Quia hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti manu et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu super terram Israel, ideo ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam te de terris, et conteram. Et scies quia ego Dominus.

LXV

Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab et Seir: Ecce sicut omnes gentes domus Iuda. Ideo ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, eius, et de finibus eius inclitas terre Bethiesimoth, et Beelmeon, et Cariathaim, filiis orientis cum filiis Ammon, et dabo eam in hereditatem, ut non sit memoria ultra filiorum Ammon in gentibus. Et in Moab faciam iudicia, et scient quia ego Dominus.

LXVI

II. Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecit Idumea ultionem, ut se vindicaret de filiis Iuda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis, ideo hec dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumeam, et auferam de ea hominem et iumentum, et faciam eam desertam ab austro; et qui sunt in Dedan gladio cadent. Et dabo ultionem meam super Idumeam per manum populi mei Israel, et facient in Edom iuxta iram meam et furorem meum, et scient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

III. Hec dicit Dominus Deus: Pro eo quod fecerunt Palestini vindictam, et ulti se sunt toto animo interficientes, et implentes inimicitias veteres, propterea hec dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palestinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritime regionis. Faciamque in eis ultiones magnas, arguens in furore. Et scient quia ego Dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

LXVII 26.

Et factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, pro eo quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge, confracte sunt porte populorum, conversa est ad me; implebor, deserta est: propterea hec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Tyre, et ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros Tyri, et destruent turres eius. Et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Et erit in direptionem gentibus. Filie quoque eius que sunt in agro gladio interficientur, et scient quia ego Dominus. Quia hec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis et curribus et equitibus, et cetu populoque magno. Filias tuas que sunt in agro gladio interficiet, et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro, et elevabit contra te clypeum. Et vineas et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum; a sonitu equitum et rotarum et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas, quasi per introitum urbis dissipate. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas; populum tuum gladio cedet, et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas. Et destruent muros tuos, et domos tuas preclaras subvertent. Et lapides tuos et ligna tua et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonitus cythararum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram; siccatio sagenarum eris in medio maris. Nec edificaberis ultra, quia ego locutus sum, dicit Dominus Deus.

IIII. Hec dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruine tue et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insule? Et descendent de sedibus suis omnes principes maris, et auferent exuvias suas, et vestimenta sua varia abicient, et induentur stupore. In terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur. Et assumentes super te lamentum dicent tibi: Quomodo peristi que habitabas in mari, urbs inclita, que fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? Nunc stupebunt naves in die pavoris tui, et turbabuntur insule in mari, eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit Dominus Deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates que non habitantur, et adduxero super te abyssum, et operuerint te aque multe, et detraxero te cum his qui descendunt in lacum, ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris; porro cum dedero gloriam tuam in terra viventium, in nichilum redigam te, et non eris, et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

27. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Tu igitur, fili hominis, assume super Tyrum lamentum, et dices Tyro que habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hec dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, et in corde maris sita. Finitimi tui qui te edificaverunt impleverunt decorem tuum. Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris.

LXVIII

Cedrum de Libano tulerunt ut facerent tibi malum. Quercus de Basan dolaverunt in remos tuos. Transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, et pretoriola de insulis Italie. Byssus varia de Egypto texta est tibi in velum, ut poneretur in malo. Iacinctus et purpura de insulis Helisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores Sidonis et Aradii fuerunt remiges tui. Sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui. Senes Biblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium varie supellectilis tue. Omnes naves maris et naute earum fuerunt in populo negotiationis tue. Perse et Lydii et Libyes erant in exercitu tuo viri bellatores tui. Clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu. Sed et Pigmei qui erant in turribus tuis pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum; ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.

LXIX

Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stagno plumboque repleverunt nundinas tuas. Grecia, Thubal et Mosoch ipsi institores tui; mancipia et vasa erea advexerunt populo tuo. De domo Thogorma equos et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii Dedan negotiatores tui; insule multe negotiatio manus tue. Dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum; gemmam, purpuram, et scutulata, et byssum, et sericum, et chodchod proposuerunt in mercatu tuo. Iuda et terra Israel ipsi institores tui in frumento primo; balsamum, et mel, et oleum, et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi. Dedan, et Grecia, et Mozel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum; stacten et calamus in negotiatione tua. Dadan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes Cedar ipsi negotiatores manus tue. Cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te negotiatores tui. Venditores Saba et Reema ipsi institores tui cum universis primis aromatibus et lapide pretioso et auro, quod proposuerunt in mercatu tuo. Aran, et Chene, et Eden negotiatores tui; Saba, Assur, Chelmad venditores tui. Ipsi negotiatores tui multifariam, involucris iacincti et polymitorum, gazarumque pretiosarum, que obvolute et astricte

erant funib;. Cedros quoq; habebant in negociatorib;
tuis. naues maris principes tui in negociatione tua. & re
pleta es & glificata nimis in corde maris. In aquis multis
adduxerunt te. remiges tui. Ventus auster contriuit te
in corde maris. Diuitie tue & thesauri tui & multiplex in
strumentum tuum. Nautae tui gubernatores tui. qui te
nebant supellectilem tuam. & populo tuo preerant. Viri quoq;
bellatores tui qui erant in te. cum uniuersa multitudine
tua que est in medio tui. cadent in corde maris in die
ruine tue. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum contur
babuntur classes. & descendent de nauib; suis omnes
qui tenebant remum. Naute & uniuersi gubernatores maris
in terra stabunt. & eiulabunt super te uoce magna. & clama
bunt amare. Et superiacient puluerem capitib; suis. & cinere
conspergentur. Et radent super te caluitium. & accingentur cili
ciis & plorabunt te in amaritudine anime ploratu ama
rissimo. Et assument super te carmen lugubre. & plangent te.
Que est ut tyrus. que obmutuit in medio maris. que in ex
itu negociationum tuarum de mari inplesti populos multos.
In multitudine diuitiarum tuarum & populorum tuorum. ditasti re
ges terre. Nunc contrita es a mari in profundis aquarum. Opes
tue & omnis multitudo tua. que erat in medio tui: ceciderunt.
Uniuersi habitatores insularum obstupuerunt super te & reges
earum omnes tempestate perculsi. mutauerunt uultus. Negociato
res populorum sibilauerunt super te. ad nichilum deducta es. & non
eris usq; in perpetuum. **E**t factus est sermo domini ad me di
cens. Fili hominis dic principi tyri. Hec dicit dominus deus. Eo quod
eleuatum est cor tuum & dixisti. deus ego sum. & in cathedra
dei sedi in corde maris. cum sis homo & non deus. & dedisti cor tuum
quasi cor dei: ecce sapientior es tu daniele. omne secretum non
est absconditum a te in sapientia. & prudentia tua fe
cisti tibi fortitudinem & adquisisti aurum & argentum in thes
sauris tuis. In multitudine sapientie tue & in negociatione tua
multiplicasti tibi fortitudinem. & eleuatum est cor tuum in robore
tuo: propterea hec dicit dominus deus. Eo quod eleuatum est cor tuum quasi
cor dei: iccirco ecce ego adducam super te alienos robustissi
mos gentium & nudabunt gladios suos super pulcritudinem
sapientie tue: & polluent decorem tuum. Interficient & detrahent
te. & morieris in interitu occisorum in corde maris. Numquid dicens
loqueris. deus ego sum coram interficientib; te. cum sis homo & non
deus. in manu occidentium te. Morte incircumcisorum morieris in
manu alienorum quia ego locutus sum ait dominus deus. **E**t factus
est sermo domini ad me dicens. Fili hominis leua planctum super regem
tyri & dices ei. Hec dicit dominus deus. Tu signaculum similitu
dinis. plenus sapientia & perfectus decore: in deliciis
paradisi dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum tuum.
Sardius. topazius. & iaspis crisolitus & onix. & berillus.
saphirus. & carbunculus. & smaragdus. Aurum opus decoris
tui & foramina tua in die qua conditus es preparata sunt. Tu
cherub extentus & protegens. & posui te in monte sancto dei. in medio
lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in uiis tuis a die conditionis
tue perfectus: donec inuenta est iniquitas in te. In multitudine
negociationis tue repleta sunt interiora tua iniquitate: &
peccasti. Et eieci te de monte dei. & perdidi te o cherub prote
gens de medio lapidum ignitorum. Et eleuatum est cor tuum in
decore tuo. perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. In terram proieci
te: ante faciem regum dedi te ut cernerent te. In multitudine
iniquitatum tuarum & iniquitate negociationis tue polluisti sancti
ficationem tuam. Producam ergo ignem de medio tui qui comme
dat te: & dabo te in cinerem super terram. in conspectu omnium uidentium
te. Omnes qui uiderint te in gentib; obstupescent super te. Nichil
factus es: & non eris in perpetuum. **E**t factus est sermo domini ad me
dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra sidonem: & prophetabis de ea &
dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te sidon & glorificabor in medio
tui. & scient quia ego dominus. cum fecero in ea iudicia. & sanctifica
tus fuero in ea. Et inmittam ei pestilentiam & sanguinem in pla
teis eius. & corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum:
& scient quia ego dominus. Et non erit ultra domui israel offen
diculum amaritudinis. & spina dolorem inferens undiq; per circu
itum eorum. qui aduersantur eis. & scient quia ego dominus deus. **H**ec
dicit dominus deus. Quando congregauero domum israel de populis in quib;
dispersi sunt. sanctificabor in eis coram gentib;. Et habitabunt in terra
sua quam dedi seruo meo iacob: & habitabunt in ea securi.
Et edificabunt domos. plantabuntq; uineas. & habitabunt con
fidenter. cum fecero iudicia in omnib; qui aduersantur eis per circuitum:
29. & scient quia ego dominus deus eorum. **I**n anno decimo in decimo mense.
undecima die mensis: factum est uerbum domini ad me dicens. Fili ho
minis pone faciem tuam contra pharaonem regem egypti. & prophetabis
de eo. & de egypto uniuersa. Loquere & dices. Hec dicit dominus deus. Ec
ce ego ad te pharao rex egypti. draco magne qui cubas in
medio fluminum tuorum. & dicis. Meus est fluuius. & ego feci
memet ipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis. & agglutina
bo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Et extraham
te de medio fluminum tuorum & uniuersi pisces tui squamis
tuis adherebunt. Et proiciam te in desertum & omnes pisces fluminis
tui. Super faciem terre cades. non colligeris. neq; congregaberis.
Bestiis terre & uolatilib; celi dedi te ad deuorandum: & scient
omnes habitatores egypti quia ego dominus. Pro eo quod fuisti baculus
harundineus domui israel. quando apprehenderunt te manu & confractus
es. & lacerasti omnem humerum eorum. & innitentib; eis super te com
minutus es. & dissoluisti omnes renes eorum. Propterea hec dicit dominus
deus **E**cce ego adducam super te gladium. & interficiam de te ho
minem & iumentum. Et erit terra egypti in desertum & in solitudinem.
& scient quia ego dominus. Eo quod dixeris fluuius meus est. & ego feci
eum iccirco ecce ego ad te & ad flumina tua. Daboq; terram
egypti in solitudines gladio dissipatam. a turre syenes usq; ad
terminos ethiopie. Non pertransibit eam pes hominis. neq; pes
iumenti gradietur in ea. & non habitabitur quadraginta
annis. Daboq; terram egypti desertam in medio terrarum desertarum.
& ciuitates eius in medio urbium subuersarum. & erunt desolate
quadraginta annis. Et dispergam egyptios in nationes. & uenti
labo eos in terras: quia hec dicit dominus deus. Post finem quadragi
ta annorum congregabo egyptum de populis in quib; dispersi fue
rant: & reducam captiuitatem egypti. Et collocabo eos in terra
phatures: in terra natiuitatis sue. & erunt ibi in regnum hu
mile. Inter regna cetera erit humillima. & non eleuabitur
ultra super nationes: & imminuam eos ne imperent gentib;. Neq;
erunt ultra domui israel in confidentiam: docentes iniquitatem ut
fugiant & sequantur eos & scient quia ego dominus deus. **E**t
factum est in uicesimo & vii. anno. in primo mense prima die mensis:
factum est uerbum domini ad me dicens. Fili hominis nabugodonosor rex
babilonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersum tyrum.
Omne caput decaluatum & omnis humerus depilatus est. & merces non
est reddita ei. neq; exercitui eius de tyro: pro seruitute qua seruiuit
ei aduersum eam. Propterea hec dicit dominus deus. Ecce ego dabo na
bugodonosor regem babilonis in terra egypti. & capiet multi
tudinem eius. & depredabitur manubias eius. & diripiet spolia
eius. Et erit merces exercitui illius. & operi pro quo seruiuit aduersum
eam. Dedi ei terram egypti. pro eo quod laborauerit mihi ait dominus
deus. In die illa pullulabit cornu domui israel. & tibi dabo apertum

Expc.

o- G.i. q comedat te. vii. Isa. deuorabit sicut fenum mana in die
illa. hunc ignem quem alienus dicitur nadab & abiud ad altare domini
obtulerunt. & io diuino igne consumpti sunt.

LXX. LXXI. LXXII. LXXIII. LXXIIII. LXXV. LXXVI.

Sidonii zarabii.
G. iuxta. lxx. consiliarii. bibli. qui hebraice dicitur gebal.
G. ipse libies. lidii. & G. uulgi. lxx. commixtione.

Dicentes.

G. eiu in altitudine maris. & c. d.

Pro eo quod uocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. vii. Isa. et omnes aduersarii eius qui non sunt.
G. i. non e. vii. De talas sceptrum aut his que non sunt & alibi post quinquagesima beam & a. n. e.
G. alii sermonis. i. hominis etatem. lxx. i. annos.
Isa. xxxiii.
G. i. cum insule tenearis languisti.

Se. xli.

Pab. ii. xiiii.

Tecum.

Exo. xxx. apo. pent.

G. in quem fuisti in monte dei.
A. vi. Se. ciii. G. Iacentium gentis iacentis diaboli os adulterantes qui cliban corda eorum. ex quo Isa. ambulate in lumine ignis uestri. Mala in f.

G. i. alii. Sidonii ue natores. de quib; ait anima. mea sic passa est. e. d. & alii de laqueo uenantium & a. u. a. In pro quo oculis meis tam laqueus peccatis.

G. Sicut a babilonis capta fuit.

G. populo dei.

Deo. xiii. in f.

G. captiuitas ioachim.

XXIX

G. que multis egypti regem. Exo. xvi. p. iiii. viii. v.

S. ciii. p. ii.
Iob. xxxiiii.
G. non in uis.
G. uia unum corpus efficiat sicut adheret domino unus spiritus.

Ch. iii.
G. mea factura. Isa. ciii. Iob. xxxiiii.
G. quib; ad alta super be festinas. apo. xxxiii.
G. per qualitate uiciorum per totum corpus draconis. uel capita uel uentre uel caude & extremis partib;.

G. in sepulcro.

G. fragilis nulli sustentationis.

G. silico.

G. suena punicenda.

G. pamis conculcat.
G. restitutio.
G. sunt desso dei. s. auxilio. in egypto confidant.
G. i. qui de egypto & super eorum & hic propheta est licet diuersis temporib; sit facta. tamen quia tenuta sunt pumcia: iuncte sunt.

G. scientes in quem peccauit.

G. i. in oppugnatione eius ut implere uoluntatem meam.
G. ea leuerant quia nichil preciosum inuenit in tiro.
G. i. que dei in hac parte obediunt uoluntati: post aliquot annos data est ei egyptus.

LXXVII.

30\. os in medio eorum et scient quia ego dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis propheta et dic: Haec dicit dominus deus: Ululate, vae vae diei, quia iuxta est dies, et appropinquat dies domini: dies nubis, tempus gentium erit. Et veniet gladius in Aegyptum, et erit pavor in Aethiopia, cum ceciderint vulnerati in Aegypto, et ablata fuerit multitudo eius, et destructa fundamenta illius. Aethiopia et Libya et Lydi, et omne reliquum vulgus, et Chub, et filii terrae foederis cum eis gladio cadent. Haec dicit dominus deus: Et corruent fulcientes Aegyptum, et destruetur superbia imperii eius: a turre Syenes gladio cadent in ea, ait dominus deus exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum, et urbes eius in medio civitatum desertarum erunt. Et scient quia ego dominus, cum dedero ignem in Aegypto, et attriti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa egredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conterendam Aethiopiae confidentiam, et erit pavor in eis in die Aegypti, quia absque dubio veniet. Haec dicit dominus deus: Et cessare faciam multitudinem Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis. Ipse et populus eius cum eo, fortissimi gentium, adducentur ad disperdendam terram: et evaginabunt gladios suos super Aegyptum, et implebunt terram interfectis. Et faciam alveos fluminum aridos, et tradam terram in manus pessimorum: et dissipabo terram et plenitudinem eius in manu alienorum, ego dominus locutus sum.

LXXVIII.

Haec dicit dominus deus: Et disperdam simulacra, et cessare faciam idola de Memphis: et dux de terra Aegypti non erit amplius, et dabo terrorem in terra Aegypti. Et disperdam terram Phatures, et dabo ignem in Taphnis, et faciam iudicia mea in Alexandria. Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Aegypti, et interficiam multitudinem Alexandriae, et dabo ignem in Aegypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, et Alexandria erit dissipata, et in Memphis angustiae cotidianae. Iuvenes Heliopoleos et Bubasti gladio cadent, et ipsae captivae ducentur. Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptra Aegypti, et defecerit in ea superbia potentiae eius: ipsam nubes operiet, filiae autem eius in captivitatem ducentur. Et faciam iudicia in Aegypto, et scient quia ego dominus.

Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima die mensis, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti confregi: et ecce non est obvolutum ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, et fasciaretur linteolis, ut recepto robore posset tenere gladium. Propterea haec dicit dominus deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Aegypti, et comminuam brachium eius forte, sed confractum: et deiciam gladium de manu eius. Et dispergam Aegyptum in gentibus, et ventilabo eos in terris. Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu eius: et confringam brachia Pharaonis, et gement gemitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo brachia regis Babylonis, et brachia Pharaonis concident: et scient quia ego dominus, cum dedero gladium meum in manu regis Babylonis, et extenderit eum super terram Aegypti. Et dispergam Aegyptum in nationes, et ventilabo eos in terras, et scient quia ego dominus.

31\. Et factum est in undecimo anno, in tertio mense, in una mensis, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, dic Pharaoni regi Aegypti et populo eius: Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce Assur quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, et frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, et inter condensas frondes elevatum est cacumen eius. Aquae nutrierunt illum, abyssus exaltavit eum: flumina eius manabant in circuitu radicum eius, et rivos suos emisit ad universa ligna regionis. Propterea elevata est altitudo eius super omnia ligna regionis, et multiplicata sunt arbusta eius, et elevati sunt rami eius prae aquis multis. Cumque extendisset umbram suam, in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia caeli, et sub frondibus eius genuerunt omnes bestiae saltus, et sub umbraculo illius habitabat coetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, et in dilatatione arbustorum suorum: erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei, abietes non adaequaverunt summitatem eius, et platani non fuerunt aequae frondibus illius: omne lignum paradisi dei non est assimilatum illi et pulchritudini eius. Quoniam speciosum feci eum, et multis condensisque frondibus: et aemulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quae erant in paradiso dei.

LXXIX.

Propterea haec dicit dominus deus: Pro eo quod sublimatus est in altitudine, et dedit summitatem suam virentem atque condensam, et elevatum est cor eius in altitudine sua: tradidi eum in manu fortissimi gentium, faciens faciet ei: iuxta impietatem eius eieci eum. Et succident eum alieni et crudelissimi nationum, et proicient eum super montes, et in cunctis convallibus corruent rami eius, et confringentur arbusta eius in universis rupibus terrae: et recedent de umbraculo eius omnes populi terrae, et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia caeli, et in ramis eius fuerunt universae bestiae regionis. Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, neque ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia quae irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum. Haec dicit dominus deus: In die qua descendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abysso: et prohibui flumina eius, et coercui aquas multas: contristatus est super eum Libanus, et omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruinae eius commovi gentes, cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in lacum: et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque praeclara in Libano, universa quae irrigabantur aquis. Nam et ipsi descendent cum eo in infernum ad interfectos gladio: et brachium uniuscuiusque sedebit sub umbraculo eius in medio nationum. Cui assimilatus es, o inclite atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis qui interfecti sunt gladio. Ipse est Pharao, et omnis multitudo eius, dicit dominus deus.

LXXX.

32\. Et factum est in duodecimo anno, in mense duodecimo, in una die mensis, factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Aegypti, et dices ad eum: Leoni gentium assimilatus es, et draconi qui est in mari: et ventilabas cornu in fluminibus tuis, et conturbabas aquas pedibus tuis, et conculcabas flumina earum. Propterea haec dicit dominus deus: Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, et extraham te in sagena mea. Et proiciam te in terram, super faciem agri abiciam te: et habitare faciam super te omnia volatilia caeli, et saturabo de te bestias universae terrae. Et dabo carnes tuas super montes, et implebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes, et valles implebuntur ex te. Et operiam, cum extinctus fueris, caelos, et nigrescere faciam stellas eius: solem nube tegam, et luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria caeli maerere faciam super te: et dabo tenebras super terram tuam, dicit dominus deus. Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. Et stupescere faciam super te populos multos: et reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare coeperit gladius meus super facies illorum. Et obstupescent repente singuli pro anima sua in die

ruine sue. quia hec dicit dominus deus. Gladius regis babilonis ueniet tibi. in gladiis fortium deiciam multitudinem tuam. Inexpugnabiles gentes omnes hee. et uastabunt superbiam egypti. et dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumenta eius que erant super aquas plurimas. et non conturbabit eas pes hominis ultra neque ungula iumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum. et flumina eorum quasi oleum adducam. ait dominus deus. cum dedero terram egypti desolatam. Deseretur autem terra a plenitudine sua. quando percussero omnes habitatores eius. et scient quia ego dominus. Planctus est et plangent eum. filie gentium plangent eum. super egyptum et super multitudinem eius plangent eum. ait dominus deus.

LXXXI

Et factum est in duodecimo anno in quintadecima die mensis. factum est uerbum domini ad me dicens. Fili hominis. cane carmen lugubre super multitudinem egypti. et detrahe eam ipsam et filias gentium robustarum ad terram ultimam. cum hiis qui descendunt in lacum. Quo pulchrior es. descende et dormi cum incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadet. gladius datus est. attraxerunt eam et omnes populos eius. Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni. qui cum auxiliatoribus eius descenderunt. et dormierunt incircumcisi. interfecti gladio. Ibi assur et omnis multitudo eius. in circuitu illius sepulcra eorum. omnes interfecti. et qui ceciderunt gladio. quorum data sunt sepulcra in nouissimis laci. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulcri eius. uniuersi interfecti cadentesque gladio. qui dederant quondam formidinem in terra uiuentium. Ibi elam et omnis multitudo eius per gyrum sepulcri sui. Omnes hii interfecti ruentesque gladio. qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam. Qui posuerunt terrorem suum in terra uiuentium. et portauerunt ignominiam suam cum hiis qui descendunt in lacum. In medio interfectorum posuerunt cubile eius. in uniuersis populis eius. in circuitu eius sepulchrum illius. Omnes hii incircumcisi. interfectique gladio. Dederunt enim terrorem in terra uiuentium. et portauerunt ignominiam suam cum hiis qui descendunt in lacum. in medio interfectorum positi sunt. Ibi mosoch et thubal. et omnis multitudo eius. in circuitu illius sepulcra eius. Omnes hii incircumcisi. interfectique et cadentes gladio. quia dederunt formidinem suam in terra uiuentium. Et non dormient cum fortibus cadentibusque et incircumcisis. qui descenderunt ad infernum cum armis suis. et posuerunt gladios suos sub capitibus suis. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum. quia terror fortium facti sunt in terra uiuentium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris. et dormies cum interfectis gladio. Ibi idumea. et reges eius. et omnes duces eius qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio. et qui cum incircumcisis dormierunt. et cum hiis qui descendunt in lacum. Ibi principes aquilonis omnes. et uniuersi uenatores. qui deducti sunt cum interfectis. pauentes et in sua fortitudine confusi. Qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio. et portauerunt confusionem suam cum hiis qui descendunt in lacum. Vidit eos pharao. et consolatus est super uniuersa multitudine sua que interfecta est gladio. pharao et omnis exercitus eius. ait dominus deus. quia dedi terrorem meum in terra uiuentium. et dormiuit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio. pharao et omnis multitudo eius. ait dominus deus.

LXXXII

33. Et factum est uerbum domini ad me dicens. Fili hominis loquere ad filios populi tui. et dices ad eos. Terra cum induxero super eam gladium. et tulerit populus terre uirum unum de nouissimis suis. et constituerit eum super se speculatorem. et ille uiderit gladium uenientem super terram. et cecinerit bucina. et annuntiauerit populo. audiens autem quisquis ille est sonitum bucine non se obseruauerit. uenerit que gladius et tulerit eum. sanguis ipsius super caput eius erit. Sonitum bucine audiuit et non se obseruauit. sanguis eius in ipso erit. Si autem se custodierit. animam suam saluabit. Quod si speculator uiderit gladium uenientem. et non insonuerit bucina. et populus se non custodierit. ueneritque gladius et tulerit de eis animam. ille quidem in iniquitate sua captus est. sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis. speculatorem dedi te domui israel. Audiens ergo ex ore meo sermonem. annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium. impie morte morieris. non fueris locutus ut se custodiat impius a uia sua. ipse impius in iniquitate sua morietur. sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium ut a uiis suis conuertatur. non fuerit conuersus a uia sua. ipse in iniquitate sua morietur. porro tu animam tuam liberasti.

LXXXIII

Tu ergo fili hominis. dic ad domum israel. Sic locuti estis dicentes. Iniquitates nostre et peccata nostra super nos sunt. et in ipsis nos tabescimus. quomodo ergo uiuere poterimus? Dic ad eos. Viuo ego dicit dominus deus. nolo mortem impii. sed ut reuertatur impius a uia sua et uiuat. Conuertimini. a uiis uestris pessimis. et quare moriemini domus israel?

LXXXIIII

Tu itaque fili hominis. dic ad filios populi tui. Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccauerit. et impietas impii non nocebit ei in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua. et iustus non poterit uiuere in iustitia sua in quacumque die peccauerit. Etiam si dixero iusto quod uita uiuat. et confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem. omnes iustitie eius obliuioni tradentur. et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Si autem dixero impio. morte morieris. et egerit penitentiam a peccato suo. feceritque iudicium et iustitiam. pignus restituerit ille impius. rapinamque reddiderit. in mandatis uite ambulauerit. nec fecerit quicquam iniustum. uita uiuet et non morietur. Omnia peccata eius que peccauit non imputabuntur ei. iudicium et iustitiam fecit. uita uiuet. Et dixerunt filii populi tui. Non est equi ponderis uia domini. et ipsorum uia iniusta est. Cum enim recesserit iustus a iustitia sua. feceritque iniquitates. morietur in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua. feceritque iudicium et iustitiam. uiuet in eis. Et dicitis. Non est recta uia domini. Vnumquemque iuxta uias suas iudicabo de uobis domus israel. Et factum est in duodecimo anno in decimo mense in quinta mensis transmigrationis nostre. uenit ad me qui fugerat de ierusalem dicens. Vastata est ciuitas. Manus autem domini facta fuerat ad me uespere. antequam ueniret qui fugerat. aperuitque os meum donec ueniret ad me mane. et aperto ore meo non silui amplius.

LXXXV

Et factum est uerbum domini ad me dicens. Fili hominis qui habitant in ruinosis his super humum israel. loquentes aiunt. Vnus erat abraham. et hereditate possedit terram. Nos autem multi sumus. nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Qui in sanguine comeditis. et oculos uestros leuatis ad immunditias uestras. et sanguinem funditis. numquid terram hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis uestris. fecistis abominationes. et unusquisque uxorem proximi sui polluit. et terram hereditate possidebitis? Hec dices ad eos. Sic dicit dominus deus. Viuo ego quia qui in ruinosis habitant gladio cadent. et qui in agro est bestiis tradetur ad deuorandum. Qui autem in presidiis et in speluncis sunt. peste morientur. Et dabo terram in solitudinem et in desertum. et deficiet superba fortitudo eius. Et desolabuntur montes israel. eo quod nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego dominus cum dedero terram eorum desolatam et desertam. propter uniuersas abominationes suas quas operati sunt.

LXXXVI

Et tu fili hominis. filii populi tui loquuntur de te iuxta muros. et in ostiis domorum. et dicunt unus ad alterum. uir ad proximum suum loquentes. Venite et audiamus qui sit sermo egrediens

a domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus. Et audiunt sermones tuos et non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur. Et audient verba tua, et non facient ea. Et cum venerit quod praedictum est: ecce enim venit, tunc scient quod prophetes fuerit inter eos.

34\. Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propheta de pastoribus Israel: propheta et dices pastoribus. Haec dicit dominus deus. Vae pastoribus Israel qui pascebant semet ipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, et lanis operiebamini. Et quod crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, et quod aegrotum non sanastis. Quod fractum est non alligastis, et quod abiectum est non reduxistis. Quod perierat non quaesistis: sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et dispersae sunt oves meae eo quod non esset pastor. Et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri, et dispersae sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus, et in universo colle excelso. Et super omnem faciem terrae dispersi sunt greges mei: et non erat qui requireret. Non erat inquam qui requireret.

Propterea pastores audite verbum domini. Vivo ego dicit dominus deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, et oves meae in devorationem omnium bestiarum agri eo quod non esset pastor: neque enim quaesierunt pastores gregem meum, sed pascebant pastores semet ipsos, et greges meos non pascebant: propterea pastores audite verbum domini. Haec dicit dominus deus. Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, et cessare eos faciam ut ultra non pascant gregem meum, nec pascant amplius pastores semet ipsos. Et liberabo gregem meum de ore eorum, et non erit ultra eis in escam. Quia haec dicit dominus deus. Ecce ego ipse requiram oves meas, et visitabo eas. Sicut visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum. Sic visitabo oves meas: et liberabo eas de omnibus locis in quibus dispersae fuerant in die nubis et caliginis. Et educam eas de populis, et congregabo eas de terris. Et inducam eas in terram suam, et pascam eas in montibus Israel: in rivis et in cunctis sedibus terrae. In pascuis uberrimis pascam eas, et in montibus excelsis Israel erunt pascua earum. Ibi requiescent in herbis virentibus, et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas, et ego eas accubare faciam dicit dominus deus. Quod perierat requiram, et quod abiectum erat reducam, et quod confractum fuerat alligabo, et quod infirmum erat consolidabo: et quod pingue et forte custodiam, et pascam illas in iudicio et iustitia. Vos autem greges mei haec dicit dominus deus. Ecce ego iudico inter pecus et pecus, arietum et hircorum. Nonne satis vobis erat pascua bona depasci? Insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris, et cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oves meae his quae conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur, et quae pedes vestri turbaverant haec bibebant. Propterea haec dicit dominus ad vos. Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue et macilentum: pro eo quod lateribus et humeris impingebatis, et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora donec dispergerentur foras. Et salvabo gregem meum et non erit ultra in rapinam: et iudicabo inter pecus et pecus. Et suscitabo super ea pastorem unum qui pascat ea, servum meum David. Ipse pascet ea, et ipse erit eis in pastorem. Ego autem dominus ero eis in deum: et servus meus David princeps in medio eorum. Ecce ego dominus locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis, et cessare faciam bestias pessimas de terra. Et qui habitant in deserto securi dormient in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem, et deducam imbrem in tempore suo. Pluviae benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fructum suum, et terra dabit germen suum. Et erunt in terra sua absque timore, et scient quia ego dominus, cum contrivero catenas iugi eorum, et eruero eos de manu imperantium sibi. Et non erunt ultra in rapinam gentibus, neque bestiae terrae devorabunt eos: sed habitabunt confidenter absque ullo terrore. Et suscitabo eis germen nominatum, et non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt amplius opprobria gentium. Et scient quia ego dominus deus eorum cum eis, et ipsi populus meus domus Israel, ait dominus deus. Vos autem greges mei: greges pascuae meae homines estis, et ego dominus deus vester, ait dominus deus.

35\. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam adversus montem Seir, et prophetabis de eo et dices illi. Haec dicit dominus deus. Ecce ego ad te mons Seir, et extendam manum meam super te, et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas demoliar, et tu desertus eris, et scies quia ego dominus. Eo quod fueris inimicus sempiternus, et concluseris filios Israel in manus gladii, in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremae. Propterea vivo ego dicit dominus deus, quoniam sanguini tradam te, et sanguis te persequetur. Et cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te. Et dabo montem Seir desolatum et desertum, et auferam de eo euntem et redeuntem: et implebo montes eius occisorum suorum. In collibus tuis et in vallibus tuis atque in torrentibus, interfecti gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam te, et civitates tuae non habitabuntur: et scietis quia ego dominus deus. Eo quod dixeris duae gentes et duae terrae meae erunt, et hereditate possidebo eas, cum dominus esset ibi, propterea vivo ego dicit dominus deus, quia faciam iuxta iram tuam et secundum zelum tuum quem fecisti odio habens eos. Et notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego dominus. Audivi universa opprobria tua quae locutus es de montibus Israel: dicens. Deserti nobis dati sunt ad devorandum. Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me. Verba vestra ego audivi. Haec dicit dominus deus. Laetante universa terra: in solitudinem te redigam. Sicuti gavisus es super hereditatem domus Israel, eo quod fuerit dissipata, sic faciam tibi. Dissipatus eris mons Seir, et Idumea omnis. Et scient quia ego dominus.

36\. Tu autem fili hominis propheta super montes Israel: et dices. Montes Israel audite verbum domini. Haec dicit dominus deus. Eo quod dixerit de vobis inimicus: euge, altitudines sempiternae in hereditatem datae sunt vobis: propterea vaticinare et dic. Haec dicit dominus deus. Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum, et facti in hereditatem reliquis gentibus, et ascendistis super labium linguae et opprobrium populi: propterea montes Israel audite verbum domini dei. Haec dicit dominus deus montibus et collibus, torrentibus vallibusque et desertis parietinis, et urbibus derelictis quae depopulatae sunt, et subsannatae a reliquis gentibus per circuitum. Propterea haec dicit dominus deus. Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus, et de Idumea universa, qui dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde et ex animo, et eiecerunt eam ut vastarent: idcirco vaticinare super humum Israel, et dices montibus et collibus, iugis et vallibus. Haec dicit dominus deus. Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis. Idcirco haec dicit dominus deus. Ecce ego levavi manum meam ut gentes quae in circuitu vestro sunt ipsae confusionem suam portent. Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis, et fructum vestrum afferatis populo meo Israel. Prope est enim ut veniat. Quia ecce ego ad vos, et convertar ad vos. Et arabimini, et accipietis sementem. Et multiplicabo in vobis homines omnemque domum Israel: et habitabuntur civitates, et ruinosa instaurabuntur. Et replebo vos hominibus et iumentis: et multiplicabuntur et crescent. Et habitare vos faciam sicut a principio, bonisque donabo maioribus quam habuistis ab initio. Et scietis quia ego dominus. Et adducam super vos homines populum meum Israel, et hereditate possidebunt te. Et eris eis in hereditatem, et non addes ultra ut absque eis sis

Hec dicit dominus deus. Pro eo qđ dicut̃ de uob deuora
trix hominū es ⁊ suffocans gentē tuā. ppterea hoīes ñ comē
des amplius ⁊ gentē tuā ñ necabis ultra ait dñs ds. Nec
auditā faciam inte amplius ɔfusioēm gentiū. ⁊ opprobriū
pplorū nequaquā portabis. ⁊ gentē tuā ñ amittes amplius. ait
dñs ds. Et factū est ūbū dñi ad me dicens. Fili hoīs dom⁹
isrł habitauerūt in humo sua. ⁊ polluerūt eā in uiis suis
⁊ in studiis suis. Juxta immūdiciā menstruate. fcā ē uia
eorū corā me. Et effudi indignatiōēm meā sr̃ eos. pro sangui
ne quē effuderūt sup trā. ⁊ in idolis suis polluerūt eam. Et
dispsi eos in gentes. ⁊ uētilati sr̃ in terras. iuxta uias eorū
⁊ ad inuētiōes iudicaui eos. Et ingressi sr̃ ad gentes ad
quas introierūt. ⁊ polluerūt nomē scm̄ meū. cū diceret̃ de eis.
Pp̄ls dñi iste est. ⁊ de tra eius egressi sr̃. Et peperci nomini
scō meo. qđ polluerat domus isrł in gentib; ad quas in
gressi sr̃. Jdcirco dices domui isrł. hec dicit dñs ds. Nō
ppter uos ego faciam domus isrł. sȝ ppt̃ nomē meū scm̄.
qđ polluistis in gentib; ad quas intrastis. Et scificabo no
men meū magnū qđ pollutū ē int̃ gs. qđ polluistis in
medio eāꝝ ut sciāt gs. quia ego dñs. ait dñs exercituū.
cū scificat⁹ fuero in uob corā eis. Tollā quippe uos de gentib;.
⁊ ɔgregabo uos de uniūsis tris. ⁊ adducā uos in trā urā.
Et effundā sup uos aquā mundā. ⁊ mundabimini ab oīb; in
quinamentis uris. ⁊ ab uniūsis idolis uris mundabo uos. Et
dabo uob cor nouū. ⁊ spm̄ nouū ponā in medio uri. Et
auferā cor lapideū de carne ura. ⁊ dabo uob cor carneū
⁊ spm̄ meū ponā in medio uri. Et faciā ut in pceptis meis
ambuletis. ⁊ iudicia mea custodiatis. ⁊ opemini. Et ha
bitabitis in trā quā dedi pribus uris. ⁊ eritis m̄ in pplm
⁊ ego ero uobis in dm̄. Et saluabo uos ex uniūsis inqui
namentis uestris. Et uocabo frumentū ⁊ multiplicabo illud.
⁊ ñ imponā in uos famen. Et multiplicabo fructū ligni
⁊ germina agri. ut ñ portetis ultra opprobriū famis in gentib;.
Et recordabimini uiarū urarū pessimarum. studiorūq; ñ bonorū.
⁊ displicebūt uob iniquitates ure ⁊ scelera ura. Nō ppter
uos ego faciam ait dñs ds. notū sit uob. Confundimini
⁊ erubescite sup uiis uris domus isrł. Hec dicit dñs ds.
Jn die qua mundauero uos ex oīb; iniquitatib; uris. ⁊ ha
bitare fecero urbes. ⁊ instaurauero ruinosa. ⁊ tra deserta
fuerit exculta. que quondā erat desolata in oculis oīs uia
toris. dicent. Terra illa inculta fcā ē ut ortus uolup
tatis. Et ciuitates deserte ⁊ destitute. atq; suffosse. mu
nite sedebūt. Et scient gs quecūq; derelicte fuerint in circuitu
uro. quia ego dñs edificaui dissipata. plantauiq; inculta.
ego dñs locutus sū ⁊ fecerim. Hec dicit dñs ds. Adhuc in
hoc inuenient me domus isrł. ut faciā eis. Multiplica
bo eos sicut gregē hominū. ut gregē scm̄. ut gregem
ierłm in solempnitatib; eius. Sic erunt ciuitates deser
37. te plene; gregib; hominū. ⁊ scient quia ego dñs.
Facta ē sr̃ me manus dñi. ⁊ eduxit me in spū dñi. Et di
misit me in medio campi qui erat plenus ossib;. ⁊ circū
duxit me p ea in giru. Erant autē ualde multa sr̃ faciē cam
pi. siccaq; uehementer. Et dixit ad me. Fili hoīs putas ne
uiuent ossa ista. Et dixi. Domine ds tu nosti. Et dixit ad
me. Vaticinare de ossib; istis. ⁊ dices eis. Ossa arrida
audite ūbū dñi. Hec dicit dñs ds ossib; his. Ecce ego
intromittā in uos spm̄ ⁊ uiuetis. ⁊ dabo sup uos neruos.
⁊ succrescere faciā sup uos carnes. ⁊ sr̃ extendā in uob
cutē. Et dabo uob spm̄ ⁊ uiuetis ⁊ scietis quia ego dñs.
Et pphaui sicut pceperat m̄. Factus ē autē sonitus pphante

me ⁊ ecce cōmotio. Et accesserūt ossa ad ossa unū quodq;
ad iuncturam suā. Et uidi ⁊ ecce sup ea nerui ⁊ carnes ascē
derunt. Et extensa ē in eis cutis desup. ⁊ spm̄ ñ habebāt.
Et dixit ad me. Vaticinare ad spm̄. uaticinare fili hoīs
⁊ dices ad spm̄. Hec dicit dñs ds. A quatuor uentis ueni spc.
⁊ insuffla sup interfectos istos. ⁊ reuiuiscāt. Et pphaui.
sicut pceperat michi. Et ingressus est in ea sps ⁊ uixerūt.
steteruntq; super pedes suos exercitus grandis nimis ualde.
Et dixit ad me. Fili hoīs ossa hec uniuersa. dom⁹ isrł est.
Jpi dicunt. Aruerūt ossa nra ⁊ piit spes nra. ⁊ abscisi
sumus. Ppterea uaticinare ⁊ dices ad eos. Hec dicit dñs ds.
Ecce ego apiam tumulos uros. ⁊ educā uos de sepulcris
uris pp̄ls m̄s. ⁊ inducā uos in trā isrł. Et scietis quia
ego dominus cū aperuero sepulcra ura. ⁊ eduxero uos
de tumulis uris pp̄ls m̄s. ⁊ dedero spm̄ meū in uob ⁊
uixeritis. Et requiescere uos faciā sup humū urām. ⁊ sci
etis quia ego dñs locutus sū ⁊ feci. ait dñs ds. Et fcs est
sermo dñi ad me dicens. Et tu fili hoīs sume tibi lignū unum.
⁊ scribe sup illud iude. ⁊ filiorū isrł. cū sociis eius. Et tolle lignū
alterū ⁊ scribe sup illud ioseph. lignū effraim ⁊ cuncte dom⁹
isrł sociorumq; eius. Et adiunge illa. unū ad alterū tibi
in lignū unū. ⁊ erunt in unionē in manu tua. Cū autē
dixerint ad te filii ppli tui loquentes. nōne indicas nob quid in
his tibi uelis. loqueris ad eos. Hec dicit dñs ds. Ecce ego as
sumā lignū ioseph qđ est in manu effraim. ⁊ trib; isrł
que iuncte sunt ei. ⁊ dabo eas pariter cū ligno iuda. Et fa
ciā eas in lignū unū. ⁊ erunt unū in manu eius. Erunt autē
ligna sup que scripseris in manu tua. in oculis eorū ⁊ dices
ad eos. Hec dicit dñs ds. Ecce ego assumā filios isrł de me
dio nationū. ad quas abierūt. ⁊ ɔgregabo eos undiq;.
⁊ adducā eos in humū suā. Et faciā eos gentē unā in
tra in montib; isrł ⁊ rex unus erit oīb; imperans. Et nō
erit ultra due gs. nec diuidentur amplius in duo regna.
neq; pollūentur ultra in idolis suis. ⁊ abominatiōib; ⁊ in
cunctis iniquitatib; suis. Et saluos eos faciā de uniuersis
sedib; suis in quib; peccauerūt. ⁊ emundabo eos. Et erūt
m̄ pp̄ls ⁊ ego ero eis deus. ⁊ seruus m̄s dd rex sup eos. ⁊ pas
tor unus erit oīm eorū. Jn iudiciis meis ambulabūt.
⁊ mādata mea custodient. ⁊ facient ea. Et habitabunt
sr̃ trām quā dedi seruo meo iacob in qua habitauerūt pa
tres uri. Et habitabūt sup eā. ipi ⁊ filii eorū. ⁊ filii filiorū
eorū usq; in sempiternū. Et dd seruus m̄s princeps eorū erit
in ppetuū. Et percutiā illis fedus pacis. pactū sempiternū
erit eis. Et fundabo eos ⁊ multiplicabo. ⁊ dabo scificatio
nem meā in medio eorū in ppetuū. Et erit tabnaclm̄ meū
in eis. ⁊ ego ero eis ds. ⁊ ipi erunt m̄ pp̄ls. Et scient gs
quia ego dñs scificator isrł. cū fuerit scificatio mea
38 in medio eorū in ppetuū. Et factus est sermo dñi ad
me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra gog.
⁊ trā magog. principē capitis mosoch ⁊ thubal. ⁊ uatici
nare de eo ⁊ dices ad eū. Hec dicit dñs ds. Ecce ego ad te
gog principē capitis mosoch ⁊ thubal. ⁊ circūagā te ⁊ ponā
frenū in maxillis tuis. Et educā te ⁊ oēm exercitū tuū.
equos ⁊ equites uestitos loricis uniūsos. multitudinē mag
nā. hastam ⁊ clipeū arripientiū ⁊ gladiū. Perse ethi
opes ⁊ libies cū eis. omnes scutati ⁊ galeati. Gomer ⁊ uni
ūsa agmina eius. dom⁹ thogorma. latera aquilonis. ⁊ to
tū robur eius. populiq; multi tecū. Prepara ⁊ instrue te ⁊
oēm multitudinem tuā que coaceruata est ad te ⁊ esto
eis in pceptū. Post dies autē multos uisitabis in nouissimo

Marginalia:

XCIII. XCIIII. XCV. XCVI. XCVII. XCVIII. XCIX.

Gl. plagis mundi.
Gl. insuffla uo quoniam in prima condi
tione hoīs insufflauit ds in faciē
eius ⁊ fcs ē homo in aīam uiuentem. Gl. dominus.
sic ⁊ secda conditio. i. resurrectio futura Gl. uñ emitte spm̄ tuū ⁊ c.
ore insufflante spu uiuificetur ⁊ re. fa.
Gl. congregatio mortuorū.
Gl. scdm̄ i. uenit hora qua omnes qui in mo
numentis sunt au. uo. fi. dei. ⁊ exibūt
qui bona egerunt in resurrectionē uite.
⁊ alibi. qui audierunt uiuent.
Gl. de quo dr. Bi mites q. i. p. t. ⁊ idem
placebo dño in re. ui.
Gl. alii iungam.
Gl. de quo ⁊ regni ei ñ e. f.
Gl. unum ouile ⁊ unus pastor.
Gl. de quo. ⁊ dabit illi ds s. dd p. e.
Gl. iumentum.
Gl. xpo.
Gl. fidelium.
Gl. alii obfirma.
Gl. grece goma. lat. tectum
Gl. directio.
Gl. amentia. Gl. tota ł omnia.
Gl. tyronice.
Gl. subdita tuo imperio.
Gl. uisitabo in uga inq. eo ⁊ c.
Gl. uñ iohs. Nouissima hora ē ⁊ ipse gentiū. xi. hora
ducti ad colendam uineam.

annorum venies ad terram que reversa est a gladio, et congregata est de populis multis ad montes Israel qui fuerunt deserti iugiter. Hec de populis educta est, et habitaverunt in ea confidenter universi. Ascendens autem quasi tempestas venies, et quasi nubes ut operias terram, tu et omnia agmina tua, et populi multi tecum. Hec dicit dominus deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, et cogitabis cogitationes pessimas, et dices: Ascendam ad terram absque muro, et veniam ad quiescentes habitantesque secure. Omnes habitant sine muro, vectes et porte non sunt eis, ut diripias spolia et invadas predam, et inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant et postea restituti, et super populum qui est congregatus ex gentibus, qui possidere cepit et esse habitator umbilici terre. Saba et Dedan et negotiatores Tharsis et omnes leones eius dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum et aurum, et auferas supellectilem atque substantiam, et diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis, et dices ad Gog: Hec dicit dominus deus: Numquid non in die illo cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies? Et venies de loco tuo a lateribus aquilonis, tu et populi multi tecum, ascensores equorum universi, cetus magnus et exercitus vehemens. Et ascendes super populum meum Israel quasi nubes ut operias terram. In novissimis diebus eris, et adducam te super terram meam, ut sciant omnes gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o Gog. Hec dicit dominus deus: Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos. Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait dominus deus, ascendet indignatio mea in furore meo. Et in zelo meo, in igne ire mee locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel, et commovebuntur a facie mea pisces maris et volucres celi et bestie agri et omne reptile quod movetur super humum, cunctique homines qui sunt super faciem terre. Et subvertentur montes et cadent sepes, et omnis murus in terram corruet. Et convocabo adversum eum in cunctis montibus meis gladium, ait dominus deus. Gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur. Et iudicabo eum peste et sanguine, et ymbre vehementi et lapidibus immensis. Ignem et sulphur pluam super eum et super exercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor et sanctificabor, et notus ero in oculis gentium multarum, et scient quia ego dominus.

C. I. 39.

Tu autem fili hominis vaticinare adversum Gog et dices: Hec dicit dominus deus: Ecce ego super te Gog principem capitis Mosoch et Thubal. Et circumagam te et educam te, et ascendere faciam de lateribus aquilonis, et adducam te super montes Israel. Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua, et sagittas tuas de manu dextera tua eiciam. Super montes Israel cades tu et omnia agmina tua et populi qui sunt tecum. Feris avibusque omnique volatili et bestiis terre dedi te ad devorandum. Super faciem agri cades, quia ego locutus sum, ait dominus deus. Et emittam ignem in Magog et in his qui habitant in insulis confidenter, et scient quia ego dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, et non polluam nomen sanctum meum amplius, et scient gentes quia ego dominus sanctus Israel. Ecce venit et factum est, ait dominus deus. Hec est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, et succendent et comburent arma, clipeum et hastas, arcum et sagittas, et baculos manuum et contos, et succendent ea igne septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus, quoniam arma succendent igne. Et depredabuntur eos quibus prede fuerant, et diripient vastatores suos, ait dominus deus. Et erit in die illa dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris, que obstupescere faciat pretereuntes. Et sepelient ibi Gog et omnem multitudinem eius, et vocabitur vallis multitudinis Gog. Et sepelient eos domus Israel ut emundent terram septem mensibus. Sepeliet autem eos omnis populus terre, et erit eis nominata dies in qua glorificatus sum, ait dominus deus. Et viros iugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant et requirant eos qui remanserant super faciem terre, et emundent eam. Post menses autem septem querere incipient, et circuibunt peragrantes terram. Cumque viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog. Nomen autem civitatis Amona, et mundabunt terram.

C. II.

Tu ergo fili hominis, hec dicit dominus deus: Dic omni volucri et universis avibus cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel, ut comedatis carnes et bibatis sanguinem. Carnes fortium comedetis, et sanguinem principum terre bibetis, arietum, agnorum et hyrcorum, taurorum et altilium et pinguium omnium. Et comedetis adipem in saturitatem, et bibetis sanguinem in ebrietatem, de victima quam ego immolabo vobis. Et saturabimini super mensam meam de equo et de equite forti et de universis viris bellatoribus, ait dominus deus. Et ponam gloriam meam in gentibus, et videbunt omnes gentes iudicium meum quod fecerim, et manum meam quam posuerim super eos. Et scient domus Israel quia ego dominus deus eorum a die illa et deinceps. Et scient gentes quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eo quod dereliquerint me, et abscondi faciem meam ab eis, et tradiderim eos in manu hostium, et ceciderunt in gladio universi. Iuxta immunditiam eorum et scelus feci eis, et abscondi faciem meam ab illis. Propterea hec dicit dominus deus: Nunc reducam captivitatem Iacob, et miserebor omnis domus Israel, et assumam zelum pro nomine sancto meo. Et portabunt confusionem suam et omnem prevaricationem qua prevaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter, neminem formidantes. Et reduxero eos de populis, et congregavero eos de terris inimicorum suorum, et sanctificatus fuero in eis in oculis gentium plurimarum. Et scient quia ego dominus deus eorum, eo quod transtulerim eos in nationes, et congregaverim eos super terram suam, et non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait dominus deus.

C. III. 40.

In vicesimo et quinto anno transmigrationis nostre, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas, in ipsa hac die facta est super me manus domini, et adduxit me illuc in visionibus domini (et adduxit me illuc in visionibus domini). Et adduxit me in terram Israel, et dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi edificium civitatis vergentis ad austrum. Et introduxit me illuc, et ecce vir cuius erat species quasi species eris, et funiculus lineus in manu eius, et calamus mensure in manu eius. Stabat autem in porta. Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis et auribus tuis audi, et pone cor tuum in omnia que ego ostendam tibi, quia ut ostendantur tibi adductus es huc. Annuntia omnia que tu vides domui Israel.

Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, et in manu viri calamus mensure sex cubitorum et palmo. Et mensus est latitudinem edificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam que respiciebat viam orientalem, et ascendit per gradus eius, et mensus est limen porte calamo uno in latitudine, id est limen unum calamo uno in latitudine, et thalamum calamo uno in longum et uno calamo in latum. Et inter thalamos quinque cubitos, et limen porte iuxta vestibulum porte intrinsecus calamo uno. Et mensus est vestibulum porte octo cubitorum, et frontem eius duobus cubitis; vestibulum autem porte erat intrinsecus.

Porro thala-

Ad expugnandam.
Ad terram.
Gog dyabolus princeps hereticorum.
Ad Gog.
Ad eloquentie.
Ad intelligentie.
Ad furtivum.
Quem effudit.
Ad penam.
Diabolus.
Ad ipsis montibus.
Ad suam in circuitu.
Hebraice et grece sepulchrum.
Sepulto Gog.
Ad gygantum.
Ad celum.
Ad frontem.

ni porte ad viam orientalem tres hinc et tres inde. mensura una trium, et mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis porte .x. cubitorum et longitudinem porte tredecim cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti unius, et cubitus unus finis utrimque. Thalami autem sexaginta cubitorum erant hinc et inde. Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum eius. latitudinem .xx.v. cubitorum. ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos. et ad frontem atrium porte undique per circuitum. Et ante faciem porte que pertingebat usque ad faciem vestibuli porte interioris quinquaginta cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis et in frontibus eorum que erant intra portam undique per circuitum. Similiter autem erant et in vestibulis fenestre per gyrum intrinsecus et ante frontes pictura palmarum celata. Et eduxit me ad atrium exterius, et ecce gazophilacia et pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum. triginta gazophilacia in circuitu pavimenti. et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitudinem a facie porte inferioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus. centum cubitos ad orientem et ad aquilonem. Portam quoque que respiciebat viam aquilonis atrii exterioris: mensus est tam in longitudine quam in latitudine. Et thalamos eius tres hinc et tres inde. et frontem eius et vestibulum eius secundum mensuram porte prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem eius. et latitudinem eius .xxv. cubitorum. fenestre autem eius et vestibulum et sculpture secundum mensuram porte que respiciebat ad orientem. Et .vii. graduum erat ascensus eius. et vestibulum ante eam. Et porta atrii interioris contra portam aquilonis et orientalem. Et mensus est a porta usque ad portam: centum cubitos. Et eduxit me ad viam australem. et ecce porta que respiciebat ad austrum. Et mensus est frontem eius et vestibulum eius iuxta mensuras superiores et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu. sicut fenestras ceteras. quinquaginta cubitorum longitudine. et latitudine .xxv. cubitorum. Et in gradibus .vii. ascendebatur ad eam. Et vestibulum ante fores eius. et celate palme erant una hinc et altera inde in fronte eius. Et porta atrii interioris in via australi. Et mensus est a porta usque ad portam in via australi centum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam. et mensus est portam iuxta mensuras superiores. Thalamum eius et frontem eius. et vestibulum eius eisdem mensuris. et fenestras eius et vestibulum eius in circuitu. quinquaginta cubitos longitudinis et latitudinis .xxv. cubitos. Et vestibulum per gyrum longitudine .xxv. cubitorum. et latitudine .v. cubitorum. Et vestibulum eius ad atrium exterius. et palmas eius in fronte. et octo gradus erant: quibus ascendebatur per eam. Et introduxit me in atrium interius per viam orientalem. et mensus est portam secundum mensuras superiores thalamum eius et frontem eius et vestibula eius sicut supra. et fenestras eius et vestibula eius in circuitu longitudine quinquaginta cubitorum et latitudine .xxv. cubitorum. Et vestibulum eius id est atrii exterioris. et palme celate in fronte eius hinc et inde: et in octo gradibus ascensus eius. Et introduxit me ad portam que respiciebat ad aquilonem et mensus est secundum mensuras superiores thalamum eius et frontem eius et vestibulum eius et fenestras eius per circuitum longitudine quinquaginta cubitorum et latitudine .xxv. cubitorum. Vestibulum eius respiciebat in atrium exterius. et celatura palmarum in fronte illius hinc et inde. et in .viii. gradibus ascensus eius. Et per singula gazophilacia ostium in frontibus portarum. ibi lavabant holocaustum. Et in vestibulo porte due mense hinc et due mense inde: ut immoletur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium porte que pergit ad aquilonem due mense. et ad latus alterum ante vestibulum porte due mense. Quatuor mense hinc et quatuor mense inde per latera porte. Octo mense erant super quas immolabant. Quatuor autem mense erant ad holocaustum de lapidibus quadris extructe. longitudine cubiti unius et dimidii. et latitudine cubiti unius et dimidii. et altitudine cubiti unius. super quas ponebant vasa in quibus immolatur holocaustum et victima. Et labia earum palmi unius reflexa intrinsecus per circuitum. Super mensas autem carnes oblationis. Et extra portam interiorem gazophilacia cantorum in atrio interiori quod erat in latere porte respicientis ad aquilonem. et facies eorum contra viam australem. una ex latere porte orientalis que respiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me. Hoc gazophilacium quod respicit viam meridianam sacerdotum erit: qui excubant in custodiis templi. Porro gazophilacium quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii sadoch qui accedunt de filiis levi ad dominum: ut ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum et latitudine centum cubitorum per quadrum. et altare ante faciem templi. Et introduxit me in vestibulum templi. et mensus est vestibulum .v. cubitis hinc. et .v. cubitis inde. Et latitudinem porte trium cubitorum hinc: et trium cubitorum inde. Longitudinem autem vestibuli .xx. cubitorum et latitudinem .xi. cubitorum. et octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columne erant in frontibus una hinc. altera vero inde.

41\. Et introduxit me in templum: et mensus est frontes sex cubitos latitudinis hinc. et sex cubitos altitudinis inde. latitudo tabernaculi. et latitudo porte: .x. cubitorum erat. Et latera porte .v. cubitis hinc et .v. cubitis inde. Et mensus est longitudinem eius quadraginta cubitorum et latitudinem .xx. cubitorum. Et introgressus intrinsecus. mensus est in fronte porte duos cubitos: et portam .x. cubitorum. et latitudinem porte .vii. cubitorum. Et mensus est longitudinem eius .xx. cubitorum. et latitudinem eius .xx. cubitorum ante faciem templi. Et dixit ad me. Hoc est sanctum sanctorum. Et mensus est parietem domus .vi. cubitorum. et latitudinem lateris .iiii. cubitorum undique per circuitum domus. Latera autem latus ad latus bis triginta tria. Et erant eminentia que ingrederentur per parietem domus in lateribus per circuitum. ut continerent et non attingerent parietem templi. Et platea erat in rotundum ascendens sursum per cocleam et in cenaculum templi deferebat per gyrum. Ideo latius erat templum in superioribus et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora et medium. Et vidi in domo altitudinem per circuitum fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatio. et latitudinem per parietem lateris forinsecus .v. cubitorum. Et erat interior domus in lateribus domus. et inter gazophilacia latitudinem .xx. cubitorum in circuitu domus undique: et ostium lateris ad orationem. Ostium unum ad viam aquilonis: et ostium unum ad viam australem. et latitudinem loci ad orationem .v. cubitorum in circuitu. Et edificium quod erat separatum versumque ad mare respiciens ad mare: latitudinis septuaginta cubitorum. Paries autem edificii .v. cubitorum latitudinis per circuitum: et longitudo eius nonaginta cubitorum. Et mensus est domus longitudinem centum cubitorum. et quod separatum erat edificium et parietes eius longitudinis centum cubitorum. Latitudo autem ante faciem domus et eius quod erat separatum contra orientem centum cubitorum. Et mensus est longitudinem edificii contra faciem eius quod erat separatum ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum. et templum interius et vestibula atrii. limina et fenestras obliquas. Et ethecas in circuitu

G. historicum intellectum lego.

vestibuli interioris. — Omnis similiter. — Sex alie quatuor ad sacrificium exterioris. — G. spei. — In qua spes signatur. — In qua caritas. — Dum una est omnibus dicitur ego sum via. — G. solam. — G. maior. — Ezechiel. — G. spei. — G. qua. — G. caritas. — G. introivit ad vestibulum templi. — G. interiorem portam. — G. pectus columpne. — vestibulum. — G. quedam. — Symmachus exedras. — G. theatra que Rome vocantur solaria de cenaculorum parietibus eminentia ... exedras. — Alii per dorsum. — Alii theatra.

XLI.

porticus per circuitum contra uniuscuiusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu. Terra autem usque ad fenestras, et fenestre clause super ostia, et usque ad domum interiorem, et forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus et forinsecus ad mensuram. Et fabrefacta cherubin et palme, et palma inter cherub et cherub. Duasque facies habebat cherub: faciem hominis iuxta palmam ex hac parte, et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte expressam per omnem domum in circuitu. De terra usque ad superiora porte cherubim et palme celate erant in pariete templi. Limen quadrangulum, et facies sanctuarii aspectus contra aspectum. Altaris lignei trium cubitorum altitudo, et longitudo eius duorum cubitorum, et anguli eius et longitudo eius et parietes eius lignei. Et locutus est ad me: Hec est mensa coram domino. Et duo ostia erant in templo et in sanctuario. Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, que in se invicem plicabantur; bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum. Et celata erant in ipsis ostiis templi cherubim et sculptura palmarum sicut in parietibus quoque expressa erant. Quamobrem et grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus. Super que fenestre oblique, et similitudo palmarum hinc atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus latitudinemque parietum.

42 Et eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad aquilonem, et introduxit me in gazophylacium quod erat contra separatum edificium, et contra edem vergentem ad aquilonem. In facie longitudinis centum cubitos ostii aquilonis, et latitudinis quinquaginta cubitos, contra viginti cubitos atrii interioris, et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens via cubiti unius. Et ostia eorum ad aquilonem, ubi erant gazophylacia in superioribus humiliora, quia supportabant porticus que ex illis eminebant de inferioribus et de mediis edificii. Tristega enim erant, et non habebant columpnas sicut erant columpne atriorum. Propterea eminebant de inferioribus et de mediis a terra cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior secundum gazophylacia que erant in via atrii exterioris ante gazophylacia; longitudo eius quinquaginta cubitorum. Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum, et longitudo ante faciem templi centum cubitorum. Et erant subter gazophylacia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori. In latitudine peribuli atrii quod erat contra viam orientalem in facie edificii separati. Et erant ante edificium gazophylacia, et via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophylaciorum que erant in via aquilonis. Secundum longitudinem eorum sic et latitudo eorum, et omnis introitus eorum et similitudines et ostia eorum secundum ostia gazophylaciorum que erant in via respiciente ad notum, ostium in capite vie, que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus.

C.V.

Et dixit ad me: Gazophylacia aquilonis et gazophylacia austri que sunt ante edificium separatum, hec sunt gazophylacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad dominum in sancta sanctorum. Ibi ponent sancta sanctorum et oblationem pro peccato et pro delicto. Locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt; vestienturque vestimentis aliis, et sic procedent ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris, eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem, et mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonem quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Per quattuor ventos mensus est illud. Murum est undique per circuitum longitudine quingentorum cubitorum, et latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

C.VI.

43 Et duxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem; et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium Chobar. Et cecidi super faciem meam, et maiestas domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et levavit me spiritus, et introduxit me in atrium interius; et ecce repleta erat domus gloria domini.

C.VII.

Et audivi loquentem ad me de domo, et vir qui stabat iuxta me dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in eternum. Et non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum, ipsi et reges eorum in fornicationibus suis et in ruinis regum suorum et in excelsis, qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum et postes suos iuxta postes meos; et murus erat inter me et eos. Et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus quas fecerunt; propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me, et habitabo in medio eorum semper.

C.VIII.

Tu autem, fili hominis, ostende domui Israel templum, et confundantur ab iniquitatibus suis, et metiantur fabricam, et erubescant ex omnibus que fecerunt. Figuram domus et fabrice eius, exitus et introitus, et omnem descriptionem eius, et universa precepta eius, cunctumque ordinem eius, et omnes leges eius ostende eis. Et scribes in oculis eorum, ut custodiant omnes descriptiones eius et precepta illius, et faciant ea. Ista est lex domus in summitate montis: omnis finis eius in circuitu sanctum sanctorum est. Hec est ergo lex domus. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus, et cubitus in latitudine, et definitio usque ad labium eius et in circuitu palmi unius. Hec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terre usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, et latitudo cubiti unius. Et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quattuor cubiti, et latitudo unius cubiti. Ipse autem ariel quattuor cubitorum, et ab ariel usque sursum cornua quattuor. Et ariel duodecim cubitorum in latitudine et longitudinem duodecim cubitos latitudinis, quadrangulatum equis lateribus. Et crepido quattuordecim cubitorum longitudinis per quattuordecim latitudinis in quattuor angulis eius. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti, et sinus eius unius cubiti per circuitum. Gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me: Fili hominis, hec dicit dominus deus: Hi sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum, ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoch, qui accedunt ad me, ait dominus deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. Et assumens de sanguine eius pones super quattuor cornua eius et super quattuor angulos crepidinis et super coronam in circuitu, et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato, et combures illum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato, et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum et arietem de grege immaculatum. Et offeres eos in conspectu domini, et mittent sacerdotes super eos sal, et offerent eos holocaustum domino. Septem diebus facies hircum pro peccato cotidie, et vitulum de armento et arietem de pecoribus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud et implebunt manum eius. Expletis autem septem diebus in die octava

CIX

et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra et que pro pace offerunt: et placatus ero vobis ait dominus deus.

44

Et convertit me ad viam porte sanctuarii exterioris que respiciebat ad orientem: et erat clausa. Et dixit dominus ad me: Porta hec clausa erit et non aperietur: et vir non transibit per eam, quoniam dominus deus israel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea ut comedat panem coram domino. Per viam vestibuli porte ingredietur, et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam porte aquilonis in conspectu domus: et vidi, et ecce implevit gloria domini domum domini: et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me dominus: Fili hominis pone cor tuum, et vide oculis tuis, et auribus tuis audi omnia que ego loquor ad te de universis cerimoniis domus domini, et de cunctis legibus eius. Et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii: et dices exasperantem ad me domum israel. Hec dicit dominus deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra domus israel: eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo et polluant domum meam: et offertis panes meos adipem et sanguinem. Et dissolvistis pactum meum in omnibus sceleribus vestris: et non servastis precepta sanctuarii mei: et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Hec dicit dominus deus:

CX

Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum israel. Sed et levite qui longe recesserunt a me in errore filiorum israel, et erraverunt a me post ydola sua, et portaverunt iniquitatem suam, erunt in sanctuario meo editui, et ianitores portarum domus, et ministri domus: ipsi mactabunt holocausta et victimas populi: et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu ydolorum suorum, et facti sunt domui israel in offendiculum iniquitatis.

CXI

Idcirco levavi manum meam super eos ait dominus deus, et portabunt iniquitatem suam. Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur michi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam et scelera sua que fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius et in universis que fient in ea.

CXII

Sacerdotes autem et levite filii sadoc qui custodierunt cerimonias sanctuarii mei cum errarent filii israel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent michi: et stabunt in conspectu meo ut offerant michi adipem et sanguinem ait dominus deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent michi et custodiant cerimonias meas. Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibus lineis induentur: nec ascendet super eos quicquam laneum quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum: et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophilacio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis: et non sanctificabunt populum in vestimentis suis. Caput autem suum non radent, neque comam nutrient: sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam et repudiatam non accipient uxores: sed virgines de semine domus israel. Sed et viduam que fuerit vidua a sacerdote accipient.

CXIII

Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et immundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis et iudicabunt. Leges meas et precepta mea in omnibus sollempnitatibus meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur ne polluantur, nisi ad patrem et matrem et filium et filiam et fratrem et sororem que alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius ut ministret michi in sanctuario, offeret pro peccato suo ait dominus deus.

CXIIII

Non erit autem eis hereditas: ego hereditas eorum. Et possessionem non dabitis eis in israel: ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent: et omne votum in israel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum, et omnia libamenta ex omnibus que offeruntur sacerdotum erunt. Et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tue. Omne morticinum et captum a bestia de avibus et de pecoribus non comedent sacerdotes.

45

CXV

Cumque ceperitis terram dividere sortito, separate primitias domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque milia et latitudine decem milia: sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam per circuitum: et quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque milium et latitudinem decem milium: et in ipso erit templum sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium domini: et erit eis locus in domos et in sanctuarium sanctitatis. Viginti quinque autem milia longitudinis et decem milia latitudinis erunt levitis qui ministrant domui: ipsi possidebunt viginti gazophilacia. Et possessionem civitatis dabitis quinque milia latitudinis et longitudinis viginti quinque milia secundum separationem sanctuarii, omni domui israel. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii et in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii et contra faciem possessionis urbis, a latere maris usque ad mare, et a latere orientis usque ad orientem: longitudinis autem iuxta unamquamque partium a termino occidentali usque ad terminum orientalem. De terra erit ei possessio in israel: et non depopulabuntur ultra principes populum meum: sed terram dabunt domui israel secundum tribus eorum.

CXVI

Hec dicit dominus deus: Sufficiat vobis principes israel: iniquitatem et rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite. Separate confinia vestra a populo meo ait dominus deus. Statera iusta et ephi iustum et batus iustus erit vobis. Ephi et batus equalia et unius mensure erunt: ut capiat decimam partem cori batus, et decimam partem cori ephi: iuxta mensuram cori erit equa libratio eorum. Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli et viginti quinque sicli et quindecim sicli mnam faciunt. Et hee sunt primitie quas tolletis: sextam partem ephi de choro frumenti, et sextam partem ephi de choro ordei. Mensura quoque olei batus olei decima pars chori est: et decem bati chorum faciunt: quia decem bati implent chorum. Et arietem unum de grege ducentorum de his que nutriunt israel in sacrificium et in holocaustum et in pacifica, ad expiandum pro eis ait dominus deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi israel. Et super principem erunt holocausta et sacrificium et libamina in sollempnitatibus et in kalendis et in sabbatis et in universis sollempnitatibus domus israel: ipse faciet pro peccato sacrificium et holocaustum et pacifica ad expiandum pro domo israel.

CXVII

Hec dicit dominus deus: In primo mense una mensis sumes vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato, et ponet in postibus domus, et in quatuor angulis crepidinis altaris, et in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in septima mensis pro unoquoque qui ignoravit et errore deceptus est: et expiabis pro domo.

CXVIII

In primo mense quartadecima die mensis erit vobis pasche sollempnitas: septem diebus azima comedentur. Et faciet princeps in die illa pro se et pro universo populo terre vitulum pro peccato. Et in septem dierum sollempnitate faciet holocaustum domino septem vitulos et septem arietes immaculatos cotidie septem diebus: et pro peccato hyrcum caprarum cotidie. Et sacrificium ephi per vitulum et ephi per arietem faciet et

olei hin per singula oephi. Septimo mense quinta decima die mensis in sollempnitate faciet que supradicta sunt per septem dies tam pro peccato quam pro holocausto et in sacrificio et in oleo.

CXIX 46. Hec dicit dominus deus. Porta atrii interioris que respicit ad orientem, erit clausa sex diebus in quibus opus fit. Die autem sabbati aperietur. Sed et in die kalendarum aperietur. Et intrabit princeps per viam vestibuli porte deforis: et stabit in limine porte. Et facient sacerdotes holocausta eius. et pacifica eius: et adorabit super limen porte et egredietur.

CXX. Porta autem non claudetur usque ad vesperam. Et adorabit populus terre ad ostium porte illius in sabbatis et in kalendis. coram domino deo. Holocaustum autem hoc offeret princeps domino in die sabbati. Sex agnos immaculatos. et arietem immaculatum et sacrificium oephi per arietem. Agnis autem sacrificium quod dederit manus eius. et olei hin per singula oephi. In die autem kalendarum vitulum de armento immaculatum offeret. et sex agni et arietes immaculati erunt. Et oephi per vitulum. oephi quoque per arietem faciet sacrificium. Agnis autem sicut invenerit manus eius: et olei hin per singula oephi. Cumque ingressurus est princeps: per viam vestibuli porte ingrediatur. et per eandem viam exeat. Et cum intrabit populus terre in conspectu domini in sollempnitatibus. qui ingreditur per portam aquilonis ut adoret egrediatur per viam porte meridiane. Porro qui ingreditur per viam porte meridiane: egrediatur per viam porte aquilonis. Non revertetur per viam porte per quam ingressus est. sed e regione illius egredietur. Princeps autem in medio eorum erit. Cum ingredientibus ingredietur. et cum egredientibus egredietur. Et in nundinis et in sollempnitatibus erit sacrificium oephi per vitulum. et oephi per arietem. Agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus eius. et olei hin per singula oephi.

CXXI. Cum autem fecerit princeps spontaneum holocaustum. aut pacifica voluntaria domino. aperietur ei porta que respicit ad orientem. et faciet holocaustum suum et pacifica sua sicut fieri solet in die sabbati. et egredietur. claudeturque porta postquam exierit. Et agnum eiusdem anni immaculatum faciet holocaustum cotidie domino. semper mane faciet illud. Et sacrificium faciet super eo cata mane. mane sextam partem oephi. et de oleo tertiam partem hin. ut misceatur simile sacrificium domino. legitimum iuge atque perpetuum. Faciet agnum. et sacrificium et oleum cata mane: mane holocaustum sempiternum.

CXXII. Hec dicit dominus deus. Si dederit princeps donum alicui de filiis suis. hereditas eius filiorum suorum erit et possidebunt eam hereditarie. Si autem dederit legatum de hereditate sua. uni servorum suorum: erit illius usque ad annum remissionis. et revertetur ad principem. Hereditas autem eius. filiis eius erit. Et non accipiet princeps de hereditate populi per violentiam. et de possessione eorum: sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis. ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua.

CXXIII. Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere porte in gazophilatia sanctuarii ad sacerdotes. que respiciebant ad aquilonem: et erat ibi locus vergens ad occidentem. Et dixit ad me. Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro delicto et pro peccato ubi coquent sacrificium. ut non efferant in atrium exterius. et sanctificetur populus.

CXXIIII. Et eduxit me in atrium exterius et circumduxit me per quattuor angulos atrii. et ecce atriolum erat in angulo atrii. atriola singula per angulos atrii. In quattuor angulos atrii atriola disposita quadraginta cubitorum per longum. et triginta per latum. mensure unius quattuor erant. Et paries per circuitum ambiens quattuor atriola. et culine fabricate erant subter porticus per gyrum. Et dixit ad me. Hec est domus culinarum. in qua coquent ministri domus domini victimas populi.

CXXV 47. Et convertit me ad portam domus. et ecce aque egrediebantur subter limen domus ad orientem. Facies autem domus respiciebat ad orientem. Aque autem descendebant in latus templi dextrum: ad meridiem altaris. Et eduxit me per viam porte aquilonis: et convertit me ad viam foras portam exteriorem: viam que respiciebat ad orientem. Et ecce aque redundantes a latere dextro. cum egrederetur vir ad orientem qui habebat funiculum in manu sua. Et mensus est mille cubitos: et transduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille: et transduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille: et transduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille: torrentemque non potui pertransire. quoniam intumuerant aque profunde torrentis: qui non potest transvadari. Et dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. Et eduxit me et convertit ad ripam torrentis. Cumque me convertissem: ecce in ripa torrentis ligna multa nimis. ex utraque parte. Et ait ad me. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis. et descendunt ad plana deserti. intrabunt mare et exibunt. et sanabuntur aque.

CXXVI. Et omnis anima vivens que serpit. quocumque venerit torrens vivet. Et erunt pisces multi satis postquam venerint illuc aque iste et sanabuntur et vivent. Omnia ad que venerit torrens vivent. Et stabunt super illa piscatores ab engaddi. usque ad engallim. siccatio sagenarum erit. Plurime species erunt piscium eius. sicut pisces maris magni multitudinis nimie. In litoribus autem eius et in paludibus non sanabuntur. quia in salinas dabuntur. Et super torrentem orietur in ripis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum. Non defluet folium ex eo: et non deficiet fructus eius. Per singulos menses afferet primitiva. quia aque eius de sanctuario egredientur. Et erunt fructus eius in cibum. et folia eius ad medicinam.

CXXVII. Hec dicit dominus deus. Hic est terminus in quo possidebitis terram in duodecim tribubus israel: quia ioseph duplicem funiculum habet. Possidebitis autem eam singuli eque ut frater suus. ad quam levavi manum meam ut darem patribus vestris. et cadet terra hec vobis in possessionem. Hic est autem terminus terre ad plagam septentrionalem. A mari magno via ethalon. venientibus sadada. emath berotha sabarim. que est inter terminum damasci et confinium emath: domus atticon que est iuxta terminum auran. Et erit terminus a mari usque ad atrium enon. terminus damasci. et ab aquilone ad aquilonem terminus emath: plaga septentrionalis. Porro plaga orientalis. de medio auran. et de medio damasci et de medio galaad. et de medio terre israel. iordanis terminus ad mare orientale. Metiemini etiam plagam orientalem. Plaga autem australis. meridiana athamar usque ad aquas contradictionis cades. et torrens usque ad mare magnum. Hec plaga ad meridiem australis. Et plaga maris mare magnum a confinio per directum donec venias emath. Hec est plaga maris. Et dividetis terram istam vobis per tribus israel. et mittetis eam in hereditatem vobis. et advenis qui accesserint ad vos. qui genuerint filios in medio vestrum. Et erunt vobis sicut indigene inter filios israel. vobiscum divident possessionem in medio tribuum israel. In tribu autem quacumque fuerit advena: ibi dabitis possessionem illi ait dominus deus.

48\. Et hec nomina tribuum. A finibus aquilonis iuxta viam ethalon pergentibus emath atrium enon. terminus damasci ad aquilonem iuxta emath. Et erit ei a plaga orientali mare dan una. Et a termino dan a plaga orientali usque ad plagam maris aser una. Et super terminum aser a plaga orientali usque ad plagam maris: neptalim una. Et super terminum neptalim a plaga orientali usque ad plagam maris. manasse una. Et super terminum manasse a plaga orientali usque ad plagam maris. effraim una. Et super terminum effraim a plaga orientali usque ad plagam maris: ruben una. Et super terminum ruben a plaga orientali usque ad plagam maris iuda una. Et super terminum iuda a plaga ori

orientali usque ad plagam maris: erunt primitie quas se
parabitis .xxv. milibus latitudinis. et longitudinis sicut si
gule partes a plaga orientali usque ad plagam maris.
et erit sanctuarium in medio eius. Primitie quas separabitis
domino. longitudo .xxv. milibus. et latitudo .x. milibus. Hec autem
erunt primitie sanctuarii sacerdotum. Ad aquilonem longitu
dinis .xxv. milia. et ad mare latitudinis .x. milia. Sed et
ad orientem latitudinis .x. milia. et ad meridiem lon
gitudinis .xxv. milia. Et erit sanctuarium domini in medio eius.
Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis sadoch: qui custodierunt
cerimonias meas. et non erraverunt cum errarent filii israel: sicut
erraverunt et levite. et erunt eis primitie de primitiis terre sanctum sancto

rum: iuxta terminum levitarum. Sed et levitis similiter
iuxta fines sacerdotum .xxv. milia longitudinis. et latitudinis
.x. milia. Omnis longitudo .xxv. milium et latitudo .x. mi
lium. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt. nec transfe
rentur primitie terre. quia sanctificate sunt domino. Quinque milia
autem que supersunt in latitudine per .xxv. milia prophana erunt
urbis in habitaculum. et in suburbana. Et erit civitas

in medio eius. Et hec mensure eius. Ad plagam sep
tentrionalem quingenta et .iiii. milia. et ad plagam meri
dianam quingenta. et .iiii. milia. et ad plagam orientalem
quingenta. et .iiii. milia et ad plagam occidentalem quingenta et
.iiii. milia. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem
ducenta quinquaginta. et ad meridiem ducenta quinquaginta.
et ad orientem ducenta quinquaginta. et ad mare ducenta quinquagin

ta. Quod autem reliquum fuerit in longitudine. secundum primitias sanctu
arii .x. milia ad orientem et .x. milia ad occidentem erunt primi
tie sanctuarii et erunt fruges eius in panes. hiis qui serviunt civitati.
Servientes autem civitati. operabuntur ex omnibus tribubus israel. Omnes
primitie .xxv. milium .xxv. milia in quadrum separabuntur.
in primitias sanctuarii et in possessionem civitatis. Quod autem reli
quum fuerit: principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii et pos
sessionis civitatis. E regione .xxv. milium primitiarum usque ad
terminum orientalem. Sed et ad mare e regione .xxv. milium usque
ad terminum maris. similiter in partibus principis erit. Et erunt
primitie sanctuarii. et sanctuarium templi in medio eius. De possessione
autem levitarum et de possessione civitatis in medio partium princi
pis erit inter terminum iuda. et inter terminum beniamin: et ad
principem pertinebit. Et reliquis tribubus a plaga orientali.
usque ad plagam occidentalem. beniamin una. Et contra
terminum beniamin. a plaga orientali usque ad plagam occiden
talem symeon una. Et super terminum symeonis a plaga orien
tali usque ad plagam occidentalem. ysachar una. Et super termi
num ysachar a plaga orientali. usque ad plagam occidentalem.
zabulon una. Et super terminum zabulon. a plaga orientali usque
ad plagam maris. Gad una. Et super terminum gad. a plaga
australi in meridie. Et erit finis de thamar usque ad aquam
contradictionis cades. hereditas contra mare magnum.
Hec est terra quam mittetis in sortem tribubus israel. et hee partitiones
earum ait dominus deus. Et hii egressus civitatis. A plaga septentri
onali. quingentos et .iiii. milia mensurabis. Et porte civita
tis in omnibus tribubus israel: porte tres a septentrione. Porta
ruben una. porta iuda una. et porta levi una. Et ad pla
gam orientalem quingenta et .iiii. milia. et porte tres. Porta
ioseph una porta beniamin una. porta dan una. Et ad
plagam meridianam quingenta et .iiii. milia metieris. Et
porte tres eorum. Porta symeonis una. et porta ysachar
una. porta zabulon una. Et ad plagam occidentalem
quingenta et .iiii. milia. Et porte eorum tres. Porta Gad

una. porta aser una. porta neptalim una. Per circuitum .x.
et octo milia: et nomen civitatis ex illa die dominus ibidem. Amen.

Explicit ezechiel propheta. Incipit prologus beati ieroni
mi presbiteri. in libro danielis prophete.

Danielem prophetam iuxta septuaginta interpretes domini sa
lvatoris ecclesie non legunt: utentes theodotionis editio
ne. Et hoc cur acciderit nescio. Sive enim quia sermo chalda
icus est. et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat. no
luerunt septuaginta interpretes easdem lingue lineas in
translatione servare. sive sub nomine eorum ab alio nescio quo. non
satis chaldeam linguam sciente. editus liber est: sive aliud quid
cause extiterit ignorans. hoc unum affirmare possum. quod
multum a veritate discordet. et recto iudicio repudiatus sit. Sci
endum quippe est danielem maxime et esdram hebraicis qui
dem litteris. sed chaldaico sermone conscriptos: et unam pericopen
ieremie. iob quoque cum arabica lingua habe
re plurimam societatem. Denique et ego adolescentulus post quinti
liani et tullii lectionem ac flores rethoricos. cum me in lingue
huius pistrinum reclusissem. et multo sudore multoque tempore. vix ce
pissem anhelantia stridentiaque verba resonare. et quasi per criptam
ambulans rarum desuper lumen aspicerem: impegi novissime
in danielem. Et tanto tedio affectus sum: ut desperatione subita.
omnem veterem laborem voluerim contempnere. Verum adhortante me
quodam hebreo et illud michi in sua lingua crebrius ingerente. labor
omnia vincit improbus. qui michi videbar sciolus inter eos: cepi rur
sum discipulus esse chaldaicus. Et ut verum fatear. usque ad presentem
diem magis possum sermonem chaldaicum legere et intelligere. quam
sonare. Hec idcirco. ut difficultatem vobis danielis ostenderem.
Qui apud hebreos nec susanne habet historiam. nec ymnum trium
puerorum. nec belis draconisque fabulas. quas nos quia in toto or
be dispersa sunt. veru anteposito easque iugulante subiecimus:
ne videremur apud imperitos. magnam partem voluminis de
truncasse. Audivi ego quendam de preceptoribus iudeorum. cum su
sanne derideret historiam. et a greco nescio quo diceret
esse conficta: illud opponere quod origeni quoque affricanus opposuit.
et ethimologias has [illegible] de greco sermone
descendere. Cuius rei nos intelligentiam hanc tunc possumus
dare. ut verbi gratia dicamus ab arbore ilice dixisse eum ilico
pereas. et a lentisco in lentem te comminuat angelus. vel non lente pe
reas. aut lentus idest flexibilis ducaris ad mortem. sive aliud
quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse ocii tribus pu
eris cavillabatur. ut in camino estuantis incendii metro lude
rent et per ordinem ad laudem dei elementa omnia provocarent. Aut quod
miraculum divineque aspirationis indicium. vel draconem interfec
tum offa picis. vel sacerdotum belis machinas deprehensas. que ma
gis prudentia sollertis viri quam prophetali essent spiritu comperta. Cum
vero ad abacuc veniret. et de iudea ad chaldeam raptum.
discoforum lectitabat querebat exemplum ubi legissemus in
toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore. et in puncto
to hore tanta terrarum spatia transisse. Cui cum quidam e nostris satis
promptulus ad loquendum ezechielem adduxisset in medium. et diceret
eum de chaldea in iudeam fuisse translatum: derisit hominem et ex ipso
volumine demonstravit ezechielem in spiritu se vidisse trans
positum. Denique apostolum nostrum videlicet ut eruditum. virum.
et qui legem ab hebreis didicisset. non fuisse ausum affirmare
se raptum in corpore sed dixisse sive in corpore sive extra corpus nes
cio deus scit. Hiis et talibus argumentis: apocrifas in libro ec
clesie fabulas arguebat. Super quare lectoris arbitrio iudi
cium derelinquens. illud admoneo. non haberi danielem apud

hebreos interpretes ponebant. Sed et eos quos agiographa (agio grapha) conscripserunt. Inter eos siquidem prophetae omnis ab eis scriptura dividitur, in legem, in prophetas, in agiographa (agi graphe), id est in quinque et in octo et in undecim libros, de quo non est huius temporis disserere. Que autem ex hoc propheta immo contra hunc librum porphyrius obiciat, testes sunt methodius, eusebius, apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesaniae respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde obsecro vos o paula et eustochium, ut fundatis pro me ad dominum preces, ut quamdiu in hoc corpusculo sum, scribam aliquid gratum vobis, utile ecclesiae, dignum posteris. Presentium quippe iudiciis non satis moveor, qui in utramque partem aut amore labuntur aut odio. Explicit prologus. Incipit liber danielis prophete.

I

Anno tertio regni ioachim regis iuda, venit nabugodonosor rex babilonis in ierusalem, et obsedit eam. Et tradidit dominus in manu eius ioachim regem iude, et partem vasorum domus dei, et asportavit ea in terram sennaar in domum dei sui, et vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex asphanaz (arphanaz) preposito eunuchorum suorum, ut introduceret de filiis israel et de semine regio et tyrannorum pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma et eruditos omni sapientia, cautos scientia et doctos disciplina, qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras et linguam chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, et de vino unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iuda daniel, ananias, misahel et azarias. Et imposuit eis prepositus eunuchorum nomina: danieli balthasar, et ananie sidrac, misaheli misac, et azarie abdenago. Proposuit autem daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus eius. Et rogavit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum et potum; qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coevis vestris, condemnabitis caput meum regi. Et dixit daniel ad malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super danielem et ananiam, misahelem et azariam: Tempta nos obsecro servos tuos diebus decem, et dentur nobis legumina ad vescendum et aqua ad bibendum, et contemplare vultus nostros et vultus puerorum qui vescuntur cibo regio, et sicut videris sic facies cum servis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi, temptavit eos diebus decem. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores et corpulentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro malasar tollebat cibaria et vinum potus eorum, dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam et disciplinam in omni libro et sapientia, danieli autem intelligentiam omnium visionum et somniorum. Completis itaque diebus, post quos dixerat rex ut introducerentur, introduxit eos prepositus eunuchorum in conspectu nabugodonosor regis. Cumque locutus eis fuisset rex, non sunt inventi de universis tales ut daniel, ananias, misahel et azarias. Et steterunt in conspectu regis. Et omne verbum sapientie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex, invenit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos qui erant in universo regno eius. Fuit autem daniel usque ad annum primum cyri regis.

2 In anno secundo regni nabugodonosor vidit nabugodonosor somnium, et conterritus est spiritus eius, et somnium eius fugit ab eo. Precepit autem rex ut convocarentur arioli et magi et malefici et chaldei, ut indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent, steterunt coram rege. Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, et mente confusus ignoro quid viderim. Responderuntque chaldei regi syriace: Rex in sempiternum vive. Dic somnium servis tuis, et interpretationem eius indicabimus. Et respondens rex ait chaldeis: Sermo recessit a me. Nisi indicaveritis mihi somnium et coniecturam eius, peribitis vos, et domus vestre publicabuntur. Si autem somnium et coniecturam eius narraveritis, premia et dona et honorem multum accipietis a me. Somnium igitur et interpretationem eius indicate mihi. Responderunt secundo atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, et interpretationem illius indicabimus. Respondit rex et ait: Certe novi quod tempus redimitis, scientes quod recesserit a me sermo. Si igitur somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia, quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam quod interpretationem quoque eius veram loquamini. Respondentes ergo chaldei coram rege dixerunt: Non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit implere. Sed neque regum quisquam magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et chaldeo. Sermo enim quem tu rex queris gravis est, nec reperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis, exceptis diis quorum non est cum hominibus conversatio. Quo audito, rex in furore et in ira magna precepit ut perirent omnes sapientes babylonis. Et egressa sententia, sapientes interficiebantur. Querebanturque daniel et socii eius ut perirent.

Tunc daniel requisivit de lege atque sententia ab arioch principe militie regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes babylonis. Et interrogavit eum qui a rege acceperat potestatem, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset arioch danieli, daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam, ananieque et misaheli et azarie sociis suis indicavit negotium, ut quererent misericordiam a facie dei celi super sacramento isto, et non perirent daniel et socii eius cum ceteris sapientibus babylonis. Tunc danieli per visionem nocte misterium revelatum est. Et daniel benedixit deo celi et locutus ait: Sit nomen domini benedictum a seculo et usque in seculum, quia sapientia et fortitudo eius sunt. Et ipse mutat tempora et etates, transfert regna atque constituit. Dat sapientiam sapientibus et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Tibi deus patrum nostrorum confiteor, teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi. Et nunc ostendisti mihi que rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec daniel ingressus ad arioch, quem constituerat rex ut perderet sapientes babylonis, sic ei locutus est: Sapientes babylonis ne perdas. Introduc me in conspectu regis, et solutionem regi narrabo. Tunc arioch festinus introduxit danielem ad regem, et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis iude, qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex et dixit danieli, cuius nomen erat balthasar: Putasne vere potes indicare mihi somnium quod vidi, et interpretationem eius? Et respondens daniel coram rege ait: Misterium quod rex interrogat, sapientes et magi et arioli et aruspices nequeunt indicare regi. Sed est deus in celo revelans misteria, qui indicavit tibi rex nabuchodonosor que ventura sunt novissimis temporibus. Somnium tuum et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in cubili tuo quid esset futurum

Marginal notes:

- Diabolus vel philosophus et heretici.
- Omnium scientiam (?) temporum (?) ... la heresis (?) / Idolatrie (?) heresis.
- Ferox demonum mendacium. / Scandalum ... / Sequentes (?) doctrinam (?).
- Iudicium dei iudicate me deus.
- Capillus capitis. / Cibos meos (?) / Calicis (?) dominus. / Sermonem tacere. / Quia ... legem. / Ne cogeret eum contaminari.
- Gratia domini. / Et risus et gaudio. / Causa (?) ... / Instructio ... / Et proterius (?) vel crapula.
- Sicut ioseph.
- Decem. / Ubi nequis (?) ... propter.
- Denigmatum (?). / Triennio.
- In sapientia.
- Caldei sophistas et philosophos.
- In honore.
- Calipheni (?) incantatores. / Mathematici. / Caldei (?) ... Cultores (?).
- Huc usque hebraice.
- Confiteare (?).
- Quod prius venirent previdere ... ambire videntur ... ne forte caldei ... intelligerent ...
- De occulto compromittendo (?) ... fusa signatur (?).
- Sapientia.
- Omnis (?).

II III IIII V VI

visio danielis prima. III

post hec: et qui revelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt. Michi quoque non in sapientia que est in me plusquam in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio regi manifesta fieret, et cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis. Statua illa magna et statura sublimis stabat contra te: et intuitus eius erat terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex ere, tibie autem ferree. Pedum quedam pars erat ferrea, quedam fictilis. Videbas ita donec abscisus est lapis de monte sine manibus, et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus, et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum et testa, es, argentum et aurum, et redacta quasi in favillam estive aree, que rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis. Lapis autem qui percusserat statuam, factus est mons magnus: et implevit universam terram. Hoc est somnium. Interpretationem quoque eius dicemus coram te rex. Tu rex regum es: et deus celi regnum et fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi. Et omnia in quibus habitant filii hominum, et bestie agri, volucresque celi dedit in manu tua, et sub dicione tua universa constituit. Tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te. Et regnum tertium aliud ereum quod imperabit universe terre. Et regnum quartum erit velud ferrum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia: sic comminuet omnia hec et conteret. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem teste figuli et partem ferream, regnum divisum erit: quod tamen de plantario ferri orietur. Secundum quod vidisti ferrum mixtum teste ex luto, et digitos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles, ex parte regnum erit solidum, et ex parte contritum. Quia autem vidisti ferrum mixtum teste et luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adherebunt sibi: sicut ferrum non potest misceri teste. In diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi regnum: quod in eternum non dissipabitur, et regnum eius populo alteri non tradetur. Comminuet autem et consumet universa regna hec: et ipsum stabit in eternum. Secundum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus, et comminuit testam et ferrum et es et argentum et aurum, deus magnus ostendit regi que futura sunt postea. Et verum est somnium, et fidelis interpretatio eius. Tunc rex nabugodonosor cecidit in faciem suam, et danielem adoravit, et hostias et incensum precepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex ait danieli: Vere deus vester deus deorum est et dominus regum revelans mysteria, quoniam potuisti aperire sacramentum hoc. Tunc rex danielem in sublime extulit, et munera multa et magna dedit ei, et constituit eum principem super omnes provincias babylonis, et prefectum magistratuum super omnes sapientes babylonis. Daniel autem postulavit a rege, et constituit super opera provincie babylonis sydrac, misac et abdenago. Ipse autem daniel erat in foribus regis.

3\. Nabugodonosor fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex: et statuit eam in campo duram provincie babylonis. Itaque nabugodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus et iudices, duces et tyrannos et prefectos, omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat nabugodonosor rex. Tunc congregati sunt satrape, magistratus et iudices, duces et tyranni, et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat nabugodonosor rex. Stabant autem in conspectu statue quam posuerat nabugodonosor rex: et preco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus et linguis: In hora qua audieritis sonitum tube et fistule et cythare, sambuce et psalterii et symphonie, et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit: eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hec igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tube, fistule et cythare et sambuce, et psalterii et simphonie et omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus et lingue adoraverunt statuam auream quam constituerat nabugodonosor rex. Statimque et ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt iudeos: dixeruntque nabugodonosor regi: Rex in eternum vive. Tu rex posuisti decretum ut omnis homo qui audierit sonitum tube, fistule et cythare, et sambuce et psalterii et simphonie, et omnis generis musicorum, prosternat se et adoret statuam auream. Si quis autem non procidens adoraverit: mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri iudei quos constituisti super opera regionis babylonis, sydrac, misac et abdenago. Viri isti contempserunt rex decretum tuum. Deos tuos non colunt, et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc nabugodonosor rex in furore et in ira precepit ut adducerent sydrac, misac et abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque nabugodonosor rex, ait eis: Vere ne sydrac, misac et abdenago deos meos non colitis, et statuam auream quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tube, fistule et cythare, et sambuce et psalterii et symphonie, omnisque generis musicorum: prosternite vos et adorate statuam auream quam feci. Quod si non adoraveritis: eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiat vos de manu mea? Respondentes sydrac, misac et abdenago, dixerunt regi nabugodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis o rex liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi quia deos tuos non colimus, et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabuchodonosor repletus est furore: et aspectus faciei illius immutatus est super sydrac, misac et abdenago. Et precepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut ligatis manibus et pedibus sydrac, misac et abdenago, mitterent in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti cum braccis suis et thiaris et calciamentis et vestimentis, missi sunt in medio fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos qui miserant sydrac, misac et abdenago: interfecit flamma ignis. Viri autem hii tres, id est sydrac, misac et abdenago, ceciderunt in medium camini ignis ardentis colligati. Que sequuntur in hebreis voluminibus non reperi.

Et ambulabant in medio flamme laudantes deum, et benedicentes domino. Stans autem azarias oravit sic. Aperiensque azarias os suum in medio ignis ait: Benedictus es domine deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in secula: quia iustus es in omnibus que fecisti nobis, et universa opera tua vera, et vie tue recte, et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia que induxisti super nos, et super civitatem sanctam patrum nostrorum ierusalem: quia in veritate et in iudicio induxisti omnia hec propter peccata nostra. Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te, et deliquimus in omnibus: et precepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus sicut preceperas nobis, ut bene esset nobis. Omnia ergo que induxisti super nos, et universa que fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. Et tradidisti nos in manibus inimicorum et pessimorum prevaricatorumque, et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os. Confusio enim et opprobrium facti sumus

- O hostibus.
- O propter peccata nostra.
- O legem. lex non dissipatur qui cultro vel dei laceratio.
- O viles.
- O pro holocausto.
- O gratiam non aliud.
- O luminibus vel sarmentis.
- O refrigerante eos.
- O caelo.
- O pio corde.
- O Rom. ubique dominum.
- O Rom. Benedicite tenebrae et lumen dominum, benedicite frigus et cauma dominum.
- O Rom. omnia nascentia.
- O qui sunt sacerdotes baal.
- O potestate.
- O invocemus. Omnis creatura non voce sed opere laudat dominum, quia ex causa creatoris in ea et in singulis dei magnificentia demonstratur.

IX

pueris tuis, et his qui colebant te. Ne quaesumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, et ne dissipes testamentum tuum. Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter abraham dilectum tuum, et ysaac servum tuum, et israel sanctum tuum, quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas caeli, et sicut arenam quae est in litore maris. Quia domine imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus invenire misericordiam. Sed in anima contrita et in spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum, et sicut in milibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur in toto corde et timemus te, et quaerimus faciem tuam. Ne confundas nos, sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam, et secundum multitudinem misericordiae tuae. Et erue nos in mirabilibus tuis, et da gloriam nomini tuo domine, et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala. Confundantur in omni potentia, et robur eorum conteratur, et sciant quia tu es dominus deus solus, et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui miserant eos ministri regis succendere fornacem napta et stuppa et pice et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem. Et erupit et incendit quos reperit iuxta fornacem de chaldeis. Angelus autem domini descendit cum azaria et sociis eius in fornacem, et excussit flammam ignis de fornace. Et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quicquam molestiae intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant et benedicebant deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum, et laudabilis et superexaltatus in saecula. Et benedictum nomen gloriae tuae sanctum, et laudabile et superexaltatum in omnibus saeculis. Benedictus es in templo sancto gloriae tuae, et superlaudabilis et supergloriosus in saecula. Benedictus es in throno regni tui, et superlaudabilis et superexaltatus in saecula. Benedictus es qui intueris abyssos, et sedes super cherubin, et laudabilis et superexaltatus in saecula. Benedictus es in firmamento caeli, et laudabilis et gloriosus in saecula. Benedicite omnia opera domini domino, laudate et superexaltate eum in saecula. Benedicite angeli domini domino, laudate. Benedicite caeli domino, laudate. Benedicite aquae omnes quae super caelos sunt domino, laudate. Benedicite omnes virtutes domini domino, laudate. Benedicite sol et luna domino, laudate. Benedicite stellae caeli domino, laudate. Benedicite ymber et ros domino, laudate. Benedicite omnes spiritus dei domino, laudate. Benedicite ignis et aestus domino, laudate. Benedicite frigus et cauma domino, laudate. Benedicite rores et pruina domino, laudate. Benedicite gelu et frigus domino, laudate. Benedicite glacies et nives domino, laudate. Benedicite noctes et dies domino, laudate. Benedicite lux et tenebrae domino, laudate. Benedicite fulgura et nubes domino, laudate. Benedicat terra domino, laudet et superexaltet eum in saecula. Benedicite montes et colles domino, laudate. Benedicite universa germinantia in terra domino, laudate. Benedicite fontes domino, laudate et superexaltate. Benedicite maria et flumina domino, laudate. Benedicite cete et omnia quae moventur in aquis domino, laudate. Benedicite omnes volucres caeli domino, laudate. Benedicite omnes bestiae et pecora domino, laudate. Benedicite filii hominum domino, laudate. Benedicat israel domino, laudet et superexaltet. Benedicite sacerdotes domini domino, laudate. Benedicite servi domini domino. Benedicite spiritus et animae iustorum domino, laudate. Benedicite sancti et humiles corde domino, laudate. Benedicite anania azaria misahel domino, laudate. Quia eruit nos de inferno, et salvos fecit de manu mortis, et liberavit nos de medio ardentis flammae, et de medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo deorum, laudate et confitemini, quia in omnia saecula misericordia eius. Hucusque non habetur in hebreo, et quae posuimus de theodotionis editione translata sunt.

Tunc nabuchodonosor rex obstupuit, et surrexit propere et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medio ignis compeditos? Qui respondentes dixerunt regi, vere rex. Respondit rex et ait. Ecce ego video viros solutos quattuor ambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis in eis est. Et species quarti similis filio dei. Tunc accessit nabuchodonosor ad hostium fornacis ignis ardentis et ait. Sidrac misac et abdenago, servi dei excelsi egredimini et venite. Statimque egressi sunt sidrac misac et abdenago de medio ignis. Et congregati satrapae et magistratus et iudices et potentes regis contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, et capillus capitis eorum non esset adustus, et sarabala eorum non fuissent immutata, et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens nabuchodonosor ait. Benedictus deus eorum sidrac videlicet misac et abdenago, qui misit angelum suum et eruit servos suos qui crediderunt in eum. Et verbum regis immutaverunt, et tradiderunt corpora sua ne servirent et ne adorarent omnem deum excepto deo suo. A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus tribus et lingua, quaecumque locuta fuerit blasphemiam contra deum sidrac, misac et abdenago, dispereat, et domus eius vastetur. Neque enim est deus alius qui possit ita salvare. Tunc rex promovit sidrac misac et abdenago in provincia babylonis. Nabuchodonosor rex omnibus populis et linguis et gentibus quae habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi praedicare signa eius quia magna sunt, et mirabilia eius quia fortia, et regnum eius regnum sempiternum, et potestas eius in generatione et generationem.

4 Ego nabugodonosor quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit me, et cogitationes meae in strato meo, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Et per me propositum est decretum, ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes babylonis, et ut solutionem somnii indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli magi chaldei et aruspices. Et somnium narravi in conspectu eorum, et solutionem eius non indicaverunt mihi, donec collega ingressus est in conspectu meo daniel, cui nomen balthasar secundum nomen dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semet ipso. Et somnium coram ipso locutus sum. Balthasar princeps ariolorum, quem ego scio quia spiritum deorum sanctorum habeas in te, et omne sacramentum non est impossibile tibi, visiones somniorum meorum quas vidi et solutionem earum narra mihi. Visio capitis mei in cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terrae, et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis, et proceritas eius contingens caelum. Aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae. Folia eius pulcherrima, et fructus eius nimius, et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestiae, et in ramis eius conversabantur volucres caeli, et ex ea vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum, et ecce vigil et sanctus de caelo descendit, et clamavit fortiter et sic ait. Succidite arborem et praecidite ramos eius, et excutite folia eius, et dispergite fructus eius. Fugiant bestiae quae subter eam sunt, et volucres de ramis eius. Verumtamen germen radicum eius in terra sinite, et alligetur vinculo ferreo et aereo in herbis quae foris sunt, et rore caeli tingatur, et cum feris pars eius in herba terrae. Cor eius ab humano commutetur, et cor ferae detur ei, et septem tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretum est, et sermo sanctorum

- O angeli sancta [illegible] vel [illegible].
- O [illegible] simachum [illegible] filiorum dei [illegible] angeli [illegible] filii [illegible] fornace descendit [illegible] angeli magni consilii.
- O ne deum ista.
- O quia non est.
- O in laudem dei.
- O ad supplicia.
- O epistola nabuchodonosor qui [illegible] bonis missa [illegible] annorum.

X

- O vidi non scriptorum ad gloriam suorum dei revelantibus [illegible].
- O quia solus deus est hoc.
- O familiaris.
- O alii incantatores.
- O nabuchodonosor.
- O excellentia regis [illegible] dominatio hominis [illegible].
- O [illegible] regis.
- O [illegible]
- O leves volucres.
- O [illegible] angelus.
- O excutite folia eius.
- O [illegible] regem deponendum [illegible] servandum regnum.
- O tempore [illegible] insanus.
- O [illegible]
- O [illegible] angelorum [illegible] et petitio erat ut deponeret.

Daniel

et petitio donec cognoscant viventes quoniam dominatur Excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit dabit illud et humillimum hominum constituet super eum. Hoc somnium vidi ego rex Nabuchodonosor. Tu ergo Balthasar interpretationem eius narra festinus, quoniam omnes sapientes regni mei nequeunt solutionem edicere mihi. Tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est. Tunc Daniel cui nomen Balthasar, cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi hora una, et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Balthasar, somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit Balthasar et dixit: Domine mi, somnium his qui te oderunt, et interpretatio eius hostibus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem atque robustam, cuius altitudo pertingebat ad celum et aspectus illius in omnem terram, et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius, et esca omnium in ea, subter eam habitantes bestie agri, et in ramis eius commorantes aves celi, tu es rex qui magnificatus es et invaluisti, et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad celum, et potestas tua in terminos universe terre. Quod autem vidit rex vigilem et sanctum descendere de celo et dicere: Succidite arborem et dissipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite, et vinciatur ferro et ere in herbis foris, et rore celi conspergatur, et cum feris sit pabulum eius donec septem tempora mutentur super eum, hec est interpretatio sententie Altissimi que pervenit super dominum meum regem: Eicient te ab hominibus, et cum feris bestiis erit habitatio tua, et fenum ut bos comedes, et rore celi infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum, et cuicumque voluerit det illud. Quod autem precepit ut relinqueretur germen radicum eius id est arboris, regnum tuum manebit tibi postquam cognoveris potestatem esse celestem. Quamobrem rex consilium meum placeat tibi, et peccata tua elemosinis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Omnia hec venerunt super Nabuchodonosor regem.

XI

Post finem mensium duodecim in aula regis Babylonis deambulabat. Responditque rex et ait: Nonne hec est Babylon magna, quam ego edificavi in domum regni, et in robore fortitudinis mee et in gloria decoris mei? Cum adhuc sermo esset in ore regis, vox de celo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transiit a te, et ab hominibus te eicient et cum bestiis et feris erit habitatio tua. Fenum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor regem, et ex hominibus abiectus est, et fenum ut bos comedit, et rore celi corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, et ungues eius quasi avium.

XII

Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad celum levavi, et sensus meus redditus est mihi, et Altissimo benedixi, et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi, quia potestas eius potestas sempiterna, et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitatores terre apud eum in nichilum reputati sunt. Iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus celi quam in habitatoribus terre, et non est qui resistat manui eius et dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, et ad honorem regni mei decoremque perveni, et figura mea reversa est ad me. Et optimates mei et magistratus mei requisierunt me, et in regno meo restitutus sum, et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico regem celi, quia omnia opera eius vera et vie eius iudicia, et gradientes in superbia potest humiliare.

XIII

Balthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille, et unusquisque secundum suam bibebat etatem. Precepit ergo iam temulentus ut afferrentur vasa aurea et argentea que asportaverat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Ierusalem, ut biberent in eis rex et optimates eius uxoresque eius et concubine. Tunc allata sunt vasa aurea et argentea que asportaverat Nabuchodonosor de templo quod fuerat in Ierusalem, et biberunt in eis rex et optimates eius uxores et concubine eius. Bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argenteos, ereos, ferreos, ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aule regie. Et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc regis facies commutata est, et cogitationes eius conturbabant eum, et compages renum eius solvebantur, et genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos Chaldeos et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, et interpretationem eius manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, et torquem auream habebit in collo suo, et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi. Unde rex Balthasar satis conturbatus est, et vultus eius immutatus est, sed et optimates eius turbabantur. Regina autem pro re que acciderat regi et optimatibus eius domum convivii ingressa est. Et proloquens ait: Rex in eternum vive. Non te conturbent cogitationes tue, neque facies tua immutetur. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se, et in diebus patris tui scientia et sapientia inventa est in eo. Nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum, Chaldeorum incantatorum et aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus o rex, quia spiritus amplior et prudentia intelligentiaque et interpretatio somniorum, et ostensio secretorum ac solutio ligatorum invente sunt in eo, hoc est in Daniele, cui rex imposuit nomen Balthasar. Nunc itaque Daniel vocetur et interpretationem narrabit.

XIIII

Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem prefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Iude quem adduxit rex pater meus de Iudea? Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas, et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores invente sint in te. Et nunc ingressi sunt in conspectu meo sapientes magi ut scripturam hanc legerent, et interpretationem eius indicarent mihi, et nequiverunt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audivi de te quod possis obscura interpretari et ligata dissolvere. Si ergo vales scripturam legere et interpretationem eius indicare mihi, purpura vestieris et torquem auream circa collum tuum habebis et tertius in regno meo eris. Ad que respondens Daniel ait coram rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tue alteri da. Scripturam autem hanc legam tibi rex, et interpretationem eius ostendam tibi. O rex, Deus altissimus regnum et magnificentiam et gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi tribus et lingue tremebant et metuebant eum. Quos volebat interficiebat, et quos volebat percutiebat, et quos volebat exaltabat, et quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius, et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, et gloria eius ablata est, et a filiis hominum eiectus est. Sed et cor eius cum bestiis positum est, et cum onagris erat habitatio eius. Fenum quoque ut bos comedebat, et rore celi corpus eius infectum est, donec cognosceret quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, et quemcumque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Balthasar non humiliasti cor tuum, cum scires hec omnia, sed adversum dominatorem celi elevatus es, et vasa domus eius allata sunt coram te, et tu et optimates tui et uxores tue et concubine tue vinum bibistis in eis. Deos quoque argenteos et aureos et ereos, ferreos ligneosque et lapideos, qui non vident neque audiunt neque sentiunt, laudasti. Porro Deum qui habet flatum tuum in manu sua et omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, que scripsit hoc quod exaratum est. Hec est autem scriptura que digesta est: Mane, Tecel, Phares. Et hec est interpretatio sermonis: Mane, numeravit Deus regnum tuum et complevit illud. Tecel, appensus es in statera

et inventum est minus habens. Phares divisum est regnum tuum et datum est Medis et Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura, et circumdata est torques aurea collo eius, et predicatum est de eo quod haberet potestatem tercius in regno. Eadem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldeus. Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duobus. Visio Danielis quinta

6 Placuit Dario et constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat, ut satrape illis redderent rationem, et rex non sustineret molestiam. Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas, quia spiritus dei amplior erat in eo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum. Unde principes et satrape querebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis; nullamque causam et suspicionem invenire potuerunt, eo quod fidelis esset, et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege dei sui. Tunc principes et satrape surripuerunt regi, et sic locuti sunt ei: Dari rex, in eternum vive. Consilium inierunt cuncti principes regni, magistratus et satrape, senatores et iudices, ut decretum imperatorium exeat et edictum, ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad dies triginta, nisi a te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam, et scribe decretum, ut non immutetur quod statutum est a Medis atque Persis, neque prevaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit decretum et statuit. Quod cum Daniel comperisset, id est constitutam legem, ingressus est domum suam, et fenestris apertis in cenaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, et adorabat confitebaturque coram deo suo, sicut et ante facere consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danielem orantem et obsecrantem deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex ait: Verus sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod prevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iude non curavit de lege tua et de edicto quod constituisti, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est, et pro Daniele cor posuit ut liberaret eum, et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. Viri autem illi intelligentes regem dixerunt ei: Scito rex quia lex Medorum est atque Persarum, ut omne decretum quod constituerit rex non liceat immutari.

Tunc rex precepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus quem colis semper, ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus, et positus est super os laci, quem obsignavit rex anulo suo et anulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum suam, et dormivit incenatus. Cibique non sunt illati coram eo, insuper et somnus recessit ab eo. Et obturavit deus ora leonum, et non fuerunt molesti Danieli. Tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonum pergexit. Appropinquansque lacui, Danielem voce lacrimabili inclamavit, et affatus est eum: Daniel serve dei viventis, deus tuus cui tu servis semper, putasne valuit liberare te a leonibus? Et Daniel regi respondens ait: Rex in eternum vive. Deus meus misit angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi, quia coram eo iustitia inventa est in me. Sed et coram te rex delictum non feci. Tunc rex vehementer gavisus est super eo, et Danielem precepit educi de lacu. Eductusque est Daniel de lacu, et nulla lesio inventa est in eo, quia credidit deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem, et in lacum leonum missi sunt ipsi et filii et uxores eorum. Et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc scripsit Darius rex universis populis, tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum, ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant deum Danielis. Ipse est enim deus vivens et eternus in secula, et regnum eius non dissipabitur, et potestas eius usque in eternum. Ipse liberator atque salvator, faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit Danielem de manu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Perse.

7 Anno primo Balthasar Visio Danielis .vi. regis Babylonis, Daniel somnium vidit. Visio autem capitis eius in cubili suo, et somnium scribens brevi sermone comprehendit, summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte, et ecce quattuor venti celi pugnabant in mari magno. Et quattuor bestie grandes ascendebant de mari diverse inter se. Prima quasi leena, et alas habebat aquile. Aspiciebam donec evulse sunt ale eius, et sublata est de terra, et super pedes quasi homo stetit, et cor [i. hominis] eius datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit, et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post hoc aspiciebam, et ecce alia quasi pardus, et alas habebat avis quattuor super se. Et quattuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post hoc aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam, et habebat cornua decem. Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt, et antiquus dierum sedit. Vestimentum eius quasi nix candidum, et capilli capitis eius quasi lana munda. Thronus eius flamma ignis, rote eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Milia milium ministrabant ei, et decies milies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit, et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur, et vidi quoniam interfecta esset bestia, et perisset corpus eius, et traditum esset ad comburendum igni. Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vite constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis, et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat, et usque ad antiquum dierum pervenit, et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum, et omnes populi, tribus ac lingue ipsi servient. Potestas eius potestas eterna que non auferetur, et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus. Ego Daniel territus sum in his, et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus, et veritatem querebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, et docuit me: He bestie magne quattuor, quattuor regna consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi, et obtinebunt regnum usque in seculum et seculum seculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, que erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis. Dentes et ungues eius ferrei; comedebat et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat. Et de cornibus decem que habebat in capite, et de alio quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua, et de

cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia et maius erat ceteris. Aspiciebam et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et praevalebat eis, donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis Excelsi, et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra, quod maius erit omnibus regnis, et devorabit universam terram et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt; et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. Et sermones contra Excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret, et putabit quod possit mutare tempora et leges; et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia, et conteratur et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum detur populo sanctorum Altissimi; cuius regnum regnum sempiternum est, et omnes reges servient ei et obedient. Huc usque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, et facies mea mutata est in me; verbum autem in corde meo conservavi.

8. Anno tertio *visio Danielis vii* regni Balthasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio, vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Aelam regione; vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce aries unus stabat ante paludem habens cornua excelsa, et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei neque liberari de manu eius; fecitque secundum voluntatem suam et magnificatus est. Et ego intellegebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae, et non tangebat terram; porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam, et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum et percussit arietem et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei; cumque eum misisset in terram, conculcavit, et nemo poterat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis; cumque crevisset, fractum est cornu magnum, et orta sunt cornua quattuor subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra meridiem et contra orientem et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli, et deiecit de fortitudine et de stellis et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium, et deiecit locum sanctificationis eius. Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra, et faciet et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem, et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usque quo visio et iuge sacrificium et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane, dies duo milia trecenti, et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem et quaererem intellegentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai, et clamavit et ait: Gabriel, fac intellegere istum visionem. Et venit et stetit iuxta ubi ego stabam; cumque venisset, pavens corrui in faciem meam. Et ait ad me: Intellege, fili hominis, quoniam in tempore finis implebitur visio. Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram; et tetigit me et statuit me in gradu meo. Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua, rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est, et cornu grande quod erat inter oculos eius ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo, quattuor reges de gente eius consurgent, sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie et intellegens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius, sed non in viribus suis; et supra quam credi potest universa vastabit, et prosperabitur et faciet. Et interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius, et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos; et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane quae dicta est vera est; tu ergo signa visionem, quia post dies multos erit. Et ego Daniel langui et aegrotavi per dies; cumque surrexissem faciebam opera regis, et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

9. In anno primo Darii *visio Danielis viii* filii Asueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum, anno uno regni eius ego Daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo Domini ad Hieremiam prophetam, ut complerentur desolationis Hierusalem septuaginta anni. Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare et deprecari in ieiuniis et sacco et cinere. Et oravi Dominum Deum meum et confessus sum et dixi: Obsecro, Domine Deus magne et terribilis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus et recessimus et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non oboedivimus servis tuis prophetis qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris omnique populo terrae. Tibi, Domine, iustitia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda et habitatoribus Hierusalem et omni Israheli, his qui prope sunt et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum in quibus peccaverunt in te. Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris et patribus nostris, qui peccaverunt. Tibi autem Domino Deo nostro misericordia et propitiatio, quia recessimus a te, et non audivimus vocem Domini Dei nostri ut ambularemus in lege eius quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israhel praevaricati sunt legem tuam et declinaverunt ne audirent vocem tuam, et stillavit super nos maledictio et detestatio quae scripta est in libro Mosi servi Dei, quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos et super principes nostros qui iudicaverunt nos, ut superducerent in nos malum magnum quale numquam fuit sub omni caelo secundum quod factum est in Hierusalem. Sicut scriptum est in lege Mosi, omne malum hoc venit super nos; et non rogavimus faciem tuam, Domine Deus noster, ut reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit Dominus super malitiam et adduxit eam super nos; iustus Dominus Deus noster in omnibus operibus suis quae fecit, non enim audivimus vocem eius. Et nunc, Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus. Domine, in omnem iustitiam tuam avertatur, obsecro, ira tua et furor tuus a civitate tua Hierusalem et monte sancto tuo; propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum, Hierusalem et populus tuus in obprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi, Deus noster, orationem servi tui et preces eius, et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod desertum est, propter temet ipsum. Inclina, Deus meus, aurem tuam et audi; aperi oculos tuos et vide desolationem nostram et civitatem super quam invocatum est nomen tuum; neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Exaudi, Domine; placare, Domine; adtende et fac; ne moreris propter temet ipsum, Deus meus, quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israhel, et prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei, adhuc me loquente in oratione

XXIIII

ecce vir Gabriel quem videram in visione a principio cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. et docuit me et locutus est mihi. Dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo. ego autem veni ut indicarem tibi quia vir desideriorum es. Tu ergo animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam ut consummetur prevaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas. et adducatur iusticia sempiterna et impleatur visio et prophetia et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte ab exitu sermonis. ut iterum edificetur Ierusalem usque ad Christum ducem ebdomades vii. Et ebdomades sexaginta due erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomades sexaginta duas occidetur Christus et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. Et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium. Et in templo erit abominatio desolationis et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.

XXV. 10.

Anno tertio regni Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Balthasar et verum et fortitudo magna. intellexitque sermonem. Intelligentia enim est opus in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus. Panem desiderabilem non comedi. et caro et vinum non introierunt in os meum. sed neque unguento unctus sum. donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vicesima et quarta mensis primi. eram iuxta fluvium magnum qui est tigris. Et levavi oculos meos et vidi. et ecce vir unus vestitus lineis et renes eius accincti auro obrizo. et corpus eius quasi crisolitus. et facies eius velud species fulguris. et oculi eius ut lampas ardens. et brachia eius et que deorsum usque ad pedes. quasi species eris candentis. et vox sermonum eius. ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem. Porro viri qui erant mecum non viderunt. sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc. et non remansit in me fortitudo. Sed et species mea inmutata est in me et emarcui nec habui in me quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius. et audiens iacebam consternatus super faciem meam. et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me. et erexit me super genua mea. et super articulos manuum mearum. et dixit ad me. Daniel vir desideriorum. intellige verba que ego loquor ad te. et sta in gradu tuo. Nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum. steti tremens. Et ait ad me. Noli metuere Daniel. quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui. exaudita sunt verba tua et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi xx. et uno diebus. Et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus. quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis. deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea. Et aperiens os meum locutus sum. et dixi ad eum qui stabat contra me. Domine mi in visione tua dissolute sunt compages mee et nichil in me remansit virium. Et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo? Nichil enim in me remansit virium. sed et alitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis. et confortavit me et dixit. Noli timere vir desideriorum. pax tibi. Confortare et esto robustus. Cumque loqueretur mecum. convalui et dixi. Loquere domine mi. quia confortasti me. Et ait. Nunquid scis quare venerim ad te. Et nunc revertar ut prelier adversum principem Persarum. Cum enim egrederer apparuit princeps Grecorum veniens. Verumtamen annunciabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis. et nemo est adiutor meus in omnibus his. nisi Michael princeps vester.

XXVI.

Ego autem ab anno primo Darii Medi. stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc veritatem annunciabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in Perside. et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes. Et cum invaluerit divitiis suis. concitabit omnes adversum regnum Grecie. Surget vero rex fortis. et dominabitur potestate multa. et faciet quod placuerit ei. Et cum steterit conteretur regnum eius. et dividetur in iiii. ventos celi. sed non in posteros eius. neque secundum potentiam illius qua dominatus est. Lacerabitur enim regnum eius etiam in externos. exceptis his. Et confortabitur rex austri. et de principibus eius prevalebit super eum. et dominabitur ditione. multa enim erit dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur. filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amiciciam. et non obtinebit fortitudinem brachii. nec stabit semen eius. Et tradetur ipsa et qui adduxerunt eam adolescentes eius. et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio. et veniet cum exercitu et ingredietur provinciam regis aquilonis. et abutetur eis et obtinebit. Insuper et deos eorum et sculptilia. vasa quoque preciosa argenti et auri captiva ducet in Egyptum. Ipse prevalebit adversum regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri. et revertetur ad terram suam. Filii autem eius provocabuntur et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum. et veniet properans et inundans. et revertetur et concitabitur. et congredietur cum robore eius. et exaltabitur cor eius. Et provocatus rex austri egredietur et pugnabit adversum regem aquilonis. Et preparabit multitudinem nimiam. et dabitur multitudo in manu eius. Et capiet multitudinem et exaltabitur cor eius. et deiciet multa milia. sed non prevalebit. Convertetur enim rex aquilonis. et preparabit multitudinem multo maiorem quam prius. Et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno. et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi consurgent adversus regem austri. Filii quoque prevaricatorum populi tui extollentur ut impleant visionem. et corruent. Et veniet rex aquilonis. et comportabit aggerem. et capiet urbes munitissimas. et brachia austri non sustinebunt. Et consurgent electi eius ad resistendum et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum iuxta placitum suum. et non erit qui stet contra faciem eius. Et stabit in terra inclita. et consumetur in manu eius. et ponet faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum eius. et recta faciet cum eo. Et filiam feminarum dabit ei ut evertat illud. et non stabit nec erit. Et convertet faciem suam ad insulas et capiet multas. Et cessare faciet principem opprobrii sui. et opprobrium eius convertetur in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terre sue et impinget. et corruet. et non invenietur. Et stabit in loco eius vilissimus et indignus decore regio. et in paucis diebus conteretur. non in furore nec in prelio. Et stabit in loco eius despectus. et non tribuetur ei honor regius. Et veniet clam et obtinebit regnum in fraudulentia. et brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. et conterentur insuper et dux federis. Et post amicicias cum eo faciet dolum. et ascendet et superabit in modico populo. Et abundantes et uberes urbes ingredietur et faciet que non fecerunt patres eius. et patres patrum eius. Rapinas et predam et divitias eorum dissipabit. et contra firmissimas cogitationes inibit. Et hoc usque ad tempus. Et concitabitur fortitudo eius. et cor eius adversum regem austri in exercitu magno.

XXVII.

Et rex austri provocabitur ad bellum multis auxiliis et fortibus nimis, et non stabunt, quia inibunt adversum eum consilia. Et comedentes cum eo panem conterent illum: exercitusque eius opprimetur, et cadent interfecti eius plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant, et ad mensam unam mendacium loquentur, et non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur in terram suam cum opibus multis: et cor eius adversum testamentum sanctum: et faciet, et revertetur in terram suam. Statuto tempore revertetur, et veniet ad austrum: et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum trieres et Romani: et percutietur, et revertetur, et indignabitur contra testamentum sanctuarii, et faciet: reverteturque, et cogitabit adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt, et polluent sanctuarium fortitudinis, et auferent iuge sacrificium: et dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter: populus autem sciens Deum suum obtinebit, et faciet. Et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio, et in flamma, et in captivitate, et in rapina dierum. Cumque corruerint, sublevabuntur auxilio parvulo: et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent, ut conflentur, et eligantur, et dealbentur usque ad tempus praefinitum: quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam rex, et elevabitur, et magnificabitur adversum omnem deum: et adversum Deum deorum loquetur magnifica, et dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata est quippe definitio. Et Deum patrum suorum non reputabit: et erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa consurget. Deum autem Maozim in loco suo venerabitur: et deum quem ignoraverunt patres eius colet auro, et argento, et lapide pretioso, rebusque pretiosis. Et faciet ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, et multiplicabit gloriam, et dabit eis potestatem in multis, et terram dividet gratuito. Et in tempore praefinito praeliabitur adversus eum rex austri, et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis in curribus, et in equitibus, et in classe magna, et ingredietur terras, et conteret, et pertransiet. Et introibit in terram gloriosam, et multae corruent: hae autem solae salvabuntur de manu eius, Edom, et Moab, et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras: et terra Aegypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri, et argenti, et omnibus pretiosis Aegypti: per Libyam quoque et Aethiopiam transibit. Et fama turbabit eum ab oriente et ab aquilone: et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclitum et sanctum: et veniet usque ad summitatem eius, et nemo auxiliabitur ei.

12. In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit scriptus in libro vitae. Et multi de his qui dormiunt in terrae pulvere evigilabunt: alii in vitam aeternam, alii in opprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Tu autem Daniel claude sermones, et signa librum usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, et multiplex erit scientia. Et vidi ego Daniel, et ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixi viro qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium? Et audivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum elevasset dexteram et sinistram suam in caelum, et iurasset per viventem in aeternum, quia in tempus, et tempora, et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa haec. Et ego audivi, et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post haec? Et ait: Vade Daniel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad tempus praefinitum. Eligentur, et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi: et impie agent impii, neque intelligent omnes impii, porro docti intelligent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui exspectat, et pervenit ad dies mille trecentos xxxv. Tu autem vade ad praefinitum: et requiesces, et stabis in sorte tua in fine dierum.

Hucusque Danielem in hebreo volumine legimus. Cetera que sequuntur usque ad finem libri de Theodotionis editione translata sunt.

13. Et erat vir habitans in Babylone, et nomen eius Ioachim: et accepit uxorem nomine Susannam filiam Helciae, pulchram nimis, et timentem Deum. Parentes autem illius cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. Erat autem Ioachim dives valde, et erat ei pomerium vicinum domui suae: et ad ipsum confluebant Iudaei, eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo: de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum Ioachim, et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, et deambulabat in pomerio viri sui. Et videbant eam senes quotidie ingredientem et deambulantem: et exarserunt in concupiscentia eius: et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent caelum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum. Erubescebant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea. Et observabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: Eamus domum, quia prandii hora est. Et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent, venerunt in unum: et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam. Et tunc in commune statuerunt tempus quando eam possent invenire solam. Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudiustertius cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomerio: aestus quippe erat. Et non erat ibi quisquam, praeter duos senes absconditos, et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum, et smigmata, et ostia pomerii claudite ut laver. Et fecerunt sicut praeceperat. Clauseruntque ostia pomerii, et egressae sunt per posticum ut afferrent quae iusserat. Nesciebantque senes intus esse absconditos. Cum autem egressae essent puellae, surrexerunt duo senes, et accurrerunt ad eam, et dixerunt: Ecce ostia pomerii clausa sunt, et nemo nos videt, et in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, et commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum iuvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te. Et ingemuit Susanna, et ait: Angustiae mihi sunt undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magna Susanna: exclamaverunt autem et senes adversus eam. Et cucurrit unus, et aperuit ostia pomerii. Cum ergo audissent clamorem in pomerio famuli domus, irruerunt per posticum, ut viderent quidnam esset. Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumque venisset populus ad virum eius Ioachim, venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut interficerent eam. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciae uxorem Ioachim. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus

et filiis et universis cognatis suis. Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra facie. At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic satiarentur decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius. Quae flens suspexit ad caelum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomerio soli, ingressa est haec cum duabus puellis, et clausit ostia pomerii et dimisit puellas a se. Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus, et concubuit cum ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii, videntes iniquitatem cucurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, et apertis ostiis exilivit. Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus quisnam esset adolescens, et noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus populi et iudicibus, et condemnaverunt eam ad mortem. Exclamavit autem Susanna voce magna, et ait: Deus aeterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum contra me tulerunt testimonium, et ecce morior, cum nihil horum fecerim quae isti malitiose composuerunt adversum me. Exaudivit autem Dominus vocem eius. Cumque duceretur ad mortem, suscitavit Deus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen Daniel. Et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a sanguine huius. Et conversus omnis populus ad eum dixit: Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic fatui filii Israel, non iudicantes neque quod verum est cognoscentes, condemnastis filiam Israel? Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium locuti sunt adversum eam. Reversus est ergo populus cum festinatione, et dixerunt ei senes: Veni et sede in medio nostrum et indica nobis, quia tibi dedit Deus honorem senectutis. Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab invicem procul, et diiudicabo eos. Cum ergo divisi essent alter ab altero, vocavit unum de eis et dixit ad eum: Inveterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua quae operabaris prius, iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens et dimittens noxios, dicente Domino: Innocentem et iustum non interficies. Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait: Sub schino. Dixit autem Daniel: Recte mentitus es in caput tuum. Ecce enim angelus Domini accepta sententia ab eo scindet te medium. Et amoto eo iussit venire alium, et dixit ei: Semen Chanaan et non Iuda, species decepit te et concupiscentia subvertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus Israel, et illae timentes loquebantur vobis, sed non filia Iuda sustinuit iniquitatem vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait: Sub prino. Dixit autem ei Daniel: Recte mentitus es et tu in caput tuum. Manet enim angelus Domini gladium habens ut secet te medium et interficiat vos. Exclamavit itaque omnis coetus voce magna, et benedixerunt Deum qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt adversus duos presbyteros (convicerat enim eos Daniel ex ore suo falsum dixisse testimonium), feceruntque eis sicut male egerant adversus proximum, ut facerent secundum legem Moysi, et interfecerunt eos. Et salvatus est sanguis innoxius in die illa. Helcias autem et uxor eius laudaverunt Dominum pro filia sua Susanna cum Ioachim marito eius et cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis. Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die illa et deinceps.

Et rex Astyages — Visio Danielis duodecima. — appositus est ad patres suos, et suscepit Cyrus Perses regnum eius. Erat autem Daniel conviva regis et honoratus super omnes amicos eius.

14 Erat quoque idolum nomine Bel apud Babylonios, et impendebantur in eo per dies singulos similae artabae duodecim et oves quadraginta, vinique amphorae sex. Rex quoque colebat eum, et ibat per singulos dies adorare eum. Porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum qui creavit caelum et terram et habet potestatem omnis carnis. Et dixit ad eum rex: Non tibi videtur esse Bel vivens deus? An non vides quanta comedat cotidie et bibat? Et ait Daniel arridens: Ne erres, rex. Iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus aereus, neque comedit aliquando. Et iratus rex vocavit sacerdotes eius et ait eis: Nisi dixeritis mihi quis est qui comedat impensas has, moriemini. Si autem ostenderitis quoniam Bel comedat haec, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat iuxta verbum tuum. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus et parvulis et filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras, et tu, rex, pone escas et vinum misce, et claude ostium et signa anulo tuo. Et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversum nos. Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, et per illum ingrediebantur semper et devorabant ea. Factum est igitur postquam egressi sunt illi, et rex posuit cibos ante Bel. Praecepit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribravit per totum templum coram rege. Et egressi clauserunt ostium, et signantes anulo regis abierunt. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam, et uxores et filii eorum, et comederunt omnia et biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo, et Daniel cum eo. Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex. Statimque cum aperuisset ostium, intuitus rex mensam exclamavit voce magna: Magnus es, Bel, et non est apud te dolus quisquam. Et risit Daniel, et tenuit regem ne ingrederetur intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadverte cuius vestigia sint haec. Et dixit rex: Video vestigia virorum et mulierum et infantium. Et iratus rex tunc apprehendit sacerdotes et uxores et filios eorum, et ostenderunt ei abscondita ostiola per quae ingrediebantur et consumebant quae erant super mensam. Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potestatem Danielis, qui subvertit eum et templum eius.

Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia non est iste deus vivens; adora ergo eum. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro, quia ipse est Deus vivens. Tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. Tulit ergo Daniel picem et adipem et pilos, et coxit pariter, fecitque massas et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit Daniel: Ecce quem colebatis. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer, et congregati adversum regem dixerunt: Iudaeus factus est rex. Bel destruxit, draconem interfecit, sacerdotes occidit. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te et domum tuam. Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, et necessitate compulsus tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi sex diebus. Porro in lacu erant septem leones, et dabantur eis cotidie duo corpora et duae oves, et tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielem. Erat autem Abacuc propheta in Iudaea, et ipse coxerat pulmentum et intriverat panes in alveolo, et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus Domini ad Abacuc: Fer prandium quod habes in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Abacuc: Domine, Babylonem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit

hendit eum angelus domini in vertice eius, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Abacuc dicens: Daniel serve dei, tolle prandium quod misit tibi deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus domini restituit Abacuc confestim in loco suo. Venit ergo rex die septima ut lugeret Danielem, et venit ad lacum et introspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. Et exclamavit rex voce magna dicens: Magnus es domine deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. Porro eos qui perditionis eius causa fuerant intromisit in lacum, et devorati sunt in momento coram eo. Tunc rex ait: Paveant habitantes universam terram deum Danielis, quia ipse est liberator et salvator, faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Explicit liber Danielis prophete. Incipit prologus beati Jeronimi presbiteri in librum Baruch.

Liber iste qui Baruch nomine prenotatur in hebreo canone non habetur, sed tantum in vulgata editione. Similiter et epistola Jeremie prophete. Propter notitiam autem legentium hic scripta sunt, quia multa de Christo novissimisque temporibus indicant. Incipit liber Baruch notarii Jeremie prophete. De oratione et sacrificio pro vita Nabuchodonosor.

I.

Hec sunt verba libri que scripsit Baruch filius Nerie filii Maasie filii Sedechie filii Sedei filii Helchie in Babylonia, in anno quinto, in septima die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldei Jerusalem et succenderunt eam igni. Et legit Baruch verba libri huius ad aures Jechonie filii Joachim regis Juda, et ad aures universi populi venientes ad librum, et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbiterorum, et ad aures populi a minimo usque ad maximum eorum habitantium in Babylonia ad flumen Sudi. Qui audientes plorabant et ieiunabant et orabant in conspectu domini. Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus, et miserunt in Jerusalem ad Joachim filium Helchie filii Salom sacerdotem, et ad reliquos sacerdotes, et ad omnem populum qui inventi sunt cum eo in Jerusalem, cum acciperet vasa templi domini que ablata fuerant de templo revocare in terram Juda, decima die mensis Sivan: vasa argentea que fecit Sedechias filius Josie rex Juda, postea quam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Jechoniam et principes eius et cunctos et vinctos et potentes ~~et potentes~~ et populum terre ab Jerusalem, et duxit eos in Babylonem. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocaustomata et thus, et facite manna, et offerte pro peccato in domo domini dei nostri, et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonis et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies ipsorum sicut dies celi super terram, et det dominus virtutem nobis et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonis et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus, et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad dominum deum nostrum, quia peccavimus domino deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum quem misimus ad vos recitari in templo domini in die solenni et in die opportuno. Et dicetis: Domino deo nostro iustitia, nobis autem confusio faciei nostre, sicut est dies hec omni Juda et habitantibus Jerusalem, regibus nostris et principibus nostris, sacerdotibus nostris et prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus ante dominum deum nostrum, et non credidimus diffidentes in eum, et non fuimus subiectibiles illi, et non obaudivimus voci domini dei nostri, ut ambularemus in mandatis eius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra Egypti usque in hunc diem, eramus incredibiles ad dominum deum nostrum, et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adheserunt nobis mala multa et maledictiones quas constituit dominus Moysi servo suo, qui eduxit patres nostros de terra Egypti, dare nobis terram fluentem lac et mel, sicut est hodierna die. Et non audivimus vocem domini dei nostri secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos, et abivimus unusquisque nostrum in sensum cordis nostri maligni operari diis alienis, facientes mala ante oculos domini dei nostri.

2\. Propter quod statuit dominus deus noster verbum suum quod locutus est ad nos et ad iudices nostros qui iudicaverunt Israel, et ad reges nostros et ad principes nostros et ad omnem Israel et Judam, ut adduceret super nos mala magna, que non sunt facta sub celo quemadmodum facta sunt in Jerusalem, secundum que scripta sunt in lege Moysi, ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filie sue. Et dedit illos sub manu regum omnium qui sunt in circuitu nostro, in improperium et in desolationem in omnibus populis quo nos dispersit dominus. Et facti sumus subtus et non supra, quia peccavimus domino deo nostro non obaudiendo voci ipsius. Domino deo nostro iustitia, nobis autem et patribus nostris confusio faciei sicut est dies hec, qua locutus est dominus super nos omnia mala hec que venerunt super nos, et non sumus deprecati faciem dei nostri ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit dominus in malis et adduxit ea super nos, quia iustus est dominus in omnibus operibus suis que mandavit nobis, et non audivimus vocem ipsius ut iremus in preceptis domini que dedit ante faciem nostram. Et nunc domine deus Israel qui eduxisti plebem tuam de terra Egypti in manu valida et in signis et in prodigiis et in virtute tua magna et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut dies iste, peccavimus, impie egimus, inique gessimus, domine deus noster, in omnibus iustitiis tuis. Avertatur ira tua a nobis, quia derelicti sumus pauci in numero inter gentes ubi dispersisti nos. Exaudi domine preces nostras et orationes nostras, et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt, ut sciat omnis terra quia tu es dominus deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et super genus ipsius. Respice domine de domo sancta tua in nos, et inclina aurem tuam et exaudi. Aperi oculos tuos et vide, quia non mortui qui sunt in inferno, quorum spiritus acceptus est a visceribus suis, dabunt honorem et iustificationem domino, sed anima que tristis est super magnitudine mali, et incedit curva et infirma, et oculi deficientes, et anima esuriens, dat tibi gloriam et iustitiam domine. Quia non secundum iustitias patrum nostrorum nos fundimus misericordiam ante conspectum tuum domine deus noster, sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum dicens: Sic dicit dominus: Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram, et opera facite regi Babylonis, et sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. Quod si non audieritis vocem domini dei vestri operari regi Babylonis, defectionem faciam de civitatibus Juda et a foris Jerusalem, et auferam a vobis vocem iocunditatis et vocem gaudii et vocem sponsi et vocem sponse, et erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam ut operarentur regi Babylonis, et statuisti verba tua que locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce sunt proiecta in calore solis et in gelu noctis, et mortui sunt in doloribus pessimis, in fame et in gladio et in emissione. Et posuisti templum in quo invocatum est nomen tuum in ipso sicut hec dies est, propter iniquitatem domus Israel et domus Juda. Et fecisti in nobis domine deus noster secundum omnem bonitatem tuam et secundum miserationem tuam illam magnam, sicut locutus es in manu pueri tui Moysi in die qua precepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel, dicens: Si non obaudieritis vocem meam, ambitio hec magna et multa convertetur in minimo inter

gentes quo ego dispergam eos: quia scio quod me non audiet populus. Populus est enim dura cervice. Et convertetur ad cor suum in terra captivitatis sue. Et scient quoniam ego sum dominus deus eorum. Et dabo eis cor et audientes aures et laudabunt me in terra captivitatis sue et memores erunt nominis mei. Et avertent se a dorso suo duro et a malignitatibus suis. quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos in terram quam iuravi patribus illorum: abraham et ysaac et iacob: et dominabuntur eius. et multiplicabo eos et non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum. ut sim illis in deum. et ipsi erunt mihi in populum. et non movebo amplius populum meum filios israel: a terra quam dedi illis.

3. Et nunc domine omnipotens deus israel. anima in angustiis: et spiritus anxius clamat ad te. Audi domine et miserere: quia deus es misericors et miserere nostri. quia peccavimus ante te. quia tu sedes in sempiternum. et nos peribimus in evum. Domine omnipotens deus israel. audi nunc orationem mortuorum israel et filiorum ipsorum. quia peccaverunt ante te. et non audierunt vocem domini dei sui. et agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitates patrum nostrorum. sed memento manus tue et nominis tui in tempore isto. quia tu es dominus deus noster. Et laudabimus te domine. quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris. et ut invocemus nomen tuum et laudemus te in captivitate nostra. quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum. qui peccaverunt ante te. Et ecce nos hodie in captivitate nostra sumus quo nos dispersisti in improperium et in maledictum et in peccatum. secundum omnes iniquitates patrum nostrorum. qui discesserunt a te domine deus noster.

.II. Audi israel mandata vite. auribus percipe verba mea: ut scias prudentiam. Quid est israel. quod in terra inimicorum es. inveterasti in terra aliena. coinquinatus es cum mortuis. deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientie. Nam si in via dei ambulasses. habitasses utique in pace super terram. Disce ubi sit prudentia. ubi sit virtus. ubi sit intellectus. ut scias simul ubi sit longiturnitas vite et victus. ubi sit lumen oculorum et pax. Quis invenit locum eius. et quis intravit in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium et qui dominantur super bestias que sunt super terram. qui in avibus celi ludunt. qui argentum thesaurizant et aurum in quo confidunt homines et non est finis adquisitionis eorum. qui argentum fabricant et solliciti sunt. nec est inventio operum illorum: Exterminati sunt et ad inferos descenderunt et alii loco eorum exsurrexerunt. Iuvenes viderunt lumen et habitaverunt super terram. viam autem discipline ignoraverunt neque intellexerunt semitas eius. neque filii eorum susceperunt eam. a facie eorum longe facta est. Non est audita in terra chanaam. neque visa est in theman. filii quoque agar qui exquisierunt prudentiam que de terra est: et negotiatores terre et theman. et fabulatores. et exquisitores prudentie et intelligentie. Viam autem sapientie nescierunt. neque commemorati sunt semitarum eius. O israel quam magna domus dei et ingens locus possessionis eius. magnus et non habet finem. excelsus et inmensus. Ibi fuerunt gigantes nominati illi qui ab initio fuerunt: statura magna scientes bellum. Non hos elegit deus. neque viam discipline dedit illis. Et perierunt eo quod non haberent sapientiam et interierunt propter insipientiam suam. Quis ascendit in celum et accepit eam. et eduxit eam de nubibus: Quis transfretavit mare. et invenit eam. et attulit eam super aurum electum: Non est qui possit scire vias eius neque qui exquirat semitas eius. Sed qui scit universa novit eam. et adinvenit eam prudentia sua. qui preparavit terram in eterno tempore. et replevit eam pecudibus et quadrupedibus. Qui emittit lumen et vadit. et vocavit illud: et obaudit illi in tremore. Stelle autem lumen dederunt in custodiis suis: et letate sunt. vocate sunt. et dixerunt adsumus. Et luxerunt ei cum iocunditate qui fecit illas.

.III. Hic deus noster non estimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem viam discipline. et tradidit illam iacob puero suo. et israel electo suo. Post hec in terris visus est: et cum hominibus conversatus est.

4. Hic liber mandatorum dei. et lex que est in eternum. Omnes qui tenent eam ad vitam. Qui autem dereliquerunt eam. in mortem. Convertere iacob: et apprehende eam. Ambula per viam ad splendorem eius. contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam tuam et dignitatem tuam genti aliene. Beati sumus israel. quia que deo placent manifesta sunt nobis. Animequior esto populus dei memorabilis israel. Venundati estis gentibus: non in perditionem. Sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis deum: traditi estis adversariis. Exacerbastis enim eum qui fecit vos deum eternum: immolantes demoniis et non deo. Obliti autem estis eum qui nutrivit vos. et contristastis nutricem vestram ierusalem. Vidit enim iracundiam a deo venientem vobis: et dixit. Audite confines syon: adduxit enim mihi deus luctum magnum. Vidi enim captivitatem populi mei filiorum meorum et filiarum: quam superduxit illis eternus. Nutrivi enim illos cum iocunditate: dimisi autem illos cum fletu et luctu. **Vox ecclesie in persecutione de**

.IIII. Nemo gaudeat super me viduam et desolatam. **penitentibus et desperantibus.** A multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum quia declinaverunt a lege dei. Iustitias autem ipsius nescierunt nec ambulaverunt per vias mandatorum dei: neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingressi sunt. Veniant confines syon. et memorentur captivitatem filiorum et filiarum mearum. quam superduxit illis eternus. Adduxit enim super illos gentem de longinquo. gentem improbam et alterius lingue qui non sunt reveriti senem. neque puerorum miserti sunt: et abduxerunt dilectos vidue. et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum adiuvare vos: Qui enim adduxit super vos mala. ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. Ambulate filii ambulate. Ego enim derelicta sum sola. Exui me stola pacis. Indui autem me sacco obsecrationis: et clamabo ad altissimum in diebus meis. Animequiores estote filii. clamate ad dominum et eripiet vos de manu principum inimicorum. Ego enim speravi in eternum salutem vestram et venit mihi gaudium a sancto. super misericordia que veniet vobis ab eterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu et ploratu: reducet autem vos mihi dominus cum gaudio et iocunditate. in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine syon captivitatem vestram: sic videbunt et in celeritate salutem vestram a deo. que superveniet vobis cum honore magno. et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram que supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus: sed cito videbis perditionem ipsius. et super cervices ipsius ascendes. Delicati mei ambulaverunt vias asperas. Ducti sunt enim ut grex direptus ab inimicis. Animequiores estote filii: et proclamate ad dominum. Erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enim fuit sensus vester ut erraretis a deo. decies tantum iterum convertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala: ipse rursum vobis adducet sempiternam iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto ierusalem exortatur enim te qui te nominavit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt. et qui gratulati sunt in tua ruina punientur. Civitates quibus servierunt filii tui. punientur. Que accepit filios tuos sicut gavisa est in tua ruina et leta est in tuo casu: sic contristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exultatio multitudinis eius et gaudium eius erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab eterno in longis diebus. et habitabitur a demoniis in longitudine temporis. Circumspice ierusalem ad orientem: et vide iocunditatem a deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos. veniunt collecti ab oriente usque ad occidentem. in verbo sancti. Gaudentes in honore dei.

5. **De gloria ecclesie. et de resurrectione sanctorum.**

.V. Exue te ierusalem stola luctus et vexationis tue: et indue te decore et honore eius que a deo tibi est in sempiterna gloria. Circumdabit te deus diploide iustitie et imponet mitram capiti tuo honoris eterni: Deus enim ostendet splendorem suum in te qui sub celo est. Nominabitur

enim tibi nomen tuum a deo in sempiternum. pax iustitie et honor pietatis. Exurge ierusalem et sta in excelso et circumspice ad orientem et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis. adducet autem illos dominus ad te portatos in honore sicut filios regni. Constituit enim deus humiliare omnem montem excelsum et rupes perennes. et convalles replere in equalitatem terre. ut ambulet israel diligenter in honorem dei. Obumbraverunt autem et silve et omne lignum suavitatis israel mandato dei. Adducet enim deus israel cum iocunditate in lumine maiestatis sue: cum misericordia et iustitia que est ab ipso. Explicit liber Baruch. Exemplum epistole quam misit Ieremias ad abductos captivos in babylonem. ut nuntiaret eis secundum quod preceptum est illi a deo.

VI. 6. Propter peccata que peccastis ante deum: abducemini in babylonem captivi a nabuchodonosor rege babyloniorum. Ingressi itaque in babyloniam. eritis illic annis plurimis: et in tempus longum usque ad generationes vii. Post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc autem videbitis in babylonia deos aureos et argenteos. et lapideos. et ligneos in humeros portari. ostentantes metum gentibus. Videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis et metuatis: et metus vos capiat in ipsis. Visa itaque turba de retro et ab ante: adorantes dicite in cordibus vestris. te oportet adorari domine. Angelus autem meus vobiscum est. ipse autem exquiram animas vestras. Nam lingua ipsorum polita a fabro. ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt. et non possunt loqui. Et sicut virgini amanti ornamenta ita accepto auro fabricata sunt: coronas certe habent aureas super capita sua dii illorum. unde subtrahunt sacerdotes aurum et argentum. et erogant in semet ipsis. Dant autem et ex ipso prostitutis. et meretrices ornant. et iterum cum receperint illud a meretricibus ornant deos suos. Hii autem non liberantur ab erugine et tinea. Opertis autem illis veste purpurea extergent faciem ipsorum propter pulverem domus qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet ut homo sicut iudex regionis: qui in se peccantem non interficit. Habet etiam gladium in manu et securim. se autem de bello et a latronibus non liberat. Unde vobis notum sit quia non sunt dii. Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur: tales sunt et dii eorum. Constitutis illis in domo: oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium. Et sicut alicui qui regem offendit circumsepte sunt ianue. aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum. ita tutantur sacerdotes hostia clausuris et seris. ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis. et quidem multas. ex quibus nullam videre possunt. Sunt autem sicut trabes in domo: corda vero eorum dicunt elingere serpentes qui de terra sunt. Dum comedunt eos et vestimentum eorum: non sentiunt. Nigre sunt facies eorum a fumo. qui in domo fit. Super corpus eorum et super caput volant noctue et hirundines. et aves etiam similiter et catte. Unde scietis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurum etiam quod habent ad speciem. nisi aliquis exterserit eruginem. non fulgebunt. Neque enim dum conflarentur sentiebant: ex omni precio empta sunt. in quibus spiritus non est in ipsis. Sine pedibus in humeris portantur. ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram a semet ipsis non surgent. neque si quis eum statuerit rectum per semet ipsum stabit. sed sicut mortuis munera illis apponentur. Hostias illorum sacerdotes vendunt. et abutuntur. Similiter et mulieres eorum decerpentes. neque infirmo. neque mendicanti aliquid impertiunt. De sacrificiis eorum fete et menstruate contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt dii ne timeatis eos. Unde enim vocantur dii: quia mulieres apponunt diis argenteis et aureis et ligneis. et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas. et capita et barbam rasam: quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui. A vestimento eorum auferunt sacerdotes et vestiunt uxores suas et filios suos. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo neque si quid boni: possunt retribuere. neque regem constituere possunt neque auferre. Similiter neque divitias dare possunt. neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit et non reddiderit nec hoc requirunt. hominem a morte non liberant. neque infirmum a potentiore eripiunt. Hominem cecum ad visum non restituent. de necessitate hominem non liberabunt. Vidue non miserebuntur. neque orphanis bene facient. Lapidibus de monte similes sunt dii eorum. lignei et lapidei. aurei. et argentei. Qui autem colunt illos: confundentur. Quomodo ergo estimandum est aut dicendum. illos esse deos. adhuc enim ipsis chaldeis non honorantibus ea: qui cum audierint mutum non posse loqui: offerunt illum ad bel. postulantes ab eo loqui. quasi possint sentire qui non habent motum. Et ipsi cum intellexerint relinquent ea: sensum enim non habent ipsi dii illorum. Mulieres autem circumdate funibus in viis sedent: succendentes ossa olivarum. Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit: proxime sue exprobrat quod ea non sit digna habita sicut ipsa. neque funis eius sit diruptus. Omnia autem que illis fiunt. falsa sunt. Quomodo ergo estimandum. aut dicendum est. esse illos deos. A fabris autem et ab aurificibus facta sunt. nichil aliud erunt. nisi id quod volunt esse sacerdotes. Artifices ipsi etiam qui ea faciunt. non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt que ab ipsis fabricata sunt esse dii: Reliquerunt autem falsa. et opprobrium postea futuris. Nam cum supervenerit illis prelium et mala: cogitant presbyteri ubi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii sunt. qui nec de bello se liberant. neque de malis se eripiunt: Nam cum sint lignea et inaurata et inargentata scietur postea quia falsa sunt gentibus universis et regibus. que manifesta sunt quia non sunt dii. sed opera manuum hominum. et nullum opus dei in illis. Unde ergo notum est quia non sunt dii sed opera manuum hominum: et nullum dei opus in ipsis est: Regem regioni non suscitant. pluviam hominibus non dabunt. iudicium quoque non discernent. neque regionem liberabunt ab iniuria. quia nihil possunt sicut cornicule inter medium celi et terre. Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum. aureorum. et argenteorum: sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur. ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem et bello non resistent. Quomodo ergo estimandum est aut recipiendum. quia dii sunt: Non a furibus neque a latronibus se liberabunt dii lignei. et lapidei. et inaurati. et inargentati. quibus hii qui fortiores sunt aurum et argentum. et vestimentum quo operti sunt auferent: et abibunt. nec ipsis sibi auxilium ferunt. Itaque melius est regem esse ostentantem virtutem suam. aut vas in domo utile. in quo gloriabitur qui possidet illud. quam falsi dii. vel hostium in domo quod custodit que in ipsa sunt. melius est quam falsi dii. Sol quidem et luna et sidera cum sint splendida et emissa ad utilitates: obaudiunt. Similiter et fulgur cum apparuerit perspicuum est. Id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat et nubes quibus cum imperatum fuerit a deo perambulare universum orbem: perficiunt quod imperatum est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes et silvas: facit quod preceptum est ei. Hec autem neque speciebus. neque virtutibus uni eorum similia sunt. unde neque estimandum est neque dicendum est illos deos. quando non possunt. neque iudicium iudicare neque facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii. ne timueritis eos. neque enim regibus maledicent. neque benedicent. Signa etiam in celo gentibus non ostendunt. neque ut sol lucebunt neque illuminabunt ut luna. Bestie meliores sunt illis. que possunt fugere sub tectum et prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cucumerario formido nichil custodit: ita sunt dii illorum lignei et argentei et inaurati. Eodem modo et in orto spina alba: super quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo proiecto in tenebris. similes sunt dii illorum lignei. et inaurati et inargentati. A purpura quoque et marmore que super illos tineant. Scietis

traque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comedentur: et erit opprobrium in regione. Melior est homo iustus qui non habet simulacra: nam erit longe ab opprobriis. Incipit oratio.

Recordare domine quid acciderit nobis. intuere et respice opprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad alienos. domus nostre ad extraneos. Pupilli facti sumus absque patre matres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus. et ligna nostra precio comparavimus. Cervicibus minabamur. lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manum et Assiriis: ut saturaremur panibus. Patres nostri peccaverunt et non sunt: et nos iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri. et non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris afferebamus panem nostrum. a facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est. a facie tempestatum famis. Mulieres in Syon humiliaverunt. virgines in civitatibus iuda. Principes manu suspensi sunt. facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt: et pueri in ligno corruerunt. Senes de portis defecerunt iuvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri ve nobis quia peccavimus. Propterea mestum factum est cor nostrum. ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem Syon quia disperiit vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem domine in eternum permanebis solium tuum in generatione et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri. derelinques nos in longitudine dierum. Converte nos domine ad te et convertemur: innova dies nostros sicut a principio. Sed proiciens repulisti nos: iratus es contra nos vehementer.

Explicit liber baruch. Incipit prologus beati ieronimi presbiteri. In duodecim prophetas.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud hebreos. qui et apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est: et quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis. in fine obscurior. Et usque ad malachiam habent singuli proprietates suas. quas extam scebam. legi que doctores hebrei autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere hoc tantum vos o paula et eustochium admonitas volo unum esse librum duodecim prophetarum. et osee coetaneum esse ysaie. malachiam vero aggei et zacharie fuisse temporibus. In quibus autem tempus non prefertur in titulo. sub illis eos regibus prophetasse. sub quibus et hii qui ante eos habent titulos prophetaverunt. Incipit eiusdem prefatio. In osee propheta.

Temporibus ozie. ioathan. achaz et ezechie regum iuda. et in diebus ieroboam filii ioasie regis israel. osee filius beeri ad prophetiam ducendam spiritu sancto repletus est. De memorato itaque numero regum. achaz rex iuda et ieroboam rex israel dominum delinquentes. ut hystorie regum et paralipomenon indicant. et israel ydolatrie tenens imperio ac potestate sua ad mortem coegerunt. Propter quod ad osee deus hoc locutus est dicens. Accipe tibi uxorem fornicariam sive fornicationum. et fac filios fornicationis. Fornicariam itaque non electam corporis incontinentie. sed gentem dominum ignorantem appellat. que dei creatoris sui amore contempto. simulacrorum se subiecerat desideriis. Sed cum propheta dei precepto in hac re paruisset: conceptum ex ea filium iezrahel precepit nominare. deo pollicente per breve tempus sanguinem iezrahel in domo hieu vindicari cuius permissionis hec causa est. Hieu per heliseum in regno unctum. ad defendendum sanguinem naboth. cum iezrahel que tunc temporis metropolis erat. quem iezabel achab regis israel uxor interemerat sicut historia regum exponit. Is cum graviter iuxta divinum preceptum vindicandi sanguinis causa totam memorati domum delevisset: hoc pacto dominum deliquisse invenitur. Cuius pronepote ieroboam qui lectione comprehensus est. originis sue facta imitante. ac contra dei precepta et religionem cum ipso israel agente: sanguis naboth qui in loco certe iezrahel fuerat profusus. in domo hieu patris memorati ieroboam propter peccata redundantis significatur. Hinc factum est ut ira dei in populum israel per redundationem prophetie processura diceretur. Domum autem iuda misericordia lectione ob hoc promissa est quia ezechias rex iuda filius achaz sublatis ydolis que tam pater eius quam ceteri reges consecraverant. templum dei purgasse ac purificasse monstratur. Incipit osee propheta.

I. Verbum domini quod factum est ad osee filium beeri in diebus ozie. ioatham. achaz. ezechie regum iuda. et in diebus ieroboam. filii ioas. regis israel. Principium loquendi domino in osee. Et dixit dominus ad osee. Vade sume tibi uxorem fornicationum et fac filios fornicationum ex ea. quia fornicans fornicabitur terra a domino. Et abiit et accepit Gomer. filiam debelaim: et concepit et peperit filium. Et dixit dominus ad eum. Voca nomen eius iezrahel quoniam adhuc modicum et visitabo sanguinem iezrahel super domum hieu et quiescere faciam regnum domus israel. et in illa die conteram arcum israel in valle iezrahel.

II. Et concepit adhuc et peperit filiam. Et dixit ei. Voca nomen eius absque misericordia. quia non addam ultra misereri domui israel: sed oblivione obliviscar eorum. Et domui iuda miserebor. et salvabo eos in domino deo suo. et non salvabo eos in arcu et in gladio et in bello. et in equis et in equitibus. Et ablactavit eam que erat absque misericordia. et concepit et peperit filium. Et dixit. Voca nomen eius non populus meus. quia vos non populus meus: et ego non ero vester deus.

III. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris que sine mensura est. et non numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis non populus meus vos: dicetur eis. filii dei viventis. Et congregabuntur filii iuda et filii israel pariter. et ponent semet caput unum. et ascendent de terra quia magnus est dies iezrahel.

IIII. 2. Dicite fratribus vestris populus meus et sorori vestre misericordiam consecuta. Iudicate matrem vestram iudicate. quoniam ipsa non uxor mea. et ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a facie sua. et adulteria sua de medio uberum suorum. ne forte expoliem eam nudam. et statuam eam secundum diem nativitatis sue. Et ponam eam quasi solitudinem. et statuam eam velut terram inviam et interficiam eam siti. Et filiorum eius non miserebor quoniam filii fornicationum sunt. quia fornicata est mater eorum. Confusa est que concepit eos quia dixit. Vadam post amatores meos. qui dant panes michi et aquas meas. lanam meam et linum meum. et oleum meum et potum meum. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis: et sepiam eam maceria. et semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores suos. et non apprehendet eos et queret eos et non inveniet. Et dicet. Vadam et revertar ad virum meum priorem. quia bene michi erat tunc magis quam nunc.

V. Et hec nescivit. quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum. et argentum multiplicavi ei et aurum que fecerunt baal. Idcirco convertar. et sumam frumentum meum in tempore suo. et vinum meum in tempore suo. Et liberabo lanam meam et linum meum. que operiebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius. et vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium eius. sollempnitatem eius. neomeniam eius. sabbatum eius. et omnia festa tempora eius. Et corrumpam vineam eius et ficum eius. de quibus dixit. Mercedes mee sunt. quas dederunt michi amatores mei. Et ponam eam in saltum. et comedet illam bestia agri. Et visitabo super eam dies baalim quibus accendebat incensum. et ornabatur inaure sua et monili suo. et ibat post amatores suos. et mei obliviscebatur. ait dominus deus.

VI. Propter hoc ecce ego lac

[lac]tabo eam et ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius. Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco, et vallem Achor ad aperiendam spem. Et canet ibi iuxta dies iuventutis suae, et iuxta dies ascensionis suae de terra Aegypti. Et erit in die illa, ait Dominus, vocabit me vir meus, et non vocabit me ultra Baalim. Et auferam nomina Baalim de ore eius, et non recordabitur ultra nominis eorum.

VII. Et percutiam eis foedus in die illa cum bestia agri et cum volucre caeli et cum reptili terrae. Et arcum et gladium et bellum conteram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio et in misericordia et miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, et scies quia ego Dominus.

VIII. Et erit in die illa exaudiam, dicit Dominus, exaudiam caelos, et illi exaudient terram, et terra exaudiet triticum et vinum et oleum, et haec exaudient Iezrahel. Et seminabo eam mihi in terram, et miserebor eius quae fuit absque misericordia. Et dicam non populo meo: Populus meus es tu; et ipse dicet: Dominus Deus meus es tu.

3\. Et dixit Dominus ad me:

IX. Adhuc vade, dilige mulierem dilectam amico et adulteram, sicut diligit Dominus filios Israhel, et ipsi respectant ad deos alienos, et diligunt vinacia uvarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis et choro ordei et dimidio choro ordei. Et dixi ad eam: Dies multos exspectabis me; non fornicaberis et non eris viro; sed et ego exspectabo te. Quia dies multos sedebunt filii Israhel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari et sine ephod et sine therafim. Et post haec revertentur filii Israhel, et quaerent Dominum Deum suum et David regem suum, et pavebunt ad Dominum et ad bonum eius in novissimo dierum.

X. 4\. Audite verbum Domini, filii Israhel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae. Non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. Maledictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra, et infirmabitur omnis qui habitat in ea, in bestia agri et in volucre caeli; sed et pisces maris congregabuntur. Verumtamen unusquisque non iudicet, et non arguatur vir. Populus enim tuus sicut hii qui contradicunt sacerdoti. Et corrues hodie, et corruet etiam propheta tecum.

XI. Nocte tacere feci matrem tuam; conticuit populus meus eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti, et ego repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis Dei tui; obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi; gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent, et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum. Et erit sicut populus sic sacerdos. Et visitabo super eum vias eius, et cogitationes eius reddam ei. Et comedent et non saturabuntur; fornicati sunt et non cessaverunt, quoniam Dominum reliquerunt in non custodiendo.

XII. Fornicatio et vinum et ebrietas aufert cor. Populus meus in ligno suo interrogavit, et baculus eius annuntiavit ei. Spiritus enim fornicationum decepit eos, et fornicati sunt a Deo suo. Super capita montium sacrificabant, et super colles accendebant thymiama, subtus quercum et populum et terebinthum, quia bona erat umbra eius. Ideo fornicabuntur filiae vestrae, et sponsae vestrae adulterae erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae, et super sponsas vestras cum adulteraverint, quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant. Et populus non intelligens vapulabit.

XIII. Si fornicaris tu Israhel, non delinquat saltem Iuda. Et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque iuraveritis: Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israhel; nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine. Particeps idolorum Effraim; dimitte eum. Separatum est convivium eorum; fornicatione fornicati sunt. Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligavit spiritus eum in alis suis, et confundentur a sacrificiis suis.

XIIII. 5\. Audite hoc, sacerdotes, et attendite, domus Israhel, et domus regis auscultate, quia vobis iudicium est. Quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum. Et ego eruditor omnium eorum. Ego scio Effraim, et Israhel non est absconditus a me. Quia nunc fornicatus est Effraim, contaminatus est Israhel. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Dominum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israhel in faciem eius, et Israhel et Effraim ruent in iniquitate sua; ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad quaerendum Dominum, et non invenient; ablatus est ab eis. In Dominum praevaricati sunt, quia filios alienos genuerunt; nunc devorabit eos mensis cum partibus suis.

XV. Clangite bucina in Gabaa, tuba in Rama; ululate in Bethaven, post tergum tuum Beniamin. Effraim in desolatione erit in die correptionis; in tribubus Israhel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum. Super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumniam patiens Effraim, fractus iudicio, quoniam coepit abire post sordes. Et ego quasi tinea Effraim, et quasi putredo domui Iuda.

XVI. Et vidit Effraim languorem suum, et Iudas vinculum suum; et abiit Effraim ad Assur, et misit ad regem ultorem. Et ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit a vobis vinculum. Quoniam ego quasi leaena Effraim, et quasi catulus leonis domui Iuda. Ego ego capiam et vadam, tollam et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum donec deficiatis et quaeratis faciem meam.

XVII. 6\. In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite et revertamur ad Dominum, quia ipse cepit et sanabit nos, percutiet et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies; in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu eius. Sciemus sequemurque ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum praeparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi Effraim?

XVIII. Quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum; ibi praevaricati sunt in me.

XIX. Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt. In domo Israhel vidi horrendum; ibi fornicationes Effraim, contaminatus est Israhel. Sed et Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

XX. 7\. Cum sanare vellem Israhel, revelata est iniquitas Effraim et malitia Samariae, quia operati sunt mendacium; et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum. Nunc circumdederunt eos adinventiones suae; coram facie mea factae sunt. In malitia sua laetificaverunt regem, et in mendaciis suis principes.

XXI. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente; quievit paululum civitas a commixtione fermenti donec fermentaretur totum. Dies regis nostri: coeperunt principes furere a vino; extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis. Tota nocte dormivit coquens eos; mane ipse succensus quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos. Omnes reges eorum ceciderunt; non est qui clamet in eis ad me.

XXII. Effraim in populis ipse commiscebatur; Effraim factus est subcinericius qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit; sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israhel in faciem eius; nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quaesierunt eum in omnibus his.

XXIII. Et factus est Effraim quasi columba seducta non habens cor. Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum; quasi volucrem caeli detraham eos; caedam eos secundum auditionem coetus eorum. Vae eis quoniam recesserunt a me; vastabuntur quia praevaricati sunt in me. Et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia.

Et non clamaverunt ad me in corde suo: sed ululabant in cubilibus suis. Super triticum et vinum ruminabant. Recesserunt a me. Et ego erudivi eos et confortavi brachia eorum: et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo. Facti sunt quasi arcus dolosus. Cadent in gladio principes eorum a furore lingue sue. Ista subsannatio eorum in terra egypti.

XXIIII. 8. In gutture tuo sit tuba. quasi aquila super domum domini. pro eo quod transgressi sunt fedus meum: et legem meam prevaricati sunt. Me invocabunt deus meus. cognovimus te israel. Proiecit israel bonum. inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt et non ex me: principes extiterunt et non cognovi. Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi ydola: ut interirent. Proiectus est vitulus tuus samaria. iratus est furor meus in eis. Usquequo non poterunt emundari: Quia ex israel et ipse est. Artifex fecit illum et non est deus. quoniam in aranearum telas erit vitulus samarie. quia ventum seminabunt. et turbinem metent. Culmus stans non est in eis. germen non faciet farinam. Quod si et fecerit. alieni comedent eam. Devoratus est israel: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad assur. onager solitarius sibi. Effraim munera dederunt amatoribus: sed et cum mercede conduxerint nationes.

XXV. Nunc congregabo eos et quiescent paulisper ab onere regis et principum. Quia multiplicavit effraim altaria ad peccandum. facte sunt ei are in delictum. Scribam ei multiplices leges meas que velut aliene computate sunt. hostias afferent. immolabunt carnes et comedent: et dominus non suscipiet eas. Nunc recordabitur iniquitatis eorum: et visitabit peccata eorum. ipsi ad egyptum convertentur. Et oblitus est israel factoris sui et edificavit delubra. et iudas multiplicavit urbes munitas. Et mittam ignem in civitates eius: et devorabit edes illius.

XXVI. 9. Noli letari israel. noli exultare sicut populi. quia fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos. et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra domini. Reversus est effraim in egyptum. et in assiriis pollutum comedit. Non libabunt domino vinum. et non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugentium. Omnes qui comedent eum contaminabuntur. quia panis eorum anime ipsorum. non intrabit in domum domini. Quid facietis in die sollempni. in die festivitatis domini: Ecce enim profecti sunt a vastitate. Egyptus congregabit eos. memphis sepeliet eos. Desiderabile argenti eorum urtica hereditabit. lappa in tabernaculis eorum.

XXVII. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. Scitote israel stultum prophetam insanum. virum spiritualem propter multitudinem iniquitatis tue: et multitudinem amentie. Speculator effraim cum deo meo propheta. Laqueus ruine factus est super omnes vias eius: insania in domo dei eius. Profunde peccaverunt. sicut in diebus gabaa. Recordabitur iniquitatis eorum: et visitabit peccata eorum.

XXVIII. Quasi uvas in deserto inveni israel: quasi prima poma ficulnee in cacumine eius. vidi patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad beelphegor et abalienati sunt in confusionem. et facti sunt abominabiles sicut ea que dilexerunt. Effraim quasi avis avolavit. Gloria eorum a partu. et ab utero. et a conceptu. Quod si et enutrierint filios suos. absque liberis eos faciam in hominibus. Sed et ve eis. cum recessero ab eis. Effraim ut vidi tyrus erat fundata in pulcritudine. Et effraim educet ad interfectorem filios suos.

XXIX. Da eis domine. Quid dabis eis: Da eis vulvam sine liberis. et ubera arentia. Omnes nequitie eorum in galgala. quia ibi exosos habui eos. Propter malitiam adinventionum eorum. de domo mea eiciam eos. Non addam ut diligam eos. Omnes principes eorum recedentes. Percussus est effraim. radix eorum exsiccata est: fructum nequaquam facient. Quod si et genuerint. interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos deus meus quia non audierunt eum. et erunt vagi in nationibus.

XXX. 10. Vitis frondosa israel fructus adequatus est ei. Secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria. iuxta ubertatem terre sue. exuberavit simulacris. Divisum est cor eorum: nunc interibunt. Ipse confringet simulacra eorum. depopulabitur aras eorum. quia nunc dicent. Non est rex nobis. Non enim timemus dominum. Et rex quid faciet nobis:

XXXI. Loquimini verba visionis inutilis. et ferietis fedus: et germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Vaccas bethaven coluerunt habitatores samarie. quia luxit super eum populus eius: et editui eius super eum exultaverunt in gloria eius. quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in assur delatus est. munus regi ultori. Confusio effraim capiet. et confundetur israel in voluntate sua.

XXXII. Transire fecit samaria regem suum. quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur excelsa ydoli. peccatum israel. Lappa et tribulus ascendet super aras eorum. Et dicent montibus operite nos et collibus cadite super nos.

XXXIII. Ex diebus gabaa peccavit israel: ibi steterunt. Non comprehendet eos in gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos. Congregabuntur super eos populi. cum corripientur propter duas iniquitates suas.

XXXIIII. Effraim vitula docta diligere trituram. et ego transivi super pulcritudinem colli eius. Ascendam super effraim arabit iudas. confringet sibi sulcos iacob. Seminate vobis in iustitia. et metite in ore misericordie. innovate vobis novale. Tempus autem requirendi dominum: cum venerit qui docebit vos iustitiam. Arastis impietatem. iniquitatem messuistis: comedistis frugem mendacii. Quia confisus es in viis tuis. in multitudine fortium tuorum. consurget tumultus in populo tuo. et omnes munitiones tue vastabuntur. Sicut vastatus est salmana. a domo eius qui iudicavit baal in die prelii. matre super filios allisa. sic faciet vobis bethel. a facie malitie nequitiarum vestrarum.

XXXV. 11. Sicut mane transiit. pertransiit rex israel. Quia puer israel et dilexi eum. et ex egypto vocavi filium meum. Vocaverunt eos. sic abierunt a facie eorum. Baalim immolabant et simulacris sacrificabant. Et ego quasi nutricius effraim portabam eos in brachiis meis. et nescierunt quod curarem eos. In funiculis adam traham eos. in vinculis caritatis. et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum. et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur in terram egypti. et assur ipse rex eius: quoniam noluerunt converti. Cepit gladius in civitatibus eius. et consumet electos eius. et comedet capita eorum. et populus meus pendebit ad reditum meum. Iugum autem imponetur eis simul. quod non auferetur.

XXXVI. Quomodo dabo te effraim protegam te israel. Quomodo dabo te sicut adama ponam te: ut seboim. Conversum est in me cor meum. pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furorem ire mee. non convertar ut disperdam effraim. Quoniam ego sum deus et non homo in medio tui sanctus et non ingrediar civitatem.

XXXVII. Post dominum ambulabunt. Quasi leo rugiet. quia ipse rugiet. et formidabunt filii maris. Et avolabunt quasi avis ex egypto: et quasi columba de terra assiriorum. et collocabo eos in domibus suis dicit dominus. Circumdedit me in negatione effraim et in dolo domus israel. Iudas autem testis descendit cum deo. et cum sanctis fidelis.

XXXVIII. 12. Effraim pascit ventum, et sequitur estum. Tota die mendacium et vastitatem multiplicat. et fedus cum assiriis iniit. et oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo domini cum iuda. et visitatio super iacob. Iuxta vias eius et iuxta adinventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum. et in fortitudine sua directus est cum angelo. Et invaluit ad angelum et confortatus est. Flevit et rogavit eum. In bethel invenit eum. et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus exercituum. dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuum converteris. Misericordiam et iudicium custodi. et spera in deo tuo semper.

XXXIX. Chanaan in manu eius statera dolosa. calumpniam dilexit. Et dixit effraim.

Verumtamen dives effectus sum inveni idolum mihi. Omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem quam peccavi. Et ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti. Adhuc sedere te faciam in tabernaculis sicut in diebus festivitatis. Et ego locutus sum super prophetas, et ego visionem multiplicavi, et in manu prophetarum assimilatus sum. [XL] Si galaad idolum, ergo frustra erant in galgal bobus immolantes. Nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri. Fugit iacob in regionem syrie, et servivit israel in uxore, et in uxore servavit. In propheta autem eduxit dominus israel de egipto, et in propheta servatus est. Ad iracundiam me provocavit effraim in amaritudinibus suis, et sanguis eius super eum veniet, et obprobrium eius restituet ei dominus deus suus.

[XLI] [13.] Loquente effraim horror invasit israel, et deliquit in baal et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum, feceruntque sibi conflatile de argento suo, quasi similitudinem idolorum. Factura artificum totum est. His ipsi dicunt: immolate homines vitulos adorantes. Idcirco erunt quasi nubes matutina, et sicut ros matutinus preteriens. Sicut pulvis turbine raptus ex area, et sicut fumus de fumario. Ego autem dominus deus tuus ex terra egipti, et deum absque me nescies, et salvator non est preter me. Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis. Iuxta pascua sua et adimpleti sunt, et saturati sunt, et elevaverunt cor suum, et obliti sunt mei. Et ero eis quasi leena, sicut pardus in via assiriorum. Occurram eis quasi ursa raptis catulis, et dirumpam interiora iecoris eorum. Et consumam eos ibi quasi leo. Bestia agri scindet eos.

[XLII] Perditio tua israel, tantummodo in me auxilium tuum. Ubi est rex tuus? Maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis. Et iudices tui de quibus dixisti: da michi regem et principes. Dabo tibi regem in furore meo, et auferam in indignatione mea.

[XLIII] Colligata est iniquitas effraim, absconditum est peccatum eius. Dolores parturientis venient ei. Ipse filius non sapiens. [XLIIII] Nunc enim non stabit in contritione filiorum. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. Consolatio abscondita est ab oculis meis, quia ipse inter fratres dividet. Adducet urentem ventum dominus de deserto ascendentem, et siccabit venas eius, et desolabit fontem eius, et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

[XLV] [14.] Pereat samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit deum suum. In gladio pereant, parvuli eorum elidantur, et fete eius discindantur. Convertere israel ad dominum deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, et convertimini ad dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, et accipe bonum, et reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non salvabit nos, super equos non ascendemus, nec dicemus ultra dii nostri opera manuum nostrarum, quia eius qui in te est misereberis pupilli.

[XLVI] Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee, quia aversus est furor meus ab eis. Ero quasi ros, israel germinabit sicut lilium. Et erumpet radix eius ut libani. Ibunt rami eius, et erit quasi oliva gloria eius, et odor eius ut libani. Convertentur sedentes in umbra eius, vivent tritico, et germinabunt quasi vinea. Memoriale eius sicut vinum libani. Effraim quid michi ultra idola? Ego exaudiam, et dirigam eum ego ut abietem virentem. Ex me fructus tuus inventus est. Quis sapiens, et intelliget ista, intelligens, et sciet hec? Quia recte vie domini, et iusti ambulabunt in eis, prevaricatores vero corruent in eis. Explicit osee propheta. Incipit argumentum in iohel prophetam.

Iohel filius fathuel describit terram .xii. tribuum. eruca. bruco. locusta. rubigine vastantibus consumptam. et post eversionem prioris populi effundendum spiritum sanctum super servos dei et ancillas, id est super centum .xx. credentium nomina, et fuerint viri in cenaculo syon centum .xx. qui ab uno usque ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes, quintidecimi gradum numerum efficiunt, qui in psalterio mistice continentur. Explicit argumentum. Incipit iohel propheta.

[I] Verbum domini quod factum est ad iohel filium fathuel. Audite hoc senes, et auribus percipite omnes habitatores terre. Si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum generationi altere. Residuum eruce comedit locusta, et residuum locuste comedit bruchus, et residuum bruci comedit rubigo.

[II] Expergiscimini ebrii et flete, et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis. Dentes eius ut dentes leonis, et molares eius ut catuli leonis. Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decorticavit. Nudans spoliavit eam et proiecit. Albi facti sunt rami eius.

[III] Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sue. Periit sacrificium et libatio de domo domini. Luxerunt sacerdotes ministri domini. Depopulata est regio, luxit humus, quoniam devastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum. Confusi sunt agricole, ululaverunt vinitores super frumento et ordeo, quia periit messis agri. Vinea confusa est, et ficus elanguit. Malogranatum et palma et malum et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis hominum.

[IIII] Accingite vos et plangite sacerdotes, ululate ministri altaris. Ingredimini, cubate in sacco ministri dei mei, quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate senes, omnes habitatores terre in domum dei vestri, et clamate ad dominum. Ah ah ah diei, quia prope est dies domini, et quasi vastitas a potente veniet. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo dei vestri, leticia et exultatio? Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipate sunt apothece, quoniam confusum est triticum. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti, quia non est pascua eis? Sed et greges pecorum disperierunt. Ad te domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succendit omnia ligna regionis. Sed et bestie agri quasi area sitiens imbrem suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

[2.] [V] Canite tuba in syon, ululate in monte sancto meo. Conturbentur omnes habitatores terre, quia venit dies domini, quia prope est dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis. Quasi mane expansum super montes, populus multus et fortis. Similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis. Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma. Quasi ortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum, et quasi equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam, velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam. Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum. Viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque fratrem suum non coartabit, singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per fenestras cadent, et non demolientur. Urbem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur. A facie eius contremuit terra, moti sunt celi. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia et facientia verbum eius. Magnus enim dies domini et terribilis valde, et quis sustinebit eum?

[VI] Nunc ergo dicit dominus: convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio et fletu et planctu, et scindite corda vestra et non vestimenta vestra. Et convertimini ad dominum deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiens et multe misericordie, et

prestabilis super malitia. Quis scit si convertatur et ignoscat et relinquat post se benedictionem, sacrificium et libamen domino deo nostro. Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de cubili suo et sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri domini, et dicent: Parce domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes.

VII. Quare dicunt in populis: Ubi est deus eorum? Zelatus est dominus terram suam, et pepercit populo suo. Et respondit dominus et dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum et vinum et oleum, et replebimini eis. Et non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. Et eum qui ab aquilone est procul faciam a vobis, et expellam eum in terram inviam et desertam: faciem eius contra mare orientale, et extremum eius ad mare novissimum. Et ascendet fetor eius, et ascendet putredo eius, quia superbe egit. Noli timere terra, exulta et letare, quoniam magnificavit dominus ut faceret.

VIII. Nolite timere animalia regionis, quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus et vinea dederunt virtutem suam. Et filii Syon letamini et exultate in domino deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitie, et descendere faciet ad vos imbrem matutinum et serotinum sicut in principio. Et implebuntur aree frumento, et redundabunt torcularia vino et oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locusta et bruchus et rubigo et eruca, fortitudo mea magna quam misi in vos. Et comedetis vescentes et saturabimini, et laudabitis nomen domini dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia. Et non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israel ego sum, et ego dominus deus vester, et non est amplius. Et non confundetur populus meus in eternum.

IX. Et erit post hec: effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre. Senes vestri somnia somniabunt, et iuvenes vestri visiones videbunt. Sed et super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam spiritum meum. Et dabo prodigia in celo et in terra, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem, antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen domini salvus erit. Quia in monte Syon et in Iherusalem erit salvatio, sicut dixit dominus, et in residuis quos dominus vocaverit.

3. Quia ecce in diebus illis et in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda et Iherusalem, congregabo omnes gentes et educam eas in vallem Iosaphat, et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, et terram meam diviserunt. Et super populum meum miserunt sortem, et posuerunt puerum in prostibulo, et puellam vendiderunt pro vino ut biberent.

X. Verum quid vobis et mihi, Tyrus et Sydon et omnis terminus Palestinorum? Numquid ultionem vos reddetis mihi? Et si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. Argentum etenim meum et aurum meum tulistis, et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda et filios Iherusalem vendidistis filiis Grecorum, ut longe faceretis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos, et convertam retributionem vestram in caput vestrum. Et vendam filios vestros et filias vestras in manibus filiorum Iuda, et venundabunt eos Sabeis genti longinque, quia dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus, sanctificate bellum, suscitate robustos. Accedant et ascendant omnes viri bellatores. Concidite aratra vestra in gladios, et ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat quia fortis ego sum. Erumpite et venite omnes gentes de circuitu, et congregamini. Ibi occumbere faciet dominus robustos tuos. Consurgant et ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces, quoniam maturavit messis. Venite et descendite, quia plenum est torcular. Exuberant torcularia, quia multiplicata est malitia eorum. Populi populi in valle concisionis, quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus de Syon rugiet, et de Iherusalem dabit vocem suam, et movebuntur celi et terra. Et dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel. Et scietis quia ego dominus deus vester, habitans in Syon in monte sancto meo. Et erit Iherusalem sancta, et alieni non transibunt per eam amplius. Et erit: in die illa stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lac et mel. Et per omnes rivos Iuda ibunt aque, et fons de domo domini egredietur, et irrigabit torrentem spinarum.

XI. Egyptus in desolationem erit, et Idumea in desertum perditionis, pro eo quod inique egerint in filios Iuda, et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur, et Iherusalem in generationem et generationem. Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaveram, et dominus commorabitur in Syon.

Explicit Iohel propheta. Incipit argumentum in Amos prophetam.

Amos pastor et rusticus et rubos mora distingens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quattuor scelera Damasci, Gaze, Tyri, Idumee, filiorum Ammon et Moab, et in septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que erant in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste, et stantem dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terram, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbum dei.

Explicit argumentum. Incipit Amos propheta.

I. Verba Amos, qui fuit in pastoralibus de Thecue, que vidit super Israel in diebus Ozie regis Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel, ante duos annos terre motus. Et dixit: Dominus de Syon rugiet, et de Iherusalem dabit vocem suam, et luxerunt speciosa pastorum, et exsiccatus est vertex Carmeli.

II. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Damasci et super quattuor non convertam eum, eo quod trituraverint in plaustris ferreis pregnantes Galaad. Et mittam ignem in domum Azahel, et devorabit domos Benadab. Et conteram vectem Damasci, et disperdam habitatorem de campo ydoli, et tenentem sceptrum de domo voluptatis, et transferetur populus Syrie Cyrenen, dicit dominus.

III. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Gaze et super quattuor non convertam eum, eo quod transtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumea. Et mittam ignem in murum Gaze, et devorabit edes eius. Et disperdam habitatorem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalone. Et convertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui Philistinorum, dicit dominus deus.

IIII. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Tyri et super quattuor non convertam eum, eo quod concluserint captivitatem perfectam in Idumea, et non sunt recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murum Tyri, et devorabit edes eius.

V. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus Edom et super quattuor non convertam eum, eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, et violaverit misericordiam eius, et tenuerit ultra furorem suum, et indignationem suam servaverit usque in finem. Mittam ignem in Theman, et devorabit edes Bosrae.

VI. Hec dicit dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon et super quattuor non convertam eum, eo quod dissecuerit pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muros Rabbe, et devorabit edes eius in ulu

latu in die belli et in turbine in die commotionis. Et ibit Melchom in captivitatem ipse et principes eius simul, dicit Dominus.

VII. 2. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab et super quattuor non convertam eum, eo quod incenderit ossa regis Idumeae usque ad cinerem. Et mittam ignem in Moab, et devorabit aedes Carioth, et morietur in sonitu Moab, in clangore tubae. Et disperdam iudicem de medio eius, et omnes principes eius interficiam cum eo, ait Dominus Deus.

VIII. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Iuda et super quattuor non convertam eum, eo quod abiecerit legem Domini et mandata eius non custodierit. Deceperunt enim eos idola sua, post quae abierunt patres eorum. Et mittam ignem in Iuda, et devorabit aedes Ierusalem.

IX. Haec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel et super quattuor non convertam eum, pro eo quod vendiderit argento iustum et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super pulverem terrae capita pauperum et viam humilium declinant. Et filius ac pater eius ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. Et super vestimentis pigneratis accubuerunt iuxta omne altare, et vinum damnatorum bibebant in domo dei sui.

X. Ego autem exterminavi Amorreum a facie eorum, cuius altitudo cedrorum altitudo eius, et fortis ipse quasi quercus. Et contrivi fructum eius desuper, et radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra Aegypti, et eduxi vos in deserto quadraginta annis ut possideretis terram Amorrei. Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, et de iuvenibus vestris nazarenos. Numquid non ita est, filii Israel, dicit Dominus? Et propinabatis nazarenis vinum, et prophetis mandabatis dicentes: Ne prophetetis.

XI. Ecce ego stridebo subter vos sicut stridet plaustrum onustum feno, et peribit fuga a veloce, et fortis non obtinebit virtutem suam, et robustus non salvabit animam suam, et tenens arcum non stabit, et velox pedibus suis non salvabitur, et ascensor equi non salvabit animam suam, et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa, dicit Dominus.

XII. 3. Audite verbum quod locutus est Dominus super vos, filii Israel, super omnem cognationem quam eduxi de terra Aegypti, dicens: Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terrae; idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras. Numquid ambulabunt duo pariter nisi convenerit eis? Numquid rugiet leo in saltu nisi habuerit praedam? Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo nisi aliquid apprehenderit? Numquid cadet avis in laqueum terrae absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam aliquid ceperit? Si clanget tuba in civitate et populus non expavescet? Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit? Quia non faciet Dominus Deus verbum nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

XIII. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit? Auditum facite in aedibus Azoti et in aedibus terrae Aegypti, et dicite: Congregamini super montes Samariae, et videte insanias multas in medio eius et calumniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem et rapinas in aedibus suis. Propterea haec dicit Dominus Deus: Tribulabitur et circuietur terra, et detrahetur ex te fortitudo tua, et diripientur aedes tuae. Haec dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auriculae, sic eruentur filii Israel qui habitant in Samaria in plaga lectuli et in Damasci grabato.

XIIII. Audite et contestamini in domo Iacob, dicit Dominus Deus exercituum, quia in die cum visitare coepero praevaricationes Israel super eum, visitabo et super altaria Bethel, et amputabuntur cornua altaris et cadent in terram. Et percutiam domum hiemalem cum domo aestiva, et peribunt domus eburneae, et dissipabuntur aedes multae, dicit Dominus.

XV. 4. Audite verbum hoc, vaccae pingues quae estis in monte Samariae, quae calumniam facitis egenis et confringitis pauperes, quae dicitis dominis vestris: Afferte et bibemus. Iuravit Dominus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, et levabunt vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exibitis altera contra alteram, et proiciemini in Armon, dicit Dominus.

XVI. Venite ad Bethel et impie agite; ad Galgala et multiplicate praevaricationem; et afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. Et sacrificate de fermentato laudem, et vocate voluntarias oblationes et annuntiate; sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus. Unde et ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris et indigentiam panum in cunctis locis vestris; et non estis reversi ad me, dicit Dominus.

III. Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messem; et plui super civitatem unam, et super civitatem alteram non plui; pars una compluta est, et pars super quam non plui aruit. Et venerunt duae et tres civitates ad civitatem unam ut biberent aquam, et non sunt satiatae; et non redistis ad me, dicit Dominus.

IIII. Percussi vos in vento urente et in aurugine; multitudinem hortorum vestrorum et vinearum vestrarum, oliveta vestra et ficeta vestra comedit eruca; et non redistis ad me, dicit Dominus. Misi in vos mortem in via Aegypti, percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum, et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras; et non redistis ad me, dicit Dominus. Subverti vos sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorram, et facti estis quasi torris raptus de incendio; et non redistis ad me, dicit Dominus. Quapropter haec faciam tibi Israel; postquam autem haec fecero tibi, praeparare in occursum Dei tui Israel. Quia ecce formans montes et creans ventum, et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam et gradiens super excelsa terrae, Dominus Deus exercituum nomen eius.

XVII. 5. Audite verbum istud quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit, non adiciet ut resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. Quia haec dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum; et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel.

XVIII. Quia haec dicit Dominus domui Israel: Quaerite me et vivetis. Et nolite quaerere Bethel, et in Galgala nolite intrare, et in Bersabee non transibitis; quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis.

XIX. Quaerite Dominum et vivite, ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthium iudicium et iustitiam in terra relinquitis, facientem Arcturum et Orionem et convertentem in mane tenebras et diem in noctem mutantem, qui vocat aquas maris et effundit eas super faciem terrae, Dominus nomen eius. Qui subridet vastitatem super robustum et depopulationem super potentem affert.

XX. Odio habuerunt in porta corripientem, et loquentem perfecte abominati sunt. Ideo pro eo quod diripiebatis pauperem et praedam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide aedificabitis et non habitabitis in eis; vineas amantissimas plantabitis et non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra et fortia peccata vestra, hostes iusti, accipientes munus et pauperes in porta deprimentes. Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

XXI. Quaerite bonum et non malum ut vivatis; et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. Odite malum et diligite bonum, et constituite in porta iudicium; si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph.

XXII. Propterea haec dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus, et in cunctis quae foris sunt dicetur vae vae; et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere. Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

XXIII. Vae desiderantibus diem Domini; ut quid eam vobis? Dies Domini ista tenebrae et non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum et innitatur manu sua super parietem et mordeat eum coluber. Numquid non tenebrae dies Domini et non lux, et caligo et non splendor in ea?

XXIIII. Odi et proieci festivitates vestras, et non capiam odorem coetuum vestrorum. Quod si attuleritis mihi holocautomata et munera vestra, non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyrae tuae non audiam. Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? Et portastis

tabernaculum moloch vestro. et ymaginem ydolorum vestrorum. sidus dei vestri quod fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans damascum. dixit dominus deus exercituum nomen eius.

XXV. 6. Ve qui opulenti estis in syon. et confiditis in monte samarie, optimates capita populorum. ingredientes pompatice domum israel. Transite in chalanne et videte. et ite inde in emath magnam. et descendite in geth palestinorum. et ad optima queque regna horum. si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis in diem malum et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis: et lascivitis in stratis vestris. Qui comeditis agnum de grege. et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii. Sicut david putaverunt se habere vasa cantici. bibentes in fialis vinum. et optimo unguento delibuti sunt. et nichil patiebantur super contritione ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium. et auferetur factio lascivientium.

XXVI. Iuravit dominus deus in anima sua. dicit dominus exercituum. Detestor ego superbiam iacob. et domus eius odi. et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint .x. viri in domo una. et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus. et comburet eum ut efferat ossa de domo. Et dicet ei. qui in penetralibus domus est. Numquid adhuc est apud te? Et respondebit finis est. Et dicet ei. Tace et non recorderis nominis domini. Quia ecce dominus mandabit. et percutiet domum maiorem ruinis. et domum minorem scissionibus.

XXVII. Numquid currere queunt in petris equi. aut arari potest in bubalis. quoniam convertistis in amaritudinem iudicium. et fructum iustitie in absinthium. Qui letamini in nichilum. qui dicitis. numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim suscitabo super vos domus israel dicit dominus deus exercituum gentem. et conteret vos ab introitu emath usque ad torrentem deserti.

XXVIII. 7. Hec ostendit michi dominus deus. Et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini ymbris, et ecce serotinus post tonsorem regis. Et factum est. Cum consummasset comedere herbam terre. dixi. Domine deus propitius esto obsecro. Quis suscitabit iacob. quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. non erit dixit dominus.

XXIX. Hec ostendit michi dominus deus. Et ecce vocabat iudicium ad ignem dominus deus. Et devoravit abyssum multam. et comedit simul partem. Et dixi. Domine deus. quiesce obsecro. Quis suscitabit iacob quia parvulus est? Misertus est dominus super hoc. Sed et istud non erit dixit dominus deus.

XXX. Hec ostendit michi dominus. Et ecce dominus stans super murum litum et in manu eius trulla cementarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu vides amos? Et dixi. Trullam cementarii. Et dixit dominus. Ecce ego ponam trullam in medio populi mei israel. Non adiciam ultra superinducere eum. Et demolientur excelsa ydoli. et sanctificationes israel desolabuntur. et consurgam super domum ieroboam in gladio.

XXXI. Et misit amasias sacerdos bethel ad ieroboam regem israel: dicens. Rebellavit contra te amos in medio domus israel. Non poterit terra sustinere universos sermones eius. hec enim dicit amos. In gladio morietur ieroboam. et israel captivus migrabit de terra sua. Et dixit amasias ad amos. Qui vides. gradere: fuge in terram iuda: et comede ibi panem. et ibi prophetabis: et in bethel non adicies ut prophetes. quia sanctificatio regis et domus regni est. Et respondit amos. Et dixit ad amasiam. Non sum propheta. et non sum filius prophete. sed armentarius ego sum. vellicans sicomoros. Et tulit me dominus cum sequerer gregem. et dixit ad me dominus. Vade propheta ad populum meum israel. Et nunc audi verbum domini. Tu dicis non prophetabis super israel. et non stillabis super domum ydoli. Propter hoc hec dicit dominus. Uxor tua in civitate fornicabitur. et filii tui et filie tue in gladio cadent. et humus tua funiculo metietur. Et tu in terra polluta morieris. et israel captivus migrabit de terra sua.

XXXII. 8. Hec ostendit michi dominus deus. et ecce uncinus pomorum. Et dixit dominus. Quid tu vides amos? Et dixi. Uncinum pomorum. Et dixit dominus ad me. Venit finis super populum meum israel. Non adiciam ultra ut pertranseam eum. Et stridebunt cardines templi in die illa. dicit dominus deus. Multi morientur. in omni loco proicietur silentium.

XXXIII. Audite hoc qui conteritis pauperem. et deficere facitis egenos terre dicentes. Quando transibit messis et venundabimus merces. et sabbatum. et aperiemus frumentum. et imminuamus mensuram et augeamus siclum et supponamus stateras dolosas. ut possideamus in argento egenos et pauperes pro calciamentis. et quisquilias frumenti vendamus? Iuravit dominus in superbiam iacob. Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur terra. et lugebit omnis habitator eius. Et ascendet quasi fluvius universus. et eicietur. et defluet quasi rivus egypti. Et erit. In die illa dicit dominus occidet sol in meridie. et tenebrescere faciam terram in die luminis. et convertam festivitates vestras in luctum. et omnia cantica vestra in planctum. Et inducam super omne dorsum vestrum saccum. et super omne caput vestrum calvitium. Et ponam eam quasi luctum unigeniti. et novissima eius. quasi diem amarum.

XXXIIII. Ecce dies veniunt dicit dominus. et mittam famem in terram. non famem panis neque sitim aque. sed audiendi verbum domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare. et ab aquilone usque ad orientem. Circuibunt querentes verbum domini: et non invenient. In die illa deficient virgines pulchre. et adolescentes in siti qui iurant in delicto samarie. et dicunt. vivit deus tuus dan: et vivit via bersabee. et cadent 9. et non resurgent ultra.

XXXV. Vidi dominum stantem super altare et dixit. Percute cardinem. et commoveantur superliminaria. Avaritia enim in capite omnium. et novissimum eorum gladio interficiam. Non erit fuga eis. fugiet et non salvabitur ex eis qui fugerit. Si descenderint usque ad infernum. inde manus mea educet eos. Et si ascenderint usque ad celum. inde detraham eos. Et si absconditi fuerint in vertice carmeli. inde scrutans auferam eos. Et si celaverint se ab oculis meis in fundo maris. ibi mandabo serpenti et mordebit eos. Et si abierint in captivitatem coram inimicis suis: ibi mandabo gladio. et occidet eos. Et ponam oculos meos super eos in malum. et non in bonum. Et dominus deus exercituum qui tangit terram et tabescet: et lugebunt omnes habitantes in ea. Et ascendet sicut rivus omnis. et defluet sicut fluvius egypti. Qui edificat in celo ascensionem suam. et fasciculum suum super terram fundavit. Qui vocat aquas maris. et effundit eas super faciem terre dominus nomen eius.

XXXVI. Numquid non ut filii ethiopum vos estis michi filii israel ait dominus? Numquid non israel ascendere feci de terra egypti et palestinos de capadocia. et syros de cyrene? Ecce oculi domini dei super regnum peccans. et conteram illud a facie terre. Verumtamen conterens non conteram domum iacob dicit dominus. Ecce enim ego mandabo et concutiam in omnibus gentibus domum israel. sicut concutitur triticum in cribro. et non cadet lapillus super terram. In gladio morientur omnes peccatores populi mei qui dicunt: non appropinquabit et non veniet super nos malum. In die illa suscitabo tabernaculum david quod cecidit. et reedificabo aperturas murorum eius. et ea que corruerant instaurabo. et reedificabo illud sicut in diebus antiquis ut possideant reliquias ydumee. et omnes nationes eo quod invocatum sit nomen meum super eos. dicit dominus faciens hec.

XXXVII. Ecce dies veniunt dicit dominus. et comprehendet arator messorem. et calcator uve mittentem semen. Et stillabunt montes dulcedinem. et omnes colles culti erunt. Et convertam captivitatem populi mei israel. et edificabunt civitates desertas. et habitabunt et plantabunt vineas. et bibent vinum earum. Et facient ortos. et comedent fructus eorum. Et plantabo eos super humum suam. et non evellam eos ultra de terra sua quam dedi eis: dicit dominus deus tuus.

Explicit amos propheta. Incipit argumentum in abdiam prophetam.

Abdias qui interpretatur servus domini. pertonat contra edom. et sanguineum terrenumque. fratrem quoque iacob semper emulum. hasta percutit spirituali. Explicit argumentum.

Incipit abdias propheta.

Visio Abdie. Hec dicit dominus deus ad Edom. Auditum audivimus a domino, et legatum ad gentes misit: Surgite et consurgamus adversum eum in proelium. Ecce parvulum te dedi in gentibus, contemptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petrae, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemos reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminum emiserunt te. Omnes viri foederis tui illuserunt tibi, invaluerunt adversum te viri pacis tuae. Qui comedunt tecum ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo. Numquid non in die illa dicit dominus perdam sapientes de Idumea et prudentiam de monte Esau? Et timebunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob operiet te confusio, et peribis in aeternum. In die cum stares adversum eum, quando capiebant alieni exercitum eius, et extranei ingrediebantur portas eius, et super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius, et non laetaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, et non magnificabis os tuum in die angustiae. Neque ingredieris portam populi mei in die ruinae eorum, neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis illius, et non emitteris adversus exercitum eius in die vastitatis illius. Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes. Sicut fecisti fiet tibi. Retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent et absorbebunt, et erunt quasi non sint. Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus. Et possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis, et domus Ioseph flamma, et domus Esau stipula, et succendentur in eis et devorabunt eos, et non erunt reliquiae domus Esau, quia dominus locutus est. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt montem Esau, et qui in campestribus Philisthiim, et possidebunt regionem Ephraim et regionem Samariae, et Beniamin possidebit Galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel omnia Chananeorum usque ad Sareptam, et transmigratio Ierusalem quae in Bosphoro est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem Sion iudicare montem Esau, et erit domino regnum.

Incipit argumentum in Ionam prophetam.

Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionem domini praefigurat, mundum ad penitentiam revocat, et sub nomine Ninive salutem gentibus nuntiat. Explicit argumentum. Incipit Ionas propheta.

Et factum est verbum domini ad Ionam filium Amathi dicens: Surge et vade in Niniven civitatem magnam et praedica in ea, quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie domini. Et descendit in Ioppen et invenit navem euntem in Tharsis, et dedit naulum eius, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare, et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt nautae et clamaverunt viri ad deum suum, et miserunt vasa quae erant in navi in mare, ut alleviaretur navis ab eis. Et Ionas descendit ad interiora navis et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca deum tuum, si forte recogitet deus de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum: Venite et mittamus sortes et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes, et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis. Quod est opus tuum? Et quae terra tua? Et quo vadis, vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos: Hebraeus ego sum, et dominum deum caeli ego timeo, qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cognoverant enim viri quod a facie domini fugeret, quia indicaverat eis Ionas. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis? Quia mare ibat et intumescebat. Et dixit ad eos: Tollite me et mittite in mare, et cessabit mare a vobis. Scio enim ego quoniam propter me est tempestas grandis haec super vos. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, et non valebant, quia mare ibat et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad dominum et dixerunt: Quaesumus domine ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt Ionam et miserunt in mare, et stetit mare a fervore suo. Et timuerunt viri timore magno dominum, et immolaverunt

2 hostias domino et voverunt vota. Et praeparavit dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam, et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. Et oravit Ionas ad dominum deum suum de ventre piscis et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad dominum et exaudivit me; de ventre inferi clamavi et exaudisti vocem meam. Et proiecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me; omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum; verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aquae usque ad animam; abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi; terrae vectes concluserunt me in aeternum. Et sublevabis de corruptione vitam meam, domine deus meus. Cum angustiaretur in me anima mea, domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustra misericordiam suam derelinquunt. Ego autem in voce laudis immolabo tibi; quaecumque vovi reddam pro salute

3 domino. Et dixit dominus pisci, et evomuit Ionam in aridam. Et factum est verbum domini ad Ionam secundo dicens: Surge et vade in Niniven civitatem magnam et praedica in ea praedicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas et abiit in Niniven iuxta verbum domini. Et Nineve erat civitas magna itinere dierum trium. Et coepit Ionas introire in civitatem itinere diei unius, et clamavit et dixit: Adhuc quadraginta dies et Nineve subvertetur. Et crediderunt viri Ninivitae in deum, et praedicaverunt ieiunium, et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem Nineve, et surrexit de solio suo et abiecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco et sedit in cinere. Et clamavit et dixit in Nineve ex ore regis et principum eius dicens: Homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines et iumenta, et clament ad dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala et ab iniquitate quae est in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat deus, et revertatur a furore irae suae, et non peribimus? Et vidit deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, et misertus est deus super malitiam quam locutus

4 fuerat ut faceret eis, et non fecit. Et afflictus est Ionas afflictione magna et iratus est. Et oravit ad dominum et dixit: Obsecro

secto domine numquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? Propter hoc praeoccupavi ut fugerem in Tharsis. Scio enim quia tu Deus clemens et misericors es, patiens et multae miserationis, et ignoscens super malitia. Et nunc, quaeso, Domine, tolle animam meam a me, quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit Dominus: Putasne bene irasceris tu? Et egressus est Ionas de civitate, et sedit contra orientem civitatis, et fecit sibimet ibi umbraculum, et sedebat subter illud in umbra, donec videret quid accideret civitati. VII. Et praeparavit Dominus Deus hederam, et ascendit super caput Ionae, ut esset umbra super caput Ionae et protegeret eum; laboraverat enim. Et laetatus est Ionas super hedera laetitia magna. Et praeparavit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum, et percussit hederam, et exaruit. Et cum ortus fuisset sol, praecepit Dominus vento calido et urenti, et percussit sol super caput Ionae, et aestuabat. Et petivit animae suae ut moreretur, et dixit: Melius est mihi mori quam vivere. Et dixit Dominus ad Ionam: Putasne bene irasceris tu super hederam? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit Dominus: Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, quae sub una nocte nata est, et sub una nocte periit; et ego non parcam Ninive civitati magnae, in qua sunt plus quam centum viginti milia hominum qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram suam, et iumenta multa? Explicit Ionas propheta. Incipit argumentum in Micheam.

Micheas de Morasthi coheres Christi vastationem annuntiat filiae latronis: et obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percussit iudicis Israel. Explicit argumentum. Incipit Micheas propheta.

I. Verbum Domini quod factum est ad Micheam Morasthiten in diebus Ioathan, Achaz, Ezechiae regum Iuda: quod vidit super Samariam et Ierusalem. Audite populi omnes, et attendat terra et plenitudo eius; et sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo. Quia ecce Dominus egredietur de loco sancto suo, et descendet et calcabit super excelsa terrae. Et consumentur montes subtus eum, et valles scindentur sicut cera a facie ignis, sicut aquae quae decurrunt in praeceps.

II. In scelere Iacob omne istud, et in peccatis domus Israel. Quod scelus Iacob? nonne Samaria? Et quae excelsa Iudae? nonne Ierusalem? Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea. Et detraham in vallem lapides eius, et fundamenta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur, et omnes mercedes eius comburentur igni. Et omnia idola eius ponam in perditionem; quia de mercedibus meretricis congregata sunt, et usque ad mercedem meretricis revertentur.

III. Super hoc plangam et ululabo; vadam spoliatus et nudus; faciam planctum velut draconum, et luctum quasi struthionum; quia desperata est plaga eius, quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi mei usque ad Ierusalem.

IIII. In Geth nolite annuntiare, lacrimis ne ploretis. In domo pulveris pulvere vos conspergite, et transite vobis habitatio Saphir, confusa ignominia. Non est egressa quae habitat in Sennan; planctum domus Asel accipiet ex vobis, quae stetit sibimet. Quia infirmata est in bonum quae habitat in Maroth, quia descendit malum a Domino in portam Ierusalem. Tumultus quadrigae stuporis habitanti Lachis. Principium peccati est filiae Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel. Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth, domus mendacii in deceptionem regibus Israel.

V. Adhuc heredem adducam tibi quae habitas in Maresa; usque Odollam veniet gloria eius.

VI. Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum; dilata calvitium tuum sicut aquila, quoniam captivi ducti sunt ex te.

2. Vae qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quia contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, et violenter tulerunt, et domos rapuerunt; et calumniabantur virum et domum eius, virum et hereditatem eius. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum, unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola, et cantabitur canticum cum suavitate dicentium: Depopulatione vastati sumus; pars populi mei commutata est. Quomodo recedet a me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat? Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in coetu Domini.

VII. Ne loquamini loquentes; non stillabit super istos, non comprehendet confusio. Dicit domus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit. Desuper tunicam pallium sustulistis, et eos qui transibant simpliciter convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum; a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite et ite, quia non habetis hic requiem; propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima.

VIII. Utinam non essem vir habens spiritum, et mendacium potius loquerer: Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem; et erit super quem stillatur populus iste. Congregatione congregabo Iacob totum te; in unum conducam reliquias Israel; pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum; tumultuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pandens iter ante eos; divident et transibunt portam, et egredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum.

3. IX. Et dixi: Audite principes domus Iacob et duces domus Israel: numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum et diligitis malum; qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnes eorum desuper ossibus eorum; qui comederunt carnem populi mei, et pellem eorum desuper excoriaverunt, et ossa eorum confregerunt, et conciderunt sicut in lebete, et quasi carnem in medio ollae. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos; et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

X. Haec dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis et praedicant pacem; et si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum proelium. Propterea nox vobis pro visione erit, et tenebrae vobis pro divinatione. Et occumbet sol super prophetas, et obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones, et confundentur divini; et operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio et virtute, ut annuntiem Iacob scelus suum, et Israel peccatum suum.

XI. Audite haec principes domus Iacob, et iudices domus Israel, qui abominamini iudicium, et omnia recta pervertitis; qui aedificatis Sion in sanguinibus, et Ierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant, et sacerdotes eius in mercede docebant, et prophetae eius in pecunia divinabant; et super Dominum requiescebant dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri Sion quasi ager arabitur, et Ierusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa silvarum.

4. XII. Et erit in novissimo dierum erit mons domus Domini praeparatus in vertice montium, et sublimis super colles. Et fluent ad eum populi, et properabunt gentes multae, et dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Iacob; et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis eius, quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquum. Et concident gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones; non sumet gens contra gentem gladium, et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subtus vineam suam et subtus ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui; nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum et ultra.

XIII. In die illa dicit Dominus, congregabo claudicantem, et eam quam eieceram colligam, et quam afflixeram

Et ponam claudicantem in reliquias, et eam quae laboraverat in gentem robustam. Et regnabit Dominus super eos in monte Sion ex hoc nunc et usque in aeternum.

XIIII. Et tu turris gregis nebulosa filiae Sion usque ad te veniet, et veniet potestas prima, regnum filiae Ierusalem. Nunc quare maerore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? Dole et satage, filia Sion, quasi parturiens, quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem; ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregatae sunt super te gentes multae, quae dicunt: Lapidetur, et aspiciat in Sion oculus noster. Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, et non intellexerunt consilium eius, quia congregavit eos quasi faenum areae. Surge et tritura, filia Sion, quia cornu tuum ponam ferreum, et ungulas tuas ponam aereas, et comminues populos multos, et interficies Domino rapinas eorum, et fortitudinem eorum Domino universae terrae.

XV. 5. Nunc vastaberis, filia latronis; obsidionem posuerunt super nos; in virga percutient maxillam iudicis Israel. Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in milibus Iuda: ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel, et egressus eius ab initio, a diebus aeternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet, et reliquiae fratrum eius convertentur ad filios Israel. Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui; et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terrae. Et erit iste pax: cum venerit Assyrius in terram nostram, et quando calcaverit in domibus nostris, et suscitabimus super eum septem pastores, et octo primates homines. Et pascent terram Assur in gladio, et terram Nemrod in lanceis eius; et liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram, et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquiae Iacob in medio populorum multorum quasi leo in iumentis silvarum, et quasi catulus leonis in gregibus pecorum, qui cum transierit, et conculcaverit, et ceperit, non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos, et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa, dicit Dominus, auferam equos tuos de medio tui, et disperdam quadrigas tuas. Et perdam civitates terrae tuae, et destruam omnes munitiones tuas. Et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te. Et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de medio tui, et non adorabis ultra opera manuum tuarum. Et evellam lucos tuos de medio tui, et conteram civitates tuas. Et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus quae non audierunt.

XVI. 6. Audite quae Dominus loquitur: Surge, contende iudicio adversum montes, et audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium Domini, et fortia fundamenta terrae, quia iudicium Domini cum populo suo, et cum Israel diiudicabitur. Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi te de terra Aegypti, et de domo servientium liberavi te, et misi ante faciem tuam Moysen et Aaron et Mariam. Popule meus, memento quaeso quid cogitaverit Balac rex Moab, et quid responderit ei Balaam filius Beor, de Setim usque ad Galgal, ut cognosceres iustitias Domini. Quid dignum offeram Domino? Curvabo genu Deo excelso? Numquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos? Numquid placari potest Dominus in milibus arietum, aut in multis milibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animae meae? Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus quaerat a te: utique facere iudicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo.

XVII. Vox Domini ad civitatem clamat, et salus erit timentibus nomen tuum. Audite, tribus; et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. Numquid iustificabo stateram impiam, et saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo coepi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes, et non saturaberis, et humiliatio tua in medio tui; et apprehendes, et non salvabis, et quos salvaveris, in gladium dabo. Tu seminabis

Quasi ros a Domino, et quasi stillae super herbam, quae non expectat virum, et non praestolatur filios hominum. Et erunt reliquiae Iacob in gentibus in medio populorum multorum.

et non metes; tu calcabis olivam, et non ungueris oleo; et mustum, et non bibes vinum. Et custodisti praecepta Amri, et omne opus domus Achab, et ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, et habitantes eius in sibilum; et opprobrium populi mei portabitis.

XVIII. 7. Vae mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiae: non est botrus ad comedendum; praecoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum venatur ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, et iudex in reddendo est; et magnus locutus est desiderium animae suae, et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est, quasi paliurus; et qui rectus, quasi spina de saepe. Dies speculationis tuae, visitatio tua venit; nunc erit vastitas eorum.

II. Nolite credere amico, et nolite confidere in duce; ab ea quae dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui. Quia filius contumeliam facit patri, et filia consurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam; et inimici hominis domestici eius. Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum salvatorem meum; audiet me Deus meus.

XIX. Ne laeteris, inimica mea, super me, quia cecidi; consurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec iudicet causam meam, et faciat iudicium meum; educet me in lucem, videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea, et operietur confusione, quae dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt eam; nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies ut aedificentur maceriae tuae; in die illa longe fiet lex.

XX. In die illa et usque ad te veniet Assur, et usque ad civitates munitas, et a civitatibus munitis usque ad flumen, et ad mare de mari, et ad montem de monte. Et erit terra in desolationem propter habitatores suos, et propter fructum cogitationum eorum.

XXI. Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuae, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli; pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tuae de terra Aegypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes, et confundentur super omni fortitudine sua; ponent manum super os, aures eorum surdae erunt. Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terrae perturbabuntur in aedibus suis; Dominum Deum nostrum formidabunt, et timebunt te.

II. Quis Deus similis tui, qui aufers iniquitatem, et transis peccatum reliquiarum hereditatis tuae? Non immittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est. Revertetur, et miserebitur nostri; deponet iniquitates nostras, et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Iacob, misericordiam Abraham, quae iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Explicit Micheas propheta. Incipit argumentum in Naum prophetam.

Naum consolator orbis increpat civitatem sanguinum, et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem.

Incipit Naum propheta.

I. Onus Nineve. Liber visionis Naum Helcesei. Deus aemulator et ulciscens Dominus; ulciscens Dominus, et habens furorem; ulciscens Dominus in hostes suos, et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens, et magnus fortitudine, et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine viae eius, et nebulae pulvis pedum eius. Increpans mare, et exsiccans illud, et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan et Carmelus, et flos Libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo, et colles desolati sunt; et contremuit terra a facie eius, et orbis et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit? Et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis

II. et petre dissolute sunt ab eo. Bonus dominus et confortans in die tribulationis: et sciens sperantes in se. Et in diluvio pretereunte consummationem faciet loci eius: et inimicos eius persequentur tenebre. Quid cogitatis contra dominum? Consummationem ipse faciet. Non consurget duplex tribulatio. Quia sicut spine se invicem complectuntur: sic convivium eorum pariter potantium. Et consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exibit cogitans contra dominum malitiam mente pertractans prevaricationem.

III. Hec dicit dominus deus. Si perfecti fuerint et ita plures: sic quoque attondentur et pertransibit. Afflixi te: et non affligam te ultra. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo: et vincula tua disrumpam. Et precipiet super te dominus. Non seminabitur ex nomine tuo amplius. De domo dei tui interficiam sculptile et conflatile. Ponam sepulchrum tuum: quia inhonoratus es.

IIII. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra Iuda festivitates tuas: et redde vota tua: quia non adiciet ultra ut pertranseat in te belial.

2. Universus interiit. Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem. Contemplare viam: conforta lumbos: robora virtutem valde. Quia sicut reddidit dominus superbiam Iacob sicut reddet superbiam Israel: quia vastatores dissipaverunt eos: et propagines eorum corruperunt.

V. Clipeus fortium eius ignitus: viri exercitus in coccineis. Ignee habene currum in die preparationis eius. Et agitatores consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt: quadrige collise sunt in plateis. Aspectus eorum quasi lampades: quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum. Ruent in itineribus suis. Velociter ascendent muros eius: et preparabitur umbraculum. Porte fluviorum aperte sunt: et templum ad solum dirutum. Et miles captivus abductus est: et ancille eius minabantur gementes ut columbe, murmurantes in cordibus suis. Et Ninive quasi piscina aquarum aque eius. Ipsi vero fugerunt.

VI. State, state: et non est qui revertatur. Diripite argentum, diripite aurum: et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus. Dissipata et scissa et dilacerata: et cor tabescens et dissolutio geniculorum et defectio in cunctis renibus: et facies omnium sicut nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum et pascua catulorum leonum? Ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis: et non est qui exterreat. Leo cepit sufficienter catulis suis: et necavit leenis suis: et implevit preda speluncas suas: et cubile suum rapina. Ecce ego ad te dicit dominus exercituum: et succendam usque ad fumum quadrigas tuas: et leunculos tuos comedet gladius. Et exterminabo de terra predam tuam: et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

VII. 3. Ve civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena. Non recedet a te rapina. Vox flagelli et vox impetus rote et equi frementis: et quadrige ferventis: et equitis ascendentis: et micantis gladii et fulgurantis haste: et multitudinis interfecte: et gravis ruine: nec est finis cadaverum. Et corruent in corporibus suis propter multitudinem fornicationum meretricis speciose et grate: et habentis maleficia: que vendidit gentes in fornicationibus suis: et familias in maleficiis suis.

VIII. Ecce ego ad te dicit dominus exercituum: et revelabo pudenda tua in facie tua: et ostendam gentibus nuditatem tuam: et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te abominationes et contumeliis te afficiam: et ponam te in exemplum. Et erit: omnis qui viderit te resiliet a te: et dicet: Vastata est Ninive. Quis commovebit super te caput? Unde queram consolatorem tibi?

IX. Numquid melior es ab Alexandria populorum que habitat in fluminibus? Aque in circuitu eius: cuius divitie mare: aque muri eius. Ethiopia fortitudo eius et Egyptus: et non est finis. Africa et Libies fuerunt in auxilio eius. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem. Parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum: et super inclitos eius miserunt sortem: et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis et eris despecta: et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis. Si concusse fuerint: cadent in os comedentis.

X. Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue. Devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi. Extrue munitiones tuas. Intra in lutum et calca subigens, tene laterem. Ibi comedet te ignis. Peribis gladio: devorabit te ut bruchus. Congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stelle sunt celi. Bruchus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi locuste: et parvuli tui quasi locuste locustarum: que considunt in sepibus in die frigoris. Sol ortus est et avolaverunt: et non est cognitus locus earum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui rex Assur: sepelientur principes tui. Latitavit populus tuus in montibus: et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua. Pessima plaga tua. Omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te. Quia super quem non transiit malitia tua semper?

Incipit prologus in Abacuc prophetam.

Abacuc luctator fortissimus et rigidus stat super custodiam suam: et figit gradum super munitionem: ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit celos gloria eius: et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius.

Incipit Abacuc propheta.

I. Onus quod vidit Abacuc propheta. Usque quo domine clamabo et non exaudies? Vociferabor ad te vim patiens: et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem: videre predam et iniustitiam contra me? Et factum est iudicium: et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex: et non pervenit usque ad finem iudicium. Quia impius prevalet adversus iustum: propterea egreditur iudicium perversum.

II. Aspicite in gentibus et videte: et admiramini et obstupescite: quia opus factum est in diebus vestris: quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Chaldeos gentem amaram et velocem: ambulantem super latitudinem terre: ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terribilis est. Ex semetipso iudicium et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius: et velociores lupis vespertinis: et diffundentur equites eius. Equites namque de longe venient: volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad predam venient. Facies eorum ventus urens. Et congregabit quasi arenam captivitatem: et ipse de regibus triumphabit: et tyranni ridiculi eius erunt. Ipse super omnem munitionem ridebit: et comportabit aggerem et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus: et pertransibit et corruet. Hec est fortitudo eius dei sui.

III. Numquid non tu a principio domine deus meus, sancte meus: et non moriemur. Domine in iudicium posuisti eum: et fortem ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare non respicis super inique agentes: et taces devorante impio iustiorem se: et facies homines quasi pisces maris: et quasi reptile non habens principem? Totum in hamo sublevavit: traxit illud in sagena sua: et congregavit in rete suum. Super hoc letabitur et exultabit. Propterea immolabit sagene sue: et sacrificabit reti suo.

quia in ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper gentes interficere non parcet. Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem, et contemplabor ut videam quid dicatur michi, et quid respondeam ad arguentem me. .IIII. Et respondit michi dominus et dixit: Scribe visum et explana eum super tabulas, ut percurrat qui legerit eum. Quia adhuc visus procul et apparebit in finem et non mentietur. Si moram fecerit expecta illum, quia veniens veniet et non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semet ipso. Iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus et non decorabitur. Qui dilatavit quasi infernus animam suam, et ipse quasi mors et non adimpletur. Et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos. .V. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam enigmatum eius? Et dicetur: Ve ei qui multiplicat non sua. Usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te, et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis et iniquitatem terre civitatis et omnium habitantium in ea. Ve qui congregat avariciam malam domui sue, ut sit in excelso nidus eius, et liberari se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tue, concidisti populos multos, et peccavit anima tua. Quia lapis de pariete clamabit, et lignum quod inter iuncturas edificiorum est respondebit. .VI. Ve qui edificat civitatem in sanguinibus, et preparat urbem in iniquitate. Numquid non hec a domino sunt exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient. Quia replebitur terra ut cognoscat gloriam domini, quasi aque operientes mare. .VII. Ve qui potum dat amico suo mittens fel suum, et inebrians ut aspiciat nuditatem eius. Repletus est ignominia pro gloria. Bibe tu quoque et consopire. Circumdabit te calix dextere domini, et vomitus ignominie super gloriam tuam. Quia iniquitas libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos, de sanguinibus hominum et iniquitate terre et civitatis et omnium habitantium in ea. .VIII. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam? Quia speravit in figmento fictor eius, ut faceret simulachra muta. Ve qui dicit ligno: Expergiscere; surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo; sileat a facie eius omnis terra.

Oratio abacuch prophete pro ignorantiis.

.IX. Domine audivi auditionem tuam et timui. Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud. In medio annorum notum facies; cum iratus fueris misericordie recordaberis. Deus ab austro veniet, et sanctus de monte pharan. Semper. .X. Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit; cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors. Et egredietur diabolus ante pedes eius. Stetit et mensus est terram. Aspexit et dissolvit gentes, et contriti sunt montes seculi. Incurvati sunt colles mundi ab itineribus eternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria ethiopie; turbabuntur pelles terre madian. Numquid in fluminibus iratus es domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super equos tuos, et quadrige tue salvatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus que locutus es. Semper. .XI. Fluvios scindes terre. Viderunt te et doluerunt montes; gurges aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam; altitudo manus suas levavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo; in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis haste tue. In fremitu conculcabis terram; in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impii; denudasti fundamentum usque ad collum. Semper. .XII. Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius, venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi et conturbatus est venter meus; a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat. Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis. Mentietur opus olive, et arva non afferent cibum. Abscidetur de ovili pecus, et non erit armentum in presepibus. Ego autem in domino gaudebo, et exultabo in deo ihesu meo. Deus dominus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum. Et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem. Amen.

Explicit abacuc. Incipit argumentum in sophoniam prophetam.

Sophonias speculator et archanorum dei cognitor audivit clamorem a porta piscium, et eiulatum a secunda, et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus pile, quia conticuit omnis populus chanaan, disperierunt universi qui involuti erant argento.

Incipit sophonias propheta.

.I. Verbum domini quod factum est ad sophoniam filium chusi filii godolie filii amarie filii ezechie, in diebus iosie filii ammon regis iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre dicit dominus. Congregans hominem et pecus, congregans volatilia celi et pisces maris, et ruine impiorum erunt. Et disperdam homines a facie terre dicit dominus. Et extendam manum meam super iudam, et super omnes habitantes ierusalem. Et disperdam de loco hoc reliquias baal, et nomina edituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta miliciam celi, et adorant et iurant in domino, et iurant in melchom, et qui avertuntur de post tergum domini, et qui non quesierunt dominum nec investigaverunt eum. .II. Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies domini, quia preparavit dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostie domini, visitabo super principes, et super filios regis, et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum domini dei sui iniquitate et dolo. .III. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium, et ululatus a secunda, et contritio magna a collibus. Ululate habitatores pile, conticuit omnis populus canaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo scrutabor ierusalem in lucernis, et visitabo super viros defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene dominus, et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum. Et edificabunt domos et non inhabitabunt, et plantabunt vineas et non bibent vinum earum. .IIII. Iuxta est dies domini magnus, iuxta et velox nimis. Vox diei domini amara; tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis et angustie, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarum et caliginis, dies nebule et turbinis, dies tube et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. Et tribulabo homines, et ambulabunt ut ceci, quia domino peccaverunt. Et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die ire domini. In igne zeli eius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

2. .V. Convenite, congregamini ~~gens~~ gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi [pulverem] transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris domini, antequam veniat super vos dies furoris domini. Querite dominum omnes

mansuetissimae terrae, qui iudicium eius estis operati. Quaerite iustum, quaerite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris Domini. Quia Gaza destructa erit, et Ascalon in desertum. Azotum in meridie eicient, et Accaron eradicabitur. Vae qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Verbum Domini super vos Chanaan terra Philisthinorum, et disperdam te ita ut non sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorum, et caulae pecorum. Et erit funiculus eius qui remanserit de domo Iuda, ibi pascentur. In domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos Dominus Deus eorum, et avertet captivitatem eorum.

VI. Audivi opprobrium Moab, et blasphemias filiorum Ammon, quae exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum. Propterea vivo ego dicit Dominus exercituum Deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit, et filii Ammon quasi Gomorra: siccitas spinarum, et acervi salis, et desertum usque in aeternum. Reliquiae populi mei diripient illos, et residui gentis meae possidebunt illos. Hoc eis eveniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum Domini exercituum.

VII. Horribilis Dominus super eos, et attenuabit omnes deos terrae. Et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insulae gentium. Sed et vos Aethiopes interfecti gladio meo eritis. Et extendet manum suam super aquilonem, et perdet Assur. Et ponam speciosam in solitudinem, et in invium, et quasi desertum. Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiae gentium, et onocrotalus, et ericius in liminibus eius morabuntur. Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. Haec est civitas gloriosa, habitans in confidentia, quae dicebat in corde suo: Ego sum, et extra me non est alia amplius. Quomodo facta est in desertum cubile bestiae? Omnis qui transit per eam,

VIII. 3. sibilabit et movebit manum suam. Vae provocatrix et redempta civitas columba. Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. Prophetae eius vesani, viri infideles. Sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem. Mane mane iudicium suum dabit in lucem, et non abscondetur. Nescivit autem iniquus confusionem.

IX. Disperdidi gentes, et dissipati sunt anguli earum. Desertas feci vias eorum, dum non est qui transeat. Desolatae sunt civitates eorum, et non remanente viro neque ullo habitatore. Dixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam; et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam. Verumtamen diluculo consurgentes corruperunt omnes cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit Dominus in die resurrectionis meae in futurum, quia iudicium meum ut congregem gentes, et colligam regna. Et effundam super eos indignationem meam, et omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra, quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, et serviant ei humero uno.

X. Ultra flumina Aethiopiae inde supplices mei filii dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis, quibus praevaricata es in me. Quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiae tuae, et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum, et sperabunt in nomine Domini reliquiae Israel. Non facient iniquitatem nec loquentur mendacium, et non invenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascentur, et accubabunt, et non erit qui exterreat. Lauda filia Sion, iubila Israel, laetare et exulta in omni corde filia Hierusalem. Abstulit Dominus iudicium tuum, avertit inimicos tuos, rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra. In die illa dicetur Hierusalem: Noli timere, Sion non dissolvantur manus tuae. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit. Gaudebit super te in laetitia, silebit in dilectione tua, exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo, quia ex te erant, ut non ultra habeas super eis opprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo, et salvabo claudicantem, et eam quae eiecta fuerat congregabo, et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum. In tempore illo quo adducam vos, et in tempore quo congregabo vos. Dabo enim vos in nomen et in laudem omnibus populis terrae, cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus omnipotens. Explicit.

Aggeus festivus et laetus, qui Sophonias. Incipit argumentum in Aggeum prophetam.

Aggeus festivus et laetus, qui seminat in lacrimis ut in gaudio metat, destructum templum reaedificat, Dominumque patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicumque, et ego commovebo caelum et terram, et mare, et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus.

I. In anno secundo Darii Explicit argumentum. Incipit Aggeus propheta. regis Persarum, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophetae, ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum, dicens: Haec ait Dominus exercituum dicens: Populus iste dicit: Nondum venit tempus domus Domini aedificandae.

II. Et factum est verbum Domini in manu Aggei prophetae dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis, et domus ista deserta erit? Et nunc haec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, et intulistis parum. Comedistis, et non estis satiati. Bibistis, et non estis inebriati. Operuistis vos, et non estis calefacti. Et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.

III. Haec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem, portate ligna, aedificate domum; et acceptabilis mihi erit, et glorificabor dicit Dominus. Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus. Et intulistis in domum, et exsufflavi illud. Quam ob causam dicit Dominus exercituum? Quia domus mea deserta est, et vos festinastis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt caeli ne darent rorem, et terra prohibita est ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, et super montes, et super triticum, et super vinum, et super oleum, et quaecumque profert humus, et super homines, et super iumenta, et super omnem laborem manuum.

IIII. Et audivit Zorobabel filius Salathiel, et Iesus filius Iosedech sacerdos magnus, et omnes reliquiae populi vocem Dei sui, et verba Aggei prophetae sicut misit eum Dominus Deus eorum ad ipsos, et timuit populus a facie Domini. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini populo dicens: Ego vobiscum sum dicit Dominus. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda, et spiritum Iesu filii Iosedech sacerdotis magni, et spiritum reliquorum de omni populo; et ingressi sunt, et faciebant opus in domo Domini 2. exercituum Dei sui. In die vicesima et quarta mensis, in sexto mense,

V. in anno secundo Darii regis. In septimo mense vicesima et prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophetae dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum, et ad reliquos populi dicens (Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, et ad Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum, et ad reliquos populi dicens): Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? Et quid vos videtis hanc nunc? Numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare Zorobabel dicit Dominus, et confortare

Iesu fili Iosedech sacerdos magne, et confortare omnis populus terrae, dicit Dominus exercituum, et facite: quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum. Verbum quod pactus sum vobiscum cum egrederemini de terra Aegypti, et spiritus meus erit in medio vestrum. Nolite timere, quia haec dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo caelum et terram et mare et aridam. Et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissimae plus quam primae, dicit Dominus exercituum: et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

In vicesima et quarta noni mensis in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggeum prophetam dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes: Contaminabitur. Et respondit Aggeus et dixit: Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, et sic omne opus manuum eorum, et omnia quae obtulerint ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini, cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem, et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas et fiebant viginti. Percussi vos vento urente et aurugine, et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis qui reverteretur ad me, dicit Dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in futurum, a die vicesima et quarta noni mensis, a die qua fundamenta iacta sunt templi Domini; ponite super cor vestrum. Numquid iam semen in germine est? et [illegible] vinea et ficus et malogranatum et lignum olivae non floruit? Ex die ista benedicam.

Et factum est verbum Domini secundo ad Aggeum in vicesima et quarta mensis dicens: Loquere ad Zorobabel ducem Iuda dicens: Ego movebo caelum pariter et terram, et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius, et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus, et ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

Incipit argumentum in Zachariam prophetam.

Zacharias memor domini sui multiplex in prophetia, Iesum in vestibus sordidis, et lapidem oculorum septem candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit et dextris, ut post equos rufos, varios, albos, et dissipatas quadrigas ex Effraim et equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur et predicet sedentem super pullum filium asinae subiugalis. Explicit prologus. Incipit Zacharias propheta.

In mense octavo in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiae filii Addo prophetam dicens: Iratus est Dominus super patres vestros iracundia. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetae priores dicentes: Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et de cogitationibus vestris pessimis. Et non audierunt neque attenderunt ad me, dicit Dominus. Patres vestri ubi sunt? et prophetae numquid in sempiternum vivent? Verumtamen verba mea et legitima mea quae mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros? Et conversi sunt et dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones nostras, fecit nobis. In die vicesima et quarta undecimi mensis Sabath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachiae filii Addo prophetam dicens: Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter mirteta quae erant in profundo, et post eum equi rufi, varii et albi. Et dixi: Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus Domini qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint haec. Et respondit vir qui stabat inter mirteta et dixit: Isti sunt quos misit Dominus ut perambularent terram. Et responderunt angelo Domini qui stabat inter mirteta et dixerunt: Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus Domini et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis Ierusalem et urbium Iuda, quibus iratus es? Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit Dominus angelo qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Clama dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Ierusalem et Sion zelo magno, et ira magna ego irascor super gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea haec dicit Dominus: Revertar ad Ierusalem in misericordiis, et domus mea aedificabitur in ea, ait Dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super Ierusalem. Adhuc clama dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc affluent civitates meae bonis, et consolabitur Dominus adhuc Sion, et eliget adhuc Ierusalem. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce cornua quattuor. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mi? Et dixit ad me: Haec sunt cornua quae ventilaverunt Iudam et Israel et Ierusalem. Et ostendit mihi Dominus quattuor fabros. Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: Haec sunt cornua quae ventilaverunt Iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum; et venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium quae levaverunt cornu super terram Iuda ut dispergerent eam.

Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir, et in manu eius funiculus mensorum. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Ierusalem et videam quanta sit latitudo eius et quanta longitudo eius. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, et angelus alius egrediebatur in occursum eius, et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem prae multitudine hominum et iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio eius. O, o fugite de terra aquilonis, dicit Dominus, quoniam in quattuor ventos caeli dispersi vos, dicit Dominus. O Sion fuge, quae habitas apud filiam Babylonis; quia haec dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes quae spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Quia ecce levo ego manum meam super eos, et erunt praedae his qui serviebant sibi; et cognoscetis quia Dominus exercituum misit me. Lauda et laetare filia Sion, quia ecce ego venio et habitabo in medio tui, dicit Dominus. Et applicabuntur gentes multae ad Dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui, et scies quia Dominus exercituum misit me ad te. Et possidebit Dominus Iudam partem suam in terra sanctificata, et eliget adhuc Ierusalem. Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.

Et ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, et Satan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit Dominus ad Satan: Increpet Dominus in te Satan, et increpet Dominus in te qui elegit Ierusalem. Numquid non iste torris est erutus de igne? Et Iesus erat indutus vestibus sordidis, et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et ait ad eos qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius, et induerunt eum vestibus. Et angelus Domini stabat, et contestabatur Iesum dicens: Haec dicit Dominus Deus exercituum: Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam custodieris, tu quoque iudicabis domum meam et custodies atria mea, et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Audi Iesu sacerdos magne, tu et amici tui qui habitant

qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam servum meum orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram Iesu super lapidem unum, septem oculi sunt. Ecce ego caelabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, et auferam iniquitatem terrae illius in die una. In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem et subter ficum.

VI. 4. Et reversus est angelus qui loquebatur in me, et suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas eius super caput ipsius, et septem lucernae eius super illud, et septem infusoria lucernis quae erant super caput eius. Et duae olivae super illud, una a dextris lampadis et una a sinistris eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt haec, domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me, et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non, domine mi. Et respondit et ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum. Quis tu, mons magne, coram Zorobabel? In planum. Et educet lapidem primarium, et exaequabit gratiam gratiae eius. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, et manus eius perficient eam; et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos? Et laetabuntur, et videbunt lapidem stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universa terra. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt duae olivae istae ad dexteram candelabri et ad sinistram eius? Et respondi secundo, et dixi ad eum: Quid sunt duae spicae olivarum quae sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? Et ait ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi: Non, domine mi. Et dixit: Isti duo sunt filii olei splendoris, qui assistunt dominatori universae terrae.

VII. 5. Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi: et ecce volumen volans. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ecce ego video volumen volans; longitudo eius viginti cubitorum, et latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Haec est maledictio quae egreditur super faciem omnis terrae; quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur, et omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum, et veniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter; et commorabitur in medio domus eius, et consumet eam, et ligna eius et lapides eius.

VIII. Et egressus est angelus qui loquebatur in me, et dixit ad me: Leva oculos tuos, et vide quid est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur, et ecce mulier una sedens in medio amphorae. Et dixit: Haec est impietas. Et proiecit eam in medio amphorae, et misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce duae mulieres egredientes, et spiritus in alis earum, et habebant alas quasi alas milvi; et levaverunt amphoram inter terram et caelum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar, et stabiliatur, et ponatur ibi super basem suam.

IX. 6. Et conversus sum, et levavi oculos meos, et vidi: et ecce quattuor quadrigae egredientes de medio duorum montium, et montes montes aerei. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi varii et fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mi? Et respondit angelus et ait ad me: Isti sunt quattuor venti caeli, qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terrae. In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram aquilonis; et albi egressi sunt post eos; et varii egressi sunt ad terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt, et quaerebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram. Et perambulaverunt terram. Et vocavit me, et locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis.

X. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Sume a transmigratione, ab Holdai, et a Tobia, et ab Idaia, et venies tu in die illa, et intrabis domum Iosiae filii Sophoniae, qui venerunt de Babylone. Et sumes argentum et aurum, et facies coronas, et pones in capite Iesu filii Iosedech sacerdotis magni. Et loqueris ad eum, dicens: Haec ait Dominus exercituum, dicens: Ecce vir Oriens nomen eius, et subter eum orietur, et aedificabit templum Domino. Et ipse exstruet templum Domino, et ipse portabit gloriam, et sedebit et dominabitur super solio suo; et erit sacerdos super solio suo, et consilium pacis erit inter duos illos. Et coronae erunt Helem, et Tobiae, et Idaiae, et Hen filio Sophoniae, memoriale in templo Domini. Et qui procul sunt venient, et aedificabunt in templo Domini, et scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

XI. 7. Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu. Et miserunt ad domum Domini Sarasar et Rogommelech, et viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini, ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum et prophetis, loquentes: Numquid flendum mihi est in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut feci iam multis annis? Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: Loquere ad omnem populum terrae et ad sacerdotes, dicens: Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et septimo mense per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis et bibistis, numquid non vobis comedistis et vobismetipsis bibistis? Numquid non sunt verba quae locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur et esset opulenta, ipsa et urbes in circuitu eius, et ad austrum et in campestribus habitaretur? Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens: Haec ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate, et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo. Et viduam et advenam et pupillum et pauperem nolite calumniari; et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt ne audirent. Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem et verba quae misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna a Domino exercituum. Et factum est sicut locutus est, et non audierunt; sic clamabunt, et non exaudiam, dicit Dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia regna quae nescierunt; et terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens et revertens; et posuerunt terram desiderabilem in desertum.

XII. 8. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam. Haec dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio Ierusalem; et vocabitur Ierusalem civitas veritatis, et mons Domini exercituum mons sanctificatus. Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Ierusalem, et viri baculus in manu eius prae multitudine dierum. Et plateae civitatis complebuntur infantibus et puellis ludentibus in plateis eius. Haec dicit Dominus exercituum: Si difficile videbitur in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit? dicit Dominus exercituum. Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis et de terra occasus solis. Et adducam eos, et habitabunt in medio Ierusalem; et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum in veritate et in iustitia. Haec dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrae, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum, in die qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum aedificaretur. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat, neque introeunti et exeunti erat pax prae tribulatione; et dimisi omnes homines unumquemque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius, dicit Dominus exercituum; sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, et terra dabit germen suum, et caeli dabunt rorem suum; et possidere faciam reliquias populi huius universa haec. Et erit: sicut eratis maledictio in gentibus, domus Iuda et domus Israel, sic salvabo

vos, et eritis benedictio. Nolite timere, confortentur manus vestrae. Quia haec dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem vos, cum ad iracundiam provocassent patres vestri me, dicit Dominus, et non sum misertus, sic conversus cogitavi in diebus istis ut benefaciam Ierusalem et domui Iuda. Nolite timere. Haec sunt ergo verba quae facietis: Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo; veritatem et iudicium pacis iudicate in portis vestris. Et unusquisque malum contra amicum ne cogitetis in cordibus vestris, et iuramentum mendax ne diligatis.

XIII

Omnia enim haec sunt quae odi, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini exercituum ad me dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium septimi, et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium et in laetitiam, et in sollemnitates praeclaras. Veritatem tantum et pacem diligite. Haec dicit Dominus exercituum: Usque quo veniant populi et habitent in civitatibus multis. Et vadant habitatores unusquisque ad alterum dicentes: Eamus et deprecemur faciem Domini, et quaeramus Dominum exercituum. Vadam etiam ego. Et venient populi multi et gentes robustae ad quaerendum Dominum exercituum in Ierusalem, et ad deprecandam faciem Domini. Haec dicit Dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fimbriam viri Iudaei dicentes: Ibimus vobiscum, audivimus enim quoniam Deus vobiscum est.

XIIII

9\. Onus verbi Domini in terra Adrach et Damasci requiei eius, quia Domini est oculus hominis et omnium tribuum Israel. Emath quoque in terminis eius, et Tyrus et Sidon; assumpserunt quippe sibi sapientiam valde. Et aedificavit Tyrus munitionem suam, et coacervavit argentum quasi humum, et aurum ut lutum platearum. Ecce Dominus possidebit eam, et percutiet in mari fortitudinem eius, et haec igni devorabitur. Videbit Ascalon et timebit, et Gaza, et dolebit nimis, et Accaron quoniam confusa est spes eius. Et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur, et sedebit separator in Azoto. Et disperdam superbiam Philisthinorum, et auferam sanguinem eius de ore eius, et abominationes eius de medio dentium eius. Et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et erit quasi dux in Iuda, et Accaron quasi Iebuseus. Et circumdabo domum meam ex his qui militant mihi euntes et revertentes. Et non transibit ultra super eos exactor, quia nunc vidi in oculis meis.

XV. Adventum

Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator, ipse pauper et ascendens super asinum et super pullum filium asinae. Et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem, et dissipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus, et potestas eius a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terrae. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimini ad munitionem vincti spei. Hodie quoque annuntians duplicia reddam tibi. Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, implevi Ephraim. Et suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Graecia, et ponam te quasi gladium fortium. Et Dominus Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur iaculum eius. Et Dominus Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. Dominus exercituum proteget eos, et devorabunt et subicient lapidibus fundae, et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialae, et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. Quid enim bonum eius est, et quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines?

XVI

10\. Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives, et pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro. Quia simulacra locuta sunt inutile, et divini viderunt mendacium, et somniatores frustra locuti sunt, vane consolabantur. Idcirco abducti sunt quasi grex, affligentur, quia non est eis pastor. Super pastores iratus est furor meus, et super hircos visitabo, quia visitavit Dominus exercituum gregem suum domum Iuda, et posuit eos quasi equum gloriae suae in bello. Ex ipso angulus, et ex ipso paxillus, ex ipso arcus proelii, et ex ipso egredietur omnis exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum viarum in proelio, et bellabunt quia Dominus est cum eis. Et confundentur ascensores equorum. Et confortabo domum Iuda, et domum Ioseph salvabo. Et convertam eos quia miserebor eorum, et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Ego enim Dominus Deus eorum, et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes Ephraim, et laetabitur cor eorum quasi a vino, et filii eorum videbunt et laetabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. Sibilabo eis et congregabo illos, quia redemi eos. Et multiplicabo eos sicut ante fuerant multiplicati, et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei, et vivent cum filiis suis et revertentur. Et reducam eos de terra Aegypti, et de Assyriis congregabo eos, et ad terram Galaad et Libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus. Et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia Assur, et sceptrum Aegypti recedet. Et confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus exercituum.

XVII

11\. Aperi Libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum. Vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Iordanis. Haec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis, quae qui possederant occidebant et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus. Et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus. Ecce ego tradam homines unumquemque in manu proximi sui et in manu regis sui, et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis.

XVIII

Et assumpsi mihi duas virgas: unam vocavi Decorem, et alteram vocavi Funiculum, et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis. Siquidem et anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos. Quod moritur moriatur, et quod succiditur succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam quae vocabatur Decor, et abscidi eam ut irritum facerem foedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa. Et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam. Et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Proice illos in statuarium, decorum pretium quod appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domo Domini ad statuarium. Et praecidi virgam meam secundam quae appellabatur Funiculus, ut dissolverem germanitatem inter Iudam et Israel.

XIX

Et dixit Dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersa non quaeret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet, et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et idolum, derelinquens gregem. Gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

XX

12\. Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens caelum et fundans terram et fingens spiritum hominis in eo: Ecce ego ponam Ierusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu; sed et Iudas erit in obsidione contra Ierusalem. Et erit: In die illa ponam Ierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversum eam omnia regna terrae. In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, et ascensorem eius in amentiam. Et super domum Iuda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam caecitate. Et dicent duces Iuda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercituum Deo eorum.

XXI

In die illa ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in faeno. Et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu. Et habitabitur Ierusalem rursum in loco suo in Ierusalem. Et salvabit Dominus tabernacula

iuda sicut in principio: ut non magnificetur gloriatio domus David, et gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. In die illa proteget dominus habitatores Ierusalem: et erit qui offenderit in die illa ex eis quasi David. et domus David quasi dei. sicut angelus domini in conspectu eorum. Et erit. In die illa queram conterere omnes gentes: que veniunt contra Ierusalem. Et effundam super domum David. et super habitatores Ierusalem spiritum gratie et precum. Et aspicient ad me quem confixerunt: et plangent eum planctu quasi super unigenitum. et dolebunt super eum ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa planctus erit magnus in Ierusalem sicut planctus adadremmon in campo mageddon. Et planget terra. familie et familie seorsum. Familie domus David seorsum. et mulieres eorum seorsum. Familie domus nathan seorsum. et mulieres eorum seorsum. Familie domus levi seorsum. et mulieres eorum seorsum. Familie semei seorsum. et mulieres eorum seorsum. Omnes familie reliquie, familie et familie seorsum. et mulieres eorum seorsum.

13. In die illa erit fons patens domui David. et habitantibus Ierusalem: in ablutionem peccatoris et menstruate. Et erit. In die illa dicit dominus exercituum. disperdam nomina ydolorum de terra: et non memorabuntur ultra. Et prophetas: et spiritum inmundum auferam de terra. Et erit cum prophetaverit quispiam ultra: dicent ei pater eius et mater eius qui genuerunt eum. Non vives quia mendacium locutus es in nomine domini. Et configent eum pater eius et mater eius: genitores eius cum prophetaverit. Et erit in die illa confundentur prophete unusquisque in visione sua cum prophetaverit. Nec operientur pallio saccino ut mentiantur. sed dicet. Non sum propheta homo agricola ego sum: quoniam adam exemplum meum ab adolescentia mea. Et dicetur ei. Quid sunt plage iste in medio manuum tuarum: Et dicet. His plagatus sum in medio eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum. et super virum coherentem mihi dicit dominus exercituum. Percute pastorem. et dispergentur oves. Et convertam manum meam ad parvulos. et erunt in omni terra dicit dominus partes due. et dispergentur et deficient. et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem. et uram eos sicut uritur argentum. et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse invocabit nomen meum et ego exaudiam eum.

14. Dicam populus meus es. et ipse dicet dominus deus meus. Ecce dies veniunt dicit dominus. et dividentur spolia tua in medio tui: et congregabo omnes gentes ad Ierusalem in prelium. Et capietur civitas et vastabuntur domus et mulieres violabuntur. Et egredietur media pars civitatis in captivitatem: et reliquum populi non auferetur ex urbe. Et egredietur dominus. et preliabitur contra gentes illas. sicut preliatus est in die certaminis. Et stabunt pedes eius in die illa super montem olivarum: qui est contra Ierusalem ad orientem. Et scindetur mons olivarum ex media parte sui ad orientem et occidentem prerupto grandi valde. Et separabitur medium montis ad aquilonem et medium eius ad meridiem. Et fugietis ad vallem montium eorum. quoniam coniungetur vallis montium usque ad proximum. Et fugietis sicut fugistis a facie terremotus in diebus ozie regis iuda. Et veniet dominus deus meus omnesque sancti cum eo. Et erit. In die illa non erit lux. sed frigus et gelu. Et erit dies una que nota est domino non dies neque nox. et in tempore vesperi erit lux. Et erit. In die illa exibunt aque vive de Ierusalem. medium earum ad mare orientale: et medium earum ad mare novissimum. In estate et in hyeme erunt. et erit dominus rex super omnem terram. In die illa erit dominus unus. et erit nomen eius unum. Et revertetur omnis terra usque ad desertum. de colle remmon ad austrum Ierusalem. et exaltabitur. et habitabit in loco suo. a porta beniamin usque ad locum porte prioris. usque ad portam angulorum. et a turre ananehel. usque ad torcularia regis. Et habitabunt in ea. et anathema non erit amplius. sed sedebit Ierusalem secura. Et hec erit plaga qua percutiet dominus omnes gentes. que pugnaverunt adversus Ierusalem. Tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos. et oculi eius contabescent in foraminibus suis. et lingua eorum contabescet in ore suo.

In die illa erit tumultus domini magnus in eis. et apprehendet vir manum proximi sui et conseretur manus eius super manum proximi sui. Sed et iudas pugnabit adversum Ierusalem: et congregabuntur divitie omnium gentium in circuitu aurum et argentum et vestes multe satis. Et sic erit ruina equi et muli. et cameli et asini. et omnium iumentorum que fuerint in castris illis: sicut ruina hec. Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus que venerunt contra Ierusalem. ascendent ab anno in annum. ut adorent regem dominum exercituum et celebrent festivitatem tabernaculorum. Et erit. Qui non ascenderit de familiis terre ad Ierusalem ut adoret regem dominum exercituum: non erit super eos ymber. Quod et si familia egypti non ascenderit et non venerit. nec super eos erit. sed erit ruina qua percutiet dominus omnes gentes. que non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. Hoc erit peccatum egypti. et hoc est peccatum omnium gentium. que non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. In die illa erit quod super frenum equi est sanctum domino. Et erunt lebetes in domo domini quasi phiale coram altari. et erit omnis lebes in Ierusalem et in iuda sanctificatus domino exercituum. Et venient omnes immolantes et sument ex eis et coquent in eis. et non erit mercator ultra in domo domini exercituum in die illa.

Incipit prologus beati Ieronimi.

Malachias aperte in fine omnium prophetarum. de abiectione israel et vocatione gentium: non est mihi ait voluntas in vobis dicit dominus exercituum. et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur. et offertur nomini meo oblatio munda.

Prologus in malachiam prophetam.

Explicit prologus. Incipit malachias propheta.

I. Onus verbi domini ad israel in manu malachi. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis. In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus. et dilexi iacob. esau autem odio habui. et posui seyr montes in solitudinem et hereditatem eius in dracones deserti. Quod si dixerit idumea destructi sumus. sed revertentes edificabimus que destructa sunt: Hec dicit dominus exercituum. Isti edificabunt: et ego destruam. Et vocabuntur termini impietatis: et populus cui iratus est dominus usque in eternum. Et oculi vestri videbunt. et vos dicetis. Magnificetur dominus super terminum israel. Filius honorat patrem. et servus dominum suum timebit. Si ergo pater ego sum. ubi est honor meus? Et si dominus ego sum. ubi est timor meus dicit dominus exercituum?

II. Ad vos o sacerdotes qui despicitis nomen meum: et dixistis. In quo despeximus nomen tuum: Offertis super altare meum panem pollutum. Et dicitis. In quo polluimus te: In eo quod dicitis. Mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandum. nonne malum est? Et si offeratis claudum et languidum. nonne malum est? Offer illud duci tuo si placuerit ei. aut si susceperit faciem tuam. dicit dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum domini ut misereatur vestri. de manu enim vestra factum est hoc. si quomodo suscipiat facies vestras. dicit dominus exercituum.

III. Quis est in vobis qui claudat ostia. et incendat altare meum gratuito? Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum. et munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. et in omni loco sacrificatur. et offertur nomini meo oblatio munda. quia magnum est nomen meum in gentibus. dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis mensa domini contaminata est. et quod superponitur contemptibile est. cum igni qui illud devorat. Et dixistis. Ecce de labore. Et exsufflastis illud. dicit dominus exercituum. et intulistis de rapinis claudum et lan-

grandi: et intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu vestra, dicit dominus? [IIII] Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile domino. Quia rex magnus ego sum, dicit dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus. Et nunc ad vos mandatum hoc, o sacerdotes. Si nolueritis audire, et si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait dominus exercituum, mittam in vos egestatem, et maledicam benedictionibus vestris, et maledicam illis, quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam vobis brachium, et dispergam super vultum vestrum stercus sollemnitatum vestrarum. Et assumet vos secum. Et scietis quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo vitae et pacis, et dedi ei timorem, et timuit me, et a facie nominis mei pavebat. Lex veritatis fuit in ore eius, et iniquitas non est inventa in labiis eius. In pace [II] et in aequitate ambulavit mecum, et multos avertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, et scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Levi, dicit dominus exercituum. Propter quod et ego dedi vos contemptibiles et humiles omnibus populis, sicut [V] non servastis vias meas, et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? Transgressus est Iudas, et abominatio facta est in Israel et in Ierusalem, quia contaminavit Iudas sanctificationem domini quam dilexit, et habuit filiam dei alieni. Disperdat dominus virum qui fecerit hoc, magistrum et discipulum de tabernaculis Iacob, et offerentem munus domino exercituum. Et hoc rursum fecistis: operiebatis lacrimis altare domini, fletu et gemitu, ita ut ultra non respiciam ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra. Et dixistis: Quam ob causam? Quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tuae, quam tu despexisti, et haec particeps tua et uxor foederis tui. Nonne unus fecit, et residuum spiritus eius est? Et quid unus quaerit nisi semen dei? Custodite ergo spiritum vestrum, et uxorem adolescentiae tuae noli despicere. Cum odio habueris, dimitte, dicit dominus deus Israel. Operiet autem iniquitas vestimentum eius, dicit dominus exercituum. Custodite spiritum vestrum, et nolite despicere. [VI] Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris. Et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo cum diceretis: Omnis qui facit malum bonus est in conspectu domini, et tales ei placent. Aut certe ubi est deus iudicii? [III] Ecce ego mittam angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quaeritis, et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem adventus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, et quasi herba fullonum. Et sedebit conflans et emundans argentum, et purgabit filios Levi. Et colabit eos quasi aurum et quasi argentum, et erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacrificium Iuda et Ierusalem, sicut dies saeculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad vos in iudicio, et ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedem mercennarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit dominus exercituum. Ego enim dominus et non mutor. Et vos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. [VII] Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur? Si affliget homo deum, quia vos configitis me. Et dixistis: In quo confiximus te? In decimis et in primitiis. In penuria vos maledicti estis, et me vos configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum, et sit cibus in domo mea. Et probate me super hoc, dicit dominus, si non aperuero vobis cataractas caeli, et effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro vobis devorantem, et non corrumpet fructum terrae vestrae, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes. Eritis enim vos terra desiderabilis, dicit dominus exercituum. [II] Invaluerunt super me verba vestra, dicit dominus. Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Et dixistis: Vanus est qui servit deo. Et quod emolumentum quia custodivimus praecepta eius, et quia ambulavimus tristes coram domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes. Siquidem aedificati sunt facientes impietatem, et temptaverunt deum, et salvi facti sunt. Tunc locuti sunt timentes dominum unusquisque cum proximo suo. [VIII] Et attendit dominus et audivit, et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus dominum et cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi, ait dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculium, et parcam eis sicut parcit vir filio suo servienti sibi. Et convertemini, et videbitis quid sit inter iustum et impium, et inter servientem deo et non servientem ei. Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus, et erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem stipula. Et inflammabit eos dies veniens, dicit dominus exercituum, quae non relinquet eis germen et radicem. Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiae, et sanitas in pennis eius. Et egrediemini et salietis sicut vituli de armento, et calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die qua ego facio, dicit dominus exercituum. Mementote legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, praecepta et iudicia. Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam et percutiam terram anathemate. Explicit liber Malachiae.

Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in libro Iob.

Cogor per singulos divinae scripturae libros adversariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam reprehensionem Septuaginta interpretum criminantur, quasi non et apud Graecos Aquila, Symmachus et Theodotio vel verbum e verbo, vel sensum e sensu, vel ex utroque commixtum et medie temperatum genus translationis expresserint, et omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos vel de Theodotione sumptos translationi antiquae inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest ut quos plura intermisisse conspexerint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, praecipue in Iob, cui si ea quae sub asteriscis addita sunt subtraxeris, pars maxima detruncabitur. Et hoc dumtaxat apud Graecos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem quam sub asteriscis et obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desunt, quibus decurtatus et laceratus corrosusque liber foeditatem sui publice legentibus praebeat. Haec autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso Hebraico Arabicoque sermone et interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebraeos totus liber fertur et lubricus, et quod Graece rhetores vocant [illegible] hoc, dumque aliud loquitur aliud agit, ut si velis anguillam aut murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intellegentiam huius voluminis Lyddaeum quendam praeceptorem, qui apud Hebraeos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis. Cuius doctrina an aliquid profecerim nescio. Hoc unum scio, non potuisse me interpretari nisi quod antea intellexeram. A principio itaque voluminis usque ad verba Iob apud Hebraeos prosa oratio est. Porro a verbis Iob in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo, usque ad eum locum ubi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo et ago paenitentiam in favilla et cinere, hexametri versus sunt, dactylo spondeoque currentes, et propter linguae idioma crebro recipientes et alios pedes, non earundem syllabarum sed eorundem temporum. Interdum quoque rithmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris lege solutis, quod metrici magis quam simplex lector intellegunt. A supra-

Ecce ego emittam vobis Eliam prophetam antequam veniat dies domini magnus et horribilis. Et convertet cor patrum ad filios et filiorum cor ad patres eorum.

dicto autem versu usque ad finem libri parvum comma quod remanet prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebreos, et in morem nostri Flacci Grecique Pindari et Alchei et Sapphonis, vel Psalterium vel Lamentationes Ieremie vel omnia ferme scripture cantica conprehendi, legat Philonem, Iosephum, Origenem et Eusebium Cesariensem, et eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Quapropter audiant canes mei ideo in hoc volumine me laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea que in illa aut obscura fuerint aut omissa aut certe scriptorum vitio depravata manifestiora nostra interpretatione fierent; qui et Hebreum sermonem ex parte didicimus et in Latino pene ab ipsis cunabulis inter grammaticos et rethores et philosophos nutriti sumus. Quod si apud Grecos post Septuaginta editionem iam Christi evangelio coruscante Iudeus Aquila et Symmachus ac Theodotion iudaizantes heretici sunt recepti, qui multa mysteria salvatoris subdola interpretatione celaverunt, et tamen in Exaplois habentur apud ecclesias et explanantur ab ecclesiasticis viris; quanto magis ego christianus de parentibus christianis natus et vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere, depravata corrigere, et sacramenta ecclesie puro et fideli sermone aperire, vel a fastidiosis vel a malivolis lectoribus non debeo reprehendi. Habeant qui volunt veteres libros vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos vel uncialibus ut vulgo aiunt litteris onera magis exarata quam codices, dum mihi meisque permittant pauperes habere scedulas et non tam pulchros codices quam emendatos. Utraque autem editio, et Septuaginta iuxta Grecos et mea iuxta Hebreos, in Latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult, et studiosum se magis quam malivolum probet.

Item aliud.

In terra quidem habitasse Iob Ausitiden in finibus Idumee et Arabie, et erat ei antea nomen Iobab. Et accepit uxorem Arabissam, et genuit filium cui nomen erat Aron. Erat autem ipse filius quidem Zare de Esau filiis filius, de matre vero Bosra, ita ut sit quintus ab Abraham. Et hii sunt qui regnaverunt in Edom, in qua et ipse regnavit regione. Primus Balac filius Beor, et nomen civitatis eius Dennaba. Post autem Balac, Iobab qui vocatur Iob. Post hunc Chusam, qui erat dux ex Themanorum regione. Post hunc Adad filius Barad qui excidit Madian in campo Moab, et nomen civitatis eius Chetheauith. Explicit prologus.

Incipit liber Beati Iob.

I. Vir erat in terra Hus nomine Iob. Et erat vir ille simplex et rectus, timens Deum et recedens a malo. Natique sunt ei septem filii et tres filie. Et fuit possessio eius septem milia ovium et tria milia camelorum, quingenta quoque iuga boum et quingente asine, ac familia multa nimis. Et erat vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filii eius et faciebant convivium per domos unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat Iob et sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei et benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus.

II. Quadam autem die cum venissent filii Dei ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Sathan. Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit similis ei in terra, homo simplex et rectus, timens Deum et recedens a malo? Cui respondens Sathan ait: Numquid frustra timet Iob Deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius universamque substantiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti, et possessio eius crevit in terra. Sed extende paululum manum tuam et tange cuncta que possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo Dominus ad Sathan: Ecce universa que habet in manu tua sunt; tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Sathan a facie Domini.

III. Cum autem quadam die filii et filie eius comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad Iob qui diceret: Boves arabant et asine pascebantur iuxta eos, et irruerunt Sabei tuleruntque omnia, et pueros percusserunt gladio, et evasi ego solus ut nuntiarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alius et dixit: Ignis Dei cecidit de celo et tactas oves puerosque consumpsit, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Sed et adhuc illo loquente venit alius et dixit: Chaldei fecerunt tres turmas et invaserunt camelos et tulerunt eos, necnon et pueros percusserunt gladio, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit et dixit: Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti et concussit quattuor angulos domus, que corruens oppressit liberos tuos et mortui sunt, et effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

IIII. Tunc surrexit Iob et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram adoravit et dixit: Nudus egressus sum de utero matris mee, et nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. In omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

2. V. Factum est autem cum quadam die venissent filii Dei et starent coram Domino, venisset quoque inter eos Sathan et staret in conspectu eius, ut diceret Dominus ad Sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. [Et dixit Dominus ad Sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam.] Et dixit Dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit similis ei in terra, vir simplex et rectus, timens Deum et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro pelle, et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem benedicat tibi. Dixit ergo Dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

VI. Egressus igitur Sathan a facie Domini percussit Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem capitis. Qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic Deo et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis.

VII. Igitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites et Baldad Suites et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut venientes visitarent eum et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in celum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum. Videbant enim dolorem esse vehementem.

3. VIII. Post hec aperuit Iob os suum et maledixit diei suo. Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies ille vertatur in tenebras; non requirat eum Deus desuper, et non sit in recordatione, et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre et umbra mortis; occupet eum caligo, et involvatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat; non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. Obtenebrentur

stelle caligine eius. Expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis aurore: quia non clausit ostia ventris qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? Cur exceptus genibus? Cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem, et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terre, qui edificant sibi solitudines, cum principibus qui possident aurum, et replent domos suas argento. Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia, non exaudierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. Quare data est misero lux, et vita his qui in amaritudine anime sunt? qui expectant mortem et non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum. Viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum deus tenebris? Antequam comedam suspiro, et quasi inundantes aque sic rugitus meus: quia timor quem timebam evenit michi, et quod verebar accidit. Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? Et venit super me indignatio.

IX. 4. Respondens autem Eliphaz Themanites dixit. Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies. Sed conceptum sermonem tenere quis possit? Ecce docuisti plurimos, et manus lassas roborasti. Vacillantes confirmaverunt sermones tui, et genua trementia confortasti. Nunc autem venit super te plaga, et defecisti. Tetigit te et conturbatus es. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, et perfectio viarum tuarum? Recordare obsecro quis umquam innocens periit, aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante deo perisse, et spiritu ire eius esse consumptos. Rugitus leonis et vox leene, et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet predam, et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum, et quasi furtive suscepit auris mea venas susurrii eius. In horrore visionis nocturne, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt. Et cum spiritus me presente transiret, inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidam cuius non cognoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi aure lenis audivi. Numquid homo comparatione dei iustificabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem. Quanto magis hii qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a tinea? De mane usque ad vesperam succidentur, et quia nullus intelligit, in eternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur et non in sapientia. 5. Voca ergo si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere. Virum stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice, et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute, et conterentur in porta, et non erit qui eripiat. Cuius messem famelicus comedet, et ipsum rapiet armatus, et bibent sitientes divitias eius. Nichil fit in terra sine causa, et de humo non egredietur dolor. Homo ad laborem nascitur, et avis ad volatum. Quam ob rem ego deprecabor dominum, et ad deum ponam eloquium meum, qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero. Qui dat pluviam super faciem terre, et irrigat aquis universa. Qui ponit humiles in sublimi, et merentes erigit sospitate. Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod ceperant. Qui comprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras, et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro salvum faciet egenum a gladio oris eorum, et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a domino. Increpationem ergo domini ne reprobes, quia ipse vulnerat et medetur. Percutit et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te, et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis, et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et fame ridebis, et bestias terre non formidabis. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, et bestie terre pacifice erunt tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum, et visitans speciem tuam non peccabis. Et scies quia multiplex erit semen tuum, et progenies tua quasi herba terre. Ingredieris in habundantia sepulchrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Ecce hoc ut investigavimus ita est. Quod auditum mente pertracta.

6. Respondens autem Iob dixit. Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui, et calamitas quam patior in statera. Quasi arena maris hec gravior appareret. Unde et verba mea dolore sunt plena, quia sagitte domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum, et terrores domini militant contra me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? Aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit? Aut poterit comedi insulsum, quod non est sale conditum? Aut potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Que prius tangere nolebat anima mea, nunc pre angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat petitio mea, et quod expecto tribuat michi deus? Et qui cepit, ipse me conterat. Solvat manum suam et succidat me, et hec michi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus sancti. Que est enim fortitudo mea ut sustineam? Aut quis finis meus ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea enea est. Ecce non est auxilium michi in me, et necessarii quoque mei recesserunt a me. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem domini derelinquit. Fratres mei preterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus. Qui timent pruinam, irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati peribunt. Et ut incaluerint, solventur de loco suo. Involute sunt semite gressuum eorum. Ambulabunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas Theman, itinera Saba, et expectate paulisper. Confusi sunt quia speravi. Venerunt quoque usque ad me, et pudore cooperti sunt. Modo venistis, et nunc videntes plagam meam timetis. Numquid dixi afferte michi, et de substantia vestra donate michi, vel liberate me de manu hostis, et de manu robustorum eruite me? Docete me et ego tacebo, et si quid forte ignoravi instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit qui possit arguere me? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen quod cepistis explete. Prebete aurem, et videte an mentiar. Respondete obsecro absque contentione, et loquentes id quod iustum est iudicate. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

7. Militia est vita hominis super terram, et sicut dies mercenarii dies eius. Sicut cervus desiderat umbram, et sicut mercenarius prestolatur finem operis sui, sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeravi michi. Si dormiero dicam: Quando consurgam? Et rursum expectabo vesperam, et replebor doloribus usque ad tenebras. Induta est caro mea putredine, et sordibus pulveris. Cutis mea aruit et contracta est. Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur, et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia ventus est vita mea, et non revertetur oculus meus ut videat bona. Nec aspiciet me visus hominis. Oculi tui in me, et non subsistam. Sicut consumitur nubes et pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo. Loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine anime mee. Numquid mare sum ego aut cetus, quia circumdedisti me carcere? Si dixero consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens

mecum in strato meo: terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties. Quam ob rem elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. Desperavi, nequaquam ultra iam vivam. Parce mihi, nichil enim sunt dies mei. Quid est homo quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, et subito probas illum. Usquequo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam? Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi, et factus sum mihimetipsi gravis? Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormiam, et si mane me quesieris, non subsistam.

XI.

8. Respondens autem Baldad Suites dixit: Usquequo loqueris talia, et spiritus multiplex sermonis oris tui? Numquid deus supplantat iudicium, et omnipotens subvertit quod iustum est? Etiam si filii tui peccaverunt ei, et dimisit eos in manu iniquitatis sue: tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum, et omnipotentem fueris deprecatus; si mundus et rectus incesseris: statim evigilabit ad te, et pacatum reddet habitaculum iustitie tue. In tantum ut priora tua fuerint parva, et novissima tua multiplicentur nimis. Interroga enim generationem pristinam, et diligenter investiga patrum memoriam. Hesterni quippe sumus, et ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. Ipsi docebunt te: et de corde suo proferent eloquia.

¶ II. Numquid vivere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. Sic vie omnium qui obliviscuntur deum, et spes hypocrite peribit. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia eius. Innitetur super domum suam et non stabit, fulciet eam et non consurget. Humectus videtur antequam veniat sol, et in ortu suo germen eius egredietur. Super acervum petrarum radices eius densabuntur, et inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum et dicet: Non novi te. Hec est enim letitia vie eius, ut rursum de terra alii germinentur. Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis, donec impleatur risu os tuum, et labia tua iubilo. Qui oderunt te induentur confusione, et tabernaculum impiorum non subsistet.

XII.

9. Et respondens Iob ait: Vere scio quod ita sit, et quod non iustificetur homo compositus deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei unum pro mille. Sapiens corde est et fortis robore: quis restitit ei et pacem habuit? Qui transtulit montes et nescierunt hii quos subvertit in furore suo. Qui commovet terram de loco suo, et columne eius concutiuntur. Qui precipit soli et non oritur, et stellas claudit quasi sub signaculo. Qui extendit celos solus et graditur super fluctus maris. Qui facit arcturum et oriona et hyadas et interiora austri. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia quorum non est numerus. Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam. Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: cur ita facis? Deus cuius resistere ire nemo potest, et sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus ergo sum ego ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo? Qui si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem me exaudierit, non credo quod exaudierit vocem meam. In turbine enim conteret me, et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit requiescere spiritum meum, et implet me amaritudinibus. Si fortitudo queritur, robustissimus est; si equitas iudicii, nemo pro me audet testimonium dicere. Si iustificare me voluero, os meum condempnabit me; si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et tedebit me vite mee. Unum est quod locutus sum, et innocentem et impium ipse consumet. Si flagellat, occidat semel, et non de penis innocentum rideat.

¶ II. Terra data est in manus impii; vultum iudicum eius operit. Quod si non ille est, quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore; fugerunt et non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam. Cum dixero: nequaquam ita loquar, commuto faciem meam et dolore torqueor. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si autem et sic impius sum, quare frustra laboravi? Si lotus fuero quasi aquis nivis, et fulserint quasi mundissime manus mee, tamen sordibus intinges me, et abominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo, nec qui mecum in iudicio ex equo possit audiri. Non est qui utrumque valeat arguere, et ponere manum suam in ambobus. Auferat virgam suam a me, et pavor eius non me terreat. Loquar et non timebo eum; neque enim possum metuens respondere.

10. Tedet animam meam vite mee; dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine anime mee. Dicam deo: Noli me condempnare; indica mihi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi videtur si calumpnieris et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adiuves? Numquid oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui, et anni tui sicut humana sunt tempora, ut queras iniquitatem meam et peccatum meum scruteris, et scias quia nichil impium fecerim, cum sit nemo qui de manu tua possit eruere? Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repente precipitas me? Memento queso quod sicut lutum feceris me, et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me, et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti mihi, et visitatio tua custodivit spiritum meum. Licet hec celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris. Si peccavi, et ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, ve mihi est; et si iustus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. Et propter superbiam quasi leenam capies me, reversusque mirabiliter crucias me. Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam, et pene militant contra me. Quare de vulva eduxisti me? Qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret. Fuissem quasi qui non essem, de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam et non revertar ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine, terram miserie et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans.

XIII.

11. Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Numquid qui multa loquitur non et ipse audiet? aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines, et cum ceteros irriseris a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo. Atque utinam deus loqueretur tecum et aperiret labia sua tibi, ut ostenderet tibi secreta sapientie, et quod multiplex sit lex eius, et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia dei comprehendes, et usque ad perfectum omnipotentem reperies? Excelsior celo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? Longior est terra mensura eius, et latior mari. Si subverterit omnia vel in unum coartaverit, quis contradicet ei? vel quis dicere ei potest: cur ita facis? Ipse enim novit hominum vanitatem, et videns iniquitatem nonne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur, et quasi pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas.

¶ II. Si iniquitatem que in manu tua est abstuleris a te, et non remanserit in tabernaculo tuo iniustitia, tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis et non timebis. Miserie quoque oblivisceris, et quasi aquarum que preterierunt non recordaberis. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam, et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer. Et habebis fiduciam proposita tibi spe, et defossus securus dormies. Requiesces et non erit qui te exterreat, et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abhominatio anime.

XIIII.

12. Respondens autem Iob dixit: Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia? Et mihi est cor sicut et vobis.

nec inferior vobis sum. Quis enim hec que nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum et exaudiet eum. Deridetur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Abundant tabernacula predonum et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum. Nimirum interroga iumenta et docebunt te, et volatilia celi et indicabunt tibi. Loquere terre et respondebit tibi, et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia hec manus Domini fecerit? In cuius manu anima omnis viventis, et spiritus universe carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat, et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui edificet; si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur; si emiserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia; ipse novit decipientem et eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit, et precingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat; commutans labium veracium, et doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, et eos qui oppressi fuerant relevat. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes et perdit eas, et subversas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terre, et decipit eos ut frustra incedant per invium. Palpabunt quasi in tenebris et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

13. Ecce omnia hec vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexi singula. Secundum scientiam vestram et ego novi, nec inferior vobis sum. Sed tamen ad omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio, prius vos ostendens fabricatores mendacii et cultores perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo correptiones meas, et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem celare nichil potest? Aut decipietur ut homo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se commoverit, turbabit vos, et terror eius irruet super vos. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestre. Tacete paulisper ut loquar quodcumque michi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis? Etiam si occiderit me, in ipso sperabo; verumtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et ipse erit salvator meus; non enim veniet in conspectu eius omnis ypocrita. Audite sermonem meum, et enigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar. Quis est qui iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias michi, et tunc a facie tua non abscondar. Manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat. Voca me et respondebo tibi, aut certe loquar et tu responde michi. Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea atque delicta ostende michi. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentie mee. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum considerasti. Qui quasi putredo consumendus sum, et quasi vestimentum quod comeditur a tinea.

14. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra, et numquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos, et adducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de inmundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es? Breves dies hominis sunt; numerus mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius, qui preteriri non poterunt. Recede paululum ab eo ut quiescat, donec optata veniat, et sicut mercenarii dies eius. Lignum habet spem; si precisum fuerit, rursum virescit, et rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix eius, et in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aque germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit et nudatus atque consumptus, ubi queso est? Quomodo si recedant aque de mari, et fluvius vacuefactus arescat, sic homo cum dormierit non resurget. Donec atteratur celum non evigilabit, nec consurget de somno suo. Quis michi tribuat ut in inferno protegas me, et abscondas me donec pertranseat furor tuus, et constituas michi tempus in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, et ego respondebo tibi; operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit, et saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aque, et alluvione paulatim terra consumitur; et hominem ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum ut in perpetuum pertransiret; immutabis faciem eius et emittes eum. Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles, non intelliget. Attamen caro eius dum vivet dolebit, et anima illius super semetipso lugebit.

15. Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, et implebit ardore stomachum suum? Arguis verbis eum qui non est equalis tibi, et loqueris quod tibi non expedit. Quantum in te est, evacuasti timorem, et tulisti preces coram Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium. Condempnabit te os tuum et non ego, et labia tua respondebunt tibi. Numquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus? Numquid consilium Dei audisti, et inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus? Quid intelligis quod nesciamus? Et senes et antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui. Numquid grande est ut consoletur te Deus? Sed verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor tuum, et quasi magna cogitans attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo ut immaculatus sit, et ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, et celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abhominabilis et inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem? Ostendam tibi, audi me; quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur et non abscondunt patres suos, quibus solis data est terra, et non transivit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, et cum pax sit, ipse semper insidias suspicatur. Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem, novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio, et angustia vallabit eum, sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversum eum erecto collo, et pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo, et de lateribus eius arvina dependet. Habitabit in civitatibus desolatis, in domibus desertis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur nec perseverabit substantia eius, nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de tenebris; ramos eius arefaciet flamma, et auferetur spiritu oris sui. Non

credat frustra errore deceptus quod aliquo pretio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit, et manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius, et quasi oliva proiciens florem suum. Congregatio enim ypocrite sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem et peperit iniquitatem, et uterus eius preparat dolos.

XVI. 16. Respondens autem Iob dixit: Audivi frequenter talia. Consolatores onerosi omnes vos. Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram et ego similia vestri loqui. Atque utinam esset anima vestra pro anima mea. Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo, et moverem labia quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus; et si tacuero, non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus, et in nichilum redacti sunt artus mei. Ruge mee testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens michi. Collegit furorem suum in me, et comminans michi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua, exprobrantes percusserunt maxillam meam, saciati sunt penis meis. Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum. Tenuit cervicem meam, confregit me, et posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, et effudit in terra viscera mea.

Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam. Facies mea intumuit a fletu, et palpebre mee caligaverunt. Hec passus sum absque iniquitate manus mee, cum haberem mundas ad Dominum preces. Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enim in celo testis meus, et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei, ad Dominum stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni transeunt, et semitam per quam non revertar ambulo.

17. Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum michi superest sepulchrum. Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me et pone me iuxta te, et cuiusvis manus pugnet contra me. Dies mei transierunt, cogitationes mee dissipate sunt, torquentes cor meum. Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur. Predam pollicetur sociis, et oculi filiorum eius deficient. Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. Caligavit ad indignationem oculus meus, et membra mea quasi in nichilum redacta sunt. Stupebunt iusti super hoc, et innocens contra ypocritam suscitabitur, et tenebit iustus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem.

Igitur vos omnes convertimini et venite, et non inveniam in vobis ullum sapientem. Dies mei transierunt, cogitationes mee dissipate sunt, torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi: Pater meus es; mater mea et soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc prestolatio mea, et pacientiam meam quis considerat? In profundissimum infernum descendent omnia mea. Putas ne saltem ibi erit requies michi?

XVII. 18. Respondens autem Baldad Suites dixit: Usque ad quem finem verba iactabis? Intellige prius, et sic loquamur. Quare reputati sumus ut iumenta, et sorduimus coram te? Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, et transferentur rupes de loco suo? Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius? Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucerna que super eum est extinguetur. Artabuntur gressus virtutis eius, et precipitabit eum consilium suum. Inmisit enim in rete pedes suos, et in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo, et exardescet contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius, et decipula illius super semitam. Undique terrebunt eum formidines, et involvent pedes eius. Attenuetur fame robur eius, et inedia invadat costas illius. Devoret pulcritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors. Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius, et calcet super eum quasi rex interitus. Habitent in tabernaculo illius socii eius qui non est; aspergatur in tabernaculo eius sulphur. Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis eius. Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum. Non erit semen eius neque progenies in populo suo, nec ulle reliquie in regionibus eius. In die eius stupebunt novissimi, et primos invadet horror. Hec sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus eius qui ignorat Dominum.

XVIII. 19. Respondens autem Iob dixit: Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus? En decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me. Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini, et arguitis me obprobriis meis. Saltem nunc intelligite quia Deus non equo iudicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet; vociferabor, et non est qui iudicet. Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulse arbori abstulit spem meam. Iratus est contra me furor eius, et sic me habuit quasi hostem suum. Simul venerunt latrones eius, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt mei. Inquilini domus mee et ancille sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum. Servum meum vocavi, et non respondit; ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem detrahebant michi. Abhominati me sunt quondam consiliarii mei, et quem maxime diligebam aversatus est me.

Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini? Quis michi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis michi det ut exarentur in libro stilo ferreo, et plumbi lamina, vel certe sculpantur in silice? Scio enim quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum salvatorem meum. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, et scitote esse iudicium.

XIX. 20. Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. Doctrinam qua me arguis audiam, et spiritus intelligentie mee respondebit michi. Hoc scio a principio ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium ypocrite ad instar puncti. Si ascenderit usque ad celum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, et qui eum viderant dicent: Ubi est? Velud somnium avolans non invenietur, transibit sicut visio nocturna.

Oculus qui eum viderat non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. Filii ejus atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum. Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiae ejus, et cum eo in pulvere dormient. Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua. Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Divitias quas devoravit evomet, et de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, et occidet eum lingua viperae. Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis et butyri. Luet quae fecit omnia, nec tamen consumetur; juxta multitudinem adinventionum suarum, sic et sustinebit. Quoniam confringens nudavit pauperes, domum rapuit, et non aedificavit eam. Nec est satiatus venter ejus; et cum habuerit quae concupierat, possidere non poterit. Non remansit de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de bonis ejus. Cum satiatus fuerit, arctabitur; aestuabit, et omnis dolor irruet in eum. Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, et pluat super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea, et irruet in arcum aereum. Eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua; vadent et venient super eum horribiles. Omnes tenebrae absconditae sunt in occultis ejus; devorabit eum ignis qui non succenditur; affligetur relictus in tabernaculo suo. Revelabunt caeli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum. Apertum erit germen domus illius; detrahetur in die furoris Dei. Haec est pars hominis impii a Deo, et haereditas verborum ejus a Domino.

XX. 21.

Respondens autem Job, dixit: Audite, quaeso, sermones meos, et agite poenitentiam. Sustinete me, ut et ego loquar, et post mea, si videbitur, verba ridete. Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari? Attendite me, et obstupescite, et superponite digitum ori vestro. Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, et concutit carnem meam tremor. Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, et nepotum in conspectu eorum. Domus eorum securae sunt et pacatae, et non est virga Dei super illos. Bos eorum concepit, et non abortivit; vacca peperit, et non est privata fetu suo. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, et infantes eorum exsultant lusibus. Tenent tympanum et citharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? et quid nobis prodest si oraverimus illum? Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me. Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui? Erunt sicut paleae ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris; et cum reddiderit, tunc sciet. Videbunt oculi ejus interfectionem suam, et de furore Omnipotentis bibet. Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se, et si numerus mensium ejus dimidietur? Numquid Deum quispiam docebit scientiam, qui excelsos judicat? Iste moritur robustus et sanus, dives et felix; viscera ejus plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine animae, absque ullis opibus; et tamen simul in pulvere dormient, et vermes operient eos. Certe novi cogitationes vestras, et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem illum intelligere cognoscetis: quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam ejus? et quae fecit, quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti, et post se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles. Quomodo ergo consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

XXI. 22.

Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Numquid Deo comparari potest homo, etiam cum perfectae fuerit scientiae? Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua? Numquid timens arguet te, et veniet tecum in judicium, et non propter malitiam tuam plurimam, et infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram, et potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas, et lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circumdatus es laqueis, et conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras non visurum, et impetu aquarum inundantium non oppressum iri? An cogitas quod Deus excelsior caelo sit, et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem judicat. Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines caeli perambulat. Numquid semitam saeculorum custodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui? qui sublati sunt ante tempus suum, et fluvius subvertit fundamentum eorum; qui dicebant Deo: Recede a nobis; et quasi nihil posset facere Omnipotens, aestimabant eum: cum ille implesset domos eorum bonis, quorum sententia procul sit a me. Videbunt justi, et laetabuntur, et innocens subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorum, et reliquias eorum devoravit ignis? Acquiesce igitur ei, et habeto pacem: et per haec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem, et pone sermones ejus in corde tuo. Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis affluens, et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria; et qui inclinaverit oculos suos, ipse salvabitur. Salvabitur innocens; salvabitur autem in munditia manuum suarum.

XXII. 23.

Respondens autem Job, dixit: Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, et manus plagae meae aggravata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum, et veniam usque ad solium ejus? Ponam coram eo judicium, et os meum replebo increpationibus, ut sciam verba quae mihi respondeat, et intelligam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suae mole me premat. Proponat aequitatem contra me, et perveniat ad victoriam judicium meum. Si ad orientem iero, non apparet; si ad occidentem, non intelligam eum. Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum; si me vertam ad dexteram, non videbo illum. Ipse vero scit viam meam, et probavit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia ejus secutus est pes meus; viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus. Ipse enim solus est, et nemo avertere potest cogitationem ejus; et anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam, et alia multa similia praesto sunt ei. Et idcirco a facie ejus turbatus sum, et considerans eum timore sollicitor. Deus mollivit cor meum, et Omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

24.

Ab Omnipotente non sunt abscondita tempora; qui autem noverunt eum, ignorant dies illius. Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bovem viduae. Subverterunt pauperum viam, et oppresserunt pariter mansuetos terrae. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum, vigilantesque ad praedam

Zach. ix. in fine

preparant panem liberis. Agrum non suum demetunt et vineam eius quem oppresserint vindemiant. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes quibus non est operimentum in frigore. quos imbres montium rigant: et non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depredantes pupillos. et vulgus pauperum spoliaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum meridiati sunt qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere et anime vulneratorum clamabunt. et deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini nescierunt vias eius. nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida. interficit egenum et pauperem. per noctem erit quasi fur. Oculus adulteri observat caliginem dicens. non me videbit oculus. et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos. sicut in die. Condixerant sibi et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora. arbitrantur umbram mortis. et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aque. Maledicta sit pars eius in terra. nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium. et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia. Dulcedo illius vermis. Non sit in recordatione. sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem et que non parit. et vidue bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua. et cum steterit non credit vite sue. Dedit ei deus locum penitentie et ille abutitur eo in superbiam. Oculi enim eius sunt in viis eius. elevati sunt ad modicum et non subsistent. humiliabuntur sicut omnia et auferentur. et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita: quis me potest arguere esse mentitum et ponere ante deum verba mea?

XXIIII 25. Respondens autem baldad suites dixit. Potestas et terror apud eum est: qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius? Et super quem non surget lumen illius? Numquid iustificari potest homo comparatus deo. aut apparere mundus natus de muliere? Ecce etiam luna non splendet. et stelle non sunt munde in conspectu eius. Quanto magis homo putredo et filius hominis vermis.

Infra. c. ix. non iustificabitur homo compositus deo.

XXIIII 26. Respondens autem iob dixit. Cuius adiutor es? Numquid imbecillis? Et sustentas brachium eius. qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam. et prudentiam ostendisti plurimam? Quem docere voluisti? Nonne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis. et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo. et nullum est operimentum perditioni: qui extendit aquilonem super vacuum. et appendit terram super nichilum. Qui ligat aquas in nubibus suis ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis. usque dum finiantur lux et tenebre. Columpne celi contremiscunt. et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt: et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit celos et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarum eius. Et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus. quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri.

XXV. 27. Addidit quoque iob assumens parabolam suam: et ait. Vivit deus qui abstulit iudicium meum et omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam: quia donec superest halitus in me. et spiritus dei in naribus meis: non loquentur labia mea iniquitatem. nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me: ut iustos vos esse iudicem. Donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam cepi tenere non deseram. Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sit ut impius inimicus meus. et adversarius meus quasi iniquus. Que enim est spes ypocrite si avare rapiat. et non liberet deus animam eius? Numquid clamorem eius audiet deus. cum venerit super illum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari. et invocare deum omni tempore? Docebo vos per manum dei que omnipotens habeat. nec abscondam. Ecce vos omnes et quod sine causa vana loquimini. Hec est pars hominis impii apud deum et hereditas violentorum quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius. in gladio erunt: et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu. et vidue eius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum. et sicut lutum preparaverit vestimenta: preparavit quidem sed iustus vestietur illis. et argentum innocens dividet. Edificavit sicut tinea domum suam. et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit: nichil secum auferet. Aperit oculos suos: et nichil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia. nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens. et velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum et non parcet. de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas. et sibilabit super illum intuens locum eius.

28. Habet argentum venarum suarum principia. et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur. et lapis solutus calore in es vertitur. Tempus posuit tenebris. et universorum finem ipse considerat. Lapidem quoque caliginis et umbram mortis. dividit torrens a populo peregrinante eos quos oblitus est pes egentis hominis et invios. Terra de qua oriebatur panis. in loco suo igne subversa est. Locus saphyri lapides eius. et glebe illius aurum. Semitam ignoravit avis. nec intuitus est oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum. nec pertransivit per eam leena. Ad silicem extendit manum suam subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit. et omne preciosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est et abscondita produxit in lumen. Sapientia vero ubi invenitur? et quis est locus intelligentie? Nescit homo precium eius nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit non est in me: et mare loquitur non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea. nec appendetur argentum in commutatione eius. Nec conferetur tinctis indie coloribus. nec lapidi sardonico preciosissimo: vel saphyro. Non adequabitur ei aurum vel vitrum: nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia: nec commemorabuntur in comparatione eius. Trahitur enim sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazius de ethiopia. nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit. et quis est locus intelligentie? Abscondita est ab oculis omnium viventium. Volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt. auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius. et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur. et omnia que sub celo sunt respicit. Qui fecit ventis pondus. et aquas appendit mensura. Quando ponebat pluviis legem. et viam procellis sonantibus tunc vidit illam: et enarravit et preparavit et investigavit. et dixit homini. Ecce timor domini ipsa est sapientia. et recedere a malo intelligentia.

XXVI. 29. Addidit quoque iob. assumens parabolam suam: et dixit. Quis michi tribuat ut sim iuxta menses pristinos. secundum dies quibus deus custodiebat me. quando splendebat lucerna eius super caput meum. et ad lumen eius ambulabam in tenebris: sicut fui in diebus adolescentie mee quando secreto deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum. et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butiro. et petra fundebat michi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis et in platea parabant cathedram michi. Videbant me iuvenes et abscondebantur. et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui. et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces. et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificavit me: et oculus videns testimonium reddebat michi eo quod liberassem pauperem vociferantem et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat. et cor vidue consolatus sum. Iustitia indutus sum et vestivi me sicut vestimento. et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco.

⁊ pes claudo. Pater erā pauperū ⁊ cām quā nesciebā dili
gentissime īuestigabā. Conterebā molas iniq̄ ⁊ de dentibꝫ
illi⁹ auferebā p̄dā. Dicebāq; In nidulo meo moriar: ⁊ sic̄
palma multiplicabo dies. Radix mea apta ē sec⁹ aquas.
⁊ ros morabitur ī messione mea. Gloria mea semp̄ īnoua
bit̄ ⁊ arcus m̄s ī manu mea instaurabit̄. Qui me audie
bant expectabant sententiā ⁊ intenti tacebāt ad consiliū meū.
Verb meis addē nich audiebāt ⁊ sup̄ illos stillabat eloq̄ū
meū. Expectabant me sic̄ pluuiā ⁊ os suū aperiebant
q̄i ad imbrē serotinū. Si q̄n ridebā ad eos: n̄ credebāt.
⁊ lux uult⁹ mei n̄ cadebat in t̄rā. Si uoluissē ire ad eos
sedebā p̄mus. Cumq; sederē q̄i rex circumstāte exercitu: eram
30. XXX tn̄ merentiū consolator. Nūc aūt derident me iuniores t̄p̄e.
quorū n̄ dignabar p̄res ponē cū canibꝫ gregis mei. quorū
uirt⁹ manuū erat m̄ p̄ nichilo. ⁊ uita ip̄a putabant̄
indigni egestate ⁊ fame steriles. Qui rodebāt in solitudinē.
squalentes calamitate ⁊ miseria. ⁊ mandebant h̄bas ⁊ arborū
cortices: ⁊ radix iuniporū erat cibꝫ eorū. Qui de conuallibꝫ
ista rapientes cum singla reppissent: ad ea cū clamore
currebant. In desertis habitabant torrentiū: ⁊ in cauernis t̄re.
ł sup̄ glareā. Qui int̄ huiuscemodi letabāt̄ ⁊ esse sub sentibꝫ
delitias computabāt. filij stultorū ⁊ ignobiliū ⁊ in t̄ra pe
nitus n̄ parentes. Nūc in eorū cāticū conuersus sū: ⁊ factus
sum eis p̄uerbiū. Abhominant̄ me ⁊ longe fugiūt a me:
⁊ faciem meā conspuere n̄ uerent̄. Pharetrā suā apuit ⁊
afflixit me: ⁊ frenū posuit ī os meū. Ad dexterā orientis: ca
lamitates mee illico surrexerunt. Pedes meos subūtert̄ ⁊
oppresser̄t q̄i fluctibꝫ semitis suis. Dissipauerūt itinera mea
insidiati sunt m̄. ⁊ p̄ualuerūt ⁊ n̄ fuit q̄ ferret auxiliū.
Qui rupto muro ⁊ apta ianua irruerūt sup̄ me: ⁊ ad me
as miserias deuoluti s̄t. Redactus sū in nichilū, abstulit
uent⁹ desideriū meū: ⁊ uelut nubes p̄transiit salus mea. Nūc
aūt ī memet ip̄o marcescit aīa mea, ⁊ possidēt me dies
afflictōis. Nocte os meū p̄forat̄ dolorib; ⁊ q̄ me come
dunt n̄ dormiūt. In multitudinē eorū consumit̄ uestimētū
meū. ⁊ q̄i capitio tunice succinxerūt me. Comparat⁹ sū
luto ⁊ assimilat⁹ sū fauille ⁊ cineri. Clamabo ad te: ⁊
n̄ exaudies. Sto: ⁊ n̄ respicis me. Mutatus es m̄ in cru
delem ⁊ in duritia manus tue aduersaris m̄. Eleuasti
me: ⁊ q̄i sup̄ uentū ponēs elisisti me ualide. Scio quia mor
ti trades me ubi constituta est dom⁹ oī uiuēti. Verūtamē n̄ ad
consumptionē eorū emittis manū tuā. Et si corruerint: ip̄e sal
uabit. Flebam q̄ndā sup̄ eo q̄ afflict⁹ erat. ⁊ compatiebat̄ aīa
mea paupi. Expectabā bona ⁊ uenerūt m̄ mala. Prestola
bar lucē ⁊ erupert̄ tenebre. Interiora mea efferbuerūt abs
q; ulla req̄e. P̄uenerūt me dies afflictōis. Merens ī cede
bam sine furore consurgēs in turba clamaui. Frat̄ fui dra
conū ⁊ socius strutionū. Cutis mea denigrata ē sup̄ me:
⁊ ossa mea aruerūt p̄ caumate. Versa ē in luctū cythara
31. XXXI mea ⁊ organū meū ī uocē flentiū. Pepigi fedus cū oculis
meis ut ne cogitarē quidem de uirgine. Quā m̄ enī partem
haberet d̄s ī me desup̄ ⁊ hereditatē omīps de excelsis? Nūq̄d
n̄ p̄ditio ē iniq̄ ⁊ alienatio operantibꝫ iniq̄tatē? Nōne ip̄e
considerat uias meas ⁊ cūctos gressus meos dinumerat? Si
ambulaui ī uanitate ⁊ festinauit ī dolo p̄s meus: appen
dat me in statera iusta ⁊ sciat d̄s simplicitatē meā. Si
declinauit gressus m̄s de uia ⁊ si secutus ē ocls m̄s cor me
um ⁊ manibꝫ meis adhesit macla: serā ⁊ alius come
dat ⁊ p̄genies mea eradicet̄. Si deceptū ē cor meū sup̄ mu
lierem ⁊ si ad ostiū amici mei insidiat⁹ sum: scortum

sit alterius uxor mea ⁊ sup̄ illā incuruent̄ alij. Hoc enim
nefas ē ⁊ iniquitas maxima. Ignis ē usq; ad p̄ditionem
deuorans ⁊ oīa eradicās genimina. Si contempsi subire
iudiciū cū seruo meo ⁊ ancilla meis. cū disceptarēt aduersū
me: quid enī faciā cum surrexerit ad iudicandū d̄s. ⁊ cū
quesierit respondebo illi. Nūq̄d n̄ ī utero fecit me q̄ ⁊ illū op̄
atus ē. ⁊ formauit in uulua unus? Si negaui q̄d uolebāt pa
uperibꝫ ⁊ oculos uidue expectare feci. Si comedi bucellam
meā solus ⁊ n̄ comedit pupillus ex ea. Quia ab infātia mea
creuit mecū miseratio ⁊ de utero matris mee egressa ē mecū.
IIII Si despexi p̄tereuntē eo q̄d nō habuerit indumentū ⁊ absq; opi
mento pauperē. Si n̄ b̄ndixerūt m̄ latera ei⁹ ⁊ de uellerib;
ouiū meart̄ calefact⁹ ē. Si leuaui sup̄ pupillū manū meā
cū uiderē me ī porta superiorē: humer⁹ m̄s a iunctura sua
cadat ⁊ brachiū meū cū suis ossibꝫ conterat̄. Semp̄ enī q̄i
tumentes sup̄ me fluct⁹ timui d̄m ⁊ pond⁹ eius ferre nō po
tui. Si putaui aurū robur meū ⁊ obrizo dixi fiducia mea.
Si letatus sū sup̄ multis diuitiis ⁊ q̄ plura reppererit man⁹
mea. Si uidi solē cum fulgeret: ⁊ lunā incedentē clare.
⁊ letatū est in abscondito cor meū: ⁊ osculatus sū manū
meā ore meo: que ē iniq̄tas maxa ⁊ negatio d̄m contra
altissimū. Si gauisus sū ad ruinā ei⁹ qui me oderat ⁊ ex
ultaui q̄d inuenisset eū malū. Nō enī dedi ad peccandum
guttur meū. ut expeterē maledicens aīam ei⁹. Si n̄ dixerūt
uiri tabnacli mei quis det de carnibꝫ ei⁹ ut saturemur: foris
non mansit p̄egrin⁹. ostiū meū uiatori patuit. Si abscondi
q̄i homo peccatū meū ⁊ celaui in sinu meo iniq̄tatē meā.
Si expaui ad multitudinē nimiā ⁊ despectio p̄pinquorū
terruit me. ⁊ n̄ magis tacui: nec egressus sū hostiū. Quis m̄
tribuat adiutorē. ut desideriū meū omīps audiat. ⁊ librū
scribat ip̄e qui iudicat. ut ī humero meo portē illū: ⁊ circūdē
illū q̄i coronā m̄. P̄ singulos grad⁹ meos p̄nūciabo illū. q̄i
p̄ncipi offerā illū. Si aduersū me t̄ra mea clamat ⁊ cū ip̄a
sulci eius deflent. si fructus ei⁹ comedi absq; pecunia ⁊ aīam
XXVII tam agricolar̄ eius afflixi: p̄ frumēto oriat̄ m̄ tribul⁹ ⁊ p̄
32. ordeo spina. Finita s̄t ūba iob. Omiserūt aūt tres uiri
isti respōdē iob: eo q̄d iust⁹ s̄ uideret̄. Et irat⁹ indignatusq;
est eliu filius barachel buzites: de cognatiōe ram. Irat⁹ ē aūt ad
uersus iob: eo q̄d iustū se diceret corā deo. Porro aduersum
amicos eius indignatus ē: eo q̄d nō inuenissēt responsionē
rationabilem. s; tantū m̄ condempnassent iob. Ig̃ eliu expec
tauit iob loquentem. eo q̄d seniores eēnt qui loquebant̄. Cum
aūt uidissꝫ q̄d respōdere n̄ potuissēt: irat⁹ ē uehement̄. Respō
densq; eliu filius barachel buzites: dixit. Iunior sū tempore.
uos aūt antiquiores. Idcirco demisso capite timui uobis indicare
meā sentētiā. Sp̄abam enī q̄d etas prolixior loquerēt̄. ⁊ annorū
multitudo doceret sapiētiā. S; ut uideo sp̄c ē in hominibꝫ.
⁊ inspiratio omīpotēs dat intelligētiā. Nō s̄t longeui sapiētes:
nec senes intelligūt iudiciū. Ideo dicā. audite me: ostendam
uobis ego ⁊ iam meā sapiētiā. Expectaui enī s̄mones uestros.
audiui prudētiā uestram: donec disceptaretis s̄mōibꝫ: ⁊
donec putabā aliq̄d uos dicere. considerabā. S; ut uideo
n̄ ē qui arguere possit iob: ⁊ respondere ex uobis s̄mōibꝫ ei⁹.
Ne forte dicatis. inuenim⁹ sapiētiā. d̄s p̄iecit eū nō homo.
Nichil locutus ē m̄ ⁊ ego secundū uros s̄mōes nō respōdebo illi.
Extimuerūt n̄ respōderūt ultra abstuleruntq; a se eloq̄ū. Quō
ig̃ expectaui ⁊ n̄ s̄t locuti. steterūt nec respōderūt ultra respō
debo ⁊ ego partē meā ⁊ ostendā scientiā meā. Plen⁹ sū s̄mo
nibꝫ ⁊ coartat me sp̄c uteri mei. En uent̄ m̄s q̄i mustū
absq; spiraculo: q̄d laguunculas nouas dirumpit. Loq̄r

⁊ respirabo paululū. apiā labia mea ⁊ respōdebo. Non
accipiā psonam uiri ⁊ dm̄ hoīi nō equabo. Nescio. n. q̄m
diu subsistā. ⁊ si post modicū tollat me factor meꝰ. [33] Audi
ḡ iob eloquia mea. ⁊ oēs sermōes meos ausculta. Ecce apui
os meū loquatur lingua mea in faucibꝫ meis. Simplici
corde sermones mei. ⁊ sententiā labia mea purā loquant̄.
Sp̄c dei fec̄ me. ⁊ spiraclm̄ omīpotētis uiuificauit me. Si
potes respōde m̄. ⁊ aduersꝰ faciē meā ɔsiste. Ecce ⁊ me sic̄
⁊ te fecit dš. ⁊ de eodem luto ego quoq; formatꝰ sū. Verū
tamē miraclm̄ meū nō te terreat. ⁊ eloquētia mea nō
sit t̄ grauis. Dixisti ḡ in auribꝫ meis. ⁊ uocē uerboꝝ audi
ui. Mundꝰ sum ego ⁊ absq; delicto. inmaclatꝰ. ⁊ nō ē iniq
tas in me. Quia querelas in me reppit. ideo arbitratꝰ ē
me īnimicū s. Posuit in neruo pedes meos. ɔstodiuit oēs
semitas meas. Hoc ē ḡ in quo nō est iustificatus. Respōde
bo t̄. qd̄ maior sit dš homine. Aduersū eū ɔtendis.
qd̄ nō ad oīa uba respōdit t̄. Semel loquit̄ dš. ⁊ scd̄o id
ipm̄ nō repetet. P sompnū in uisiōe nocturna. qn̄ irruit so
por sup hoīes. ⁊ dormiūt in lectulo. tūc apit aures uiroꝝ.
⁊ erudiens instruit eos disciplina. ut auertat hominē
ab hiis que fecit. ⁊ liberet eū de supbia eruēs aīā eiꝰ de
corruptiōe. ⁊ uitā illiꝰ ut nō t̄nseat in gladiū. Increpat
qq; p dolorē in lectulo. ⁊ oīa ossa eius marcescere facit.
Abominabit̄ ei in uita sua panis. ⁊ aīe illiꝰ cibus
añ desiderabil̄. Tabescet caro illiꝰ. ⁊ ossa que tecta fuerāt
nudabunt̄. Appropinquauit corruptiōi aīa eius. ⁊ uita illiꝰ mor
tiferis. Si fuerit angls̄ p eo loquēs unū de milibꝫ. ut
annūciet hoīs equitatē. miserebit̄ eiꝰ ⁊ dicet. Libera eū
ut nō descendat in corruptiōnē. Inueni in quo ei ppitier.
Consūpta ē caro eius a suppliciis reu̇tat̄ ad dies adoles
centie sue. Depcabit̄ dm̄ ⁊ placabil̄ ei erit. ⁊ uidebit fa
ciem eius in iubilo. ⁊ reddet hoīi iustitiā suā. Respiciet
homines ⁊ dicet. peccaui ⁊ uē deliq̄. ⁊ ut eram dignus
nō recepi. Liberauit. n. aīam suā ne pgeret in interitū.
sꝫ uiuens lucē uideret. Hec oīa opatur dš tribꝫ uicibꝫ
p singulos. ut reuocet animas eoꝝ a corruptiōe ⁊ illumi
net luce uiuētiū. Attēde iob ⁊ audi me. ⁊ tace dū ego
loqr̄. Si aūt habes quid loquaris. respōde m̄. Loqre. Volo
. n. te apparē iustū. Qd̄ si nō habes. audi me. Tace ⁊ do
cebo te sapientiā.

[34] XXVIII

Pronūcians quoq; eliu. etiā hec
locutꝰ ē. Audite sapiētes uba mea ⁊ eruditi auscultate
me. Auris. n. uba pbat. ⁊ guttur escas gustu diiudicat.
Iudiciū eligamꝰ nob. ⁊ int̄ nos uideamꝰ q̄d sit meliꝰ. Q
dixit iob. Iustus sū. ⁊ dš subūtit iudiciū meū. In iudi
cando. n. me mēdaciū ē ⁊ uiolenta sagitta mea absq;
ullo peccō. Qs ē uir ut ē iob qui bibit subsānationē q̄
aq̄. qui graditr̄ cū opantibꝫ iniquitatē. ⁊ ambulat cum
uiris impiis. Dixit enī. nō placebit uir deo. etiam si cucur
rerit cū eo. Ideo uiri cordati audite me. Absit a deo im
pietas. ⁊ ab oīpotēte iniquitas. Opus enī hoīs reddet
ei. ⁊ iuxta uias singuloꝝ restituet eis. Vere. n. dš nō
ɔdempnabit frustra nec omps subūtet iudiciū. Quē
ɔstituit aliū sup terrā. aut quē posuit sup orbē quem
fabricatꝰ ē. Si direxit ad eū cor suū. spm̄ illiꝰ ⁊ flatū
ad se trahet. Deficiet omnis caro simul. ⁊ hō in cinerem
reūtetur. Si ḡ habes intellectū. audi qd̄ dicit̄. ⁊ ausculta
uocem eloquii mei. Nū q̄ nō amat iudiciū sanari potest.
⁊ tu quō eum q̄ iustus ē in tm̄ ɔdempnas. Q dicit regi
apostata. q̄ uocat duces impios. qui nō accep̄ psonas
pncipū. nec cognouit tyrānū cū disceptaret ɔtra pau
perem. Opus enim manuū eiꝰ st̄ uniūsi. Subito mori
entur. ⁊ in media nocte turbabunt̄ ppli ⁊ ptransibt̄. ⁊ au
ferent uiolentū absq; manu. Ocli. n. eius sup uias ho
minū ⁊ omīs gressus eorum ɔsidat. Nō sunt tenebre ⁊ nō
ē umbra mortis. ut abscōdant̄ ibi qui opant̄ iniqtatem.
Neq;. n. ultra in hoīs potestate ē. ut ueniat ad dm̄ in
iudicio. Cōteret multos ⁊ inumerabiles ⁊ stare faciet alios
pro eis. Nouit. n. opa eoꝝ. ⁊ iccō inducet noctē ⁊ cōterent̄.
Quasi impios pcussit eos in loco uidentiū. q qi de īdustria
recesserunt ab eo. ⁊ omīs uias eius intellige noluerunt.
ut puenire facerēt ad eū clamorē egeni. ⁊ audiret uo
cem pauperū. Ipō. n. ɔcedente pacē. quis ē. q̇ ɔdēpnet.
Ex quo abscōderit uultū suū. quis ē qui ɔtēplet̄ eū. Et
sup gentē. ⁊ sup omīs homīes. Qui regnare fac̄ hominem
ypocritā ppt̄ peccata ppli. Quia ḡ ego locutus sū ad dm̄.
te quoq; nō phibebo. Si erraui. tu doce me. Si iniqtatē
locutus sū. ultra nō addā. Nūquid a te dš expetit eam.
quia displicuit t̄. Tu. n. cepisti loqui ⁊ nō ego. Qd̄
si quid nosti meliꝰ. loquere. Viri intelligētes loqnt̄ m̄.
⁊ uir sapiens audiat me. Iob aūt stulte locutus ē. ⁊ uba
illius nō sonāt disciplinā. Pat̄ mi pbet̄ iob usq; ad finē.
Ne desinas ab hoīe iniquitatis. qui addidit sup peccā sua
blasphemiā. Inter nos interim cōstringat̄. ⁊ tūc ad iudiciū
puocet sermonibꝫ suis dm̄.

[35] XXIX

Igitur heliu hec rursum
locutus est. Numquid equa tibi uidetur tua cogitatio. ut di
ceres. iustior deo sum. Dixisti. n. nō tibi placet qd̄ rec
tum est. Vel quid t̄ pderit. si ego peccauero. Itaq; ego
respondebo sermonibꝫ tuis ⁊ amicis tuis tecū. Suspice
celum ⁊ intuere. ⁊ contēplare ethera. qd̄ altior te sit. Si
peccaūis. quid ei nocebis. Et si multiplicate fuerīt iniq
tates tue. quid facies ɔtra eū. Porro si iuste egeris. q̄d do
nabis ei. aut quid de manu tua accipiet. Hominī q̄
similis tui ē. nocebit impietas tua. ⁊ filiū hoīs adiuua
bit iustitia tua. Ppt̄ multitudinē calūpniatoꝝ clama
bunt. ⁊ eiulabūt ppt̄ uim brachii tyrānoꝝ. Et nō dixit.
Vbi est dš qui fecit me qui dedit carmina ī nocte. qui
docet nos sup iumīta terre. ⁊ sup uolucres celi erudit nos.
Ibi clamabūt. ⁊ nō exaudiet ppt̄ supbiā maloꝝ. Neq;. n.
frustra audiet dš. ⁊ omps singuloꝝ causas intuebitur.
Etiā cū dixeris nō ɔsiderat. iudicare corā illo ⁊ expecta
eū. Nunc. n. nō infert furorē suū. nec ulciscitur scelus
ualde. Ergo iob frustra apit os suū. ⁊ absq; scientia uba
multiplicat.

[36] XXX

Addens quoq; eliu hec locutꝰ ē. Susti
ne me paululū ⁊ indicabo t̄. Adhuc. n. habeo q̄d pro deo
loqr̄. Repetā scientiā meā a pncipio ⁊ opatorē meū pba
bo iustū. Vere. n. absq; mēdacio sermōes mei. ⁊ pfecta
sciētia pbabitur tibi. Dš potētes nō abicit. cū ⁊ ipē sit
potens. Sꝫ nō saluat impios. ⁊ iudiciū paupibꝫ tribuit.
Nō auferet a iusto oculos suos. ⁊ reges in solio collocat in
ppetuū. ⁊ illic eriguntur. ⁊ si fuerint in cathenis ⁊ uin
ciant̄ funibꝫ paupertatis. Indicauit eis opa eoꝝ. ⁊ scelera
eoꝝ q uiolenti fuerīt. Reuelauit qq; aurē eoꝝ ut cor
ripiat. ⁊ loquitur ut reūtant̄ ab iniqtate. Si audierīt
⁊ obseruauerint. complebūt dies suos in bono. ⁊ annos
suos in glā. Si aūt nō audierīt transibunt p gladium
⁊ ɔsumentur in stultitia. Simulatores ⁊ callidi puocāt irā
dī. neq; clamabūt cū uincti fuerint. Morietur in tempes
tate aīa eoꝝ ⁊ uita eoꝝ int̄ effeminatos. Eripiet pauperē
de angustia sua. ⁊ reuelabit in tribulatiōe aurē eius. Igit̄
saluabit te de ore angusto latissime. nō habentis fun

damentum subter te. Requies autem mensae tuae erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est; causam iudiciumque recipies. Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim coepisti sequi post miseriam.

VII. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis audet ei dicere: Operatus es iniquitatem? Memento quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum; unusquisque intuetur procul. Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram; numerus annorum eius inaestimabilis. Qui aufert stillas pluviae, et effundit imbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, quae praetexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum, et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet. Per haec enim iudicat populos, et dat escas multis mortalibus. In manibus abscondit lucem, et praecipit ei ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio eius sit, et ad eam possit ascendere.

37 Super hoc expavit cor meum, et emotum est de loco suo. Audite auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. Subter omnes caelos ipse considerat, et lumen illius super terminos terrae. Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suae; et non investigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia; qui praecipit nivi ut descendat in terram, et hiemis pluviis, et imbri fortitudinis suae. Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum, et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas, et ab Arcturo frigus. Flante Deo concrescit gelu, et rursum latissime funduntur aquae. Frumentum desiderat nubes, et nubes spargunt lumen suum. Quae lustrant cuncta per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod praeceperit illis super faciem orbis terrarum: sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordiae suae eas iusserit inveniri. Ausculta haec Iob; sta, et considera miracula Dei. Numquid scis quando praeceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias?

A. Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es caelos, qui solidissimi quasi aere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi; nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei quae loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur. At nunc non vident lucem; subito aer cogetur in nubes, et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum venit, et ad Deum formidolosa laudatio. Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine, et iudicio, et iustitia, et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

XXXI. 38 Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos; interrogabo te, et responde mihi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terrae? indica mihi, si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidatae sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina, et iubilarent omnes filii Dei? Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens; cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infantiae obvolverem? Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem et ostia; et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos. Numquid post ortum tuum praecepisti diluculo, et ostendisti aurorae locum suum? Numquid tenuisti concutiens extrema terrae, et excussisti impios ex ea? Restituetur ut lutum signaculum, et stabit sicut vestimentum. Auferetur ab impiis lux sua, et brachium excelsum confringetur. Numquid ingressus es profunda maris, et in novissimis abyssi deambulasti? Numquid apertae tibi sunt portae mortis, et ostia tenebrosa vidisti? Numquid considerasti latitudinem terrae?

II. Indica mihi, si nosti omnia, in qua via habitet lux, et tenebrarum quis locus sit; ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc quod nasciturus esses? et numerum dierum tuorum noveras? Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti, quae praeparavi in tempus hostis, in diem pugnae et belli? Per quam viam spargitur lux, dividitur aestus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitrui, ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur; ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes? Quis est pluviae pater? vel quis genuit stillas roris? De cuius utero egressa est glacies? et gelu de caelo quis genuit? In similitudinem lapidis aquae durantur, et superficies abyssi constringitur.

III. Numquid coniungere valebis micantes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis Luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terrae consurgere facis? Numquid nosti ordinem caeli, et pones rationem eius in terra? Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit caelorum rationem, et concentum caeli quis dormire faciet?

De gallo ...

IIII. Quando fundebatur pulvis in terra, et glebae compingebantur? Numquid capies leaenae praedam, et animam catulorum eius implebis, quando cubant in antris, et in specubus insidiantur? Quis praeparat corvo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes eo quod non habeant cibos?

39 Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti menses conceptus earum, et scis tempus partus earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt. Separantur filii earum, et pergunt ad pastum; egrediuntur, et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuae suae, et virentia quaeque perquirit.

A. Numquid volet rinoceros servire tibi, aut morabitur ad praesepe tuum? Numquid alligabis rinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos? Numquid credes illi quod reddat sementem tibi, et aream tuam congregabit?

V. Penna strutionis similis est pennis herodii et accipitris. Quae derelinquit in terra ova sua, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit; deridet equum et ascensorem eius. Numquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exultat audacter, in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah. Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter

expandens alas suas ad austrum. Nunquid ad preceptum tuum eleuabit aquila. et in arduis ponet nidum suum. In petris manet. et in preruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam. Oculi eius de longe prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem. et ubicumque cadauer fuerit statim adest.

XXXII. Et addidit dominus. et locutus est ad iob. Nunquid qui contendit cum deo. tam facile conquiescit? Utique qui arguit deum. debet respondere ei.

XXXIII. Respondens autem iob domino. dixit. Qui leuiter locutus sum respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum. quod utinam non dixissem. et alterum quibus ultra non addam.

XXXIIII. 40. Respondens autem dominus iob de turbine dixit. Accinge sicut uir lumbos tuos. Interrogabo te. et indica mihi. Nunquid irritum facies iudicium meum. et condempnabis me ut tu iustificeris? Si habes brachium sicut deus. et si uoce simili tonas. Circumda tibi decorem. et in sublime erigere. et esto gloriosus. et speciosis induere uestibus. Disperge superbos in furore tuo. et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos. et confunde eos. et contere impios in loco suo. Absconde eos in puluere simul. et facies eorum demerge in foueam. et ego confitebor quod saluare te possit dextera tua. Ecce behemoth quem feci tecum. fenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius. et uirtus illius in umbilico uentris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum. Nerui testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius uelut fistule eris. Cartilago illius quasi lamine ferree. Ipse est principium uiarum dei. Qui fecit eum applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt. omnes bestie agri ludunt ibi. Sub umbra dormit. in secreto calami. in locis humentibus. Protegunt umbre umbram eius. circumdabunt eum salices torrentis. Absorbebit fluuium et non mirabitur. et habet fiduciam quod influat iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum. et in sudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leuiathan hamo. et fune ligabis linguam eius? Nunquid pones circulum in naribus eius. aut armilla perforabis maxillam eius? Nunquid multiplicabit ad te preces. aut loquetur tibi mollia? Nunquid feriet tecum pactum. et accipies eum seruum sempiternum? Nunquid illudes ei quasi aui. aut ligabis illum ancillis tuis? Concident eum amici. diuident illum negotiatores. Nunquid implebis sagenas pelle eius. et gurgustium piscium capite illius? Pone super eum manum tuam. memento belli. nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum. et uidentibus cunctis precipitabitur.

41. Non quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest uultui meo. et quis ante dedit mihi. ut reddam ei. Omnia que sub celo sunt mea sunt. Non parcam ei et uerbis potentibus et ad deprecandum compositis. Quis reuelauit faciem indumenti eius. et in medium oris eius quis intrabit? Portas uultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quasi scuta fusilia. et compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur. et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adherebunt. et tenentes se nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis. et oculi eius ut palpebre diluculi. De ore eius lampades procedunt sicut tede ignis accense. De naribus eius procedit fumus. sicut olle accense atque feruentis. Halitus eius prunas ardere facit. et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo. et faciem eius precedet egestas. Membra carnium eius coherentia sibi. Mittet contra eum fulmina. et ad locum alium non feretur. Cor eius indurabitur quasi lapis. et stringetur quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit timebunt angeli. et territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius. subsistere non poterit neque hasta neque thorax. Reputabit enim ut paleas ferrum. et quasi lignum putridum es. Non fugabit eum uir sagittarius. In stipulam uersi sunt ei lapides funde. Quasi stipulam estimabit malleum. et deridebit uibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis. sternet sibi aurum quasi lutum. Feruescere faciet quasi ollam profundum mare. et ponet quasi cum unguenta bulliunt. Post eum lucebit semita. estimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas que comparetur ei qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime

42. uidet. Ipse est rex super omnes filios superbie.

XXXV. Respondens iob domino dixit. Scio quia omnia potes et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium absque scientia. Ideo insipienter locutus sum. et que ultra modum excederent scientiam meam. Audi et ego loquar. Interrogabo te. et responde mihi. Auditu auris audiui te. nunc autem oculus meus uidet te. Idcirco ipse me reprehendo et ago penitentiam in fauilla et cinere.

XXXVI. Postquam autem locutus est dominus uerba hec ad iob. dixit ad eliphaz themanitem. Iratus est furor meus in te et in duos amicos tuos. quoniam non estis locuti coram me rectum. sicut seruus meus iob. Sumite uobis .vii. tauros et .vii. arietes. et ite ad seruum meum iob. et offerte holocaustum pro uobis. Iob autem seruus meus orabit pro uobis. Faciem eius suscipiam. ut non uobis imputetur stulticia. Neque enim locuti estis coram me rectum. sicut seruus meus iob. Abierunt ergo eliphaz temanites. et baldad suites. et sophar naamathites. et fecerunt sicut locutus fuerat ad eos dominus. et suscepit dominus faciem iob. Dominus quoque conuersus est ad penitentiam iob. cum oraret pro amicis suis. Addidit quoque dominus omnia quecumque fuerant iob duplicia. Uenerunt autem ad eum omnes fratres sui. et uniuerse sorores sue. et cuncti qui nouerant eum prius. et comederunt cum eo panem in domo eius. et mouerunt super eum caput. et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat dominus super eum. Et dederunt ei unusquisque ouem unam et inaurem auream unam. Dominus autem benedixit nouissimis iob. magis quam principio eius. Et facta sunt ei quatuordecim milia ouium. et sex milia camelorum. et mille iuga boum. et mille asine. Et fuerunt ei .vii. filii. et tres filie. et uocauit nomen unius diem. et nomen secunde casiam. et nomen tercie cornustibii. Non sunt autem inuente mulieres speciose sicut filie iob in uniuersa terra. Deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Uixit autem iob post flagella hec centum quadraginta annis. et uidit filios suos et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem et mortuus est senex et plenus dierum.

Dauid filius iesse cum esset in regno suo .iiii. elegit qui psalmos facerent. asaph. ethan. Eman. Idithun. Octoginta octo ergo dicebant psalmos. et ducenti sub psalma. Et citharam percutiebat abiud cum dauid reduxisset archam interim post annos xx. reuocatam ab azotiis et mansit in domo aminadab. hanc in subiugali posuit nouo. Et adduxit inter illum electos uiros ex omni gente filiorum israel. Septuaginta. De tribu autem leui ductos octoginta octo uiros. ex quibus .iiii. principes preesse cantionibus instituit. asaph. Eman. Ethan. et idithun. unicuique eorum diuidens septuaginta duos uiros succlamantes laudem cantionum domino. et unus quidem eorum feriebat cymbalum. alius cytharam. alius tuba cornea exultans. In medio autem eorum stabat dauid. tenens ipse psalterium. Archam autem antecedebant .vii. chori. et sacrificium uitulorum. populus autem uniuersus sequebatur post archam. Sunt ergo omnes psalmi dauid numero centum quinquaginta. Quorum omnium quidem. nouem fecit ipse dauid. Uiginti non sunt super scripti. Septuaginta in dauid. uiginti duo in asaph. duodecim in idithun. quatuordecim filiis chore. unus moysi. duo in salomone. duo in aggeum et zachariam. Fiunt itaque omnes psalmi dauid numero .cl. Diapsalma numero septuaginta

quinque. Cantica graduum numero quindecim. Psalmus primus nulli assignatus est quoniam omnium est. Deinde quis alius in primis intelligitur nisi primogenitus. ut cunctorum inscriptionem fuerit necessarius. Deinde quia ipse psalmus Christi initionem facit et ad finem Christum tuum exponendo personam: inscribendi causam omnino non habet. Ordines historie immutatas legimus in titulis psalmorum. Sed psalmi non secundum hystoriam sed secundum prophetiam leguntur. Ita ordinem psalmorum non potest ordo turbare titulorum. Omnes psalmi qui scribuntur ipsi David: ad Christi pertinent sacramentum quia David dictus est Christus.

Psalterium dudum rome positus emendaveram et iuxta septuaginta interpretes licet cursim magna illud ex parte correxeram. Quod quia videtis rursum o paula et eustochium scriptorum vitio depravatum plusque antiquum errorem quam novam emendationem valere: cogitis ut veluti quoddam novali scissum iam arvum exerceam. et obliquis sulcis renascentes spinas eradicem. equum esse dicentes. quod crebro male pullulat crebrius succidatur. Unde consueta praefatione commoneo tam vos quibus forte labor iste desudat quam eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint: ut que diligenter emendavi cum cura et diligentia transcribantur. Notet sibi unusquisque vel iacentem lineam vel signa radiantia idest. vel obelos vel asteriscos. Sed et ubi viderit virgulam precedentem ab ea usque ad duo puncta que impressimus sciat in septuaginta interpretibus plus haberi. Ubi autem stelle similitudinem perspexerit: de hebreis voluminibus additum noverit. eque usque ad duo puncta iuxta duntaxat theodotionis editionem qui simplicitate sermonis a septuaginta interpretibus non discordat. Hec ergo vobis et studioso cuique fecisse me sciens non ambigo multos fore qui vel invidia vel supercilio mallent contempnere videri preclara quam discere et turbulento magis rivulo quam de purissimo fonte potare.

Liber hymnorum vel soliloquiorum prophete de Christo.

I.

BEATUS vir qui non abiit in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit et in cathedra pestilentie non sedit.
Sed in lege domini voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte.
Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo.
Et folium eius non defluet et omnia quecumque faciet prosperabuntur.
Non sic impii non sic sed tamquam pulvis quem proicit ventus a facie terre.
Ideo non resurgunt impii in iudicio neque peccatores in consilio iustorum.
Quoniam novit dominus viam iustorum et iter impiorum peribit.

II. Psalmus David.

Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania.
Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus Christum eius.
Dirumpamus vincula eorum et proiciamus a nobis iugum ipsorum.
Qui habitat in celis irridebit eos et dominus subsannabit eos.
Tunc loquetur ad eos in ira sua et in furore suo conturbabit eos.
Ego autem constitutus sum rex ab eo super Syon montem sanctum eius predicans preceptum eius.
Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te.
Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre.
Reges eos in virga ferrea et tamquam vas figuli confringes eos.
Et nunc reges intelligite erudimini qui iudicatis terram.
Servite domino in timore et exultate ei cum tremore.
Apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus et pereatis de via iusta.
Cum exarserit in brevi ira eius beati omnes qui confidunt in eo.

III. Psalmus David cum fugeret a facie absalon filii sui.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me. multi insurgunt adversum me.
Multi dicunt anime mee. non est salus ipsi in deo eius.
Tu autem domine susceptor meus es gloria mea et exaltans caput meum.
Voce mea ad dominum clamavi et exaudivit me de monte sancto suo.

BEATUS VIR qui non abiit in consilio impiorum et in via peccatorum non stetit et in cathedra derisorum non sedit.
Sed in lege domini voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte.
Et erit tamquam lignum transplantatum iuxta rivulos aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo.
Et folium eius non defluet et omne quod fecerit prosperabitur.
Non sic impii. sed tamquam pulvis quem proicit ventus.
Propterea non resurgent impii in iudicio neque peccatores in congregatione iustorum.
Quoniam novit dominus viam iustorum et iter impiorum peribit.

Quare turbabuntur gentes et tribus meditabuntur inania.
Consurgent reges terre et principes tractabunt pariter adversus dominum et adversus Christum eius.
Disrumpamus vincula eorum et proiciamus laqueos eorum.
Habitator celi ridebit dominus subsannabit eos.
Tunc loquetur ad eos in ira sua et in furore suo conturbabit eos.
Ego autem ordinavi regem meum super Syon montem sanctum eius annuntiabo dei preceptum.
Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te.
Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre.
Pasces eos in virga ferrea ut vas figuli conteres eos.
Nunc ergo reges intelligite erudimini iudices terre.
Servite domino in timore et exultate in tremore.
Adorate pure ne forte irascatur et pereatis de via. cum exarserit post paululum ira eius.
Beati omnes qui confidunt in eum.

Domine quare multiplicati sunt hostes mei. multi insurgunt adversum me.
Multi dicunt anime mee non est salus huic in deo.
Tu autem domine clipeus meus circa me gloria mea et exaltans caput meum.
Voce mea ad dominum clamabo et exaudiet me de monte sancto suo.
Ego dormivi et soporatus sum evigilavi quia dominus sustentavit me.

Ego dormivi et soporatus sum: et exsurrexi quia dominus suscepit me. [Salv]um me fac deus meus. [Quoniam] tu percussisti.
Non timebo milia populi circumdantis me: exurge domine salvum me fac deus meus.
Quoniam tu percussisti omnes adversantes michi sine causa: dentes peccatorum contrivisti.
Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua.

IIII. Cum invocarem exaudivit me deus *In finem psalmus cantici* iustitie mee: in tribulatione dilatasti michi. *David.*
Miserere mei et exaudi orationem meam. [Et] quaeritis mendacium.
Filii hominum usquequo gravi corde: ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium.
Et scitote quoniam mirificavit dominus sanctum suum: dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.
Irascimini et nolite peccare: que dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris [co]mpungimini.
Sacrificate sacrificium iustitie et sperate in domino: multi dicunt quis ostendit nobis bona.
Signatum est super nos lumen vultus tui domine: dedisti le[titiam in corde meo].
A fructu frumenti vini et olei sui: multiplicati sunt.
In pace in idipsum dormiam et requiescam.
Quoniam tu domine: singulariter in spe constituisti me.

.V. Verba mea auribus percipe domine: *In finem pro ea que hereditatem consequitur.* intellige clamorem meum.
Intende voci orationis mee: rex meus et deus meus. [Quoniam ad te orabo domine] es.
Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocem meam.
Mane astabo tibi et videbo: quoniam non deus volens iniquitatem tu es.
Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. [Et] ego autem in multitudine misericordie tue.
Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes. perdes omnes qui loquuntur mendacium.
Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus:
Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.
Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viam meam. [Ju]dica illos deus.
Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.
Sepulchrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant:
Decidant a cogitationibus suis: secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irritaverunt te domine. [In]imici mei.
Et letentur omnes qui sperant in te: in eternum exultabunt et habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto. Domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos. *In finem*

.VI. Domine ne in furore tuo arguas me: neque *psalmus David. pro octava.* in ira tua corripias me. [Contur]bata sunt ossa mea.
Miserere mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam conturbata sunt.
Et anima mea turbata est valde: et tu domine usquequo.
Convertere domine et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam. [Qui]s autem confitebitur tibi.
Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno
Laboravi in gemitu meo: lavabo per singulas noctes lectum meum. lacrimis meis stratum meum rigabo. [Inter omnes i]nimicos meos.
Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes ini[micos meos].
Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit dominus vocem fletus mei.
Exaudivit dominus deprecationem meam: dominus orationem meam suscepit.
Erubescant et conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant valde velociter. *In finem psalmus David. quem cantavit*

.VII. Domine deus meus in te speravi salvum me *vit domino pro* fac ex omnibus persequentibus me et libera me. *verbis Chusi filii gemini.*
Nequando rapiat ut leo animam meam: dum non est qui redimat neque qui salvum faciat. [Si reddidi retribuentibus] ab inimicis meis inanis.
Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.
Si reddidi retribuentibus michi mala: decidam merito
Persequatur inimicus animam meam et comprehendat: et conculcet in terra vitam meam: et gloriam meam in pulverem deducat.

Non timebo milia populi que circumdederunt me: surge domine salvum me fac deus meus.
Quia percussisti omnium inimicorum maxillam: dentes impiorum confregisti.
Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua.
Invocantem me exaudisti me deus iustitie mee.
In tribulatione dilatasti me: miserere mei et exaudi orationem meam. [Et] queretis mendacium.
Filii viri usque quo inclyti mei: ignominiose diligitis vanitatem
Et cognoscite quoniam mirabilem reddidit dominus sanctum suum. [Et nolite] peccare. [Quis os]tendit nobis bonum.
Dominus exaudiet cum clamavero ad eum. Irascimini et nolite
Loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra et tacete.
Sacrificate sacrificium iustitie et fidite in domino: multi dicunt quis osten[dit]
Leva super nos lucem vultus tui domine: dedisti letitiam in corde meo.
In tempore frumenti: et vini eorum multiplicati sunt.
In pace simul requiescam: et dormiam.
Quia tu domine specialiter securum habitare fecisti me.

Verba mea audi domine: intellige murmur meum.
Rex meus et deus meus quia te deprecor. [Ma]ne et contemplabor.
Domine mane audies vocem meam: mane preparabor ad te
Quoniam non es deus volens iniquitatem tu. non habitabit iuxta te malignus.
Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum.
Odisti omnes operantes iniquitatem: perdes loquentes menda[cium. Ego autem in] multitudine misericordie tue.
Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus: ego autem in
Introibo in domum tuam. adorabo in templo sancto tuo in timore tuo.
Domine deduc me in iustitia tua: propter insidiatores meos.
Dirige ante faciem meam viam tuam. [Qui irrita]verunt te.
Non est enim in ore eorum rectum: interiora eorum insidie.
Sepulchrum patens est guttur eorum: linguam suam lenificant.
Condempna eos deus: decidant a consiliis suis. [Diligunt] nomen tuum.
Iuxta multitudinem scelerum eorum expelle eos: quoniam provocaverunt
Et letentur omnes qui sperant in te: [prot]eges eum. [Conturbata sunt] ossa mea. in perpetuum laudabunt. et proteges eos: et letabuntur in te qui diligunt
Quia tu benedices iusto: domine ut scuto placabilitatis tue coronasti

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.
Miserere mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam conturbata sunt
Et anima mea turbata est valde: et tu domine usquequo.
Revertere domine et eripe animam meam: salva me propter misericordiam tuam. [Conturbatus est pre] hostibus meis.
Quoniam non est in morte recordatio tui: in inferno quis confitebitur tibi.
Laboravi in gemitu meo: natare faciam tota nocte lectulum meum. [Quia audivit dominus] vocem fletus mei.
Lacrimis meis stratum meum rigabo.
Caligavit pre amaritudine oculus meus: consumptus sum ab universis
Recedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quia audivit dominus
Audivit dominus deprecationem meam: dominus orationem meam suscepit.
Confundantur et conturbentur vehementer omnes inimici mei: revertantur. et confundantur subito.

Domine deus meus in te speravi: salva me ab omnibus persequentibus me et libera me.
Ne forte capiat ut leo animam meam: laceret. et non sit qui eripiat. [Hos]tes suos. [Sine causa] inimica vitam meam.
Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis.
Si reddidi retribuentibus michi mala: et dimisi hostes meos va[cuos].
Persequatur inimicus animam meam: et apprehendat et conculcet [in terra vitam meam:]
et gloriam meam in pulverem collocet.

Exurge dñe in ira tua: exaltare ī finib; inimicoꝝ meoꝝ.
Et exurge domine ds̄ meus ī pcepto quod mandasti: ⁊ sinagoga populorū circūdabit te. [meam super me.
Et ꝓpt̄ hanc in altū regrede dominus iudicat ꝑplos.
Iudica me dñe scdm̄ iusticiam meā: ⁊ scdm̄ īnocētiā
Consūmetur nequitia peccatoꝝ. ⁊ diriges iustū scrutās corda ⁊ renes ds̄. [singulos dies. [⁊ parauit illū.
Iustum adiutorium meū a dño: q̄ saluas fac rectos corde.
Deus iudex iustus. fortis ⁊ patiens: numquid irascitur ꝑ
Nisi cōūsi fueritis gladiū suū uibrabit: arcū suū tetēdit:
Et ī eo parauit uasa mortis: sagittas suā ardētib; effecit.
Ecce parturiit ī iustitiā: cōcepit dolorē ⁊ pepit īiq̄tatē.
Lacum apuit ⁊ effodit eū: ⁊ incidit in foueā q̄m fecit.
Cōuertet̄ dolor eius in caput eius: ⁊ in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. [domini altissimi.
Confitebor dño scdm̄ iustitiā eius: ⁊ psallam nomini

VIII. Domine dñs n̄r: q̄m admirabile ē nom̄ [In finem ps. tuum in uniūsa t̄ra. [dd. pro torcularibus.
Quoniā eleuata ē magnificentia tua: sup celos. [tu fundasti
Ex ore infantiū ⁊ lactētiū ꝑfecisti laudem ꝓpt̄ inimicos tuos. ut destruas inimicū ⁊ ultorē. [q̄m uisitas eū.
Quoniā uidebo celos tuos. opa digitoꝝ tuoꝝ: lunā ⁊ stellas quā
Quid est homo q̄d memor es eius: aut filius hominis
Minuisti eum paulominus ab angl̄is: gl̄ia ⁊ honore coronasti eū: ⁊ cōstituisti eū sup opa manuum tuarū.
Omnia subiecisti sub pedib; eius. oues ⁊ boues uniūsa. insuper ⁊ pecora campi. [tuum in uniūsa terra.
Volucres celi ⁊ pisces maris: qui ꝑambulāt semitā maris.
Domine dominus noster: q̄m admirabile est nom̄

IX. Confitebor tibi domine in toto corde [In finē ꝓ occultis filii ps. dd. meo: narrabo oīa mirabilia tua.
Letabor ⁊ exultabo in te: psallam nomini tuo altissime.
In conuertendo inimicū meū retrorsum: infirmabuntur ⁊ ꝑibunt a facie tua. [struxisti.
Quoniā fecisti iudiciū meū ⁊ causam meā: sedes sup thronū qui iudicas iustitiā. [in equitate iudicabit populos
Increpasti gētes. ⁊ ꝑiit impius: nom̄ eoꝝ delesti in eternum ⁊ in sclm̄ scl̄i. [in iustitia. [tib; ī tribulatōe.
Inimici defecerūt framee in finē: ⁊ ciuitates eorum destruxisti.
Periit memoria eoꝝ cū sonitu: ⁊ dñs ī etnū ꝑmanet.
Parauit ī iudicio thronū suū: ⁊ ip̄e iudicabit orbē t̄re
Et factus ē dñs refugium paupi: adiutor ī oportunitatibus
Et sperent in te qui nouerunt nom̄ tuū: q̄m nō dereliquisti querētes domine. [tes studia eius.
Psallite domino qui habitat in syon: ānūtiate int̄ gē
Quoniā requirēs sanguinē eorū recordatus ē: nō est oblitus clamorem pauperū. [tiones tuas in portis filie syon.
Miserere mei dñe: uide humilitatē meā de īimicis meis.
Qui exaltas me de portis mortis: ut ānūtiē oēs lauda
Exultabo in salutari tuo: infixe sunt gēs in interitu quem fecerunt. [tum non peribit in finem.
In laqueo isto quē abscōderūt: cōꝑhensus ē pes eorum.
Cognoscetur dñs iudicia faciens: in opib; manuum suarū cōmꝑhensus est peccator. [in cōspectu tuo.
Conuertant̄ peccatores ī infernū: oēs gētes q̄ obliuiscūt̄ dm̄.
Quoniā nō in finē obliuio erit paupis: patientia paupe
Exurge domine. nō confortetur hō: iudicētur gētes
Constitue dñe legislatorē sup eos: sciant gēs quoniam homines sunt. [nitatib; in tribulatione
Ut quid domine recessisti longe: despicis in oportu

Surge dñe ī furore tuo. eleuare ī indignāt̄ hostiū meorum.
Et cōsurge ad me in iudicio q̄d mandasti.
Et cōgregatio tribuū circūdet te: ⁊ ꝑ hac in altū reuertere.
Dominus iudicabit ꝑplos. [tatem que est in me.
Iudica me dñe scdm̄ iustitiā meā: ⁊ scdm̄ simplicitatē me
Consumat̄ malū impioꝝ: ⁊ cōfirmet̄ iusticia.
Probator cordis. ⁊ renum ds̄ iustus.
Clipeus meus in deo qui saluat rectos corde.
Ds̄ iudex iustus ⁊ fortis. comminans tota die.
Nō cōuersis gladiū suū acuet: arcū suū tetendit. ⁊ ꝑparauit illū.
In ipso ꝑparauit uasa mortis: sagittas suas ad cōburendū opat̄ ē.
Ecce parturit iniquitatē: ⁊ cōcepto dolore pepit mendaciū.
Lacū apuit ⁊ effodit eū: ⁊ īcidit ī interitū quem opatus est.
Reuertetur dolor suus in capite eius: ⁊ sr̄ uerticem ei iniquitas sua descendet. [simi.
Cōfitebor dño scdm̄ iustitiā eius: ⁊ cātabo nomini dñi altis
Domine dñator n̄r q̄m grande est nomen tuū in uniuersa t̄ra.
Qui posuisti gl̄am tuā sup celos. [fundasti.
Ex ore infātiū ⁊ lactentiū ꝑfecisti laudem.
Propt̄ aduūsarios meos ut quiescat ⁊ ultor. inimicus.
Videbo enī celos tuos opa digitoꝝ tuoꝝ: lunā ⁊ stellā que
Quid ē hō q̄m recorderis eius ł filius hoīs q̄m uisitasti eū.
Minueris eū paulominus a dō gl̄a ⁊ decore coronasti eū.
Dabis ei potestatem sup opa manuum tuar̄: cūcta posuisti sub pedib; eius. [a facie tua.
Oues ⁊ armēta omnia ī sup ⁊ animalia agri.
Aues celi ⁊ pisces maris: qui ꝑambulāt semitas ponti.
Dn̄e dñator n̄r: q̄m grande ē nom̄ tuū in uniūsa terra.
Confitebor dño ī toto corde meo:
narrabo omnia mirabilia tua.
Letabor ⁊ gaudebo in te: canā noī tuo altissime. [in facie.
Cū ceciderint inimici mei retrorsum: ⁊ corruerīt ⁊ ꝑierīt
Fecisti enī iudiciū meū ⁊ cām meā. sedisti sr̄ soliū iudex
Increpasti gēs ꝑiit impius nom̄ eoꝝ delesti in sempiternum ⁊ iugiter. [tia eorum cum ipsis.
Complete sunt solitudines. ⁊ ciuitates subuertisti periit memo
Dñs aūt ī sempitnū sedebit stabiliuit ad iudicādū soliū suū.
Et ip̄e iudicabit orbē in iusticia: iudicat ꝑplos ī equitatib;.
Et erit dñs eleuatio oppsso: eleuatio oportuna ī angustia.
Et cōfident in te qui nouerūt nom̄ tuū: q̄m ñ dereliquisti querentes te domine.
Cantate domino habitatori syō: annūtiate in ꝑplis cogitationes eius. [ł cōmo
Quoniā requirēs sanguinē eorum recordat̄ est: ñ est oblitus clamorē pauperum.
Miseratus ē mei dñs: uidet afflictiōm meā ex inimicis meis.
Qui exaltat me de portis mortis ut narrē oēs laudationes tuas in portis filie syon.
Exultabo ī salutari tuo. [est pes eorum.
Infixe sr̄ gēs in interitu quē fecerīt: ī rete q̄d absconderūt captus est dominus iudicia faciens.
In opa manuū suar̄ corruit impius.
Conuertant̄ impii ī infernū: omnes gentes que oblite sunt dm̄.
Quoniā nō inetnū obliuiōi erit pauper: expectatio pauperū ñ ꝑibit in ꝑpetuū.
Surge dñe ñ cōfortet̄ hō: iudicent̄ gēs ante faciē tuā.
Pone domine terrorem eis: sciant gentes homines se eē.
Quare dñe stas a longe: despicis in temporib; angustie.

Dum superbit impius incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis quibus cogitant. quieret. dominabitur. sine malo.
Quoniam laudatur peccator in desideriis animae suae: et iniquus benedicitur.
Exacerbavit dominum peccator: secundum multitudinem irae suae non
Non est deus in conspectu eius. inquinatae sunt viae illius in omni tempore.
Auferuntur iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum
Dixit enim in corde suo: non movebor a generatione in generationem.
Cuius maledictione os plenum est et amaritudine et dolo: sub lingua eius labor et dolor. leo in spelunca sua. eum.
Sedet in insidiis cum divitibus in occultis: ut interficiat innocentem.
Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito quasi
Insidiatur ut rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit
In laqueo suo humiliabit eum: inclinabit se et cadet cum dominatus fuerit pauperum. videat in finem. pereum.
Dixit enim in corde suo oblitus est deus: avertit faciem suam ne
Exurge domine deus exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum
Propter quid irritavit impius deum: dixit enim in corde suo non requiret. tuas. invenietur. tuae auris tua.
Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras: ut tradas eos in manus
Tibi derelictus est pauper: orphano tu eris adiutor. passer.
Contere brachium peccatoris et maligni. quaeretur peccatum illius et non
Dominus regnabit in aeternum et in saeculum saeculi: peribitis gentes de terra illius.
Desiderium pauperum exaudivit dominus: praeparationem cordis eorum audivit
Iudicare pupillo et humili: ut non apponat ultra magnificare se homo super terram. *In finem psalmus david.*

.X. In domino confido: quomodo dicitis animae meae transmigra in montem sicut
Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: paraverunt sagittas suas in pharetra ut sagittent in obscuro rectos corde.
Quoniam quae perfecisti destruxerunt: iustus autem quid fecit.
Dominus in templo sancto suo: dominus in caelo sedes eius. hominum.
Oculi eius in pauperem respiciunt: palpebrae eius interrogant filios
Dominus interrogat iustum et impium. qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. pars calicis eorum. et corde locuti sunt.
Pluet super peccatores laqueos: ignis sulphur et spiritus procellarum
Quoniam iustus dominus et iustitias dilexit: aequitatem vidit vultus eius.

.XI. Salvum me fac domine quoniam defecit sanctus: *In finem psalmus david. pro octava*
quoniam diminutae sunt veritates a filiis hominum. dominus.
Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde
Disperdat dominus universa labia dolosa: et linguam magniloquam.
Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus labia nostra a nobis sunt: quis noster dominus est. terrae purgatum septuplum.
Propter miseriam inopum et gemitum pauperum: nunc exurgam dicit
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo. tu filios hominum.
Eloquia domini eloquia casta: argentum igne examinatum probatum
Tu domine servabis nos: et custodies nos a generatione hac in aeternum.
In circuitu impii ambulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti

.XII. Usquequo domine oblivisceris me in finem: usquequo *In finem*
avertis faciem tuam a me. diem. *psalmus david.*
Quamdiu ponam consilia in anima mea: dolorem in corde meo per
Usquequo exaltabitur inimicus meus super me: respice et exaudi me domine deus meus. eat inimicus meus praevalui adversus eum.
Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte: nequando di
Qui tribulant me exultabunt si motus fuero: ego autem in misericordia tua speravi. et in mihi et psallam nomini domini altissimi.
Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo domino qui bona tribuit

.XIII. Dixit insipiens in corde suo: non est deus. *In finem psalmus david.*
Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum non est usque ad unum.
Dominus de caelo prospexit super filios hominum: ut videat si est intelligens aut requirens deum.

Insuperbia impii ardet pauper: capiantur in scelribus quae cogitaverunt.
Quia laudavit impius desiderium animae suae: et avarus sibi applaudens blasphemavit dominum.
Impius secundum altitudinem furoris sui non requiret haec est deus in omnibus cogitationibus eius. os circumspicitur.
Parturiunt viae eius in omni tempore. longe sunt iudicia tua a facie eius: omnes inimicos suos despicit. sine mala. perem.
Loquitur in corde suo non movebor in generatione et generationem ero
Maledictione os eius plenum est et dolis et avaritia sub lingua eius dolor et iniquitas. innocentem: oculi eius robustos in
Sedet in insidiis iuxta vestibula in absconditis. ut interficiat
Insidiatur in abscondito quasi leo in cubili: insidiatur ut rapiat pauperem
Rapiet pauperem cum attraxerit eum: ad rete suum. et confractum subiciet: et ruet viribus suis valentium. pereat imperium.
Dixit in corde suo oblitus est deus. abscondit faciem suam non vel
Surge domine deus leva manum tuam: noli oblivisci pauperum.
Quare blasphemat impius dominum: dicens in corde suo quod non requirat.
Vides quia tu laborem et furorem respicies: ut detur in manu tua.
Tibi delinquuntur fortes tui: pupillo tu eris factus adiutor.
Contere brachium impii. et maligni. quaeres impietatem eius et non invenies. at auris tua.
Dominus rex saeculi et ultra: perierunt gentes de terra eius.
Desiderium pauperum audivit dominus. praeparasti ut cor eorum audiret
Et iudices pupillum et oppressum. et nequaquam ultra superbiat homo de terra. auis.

In domino speravi quomodo dicitis animae meae. transvola in montem sicut
Quia ecce impii: tetenderunt arcum. tos corde.
Posuerunt sagittam suam super nervum: ut sagittent in abscondito rectos
Quia leges dissipatae sunt: iustus quid operatus est.
Dominus in templo sancto suo: dominus in caelo thronus eius. ma eius.
Oculi eius vident palpebrae eius probant filios hominum.
Dominus iustum probat impium autem et diligentem iniquitatem odit anima
Pluet super peccatores laqueos ignis. et sulphur. et spiritus tempestatum pars calicis eorum. eorum. de et corde locuti sunt.
Quoniam iustus dominus iustitias dilexit: rectum videbit facies
Salva me deus quoniam defecit sanctus: quoniam
imminuti sunt fideles a filiis hominum.
Frustra loquitur unusquisque ad proximos suos: labium dolosum in cor
Disperdat dominus omnia labia dolosa linguam magniloquam. plum.
Qui dixerunt linguam nostram roboremus: labia nostra nobiscum sunt: quis noster dominus est. dicit dominus. colatum septu
Propter vastitatem inopum et gemitum pauperum nunc consurgam
Ponam in salutari: auxilium eorum. liorum hominum.
Eloquia domini eloquia munda: argentum igne probatum separatum a terra
Tu domine custodies ea: servabis nos a generatione hac in aeternum.
In circuitu impii ambulant. cum exaltati fuerint vilissimi fi

Usquequo domine oblivisceris me penitus:
usque abscondes faciem tuam a me.
Usquequo ponam consilia in anima mea: dolorem in corde meo per diem.
Usquequo exaltabitur inimicus meus super me. confido.
Convertere et exaudi me domine deus meus.
Illumina oculos meos ne umquam obdormiam in morte.
Nequando dicat inimicus meus praevalui adversus eum.
Hostes mei exultabunt cum motus fuero: ego autem in misericordia tua
Exultabit cor meum in salutari tuo.
Cantabo domino qui reddidit mihi.

Dixit stultus in corde suo: non est deus. faciat bonum.
Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt studiose: non est qui
Dominus de caelo prospexit super filios hominum: ut videret si esset intelligens aut requirens dominum.

Omſ declinauer̄t ſimul ĩ utileſ facti ſũt. n̄ ē qui faciat bonũ
non eſt uſq; ad unũ. ¶ uenenũ aſpidũ ſub labiiſ eorũ.
Sepulcrũ pateſ ē guttur eoꝝ. linguiſ ſuiſ doloſe agebant
Quoꝝ oſ maledictiōe ⁊ amaritudĩe plenũ ē. ueloceſ pedeſ eoꝝ
ad effundendũ ſanguinē. ¶ nō ē timor dĩ an̄ oclos eorũ.
Contritio ⁊ infelicitaſ in uiiſ eoꝝ ⁊ uiã pacis n̄ cognouerunt.
Nōne cognoſcēt oſ qui opant̄ iniquitatē. q̄ deuorant plebē
meã ſicut eſcam panis. ¶ ſpeſ eius ē.
Dñm n̄ inuocauer̄t, illic trepidauer̄t timore ubi nō erat timor.
Qm̄ dñs in generatiōe iuſta ē. ↄſiliũ inopis ↄfudiſtis. qm̄ dñs
Quis dabit ex ſyon ſalutare iſrl. cũ auerterit dñs captiuita
tem plebis ſue. exultabit iacob ⁊ letabitur iſrl.

.XIIII. Domine quis habitabit in tabnaclo tuo. *psalmus ipi dd.*
aut quis requieſcet ĩ mōte ſcō tuo. ¶ ſuos. ¶ dominũ
Qui ingredit̄ ſine macla. ⁊ opatur iuſticiã. ¶ glorificat.
Qui loquit̄ ũitatē ĩ corde ſuo. qui n̄ egit dolũ ĩ lingua ſua
Nec fec̄ p̄ximo ſuo malũ. ⁊ obp̄briũ nō accep̄ adũſus p̄ximos
Ad nichilũ deductus ē in conſpectu eĩ malignus. timētes aũ
Qui iurat p̄ximo ſuo ⁊ nō decip̄. qui pecuniã ſuã nō dedit
ad uſuram. ⁊ muña ſup innocētes n̄ accep̄. *ĩ titulũ ĩſcptiõe*
Qui facit hec n̄ mouebitur ĩ etnũ. *ipi dd. id eſt xpo.*

.XV. Conſerua me dñe qm̄ ſpaui in te. dixi dño dſ m̄s es tu qm̄
bonorum meorum nō eges. ¶ ditatē meam michi.
Scīs qui ſunt in t̄ra eius. mirificauit oſ uoluntates meã ĩ eis.
Multiplicate ſunt infirmitates eoꝝ. p̄ea accelerauer̄t.
Nō ↄgregabo ↄuēticula eoꝝ de ſanguinib;. nec memor ero
nominũ eorum p labia mea. ¶ crepuer̄t me tenes mei.
Dñs pars hedıtatis meē ⁊ calicis mei. tu es q̇ reſtitues here
Funes ceciderūt m̄ in p̄clariſ. ⁊ eni hedıtas mea p̄clara ē m̄.
Benedicã dñm q̇ tribuit m̄ intellectũ. ĩſſ ⁊ uſq; ad noctem ĩ
Prouidebam dñm in cōſpectu meo ſemp. qm̄ a dextris ē m̄
ne cōmouear. ¶ ⁊ caro mea requieſcet in ſpe.
Propt̄ hoc letatũ ē cor meũ ⁊ exultauit lingua mea. inſup
Qm̄ nō derelinq̄s aĩam meã in inferno. nec dabis ſcm̄ tuũ
uidere corruptiōm. ¶ delectatiōes in dextera tua uſq; ĩ finē.
Notas m̄ feciſti uias uite. adĩplebis me leticia cũ uultu tuo

.XVI. Exaudi dñe iuſticiã meã. ĩtende dep̄catiōem meã. *Oratio*
Auribꝫ p̄cipe orationē meã. nō in labiis doloſis. *dd.*
De uultu tuo iudiciũ meũ p̄deat. ocli tui uideãt equitatem.
Probaſti cor meũ ⁊ uiſitaſti nocte. igne me examinaſti. ⁊ n̄ eſt
inuēta in me iniquitas. ¶ duras uias duras. ¶ mea.
Ut nō loquat̄ os meũ opa hoĩũ. p̄p̄t ũba labiorũ tuoꝝ ego cuſto
Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. ut n̄ moueant̄ ueſtigia
Ego clamaui qm̄ exaudiſti me dſ. ĩclina aurē tuã m̄ ⁊ ex
audi ũba mea. ¶ os eorum locutũ eſt ſupbiam.
Mirifica miſcdias tuas. qui ſaluos facis ſpantes ĩ te.
A reſiſtētibꝫ dextere tue cuſtodi me ut pupillã ocli. ¶ nate t̄rã.
Sub umbra alar̄ tuar̄ p̄tege me. a facie ĩpiorũ q̇ me afflixer̄t.
Inimici mei aĩam meã circũdeder̄t adipē ſuũ ↄcluſerunt.
Proicientes me n̄c circũdeder̄t me. oclos ſuos ſtatuer̄t decli
Suſceper̄t me ſicut leo paratus ad p̄dã. ⁊ ſicut catulus leõis
habitãs in abditis. ¶ impio. frameã tuã ab ĩimicis man̄ tue.
Exurge dñe p̄ueni eũ ⁊ ſupplãta eũ. eripe aĩam meã ab
Dñe a paucis de t̄ra diuide eos ĩ uita eoꝝ. de abſcōditis tuis
ad impletus ē uent̄ eorũ. ¶ ruerit glĩa tua.
Saturati ſunt filiis. ⁊ dimiſer̄t reliquias paruul' ſuis.
Ego aũ in iuſticia apparebo in conſpectu tuo, ſaciabor c̄ appa

.XVII. Diligam te domine *In finē pueto dñi dd q̄ locut̄ ē dō ũba*
fortitudo mea. dñs *cãtici huĩ ĩ die q̄ eripuit eũ dñs de*
firmamentũ meũ ⁊ refugiũ meũ ⁊ liberator m̄s. *manu oĩũ*
inimicoꝝ ſuoꝝ ⁊ de manu ſaul. ⁊ dix̄.

Omnes receſſerunt ſimul ↄglutinati ſũt. n̄ eſt q̇ faciat
bonum n̄ eſt uſq; ad unũ.
Nonne cognoſcent omnes qui opantur iniq̇ta
tem qui deuorant populum meum ut cibum
panis.
Deum non inuocauerunt. illic time
bunt formidine qm̄ deus in genera
tione iuſta eſt.
Conſilium pauperum confudiſti. quoniam dominus
ſpes eius eſt. ¶ exultabit iacob ⁊ letabitur iſrl.
Quis dabit ex ſyon ſalutē iſrl quando reduxerit dominus
captiuitatem ipſi ſui
Domine quis peregrinabit̄ in tentorio tuo. ⁊ q̇s heredi
tabit in monte ſancto tuo. ¶ in corde ſuo.
Qui ingreditur ſine macula. ⁊ opat̄ iuſticiã loq̇t̄ ũitatē
Qui n̄ facit in lingua ſua. nec fec̄ amico ſuo malũ ⁊ obp̄
briũ n̄ ſuſtinuit ſr̄ uicino ſuo.
Deſpicit̄ oculis eius impibꝫ. timētes aũ dñm glĩficat.
Iurat ut ſe affligat ⁊ n̄ mutat.
Pecuniã ſuã n̄ dedit ad uſurã. ⁊ muña ſr̄ ĩnocuũ n̄ accep̄.
Qui facit hec. nō mouebitur in etnũ.
Cuſtodi me dſ qm̄ ſpaui in te.
Dicens dño dſ m̄s es tu. bene m̄ nō eſt ſine te.
Scīs qui in t̄ra ſunt ⁊ magnificis. oĩs uolũtas mea ĩ eis.
Multiplicabunt̄ idola eoꝝ poſt t̄gum ſequentium.
Nō litabo labia mea eoꝝ de ſanguine. neq; aſſumã noĩa
eorum in labiis meis. ¶ mee. ¶ mea eſt. ¶ tenes mei.
Dñs pars hereditatis mee ⁊ calicis mei. tu poſſeſſor ſortis
mee. ceciderūt m̄ in pulchrum ſ. ⁊ hedıtas ſpecioſiſſima
Bñdicã dño q̇ dedit ↄſiliũ m̄. ĩ ſup ⁊ noctibꝫ erudier̄t me
Ponebã dñm ĩ ↄſpectu meo ſemp quia a dextris ē mei nō cō
mouear. ¶ mea habitabit confidenter. ¶ corruptionē.
Propt̄ea letatũ eſt cor meũ. ⁊ exultauit glĩa mea. ⁊ caro
Nō enĩ derelinques aĩã meã ĩ inferno. n̄ dab ſcm̄ tuũ uide
Oſtendiſti m̄ ſemitã uite. plenitudinē leticiar̄.
Ante uultũ tuũ decorẽ in dextera tua eĩnos.
Audi dſ iuſtũ. intēde dep̄catione meã.
Auribꝫ p̄cipe orationē meã. abſq; labiis ĩ dolis.
De uultu tuo iudiciũ meũ p̄deat. ocli tui uideãt eq̇tates.
Probaſti cor meũ uiſitaſti nocte. ↄflaſti me. ⁊ n̄ inueniſti
cogitatiões meas tñſire os meũ. ¶ tuis. ¶ mea. ¶ terram.
In ope hoĩũ p̄p̄t uerba labiorũ tuoꝝ. ego obſuaui uias lat̄
Suſtenta greſſus meos in callibꝫ tuis. ⁊ n̄ labent̄ ueſtigia
Ego inuocaui te. quia exaudies me dſ. ĩclina aurē tuã m̄.
Audi eloquiũ meũ. mirabilē fac miſcdiã tuã. ſaluator
ſperantiũ. ¶ me. ¶ ⁊ ore locuti ſunt ſuperbe. ¶ clinare in
A reſiſtētibꝫ dextere tue cuſtodi me. q̇ pupillã int̄ ĩ oclo.
In umbra alar̄ tuar̄ p̄tege me. a facie impioꝝ uaſtantiũ
Inimici mei aĩam meã circũdeder̄t. adipe ſuo ↄcluſerunt
Incedētes aduſũ me n̄c circũdeder̄t me. oclos ſuos poſuer̄t de
Similitudo eĩ q̇ leonis deſiderantis p̄dã. ⁊ q̇ catuli leonis
ſedentis in abſconditis. ¶ ab impio qui ē gladius tuus.
Surge dñe p̄ueni faciem eius. ĩ curua eũ ſalua aĩam meã.
A uiris man̄ tue dñe q̇ mortui ſr̄ ĩ p̄fũdo. quoꝝ pars ĩ uita.
⁊ q̇rũ de abſcōditis tuis repleſti uentrē. ¶ tudine tua.
Quia ſaciabunt̄ filiis. ⁊ dimittent reliq̇as ſuas p̄uulis eoꝝ.
Ego ĩ iuſticia uidebo faciē tuã. implebor c̄ euigilauero ſili
Diligam te dñe fortitudo mea.
Domine petra mea.
⁊ robur meũ ⁊ ſaluator m̄s.

Deus meus adiutor meus: et sperabo in eum. | uerit me | tis.
Protector meus et cornu salutis mee: et susceptor meus.
Laudans inuocabo dominum: et ab inimicis meis saluus ero.
Circumdederunt me dolores mortis: et torrentes iniquitatis conturba
Dolores inferni circumdederunt me: preoccupauerunt me laquei mor
In tribulatione mea inuocaui dominum: et ad deum meum clamaui.
Et exaudiuit de templo sancto suo uocem meam: et clamor meus in con
spectu eius introiuit in aures eius. | eius: tenebrosa aqua
Commota est et contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt
et commota sunt quoniam iratus est eis. | in nubibus aeris.
Ascendit fumus in ira eius: et ignis a facie eius exarsit: carbo
nes succensi sunt ab eo. | et carbones ignis. | et conturbauit
Inclinauit celos et descendit: et caligo sub pedibus eius. | eos.
Et ascendit super cherubin et uolauit, uolauit super pennas uentorum.
Et posuit tenebras latibulum suum in circuitu eius tabernaculum
Pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt: grando et carbones ignis.
Et intonuit de celo dominus et altissimus dedit uocem suam: grando
Et misit sagittas suas et dissipauit eos: fulgura multiplicauit
Et apparuerunt fontes aquarum: et reuelata sunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiritus ire tue.
Misit de summo et accepit me: et assumpsit me de aquis multis.
Eripuit me de inimicis meis fortissimis: et ab his qui oderunt
me quoniam confortati sunt super me. | mearum retribuet michi.
Preuenerunt me in die afflictionis mee: et factus est dominus protector meus.
Et eduxit me in latitudinem: saluum me fecit quoniam uoluit me.
Et retribuet michi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum
Quia custodiui uias domini: nec impie gessi a deo meo. | a me.
Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: et iusticias eius non repuli
Et ero inmaculatus cum eo: et obseruabo me ab iniquitate mea.
Et retribuet michi secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manu
um mearum in conspectu oculorum eius. | meas. | tector est omnium
Cum sancto sanctus eris: et cum uiro innocente innocens eris. | sperantium in se.
Et cum electo electus eris: et cum peruerso peruerteris. | eris me.
Quoniam tu populum humilem saluum facies: et oculos superborum humiliabis.
Quoniam tu illuminas lucernam meam domine: deus meus illumina tenebras
Quoniam in te eripiar a temptatione: et in deo meo transgrediar murum.
Deus meus impolluta uia eius eloquia domini igne examinata: protec
Quoniam quis deus preter dominum: aut quis deus preter deum nostrum. | chia mea.
Deus qui precinxit me uirtute: et posuit inmaculatam uiam meam.
Qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum: et super excelsa statuens
Qui docet manus meas ad prelium: et posuisti ut arcum ereum bra
Et dedisti michi protectionem salutis tue: et dextera tua suscepit me.
Et disciplina tua correxit me in finem: et disciplina tua
docebit | mea. | nec deficiant. | me subtus me.
Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt infirmata uestigia
Persequar inimicos meos et comprehendam illos: et non conuertar do
Confringam illos nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.
Et precinxisti me uirtute ad bellum: supplantasti insurgentes in
Et inimicos meos dedisti michi dorsum: et odientes me disperdidisti.
Clamauerunt nec erat qui saluos faceret ad dominum nec exaudiuit eos.
Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti: ut lutum platearum
delebo eos. | dicauerunt a semitis suis.
Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput gentium.
Populus quem non cognoui seruiuit michi: in auditu auris obediuit michi.
Filii alieni mentiti sunt michi: filii alieni inueterati sunt et clau
Viuit dominus et benedictus deus meus: et exaltetur deus salutis mee.
Deus qui das uindictas michi et subdis populos sub me: liberator meus
de inimicis meis iracundis. | me. | psalmum dicam.
Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a uiro iniquo eripies
Propterea confitebor tibi in nationibus domine: et nomini tuo

Deus meus fortis meus sperabo in eum. | me.
Scutum meum et cornu salutis mee: et susceptor meus.
Laudans inuocabo dominum: et ab inimicis meis saluus ero.
Circumdederunt me funes mortis: et torrentes diaboli terruerunt
Funes inferi circumdederunt me: preuenerunt me laquei mortis.
In tribulatione mea inuocabo dominum: et ad deum meum clamabo.
Exaudiet de templo sancto suo uocem meam: et clamor meus ante faciem
eius ueniet in aures eius. | bras aquas in nubibus aeris.
Commota est et contremuit terra: et fundamenta montium concussa sunt.
et conquassata quoniam iratus est. | et carbones ignis.
Ascendit fumus de furore eius: et ignis ex ore eius deuorans.
carbones incensi sunt ab eis. | et conturbauit eos.
Inclinauit celos et descendit: et caligo sub pedibus eius.
Et ascendit super cherub: et uolauit super pennas uenti.
Posuit tenebras latibulum in circuitu eius tabernaculum eius tenebro
Pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt. grando et carbones ignis.
Et tonuit de celo dominus et altissimus dedit uocem suam grandinem
Et misit sagittas suas et dissipauit eos: fulgura multiplicauit
Et apparuerunt effusiones aquarum: et reuelata sunt fundamenta orbis.
Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiritus furoris tui.
Misit de alto et accepit me: et extraxit me de aquis multis.
Liberauit me de inimicis meis potentissimis. de his qui oderant
me. quoniam robustiores me erant. | tum meum. | me.
Preuenerunt me in die afflictionis mee: et factus est dominus firmamen
Et eduxit me in latitudinem. liberauit me quia placui ei.
Retribuet michi dominus secundum iusticiam meam. et secundum munditiam manuum
mearum reddet michi. | manuum mearum in conspectu oculorum eius.
Quia custodiui uias domini. nec impie egi a deo. | nebras meas.
Omnia enim iudicia eius in conspectu meo: et precepta eius non amoui a
Et fui inmaculatus cum eo: et custodiui me ab iniquitate mea.
Et restituit michi dominus secundum iusticiam meam. et secundum munditiam
Cum sancto sanctus eris: et cum uiro innocente innocenter ages.
Cum electo electus eris: et cum peruerso peruerteris. | mea.
Quia tu populum pauperem saluabis: et oculos excelsos humiliabis.
Quia tu illuminabis lucernam meam domine: deus meus illustrabis te
In te enim curram accinctus: et in deo meo transiliam murum.
Deus inmaculata uia eius eloquium domini igne examinatum. scu
tum est omnium sperantium in se.
Quis est deus preter dominum: et quis fortis preter deum nostrum.
Deus qui accinxit me fortitudine: et posuit inmaculatam uiam meam.
Coequans pedes meos ceruis: et super excelsa statuens me.
Docens manus meas ad prelium et componens quasi arcum ereum brachia
Dedisti michi clipeum salutis tue. et dextera tua confortauit me.
et mansuetudo tua multiplicauit me. | ciam eos.
Dilatabis gressus meos subtus me. et non deficient tali mei.
Persequar inimicos meos et apprehendam. et non reuertar donec consumam eos.
Ledam eos et non poterunt surgere: cadent sub pedibus meis. | sub me.
Accinxisti me fortitudine ad prelium: incuruabis resistentes michi
inimicorum meorum dedisti michi dorsum: et odientes me disperdisti.
Clamabunt. et non erit qui saluet, ad dominum. et non exaudiet eos.
Delebo eos ut puluerem ante faciem uenti. ut lutum platearum pi
Saluabis me a contradictionibus populi: pones me in caput gentium.
Populus quem ignoraui seruiet michi: in auditione auris obediet michi.
Filii alieni mentientur michi. filii alieni defluent et contrahentur in an
gustiis suis.
Viuit dominus. et benedictus deus meus: et exaltetur deus salutis mee.
Deus qui das uindictas michi: et congregas populos sub me.
Qui seruas me ab inimicis meis. et a resistentibus michi eleuas me.
a uiro iniquo libera me.
Propterea confitebor tibi in gentibus domine: et nomini tuo cantabo.

GAE.

Magnificans salutes regis eius: et faciens misericordiam christo suo david et semini eius usque in seculum. In finem psalmus david.

XVIII. Celi enarrant gloriam dei: et opera manuum eius annuntiat firmamentum. | de thalamo suo. | a calore eius.
Dies diei eructat verbum: et nox nocti indicat scientiam.
Non sunt loquele neque sermones: quorum non audiantur voces eorum.
In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum.
In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens
Exultavit ut gigas ad currendam viam: a summo celo egressio eius.
Et occursus eius usque ad summum eius: nec est qui se abscondat;
Lex domini immaculata convertens animas: testimonium domini fidelem sapientiam prestans parvulis. | luminans oculos.
Iustitie domini recte letificantes corda: preceptum domini lucidum il-
Timor domini sanctus permanet in seculum seculi: iudicia domini vera iustificata in semetipsa. | super mel et favum. | multa.
Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum: et dulciora
Etenim servus tuus custodit ea: in custodiendis illis retributio
Delicta quis intelligit: ab occultis meis munda me. et ab alienis parce servo tuo. | licto maximo
Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero: et emundabor a de-
Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. In finem psalmus david.
Domine adiutor meus: et redemptor meus. | domini christum suum.

XIX. Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen dei iacob.
Mittat tibi auxilium de sancto: et de syon tueatur te.
Memor sit omnis sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue fiat.
Tribuat tibi secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet.
Letabimur in salutari tuo: et in nomine dei nostri magnificabimur.
Impleat dominus omnes petitiones tuas nunc cognovi quoniam salvum fecit
Exaudiet illum de celo sancto suo: in potentatibus salus dextere eius.
Hi in curribus et hi in equis: nos autem in nomine domini dei nostri invocabimus | sumus. | mus te.
Ipsi obligati sunt et ceciderunt: nos autem surreximus et erecti
Domine salvum fac regem: et exaudi nos in die qua invocaveri-

XX. Domine in virtute tua letabitur rex: et super salutare tuum exultabit vehementer. In finem psalmus david.
Desiderium cordis eius tribuisti ei: et voluntate labiorum eius non fraudasti eum. | eius coronam de lapide precioso. | ignis.
Quoniam prevenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite
Vitam petiit a te: et tribuisti ei: longitudinem dierum in seculum et in seculum seculi. | impones super eum. | dio cum vultu tuo.
Magna gloria eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem
Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi: letificabis eum in gau-
Quoniam rex sperat in domino: et in misericordia altissimi non commovebitur.
Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes qui te oderunt. | ira sua conturbabit eos et devorabit eos
Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: dominus in
Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum.
Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia que non potuerunt stabilire. | virtutes tuas.
Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis preparabis vultum eorum.
Exaltare domine in virtute tua: cantabimus et psallemus

XXI. Deus deus meus respice in me: In finem pro susceptione matutina psalmus david.
quare me dereliquisti: longe a salute mea verba delictorum meorum. | entiam mihi.
Deus meus clamabo per diem et non exaudies: et nocte et non ad insipi-
Tu autem in sancto habitas laus israel: in te speraverunt patres nostri: speraverunt et liberasti eos. | sunt confusi. | iectio plebis.
Ad te clamaverunt et salvi facti sunt: in te speraverunt et non
Ego autem sum vermis et non homo: opprobrium hominum et ab-

HEB.

Magnificanti salutes regis sui. et facienti misericordiam christo suo david et semini eius usque in eternum.
Celi enarrant gloriam dei: et opus manuum eius annuntiat firmamentum. | mo suo. | eius.
Dies diei eructat verbum: et nox nocti indicat scientiam.
Non est sermo. et non sunt verba: quibus non audiatur vox eorum.
In universam terram exivit sonus eorum: et in fines orbis verba eorum.
Soli posuit tabernaculum in eis. et ipse quasi sponsus procedens de thala-
Exultavit ut fortis ad currendam viam. a summitate celi egressus eius.
Et cursus eius usque ad summitatem eius: nec est qui se abscondat a calore
Lex domini immaculata convertens animam: testimonium domini fidele sapientiam prestans parvulis. | illuminans oculos.
Precepta domini recta letificantia cor: mandatum domini lucidum
Timor domini mundus permanens in secula: iudicia domini vera iustificata in semetipsis. | docebit ea.
Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum nimium.
Et dulciora super mel et favum redundantem. unde et servus tuus
In custodiendis eis fructus multus: errores quis intelliget.
Ab occultis munda me. a superbis quoque libera servum tuum.
Si non fuerint dominati mei tunc immaculatus ero: et mundabor a delicto maximo. | ectu tuo.
Sint placentes sermones oris mei. meditatio cordis mei in conspectu
Domine fortitudo mea: et redemptor meus | rob.
Exaudiat te dominus in die tribulationis. protegat te nomen dei ia-
Mittat tibi auxilium de sancto: et de syon roboret te.
Memor sit omnis sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue fiat.
Det tibi secundum cor tuum: et omnem voluntatem tuam impleat | suum.
Laudabimus in salutari tuo: et in nomine dei nostri ducemus choros.
Impleat dominus omnes petitiones tuas: nunc scio quoniam salvabit dominus christum
Exaudiet illum de celo sancto suo: in fortitudine salutis dextere eius.
Hii in curribus et hii in equis nos autem in nomine domini dei nostri recordabimur.
Ipsi incurvati sunt. et ceciderunt: nos autem surreximus. et erecti sumus.
Domine salva regem: exaudies nos in die qua invocaverimus.
Domine in virtute tua letabitur rex et in salutari tuo exultabit vehementer. | dasti eum.
Desiderium cordis eius tribuisti ei: et voluntatem labiorum eius non frau-
Quoniam prevenies eum in benedictionibus bonitatis. pones in capite eius coronam de lapide precioso.
Vitam petiit a te et dedisti longitudinem dierum in seculum et in eternum.
Magna gloria eius in salutari tuo: gloriam et decorem impones super eum.
Pones eum benedictionem sempiternam. et letificabis eum leticia apud vultum tuum.
Quia rex confidet in domino: et in misericordia excelsi non decipietur.
Inveniat manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inveniet odientes te.
Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui. | tuas.
Dominus in furore suo precipitabit eos: et devorabit eos ignis.
Fructum eorum de terra perdes et semen eorum de filiis hominum.
Quoniam declinaverunt super te malum: cogitaverunt scelus quod non potuerunt.
Quia pones eos humerum: et funes tuos firmabis contra facies eorum.
Exaltare domine in fortitudine tua: cantabimus et psallemus fortitudinem
Deus deus meus quare dereliquisti me longe a salute mea: verba rugitus mei.
Deus meus clamabo per diem et non exaudies. et nocte. et non est silentium mihi.
Et tu sancte habitator laus israel. in te confisi sunt patres nostri confisi sunt et salvasti eos.
Ad te clamaverunt et salvati sunt: in te confisi sunt: et non sunt confusi.
Ego autem sum vermis et non homo: obprobrium hominum et despectio plebis.

Omnes uidentes me deriserunt me: locuti sunt labiis ⁊ mouerunt caput.
Sperauit in dño eripiat eū: saluum faciat eum quoniam uult eum. eū.
Quoniam tu es qui extraxisti me de uentre: spes mea ab uberibus matris mee. in te proiectus sum ex utero. me. ca mea.
De uentre matris mee ds̄ meus es tu: ne discesseris a me.
Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuuet.
Circumdederunt me uituli multi: tauri pingues obsederunt me.
Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens ⁊ rugiens.
Sicut aqua effusus sum: ⁊ dispersa sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquam cera liquescens: in medio uentris mei.
Aruit tanquam testa uirtus mea: ⁊ lingua mea adhesit faucibus meis: ⁊ in puluerem mortis deduxisti me.
Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit
Foderunt manus meas ⁊ pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa
Ipsi uero considerauerunt ⁊ inspexerunt me: diuiserunt sibi uestimenta mea: ⁊ super uestem meam miserunt sortem. meam conspice.
Tu autem domine ne elongaueris auxilium tuum a me: ad defensionem
Erue a framea ds̄ animam meam: ⁊ de manu canis unicam meam.
Salua me ex ore leonis: ⁊ a cornibus unicornium humilitatem meam.
Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te.
Qui timetis dñm laudate eum: uniuersum semen iacob glorificate eum. tionem pauperis. me.
Timeat eum omne semen isrl̄: quoniam non spreuit neque despexit depreca
Nec auertit faciem suam a me: ⁊ cum clamarem ad eum exaudiuit
Apud te laus mea in ecclesia magna: uota mea reddam in conspectu timentium eum. eum. uiuent corda eorum in seculum seculi.
Edent pauperes ⁊ saturabuntur: ⁊ laudabunt dñm qui requirunt
Reminiscentur ⁊ conuertentur ad dñm: uniuersi fines terre.
Et adorabunt in conspectu eius: uniuerse familie gentium.
Quoniam dñi est regnum: ⁊ ipse dominabitur gentium.
Manducauerunt ⁊ adorauerunt omnes pingues terre: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram.
Et anima mea illi uiuet: ⁊ semen meum seruiet ipsi.
Annuntiabitur domino generatio uentura: ⁊ annuntiabunt celi iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit dominus

.XXII. Dominus regit me ⁊ nichil michi deerit: in loco *ps̄ dd.*
pascue ibi me collocauit. bo mala quoniam tu mecum es.
Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit.
Deduxit me super semitas iustitie: propter nomen suum. me.
Nam et si ambulauero in medio umbre mortis: non time
Virga tua ⁊ baculus tuus: ipsa me consolata sunt.
Parasti in conspectu meo mensam: aduersus eos qui tribulant
Impinguasti in oleo caput meum: ⁊ calix meus inebrians
quam preclarus est. ri suo. ⁊ introibit rex glorie
Et misericordia tua subsequetur me: omnibus diebus uite mee.
Et ut inhabitem in domo dñi: in longitudinem dierum.

.XXIII. Domini est terra ⁊ plenitudo eius: orbis *ps̄ dd prima*
terrarum ⁊ uniuersi qui habitant in eo. uit eum. *sabbati.*
Quia ipse super maria fundauit eum: ⁊ super flumina prepara
Quis ascendet in montem dñi: aut quis stabit in loco sancto eius.
Innocens manibus ⁊ mundo corde: qui non accepit in uano animam suam. nec iurauit in dolo proximo suo. ⁊ introibit rex glorie.
Hic accipiet benedictionem a dño: ⁊ misericordiam a deo saluta
Hec est generatio querentium eum: querentium faciem dei iacob.
Attollite portas principes uestras ⁊ eleuamini porte eternales:
Quis est iste rex glorie: dñs fortis ⁊ potens. dñs potens in prelio.
Attollite portas principes uestras ⁊ eleuamini porte eternales:
Quis est iste rex glorie: dominus uirtutum ipse est rex glorie.

.XXIIII. Ad te domine leuaui animam *In finem psalmus dd.*
meam: ds̄ meus in te confido non erubescam.

Omnes uidentes me subsannant me: dimittunt labium ⁊ mouent caput.
Confugit ad dñm saluet eum: liberet eum quoniam uult eum.
Tu autem propugnator meus ex utero: fiducia mea ab uberibus matris mee.
In te proiectus sum ex uulua: de uentre matris mee ds̄ meus es tu.
Ne longe fias a me quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est adiutor.
Circumdederunt me uituli multi: tauri pingues uallauerunt me.
Aperuerunt super me os suum: sicut leo capiens ⁊ rugiens.
Sicut aqua effusus sum: ⁊ separata sunt omnia ossa mea.
Factum est cor meum tanquam cera liquefacta: in medio uentris mei.
Aruit uelut testa fortitudo mea: ⁊ lingua mea adhesit palato meo. ⁊ in puluerem mortis detraxisti me.
Circumdederunt me uenatores: concilium pessimorum uallauit me.
Vinxerunt manus meas ⁊ pedes meos: numerauerunt omnia ossa mea
que ipsi respicientes uiderunt. sortem. na.
Diuiserunt uestimenta mea sibi: ⁊ super uestimentum meum miserunt
Tu autem dñe ne longe fias: fortitudo mea in auxilium meum festi
Erue a gladio animam meam: de manu canis solitariam meam.
Salua me ex ore leonis: ⁊ de cornibus unicornium exaudi me.
Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te.
Qui timetis dñm laudate eum. omne semen iacob glorificate eum.
⁊ metuite eum uniuersum semen isrl̄. diuit.
Quoniam non despexit neque contempsit modestiam pauperis.
Et non abscondit faciem suam ab eo: ⁊ cum clamaret ad eum au
Apud te laus mea in ecclesia multa uota mea reddam in conspectu timentium eum. uiuet cor eorum in sempiternum.
Comedent mites ⁊ saturabuntur: laudabunt dñm querentes eum. ui
Recordabuntur ⁊ conuertentur ad dñm omnes fines terre. tem.
Et adorabunt coram eo: uniuerse cognationes gentium.
Quia dñi est regnum: ⁊ dominabitur gentibus. in generatione.
Comederunt ⁊ adorauerunt omnes pingues terre.
Ante faciem eius curuabuntur: uniuersi qui descendunt in puluerem
Et anima eius ipsi uiuet ⁊ semen seruiet ei parabitur domino
Uenient ⁊ annuntiabunt iustitias eius: populo qui nascetur quas fecit dominus.

Dominus pascit me ⁊ nichil michi deerit.
In pascuis herbarum accubare me fecit. mecum es.
Super aquas refectionis enutriuit me: animam meam refecit.
Duxit me per semitas iustitie: propter nomen suum.
Sed et si ambulauero in medio mortis: non timebo malum quoniam tu
Virga tua ⁊ baculus tuus: ipsa me consolabuntur.
Pones coram me mensam ex aduerso hostium meorum.
Inpinguasti oleo caput meum: ⁊ calix meus inebrians.
Sed et misericordia ⁊ benignitas subsequetur omnibus diebus uite mee.
Et habitabo in domo domini: in longitudinem dierum.

Domini est terra ⁊ plenitudo eius
orbis ⁊ habitatores eius.
Ipse super maria fundauit eum: ⁊ super flumina stabiliuit eum. ⁊ ingrediatur rex glorie.
Quis ascendet in montem: ⁊ quis stabit in loco sancto eius.
Innocens manibus ⁊ mundo corde qui non exaltauit frustra animam suam: ⁊ non iurauit dolose. diatur rex glorie.
Accipiet benedictionem a dño: ⁊ misericordiam a deo salutari suo.
Hec est generatio querentium eum: querentium faciem dei iacob.
Leuate porte capita uestra ⁊ eleuamini ianue sempiterne.
Quis est iste rex glorie: dñs fortis ⁊ potens. dñs potens in prelio.
Leuate porte capita uestra: ⁊ erigite ianue sempiterne ⁊ ingre
Quis est iste rex glorie: dñs exercituum ipse est rex glorie.

Ad te dñe animam meam leuo. ds̄ meus in te
confisus sum ne confundar. ne letentur inimici mei.

Neq; irrideant me inimici mei: etenim uniuersi qui sustinent te non confundentur. | nus et te sustinui tota die.
Confundantur omnes iniqua agentes: sup uacue.
Vias tuas dne demonstra mihi: et semitas tuas edoce me.
Dirige me in ueritate tua et doce me: quia tu es ds saluator
Reminiscere miserationum tuarum domine: et misericordiarum tuarum que a seclo sunt. | domine. | eius et testimonia eius.
Delicta iuuentutis mee et ignorantias meas: ne memineris.
Secundum misericordiam tuam memento mei: tu propter bonitatem tuam
Dulcis et rectus dns: propter hoc legem dabit delinquentibus in uia.
Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites uias suas.
Vniuerse uie dni misericordia et ueritas: requirentibus testamentum
Propter nomen tuum dne propitiabis peccato meo: multum est enim.
Quis est homo qui timet dnm: legem statuit ei in uia quam elegit.
Anima eius in bonis demorabitur: et semen eius hereditabit terram.
Firmamentum est dns timentibus eum: et testamentum ipsius ut manifestetur illis. | meos. | meis erue me. | delicta mea.
Oculi mei semper ad dnm: quoniam ipse euellet de laqueo pedes
Respice in me et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego.
Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de necessitatibus
Vide humilitatem et laborem meum meis: et dimitte uniuersa
Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt: et odio iniquo oderunt me. | mino sperans non infirmabor.
Custodi animam meam et erue me: non erubescam quoniam speraui in te.
Innocentes et recti adheserunt mihi: quia sustinui te.
Libera ds israel: ex omnibus tribulationibus suis. psalmus dd.

.XXV.

Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: et in do
Proba me dne et tempta me: ure renes meos et cor meum | mino
Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: et complacui in ueritate tua.
Non sedi cum concilio uanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo
Odiui ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. | domine.
Lauabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum
Vt audiam uocem laudis: et enarrem uniuersa mirabilia tua. | glorie tue. | meam. | neribus. | tere mei.
Domine dilexi decorem domus tue: et locum habitationis
Ne perdas cum impiis animam meam: et cum uiris sanguinum uitam
In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est mu
Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me et mise
Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te dne.
In finem psalmus dd. priusquam liniretur.

.XXVI.

DOminus illuminatio mea et salus mea quem timebo.
Dominus protector uite mee: a quo trepidabo.
Dum appropiant super me nocentes: ut edant carnes meas.
Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt.
Si consistant aduersum me castra: non timebit cor meum.
Si exurgat aduersum me prelium: in hoc ego sperabo.
Vnam petii a dno hanc requiram: ut inhabitem in domo dni omnibus diebus uite mee. | in abscondito tabernaculi sui.
Vt uideam uoluntatem domini: et uisitem templum eius.
Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum: protexit me
In petra exaltauit me: et nunc exaltauit caput meum super inimicos meos. | omnis: cantabo et psalmum dicam dno.
Circuiui et immolaui in tabernaculo eius hostiam uociferati

Sed et uniuersi qui sperant in te non confundantur: confundantur qui iniqua gerunt frustra.
Vias tuas dne ostende mihi: semitas tuas doce me.
Deduc me in ueritate tua et doce me: quia tu es saluator meus te expectaui tota die. | quia ex seculo sunt.
Recordare miserationum tuarum dne: et miserationum tuarum
Peccatorum adolescentie mee et scelerum meorum ne memineris.
Secundum misericordiam tuam recordare mei: propter bonitatem tuam dne.
Bonus et rectus dns propterea docebit peccatores in uia.
Deducet mansuetos in iudicio: et docebit modestos uiam suam.
Omnes semite dni misericordia et ueritas his qui custodiunt pactum eius et testificationem eius.
Propter nomen tuum propitiare iniquitati mee quoniam grandis est.
Quis iste uir timens dnm quem docebit in uia quam elegerit.
Anima eius in bono commorabitur et semen eius hereditabit terram.
Secretum dni timentibus eum: et pactum suum ostendit eis.
Oculi mei semper ad dnm: quia ipse educet de rete pedes meos. | it educ me. | mea.
Respice in me et miserere mei: quoniam solus et pauper sum ego.
Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de angustiis me
Vide afflictionem meam et laborem meum: et porta omnia peccata
Vide inimicos meos quoniam multiplicati sunt: et odio iniquissimo oderunt me. | in te. | ueritate tua.
Custodi animam meam et libera me non confundar quoniam speraui
Simplicitas et equitas seruabunt me: quia expectaui te.
Redime ds israelem: ex omnibus angustiis suis.
Iudica me ds quoniam ego in simplicitate mea ambulaui: et in domino confidens non deficiam.
Proba me dne et tempta me: ure renes meos et cor meum.
Quia misericordia tua in conspectu oculorum meorum est: et ambulabo in
Non sedi cum uiris uanitatis: et cum superbis non ingrediar. | mei.
Odiui ecclesiam pessimorum: et cum iniquis non sedebo. | meam.
Lauabo in innocentia manus meas: et circumdabo altare tuum dne.
Vt clara uoce predicem laudem: et narrem omnia mirabilia tua.
Dne dilexi habitaculum domus tue: et locum tabernaculi glorie tue.
Ne auferas cum peccatoribus animam meam: et cum uiris sanguinum uitam
In quorum manibus scelus: et dextera eorum repleta est muneribus.
Ego autem in simplicitate mea gradiar: redime me et miserere
Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam dno.

DOminus lux mea: et salutare meum quem timebo.
Dominus fortitudo uite mee: quem formidabo.
Dum appropinquarent mihi maligni: ut comederent carnem meam.
Hostes mei et inimici mei: ipsi impegerunt et ceciderunt. | omnibus diebus uite mee.
Si steterint aduersum me castra: non timebit cor meum.
Si surrexerit contra me bellum: in hoc ego confidam.
Vnum petii a dno hoc requiram: ut inhabitem in domo dni
Vt uideam pulchritudinem domini: et attendam templum eius.
Abscondit enim me in umbra sua in die pessima: abscondit me in secreto tabernaculi sui in petra exaltauit me.
Nunc quoque exaltabit caput meum super inimicos meos: qui sunt in circuitu meo. | psallam domino.
Et immolabo in tabernaculo eius hostias iubili cantabo et

Exaudi domine uocem meā qua clamaui ad te: miserere mei et exaudi me. Domine requirā. Tuo.
Tibi dixit cor meū. exquisiuit te facies mea: faciē tuā
Ne auertas faciem tuā a me: ne declines in ira a seruo
Adiutor meus esto: ne derelinquas me neque despicias me deus salutaris meus. Assumpsit me. Recta propter inimicos meos.
Quoniam pater meus et mater mea dereliquerūt me: dominus autē
Legem pone michi domine in uia tua: et dirige me in semita
Ne tradideris me in animas tribulantiū me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui. et mentita est iniquitas sibi. Dominum.
Credo uidere bona dn̄i in terra uiuentiū. In lacum.
Expecta dominum. uiriliter age: et confortetur cor tuū. et sustine

XXVII.

Ad te domine clamabo: deus meus ne sileas ps. huic dd.
A me nequando taceas a me. et assimilabor descendentibus
Exaudi domine uocem deprecationis mee dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templū sanctū tuū. Ne perdas me.
Ne simul tradas me cū peccatoribus: et cū operantibus iniquitatem
Qui locuntur pacem cū proximo suo: mala autem in cordibus eorū.
Da illis secundum opera eorum: et secundum nequitiā adinuentionū ipsorum.
Secundum opera manuū eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerūt opera domini. et in opera manuū eius: destrues illos et non edificabis eos. Adiutor sū.
Benedictus dominus: quoniam exaudiuit uocē deprecationis mee.
Dominus adiutor meus. et protector meus: et in ipso sperauit cor meū et
Et refloruit caro mea: et ex uoluntate mea confitebor ei. Est.
Dominus fortitudo plebis sue: et protector saluationū christi sui
Saluū fac populum tuum dn̄e et benedic hereditati tue: et rege eos et extolle illos usque in eternum. psalmus dd.

XXVIII.

Afferte domino filii dei: in consummatione tabernaculi.
Afferte dn̄o filios arietū. Aquas multas. Tuum et
Afferte domino gloriam et honorem afferte dn̄o gloriam nomini eius: adorate dominum in atrio sancto eius. Commouebit do
Vox dn̄i super aquas. deus maiestatis intonuit: dn̄s super
Vox domini in uirtute: uox dn̄i in magnificentia. Mini de
Vox dn̄i confringentis cedros: et confringet dn̄s cedros libani.
Et comminuet eas tanquam uitulū libani: et dilectus quemadmodū filius unicornium. Desertum cades.
Vox dn̄i intercidentis flammā ignis: uox dn̄i concutientis deser
Vox domini preparantis ceruos. et reuelabit condensa: et in templo eius omnes dicent gloriam. Suo in pace.
Dominus diluuium inhabitare facit: et sedebit dn̄s rex in eternum.
Dominus uirtutem populo suo dabit. dominus benedicet populo

XXIX.

Exaltabo te domine quoniam suscepisti me: ps. cantici in dedi
Nec delectasti inimicos meos super me. catione domus dd.
Domine deus meus clamaui ad te: et sanasti me. Descendentibus in lacū.
Domine eduxisti ab inferno animam meā: saluasti me a
Psallite domino sancti eius: et confitemini memorie sanctitatis eius.
Quoniam ira in indignatione eius: et uita in uoluntate eius.
Ad uesperum demorabitur fletus: et ad matutinū leticia.
Ego autem dixi in habundantia mea: non mouebor in eternum.
Domine in uoluntate tua: prestitisti decori meo uirtutem.
Auertisti faciē tuā a me: et factus sū conturbatus. Onem.
Ad te domine clamabo: et ad deū meū deprecabor.
Que utilitas in sanguine meo: dum descendo in corruptionem
Numquid confitebitur tibi pulius: aut annuntiabit ueritatem tuā. Est adiutor meus.
Audiuit dominus et misertus est mei: dominus factus
Conuertisti planctum meū in gaudiū michi: conscidisti saccū meū. et circumdedisti me leticia. In eternū confitebor tibi.
Ut cantet tibi gloria mea et non compungar: dn̄e deus meus in

Audi domine uocem meā in uocantis: miserere mei et exaudi me. Quiratn. Seruo tuo.
Tibi dixit cor meū quesiuit uultus meus faciem tuā dn̄e et re
Ne abscondas faciem tuā a me: ne declines in furore tuo a
Auxilium meū fuisti ne derelinquas me et ne dimittas me deus saluator meus. Insidiatores meos.
Pater meus et mater mea dereliquerūt me: dn̄s autem collegit me.
Ostende michi dn̄e uiā tuā: et deduc me in semita recta propter in
Ne tradas me dn̄e anime tribulantiū me: quoniam surrexerunt contra me testes falsi: et apertum est mendaciū.
Ego autem credo quod uideam bona dn̄i in terra uiuentiū.
Expecta dominum et confortare: et roboret cor tuū et sustine dominum.
Ad te dn̄e clamabo fortis meus, ne obsurdes a me. ne forte taceēte te compater his qui descendunt in lacum. Meas ad oraclm sanctum tuum.
Audi dn̄e deprecationē meā cum clamauero ad te: cum leuauero manus
Ne tradas me cum impiis: et cū operantibus iniquitatē.
Qui locuntur pacē cū amicis suis: et est malū in corde eorum.
Da eis secundum opus suū: et secundum malū adinuentionū suarū.
Iuxta opus manuū suarum da eis: redde retributionē suā illis.
Quoniam non intelligunt opera dn̄i: et opus manuū eius destrues eos: et non edificabis. Et habiu adiutorium.
Benedictus dn̄s: qui audiuit uocē deprecationis mee.
Dominus fortitudo mea et scutū meū in ipso confisum est cor meum
Gauisum est cor meū: et in cantico meo confitebor illi.
Dominus fortitudo mea et robur salutariū christi sui est.
Salua populum tuū. et benedic hereditati tue: et pasce eos et subleua eos usque in sempiternū.
Afferte domino filios arietum:
afferte domino gloriam et imperium.
Afferte dn̄o gloriam nomini eius: adorate dominum in decore sancto.
Vox dn̄i super aquas deus glorie intonuit: dn̄s super aquas multas.
Vox domini in fortitudine: uox domini in decore.
Vox dn̄i confringentis cedros: et confringet dn̄s cedros libani.
Et disperget eas quasi uitulum libani: et sarion quasi filius rinocerotis.
Vox dn̄i diuidens flammas ignis: uox dn̄i parturire faciet eius desertum cades.
Vox domini obstetricans ceruis: et reuelans saltus: et in templo eius omnis loquitur gloriam. Suo in pace.
Dominus diluuiū inhabitat: et sedebit dn̄s rex in eternum.
Dominus fortitudinē populo suo dabit. dominus benedicet populo
Exaltabo te dn̄e quoniam saluasti me:
et non delectasti inimicos meos.
Domine deus clamaui ad te: et sanasti me. Sederē in lacū.
Dn̄e eduxisti de inferno animam meā uiuificasti me ne des
Cantate dn̄o sancti eius: et confitemini memorie sanctitatis eius.
Quoniam ad momentū est ira eius: et uita in propitiatione eius.
Ad uesperū commorabitur fletus: et ad matutinū laus.
Ego autem dixi in habundantia mea: non mouebor in sempiternū.
Domine in uoluntate tua posuisti monti meo fortitudinē.
Abscondisti faciem tuā. et factus sum conturbatus.
Ad dominū clamabo: et ad dn̄m meū deprecabor.
Que utilitas in sanguine meo: dū descendo in corruptionē.
Numquid confitebitur tibi puluis: aut annuntiabit ueritatē tuā.
Audi domine et miserere mei: dn̄e esto adiutor.
Conuertisti planctū meū in chorum michi: soluisti saccū meū. et accinxisti me leticia.
Ut laudet te gloria. et non taceat dn̄e deus meus in sempiternum confitebor tibi.

XXX. In te domine speraui nõ ɔfundar in et̃nũ In finem ps̃ dd. p in iusticia tua libera me. me ⁊ enutries me. extasi.
Inclina ad me aurem tuã: accelera ut eruas me. tuis.
Esto m̃ in deũ protectorẽ: ⁊ in domũ refugii ut saluũ me facias.
Qm̃ fortitudo mea ⁊ refugiũ meũ es tu: ⁊ ppt̃ nom̃ tuũ deduces
Educes me de laqueo quem absconder̃t m̃: qm̃ tu es protector.
In manus tuas cõmendo spm̃ meũ redemisti me domine ds̃ ueritatis. animã meam. pedes meos. lus m̃s aĩa mea
Odisti obseruantes uanitates: sup uacue. ⁊ uenter meus.
Ego aũ in domino speraui: exultabo ⁊ letabor in misericordia tua.
Qm̃ respexisti humilitatem meã: saluasti de necessitatib;
Nec conclusisti me in manib; inimici: statuisti ĩ loco spatioso
Miserere mei domine qm̃ tribulor: conturbatus est in ira ocu
Qm̃ defecit in dolore uita mea: ⁊ anni mei in gemitibus.
Infirmata ẽ in paupertate uirtus mea: ⁊ ossa mea ɔturbata s̃t.
Sup õs inimicos meos factus sũ obpbũ: uicinis meis ualde ⁊ timor notis meis. tanquam mortuus a corde. sunt.
Qui uidebant me foras fugerũt a me: obliuioni datus sum
Factus sum tanq̃ uas pditũ: qm̃ audiui uituperationẽ multoꝝ cõmorantium in circuitu. mee. nõ ɔfundar qm̃ ĩuocaui te.
In eo dum ɔuenirẽt simul aduũs me: accipe aĩã meã ɔsiliati
Ego aũ in te speraui dñe: dixi ds̃ m̃s es tu ĩ manib; tuis sortes
Eripe me de manu inimicoꝝ meoꝝ: ⁊ a psequẽtib; me.
Illustra faciẽ tuã sup̃ s̃uũ tuũ: saluũ me fac ĩ m̃ia tua dñe
Erubescant impii ⁊ deducant̃ in infernũ: muta fiant labia dolosa. me in tib; te. muniita. buet abundant̃ fa
Que loquuntur aduũsus iustũ iniq̃tatẽ: in supbia ⁊ in abusiõe.
Quã magna multitudo dulcedinis tue dñe: q̃ abscõdisti ti
Perfecisti eis q̃ spant ĩ te: ĩ ɔspectu filioꝝ hoĩũ. cientib; s̃ebiã.
Abscondes eos in abscõdito faciei tue: a conturbatiõe hominũ.
Proteges eos in tabnaclo tuo: a ɔtradictiõe linguaꝝ.
Benedict̃ dñs: qm̃ mirificauit m̃iam suã m̃ ĩ ciuitate
Ego aũ dixi in excessu m̃tis mee, pijectus sũ a facie oclorꝫ tuoꝝ.
Ideo exaudisti uocẽ orationis mee: dum clamarem ad te.
Diligite dñm om̃s sc̃i eius: qm̃ ueritatẽ requiret dñs ⁊ ret
Viriliter agite ⁊ ɔfortet̃ cor ur̃m: om̃s qui spatis in domino.

XXXI. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates: Intellectus dd.
Et quoꝝ tecta sunt peccata. erũpna m̃ã dũ ɔfigit̃ spina.
Beatus uir cui nõ imputauit dñs peccatũ: n̄ ẽ in spũ eĩ dolus.
Qm̃ tacui inueterauer̃t ossa mea: dũ clamarem tota die.
Qm̃ die ac nocte g̃uata est s̃r me manus tua: ɔũsus sum in
Delictũ meũ cognitũ t̃ feci: ⁊ iniusticiã meã nõ abscondi.
Dixi ɔfitebor aduũsũ me iniusticiã meã dño: ⁊ tu remisisti impietatẽ peccati mei. erue me a ciũdantibus me.
Pro hac orabit ad te om̃s sc̃s: in tempore oportuno.
Verumtamẽ ĩ diluuio aquaꝝ multaꝝ: ad eũ n̄ adp̃ximabũt.
Tu es refugiũ meũ a tribulatiõe q̃ circũdedit me: exultatio mea
Intellectũ tibi dabo ⁊ instruã te: in uia hac qua gradieris firmabo sup̃ te oculos meos. ad te. corde.
Nolite fieri sic̃ equus ⁊ mulus: quib; nõ est intellectus.
In chamo ⁊ freno maxillas eoꝝ constringe: qui n̄ approximãt
Multa flagella peccatoris: spantẽ aũ ĩ dño m̃ia circumdabit.
Letamini in dño ⁊ exultate iusti: ⁊ gloriamini om̃s recti

XXXII. Exultate iusti in dño: rectos decet collaudatio. In finem ps̃ dd.
Confitemini dño in cythara: in psalterio decem cordarum psallite illi.
Cantate ei canticũ nouũ: bñ psallite ei in uociferatione.
Quia rectũ ẽ ũbum dñi: ⁊ omnia opera eius in fide.
Diligit m̃iam ⁊ iudiciũ: m̃ia domini plena est t̃ra.
Verbo domini celi firmati s̃t: ⁊ spũ oris eius om̃s uirt̃ eoꝝ.

In te domine speraui n̄ ɔfundar ĩ et̃nũ: in iusticia tua salua me. m̃s eris ⁊ enutries me.
Inclina ad me aurem tuã uelociter libera me. me.
Esto m̃ in lapidem fortissimũ: ⁊ ĩ domũ munitã ut salues
Quia petra mea ⁊ munitio mea tu es: ⁊ ppt̃ nom̃ tuũ dux duces me de rete qd̃ absconder̃t m̃: qr tu fortitudo m̃a es.
In manu tua ɔmendo spm̃ meũ: redemisti me dñe ds̃ ũitatis.
Odisti custodientes uanitates frustra.
Ego aũ ĩ dño ɔfisus sũ: exultabo ⁊ letabor ĩ m̃ia tua.
Qm̃ uidisti afflictiõm meã: cognouisti tribulationes aĩe mee.
Et n̄ conclusisti me in manib; ĩ imici: posuisti ĩ latitudine pedes meos. m̃s. aĩa mea ⁊ uent̃ m̃s. erunt.
Miserere mei domine qm̃ tribulor: caligauit in furore ocl's
Quia consumpte s̃t in merore: ⁊ ãni mei in gemitu.
Infirmata est in iniquitate fortitudo mea: ⁊ ossa mea ɔtabu
Apud õs hostes meos: fc̃s sum obpbũ. ⁊ uicinis meis nimis. ⁊ timor notis meis. pditum.
Qui uidebant me in plateis: fugiebant me.
Obliuioni traditus sũ q̃i mortuus a corde: fc̃s sũ tãq̃m uas
Audiui enĩ obpbũ multoꝝ: congregationẽ ĩ circuitu.
Cum inirẽt ɔsilium aduersũ me: ⁊ ut auferrẽt aĩam meam cogitarent. ⁊ psequẽtiũ me.
Ego aũ in te speraui dñe: dixi deus m̃s es tu.
In manu tua t̃pa mea, libera me de manu ĩ imicoꝝ meoꝝ:
Ostende faciẽ tuã sup̃ s̃uũ tuũ: salua me ĩ m̃ia tua.
Domine nõ confundar: quia inuocaui te.
Confundant̃ impii taceant in inferno muta fiant labia mendacii. ciuitate munita. satis opant̃ iniq̃tatem.
Que loquũt̃ contra iustũ uetã in supbia ⁊ despectione.
Qm̃ multa bonitas, q̃m abscondisti timẽtib; te.
Opatus es sperantib; in te: in cõspectu filioꝝ hominum.
Abscondes eos in p̃tectiõe uult̃ tui a duritia uiri. ardescẽt mei
Abscõdes eos ĩ umbra: a ɔtradictiõe linguarũ.
Bñdictus domin̄ qui mirabilẽ fec̃ misericordiã suã m̃ in
Ego aũ dixi in stupore meo, pijectus sũ. de cõspectu oclorũ eĩ.
Ergo ne audisti uocem deprecationis mee. cũ clamarẽ ad te.
Diligite dñm om̃s sc̃i eĩ. fideles s̃uat dñs. ⁊ retribuit his q̃
Cõfortamini ⁊ roboret̃ cor ur̃m: om̃s q̃ expectatis dñm.

Beatus cui dimissa ẽ ĩ iq̃tas. ⁊ abscõditũ ẽ peccatũ.
Beatus hõ cui n̄ imputabit dñs ĩ iq̃tatẽ: n̄ ẽ ĩ spũ eĩ dolus.
Quia tacui attrita s̃t ossa mea: in rugitu meo tota die.
Die enĩ ⁊ nocte grauat̃ s̃r me man̄ tua: ũsatus sũ in miseria mea, cum exardesceret messis iugiter. mei.
Peccatũ meũ notũ facio tibi: ⁊ iniquitatẽ meã nõ abscõdo.
Dixi ɔfitebor scelus meũ dño. ⁊ tu dimisisti ĩ iq̃tatẽ pecti
Pro hoc orat om̃s sc̃s ad te: temp̃ inueniens. me. meo.
Et cũ ĩ undauerint aq̃ multe: ad illũ n̄ accedant. ad te.
Tu es protectio mea ab hoste custodies me: laus mea circũdab
Docebo te, ⁊ mõstrabo t̃ uiã p q̃ ãbules: cogitabo de te oclo
Nolite fieri sic̃ eqū ⁊ mulus: quibus nõ est intelligẽtia.
In chamo ⁊ freno maxillas eorũ ɔstringe: qui n̄ appximãt
Multi dolores impii: ɔfidẽtẽ aũ ĩ dño m̃ia circũdabit.
Letamini ĩ dño ⁊ exultate iu. ⁊ laudate recti corde.

Laudate iusti dominũ: rectos decet laudatio.
Confitemini domino ĩ cythara: in psalterio decacordo cantate ei.
Cantate ei cãticũ nouũ: diligent̃ psallite in iubilo.
Quia rectũ ẽ ũbum dñi: ⁊ omne opus eius in fide.
Diligit iusticiã ⁊ iudiciũ: misericordia dñi plena est terra.
Verbo dñi celi f̃cti s̃t: ⁊ spũ oris eius om̃s ornat̃ eorũ.

Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.
Timeat dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes
orbem. ‖ et reprobat consilia principum. ‖ generatione et generationem.
Quoniam ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt.
Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum.
Consilium autem domini in eternum manet: cogitationes cordis eius in
Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi.
De celo respexit dominus: vidit omnes filios hominum.
De preparato habitaculo suo: respexit super omnes qui habitant terram.
Qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.
Non salvatur rex per multam virtutem: et gigas non salvabitur in multi-
tudine virtutis sue. ‖ pulit me. ‖ eius salvavit eum.
Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis sue non salvabitur.
Ecce oculi domini super metuentes eum: et in eis qui sperant super misericordia eius.
Ut eruat a morte animas eorum: et alat eos in fame. ‖ bono.
Anima nostra sustinet dominum: quoniam adiutor et protector noster est.
Quia in eo letabitur cor nostrum: et in nomine sancto eius speravimus.
Fiat misericordia tua domine super nos: quemadmodum speravimus in te.

XXXIII.

Benedicam dominum in omni tempore: psalmus david cum immutavit vultum
semper laus eius in ore meo. suum coram abimelech et dimisit eum
In domino laudabitur anima mea: audiant mansueti et letentur. et abi-
Magnificate dominum mecum: et exaltemus nomen eius in idipsum. it.
Exquisivi dominum et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eri-
Accedite ad eum et illuminamini: et facies vestre non confundentur.
Iste pauper clamavit et dominus exaudivit eum: et ex omnibus tribulationibus
Inmittet angelus domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos.
Gustate et videte quoniam suavis est dominus: beatus vir qui sperat in eo.
Timete dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum.
Divites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem dominum non minuentur omni
Venite filii audite me: timorem domini docebo vos. ‖ riam eorum.
Quis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos.
Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum.
Diverte a malo et fac bonum: inquire pacem et persequere eam.
Oculi domini super iustos: et aures eius ad preces eorum. ‖ liberavit eos.
Vultus autem domini super facientes mala: ut perdat de terra memo-
Clamaverunt iusti et dominus exaudivit eos: et ex omnibus tribulationibus eorum
Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu salvabit.
Multe tribulationes iustorum: et de omnibus his liberabit eos dominus.
Custodit dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur.
Mors peccatorum pessima: et qui oderunt iustum delinquent.
Redimet dominus animas servorum suorum: et non delinquent omnes qui sperant in eo.

XXXIIII.

Iudica domine nocentes me: In finem psalmus ipsi david.
expugna impugnantes me. ‖ mee salus tua ego sum.
Apprehende arma et scutum: et exurge in adiutorium michi.
Effunde frameam et conclude adversus eos qui persequuntur me: dic anime
Confundantur et revereantur: querentes animam meam. ‖ vertantur anima
Avertantur retrorsum et confundantur: cogitantes michi mala. ‖ meam.
Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: et angelus domini coartans eos.
Fiat via illorum tenebre et lubricum: et angelus domini persequens eos.
Quoniam gratis absconderunt michi interitum laquei sui: supervacue exprobra-
Veniat illi laqueus quem ignorat: et captio quam abscondit apprehen-
dat eum et in laqueum cadat in idipsum. ‖ suo. ‖ a diripientibus eum.
Anima autem mea exultabit in domino: et delectabitur super salutari
Omnia ossa mea dicent: domine quis similis tibi. ‖ meo convertetur.
Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum et pauperem
Surgentes testes iniqui: que ignorabam interrogabant me. ‖ trita
Retribuebant michi mala pro bonis: sterilitatem anime mee. ‖ tus sicut hu-
Ego autem cum michi molesti essent: induebar cilicio. ‖ miliabar.
Humiliabam in ieiunio animam meam: et oratio mea in sinu
Quasi proximum quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens et con-

---

Congregans quasi in utre aquas maris ponens in thesauris abyssos.
Timeat dominum omnis terra: ipsum formident universi habitatores
orbis. ‖ tione et generatione.
Quia ipse mandavit et facta sunt: ipse precipiente steterunt.
Dominus dissolvit consilia gentium: et irritas fecit cogitationes populorum.
Consilium domini in eternum stabit: cogitationes cordis eius in generatione
Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi.
De celo respexit dominus: vidit omnes filios hominum.
De firmissimo solio suo: prospexit ad universos habitatores terre.
Fingens pariter cor eorum: intelligens omnia opera eorum. ‖ bit.
Non salvatur rex in multitudine exercitus: nec fortis liberabitur in
multiplicatione virtutis.
Fallax equus ad salutem: et in multitudine roboris sui non salva-
Ecce oculi domini super timentes eum: et expectantes misericordiam eius.
Ut eruat de morte animam eorum: et vivificet eos in fame.
Anima nostra expectavit dominum: auxilium nostrum et clipeus noster est.
In ipso enim letabitur cor nostrum: quia in nomine sancto eius speravimus.
Sit misericordia tua domine super nos: sicut expectavimus te.
Benedicam dominum in omni tempore:
semper laus eius in ore meo.
In domino letabitur anima mea: audiant mites et letentur. ‖ vit eum.
Magnificate dominum mecum: et exaltemus nomen eius pariter.
Quesivi dominum et exaudivit me: et de omnibus angustiis meis liberavit me.
Respicite ad eum et confluite: et vultus vestri non confundentur.
Hic pauper clamavit et dominus exaudivit: de omnibus tribulationibus salva-
Circumdat angelus domini in gyro timentes eum: et eruet eos. ‖ vit.
Gustate et videte quoniam bonus dominus: beatus vir qui sperat in eo.
Timete dominum sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. ‖ omne bo-
Leones indiguerunt et esurierunt: querentibus autem dominum non deerit
Venite filii audite me: timorem domini docebo vos. ‖ eorum.
Quis est vir qui velit vitam: diligens dies videre bonos.
Custodi linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum.
Recede a malo et fac bonum: quere pacem et persequere eam.
Oculi domini ad iustos: et aures eius ad clamorem eorum.
Vultus autem domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam
Clamaverunt et dominus exaudivit: et ex omnibus tribulationibus eorum
liberavit eos. ‖ anime mee salus tua ego sum. ‖ anime
Iuxta est dominus contritis corde: et confractos spiritu salvabit. ‖ mee.
Multe tribulationes iusti: et ex omnibus illis liberavit eum.
Dominus custodit omnia ossa eius: unum ex his non confringetur.
Interficiet impium malitia: et qui oderunt iustum delinquent.
Redimet dominus animam servorum suorum: et non peccabunt omnes qui sperant
in eum. ‖ hendat eum et cadat in laqueum.
Iudica domine adversarios meos: pugna contra pugnantes me.
Apprehende scutum et hastam: et consurge in auxilium meum.
Evagina gladium et occupa ex adverso persequentes me dic
Confundantur et revereantur qui querunt animam meam.
Convertantur retrorsum et confundantur qui cogitant malum michi.
Fiant sicut pulvis ante faciem venti: et angelus domini impellat.
Fiat via illorum tenebre et lubricum: et angelus domini persequatur eos.
Qui frustra absconderunt michi insidias retis sui: frustra foderunt
Veniat ei calamitas quam ignorat: et rete suum quod abscondit com-
Anima autem mea exultabit in domino: letabitur in salute sua.
Omnia ossa mea dicent: domine quis similis tibi.
Eruens inopem a validiore et pauperem et mendicum a violento.
Surgentes testes iniqui: que nesciebam interrogabant me.
Reddebant michi mala pro bono: sterilitatem anime mee. ‖ ter.
Ego autem cum infirmarer ab eis: induebar cilicio. ‖ meum reu
Humiliavi in ieiunio animam meam: et oratio mea ad sinum
Quasi ad amicum quasi ad fratrem meum sic ambulabam: quasi lugens

Et adversum me laetati sunt et convenerunt: congregata sunt super
me flagella et ignoravi. ¶ mibus tunicam meam. ¶ et annuunt
Dissipati sunt nec compuncti: temptaverunt me, subsannaverunt
me subsannatione, frenduerunt super me dentibus suis. ¶ oculis.
Domine quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum: a leo
Confitebor tibi in ecclesia magna: in populo gravi laudabo te. ¶ nisi.
Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique: qui oderunt me gratis
Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terrae loquentes dolos
cogitabant. ¶ bimus eum. ¶ ficetur dominus qui volunt pacem
Et dilataverunt super me os suum: dixerunt euge euge viderunt oculi
Vidisti domine ne sileas: domine ne discedas a me. ¶ servi eius.
Exsurge et intende iudicio meo: deus meus et dominus meus in causam meam.
Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus: et non supergaudeant mihi.
Non dicant in cordibus suis euge euge animae nostrae: nec dicant devoravimus
Erubescant et revereantur simul: qui gratulantur malis meis. ¶ tuam.
Induantur confusione et reverentia: qui maligna locuntur super me.
Exultent et laetentur qui volunt iustitiam meam: et dicant semper magni
Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: tota die laudem

XXXV. Dixit iniustus ut delinquat in semet ipso: non est timor ¶ In finem ser
dei ante oculos eius. ¶ odium. ¶ agere. ¶ uo domini psalmus david.
Quoniam dolose egit in conspectu eius: ut inveniatur iniquitas eius ad
Verba oris eius iniquitas et dolus: noluit intellegere ut bene
Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni viae non bonae ma
litiam autem non odivit. ¶ misericordiam tuam deus. ¶ trabis eos.
Domine in caelo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. ¶ sunt corde.
Iustitia tua sicut montes dei: iudicia tua abyssus multa. ¶ me.
Homines et iumenta salvabis domine: quemadmodum multiplicasti
Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. ¶ state.
Inebriabuntur ab ubertate domus tuae: et torrente voluptatis tuae po
Quoniam apud te est fons vitae: et in lumine tuo videbimus lumen.
Praetende misericordiam tuam scientibus te: et iustitiam tuam his qui recto
Non veniat mihi pes superbiae: et manus peccatoris non moveat
Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt nec potuerunt

XXXVI. Noli aemulari in malignantibus neque zelaveris ¶ psalmus david.
facientes iniquitatem. ¶ barum cito decident. ¶ eius.
Quoniam tamquam fenum velociter arescent: et quemadmodum olera her
Spera in domino et fac bonitatem: et inhabita terram et pasceris in divitiis
Delectare in domino: et dabit tibi petitiones cordis tui. ¶ esto domino et
Revela domino viam tuam: et spera in eo et ipse faciet. ¶ ora eum.
Et educet quasi lumen iustitiam tuam: et iudicium tuum tamquam meridiem subditus
Noli aemulari in eo qui prosperatur in via sua: in homine faciente
iniustitias. ¶ ditabunt terram. ¶ invenies. ¶ tudine pacis.
Desine ab ira et derelinque furorem: noli aemulari ut maligneris.
Quoniam qui malignantur exterminabuntur: sustinentes autem dominum ipsi here
Et adhuc pusillum et non erit peccator: et quaeres locum eius et non
Mansueti autem hereditabunt terram: et delectabuntur in multi
Observabit peccator iustum: et stridebit super eum dentibus suis.
Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniet dies eius.
Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum. ¶ torem pi
Ut decipiant pauperem et inopem: ut trucident rectos corde. ¶ bunt.
Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur.
Melius est modicum iusto: super divitias peccatorum multas.
Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iustos dominus.
Novit dominus dies immaculatorum: et hereditas eorum in aeternum erit.
Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur: quia pecca
Inimici vero domini mox honorificati fuerint et exaltati: de
ficientes quemadmodum fumus deficient.
Mutuabitur peccator et non solvet: iustus autem miseretur et tribuet.
Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.
Apud dominum gressus hominis dirigentur: et viam eius volet.

matus tristis incurvabar. et in infirmitate mea laetabantur et congregabantur.
Collecti sunt adversum me percutientes: et nesciebam scindentes et non tacentes.
In simulatione labiorum fictorum frendebant contra me dentibus suis.
Domine quanta aspicies? converte animam meam a calumniantibus
suis, a leonibus solitariam meam. ¶ convenientes occulto.
Confitebor tibi in ecclesia grandi: in populo forti laudabo te. ¶ tiantur.
Non laetentur super me inimici mei mendaces: odientes me frustra.
Non enim in pace loquuntur, sed in rapina terrae verba fraudulenta concinnant
Et dilataverunt super me os suum: dixerunt vah vah vidit oculus
noster. ¶ absorbuimus eum. ¶ magnificetur dominus qui vult pa
Vidisti domine ne taceas: ne elongeris a me. ¶ cem servi eius.
Surge et vigila in iudicium meum: deus meus et domine in causam meam.
Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus: et ne insultent mihi.
Nec dicant in corde suo vah vah vah animae nostrae: nec dicant
Confundantur et revereantur pariter qui laetantur in afflictione mea.
Induantur confusione et verecundia qui magnificantur super me.
Laudent et laetentur qui volunt iustitiam meam: et dicant semper
Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: tota die laudem tuam.

Dixit scelus impii in medio cordis eius.
Non esse timorem dei ante oculos eius.
Quia dolose egit adversus eum in oculis suis ut inveniret iniquita
tem eius ad odiendum non abiecit. ¶ via domine.
Verba oris eius iniquitas et dolus: cessavit cogitare bene facere.
Iniquitatem cogitat in cubili suo: stabit in via non bona, malum
Domine in caelo misericordia tua: fides tua usque ad nubes. ¶ potabis eos.
Iustitia tua sicut montes dei, iudicium tuum abyssus multa.
Homines et iumenta salvos domine facies: quam pretiosa est misericordia
Et filii Adam in umbra alarum tuarum sperabunt. ¶ tuae.
Inebriabuntur de pinguedine domus tuae, et torrente deliciarum
Quoniam tecum est fons vitae: in lumine tuo videbimus lumen.
Protrahe misericordiam tuam scientibus te: et iustitiam tuam rectis corde.
Non veniat mihi pes superbiae: manus impiorum ne commoveant me.
Ibi ceciderunt operantes iniquitatem: expulsi sunt nec potuerunt surgere.

Noli contendere cum malignis: neque aemuleris
facientes iniquitatem.
Quoniam sicut herba velociter conterentur: et sicut olus viride marcescent.
Spera in domino et fac bonum, inhabita terram et pascere fide.
Et delectare in domino: et dabit tibi petitiones cordis tui.
Volve super dominum viam tuam: et confide in eo et ipse faciet.
Et educet sicut lumen iustitiam tuam: et iudicium tuum tamquam meridiem.
Tace domino et expecta eum: noli contendere adversus eum qui prosperatur in
via sua, adversus virum qui facit quae cogitat. ¶ tabunt terram.
Dimitte iram et relinque furorem: noli contendere ut malefacias.
Quoniam qui malefaciunt interibunt. expectantes autem dominum ipsi heredi
Adhuc enim modicum et non erit impius: et cogitabis de loco eius.
et non subsistet. ¶ ant egenum et pauperem: et interficiant rectos in via.
Mites autem hereditabunt terram: et delectabuntur in multitudine pacis.
Cogitat impius de iusto: et frendet adversus eum dentibus suis.
Dominus deridebit eum: videns quod veniet dies eius.
Gladium evaginaverunt impii, tetenderunt arcum suum ut percuti
Gladius eorum ingrediatur in cor eorum: et arcus eorum confringatur.
Melius est parvum iusto: quam divitiae impiorum multae.
Quia brachia impiorum confringentur. sublevat autem iustos dominus.
Novit dominus dies immaculatorum: et hereditas eorum in aeternum erit.
Non confundentur in tempore malo: et in diebus famis saturabuntur.
Quia impii peribunt et inimici domini gloriantes: ut monocero
tes consumentur sicut fumus consumentur. ¶ ti tribuunt.
Fenus accipit impius et non reddet. iustus autem miseretur et tribuet.
Quia qui benedicti fuerint ab eo hereditabunt terram, et qui maledic
A domino gressus viri firmabuntur: et viam eius volet.

GAL.

Cum ceciderit iustus non collidetur: quia dominus supponit manum suam. [eius querens panem.] [erit.] [non conservabuntur.]
Iunior fui et enim senui: et non vidi iustum derelictum nec semen
Tota die miseretur et commodat: et semen illius in benedictione
Declina a malo et fac bonum: et inhabita in seculum seculi. [eam.]
Quia dominus amat iudicium: et non derelinquet sanctos suos in eternum
Iniusti punientur: et semen impiorum peribit. [cum iudicabitur illi.]
Iusti autem hereditabunt terram: et inhabitabunt in seculum seculi super
Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudicium.
Lex dei eius in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus eius.
Considerat peccator iustum: et querit mortificare eum.
Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec dampnabit eum
Expecta dominum et custodi viam eius: et exaltabit te ut hereditate capias terram cum perierint peccatores videbis. [eius.] [omnis.]
Vidi impium superexaltatum: et elevatum sicut cedros libani.
Et transivi et ecce non erat: quesivi eum et non est inventus locus eius.
Custodi innocentiam et vide equitatem: quoniam sunt reliquie homini pa
Iniusti autem disperibunt simul: reliquie impiorum interibunt.
Salus autem iustorum a domino: et protector eorum in tempore tribulationis
Et adiuvabit eos dominus et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus: et salvabit eos quia speraverunt in eo. *Psalmus David. In rememorationem sabbati.*

XXXVII.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. [gravate sunt super me.]
Quoniam sagitte tue infixe sunt michi: et confirmasti super me manum tuam.
Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. [ingrediebar.] [mea.]
Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum: sicut onus grave
Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee: a facie insipientie mee.
Miser factus sum et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus
Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne
Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. [absconditus.] [meorum et ipsum non est mecum.] [runt.]
Domine ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est
Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum
Amici mei et proximi mei: adversum me appropinquaverunt et stete
Et qui iuxta me erant de longe steterunt: et vim faciebant qui querebant animam meam. [die meditabantur.] [os suum.]
Et qui inquirebant mala michi locuti sunt vanitates: et dolos tota
Ego autem tanquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens
Et factus sum sicut homo non audiens: et non habens in ore suo redargutiones. [commoventur pedes mei super me magna locuti]
Quoniam in te domine speravi: tu exaudies domine deus meus. [sunt.]
Quia dixi nequando supergaudeant michi inimici mei: et dum
Quoniam ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper.
Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: et cogitabo pro peccato meo.
Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt qui oderunt me inique. [tatem.]
Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant michi: quoniam sequebar boni
Ne derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me.
Intende in adiutorium meum: domine deus salutis mee.

In finem canticum David. Pro Idithun.

XXXVIII.

Dixi custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator adversum me.

HEB.

Cum ceciderit non allidetur: quia dominus sustentat manum eius.
Puer fui, siquidem senui: et non vidi iustum derelictum: nec semen eius querens panem. [et semen impiorum peribit.]
Tota die donat et commodat: et semen eius in benedictione erit.
Recede a malo et fac bonum: et habita in sempiterno. [custodientur.]
Quia dominus diligit iudicium: et non derelinquet sanctos suos in eternum
Iusti hereditabunt terram: et habitabunt in seculum seculi super eam.
Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudicium.
Lex dei eius in corde eius: non deficient gressus eius. [iudicatur.]
Considerat impius iustum: et querit ut occidat eum.
Dominus non derelinquet eum in manu eius: et non condempnabit eum cum
Expecta dominum et custodi viam eius: et exaltabit te ut possideas terram. cum interibunt impii videbis.
Vidi impium robustum et fortissimum: sicut indigenam virentem.
Et transivi et ecce non erat: et quesivi eum et non est inventus.
Custodi simplicitatem et vide rectum: quia erit ad ultimum viro pax. [pax ossibus meis a facie peccati mei.]
Iniqui autem delectabuntur pariter: et novissimum impiorum peribit.
Salus iustorum a domino: fortitudo eorum in tempore tribulationis.
Et auxiliabitur eis dominus, et salvabit eos ab impiis, quia speraverunt in eo.

Domine ne in ira tua arguas me: neque in furore tuo corripias me.
Quia sagitte tue infixe sunt michi: et descendit super me manus tua.
Non est sanitas in carne mea a facie indignationis tue: non est
Quia iniquitates mee transierunt caput meum: quasi onus grave aggravate sunt super me. [bam.] [carne mea.]
Computruerunt et tabuerunt cicatrices mee: a facie insipientie mee.
Afflictus sum et incurvatus sum nimis: tota die merens ambula
Quia lumbi mei repleti sunt ignominia: et non est sanitas in
Vigilavi et afflictus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.
Domine in conspectu tuo omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus. [meorum. et nam ipsa non est mecum.]
Cor meum fluctuabat, dereliquit me fortitudo mea: et lux oculorum
Cari mei et amici mei. qui contra lepram meam steterunt: et vicini mei longe steterunt.
Et irruebant querentes animam meam: et investigantes mala michi.
Loquebantur insidias: et dolos tota die meditabantur.
Ego autem quasi surdus non audiebam: et quasi mutus non aperiebam os suum.
Et eram quasi homo non audiens: nec habens in ore suo redargutiones.
Te enim domine expectabam: tu exaudies domine deus meus.
Quia dixi ne forte insultent michi: et cum vacillaverint pedes mei super me magnificentur.
Quia ego ad flagella paratus: et dolor meus contra me est semper.
Quia iniquitatem meam annuntio: sollicitus ero pro peccato meo.
Inimici autem mei viventes confortati sunt: et multiplicati sunt odientes me mendaciter.
Et qui reddunt malum pro bono adversabantur michi: quia sequebar bonum.
Ne derelinquas me domine deus meus: ne elongeris a me.
Festina in auxilium meum: domine deus salutis mee.

Dixi custodiam vias meas: ne peccem in lingua mea.
Custodiam ori meo custodiam: donec est impius contra me.

Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis: et dolor meus renov-
atus est. ‖ cet ignis. ‖ nichilum ante te. ‖ disti me.
Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardes-
Locutus sum in lingua mea: notum fac michi domine finem meum.
Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit michi.
Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea tamquam
Verumtamen universa vanitas: omnis homo vivens.
Verumtamen in imagine pertransit homo: sed et frustra conturbatur.
Thesaurizat: et ignorat cui congregabit ea. Et nunc que est expecta-
tio mea nonne dominus: et substantia mea apud te est. ‖ plagas tuas.
Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti de-
Obmutui et non aperui os meum: quoniam tu fecisti amove a me
A fortitudine manus tue ego defeci in increpationibus: propter
iniquitatem corripuisti hominem. ‖ turbatur omnis homo.
Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vane con-
Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam: auribus per-
cipe lacrimas meas. ‖ patres mei. In finem psalmus David.
Ne sileas quoniam advena ego sum apud te: et peregrinus sicut omnes
Remitte michi ut refrigerer priusquam habeam: et amplius non ero.

XXXIX. Expectans expectavi dominum: et intendit michi. ‖ de luto fecis.
Et exaudivit preces meas: et eduxit me de lacu miserie et
Et statuit super petram pedes meos: et direxit gressus meos.
Et inmisit in os meum canticum novum: carmen deo nostro.
Videbunt multi et timebunt: et sperabunt in domino.
Beatus vir cuius est nomen domini spes eius: et non respexit in va-
nitates et insanias falsas. ‖ tionibus tuis non est qui similis sit tibi.
Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: et cogita-
Annuntiavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum.
Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti michi.
Holocaustum et pro peccato non postulasti: tunc dixi ecce venio.
In capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam:
deus meus volui. et legem tuam in medio cordis mei.
Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna: ecce labia mea
non prohibebo domine tu scisti. ‖ lutare tuum dixi.
Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et sa-
Non abscondi misericordiam tuam: et veritatem tuam a concilio multo.
Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me:
misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. ‖ me.
Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus: comprehenderunt me
iniquitates mee. et non potui ut viderem. ‖ respice ‖ eam.
Multiplicate sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit
Complaceat tibi domine ut eruas me: domine ad adiuvandum me
Confundantur et revereantur simul: qui querunt animam meam ut auferant
Convertantur retrorsum et revereantur: qui volunt michi mala.
Ferant confestim confusionem suam: qui dicunt michi euge euge.
Exultent et letentur super te omnes querentes te: et dicant semper mag-
nificetur dominus qui diligunt salutare tuum. ‖ eius visitasti in stra-
Ego autem mendicus sum et pauper: dominus sollicitus est mei.
Adiutor meus et protector meus tu es: deus meus ne tardaveris.

XL. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: In finem
in die mala liberabit eum dominus. psalmus David.
Dominus conservet eum et vivificet eum et beatum faciat eum in terra:
et non tradat eum in animam inimicorum eius. ‖ mitate eius.
Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: universum stratum
Ego dixi domine miserere mei: sana animam meam quia pec-
cavi tibi. ‖ gregavit iniquitatem sibi. ‖ michi.
Inimici mei dixerunt mala michi: quando morietur et peribit nomen eius.
Et si ingrediebatur ut videret vana loquebatur: cor eius con-
gredietur foras: et loquebatur in idipsum. ‖ gitabant mala
Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me co-

Obmutui silentio. tacui de bono: et dolor meus conturbatus est.
Incaluit cor meum in medio mei in meditatione mea incen-
sus sum igni. ‖ tu tuo. ‖ nas me.
Locutus sum in lingua mea: ostende michi domine finem meum. a
Ecce breves posuisti dies meos. et vita mea quasi non sit in conspectu c
Et mensuram dierum meorum que sit: ut sciam quid desit michi. b
Omnia enim vanitas: omnis homo stans. ‖ homo.
Tantum in imagine ambulat homo: tantum frustra turbatur.
Congregat et ignorat cui dimittat ea.
Nunc ergo quid expectatio domine: prestolatio mea tu es.
Ab omnibus iniquitatibus meis libera me: obprobrium stulto ne po-
Obmutui non aperiam os meum: quia tu fecisti. ‖ ne sileas.
Tolle a me plagas tuas. a fortitudine manus tue: ego consumptus
sum in increpationibus pro iniquitate corripuisti virum. ‖ meam.
Et posuisti quasi tineam desiderabilia eius: verumtamen vanitas omnis
Audi orationem meam domine et clamorem meum: exaudi ad lacrimam
Quia advena ego sum apud te: et peregrinus sicut omnes patres mei.
Parce michi ut ridear antequam vadam: et non subsistam.
Expectans expectavi dominum. et inclinatus est ad
me: et audivit clamorem meum.
Et eduxit me de lacu famoso: de luto ceni. ‖ tate queant.
Et statuit super petram pedes meos: stabilivit gressus meos.
Et dedit in ore meo canticum novum: laudem deo nostro.
Videbunt multi et timebunt: et sperabunt in domino.
Beatus vir qui posuit dominum confidentiam suam: et non est aversus ad
superbias: pompasque mendacii. ‖ pro nobis ‖ sunt quam ut nar-
Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: et cogitationes tuas
Non invenio ordinem coram te: si narrare voluero et numerare plu-
Victima et oblatione non indiges: aures fodisti michi. holocaustum et
pro peccato non petisti. ‖ uenter tui. ‖ domine tu scisti.
Tunc dixi ecce venio in volumine libri scriptum est de me.
Ut facerem placitum tibi. deus meus volui. et legem tuam in medio
Annuntiavi iustum in ecclesia multa: ecce labia mea non prohibebo
Iustitiam tuam non abscondi in medio cordis mei. fidem tuam et salu-
tare tuum dixi. ‖ giter servabunt me.
Non abscondi misericordiam tuam: et veritatem tuam in ecclesia multa.
Tu domine non prohibebis misericordias tuas a me misericordia tua et veritas tua: iu-
Circumdederunt enim me mala quorum non est numerus: comprehen-
derunt me iniquitates mee: et non potui videre. ‖ eam.
Plures facti sunt quam capilli mei capitis: et cor meum dereliquit me.
Placeat tibi domine ut liberes me: domine ad adiuvandum me festina.
Confundantur et revereantur simul: querentes animam meam ut auferant
Convertantur retrorsum et confundantur: qui volunt michi mala.
Pereant post confusionem suam qui dicunt michi vah vah.
Gaudeant et letentur in te qui querunt te dicant iugiter mag-
nificetur dominus qui diligunt salutare tuum.
Ego autem sum egenus et pauper: dominus sollicitus erit pro me.
Auxilium meum et salvator meus tu es deus meus ne moreris.
Beatus qui cogitat de paupere: in die
mala salvabit eum dominus. ‖ detrahet.
Dominus custodiet eum et vivificabit eum: et beatus erit in terra. et non
tradet eum in animam inimicorum suorum. ‖ sus et egrediens foras
Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis: totum stratum eius
versasti in egrotatione sua. ‖ gitabant malum michi.
Ego dixi domine miserere mei: sana animam meam quia peccavi tibi.
Inimici mei loquentur malum michi: quando morietur et peribit nomen eius.
Et si veniebat ut videret vana loquebatur cor eius: congregabit iniquitatem
Simul adversum me murmurabant: omnes odientes me contra me co-
Verbum diaboli infundebatur sibi quia dormivit non adderet
ut resurgat.

Verbum iniquum constituerunt adversum me: numquid qui dormit non adiciet ut resurgat. [magnificavit super me supplantationem.]
Et enim homo pacis meae in quo speravi: qui edebat panes meos
Tu autem domine miserere mei et resuscita me: et retribuam eis.
In hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me. [tuo in aeternum.] [te faciem dei] [ubi est deus tuus.]
Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu
Benedictus dominus deus israel a saeculo et in saeculum fiat fiat. *In finem intel*

XLI.

Quemadmodum desiderat cervus ad *lectus filiis chore.*
fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus.
Sitivit anima mea ad deum fontem vivum: quando veniam et apparebo an
Fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac nocte: dum dicitur mihi cotidie
Haec recordatus sum et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei. [deus meus] [davis]
In voce exultationis et confessionis sonus epulantis. [et hermoniim a]
Quare tristis es anima mea: et quare conturbas me. [monte modico.]
Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et
Ad me ipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra ior
Abyssus abyssum invocat: in voce cataractarum tuarum.
Omnia excelsa tua et fluctus tui: super me transierunt. [inimicus.]
In die mandavit dominus misericordiam suam: et nocte canticum eius.
Apud me oratio deo vitae meae: dicam deo susceptor meus es.
Quare oblitus es mei et quare contristatus incedo: dum affligit me ini
Dum confringuntur ossa mea exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei. [et quare conturbas me.] [deus meus.]
Dum dicunt mihi per singulos dies ubi est deus tuus: quare tristis es anima mea
Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et

XLII.

Iudica me deus et discerne causam meam de gente *In finem psal*
non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me. *mus david.*
Quia tu es deus fortitudo mea: quare me repulisti et quare tristis incedo dum affligit me inimicus. [conturbas me.] [meus.]
Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum: et in tabernacula tua. [pulisti eos.]
Et introibo ad altare dei: ad deum qui laetificat iuventutem meam.
Confitebor tibi in cithara deus deus meus: quare tristis es anima mea: et quare
Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et deus

XLIII.

Deus auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt *In finem*
nobis. [eos.] [placuisti meis.] [gentes in nobis.] *filiis chore ad*
Opus quod operatus es in diebus eorum: et in diebus antiquis. *intellectum.*
Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos: afflixisti populos et ex
Nec enim in gladio suo possederunt terram: et brachium eorum non salvavit
Sed dextera tua et brachium tuum et illuminatio vultus tui: quoniam con
Tu es ipse rex meus et deus meus: qui mandas salutes iacob. [tuis nostris.]
In te inimicos nostros ventilabimus cornu: et in nomine tuo spernemus insur
Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non salvabit me. [sibi.]
Salvasti enim nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti.
In deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebimur in saeculum.
Nunc autem repulisti et confudisti nos: et non egredieris deus in vir
Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: et qui oderunt nos diripiebant
Dedisti nos tamquam oves escarum: et in gentibus dispersisti nos.
Vendidisti populum tuum sine pretio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum. [his qui in circuitu nostro.] [vit me.]
Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsannationem et derisum
Posuisti nos in similitudinem gentibus: commotionem capitis in populis.
Tota die verecundia mea contra me est: et confusio faciei meae coop
A voce exprobrantis et obloquentis: a facie inimici et persequentis.
Haec omnia venerunt super nos nec obliti sumus te: et inique non egimus in testamento tuo. [tua] [mortis.]
Et non recessit retro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via
Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis: et cooperuit nos umbra

Sed et homo pacificus meus in quo habui fiduciam: qui manducavit panem meum levavit contra me plantam.
Tu autem domine miserere mei: et leva me et retribuam eis.
In hoc cognovi quod volueris me: quia non insultavit inimicus meus mihi. [bo ante faciem tuam.]
Ego autem in simplicitate mea: auditus sum a te: et statues me ante faciem tuam in perpetuum. [dic ubi est deus tuus.]
Benedictus dominus deus israel: a saeculo et usque in saeculum amen amen.
Sicut areola praeparata ad irrigationes aquarum:
sic anima mea praeparata est ad te deus.
Sitivit anima mea ad deum fortem viventem: quando veniam et pare
Fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac nocte: cum diceretur mihi tota
Horum recordatus sum et effudi in me animam meam: quoniam veniam ad umbraculum: tacebo usque ad domum dei.
In voce laudis et confessionis multitudinis festa celebrantis.
Quare incurvaris anima mea et conturbas me: expecta dominum quia adhuc confitebor ei salutaribus vultus eius.
Deus meus in me ipso anima mea incurvatur: propterea recordabor tui de terra iordanis et hermonim de monte minimo.
Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum.
Omnes gurgites tui et fluctus tui: super me transierunt. [mei.]
Per diem mandavit dominus misericordiam suam: et in nocte canticum eius.
Mecum oratio deo vitae meae: dicam deo petra mea quare oblitus es
Quare tristis incedo, affligente inimico. [et deo meo.]
Cum me interficerent in ossibus meis exprobraverunt mihi hostes mei dicentes tota die ubi est deus tuus. [iniquo libera me.]
Quare incurvaris anima mea et conturbas me. [doloso et in]
Expecta dominum quoniam adhuc confitebor ei salutaribus vultus mei
Iudica me deus et discerne causam meam a gente non sancta: a viro
Tu es enim deus fortitudo mea quare proiecisti me quare tristis incedo affligente inimico. [et quare conturbas me.]
Mitte lucem tuam et veritatem tuam ipsa ducent me: et introducent ad montem sanctum tuum et ad tabernacula tua. [et deo meo.]
Et introibo ad altare tuum: ad deum laetitiae et exultationis meae.
Et confitebor tibi in cithara deus deus meus: quare incurvaris anima mea.
Expecta dominum quoniam adhuc confitebor ei salutaribus vultus mei
Deus auribus nostris audivimus: patres
nostri narraverunt nobis. [emisisti eos.]
Opus quod operatus es in diebus eorum: et in diebus antiquis.
Tu manu tua gentes delesti: et plantasti eas afflixisti populos et
Non enim in gladio suo possederunt terram: neque brachium eorum salvabit eos. [tibi.] [nos nostros] [eorum.] [operuit me.]
Sed dextera tua et brachium tuum: et lux vultus tui quia complacuisti
Tu es rex meus deus: praecipe pro salutibus iacob. [conspectu tuo.]
In te hostes nostros ventilabimus: in nomine tuo conculcabimus adversa
Non enim in arcu meo confidam: neque gladius meus salvabit me.
Quia salvasti nos de hostibus nostris: et eos qui oderunt nos confudisti.
In domino gaudebimus tota die: et in nomine tuo in aeternum confitebimur.
Verum tu proiecisti et confudisti nos: et non egredieris in exercitibus nostris.
Vertisti terga nostra hosti: et qui oderant nos diripuerunt nos.
Dedisti nos quasi gregem ad vorandum: et in gentibus dispersisti nos.
Vendidisti populum tuum sine pretio: nec grandis fuit commutatio
Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsannationem et derisum his qui erant in circuitu nostro. [a sempiterna tua.]
Posuisti nos similitudinem in gentibus: commotionem capitis in tribubus.
Tota die confusio mea contra me est: et ignominia faciei meae co
A voce exprobrantis et blasphemantis: a facie inimici et ultoris.
Omnia haec venerunt super nos et non sumus obliti tui: et non mentiti sumus in
Non est conversum retro cor nostrum: et declinaverunt gressus nostri
Quoniam deiecisti nos in loco draconum: et operuisti nos umbra mortis.

Si oblti sumus nom̄ di nr̄i: ⁊ si expandim⁹ man⁹ nr̄as ad dm̄ alienū. [Nonne.] [Quoniam] [Con]t[ur]ba [est] ... ra uenter noster.

Nōne ds̄ requiret ista: ip̄e enī nouit abscondita cordis.

Qm̄ pp̄t te mortificam⁹ tota die: estimati sum⁹ sic̄ oues occisiōis.

Exurge quare obdormis dn̄e: exurge ⁊ ne repellas in finem.

Quare faciem tuā auertis: obliuisceris inopie nr̄e. ⁊ tribulatōis.

Qm̄ humiliata ē in puluē anima nr̄a: cōglutinatus est in ter[ra uenter noster].

Exurge adiuua nos: ⁊ redime nos pp̄t nomen tuū. In finē

.XLIIII. Eructauit cor meū uerbum bonū. p[ro] his qui cōmutabūt[ur] dico ego opa mea regi. filiis chore ad intellin canticū

Lingua mea calamus scribe: uelocit̄ scribentis. p[ro] dilecto.

Speciosus forma p̄ filiis hominū: diffusa ē grā in labiis tuis.

pp̄tea benedixit te deus in et̄nū. [Ni]bilit̄ dextera tua.

Accinge gladio tuo sup femur tuū potentissime.

Specie tua ⁊ pulcritudine tua: intende p̄spe p̄cede ⁊ regna.

Propt̄ ūitatē ⁊ mansuetudinē ⁊ iusticiā: ⁊ deducet te mira[biliter dextera tua].

Sagitte tue acute: p̄pli sub te cadent ī corda inimicoꝝ regis.

Sedes tua ds̄ in sclm̄ scli: ūga directōis ūga regni tui.

Dilexisti iusticiā ⁊ odisti iniquitatē: pp̄tea unxit te deus ds̄ tuus oleo leticie p̄ cōsortib; tuis. [Mi]rrha [ge]rtate. [O]ratiōis ⁊ domū patris

Mirra ⁊ gutta ⁊ casia a uestimentis tuis a domib; eburneis: ex quib; delectauerūt te filie regū in honore tuo. [Q]uē tui.

Astitit regina a dextris tuis. in uestitu deaurato: circūdata ua[rietate].

Audi filia ⁊ uide ⁊ inclina aurē tuā: ⁊ obliuiscere p̄plm̄ tuū [⁊ domum patris tui].

Et concupiscet rex decorē tuū: qm̄ ip̄e est dn̄s ds̄ tuus. ⁊ adorabunt eū. [Cir]ca uarietatib;. [In] oēm t̄ram. [Vestem] coram ... maris.

Et filie tyri ī munib;: uultū tuū dep̄cabunt⁹ oms̄ diuites pleb[is].

Omīs gl̄a eius filie regis ab intus in fimbriis aureis circūamic[ta].

Adducent⁹ regi ūgines post eā: p̄xime eius afferentur tibi.

Afferent⁹ in leticia ⁊ exultatōe: adducent⁹ in templū regis.

Pro patrib; tuis nati sunt t̄ filii: constitues eos p̄ncipes super [omnem terram].

Memores ero nominis tui: in omni generatōe ⁊ generationem.

Propterea p̄pli cōfitebūt⁹ tibi: in et̄nū ⁊ in sclm̄ scli.

.XLV. Ds̄ nr̄ refugiū ⁊ uirtus: adiutor psalmus dd̄. pro in tribulatōib; q̄ inuenerūt nos nimis. archanis.

Propt̄ea nō timebimus dū turbabit⁹ t̄ra: ⁊ transferent⁹ mōtes in [cor maris].

Sonuerūt ⁊ turbate sc̄ aq̄ eoꝝ. cōturbati sūt mōtes ī fortitudīe ei⁹.

Fluminis impet⁹ letificat ciuitatē dī: scificauit tab̄naculū suū altissim⁹. [Fluctus] [Domin]o tuulo. [ter]ra ē t̄ra. [usque ad] finem terre.

Ds̄ in medio eius nō cōmouebit⁹: adiuuabit eā ds̄ mane di[luculo].

Conturbate sc̄ gs̄ ⁊ inclinata sc̄ regna: dedit uocē suā mo[ta est terra].

Dn̄s uirtutū nobiscū: susceptor nr̄ ds̄ iacob. [Auferens] bella usq: ad

Venite ⁊ uidete opa dn̄i: que posuit p̄digia sc̄ t̄rā: auferēs bella usq: ad finē t̄re/arcū cōteret ⁊ cōfringet arma ⁊ scuta comburet igni. [Ci]bor in t̄ra. [In] exultatōis.

Vacate ⁊ uidete qm̄ ego sum ds̄: exaltabor ī gentib; ⁊ exalta[bor in terra].

Dn̄s uirtutū nobiscū: susceptor nr̄ deus iacob. In finē p̄ filiis

.XLVI. Omnes gs̄ plaudite manib;: iubilate deo ī uoce chore. exultatōis.

Qm̄ dominus excels⁹ terribil: rex magn⁹ sc̄ oēm terrā.

Subiec̄ p̄plos nob: ⁊ gentes sub pedib; nr̄is. [Vos] uehemēt⁹ ele[uatus est].

Elegit nobis hereditatē suā: speciem iacob quē dilexit.

Ascendit ds̄ in iubilo: domin⁹ in uoce tube. [Q]uati sunt.

Psallite deo nr̄o psallite: psallite regi nr̄o psallite.

Qm̄ rex omīs t̄re ds̄: psallite sapient̄. [Poten]tas regi magni.

Regnabit ds̄ sup gs̄: deus sedet sup sedem scām suā.

Principes p̄ploꝝ cōgregati sc̄ c̄ deo abrahā: qm̄ dii fortes t̄re

.XLVII. Magnus dn̄s ⁊ laudabil nimis: ī ciuitate ps̄ cantici dī nostri in monte scō eius. filiorum chore scda sabbi.

Fundat⁹ exultatōe uniūse t̄re: mōs syon latera aq̄lōis ciui[tas regis magni].

Deus in domib; ei⁹ cognoscet⁹: cum suscipiet eam.

Si oblti sumus nōis di nr̄i: ⁊ expādim⁹ man⁹ nr̄as ad dm̄ alienū. [Quia] dās. [Quia] occisionis. [Ven]tras.

Nunquid nō ds̄ ī uestigabit ista: ip̄e enī nouit cogitatōes cor[dis].

Qm̄ pp̄t te mortificati sum⁹. tota die reputati sum⁹. ut grex [occisionis].

Consurge q̄r dormitas dn̄e. euigila q̄r p̄iecisti nos ī sempit̄nū.

Quare faciem tuā abscōdis. obliuisceris afflictōes ⁊ angustias [nostras].

Qm̄ incuruata est in puluē aīa nr̄a: adhesit t̄re uent̄ nr̄.

Surge auxiliare nobis: ⁊ redime nos pp̄t miām tuā.

Eructauit cor meū ūbū bonū: dico ego opa mea regi.

Lingua mea stilus scribe uelocis. decore pulc̄rior es filiis hoīū.

Effusa ē grā in labiis tuis. pp̄tea benedix̄ t̄ ds̄ in et̄num.

Accingere gladio tuo: sup femur tuū fortissime.

Gloria tua ⁊ decore tuo prospe ascende. [Et docebit te terri]bilia dextra tua.

Propt̄ ūitatē ⁊ mansuetudinē iusticie. ⁊ docebit te terri[bilia],

Sagitte tue acute p̄pli sub te cadent ī corde inimicoꝝ regis.

Thronus tuus ds̄ ī sclm̄. ⁊ ī et̄nū sceptrū equitatis. sceptrū regni tui. [Dilexisti] oleo exultatōis p̄ participib; tuis.

Dilexisti iusticiā ⁊ odisti iniquitatē. pp̄tea unxit te ds̄ ds̄ tuus

Mirra ⁊ stacte ⁊ cassia in cunctis uestimētis tuis de domib; ebur[neis] q̄b; letificauerūt te filie regū in honore tuo.

Stetit cōiux in dextra tua: in diademate aureo.

Audi filia ⁊ uide ⁊ inclina aurē tuā ⁊ obliuiscere p̄pli tui. ⁊ domus patris tui. [Qui]a eū. [Tu] p̄pli.

Et cōcupiscet rex decorē tuū. quia ip̄e est dn̄s ds̄ tu⁹ ⁊ adorabit

Et o filia fortissimi ī munerib; faciē tuā dep̄cabunt⁹ diuites

Omīs gl̄a filie regis intrinsec⁹ fasciis aureis uestita est.

In scutulatis ducet⁹ ad regē. ūgines sequent⁹ eā amici eius addu centur illuc. [Tu] maris. [In] inpotētia eius.

Ducent⁹ in leticiis ⁊ exultatōe: ingredient⁹ thalamū regis.

Pro patrib; erūt filii tibi: pones eos p̄ncipes in uniūsa t̄ra.

Recordabor nominis tui: in omni generatōe ⁊ generationem.

Propterea p̄pli confitebunt⁹ tibi. in sclm̄ ⁊ in et̄num.

Ds̄ nr̄a spes ⁊ fortitudo auxiliū in tribulatōib; inuent⁹ est ualidū.

Ideo nō timebim⁹ cum fuerit trāslata t̄ra: ⁊ cōcussi mōtes ī corde

Sonantib; ⁊ intumescētib; gurgitib⁹ ei⁹: ⁊ agitatis montib;

Fluminis diuisiōes letificāt ciuitatē dī: scm̄ tabnaclm̄ altis simi. [Mane] matutino. [Quasi] est terra. [Et plaustra] comburet igni.

Dn̄s in medio eius nō cōmouebit⁹: auxiliabit⁹ ei ds̄ ī ip̄o ortu

Conturbate sunt gs̄ ⁊ cōcussa sc̄ regna. dedit uocē suā p̄strata

Dn̄s exercituū nobiscū: p̄tectio nr̄a ds̄ iacob. [Et] hastam plau

Venite ⁊ uidete opa dn̄i: quātas posuit solitudines in t̄ra.

Compescuit bella usq: ad extremū t̄re. arcū cōfringet ⁊ cōcidet

Cessate ⁊ agnoscite qm̄ ego sū ds̄: exaltabor ī gentib; ⁊ ex altabor in terra.

Dn̄s exercituū nobiscū: fortitudo nr̄a ds̄ iacob.

Omnes p̄pli plaudite manib; iubilate deo ī uoce laudis.

Qm̄ dn̄s altissimus terribil rex magn⁹ sup oēm terrā.

Congregauit p̄plos sub nos: ⁊ tribus sub pedib; nr̄is.

Elegit nob hereditatē nr̄am: glām iacob qm̄ dilexit.

Ascendit ds̄ in iubilo dn̄s: in uoce buccine.

Cantate deo cantate. cantate regi nr̄o cantate. [Q]uata sunt.

Quia rex uniūse t̄re ds̄: cantate erudite. [Tu] t̄re uehement̄ ele

Regnauit ds̄ sup gs̄: ds̄ sedet sup thronū scm̄ suū.

Principes p̄ploꝝ cōgregati sc̄ p̄pli dei abrahā: qm̄ deo scuta

Magnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis: in ciuitate di nr̄i in monte scō eius.

Speciosa gmmin gaudio uniūse t̄re. mōtes syō lateb; aq̄lōis ciui

Ds̄ ī medio ei⁹ agnit⁹ ē. in auxiliando. [Tu] tatule regis magni.

Qm̄ ecce reges congregati sunt, conuenerūt in unū. [pr]iuidit eos.
Ipsi uidentes sic admirati sūt: conturbati sūt cōmoti sūt tremor ap
ibi dolores ut parturientis: in spū uehemti cōteres naues tharsis.
Sicut audiuimus sic uidimus in ciuitate dn̄i uirtutū: in ciuita
te dei nr̄i deus fundauit eā in etnū. [pleni]ta ē dextra tua.
Suscepimus ds̄ misericordiam tuā: in medio templi tui.
Scdm̄ nomē tuū ds̄ sic et laus tua in fines terre: iusticia ple
Letetur mons syon et exultent filie iude ꝓpt̄ iudicia tua
domine. [n]arretis in ꝓgenie altera. [s]ecula.
Circumdate syō et complectimini eā: narrate in turrib⁹ ei⁹.
Ponite corda ura̅ in uirtute eius: et distribuite domos eius ut
Qm̄ hic est deus ds̄ nr̄ in etnū et in sclm̄ scli: ip̄e reget nos

XLVIII.

Audite hec om̄s gn̄s: auribꝫ ꝑcipite om̄s. In fin̄ filiis chore ps̄.
qui habitatis orbem. [p]auper. [s]entiā. [c]ordis mei.
Quiq: terrigene, et filii hominū: simul in unū diues et
Os meū loquet̄ sapientiā: et meditatio cordis mei pru
Inclinabo in parabolam aurem meā: apiā in psalterio
ꝓpositionem meā. [me.] [s]uarū gl̄iantur. [n]omē suā.
Cur timebo in die mala: iniquitas calcanei mei circūdabit
Qui confidunt in uirtute sua: et in multitudīe diuitiar̄
Frater nō redemit redimet homo: nō dabit deo placati
et p̄ciū redemptiōis aīe sue: et laborabit in etnū et uiuet
ad huc in finem. [i]nsipiens et stultus ꝑibunt.
Nō uidebit interitū cū uidit sapientes morientes: simul
et relinquent alienis diuitias suas: et sepulchra eorū dom⁹
illorū in etnū. [t]erris suis.
Tabernacula eorū in ꝓgenie et ꝓgenie, uocauerūt noīa sua
homo cū in honore esset nō intellex̄: comparat⁹ ē iumentis
insipientibꝫ et similis factus est illis. psalmus asaph.

XLIX.

Deus deorum dominus locutus est: et uocauit terram.
A solis ortu usq: ad occasum: ex syon species decoris ei⁹.
Deus manifeste ueniet: deus noster et non silebit. [u]alida.
Ignis in cōspectu eius exardescet: et in circuitu eius tempesta[s]
Aduocauit celum desursū: et terram discernere ꝑplm̄ suum.
Congregate illi scōs eius: qui ordināt testamētū ei⁹ sup̄ sacrificia.
Et annūtiabūt celi iusticiam eius: qm̄ deus iudex est. [s]ū.
Audi pp̄ls meus et loquar isrl̄: et testificabor t̄ ds̄ ds̄ tu⁹ ego
Nō in sacrificiis tuis arguā te: holocausta aūt tua in cōspectu
meo sunt semꝑ. [c]os [p]otabo. [s]uimus testamētū meū ꝑ os
Nō accipiam de domo tua uitulos: neq: de gregibꝫ tuis hyr[cos].
Qm̄ mee sunt om̄s fere siluarū: iumēta in montibꝫ et boues.
Cognoui oīa uolatilia celi: et pulcritudo agri mecū est. tuū.
Si esuriero nō dicā t̄: meꝰ est enī orbis terre et plenitudo ei⁹.
Nūquid mādūcabo carnes taurorū: aut sanguinē hyrcorū
Immola deo sacrificiū laudis: et redde altissimo uota tua.
Et inuoca me in die tribulatiōis: eruā te et honorificabis me.
Peccatori aūt dixit ds̄ quare tu enarras iusticias meas: et as
Tu uero odisti disciplinā: et proiecisti sermōes meos retrorsū.
Si uidebas furem currebas cū eo: et cū adulteris portionem
tuam ponebas. [l]os [t]ue ponebas scādalū: hec fecisti et tacui.
Os tuū habundauit malicia: et lingua tua cōcinnabat do[los]
Sedens aduersus fratrem tuū loquebaris et adūsus filiū matris
existimasti inique qd̄ ero tui similis: arguā te et statuā cōtra
faciem tuā. [s]it qui eripiat. [i]lli salutare dei. bersabee.
Intelligite hec qui obliuiscimini dn̄i: nequā rapiat et nō
Sacrificiū laudis honorificabit me: et illic iter quo ostendā

L.

Miserere mei ds̄: scdm̄ magnā In fin̄ ps̄ dd̄. cū uenit ad
misericordiam tuam [me.] cū nathan ꝓpha qn̄ intrauit ad
Et scdm̄ multitudinē miserationū tuarū: dele iniquitatē meā.
Amplius laua me ab iniquitate mea: et a peccato meo mūda

Quia ecce reges congregati sūt: uenerūt simul. [ui]der eos.
Ipsi uidentes sic obstupuerūt: conturbati sūt admirati sūt horror possi
ibi dolor q̄si parturientis. uento urenti cōteres naues maris.
Sicut audiuimus ita uidimus in ciuitate dn̄i exercituū: ds̄ funda
uit eam usq: in etnū. [r]epleta est dextera tua.
Extimauimus ds̄ miām tuā: in medio templi tui.
Scdm̄ nomē tuū ds̄ sic laus tua usq: ad extremū terre: iusticia
Letetur mons syon: et exultent filie iude ꝓpt̄ iudicia tua.
Circumdate syon et circuite eam: numerate turres eius.
Ponite cor u̅r̅m̄ in menibꝫ, separate palatia ei⁹ ut narretis
in generatiōe nouissima. [i]n morte.
Quia ip̄e est ds̄ ds̄ nr̄ in sclm̄ et in ꝑpetuū, ip̄e erit dux nr̄.
Audite hec om̄s ppl̄i: auribꝫ ꝑcipite uniūsi
habitatores occidentis.
Tam filii adā q̄m filii singlorū: simul diues et paup.
Os meū loquetur sapiās: et meditatio cordis mei prudentiā.
Inclinabo ad parabolā aurē meā: apiā in cythara enigma
meū. [me.] [s]uar̄ supbiūt. [p]eo.
Quare timebo in diebꝫ mali: iniqtas calcanei mei circūdabit
Qui fiduciā hn̄t in fortitudīe sua: et in mltitudīe diuitiar̄
Fratrem redimens nō redimet uir: nō dabit deo ꝓpitiationē
Nec p̄ciū redemptiōis aīe suorū: sꝫ quiescet in sclo.
Et uiuet ultra in sempitnū: et nō uidebit foueā cū uiderit sapi
entes morientes simul insipiēs et indoctus ꝑibunt. [i]n sclo.
Et derelinquent alienis diuitias suas: interiora sua domos suas
Tabernacla sua in generatiōe et generatiōem: uocauerūt noībꝫ suis
terras suas. [e]t exequatus est. [i]n sclm̄ suum.
Et homo in honore nō cōmorabit̄: assimulat⁹ ē iumentis
hec est uia insipientie eorū: et p⁹ eos in ore eorū current.
Quasi grex in inferno positi sūt: mors pascet eos. [in]ferno p⁹ habita
Et subicient eos recti in matutino: et figura eorū cōteret̄ in in
Verūptamen ds̄ redimet aīam meā de manu inferi cum
assūpserit me. [m]uis eius. [l]ucem.
Noli timere cū ditatus fuerit uir: cū multiplicata fuerit glā do
Neq: enī moriens tollet oīa: neq: descendet post eum glīa eius.
Quia aīe sue in uita sua bn̄dicet. laudabit te cū bn̄fecerīs tibi.
Introibit usq: ad generatiōes patrū suorū: usq: in finē nō uidebit
homo cū in honore esset nō intellex̄: cōparatus est iumentis et silebit.
Fortis ds̄ domin⁹ locut⁹ ē: et uocauit terram.
Ab ortu solis usq: ad occasū ei⁹ de syon ꝑfecta decore.
Ds̄ apparuit, ueniet ds̄ nr̄ et nō tacebit. [m]e sunt semꝑ.
Ignis corā eo uorabit: et in circuitu eius tempestas ualida.
Vocauit celū desursū: et terrā ut iudicet ꝑplm̄ suum.
Congregate mi scōs meos, qui ferierūt pactū meū in sacrificio.
Et annūtiabūt celi iusticiā ei⁹: quia ds̄ iudex est ip̄e.
Audi pp̄ls meus et loquar isrl̄. et contestabor te, ds̄ ds̄ tu⁹ ego sū.
Nō ꝓpt̄ uictimas tuas arguā te. et holocaustomata tua corā
Nō accipiā de domo tua uitulū: neq: de gregibꝫ tuis hyrcos.
Mea sūt enī oīa animalia silue pecudes in mōtibꝫ milium.
Scio om̄s aues mōtiū: et uniūsitas agri mecū est.
Si esuriero nō dicā t̄: meus est enī orbis et plenitudo eius.
Nunquid comedā carnē taurorū: aut sāguinē hyrcorū bibā.
Immola deo laudē: et redde altissimo uota tua. [t]ui.
Et inuoca me in die tribulatiōis. liberabo te. et glīficabis me.
Impio aūt dixit ds̄, quid tibi ē cū narratiōe p̄ceptorū meorū.
ut assumas pactū meū in ore tuo. [o]bp̄bū. hec fecisti et ta
Qui odisti disciplinā: et proiecisti uba mea post te. [c]abaris
Si uidebas furē cōsentiebas ei: et cū adulteris erat pars tua.
Os tuū dimisisti ad maliciā: et lingua tua cōcinnauit dolū.
Sedens adūsū fratrem tuū loquebaris: et adūsū filiū matris tue fab

Et ho cū in honore eēt nō intellex̄: comparatus. ē. iumentis
insipientibꝫ et similis fcūs. ē. illis. placebunt.
Hec uia illorū scandalum ipsis: et postea in ore suo com
Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos,
et dnabunt̄ eorū iusti in matutino: et auxilium eorū ueterascet in inferno glīa eorum. cū acceperit me.
Verumptm̄ deus redimet animā meā: de manu inferi
Ne timueris cū diues fcūs fuerit hō: et cū mltiplicata fuerit
glīa domus eius. glīa dom⁹ eius.
Qm̄ cum interierit nō sumet om̄ia: neq: descendet cū eo
Quia anima ei⁹ in uita ip̄i⁹ bndicetur: confitebit̄ t̄ cū
bn̄fecerīs ei. uidebit lumen.
Introibit usq: in ꝓgenies patrū suorū: usq: in etnū nō

Qm̄ iniquitatē meā ego cognosco: ⁊ peccatū meū 9tͣ me ē sēp.
Tibi soli peccaui ⁊ malum corā te feci: ut iustificeris in ser
monib; tuis. ⁊ uincas cum iudicaris. meā.
Ecce enī in iniquitatib; 9ceptus sum: ⁊ ī peccatis 9cep̄ me matͬ
Ecce enī ūitatē dilexisti: incerta ⁊ occulta sapiētie tue
manifestasti m̄. albabor. miliata. meas dele.
Asp̄ges me ẏsopo ⁊ mundabor: lauab̄ me ⁊ sup niuem de
Auditui meo dabis gaudiū ⁊ letitiā: ⁊ exultabunt ossa hu
Auerte faciem tuam a peccatis meis: ⁊ omnes iniquitates
Cor mundum crea in me d̄s: ⁊ sp̄m rectū innoua in uis
ceribus meis. bit lingua mea iustitiam tuā. taberis.
Ne piciasme a facie tua: ⁊ sp̄m scm̄ tuū ne auferas me.
Redde m̄ letitiā salutaris tui: ⁊ sp̄u p̄ncipali 9fir̄ma me.
Docebo iniquos uias tuas: ⁊ impij ad te 9uertentur.
Libera me de sanguinib; deus d̄s salutis meē: ⁊ exulta
Domine labia mea apies: ⁊ os meū ānūtiabit laudē tuā.
Qm̄ si uoluisses sacrificiū dedissem: utiq; holocaustis nō delec
Sacrificiū deo sp̄s 9tribulatus: cor 9tritū ⁊ humiliatum deus
non despicies. muri ierusalem.
Benigne fac domine ī bona uolūtate tua syon: ⁊ edificentͬ
Tunc acceptab̄ sacrificium iustitie oblatiōes ⁊ holocausta:
tunc imponent super altare tuum uitulos. In finē intel
lectus d̄d cū uenit doech idumeꝰ. ⁊ nūtiauit saul uenit d̄d
ī domū abimelech.

LI.

QUID Gloriaris in malitia: qui
potens es in iniq
tate. Tota die
iniustitiā cogita
uit lingua tua:
sicut nouacula
acuta fecisti do
lum. Dilexisti
malitiam sup benignitatē: iniquitatē magis q̄m loq
equitatem. te de tabernaculo tuo: ⁊ radicē tuā de t̄ra
Dilexisti omnia ūba p̄cipitatiōis lingua dolosa. uiuētiū.
Propterea deus destruet te in finem: euellet te ⁊ emigrabit
Videbunt iusti ⁊ timebūt: ⁊ sup eū ridebūt. ⁊ dicent. ecce
homo qui nō posuit dm̄ adiutorē suum. nitate sua.
Sed sp̄auit in multitudie diuitiar̄ suar̄: ⁊ p̄ualuit in ua
Ego autem sicut oliua fructifera ī domo dei: sp̄aui ī mi
sericordia dei in etnū ⁊ in sclm̄ scli.
Confitebor t̄ī in sclm̄ quia fecisti: ⁊ expectabo nomē tuum
q̄m bonū ē. ī conspectu scōrum tuor̄. In finē p̄ amalech
d̄d.

LII.

DIxit insipiens
in corde suo: nō
est deus. Corru
pti sunt ⁊ abho
minabiles facti
sūt ī iniquitatib;:
nō est qui faciat
bonum.
Ds̄ de celo p̄spexit
sup filios hominū: ut uideat si est intelligēs aut re
quirens dm̄. batiat bonū nō est usq; ad unū.
Omnes declinauerūt simul inutiles facti sunt: nō est q
Nonne scient omēs qui opant̄ iniquitatem: q̄ deuorant
plebē meā ut cibum panis. fuit timor.
Dm̄ nō inuocauerūt: illic trepidauerūt timore ubi nō

Existimasti fierī me similē tui: arguā te ⁊ p̄ponā an̄ oclos tuos.
Intelligite h̄ q̄ obliuiscimini dm̄: ne forte capiā ⁊ n̄ sit q̄ liber.
Qui īmolat 9fessionē glorificat me ⁊ q̄ ordinate ābulat ostendam
ei salutare tuū.

MIserere mei d̄s: scdm̄ m̄iam tuā.
Iuxta m̄ltitudinē miserationū tuar̄: dele īiq̄tates meas.
Multū laua me ab iniq̄tate mea: ⁊ a peccō meo mūda me.
Qm̄ īiq̄tates meas ego noui: ⁊ peccm̄ meū cōtͣ me ē semp̄.
Tibi soli peccaui ⁊ malū corā te feci: ut iustificēris ī sermōib; tuis
⁊ uincas cū iudicaberis. nifestasti michi.
Ecce in iniq̄tate 9ceptus sū: ⁊ ī peccō pep̄it me matͬ mea.
Ecce .n. ūitatem diligis: absc̄ōditū ⁊ archanū sapiētie tue ma
Asp̄ges me ẏsopo ⁊ mundabor. lauab̄ me ⁊ sr̄ niuē dealbabor.
Auditū m̄ facies gaudiū ⁊ letitiā. ut exultēt ossa q̄ 9fregisti.
Absc̄ōde faciē tuā a peccātis meis: ⁊ oēs iniq̄tates meas dele.
Cor mūdū crea m̄ d̄s: ⁊ sp̄m stabilē renoua ī uiscērib; meis.
Ne p̄iciasme a facie tua: ⁊ sp̄m scm̄ tuū ne auferas a me. tuā.
Redde m̄ letitiā ih̄u tui. ⁊ sp̄u potēti 9firma me. uitulos.
Docebo iniq̄s uias tuas: ⁊ peccōres ad te reūtēt. sup altare tu
Liba me de sāguinib; d̄s d̄s salutis meē: laudabit ligua mea iusticiā
Dn̄e labia mea apies: ⁊ os meū ānūtiabit laudē tuā.
Nō enī uis ut uictimā feram: n̄ holocaustū t̄ placet.
Sacrificiū dī sp̄c 9tribulatꝰ. cor cōtritū ⁊ humiliatū d̄s n̄ despicies.
Benefac dn̄e in uoluntate tua syon: ⁊ edificētͬ muri ierlm̄.
Tūc suscipies sacrificiū iustitie oblatiōes ⁊ holocausta. tūc imponēt

QUID gloriaris ī malitia:
potēs m̄ia dī. tota die ē.
Insidias cogitat ling̃ tua:
q̄ nouacula acuta fa
ciens dolum.
Dilexisti malū magis
q̄m bonū: mendaciū
magis quam loqui iu
sticiam. sempit̄nū. uiuentium. suis.
Dilexisti oīa ūba ad deuorādū lingua dolosa: s; d̄s destruet te ī
terrebit ⁊ euellet te de tab̄naclo tuo: ⁊ eradicabit te de t̄ra ui
Videbūt iusti ⁊ timebūt: ⁊ sup eum ridebūt. sempit̄num.
Ecce uir qui n̄ posuit dm̄ fortitudinem suā.
Sed sp̄auit ī multitudie diuitiar̄ suar̄. 9fortatꝰ ē in insidiis
Ego aūt sicut oliua uirens ī domo dī. sp̄aui ī m̄ia dī in sclm̄
Confitebor t̄ dn̄e ī sclo q̄m fecisti: ⁊ expectabo nomē tuum:
q̄m bonū in conspectu scōr̄ tuor̄.

DIxit stultus in cor
de suo: non est de
us.
Corrupti sunt ⁊ abho
minabiles facti sunt
in iniquitate nō
est qui faciat bo
num.
Ds̄ de celo p̄spexit
sup filios hominū: ut uidēt si ē intelligens. aut req̄
rens dm̄. non est usq; ad unum.
Omnes auersi sunt pariter adheserūt: n̄ est q̄ faciat bonum
Numquid nō cognouerūt qui opant̄ iniq̄tatē: q̄ comedūt
p̄plm̄ meū ut cibum panis. mor.
Dm̄ nō inuocauerūt. ibi timuerūt timore: ubi nō est ti

Qm̄ d̄s dissipauit ossa eoꝝ qui hominib; placēt: ɔfusi st̄ qm̄ d̄s spreuit eos. | uitatem pleb sue exultabit iacob
Quis dabit ex syon salutare isrl̄: cū auerterit deus cap

.LIII. Deus in nomine tuo *In finē ī carminib; intellect̄ dd̄. cū* saluū me fac: 7 in *uenissēt ziphei ad saul. 7 dixīt* uirtute tua iudica me. | *sēt. nōne dd̄. abscondit ē.* exultabit isrl̄.
Deus exaudi orationē meā: aurib; pcipe ūba oris mei. *apd̄ nō*
Qm̄ alieni insurrexerūt adūsū me 7 fortes quesierūt aīam meā: 7 nō ꝑposuerūt dm̄ añ conspectū suum.
Ecce enim deus adiuuat me: 7 dominus susceptor ē aīe mee.
Auerte mala inimicis meis: in ūitate tua disꝑde illos.
Voluntarie sacrificabo t̄: 7 confitebor nōi tuo domine qm̄ bonum est. | despexit oculus mš. | michi. | tempestate.
Qm̄ ex omni tribulatōe eripuisti me: 7 sup inimicos meos

.LIIII. Exaudi deus orationē meā. 7 ne *In fiñ ī carminib; intell's* despexis depcationē meā: intende m̄ 7 exaudi me. *dd̄.*
Contristatus sum ī exercitatōe mea: 7 cturbatus sum a uoce inimici: 7 a tribulatōe peccatoris. | 7 cdictōm ī ciuitate.
Qm̄ declinauerūt in me iniquitates: 7 in ira molesti erant
Cor meū cturbatū est ī me: 7 formido mortis cecidit sr̄ me.
Timor 7 tremor uenerūt sr̄ me: 7 cexerūt me tenebre.
Et dixi quis dabit m̄ pennas sic columbe: 7 uolabo 7 requiescā.
Ecce elongaui fugiens: 7 mansi in solitudine. | medio ei' 7 i iustia.
Expectabam eum qui saluū me fec: a pusillanimitate spc 7
Precipita domine diuide linguas eoꝝ: qm̄ uidi iniquitatem
Die ac nocte circūdabit eā sup muros eius iniquitas: 7 labor ī
Et nō defecit de plateis eius: usura 7 dolus. | me forsitan ab
Qm̄ si inimicus m̄s maledixisset m̄: sustinuissem utiq. | eo.
Et si is qui oderat me sup me magna locut' fuisset: abscondissē
Tu uero homo unanimis: dux meus 7 notus m̄s. | c ɔsesu.
Qui simul mecū dulces capiebas cibos: ī domo dī ambulauim'
Veniat mors sup illos: 7 descendant ī infernū uiuentes.
Qm̄ nequitie in habitacul' eoꝝ: in medio eorum. | uocē meā.
Ego aūt ad dñm clamaui: 7 dñs saluauit me.
Vespe 7 mane 7 meridie narrabo 7 annūtiabo: 7 exaudiet
Redimet in pace animā meā ab his qui appropinquant michi: qm̄ int' multos erat mecū. | manū suā in retribuendo.
Exaudiet d̄s: 7 humiliabit illos qui est ante scl̄a.
Non enim est illis cōmutatio. 7 nō timuerūt dm̄: extendit
Contaminauerūt testamētū eius: diuisi st̄ ab ira uultus eius: 7 appropinquauit cor illius. | fluctuationem iusto.
Molliti sunt s̄mones eius sup oleū: 7 ipsi sunt iacula. *Beth.*
Iacta sup dñm curam tuā 7 ipse te enutriet: nō dabit in eternū
Tu uero d̄s deduces eos: in puteum interitus. | in te domine.
Viri sanguinū 7 dolosi nō dimidiabūt dies suos: ego aūt spabo

.LV. Miserere mei deus qm̄ *In fiñ p ꝑplo qui a scīs lōge fcs est* cculcauit me homo: *ipi dd̄. in titulii inscptōe cum* tota die impugnās tribulauit me. *tenuerunt eū allophili ī*
Conculcauerunt me inimici mei tota die: qm̄ multi bellātes aduersum me. | faciat m̄ caro. | in malū. | populos
Ab altitudine diei timebo: ego ūo in te spabo. | confringes.
In deo laudabo s̄mones meos: in deo spaui nō timebo quid
Tota die ūba mea execrabant': aduersum me ōs cogitatōes eoꝝ
Inhabitabūt 7 abscondent: ipi calcaneū meū obseruabunt.
Sicut sustinuerūt aīam meā p nichilo saluos facies illos: in ira
Deus uitā meā annūtiaui t̄: posuisti lacrimas meas in cōspectu tuo.
Sicut 7 in pmissiōe tua: tunc cūtent' inimici mei retrorsum.
In quacūq; die inuocauero te: ecce cognoui qm̄ d̄s meus es.
In deo laudabo ūbum in dño laudabo s̄monē: in deo spaui. nō timebo quid faciat m̄ homo.

Qm̄ d̄s dispgit ossa circumdantiū te: confunderis qr d̄s proiecit eos. | tem ppl'i sui: exultabit iacob 7 letabit' isrl̄.
Quis dabit ex syon salutare isrl̄: cum reduxerit d̄s captiuitatem

Ds̄ in nomine tuo salua me: 7 in fortitudine tua ulciscere me.
Ds̄ exaudi orationē meā: aurib; pcipe uerba oris mei.
Qm̄ alieni insurrexerūt ad ūsū me: 7 fortes quesierūt animā meā: 7 nō ꝑposuerūt dm̄ in conspectu suo.
Ecce d̄s auxiliator m̄: d̄s sustentans aīam meā.
Redde mala insidiatorib; meis: in ūitate tua disꝑde illos.
Voluntarie sacrificabo t̄: ɔfitebor nōi tuo domine qm̄ bonū ē.
Qm̄ ex omni tribulatōe liberauit me: 7 inimicos meos despexit oculus meus.

Exaudi d̄s orationē meā: 7 ne despicias depcationē meā. attende m̄ 7 exaudi me.
Humiliatus sum ī meditatōe mea: 7 ɔturbatus a uoce inimici. a facie psequentis impii. | 7 contradictōm ī ciuitate.
Qm̄ pieceŕt ī me iniquitatē: 7 in furore adūsabant' m̄.
Cor meū doluit ī uitalib; meis: 7 timores mortis ceciderūt sr̄ me.
Timor 7 tremor uenit sup me: 7 operuit me caligo.
Et dixi quis dabit m̄ pennas columbe: ut uolē 7 requiescā.
Ecce pcul abeam 7 cōmorer in deserto. | in uitalib; eius.
Festinabo ut saluer: a spū tempestatis 7 turbinis.
Precipita domine: diuide linguas eorum: qm̄ iniquitatē uidi
Die 7 nocte circūeuntes muros ei': scel' 7 dolorē ī medio ei' ī iustic
Et nō recedit de plateis eius: dampnū 7 fraudulentia.
Nō enī inimic' exprobrauit m̄ ut sustineā. | in iūore.
Neq; is q̄ me oderat sup me magnificat' ē: ut absconderer ab eo.
Sed tu homo unanimis m̄s: dux m̄s 7 notus m̄s.
Qui simul habuimus dulce secretū: ī domo dī ambulauim'
Veniat mors sr̄ eos: descendāt ī infernū uiuentes.
Quia nequitia ī ɔgregatōe eoꝝ: 7 ī medio eorū.
Ego ad dñm clamabo: 7 dominus saluabit me.
Vespe 7 mane 7 meridie loq̄r 7 resonabo: 7 exaudiet uocē meā.
Redimet ī pace aīam meā ab appropinquantib; m̄: multi enī fuerūt adūsum me. | edifica sua.
Exaudiet d̄s 7 humiliabit eos: qui iudex ē ab initio.
Nō enī mutant' neq; timent dm̄: extendit manū suā ad pacificos
Contaminabit pactū suū. nitide butiro os eius pugnat aūt cor illius. | num fluctuatione iusto.
Molliores s̄mones eius oleo cum sint lancee.
Proice sup dñm caritatē tuā. 7 ipse enutriet te. nō dabit in et'
Tu aūt d̄s deduces eos in puteum interitus. | ciā habeo tui.
Viri sanguinū 7 dolosi nō dimidiabūt dies suos: ego aūt fidu

Miserere mei d̄s qm̄ conculcauit homo: tota die pugnans tribulauit me.
Conculcauerūt me insidiatores mei tota die: multi enim qui pugnāt contra me altissime. | michi. | uoces eoꝝ in malū.
Quacumq; die timuero: ego in te confidam. | aīam meā.
In deo laudaui ūbū in dō spaui: nō timebo quid faciat caro
Tota die s̄monib; me affligebāt: contra me. omnes cogita
Congregabunt' abscondite plantas meas: obseruabūt expectātes
Quia nullus ē saluus ī eis: in furore ppl'os detrahet deus.
Secretiora mea numerasti: pone lacrimā meā in cōspectu tuo.
Sed nō in narratōe tua: tunc cūtent' inimici mei retrorsū.
In quacūq; die inuocauero te: hoc scio qd̄ d̄s m̄s es.
In deo laudabo ūbum ī dño. pdicabo s̄mōem: in deo spaui. nō timebo quid faciat homo m̄.

In me sunt deus vota tua: que reddam laudationes tibi.
Quoniam eripuisti animam meam de morte et pedes meos de lapsu: ut
placeam coram deo in lumine viventium. In finem ne disperdas David
.LVI. Miserere mei deus miserere mei: in tituli inscriptione cum fugeret a
quoniam in te confidit anima mea. facie saul in speluncam.
Et in umbra alarum tuarum sperabo: donec transeat iniquitas.
Clamabo ad deum altissimum: deum qui benefecit michi.
Misit de celo et liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.
Misit deus misericordiam suam et veritatem suam et eripuit animam meam
de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus. [Diapsalma:] catulus.
Filii hominum dentes eorum arma et sagitte: et lingua eorum gladius
Exaltare super celos deus: et in omnem terram gloria tua. [Diapsalma:] culo.
Laqueum paraverunt pedibus meis: et incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam: et inciderunt in eam
Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psalmum dicam.
Exurge gloria mea exurge psalterium et cythara: exurgam diluculo.
Confitebor tibi in populis domine: et psalmum dicam in gentibus. [Diapsalma:] tibi.
Quoniam magnificata est usque ad celos misericordia tua: et usque ad
nubes veritas tua. ...ne contiuavit. In finem. ne disperdas David.
Exaltare super celos deus: et super omnem terram gloria tua. in tituli inscriptione.
.LVII. Si vere utique iusticiam loquimini: recte iudicate filii hominum.
Etenim in corde iniquitates operamini in terra: iniusticias manus
Alienati sunt peccatores a vulva: erraverunt ab utero locuti sunt
falsa. ...obturantis aures suas. ...entis. ...dominus.
Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surde et
que non exaudiet vocem incantantium: et venefici incantantis sapienter.
Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet
Ad nichilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur. ...absorbet eos. ...in sanguine peccatoris.
Sicut cera que fluit auferentur: supercecidit ignis et non viderunt solem.
Priusquam intelligerent spine vestre ramnum: sicut viventes sic in ira
Letabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas lavabit
Et dicet homo: si utique est fructus iusto: utique est deus iudicans eos in terra.
.LVIII. Eripe me In finem ne corrumpas David. in tituli inscriptione quando misit
de inimicis meis deus meus: saul et custodivit domum eius ut inter
et ab insurgentibus in me libera me. ...me. ...cucurri et direxi. ficeret eum.
Eripe me de operantibus iniquitatem: et de viris sanguinum salva me.
Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes. ...iniquitatem.
Neque iniquitas mea neque peccatum meum domine: sine iniquitate cu[curri]
Exurge in occursum meum et vide: et tu domine deus virtutum deus israel.
Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus qui operantur
Convertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes et circuibunt
civitatem. ...audivit. ...meus misericordia eius preveniet me.
Ecce loquentur in ore suo: et gladius in labiis eorum: quoniam quis
Et tu domine deridebis eos: ad nichilum deduces omnes gentes.
Fortitudinem meam ad te custodiam: quia deus susceptor meus. deus
Deus ostendit michi super inimicos meos ne occidas eos: nequando obliviscantur
populi mei. ...perbia sua. ...consummationis et non erunt:
Disperge illos in virtute tua: et depone eos protector meus domine.
Delictum oris eorum sermonem labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia
Et de execratione et mendacio annunciabuntur in consummatione: ira
Et scient quia deus dominabitur iacob: et finium terre. civitatem.
Convertentur ad vesperam. et famem patientur ut canes: et circuibunt
Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati
et murmurabunt. ...meec. ...misericordia mea. valle salinarum xii milia.
Ego autem cantabo fortitudinem tuam: et exaltabo mane misericordiam tuam.
Quia factus es susceptor meus: et refugium meum in die tribulationis
Adiutor meus tibi psallam: quia deus susceptor meus. deus meus
.LIX. Deus repulisti nos et destruxisti nos: In finem his qui commutabuntur
Iratus es et misertus es nobis. in tituli inscriptionem ipsi David
[margin, red:] in doctrinam cum succendit mesopotamiam syrie et syriam sobal et convertit ioab et percussit edom in

In me sunt deus vota tua: reddam gratiarum actiones tibi.
Quoniam liberasti animam meam de morte: et pedes meos de lapsu ut
ambulem coram deo in lumine viventium.
Miserere mei deus miserere mei: quoniam
in te speravit anima mea.
In umbra alarum tuarum sperabo: donec transeant insidie.
Invocabo deum altissimum: deum ultorem meum.
Mittet de celo et salvabit me: exprobravit conculcantibus me.
Mittet deus misericordiam suam et veritatem suam: anima mea in medio leonum
dormivit ferocientium. ...activus.
Filii hominum dentes eorum lancee et sagitte: et lingua eorum gladius
Exaltare super celos deus: in omni terra gloria tua.
Rete paraverunt gressibus meis: ad incurvandam animam meam.
Foderunt ante me foveam: ceciderunt in medio eius.
Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psallam.
Surge gloria mea. surge psalterium et cythara: surgam mane.
Confitebor tibi in populis domine: cantabo tibi in gentibus.
Quia magna usque ad celos misericordia tua: et usque ad nubes veri
tas tua. ...nus veritas appendite.
Exaltare super celos deus: in omni terra gloria tua.
Si vere utique iusticiam loquimini recta iudicate filii hominum.
Etenim in corde iniquitates operamini in terra: iniquitates ma
Alienati sunt peccatores a vulva: erraverunt ab utero loquentes mendacium.
Furor eorum sicut furor serpentis: sicut reguli surdi obturantis aurem
suam. ...Iudas. ...domine.
Ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes cal[lide]
Domine excutiet dentes eorum ex ore eorum: molares leonum confringe
Dissolvantur quasi aque que fluunt: intendet arcum suum donec conterantur.
Quasi vermis tabefactus pertranseat: quasi abortivum mulieris quod non
vidit solem. ...pestas rapiet eos. ...gruine impii.
Antequam crescant spine vestre in ramnum: quasi viventes quasi in ira tem[pestas]
Letabitur iustus cum viderit ultionem: pedes suos lavabit in san[guine]
Et dicet homo vere fructus est iusto: vere est deus iudicans in terra.
Erue me de inimicis
meis deus meus: et a resistentibus mi[chi]
protege me. ...currit et preparant. ...iniquitate.
Libera me de operantibus iniquitatem: et a viris sanguinum salva me.
Quia ecce insidiati sunt anime mee: congregantur adversum me fortissimi.
Absque iniquitate mea et absque peccato meo domine non egi inique: et illi
Surge ex adverso propter me et respice: et tu domine deus exercituum deus israel.
Evigila ut visites omnes gentes: non miserearis universis qui operantur
Revertantur ad vesperum et latrent ut canes: et circueant civitatem.
Ecce loquuntur in ore suo gladii in labiis eorum quasi nemo audiat.
Et tu domine deridebis eos: subsannabis omnes gentes.
Fortitudinem meam ad te servabo: quoniam tu deus elevator meus. dei
mei misericordia preveniet me. ...obliviscantur populi mei.
Deus ostendit michi in insidiatoribus meis: ne occidas eos ne forte
Disperge eos in fortitudine tua: et destrue eos protector noster domine.
In peccato oris sui. in sermone labiorum suorum: et capiantur in
superbia sua. ...murabuntur. ...deus misericordia mea.
Maledictionem et mendacium narrantes. in fame in furore consume
ut non subsistant et sciant quia deus dominatur iacob in finibus terre.
Et convertantur ad vesperam: et latrent ut canes et circueant civitatem.
Ipsi vagabuntur ut comedant: et cum saturati non fuerint murmurabunt.
Ego autem cantabo imperium tuum: et laudabo mane misericordiam tuam.
Quoniam fortitudo mea et refugium in die tribulationis mee.
Tibi cantabo in virtute mea quoniam deus adiutor meus fortitudo mea
Deus proiecisti nos:
et scidisti. iratus
convertisti nos.

Commouisti terram et conturbasti eam: sana contritiones eius quia
commota est. | tabernaculorum metibor. | mei. | ti sunt.
Ostendisti populo tuo dura: potasti nos uino compunctionis.
Dedisti metuentibus te significationem: ut fugiant a facie arcus.
Ut liberentur dilecti tui: saluum fac dextera tua et exaudi me.
Deus locutus est in sancto suo: letabor et partibor sicimam: et conuallem
Meus est galaad et meus est manasses: et effraim fortitudo capitis
Iuda rex meus: moab olla spei mee. | in idumeam. | nostris
In idumeam extendam calciamentum meum: mihi alienigene subditi
Quis deducet me in ciuitatem munitam: quis deducet me usque
Nonne tu deus qui repulisti nos: et non egredieris deus in uirtutibus
Da nobis auxilium de tribulatione: et uana salus hominis. | nos.
In deo faciemus uirtutem: et ipse ad nichilum deducet tribulantes

LX. Exaudi deus deprecationem meam: intende — In finem in ymnis David.
orationi mee. | altasti me. | inimici. | alarum tuarum.
A finibus terre ad te clamaui: dum anxiaretur cor meum in petra ex
Deduxisti me quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie
Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula: protegar in uelamento
Quoniam tu deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem
timentibus nomen tuum. | et generationis. | requiret.
Dies super dies regis adicies: annos eius usque in diem generationis
Permanet in eternum in conspectu dei: misericordiam et ueritatem eius quis
Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: ut reddam uota
mea de die in diem. In finem pro Idithun psalmus David.

LXI. Nonne deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim salutare meum.
Nam et ipse deus meus et salutaris meus: susceptor meus non mo
uebor amplius. | tieti inclinato et macerie depulse.
Quousque irruitis in hominem: interficitis uniuersi uos: tamquam pa
Uerumtamen precium meum cogitauerunt repellere: cucurri in siti ore
suo benedicebant et corde suo maledicebant. | mea.
Uerumtamen deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia
Quia ipse deus meus et saluator meus: adiutor meus non emigrabo.
In deo salutare meum et gloria mea: deus auxilii mei et spes
mea in deo est. | tia: deus adiutor noster in eternum.
Sperate in eo omnis congregatio populi. effundite coram illo corda uestra
Uerumtamen uani filii hominum. mendaces filii hominum in sta
teris: ut decipiant ipsi de uanitate in id ipsum. | uirtutem tuam
Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere, di
uitie si affluant. nolite cor apponere. | et gloriam tuam. | te
Semel locutus est deus duo hec audiui. quia potestas dei est.
et tibi domine misericordia: quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.

LXII. Deus deus meus: ad te de luce uigilo. Psalmus David cum esset in deserto Idumee.
Sitiuit in te anima mea: quam multipliciter tibi caro mea.
In terra deserta inuia et inaquosa: sic in sancto apparui tibi ut uiderem
Quoniam melior est misericordia tua super uitas: labia mea laudabunt
Sic benedicam te in uita mea: et in nomine tuo leuabo manus meas.
Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: et labiis ex
ultationis laudabit os meum. | me suscepit dextera tua.
Si memor fui tui super stratum meum in matutinis meditabor
in te: quia fuisti adiutor meus. | obstructum est os loquentium iniqua.
Et in uelamento alarum tuarum exultabo. adhesit anima mea post te:
Ipsi uero in uanum quesierunt animam meam. introibunt in infe
riora terre tradentur in manus gladii partes uulpium erunt.
Rex uero letabitur in deo laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia

LXIII. Exaudi deus orationem meam cum de — In finem psalmus David.
precor: a timore inimici eripe animam meam. | latum.
Protexisti me a conuentu malignantium: a multitudine operanti
um iniquitatem. | amaram ut sagittent in occultis immacu
Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem
Subito sagittabunt eum et non timebunt: firmauerunt sibi sermonem nequam.

Commouisti terram et dirupisti eam: sana contritiones eius quoniam mota est.
Ostendisti populo tuo dura: potasti nos uino consopiente.
Dedisti timentibus te refugium ut fugerent a facie arcus.
Ut liberentur amici tui: salua dextera tua et exaudi me.
Deus locutus est in sanctuario suo letabor — diuidam sicimam et ual
lem sochot dimetiar | mei. | ad idumeam.
Meus est galaad. et meus manasse. et effraim fortitudo capitis
Iudas legifer meus moab olla lauacri mei super ydumeam
incedam calciamento meo. mihi palestina federata est.
Quis deducet me ad ciuitatem munitam. quis deducet me usque
Nonne tu deus qui proiecisti nos: et non egredieris deus in exercitibus nostris.
Da nobis auxilium in tribulatione: uana est enim salus ab homine.
In deo faciemus uirtutem: et ipse conculcabit tribulantes nos.

Exaudi deus laudationem meam:
intende orationi mee. | nomini tuo.
De nouissimo terre ad te clamabo. cum tristic fuerit cor meum.
Cum fortis eleuabitur aduersum me: tu eris ductor meus.
Fuisti spes mea: turris munitissima a facie inimici.
Habitabo in tabernaculo tuo iugiter: sperabo in protectione alarum tuarum.
Tu enim deus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus
Dies super dies regis adicies: annos regis donec est generatio et generatio.
Sedebit semper ante faciem dei misericordia et ueritas seruabunt eum.
Sic cantabo nomini tuo iugiter reddens uota mea per singulos dies.

Attamen apud deum silebit
anima mea ex eo salus mea.
Et tamen ipse est saluator meus et salus mea fortitudo mea non commoue
bor amplius. | et maceria corruens.
Usquequo insidiamini contra uirum interficitis omnes quasi murus inclinatus.
Partem enim cogitauerunt expellere placuerunt sibi mendacio.
Ore suo singuli benedicunt: et corde suo maledicunt. | salus mea.
Uerumtamen deo tace anima mea: ab ipso enim prestolatio mea.
Ipse est fortitudo mea et salus mea: susceptor meus non timebo.
In deo salutare meum et gloria mea: robur fortitudinis mee
Sperate in eo omni tempore populi: effundite coram eo cor uestrum: deus
spes nostra est. | fraudulenter agunt simul.
Uerumtamen uanitas filii adam mendacium filii uiri in stateris dolosis
Nolite confidere in calumpnia. et in rapina ne frustremini. diui
tie si fluxerint ne apponatis cor.
Unum locutus est deus duo hec audiui: quia imperium dei est:
et tibi domine misericordia. quia tu reddes unicuique secundum opus
suum.

Deus fortitudo mea tu es de luce consurgam ad te. sitiuit te
anima mea. desiderauit te caro mea. | cepit dextera tua.
In terra inuia et consitiente absque aqua sic in sancto apparui tibi ut
uideam fortitudinem tuam et gloriam tuam. | dentibus canet os meum.
Melior est enim misericordia tua quam uita. labia mea laudabunt te.
Sic benedicam tibi in uita mea: in nomine tuo leuabo manus meas.
Quasi adipe pinguedine implebitur anima mea: et labiis lau
dantibus laudabit os meum.
Recordatus tui in cubiculo meo per singulas uigilias meditabor
tibi quia fuisti auxilium meum. | gentur in manus gladii pars
Et in umbra alarum tuarum laudabo. adhesit anima mea post te me sus
Ipsi uero interficere querunt animam meam: ingrediantur in extrema terre congre
Rex autem letabitur in domino. laudabitur omnis qui iurat in eo quia obstrue
tur os loquentium mendacium. | uulpium erunt.

Audi deus uocem meam loquentis. a timore inimici
serua uitam meam. | tatem. | simum.
Absconde me a consilio malignorum: a tumultu operantium iniquitatem
Quia exacuerunt quasi gladium linguam suam: tetenderunt sagittam
suam uerbum amarissimum ut sagittent in absconditis simplicem.
Subito sagittabunt eum et non timebunt: confortauerunt sibi sermonem pes

Narrauerunt ut absconderent laqueos: dixerunt quis uidebit eos.
Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur deus ~~lingue eorum.~~
Sagitte paruulorum facte sunt plage eorum. et infirmate sunt
contra eos lingue eorum. ¶ omnes recti corde.
Conturbati sunt omnes qui uidebant eos: et timuit omnis homo.
Et annuntiauerunt opera dei: et facta eius intellexerunt.
Letabitur iustus in domino. et sperabit in eo: et laudabuntur

.LXIIII. Te decet ymnus deus in syon. *In finem psalmus dauid canticum ieremie*
Et tibi reddetur uotum in ierusalem. *et aggei de uerbo peregrinationis*
Exaudi orationem meam: ad te omnis *caro ueniet. cum inciperent proficisci.*
caro ueniet. ¶ propitiaberis. ¶ num fluctuum eius. *ci.*
Verba iniquorum preualuerunt super nos: et impietatibus nostris tu
Beatus quem elegisti et assumpsisti: habitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tue: sanctum est templum tuum mi
rabile in equitate. ¶ ris longe. ¶ bas profundum maris so
Exaudi nos deus salutaris noster: spes omnium finium terre et in ma
Preparans montes in uirtute tua accinctus potentia qui contur
Turbabuntur gentes et timebunt. qui habitant terminos a signis tuis:
exitus matutini. et uespere delectabis. ¶ preparatio eius.
Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.
Flumen dei repletum est aquis: parasti cibum illorum quoniam ita est
Riuos eius inebrians. multiplica genimina eius: in stillicidiis
eius letabitur germinans. ¶ bunt ubertate.
Benedices corone anni benignitatis tue: et campi tui reple
Pinguescent speciosa deserti: et exultatione colles accingentur.
Induti sunt arietes ouium: et ualles abundabunt frumento:
Clamabunt etenim ymnum dicent. *In finem canticum*

.LXV. Iubilate deo omnis terra psalmum dicite *psalmi resurrectio*
nomini eius: date gloriam laudi eius. *nis.*
Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine: in multitudine
uirtutis tue mentientur tibi inimici tui. ¶ ibi letabimur in ipso.
Omnis terra adoret te et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.
Venite et uidete opera dei: terribilis in consiliis super filios hominum.
Qui conuertit mare in aridam in flumine pertransibunt pede:
Qui dominatur in uirtute sua in eternum oculi eius super gentes
respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semet ipsis.
Benedicite gentes deum nostrum et auditam facite uocem laudis eius.
Qui posuit animam meam ad uitam: et non dedit in commotionem
pedes meos. ¶ tur argentum. ¶ labia mea.
Quoniam probasti nos deus: igne nos examinasti. sicut examina
Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro.
imposuisti homines super capita nostra ¶ que distinxerunt
Transiuimus per ignem et aquam et eduxisti nos in refrigerium.
Introibo in domum tuam in holocaustis reddam tibi uota mea
Et locutum est os meum: in tribulatione mea.
Holocausta medullata offeram tibi cum incensu arietum: of
feram tibi boues cum hircis. ¶ cit anime mee.
Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum: quanta fe
Ad ipsum ore meo clamaui: et exultaui sub lingua mea.
Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet dominus.
Propterea exaudiuit deus: et attendit uoci deprecationis mee.
Benedictus deus: qui non amouit orationem meam et misericordiam
suam a me. *In ymnis psalmus cantici dauid.*

.LXVI. Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illuminet uultum
suum super nos et misereatur nostri. ¶ tare tuum.
Ut cognoscamus in terra uiam tuam: in omnibus gentibus salu
Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes.
Letentur et exultent gentes: quoniam iudicas populos in equitate et
gentes in terra dirigis.

Narrauerunt ut absconderent laqueos: dixerunt quis uidebit eos.
Scrutati iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
Cogitationibus singulorum et corde profundo sagittabit eos dominus ia
culo repentino inferentur plage eorum.
Et corruent in semet ipsos lingue eorum: fugient omnes qui uident eos.
Et timebunt omnes homines et annuntiabunt opus dei: et opera
eius intelligent. ¶ recti corde.
Letabitur iustus in domino et sperabit in eo: et exultabunt omnes

Tibi silens laus deus in syon:
Et tibi reddetur uotum. ¶ propitiabis.
Exaudi orationem donec ad te omnis caro ueniat.
Verba iniquitatum preualuerunt aduersum me: sceleribus nostris tu
Beatus quem elegeris et susceperis habitabit enim in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tue sanctificatio templi tui terribi
lis in iustitia ¶ longinqui. ¶ gentium.
Exaudi nos deus saluator noster confidentia omnium finium terre et maris
Preparans montes in uirtute tua accinctus fortitudine.
Conpescens sonitum maris fremitum fluctuum eius: et multitudinem
Et timebunt qui habitant in extremis a signis tuis.
Egressus matutinos et uespere laudantes facies.
Visita terram et inriga eam: ubertate dita eam.
Riuus dei plenus aqua: preparabis frumentum eorum quia sic fundas
ti eam. ¶ eam. et germini eius benedic. ¶ pinguedine.
Sulcos eius inebria. multiplica fruges eius pluuiis irriga
Coronabis annum in bonitate tua. et uestigia tua rorabunt
Pinguescent pascua deserti: et exultatione accingentur ¶ di eius.
Vestientur agnis greges et ualles plene erunt frumento. coequa
buntur et canent.
Iubilate deo omnis terra. cantate gloriam nomini eius. date gloriam lau
Dicite deo quam terribilia sunt opera tua in multitudine for
titudinis tue mentientur tibi inimici.
Omnis terra adoret te et canat tibi: cantet nomini tuo.
Venite et uidete opera dei. terribilia consilia super filios hominum.
Conuertit mare in aridam. in flumine pertransibunt pede. ibi letabimur
in ipso. ¶ increduli sunt non exaltentur in semet ipsis. ¶ nostros.
Qui dominatur in uirtute sua seculo. oculi eius gentes aspiciunt. qui in
Benedicite populi deo nostro: et auditam facite uocem laudis eius.
Qui posuit animam meam in uitam: et non dedit commoueri pedes
Probasti enim nos deus. igne nos conflasti: sicut conflatur argentum.
Introduxisti nos in obsidionem. posuisti stridorem in dorso nos
tro imposuisti homines super capita nostra.
Transiuimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium.
Ingrediar domum tuam in holocaustis. reddam tibi uota mea que
promiserunt labia mea.
Et locutum est os meum cum tribularer holocausta medullata
offeram tibi cum incensu arietum faciam boues cum hyrcis.
Venite et uidete. et audite. et narrabo omnes qui timetis deum
quanta fecit anime mee.
Ipsum ore meo inuocaui: et exaltaui in lingua mea.
Iniquitatem si uidi in corde meo: non exaudiet dominus.
Ideo exaudiuit deus: et attendit uoci deprecationis mee.
Benedictus deus: qui non abstulit orationem meam et misericordiam
suam a me.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illustret faciem su
am super nos.
Ut nota fiat in terra uia tua: in uniuersis gentibus sa
lus tua.
Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes.
Letentur et laudent gentes quoniam iudicas populos in equitate: et
gentium que in terra sunt: ductor es semper.

Gallicanum (COE)

Confiteantur tibi populi ds. confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. [omnes fines terre.] [sic pereant peccatores a fa]
Benedicat nos ds ds nr benedicat nos ds: et metuant eum

LXVII

Exurgat ds et dissipentur inimici eius: *In finem ps cantici david.*
et fugiant qui oderunt eum a facie eius. [cie dei.]
Sicut deficit fumus deficiant: sic fluit cera a facie ignis
Et iusti epulentur et exultent in conspectu dei: et delectentur in letitia. [ascendit super occasum dns nomen illi.]
Cantate deo psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui
Exultate in conspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorum et iudicis viduarum. [domo.] [habitant in sepulchris.]
Ds in loco sco suo: ds qui inhabitare facit unius moris in
Qui educit vinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui
Ds cum egredereris in conspectu populi tui: cum pertransires in deserto. [cie dei isrl.] [firmata est, tu vero perfecisti eam.]
Terra mota est et enim celi distillaverunt a facie dei synai: a fa
Pluviam voluntariam segregabis ds hereditati tue et in
Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi ds. [tate: et posteriora dorsi eius in pallore auri.]
Dns dabit verbum evangelizantibus: virtute multa.
Rex virtutum dilecti dilecti: et speciei domus dividere spolia.
Si dormiatis inter medios cleros penne columbe deargen
Dum discernit celestis reges super eam nive dealbabuntur in selmon: mons dei mons pinguis. [coagulatus.]
Mons coagulatus mons pinguis: ut quid suspicamini montes
Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo: etenim dns habitabit in finem. [in eis in syna in sco.]
[C]urrus dei decem milibus multiplex milia letantium: dns
Ascendisti in altum cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus.
Etenim non credentes: inhabitare dnm dm. [rum nostrorum.]
Benedictus dns die cotidie: prosperum iter faciet nobis ds salutaris
Deus noster deus salvos faciendi: et domini domini exitus mortis. [perambulantium in delictis suis.] [in sco.]
Verumtamen ds confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli
Dixit dns ex basan convertam: convertam in profundum maris.
Ut intinguatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. [tarum tympanistriarum.]
Viderunt ingressus tuos ds: ingressus dei mei regis mei qui est
Prevenerunt principes coniuncti psallentibus: in medio iuvencu
In ecclesiis benedicite deo dno: de fontibus isrl. [talium.]
Ibi beniamin adolescentulus: in mentis excessu.
Principes iuda duces eorum: principes zabulon principes nep
Manda ds virtuti tue: confirma ds hoc quod operatus es in nobis
A templo tuo in ierlm: tibi offerent reges munera. [nus eius do.]
Increpa feras arundinis congregatio taurorum in vaccis populorum ut excludant eos qui probati sunt argento. [prevenient ma]
Dissipa gentes que bella volunt: venient legati ex egypto. ethiopia
Regna terre cantate deo: psallite dno. [nedictus deus.]
Psallite deo qui ascendit super celum celi. ad orientem.
Ecce dabit voci sue vocem virtutis: date gloriam deo super isrl magnificentia eius et virtus eius in nubibus. [nem plebi sue. be]
Mirabilis ds in sanctis suis: ds isrl ipse dabit virtutem et fortitudi
In finem pro his qui commutabuntur ipsi david.

LXVIII

Salvum me fac ds: quoniam intraverunt aque usque ad animam meam.
Infixus sum in limo profundi: et non est substantia.

Hebraicum (HEB)

Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes terra dedit germen suum.
Benedicat nobis deus deus noster benedicat nobis deus: et timeant eum omnes fines terre.
Exurgat deus et dispergantur inimici eius. [a facie dei.]
et fugiant qui oderunt eum a facie eius. [tus pereant impii]
Sicut deficit fumus deficiant sicut tabescit cera a facie ig
Iusti autem letentur et exultent in conspectu dei: et gaudeant in letitia.
Cantate deo cantate nomini eius preparate viam ascendenti per deserta in domino nomen eius.
Et exultate coram eo patri pupillorum: et defensori viduarum.
Ds in habitaculo suo: deus habitare facit solitarios in domo.
Educit vinctos in fortitudine: increduli autem habitabunt in siccitatibus. [nai. a facie dei isrl.]
Ds cum egredieris ante populum tuum: et ambulares per desertum.
Terra commota est. et celi stillaverunt a facie tua ds: hoc est in sy
Pluviam voluntariam elevasti ds hereditatem tuam: laborantem tu confortasti. [pauperi deus.]
Animalia tua habitabunt in ea: preparasti in bonitate tua
Dne dabis sermonem adnuntiatricibus: fortitudinis plurime.
Reges exercituum ~~federabuntur~~ federabuntur: et pulcritudo domus dividet spolia. [et posteriora eius in virore auri.]
Si dormieritis inter medios terminos. penne columbe deargentate.
Cum divideret robustissimos reges in ea nive dealbata in selmon mons dei mons pinguis. [bit]
Mons excelsus mons pinguis: quare contenditis montes excelsi adversus montem quem dilexit ds ut habitaret in eo. siquidem dns habita
Currus dei innumerabilis. milia abundantium. dominus in eis in sina in sco. [dona in hominibus.]
Ascendisti in excelsum captivam duxisti captivitatem: accepisti
In super et non credentes: inhabitare dnm dm.
Benedictus dns per singulos dies: portabit nos ds salutis nre.
Deus noster ds salutis: et dni dei mortis egressus.
Verumtamen ds confringet capita inimicorum suorum: verticem crinis ambulantes in delictis suis. [eius in celis.]
Dixit dns de basan convertam: convertam de profundis maris.
Ut calcet pes tuus in sanguine. lingua canum tuorum ex inimicis a temet ipso. [gnificentia eius et imperium eius in nubibus. fortitudo]
Viderunt itinera tua ds: itinera dei mei regis mei in sco.
Precesserunt cantores eos qui post tergum psallebant in medio puellarum tympanistriarum. [es in nobis.]
In ecclesiis benedicite deo: domino de fontibus isrl.
Ibi beniamin parvulus continens eos.
Principes iuda in purpura sua. principes zabulon principes neptalim.
Precepit ds tuus de fortitudine tua: conforta ds hoc quod operatus
De templo tuo in ierlm: tibi offerent reges munera.
Increpa bestiam calami: congregatio fortium in vitulis populorum.
Calcitrantium contra rotas argenteas. disperge populos qui bella volunt.
Offerant velociter ex egypto: ethiopia festinet dare manus deo.
Regna terre cantate deo: cantate dno. [dictus deus.]
Qui ascendit super celum: celi a principio. [robur populo bene]
Ecce dabit voci sue vocem fortitudinis date gloriam deo super isrl mag
Terribilis ds de sanctuario suo ds isrl ipse dabit fortitudinem et

Salva me deus: quoniam venerunt aque usque ad animam meam.
Infixus sum in limo profundi et non possum subsistere.

Veni in altitudinē maris: ⁊ tempestas demersit me.
Laboraui clamans. rauce facte sunt fauces meę: defecerūt oculi mei dum spero in deo meo. ¶ rapui tūc exsoluebā.
Multiplicati sūt sup capillos capitis mei: qui oderūt me gratis.
Confortati sunt qui psecuti sunt me inimici mei iniuste: q̄ nō rapui tūc exsoluebam.
Deus tu scis insipientiā meā: ⁊ delicta mea a te nō sūt abscōdita.
Non erubescāt in me. q̄ expectāt te domine: dn̄e uirtutū.
Non confundantur sup me: q̄ querūt te deus isrł. ¶ meę.
Quoniā ppt̄ te sustinui oppbriū: operuit confusio faciē meā.
Extraneus factus sū fratribus meis: ⁊ peregrinus filiis matris
Quoniā zelus domus tue comedit me: ⁊ oppbria exprobrantiū
tibi ceciderūt sup me. ¶ qui bibebāt uinū. ¶ tue.
Et operui in ieiunio aīam meā: ⁊ factū est in oppbriū m̄.
Et posui uestimentū meū ciliciū: ⁊ factus sum illis in parabolā.
Aduersū me loquebant̄ qui sedebāt in porta: ⁊ in me psallebant.
Ego uero orationem meā ad te dn̄e: tempus beneplaciti deus.
In multitudine misericordie tue exaudi me: in ueritate salutis
Eripe me de luto ut nō infigar: libera me ab his qui oderūt
me ⁊ de pfundis aquarū. ¶ neq; urgeat sup me puteus os suū.
Non me demergat tempestas aq̄. neq; absorbeat me pfundū.
Exaudi me domine q̄m benigna est misericordia tua: secundū multitudinē miserationū tuarū respice in me. ¶ exaudi me.
Et ne auertas faciem tuā a puero tuo: q̄m tribulor uelociter
Intende aīe meę ⁊ libera eā: ppt̄ inimicos meos eripe me.
Tu scis impropriū meū ⁊ confusionē meā: ⁊ reuerentiā meā.
In conspectu tuo sūt oēs q̄ tribulāt me: impropriū expectauit cor
meū ⁊ miseriā. ¶ ⁊ nō inueni. ¶ scandalum. ¶ in habitet.
Et sustinui qui simul contristaretur ⁊ nō fuit: ⁊ qui consolaretur
Et dederūt in escā meā fel: ⁊ in siti mea potauerūt me aceto.
Fiat mensa eorū corā ipsis in laqueū: ⁊ in retributiones ⁊ in
Obscurentur oculi eorū ne uideāt: ⁊ dorsū eorū semp incurua.
Effunde sup eos irā tuā: ⁊ furor ire tue comphēdat eos.
Fiat habitatio eorū deserta: ⁊ in tabernaculis eorū nō sit q̄
Quoniā quē tu pcussisti psecuti sūt: ⁊ sup dolorē uulnerū meorū ad
addiderunt. ¶ tuam. ¶ ungulas.
Appone iniquitatē sup iniquitatē eorū: ⁊ nō intrent in iustitiā
Deleantur de libro uiuentiū: ⁊ cū iustis nō scribant̄.
Ego sū paup ⁊ dolens: salus tua deus suscepit me.
Laudabo nomē dei cū cantico: ⁊ magnificabo eū in laude.
Et placebit deo sup uitulū nouellū: cornua pducentē ⁊
Videant paupes ⁊ letentur: querite dn̄m ⁊ uiuet anima urā.
Quoniā exaudiuit paupes dn̄s: ⁊ uinctos suos nō despexit.
Laudent illū celi ⁊ terra mare ⁊ oīa reptilia in eis.
Quoniā deus saluā faciet syon: ⁊ edificabunt ciuitates iude.
Et inhabitabunt ibi: ⁊ hereditate adquirēt eā.
Et semē seruorū eius possidebit eā: ⁊ q̄ diligūt nomē ei⁹ habitabunt in ea. ¶ festina. In finē ps̄ dd̄. in rememoratiōe. q̄d

.LXIX.

Deus in adiutoriū meū intende: dn̄e ad adiuuandū me
Confundant̄ ⁊ reuereant̄: q̄ q̄rūt aīam meā. saluum
Auertant̄ retrorsū ⁊ erubescāt: qui uolūt m̄ mala. fecit eū
Auertāt̄ statī erubescentes: qui dicūt m̄ euge euge. dominꝰ.
Exultent ⁊ letent̄ in te oēs: qui q̄rūt te: ⁊ dicant semp magnificetur dn̄s. q̄ diligunt salutare tuū.
Ego uero egenus ⁊ paup sū: deus adiuua me.
Adiutor m̄s ⁊ liberator m̄s esto: dn̄e ne moreris. Psalmꝰ

.LXX.

In te domine speraui nō confundar ineternū: in iustitia dd̄. filii
tua libera me ⁊ eripe me. ¶ me facias. oꝝ ionadab. ⁊
Inclina ad me aurē tuā: ⁊ salua me. priorum captiuorꝝ
Esto m̄ in deū ptectorē. ⁊ in locū munitū: ut saluum
me facias. Quoniā firmamentū meum: ⁊ refugium meum es tu.

Veni in pfundū aquarū ⁊ flumen operuit me.
Laboraui clamans exasperatū ē guttur meū: defecerūt oculi
mei expectantes dm̄ meū. ¶ que nō rapui tūc reddebā.
Multiplicati sūt sup capillos capitis mei: qui oderūt me gratis.
Confortati sūt qui psequebānt̄ me inimici mei iniuste: q̄ nō rapui
Deus tu scis stultitiā meā: ⁊ peccata mea a te nō sūt abscōdita.
Non confundant̄ in me q̄ expectāt te dn̄e dn̄e exercituū.
Non confundant̄ in me: qui querūt te deus isrł.
Quia ppt̄ te portaui obprobriū: operuit confusio faciē meā.
Alienus fcūs sum fratribꝫ meis: ⁊ peregrinꝰ filiis matris meę.
Quia zelus domꝰ tue comedit me: ⁊ obpbriū exprobrantiū tibi
ceciderūt sup me. ¶ miserationū tuarū respice in me.
Et fleui in ieiunio aīam meā: ⁊ factū est in obpbriū m̄.
Et posui uestimentū meū saccū: ⁊ fcūs sum eis in parabolā.
Contra me loquebant̄ q̄ sedebant in porta: ⁊ cantabāt bibentes uinū.
Mea autē oratio ad te domine: tempꝰ reconciliationis ē. ¶ fundis aquarum.
Deus in multitudine mīe tue: exaudi me in ueritate salutaris tui.
Erue me de luto ut nō infigar: libera me ab his q̄ oderūt ⁊ de pfundis
Ne operiat me fluuiꝰ aq̄: ⁊ ne absorbeat me pfundū: ⁊ nō
coronet sup me puteus os suū. ¶ di me. ¶ me ¶ tuarū sūt.
Exaudi me dn̄e q̄m bona ē mīa tua: secundū multitudinem
Et ne abscondas faciē tuā a seruo tuo: q̄m tribulor cito exaudi
Accede ad aīam meā ⁊ redime eā: ppt̄ inimicos meos libera
Tu scis obpbriū meū ⁊ confusionē meā: ⁊ ignominiā meā.
Corā te sūt omīs hostes mei: obpbrio contritū ē cor meū ⁊ despe
Et expectaui q̄ contristaretur ⁊ nō fuit: ⁊ q̄ consolaretur ⁊ nō inueni.
Et dederūt in escā meā fel: ⁊ in siti mea potauerūt me aceto.
Sit mensa eorū corā eis in laqueū: ⁊ in retributiones ad corruendū.
Contenebrentur oculi eorū ne uideant: ⁊ dorsū eorū semp incurua.
Effunde sup eos indignationē tuā: ⁊ ira furoris tui comprehendat eos. ¶ habitet.
Fiat commoratio eorū deserta: in tabernaculis eorū nō sit qui in
Quoniā quē tu pcussisti psecuti sūt: ⁊ ut affligerēt uulneratos tuos
narrabunt.
Da iniquitatē sup iniquitatē eorū: ⁊ nō ueniāt in iustitia tua.
Deleantur de libro uiuentiū: ⁊ cū iustis nō scribant̄.
Ego autē paup ⁊ dolens: salus tua deus suscepit me.
Laudabo nomē dei cum cantico: ⁊ magnificabo eū in confessione.
Et placebit dn̄o sup uitulū nouellū: cornua offerentē ⁊ ungulas.
Videntes mansueti letabunt̄: qui q̄ritis dm̄ uiuet aīa urā.
Quoniā exaudiuit paupes dn̄s: ⁊ uinctos suos nō despexit.
Laudent illū celi ⁊ terra: mare ⁊ omne q̄d mouet̄ in eis.
Quia deus saluabit syon: ⁊ edificabit ciuitates iuda.
Et habitabūt ibi ⁊ possidebūt eā: ⁊ semē seruorū eius possidebit eam.
Et qui diligunt nomē eius habitabunt in ea.

Deus ut liberes me dn̄e:
Dn̄e ut auxilieris m̄ festina.
Confundant̄ ⁊ erubescāt: qui q̄rūt aīam meā.
Conuertant̄ retrorsū ⁊ erubescāt: qui uolūt malū m̄.
Reuertant̄ ad uestigiū confusionis sue: q̄ dicūt uah uah.
Gaudeant ⁊ letent̄ in te omīs qui querūt te: ⁊ dicāt semper magnificet̄ deus qui diligūt salutare tuū.
Ego autē egenꝰ ⁊ paup: deus festina p me.
Auxiliū meū ⁊ saluator m̄s tu: domine ne moreris.
In te dn̄e speraui ne confundar ineternū:
in iustitia tua erue me. ⁊ libera.
Inclina ad me aurē tuā: ⁊ salua me. ¶ mea es tu.
Esto m̄ robustū habitaculum: ut ingrediar iugiter.
Precepisti ut saluares me: quia petra mea. ⁊ fortitudo

Ds̄ m̄s eripe me de manu peccatoris : ⁊ de manu c̄t legē agētis ⁊ iniqui. [mi̅s.] [tu adiutor fortis.] [ntudinē tuā.]
Q m̄ tu es patientia mea dn̄e : dn̄e spes mea a iuuentute mea.
In te ɔfirmatus sū ex utero : de uentre matris meē. tu es protector
In te cātatio mea semp̄ : tāq̄m prodigiū factus sū multis ⁊
Repleat̄ os meū laude : ut cantē glām tuā tota die mag
Ne piciās me ī tempe senectutis : cū defecit ūtus mea ne derelinquas me. [ɔsiliū fecerūt inuicē.] [n̄ ē q̄ eripiat.]
Quia dixerūt inimici mei m̄ : ⁊ q̄ custodiebāt aīam meā
Dicentes ds̄ dereliq̄t eum. p̄sequimini. ⁊ cōp̄hēdite eū : qr
Ds̄ ne elōgis a me : ds̄ m̄s in auxiliū meū respice.
Confundant̄ ⁊ deficiant. detrahētes aīe meē : operiantur ɔfusiōe ⁊ pudore qui querūt mala m̄. [bilia tua.]
Ego aū semp̄ sp̄abo : ⁊ adiciā sup̄ oēm laudem tuā.
Os meū annūtiabit iustitiā tuā : tota die salutare tuū.
Qm̄ nō cognoui litteraturā introibo in potētias dn̄i : dn̄e memorabor iustitie tue solius. [tre iterum reduxisti me.]
Ds̄ docuisti me ex iuuētute mea : ⁊ usq; nūc p̄nūtiabo mira
Et usq; in senectā ⁊ seniū : ds̄ ne derelinquas me.
Donec annūtiē brachiū tuū : gen̄atōi omī q̄ uentura ē.
Potētiā tuā. ⁊ iustitiā tuā ds̄. usq; ī altissima q̄ fecisti magnalia : ds̄ q̄s similis t̄. [iuificasti me : ⁊ de abyssis]
Quantas ostendisti m̄ t̄bulatōes multas ⁊ malas. ⁊ ɔūsus
Multiplicasti magnificētiā tuam : ⁊ ɔūsus ɔsolat̄ es me.
Nam ⁊ ego confitebor t̄ ī uasis psalmi ūitatē tuā deus : psallā t̄ in cythara scs̄ isrl̄. [ruisti.] [filio regis.]
Exultabūt labia mea c̄ cātauero t̄ : ⁊ aīa mea q̄m rede
Sed ⁊ lingua mea tota die meditabit̄ iustitiā tuā : cū cō fusi ⁊ reueriti fuerīt : qui querūt mala m̄. In salmon

.LXXI. Ds̄ iudiciū tuū regida : ⁊ iusticiā tuā [em]
Iudicare p̄lm tuū in iusticia : ⁊ paup̄es tuos ī iudicio.
Suscipiant montes pacē p̄lo : ⁊ colles iusticiā.
Iudicabit pauperes p̄li. ⁊ saluos faciet filios paup̄ū : ⁊ humiliabit calumpniatorē. [super t̄rā.] [feratur luna.]
Et p̄manebit c̄ sole ⁊ an̄ lunā : ī gen̄atōes gn̄ationum.
Descendet sicut pluuia ī uellus : ⁊ sicut stillicidia stillātia
Orietur ī dieb; eius iusticia ⁊ abundātia pacis : donec au
Et dominabit̄ a mari usq; ad mare : ⁊ a flumine usq; ad t̄minos orb̄ t̄rar̄. [dona adducent.] [tor.] [corā illo.]
Corā illo p̄cident ethiopes : ⁊ inimici eius t̄ram lingent.
Reges tharsis ⁊ insule mun̄a offerēt : reges arabū ⁊ saba
Et adorabūt eū om̄s reges : om̄s gēs s̄uient ei. [eius.]
Quia liberabit pauperē a potēte : ⁊ paup̄em cui n̄ erat adiu
Parcet paup̄i ⁊ inopi : ⁊ aīas paup̄ū saluas faciet.
Ex usuris ⁊ iniq̄tate redimet aīas eor̄ : ⁊ honorabile nom̄
Et uiuet ⁊ dabitur ei de auro arabie ⁊ adorabūt de ip̄o semp̄ : tota die benedicent ei. [tate eius omīs t̄ra fiat fiat.]
Erit firmam̄tū in t̄ra. ī sūmis mōtiū. sup̄ extollet̄ sup̄ libanum fruct̄ ei : ⁊ florebūt de ciuitate sic̄ fenum t̄re.
Sit nom̄ eius benedictū in scl̄a : an̄ solem p̄manet nom̄
Et benedicēt̄ in ip̄o om̄s t̄rib; t̄re om̄s gēs magnificabūt eū.
Benedict̄ dn̄s ds̄ isrl̄ : qui fac̄ mirabilia solus.
Et benedictū nom̄ maiestatis ei̅ in et̄nū : ⁊ replebit̄ maies

.LXXII. Quam bonus isrl̄ ds̄ : Psalmus asaph.
his qui recto sunt corde.
Mei autē pene moti s̄t pedes : pene effusi s̄t gressus mei.
Quia zelaui sup̄ iniquos : pacem peccator̄ uidens. [sua.]
Quia n̄ ē respectus morti eor̄ : ⁊ firmam̄tū in plaga eor̄.
In labore hoīū n̄ s̄t : ⁊ cū hoīb; non flagellabuntur.
Ideo tenuit eos sup̄bia : op̄ti sūt ī iq̄tate ⁊ impietate

Ds̄ m̄s salua me de manu impii de manu nocentis ⁊ iniqui.
Quia tu es expectatio mea domine : ds̄ fiducia mea ab adolescentia mea. [meus.] [fortissima.]
Ī te sustentat̄ sū ex utero : de uentre matris meē tu es protector
In te laus mea semp̄ q̄i portentū f̄cs sum multis. ⁊ tu spes mea
Impleat̄ os meū laude tua : tota die magnitudinē tua.
Ne p̄icias me ī tempe senectutis cū defecerit fortitudo mea ne derelinquas me. [tiunt consiliū p̄iter.]
Quia dixerūt inimici mei m̄. ⁊ qui obs̄uabāt aīam meā ī me
Dicentes ds̄ dereliquit eū p̄sequimini ⁊ cōp̄hēdite eū : quia n̄ est qui eruat. [⁊ confusione qui querūt mala m̄.]
Ds̄ ne elongeris a me. ds̄ m̄s in auxiliandū m̄ festina.
Confundant̄ ⁊ ɔsumant̄ adūsarii aīe mee operiant̄ obp̄b
Ego aū iugit̄ expectabo : ⁊ adiciā sup̄ om̄s laudatōes tuas.
Os meū narrabit iustitiā tuā : tota die salutare tuum.
Quia n̄ cognoui litteraturas ingrediar ī fortitudinē dn̄i dī recordabor iustitie tue solius. [tia tua.] [talia ds̄ q̄s similis t̄.]
Ds̄ docuisti me ab adolescētia mea. ⁊ usq; nūc annūtiabo mirabilia tua. ⁊ usq; ad senectutē ⁊ canos : ds̄ ne derelinquas me.
Donec annūtiē brachiū tuū gn̄atōi cunctisq; q̄ uenturi s̄t.
Fortitudines tuas ⁊ iustitiā tuā ds̄ usq; ī excelsū q̄ma fecisti magna. Qui ostēdisti m̄ t̄bulatōes multas ⁊ plurimas afflictiōes ɔūsus uiuificabis nos. ⁊ de abyssis t̄re rursus educes nos.
Multiplicab̄ magnitudinē tuā : ⁊ ɔūsus ɔsolabis me.
Ego aū cōfitebor t̄ in uasis psalmi. ūitatē tuā ds̄ m̄s cātabo tibi cythara scē isrl̄.
Laudabūt labia mea cū cātauero t̄ : ⁊ aīa mea q̄ redemisti.
Insup̄ ⁊ lingua mea tota die meditabit̄ iusticiā tuā quia ɔfusi s̄t. ⁊ dehonestati querētes malū m̄.

Ds̄ iudiciū regida : ⁊ iustitiā tuā filio regis. tribuum.
Iudicabit p̄lm tuū in iusticia : ⁊ pauperes tuos ī iudicio.
Assument montes pacē p̄lo : ⁊ colles iusticiā. [tiatōes gn̄atōm.]
Iudicabit pauperes p̄li. saluabit filios pauperis : ⁊ ɔfringet calūpniatorē. Timebūt te q̄m diu erit sol ⁊ ultra lunā in ge
Descendit ut pluuia ī uellus : ut stille irrorantes terrā.
Germinauit in dieb; eius iustitia. ⁊ multitudo pacis donec n̄ sit luna [terre.] [butum conferent.]
Et dn̄abit̄ a mari usq; ad mare : ⁊ a flumine usq; ad t̄minos
Ante eū procidēt ethiopes : ⁊ inimici ei̅ puluerē lingēt.
Reges tharsis ⁊ insule mun̄a offerēt : reges arabie ⁊ saba tri
Et adorabunt eū ōs reges : uniūse natōes seruiēt ei. [eorū.]
Quia eruet paup̄ē a potēte : ⁊ inopē cui n̄ est adiutor.
Parcet inopi ⁊ paup̄i : ⁊ aīas pauperū saluabit.
Ab usura ⁊ iniquitate redimet aīam eor̄ : ⁊ p̄cios̄ erit sanguis
Et uiuit ⁊ dabit̄ ei de auro saba. ⁊ orabūt de eo iugit̄ : tota die benedicent ei. [num terre.]
Et erit memoriale tritici in t̄ra : in capite mōtiū.
Eleuabit̄ sic̄ libani fructus eius : ⁊ florebit de ciuitate sic̄ fenū terre
Erit nom̄ eius in et̄nū ultr̄ solē p̄seuauit nom̄ eius.
Et bn̄dicent̄ ī eo ōs gēs : ⁊ beatificabunt eū.
Benedictus dn̄s ds̄ isrl̄. qui facit mirabilia solus.
Et bn̄dictū nom̄ glē eius in sempitnū : ⁊ implebit̄ glā ei̅ uniūsa t̄ra amen am̄.

Attamē bonus ē isrl̄ ds̄ : his qui mundo s̄t corde.
Mei aū pene uacillauerūt pedes : pene effusi s̄t gressus mei.
Quia emulatus sū c̄ iniquos. pacē impior̄ uidens.
Quod n̄ recogitauerūt de morte sua : ⁊ firma s̄t uestibula eor̄.
In labore hoīum n̄ s̄t : ⁊ cū hoīb; n̄ flagellabunt̄.
Ideo nutrit s̄t ad sup̄biā : trāsdederūt iniquitatem sibi.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis. ‖ so locuti sunt.
Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso
Posuerunt in celum os suum: et lingua eorum transivit in terra.
Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis
Et dixerunt quomodo scit deus: et si est scientia in excelso.
Ecce ipsi peccatores et habundantes in seculo: obtinuerunt divitias.
Et dixi ergo sine causa iustificavi cor meum: et lavi inter innocentes manus meas. ‖ ignorantes suam ‖ ipsorum ad nichilum rediges.
Et fui flagellatus tota die: et castigatio mea in matutinis.
Si dicebam narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
Et existimabam ut cognoscerem: hoc labor est ante me.
Donec intrem in sanctuarium dei: et intelligam in novissimis eorum.
Verumptamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum allevarentur.
Quomodo facti sunt in desolationem: subito defecerunt perierunt propter in
Velut somnium surgentium: domine in civitate tua imaginem
Quia inflammatum est cor meum: et renes mei commutati sunt: et ego ad nichilum redactus sum et nescivi. ‖ iuit et cum gloria suscepisti
Ut iumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. ‖ ti me.
Tenuisti manum dexteram meam: et in voluntate tua deduxisti
Quid enim michi est in celo: et a te quid volui super terram ‖ in eternum.
Defecit caro mea et cor meum: deus cordis mei: et pars mea deus
Quia ecce qui elongant se a te peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te. ‖ timeo. ‖ est inimicus in sanctu. ‖ summum.
Michi autem adherere deo bonum est: ponere in domino deo spem meam.
Ut annuntiem omnes predicationes tuas: in portis filie syon.

LXXIII.
Ut quid deus repulisti in finem: iratus est furor *Intellectus* tuus super oves pascue tue. ‖ nominis tui. *asaph.*
Memor esto congregationis tue: quam possedisti ab initio.
Redemisti virgam hereditatis tue: mons syon in quo habitasti
Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus
Et gloriati sunt qui oderunt te: in medio solemnitatis tue.
Posuerunt signa sua signa: et non cognoverunt sicut in exitu super
Quasi in silva lignorum securibus exciderunt ianuas eius in idipsum: in securi et ascia deiecerunt eam. ‖ omnes dies festos dei a terra.
Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum
Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere faciamus
Signa nostra non vidimus iam non est propheta: et nos non cognoscet amplius.
Usquequo deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum in finem. ‖ finem. ‖ irritavit nomen tuum ‖ obliviscaris isti
Ut quid avertis manum tuam et dexteram tuam: de medio sinu tuo in
Deus autem rex noster ante secula: operatus est salutem in medio terre ‖ ne.
Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis ethiopum.
Tu dirupisti fontes et torrentes: tu siccasti fluvios ethan.
Tuus est dies et tua est nox: tu fabricatus es auroram et solem.
Tu fecisti omnes terminos terre: estatem et ver tu plasmasti ea.
Memor esto huius inimicus improperavit domino: et populus insipiens
Ne tradas bestiis animas confitentes tibi: et animas pauperum tuorum ne
Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt qui obscurati sunt terre domibus iniquitatum ‖ tuum. ‖ qui ab insipiente sunt tota die.
Ne avertatur humilis factus confusus: pauper et inops laudabunt nomen
Exurge deus iudica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum eorum
Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. *In finem ne disperdas psalmus cantici asaph.*

LXXIIII.
Confitebimur tibi deus: confitebimur et invocabimus nomen tuum.
Narrabimus mirabilia tua: cum accepero tempus ego iusticias iudicabo. ‖ columpnas eius. ‖ tare cornu.
Liquefacta est terra et omnes qui habitant in ea: ego confirmavi
Dixi iniquis nolite inique agere: et delinquentibus nolite exal

Processerunt a pinguedine oculi eorum: transierunt cogitationes cordis.
Irriserunt et locuti sunt in malitia: calumpniam de excelso locuti sunt.
Posuerunt in celo os suum: et lingua eorum deambulavit in terra.
Propterea convertetur populus eius hic: et quis plenus invenietur in eis.
Et dixerunt quomodo novit deus: et si est scientia in excelso ‖ meas.
Ecce isti impii et habundantes in seculo: multiplicaverunt divitias.
Ergo ne frustra mundavi cor meum: et lavi in innocentia manus
Et fui flagellatus tota die: et increpatio mea in matutinis.
Dixi si narravero sic: ecce generationem filiorum tuorum reliqui.
Et cogitavi ut intelligerem istud: labor est in oculis meis.
Donec venirem ad sanctuaria dei: intelligam in novissimo eorum.
Verumptamen in lubrico posuisti eos: deiecisti eos ad interitum.
Quomodo vastati sunt subito defecerunt consumpti sunt quasi non sint.
Quasi somnium evigilantis domine in civitate tua imaginem eorum ad nichilum rediges.
Quia concitatum est cor meum: et lumbi mei velut fumigans.
Et ego insipiens et nescius: quasi iumentum factus sum apud te.
Et eram semper tecum: et tenuisti manum dexteram meam.
In consilium tuum deduces me: et postea in gloria suscipies me.
Quid michi est in celo: et tecum nolui in terra.
Consumpta est caro mea et cor meum: robur cordis mei et pars mea deus in eternum.
Quia ecce qui elongant se a te peribunt: perdidisti omnem fornicantem a te.
Michi autem appropinquare deo bonum est: posui in domino deo spem meam
Ut narrem omnes annuntiationes tuas. in portis syon.

Ut quid deus repulisti in finem: fumabit furor tuus in gregem pascue tue.
Recordare congregationis tue: quam possedisti ab initio.
Et redemisti virgam hereditatis tue: montem syon in quo habitasti.
Sublimitas pedum tuorum. dissipata est usque in finem: omnia mala egit inimicus in sanctuario. ‖ tropheum. ‖ sume.
Fremuerunt hostes tui in medio pacti tui: posuerunt signa sua manifesta in introitu desuper: in saltu lignorum secures.
Et nunc sculpturas eius pariter bipenne et dolatoriis deraserunt.
Miserunt ignem in sanctuarium tuum: in terra contaminaverunt habitaculum nominis tui. ‖ tates dei in terra. ‖ usque quo ‖ ne.
Dixerunt in cordibus suis posteritas eorum simul: incenderunt omnes solempnitates
Signa nostra non vidimus non est ultra propheta: et non est nobiscum qui sciat
Usque quo deus exprobrabit adversarius: blasphemabit inimicus nomen tuum in finem
Quare convertis manum tuam et dexteram tuam: ad medium sinum tuum con
Deus autem rex meus ab initio operatur salutes in medio terre. ‖ aquis.
Tu dissipasti in fortitudine tua mare: contrivisti capita draconum in
Tu confregisti capita leviatan dedisti eum in escam populo ethiopum.
Tu dirupisti fontes et torrentes: tu exsiccasti flumina fortia.
Tuus est dies et tua est nox: tu ordinasti luminaria et solem.
Tu statuisti omnes terminos terre: estatem et hiemem tu plasmasti.
Memento huius inimicus exprobravit domino: et populus insipiens blasphemavit nomen tuum. ‖ iniuriis in perpetuum. ‖ tuite.
Ne tradas bestiis animam eruditam lege tua vitam pauperum tuorum ne obliviscaris
Respice ad pactum quia repleti sunt tenebris terre habitationes iniquitatum sub
Ne revertatur confractus et confusus; egenus et pauper laudabunt nomen tuum. ‖ tota die.
Surge deus iudica causam tuam: memento opprobrii tui. ab insipiente
Ne obliviscaris voces hostium tuorum sonitus adversariorum tuorum ascendit iugiter.

Confitebimur tibi deus confitebimur iuxta nomen tuum narrabunt mirabilia tua. ‖ prias eius. ‖ altare cornu.
Cum accepero tempus: ego iusticias iudicabo.
Dissolvetur terra cum omnibus habitatoribus suis: ego appendi columpnas
Dixi iniquis agentibus nolite inique agere: et impiis nolite ex

Nolite extollere in altum cornu u(est)r(u)m: nolite loq(ui) adu(er)sus d(eu)m iniquitatē. ¶ deus iudex ē. ¶ uini meri plenus mixto.
Quia neq(ue) ab oriēte. neq(ue) ab occidēte. neq(ue) a desertis mōtib(us): q(uonia)m
hunc humiliat (et) hūc exaltat: quia calix in manu domini
Et inclinauit ex hoc i(n) hoc: u(er)u(m)tamē fex eius nō est exin
anita: bibent om(ne)s peccatores t(er)re. ¶ iusti. ¶ insipientes
Ego au(tem) ānu(n)tiabo i(n) s(ae)c(u)l(u)m: cantabo deo iacob ¶ corde.
Et omnia cornua peccator(um) (con)fringā: (et) exaltabunt(ur) cornua

LXXV. Notus in iudea d(eu)s: in isr(ae)l magnū **In fi(nem). in carminib(us)**
nom(en) eius. ¶ arcum in manib(us) tuis. **ps(almus) d(avi)d. canticum**
Et factus ē in pace locus eius: (et) habitacio eius in syon. **ad**
Ibi (con)fregit potentias arcuū: scutū gladiū (et) bellū. **assirios.**
Illuminans tu mirabiliter a montib(us) et(er)nis: turbati sūt om(ne)s
Dormierūt somnū suū: (et) nich(il) i(n)uenerūt om(ne)s uiri diuiti
Ab increpatiōe d(eu)s iacob: dormitauerūt q(ui) ascēderūt equos.
Tu t(er)ribilis es (et) quis resistet t(ibi): ex tunc ira tua ¶ terra.
De celo auditū fecisti iudiciū: t(er)ra tremuit (et) quieuit.
Cū exurgeret i(n) iudicio d(eu)s: ut saluos faceret om(ne)s mansuetos t(er)re.
Q(uonia)m cogitatio ho(m)i(n)is (con)fitebitur t(ibi): (et) reliq(ui)e cogitationis diem festū
agent t(ibi). ¶ uera ¶ eum: (et) nō sum decept(us) ¶ citat(us) sū (et) defecit
Uouete (et) reddite d(omi)no d(e)o u(est)ro: om(ne)s q(ui) i(n) circuitu eius affertis mu
Terribili (et) ei qui aufert sp(iritu)m p(ri)ncipū: t(er)ribili ap(u)d reges t(er)re.

LXXVI. Uoce mea ad d(omi)n(u)m clamaui: uoce mea ad d(eu)m (et) in
tendit m(ihi). ¶ sp(iritu)s meus. **In finem p(ro) idithun ps(almus) asaph.**
In die t(ri)bulationis mee d(eu)m exquisiui manib(us) meis nocte (con)t(ra)
Renuit (con)solari a(n)i(m)a mea: memor fui d(e)i (et) delectat(us) sū (et) ex(er)
Anticipauerūt uigilias ocl(o)s mei: turbat(us) sū (et) n(on) sū locutus.
Cogitaui dies antiquos: (et) ānos et(er)nos in mente habui ¶ huc.
Et meditat(us) sū nocte cum corde meo: (et) exercitabar (et) scobebā
Nūquid i(n) et(er)nū p(ro)iciet d(eu)s: aut n(on) apponet ut cōplacitior sit ad
Aut i(n) finē mi(sericordi)ā(m) suā abscidet: a generatiōe i(n) generationē.
Aut obliuiscet(ur) misereri d(eu)s: aut continebit i(n) ira sua mis(eri)c(or)dias
suas: ¶ cebor ¶ rabilia. ¶ abyssi. ¶ t(er)ra ¶ nō cognoscētur.
Et dixi nūc cepi: hec mutatio dextere excelsi ¶ tuū filios iacob (et)
Memor fui op(er)um d(omi)ni: q(uia) memor ero ab initio mirabiliū tuor(um).
Et meditabor in omnib(us) op(er)ib(us) tuis: (et) i(n) adinuentionib(us) tuis exer
Deus i(n) s(an)c(t)o uia tua: quis d(eu)s magn(us) sic(ut) d(eu)s n(oste)r: tu es d(eu)s q(ui) facis mi
Notā fecisti i(n) p(o)p(u)lis uirtutē tuā: redemisti i(n) brachio tuo p(o)p(u)l(u)m
Uiderūt te aq(ue) d(eu)s uiderūt te aque (et) timuerūt: (et) turbate sūt
Multitudo sonit(us) aquar(um): uocem dederūt nubes ¶ ioseph.
Etenī sagitte tue t(ra)nseūt: uox tonitrui tui in rota.
Illuxerūt choruscationes tue orbi t(er)re: cōmota est (et) cōtremuit
In mari uia tua (et) semite tue i(n) aquis multis: (et) uestigia tua
Deduxisti sicut oues p(o)p(u)l(u)m tuū: i(n) manu moysi (et) aarō.

LXXVII. Attendite p(o)p(u)le meus legē meā: in **Intellectus asa**
clinate aurē u(est)rā in uerba oris mei ¶ nobis. **ph.**
Aperiam in parabolis os meū: loquar p(ro)positiones ab initio.
Quanta audiuimus (et) cognouim(us) ea: (et) patres n(ost)ri narrauerūt
Nō sūt occultata a filiis eorū: i(n) generatiōe altera.
Narrantes laudes d(omi)ni (et) uirtutes eius: (et) mirabilia eius q(ue) fecit.
Et suscitauit testimoniū in iacob: (et) legem posuit i(n) isr(ae)l.
Quanta mādauit patrib(us) n(ost)ris nota facere filiis suis: ut cog(no)s
cat generatio altera. ¶ data eius exquirāt ¶ lare.
Filii qui nascent(ur) (et) exurgent: enarrabūt filiis suis.
Et ponant in deo spem suā: (et) n(on) obliuiscāt(ur) op(er)um d(e)i: (et) mā
Ne fiant sicut patres eor(um): generatio p(ra)ua (et) exasp(er)ans.
Generatio q(ue) n(on) direxit cor suū: (et) n(on) ē creditus cum deo sp(iritu)s ei(us).
Filii effrem intendētes (et) mittētes arcū: (con)u(er)si sunt i(n) die belli.
Non custodierunt testamētū d(e)i: (et) in lege eius noluerūt ambu
Et obliti sūt benefactor(um) ei(us): (et) mirabiliū eius q(ue) ostendit eis.

Nolite exaltare in excelsum cor u(est)r(u)m: loquentes i(n) ceruice ueteri.
Quia neq(ue) ab oriente neq(ue) ab occidēte: neq(ue) a solitudine montiū.
Sed d(eu)s iudex hūc humiliabit: (et) hūc exaltabit.
Quia calix i(n) manu d(omi)ni ē: (et) uino merato usq(ue) ad plenum
mixtus (et) p(ro)pinabit ex eo.
Uerumptamē feces ei(us) epotabūt bibētes om(ne)s impii t(er)re.
Ego au(tem) ānu(n)tiabo in sempit(er)nū: cantabo deo iacob.
Et o(mn)ia cornua impior(um) (con)fringā: (et) exaltabunt(ur) cornua iu(sti).
Notus i(n) iuda d(eu)s: in isr(ae)l
magnū nom(en) eius.
Et erit in salem tabernaculu(m) ei(us): (et) habitatio eius i(n) syon.
Ibi (con)fregit uolatilia arc(us): scutū (et) gladiū (et) bellū. ¶ corde.
Lucidus tu es magnifice a mōtib(us) captiuitatis spoliati s(un)t sup(er)bi
Dormierūt sōpnū suū (et) n(on) inuenerūt om(ne)s uiri exercit(us) man(us) suas.
Ab increpatiōe tua d(eu)s iacob: (con)sopitus ē (et) curr(us) (et) equus.
Terribilis es (et) quis stabit ad u(er)sū te ex tunc ira tua. ¶ terre.
De celo annu(n)tiab(is) iudiciū: t(er)ra timens tacebit.
Cum surrexit ad iudicādū d(eu)s: ut saluos faciat om(ne)s mites
Quia furor hominis (con)fitebit(ur) t(ibi): reliquias furoris accinges.
Uouete (et) reddite d(omi)no d(e)o u(est)ro: om(ne)s qui i(n) circuitu ei(us) sunt: of-
ferent dona terribili.
Auferenti sp(iritu)m ducū: terribili regib(us) t(er)re. ¶ mis.
Uoce mea ad d(omi)n(u)m clamaui: uoce mea ad d(omi)n(u)m exaudi
uit me. ¶ (et) n(on) quiescē: noluit (con)solari anima mea.
In die t(ri)bulationis mee d(omi)n(u)m exq(ui)siui, man(us) mea nocte extēdit(ur)
Recordans d(e)i (con)turbar. loquebar i(n) memet ip(s)o (et) deficiebat sp(iritu)s
Prohibebā (con)spectū oculorū meor(um): stupebā (et) n(on) loquebar.
Recogitabo dies antiquos: annos p(ri)stinos. ¶ sp(iritu)m meū.
Recordabar psalmor(um) meor(um): nocte c(um) corde meo loq(ue)bar: (et) scopebā
Ergo ne i(n) et(er)nū p(ro)iciet d(omi)n(u)s: (et) n(on) rep(ro)pitiabit(ur) ultra.
Ergo ne (con)plebit usq(ue) in finē mi(sericordi)ā suā: (con)sūmabit u(er)bū de
gen(er)atiōe (et) generatiōe ¶ suas. ¶ bant. ¶ (et) cōmota ē terra.
Nunquid oblitus est misereri d(eu)s: aut (con)plebit i(n) furore mi(sericordi)as
Et dixi inbecillitas mea ē. h(ec) (com)mutatio dextere excelsi. tua.
Recordabor cogitationē d(omi)ni: reminiscēs antiq(u)a mirabilia
Et meditabor i(n) o(mn)i op(er)e tuo: (et) in adinuentiones tuas loq(ua)r.
Deus i(n) s(an)c(t)uario uia tua: quis d(eu)s magn(us) ut d(eu)s tu es d(eu)s faciens
mirabilia. ostendens in p(o)p(u)lis potentiā tuā. ¶ te agnita.
Redemisti in brachio p(o)p(u)l(u)m tuū filios iacob (et) ioseph.
Uiderunt te aq(ue) d(eu)s uiderūt te aq(ue) parturierūt (et) (con)turbate s(un)t abyssi.
Exusserūt aq(ua)s nubila: uocē dederūt nubes (et) sagitte tue discur(rer)e
Uox tonitrui tui i(n) rota apparuerūt. fulgura tua orbi (con)cussa ē.
In mari uia tua (et) semite tue i(n) aq(ui)s multis: (et) uestigia tua n(on)
Deduxisti q(ua)si gregē p(o)p(u)l(u)m tuū in manu moysi (et) aarō.
Ausculta p(o)p(u)le m(eu)s legem meā i(n)clinate
aurē u(est)rā in u(er)ba oris mei.
Aperiam i(n) parabola os meū: loquar in enigmata antiqua.
Quod audiuim(us) (et) cognouim(us): (et) patres n(ost)ri narrauerūt nob(is).
Nō sūt abscondita a filiis eor(um): a generatiōe sequenti.
Narrantes laudes d(omi)ni (et) potentiā ei(us): (et) mirabilia ei(us) que fec(it).
Statuit (con)testationem iacob: (et) legem posuit in isr(ae)l.
Que mandauit patrib(us) n(ost)ris ut docerēt filios suos ut cognosceret
generatio subsequens. ¶ mandata eius custodiāt.
Filii nascituri surgēt: (et) narrabūt filiis suis.
Ut ponant i(n) d(e)o spē suā: (et) n(on) obliuiscant(ur) cogitationū ei(us): (et)
Et n(on) fiant sic(ut) p(at)res eor(um): g(e)n(er)atio declinans (et) p(ro)uocans.
Generatio que n(on) p(re)parauit cor suū: (et) n(on) credidit d(e)o sp(iritu)s ei(us).
Filii effraim i(n)tendentes (et) mittētes arc(um): t(er)ga u(er)terūt i(n) die belli.
Nō custodierūt pactū d(e)i sui: (et) in lege ei(us) noluerūt ingredi.
Et obliti s(un)t (com)mutationū ei(us): (et) mirabiliū ei(us) q(ue) ostēdit eis

Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti: in cam
po taphneos. ¶ ignis. ¶ sto multa ¶ in aquosa.
Interrupit mare et perduxit eos: et statuit aquas quasi in utre.
Et deduxit eos in nube diei: et tota nocte in illuminatione
Interrupit petram in heremo: et adaquavit eos velut in abysso
Et eduxit aquam de petra: et deduxit tamquam flumina aquas.
Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt excelsum
Et temptaverunt deum in cordibus suis: ut peterent escas
animabus suis. ¶ mensam in deserto. ¶ ira ascendit in israel.
Et male locuti sunt de deo: dixerunt numquid poterit deus parare
Quoniam percussit petram et fluxerunt aque: et torrentes inundaverunt.
Numquid et panem poterit dare: aut parare mensam populo suo.
Ideo audivit dominus et distulit: et ignis accensus est in iacob: et
Quia non crediderunt in deo: nec speraverunt in salutari eius.
Et mandavit nubibus desuper: et ianuas celi aperuit. ¶ eis.
Et pluit illis manna ad manducandum: et panem celi dedit
Panem angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in abun
dantia. ¶ latilia pennata. ¶ bilibus eius. ¶ bat ad eum.
Transtulit austrum de celo: et induxit in virtute sua africum.
Et pluit super eos sicut pulverem carnes: et sicut harenam maris vo
Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum.
Et manducaverunt et saturati sunt nimis et desiderium eorum at
tulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. ¶ tor eorum est.
Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum: et ira dei ascendit super eos
Et occidit pingues eorum: et electos israel impedivit. ¶ redemp
In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mira
Et defecerunt in vanitate dies eorum: et anni eorum cum festinatione.
Cum occideret eos querebant eum: et revertebantur et diluculo venie
Et rememorati sunt quia deus adiutor est eorum: et deus excelsus
Et dilexerunt eum in ore suo: et lingua sua mentiti sunt ei.
Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt
in testamento eius. ¶ det eos. ¶ nem iram suam.
Ipse autem est misericors et propitius fiet peccatis eorum: et non disp
Et habundavit ut averteret iram suam: et non accendit om
Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens et non rediens.
Quotiens exacerbaverunt eum in deserto: in iram concitaverunt
eum in inaquoso. ¶ verunt. ¶ nu tribulantis. ¶ phneos.
Et conversi sunt et temptaverunt deum: et sanctum israel exacerba
Non sunt recordati manus eius: die qua redemit eos de ma
Sicut posuit in egypto signa sua: et prodigia sua in campo
Et convertit in sanguinem flumina eorum: et imbres eorum ne
biberent. ¶ eos. ¶ igni. ¶ in morte conclusit.
Misit in eos cinomiam et comedit eos: et ranam et disperdidit
Et dedit erugini fructus eorum: et labores eorum locuste.
Et occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina.
Et tradidit grandini iumenta eorum: et possessionem eorum
Misit in eos iram indignationis sue: indignationem et iram et tri
bulationem: immissiones per angelos malos. ¶ et iumenta eorum
Viam fecit semite ire sue non pepercit a morte animarum eorum:
Et percussit omne primogenitum in terra egypti: primitias omnis
laboris eorum in tabernaculis cham. ¶ in deserto. ¶ mare.
Et abstulit sicut oves populum suum: et perduxit eos tamquam gregem
Et deduxit eos in spe et non timuerunt: et inimicos eorum operuit
Et induxit eos in montem sanctificationis sue: montem quem adqui
sivit dextera eius. ¶ distributionis. ¶ dierunt.
Et eiecit a facie eorum gentes: et sorte divisit eis terram in funiculo
Et habitare fecit in tabernaculis eorum: tribus israel. ¶ eis non custo
Et temptaverunt et exacerbaverunt deum excelsum: et testimonia
Et averterunt se et non servaverunt pactum: quemadmodum patres
eorum conversi sunt in arcum pravum.

Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti in regione thaneos.
Divisit mare et transduxit eos: et stare fecit aquas quasi acervum.
Et eduxit eos in nube per diem: et tota nocte in lumine ignis.
Scidit petram in deserto: et potum dedit quasi de abyssis magnis.
Et eduxit rivos de petra: et elicuit quasi flumina aquas.
Et addiderunt ultra peccare ei: ut provocarent excelsum in invio.
Et temptaverunt deum in cordibus suis: petentes cibum anime sue. ¶ die.
Et loquentes contra deum dicebant. numquid poterit deus ponere mensam in solitu
Ecce percussit petram et fluxerunt aque: et torrentes inundaverunt.
Numquid et panem poterit dare: aut preparare carnem populo suo.
Ideo audivit dominus et distulit: et ignis accensus est in iacob: et fu
ror ascendit in israel.
Quia non crediderunt deo: nec habuerunt fiduciam in salutari eius.
Et precepit nubibus desuper. et portas celi aperuit.
Et pluit super eos manna ut comederent: et triticum celi dedit eis.
Panem fortium comedit vir: cibaria misit eis in saturitate.
Abstulit eurum de celo: et induxit in fortitudine sua africum.
Et pluit super eos quasi pulverem carnes: et quasi harenam maris vo
latilia pennata. ¶ tos israel incurvavit.
Et ceciderunt in medio castrorum eorum: in circuitu tabernaculorum eius.
Et comederunt et saturati sunt nimis: et desiderium eorum attulit eis.
Non indiguerunt de cupiditate sua: cum adhuc cibus esset in ore eorum.
Furor igitur dei ascendit super eos: et occidit pingues eorum et elec
In omnibus his peccaverunt ultra: et non crediderunt in mirabilibus eius.
Et consumpsit in vanitate dies eorum: et annos eorum velociter.
Si occidebat eos tunc requirebant eum: et convertebantur et diluculo consurge
bant ad eum. ¶ eorum.
Et recordabantur quia deus fortitudo eorum: et deus excelsus redemptor
Et lactaverunt eum in ore suo: et lingua sua mentiti sunt ei.
Cor autem eorum non erat firmum cum eo. nec permanserunt in pacto eius.
Ipse autem misericors propitiabitur iniquitati: et non disperdet.
Multumque avertit iram suam: et non suscitavit totum furorem suum.
Sed recordatus est quia caro essent: spiritus vadens et non revertens.
Quotiens provocaverunt eum in deserto: afflixerunt eum in solitudine.
Et conversi sunt et temptaverunt deum: et sanctum israel concitaverunt.
Non sunt recordati manus eius: die qua redemit eos a tribulante.
Que fecit in egipto signa sua: et ostenta sua in regione tha
neos. ¶ nas ut disperderet eos.
Qui convertit in sanguinem fluvios eorum: et rivos eorum ut non biberent.
Qui immisit eis genus omne muscarum ut comederet eos: et ra
Qui dedit bruco germen eorum: et laborem eorum locuste.
Qui occidit in grandine vineas eorum: et sicomoros eorum
in frigore.
Qui tradidit grandini pascua eorum: et iumenta eorum volucribus.
Qui misit in eos iram furoris sui: indignationem et comminationem
et angustiam. immissionem angelorum malorum.
Munivit semitam furoris sui. non pepercit morti anime eorum
et animantia eorum pesti tradidit. ¶ in tabernaculis cham.
Et percussit omne primogenitum in egipto: principium partus
Et tulit velut oves populum suum: et minavit eos sicut gre
gem in deserto. ¶ eorum operuit mare.
Et duxit eos cum fiducia et absque timore: inimicos autem
Et adduxit eos ad terminum sanctificationis sue montem istum: quem
possedit dextera eius. ¶ hereditatem. ¶ non custodierunt.
Et eiecit a facie eorum gentes et possidere eos fecit in funiculo
Et collocavit in tabernaculis eorum israel tribus.
Et temptaverunt et provocaverunt deum excelsum: et testimonia eius
Et aversi sunt et prevaricati sunt. et patres eorum incurvati sunt. quasi
arcus inutilis. ¶ emulandum eum concitaverunt.
Et provocaverunt eum in excelsis suis: et in sculptilibus suis ad

In ira contristaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad
emulationem eum provocaverunt. ¶ vit in hominibus
Audivit deus et sprevit: et ad nichilum redegit valde israel.
Et repulit tabernaculum silo: tabernaculum suum ubi habita
Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: et pulchritudinem
eorum in manus inimici. ¶ mentate. ¶ bantur. ¶ vino.
Et conclusit in gladio populum suum: et hereditatem suam sprevit.
Iuvenes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt la
Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: et vidue eorum non plora
Et excitatus est tamquam dormiens dominus, tamquam potens crapulatus a
Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum de
dit illis. ¶ fundavit in secula. ¶ fetantes accepit eum.
Et repulit tabernaculum ioseph: et tribum effraim non elegit.
Sed elegit tribum iuda: montem syon quem dilexit
Et edificavit sicut unicornis sanctificium suum: in terra quam
Et elegit david servum suum: et sustulit eum de gregibus ovium: de post
Pascere iacob servum suum: et israel hereditatem suam.
Et pavit eos in innocentia cordis sui: et in intellectibus ma
nuum suarum deduxit eos. Psalmus asaph.

LXXVIII

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam polluerunt templum
sanctum tuum: posuerunt ierusalem in pomorum custodiam.
Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus celi: carnes
sanctorum tuorum bestiis terre. ¶ erit qui sepeliret.
Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu ierusalem: et non
Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio et illusio his
qui in circuitu nostro sunt. ¶ zelus tuus. ¶ propter nomen tuum.
Usquequo domine irasceris in finem: accendetur velut ignis
Effunde iram tuam in gentes que te non noverunt: et in regna
que nomen tuum non invocaverunt. ¶ propitius esto peccatis nostris
Quia comederunt iacob: et locum eius desolaverunt. ¶ libera nos:
Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum cito anticipent
nos misericordie tue, quia pauperes facti sumus nimis.
Adiuva nos deus salutaris noster: et propter gloriam nominis tui domine
Ne forte dicant in gentibus ubi est deus eorum: et innotescat in natio
nibus coram oculis nostris. ¶ tuo gemitus compeditorum.
Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est: introeat in conspectu
Secundum magnitudinem brachii tui: posside filios mortificatorum.
Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum
quod exprobraverunt tibi domine. ¶ et manasse. ¶ tura.
Nos autem populus tuus et oves pascue tue: confitebimur tibi in seculum.
In generatione et generationem: annuntiabimus laudem tuam.

LXXIX

Qui regis israel intende: qui deducis In finem pro his qui commutabuntur
velut ovem ioseph. psalmus pro assiriis testimonium asaph.
Qui sedes super cherubin: manifestare coram effraim beniamin
Excita potentiam tuam et veni: ut salvos facias nos. ¶ naverint nos.
Deus converte nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus.
Domine deus virtutum: quousque irasceris super orationem servi tui.
Cibabis nos pane lacrimarum: et potum dabis nobis in lacrimis in mensura
Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: et inimici nostri subsan
Deus virtutum converte et ostende faciem tuam et salvi erimus. nos.
Vineam de egipto transtulisti: eiecisti gentes et plantasti eam.
Dux itineris fuisti in conspectu eius: plantasti radices eius et
implevit terram. ¶ propagines eius. ¶ qui pretergrediuntur
Operuit montes umbra eius: et arbusta eius cedros dei. ¶ tuam.
Extendit palmites suos usque ad mare: et usque ad flumen
Ut quid destruxisti maceriam eius: et vindemiant eam omnes
Exterminavit eam aper de silva: et singularis ferus depastus
est eam. ¶ istam. ¶ quem confirmasti tibi ¶ hominis.
Deus virtutum convertere: respice de celo et vide et visita vineam
Et perfice eam quam plantavit dextera tua: et super filium

Audivit deus et non distulit: et proiecit vehementer israel.
Et reliquit tabernaculum sylo: tentorium quod collocavit inter
homines. ¶ hostis. ¶ tulit.
Tradidit in captivitatem gloriam suam: et decorem suum in manu
Et conclusit in gladio populum suum: et hereditatem suam non dil
Iuvenes eorum devoravit ignis: et virgines eius gladio cecide
runt et vidue eius non sunt flete.
Et evigilavit quasi dormiens dominus, quasi fortis post crapulam vini.
Et percussit hostes suos retrorsum: obprobrium sempiternum de
dit eis.
Et proiecit tabernaculum ioseph: et tribum effraim non elegit.
Sed elegit tribum iuda montem syon quem dilexit.
Et edificavit in similitudinem monocerotis sanctuarium suum:
quasi terram fundavit illud in seculum.
Et elegit david servum suum: et tulit eum de gregibus ovium.
Sequentem fetas adduxit eum: ut pasceret iacob populum eius et israel
hereditatem eius.
Qui pavit eos in simplicitate cordis sui: et in prudentia ma
nuum suarum dux eorum fuit.
Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum.
posuerunt ierusalem in acervos lapidum.
Dederunt cadavera servorum tuorum escam volatilibus celi, carnes sanctorum
tuorum bestiis terre. ¶ qui sepeliret.
Effuderunt sanguinem eorum quasi aquam in circuitu ierusalem: et non erat
Facti sumus obprobrium vicinis nostris: subsannatio et derisio his
qui in circuitu nostro sunt.
Usque quo domine irasceris in finem: ardebit quasi ignis zelus tuus
Effunde furorem tuum super gentes que non cognoverunt te: et super regna
que nomen tuum non invocaverunt.
Quia comederunt iacob. et decorem eius desolaverunt: ne recorderis
iniquitatum maiorum veterum. ¶ filios mortis.
Cito occurrant nobis misericordie tue: quia attenuati sumus nimis.
Auxiliare nobis deus salutaris noster: propter gloriam nominis tui et libera nos
Et propitiare peccatis nostris propter nomen tuum. ¶ oculos nostros.
Quare dicant gentes ubi est deus eorum: nota fiat in gentibus ante
ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est ingrediatur
coram te gemitus vinctorum, in magnitudine brachii tui relinque
Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum obprobrium suum quod ex
probraverunt tibi domine.
Nos enim populus tuus: et grex pascue tue. ¶ bimus laudes tuas.
Confitebimur tibi in sempiternum. in generatione et generationem narra
Qui pascis israel ausculta:
qui deducis quasi gregem ioseph. ¶ nasse.
Qui sedes super cherubin: ostendere ante effraim et beniamin et ma
Suscita fortitudinem tuam et veni: ut salvos facias nos.
Deus converte nos. et ostende faciem tuam et salvi erimus. ¶ tum nos.
Domine deus exercituum usquequo fumabis ad orationem populi tui. ¶ naue
Cibasti nos pane flebili: et potasti nos in lacrimis tripliciter.
Posuisti nos contemptionem vicinis nostris: et inimici nostri subsan
Deus virtutum converte nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus.
Vineam de egipto transtulisti: eiecisti gentes et plantasti eam.
Preparasti ante faciem eius et stabilisti radices eius et implevit
terram. ¶ sua. ¶ qui videntur per viam.
Operti sunt montes umbra eius: et rami illius cedri dei.
Expandit comas suas usque ad mare: et usque ad flumen germina
Quare dissipasti maceriam eius: et vindemiaverunt eam omnes
Vastavit eam aper de silva: et omnis bestia agri depasta est eam.
Deus exercituum revertere obsecro: respice de celo et vide et visita
vineam hanc. ¶ firmasti tibi.
Et radicem quam plantavit dextera tua: et filium quem con

Incensa igni et suffossa: ab increpatione vultus tui peribunt.
Fiat manus tua super virum dextere tue: et super filium hominis quem confirmasti tibi. [bimus.] [uerimus.]
Et non discedimus a te, vivificabis nos: et nomen tuum invocabimus.
Domine deus virtutum converte nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus.

In finem, pro torcularibus psalmus ipsi asaph quinta sabbati.

LXXX. EXULTATE Adiutori nostro: iubilate deo iacob.
Sumite psalmum et date tympanum: psalterium iocundum cum cithara.
Buccinate in neomenia tuba: in insigni die solennitatis nostre. [noverat audivit.]
Quia preceptum in israel est: et iudicium deo iacob. Testimonium in ioseph posuit illud: cum exiret de terra egipti: linguam quam non
Divertit ab oneribus dorsum eius: manus eius in cophino servierunt.
In tribulatione invocasti me et liberavi te, exaudivi te in abscondito tempestatis: probavi te apud aquam contradictionis.
Audi populus meus et contestabor te: israel si audieris me non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.
Ego enim sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egipti: dilata os tuum et implebo illud. [tionibus suis.]
Et non audivit populus meus vocem meam: et israel non intendit mihi.
Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventio
Si populus meus audisset me: israel si in viis meis ambulasset.
Pro nichilo forsitan inimicos eorum humiliassem: et super tribulantes eos misissem manum meam. [eos.] [deos diiudicat.]
Inimici domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in secula.
Et cibavit illos ex adipe frumenti: et de petra melle saturavit

LXXXI. Deus stetit in sinagoga deorum: in medio autem Psalmus asaph.
Usquequo iudicatis iniquitatem: et facies peccatorum sumitis.
Iudicate egeno et pupillo: humilem et pauperem iustificate.
Eripite pauperem et egenum: de manu peccatoris liberate.
Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terre. [cadetis.] [compescaris deus.]
Ego dixi dii estis: et filii excelsi omnes. [levierunt caput.]
Vos autem sicut homines moriemini: et sicut unus de principibus
Surge deus iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

LXXXII. Deus quis similis erit tibi: ne taceas neque Canticum psalmi asaph.
Quoniam ecce inimici tui sonaverunt: et qui oderunt te extulerunt
Super populum tuum malignaverunt consilium: et cogitaverunt adversus sanctos tuos. [nomen israel ultra.] [habitantibus tyrum.]
Dixerunt venite et disperdamus eos de gente: et non memoretur
Quoniam cogitaverunt unanimiter simul adversum te testamentum disposuerunt tabernacula idumeorum et ismaelite. [dei.]
Moab et agareni gebal: et amon et amalech alienigene cum
Etenim assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis loth.
Fac illis sicut madian et sisare: sicut iabin in torrente cison.
Disperierunt in endor: facti sunt ut stercus terre. [venti.]
Pone principes eorum sicut oreb et zeb: et zebee et salmana. [tes.]
Omnes principes eorum: qui dixerunt hereditate possideamus sanctuarium
Deus meus pone illos ut rotam: et sicut stipulam ante faciem
Sicut ignis qui comburit silvam: et sicut flamma comburens mon
Ita persequeris illos in tempestate tua: et in ira tua turbabis eos.
Imple facies eorum ignominia: et querent nomen tuum domine.
Erubescant et conturbentur in seculum seculi: et confundantur et pereant.

Incensa igni et deruta ab increpatione faciei tue peribunt.
Fiat manus tua super virum dextere tue: super filium hominis quem confirmasti tibi. [erimus.]
Et non recedimus a te, vivificabis nos: et in nomine tuo vocabimur.
Domine deus exercituum converte nos: et ostende faciem tuam et salvi

LAUDATE DOMINO fortitudini nostre: iubilate deo iacob.
Assumite carmen et date tympanum: citharam decoram cum psalterio.
Clangite in neomenia buccina: in medio mense: die solemnitatis nostre. [audivi.]
Quia legitimum israel est: et iudicium deo iacob. [quod nesciebam]
Testimonium in ioseph posuit cum egrederetur terram egipti labium
Amovi ab onere humerum eius: manus eius a cophino recesserunt.
In tribulatione invocasti et eruit te, exaudivi te in abscondito tonitrui: probavi te super aquam contradictionis.
Audi populus meus: et contestabor te israel si audieris me.
Non sit in te deus alienus: et non adores deum peregrinum.
Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egipti: dilata os tuum et implebo illud.
Et non audivit populus meus vocem meam: et israel non credidit mihi.
Et dimisi eum in pravitate cordis sui: ambulabunt in consiliis suis.
Utinam populus meus audisset me: israel in viis meis ambulasset.
Quasi in nichilum inimicos eius humiliassem: et super hostes eorum vertissem manum meam. [eos.]
Qui oderunt dominum negabunt eum: et erit tempus eorum in seculo.
Et cibavit eos ex adipe frumenti: et de petra mellis saturavit
Deus stetit in cetu dei: in medio deus iudicat.
Usquequo iudicatis iniquitatem: et facies peccatorum sumitis.
Iudicate pauperi et pupillo: egeno et inopi iustificate.
Salvate inopem et pauperem: de manu impiorum liberate.
Non cognoscunt nec intelligunt: in tenebris ambulant, movebuntur omnia fundamenta terre. [levaverunt caput.] [sum archanum tuum.]
Ego dixi dii estis et filii excelsi omnes.
Ergo quasi adam moriemini: et quasi unus de principibus cadetis.
Surge domine iudica terram: quoniam tu hereditabis omnes gentes.
Deus ne taceas ne sileas: et non quiescas deus.
Quia ecce inimici tui tumultuati sunt: et qui oderunt te ele
Contra populum tuum inique tractaverunt et inierunt consilium adver
Dixerunt venite et disperdamus eos de gente: et non sit memoria nominis israel ultra. [et amon et amalech palestina cum habitatoribus tyri.]
Quoniam tractaverunt pariter contra te fedus pepigerunt.
Tabernacula ydumee et ysmaelitarum, moab et agareni gebal,
Sed et assur venit cum eis: facti sunt brachium filiorum loth.
Fac illis sicut madian et sisare: sicut iabin in torrente cison.
Contriti sunt in endor: fuerunt quasi sterquilinium terre.
Pone duces eorum sicut oreb et zeb et zebee et salmana.
Omnes principes eorum qui dixerunt possideamus nobis pulchritudinem dei.
Deus meus pone eos ut rotam: quasi stipulam ante faciem venti.
Quomodo ignis comburit silvam: et sicut flamma comburens montes.
Sic persequere eos in tempestate tua: et in turbine tuo conturba eos.
Imple facies eorum ignominia: et querent nomen tuum domine.
Confundantur et conturbentur usque in seculum: et erubescant et pereant.

Ut cognoscāt quia nom̄ tibi dominus: tu solus altissimus in oī tra.

.LXXXIII. Quam dilecta tabnacula tua dñe *In finē pro torcularib; filiis* uirtutū: concupiscit et deficit aīa mea in atria dñi. *chore ps.*
Cor meū et caro mea: exultauerūt in dm̄ uiuū. ‖ quē posuit.
Etenim passer inuenit sibi domū: et turtur s' nidū ubi repo nat pullos suos. ‖ disposuit, in ualle lacrimarū. in loco
Altaria tua domine uirtutū: rex mĭs et ds mĭs.
Beati qui habitant ī domo tua: in scla sclorum laudabt te.
Beatus uir cuius ē auxiliū abs te: ascensiones in corde suo.
Etenī benedictionem dabit legis lator, ibunt de uirtute in uirtutē: uidebit' deus deorū in syon. ‖ tabnacul peccatorū.
Dñe ds uirtutū exaudi orationē meā: auribus pcipe ds iacob.
Protector nr̄ aspice ds: et respice ī faciē xpī tui. ‖ dominus.
Quia melior ē dies una in atriis tuis: sup milia. ‖ iacob.
Elegi abiectus eē in domo dī mei: magis qm̄ habitare in
Quia misericdiā et ueritatem dilig' ds: grām et glam dabit
Nō priuabit bonis eos qui ambulāt ī innocentia: domine uirtutum beatus homo qui spat in te. *In finem filiis chore*

.LXXXIIII. Benedixisti domine trām tuā: auertisti captiuitatē *ps.*
Remisisti iniquitatē plebis tue: operuisti oīa peccā eorum.
Mitigasti oēm iram tuā: auertisti ab ira indignatiōnis tue.
Conuerte nos ds salutaris nr̄: et auerte irā tuā a nobis.
Numquid ī eternū irasceris nob: aut extendes iram tuā a generatione in generationem. ‖ tuā. ‖ tra nrā ‖ tum suū
Ds tu conuersus uiuificab nos: et plebs tua letabitur in te.
Ostende nob dñe misericdiam tuā: et salutare tuū da nobis.
Audiā quid loquat' in me dñs ds: qm̄ loqt' pacē ī plebem
Et sup scōs suos: et in eos qui conuertūt' ad cor. ‖ habitet gl'a in
Veruntamē pe timētes eū salutare ipī: ut ī habitet gla in
Misericdia et ueritas obuiauerūt sibi: iusticia et pax osculate sūt.
Veritas de tra orta est: et iusticia de celo prospexit. ‖ meus
Et enim dñs dabit benignitatem: et tra nrā dabit fruc'
Iusticia an eū ambulabit: et ponet ī uia gressus suos.

.LXXXV. Inclina domine aurē tuā et exaudi me: *Oratio dd.* qm̄ inops et paup sū ego. ‖ cantibus te. ‖ onis mee.
Custodi aīam meā qm̄ scs sum: saluū fac suū tuū ds
Miserere me dñe qm̄ ad te clamaui tota die: letifica anī mā serui tui. qm̄ ad te dñe animā meam leuaui.
Qm̄ tu dñe suauis et mitis: et multe misericdie omnibus inuo
Auribus pcipe domine orationē meā: et intende uoci deprecati
In die tribulationis mee clamaui ad te: quia exaudisti me.
Non ē similis tui in diis dñe: et nō ē secundū opa tua.
Omnes gentes quascūq; fecisti uenient et adorabt coram te do mine: et glorificabunt nom̄ tuū. ‖ men tuū in eternum.
Qm̄ magnus es tu. et faciens mirabilia: tu es ds solus.
Deduc me dñe ī uia tua. et ingrediar ī ueritate tua: letetur cor meū. ut timeat nom̄ tuū ‖ ex inferno inferiori.
Confitebor tibi domine ds mĭs ī toto corde meo: et glificabo no
Quia misericdia tua magna est sup me: et eruisti aīam meā
Ds iniqui insurrexerūt sup me: et sinagoga potētiū quesierūt animā meā: et nō proposuerūt te in conspectu suo. ‖ me.
Et tu domine ds miserator et misericors: paciens et multe misericdie et uerax. ‖ tuum fac filiū ancille tue ‖ lois sēpiternū
Respice ī me et miserere mei: da impiū tuū puero tuo. et sal
Fac mecū signū in bono. ut uideāt q oderūt me et confundant': qm̄ tu domine adiuuisti me et consolatus es me.

.LXXXVI. Fundamenta eius ī montibus scīs: dilig' dñs *filiis chore ps* portas sion sup oīa tabernacula iacob. *cantici.*
Gloriosa dicta sunt de te: ciuitas dei. Memor ero rab et babi
Ecce alienigene et tyrus. et ppls ethiopum, hi fuerunt illic.

Et sciant quia nomē tuū est dñs: solus tu excels' sup oēm trā.
Quam dilecta tabnacla tua dñe exercituū
Desiderat et deficit aīa mea ī atria dñi.
Cor meū et caro mea: laudabt dm̄ uiuentē.
Siquidē auis ĭuenit domū: et passer nidū sibi. ubi repo nat pullos suos. ‖ mittetur doctor.
Altaria tua dñe exercituū: rex meus et ds mĭs.
Beati qui habitant in domo tua: adhuc laudabt te.
Beatus homo cui' fortitudo ē ī te: semite ī corde ei'.
Transeuntes in ualle fletus: fontē ponēt eam bndictiōn q' a
Ibunt de fortitudinē in fortitudinē: parebunt ap dm̄ ī syon.
Dñe ds exercituum exaudi orationē meā: ausculta ds iacob
Clypeus nr̄ inde ds: et attende faciem xpī tui. ‖ fectione.
Qm̄ melior ē dies in atriis tuis sup milia. ‖ bulare in p
Elegi abiectus eē in domo dī mei: magis qm̄ habitare in ta bernaculis impietatis quia sol et scutū dominus ds.
Grām et glam dabit dñs: nō phibebit bonū ab his qui am
Dñe exercituum: beatus homo qui confidit in te.

Placatus es domine tre tue. reduxisti captiuitatem iacob. ‖ neratiōnem.
Dimisisti captiuitatē pplo tuo: operuisti oēs iniquitates eorū.
Continuisti oēm indignatiōnem tuā: conuersus es ab ira furoris tui.
Conuerte nos ds ihc nr̄: et solue irā tuā aduersum nos.
Noli in eternū irasci nob: extendes irā tuā in generatiōe et ge
Domine tu reuersus uiuificabis nos: et ppls tuus letabit' in te.
Ostende nob domine miām tuā: et salutare tuū da nob.
Audiā qd loquat' dñs ds. loqt' pacē ad ppl'm suū et ad scōs suos
Aut nō conuertant' ad stulticiā. ‖ in tra nrā.
Veruntamē pe est his qui timent eū salutare ei' ut habitet gla
Misericdia et ueritas occurrerūt: iusticia et pax deosculate sūt.
Veritas de tra orta est: et iusticia de celo prospexit.
Sed et dominus dabit bonū: et tra nrā dabit germen suum.
Iusticia an eū ibit: et ponet in uia gressus suos.
Inclina dñe aurē tuā et exaudi me: quoniam egenus et paup sum ego. ‖ ds meus q' confidit in te.
Custodi aīam meā quia scs sū. salua suū tuū. tu dñe
Miserere mei dñe qm̄ ad te clamabo tota die: letifica aīā serui tui. quia ad te aīam meā leuo. ‖ te. mearum.
Tu enim dñe bonus. et propitiabil' et multus in miā oīb; q ī uocant
Exaudi dñe orationē meā: et ausculta uocem deprecationum
In die tribulationis mee inuocabo te: quia exaudisti me.
Non ē similis tui in diis dñe: et nō est iuxta opa tua
Omnis gens quas fecisti uenient. et adorabt corā te dñe: et glo rificabunt nom̄ tuū. ‖ cor meū ut timeat nom̄ tuum.
Quia magnus tu. et faciens mirabilia tu ds solus.
Doce me dñe uiā tuā ut ambulē in ueritate tua. unicū fac
Confitebor tibi dñe ds mĭs in toto corde meo et glificabo no men tuū in sempiternū. ‖ de inferno extremo.
Quia miā tua magna ē sup me: et eruisti aīam meā
Ds superbi surrexerūt aduersum me et cetus robustorū quesierunt animā meā: et nō posuerūt te in conspectu suo. ‖ uerus.
Tu autē dñe ds misericors et clemens paciens et multe mie et
Respice ad me et miserere mei: da fortitudinē tuā seruo tuo et salua filium ancille tue.
Fac mecū signū in bonitate. et uideāt q oderūt te et confundant': qm̄ tu dñe auxiliat' es mī. et consolatus es me.
Fundamentum ei' ī montibus scūarij: dilig' dñs portas syon sup oīa tabernacula iacob.
Gloriosa dicta sunt in te ciuitas dei.
Commemorabor supbie et babilonis scientibus me.

Nunquid syon dicet homo. ⁊ homo natus ē ī ea: ⁊ ipse funda
uit eam altissimus. [Scrib]ent in ea. [qui fu]erunt in ea. [Ex]ercem meam.
dñ intellect' ethan isrlite. Dominus narrabit in scripturis ꝑplorum: ⁊ principum horum qui fu
Sicut letantium omnium habitatio in te. Cantic̄ ps' filiis chore

LXXXVII

Domine deus salutis meę: in die cla in f' p melech ad respond'
maui ⁊ nocte coram te. [Intret in conspectu tuo oratio mea] appropinquauit morti.
Intret in cōspectu tuo oratio mea: inclina aurē tuam ad
Quia repleta est malis aīa mea: ⁊ uita mea ī inferno
Estimatus sum cum descendentib; in lacū: factus sum sicut
homo sine adiutorio. inter mortuos liber. [Sicut uulnerati dormientes] isti sīt me.
Sicut uulnerati dormientes in sepulcris quorum nō ē memor ampli'
⁊ ipsi de manu tua repulsi sūt. [Abhominati]onem sibi. [Pre] inopia.
Posuerūt me ī lacu inferiori: in tenebrosis ⁊ in umbra
Sup me cōfirmatus est furor tuus: ⁊ oēs fluctus tuos induxi
Longe fecisti notos meos a me: posuerūt me abhominati
Traditus sum ⁊ nō egrediebar: oculi mei languerunt pre
Clamaui ad te domine: tota die expandi ad te man' meā.
Nunquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabūt
⁊ cōfitebuntur t. [Nunquid] tuam in pditione. [Ver]i[tatem] te.
Nunquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiā tuā: ⁊ ūitatē
Nūquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: ⁊ iusticia
tua. in tra obliuionis. [Humi]liatus sum ⁊ cōturbat'.
Et ego ad te dñe clamaui: ⁊ mane oratio mea preueniet
Vtquid dñe repellis orationē meā: auertis faciē tuā a me.
Pauper sū ego ⁊ ī laborib; a iuuentute mea: exaltat' aū humi
Tuīme transierūt ire tue: ⁊ terrores tui cōturbauerūt me
Circūdederūt me sicut aqua tota die: circūdederūt me simul.
Elongasti a me amicū ⁊ proximū: ⁊ notos meos a miseria.

LXXXVIII

Misericordias dñi: in eternū cātabo. Intellect' ethan isr[ahel]ite
In generatiōe ⁊ generatiōe: annūtiabo ūitatē
tuam in ore meo. [Ue]ritas tua in eis. [Ueri]tatem tuam ī eccl'ia scōr[um].
Qm̄ dixisti. ī etnū misericordia edificabit' in celis: pparabitur
Disposui testamentū electis meis: iuraui dd' puo meo. usq;
ī etnū pparabo semē tuū. [Confitebun]tur. [Quis] deus. [Ueritas tua] oēs qui ī circuitu ei' sūt.
Et edificabo in generatiōe ⁊ generationem sedem tuam.
Confitebunt' celi mirabilia tua domine: ⁊ eni ūitatē
Qm̄ quis in nubib; equabit' dño: similis erit dño ī filiis
Deus qui glificatur in cōsilio scōrū: magnus ⁊ terribilis sup
Dñe ds uirtutū quis similis t: potens es dñe ⁊ ūitas tua
in circuitu tuo. [Ru] tu mitigas [Humiliasti sicut] tue dispsisti ī inimicos tuos.
Tu dominaris potestatis maris: motū aū fluctuū eius
Tu humiliasti sicut uulneratū supbū in brachio uirtutis
Tui sunt celi ⁊ tua ē terra: orbem terre ⁊ plenitudinē eius
tu fundasti. aquilonē ⁊ mare tu creasti. [Bra]chiū cū potētia.
Thabor ⁊ hermon in nomine tuo exultabūt: tuū brachiū
Firmetur man' tua ⁊ exaltetur dextera tua: iusticia ⁊ iu
diciū pparatio sedis tue. [Iu]bilationem. [Exalta]tur cornu nrm̄.
Misericordia ⁊ ūitas pcedent faciē tuā. beatus pp's qui scit iu
Domine ī lumine uultus tui ambulabūt: ⁊ in nomine tuo
exultabūt tota die. ⁊ in iusticia tua exaltabunt'.
Qm̄ gl'a uirtutis eorū tu es: ⁊ in beneplacito tuo exaltabi
Quia domini ē assumptio nr̄a: ⁊ scī isrl' regis nr̄i. [Exaltabitur corn]ū.
Tunc locut' ē in uisiōe scīs tuis ⁊ dixisti: posui adiutoriū
ī potētē. ⁊ exaltaui electum de plebe mea. [Non apponet] nocere ei.
Inueni dd' suū meū: oleo scō meo unxi eum. [Con]uertā.
Manus. n. mea auxiliabit' ei: ⁊ brachiū meū cōfirmabit
Nichil pficiet inimicus ī eo: ⁊ filius iniquitatis nō apponet
Et concidā a facie ipsius inimicos ipsius eius: ⁊ odientes eū ī fugā
Et ūitas mea ⁊ misericordia mea cū ipō ⁊ ī nomine meo ex
altabitur cornu eius.

Ecce palestina ⁊ tyrus cū ethiopia iste natus est ibi. [Ex]celsus.
Ad sion aū dicetur uir ⁊ uir nat' ē in ea: ⁊ ipse fundauit eā ex
Dominus numerauit scribens ꝑplos: iste natus est in ea.
Et cantabunt qī in choris: oīs fontes mei ī te.

Dñe ds salutis mee pdie
clamaui: ⁊ nocte corā te.
Ingrediat' añ te oratio mea: inclina aurē tuā ad lauda
tionem meā. [Ascen]dit. [Cl]ausum ⁊ nō pdeuntem.
Quia repleta ē mal' aīa mea: ⁊ uita mea ad infernū desc[endit]
Reputat' sum cū descendentib; ī lacū: fcs sum qī hō ī ualidus.
Inter mortuos lib' sic̄ interfecti. ⁊ dormientes in sepulchro quorū
nō recordaris ampli' ⁊ q̄ a manu tua abscisi sūt.
Posuisti me in lacu nouissimo: in tenebris ī pfundis.
Sup me cōfirmat' ē furor tu': ⁊ cunctis fluctib; tuis afflixisti.
Longe fecisti notos meos a me: posuisti me abhominationē
Oculus mīs infirmat' ē ab afflictiōe. inuocaui te domine tota
die expandi ad te palmas meas. [Et] ⁊ confitebunt' tibi.
Nunquid mortuis facies mirabilia: aut gigantes surgēt.
Nunqd narrabit' ī sepulchro mīa tua: ⁊ ūitas tua ī pditiōe.
Nunquid cognoscēt' in tenebris mirabilia tua: ⁊ iusticia tua
in tra q̄ obliuiōi tradita est.
Ego aū ad te dñe clamaui: ⁊ mane oro mea pueniet te.
Quare dñe abicis animā meā: abscōdis faciē tuā a me
Paup ego ⁊ et rūpnos' ab adolescētia. portaui furorē tuū ⁊ cō
turbatus sum.
Per me transierūt ire tue: terrores tui oppsserūt me.
Circumdederūt me qīa aq̄. tota die uallauerūt me pariter.
Longe fecisti a me amicū. ⁊ sodalem notos abstulisti meos.
Misericordias dñi in eternū cantabo.
In generatiōm ⁊ generatiōm: annūtiabo ūita
tem tuā ī ore meo. [Ue]ritas tua in eis. [Sc]ōrum.
Quia dixisti sempiterna mīa edificabit'. celos fūdab'. ⁊ ūitas
Percussisti fedus cū electo mō iuraui dd' seruo meo usq; ī
etnū stabiliā semē tuū. ⁊ edificabo ī generatiōm ⁊ generatiōm
thronū tuū. [Ueri]tas dei. [Ueri]tatem tuam circum eum sunt. [Ueri]tas in circuitu tuo.
Cōfitebunt' celi mirabilia tua dñe: ⁊ ūitatē tuā in eccl'ia
Quis enī in nubib; equabit' dño: assimilabit' dño de filiis
Deus inclitus in archano scōrū nimio: ⁊ terribil' in cunctis q̄
Dñe ds exercituum q's similis tui fortissime dñe ⁊ ūitas tua
Tu dñaris supbie maris: ⁊ elatiōes gurgitū eius tu cōprimis.
Tu cōfregisti quasi uulneratū supbū. in brachio forti tuo dis
psisti inimicos tuos. [Ex]ulabunt. [Ue]ritas tua.
Tui sunt celi ⁊ tua est terra: orbē plenitudinē ⁊ ei' tu fundasti.
Aquilonē ⁊ dextrū tu creasti. thabor ⁊ hermon nomē tuū lau
Tuum brachiū fortitudinē robor', man' tua. ⁊ exaltet' dex
Iusticia ⁊ iudiciū firmamentū throni tui: mīa ⁊ ūitas pre
dent faciem tuā. [Iu]bilabunt. [Ue]ritatem.
Beatus ppl's qui nouit iubilū: dñe ī lumine uult' tui am
In noīe tuo exultabūt tota die: ⁊ ī iusticia tua exaltabūt'.
Quia gl'a fortitudinis eorū tu es: ⁊ ī mīa tua eleuab' cornu
Quia a dño ptectio nr̄a est: ⁊ scō isrl' rege nr̄o.
Tunc locutus es pvisionē scīs tuis. ⁊ dixisti posuisti adiuto
riū sup robustū: ⁊ exaltaui electū de pplo.
Inueni dd' seruū meū: oleo scō meo unxi eū.
Cum quo man' mea firma erit: ⁊ brachiū meū roborauit eū.
Nō decipiet inimicus eū: ⁊ filius iniquitatis nō affliget eū.
Sed concidā añ faciē ei' hostes illius: ⁊ q̄ oderūt eū percutiā.
Veritas aū mea ⁊ mīa mea erit cū eo: ⁊ in noīe meo exal
tabitur cornu eius.
Et ponā in mari manū ei': ⁊ in fluminib; dexterā ei'.

Et ponam in mari manū eius: ⁊ in fluminibus dexteram eius.
Ipse inuocauit me. pat' meus es tu: d's meus ⁊ susceptor salutis meę.
Et ego primogenitū ponā illū: excelsū p' regibus terre. ¶ipi.
In eternū seruabo illi misericordiam meā: ⁊ testamentū meū fidele
Et ponā in sclm̄ scli semē eius: ⁊ thronū eius sic' dies celi. ¶tū.
Si aūt dereliquerīt filii eius legem meā: ⁊ in iudiciis meis nō
ambulauerint. ¶nō faciam irrita. ¶bit.
Si iusticias meas ꝓphanauerīt: ⁊ mandata mea nō custodie
Visitabo in uirga iniquitates eoꝝ: ⁊ in uerberibus peccata eorum.
Misericordiam aūt meā nō dispergam ab eo: neq; nocebo in ueritate mea.
Neq; ꝓphanabo testamentū meū: ⁊ que procedūt de labiis meis
Semel iuraui in scō meo. si dd̄ mentiar semē eius in eternū manē
Et thronus eius sic' sol in conspectu meo. ⁊ sicut luna pfecta
in eternū: ⁊ testis in celo fidelis. ¶suis. ¶filios hominū.
Tu uero reppulisti ⁊ despexisti: distulisti xp̄m tuū.
Auertisti testamentū serui tui: ꝓphanasti in terra scīarū eius.
Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentū eius formidinē.
Diripuerūt eū omnes transeuntes uiam: factus est opprobriū uicinis
Exaltasti dexterā deprimentiū eū: letificasti omnes inimicos eius.
Auertisti adiutoriū gladii eius: ⁊ nō es auxiliatus ei in bello.
Destruxisti eū ab emundatiōe: ⁊ sedem eius in terra collisisti.
Minorasti dies temporis eius: pfudisti eum confusione.
Usquequo dn̄e auertis in finē: exardescet sicut ignis ira tua.
Memorare q̄ mea substātia: nūquid .n. uane constituisti omnes
Quis est homo qui uiuet ⁊ nō uidebit mortē: eruet aīam suā
de manu inferi. ¶tate tua. ¶tionem xp̄i tui.
Ubi sunt misericordie tue antique dn̄e: sicut iurasti dd̄. in ueri
Memor esto dn̄e opprobrii seruorū tuorū: qd̄ continui in sinu meo
multarū gentiū. ¶a seculo ⁊ in sclm̄ tu es deus. ¶tiuui.
Quod exprobrauerūt inimici tui dn̄e: qd̄ exprobrauerūt cōmuta
Benedictus dn̄s in eternū: fiat fiat. Oratio moysi hominis dei.

.LXXXIX.

Domine refugiū factus es nob: a generatiōe in generationem.
Priusq̄m montes fierēt aut formaretur terra ⁊ orbis:
Ne auertas hominē in humilitatē: ⁊ dixisti conuertimini filii ho
Quoniam mille ānj ante oculos tuos: tanq̄m dies hesterna q̄ preterijt.
Et custodia in nocte que pro nichilo habentur eorū ānj erunt.
Mane sicut herba transeat. mane floreat. ⁊ transeat: uespere deci
dat. induret ⁊ arescat. ¶natiōe uult' tui. ¶septuaginta ānj.
Quia defecimus in ira tua: ⁊ in furore tuo turbati sumus.
Posuisti iniquitates nr̄as in cōspectu tuo: sclm̄ nr̄m in illumi
Quoniam oēs dies nr̄i defecerūt: ⁊ in ira tua defecimus. ¶tor.
Anni nr̄i sicut aranea meditabūtur: dies annorū nr̄orū in ipsis
Si aūt in potentatibus octoginta ānj: ⁊ amplius eorū labor ⁊ do
Quoniam superuenit mansuetudo: ⁊ corripiemur. ¶numerare.
Quis nouit potestatē ire tue: ⁊ pre timore tuo irā tuā di
Dexterā tuā sic notā fac: ⁊ eruditos corde in sapientia.
Conuertere dn̄e usq;: ⁊ deprecabilis esto sup seruos tuos. ¶mala.
Repleti sumus mane misericordia tua: ⁊ exultauimus ⁊ delecta
ti sumus in omnibus diebus nr̄is. ¶bitur. ¶sperabo in eum.
Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: ānis quibus uidim'
Respice in seruos tuos ⁊ in opa tua: ⁊ dirige filios eorū.
Et sit splendor dn̄i dei nr̄i sup nos: ⁊ opa manuū nr̄arū di
rige sup nos: ⁊ opus manuū nr̄arū dirige. Laus cantici dd̄.

.XC.

Qui habitat in adiutorio altissimi: in ptectiōe dei celi cōmora
Dicet dn̄o susceptor meus es tu: ⁊ refugiū meū d's meus
Quoniam ipse liberabit me de laqueo uenantiū: ⁊ a uerbo aspero.
Scapulis suis obumbrabit tibi: ⁊ sub pennis eius sperabis.
Scuto circūdabit te ueritas eius: nō timebis a timore nocturno.
A sagitta uolante in die a negotio pambulāte in tenebris: ab
incursu ⁊ demonio meridiano.

Ipse inuocabit me pat' meus es tu: d's meus ⁊ susceptor salutis
meę. ¶ei. ¶non ambulauerint. ¶dierum.
Ego aūt primogenitū ponā eū: excelsum regibus t're.
In eternū custodiā ei miām meā: ⁊ pactū meū fidele erit
Et ponā ppetuū semē eius: ⁊ thronū eius sic' dies celi.
Si aūt dereliquerint filii ei' legē meā: ⁊ in iudiciis meis
Si cerimonias meas ꝓphanauerīt: ⁊ precepta mea nō custo
Visitabo in uirga scelera eoꝝ: ⁊ in plagis iniquitatē eorū.
Misericordiā aūt meā nō auferā ab eo: nō mentiar in ueritate
mea. ¶mutabo. ¶erit ⁊ thron' ei' sic' sol in cōspectu meo.
Nō uiolabo pactū meū: ⁊ qd̄ egressum est de labiis meis nō
Semel iuraui in scō meo ne dd̄ mentiar semē ei': in sempitnū
Et sic' luna stabilietur in sempiternū. ⁊ testis in celo fidelis.
Tu aūt repulisti ⁊ proiecisti. iratus es aduersus xp̄m tuū.
Attenuasti pactū serui tui: ꝓphanasti in terra diadema eius.
Dissipasti omnes macerias eius: posuisti munitiones pauorem.
Diripuerūt eū omnes qui transeūt p uiā: fcūs est obprobriū uici
nis eius. ¶sempitna.
Eleuasti dexterā hostiū ei': letificasti oēs inimicos eius.
Auertisti robur gladii eius: ⁊ nō sublevasti eum in plio.
Quiescere fecisti munditiā eius: ⁊ thronū illi' in terra deiecisti.
Abbreuiasti dies adolescentie ei': opuisti eū ignominia
Usq' quo dn̄e abscōderis in finē. succendet' q'si ignis indignatio tua.
Memento mei de pfundo. aliōqn qr frustra creasti filios hoīm.
Quis est uir q' uiuit ⁊ nō uideat mortē saluās aīam suā de
manu inferi. ¶piternum tu es deus.
Ubi sunt mīe tue antiq' dn̄e: quas iurasti dd̄ in ueritate tua.
Recordare dn̄e obprobrii seruorū tuorū q' portaui in sinu meo
omnīs iniquitates pplorū. ¶xp̄i tui. ¶ab eterno ⁊ usq; in sem
Quas exprobrauerūt inimici tui dn̄e: qd̄ exprobrauerūt uestigia
Benedictus dn̄s in sempiternū: amen amen.
Dn̄e habitaculum tu fcūs es nob: in generatiōe ⁊ generatiōe.
Antequ' montes nascerent': aut parturiret' terra ⁊ orbis
Conuertis hoīem usq; ad contritionē: ⁊ dicis reuertimini filii adā.
Quia mille anni in oculis tuis sicut dies hesterna q' ptransiit: ⁊
uigilia nocturna. ¶inis. ¶uultus tui.
Percutiente te eos sopnii: erūt mane q'si herba ptransiens.
Mane floruit ⁊ abiit: ad uesperā conteret' atq; siccabit'.
Consūpti enī sum' in furore tuo: ⁊ in indignatiōe tua conturbati su
Posuisti iniquitates nr̄as corā te: neglegentias nr̄as in luce
Omnes enī dies nr̄i transierūt in furore tuo.
Consumpsim' ānos nr̄os q'si sermonē loquens.
Dies ānorū nr̄orū in ipsis septuaginta ānj.
Si aūt multū octoginta ānj. ⁊ qd̄ amplius ē labor ⁊ dolor.
Quoniam transiuim' cito ⁊ auolauimus. ¶natiōnem tuam.
Quis nouit fortitudinē ire tue: ⁊ sclm̄ furorē tuū in dig
Ut numerēt' dies nr̄i sic ostēde. ⁊ ueniem' corde sapienti.
Reuertere dn̄e usq;: ⁊ exorabilis esto sup seruis tuis. ¶la.
Imple nos matutina mīa tua: ⁊ laudabim' ⁊ letabim'
cunctis diebus nr̄is. ¶fac nos: ⁊ op' manuū nr̄ar' confirma.
Letifica nos pro diebus q'bus afflixisti nos: ⁊ ānis q'bus uidim' ma
Appareat apd̄ seruos tuos op' tuū: ⁊ gl'a tua super filios eorū.
Et sit decor dn̄i d'i nr̄i sup nos: ⁊ op' manuū nr̄ar' fac stabile
Qui habitat in abscōdito excelsi: in umbraclo dn̄i cōmorabit'.
Dicēs dn̄o spes mea ⁊ fortitudo mea d's meus confidā in eū.
Quia ipse liberauit te de laq'o uenātiū: de morte insidiarū.
In scapulis suis obūbrabit tibi: ⁊ sub alis ei' sperabis.
Scutū ⁊ protectio ueritas ei'. nō timebis a timore nocturno: a sagitta
uolāte p diem.
A peste in tenebris ambulāte: a morsu insanientis meridie.

GAL.

Cadent a latere tuo mille . et decem milia a dextris tuis : ad te autē nō appropinquabit. ‖ culo tuo. ‖ uiis tuis. ‖ bo eū.
Verūtamē oclis tuis cōsiderabis : et retributionē peccatorū uidebis.
Quoniā tu es dn̄e spes mea : altissimū posuisti refugiū tuum.
Nō accedet ad te malū : et flagellū nō appropinquabit tabernaculo
Quoniā angelis suis mandauit de te : ut custodiāt te ī omnibus
In manibus portabūt te : ne forte offendas ad lapidem pedem tuū. ‖ draconem ‖ men meū. ‖ eripiā eū et glorifica
Sup aspidē et basiliscum ambulabis : et cōculcabis leonem et
Quoniā ī me sperauit liberabo eū : protegam eū qm̄ cognouit no
Clamauit ad me et ego exaudiā eū cū ipso sum ī tribulatiōe.
Longitudinē dierū replebo eum : et ostendā illi salutare meū.

XCI.

Bonū est cōfitē domino : et psallere ‖ Ps̄ carmi in die sabbi.
nomini tuo altissime. ‖ exultabo. ‖ cogitatiōes tue.
Ad annūtiandū mane misericordiā tuā : et ueritatē tuā per noctē.
In decachordo psalterio : cū cantico ī cithara. ‖ antes ī iniquitatē.
Quia delectasti me dn̄e in factura tua : et ī operibus manuū tuarū
Quā magnificata sunt opera tua dn̄e : nimis profunde facte sūt
Vir insipiens nō cognoscet : et stultus nō intelliget hec. ‖ q op
Cum exorti fuerīt peccatores sicut fenū : et apparuerīt omnes
Vt intereant in seculū seculi : tu autē altissimus in eternū domine,
Quoniā ecce īnimici tui dn̄e . qm̄ ecce ī inimici tui peribūt : et dispergētur omnes qui operantur iniquitatē. ‖ misericordia uberi.
Et exaltabitur sicut unicornis cornu meū : et senectus mea in
Et despexit oculus meus inimicos meos : et ī surgentibus ī me malignantibus audiet auris mea. ‖ ut annūtient.
Iustus ut palma florebit : sicut cedrus libani multiplicabitur.
Plantati in domo dn̄i : in atriis domus dei nostri florebūt.
Adhuc multiplicabūtur in senecta uberi : et bene patientes erūt
Quoniā rectus dominus deus noster : et nō est iniquitas in eo.

XCII.

Dominus regnauit decorē indutus est : ‖ Laus cantici dd̄. in diem an̄ sabbati qn̄ fundata est tra.
indutus est dominus fortitudinē et precinxit se.
Et enī firmauit orbem terre : qui nō commouebitur.
Parata sedes tua extunc : a seclo tu es.
Eleuauerūt flumina domine : eleuauerūt flumina uocē suā.
Eleuauerūt flumina fluctus suos : a uocibus aquarū multarū,
Mirabiles elationes maris : mirabilis in altis dominus.
Testimonia tua credibilia facta sunt nimis : domū tuā decet sanctitudo domine in longitudinē dierum.

XCIII.

Deus ultionū dn̄s : deus ultionū libere egit. ‖ Ps̄ dd̄. qr̄ta sabbati.
Exaltare qui iudicas terrā : redde retributionē superbis.
Vsquequo peccatores dn̄e : usquequo peccatores gloriabuntur.
Effabuntur et loquentur iniquitatē : loquentur omnes qui operantur iniustitiā.
Populum tuū dn̄e humiliauerūt : et hereditatē tuā uexauerūt.
Viduā et aduenā interfecerūt : et pupillos occiderūt. ‖ sidat.
Et dixerūt nō uidebit dn̄s : nec intelliget deus iacob. ‖ eū.
Intelligite insipientes in populo : et stulti aliquando sapite. ‖ sunt cord.
Qui plantauit aurē nō audiet : aut qui finxit oculū nō cō
Qui corripit gentes nō arguet : qui docet hominē scientiam.
Dominus scit cogitationes hominū : qm̄ uane sunt. ‖ qui recto
Beatus hō quem tu erudieris dn̄e : et de lege tua docueris
Vt mitiges ei a diebus malis : donec fodiatur peccatori fouea
Quia nō repellet dn̄s plebem suā : et hereditatē suā nō derelinquet.
Quoadusque iustitia conuertatur in iudiciū : et qui iuxta illā omnes
Quis consurget mihi aduersus malignantes : aut quis stabit mecū aduersus operantes iniquitatē. ‖ anima mea.
Nisi quia dn̄s adiuuit me : paulominus habitasset ī inferno
Si dicebā motus est pes meus : misericordia tua dn̄e adiuuabat me.
Secundum multitudinē dolorū meorū in corde meo : consolationes tue letificauerūt animam meā.

HEB.

Cadent a latere tuo mille et decē milia a dextris tuis : ad te autē nō appropinquabit. ‖ tua. ‖ meam.
Verūptamē oculis tuis uidebis : et ultionē impiorū cernes.
Tu enī es dn̄e spes mea : excelsū posuisti habitaculū tuū.
Nō accedet ad te malū : et lepra nō appropinquabit tabernaculo tuo.
Quoniā angelis suis mandauit de te : ut custodiāt te ī omnibus uiis tuis.
In manibus portabūt te : ne forte offendat ad lapidē pes tuus.
Super aspidē et basiliscū calcabis : conculcabis leonē et draconem.
Quoniā mihi adhesit liberabo eū : exaltabo eū qm̄ cognouit nomen
Inuocabit me et exaudiā eū : cū ipso ero in tribulatiōe.
Eruam eum et glorificabo : longitudine dierum implebo illū et ostendā illi salutare meū.

Bonū est confiteri dn̄o : et psallere nomini tuo altissime.
Annūtiare mane misericordiā tuā : et fidē tuā ī nocte.
In decachordo psalterio in cantico ī cythara. ‖ tiones tue.
Quoniā letificasti me dn̄e ī opere tuo : in factis manuum tuarū laudabo. ‖ iniquitatem. ‖ tur omnes qui operantur iniquitatē.
Quā magnificata sunt opera tua domine : satis profunde facte sunt cogitationes.
Vir insipiens nō cognoscet : et stultus nō intelliget ista.
Cum germinauerint impii quasi fenū : et floruerint omnes qui operantur
Vt conterantur usque ī sempiternū : tu autē excelsus in eternū dn̄e.
Ecce enī ī inimici tui dn̄e : ecce ī inimici tui peribunt : et dissipabuntur
Et exaltabitur quasi monocerotis cornu meū : et senectus mea in oleo uberi. ‖ aduersum me malignantibus audiet auris mea.
Et despiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi . de his qui consurgunt
Iustus ut palma florebit : ut cedrus in libano multiplicabitur.
Transplantati ī domo dn̄i : in atriis dei nostri germinabunt.
Adhuc fructificabuntur in senectute uberi : pingues et frondentes erunt.
Adnuntiantes quoniā rectus dn̄s fortitudo mea : et nō est iniquitas in eo.

Dominus regnauit gloria indutus est : indutus est fortitudine et accinctus est.
Insuper et appendit orbem . qui nō commouebitur.
Firmū solium tuum : ex tunc a b eterno tu es.
Leuauerūt flumina dn̄e . leuauerūt flumina uoces suas.
Leuauerūt flumina gurgites suos. ‖ minus.
uocibus aquarū multarum grandis fluctus maris : grandis ī excelso do
Testimonia tua dn̄e fidelia facta sunt nimis domū tuā decet sanctitas dn̄e : in longitudinē dierū.

Deus ultionū domine : deus ultionū ostende.
Eleuare qui iudicas terrā : redde uicissitudinē superbis.
Vsquequo impii dn̄e : usquequo impii exaltabuntur.
Fluent loquentes antiquū : garrient omnes qui operantur iniquitatem.
Populum tuū dn̄e conterent : et hereditatem tuā affligent.
Viduā et aduenā interficient : et pupillos occident. ‖ debit.
Et dixerunt nō uidebit dn̄s : nec intelliget deus iacob.
Intelligite stulti in populo : et insipientes aliquando discite.
Qui plantauit aurē nō audiet : aut qui finxit oculum nō in
Qui erudit gentes nō arguet : qui docet hominem scientiā.
Dn̄s nouit cogitationes hominū quia uane sunt.
Beatus uir quē erudieris dn̄e : et de lege tua docueris eū.
Vt quiescat a diebus afflictionis : donec fodiatur impio interitus.
Nō enim derelinquet dn̄s populum suū : et hereditatē suā nō deseret.
Quoniā ad iustitiā reuertetur iudiciū : et sequentur illud omnes recti corde.
Quis stabit pro me aduersus malos : quis stabit pro me aduersum operarios iniquitatis. ‖ anima mea.
Nisi quia dn̄s auxiliator meus : paulominus habitasset ī inferno
Si dicebā commotus est pes meus : misericordia tua dn̄e sustentabat me.
In multitudine cogitationum mearum que sunt ī me : consolationes tue delectabunt animam meā.

Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis : qui fingis dolorem
in precepto. ¶ nabunt. ¶ mee. ¶ disperdet illos dñs ds noster.
Captabunt in animam iusti : et sanguinem innocentem condemp
Et factus est mihi dñs in refugium : et deus meus in adiutorium spei
Et reddet illis iniquitatem ipsorum : et in malitia eorum disperdet eos.

XCIIII

Venite exultemus dño : iubilemus *Laus cantici ipsi dd.*
deo salutari nostro. ¶ mus ei. ¶ maverunt. ¶ corda vestra.
Preoccupemus faciem eius in confessione : et in psalmis iubile
Quoniam deus magnus dñs : et rex magnus super omnes deos.
Quia in manu eius sunt omnes fines terre : et altitudines montium ipsius sunt.
Quoniam ipsius est mare et ipse fecit illud : et siccam manus eius for
Venite adoremus et procidamus et ploremus ante dñm qui
fecit nos : quia ipse est deus noster. ¶ audieritis nolite obdurare
Et nos populus pascue eius . et oves manus eius : hodie si vocem eius
Sicut in irritatione : secundum diem temptationis in deserto.
Ubi temptaverunt me patres vestri : probaverunt et viderunt
opera mea. ¶ errant corde. ¶ troibunt in requiem meam.
Quadraginta annis offensus fui generationi illi : et dixi semper
Et isti non cognoverunt vias meas : ut iuravi in ira mea si in

XCV

Cantate domino canticum novum : *Ps dd. quando domus edi*
cantate dño omnis terra. *ficabatur post captivitatem.*
Cantate domino et benedicite nomini eius : annuntiate de die
in diem salutare eius ¶ deos. ¶ centia in sanctificatione eius.
Annuntiate inter gentes gloriam eius : in omnibus populis mirabilia eius.
Quoniam magnus dñs et laudabilis nimis : terribilis est super omnes
Quoniam omnes dii gentium demonia : dñs autem celos fecit.
Confessio et pulchritudo in conspectu eius : sanctimonia et magnifi
Afferte domino patrie gentium afferte domino gloriam et hono
rem . afferte dño gloriam nomini eius ¶ eius. ¶ regnavit.
Tollite hostias et introite in atria eius adorate dñm in atrio sancto
Commoveatur a facie eius universa terra : dicite in gentibus quia dñs
Et enim correxit orbem terre qui non commovebitur : iudicabit populos
in equitate. ¶ gaudebunt campi et omnia que in eis sunt.
Letentur celi . et exultet terra . commoveatur mare et plenitudo eius :
tunc exultabunt omnia ligna silvarum a facie dñi quia venit : quoniam
venit iudicare terram. ¶ et iudicium . correctio sedis eius.
Iudicabit orbem terre in equitate : et populos in veritate sua.

XCVI

Dñs regnavit exultet terra : letentur insule multe. *Ps dd. quando*
Nubes et caligo in circuitu eius iusticia. *terra restituta est.*
Ignis ante ipsum precedet : et inflammabit in circuitu inimicos eius.
Alluxerunt fulgura eius orbi terre : vidit et commota est terra.
Montes sicut cera fluxerunt a facie dñi : a facie domini omnis terra.
Annuntiaverunt celi iusticiam eius : et viderunt omnes populi gloriam eius.
Confundantur omnes qui adorant sculptilia : et qui gloriantur in simula
chris suis. ¶ omnes dei. ¶ de manu peccatoris liberabit eos.
Adorate eum omnes angeli eius : audivit et letata est syon.
Et exultaverunt filie iude : propter iudicia tua domine.
Quoniam tu dñs altissimus super omnem terram : nimis exaltatus es super
Qui diligitis dñm odite malum : custodit dñs animas sanctorum suorum
Lux orta est iusto : et rectis corde leticia. *Psalmus dd.*
Letamini iusti in dño : et confitemini memorie sanctitatis eius.

XCVII

Cantate domino
canticum novum : quia
mirabilia fecit.
Salvavit sibi dex
tera eius : et brachi
um sanctum eius ¶ suam.
Notum fecit dñs saluta
re suum : in conspectu
gentium revelavit iusticiam

Numquid particeps tui erit thronus insidiarum : fingens laborem in pre
cepto. ¶ nabunt. ¶ perdet illos dominus deus noster.
Copulabuntur adversus animam iusti : et sanguinem innocentem condemp
Erit autem dñs mihi in refugium : et deus meus quasi petra spei mee.
Et restituet eis super iniquitatem suam : et in malitia sua perdet eos.
Venite laudemus dñm : iubilemus petre
Ihesu nostro.
Preoccupemus vultum eius in gratiarum actione : in canticis iubilemus ei.
Quoniam fortis et magnus dñs : et rex magnus super omnes deos.
In cuius manu fundamenta terre : et excelsa montium ipsius sunt.
Cuius est mare . ipse enim fecit illud : et aridam manus eius plasmaverunt.
Venite adoremus et curvemur flectamus genua : ante faciem dñi
factoris nostri. ¶ rare corda vestra . sicut in contradictione.
Quia ipse est deus noster : et nos populus pascue eius. ¶ vias meas.
Et grex manus eius hodie si vocem eius audieritis : nolite in du
Sicut in die temptationis in deserto, ¶ cordis est et non cognoscent
Ubi temptaverunt me patres vestri probaverunt me et viderunt opera mea.
Quadraginta annis displicuit mihi generatio illa : et dixi populus errans
Et iuravi in furore meo : ut non introirent in requiem meam.
Cantate domino canticum novum : cantate
domino omnis terra. ¶ salutare eius.
Cantate dño benedicite nomini eius : annuntiate de die in diem
Narrate in gentibus gloriam eius : in universis gentibus gloriam et mi
rabilia eius. ¶ rio eius.
Quia magnus dñs et laudabilis nimis : terribilis est super omnes deos.
Omnes enim dii populorum sculptilia : dñs autem celos fecit.
Gloria et decor ante vultum eius . fortitudo et exultatio in sanctuario
Afferte dño familie populorum . afferte dño gloriam nomini eius.
Afferte dño gloriam et fortitudinem . levate munera . et introite atria eius.
Adorate dñm in decore sanctuarii : paveat a facie eius omnis terra.
Dicite in gentibus dñs regnavit siquidem appenditur orbem immo
bilem : iudicabit populos in equitate.
Letamini celi et exulta terra : tonet mare et plenitudo eius.
Gaudeat ager et omnia que in eo sunt.
Tunc laudabunt universa ligna saltus. ¶ solii eius.
Ante faciem dñi quoniam venit quoniam venit iudicare terram.
Iudicabit orbem terre in iusticia : et populos in fide sua.
Dñs regnavit exultet terra : letabuntur insule multe.
Nubes et caligo in circuitu eius . iusticia et iudicium firmamentum
Ignis ante faciem eius ibit : et exuret per circuitum hostes eius.
Apparuerunt fulgura eius orbi : vidit et commota est terra.
Montes sicut cera tabefacti sunt a facie dñi : a facie dominatoris
omnis terre. ¶ adorate eum omnes dii. ¶ dñe. ¶ deos.
Annuntiaverunt celi iusticiam eius : et viderunt omnes populi gloriam eius.
Confundantur universi qui serviunt sculptili qui gloriantur in ydolis
Audivit et letata est syon : et exultaverunt filie iude propter iudicia tua
Tu enim dñe excelsus super omnem terram vehementer levatus es super universos
Qui diligitis dñm odite malum custodit animas sanctorum suorum de ma
nu impiorum eos eruet.
Lux orta est iusto : et rectis corde leticia.
Letamini iusti in domino : et confitemini memorie sanctitatis eius.
Cantate domino
canticum novum :
quia mirabilia fecit.
Salvavit eum dextera
eius : et brachium
sanctum eius ¶ suam.
Notum fecit dñs salutare
suum : in conspectu gentium
revelavit iusticiam

.GALL.

Recordatus est misericordie sue. & ueritatis sue: domui israel. ¶ terrarum.
Viderunt omnes termini terre: salutare dei nostri. ¶ uenit iudicare
Iubilate deo omnis terra: cantate & exultate & psallite. ¶ terrarum in eo.
Psallite domino in cythara in cythara & uoce psalmi: in tubis ductilibus & uoce tube cornee. ¶ orbis terrarum & uniuersi qui habitant. ¶ domini: quoniam
Iubilate in conspectu regis domini. moueatur mare & plenitudo eius: orbis terrarum & qui habitant in eo.
Flumina plaudent manu simul. montes exultabunt a conspectu
Iudicabit orbem terrarum in iusticia: & populos in equitate.

XCVIII. Dominus regnauit irascantur populi: qui sedes super cherubin moueatur terra. Ps. dauid. ¶ Honor regis iudicium diligit.
Dominus in syon magnus: & excelsus super omnes populos. ¶ sanctum est.
Confiteantur nomini tuo magno. quoniam terribile & sanctum est: & honor
Tu parasti directiones. iudicium & iusticiam in iacob tu fecisti.
Exaltate dominum deum nostrum: & adorate scabellum pedum eius quoniam
Moyses & aaron in sacerdotibus eius: & samuel inter eos qui inuocant nomen eius. ¶ loquebatur ad eos. ¶ domine deus noster.
Inuocabant dominum & ipse exaudiebat eos: in columpna nubis
Custodiebant testimonia eius: & preceptum quod dedit illis.
Domine deus noster tu exaudiebas eos. deus tu propitius fuisti eis: & ulciscens in omnes adinuentiones eorum. ¶ one: ara eius in ym
Exaltate dominum deum nostrum. & adorate in monte sancto eius: quoniam sanctus

XCIX. Iubilate domino omnis terra: seruite domino in leticia. Ps. dauid. in confessione.
Introite in conspectu eius: in exultatione. ¶ uis confitemini illi.
Scitote quoniam dominus ipse est deus: ipse fecit nos & non ipsi nos.
Populus eius & oues pascue eius. introite portas eius in confessione
Laudate nomen eius quoniam suauis est dominus: in eternum misericordia eius, & usque in generationem & generationem ueritas eius. Psalmus dauid.

C. Misericordiam & iudicium: cantabo tibi domine. ¶ me.
Psallam & intelligam. in uia immaculata: quando uenies ad
Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus mee.
Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes preuaricationes odiui. ¶ noscebam. ¶ cum declinantem a me malignum non cognoscebam.
Non adhesit mihi cor prauum: declinantem a me malignum non cog
Detrahentem secreto proximo suo: hunc persequebar.
Superbo oculo & insatiabili corde: cum hoc non edebam.
Oculi mei ad fideles terre. ut sedeant mecum: ambulans in uia immaculata
Non habitabit in medio domus mee qui facit superbiam: qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum.
In matutino interficiebam omnes peccatores terre: ut disperderem de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem. Oratio pauperis cum anxiaretur & effudit precem suam in conspectu domini.

CI. DOMINE EXAUDI ORATIONEM meam: & clamor meus ad te ueniat.
Non auertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor inclina ad me aurem tuam. ¶ aruerunt.
In quacumque die inuocauero te: uelociter exaudi me.
Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & ossa mea sicut cremium
Percussus sum ut fenum & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. ¶ rax in domicilio. ¶ aduersum me iurabant.
A uoce gemitus mei: adhesit os meum carni mee.
Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nicticorax
Vigilaui: & factus sum sicut passer solitarius in tecto.
Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me
Quia cinerem tanquam panem manducabam: & poculum meum cum fletu miscebam.

.HEB.

Recordatus est misericordie sue: & fidelitatis sue domui iacob.
Viderunt omnes fines terre salutare dei nostri.
Iubilate deo omnis terra. uociferamini & laudate & canite.
Cantate domino in cythara. & uoce in psalmis. in tubis & clangore bucine iubilate coram rege domino. ¶ iudicare terram.
Sonet mare & plenitudo eius: orbis & habitatores eius.
Flumina plaudent manu simul montes laudabunt ante dominum. quoniam uenit
Iudicabit orbem in iusticia: & populos in equitatibus.
Dominus regnauit commoueantur populi: sessor cherubin concutiatur terra.
Dominus in syon magnus: & excelsus super omnes populos.
Confiteantur nomini tuo & terribili sancto quoniam: imperium regis iudicium diligit.
Tu fundasti equitates iudicium. & iusticiam in iacob tu fecisti. ¶ sanctus est.
Exaltate dominum deum nostrum. & adorate scabellum pedum eius quoniam
Moyses & aaron in sacerdotibus eius: & samuel in hiis qui inuocant nomen eius. ¶ quebantur ad eos. ¶ tis contentionibus eorum.
Inuocabant dominum & ipse exaudiebat eos: in columpna nubis loquebatur ad eos.
Custodierunt testimonia eius. & preceptum quod dedit eis.
Domine deus noster tu exaudiebas eos: domine propitius fuisti eis: & ultor
Exaltate dominum deum nostrum & adorate in monte sancto eius: quia sanctus dominus deus noster. ¶ eo in laude.
Iubilate deo omnis terra. seruite domino in leticia: ingredimini coram
Scitote quoniam dominus ipse est deus ipse fecit nos & ipsius sumus: populus eius & grex pascue eius. ¶ mini ei: benedicite nomini eius.
Ingredimini portas eius in gratiarum actione atria eius in laude confitemini
Quia bonus, in sempiternum misericordia eius: & usque in generationem & generationem fides eius.
Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine psallam & erudiar in uia perfecta quando uenies ad me.
Ambulabo in simplicitate cordis mei in medio domus mee.
Non ponam coram oculis meis uerbum belial facientem declinationes odiui non adhesit mihi. ¶ proximum suum hic interficiebam.
Cor prauum recedet a me malum nesciam, loquentem in abscondito contra
Superbum oculis & altum corde cum hoc esse non potero.
Oculi mei ad fideles terre ut habitent mecum. ambulans in uia simpliciter hic mihi ministrabat.
Non habitabit in medio domus mee faciens dolum loquens mendacium non placebit in conspectu oculorum meorum.
Mane perdam omnes impios terre ut interficiam de ciuitate domini uniuersos qui operantur iniquitatem.

DOMINE EXAUDI ORATIONEM meam: & clamor meus ad te perueniat.
Non abscondas faciem tuam a me in die tribulationis mee. ¶ contabuerunt. ¶ panem meum. ¶ exaudi me.
Inclina ad me aurem tuam in quacumque die inuocauero te, uelociter
Quia consumpti sunt sicut fumus dies mei. & ossa mea quasi frixa
Percussus sum quasi fenum & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere
A uoce gemitus mei adhesit os meum carni mee assimilatus sum pellicano deserti: factus sum quasi bubo solitudinum.
Vigilaui & fui sicut auis solitaria super tectum.
Tota die exprobrabant mihi inimici mei. & exultantes per me iurabant. ¶ cui. ¶ me.
Quia cinerem sicut panem comedi. & potum meum cum fletu miscui
A facie indignationis & ire tue: quia eleuasti me & allisisti

A facie ire indignationis tue: quia eleuans allisisti me.
Dies mei sicut umbra declinauerunt: ⁊ ego sicut fenū arui.
Tu autē domine ineternū ꝑmanes: ⁊ memoriale tuū inge-
neratiōe ⁊ generationem. Quia uenit temp⁹. Dñm.
Tu exurgens misereberis syon: quia temp⁹ miserendi eius
Qm̄ placuerūt ꝯ̄uis tuis lapides eius: ⁊ t̄re ei⁹ miserebunt̄.
Et timebunt gētes nom̄ tuū dn̄e: ⁊ om̄s reges t̄re gl̄am tuā.
Quia edificauit dominus syon: ⁊ uidebitur ingl̄ia sua.
Respexit ī orationē humiliū: ⁊ n̄ sp̄reuit p̄cem eoꝝ. Emptoꝝ.
Scribantur hec ī generatiōe altā ⁊ p̄ls qui creabitur laudabit
Quia ꝓspexit de excelso sc̄o suo: dominus de celo interram aspex̄.
Ut audiret gemitus compeditoꝝ: ut solueret filios inter-
Ut annūtient insyon nomen dn̄i: ⁊ laudē ei⁹ inierl̄m.
In cōueniēdo ꝑplos ī unū: ⁊ reges ut seruiāt domino. Ra.
Respōdit ei ī uia uirtutis sue: paucitatē dierū meoꝝ nūtia
Ne reuoces me ī dimidio dier̄ meoꝝ: ī generatiōe ⁊ gen-
ratiōe āni tui. Celi. Et anni tui nō deficient.
Initio tu dn̄e t̄ram fundasti: ⁊ opa manuū tuarū sūt
Ipsi ꝑibūt tu aūt ꝑmanes: ⁊ om̄s sic̄ uestimentū ueterascēt.
Et sicut opertoriū mutabis eos ⁊ mutabūt̄: tu aūt idē es ip̄e
Filii seruoꝝ tuoꝝ habitabūt: ⁊ semē eoꝝ inseclm̄ dirigetur.

.CII. Benedic anima mea domino: ⁊ omnia que Psalm⁹ dd.
intra me sunt nomini sc̄o eius. Mitates tuas. Tua.
Benedic aīa mea dn̄o: ⁊ noli obliuisci om̄s retributiōes eius.
Qui ꝓpitiat̄ omnibꝫ iniquitatibꝫ tuis: qui sanat om̄s infir-
Qui redimit de interitu uitā tuā: ~~qui coronat~~: qui coronat
te in misericordia ⁊ miseratiōibꝫ. Sup timentes se. Tes nr̄as.
Qui replet in bonis desideriū tuū: renouabit̄ ut aquile iuuēt⁹
Faciens misericordias dominus: ⁊ iudiciū om̄ibꝫ iniuriā patiētib⁹.
Notas fecit uias suas moysi: filiis isrl̄ uoluntates suas.
Miserator ⁊ misericors dn̄s: longanimis ⁊ multū misericors.
Nō in ꝑpetuū irascetur: neq: ineternum cōminabitur.
Non sc̄dm̄ peccatā nr̄a fecit nobis: neq: sc̄dm̄ iniquitates nr̄as
retribuit nobis. Qm̄ ip̄e cognouit figmētū nr̄m.
Qm̄ sc̄dm̄ altitudinē celi a t̄ra: corroborauit misericordiā suā
Quantū distat ortus ab occidēte: lōge fecit a nobis iniquita-
Quomō miseretur pater filioꝝ: misertus ē dn̄s timētibꝫ se.
Recordatus ē qm̄ puluis sumus: homo sic̄ fenū dies eius tā-
quā flos agri sic efflorebit. Ꝑ̄ibit locū suū. Uoluntatē ei⁹.
Qm̄ sp̄s ꝑtransibit in illo, ⁊ nō subsistet: ⁊ nō cognoscet am-
Misericordia aūt domini: ab eterno ⁊ usq: ineternū: sup timētes eū.
Et iusticia illius infilios filioꝝ: his qui ꝯ̄uāt testamētū ei⁹.
Et memores sunt mandatorū ip̄ius: ad faciendum ea.
Dn̄s ī celo parauit sedē suā: ⁊ regnū ip̄i⁹ omnibꝫ dominabit̄.
Benedicite dn̄o om̄s angli ei⁹: potentes uirtute: facientes u̅bū illi⁹.
ad audiendā uocē sermonū eius. Ei⁹ bn̄dic aīa mea dn̄o.
Benedicite domino omnes uirtutes eius ministri eius qui faciti-
Benedicite dn̄o omnia opa eius: in omni loco dominatiōis

.CIII. Benedic anima mea dn̄o: domine ds̄ meus Psalmus dd.
magnificatus es uehemēter. Culum sc̄li. Eis.
Confessionē ⁊ decorē induisti: amict⁹ lumīe sic̄ uestimento.
Extendens celū sicut pellem: qui tegis aquis supiora eius.
Qui ponis nubē ascensū tuū: qui ambulas sup̄ pēnas uentorū.
Qui facis angelos tuos sp̄s: ⁊ ministros tuos ignem urentē.
Qui fundasti terrā sup stabilitatem suā: nō inclinabit̄ inse-
Abyssus sicut uestimētū amictus eius: sup mōtes stabūt aque.
Ab increpatiōe tua fugient: a uoce tonitrui tui formidabunt.
Ascendunt mōtes. ⁊ descēdūt campi: in locū quē fundasti
Terminū posuisti quē nō transgredient̄: neq: conuertentur op-
ire terram.

Dies mei sicut umbra inclinata sunt: ⁊ ego q̄si fenū arui.
Tu autē domine ineternū ꝑmanes memoriale tuū ingenera-
tione ⁊ generatione. Quia temp⁹ q̄m̄ uenit pactū.
Tu suscitans misereberis syon qr̄ temp⁹ ē ut miserearis q̄m̄ ue-
Qm̄ placitos fecerūt serui tui lapides ei⁹: ⁊ puluerē ei⁹ miserabi-
lem. Dabit dominum.
Et timebūt gētes nom̄ dn̄i: ⁊ uniūsi reges t̄re gl̄am tuā.
Quia edificauit dn̄s syon: apparuit ingl̄ia sua.
Respexit adorationē uacui: ⁊ n̄ despex̄ orationē eorū.
Scribatur hoc ī generatiōe nouissima: ⁊ p̄ls qui creabit̄ lau-
Qm̄ ꝓspexit de excelso sc̄o suo. dn̄s de celo t̄rā ꝯtemplatus est.
Ut audiret gemitū uincti. ut solūet filios mortis.
Et narret ī syon nomen dn̄i: ⁊ laudatio ei⁹ inierl̄m.
Cum ꝯgregati fuerint ꝑpli simul: ⁊ regna ut seruiāt dn̄o.
Afflixit in uia fortitudinē meā: adbreuiauit dies meos.
Dicam ds̄ mi ne rapias me ī dimidio dier̄ meoꝝ ī generatiōe
generationum anni tui. Mutabis illos ⁊ mutabunt̄.
A principio t̄ram fūdasti: ⁊ op⁹ manuū tuar̄ celi.
Ipsi ꝑibunt tu aūt stabis: ⁊ om̄s q̄si uestimētū atterēt̄. ⁊ q̄si pallium
Tu aūt idem ip̄e es: ⁊ anni tui n̄ deficient.
Filii seruoꝝ tuoꝝ habitabūt: ⁊ semē eoꝝ an̄ faciē tuā ꝑp̄etuabit.

Benedic anima mea dn̄o: ⁊ om̄ia uiscera
mea nomini sc̄o eius.
Bn̄dic aīa mea dn̄o: ⁊ noli obliuisci om̄n retributionū eius.
Qui ꝓpitiat̄ cunctis iniq̄tatibꝫ tuis: ⁊ sanat om̄s infirmitates tuā.
Qui redimet de corruptiōe uitā tuā ⁊ coronat te mīa ⁊ mise-
rationibꝫ. Uentus tua. Retribuit nobis.
Qui replet bonis ornamentū tuū innouabit̄ sic̄ aquile iu-
Faciens iusticias dn̄s ⁊ iudicia cūctis qui calūpniā sustinēt.
Notas fec̄ uias suas moysi: filiis isrl̄ cogitatiōes suas.
Misericors ⁊ clemēs dn̄s patiēs ⁊ multe miseratiōis.
Nō in ꝑpetuū iudicabit. neq: ineternū indicabit n̄ irascēt̄.
Non sc̄dm̄ peccata nr̄a fecit nob: neq: sc̄dm̄ iniquitates nr̄a
Quantum enī excelsus ē celum a terra tm̄ ꝯfirmata ē mīa eius sup̄
timentes eum. Mus.
Quantū longe ē oriēs ab occidente. tm̄ lōge fecit a nob scel'a nr̄a.
Sicut miseret̄ pat̄ filiorū. misert⁹ ē dn̄s timentibꝫ se.
Ip̄e enī nouit plasmatiōem nr̄am: recordat⁹ ē. q̄m̄ puluis su-
Homo q̄si herba dies eius. sic̄ flos agri sic florebit. Eius.
Quia sp̄s ꝑtransiit eū: ⁊ n̄ subsistet ⁊ n̄ cognoscet eū ult̄ loc⁹
Misericordia aūt dn̄i ab eterno ⁊ usq: ineternū sup timētes eū: ⁊ iusticia ei⁹
ī filios filiorū. Dn̄ ea. Uoci sermonis.
His qui custodiūt pactū ei⁹: ⁊ recordant̄ p̄ceptoꝝ eius ad facien-
Dn̄s ī celo stabiliuit thronū suū: ⁊ regnū illi⁹ om̄i dn̄abit̄.
Bn̄dicite dn̄o angli eius. fortes robore facientes u̅bū illi⁹. obedientes
Bn̄dicite dn̄o om̄s exercitus ei⁹. ministri ei⁹ q̄ facitis placitū eius.
Bn̄dicite dn̄o uniuersa opa eius. ī om̄ibꝫ locis potestatis ei⁹: bene-
dic anima mea domino.

Benedic aīa mea dn̄o: dn̄e ds̄ mi magnificat⁹
es uehementer. Celos ut pellē. Bulas sup̄ pēnas uenti.
Gl'a ⁊ decore indutus es amict⁹ luce q̄si uestimēto: extendens
Qui tegis aquis cenacl'a ei⁹ qui ponis nubē currū tuū q̄ am-
Qui facis anglos tuos sp̄c: ministros tuos ignē urētē. Scl̄i.
Qui fundasti t̄ram sup̄ basem suā. n̄ ꝯmouebit̄ insc̄lm ⁊ ī sc̄lm
abysso q̄si uestimēto operuisti eā. sup̄ mōtes stabunt aq̄. Eis.
Ab increpatiōe tua fugiēt: a uoce tonitrui tui formidabūt.
Ascendentē mōtes ⁊ descendūt cāpi: ad locū quē fundasti
Terminū posuisti quē n̄ ꝑtransibūt: nec reu̅tent̄ ut operiant
t̄ram.
Qui emittis fontes in cōuallibꝫ: ut int̄ medios mōtes fluant

Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aque. [uoces.] [terra.] [Illic passeres nidificabunt.]
Potabunt omnes bestie agri: expectabunt onagri in siti sua.
Super ea volucres celi habitabunt: de medio petrarum dabunt
Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur
Producens fenum iumentis: et herbam servituti hominum.
Ut educas panem de terra: et vinum letificet cor hominis.
Ut exhilaret faciem in oleo: et panis cor hominis confirmet.
Saturabuntur ligna campi, et cedri Libani quas plantavit: il
Herodii domus dux est eorum: montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis. [Impleta est terra possessione tua.]
Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum. [est minimus.]
Posuit tenebras et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie silve.
Catuli leonum rugientes ut rapiant: et querant a deo escam sibi.
Ortus est sol et congregati sunt: et in cubilibus suis collocabuntur. [Exient.]
Exibit homo ad opus suum: et ad operationem suam usque ad vesperam.
Quam magnificata sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti: im
Hoc mare magnum et spatiosum manibus: illic reptilia quorum non
Animalia pusilla cum magnis: illic naves pertransibunt.
Draco iste quem formasti ad illudendum ei: omnia a te expectant ut des illis escam in tempore. [bonitate.] [et in pulverem suum re]
Dante te illis colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur
Avertente autem te faciem turbabuntur: auferes spiritum eorum et deficient:
Emitte spiritum tuum et creabuntur: et renovabis faciem terre.
Sit gloria domini in seculum: letabitur dominus in operibus suis.
Qui respicit terram et facit eam tremere: qui tangit montes et fumigant.
Cantabo domino in vita mea: psallam deo meo quamdiu sum.
Iocundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in domino.
Deficiant peccatores a terra et iniqui ita ut non sint: benedic anima mea domino. [gentes opera eius.] Alleluia.

.CIIII.

Confitemini domino et invocate nomen eius: annuntiate int
Cantate ei et psallite ei: narrate omnia mirabilia eius.
Laudamini in nomine sancto eius. [Letetur] cor querentium dominum.
Querite dominum et confirmamini: querite faciem eius semper.
Mementote mirabilium eius que fecit: prodigia eius, et iudicia oris eius.
Semen Abraam servi eius: filii Iacob electi eius. [generationes.]
Ipse dominus deus noster: in universa terra iudicia eius.
Memor fuit in seculum testamenti sui: verbi quod mandavit in mille ge
Quod disposuit ad Abraam: et iuramenti sui ad Ysaac. [verbum ei.]
Et statuit illud Iacob in preceptum: et Israel in testamentum eternum.
Dicens tibi dabo terram Chanaan: funiculum hereditatis vestre.
Cum essent numero brevi: paucissimi et incole eius.
Et pertransierunt de gente in gentem: et de regno ad populum alterum.
Non reliquit hominem nocere eis: et corripuit pro eis reges.
Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari.
Et vocavit famem super terram: et omne firmamentum panis contrivit.
Misit ante eos virum: in servum venumdatus est Ioseph. [donec veniret]
Humiliaverunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiit animam eius.
Eloquium domini inflammavit eum: misit rex et solvit eum, princeps populorum et dimisit eum. [etiam doceret.]
Constituit eum dominum domus sue: et principem omnis possessionis sue.
Et erudiret principes eius sicut semetipsum: et senes eius pruden
Et intravit Israel in Egyptum: et Iacob accola fuit in terra Cham.
Et auxit populum suum vehementer: et firmavit eum super inimicos eius.
Convertit cor eorum ut odirent populum eius: et dolum facerent in servos eius.
Misit Moysen servum suum: Aaron quem elegit ipsum.
Posuit in eis verba signorum suorum: et prodigiorum in terra Cham.
Misit tenebras et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos.
Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum.
b Dixit et venit cinomia, et scinifes: in omnibus finibus eorum.
a Edidit terra eorum ranas: in penetralibus regum ipsorum.

Et bibant omnia animalia regionum: et expectant onagri sitim suam.
Super ea volucres celi morabuntur: de medio nemorum dabunt vocem.
Qui irrigas montes de cenaculis tuis: de fructu operum tuorum implebitur terra.
Germinans herbam iumentis, et fenum servitute hominum.
Ut educat panem de terra, et vinum letificet cor hominis ad hilarandam faciem oleo: panis autem cor hominis roborat.
Saturabuntur ligna domini: cedri Libani quas plantasti.
Ibi aves nidificabunt, milvo abies domus eius.
Montes excelsi cervis petra refugium ericiis.
Fecit lunam per tempora: sol cognovit occubitum suum.
Posuisti tenebras et facta est nox: in ipsa movebuntur omnes bestie silve
Leones rugientes ad predam, et querentes a deo escam sibi.
Oriente sole recedent: et in speluncis suis cubabunt.
Egredietur homo ad opus suum: et ad servitutem suam usque ad vesperam.
Quam multa sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua. parva cum grandibus. [deret ei.]
Hoc mare magnum latum manibus, ibi reptilia innumerabilia. animalia
Ibi naves pertransient: leviathan istum plasmasti ut illu [diant ei.] [Omnia te] spectant: ut des cibum eis in tempore. [et in pulverem suum revertuntur.]
Dante te illis colligent aperiente te manum tuam replebuntur bono.
Abscondente vultum tuum conturbabuntur: auferes spiritum eorum et deficient.
Emitte spiritum tuum et creabuntur: et instaurabis faciem terre.
Sit gloria domini in sempiternum. letabitur dominus in operibus suis.
Qui respicit terram et tremit: tangit montes et fumigabunt.
Cantabo domino in vita mea. psallam deo meo quamdiu sum.
Placeat ei eloquium meum: ego autem letabor in domino.
Deficiant peccatores de terra et impii ultra non sint: benedic anima mea domino.

Confitemini domino. invocate nomen eius: notas facite in populis cogitationes eius. [te eius] [querite faciem eius iugiter.]
Cantate ei et psallite illi: loquimini universa mirabilia eius.
Exultate in nomine sancto eius. letetur cor querentium dominum querite dominum et virtu
Recordamini mirabilium eius que fecit: signorum et iudiciorum oris eius.
Semen Abraham servi eius. filii Iacob electi eius. ipse dominus deus noster in universa terra iudicia eius.
Recordatus est in eternum pacti sui: verbi quod precepit in mille generationes.
Quod pepigit cum Abraham: et iuramenti sui cum Ysaac.
Et firmavit illud Iacob in lege cum Israel in pactum sempiternum.
Dicens tibi dabo terram Chanaan: funiculum hereditatis vestre.
Cum essent viri pauci, modici et advene in ea.
Et transierunt de gente in gentem. de regno ad populum alterum.
Non dimisit hominem ut noceret eis: et corripuit pro eis reges.
Nolite tangere christos meos: et prophetas meos nolite affligere.
Et vocavit famem super terram: et omnem virgam panis contrivit.
Misit ante faciem eorum virum: in servum venumdatus est Ioseph.
Afflixerunt in compedibus pedes eius: in ferrum venit anima eius.
Usque ad tempus donec veniret sermo eius: eloquium domini probavit eum.
Misit rex et solvit eum princeps populorum. et dimisit illum.
Posuit eum dominum domus sue: et principem omnis possessionis sue.
Et erudiret principes eius secundum voluntatem suam: et senes eius sapientiam doceret. [et senes illius.]
Et ingressus est Israel Egyptum. et Iacob advena fuit in terra Cham.
Et crescere fecit populum suum nimis: et roboravit eum super hostes suos.
Convertit cor eorum ut odio haberent populum eius ut dolose agerent contra
Misit Moysen servum suum: Aaron quem elegit sibi.
Posuit in eis verba signorum suorum et portentorum in terra Cham.
Misit tenebras, et contenebravit. et non fuerunt increduli verbis eius
Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum. [Ebul] e
Plurit terra eorum ranas: in cubilibus regum eorum.

Posuit pluuias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum.
Et percussit uineas eorum. et ficulneas eorum: et contriuit lignum fini- um eorum. ⸢eorum. ⸢noctem. ⸢suum ⸢misericordia eius.
Dixit et uenit locusta: et bruchus cuius non erat numerus.
Et comedit omne fenum in terra eorum: et comedit omnem fructum terre eorum.
Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris
Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.
Letata est egyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.
Expandit nubem in protectionem eorum: et ignem ut luceret eis per
Petierunt et uenit coturnix: et pane celi saturauit eos. ⸢lutari
Dirupit petram et fluxerunt aque: abierunt in sicco flumina. ⸢tuo.
Quoniam memor fuit uerbi sancti sui: quod habuit ad abraam puerum
Et eduxit populum suum in exultatione: et electos suos in leticia.
Et dedit illis regiones gentium: et labores populorum possederunt.
Ut custodiant iustificationes eius: et legem eius requirant.

C.V.

Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum Alleluia alleluia.
Quis loquetur potentias domini: auditas faciet omnes laudes eius.
Beati qui custodiunt iudicium: et faciunt iusticiam in omni tempore.
Memento nostri domine in beneplacito populi tui: uisita nos in salu-
Ad uidendum in bonitate electorum tuorum ad letandum in leticia
gentis tue ut lauderis cum hereditate tua. ⸢nimus.
Peccauimus cum patribus nostris: iniuste egimus iniquitatem feci-
Patres nostri in egypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt
memores multitudinis misericordie tue. ⸢sicut in deserto.
Et irritauerunt ascendentes in mare mare rubrum ⸢inimici.
Et saluauit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.
Et increpuit mare rubrum et exsiccatum est: et deduxit eos in abissis
Et saluauit eos de manu odientium: et redemit eos de manu in-
Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.
Et crediderunt uerbis eius: et laudauerunt laudem eius. ⸢in aquoso.
Cito fecerunt obliti sunt operum eius: et non sustinuerunt consilium eius.
Et concupierunt concupiscentiam in deserto: et temptauerunt deum in
Et dedit eis petitionem ipsorum: et misit saturitatem in animas eorum.
Et irritauerunt moysen in castris: aaron sanctum domini. ⸢morum.
Aperta est terra et deglutiuit dathan: et operuit super congregationem abi-
Et exarsit ignis in sinagoga eorum: flamma combussit peccatores.
Et fecerunt uitulum in oreb: et adorauerunt sculptile. ⸢num.
Et mutauerunt gloriam suam: in similitudinem uituli comedentis fe-
Obliti sunt deum qui saluauit eos: qui fecit magnalia in egypto,
mirabilia in terra cham: terribilia in mari rubro. ⸢dium.
Et dixit ut disperderet eos: si non moyses electus eius stetisset
in confractione in conspectu eius. ⸢tam desiderabilem. ⸢erunt uerbo
Ut auerteret iram eius ne disperderet eos: et pro nichilo habuerunt ter-
Non crediderunt uerbo eius. et murmurauerunt in tabernaculis suis non exaudi-
Et eleuauit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto.
Et ut deiceret semen eorum in nationibus: et dispergeret eos in regionibus.
Et initiati sunt beelfegor: et comederunt sacrificia mortuorum.
Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis: et multiplicata est in
eis ruina. ⸢que in sempiternum. ⸢eos: quia exacerbauerunt spiri-
Et stetit finees et placauit: et cessauit quassatio. ⸢tum eius.
Et reputatum est ei in iusticiam: in generatione et generationem usque
Et irritauerunt eum ad aquas contradictionis: et uexatus est moyses propter
Et distinxit in labiis suis: non disperdiderunt gentes quas dixit
dominus illis. ⸢populibus eorum: et factum est illis in scandalum.
Et commixti sunt inter gentes. et didicerunt opera eorum. et seruierunt scul-
Et inmolauerunt filios suos: et filias suas demoniis.
Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum et fili-
arum suarum quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan.
Et interfecta est terra in sanguinibus: et contaminata est in operibus
eorum: et fornicati sunt in adinuentionibus suis.

Dixit et uenit musca omnimoda sciniphes in uniuersis terminis eorum,
Dedit pluuias eorum grandinem: ignem flammantem in terra eorum.
Et percussit uineam eorum et ficum eorum: et confregit lignum finium eorum.
Dixit et uenit locusta: et bruchus cuius non erat numerus. ⸢eorum.
Et comedit omne fenum eorum: et deuorauit fructum terre eorum.
Et percussit omne primogenitum terre eorum: primitias uniuersi partus
Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.
Letata est egiptus cum egrederentur: quoniam irruerat terror eorum super eos.
Expandit nubem in tentorium: et ignem ut luceret nocte
Petierunt et adduxit ortigometram: et pane celi saturauit eos
Operuit petram et fluxerunt aque: cucurrerunt in aridis flumina.
Quia recordatus est uerbi sancti sui cum abraham seruo suo. ⸢ditate tua.
Et eduxit populum suum in leticia. in laudatione electos suos. ⸢te in here-
Et dedit eis terras gentium: et laborem tribuum possederunt. ⸢tuo.
Ut custodirent cerimonias eius: et leges eius seruarent.
Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius.
Quis loquetur fortitudines domini: auditas faciet omnes laudes eius.
Beati qui custodiunt iudicium. et faciunt iusticiam in omni tempore.
Recordare mei domine in repropitiatione populi tui: uisita me in salutari
Ut uideam bona electorum tuorum: et leter in leticia gentis tue. et exul-
Peccauimus cum patribus nostris: inique fecimus impie egimus.
Patres nostri in egypto non intellexerunt mirabilia tua. non sunt
recordati multitudinis misericordie tue. ⸢quasi in deserto.
Et ad iracundiam prouocauerunt super mare in mari rubro. saluauit autem
eos propter nomen suum. ut ostenderet fortitudinem suam. ⸢mici.
Et comminatus est mari rubro et aruit: et transduxit eos per abyssos
Et saluauit eos de manu odientium. et redemit eos de manu ini-
Et operuit aqua hostes eorum. unus de ipsis non superfuit.
Et crediderunt uerbis eius: cecineruntque laudem eius.
Cito obliti sunt operum illius: non expectauerunt uoluntatem eius.
Et desiderauerunt desiderium in deserto: et temptauerunt deum in solitudine.
Dedit ergo eis petitionem ipsorum: et misit tenuitatem in animas eorum.
Et zelati sunt moysen in castris aaron sanctum domini.
Aperta est terra et deuorauit dathan: et operuit sinagogam abiron.
Et succensus est ignis in sinagoga eorum: flamma exussit impios.
Fecerunt uitulum in oreb: et adorauerunt conflatile. ⸢num.
Et mutauerunt gloriam suam in similitudinem bouis comedentis fe-
Obliti sunt dei saluatoris sui: qui fecit magnalia in egypto mi-
rabilia in terra cham: terribilia super mare rubrum.
Dixit ergo ut contereret eos. nisi moyses electus eius stetisset
medius contra faciem illius.
Ut contereret indignationem eius. et non interficeret. et despexerunt
terram desiderabilem: nec crediderunt sermoni eius.
Et murmurauerunt in tabernaculis suis: non audierunt uocem domini.
Et eleuauit manum suam super eos: ut deiceret eos in deserto.
Et ut deiceret semen eorum in gentibus. et dispergeret eos in terris.
Et consecrati sunt beelfegor: et comederunt uictimas mortuorum.
Et concitauerunt in studiis suis eum: et percussit eos plaga.
Stetit autem finees et deiudicauit: et est retenta percussio.
Et reputatum est ei in iusticia: in generationem et generationem usque in eternum.
Et prouocauerunt super aquas contradictionis: et afflictus est moyses propter eos.
Quia prouocauerunt spiritum eius. et precepit labiis suis. et non exterminauerunt
populos quos dixit dominus eis.
Et commixti sunt gentibus et didicerunt opera eorum. et seruierunt sculptilibus
eorum. et factum est eis in scandalum.
Et immolauerunt filios suos. et filias suas demoniibus.
Et effuderunt sanguinem innocentem sanguinem filiorum suorum et filiarum
suarum quos immolauerunt sculptilibus canaan.
Et polluta est terra sanguinibus. et contaminati sunt in operibus suis:
et fornicati sunt in studiis suis.

Et iratus est furore dominus in ꝑplō suo: ⁊ abhominatus est he-
reditatē suā. ¶ eorū: sepe liberauit eos. ¶ ribus suis.
Et tradidit eos ī man⁹ gentiū: ⁊ dominati sūt eorū q̇ oderūt eos.
Et tribulauerūt eos inimici eoꝝ: ⁊ humiliati sūt sub manibꝫ
Ipsi autē exacerbauerūt eū ī cōsilio suo: ⁊ humiliati sūt in iniquita-
Et uidit cū tribularent̄: ⁊ audiuit orationē eorum.
Et memor fuit testamenti sui: ⁊ penituit eū sc̄dm multitudi-
nem misericordie sue. ¶ ipsis fiat fiat. ¶ misericordia eius.
Et dedit eos ī misericordias: ī cōspectu oīm qui ceperāt eos.
Saluos fac nos dn̄e ds̄ nr̄: ⁊ congrega nos de nationibus.
Ut cōfiteamur nomini sc̄ō tuo: ⁊ gloriemur in laude tua.
Benedictus dn̄s ds̄ isrl̄. a sclo ⁊ usqꝫ in sclm: ⁊ dicet omnis

CVI.

Confitemini dn̄o qm̄ bon⁹: qm̄ in sclm̄ Alla alla.
Dicant qui redempti sūt a dn̄o: quos redemit de manu
ī inimici de regionibꝫ congregauit eos. ¶ inuenerunt.
A solis ortu ⁊ occasu: ab aquilone ⁊ mari. ¶ eripuit eos. ¶ tro.
Errauerūt ī solitudine ī inaquoso: uiā ciuitatis habitaculi nō
Esurientes ⁊ sitientes: aīa eorū in ipsis defecit. ¶ iuuaret.
Et clamauerūt ad dn̄m cū tribularent̄: ⁊ de necessitatibꝫ eorum
Et deduxit eos in uiā rectā: ut irent ī ciuitatē habitationis.
Confiteantur dn̄o misericordie eius: ⁊ mirabilia eius filiis hoīm.
Quia satiauit animā inanē: ⁊ aīam esurientē satiauit bonis.
Sedentes in tenebris ⁊ umbra mortis uinctos ī mendicitate ⁊ fer-
Quia exacerbauerūt eloquia dī: ⁊ cōsiliū altissimi irritauerūt
Et humiliatū est ī laboribꝫ cor eoꝝ: ⁊ infirmati sūt nec fuit q̇ ad-
Et clamauerūt ad dn̄m cū tribularent̄: ⁊ de necessitatibꝫ eoꝝ
liberauit eos. ¶ ptr. ¶ miliati sunt. ¶ ad portas mortis.
Et eduxit eos de tenebris ⁊ umbra mortis: ⁊ uincula eorū disru-
Confiteantur dn̄o mīe eius: ⁊ mirabilia eius filiis hominū.
Quia contriuit portas ereas: ⁊ uectes ferreos cōfregit. ¶ liberauit eos.
Suscepit eos de uia iniquitatis eoꝝ: ꝓpter iniusticias enī suas hu-
Omnē escā abhominata ē aīa eorum: ⁊ appropinquauerūt usqꝫ
Et clamauerūt ad dn̄m cū tribularent̄: ⁊ de necessitatibꝫ eoꝝ
Misit uerbū suū. ⁊ sanauit eos: ⁊ eripuit eos de interitionibꝫ eoꝝ.
Confiteantur dn̄o mīe ei⁹: ⁊ mirabilia eius filiis hominum.
Et sacrificent sacrificiū laudis: ⁊ annūtient opa eius in exul-
tatione. ¶ in malis tabescebat. ¶ rata est. ¶ eduxit eos.
Qui descendūt mare ī nauibꝫ: facientes opationē ī aq̇s multis.
Ipsi uiderūt opa dn̄i: ⁊ mirabilia eius in pfundo. ¶ eum.
Dixit ⁊ stetit sps̄ pcelle: ⁊ exaltati sunt fluctus eius. ¶ turbatis.
Ascendūt usqꝫ ad celos. ⁊ descēdūt usqꝫ ad abyssos: aīa eoꝝ
Turbati sūt ⁊ moti sūt sicut ebrius: ⁊ omnis sapiētia eorum deuo-
Et clamauerūt ad dn̄m cū tribularent̄: ⁊ de necessitatibꝫ eorum
Et statuit pcellā eius in aurā: ⁊ siluerūt fluctus ei⁹. ¶ rorauit.
Et letati sūt quia siluerūt: ⁊ deduxit eos in portū uoluntatis eoꝝ.
Confiteantur dn̄o mīe ei⁹: ⁊ mirabilia eius filiis hominū.
Et exaltent eum ī ecclīa plebis: ⁊ in cathedra seniorꝫ laudent
Posuit flumina in desertū: ⁊ exitus aquarū in sitim. ¶ uia.
Terrā fructiferā in salsuginē: a malitia inhabitantiū ī ea.
Posuit desertū in stagna aquarū: ⁊ trā sine aqua ī exit⁹ aquarū.
Et collocauit illic esurientes: ⁊ cōstituerūt ciuitatē habitationis.
Et seminauerūt agros ⁊ plantauerūt uineas: ⁊ fecerūt fructū nati-
Et bn̄dixit eis. ⁊ multiplicati sūt nimis: ⁊ iumēta eorū nō mi-
Et pauci facti sūt: ⁊ uexati sūt: a tribulatione maloꝝ ⁊ dolore.
Effusa ē cōtētio sup pncipes: ⁊ errare fecit eos in inuio ⁊ nō ī
Et adiuuit paupē de inopia: ⁊ posuit sic̄ oues familias.
Videbūt recti ⁊ letabunt̄: ⁊ oīs iniq̇tas oppilabit os suum.
Quis sapiēs ⁊ custodiet hec: ⁊ intelliget mīas dn̄i. Canticum

CVII.

Paratū cor meum: psalmi ipsi dauid.
Deus paratū cor meū: cantabo ⁊ psallam ī gloria mea.

Iratusqꝫ est furore dn̄s ī ꝑplm suū: ⁊ abhominatus ē hereditatē
suā. ¶ humiliati sūt ꝓpt̄ iniq̇tates suas.
Et dedit eos ī manu gentiū: ⁊ dn̄ati sūt eoꝝ q̇ oderūt eos.
Et afflixerūt eos inimici sui: ⁊ humiliati sūt sub manu eoꝝ.
Multis uicibꝫ liberauit eos: ipsi uero puocabant ī cōsiliis suis ⁊
Et uidit tribulationē eoꝝ: cum audiret eos rogātes.
Et recordatus ē pacti sui cū eis: ⁊ penituit eū sc̄dm multi-
tudinem mīe sue.
Et dedit eos mirabiles corā oībꝫ qui ceperāt eos.
Salua nos dn̄e ds̄ nr̄: ⁊ congrega nos de gentibꝫ.
Ut cōfiteamur noī sc̄ō tuo: ⁊ canamus laudantes te. ¶ amē.
Benedictus dn̄s ds̄ isrl̄: a seculo ⁊ usqꝫ ī eternū ⁊ dicet oīs ꝑpls
Confitemini dn̄o qm̄ bon⁹: qm̄ in eternū mīa ei⁹.
Dicant q̇ redempti sūt a dn̄o: quos redemit de manu
hostis. ¶ non repererūt. ¶ eripuit eos.
Et de terris cōgregauit eos ab oriente ⁊ occidente ab aquilone ⁊ mari.
Errauerūt in solitudine in deserta uia: ciuitatē q̇ habitaret̄
Esurientes ⁊ sitientes. aīa eoꝝ in ipsis deficiebat.
Et clamauerūt ad dn̄m ī tribulatione sua: ⁊ de afflictionē eoꝝ
Et duxit illos ꝑ uiā rectā ut uenirent in ciuitatē habitabilē.
Confiteantur dn̄o misericordias ei⁹: ⁊ mirabilia ei⁹ ī filios hoīm.
Quia saciauit aīam uacuā: ⁊ aīam esurientē īpleuit bonis.
Habitantes in tenebris ⁊ umbra ei⁹: alligatos ī opia ⁊ ferro.
Quia puocauerūt sermones dī: ⁊ cōsiliū excelsi blasphemauerūt
Et humiliauit ī labore cor eoꝝ: corruerūt ⁊ nō erat qui ad-
iuuaret. ¶ eorū liberauit eos. ¶ rup. ¶ mortis. ¶ uauit eos.
Et clamauerūt ad dn̄m ī tribulatione sua: ⁊ de angustiis
Et eduxit eos de tenebris ⁊ umbra mortis: ⁊ uincla eoꝝ dis-
Confiteantur dn̄o mīas ei⁹: ⁊ mirabilia ei⁹ ī filios hoīm.
Quia cōtriuit portas ereas: ⁊ uectes ferreos confregit.
Stulti ꝓpt̄ uiā sceleris eorū: ⁊ ꝓpt̄ iniq̇tates afflicti sūt.
Omnē cibū abhominata ē aīa eoꝝ: ⁊ accesserūt ad portas
Et clamauerūt ad dn̄m ī tribulatione sua: ⁊ de angustiis eoꝝ sal-
Misit uerbum suū ⁊ sanauit eos: ⁊ saluauit eos de interitu.
Confiteantur dn̄o mīas ei⁹: ⁊ mirabilia ei⁹ ī filios hoīum.
Et immolent hostias grāe: ⁊ narrent opa eius in laude.
Qui descendūt mare ī nauibꝫ: facientes op⁹ ī aq̇s multis.
Ipsi uiderūt opa dn̄i: ⁊ mirabilia eius in pfundo. ¶ cōsumitur.
Dixit ⁊ surrexit uent⁹ tempestatis: ⁊ eleuauit gurgites ei⁹.
Ascendunt ī celū ⁊ descendūt ī abyssos. aīa eorū in afflictione
Obstupuerūt ⁊ titubauerūt q̇s ebri⁹: ⁊ uniuersa sapiētia eius
absorta est. ¶ eum. ¶ uiuet. ¶ dine deuia.
Clamabāt autē ad dn̄m ī tribulatione: ⁊ de angustia educet eos.
Statuit turbinē in tranquillitate. ⁊ silebūt fluct⁹ eius.
Letabunt̄ qm̄ quieuerūt: ⁊ deducet eos ad portū quē uoluerūt.
Confiteantur dn̄o mīā ei⁹: ⁊ mirabilia ei⁹ ī filios hoīum.
Et exaltēt eū in ecclīa ꝑpli: ⁊ in cathedra seniorū laudent
Ponet flumina in desertum: ⁊ fontes aquarū in sitim.
Terrā fructiferā in salsuginē: ꝓ malitia habitatoꝝ eius.
Ponet desertū ī paludes aquarū: ⁊ trā inuiā in fontes aquarū.
Et collocauit ibi esurientes: ⁊ fundabūt urbē ad habitandū.
Et serent agros ⁊ plantabūt uineas: ⁊ facient fruges genimina.
Et bn̄dicet eis ⁊ multiplicabunt̄ nimis: ⁊ pecora eoꝝ nō minuet.
Imminuti sūt autē ⁊ afflicti sūt ꝑ angustiā mali ⁊ doloris.
Et effūdet despectionē sup pncipes: ⁊ errare eos faciet ī solitu-
Et subleuauit paupē de inopia: ⁊ ponet q̇si gregē familias.
Videbunt recti ⁊ letabunt̄: ⁊ oīs iniq̇tas cōtrahet os suū.
Quis sapiens ⁊ custodiet hec: ⁊ intelliget mīas dn̄i.
Paratum cor meū deus: cantabo
⁊ psallam ⁊ gloria mea.

Exurge psalteriũ & cythara: exurgam diluculo. ¶ tiui.
Confitebor tibi in populis domine: & psallã tibi in nationib;.
Quia magna sup celos mĩa tua: & usq; ad nubes ueritas tua.
Exaltare sup celos ds: & sr̃ oẽm trã glã tua: ut liberẽt dilec
Saluũ fac dextera tua & exaudi me: deus locut᷒ est in scõ suo.
Exultabo & diuidã sicimã: & conuallem tabnaclor̃ dimetiar.
Meus ẽ galaad & m̃s ẽ manasses: & effraim susceptio capitis mei.
Iuda rex meus: moab lebes spei meẽ. ¶ ei facti sunt ¶ idumeã.
In idumeã extendã calciamẽtũ meũ: m̃ alienigene amici
Quis deducet me ĩ ciuitatẽ munitã: qs deducet me usq; ĩ
Nõne tu ds q̃ reppulisti nos: & nõ exib ds in uirtutib; nr̃is.
Da nob auxiliũ de tribulatiõe: quia uana salus hominis.
In deo faciem᷒ uirtutẽ: & ipe ad nichilum deducet ĩmicos nr̃os.

C.VIII. Ds laudẽ meã ne tacueris: quia os peccatoris *In finem ps. d.* & os dolosi sup me apertum est.
Locuti sunt adũsũ me lingua dolosa. & s̃monib; odij circũdederunt me & expugnauerũt me gratis ¶ tibus suis ¶ ret ei.
Pro eo ut me diligerẽt detrahebãt michi: ego autẽ orabam.
Et posuerũt me adũsum mala pro bonis: & odiũ p dilectiõe mea.
Cõstitue sr̃ eũ peccatorẽ. & diabol᷒ stet a dextris eius ¶ leatur.
Cũ iudicat᷒ exeat cõdempnat᷒: & oratio eius fiat ĩ peccatũ.
Fiant dies ei᷒ pauci: & epĩscopatũ ei᷒ accipiat alt̃. ¶ triatis ei᷒ ũ de
Fiant filij eius orphani: & uxor eius uidua. ¶ dificare.
Nutãtes trãsferãt᷒ filij eius & mẽdicẽt: & eiciant᷒ de habitatio
Scrutet᷒ feñator oẽm substãtiã eius: & diripiãt alieni labo
Nõ sit illi adiutor: nec sit qui misereat᷒ pupillis eius.
Fiant nati eius in interitũ: in generatiõe una deleat᷒ nomẽ ei᷒.
In memoriã redeat ĩiq̃tas patr̃ ei᷒ ĩ cõspectu dñi: & peccatũ
Fiant cõtra dñm semper: & dispereat de t̃ra memoria eorũ:
p eo qd̃ nõ ẽ recordatus facẽ misẽcdiã. ¶ & elõgabitur ab eo.
Et psecutus ẽ hominẽm ĩ opẽ & mendicũ: & cõpũctũ corde mor
Et dilex̃ maledictionẽ. & ueniet ei: & noluit bñdictionẽ.
Et induit maledictionẽ sic̃ uestimẽtũ. & intrauit sic̃ aqua int̃
iora eius: & sic̃ oleum ĩ ossib; eius ¶ gatur ¶ cordia tua.
Fiat ei sicut uestimẽtũ quo op̃itur: & sic̃ zona qua semp p̃cin
Hoc opus eor̃ qui detrahũt michi apd dñm: & qui loquuntur mala aduersus aĩam meã. ¶ batum est intra me ¶ locte.
Et tu dñe dñe fac mecũ p̃p̃ nomẽ tuũ: q̃ suauis ẽ miseri
Libera me quia egen᷒ & paup ego sum: & cor meũ contur
Sicut umbra cũ declinat ablatus sum: & excussus sum sic̃
Genua mea ĩfirmata s̃t a ieiunio: & caro mea immutata est
p̃p̃ oleũ. ¶ prita sua. ¶ aũ tuus letabit᷒. ¶ cõfusione sua.
Et ego factus sum opp̃biũ illis: uiderũt me & mouerũt ca
Adiuua me domine ds m̃s: saluũ me fac scdm̃ mĩam tuã.
Et sciant quia man᷒ tua hec: & tu dñe fecisti ea.
Maledicent illi & tu bñdices. q̃ ĩsurgũt ĩ me cõfundãt᷒: s̃uus
Induantur qui detrahũt m̃ pudore: & op̃iant᷒ sic̃ diploide
Cõfitebor dño nimis ĩ ore meo: & ĩ medio multor̃ laudabo
eum. ¶ bus animã meam.
Quia astitit a dextris pauperis: ut saluam faceret a psequenti

Psalmus dauid.

C.IX. DIXIT dominus domino meo: sede a dextris meis. Donec ponã inimicos tuos: scabellũ pedũ tuorũ.

Consurge psalteriũ & cythara: consurgam mane ¶ tua.
Confitebor tibi in populis domine: & cãtabo te in nationibus.
Quia magna sup celos ds: mĩa tua & usq; ad ethera ũitas
Exaltare sup celos deus: & sup terrã gloria tua. ¶ idumeã.
Ut liberent᷒ dilecti tui: salua dextera tua & exaudi me.
Ds locut᷒ ẽ in scĩario suo. gaudebo diuidã sichẽ. & uallem
sochot dimetiar. ¶ iuda dux m̃s. ¶ cũ philistĩ pfederabor.
Meus ẽ galaad & m̃s ẽ manasses. & effraĩ fortitudo capitis mei:
Moab lebes pi lius mee. sup ydumeã ptẽdã calciamẽtũ meũ:
Quis deducet me ĩ ciuitatẽ munitã: qs deducet me usq; ĩ
Nõne tu ds qui pieceras nos: & nõ egreeras ds ĩ exercitib; nr̃is.
Da nobis auxilium in tribulatiõe. uana est enĩ sal᷒ ab hoĩe.
In deo erimus fortes & ipe cõculcabit hostes nr̃os.

Ds laudabilis m̃ ne taceas. quia os impij & os dolosi contra me apertum ẽ.
Locuti sunt de me lingua mendacij. & ũbis odij circũdederũt me. & expugnauerũt me frustra. ¶ suis.
Pro eo qd̃ eos diligebam aduẽsabant᷒ m̃: ego aũ orabam.
Et posuerũt cont᷒ me malũ p bono: & odiũ p dilectiõe mea.
Constitue sr̃ eum impiũ: & sathan stet a dextris eius.
Cum fuerit diiudicat᷒ exeat cõdempnat᷒. & orõ ei᷒ sit ĩ peccatũ.
Fiant dies eius parui: & epĩtũ eius accipiat alt̃. ¶ eius.
Sint filij eius pupilli: & uxor eius uidua. ¶ matris ẽ nõ deleat᷒.
Instabiles uagent᷒ filij eius. & mendicẽt & q̃rant᷒ de parietinis
Scrutet᷒ exactor uniũsa q̃ hñt. & diripiãt alieni labores eius.
Nõ sit qui ei᷒ misereat᷒. nec q̃ clemẽs sit ĩ pupillos eius.
Fiant nouissimi ei᷒ ĩ int̃it᷒: in generatiõe altã deleat᷒ nomẽ
Redeat in memoriã iniquitas patr̃ eius apd dñm & iniquitas
Sit contra dñm semper. & intereat de t̃ra memoria eorũ: eo
qd̃ nõ est recordatus facẽ mĩam. ¶ intereet.
Et psecutus ẽ uirũ inopẽ & pauperẽ. & cõpũctũ corde ut
Et dilex̃ maledictiõẽ q̃ ueniet ei. & noluit bñdictiõẽ q̃ elongabitur ab eo. ¶ uiscẽa ei᷒. & q̃ oleum ĩ ossa eius.
Et indut᷒ ẽ maledictiõẽ q̃ uestimẽto. & ingredietur q̃ aqua ĩ
Sit ei q̃ palliũ quo circũdat᷒. & q̃ cingulũ quo semp accingit᷒.
Hec est retributio his q̃ aduẽsant᷒ m̃ a dño. & q̃ loquunt᷒ malũ contra aĩam meã. ¶ libera me. ¶ q̃ locusta.
Tu aũ ds dñe fac mecũ p̃p̃ nomẽ tuũ: q̃m bona ẽ mĩa tua
Qm̃ egen᷒ & paup sũ & cor meũ uulneratũ ẽ ĩ int̃ior᷒.
Quasi umbra cum ĩclinat᷒ ad occasũ. abduct᷒ sũ & excussus
Genua mea uacillauerũt a ieiunio: & caro mea ĩmutata ẽ absq; oleo. ¶ letabitur.
Et ego f̃cs sũ opp̃brium eis. uidẽtes me mouerũt caput suũ.
Adiuua me dñe ds m̃s: salua me scdm̃ mĩam tuã.
Et sciant quia man᷒ tua hec. tu dñe fecisti eam.
Maledicẽt illi & tu bñdices. restiterũt & cõfundẽt᷒ s̃uus aũ tuus
Induant᷒ aduẽsarij mei cõfusiõe. & op̃iant᷒ quasi indumẽto confusiõe sua. ¶ eum.
Cõfitebor dño uehemẽter ĩ ore meo. & ĩ medio plurimor᷒ laudabo eũ stabit a dextris pauperis: ut saluet a iudicib; aĩam ei᷒.

DIXIT dominus domino meo: sede a dextris meis. Donec ponã inimicos tuos: scabellũ pedum tuor̃.

Virgam virtutis tue emittet dominus ex syon: dominare in medio inimicorum tuorum. ¶ ante luciferum genui te.
Tecum principium in die virtutis tue in splendoribus sanctorum: ex utero
Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. ¶ ta in tra multorum.
Dominus a dextris tuis: confregit in die ire sue reges. ¶ et congregante.
Iudicabit in nationibus implebit ruinas: conquassabit capita
De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput. Alleluia.

CX. Confitebor tibi domine in toto corde meo: in consilio iustorum
Magna opera domini: exquisita in omnes voluntates eius.
Confessio et magnificentia opus eius: et iusticia eius manet in seculum seculi. ¶ misericors: escam dedit timentibus se.
Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus
Memor erit in seculum testamenti sui: virtutem operum suorum annuntiabit populo suo. ¶ iudicium. ¶ in veritate et equitate.
Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum eius veritas et
Fidelia omnia mandata eius confirmata in seculum seculi: facta
Redemptionem misit populo suo: mandavit in eternum testamentum suum.
Sanctum et terribile nomen eius: initium sapientie timor domini. aggarie.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in seculum seculi. ¶ dicetur. ¶ lum sancti. Alleluia reversionis aggei et

CXI. Beatus vir qui timet dominum: in mandatis eius volet nimis.
Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur.
Gloria et divitie in domo eius: et iusticia eius manet in seculum
Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors et miserator et iustus. ¶ suos in iudicio: quia in eternum non commovebitur.
Iocundus homo qui miseretur et commodat disponit sermones
In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala non timebit.
Paratum cor eius sperare in domino: confirmatum est cor eius non commovebitur donec despiciat inimicos suos. ¶ exaltabitur in gloria.
Dispersit dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi cornu eius
Peccator videbit et irascetur dentibus suis fremet et tabescet:
desiderium peccatorum peribit. ¶ in celo et in terra.

CXII. Laudate pueri dominum: laudate nomen domini. Alleluia.
Sit nomen domini benedictum: ex hoc nunc et usque in seculum.
A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen domini.
Excelsus super omnes gentes dominus: et super celos gloria eius.
Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat: et humilia respicit
Suscitans a terra inopem: et de stercore erigens pauperem.
Ut collocet eum cum principibus: cum principibus populi sui.
Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum letantem.

CXIII. In exitu israel de egypto: domus iacob de populo barbaro.
Facta est iudea sanctificatio eius: israel potestas eius. Alleluia.
Mare vidit et fugit: iordanis conversus est retrorsum. ¶ retrorsum.
Montes exultaverunt ut arietes: et colles sicut agni ovium.
Quid est tibi mare quod fugisti: et tu iordanis quia conversus es
Montes exultastis sicut arietes: et colles sicut agni ovium.
A facie domini mota est terra: a facie dei iacob. ¶ in gutture suo.
Qui convertit petram in stagna aquarum: et rupem in fontes aquarum.
Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam.
Super misericordia tua et veritate tua: nequando dicant gentes ubi est deus eorum.
Deus autem noster in celo: omnia quecumque voluit fecit. ¶ non clamabunt
Simulachra gentium argentum et aurum: opera manuum hominum.
Os habent et non loquentur: oculos habent et non videbunt.
Aures habent et non audient: nares habent et non odorabunt.
Manus habent et non palpabunt pedes habent et non ambulabunt:
Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnes qui confidunt in eis.
Domus israel speravit in domino: adiutor eorum et protector eorum est.
Domus aaron speravit in domino: adiutor eorum et protector eorum est.
Qui timent dominum speraverunt in domino: adiutor eorum et protector eorum est.

Virgam fortitudinis tue emittet dominus ex syon: dominare in medio inimicorum tuorum. ¶ stis qui de vulva orietur tibi ros adolescentie tue.
Populi tui duces spontanei erunt in die fortitudinis tue in montibus
Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. ¶ multa. ¶ tione.
Dominus ad dexteram tuam percussit in die furoris sui reges
Iudicabit in gentibus implebit valles percutiet caput in terra
De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Confitebor domino in toto corde: in consilio iustorum et congregatione
Magna opera domini exquirenda in cunctis voluntatibus suis.
Gloria et decor opus eius et iusticia eius perseverans semper.
Memoriam fecit mirabilium suorum clemens et misericors dominus escam dedit timentibus se. ¶ abit populo suo. ¶ veritate et equitate.
Memor erit in sempiternum pacti sui: fortitudinem operum suorum annuntiavit
Ut det illis hereditatem gentium opus manuum eius veritas et iudicium.
Fidelia omnia precepta eius firmata in sempiternum iugiter facta in
Redemptionem misit populo suo mandavit in eternum pactum suum.
Sanctum et terribile nomen eius.
Principium sapientie timor domini.
Doctrina bona cunctis qui faciunt ea.
Laus eius perseverans iugiter.

Beatus vir qui timet dominum: in mandatis eius volet nimis.
Potens in terra erit semen eius generatio rectorum benedicetur.
Substantia et divitie in domo eius et iusticia eius perseverans semper.
Ortum est in tenebris lumen iustis: clemens et misericors et iustus.
Bonus vir clemens et fenerans disponet verba sua in iudicio: quia in eternum non commovebitur.
In memoria sempiterna erit iustus ab auditu malo non timebit.
Paratum cor eius confidens in domino firmatum cor eius non timebit donec aspiciat in hostibus suis. ¶ exaltabitur in gloria.
Dispersit dedit pauperibus iusticia eius permanet in eternum cornu eius
Impius videbit et irascetur dentibus suis frendet et tabescet desiderium impiorum peribit.

Laudate servi dominum laudate nomen domini.
Sit nomen domini benedictum: amodo et usque in eternum.
Ab ortu solis usque ad occasum eius: laudabile nomen domini. ¶ terra.
Excelsus super omnes gentes dominus super celum gloria eius. ¶ in celo et in
Quis ut dominus deus noster qui in excelsis habitans humilia respicit
Suscitans de terra inopem: et de stercore elevat pauperem.
Ut consedere faciat eum cum principibus: cum principibus populi sui.
Qui collocat sterilem in domo matrem filiorum letantem.

Cum egrederetur israel de egypto domus iacob de populo barbaro.
Factus est iudas in sanctificatione eius israel potestas eius.
Mare vidit et fugit: iordanis conversus est retrorsum.
Montes subsilierunt quasi arietes: colles quasi filii gregis.
Quid tibi est mare quod fugisti iordanis quare conversus es retrorsum.
Montes subsultastis quasi arietes colles quasi filii gregis.
A facie domini contremisce terra: a facie dei iacob.
Qui convertit petram in paludes aquarum silicem in fontes aquarum.
Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam: super misericordia tua et veritate tua. ¶ voluit fecit.
Ne dicant gentes ubi est deus eorum deus autem noster in celo universa que
Idola gentium argentum et aurum opera manuum hominum.
Os habent et non loquentur oculos habent et non videbunt: aures habent et non audient: nasum habent et non odorabunt. ¶ in gutture suo.
Manus habent et non palpabunt pedes habent et non ambulabunt non sonabunt
Similes illis fiant qui faciunt ea omnis qui confidit in eis.
Israel confidit in domino auxiliator et protector eorum est.
Domus aaron confidit in domino auxiliator et protector eorum est.
Timentes dominum confidunt in domino: auxiliator et protector eorum est.

Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis.
Benedixit domui israel: benedixit domui aaron.
Benedixit omnibus qui timent dominum: pusillis cum maioribus.
Adiciat dominus super vos: super vos et super filios vestros.
Benedicti vos domino: qui fecit celum et terram. Quia in seculum
Celum celi domino: terram autem dedit filiis hominum. Tenec.
Non mortui laudabunt te domine: neque omnes qui descendunt in infernum.
Sed nos qui vivimus benedicimus domino: ex hoc nunc et usque

CXIIII. Dilexi quoniam exaudiet dominus: vocem orationis mee. Alleluia.
Quia inclinavit aurem suam mihi: et in diebus meis invocabo.
Circumdederunt me dolores mortis: pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem et dolorem inveni: et nomen domini invocavi.
O domine libera animam meam: misericors dominus et iustus et deus noster miseretur.
Custodiens parvulos dominus: humiliatus sum et liberavit me.
Convertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi.
Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrimis pedes meos a lapsu. Sum nimis. Mors sanctorum eius.
Placebo domino: in regione vivorum. Invocabo. Alleluia.

CXV. Credidi propter quod locutus sum: ego autem humiliatus
Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax.
Quid retribuam domino: pro omnibus que retribuit michi. Domini
Calicem salutaris accipiam: et nomen domini invocabo.
Vota mea domino reddam coram omni populo eius: preciosa in conspectu domini
O domine quia ego servus tuus: ego servus tuus et filius ancille tue.
Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis: et nomen
Vota mea domino reddam in conspectu omnis populi eius: in atriis domus domini in medio tui ierusalem. Nec in eternum. Et. Alleluia.

CXVI. Laudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam
Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: et veritas domini manet

CXVII. Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum Alleluia.
Dicat nunc israel quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.
Dicant nunc qui timent dominum: quoniam in seculum misericordia eius.
De tribulatione invocavi dominum: et exaudivit me in latitudine dominus. Et in nomine domini quia ultus sum in eos.
Dominus michi adiutor: non timebo quid faciat michi homo.
Dominus michi adiutor: et ego despiciam inimicos meos.
Bonum est confidere in domino: quam confidere in homine.
Bonum est sperare in domino: quam sperare in principibus. Fecit virtutem.
Omnes gentes circuierunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos.
Circumdantes circumdederunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos.
Circumdederunt me sicut apes: et exarserunt sicut ignis in spinis:
Inpulsus eversus sum ut caderem: et dominus suscepit me.
Fortitudo mea et laus mea dominus: et factus est michi in salutem.
Vox exultationis et salutis: in tabernaculis iustorum. Bunt mea.
Dextera domini fecit virtutem: dextera domini exaltavit me: dextera domini
Non moriar sed vivam: et narrabo opera domini. Domini fecit virtutem
Castigans castigavit me dominus: et morti non tradidit me.
Aperite michi portas iusticie: et ingressus in eas confitebor domino: hec porta
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem.
Lapidem quem reprobaverunt edificantes: hic factus est in caput anguli.
A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris.
Hec est dies quam fecit dominus: exultemus et letemur in ea.
O domine salvum me fac. o domine bene prosperare: benedictus qui venturus est in nomine domini.
Benediximus vobis de domo domini: deus dominus et illuxit nobis.
Constituite diem solemnem in condensis: usque ad cornu altaris.
Deus meus es tu et confitebor tibi: deus meus es tu et exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem.
Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Alleluia aleph.

CXVIII. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini.
Dicat nunc domus aaron: quoniam in seculum misericordia eius.

Dominus recordatus est nostri et benedicet: benedicet domui israel. benedicet domui aaron. Super filios vestros.
Benedicet timentibus dominum parvis et magnis: addat dominus super vos: et
Benedicti vos domino. qui fecit celum et terram.
Celum celorum domino. terram autem dedit filiis hominum.
Non mortui laudabunt dominum. nec omnes qui descendunt in silentium.
Sed nos benedicimus domino. amodo et usque in eternum.
Dilexi: quoniam exaudiet dominus vocem deprecationis mee.
Inclinavit aurem suam mihi: et in diebus meis invocabo.
Circumdederunt me funes mortis. et munitiones inferi invenerunt me. angustias et dolorem repperi. et nomen domini invocavi.
Obsecro domine salva animam meam. clemens dominus et iustus et deus noster misericors.
Custodit parvulos dominus: attenuatus sum et salvavit me.
Revertere anima mea in requiem tuam: quia dominus reddet tibi.
Quia eripuit animam meam de morte oculos meos a lacrimis pedes meos ab offensa.
Deambulabo coram domino: in terris viventium.
Credidi propter quod locutus sum: ego afflictus sum nimis.
Ego dixi in stupore meo: omnis homo mendacium.
Quid reddam domino pro omnibus que retribuit michi. Sanctorum eius.
Calicem salutis accipiam: et nomen domini invocabo.
Vota mea domino reddam coram omni populo eius. gloriosa in conspectu domini mors
Obsecro domine. quia ego servus tuus. ego servus tuus filius ancille tue.
Dissolvisti vincula mea tibi immolabo hostiam laudis. et in nomine domini invocabo. In medio tui ierusalem.
Vota mea domino reddam in conspectu omnis populi eius. in atriis domus domini
Laudate dominum omnes gentes. collaudate eum universi populi.
Quia confirmata est super nos misericordia eius: et veritas domini manet in eternum.
Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius.
Dicat nunc israel. quoniam in eternum misericordia eius.
Dicat nunc domus aaron: quoniam in eternum misericordia eius. Dominum
Dicant nunc qui timent dominum. quoniam in eternum misericordia eius.
Cum tribularer invocavi dominum. et exaudivit me in latitudine
Dominus meus non timebo quid faciat michi homo. Ultus sum eos.
Dominus michi auxiliator. et ego despiciam odientes me. Domini quia
Melius est sperare in domino. quam sperare in homine. Cit fortitudinem.
Melius est sperare in domino: quam sperare in principibus. Dinem.
Omnes gentes circumdederunt me: et in nomine domini ultus sum in eis. Eos.
Circumdederunt me et obsederunt me: sed in nomine domini ultus sum
Circumdederunt me quasi apes. extincte sunt quasi ignis spinarum. et in nomine
Inpulsus pellebar ut caderem. et dominus sustentavit me.
Fortitudo mea et laus mea dominus. et factus est michi in salutem.
Vox laudis et salutis in tabernaculis iustorum. Bunt in ea.
Dextera domini fecit fortitudinem. dextera domini excelsa: dextera domini fecit
Non moriar sed vivam: et narrabo opera domini. Domini fecit virtutem
Corripiens arguit me dominus. et morti non tradidit me.
Aperite michi portas iusticie ingressus eas confitebor domino. hec porta
Confitebor tibi quoniam exaudisti me. et factus es michi in salutem.
Lapis quem reprobaverunt edificantes. factus est in caput anguli.
A domino factum est istud: et est hoc mirabile in oculis nostris.
Hec est dies quam fecit dominus. exultemus et letemur in ea.
Obsecro domine. salva obsecro. obsecro domine: et prosperare obsecro.
Benedictus qui venit in nomine domini: benediximus vobis de domo domini.
Deus dominus et apparuit nobis frequentate solempnitatem in frondosis usque ad cornu altaris.
Deus meus es tu et confitebor tibi: deus meus es tu et exaltabo te.
Confitebor domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius.
Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini.

Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirunt eum.
Non enim qui operantur iniquitatem: in viis eius ambulaverunt.
Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
Utinam dirigantur vie mee: ad custodiendas iustificationes tuas.
Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis.
Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iusticie tue.
Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. Beth.
In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiendo sermones tuos.
In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis.
In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.
Benedictus es domine: doce me iustificationes tuas. delege tua.
In labiis meis pronunciavi omnia iudicia oris tui. bilia
In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis.
In mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas.
In iustificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.
Retribue servo tuo vivifica me: et custodiam sermones tuos.
Revela oculos meos: et considerabo mira Gimel.
Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas: in omni tempore.
Increpasti superbos: maledicti qui declinant a mandatis tuis.
Aufer a me opprobrium et contemptum: quia testimonia tua exquisivi.
Etenim sederunt principes et adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis. cationes tue. secundum verbum tuum.
Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum iustifi
Adhesit pavimento anima mea: vivifica me Deleth.
Vias meas enunciavi et exaudisti me: doce me iustificationes tuas. bus tuis. et exquiram eam semper. corde meo.
Viam iustificationum tuarum instrue me: et exercebor in mirabili
Dormitavit anima mea pre tedio: confirma me in verbis tuis.
Viam iniquitatis amove a me: et de lege tua miserere mei.
Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus. illam in toto
Adhesi testimoniis tuis domine: noli me confundere. diam
Viam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.
Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum: He
Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam: et custo
Deduc me in semita mandatorum tuorum: quia ipsam volui.
Inclina cor meum in testimonia tua: et non in avariciam. me.
Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica
Statue servo tuo eloquium tuum: in timore tuo. tua iocunda.
Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: quia iudicia
Ecce concupivi mandata tua: in equitate tua vivifica me.
Et veniat super me misericordia tua domine: salutare Vau.
tuum secundum eloquium tuum. tuis super speravi
Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.
Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in iudiciis
Et custodiam legem tuam semper: in seculum et in seculum seculi.
Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisivi.
Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum: et non confundebar.
Et meditabar in mandatis tuis: que dilexi. iustificationibus tuis.
Et levavi manus meas ad mandata tua que dilexi: et exercebor in
Memor esto verbi tui servo tuo: in quo mihi spem dedisti. Zai.
Hec me consolata est in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.
Superbi inique agebant usquequaque: a lege autem tua non declinavi.
Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine: et consolatus sum.
Defectio tenuit me: pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
Cantabiles mihi erant iustificationes tue: in loco peregrinationis mee.
Memor fui nocte nominis tui domine: et custodivi legem tuam.
Hec facta est mihi: quia iustificationes tuas exquisivi.
Portio mea domine: dixi custodire legem tuam. Beth.

Beati qui custodiunt testimonia eius: in toto corde requirunt eum.
Non enim qui operantur iniquitatem: in viis eius ambulaverunt.
Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.
Utinam dirigantur vie mee. ad custodienda precepta tua.
Tunc non confundar. cum respexero ad omnia mandata tua. tuis.
Confitebor tibi in directione cordis: cum didicero iudicia iusticie tue.
Precepta tua custodiam. non derelinquas me nimis.
In quo corrigit iuvenis semitam suam: cum custodierit verba tua.
In toto corde meo exquisivi te ne errare me facias a mandatis
In corde meo abscondi eloquium tuum: ut non peccem tibi.
Benedictus tu domine. doce me precepta tua oris tui.
In labiis meis narravi: omnia iudicia oris tui.
In via testimoniorum tuorum letatus sum: quasi in omnibus divitiis.
In preceptis tuis meditabor: et contemplabor semitas tuas.
In iusticiis tuis delectabor. non obliviscar verba tua.
Retribue servo tuo vivam et custodiam verba tua.
Revela oculos meos. et videbo mirabilia in lege tua.
Advena ego sum in terra. ne abscondas me a mandato tuo.
Desideravit anima mea desiderare iudicia tua in omni tempore.
Increpasti superbos. maledicti qui recedunt a mandatis tuis.
Aufer a me obprobrium et contemptum: quia testimonia tua custodivi.
Etenim sederunt principes adversum me loquebantur: servus tuus meditabitur precepta tua.
Sed et testimonia tua voluntas mea. quia viri amicissimi mei.
Adhesit pulveri anima mea: vivifica me iuxta verbum tuum.
Vias meas exposui et exaudisti: doce me iusticias tuas.
Viam preceptorum tuorum fac me intelligere: et loquar in mirabilibus tuis.
Destillavit anima mea pre stulticia. serva me iuxta eloquium tuum.
Viam mendacii aufer a me. et legem tuam dona mihi.
Viam fidei elegi: iudicia tua proponebam.
Adhesi testimoniis tuis domine ne confundas me.
Viam mandatorum tuorum curram. quoniam dilatasti cor meum.
Ostende mihi domine viam preceptorum tuorum:
et custodiam eam per vestigium.
Doce me et observabo legem tuam: et custodiam eam in toto corde.
Deduc me in semita mandatorum tuorum: quia ipsam volui. me.
Inclina cor meum ad testimonia tua: et non ad avariciam.
Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica
Suscita servo tuo eloquium tuum in timore tuo.
Averte obprobrium meum quod timui: iudicia tua bona.
Ecce desideravi precepta tua: iusticia tua vivifica me.
Et veniant michi misericordie tue domine. et salus
tua iuxta eloquium tuum. tua expectavi.
Et respondebo exprobranti mihi sermonem. quia speravi in sermone tuo.
Et ne auferas de ore meo verbum veritatis. usque nimis. quoniam iudicia
Et custodiam legem tuam iugiter: in sempiternum et ultra.
Et ambulabo in spatio. quia precepta tua quesivi.
Et loquar in testimoniis coram regibus et non confundar. tuis.
Et delectabor in mandatis tuis que dilexi.
Et levabo manus meas ad mandata tua que dilexi: et loquar in preceptis
Memento sermonis servo tuo: quem me sperare fecisti.
Hec est consolatio mea in afflictione mea quia eloquium tuum vivificabit me.
Superbi deridebant me nimis. a lege tua non declinavi.
Recordatus sum iudiciorum tuorum a seculo domine et consolatus sum.
Horror obtinuit me ab impiis qui dereliquerunt legem tuam.
Carmina erant mihi precepta tua in domo peregrinationis mee.
Recordatus sum in nocte nominis tui domine: et custodivi legem tuam.
Hoc factum est mihi: quia precepta tua custodivi.
Pars mea domine dixi custodiam verbum tuum.

Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum. [tonis tue.] [verbum tuum.] [tuis credidi.]
Cogitavi vias meas: et averti pedes meos in testimonia tua.
Paratus sum et non sum turbatus: ut custodiam mandata tua.
Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus.
Media nocte surgebam ad confitendum tibi: super iudicia iustificationis tue.
Particeps ego sum omnium timentium te: et custodientium mandata tua.
Misericordia tua domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.
Bonitatem fecisti cum servo tuo domine: secundum Teth.
Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me: quia mandatis
Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.
Bonus es tu: et in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde scrutabor mandata tua. [tu ut discam mandata tua.]
Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.
Bonum michi quia humiliasti me: ut discam iustificationes tuas.
Bonum michi lex oris tui: super milia auri et argenti [tu.] [asti me.]
Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me: da michi intellectum Ioth
Qui timent te videbunt me et letabuntur: quia in verbo tuo supersperavi.
Cognovi domine quia equitas iudicia tua: et in veritate tua humiliasti
Fiat misericordia tua ut consoletur me: secundum eloquium tuum servo tuo.
Veniant michi miserationes tue et vivam: quia lex tua meditatio mea est.
Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. [dat] [verbum tuum supersperavi.]
Convertantur michi timentes te: et qui noverunt testimonia tua.
Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis: ut non confundar.
Defecit in salutare tuum anima mea: et in Caph.
Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando consolaberis me.
Quia factus sum sicut uter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus.
Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me iudicium.
Narraverunt michi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua [me.]
Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me adiuva
Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. [militate mea.] [me.]
Secundum misericordiam tuam vivifica me: et custodiam testimonia oris tui.
In eternum domine verbum tuum permanet in celo. Lameth.
In generatione et generationem veritas tua: fundasti terram et permanet.
Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.
Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte perissem in hu
In eternum non obliviscar iustificationes tuas: quia in ipsis vivificasti
Tuus sum ego salvum me fac: quoniam iustificationes tuas exquisivi.
Me expectaverunt peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi.
Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die medi Mem
tatio mea est. [michi est.] [mea est.] [tua.]
Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in eternum
Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio
Super senes intellexi: quia mandata tua quesivi [semitas meis.]
Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba
A iudiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti michi.
Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo.
A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.
Lucerna pedibus meis verbum tuum: et lumen Nun
Iuravi et statui: custodire iudicia iustitie tue. [tuum] [ce me.]
Humiliatus sum usquequaque domine: vivifica me secundum verbum
Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: et iudicia tua do
Anima mea in manibus meis semper: et legem tuam non sum oblitus.
Posuerunt peccatores laqueum michi: et de mandatis tuis non erravi.
Hereditate adquisivi testimonia tua in eternum: quia exulta
tio cordis mei sunt.

Deprecatus sum vultum tuum in toto corde: miserere mei secundum elo
quium tuum.
Recogitavi vias meas: et converti pedes meos ad testimonia tua.
Festinavi et non neglexi custodire mandata tua.
Funes impiorum implicaverunt me: legem tuam non sum oblitus.
Media nocte surgebam ad confitendum tibi: super iudicia iustificationis tue.
Particeps ego sum omnium timentium te: et custodientium precepta tua.
Misericordia tua completa est terra: precepta tua doce me.
Bene fecisti servo tuo domine: secundum verbum tuum.
Bonum sermonem et scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.
Antequam audirem ego ignoravi: nunc autem eloquium tuum custodivi.
Bonus tu et beneficus: doce me precepta tua.
Applicabant michi mendacium superbi: ego autem in toto corde servabam
precepta tua. [mandata tua.] peccavi.
Incrassatum est velut adeps cor eorum: et ego in lege tua delectabor.
Bonum michi quia afflictus sum: ut discerem precepta tua.
Melior michi est lex oris tui: super milia auri et argenti.
Manus tue fecerunt me et formaverunt me: doce me et discam
Qui timent te videbunt me et letabuntur: quia sermonem tuum ex
Scio domine quia iustum iudicium tuum: et vere afflixisti me.
Sit obsecro misericordia tua in consolatione mea: sicut locutus es servo tuo.
Veniant michi misericordie tue et vivam: quia lex tua delectatio mea est.
Confundantur superbi quoniam inique contriverunt me: ego autem loquar in preceptis tuis.
Revertantur ad me qui timent te: et qui sciunt testimonium tuum.
Fiat cor meum perfectum in preceptis tuis: ut non confundar.
Defecit in salutare tuum anima mea: verbum tuum expectavi.
Consumpti sunt oculi mei in verbum tuum: dicentes quando consolaberis me.
Et cum essem quasi uter in pruina: precepta tua non sum oblitus.
Quot sunt servi tui: quando facies in persequentibus iudicium.
Foderunt michi superbi foveas: que non erant iuxta legem tuam.
Omnia mandata tua veritas: falso persecuti sunt me: auxiliare michi.
Paulominus consumpserunt me in terra: ego autem non dimisi precepta
tua.
Secundum misericordiam tuam vivifica me: et custodiam testimonium oris tui.
In eternum domine verbum tuum perstat in celo.
In generatione et generationem fides tua: fundasti terram et stat.
Iudicio tuo stant hodie: quia omnia serviunt tibi. [me.]
Nisi quod lex tua delectatio mea: forte perissem in pressura mea.
In sempiternum non obliviscar preceptorum tuorum: quia per ipsa vivificasti
Tuus ego sum salva me: quoniam precepta tua quesivi
Me expectaverunt impii ut perderent me: testimonium tuum considerabo.
Omni consummationi vidi finem: latum mandatum tuum nimis.
Quam dilexi legem tuam: tota die hec meditatio mea.
Super inimicos meos instruies me mandata tua: quia in sem
piternum hoc est michi. [tio mea est.]
Super omnes qui docebant me eruditus sum: quia testimonia tua medita
Super senes intellexi: quia precepta tua servavi.
Ab omni semita mala prohibui pedes meos: ut custodirem verba tua.
A iudiciis tuis non recessi: quia tu illuminasti me.
Quam dulce gutturi meo eloquium tuum: super mel ori meo.
Precepta tua considerabam: propterea odivi omnem semitam mendacii.
Lucerna pedi meo verbum tuum: et lux semite mee.
Iuravi et perseverabo: ut custodiam iudicia iustitie tue. [me.]
Afflictus sum usque nimis domine: vivifica me iuxta verbum tuum.
Voluntaria oris mei complaceant tibi domine: et secundum iudicia tua doce
Anima mea in manu mea semper: et legis tue non sum oblitus.
Posuerunt impii laqueum michi: et a preceptis tuis non aberravi.
Hereditas mea testimonia tua in sempiternum: quia gaudium
cordis mei sunt.

Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum:
propter retributionem. ¶ ab expectatione mea ¶ semper. eorum.
Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi. Samech.
Adiutor et susceptor meus es tu: et in verbum tuum supersperavi.
Declinate a me maligni: et scrutabor mandata dei mei.
Suscipe me secundum eloquium tuum et vivam: et non confundas me
Adiuva me et salvus ero: et meditabor in iustificationibus tuis
Sprevisti omnes discedentes a iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio
Prevaricantes reputavi omnes peccatores terre: ideo dilexi testi
monia tua. ¶ mandatis me. ¶ me ¶ iniquos odio habui.
Confige timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui.
Feci iudicium et iusticiam: non tradas me calumpniantibus. Ain.
Suscipe servum tuum in bonum: non calumpnientur me superbi.
Oculi mei defecerunt in salutare tuum: et in eloquium iustitie tue.
Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam: et iustificationes tuas doce
Servus tuus sum ego: da mihi intellectum ut sciam testimonia tua.
Tempus faciendi domine: dissipaverunt legem tuam ¶ mea.
Ideo dilexi mandata tua: super aurum et topazion. anima.
Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam
Mirabilia testimonia tua domine: ideo scrutata est ea Phe.
Declaratio sermonum tuorum illuminat: et intellectum
dat parvulis. ¶ men tuum. ¶ omnis iniusticia ¶ tua.
Os meum aperui et attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.
Aspice in me et miserere mei: secundum iudicium diligentium no
Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: ut non dominetur mei
Redime me a calumpniis hominum: ut custodiam mandata
Faciem tuam illumina super servum tuum: et doce me iustifica
tiones tuas. ¶ inimici mei ¶ obliti sunt. ¶ tio mea est.
Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.
Iustus es domine: et rectum iudicium tuum. Sade.
Mandasti iusticiam testimonia tua: et veritatem tuam nimis.
Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua
Ignitum eloquium tuum vehementer: et servus tuus dilexit illud.
Adolescentulus sum ego et contemptus: iustificationes tuas non sum
Iusticia tua iusticia in eternum: et lex tua veritas.
Tribulatio et angustia invenerunt me: mandata tua meditatio
Equitas testimonia tua in eternum: intellectum da mihi et vivam.
Clamavi in toto corde exaudi me domine: Coph.
iustificationes tuas requiram. ¶ tua ¶ vivifica me ¶ tuum.
Clamavi ad te salvum me fac: ut custodiam mandata tua.
Preveni in maturitate et clamavi: quia in verba tua supersperavi.
Prevenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia
Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine: et secundum iudicium
Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem
tua longe facti sunt. ¶ eam ¶ tuam non sum oblitus.
Prope es tu domine: et omnes vie tue veritas. ¶ vivifica me.
Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in eternum fundasti
Vide humilitatem meam et eripe me: quia legem Res
Iudica iudicium meum et redime me: propter eloquium tuum
Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisi
erunt. ¶ declinavi. ¶ fica me. ¶ ticie tue. ¶ multa.
Misericordie tue multe domine: secundum iudicium tuum vivifica me.
Multi qui persequuntur me et tribulant me: a testimoniis tuis non
Vidi prevaricantes et tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.
Vide quoniam mandata tua dilexi domine: in misericordia tua vivi
Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iusti
Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis Sen.
tuis formidavit cor meum. ¶ autem tuam dilexi.
Letabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia
Iniquitatem odio habui et abhominatus sum: legem

Inclinavi cor meum ut facerem iusticias tuas: propter eternam retri
butionem. ¶ peccatore mea.
Tumultuosos odivi: et legem tuam dilexi.
Protectio mea et scutum meum tu es: verbum tuum expectavi.
Recedite a me maligni: et custodiam mandata dei mei.
Confirma me secundum verbum tuum et vivam: et noli me confundere ab exp
Auxiliare mihi et salvus ero: et delectabor in preceptis tuis iugiter.
Abiecisti omnes qui aberraverunt a preceptis tuis: quia mendax cogitatio eorum.
Quasi scoriam computasti omnes impios terre: propterea dilexi testimo
nia tua.
Horripilavit a timore tuo caro mea: a iudiciis tuis timui.
Feci iudicium et iusticiam: ne derelinquas me his qui calumpniantur me.
Sponde pro servo tuo in bonum: ne calumpnientur me superbi.
Oculi mei defecerunt in salutare tuum: et in eloquio iustitie tue.
Fac cum servo tuo iuxta misericordiam tuam: et precepta tua doce me.
Servus tuus ego instrue me: et cognoscam testimonia tua.
Tempus est ut facias domine: prevaricati sunt legem tuam. ¶ habui.
Propterea dilexi mandata tua super aurum et topazium. ¶ tuum.
Propterea universa precepta tua: direxi omnem semitam mendacii odio
Mirabilia testimonia tua: ideo custodivit ea anima mea.
Ostium sermonum tuorum lucidum doce parvulos.
Os meum aperui et respiravi: quia mandata tua desiderabam.
Respice in me et miserere mei: iuxta iudicium diligentium nomen
Gressus meos firma in sermone tuo: et non des potestatem in me uni
verse iniquitati.
Redime me a calumpnia hominum: et custodiam precepta tua.
Vultum tuum ostende servo tuo: et doce me precepta tua.
Rivi aquarum defluebant de oculis meis: quia non custodierunt
legem tuam.
Iustus es domine: et rectum iudicium tuum.
Precepisti iusticiam testimonii tui: et veritatem nimis.
Consumpsit me zelus meus: quia obliti sunt verborum tuorum hostes mei.
Probatus sermo tuus nimis: et servus tuus dilexit illum.
Parvulus ego sum et contemptibilis: sed precepta tua non sum oblitus.
Iusticia tua iusticia sempiterna: et lex tua veritas.
Tribulatio et angustia invenerunt me: mandata tua voluntas mea.
Iusta testimonia tua semper: doce me et vivam.
Clamavi in toto corde exaudi me domine:
precepta tua custodiam. ¶ vivifica me.
Invocavi te salvum me fac: et custodiam testimonia tua.
Surgebam adhuc in tenebris: et clamabam verbum tuum expectans.
Preveniebant oculi mei vigilias: ut meditarer in sermonibus tuis.
Vocem meam audi iuxta misericordiam tuam domine: secundum iudicium tuum
Appropinquaverunt persecutores mei sceleri et a lege tua procul facti sunt.
Prope es tu domine: et omnia mandata tua veritas.
A principio novi de testimoniis tuis: quia in eternum fundaveris ea.
Vide afflictionem meam et eripe me: quia
legis tue non sum oblitus.
Iudica causam meam et eripe me: sermone tuo vivifica me.
Longe ab impiis salus quia precepta tua non quesierunt. ¶ clinavi.
Misericordie tue multe domine: iuxta iudicia tua vivifica me ¶ me.
Multi qui persequuntur me et affligunt me: a testimoniis tuis non de
Vidi prevaricatores tuos et merebam: quia verbum tuum non custodierunt.
Vide quoniam precepta tua dilexi domine: iuxta misericordiam tuam vivifica
Caput verborum tuorum veritas: et sempiternum omne iudicium iusti
cie tue.
Principes persecuti sunt me sine causa: verba au
tem tua timuit cor meum.
Gaudens ego sum in eloquio tuo: sicut qui invenit spolia multa.
Mendacium odio habui et detestatus sum: legem autem tuam dilexi.

Septies in die laudē dixi t. sup iudicia iusticie tue.
Pax multa diligētib; legē tuam. ⁊ nō est illis scādalum.
Expectabam salutare tuū dñe. ⁊ mādata tua dilexi.
Custodiuit aĩa mea testimoĩa tua. ⁊ dilexẽ ea uehementẽ.
Seruaui mādata tua ⁊ testimoĩa tua. quia oĩs uie mee ĩ
cōspectu tuo. ¶ quoniā tuū da michi intellectū. Tau.
Appropinquet deprecatio mea in cōspectu tuo dñe. iuxta elo
Intret postulatio mea in cōspectu tuo. secdm eloquiū
tuū eripe me. ¶ data tua equitas ¶ me.
Eructabūt labia mea ymnū. cū docueris me iustificationes tuas.
Pronūtiabit lingua mea eloquiū tuū. quia omnia mā
Fiat manus tua ut saluet me. qm̄ mādata tua elegi.
Concupiui salutare tuū dñe. ⁊ lex tua meditatio mea ē.
Viuet aĩa mea ⁊ laudabit te. ⁊ iudicia tua adiuuabūt
Erraui sicut ouis que periit. quere seruū tuū. q mādata tua
nō sum oblitus. ¶ lingua dolosa. Canticum graduum

.CXIX.
Ad dominū cū tribularer clamaui. ⁊ exaudiuit me.
Domine libera animā meā. a labiis iniquis. ⁊ a
Quid detur t aut quid apponatur tibi. ad linguā dolosā.
Sagitte potentis acute. cum carbonib; desolatoriis.
Heu m quia incolatus meus plōgatus ē. habitaui cū habi
tantib; cedar. multū incola fuit aĩa mea.
Cum his qui oderūt pacem erā pacificus. cū loquebar illis in
pugnabant me gratis. Canticum graduum.

.CXX.
Leuaui oculos meos in mōtes. unde ueniet auxiliū m.
Auxiliū meū a dño. qui fecit celum ⁊ terram. ¶ ierlm.
Nō det in cōmotionē pedē tuū. neq; dormitet q custodit te.
Ecce nō dormitabit neq; dormiet. qui custodit isrl.
Dñs custodit te dñs protectio tua sup manū dexterā tuā.
Per diem sol nō uret te. neq; luna per noctem. ¶ dñi ibim.
Dñs custodit te ab oĩ malo. custodiat aĩam tuā dominus.
Dñs custodiat introitū tuū ⁊ exitū tuū. ex hoc nt̄ ⁊ usq; in
Letatus sum in his que dicta sunt m. in domū Canticū grad.

D D .CXXI.
Stantes erant pedes nr̄i in atriis tuis ierlm. ¶ cōstitedū noĩ dñi.
Ierlm que edificatur ut ciuitas. cui participatio eius in idipsm.
Illuc enim ascenderūt trib; trib; domini. testimoniū isrl ad
Quia illic sederunt sedes in iudicio. sedes sup domū dd.
Rogate que ad pacē sunt ierlm. ⁊ habundātia diligētib; te.
Fiat pax in uirtute tua. ⁊ habundātia in turrib; tuis.
Propt̄ frēs meos ⁊ proximos meos. loquebar pacem de te.
Propt̄ domū dñi dei nr̄i. quesiui bona tibi. Canticum

.CXXII.
Ad te leuaui oculos meos. qui habitas in celis. grad.
Ecce sicut oculi seruorum. in manib; dominorum suorū.
Sicut oculi ancille in manib; dñe sue. ita oculi nr̄i ad do
minū dñm nr̄m donec misereatur nostri. ¶ spectiōe.
Miserere nr̄i dñe miserere nr̄i. q multū repleti sumus de
Quia multū repleta est aĩa nr̄a. opprobriū abundātib; ⁊ de
spectio supbis. ¶ in nobis. ¶ sent nos. ¶ isset nos. Cātic grad.

.CXXIII.
Nisi quia dñs erat in nob dicat nūc isrl. nisi q dñs erat
Cum exurgerēt homines in nos. forte uiuos deglutis
Cum irasceretur furor eorum in nos. forsitan aqua absorbu
Torrentē pertransiuit aĩa nr̄a. forsitan pertransisset aĩa nr̄a aq
intolerabilem. ¶ eorum. ¶ in eternum q habitat in ierlm.
Benedictus dominus. qui nō dedit nos in captionē dentib;
Anima nr̄a sicut passer erepta est. de laqueo uenantium
Laqueus contritus est. ⁊ nos liberati sumus. ¶ commouebitur
Adiutoriū nr̄m in nomine dñi. qui fecit celū ⁊ terrā.

.CXXIIII.
Qui confidūt in domino sicut mons syon. nō
Montes in circuitu eius. ⁊ dñs in circuitu ppli sui ex hoc
nunc ⁊ usq; in sclm. Canticum gradum.

Septies in die laudaui te. sup iudiciis iusticie tue.
Pax multa diligētib; legē tuā. ⁊ nō est illis scandalū.
Expectaui salutare tuū dñe. ⁊ mandata tua feci.
Custodiuit aĩa mea testimoĩa tua. ⁊ dilexi ea nimis.
Custodiui precepta tua ⁊ testimoĩa tua. q oēs uie mee ĩ con
spectu tuo.
Ingrediatur laus mea corā te. secdm uerbū tuū doce me.
Veniat deprecatio mea an uultū tuū. secdm eloquiū tuū libera me.
Fundant labia mea ymnū. docebis enī me precepta tua.
Loquetur lingua mea sermonem tuū. q oĩa mādata tua iusta.
Sit manus tua auxiliatrix mea. q precepta tua elegi.
Desideraui salutare tuū dñe. ⁊ lex tua uoluntas mea.
Viuet anima mea ⁊ laudabit te. ⁊ iudicia tua auxilia
buntur m.
Erraui quasi ouis perdita. quere seruū tuū. q mādatorum tuorum nō
sum oblitus.
Ad dominū in tribulatione mea exclamaui. ⁊ exaudiuit me.
Dñe libera aĩam meā a labio mendaci. ⁊ lingua dolosa.
Quid detur t aut quid apponatur t. ad linguā dolosam.
Sagitte potentis acute. cū carbonib; iuniperorum.
Heu m quia peregrinatio mea prolōgata ē. habitaui cum taber
naculis cedar.
Multū peregrinata ē aĩa mea cum odientibus pacem.
Ego pacifica loquebar. ⁊ illi bellantia.
Leuaui oculos meos in mōtes. unde ueniet auxiliū m.
Auxiliū meū a dño factore celi ⁊ terre.
Nō det in cōmotionē pedem tuū. nec dormitet q custodit te.
Ecce nō dormitabit neq; dormiet. qui custodit isrl.
Dñs custodiet te dñs protectio tua. sup manū dextā tuā.
Per diem sol nō percutiet te. neq; luna per noctem.
Dñs custodiet te ab omni malo. custodiat aĩam tuā.
Dñs custodiat exitū tuū ⁊ introitū tuū. amodo ⁊ usq; in eternū.
Letatus sum eo qd dixerūt m. in domū dñi ibimus.
Stantes erant pedes nr̄i. in portis tuis ierlm. ¶ noĩ domini.
Ierlm que edificaris ut ciuitas. cui participatio eius simul.
Quia ibi ascenderūt tribus trib; dñi. testimoniū isrl ad cōfitendū
Quia ibi sederūt sedes in iudicio. sedes domus dauid.
Rogate pacē ierlm. sit bene his qui diligunt te.
Sit pax in muris tuis. ⁊ habundantia in domib; tuis.
Propt̄ frēs meos ⁊ amicos meos loquebar pacem tibi.
Propt̄ domū dñi dei nr̄i. queram bona tibi.
Ad te leuaui oculos meos. qui habitas in celis.
Ecce sicut oculi seruorū. ad manū dominorū suorū.
Sicut oculi ancille ad manū dñe sue. sic oculi nr̄i ad dñm
dñm dñm nr̄m donec misereatur nr̄i.
Miserere nr̄i dñe miserere nr̄i. q multū repleti sum despectiōe.
Multū repleta est aĩa nr̄a obprobriū habundantib; ⁊ despectiōes
superborum. ¶ sent nos.
Nisi dñs fuisset in nob dicat nūc isrl. ni dñs fuisset in nobis.
Cum exurgerent sr̄ nos hoĩes. forsitan uiuos absorbuis
Cum irasceretur furor eorum sr̄ nos. forsitan aq circūdedissent nos.
torrentes transisset sup aĩam nr̄am.
Forsitan transissent sr̄ aĩam nr̄am aque superbe.
Benedictus dñs q nō dedit nos. in predam dentib; eorū.
Anima nr̄a quasi auis erepta est. de laqueo uenantium.
Laqueus contritus ē. ⁊ nos liberati sumus.
Auxiliū nr̄m in noĩe dñi. qui fec celum ⁊ terram.
Qui cōfidūt in dño qi mons syon. immobilis
in eternū habitabilis. ¶ in eternum.
Ierlm montes in circuitu eĩ. ⁊ dñs in circuitu ppli sui. amodo ⁊ usq;

Quia nō relinquet dñs uirgā peccatorū sup sortē iustorū: ut nō extendant iusti ad iniquitatē manus suas. israel.
Benefac domine: bonis et rectis corde. iniquitatē: pax sr.
CXXV. Declinantes aūt in obligationes. adducet dñs cū operantib;
In conuertendo dominus captiuitatē Syon: facti Canticū grad.
sumus sicut consolati. qui edificāt eam dit eam.
Tunc repletū ē gaudio os nrm: et lingua nrā exultatione.
Tunc dicēt int gentes: magnificauit dñs facere cum eis.
Magnificauit dñs facere nobiscū: facti sumus letantes. mo
Conuerte dñe captiuitatem nrām: sicut torrens in austro. tur
Qui seminant in lacrimis: in exultatione metent. ducantes panē
Euntes ibant et flebant: mittentes semina sua. doloris.
Venientes aūt uenient cum exultatione: portantes manipulos suos.
CXXVI. Nisi dñs edificauerit domū: in uanū laborauerunt. Cāt. g. salo
Nisi dñs custodierit ciuitatē: frustra uigilat qui custo
Vanū est uob an lucem surgere: surgite post quā sederitis qui mā
Cum dederit dilectis suis somnū: ecce hereditas dñi. filii mer
ces fructus uentris. quet inimicis suis in porta. ubi erit.
Sicut sagitte in manu potentis: ita filii excussorū.
Beatus uir qui impleuit desideriū suū ex ipsis: nō confundet cū lo
CXXVII. Beati omnes qui timent dñm: qui ambulant in uiis eius. Canticū grad.
Labores manuū tuarū quia manducabis: beatus es et bene
Vxor tua sicut uitis abundans: in lateribus domus tue. tibi erit.
Filii tui sicut nouelle oliuarū: in circuitu mense tue. tur in.
Ecce sic benedicetur homo: qui timet dñm. tatem suam.
Benedicat tibi dñs ex Syon: et uideas bona Ierlm. omnib; dieb;
Et uideas filios filiorū tuorū: pacē sr israel. Canticum grad.
CXXVIII. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: dicat nūc israel.
Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: etenim nō potue
Supra dorsū meū fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniq
Dominus iustus concidet ceruices peccatorū: confundantur et conuer
tantur retrorsum omnes qui oderunt Syon. colliget.
Fiant sicut fenum tectorū: quod priusquā euellatur exaruit;
De quo nō impleuit manū suā qui metet: et sinū suū qui manipulos
Et nō dixerunt qui preteribant benedictio dñi sup uos: benedixi
mus uob in nomine domini. Canticum gradum.
CXXIX. De profundis clamaui ad te domine: dñe exaudi uocē meā.
Fiant aures tue intendentes ~~intendentes~~ in uocē deprecationis mee.
Si iniquitates obseruaueris dñe: domine quis sustinebit.
Quia apud te propitiatio est: et propter legē tuā sustinui te dñe.
Sustinuit anima mea in uerbo eius: sperauit aīa mea in dño.
A custodia matutina usq; ad noctē: speret israel in dño.
Quia apud dñm mīa: et copiosa apud eum redemptio.
Et ipse redimet israel: ex omnib; iniquitatib; eius. Cantic. g.
CXXX. Domine nō est exaltatū cor meū: neq; elati sunt oculi mei.
Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilib; sup me.
Si nō humiliter sentiebā: sed exaltaui aīam meā. mei.
Sicut ablactatus sup matre suā: ita retributio in aīam meā.
Speret israel in dño: ex hoc nūc et usq; in seclm. culū deo iacob.
CXXXI. Memento dñe dd: et omnis mansuetudinis eius. Cātic. g.
Sicut iurauit dño: uotū uouit deo iacob. pedes ei.
Si introiero in tabernaclm domus mee: si ascendero in lectū strati
Si dedero somnū oculis meis: et palpebris meis dormitationē.
Et requiē temporib; meis donec inueniā locū dño: tabna
Ecce audiuimus eā in Effrata: inuenimus eā in campis silue.
Introibimus in tabnaclm eius: adorabimus in loco ubi steterūt
Surge dñe in requiē tuā: tu et archa sanctificationis tue
Sacerdotes tui induantur iustitiā: et sci tui exultent. tuā.
Propter dd seruū tuū: nō auertas faciē xpi tui. ponā sup sedē
Iurauit dñs dd ueritatē et nō frustrabitur eū: de fructu uentris tui

Quia nō requiescet uirga impietatis sup sortē iustorū. ut nō mittant
iusti ab iniquitatē manus suas. pax super israel.
Benefac domine. bonis et rectis corde. operantes iniquitatem
Qui aūt declinant ad prauitates suas, deducet eos dñs. cū his qui
Cum conuerteret dominus captiuitatē Syon.
facti sumus quasi somniantes.
Tunc implebitur risu os nrm. et lingua nrā laude.
Tunc dicent in gentib;: magnificauit dñs facere cū istis.
Magnificauit dñs facere nobiscū: facti sumus letantes.
Conuerte dñe captiuitatē nrām. sicut riuos in austro.
Qui seminant in lacrimis. in exultatione metent. edificant eā.
Qui ambulans ibat et flebat: portans ad seminandū sementē.
Veniens ueniet in exultatione. portans manipulos suos.
Nisi dñs edificauerit domū. in uanū laborauerunt qui
Nisi dñs custodierit ciuitatē. frustra uigilat qui custodit eā.
Frustra uob est de mane consurgere postquā sederitis qui manducatis panē
dolorū. tus uentris. inimicis in porta.
Sic dabit diligentib; se somnū. ecce hereditas dñi filii merces fruc
Sicut sagitte in manu potentis. ita filii iuuentutis.
Beatus uir qui impleuit desiderium suū ex ipsis. nō confundetur cū loquentur
Beati omnes qui timent dñm. qui ambulant in uiis eius.
Laborē manuū tuarū cū comederis. beatus tu. et bene tibi erit.
Vxor tua sicut uitis fructifera. in penetralib; domus tue.
Filii tui sicut germina oliuarū. in circuitu mense tue.
Ecce sic benedicetur uir qui timet dñm. tue. runt in.
Benedicat tibi dñs ex Syon. et uideas bona in Ierlm oīb; dieb; uite
Et uideas filios filiorū tuorū. pacem sup israel.
Sepe expugnauerunt me ab adolescentia mea. dicat nūc israel.
Sepe expugnauerunt me ab adolescentia mea. sed nō potue
Sup ceruicē meā arabant aratores. prolongauerunt sulcū suū.
Dñs iustus concidet laqueos impiorū. confundantur et reuertantur
retrorsum. omnes qui oderunt Syon. manipulos faciens.
Fiant sicut fenū tectorū. quod statim ut uiruerit arescet.
De quo nō impleuit manū suā qui metet messor. et sinū suū
De quo nō dixerunt transeuntes. benedictio dñi sup uos. benediximus
uob in nomine domini.
De profundis clamaui ad te dñe. dñe exaudi uocē meā.
Fiant aures tue intendentes. ad uocē deprecationis mee.
Si iniquitates obseruaueris dñe. dñe quis sustinebit. tima.
Quia tecū est propitiatio ut terribilis sis. Sustinui dñm. s
Sustinuit aīa mea. et uerbum ei expectaui. uigiliā matu
Anima mea ad dñm in galliciniū. uigilia matutina usq; ad
Expectet israel dñm. quia apud dñm mīa. et multa apud eū redemptio.
Et ipse redimet israel. ex omnib; iniquitatib; eius.
Domine nō est exaltatū cor meū. neq; elati sunt oculi mei.
Et nō ambulaui in magnis. et in mirabilib; sup me.
Si nō proposui et silere feci aīam meā.
Sicut ablactatus sup matre sua. ita ablactata ad me aīa mea.
Expectat israel dñm. amodo et usq; in sempiternum.
Memento domine dd. et omnis afflictionis eius.
Qui iurauit dño. uotū uouit deo iacob. tus mei.
Si introiero in tabnaclm domus mee. si ascendero sup lectū strati
Si dedero somnū oculis meis. et palpebris meis dormitationē.
Donec inueniā locū dño. tabnaclm deo iacob.
Ecce audiuimus illū in Effrata. inuenimus illū in regione saltus.
Ingrediamur in tabnacla eius. adoremus scabellū pedū eius.
Surge dñe in requiē tuā. tu et archa fortitudinis tue.
Sacerdotes tui induantur iustitiā. et sci tui laudent.
Propter dd seruū tuū. ne auertas faciē xpi tui.
Iurauit dominus dd ueritatē. non auertetur ab ea.

Si custodierint filij tui testamentu͞m meu͞ : ⁊ testimonia mea hec que docebo eos. ‖ mea. ‖ inunum. ‖ bam aaron.
Et filij eoru͞ usq; i s͞clm sedebunt sup sedem tua͞. ‖ i monte͞
Qm͞ eleg͞ dn͞s syon : elegit eam in habitatione͞ sibi. ‖ syon.
Hec requies mea in s͞clm s͞cli : hic habitabo qm͞ elegi eam.
Viduam eius benedice͞s benedica͞ : pauperes eius saturabo panib;.
Sacerdotes eius indua͞ salutari : ⁊ s͞ci eius exultatio͞e exultabu͞t.
Illuc p͞duca͞ cornu d͞d : parau lucerna͞ xp͞o meo.
Inimicos eius indua͞ ꝯfusio͞e : sup ipm͞ au͞ efflorebit s͞ctificatio

.CXXXII. Ecce qm͞ bonum ⁊ qm͞ iocundu͞ : habitare fr͞es Cantic͞. G.
Sic͞ unguentu͞ in capite : q͞d descendit in barbam bar
Quod descendit in oram uestimti eius : sic͞ ros hermon q͞ descendit
Qm͞ illuc mandauit dominus benedictio͞m ⁊ uita͞ : usq; in

.CXXXIII. Ecce nu͞c benedicite dn͞m : om͞s s͞ui domini. Canticum
Qui statis in domo dn͞i : in atriis domus dei n͞ri. grad.
In noctib; extollite man͞ u͞ras in s͞ca͞ : ⁊ b͞ndicite dn͞m.
Benedicat te dn͞s ex syon : qui fecit celu͞ ⁊ t͞ram. All͞a.

.CXXXIIII. Laudate nomen dn͞i : laudate serui dn͞m. ‖ omnib; abyssis
Qui statis in domo dn͞i : in atriis domus dei n͞ri.
Laudate dn͞m quia bon͞ dn͞s : psallite nom͞ eius qm͞ suaue.
Qm͞ iacob elegit s͞ dn͞s : isrl͞ in possessionem sibi.
Quia ego cognoui quod magnus e͞ dn͞s : ⁊ d͞s n͞r p͞ omnib; dis.
Omnia q͞cu͞q; uoluit dn͞s fecit i celo ⁊ in t͞ra. in mari ⁊ in
Educens nubes ab extremo t͞re : fulgura in pluuia͞ fecit.
Qui p͞ducit uentos de thesauris suis. qui p͞cussit p͞mogenita egipti. ab homine usq; ad pecus. ‖ omnes seruos eius.
Emisit signa ⁊ p͞digia in medio tui egipte : in pharaone͞m ⁊ i
Qui p͞cussit gentes multas : ⁊ occidit reges fortes ‖ naan.
Seon regem amorreo͞r ⁊ og regem basan : ⁊ omia͞ regna cha
Et dedit t͞ram eoru͞ hereditate͞ : hereditate͞ isrl͞ p͞plo suo.
Dn͞e nom͞ tuu͞ in et͞nu͞ : dn͞e memoriale tuu͞ in generatio͞e ⁊ generatione͞.
Quia iudicabit dn͞s p͞plm suu͞ : ⁊ in s͞uis suis dep͞cab͞ it͞.
Simulachra gentiu͞ argentu͞ ⁊ aur͞ : op͞a manuu͞ hominu͞.
Os habent ⁊ n͞ loquent͞ : oculos hn͞t ⁊ no͞ uidebunt.
Aures habe͞t ⁊ n͞ audient : neq; eni͞ est sp͞s in ore ip͞o͞r.
Similes ill͞ fiant qui faciu͞t ea : ⁊ om͞s qui ꝯfidunt i eis.
Domus isrl͞ benedicite dn͞o : domus aaro͞ b͞ndicite dn͞o.
Domus leui benedicite dn͞o : q͞ timetis dn͞m b͞ndicite dn͞o.
Benedictus dn͞s ex syon : qui habitat in ierl͞m. All͞a.

.CXXXV. Confitemini dn͞o qm͞ bon͞ : qm͞ i et͞nu͞ misericordia eius.
Confitemini deo deo͞r. Co͞fitemini dn͞o domino͞r.
Qui fac͞ mirabilia magna solus. Qui fec͞ celos i intellectu.
Qui firmauit t͞ram super aquas Qui fecit luminaria mag
Sole͞ i potestate͞ diei ‖ na. ‖ celso. ‖ dium eius.
Lunam ⁊ stellas in potestatem noctis.
Qui p͞cussit egiptu͞ cum p͞mogenitis eorum.
Qui edux͞ isrl͞ de medio eoru͞. In manu pote͞ti ⁊ brachio ex
Qui diuisit mare rubr͞ in diuisiones. Et eduxit isrl͞ p͞ me
Et excussit pharaonem : ⁊ uirtute͞ ei͞ in mari rubro.
Qui transduxit pop͞lm suu͞ p͞ desertu͞.
Qui p͞cussit reges magnos Et occidit reges fortes.
Seon regem amorreo͞r Et og regem basan
Et dedit terram eorum hereditate͞.
Hereditatem isrl͞ seruo suo.
Quia in humilitate n͞ra memor fuit n͞ri.
Et redemit nos ab inimicis n͞ris.
Qui dat escam omni carni.
Confitemini deo celi.
Confitemini dn͞o dn͞o͞r : qm͞ in et͞num mi͞a eius.

De fructu uentris tui. ponam sup sedem tua͞. ‖ docuero eos.
Si custodierint filij tui pactu͞ meu͞. ⁊ testificatione͞ mea͞ qm͞
Et filij eoru͞ usq; in et͞nu͞ sedeb͞t sup tronu͞ meu͞. ‖ eam.
Quia elegit dn͞s syon. desiderauit eam in habitacl͞m suu͞.
Hec e͞ requies mea in sempit͞nu͞. hic habitabo qm͞ desideraui
Cibaria eius benedice͞s benedica͞. pauperes eius saturabo pane.
Sacerdotes eius i͞dua͞ in salutari. ⁊ s͞ci eius laude laudabu͞t.
Ubi orire faciā cornu d͞d. p͞aui lucerna͞ xp͞o meo. ‖ ficatio mi͞a.
Inimicos eius indua͞ confusio͞e. sup ip͞m au͞ florebit s͞ci
Ecce qm͞ bonu͞ ⁊ qm͞ decoru͞. habitare fr͞es i uno.
Sic͞ unguentu͞ optimu͞. q͞d descendit barba͞ barba͞ aaro͞.
Quod descendit sup ora uestimto͞r ei͞. sic͞ ros hermo͞ q͞ descendit i montana syon.
Qm͞ ibi mandauit dn͞s b͞ndictio͞m ⁊ uita͞ usq; i et͞nu͞.
Ecce nu͞c b͞ndicite dn͞m. o͞s s͞ui dn͞i stantes i domo dn͞i.
In noctib; leuate man͞ u͞ras ad s͞cm. ⁊ b͞ndicite dn͞o.
Benedicat t͞ dn͞s ex syon. factor celi ⁊ t͞re.
Laudate nom͞ dn͞i. laudate serui domini.
Qui statis i domo dn͞i. in atriis domus dei n͞ri.
Laudate dn͞m qm͞ bon͞ dn͞s. cantate no͞i ei͞ qm͞ decens.
Quia iacob elegit sibi dn͞s. isrl͞ in p͞plm suum.
Quia ego scio q͞d magnus dn͞s. ⁊ d͞s n͞r p͞ omnib; dis.
Omnia q͞cu͞q; uoluit dn͞s fec͞ in celo ⁊ in t͞ra i mari ⁊ i cu͞ctis abyssis.
Leuans nubes de su͞mitatib; terre fulgura i pluuia͞ fecit.
Educens uentos de thesauris suis. ‖ tos seruos eius.
Qui p͞cussit p͞mogenita egipti. ab ho͞ie usq; ad pecus.
Misit signa ⁊ portenta i medio tui egipte. i pharaone͞m ⁊ i cu͞c
Qui p͞cussit g͞tes multas. ⁊ occidit reges fortes.
Seo͞ regem amorreo͞r ⁊ og rege͞ basan. ⁊ o͞ia regna canaan.
Et dedit t͞ra͞ eo͞r hereditate͞. hereditate͞ isrl͞ p͞plo suo.
Dn͞e nom͞ tuu͞ in et͞nu͞. dn͞e memoriale tuu͞ in generatio͞e ⁊ generationem.
Quia iudicabit dn͞s p͞plm suu͞. ⁊ in seruos suos erit placabil͞.
Idola gentiu͞ argentu͞ ⁊ auru͞. op͞a manuu͞ ho͞ium.
Os habent ⁊ n͞ loquent͞. oculos hn͞t ⁊ n͞ uidebunt.
Aures hn͞t ⁊ n͞ audient. s͞ nec e͞ sp͞s in ore eoru͞.
Similes illis fiant qui faciu͞t ea. omnis qui co͞fidit i eis.
Domus isrl͞ b͞ndicite dn͞o. domus aaro͞ b͞ndicite domino.
Domus leui benedicite dn͞o. timentes dn͞m b͞ndicite dn͞o.
Benedictus dn͞s ex syon qui habitat in ierl͞m.
Confitemini dn͞o qm͞ bon͞. qm͞ in et͞nu͞ mi͞a ei͞.
Confitemini d͞o deo͞r. Co͞fitemini dn͞o dn͞o͞r.
Qui fac͞ mirabilia magna solus. Qui fac͞ celos i sapie͞tia.
Qui firmauit t͞ra͞ sup aquas. Qui fec͞ luminaria magna.
Solem in potestate͞ diei.
Luna͞ ⁊ stellas in potestate͞ noctis. ‖ ternu͞. ‖ eius.
Qui p͞cussit egiptu͞ cum p͞mitiis suis.
Et edux͞ isrl͞ de medio eoru͞. In manu ualida ⁊ brachio ex
Qui diuisit mare rubr͞ in diuisio͞es. Qui edux͞ isrl͞ i medio
Et co͞uoluit ph͞raone͞ ⁊ exercitu͞ ei͞ in mari rubro.
Qui edux͞ p͞plm suu͞ p͞ desertu͞.
Qui p͞cussit reges magnos. Et occidit reges magnificos.
Seon rege͞ amorreo͞r. Et og rege͞ basan.
Et dedit t͞ram eoru͞ hereditate͞.
Hereditatem isrl͞ seruo suo.
Quia i humilitate n͞ra. memor fuit n͞ri.
Et redemit nos ab inimicis n͞ris.
Qui dat panem omni carni.
Confitemini deo celi.
Confitemini dn͞o dn͞o͞r : qm͞ in et͞nu͞ mi͞a eius.

CXXXVI Super flumina babilonis illic sedimus et flevimus: dum recordaremur Syon. (Psalmus David. Hieremiae.)
In salicibus in medio eius: suspendimus organa nostra.
Quia illic interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos: verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Syon.
Quomodo cantabimus canticum domini: in terra aliena.
Si oblitus fuero tui Ierusalem: oblivioni detur dextera mea.
Adhereat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui.
Si non proposuero Ierusalem: in principio letitie mee.
Memor esto domine filiorum Edom: in diem Ierusalem.
Qui dicunt exinanite, exinanite: usque ad fundamentum in ea.
Filia Babilonis misera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis.
Beatus qui tenebit: et allidet parvulos suos ad petram.

CXXXVII Confitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei. (Psalmus ipsi David.)
In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum: et confitebor nomini tuo.
Super misericordia tua et veritate tua: quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum.
In quacumque die invocavero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.
Confiteantur tibi domine omnes reges terre: quia audierunt omnia verba oris tui.
Et cantent in viis domini: quoniam magna est gloria domini.
Quoniam excelsus dominus et humilia respicit: et alta a longe cognoscit.
Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.
Dominus retribuet pro me: domine misericordia tua in seculum, opera manuum tuarum ne despicias.

CXXXVIII Domine probasti me et cognovisti me: tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam. (Psalmus David. In finem.)
Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam et funiculum meum investigasti.
Et omnes vias meas previdisti: quia non est sermo in lingua mea.
Ecce domine tu cognovisti omnia novissima et antiqua: tu formasti me et posuisti super me manum tuam.
Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est et non potero ad eam.
Quo ibo a spiritu tuo: et quo a facie tua fugiam.
Si ascendero in celum tu illic es: si descendero in infernum ades.
Si sumpsero pennas meas diluculo: et habitavero in extremis maris.
Etenim illuc manus tua deducet me: et tenebit me dextera tua.
Et dixi forsitan tenebre conculcabunt me: et nox illuminatio mea in deliciis meis.
Quia tenebre non obscurabuntur a te: et nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebre eius ita et lumen eius.
Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris mee.
Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua et anima mea cognoscet nimis.
Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto: et substantia mea in inferioribus terre.
Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur et nemo in eis.
Michi autem nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis confortatus est principatus eorum.
Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur: exsurrexi et adhuc sum tecum.
Si occideris deus peccatores: viri sanguinum declinate a me.
Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate civitates suas.
Nonne qui oderunt te domine oderam: et super inimicos tuos tabescebam.
Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt michi.
Proba me deus et scito cor meum: interroga me et cognosce semitas meas.
Et vide si via iniquitatis in me est: et deduc me in via eterna.

CXXXIX Eripe me domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me. (Psalmus David.)
Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prelia.
Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum.

Super flumina Babilonis ibi sedimus et flevimus cum recordaremur Syon.
Super salices in medio eius suspendimus citharas nostras.
Quia ibi interrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos verba carminis.
Et qui affligebant nos leticiam: Cantate nobis de canticis Syon.
Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena.
Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni tradatur dextera mea.
Adhereat lingua mea faucibus meis, si non recordatus fuero tui.
Si non proposuero Ierusalem in principio leticie mee.
Memento domine filiorum Edom in diem Ierusalem.
Qui dicunt evacuate, evacuate usque ad fundamentum eius.
Filia Babilonis vastata, beatus qui retribuerit tibi vicissitudinem tuam quam retribuisti nobis.
Beatus qui tenebit et allidet parvulos tuos ad petram.
Confitebor tibi domine in toto corde meo, in conspectu deorum cantabo tibi.
Adorabo in templo sancto tuo et confitebor nomini tuo super misericordia tua et super veritate tua.
Quia magnificasti super omne nomen verbum tuum.
In die invocabo te et exaudies me, dilatabis anime mee fortitudinem.
Confiteantur tibi domine omnes reges terre, quoniam audierunt eloquia oris tui.
Et cantent in viis domini, quoniam magna est gloria domini.
Quoniam excelsus dominus et humilem respicit, et excelsa de longe cognoscit.
Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me, super furorem inimicorum meorum mittes manum tuam, et salvabit me dextera tua.
Dominus operabitur pro me, domine misericordia tua in eternum, opera manuum tuarum ne dimittas.
Domine investigasti me et cognovisti, tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam.
Intellexisti malum meum de longe, semitam meam et accubitionem meam eventilasti, et omnes vias meas.
Quia non est eloquium in lingua mea, ecce domine nosti omnia.
Retrorsum et ante formasti me, et posuisti super me manum tuam.
Super me est scientia et excelsior est, non potero ad eam.
Quo ibo ab spiritu tuo et quo a facie tua fugiam.
Si ascendero in celum ibi es tu, si iacuero in inferno ades.
Si sumpsero pennas meas diluculo, habitavero in novissimo maris.
Et iam ibi manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua.
Si dixero forte tenebre operient me, nox quoque lux erit circa me.
Nec tenebre habent tenebras apud te, et nox quasi dies lucebit, similes sunt tenebre et lux.
Quoniam tu possedisti renes meos, orsus es me in utero matris mee.
Confitebor tibi quoniam terribiliter magnificatus sum, mirabilia opera tua et anima mea novit nimis.
Non sunt operta ossa mea a te quibus factus sum in abscondito, imaginatus sum in novissimis terre.
Informem adhuc me viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur.
Dies formati sunt et non est una in eis.
Michi autem quam honorabiles facti sunt amici tui deus, quam confortati sunt principes eorum.
Dinumerabo eos et harena plures erunt, evigilavi et adhuc sum tecum.
Si occideris deus impium, viri sanguinum declinate a me.
Qui contradicent tibi scelerate, elati sunt frustra adversarii tui.
Nonne odientes te domine odivi, et contra adversarios tuos distabui.
Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.
Scrutare me deus et cognosce cor meum, proba me et scito cogitationes meas.
Et vide si via doli in me est, et deduc me in via eterna.
Eripe me domine ab homine malo, a viro iniquo serva me.
Qui cogitaverunt malitias in corde tota die, congregabant prelia.
Exacuerunt linguam suam quasi serpentes, venenum aspidis sub labiis eorum.

Custodi me dñe de manu peccatoris: et ab hoībꝫ iniqꝯ eripe me.
Qui cogitauerūt supplātare gressus meos. absconderūt sup̄bi laq̄
um michi. In die belli. me. ne derelinquas me. ne forte exaltent.
Et funes extenderūt in laqūm: iuxta iter scādalū posuerūt m̄.
Dixi dño d̄s meus es tu: exaudi uocē dñe deprecationis meę.
Domine dñe uirtus salutis meę: obumbrasti sup̄ caput meū in
Non tradas me dñe a desiderio meo peccatori cogitauerūt cōt
Caput circuitꝯ eorꝫ: labor labiorꝫ ipsorū operiet eos. ne forte
Cadent sup̄ eos carbōes: in ignem deicies eos in miseriis nō subsistēt.
Vir linguosus nō dirigetur in t̄ra. uirū iniustū mala capient
Cognoui q̄ faciet dñs iudiciū inopis: et uindictā pauperum.
Verūptamē iusti cōfitebūtur nomini tuo: et habitabūt recti cum
uultu tuo. clamaui ad te. Psalmus dd̄.

.CXL. Domine clamaui ad te exaudi me: intende uoci meę cū
Dirigatur oratio mea sicut incensū in cōspectu tuo: ele
uatio manuū mearū sacrificiū uespertinū. uoces imp̄cantis.
Pone dñe custodiā ori meo: et ostium circūstantię labiis meis.
Nō declines cor meū in u̇ba malitię: ad excusandas excusa
cū hominibꝫ op̄antibꝫ iniquitatē: et nō cōmunicabo cū electi
eorum. Oleum non inpinguet caput meū. sup̄ terram.
Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me: oleū aūt pecca
Qm̄ adhuc et oratio mea in beneplacitis eorꝫ: absorti sunt iuncti
petrę iudices eorū. mei: in te sp̄aui nō auferas aīam meā.
Audient u̇ba mea qm̄ potuerūt: sicut crassitudo terrę erupta ē
Dissipata sunt ossa n̄ra secus infernū. quia ad te dñe dñe ocli
Custodi me a laqueo quē statuerūt m̄: et a scādalis op̄antiū
iniquitatē. sum. tribulationē meā añ ip̄m pronuntio.
Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sū ego donec transeā.

.CXLI. Voce mea ad dñm clamaui: uoce mea ad dñm deprecatus
Effundo in cōspectu eius orationē meā: et Intellectus dd̄. cū eēt in
In deficiendo ex me sp̄m meū: et tu cognouisti semitas meas. spelū
In uia hac qua ambulabā absconderūt laqueū m̄. ca oratio.
Cōsiderabā ad dexterā. et uidebā: et nō erat q̇ cognosceret me.
Periit fuga a me: et nō ē qui requirat aīam meā.
Clamaui ad te dñe. dixi tu es spes mea: portio mea
in t̄ra uiuentiū. Me expectant iusti donec retribuas michi.
Intende ad deprecationē meā: q̄ humiliatus sū nimis.
Libera me a p̄sequentibꝫ me: quia cōfortati sunt sup̄ me.
Educ de custodia aīam meā ad cōfitendū nomini tuo:

.CXLII. Domine exaudi orationē meā. auribꝫ Ps dd̄. cū p̄seq̄ret̄
p̄cipe obsecrationē meā: in u̇itate tua exaudi eū filius suus.
me in tua iusticia. in cōspectu tuo omnis uiuens.
Et nō intres in iudiciū cū seruo tuo: quia nō iustificabitur
Quia p̄secutus ē inimicus aīam meā: humiliauit in terra
uitam meā. sp̄s meus: in me turbatū ē cor meū.
Collocauit me in obscuris sicut mortuos sc̄li: et anxiatus ē sup̄ me
Memor fui dierū antiquorꝫ meditatus sū in oībꝫ op̄ibꝫ tuis: in
factis manuū tuarū meditabar. d̄s meus es tu.
Expandi man⁹ meas ad te: anima mea sicut t̄ra sine aqua t̄.
Velocit̄ exaudi me dñe: defecit sp̄s meus. faciem tuā. quia
Nō auertas faciem tuā a me: et similis ero descendentibꝫ in lacum.
Auditā fac m̄ mane misericordiā tuā: quia in te sp̄aui.
Notā fac m̄ uiā in qua ambulē: q̄ ad te leuaui aīam meā.
Eripe me de inimicis meis dñe ad te cōfugi: doce me facere uol
Sp̄s tuus bonus deducet me in t̄rā rectā. p̄pt̄ nomē tuū dñe ui
uificabis me in eq̇tate tua. inimicos meos.
Educes de tribulatiōe aīam meā: et in misericordia tua disp̄des in
Et p̄des oīs q̇ tribulāt aīā meā qm̄ ego seruus tuꝯ sum.

.CXLIII. Benedictꝯ dñs d̄s meus qui docet man⁹ Ps dd̄. ad goliam.
meas ad p̄liū: et digitos meos ad bellū.

Custodi me domine de manu impii. a uiro iniquitatū serua me.
Qui cogitauerūt supplātare gressus meos. absconderūt sup̄bi
laqueū m̄: et funibꝫ extenderūt rete. surgant.
Iuxta semitā offendiculū posuerūt m̄. inimicum.
Dixi dño d̄s meus es tu. exaudi domine deprecatōis meę uocem.
Dñe d̄s fortitudo salutis meę p̄texisti caput meū in die belli.
Ne des dño desideria impii scelera eius ne effundantur et eleuentur.
Amaritudo cōuiuarū eorꝫ. labor labiorū eorꝫ operiat eos.
Cadent sup̄ eos carbones ignis. deicies eos in foueas ut nō cō
Vir linguosꝯ nō dirigetur in t̄ra. uirū iniquū mala capiunt
Scio quia faciet dñs causā inopis. iudicia pauperū.
Attamē iusti confitebūtur noī tuo. habitabūt recti cum uul
tu tuo. manus ad te.

Domine clamaui ad te exaudi me. festina ad uocē meā cla
Dirigatur oratio mea sicut incensū in cōspectu tuo: eleua
tio manuū mearū sacrificiū uespertinū. in delitiis eorū.
Pone dñe custodē ori meo. serua paupertatē labiorꝫ meorꝫ ne de
clines cor meū in u̇bū malū.
Voluē cogitatiōes impias. cū uiris op̄antibꝫ iniquitatē neq̄ comedē
Corripiat me iustꝯ in misericordia et arguat me oleū amaritudis
nō inpinguet caput meū. in ore inferni.
Quia adhuc et oratio mea p̄ malitiis eorꝫ sublati sunt iuxta pe
tram iudices eorū. et audient u̇ba mea qm̄ decora sunt.
Sicut agricola cum scindit t̄ram. sic dissipata sunt ossa n̄ra
Quia ad te dñe d̄s oculi mei in te sp̄aui. ne euacues aīam meā.
Custodi me de manibꝫ laquei quē posuerūt m̄. et de offendiculis
op̄antiū iniquitatē. simul transibo.
Incidant in rete eius impii simul. ego aūt transibo.

Voce mea ad dñm clamaui: uoce mea ad dñm deprecatꝯ sū.
Effundā in cōspectu eius eloquiū meū. tribulationē meā corā illo
Cum anxius fuerit in me sp̄s meus: tu enī nosti semitā meā.
in uia hac qua ambulabo absconderūt laqueū m̄.
Respice ad dexterā meā. et uide q̄ nō sit qui cognoscat me.
Periit fuga a me nō ē qui q̄rat aīam meā. uiuentium.
Clamaui ad te dñe. dixi tu es spes mea. pars mea in t̄ra
a p̄sequentibꝫ qm̄ cōfortati sunt sup̄ me.
Ausculta deprecatiōem meā qm̄ infirmatꝯ sū nimis libera me
Educ de carcere aīam meā ut cōfiteatur noī tuo. me expectāt
iusti cum retribueris m̄.

Domine exaudi orationē meā. ausculta deprecationē meā.
in u̇itate tua exaudi me in tua iusticia.
Et nō uenias ad iudicandum cū seruo tuo, q̄ nō iusti
ficabitur in cōspectu omnis uiuens. tuo.
Persecutꝯ ē enī inimicus aīam meā. cōtriuit in t̄ra uitā meā.
Posuit me in tenebris q̄si mortuos antiquos et anxiatꝯ fuit in
me sp̄s meus. in medio mei sollicitū fuit cor meū.
Recordabor dierū antiquorꝫ. meditabor oīa op̄a tua facta
manuū tuarū loquebar.
Expandi man⁹ meas ad te aīa mea. q̄si t̄ra sitiens ad te.
Cito exaudi me dñe defecit sp̄s meus. mea.
Ne abscōdas faciē tuā a me. et cōparabor descendentibꝫ in lacū.
Fac me audire misericordiam tuā mane: qm̄ in te cōfido.
Notam fac m̄ uiā in qua ambulo. qm̄ ad te leuaui aīā
Libera me de inimicis meis dñe: ad te p̄tectus sū.
Doce me ut faciā uoluntatē tuā. q̄ tu d̄s meus. meos. bellū.
Sp̄s tuus bonus deducet me in t̄ra recta.
p̄pt̄ nomē tuū dñe uiuificabis me in iusticia tua. meos ad
Educes de angustia aīā meā. et in misericordia tua dissipabis inimicos
Et p̄des oēs angustantes aīā meā. ego enī sū seruus tuus.

Benedictꝯ dñs fortis meus q̇ docet man⁹ meas ad p̄liū. digitos

Misericordia mea ⁊ refugium meum: susceptor meus ⁊ liberator meus.
Protector meus ⁊ in ipso speraui: qui subdit populum meum sub me.
Domine quid est homo quia innotuisti ei: aut filius hominis quia reputas eum.
Homo uanitati similis factus est: dies eius sicut umbra pretereunt.
Domine inclina celos tuos ⁊ descende: tange montes ⁊ fumigabunt.
Fulgura coruscationem ⁊ dissipabis eos: emitte sagittas tuas ⁊ con-
turbabis eos. ¶ ⁊ de manu filiorum alienorum. ¶ maligno eripe me.
Emitte manum tuam de alto, eripe me ⁊ libera me de aquis multis:
Quorum os locutum est uanitatem: ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis.
Deus canticum nouum cantabo tibi: in psalterio decacordo psallam tibi.
Qui das salutem regibus: qui redemisti dauid seruum tuum de gladio
Et erue me de manu filiorum alienorum: quorum os locutum est
uanitatem: ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis.
Quorum filii sicut nouelle plantationes in iuuentute sua.
Filie eorum composite: circumornate ut similitudo templi.
Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud.
Oues eorum fetose abundantes in egressibus suis: boues eorum crasse.
Non est ruina maceriae neque transitus: neque clamor in plateis eorum.
Beatum dixerunt populum cui hec sunt: beatus populus cuius dominus deus eius.

CXLIIII Exaltabo te deus meus rex: ⁊ benedicam Laudatio ipsi dauid.
nomini tuo in seculum ⁊ in seculum seculi. ¶ seculum seculi ¶ finis.
Per singulos dies benedicam tibi: ⁊ laudabo nomen tuum in seculum ⁊ in
Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eius non est
Generatio ⁊ generatio laudabit opera tua: ⁊ potentiam tuam pronun-
tiabunt. ¶ tabunt. ¶ narrabunt. ¶ tua exultabunt.
Magnificentiam glorie sanctitatis tue loquentur: ⁊ mirabilia tua nar-
Et uirtutem terribilium tuorum dicent: ⁊ magnitudinem tuam
Memoriam abundantie suauitatis tue eructabunt: ⁊ iustitia
Miserator ⁊ misericors dominus: patiens ⁊ multum misericors.
Suauis dominus uniuersis: ⁊ miserationes eius super omnia opera eius. ¶ tui.
Confiteantur tibi domine omnia opera tua: ⁊ sancti tui benedicant tibi.
Gloriam regni tui dicent: ⁊ potentiam tuam loquentur ¶ ficentie regni
Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: ⁊ gloriam magni
Regnum tuum regnum omnium seculorum: ⁊ dominatio tua in omni ge
neratione ⁊ generatione. ¶ oportuno. ¶ multitate.
Fidelis dominus in omnibus uerbis suis: ⁊ sanctus in omnibus operibus suis.
Alleuat dominus omnes qui corruunt: ⁊ erigit omnes elisos.
Oculi omnium in te sperant domine: ⁊ tu das escam illorum in tempore
Aperis tu manum tuam: ⁊ imples omne animal benedictione.
Iustus dominus in omnibus uiis suis: ⁊ sanctus in omnibus operibus suis.
Prope est dominus omnibus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum
Voluntatem timentium se faciet: ⁊ deprecationem eorum exaudiet:
⁊ saluos faciet eos. ¶ sco eius: in seculum ⁊ in seculum seculi.
Custodit dominus omnes diligentes se: ⁊ omnes peccatores disperdet.
Laudationem domini loquetur os meum: ⁊ benedicat omnis caro nomini

CXLV. Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita Alleluia.
mea: psallam deo meo quamdiu fuero. ¶ tationes eorum.
Nolite confidere in principibus: in filiis hominum in quibus non est salus.
Exibit spiritus eius ⁊ reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogi-
Beatus cuius deus iacob adiutor eius: spes eius in domino deo ipsius qui fecit
celum ⁊ terram: mare ⁊ omnia que in eis sunt.
Qui custodit ueritatem in seculum, facit iudicium iniuriam patientibus:
dat escam esurientibus. ¶ ⁊ uias peccatorum disperdet ¶ iucunda
Dominus soluit compeditos: dominus illuminat cecos. ¶ decoraque lau
Dominus erigit elisos: dominus diligit iustos. ¶ datio.
Dominus custodit aduenas, pupillum ⁊ uiduam suscipiet:
Regnabit dominus in secula deus tuus syon: in generationem ⁊ generationem.

CXLVI Laudate dominum quoniam bonus est psalmus: deo nostro sit io Alleluia.
Edificans ierusalem dominus: dispersiones israelis congregabit.
Qui sanat contritos corde: ⁊ alligat contritiones eorum.

Misericordia mea ⁊ fortitudo mea: auxiliator ⁊ saluator meus.
Scutum meum ⁊ in ipso speraui, qui subiecit populos michi.
Domine quid est homo quia cognoscis eum, filius hominis quia reputas eum.
Homo uanitati assimilatus est, dies eius quasi umbra pertransiens.
Domine inclina celos tuos ⁊ descende, tange montes ⁊ fumigabunt.
Mica fulmine ⁊ dissipa eos, mitte sagittas tuas ⁊ conturba illos.
Extende manum tuam de excelso, libera me ⁊ erue me de aquis multis,
de manu filiorum alienorum. ¶ mo.
Quorum os locutum est uanitatem, ⁊ dextera eorum dextera mendacii.
Deus canticum nouum cantabo tibi, in psalterio decacordo psallam tibi.
Qui das salutem regibus, qui eruit dauid seruum suum de gladio pessimo
Libera me ⁊ erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locu-
tum est uanitatem, ⁊ dextera eorum dextera mendacii. ¶ in plateis nostris.
Et sunt filii nostri quasi plantatio crescens in adolescentia sua.
Filie nostre quasi anguli ornati ad similitudinem templi.
Promptuaria nostra plena, ⁊ superfundentia ex hoc in illud.
Pecora nostra in milibus ⁊ innumerabilia in compitis nostris.
Tauri nostri pingues, non est interruptio, ⁊ non est egressus, ⁊ non est ululatus
Beatus populus cuius stabilia sunt, beatus populus cuius dominus deus suus.
Exaltabo te deus meus rex: ⁊ benedicam
nomini tuo in sempiternum ⁊ ultra. ¶ tuo ¶ tuas annuntiabunt.
In omni die benedicam tibi, ⁊ laudabo nomen tuum in sempiternum iugiter.
Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis, ⁊ magnificentie eius non est inuen-
Generatio ad generationem laudabit opera tua, ⁊ fortitudines
Decorem glorie magnitudinis tue, ⁊ uerba mirabilium tuorum loquar.
Et fortitudinem horribilium tuorum loquentur, ⁊ magnitudines tuas
narrabunt.
Memoriam multe bonitatis tue loquentur, ⁊ iustitias tuas laudabunt.
Clemens ⁊ misericors dominus, patiens ⁊ multe miserationis. ¶ regni tui.
Bonus dominus omnibus, ⁊ misericordie eius in uniuersa opera eius. ¶ nerationem.
Confiteantur tibi domine omnia opera, ⁊ sancti tui benedicant tibi.
Gloriam regni tui dicent, ⁊ fortitudines tuas loquentur.
Ut ostendant filiis hominum fortitudines tuas, ⁊ gloriam decoris
Regnum tuum regnum omnium seculorum, ⁊ potestas tua in omni generatione ⁊ ge
Fidelis dominus in omnibus uerbis suis, ⁊ sanctus in omnibus operibus suis.
Sustentat dominus omnes corruentes, ⁊ erigit uniuersos iacentes.
Oculi eorum in te sperant, ⁊ tu das eis escam suam in tempore suo.
Aperis manus tuas, ⁊ imples omne animal refectione.
Iustus dominus in omnibus uiis suis, ⁊ sanctus in omnibus operibus suis.
Iuxta est dominus omnibus qui inuocant eum, qui querunt eum in ueri-
tate. ¶ eos.
Placitum timentium se faciet, ⁊ clamorem eorum audiet ⁊ saluabit
Custodit dominus omnes diligentes se, ⁊ uniuersos impios conteret.
Laudem domini loquetur os meum, ⁊ benedicet omnis caro nomini sancto
eius in eternum iugiter.
Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita mea, cantabo
deo meo quamdiu sum. ¶ tationes eius.
Nolite confidere in principibus, in filio hominis cui non est salus.
Egredietur spiritus eius ⁊ reuertetur in humum suam, in die illa peribunt cogi-
Beatus cuius deus iacob auxiliator eius, spes eius in domino deo suo.
Qui fecit celum ⁊ terram mare ⁊ omnia que in eis sunt, ⁊ custodit ueritatem
in sempiternum. ¶ datio.
Qui facit iudicium calumniam sustinentibus, ⁊ dat panem esurientibus.
Dominus soluit uinctos, dominus illuminat cecos, dominus erigit allisos,
dominus diligit iustos. ¶ impiorum conteret. ¶ enim est pulchra lau
Dominus custodit aduenas, pupillum ⁊ uiduam suscipiet, ⁊ uiam
Regnauit dominus in eternum deus tuus syon in generationem ⁊ generationem.
Laudate dominum quoniam bonum est cantare deo nostro quoniam deco-
Edificabit ierusalem dominus, eiectos israel congregabit.
Qui sanat contritos corde, ⁊ alligat plagas eorum.

Qui numerat multitudinē stellaꝝ: ⁊ oīb; eis noīa uocans.
Magn᷒ dñs nr̄. ⁊ magna uirtus eius: ⁊ sapiētie eius nō est numerus. terram. beneplacitū erit ei. eius.
Suscipiēs māsuetos dñs: humiliās aū peccatores usq; ad
Precinite dño ī cōfessiōe: psallite deo nrō ī cythara.
Qui opit celū nubib;: ⁊ parat terre pluuiā. misericordia
Qui pducit ī mōtib; fenū: ⁊ h᷑bam seruituti hoīum.
Qui dat iumētis escam ipsoꝝ: ⁊ pullis coruoꝝ ī uocātib; eū.
Nō ī fortitudīe equi uoluntatē habebit: nec ī tibiīs uiri
Beneplacitū ē dño sup timētes eū: ⁊ in eis qui sꝑant sup

.CXLVII.

Lauda ierlm dñm: lauda dm̄ tuū syon. Alla.
Qm̄ cōfortauit seras portaꝝ tuaꝝ: benedixit filiis tuis in te.
Qui posuit fines tuos pacem: ⁊ adipe frumēti satiat te, nebit.
Qui emittit eloqū suū t͞re: uelocit᷑ currit sermo eius.
Qui dat niuem sic lanā: nebulā sic cinerem spargit.
Mittit c͞tallū suā sic buccellas: an faciē frigoris eius q͞s su
Emittet u͞bū suū. ⁊ liquefaciet ea: flabit sp̄s eius ⁊ fluent aque.
Qui ānūtiat u͞bū suū iacob: iustitias ⁊ iudicia sua isrl̄.
Nō fec̄ talit᷑ omī natiōi: ⁊ iudicia suā nō māifestauit eis.

.CXLVIII.

Laudate dominū de celis: laudate eū in excelsis. Alla.
Laudate eū oms̄ angli eius: laudate eū oms̄ uirtutes ei᷒.
Laudate eū sol ⁊ luna: laudate eū oms̄ stelle ⁊ lumē.
Laudate eū celi celoꝝ: ⁊ aque que super celos sunt laudent nomen domini. quia exaltatū est nomē ei᷒ solius.
Quia ip̄e dix͞ ⁊ fc̄a sunt: ip̄e mandauit ⁊ creata sunt.
Statuit ea in sclm̄. ⁊ in sclm̄ scli: p̄ceptū posuit ⁊ nō p̄teribit.
Laudate dñm de t͞ra: dracones ⁊ omnes abissi.
Ignis grando nix. glacies. sp̄s p̄cellaꝝ: que faciūt u͞bū ei᷒.
Montes ⁊ omnes colles: ligna fructifera. ⁊ oms̄ cedri.
Bestie ⁊ uniu͞sa pecora: s͞pētes. ⁊ uolucres pēnate.
Reges terre ⁊ oms̄ p͞pli: principes ⁊ oms̄ iudices t͞re. suo.
Iuuenes ⁊ uirgines senes cū iunioꝝb; laudēt nomē domini.
Confessio eius sup celū ⁊ t͞ram: ⁊ exaltauit cornu p͞pli sui.
Ymnus omīb; scīs eius: filiis isrl̄ p͞plo appropīquāti sibi.

.CXLIX.

Cantate dño cātīcū nouū: laus ei᷒ in ecclia scōꝝ. Alla.
Letet᷑ isrl̄ in eo qui fec̄ eū: ⁊ filie syon exultent ī rege
Laudēt nomē eius in choro: in timpano ⁊ psalterio psallāt ei.
Quia beneplacitū est dño ī p͞plo suo: ⁊ exaltauit mansuetos in salutem. eorū. manibꝰ eorum. tutis eius.
Exultabunt scī in gl͞a: letabunt᷑ in cubilib; suis.
Exultatiōes dī ī gutture eoꝝ: ⁊ gladij ancipites ī manib;
Ad faciendā uindictā in natiōib; ī increpatiōes in populis.
Ad alligādos reges eoꝝ in compedib;: ⁊ nobiles eoꝝ in
Vt faciant ī eis iudiciū conscriptum: gl͞a hec est oīb; scīs ei᷒.

.CL.

Laudate dñm ī scīs eius: laudate eū ī firmamēto uir Alla.
Laudate eū ī uirtutib; ei᷒: laudate eū scdm̄ multitudinem magnitudinis eius. tutis eius.
Laudate eum ī sono tube: laudate eū in psalterio ⁊ cithara.
Laudate eū in timpano ⁊ choro: laudate eū ī cordis ⁊ organo laudate eū in cymbalis bene sonantib;: laudate eum in cymbalis iubilatiōis omnis sp̄s laudet dominum.

Qui numerat multitudinē stellaꝝ. ⁊ oīs noīe suo uocat.
Magn᷒ dñs nr̄. ⁊ multus fortitudīe. prudētie ei᷒ nō ē nūs.
Suscipiens māsuetos dñs. humiliās ī pios usq; ad t͞ram.
Canite dño ī cōfessiōe. canite deo nrō ī cythara.
Qui opit celos nubib;. ⁊ p͞ber t͞re pluuiā. ⁊ oriri fac̄ in mōtib; germen.
Qui dat iumētis panē suū. filiis coruī clamantib;.
Nō est ī fortitudīe equi uolūtas ei᷒. nec ī tibiīs uiri placet᷑ ei.
Placetur dño ī his qui timent eū. ⁊ expectāt misericordiam eius.
Lauda ierlm dñm. cane dm̄ tuū syon. in medio tui.
Qui confortauit uectes portaꝝ tuaꝝ. bn̄dix͞ filiis tuis inte ⁊ī.
Qui posuit t͞minū tuū pacē. adipe frumēti satiauit te.
Qui emittit eloqū suū t͞re. uelocit᷑ currit u͞bum eius.
Qui dat niuē q͞si lanam. pruinas q͞si cinerem sparg͞.
Proicit glatiē suā q͞si buccellas. an faciē frigoris ei᷒ q͞s stabit.
Mittet u͞bū suū ⁊ soluet illa. spirauit sp̄u suo ⁊ fluent aque.
Qui annūtiat u͞bū suū iacob. ⁊ p͞cepta sua ⁊ iudicia sua isrl̄.
Nō fecit sic͞ omni genti. ⁊ iudicia eius nō cognoscent.
Laudate dñm de celis. laudate eū ī excelsis.
Laudate eū oīs angli ei᷒. laudate eū oīs exercitus ei᷒.
Laudate eū sol ⁊ luna. laudate eū oīs stelle ⁊ lumē.
Laudate eū celi celoꝝ. ⁊ aq͞ que sup᷑ celos sunt laudēt nomē dñi.
Qm̄ ip̄e mādauit ⁊ creata sunt. ⁊ statuit ea ī sclm̄. ⁊ ī sclm̄ scli. p͞ceptū dedit ⁊ nō p̄teribit. sublime nomē ei᷒ solius.
Laudate dñm de t͞ra. dracōes ⁊ oms̄ abyssi. eius.
Ignis ⁊ grādo nix ⁊ glacies. uentus t͞rbo q͞ facit sermonem
Montes ⁊ oīs colles lignū fructifer͞ ⁊ uniu͞se cedri.
Bestie ⁊ oīa iumēta. reptilia ⁊ aues uolātes.
Reges t͞re ⁊ oms̄ p͞pli. principes ⁊ uniu͞si iudices t͞re.
Iuuenes ⁊ uirgines senes cū iunioꝝb; laudēt nomē dñi. qm̄
Gloria eius in celo ⁊ t͞ra. ⁊ exaltauit cornu p͞pli sui. laus omnib; sanctis eius.
Filiis isrl̄ ap͞p͞inquāti sibi.
Cantate dño cātīcū nouū. laus ei᷒ ī cōgregatiōe scōꝝ.
Letet᷑ isrl̄ in factore suo. filij syon exultēt in rege suo.
Laudēt nomē ei᷒ in choro in timpano ⁊ cythara cātent ei.
Quia cōplacet sibi dñs in p͞plo suo. exaltabit mansuetos ī ihu. reis.
Exultabūt scī in gl͞a. laudabūt in cubilib; suis.
Exultatiōes dī ī gutture eoꝝ. ⁊ gladij ancipites ī manib; eoꝝ.
Ad faciendā uindictā ī gētib; increpatiōes in p͞plis.
Vt alligent reges eoꝝ in cathenis. ⁊ ī clitos eoꝝ cōpedib; fer
Vt faciāt in eis iudiciū sc͞ptū. decor ē oīm scōꝝ eius.
Laudate dñm ī scō ei᷒. laudate eū ī fortitudīe potētie ei᷒.
Laudate eū ī fortitudinib; ei᷒. laudate eū iuxta multitudinem magnificētie sue. rea.
Laudate eū in clāgore buccine. laudate eū in psalterio ⁊ cithara.
Laudate eū in timpano ⁊ choro. laudate eū in cordis ⁊ organo.
Laudate eū in cymbalis sonantib;. laudate eū in cymbalis tinnientib; omne quod spirat laudet dñm.

Incipit prefatio in libri salomōis .i. parabolas eius scdm̄ hebraicā ueritatem. translatas a bō ieronimo presbitero p̄ fratrib; chromatio ⁊ heliodoro ep͞s ieronimus.

Iungat epistola quos iungit sacerdotium. immo carta non dividat quos Christi nectit amor. Commentarios in Osee. Amos. Zachariam. Malachiam. quos poscitis. scripsissem si licuisset pre valitudine. Mittitis solatia sumptuum. notarios nostros et librarios sustentatis. ut vobis potissimum nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium. quasi aut equum sit me vobis esurientibus aliis laborare. aut in ratione dati et accepti cuiquam preter vos obnoxius sim. Itaque longa egrotatione fractus. ne penitus hoc anno reticerem. et apud vos mutus essem. tridui opus nomini vestro consecravi. interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum. Masloth quas Hebrei parabolas. vulgata editio proverbia vocat. Coeleth quem grece Ecclesiasten. latine contionatorem possumus dicere. Sirasirim. quod in nostram linguam vertitur canticum canticorum. Fertur et panaretos Ihesu filii Syrach liber. et alius pseudographus qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum repperi. non Ecclesiasticum ut apud Latinos. sed parabolas prenotatum. cui iuncti erant Ecclesiastes et Canticum canticorum. ut similitudinem Salomonis non solum librorum numero. sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud Hebreos nusquam est. quia et ipse stilus grecam eloquentiam redolet. et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudei Philonis affirmant. Sicut ergo Iudith et Tobi et Machabeorum libros legit quidem ecclesia. sed inter canonicas scripturas non recipit. sic et hec duo volumina legat ad edificationem plebis. non ad auctoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam. Si cui sane Septuaginta interpretum magis editio placet. habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim sic nova cudimus. ut vetera destruamus. Et tamen cum diligentissime legerit. sciat magis nostra intelligi. que non in tertium vas transfusa coacuerint. sed statim de prelo purissime commendata teste suum saporem servaverint.

Explicit prologus. Incipit liber parabolarum que Hebrei masloth id est parabolas appellant.

PARABOLE Salomonis filii David regis Israel. ad sciendam sapientiam et disciplinam. ad intelligenda verba prudentie. et suscipiendam eruditionem doctrine. iustitiam et iudicium et equitatem. ut detur parvulis astutia. adolescenti scientia et intellectus. **I.** Audiens sapiens sapientior erit. et intelligens gubernacula possidebit. Animadvertet parabolam et interpretationem. verba sapientium et enigmata eorum. Timor Domini principium sapientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. **II.** Audi fili mi disciplinam patris tui. et ne dimittas legem matris tue. ut addatur gratia capiti tuo. et torques collo tuo. Fili mi si te lactaverint peccatores. ne adquiescas eis. Si dixerint veni nobiscum. insidiemur sanguini. abscondamus tendiculas contra insontem frustra. deglutiamus eum sicut infernus viventem et integrum. quasi descendentem in lacum. omnem pretiosam substantiam reperiemus. implebimus domos nostras spoliis. Sortem mitte nobiscum. marsupium unum sit omnium nostrum. **III.** Fili mi ne ambules cum eis. prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt. et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur. et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari. animas possidentium rapiunt. **IIII.** Sapientia foris predicat. in plateis dat vocem suam. in capite turbarum clamitat. in foribus portarum urbis profert verba sua dicens. Usquequo parvuli diligitis infantiam. et stulti ea que sibi sunt noxia cupient. et imprudentes odibunt scientiam. **V.** Convertimini ad correptionem meam. En proferam vobis spiritum meum. et ostendam vobis verba mea. Quia vocavi et renuistis. extendi manum meam. et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum. et increpationes meas neglexistis. **VI.** Ego quoque in interitu vestro ridebo. et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit. cum irruerit repentina calamitas. et interitus quasi tempestas ingruerit. quando venerit super vos tribulatio et angustia. Tunc invocabunt me et non exaudiam. mane consurgent. et non invenient me. eo quod exosam habuerint disciplinam. et timorem Domini non susceperint. nec adquieverint consilio meo. et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue. suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos. et prosperitas stultorum perdet illos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet. et abundantia perfruetur. malorum timore sublato.

2\. **VII.** Fili mi si susceperis sermones meos. et mandata mea absconderis penes te. ut audiat sapientiam auris tua. inclina cor tuum ad agnoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris. et inclinaveris cor tuum prudentie. si quesieris eam quasi pecuniam. et sicut thesauros effoderis illam. tunc intelliges timorem Domini. et scientiam Dei invenies. Quia Dominus dat sapientiam. et ex ore eius scientia et prudentia. Custodiet rectorum salutem. et proteget gradientes simpliciter. servans semitas iustitie. et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges iustitiam et iudicium et equitatem. et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum. et scientia anime tue placuerit. consilium custodiet te. et prudentia servabit te. ut eruaris de via mala. ab homine qui perversa loquitur. qui relinquunt iter rectum. et ambulant per vias tenebrosas. qui letantur cum malefecerint. et exultant in rebus pessimis. quorum vie perverse. et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena. et ab extranea que mollit sermones suos. et relinquit ducem pubertatis sue. et pacti Dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius. et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur. nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona. et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra. et simplices permanebunt in ea. **VIII.** Impii vero de terra perdentur. et qui inique agunt auferentur ex ea.

3\. Fili mi ne obliviscaris legis mee. et precepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vite. et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas te non deserant. circunda eas gutturi tuo. et describe in tabulis cordis tui. et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus. **IX.** Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. et ne innitaris prudentie tue. In omnibus viis tuis cogita illum. et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum. time Deum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo. et irrigatio ossium tuorum. Honora Dominum de tua substantia. et de primitiis omnium frugum tuarum. et implebuntur horrea tua saturitate. et vino torcularia redundabunt. **X.** Disciplinam Domini fili mi ne abicias. nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit. et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam. et qui affluit prudentia. Melior est adquisitio eius negotiatione argenti. et auri primi et purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus. et omnia que desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius. et in sinistra illius divitie et gloria. Vie eius vie pulchre. et omnes semite illius pacifice. Lignum vite est his qui apprehenderint eam. et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram. stabilivit celos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi. et nubes rore concrescunt. **XI.** Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis. Custodi legem atque consilium. et erit vita anime tue. et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis. quiesces et suavis erit somnus tuus. Ne

paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere eum qui potest bene facere: si vales, et ipse bene fac. Ne dicas amico tuo: Vade et revertere, et cras dabo tibi: cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi mali nichil fecerit. Ne emuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius: quia abominatio domini est omnis illusor, et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a domino in domo impii: habitacula autem iustorum benedicentur. Illusores ipse deludet, et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio ignominia.

4. Audite filii disciplinam patris, et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei tenellus, et unigenitus coram matre mea: et docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi precepta mea et vives. Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, et custodiet te: dilige eam, et servabit te. Principium sapientie, posside sapientiam, et in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam, et exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclita proteget te. Audi fili mi, et suscipe verba mea, ut multiplicentur anni tibi vite. Viam sapientie monstrabo tibi, ducam te per semitas equitatis. Quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua. Ne delecteris semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, et desere eam. Non enim dormiunt nisi male fecerint: et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem impietatis, et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant. Fili mi, ausculta sermones meos, et ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui: vita enim sunt invenientibus ea, et universe carni sanitas. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant, et palpebre tue precedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes vie tue stabilientur. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram: averte pedem tuum a malo. Vias enim que a dextris sunt novit dominus: perverse vero sunt que a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

5. Fili mi attende sapientiam meam, et prudentie mee inclina aurem tuam. Ut custodias cogitationes, et disciplinam labia tua conservent. Ne intenderis fallacie mulieris. Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur eius. Novissima autem illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vite non ambulant, vagi sunt gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili audi me, et ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena. Et gemas in novissimis quando consumpseris carnes et corpus tuum, et dicas: Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non adquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam? Pene fui in omni malo, in medio ecclesie et synagoge. Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta, et letare cum muliere adolescentie tue. Cerva carissima, et gratissimus hinnulus: ubera eius inebrient te omni tempore, et in amore illius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena, et foveris sinu alterius? Respiciunt domini vias hominis, et omnes gressus illius considerat. Iniquitates sue capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitie sue decipietur.

6. Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi, et temet ipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de insidiis aucupis. Vade ad formicam o piger, et considera vias eius, et disce sapientiam. Que cum non habeat ducem nec preceptorem nec principem, parat estate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies? quando consurges ex somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus ut dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris, veniet ut fons messis tua, et egestas longe fugiet a te. Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, innuit oculis, terit pede, digito loquitur. Pravo corde machinatur malum, et in omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. Sex sunt que odit dominus, et septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia testem fallacem, et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva fili mi precepta patris tui, et ne dimittas legem matris tue. Liga ea in corde tuo iugiter, et circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cum dormieris, custodiant te: et evigilans loquere cum eis. Quia mandatum lucerna est, et lex lux, et via vite increpatio discipline: ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extranee. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti vix unius est panis: mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? Aut ambulare super prunas, et non comburantur plante eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpa cum quis furatus fuerit: furatur enim ut esurientem impleat animam. Deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus sue tradet. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur: quia zelus et furor viri non parcet in die vindicte, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

7. Fili mi custodi sermones meos, et precepta mea reconde tibi. Fili honora dominum et valebis: preter eum vero ne quesieris alienum. Serva mandata mea et vives, et legem meam quasi pupillam oculi tui. Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie soror mea es, et prudentiam voca amicam tuam. Ut custodiat te a muliere extranea, et ab aliena que verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus mee per cancellos prospexi, et video parvulos. Considero vecordem iuvenem, qui transit in platea iuxta angulum, et prope viam domus illius graditur in obscuro, advesperascente die, in noctis tenebris et caligine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio preparata ad capiendas animas: garrula et vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Apprehensumque deosculatur iuvenem, et procaci vultu blanditur dicens: Victimas pro salute debui, hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, et reperi. Intexui funibus lectum meum, stravi tapetibus pictis ex Egypto. Aspersi cubile meum mirra et aloe et cinnamomo. Veni, inebriemur uberibus, donec illucescat dies, et fruamur cupitis amplexibus. Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima. Sacculum pecunie tulit secum: in die plene lune reversurus est in domum suam. Irretivit eum multis sermonibus, et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim

eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, et quasi agnus lasciviens et ignorans, et nescit quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta iecur eius. Velud si avis festinet ad laqueum, et nescit quia de periculo anime illius agitur. Nunc ergo fili audi me, et attende verba oris mei. Ne abstrahatur in viis illius mens tua, neque decipiaris semitis eius. Multos enim vulneratos deiecit, et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Vie inferi domus eius, penetrantes in interiora mortis.

8. Numquid non sapientia clamitat, et prudentia dat vocem suam? In summis excelsisque verticibus super viam, in mediis semitis stans, iuxta portas civitatis, in ipsis foribus loquitur dicens: O viri, ad vos clamito, et vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli astutiam, et insipientes animadvertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum, et aperientur labia mea ut recta predicent. Veritatem meditabitur guttur meum, et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt sermones mei, non est in eis pravum quid neque perversum. Recti sunt intelligentibus, et equi invenientibus scientiam. Accipite disciplinam meam et non pecuniam, doctrinam magis quam aurum eligite. Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis opibus, et omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. Timor domini odit malum. Arrogantiam et superbiam et viam pravam, et os bilingue detestor. Meum est consilium et equitas, mea est prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilant ad me invenient me. Mecum sunt divitie et gloria, opes superbe et iustitia. Melior est fructus meus auro et lapide pretioso, et genimina mea argento electo. In viis iustitie ambulo, in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret a principio. Ab eterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret. Necdum erant abyssi, et ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant. Ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat, et flumina, et cardines orbis terre. Quando preparabat celos aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando ethera firmabat sursum, et librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum, et legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terre. Cum eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et delicie mee esse cum filiis hominum. Nunc ergo filii audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes, et nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me, qui vigilat ad fores meas cotidie, et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam, et hauriet salutem a domino. Qui autem in me peccaverit ledet animam suam. Omnes qui me oderunt diligunt mortem.

9. Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, et ad menia civitatis. Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam et vivite, et ambulate per vias prudentie. Qui erudit derisorem, ipse sibi facit iniuriam; et qui arguit impium, generat maculam sibi. Noli arguere derisorem ne oderit te; argue sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem, et addetur ei sapientia. Doce iustum, et festinabit accipere. Principium sapientie timor domini, et scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui, et addentur tibi anni vite. Si sapiens fueris, tibimet ipsi eris; si autem illusor, solus portabis malum. Mulier stulta et clamosa, plenaque illecebris, et nichil omnino sciens, sedit in foribus domus sue super sellam in excelso urbis, ut vocaret transeuntes per viam, et pergentes itinere suo. Qui est parvulus declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aque furtive dulciores sunt, et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod gigantes ibi sint, et in profundis inferni convive eius. Qui applicatus fuerit illi descendet ad inferos; nam qui abscesserit ab ea salvabitur.

10. Filius sapiens letificat patrem; filius vero stultus mestitia est matris sue. Non proderunt thesauri impietatis; iustitia vero liberabit a morte. Non affliget dominus fame animam iusti, et insidias impiorum subvertet. Egestatem operata est manus remissa; manus autem fortium divitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit ventos; idem autem ipse sequitur aves volantes. Qui congregat in messe filius sapiens est; qui autem stertit estate filius confusionis. Benedictio domini super caput iusti; os autem impiorum operit iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus, et nomen impiorum putrescet. Sapiens corde precepta suscipiet; stultus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas manifestus erit. Qui innuit oculo dabit dolorem; stultus labiis verberabitur. Vena vite os iusti, et os impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas, et universa delicta operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia, et virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam; os autem stulti confusioni proximum est. Substantia divitis urbs fortitudinis eius; pavor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam; fructus autem impii ad peccatum. Via vite custodienti disciplinam; qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam insipiens est. In multiloquio peccatum non deerit; qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua iusti; cor autem impiorum pro nichilo. Labia iusti erudiunt plurimos; qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Benedictio domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus; sapientia autem est viro prudentia. Quod timet impius veniet super eum; desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas transiens non erit impius; iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum in via. Timor domini apponet dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum letitia; spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via domini, et pavor his qui operantur malum. Iustus in eternum non commovebitur; impii autem non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam; lingua pravorum peribit. Labia iusti considerant placita, et os impiorum perversa.

11. Statera dolosa abominatio est apud deum, et pondus equum voluntas eius. Ubi fuerit superbia ibi erit et contumelia; ubi autem humilitas ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diriget eos, et supplantatio perversorum vastabit illos. Non proderunt divitie in die ultionis; iustitia autem liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viam eius, et in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos, et in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo homine impio nulla erit ultra spes, et expectatio sollicitorum peribit. Iustus de angustia liberatus est, et tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum; iusti autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exultabit civitas (letitia), et in perditione impiorum erit laudatio. Benedictione iustorum exaltabitur civitas, et ore impiorum subvertetur. Qui despicit amicum suum indigens corde est; vir autem prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter revelat archana; qui autem fidelis est animi celat amici commissum. Ubi non est gubernator populus corruet; salus autem ubi multa sunt consilia. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo; qui autem cavet laqueos securus erit. Mulier gratiosa inveniet gloriam, et robusti habebunt divitias. Benefacit anime sue vir misericors; qui autem crudelis est et propinquos abicit. Impius facit opus instabile; seminanti autem iustitiam merces fidelis. Clementia preparat vitam, et sectatio malorum mortem. Abominabile domino cor pravum, et voluntas eius in his qui simpliciter ambulant. Manus in manu non erit innocens malus; semen autem iustorum salvabitur. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Desiderium iustorum omne bonum est; prestolatio impiorum furor. Alii dividunt propria et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua et semper in egestate sunt. Anima que benedicit impinguabitur, et qui inebriat ipse quoque inebriabitur. Qui abscondit frumenta maledicetur in populis

ɫ Sanctis passionibus ecclesias consecrat ut vitam predicantium mactavit vi voluit in persecutione puniri
ɫ Divinitati sue archana capere non valentibus assumpte humanitati sacramenta patefecit scripture sacre
= papula nobis aperiendo preparavit
÷ Elegit predicatores minimos ac despicabiles qui fideles ad superna celestis patrie edificia colligerent

benedictio autem super caput vendentium. Bene consurgit diluculo qui quaerit bona; qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis. Qui confidit in divitiis suis corruet; iusti autem quasi virens folium germinabunt. Qui conturbat domum suam possidebit ventos; et qui stultus est serviet sapienti. Fructus iusti lignum vitae; et qui suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit, quanto magis impius et peccator.

12. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam; qui autem odit increpationes insipiens est. Qui bonus est hauriet a domino gratiam; qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit. Non roborabitur homo ex impietate; et radix iustorum non commovebitur. Mulier diligens corona est viro suo; et putredo in ossibus eius quae confusione res dignas gerit. Cogitationes iustorum iudicia; et consilia impiorum fraudulenta. Verba impiorum insidiantur sanguini; os iustorum liberabit eos. Verte impios et non erunt; domus autem iustorum permanebit. Doctrina sua noscetur vir; qui autem vanus et excors est, patebit contemptui. Melior est pauper et sufficiens sibi, quam gloriosus et indigens pane. Novit iustus animas iumentorum suorum; viscera autem impiorum crudelia. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui autem sectatur otium stultissimus est. Qui suavis est in vini moderationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam. Desiderium impii munimentum est pessimorum; radix autem iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo; effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis; et iuxta opera manuum suarum retribuetur illi. Via stulti recta in oculis eius; qui autem sapiens est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod novit loquitur, index iustitiae est; qui autem mentitur, testis fraudulentus. Est qui promittit et non implet, et quasi gladio pungitur conscientiae; lingua autem sapientium sanitas est. Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. Dolus in corde cogitantium mala; qui autem ineunt pacis consilia, sequitur eos gaudium. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit; impii autem replebuntur malo. Abominatio est domino labia mendacia; qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiam; et cor insipientium provocat stultitiam. Manus fortium dominabitur; quae autem remissa est tributis serviet. Maeror in corde viri humiliabit illum; et sermone bono laetificabitur. Qui negligit damnum propter amicum iustus est; iter autem impiorum decipiet eos. Non inveniet fraudulentus lucrum; et substantia hominis erit auri pretium. In semita iustitiae vita;

13. iter autem devium ducit ad mortem. Filius sapiens doctrina patris; qui autem illusor est non audit cum arguitur. De fructu oris sui saturabitur homo bonis; anima autem praevaricatorum iniqua. Qui custodit os suum custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Vult et non vult piger; anima autem operantium impinguabitur. Verbum mendax iustus detestabitur; impius autem confundit et confundetur. Iustitia custodit innocentis viam; impietas vero peccatorem supplantat. Est quasi dives cum nihil habeat, et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Redemptio animae viri divitiae suae; qui autem pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum laetificat; lucerna autem impiorum extinguetur. Animae dolosae errant in peccatis; iusti autem misericordes sunt et miserantur. Inter superbos semper iurgia sunt; qui autem agunt omnia cum consilio reguntur sapientia. Substantia festinata minuetur; quae autem paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes quae differtur affligit animam; lignum vitae desiderium veniens. Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat; qui autem timet praeceptum in pace versabitur. Filio doloso nihil erit boni; servo autem sapienti prosperi erunt actus et dirigetur via eius. Lex sapientis fons vitae, ut declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiam; in itinere contemptorum vorago. Astutus omnia agit cum consilio; qui autem fatuus est aperit stultitiam. Nuntius impii cadet in malum; legatus fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui deserit disciplinam; qui autem adquiescit arguenti glorificabitur. Desiderium si compleatur delectat animam; detestantur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit; amicus stultorum efficietur similis. Peccatores persequitur malum; et iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes; et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in novalibus patrum; et aliis congregantur absque iudicio. Qui parcit virgae odit filium suum; qui autem diligit illum instanter erudit. Iustus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis.

14. Sapiens mulier aedificat domum suam; insipiens extructam quoque destruet manibus. Ambulans recto itinere et timens deum despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga superbiae; labia autem sapientium custodiunt eos. Ubi non sunt boves praesepe vacuum est; ubi autem plurimae segetes, ibi manifesta fortitudo bovis. Testis fidelis non mentitur; profert autem mendacium dolosus testis. Quaerit derisor sapientiam et non invenit; doctrina prudentium facilis. Vade contra virum stultum et nescit labia prudentiae. Sapientia callidi est intellegere viam suam; et imprudentia stultorum errans. Stultus illudit peccatum; et inter iustos morabitur gratia. Cor quod novit amaritudinem animae suae, in gaudio eius non miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur; tabernacula vero iustorum germinabunt. Est via quae videtur homini recta; novissima autem eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur; et extrema gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur stultus; et super eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo; astutus considerat gressus suos. Sapiens timet et declinat a malo; stultus transilit et confidit. Impatiens operabitur stultitiam; et vir versutus odiosus est. Possidebunt parvuli stultitiam; et expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos; et impii ante portas iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus erit; amici vero divitum multi. Qui despicit proximum suum peccat; qui autem miseretur pauperi beatus erit. Qui credit in domino misericordiam diligit. Errant qui operantur malum; misericordia et veritas praeparant bona. In omni opere bono erit abundantia; ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. Corona sapientium divitiae eorum; fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis; et profert mendacia versipellis. In timore domini fiducia fortitudinis, et filiis eius erit spes. Timor domini fons vitae, ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis; et in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est exaltat stultitiam suam. Vita carnium sanitas cordis; putredo ossium invidia. Qui calumniatur egentem exprobrat factori eius; honorat autem eum qui miseretur pauperis. In malitia sua expelletur impius; sperat autem iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapientia; et indoctos quosque erudiet. Iustitia elevat gentem; miseros autem facit populos peccatum. Acceptus est regi minister intellegens; iracundiam eius inutilis sustinebit.

15. Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientium ornat scientiam; os fatuorum ebullit stultitiam. In omni loco oculi domini contemplantur bonos et malos. Lingua placabilis lignum vitae; quae autem inmoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui; qui autem custodit increpationes astutior fiet. In abundanti iustitia virtus maxima est; cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus iusti plurima fortitudo; et in fructibus impii conturbatio. Labia sapientium disseminabunt scientiam; cor stultorum dissimile erit. Victimae impiorum abominabiles domino; vota iustorum placabilia. Abominatio est domino via impii; qui sequitur iustitiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserenti viam vitae; qui increpationes odit morietur. Infernus et perditio coram domino; quanto magis corda filiorum hominum. Non amat pestilens eum qui se corripit; nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem; in maerore animi deicitur spiritus. Cor sapientis quaerit doctrinam; et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali; secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore domini, quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum caritate, quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens laetificat patrem; et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia

gaudium stulto et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero plures sunt consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo oportunus est optimus. Semita vite super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur Dominus, et firmos faciet terminos vidue. Abominatio Domini cogitationes male, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam; qui autem odit munera vivet. Per misericordiam et fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis a malo. Mens iusti meditatur obedientiam; os impiorum redundat malis. Longe est Dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam; fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam; qui autem adquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor Domini

16\. disciplina sapientie, et gloriam precedit humilitas. Hominis est animam preparare, et Dei gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius; spirituum ponderator est Dominus. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semet ipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. Abominatio Domini est omnis arrogans; etiam si manus ad manum fuerit, non erit innocens. Initium vie bone facere iustitiam; accepta est autem apud Dominum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et in timore Domini declinatur a malo. Cum placuerint Domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponet viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia Domini sunt, et opera eius omnes lapides sacculi. Abominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuntii mortis, et vir sapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, et clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam, quia auro melior est; et adquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Semita iustorum declinat a malo; custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia, et ante ruinam exaltabitur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona, et qui in Domino sperat beatus est. Qui sapiens corde est appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio maiora percipiet. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius, et labiis illius addet gratiam. Favus mellis verba composita, dulcedo anime et sanitas ossium. Est via que videtur homini recta, et novissimum eius ducit ad mortem. Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum. Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus, que in viis iustitie reperietur. Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

17\. Melior est buccella sicca cum gaudio quam domus plena victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita corda probat Dominus. Malus obedit lingue inique, et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius, et qui ruina letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio prestolantis; quocumque se vertit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicitias; qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correptio apud prudentem quam centum plage apud stultum. Semper iurgia querit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis urse occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est

iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat impium, et qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Dominum. Quid prodest divitias habere stultum, cum sapientiam emere non possit? Qui altam facit domum suam querit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Homo stultus plaudet manibus cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas, et qui exaltat os suum querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum, et qui vertit linguam incidet in malum. Natus est stultus in ignominia sua, sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia; oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus, et dolor matris que genuit eum. Non est bonum damnum inferre iusto, nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus et prudens est, et pretiosi spiritus vir eruditus. Stultus quoque si tacuerit sapiens reputabitur, et si compresserit labia sua intelligens.

18\. Occasiones querit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus verba prudentie, nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit, sed sequitur eum ignominia et opprobrium. Aqua profunda verba ex ore viri, et torrens redundans fons sapientie. Accipere personam impii in iudicio non est bonum, ut declines a veritate iudicii. Labia stulti immiscent se rixis, et os eius iurgia provocat. Os stulti contritio eius, et labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia, et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor; anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo frater est sua opera dissipantis. Turris fortissima nomen Domini; ad ipsum currit iustus et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius, et quasi murus validus circumdans eum. Antequam conteratur exaltatur cor hominis, et antequam glorificetur humiliabitur. Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat et confusione dignum. Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam; spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudens possidebit scientiam, et auris sapientium querit doctrinam. Donum hominis dilatat viam eius, et ante principes spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui; venit amicus eius et investigabit eum. Contradictiones comprimit sors, et inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas firma, et iudicia quasi vectes urbium. De fructu oris viri replebitur venter eius, et genimina labiorum illius saturabunt eum. Mors et vita in manu lingue; qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui invenit mulierem bonam invenit bonum, et hauriet iocunditatem a Domino. Qui expellit mulierem bonam expellit bonum; qui autem tenet adulteram stultus est et insipiens. Cum obsecrationibus loquetur pauper, et dives effabitur rigide. Vir amabilis ad societatem magis amicus erit quam frater.

19\. Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua quam dives torquens labia et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum, et qui festinus est pedibus offendit. Stultitia hominis supplantat gressus eius, et contra Dominum fervet animo suo. Divitie addunt amicos plurimos; a paupere autem et hii quos habuit separantur. Testis fallax non erit impunitus, et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nichil habebit; qui autem possessor est mentis diligit animam suam, et custos prudentie inveniet bona. Testis falsus non erit impunitus, et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delitie, nec servum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur, et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira, et sicut ros super herbam ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus, et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et divitie dantur a parentibus, a Domino autem proprie uxor prudens. Pigredo inmittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam

V

XXXIX

suam. Qui autem negligit vias suas mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes; ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui impatiens est sustinebit damnum, et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri; voluntas autem domini permanebit. Homo indigens misericors est, et melior est pauper iustus quam dives mendax. Timor domini ad vitam, et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessimi. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugat matrem, ignominiosus est et infelix. Non cesses fili audire disciplinam, nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium, et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum corporibus.

20 Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur non erit sapiens. Sicut rugitus leonis, ita et terror regis; qui provocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus; omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo estate, et non dabitur ei. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri; sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet? Iustus autem qui ambulat in simplicitate sua beatos post se filios relinquet. Rex qui sedet in solio iudicii dissipat omne malum intuitu suo.

XL

Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem dominus fecit utrumque. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est, malum est, dicit omnis emptor, et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum, et vas preciosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suavis est homini panis mendacii, et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui revelat mysteria et ambulat fraudulenter et dilatat labia sua ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. Ne dicas: Reddam malum pro malo; expecta dominum et liberabit te.

XLI

Abominatio est apud deum pondus et pondus; statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam? Ruina est homini devorare sanctos, et post vota retractare. Dissipat impios rex sapiens, et incurvat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis, que investigat omnia secreta ventris. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuvenum fortitudo eorum, et dignitas senum canicies. Livor vulneris absterget mala, et plage in secretioribus ventris.

21 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu domini; quocumque voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur; appendit autem corda dominus.

XLII

Facere misericordiam et iudicium magis placet domino quam victime. Exaltatio oculorum et dilatatio cordis, lucerna impiorum, peccatum. Cogitationes robusti semper in habundantia; omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. Rapine impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Perversa via viri aliena est; qui autem mundus est, rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum; non miserebitur proximo suo. Multato pestilente sapientior erit parvulus, et si sectetur sapientem, sumet scientiam.

XLIII

Excogitat iustus de domo impii, ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur.

Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium, et pavor operantibus iniquitatem. Vir qui erraverit a via doctrine in cetu gigantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit; qui amat vinum et pinguia non ditabitur. Pro iusto datur impius, et pro rectis iniquus. Melius est habitare in terra deserta quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti, et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam inveniet vitam, iustitiam et gloriam. Civitatem fortium ascendit sapiens, et destruxit robur fiducie eius. Qui custodit os suum et linguam suam custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum; noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat; qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie impiorum abominabiles, que offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit; vir obediens loquetur victoriam. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum; qui autem rectus est corrigit viam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Equus paratur ad diem belli; dominus autem salutem tribuit.

22 Melius est nomen bonum quam divitie multe; super argentum et aurum gratia bona. Dives et pauper obviaverunt sibi; utriusque operator est dominus. Callidus vidit malum et abscondit se; innocens pertransiit et afflictus est damno. Finis modestie timor domini, divitie et gloria et vita. Arma et gladii in via perversi; custos autem anime sue longe recedit ab eis. Proverbium est: adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea. Dives pauperibus imperat, et qui accipit mutuum servus est fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et virga ire sue consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur; de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem acquiret qui dat munera; animam autem aufert accipientium. Eice derisorem, et exibit cum eo iurgium, cessabuntque cause et contumelie. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi domini custodiunt scientiam, et supplantantur verba iniqui. Dicit piger: Leo est foris; in medio platearum occidendus sum. Fovea profunda os aliene; cui iratus est dominus incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et virga discipline fugabit eam. Qui calumpniatur pauperem ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori et egebit.

Inclina aurem tuam et audi verba sapientium; appone autem cor tuum ad doctrinam meam. Que pulchra erit tibi cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis, ut sit in domino fiducia tua. Unde et ostendi eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia veritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias violentiam pauperi quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia dominus iudicabit causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas eius et sumas scandalum anime tue. Noli esse cum his qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis; si enim non habes unde restituas, quid cause est ut tollat operimentum de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

23 Quando sederis ut comedas cum principe, diligenter attende que apposita sunt ante faciem tuam, et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii. Noli laborare ut diteris, sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, quia facient sibi pennas quasi aquile et volabunt in celum. Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos eius, quoniam in similitudinem arioli et coniectoris estimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi, et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas evomes, et perdes pulchros sermones tuos. In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui. Ne attingas terminos parvulorum, et agros pupillorum ne introeas. Propinquus enim eorum fortis est, et

ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuae ad verba scientiae. Noli subtrahere a puero disciplinam; si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam eius de inferno liberabis. Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum, et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua. Non aemuletur cor tuum peccatores, sed in timore Domini esto tota die; quia habebis spem in novissimo, et praestolatio tua non auferetur. Audi fili mi et esto sapiens, et dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt; quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum qui genuit te, et ne contemnas cum senuerit mater tua. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam, et doctrinam, et intelligentiam. Exultat gaudio pater iusti; qui sapientem genuit laetabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet quae genuit te. Praebe fili mi cor tuum mihi, et oculi tui vias meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui vae? cuius patri vae? cui rixae? cui foveae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color eius; ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clavo; et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, et ego non sensi. Quando evigilabo et rursus vina reperiam?

24. Ne aemuleris viros malos, nec desideres esse cum eis; quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. Sapientia aedificabitur domus, et prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus. Quia cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est, et abominatio hominum detractor. Si desperaveris lassus in die angustiae, imminuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris: Vires non suppetunt; qui inspector est cordis ipse intelligit, et servatorem animae tuae nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Comede fili mi mel quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientiae animae tuae, quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris et quaeras impietatem in domo iusti, neque vastes requiem eius. Septies enim cadet iustus et resurget; impii autem corruent in malum. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum; ne forte videat Dominus et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pessimis, nec aemuleris impios; quoniam non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum extinguetur. Time Dominum fili mi et regem, et cum detractoribus non commiscearis; quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Haec quoque sapientibus. Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Qui dicit impio: Iustus es, maledicent ei populi, et detestabuntur eum tribus. Qui arguunt laudabuntur, et super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta verba respondet. Praepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum, ut postea aedifices domum tuam. Ne esto testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labiis tuis. Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti; et ecce totum repleverant urticae, operuerant superficiem eius spinae, et maceria lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Usquequo piger dormis? quando de somno consurges? Parum inquam dormies, modicum dormitabis, pauxillum conseres manus ut quiescas; et veniet tibi quasi cursor egestas tua, et mendicitas quasi vir armatus.

25. Hae parabolae Salomonis quas transtulerunt viri Ezechiae regis Iuda.

Gloria Dei est celare verbum, et gloria regum investigare sermonem. Caelum sursum et terra deorsum, et cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento, et egredietur vas purissimum. Aufer impietatem de vultu regis, et firmabitur iustitia thronus eius. Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. Quae viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea emendare non possis cum dehonestaveris amicum tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles, ne forte insultet tibi cum audierit, et exprobrare non cesset. Gratia et amicitia liberant, quas tibi serva ne exprobrabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea et margaritum fulgens qui arguit sapientem et aurem obedientem. Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei qui misit eum, animam illius requiescere facit. Nubes et ventus et pluviae non sequentes, vir gloriosus et promissa non complens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis confringet duritiam. Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te. Iaculum et gladius et sagitta acuta homo qui loquitur contra proximum suum testimonium falsum. Dens putridus et pes lapsus qui sperat super infideli in die angustiae, et amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro qui cantat carmina cordi pessimo. Sicut tinea vestimento et vermis ligno, ita tristitia viri nocet cordi. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitierit, da ei aquam bibere; prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Aqua frigida animae sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede et vena corrupta, iustus cadens coram impio. Sicut qui mel comedit multum non est ei bonum, sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

26. Quomodo nix in aestate et pluviae in messe, sic indecens est stulto gloria. Nam sicut avis ad alta transvolans et passer quolibet vadens, sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet. Flagellum equo et camus asino, et virga in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedibus et iniquitatem bibens qui mittit verba per nuntium stultum. Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stultorum. Iudicium determinat causas, et qui imponit stulto silentium iras mitigat. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens qui iterat stultitiam suam. Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit stultus. Dicit piger: Leaena in via, leo in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. Abscondit piger manum sub ascella sua, et laborat si ad os suum eam converterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit et impatiens commiscetur rixae alterius. Sicut noxius est qui mittit lanceas et sagittas in mortem, sic qui fraudulenter nocet amico suo, et cum fuerit deprehensus dicit: Ludens feci. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, et susurrone subtracto iurgia conquiescunt. Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt usque ad intima ventris. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos. Quando submiserit vocem suam ne credideris ei, quoniam septem nequitiae sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia eius in concilio. Qui fodit foveam incidet in eam, et qui volvit lapidem revertetur ad eum. Lingua fallax non amat veritatem, et os lubricum operatur ruinas.

27. Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies. Laudet

te alienus et non os tuum, extraneus et non labia tua. Grave est saxum et onerosa harena, sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor, et impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Melior est manifesta correptio quam amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta odientis oscula. Anima saturata calcabit favum; anima esuriens et amarum pro dulci sumet. Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui relinquit locum suum. Unguento et variis odoribus delectatur cor, et bonis amici consiliis anima dulcoratur. Amicum tuum et amicum patris tui ne dimiseris, et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue. Melior est vicinus iuxta quam frater procul. Stude sapientie, fili mi, et letifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. Astutus videns malum absconditus est; parvuli transeuntes sustinuere dispendia. Tolle vestimentum eius qui fidem spopondit pro extraneo, et pro alienis aufer ab eo pignus. Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledicenti similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris et litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, et oleum dextere sue evacuabit. Ferrum ferro acuitur, et homo exacuit faciem amici sui. Qui servat ficum comedet fructus eius, et qui custos est domini sui glorificabitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus et perditio numquam replebuntur; similiter et oculi hominum insatiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam. Si contuderis stultum in pila quasi tipsanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur in generationem et generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbe virentes, et collecta sunt fena de montibus. Agni ad vestimentum tuum, et hedi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tue, et ad victum ancillis tuis.

28. Fugit impius nemine persequente; iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. Propter peccata terre multi principes eius; et propter hominis sapientiam et horum scientiam que dicuntur, vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Qui derelinquunt legem laudant impium; qui custodiunt succenduntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requirunt Dominum animadvertunt omnia. Melior est pauper ambulans in simplicitate sua quam dives pravis itineribus. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem pascit comessatores confundit patrem suum. Qui coacervat divitias usuris et fenore liberali, in pauperes congregat eas. Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria; regnantibus impiis ruine hominum. Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est dure corruet in malum. Leo rugiens et ursus esuriens princeps impius super populum pauperem. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumpniam; qui autem odit avaritiam longi fient dies eius. Hominem qui calumpniatur anime sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet. Qui ambulat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur viis concidet semel. Qui operatur terram suam saturabitur panibus; qui sectatur otium replebitur egestate. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat ditari non erit innocens. Qui cognoscit in iudicio faciem non facit bene; iste et pro buccella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari et aliis invidet ignorat quod egestas superveniet ei. Qui corripit hominem gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicide est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui vero sperat in Domino sanabitur. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem graditur sapienter ipse salvabitur. Qui dat pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam. Cum surrexerint impii ab-

29. sconduntur homines; cum illi perierint, multiplicabuntur iusti. Viro qui corripientem dura cervice contempnit, repentinus superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum letabitur vulgus; cum impii sumpserint principatum, gemet populus. Vir qui amat sapientiam letificat patrem suum; qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus erigit terram; vir avarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum involvet laqueus, et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam pauperum; impius ignorat scientiam. Homines pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur sive rideat, non inveniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem; iusti autem querunt animam eius. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habebit impios. Pauper et creditor obviam fuerunt sibi; utriusque illuminator est Dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in eternum firmabitur. Virga atque correptio tribuit sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati sue confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, et iusti ruinas eorum videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te, et dabit delicias anime tue. Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus; qui vero custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri, quia quod dicis intelligit et respondere contempnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum? Stultitia magis speranda est quam illius correptio. Qui delicate nutrit a pueritia servum suum, postea illum sentiet contumacem. Vir iracundus provocat rixas, et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior. Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit animam suam; adiurantem audit et non indicat. Qui timet hominem cito corruet; qui sperat in Domino sublevabitur. Multi requirunt faciem principis, et a Domino iudicium egreditur singulorum. Abominantur iusti virum impium, et abominantur impii eos qui in recta sunt via. Verbum custodiens filius extra perditionem erit.

30. Verba Congregantis filii Vomentis. Visio quam locutus est vir cum quo est Deus, et qui Deo secum morante confortatus ait: Stultissimus sum virorum, et sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, et non novi sanctorum scientiam. Quis ascendit in celum atque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terre? Quod nomen eius est, et quod nomen filii eius, si nosti? Omnis sermo Dei ignitus, clipeus est sperantibus in se. Ne addas quicquam verbis illius, et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te, ne deneges michi antequam moriar: vanitatem et verba mendacia longe fac a me; mendicitatem et divitias ne dederis michi; tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum et dicam: Quis est Dominus? et egestate compulsus furer et periurem nomen Dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio que patri suo maledicit et que matri sue non benedicit. Generatio que sibi munda videtur et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebre eius in alta surrecte. Generatio que pro dentibus gladios habet et commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisuge due sunt filie dicentes: Affer, affer. Tria sunt insaturabilia, et quartum quod numquam dicit: Sufficit. Infernus, et os vulve, et terra que non satiatur aqua; ignis vero numquam dicit: Sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris sue, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquile. Tria sunt difficilia michi, et quartum penitus ignoro: viam aquile in celo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, et viam viri in adolescentia. Talis est et via mulieris adultere, que comedit et tergens os suum dicit: Non sum operata malum. Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere: per servum cum regnaverit; per stultum cum saturatus fuerit cibo; per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta; et per ancillam cum fuerit heres domine sue. Quattuor sunt minima terre, et ipsa sunt sapientiora sapientibus: formice, populus infirmus, que preparant in messe cibum sibi; lepusculus, plebs invalida, que collocat in petra cubile suum; regem locusta non habet, et egreditur

universa per turmas suas. Stellio manibus nititur et moratur in edibus regis. Tria sunt que bene gradiuntur et quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum. Gallus succinctus lumbos et aries, nec est rex qui resistat ei. Et qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime; si enim intellexisset, ori suo inposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butirum, et qui vehementer emungit elicit sanguinem, et qui provocat iras producit discordias. Verba Lamuhel regis. Visio qua erudivit eum mater sua. Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum? Ne dederis mulieribus substantiam tuam et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus o Lamuhel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas. Et ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram merentibus et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis sue et doloris non recordentur amplius. Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum, decerne quod iustum est, et iudica inopem et pauperem. Aleph. Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium eius. Beth. Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vite sue. Quesivit lanam et linum et operata est consilio manuum suarum. Deleth. Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum. He. Et de nocte surrexit deditque predam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Zai. Consideravit agrum et emit eum, de fructu manuum suarum plantavit vineam. Heth. Accinxit fortitudine lumbos suos et roboravit brachium suum. Theth. Gustavit et vidit quia bona est negotiatio eius; non extinguetur in nocte lucerna eius. Ioth. Manum suam misit ad fortia, et digiti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem. Caph. Non timebit domui sue a frigoribus nivis, omnes enim domestici eius vestiti sunt duplicibus. Lameth. Stragulatam vestem fecit sibi; bissus et purpura indumentum eius. Mem. Nobilis in portis vir eius quando sederit cum senatoribus terre. Nun. Sindonem fecit et vendidit et cingulum tradidit Chananeo. Samech. Fortitudo et decor indumentum eius, et ridebit in die novissimo. Ain. Os suum aperuit sapientie, et lex clementie in lingua eius. Phe. Consideravit semitas domus sue, et panem otiosa non comedit. Sade. Surrexerunt filii eius et beatissimam predicaverunt, vir eius et laudavit eam. Coph. Multe filie congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Res. Fallax gratia et vana est pulcritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. Sin. Timorem autem Domini ipsa collaudat. Tau. Date ei de fructu manuum suarum, et laudent eam in portis opera eius.

Incipit liber Coeleth, qui grece Ecclesiastes, latine Contionator interpretatur.

Verba Ecclesiastes filii David regis Ierusalem. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de universo labore suo quo laborat sub sole? Generatio preterit et generatio advenit, terra vero in eternum stat. Oritur sol et occidit et ad locum suum revertitur, ibique renascens girat per meridiem et flectitur ad aquilonem. Lustrans universa in circuitu pergit spiritus et in circulos suos regreditur. Omnia flumina intrant mare et mare non redundat; ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Cuncte res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec impletur auris auditu. Quid est quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est quod factum est? Ipsum quod faciendum est. Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est; iam enim precessit in seculis que fuerunt ante nos. Non est priorum memoria, sed nec eorum quidem que postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo. Ego Ecclesiastes fui rex super Israel in Ierusalem, et proposui in animo meo querere et investigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum ut occuparentur in ea. Vidi que fiunt cuncta sub sole, et ecce universa vanitas et afflictio spiritus. Perversi difficile corriguntur, et stultorum infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens: Ecce magnus effectus sum et precessi sapientia omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem, et mens mea contemplata est multa sapienter et didicit. Dedique cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam erroresque et stultitiam, et agnovi quod in his quoque esset labor et afflictio spiritus, eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam addit et laborem.

2. Dixi ego in corde meo: Vadam et affluam deliciis et fruar bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi errorem, et gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum, quo facto opus est sub sole numero dierum vite sue. Magnificavi opera mea, edificavi mihi domos et plantavi vineas, feci ortos et pomaria et consevi ea cuncti generis arboribus, et extruxi mihi piscinas aquarum ut irrigarem silvam lignorum germinantium. Possedi servos et ancillas multamque familiam habui, armenta quoque et magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem. Coacervavi mihi argentum et aurum et substantias regum ac provinciarum. Feci mihi cantores et cantatrices et delicias filiorum hominum, ciphos et urceos in ministerio ad vina fundenda, et supergressus sum opibus omnes qui ante me fuerunt in Ierusalem. Sapientia quoque perseveravit mecum, et omnia que desideraverunt oculi mei non negavi eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur et oblectaret se in his que preparaveram, et hanc ratus sum partem meam si uterer labore meo. Cumque me convertissem ad universa opera que fecerant manus mee et ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi et nihil permanere sub sole. Transivi ad contemplandam sapientiam erroresque et stultitiam. Quid est, inquam, homo ut sequi possit regem factorem suum? Et vidi quod tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. Sapientis oculi in capite eius, stultus in tenebris ambulat. Et didici quod unus utriusque esset interitus, et dixi in corde meo: Si unus et stulti et meus occasus erit, quid mihi prodest quod maiorem sapientie dedi operam? Locutusque cum mente mea animadverti quod hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum, et futura tempora oblivione cuncta pariter operient. Moritur doctus similiter ut indoctus, et idcirco teduit me vite mee, videntem mala esse universa sub sole et cuncta vanitatem atque afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus meis quibus desudavi et sollicitus fui. Et est quicquam tam vanum? Unde cessavi, renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia et doctrina et sollicitudine, homini otioso quesita dimittit. Et hoc ergo vanitas et magnum malum. Quid enim proderit homini de universo labore suo et afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius doloribus et erumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit. Et hoc non vanitas est? Nonne melius est comedere et bibere et ostendere anime sue bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est. Quis ita devorabit et deliciis affluet ut ego? Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam et scientiam et letitiam; peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluam, ut addat et congreget et tradat ei qui placuit Deo. Sed et hoc vanitas et cassa sollicitudo mentis.

3. Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub celo. Tempus nascendi et tempus moriendi. Tempus plantandi et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus occidendi et tempus sanandi. Tempus destruendi et tempus edificandi. Tempus flendi et tempus ridendi. Tempus plangendi et tempus saltandi. Tempus spargendi lapides et tempus colligendi. Tempus

amplexandi, et tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus adquirendi et tempus perdendi. Tempus custodiendi et tempus abiciendi. Tempus scindendi et tempus consuendi. Tempus tacendi et tempus loquendi. Tempus dilectionis et tempus odii. Tempus belli et tempus pacis. Quid habet amplius homo de uniuerso labore suo? Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo, et mundum tradidit disputationi eorum, ut non inueniat homo opus quod operatus est deus ab initio usque ad finem. Et cognoui quod non esset melius nisi letari et facere bene in uita sua. Omnis enim homo qui comedit et bibit et uidet bonum de labore suo, hoc donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit deus perseuerent in eternum. Non possumus eis quicquam addere nec auferre, que fecit deus ut timeatur. Quod factum est ipsum permanet. Que futura sunt iam fuerunt, et deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco iusticie iniquitatem; et dixi in corde meo: Iustum et impium iudicabit dominus, et tempus omnis rei tunc erit.

VI

Dixi in corde meo de filiis hominum ut probaret eos deus et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis et iumentorum, et equa utriusque condicio. Sicut moritur homo sic et illa moriuntur. Similiter spirant omnia, et nichil habet homo iumento amplius. Cuncta subiacent uanitati, et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta sunt, et ad terram pariter reuertuntur.

VII

Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehendi nichil esse melius quam letari hominem in opere suo, et hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ut post se futura cognoscat?

4\. Verti me ad alia, et uidi calumpnias que sub sole geruntur, et lacrimas innocentium, et consolatorem neminem; nec posse resistere eorum uiolentie, cunctorum auxilio destitutos. Et laudaui magis mortuos quam uiuentes, et feliciorem utroque iudicaui qui necdum natus est, nec uidit mala que sub sole fiunt. Rursum contemplatus sum omnes labores hominum et industrias, animaduerti patere inuidie proximi. Et in hoc ergo uanitas et cura superflua est. Stultus complicat manus suas et comedit carnes suas dicens: Melius est pugillus cum requie quam plena utraque manus cum labore et afflictione animi.

VIII

Considerans repperi et aliam uanitatem sub sole. Unus est et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec saciantur oculi eius diuitiis, nec recogitat dicens: Cui laboro et fraudo animam meam bonis? In hoc quoque uanitas est et afflictio pessima. Melius est ergo duos simul esse quam unum. Habent enim emolumentum societatis sue. Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Ve soli, quia si ceciderit non habet subleuantem. Et si dormierint duo, fouebuntur mutuo. Unus quomodo calefiet? Et si quispiam preualuerit contra unum, duo resistunt ei.

IX

Funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens rege sene et stulto, qui nescit preuidere in posterum; quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum, et alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos uiuentes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurgit pro eo. Infinitus est numerus populi omnium qui fuerunt ante eum, et qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. Sed et hoc uanitas et afflictio spiritus.

X

Custodi pedem tuum ingrediens domum dei, et appropinqua ut audias. Multo enim melior est obediencia quam stultorum uictime, qui nesciunt quid faciant mali.

5\. Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit uelox ad proferendum sermonem coram domino. Deus enim in celo et tu super terram; idcirco sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur sompnia, et in multis sermonibus inuenietur stulticia.

XI

Si quid uouisti deo, ne moreris reddere; displicet enim ei infidelis et stulta promissio; sed quodcumque uoueris redde. Multoque melius est non uouere quam post uotum promissa non reddere. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo: Non est prouidentia; ne forte iratus deus super sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Ubi multa sunt sompnia, plurime uanitates et sermones innumeri; tu uero deum time. Si uideris calumpnias egenorum et uiolenta iudicia et subuerti iusticiam in prouincia, non mireris super hoc negotio, quia excelso alius excelsior est, et super hos quoque eminenciores sunt alii; et insuper uniuerse terre rex imperat seruienti.

XII

Auarus non implebitur pecunia, et qui amat diuitias fructum non capiet ex eis. Et hoc ergo uanitas. Ubi multe sunt opes, multi et qui comedant eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit diuitias oculis suis? Dulcis est sompnus operanti, siue parum siue multum comedat; saturitas autem diuitis non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas pessima quam uidi sub sole: diuitie conseruate in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Generauit filium qui in summa egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic reuertetur, et nichil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo uenit, sic reuertetur. Quid ergo prodest ei quod laborauit in uentum? Cunctis diebus uite sue comedit in tenebris et in curis multis et in erumpna atque tristicia. Hoc itaque uisum est bonum, ut comedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo quo laborauit ipse sub sole numero dierum uite sue quos dedit ei deus; et hec est pars illius. Et omni homini cui dedit deus diuitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis et fruatur parte sua et letetur de labore suo: hoc est donum dei. Non enim satis recordabitur dierum uite sue, eo quod deus occupet deliciis cor eius.

6\.

XIII

Est et aliud malum quod uidi sub sole, et quidem frequens apud homines: uir cui dedit deus diuitias et substantiam et honorem, et nichil deest anime eius ex omnibus que desiderat; nec tribuit ei potestatem deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus uorabit illud. Hoc uanitas et magna miseria est. Si genuerit quispiam centum liberos et uixerit multos annos et plures etatis dies habuerit, et anima illius non utatur bonis substantie sue sepulturaque careat, de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abortiuus. Frustra enim uenit et pergit ad tenebras, et obliuione delebitur nomen eius. Non uidit solem neque cognouit distantiam boni et mali. Etiam si duobus milibus annis uixerit et non fuerit perfructus bonis, nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima illius non implebitur. Quid habet amplius sapiens a stulto? Et quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est uita? Melius est uidere quod cupias quam desiderare quod nescias. Sed et hoc uanitas est et presumptio spiritus. Qui futurus est, iam uocatum est nomen eius; et scitur quod homo sit, et non possit contra fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia uanitatem.

7\.

XIIII

Quid necesse est homini maiora se querere, cum ignoret quid conducat sibi in uita sua numero dierum peregrinationis sue, et tempore quo uelud umbra preterit? Aut quis ei poterit indicare quid post eum futurum sub sole sit? Melius est enim nomen bonum quam unguenta preciosa, et dies mortis die natiuitatis. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuii. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et uiuens cogitat quid futurum sit. Melior est ira risu, quia per tristiciam uultus corrigitur animus delinquentis. Cor sapientium ubi tristicia est, et cor stultorum ubi leticia. Melius est a sapiente corripi quam stultorum adulatione decipi. Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti. Sed et hoc uanitas. Calumpnia conturbat sapientem et perdet robur cordis illius. Melior est finis orationis quam principium. Melior est paciens arrogante.

XV

Ne uelox sis ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas: Quid putas cause est quod priora tempora meliora fuere quam nunc sunt? Stulta enim est huiuscemodi interrogatio. Utilior est sapientia cum diuitiis, et magis prodest uidentibus solem. Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio et sapientia, quod uitam tribuunt possessori suo. Considera opera dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis, et malam diem precaue. Sicut enim hanc, sic et illam fecit deus, ut non inueniat homo contra eum iustas querimonias. Hec quoque uidi in diebus uanitatis mee: iustus perit in iusticia sua, et impius multo uiuit tempore in malicia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas. Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. Bonum est te sustentare iustum, sed et ab illo ne subtrahas manum tuam; quia qui deum timet nichil negligit. Sapientia confortabit sapientem super decem principes ciuitatis. Non est enim homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes cor tuum, ne forte audias seruum tuum maledicentem tibi. Scit enim tua conscientia quia et tu crebro maledixisti aliis. Cuncta temptaui in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me multo magis

quam erat. Et alta profunditas, quis inveniet eam? Lustravi universa animo meo, ut scirem et considerarem et quaererem sapientiam et rationem, et ut cognoscerem impietatem stulti et errorem imprudentium. Et inveni amariorem morte mulierem, quae laqueus venatorum est, et sagena cor eius, vincula sunt manus illius. Qui placet Deo effugiet eam, qui autem peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum et alterum, ut invenirem rationem quam adhuc quaerit anima mea, et non inveni. Virum de mille unum repperi, mulierem ex omnibus non inveni. Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, et ipse se infinitis miscuerit quaestionibus. Quis talis ut sapiens est? et quis cognovit solutionem verbi?

XVI 8. Sapientia hominis lucet in vultu eius, et potentissimus faciem illius commutabit. Ego os regis observo et praecepta iuramenti Dei. Ne festines recedere a facie eius, neque permaneas in opere malo, quia omne quod voluerit faciet; et sermo illius potestate plenus est, nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Qui custodit praeceptum non experietur quicquam mali. Tempus et responsionem cor sapientis intelligit. Omni negotio tempus est et opportunitas, et multa hominis afflictio, quia ignorat praeterita, et futura nullo scire potest nuntio. Non est in hominis ditione prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium. Omnia haec consideravi, et dedi cor meum in cunctis operibus quae fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum. Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi iustorum operum. Sed et hoc vanitas est.

XVII Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque ullo timore filii hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quod centies facit malum et per patientiam sustentatur, ego cognovi quod bonum erit timentibus Deum, qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio nec prolongentur dies eius, sed quasi umbra transeant qui non timent faciem Domini. Est et alia vanitas quae fit super terram.

XVIII Sunt iusti quibus multa proveniunt quasi opera egerint impiorum; et sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc vanissimum iudico. Laudavi igitur laetitiam, quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet et biberet atque gauderet, et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitae suae quos dedit ei Deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam et intelligerem distentionem quae versatur in terra. Est homo qui diebus ac noctibus somnum oculis non capit. Et intellexi quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole; et quanto plus laboraverit ad quaerendum, tanto minus inveniat. Etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.

9. Omnia haec tractavi in corde meo ut curiose intelligerem.

XIX Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum in manu Dei; et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aeque eveniant iusto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic et peccator; ut periurus, ita et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia quae sub sole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita sua, et post haec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper vivat, et qui huius rei habeat fiduciam. Melior est canis vivus leone mortuo. Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui vero nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem, quia oblivioni tradita est memoria eorum. Amor quoque et odium et invidia simul perierunt, nec habent partem in hoc saeculo et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo et comede in laetitia panem tuum, et bibe cum laetitia vinum tuum, quia Deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida, et oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum uxore quam diligis cunctis diebus vitae instabilitatis tuae qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae; haec est enim pars in vita et in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus nec ratio nec scientia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me alio, vidique sub sole nec velocium esse cursum, nec fortium esse bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo et sicut aves comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo, cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque vidi sub sole sapientiam et probavi maximam. Civitas parva et pauci in ea viri; venit contra eam rex magnus et vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, et verba eius non sunt audita? Verba sapientium audiuntur in silentio plus quam clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam arma bellica, et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

XX 10. Muscae morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria parva ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera eius, et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris, quia curatio cessare faciet peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis: positum stultum in dignitate sublimi, et divites sedere deorsum. Vidi servos in equis, et principes ambulantes quasi servos super terram.

XXI Qui fodit foveam incidet in eam, et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis, et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retusum fuerit ferrum et hoc non ut prius sed hebetatum erit, multo labore exacuetur, et post industriam sequetur sapientia.

XXII Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gratia, et labia insipientis praecipitabunt eum. Initium verborum eius stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit, et quid post eum futurum sit quis illi poterit indicare? Labor stultorum affliget eos qui nesciunt in urbem pergere.

XXIII Vae tibi terra cuius rex est puer, et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est, et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur bibentes; et pecuniae oboediunt omnia.

XXIIII In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, quia aves caeli portabunt vocem tuam, et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

XXV 11. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora invenies illum. Da partes septem necnon et octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Si repletae fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit ibi erit. Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes numquam metet. Quomodo ignoras quae sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre praegnantis, sic nescis opera Dei qui fabricator est omnium.

XXVI Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; et si utrumque simul, melius erit. Dulce lumen et delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo et in his omnibus laetatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum, qui cum venerint vanitatis arguentur praeterita. Laetare ergo iuvenis in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tuae, et ambula in viis cordis tui et in intuitu oculorum tuorum, et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.

XXVII Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua; adolescentia enim et voluptas vana sunt.

XXVIII 12. Memento creatoris tui in diebus iuventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis et appropinquent anni de quibus dicas: Non mihi placent. Antequam tenebrescat sol et lumen et luna et stellae, et revertantur nubes post pluviam; quando commovebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosae erunt molentes imminuto numero, et tenebrescent videntes per foramina, et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent omnes filiae carminis. Excelsa quoque timebunt et formidabunt in via

Florebit amigdalus, inpinguabitur locusta, et dissipabitur capparis; quoniam ibit homo in domum eternitatis sue: et circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funiculus argenteus, et recurrat vitta aurea, et conteratur ydria super fontem, et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad dominum qui dedit illum. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: et omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus ecclesiastes docuit populum, et enarravit que fecerat; et investigans composuit parabolas multas. Quesivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi: que per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis, frequensque meditatio carnis afflictio est. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deum time et mandata eius observa. Hoc est enim omnis homo. Et cuncta que fiunt sub sole adducet deus in iudicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit. Explicit liber ecclesiastes. Incipit cantica canticorum quod hebraice dicitur Sirasirim.

Osculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentule dilexerunt te. Trahe me post te: curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus et letabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te. Nigra sum sed formosa filia Ierusalem, sicut tabernacula cedar: sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim: quia decoloravit me sol. Filii matris mee pugnaverunt contra me. Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi. Indica mihi quem diligit anima mea: ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ignoras te o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum, et pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. Pulchre sunt gene tue sicut turturis: collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus mirre dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi et decorus. Lectulus noster floridus. Ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

2\. Ego flos campi, et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna silvarum: sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Leva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filie Ierusalem per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. Vox dilecti mei. Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capree hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Iam enim hiemps transiit, ymber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit. Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos: vinee florentes dederunt odorem suum. Surge amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea in foraminibus petre, in caverna macerie. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. Capite nobis vulpes parvulas, que demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbre. Revertere: similis esto dilecte mi capree aut hinnulo cervorum super montes Bethel.

3\. In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea: quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo civitatem per vicos et plateas, queram quem diligit anima mea. Quesivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea. Tenui eum nec dimittam, donec introducam illum in domum matris mee, et in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie Ierusalem per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirre et thuris, et universi pulveris pigmentarii? En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi. Uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum. Media caritate constravit propter filias Ierusalem. Egredimini et videte filie Syon regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, et in die leticie cordis eius.

4\. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es. Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, que ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici ita gene tue, absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum: que edificata est cum propugnaculis. Mille clipei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbre. Vadam ad montem mirre, et ad collem thuris. Tota pulchra es amica mea: et macula non est in te. Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano veni. Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon: de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui. Quam pulchre sunt mamme tue soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Favus distillans labia tua sponsa, mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Ortus conclusus soror mea sponsa, ortus conclusus, fons signatus. Emissiones tue paradisus malorum punicorum, cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, mirra et aloe: cum omnibus primis unguentis. Fons ortorum, puteus aquarum viventium, que fluunt impetu de Libano. Surge aquilo et veni auster, perfla ortum meum et fluent aromata illius.

5\. Veniat dilectus meus in ortum suum: ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea sponsa, messui mirram meam cum aromatibus meis. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici mei et bibite, et inebriamini karissimi. Ego dormio et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, inmaculata mea: quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi: ut aperirem dilecto meo. Manus mee stillaverunt mirram: digiti mei pleni mirra probatissima. Pessulum hostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quesivi et non inveni illum. Vocavi et non respondit mihi. Invenerunt me custodes qui circueunt civitatem. Percusserunt me et vulneraverunt me: tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Adiuro vos filie Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei quia amore langueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, qualis est dilectus tuus ex dilecto quia sic adiurasti

nos. Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex milibus. Caput eius aurum optimum; comae eius sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus. Oculi eius sicut columbae super rivulos aquarum, quae lacte sunt lotae, et resident iuxta fluenta plenissima. Genae illius sicut areolae aromatum consitae a pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus eius tornatiles aureae, plenae hyacinthis. Venter eius eburneus distinctus sapphiris. Crura illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas. Species eius ut Libani, electus ut cedri. Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, et iste est amicus meus, filiae Ierusalem. Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum tecum.

6. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis et lilia colliget. Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica mea, suavis et decora sicut Ierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ovium quae ascenderunt de lavacro; omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genae tuae, absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea; una est matris suae, electa genitrici suae. Viderunt illam filiae, et beatissimam praedicaverunt; reginae et concubinae, et laudaverunt eam. Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? Descendi in hortum meum ut viderem poma convallis, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala punica. Nescivi; anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.

7. Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis! Iunctura feminum tuorum sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capreae. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Esebon, quae sunt in porta filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Libani quae respicit contra Damascum. Caput tuum ut Carmelus, et comae capitis tui sicut purpura regis vincta canalibus. Quam pulchra es et quam decora, carissima, in deliciis! Statura tua assimilata est palmae, et ubera tua botris. Dixi: Ascendam in palmam et apprehendam fructus eius; et erunt ubera tua sicut botri vineae, et odor oris tui sicut malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque et dentibus illius ruminandum. Ego dilecto meo, et ad me conversio eius. Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica; ibi dabo tibi ubera mea. Mandragorae dederunt odorem in portis nostris; omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi.

8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris et deosculer te, et iam me nemo despiciat? Apprehendam te et ducam in domum matris meae; ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito et mustum malorum granatorum meorum. Laeva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos, filiae Ierusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Quae est ista quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te; ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus aemulatio; lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aquae multae non potuerunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Soror nostra parva, et ubera non habet; quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est? Si murus est, aedificemus super eum propugnacula argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. Ego murus, et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Vinea fuit pacifico in ea quae habet populos; tradidit eam custodibus; vir affert pro fructu eius mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus eius. Quae habitas in hortis, amici auscultant; fac me audire vocem tuam. Fuge, dilecte mi, et assimilare capreae hinnuloque cervorum super montes aromatum.

Expliciunt cantica canticorum. Incipit prefatio beati Ieronimi presbiteri in libro sapientie.

Liber sapientie apud Hebreos nusquam est, unde et ipse stilus greciam magis eloquentiam redolet. Hunc Iudei Philonis esse affirmant. Qui proinde sapientia nominatur, quia in eo Christi adventus, qui est sapientia patris, et passio eius evidenter exprimitur. Explicit prefatio. Incipit liber sapientie.

Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quaerite illum, quoniam invenitur ab his qui non temptant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perversae enim cogitationes separant a Deo; probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malivolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sanctus enim spiritus disciplinae effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus quae sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientiae, et non liberabit maledicum a labiis suis, quoniam renum illius testis est Deus, et cordis eius scrutator est verus, et linguae illius auditor. Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec praeteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit; sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione quae nihil prodest, et a detractione parcite linguae, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit; os autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vitae vestrae, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum, quoniam Deus mortem non fecit, nec laetatur in perditione vivorum. Creavit enim ut essent omnia, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum, et non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est et immortalis; iniustitia autem mortis est acquisitio. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et aestimantes illam amicam defluxerunt, et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam mortis digni sunt qui sunt ex parte illius.

2. Dixerunt enim apud se cogitantes non recte: Exiguum et cum taedio est tempus vitae nostrae, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus; quoniam fumus afflatus est in naribus nostris, et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum. Qua extincta, cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tamquam mollis aer; et transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur quae fugata est a radiis solis et a calore illius aggravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbrae enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur bonis quae sunt, et utamur creatura tamquam in iuventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non praetereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxuriae nostrae; ubique relinquamus signa laetitiae, quoniam haec est pars nostra et haec est sors nostra. Opprimamus pauperem iustum, et non parcamus viduae, nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iustitiae; quod enim infirmum est inutile invenitur. Circumveniamus ergo iustum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinae nostrae. Promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat. Factus est nobis in traductionem

cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatae sunt viae eius. Tamquam nugaces aestimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tamquam ab immunditiis, et praefert novissima iustorum, et gloriatur patrem deum se habere. Videamus ergo si sermones illius veri sunt, et temptemus quae ventura sunt illi, et sciemus quae erunt novissima illius. Si enim est verus filius dei, suscipiet illum, et liberabit eum de manu contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus illum, ut sciamus reverentiam illius, et probemus patientiam eius. Morte turpissima condempnemus illum. Erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Haec cogitaverunt et erraverunt. Excaecavit enim illos malitia illorum, et nescierunt sacramenta dei, neque mercedem speraverunt iustitiae, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem suae similitudinis fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum; imitantur autem illum qui sunt ex parte illius.

V.

3. Iustorum autem animae in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et aestimata est afflictio exitus illorum, et ab itinere iusto abierunt in exterminium; et quod a nobis est iter exterminii; illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum inmortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam deus temptavit illos et invenit illos dignos se. Tamquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausta hostiae accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, et tamquam scintillae in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit illorum dominus in perpetuum. Qui confidunt in domino intelligent veritatem, et fideles in dilectione adquiescent illi, quoniam donum et pax est electis eius.

VI.

Impii autem secundum quae cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt iustum, et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit infelix est; et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera illorum. Mulieres eorum insensatae sunt, et nequissimi filii eorum. Maledicta creatura illorum, quoniam felix est sterilis et incoinquinata, quae nescivit thorum in delicto; habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus deum nequissima; dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et quae non concidat radix sapientiae.

VII.

Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longae vitae erunt, in nihilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquae dirae sunt consummationis.

4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate. Inmortalis est enim memoria illius, quoniam et apud deum nota est et apud homines. Cum praesens est imitantur illam, et desiderant eam cum se eduxerit; et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum praemium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nichilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua.

VIII.

Iustus autem si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, et aetas senectutis vita inmaculata. Placens deo factus dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentiae transvertit sensum sine malitia. Consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat deo anima eius; propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes, nec ponentes in praecordiis talia, quoniam gratia dei et misericordia est in sanctos illius, et respectus in electos illius. Condempnat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo deus, et quare munierit illum dominus.

Videbunt enim et contempnent; illos autem dominus irridebit. Et erunt post haec decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum. Quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur. Et erunt gementes, et memoria illorum peribit. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

IX.

5. Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores illorum. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatae salutis, gementes prae angustia spiritus, dicentes intra se paenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Quomodo ergo computati sunt inter filios dei, et inter sanctos sors illorum est? Ergo erravimus a via veritatis, et iustitiae lumen non luxit nobis, et sol intelligentiae non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles; viam autem domini ignoravimus. Quid profuit nobis superbia, aut quid divitiarum iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam umbra, et tamquam nuntius percurrens, et tamquam navis quae pertransit fluctuantem aquam, cuius cum praeterierit non est vestigium invenire, neque semitam carinae illius in fluctibus; aut tamquam avis quae transvolat in aere, et post hoc nullum invenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus est alarum verberans levem ventum, et scindens per vim itineris aerem; commotisque alis transvolavit, et post haec nullum signum invenitur itineris illius. Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divisus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. Sic et nos nati continuo desivimus esse, et virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere; in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hi qui peccaverunt, quoniam spes impii tamquam lanugo est quae a vento tollitur, et tamquam spuma gracilis quae a procella dispergitur, et tamquam fumus qui a vento diffusus est, et tamquam memoria hospitis unius diei praetereuntis.

X.

Iusti autem in perpetuum vivent, et apud dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu domini, quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defendet illos. Et accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiam, et accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile aequitatem. Acuet autem duram iram in lanceam, et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur, et ad certum locum insilient. Et a petrosa ira plenae mittentur grandines, et excandescet in illos aqua maris, et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, et tamquam turbo venti dividet illos, et ad heremum perducet omnem terram iniquitas illorum, et malignitas evertet sedes potentium.

XI. XII.

6. Melior est sapientia quam vires, et vir prudens magis quam fortis. Audite ergo reges et intelligite, discite iudices finium terrae. Praebete aures vos qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est a domino potestas vobis, et virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur; quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte iudicastis, neque custodistis legem iustitiae, neque secundum voluntatem dei ambulastis. Horrende et cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum his qui praesunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam dominus qui est omnium dominator, nec verebitur magnitudinem cuiusquam, quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et aequaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, et non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam iuste iustificabuntur, et qui didicerint ista invenient quid respondeant.

XIII.

Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, et habebitis disciplinam. Clara est et quae numquam marcescet sapientia, et facile videtur ab his qui diligunt eam, et invenietur

ab his qui querunt illam. Preoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: et qui vigilaverit propter illam, cito erit securus. Quoniam dignos se ipsa circuit querens, et in viis suis ostendit se illis hilariter, et in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius, verissima est discipline concupiscentia. Cura ergo discipline dilectio est: et dilectio custoditio legum illius est: custoditio autem legum consummatio incorruptionis est: incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscentia itaque sapientie deducit ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini sedibus et sceptris, o reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapientie, omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia, et quemadmodum facta sit referam, et non abscondam a vobis sacramenta dei, sed ab initio nativitatis investigabo, et ponam in lucem scientiam illius, et non preteribo veritatem: neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: et rex sapiens populi stabilimentum est. Ergo accipite disciplinam per sermones meos, et proderit vobis. Itaque erudimini per sermones meos, et proderit vobis.

7. Sum quidem et ego mortalis homo, similis omnibus, et ex genere terreni illius qui prior factus est, et in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore. Coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, et delectamento somni conveniente. Et ego natus accepi communem aerem, et in similiter factam decidi terram, et primam vocem similem omnibus emisi plorans. In involumentis nutritus sum, et curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus. Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus: et invocavi, et venit in me spiritus sapientie: et preposui illam regnis et sedibus, et divitias nichil esse duxi in comparatione illius. Nec comparavi illi lapidem preciosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, harena est exigua, et tamquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi illam, et proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem michi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius. Et letatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, et ignorabam quoniam omnium bonorum mater est. Quam sine fictione didici, et sine invidia communico, et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie dei, propter discipline dona commendati. Michi autem dedit deus dicere ex sententia, et presumere digna horum que michi dantur: quoniam ipse sapientie dux est, et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri, et omnis sapientia, ac operum scientia et disciplina. Ipse enim dedit michi horum que sunt scientiam veram, ut sciam dispositionem orbis terrarum, et virtutes elementorum, initium et consummationem et medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, et mutationem omnium morum. Mutationes et divisiones temporum, anni cursus, et stellarum dispositiones, naturas animalium, et iras bestiarum, vim ventorum, et cogitationes hominum, differentias virgultorum, et virtutes radicum, et quecumque sunt absconsa et inprovisa didici: omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentie, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nichil vetat benefacere, humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnia potens, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus intelligibiles, mundus, subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis dei, et emanatio quedam est claritatis omnipotentis dei sincera: et ideo nichil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis eterne, et speculum sine macula dei maiestatis, et imago bonitatis illius. Et cum sit una, omnia potest: et permanens in se omnia innovat, et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hec speciosior sole, et super omnem stellarum dispositionem, luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox: sapientiam autem non vincit malitia.

vel sapientia vincit malitiam.

8. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea, et quesivi sponsam michi eam assumere, et amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens dei: sed et omnium dominus dilexit eam. Doctrix est enim discipline dei, et electrix est operum illius. Et si divitie appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, que omnia operatur? Si autem sensus operatur: quis horum que sunt magis quam illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes. Sobrietatem enim et sapientiam docet, et iustitiam et virtutem, quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis, scit preterita, et de futuris estimat. Scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum. Signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere michi ad convivendum, sciens quoniam communicabit mecum de bonis, et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, et honorem apud seniores iuvenis: et acutus inveniar in iudicio, et in conspectu potentium admirabilis ero: et facies principum admirabuntur me. Tacentem me sustinebunt, et loquentem me respicient, et sermocinante me plura, manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem: et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos: et nationes michi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, et in bello fortis. Intrans in domum meam, conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me, et commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognatione sapientie, et in amicitia illius delectatio bona, et in operibus manuum illius honestas sine defectione, et in certamine loquele illius sapientia, et preclaritas in communicatione sermonum ipsius: circuibam querens ut illam michi assumerem. Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens, nisi deus det: et hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum: adii dominum, et deprecatus sum illum, et dixi ex totis precordiis meis.

9. Deus patrum meorum, et domine misericordie, qui fecisti omnia verbo tuo, et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creature que a te facta est, ut disponat orbem terrarum in equitate et iustitia, et in directione cordis iudicium iudicet: da michi sedium tuarum assistricem sapientiam, et noli me reprobare a pueris tuis: quoniam ego servus tuus sum, et filius ancille tue. Homo infirmus, et exigui temporis, et minor ad intellectum iudicii et legum. Nam et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nichilum computabitur. Tu autem me elegisti regem populo tuo, et iudicem filiorum tuorum et filiarum tuarum: et dixisti edificare templum in monte sancto tuo, et in civitate habitationis tue altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod preparasti ab initio: et tecum sapientia tua, que novit opera tua, que et affuit tunc cum orbem terrarum faceres, et sciebat quid placitum esset oculis tuis, et quid directum in preceptis tuis. Mitte illam de celis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tue, ut mecum sit, et mecum laboret, et sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia, et intelligit, et deducet me in operibus meis sobrie, et custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, et disponam populum tuum iuste, et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium dei? aut quis poterit cogitare quid velit deus? Cogitationes enim mortalium timide, et incerte providentie nostre. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sunt: et que in prospectu sunt invenimus cum labore. Que autem in celis sunt quis investigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis: et sic correcte sint semite eorum qui sunt in terris, et que tibi placent didicerint homines? Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi domine a principio.

10. Hec illum qui primus formatus est a deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus,

custodivit. Et eduxit illum a delicto suo, et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua, per iram homicidii fraternitatis deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram, iterum sanavit sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Hec et in consensu nequitie cum se nationes contulissent, scivit iustum, et conservavit sine querela deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapolim: quibus in testimonium nequitie fumigabunda constat deserta terra, et incerto tempore fructus habentes arbores, et incredibilis anime memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim pretereuntes non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed et insipientie sue reliquerunt hominibus memoriam, ut in his que peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Hec autem profugum ire fratris iustum deduxit per vias rectas, et ostendit illi regnum dei, et dedit illi scientiam sanctorum. Honestavit illum in laboribus, et complevit labores illius. In fraude circumvenientium illum affuit, et honestum fecit illum. Custodivit illum ab inimicis, et a seductoribus tutavit illum. Et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereliquit, sed a peccatoribus liberavit eum. Descenditque cum illo in foveam, et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam adversus eos qui eum deprimebant. Et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem eternam. Hec populum iustum et semen sine querela liberavit a nationibus que illum deprimebant. Intravit in animam servi dei, et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, et deduxit illos in via mirabili. Et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum per noctem. Et transtulit illos per mare rubrum, et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare, et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, et decantaverunt domine nomen sanctum tuum, et victricem manum tuam laudaverunt pariter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas [11] infantium fecit esse disertas. Direxit opera illorum in manibus prophete sancti. Iter fecerunt per deserta que non inhabitabantur, et in locis desertis fixerunt casas. Steterunt contra hostes, et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt et invocaverunt te, et data est illis aqua de petra altissima, et requies sitis de lapide duro. Per que enim penas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filii israel letati sunt. Per hec cum illis deessent, bene cum illis actum est. Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum, dedisti eis abundantem aquam insperate, ostendens per sitim que tunc fuit quemadmodum tuos exaltares, et adversarios illorum necares. Cum enim temptati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tanquam pater monens probasti, illos autem tanquam durus rex interrogans condempnasti. Absentes enim et presentes similiter torquebantur. Duplex enim illos acceperat tedium, et gemitus cum memoria preteritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt dominum, admirantes in finem exitus. Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter iustis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut scirent quia per que peccat quis, per hec et torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, que creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere illis multitudinem ursorum aut audaces leones, aut novi generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporem ignis spirantes, aut odorem fumi proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes, quarum non solum lesura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere. Sed et sine his uno spiritu occidi poterant persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi spiritu virtutis tue. Sed omnia in mensura et numero et pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli superat semper, et virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tanquam momentum statere sic ante te est orbis terrarum, et tanquam gutta roris antelucani que descendit in terram. Sed misereris omnium quoniam omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Diligis enim omnia que sunt, et nichil odisti horum que fecisti. Nec enim odiens constituisti aliquid aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset conservaretur? Parcis autem omnibus quoniam tua sunt domine, qui amas animas.

[12] O quam bonus et suavis est domine spiritus tuus in omnibus. Ideoque hos qui exerrant partibus tuis corripis, et de quibus peccant admones et alloqueris, ut relicta malitia credant in te domine. Et illos enim antiquos inhabitatores terre sancte tue quos exhorruisti, quoniam odibilia tibi opera faciebant per medicamina et sacrificia iniusta, filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis, et auctores parentes animarum inauxiliatarum voluisti perdere a medio sacramento tuo per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem puerorum dei, que est omnium carior terra. Sed et his tanquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestiis sevis aut verbo duro simul exterminare. Sed partibus iudicans dabas locum penitentie, non ignorans quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio. Nec timens aliquem veniam dabas peccatis eorum. Quis enim dicet tibi quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? Aut quis tibi imputabit si nationes perierint quas tu fecisti? Non enim est alius deus quam tu cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti. Cum sis ergo iustus, iuste omnia disponis. Ipsum quoque qui non debet puniri condempnas et exterum estimas a tua virtute. Virtus enim tua iustitie initium est, et ob hoc quod omnium dominus es, omnibus te parcere facis. Virtutem enim ostendis tu qui non crederis esse in virtute consummatus, et horum qui te nesciunt audaciam traducis. Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, et cum magna reverentia disponis nos. Subest enim tibi cum volueris posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse et humanum. Et bone spei fecisti filios tuos, quoniam iudicans das locum in peccatis penitentie. Si enim inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione et liberasti, dans tempus et locum per que possint mutari a malitia, cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta et conventiones dedisti bonarum promissionum. Cum ergo nobis disciplinam das, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam iudicantes cogitemus, et cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam. Unde et illis qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt, per hec que coluerunt dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos estimantes hec que in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tanquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum dei iudicium experti sunt. In his enim que patiebantur moleste ferebant, in quibus patientes indignabantur. Per hec que putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes illum quem olim negabant se nosse, deum verum agnoverunt. Propter quod et finis condempnationis illorum veniet super illos.

[13] Vani sunt autem omnes homines in quibus non est scientia dei, et de his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex. Sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem aut gyrum stellarum aut nimiam aquam aut solem aut lunam rectores orbis terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto

his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hec omnia constituit. Aut si virtutem et operationem eorum mirati sunt, intelligant ab illis quoniam qui hec fecit fortior est illis. A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit horum creator videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortassis errant, deum querentes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt que videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire ut possent estimare seculum, quomodo huius dominum non facilius invenerunt?

XXIX Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antique. Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat omnem corticem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vite, reliquiis autem eius operis ad preparationem esce abutatur, et reliquum horum quod ad nullum usum facit, lignum curvum et verticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam artis sue figuret illud, et assimilet illud imagini hominis, aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam que in illo est perliniens, et faciat ei dignam habitationem, in pariete ponens illud et confirmans ferro, ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest se adiuvare. Imago enim est, et opus est illi adiutorium. Et de substantia sua et de filiis suis et de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine anima est. Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita mortuum rogat, et in adiutorium inutilem invocat, et pro itinere petit ab eo qui ambulare non potest, et de adquirendo et de operando et de omnium rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis.

14. Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas adquirendi excogitavit, et artifex fabricavit sapientia sua.

XXXI Tua autem, pater, gubernat providentia, quoniam dedisti et in mari viam et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientie tue opera, propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio, cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen nativitatis, que manu tua erat gubernata. Benedictum enim lignum per quod fit iustitia. Per manus autem quod fit idolum, maledictum est et ipsum et qui fecit illud, quia ille quidem operatus est, illud autem cum esset fragile deus cognominatus est. Similiter autem odio sunt deo impius et impietas eius. Etenim quod factum est cum illo qui fecit tormenta patietur. Propter hoc et in idolis nationum non erit respectus, quoniam creature dei in odium facte sunt, et in temptationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium.

XXXII Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum, et adinventio illorum corruptio vite est. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis est inventus. Acerbo enim luctu dolens pater cito sibi rapti filii fecit imaginem, et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat nunc tanquam deum colere cepit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quod longe essent, e longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis quem honorare volebant fecerunt, ut illum qui aberat tanquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim volens placere illi qui se assumpsit, elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio, quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt.

XXXIII Et non suffecerat errasse eos circa dei scientiam, sed et in magno viventes inscientie bello, tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insanie plenas vigilias habentes, neque vitam neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat, et omnia commixta sunt: sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et periurium, tumultus, bonorum dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim idolorum cultura omnis mali causa est et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut peierant cito. Dum enim confidunt in idolis que sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de deo, attendentes idolis, et iuraverunt iniuste, in dolo contempnentes iustitiam. Non enim iuratorum virtus, sed peccantium pena perambulat semper iniustorum prevaricationem.

15. XXXIIII Tu autem, deus noster, suavis et verus es, patiens, et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam; et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati. Nosse enim te consummata iustitia est, et scire iustitiam et virtutem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio, nec umbra picture labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores, cuius aspectus insensato dat concupiscentiam, et diligit mortue imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus, et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa, et similiter que his sunt contraria. Horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto ille qui paulo ante de terra factus fuerat, et post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus anime debitum quam habebat. Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus et argentariis, sed et erarios imitatur, et gloriam prefert, quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita illius, quoniam ignoravit qui se finxit, et qui inspiravit illi animam que operatur, et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et estimaverunt ludum esse vitam nostram, et conversationem vite compositam ad lucrum, et oportere undecumque etiam ex malo adquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere qui ex terre materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum anime superbi sunt, inimici populi tui et imperantes illi, quoniam omnia idola nationum deos estimaverunt, quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos, et qui spiritum mutuatus est is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse quam hi quos colit, quia ipse quidem vixit cum esset mortalis, illi autem nunquam. Sed et animalia miserrima colunt; insensata enim comparata his illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. Effugerunt autem dei laudem et benedictionem eius.

16. Propter hec et per his similia passi sunt digne tormenta, et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortigometram, ut illi quidem concupiscentes escam propter ea que illis ostensa et missa sunt etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis quidem sine excusatione supervenire interitum exercentibus tyrannidem, his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur. Etenim cum illis supervenit seva bestiarum ira, morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. Qui enim conversus est, non per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium salvatorem. Et in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt

morsus, et non est inventa sanitas animae illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur: ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio. Et enim neque herba, neque malagma sanavit illos: sed tuus domine sermo, qui sanat omnia.

XXXV

Tu es domine qui vitae et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis. Homo autem occidit quidem per malitiam animam suam, et cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam quae recepta est: sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, et grandinibus, et pluviis persecutionem passi sunt, et per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat, in aqua quae omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis, ne comburerentur quae ad impios missa erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent quoniam dei iudicio patiuntur persecutionem. Et quodam tempore in aqua super virtutem ignis exardebat undique, ut iniquae terrae nationem exterminaret.

XXXVI

Pro quibus angelorum esca nutristi populum tuum, et paratum panem de caelo praestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem. Substantia enim tua et dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebat: et deserviens uniuscuiusque voluntati, ad quod quisque volebat convertebatur. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tabescebant: ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia choruscans.

XXXVII

Hoc autem iterum ut nutrirentur iusti, ignis etiam suae virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus iniustos: et lenior fit ad bene faciendum pro his qui in te confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata, omnium nutrici gratiae tuae deserviebat ad voluntatem horum qui a te desiderabant: ut scirent filii tui quos dilexisti domine, quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed

XXXVIII

sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat: ut notum omnibus esset quoniam oportet praevenire solem ad benedictionem tuam, et ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim fides tanquam hibernalis glacies tabescet, et disperiet tanquam aqua supervacua.

17.

XXXIX

Magna enim sunt iudicia tua domine, et inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatae animae erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctae: vinculis tenebrarum et longae noctis compediti, inclusi sub tectis fugitivi perpetuae providentiae iacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati. Neque enim quae continebat illos spelunca sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personae tristes illis apparentes pavorem illis praestabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen praebere, nec siderum limpidae flammae illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: et timore perculsi illius quae non videbatur faciei, aestimabant deteriora esse quae videbantur. Et magicae artis appositi erant derisus: et sapientiae gloriae correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam et si nihil illos ex monstris perturbabat, transitu animalium et serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: et aerem quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

XL

Frequenter enim praeoccupant pessima, redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis. Semper enim praesumit saeva, perturbata conscientia. Nihil enim est timor, nisi praesumptionis adiutorium, proditio cogitationis auxiliatorum. Et dum ab intus minor est expectatio, maiorem putat scientiam eius causae de qua tormentum praestat. Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes, aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animae deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius praeoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquae decurrentis nimium, aut sonus validus praecipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo: deficientes faciebant illos prae timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum quae superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

18.

XLI

Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem inimici audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te: et qui ante laesi erant, quia non laedebantur, gratias agebant tibi: et ut esset differentia, te domine petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotae viae, et solem sine laesura boni hospitii praestitisti. Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen saeculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes: et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida.

XLII

Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt, animaequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim laesisti adversarios nostros, sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiae legem in concordia disposuerunt: similiter et bona et mala recepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem poena servus cum domino afflictus, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento quae erat praeclarior natio illorum exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero cum primum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum dei se esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus domine exiliens de caelo a regalibus sedibus venit. Durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Visiones enim quae illos turbaverunt, haec praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur, perirent.

XLIII

Tetigit autem tunc et iustos tentatio mortis, et commotio facta est in heremo multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum orationem, et per incensum deprecationem allegans, restitit irae, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. Vicit autem turbas non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum qui se subiciebat vexabat, iuramenta parentum et testamentum commemorans. Cum enim iam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstetit et amputavit impetum, et divisit illam quae ad vivos ducebat viam. In veste enim poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum: et parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant sculpta: et magnificentia tua in diademate capitis illius erat scripta. Propter haec autem cessit qui exterminabat, et haec extimuit. Erat enim sola tentatio irae sufficiens.

19.

Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Praesciebat enim et futura illorum: quoniam cum ipsi permisissent ut se ducerent, et cum magna

sollicitudine premisissent illos, et consequebantur illos penitentia acti. Adhuc enim inter manus habentes luctum, et deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiae. Et quos rogantes proiecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur. Ducebat autem illos ad hunc finem digna necessitas. Et horum quae acciderant commemorationem amittebant, ut quae deerant tormentis repleret punitio: et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis praeceptis, ut pueri tui custodirentur illesi. Nam nubes castra eorum obumbrabat, et ex aqua quae ante erat terra arida apparuit: et in mari rubro via sine impedimento, et campus germinans de profundo nimio: per quem omnis natio transivit, quae tegebatur tua manu, videntes mirabilia et monstra. Tamquam equi enim depaverunt escam, et tamquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum quae in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, et pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum. Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortygometra, et vexationes peccatoribus supervenerunt non sine illis quae ante facta erant argumentis per vim fluminum. Iuste enim patiebantur secundum suas nequitias. Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt. Alii quidem ignotos non recipiebant advenas. Alii autem bonos hospites in servitutem accipiebant. Et non solum hoc: sed et alius quidem respectus illorum erit: quoniam inviti recipiebant extraneos. Qui autem cum laetitia receperant hos qui eisdem usi fuerant iustitiis, saevissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem caecitate, sicut illi in foribus iusti. Cum subitaneis cooperti essent tenebris unusquisque ostii sui transitum quaerebat. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur: et omnia suum sonum custodiunt. Unde aestimari ex ipso certo visu potest. Agrestia enim in aquatica convertebantur: et quaecumque erant natantia in terram transibant. Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, et aqua extinguentis naturae obliviscebatur. Flammae econtrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam quae facile dissolvebatur sicut glacies bonam escam. In omnibus enim Domine magnificasti populum tuum et honorasti, et non despexisti, in omni tempore et in omni loco assistens eis. Explicit liber sapientiae. Incipit prologus Iesu filii Sirach in ecclesiasticum.

Multorum nobis et magnorum per legem et prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est, in quibus oportet laudare Israel doctrinae et sapientiae causa, quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed et extraneos posse et dicentes et scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam amplius se dedit ad intelligentiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum qui nobis a parentibus nostris traditi sunt, voluit et ipse scribere aliquid horum quae ad doctrinam et sapientiam pertinent, ut desiderantes discere, et illorum periti facti, magis magisque attendant animo, et ad legitimam vitam confirmentur. Hortor itaque venire vos cum benivolentia, et attentiore studio lectionem facere, et veniam habere in illis in quibus videmur sequentes imaginem sapientiae, et deficere in verborum compositione. Nam deficient verba hebraica, quando translata fuerint ad alteram linguam. Non solum autem haec: sed et ipsa lex et prophetae, ceteraque aliorum librorum volumina non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo et tricesimo anno temporibus Ptholomei Evergetis regis, postquam perveni in Egyptum, et cum multum temporis ibi fecissem, inveni libros relictos non parvae neque contemptibilis doctrinae. Itaque bonum et necessarium putavi et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi istum librum: et multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa quae ad finem ducunt librum dare, et illis qui volunt animum intendere, et discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere. Explicit prologus. Incipit liber ecclesiastici, quem Hebrei panarethos appellant. Capitulum I.

Omnis sapientia a domino deo est, et cum illo fuit semper, et est ante aevum. Arenam maris et pluviae guttas et dies saeculi quis dinumeravit? Altitudinem caeli et latitudinem terrae et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam dei praecedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia, et intellectus prudentiae ab aevo. Fons sapientiae verbum dei in excelsis, et ingressus illius mandata aeterna. Radix sapientiae cui revelata est, et astutias illius quis agnovit? Disciplina sapientiae cui revelata est et manifestata? et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus omnium creator omnipotens, rex potens et metuendus nimis, sedens super thronum illius et dominans deus. Ipse creavit illam spiritu sancto, et vidit et dinumeravit et mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum, et praebet illam diligentibus se. Timor domini gloria et gloriatio, et laetitia et corona exultationis. Timor domini delectabit cor, et dabit laetitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suae benedicetur. Dilectio dei honorabilis sapientia. Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientiae timor domini, et cum fidelibus in vulva concreatus est, et cum electis feminis graditur, et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor domini scientiae religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Timenti dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiae est timere deum, et plenitudo a fructibus illius. Et omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiae timor domini, replens pacem et salutis fructum. Et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona dei. Scientiam et intellectum prudentiae sapientia compartietur, et gloriam tenentium se exaltabit. Radix sapientiae est timere dominum, et rami enim illius longaevi. In thesauris sapientiae intellectus et scientiae religiositas. Execratio autem peccatoribus sapientia. Timor domini expellit peccatum, nam qui sine timore est non poterit iustificari. Iracundia autem animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea redditio iucunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, et labia multorum narrabunt sensum illius. In thesauris sapientiae significatio disciplinae. Execratio autem peccatori cultura dei. Fili concupiscens sapientiam conserva iustitiam, et deus praebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor domini, et quod beneplacitum est illi fides et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius. Contumax non sis et incredibilis timori domini, et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas et ponas scandalum animae tuae, et adducas inhonorationem tibi, et revelet deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te, quoniam accessisti maligne ad dominum, et cor tuum plenum est dolo et fallacia. Fili accedens ad servitutem dei sta in iustitia et timore, et praepara animam tuam ad temptationem. Deprime cor tuum et sustine, inclina aurem tuam et suscipe verba intellectus, et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationes dei, coniungere deo et sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines vero acceptabiles in camino humiliationis. Crede deo et recuperabit te, et dirige viam tuam et spera in illum. Serva timorem illius et in illo veterasce. Metuentes dominum sustinete misericordiam eius, et non deflectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis dominum credite illi, et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis

dominum sperate in illum et in oblectatione veniet vobis misericordia. Qui timetis dominum diligite illum et illuminabuntur corda vestra. Respicite filii nationes hominum et scitote quia nullus speravit in domino et confusus est. Permansit in mandatis eius et derelictus est. Aut quis invocavit eum et despexit illum? Quoniam pius et misericors deus est et remittet in tempore tribulationis peccata: et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Ve duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt deo, ideo non protegentur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinentiam et qui dereliquerunt vias rectas et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere ceperit dominus? Qui timent dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum conservabunt viam illius. Qui timent dominum inquirent que beneplacita sunt illi et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum preparabunt corda sua et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt mandata illius et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes: Si penitentiam non egerimus incidemus in manus domini et non in manus hominum.

3. Secundum enim magnitudinem illius sic et misericordia ipsius cum ipso est. Filii sapientie ecclesia iustorum et natio illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii dilecti et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit deum exorabit pro peccatis et continebit se ab illis et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat: ita et qui honorificat

De honore parentum. VII

matrem suam. Qui honorificat patrem iocundabitur in filiis et in die orationis sue exaudietur. Qui honorat patrem suum vita vivet longiore et qui obedit patri refrigerabit matrem. Qui timet dominum honorat parentes et quasi dominis serviet his qui se genuerunt. In opere et sermone et omni patientia honora patrem tuum ut superveniat tibi benedictio a deo et benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui, non est enim gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui et dedecus filii pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui et ne contristes eum in vita illius. Et si defecerit sensu veniam da et ne spernas eum in virtute tua. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum et in iustitia edificabitur tibi et in die tribulationis commemorabitur tui. Sicut in sereno glacies solventur peccata tua. Quam male fame est qui relinquit patrem et est maledictus a deo qui exasperat matrem.

De humilitate. VIII.

Fili in mansuetudine opera tua perfice et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus et coram deo invenies gratiam: quoniam magna potentia dei solius et ab humilibus honoratur. Altiora te ne quesieris et fortiora te ne scrutatus fueris, sed que precepit tibi deus illa cogita semper et in pluribus eius operibus non eris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter et in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantavit suspitio illorum et in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum male habebit in novissimo et qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus et pravus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam gravabitur in doloribus et peccator adiciet ad peccandum. Synagoge superborum non est sanitas. Frutex enim peccati eradicabitur in illis et non intelligetur. Cor sapientis intelligitur in sapientia et auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. Sapiens cor et intelligibile abstinebit se a peccatis et in operibus iustitie successus habebit. Ignem ardentem extinguit aqua et elemosina resistit peccatis. Et deus prospector eius qui reddit gratiam, meminit in posterum

IX. 4

et in tempore casus sui inveniet firmamentum. Fili elemosinam pauperis ne defraudes et oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris et non exasperes pauperem in inopia sua.

—: xlix. p m.

Cor inopis ne afflixeris et non protrahas datum angustianti. Rogationem contribulati ne abicias et non avertas faciem tuam a egeno. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram et non relinquas querentibus tibi retro maledicere. Maledicentis enim tibi in amaritudine anime exaudietur precatio illius. Exaudiet autem eum qui fecit illum. Congregationi pauperum affabilem te facito et presbitero humilia animam tuam et magnato humilia caput tuum. Declina pauperi sine tristitia aurem tuam et redde debitum tuum et responde pacifica in mansuetudine. Libera eum qui iniuriam patitur de manu superbi et non acide feras in anima tua. In iudicando esto pupillis misericors ut pater et pro viro matri illorum. Et eris tu velud filius altissimi obediens et miserebitur tui magis quam mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat et suscipit exquirentes se et preibit in via iustitie. Et qui illam diligit diligit vitam et qui vigilaverint ad illam complectentur placorem eius. Qui tenuerint illam vitam hereditabunt et quo introibit benedicet deus. Qui serviunt ei obsequentes erunt sancto et eos qui diligunt illam diligit deus. Qui audit illam iudicat gentes et qui intuetur eam permanebit confidens. Si crediderit ei hereditabit illam et erunt in confirmatione creature illorum quoniam in temptatione ambulat cum eo et in primis eligit eum. Timorem et metum et probationem inducet super illum et cruciabit illum in tribulatione doctrine sue donec temptet illum in cogitationibus illius et credat anime illius. Et firmabit illum et iter adducet directum ad illum et letificabit eum. Et denudabit absconsa sua illi et thesaurizabit super illum scientiam et intellectum iustitie. Si autem oberraverit derelinquet eum et tradet eum in manus inimici sui.

Fili conserva tempus et devita a malo. Pro anima tua non confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum et est confusio adducens gloriam et gratiam. Ne accipias faciem adversus faciem tuam nec adversus animam tuam mendacium. Non reverearis proximum tuum in casu suo nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore eius. In lingua enim agnoscitur sapientia et sensus et scientia et doctrina in verbo sensati et firmamentum in operibus iustitie. Non contradicas verbo veritatis ullo modo et de mendacio ineruditionis tue confundere. Non confundaris confiteri peccata tua et ne subicias te omni homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis nec coneris contra ictum fluvii. In iustitia agonizare pro anima tua et usque ad mortem certa pro iustitia et deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum et ad dandum collecta.

5. Noli attendere ad possessiones iniquas et ne dixeris est mihi sufficiens vita. Nichil enim proderit in tempore vindicte et obductionis. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui et ne dixeris quomodo potui aut quis me subiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris peccavi et quid accidit mihi triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu neque adicias peccatum super peccatum et dicas miseratio dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo cito proximant et in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad dominum et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius et in tempore vindicte disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis, nichil enim proderunt tibi in die vindicte et obductionis. Non ventiles te in omnem ventum et non eas in omnem viam, sic enim peccator probatur in duplici lingua. Esto firmus in via domini et in veritate sensus tui et scientia et prosequatur te verbum pacis et iustitie. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei ut intelligas et cum sapientia proferes responsum verum. Si est tibi intellectus

---

b. Duabus viis terram ingreditur qui facit mala et sperat bona, et qui carnis sectatur opera et per se salutem se arbitratur proficere in timore dei. Vel qui dei opere exhibet et qui mundi cogitatione querit. Tales vero inconstantes sunt in omnibus viis suis, qui facile in adversis cecidunt et prosperis recedunt.

VI.

c. Licet omni tempore inspiciat opera deus, tamen inspicere dicitur cum probare vel improbare ad dinoscitur.

i. sapientia et caritas dei. Finis enim precepti caritas, et qui diligit proximum legem implevit.

Ope.

Agnitionem.

Obedientia et dilectio virtutes sunt iustorum, sed tropice pro virtutes ponit possessorem.

i. firmiter iudicavit matrem honorandam a filiis et exquiret quam sunt que ita iudicavit servanda fuerit.

De honore parentum.

a. In sobole vel in discipulis quorum in intimo gaudeo quod magistris vel parentibus suis obediunt vel melius filios fructum bonorum operum accipimus.

b. Deo parienti. c. Eternum.

d. Spiritualem vel carnalem.

e. In vita eterna.

Gratia i. quod peccatum delet hostia enim pro peccato peccatum vocatur.

Verbis vel factis.

Carnalem spiritualem.

Mansuetudo et humilitas gratiam, superbia et furor pariunt ruinam.

De humilitate.

De corde malo et bono.

Sarcina peccatorum.

De terra viventium.

Quando probabitur apud deum.

i. in prudentia doctrine.

Auditores boni.

Quibus se exercet.

i. mortis.

Premium eterne vite.

De elemosina et pauperibus.

pro dilectione, vel misericordia, vel pro dando.

Prov. xxi et xxviii. Ysa. lviii. ... Iob. xxxi. ... Math. vi.

Hilarem datorem ... viduam pauperem misit in gazophylacium ... tem munus pensat devotionem cordis.

i. amare et ...

De pupillis et viduis. X

Destructio sapientie. XI

Mansuetos sunt.

Cum quod placidam ... placat sapientem.

Sicut quod per fidem ... celestem ... diabitur deus. Unde ego ... me legis invenerit ...

Opera.

Opulentia quod primus ...

Sapientia.

Exercet.

Quod erudit per flagella.

Iniustitia.

Ambulabit ...

Fide spe et caritate ...

Habitatione sua ...

XII

In tempore prosperitatis ... et ... dum ...

a. Qui erubuerit me ... coram ...

b. Quando quis ... pungit ...

Quod dico vobis ... dicite in lumine.

i. ne consentias ... te allicit ad peccandum.

XIII

De non confidendo in divitiis.

Quando impune possis peccando.

XIIII

De conversione.

Vigilare quia nescitis quando veniet.

Quando nunquam ad ... servantur.

Levitate reprehendit.

Quod confert ...

i. xliiii. ...

respondere proximo; sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato et confundaris. Honor et gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius. Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris et confundaris. Super furem enim est confusio et poenitentia, et denotatio pessima super bilinguem; susurratori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifica pusillum et magnum similiter. Noli fieri pro amico inimicus proximo; improperium enim et contumeliam malus hereditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. Non te extollas in cogitatione animae tuae velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in heremo. Anima enim nequam disperdet qui se habet, et in gaudium inimicis dat illum, et deducet in sortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos, et lingua eucharis in bono homine abundabit. Multi pacifici sint tibi, et consiliarius tibi sit unus de mille. Si possides amicum, in temptatione posside eum, et non facile credas illi. Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur ad inimicitiam, et est amicus qui odium et rixam et convicia denudabit. Est autem amicus socius mensae, et non permanet in die necessitatis. Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coaequalis, et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humiliaverit se contra te et a facie tua absconderit se, unanimem habebis amicitiam bonam. Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende. Amicus fidelis protectio fortis; qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitae et immortalitatis, et qui metuunt Dominum invenient illum. Qui timet Deum aeque habebit amicitiam bonam, quoniam secundum illum erit amicus illius.

Fili, a iuventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is qui arat et seminat accede ad illam, et sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsius exiguum laborabis, et cito edes de generationibus illius. Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, et non demorabuntur proicere illam. Sapientia enim doctrinae secundum nomen est eius, et non est multis manifesta; quibus autem agnita est, permanet usque ad conspectum Dei. Audi fili et accipe consilium intellectus, et ne abicias consilium meum. Iniice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subice humerum tuum et porta illam, et ne acedieris vinculis eius. In omni animo tuo accede ad illam, et in omni virtute tua serva vias eius. Investiga illam et manifestabitur tibi, et continens factus ne derelinquas eam. In novissimis enim invenies requiem in ea, et convertetur tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis et bases virtutis, et torques illius in stolam gloriae. Decor enim vitae est in illa, et vincula illius alligatura salutaris. Stolam gloriae indues eam, et coronam gratulationis superpones tibi. Fili, si attenderis mihi, disces eam; et si accommodaveris animum tuum, sapiens eris. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam; et si dilexeris audire, sapiens eris. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiae illorum ex corde coniungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum, evigila ad illum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. Cogitatum habe in praeceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto, et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiae dabitur tibi.

Noli facere mala, et non te apprehendent. Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. Non semines mala in sulcis iniustitiae, et non metes ea in septuplum. Noli quaerere ab homine ducatum, neque a rege cathedram honoris. Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est, et penes regem noli velle videri sapiens. Noli quaerere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in agilitate tua. Non pecces in multitudine civitatis, nec te immittas in populum, neque alliges duplicia peccata; nec enim in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis in animo tuo; exorare et facere eleemosynam ne despicias. Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, et offerente me Deo altissimo suscipiet munera mea. Non irrideas hominem in amaritudine animae; est enim qui humiliat et exaltat circumspector Deus. Noli arare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum similiter facias. Noli velle mentiri omne mendacium; assiduitas enim illius non est bona. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, et non iteres verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa opera et rusticationem ab altissimo creatam. Non te reputes in multitudine indisciplinatorum. Memento irae, quoniam non tardabit. Humilia valde spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii ignis et vermis. Noli praevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem carissimum pro auro spreveris. Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Domini; gratia enim verecundiae illius super aurum. Non laedas servum operantem in veritate, neque mercennarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua; non defraudes eum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt, attende illis, et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi sunt, erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. Filiae tibi sunt, serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam; et odibili non credas te in toto corde.

Honora patrem tuum, et gemitus matris tuae ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi. In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum et purgationis, et de neglegentia purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne forte constituat contra te litem. Multos enim perdidit aurum atque argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non struas in ignem illius ligna. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei. Memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis illorum conversare. Ab ipsis enim disces doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela. Non te praetereat narratio seniorum; ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te; quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non spondeas super virtutem tuam; quod si spoponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te; ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutorium, elidet te. Cum

De mulieribus. XXX

tractaturus est ne consilium habeat. Non enim poterunt diligere nisi que ipsis placent. Coram extraneo ne facias consilium, nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam falsam et convicietur tibi. Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrine nequam. Non des mulieri potestatem anime tue, ne ingrediatur in virtutem tuam et confundaris. Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Non des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te et hereditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via ab hominibus pretereuntibus conculcabitur. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt. Colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum muliere aliena ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, et non altercaris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem.

De amico antiquo et novo. XXXI

Ne derelinquas amicum antiquum, novus enim non erit similis illi. Vinum novum amicus novus, veterascet, et cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam et opes peccatoris, non enim scis quae futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicaberis timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta.

De iudicibus. XXXII

Viri iusti sint tibi convive, et in timore Dei sit tibi gloriatio, et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis narratio tua in preceptis Altissimi. In manu artificum opera laudabuntur, et princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu vero seniorum verbum. Terribilis est in civitate sua homo linguosus, et temerarius in verbo suo odibilis erit.

De iudicibus. XXXIII

10. Iudex sapiens iudicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi sic et ministri eius, et qualis rector est civitatis tales et inhabitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum, et civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. In manu Dei potestas terre, et execrabilis omnis iniquitas gentium, et utilem rectorem in tempus suscitabit super illam. In manu Dei potestas hominis, et super faciem scribe imponet honorem suum. Omnis iniurie proximi ne memineris, et nihil agas in operibus iniurie. Odibilis coram Deo est et hominibus superbia, et execrabilis omnis iniquitas gentium. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniustitias et iniurias et contumelias et diversos dolos.

De avaritia. XXXIIII

Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra et cinis? Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Hic enim et animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum. Brevem languorem precidit medicus; sic et rex hodie est et cras morietur. Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes et bestias et vermes.

De superbia. XXXV

Initium superbie hominis apostatare a Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor eius, quoniam initium peccati est omnis superbia. Qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, et subvertet eum in finem. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, et destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum destruxit Dominus, et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefecit Dominus, et plantavit humiles ex ipsis gentibus. Terras gentium evertit Dominus, et perdidit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis et disperdidit illos, et cessare fecit memoriam eorum a terra. Perdidit Deus memoriam superborum,

II et reliquit memoriam humilium sensu. Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum. Semen hominum honorabitur hoc quod timet Deum; semen autem hoc exhonorabitur quod preterit mandata Domini. In medio fratrum rector illorum in honore; et qui timent

Dominum erunt in oculis illius. Gloria divitum, honoratorum et pauperum timor Dei est. Noli despicere hominem iustum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. Magnus est et iudex et potens in honore, et non est maior illo qui timet Deum. Servo sensato liberi servient, et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. Noli te extollere in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustie. Melior est qui operatur et abundat in omnibus, quam qui gloriatur et eget pane. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suam quis iustificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur per disciplinam et timorem suum, et est homo qui honorificatur propter substantiam suam. Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? et qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

11. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo. Brevis in volatilibus est apis, et initium dulcoris habet fructus illius. In vestitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris, quoniam mirabilia opera Altissimi solius, et gloriosa et absconsa et invisa opera illius hominibus. Multi tyranni sederunt in throno, et insuspicabilis portavit diadema. Multi potentes oppressi sunt valde, et gloriosi traditi sunt in manus alterorum.

II Priusquam interroges ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris corripe iuste. Priusquam audias ne respondeas verbum, et in medio seniorum ne adicias loqui. De ea re que te non molestat ne certeris, et in iudicio peccantium ne consistas. Fili, ne in multis sint actus tui, et si dives fueris non eris immunis a delicto. Si enim secutus fueris non apprehendes, et non effugies si precucurreris. Est homo laborans et festinans et dolens impius, et tanto magis non abundabit. Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute et abundans paupertate, et oculus Dei respexit illum in bono, et erexit eum ab humilitate ipsius, et exaltavit caput eius, et mirati sunt in illo multi et honoraverunt Deum. Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt.

III Sapientia et disciplina et scientia legis apud Deum. Dilectio et vie bonorum apud ipsum. Error et tenebre peccatoribus concreata sunt. Qui autem exultant in malis consenescunt in malo. Datio Dei permanet iustis, et profectus illius successus habebit in eternum. Est qui locupletatur parce agendo, et hec pars mercedis illius in eo quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus. Et nescit quod tempus preteriet, et relinquet omnia aliis et morietur. Sta in testamento tuo, et in illo colloquere, et in opere mandatorum tuorum veterasce. Ne manseris in operibus peccatorum; confide autem in Deo, et mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, et in hora veloci processus illius fructificat. Ne dicas: Quid est mihi opus, et que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas: Sufficiens mihi sum, et quid ex hoc pessimabor? In die bonorum ne immemor sis malorum, et in die malorum ne immemor sis bonorum, quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas. Malitia hore oblivionem facit luxurie magne, et in fine hominis denudatio operum illius. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

XXXVI

Non omnem hominem inducas in domum tuam, multe enim sunt insidie dolosi. Sicut enim eructant precordia fetentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum, sic et cor superborum, et sicut prospector videns casum proximi sui. Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis; homo vero peccator sanguini insidiatur. Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala, ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis.

XXXVII

12. Si benefeceris, scito cui feceris, et erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iusto, et invenies retributionem magnam, et si non ab

---

Sapiens quoque iubet mulieres non induere veste pretiosa, sed interiorem honestare.

Videt quid audiat, vel qui doctor esse desiderat.

Dicit judicium suum probans et alium demonstrare.

Terrenis lucris ut quibus non egeat et plus invenit minor est ad tua sapientia.

De elemosina. XXXVII

ipso dicit a domino. Non est ei bene qui assiduus est in malis et elemosinam non danti: quoniam et altissimus odio habet peccatores, et misertus est penitentibus. Da misericordi, et ne suscipias peccatorem. Et impiis et peccatoribus reddet vindictam: custodiens eos in diem vindicte. Da bono, et non receperis peccatorem. Benefac humili, et non dederis impio. Prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit. Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis quecumque feceris illi: quoniam et altissimus odio habet peccatores, et impiis reddet vindictam.

XXXIX

Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius in tristitia, et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas inimico tuo in eternum. Sicut enim eramentum eruginat nequitia illius. Et si humiliatus vadat curvus: abice animum tuum et custodi te ab illo. Non statuas illum penes te, nec sedeat ad dexteram tuam, ne conversus stet in loco tuo, ne forte conversus in locum tuum inquirat cathedram tuam, et in novissimo cognoscas verba mea, et in sermonibus meis stimuleris. Quis miserebitur incantatori a serpente percusso, et omnibus qui appropiant bestiis? Et qui comitatur cum viro iniquo, et obvolutus est in peccatis eius. Una hora tecum permanebit. Si autem declinaveris, non supportabit. In labiis suis indulcat inimicus, et in corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam. In oculis suis lacrimatur inimicus, et si invenerit tempus non satiabitur sanguine. Si incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem. In oculis suis lacrimatur inimicus, et quasi adiuvans suffodiet plantas tuas. Caput suum movebit et plaudet manu, et multa susurrans commutabit vultum suum.

13\. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: et qui communicaverit superbo induet superbiam. Pondus super se tollit qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? Quando enim se colliserint confringetur. Dives iniuste egit et fremebit, pauper autem lesus tacebit. Si largitus fueris assumet te, et si non habueris derelinquet te. Si habes convivet tecum, et evacuabit te, et ipse non dolebit super te. Si necessarius illi fueris supplantabit te: et subridens spem dabit, narrans tibi bona, et dicet: Quid opus est tibi? Et confundet te in cibis suis donec te exinaniat bis et ter, et in novissimo deridebit te. Postea videns derelinquet te, et caput suum movebit ad te. Attende ne seductus in stultitia humilieris. Humiliare deo, et expecta manus eius. Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advocatus a potentiore discede, ex hoc enim te magis advocabit. Ne improbus sis et impingaris, et ne longe sis ab eo, et eas in oblivionem. Ne retineas ex equo loqui cum illo, nec credas multis verbis illius. Ex multa enim loquela temptabit te, et subridens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis animus illius conservabit verba tua, et non parcet. De malitia et de vinculis cave tibi, et attende diligenter auditui tuo, quoniam cum subversione tua ambulas. Audiens vero illa quasi in somnis vide, et vigilabis. Omni vita tua dilige deum, et invoca eum in salute tua. Omne animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad similem sibi coniungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Que communicatio sancto homini ad canem? Aut que pars bona diviti ad pauperem? Venatio leonis onager in heremo: sic pascua sunt divitum pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic execratio divitis pauper. Dives commotus confirmatur ab amicis, humilis autem cum ceciderit expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est, insuper et arguitur: locutus est sensate, et non est datus ei locus. Dives locutus est et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est et dicunt: Quis est hic? Et si offenderit subvertent illum. Bona est substantia cui non est peccatum in conscientia, et nequissima paupertas in ore impii. Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona sive in mala. Vestigium cordis boni

14\. et faciem bonam, et invenire parabolas difficile invenies et cum labore.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. Felix qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? Qui acervat ex animo suo iniuste aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi nequam est cui alii bonus erit? Et non iocundabitur in bonis suis. Qui sibi invidet nihil est illo nequius, et hec redditio est malitie illius. Et si bene fecerit, ignoranter et non volens facit, et in novissimo manifestabit malitiam suam. Nequam est oculus lividi, et avertens faciem et despiciens animam suam. Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala, et non satiabitur pane, sed indigens et in tristitia erit super mensam suam. Fili, si habes benefac tecum, et deo dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors non tardat, et testamentum inferorum quia demonstratum est tibi. Testamentum enim huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo, et secundum vires tuas exporrigens da pauperi. Ne defrauderis a die bono, et particula boni doni non te pretereat. Nonne aliis relinques dolores et labores tuos, in divisione sortis? Da et accipe, et iustifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iustitiam, quoniam non est apud inferos invenire cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur et alia deiciuntur: sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur et alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet, et qui illud operatur ibit cum ipso. Et omne opus electum iustificabitur, et qui operatur illud honorabitur in illo.

Beatus vir qui in sapientia sua morabitur, et qui in iustitia meditabitur sua, et in sensu cogitabit circumspectionem dei. Qui excogitat vias illius in suo corde, et in absconditis illius intelligens, vadens post illam quasi investigator, et in viis illius consistens. Qui respicit per fenestras eius, et in ianuis illius audiens. Qui requiescit iuxta domum illius, et in parietibus illius figens palum, statuet casulam suam ad manus illius, et requiescent in casula illius bona per evum. Statuet filios suos sub tegmine illius, et sub ramis eius morabitur. Protegetur sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requiescet.

15\. Qui timet deum faciet bona, et qui continens est iustitie apprehendet illam, et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vite et intellectus, et aqua sapientie salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo et non flectetur, et continebit illum et non confundetur, et exaltabit illum apud proximos suos. Et in medio ecclesie aperiet os illius, et adimplebit illum spiritu sapientie et intellectus, et stola glorie vestiet illum. Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super illum, et nomine eterno hereditabit illum. Homines stulti non videbunt illam, et homines sensati obviabunt illi. Et homines stulti non apprehendent illam, longe enim abest a superbia et dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, et viri veraces invenientur in illa, et successum habebunt usque ad inspectionem dei. Non est speciosa laus in ore peccatoris, quia non est a domino missus, quoniam a deo profecta est sapientia. Sapientie enim dei astabit laus, et in ore fideli abundabit, et dominator dabit eam illi. Non dixeris: Per deum abest; que enim odit ne feceris. Non dicas: Ille me implanavit; non enim necessarii sunt ei homines impii. Omne execramentum erroris odit deus, et non erit amabile timentibus illum. Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata et precepta sua. Si volueris mandata conservare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei dabitur illi. Quoniam multa sapientia dei, et fortis in potentia, videns omnes sine intermissione. Oculi dei ad timentes eum

De filiis impiis. XLIIII

XLV

XLVI

De constitutione. XLVII

et ipse agnoscit omnia opera hominum. Nemini mandavit impie agere, et nemini dedit spatium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium et inutilium.

16. Ne iocunderis in filiis impiis si multiplicentur. Nec oblecteris super ipsos si non est timor dei cum illis. Non credas vite illorum et ne respexeris in labores illorum. Melior est enim unus timens deum quam mille filii impii. Et utile est mori sine filiis quam relinquere filios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur. Multa talia vidit oculus meus et fortiora horum audivit auris mea. In synagoga peccantium exardebit ignis et in gente incredibili exardescet ira. Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes qui destructi sunt confidentes sue virtuti. Et non pepercit peregrinationi illorum sed percussit eos et execratus est illos pre superbia illorum. Non misertus est illis gentem totam perdens et extollentem se in suis peccatis. Sicut sescenta milia peditum qui congregati sunt in duritia cordis sui. Et si unus fuisset cervicatus mirum si fuisset immunis. Misericordia enim et ira est cum illo. Potens exoratio et effundens iram secundum misericordiam suam. Sic et copiosa est correptio illius. Hominem secundum opera sua iudicabit. Non effugiet in rapina peccator et non retardabit sufferentia misericordiam facientis. Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum et secundum intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas a deo abscondar et ex alto quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar. Que est enim anima mea in immensa creatura? Ecce celum et celi celorum, abyssus et universa terra et que in eis sunt in conspectu illius commovebuntur. Montes simul et colles et fundamenta terre. Et cum conspexerit illa deus tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor, et omne cor intelligitur ab illo. Et vias illius quis intelligit? Et procellam quam nec oculus videbit hominis? Nam plurima opera illius sunt in absconsis. Sed opera iustitie eius quis annuntiabit? Aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam, et interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania, et vir imprudens et errans cogitat stulta. Audi me fili et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo. Et dicam in equitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam. Et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit deus in opera sua ab initio. Et in veritate enuntio scientiam eius. In iudicio dei opera eius ab initio, et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum et initia ipsorum in gentibus suis. Ornavit in eternum opera illorum, nec esurierunt nec laboraverunt, et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus in terram respexit et implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem ipsius, et in ipsam iterum reversio illorum.

17. Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. Numerum dierum et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum que sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium simile sibi. Consilium et linguam et oculos et aures et cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus. Sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda ipsorum ostendere illis magnalia operum suorum, ut nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut enarrent magnalia operum eius. Addidit illis disciplinam et legem vite hereditavit illos. Testamentum eternum constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum, et honorem vocis illius audierunt aures eorum. Et dixit illis: Attendite vos ab omni iniquo. Et mandavit illis unicuique de proximo suo. Vie illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconse ab oculis ipsius. In unamquamque gentem preposuit rectorem, et pars dei Israel facta est manifesta. Et omnia opera illorum velud sol in conspectu dei sui, et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem eorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu dei. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit. Et postea resurget et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum, et convertet in interiores partes terre. Penitentibus autem dedit viam iustitie, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad dominum et relinque peccata tua. Precare ante faciem domini et minue offendicula. Revertere ad dominum et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem. Et cognosce iustitias et iudicia dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum vivis et dantibus confessionem deo. Non demoreris in errore impiorum. Ante mortem confitere. A mortuo quasi nichil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis et laudabis deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quam magna misericordia domini et propitiatio illius convertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitie placuerunt. Quid lucidius sole? Et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis? Et hoc arguetur. Virtutem altitudinis celi ipse conspicit, et omnes homines terra et cinis.

18. Qui vivit in eternum creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus rex in eternum. Quis sufficit enarrare opera illius? Quis enim investigabit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enuntiabit? Aut quis adiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere neque adicere, nec est invenire magnalia dei. Cum consummaverit homo, tunc incipiet, et cum quieverit aporiabitur. Quid est homo, et que gratia illius? Et quid bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominum ut multum centum anni. Quasi gutta aque maris deputati sunt, et sicut calculus arene sic exigui anni in die evi. Propter hoc patiens est deus in illis et effundit super eos misericordiam suam. Vidit presumptionem cordis illorum quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum quoniam nequam est. Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit illis viam equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum, misericordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet docet et erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat in iudiciis eius. Fili in bonis non des querelam, et in omni dato non des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic et verbum melius quam datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? Et utraque cum homine iustificato. Stultus acriter improperabit, et datus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam, et ante iudicium interroga te ipsum, et in conspectu dei invenies propitiationem. Ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Non impediaris orare semper, et non verearis usque ad mortem iustificari, quoniam merces dei manet in eternum. Ante orationem prepara animam tuam, et noli esse quasi homo qui temptat deum. Memento ire in die consummationis, et tempus retributionis in conversatione faciei. Memento paupertatis in tempore abundantie, et necessitatem paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperum immutabitur tempus, et hec omnia citata in oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis astutus agnoscit sapientiam, et invenienti eam dabit confessionem. Sensati in verbis et ipsi sapienter egerunt, et intellexerunt veritatem et iustitiam, et impluerunt proverbia et iudicia. Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. Si prestes anime tue concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis, assidua est enim commissio illorum. Ne fueris mediocris in contentione ex fenore

XLVIII

De confessione. XLIX

L

LI

LII

De oratione. LIII

LIIII

LV

19. LII et non est tibi nihil in illo. Lectio: Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. Et qui se iungit fornicariis, erit nequam. Putredo et vermes hereditabunt illum, et extolletur in exemplum maius, et tolletur de numero anima eius. Qui credit cito, levis corde est, et minorabitur: et qui delinquit in animam suam, insuper habebitur. Qui gaudet iniquitate, denotabitur: et qui odit correptionem, minuetur vita: et qui odit loquacitatem, extinguit malitiam. Qui peccat in animam suam, poenitebit: et qui iucundatur in malitia, denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum, et non minoraberis.

LIII Amico et inimico noli enarrare sensum tuum: et si est tibi delictum, noli denudare. Audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper. Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret. Corripe amicum: saepe enim fit commissio. Et non omni verbo credas. Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua?

LIIII Corripe proximum antequam comminueris, et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, et in illa timere Deum, et in omni sapientia dispositio legis. Et non est sapientia nequitiae disciplina: et non est cogitatus peccatorum prudentia. Est prudentia nequitiae et in ipsa execratio: et non est insipiens qui minuitur sapientia. Melior est homo qui deficit sapientia et deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Altissimi. Est sollertia certa, et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, et interiora eius plena sunt dolo: et est iustus qui se nimium submittit a multa humilitate: et est iustus qui inclinat faciem, et fingit non videre se quod ignoratum sit: et si non est cognitus, anticipabit te. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet. Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est iudicium quod non probatur esse bonum:

LV 20. et est tacens, et ipse est prudens. Quam bonum est arguere, quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere! Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam! Sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens non habens sensum loquelae: et est tacens sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem et imprudens non servabunt tempus.

LVI Qui multis utitur verbis laedit animam suam: et qui potestatem sibi assumit iniuste, odietur. Est processio in malis viro indisciplinato, et est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile: et est datum cuius retributio est duplex. Est propter gloriam minoratio: et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico pretio, et restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiae autem fatuorum effundentur. Datum insipientis non erit utile tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit, et multa improperabit: et apertio oris illius inflammatio est. Hodie fenerat quis, et cras expetit: odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus, et non erit gratia bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsae linguae sunt. Quoties et quanti irridebunt eum! Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter et quod non erat habendum. Lapsus falsae linguae, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare prae inopia, et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam prae confusione, et ab imprudenti persona perdet eam: personae autem acceptione perdet se. Est qui prae confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium, et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: et confusio illorum cum ipsis sine intermissione.

LVII Sapiens in verbis producet seipsum, et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: et qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem. Xenia et dona excaecant oculos iudicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

LVIII 21. Fili, peccasti? non adiicias iterum: sed et de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis, dentes eius, interficientes animas hominum. Quasi romphaea bis acuta omnis iniquitas, plagae illius non est sanitas. Objurgatio et iniuriae annullabunt substantiam: et domus quae nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures eius perveniet, et iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: et qui timet Deum, convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci: et sensatus scit labi se ab ipso. Qui aedificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme.

LIX Stupa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebrae, et poenae. Qui custodit iustitiam, continebit sensum eius. Consummatio timoris Dei sapientia et sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem insipientia quae abundat in malo: et non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tamquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitae permanet. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit, et ad se adiiciet. Audivit luxuriosus, et displicebit illi, et proiiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis quaeritur in ecclesia, et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: et scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctrina, et quasi vincula manuum super manum dextram.

LX Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro. Pes fatui facilis in domum proximi: et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur: et qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus et sensatus honorabitur.

LXI 22. In lapide luteo lapidatus est piger, et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: et omnis qui tetigerit eum, excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo: nam quae confundit, in contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit audax, et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat

LXII

textam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam, et in fine narrationis dicit: Quis est hic? Super mortuum plora, defecit enim lux eius; et super fatuum plora, defecit enim sensus. Modicum plora super mortuum, quoniam requievit. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies; fatui autem et impii omnes dies vitae illorum. Cum stulto non multum loquaris, et cum insensato ne abieris. Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, et non coinquinaberis peccato illius. Deflecte ab illo, et invenies requiem, et non acediaberis in stultitia illius. Super plumbum quid gravabitur? et quod illi aliud nomen quam fatuus? Arenam et salem et massam ferri facilius est portare quam hominem imprudentem et fatuum et impium. Sicut loramentum ligneum colligatum fundamento aedificii non dissolvitur, sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatio sensati in omni tempore metu non depravabitur. Sicut ornatus arenosus in pariete limpido, et sicut palee in excelsis, et cementa sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt, et cor confirmatum in cogitationibus sensus non turbabitur: sic et cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet, in omni tempore. Sic et cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet: sic et qui in preceptis Dei permanet semper. Pungens oculum deducit lacrimas, et qui pungit cor profert sensum.

LXIII

Mittens lapidem in volatilia deiciet illa; sic et qui conviciatur amico dissolvit amicitiam. Ad amicum et si produxeris gladium, non desperes; est enim regressus ad amicum. Si aperueris os triste, non timeas; est enim concordatio, excepto convicio et improperio et superbia et mysterii revelatione et plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus. Fidem possidete cum proximo in paupertate illius, ut et in bonis illius leteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in hereditate illius coheres sis. Ante ignem camini vapor et fumus ignis inaltatur; sic et ante sanguinem maledicta et contumeliae et minae. Amicum salutare non confundar, et a facie illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. Omnis qui audiet, cavebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam, et super labia mea signaculum certum, ut

LXIIII

23. non cadam in ipsis, et lingua mea perdat me? Domine pater et dominator vitae meae, ne derelinquas me in consilio impiorum, nec sinas me cadere in exprobratione illorum. Quis superponet in cogitatu meo flagella, et in corde meo doctrinam sapientiae, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, et non appareant delicta illorum, ne adincrescant ignorantiae meae, et multiplicentur delicta mea, et peccata mea abundent, et incidam in conspectu adversariorum meorum, et gaudeat inimicus meus? Domine pater et Deus vitae meae, ne derelinquas me in cogitatu illorum. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, et omne desiderium perversum averte a me. Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentiae ne apprehendant me; et animae irreverenti et infrunitae ne tradas me.

LXV

Doctrinam oris audite, filii; et qui custodierit illam non periet labiis suis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator; et superbus et maledicus scandalizabitur in illis. Iurationi non assuescat os tuum; multi enim casus in illa. Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis, quoniam non eris immunis ab eis.

LXVI

Sicut enim servus interrogatus assidue a livore non minuitur, sic omnis iurans et nominans in toto a peccato non purgabitur. Vir multum iurans replebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga. Et si frustraverit, delictum ipsius super ipsum erit; et si dissimulaverit, delinquet dupliciter; et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur; replebitur enim retributione domus illius. Est et alia loquela contraria morti; non inveniatur in hereditate Iacob. Etenim a misericordibus omnia haec auferentur, et in delictis non volutabuntur. Indisciplinate loquelae non assuescat os tuum; est enim in illa verbum peccati. Memento patris et matris tuae; in medio enim magnatorum consistis: ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, et assiduitate tua infatuatus improperium patiaris, et malueris non nasci, et diem nativitatis tuae maledicas. Homo assuetus in verbis improperii in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat; et homo nequam in ore carnis suae non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

LXVII

Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens animam suam et dicens: Quis me videt? Tenebrae circumdant me, et parietes cooperiunt me, et nemo circumspicit me: quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei huiusmodi hominis timor, et oculi hominum timentes illum. Et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim, antequam crearentur, omnia sunt agnita; sic et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis civitatis vindicabitur, et quasi pullus equinus fugabitur; et ubi non speravit apprehendetur. Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Dei. Sic et mulier omnis relinquens virum suum et statuens hereditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit; et secundo virum suum dereliquit; tertio in adulterio fornicata est, et ex alieno viro filios statuit sibi. Haec in ecclesiam adducetur, et in filios eius respicietur. Non tradent filii eius radices, et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in maledictum memoriam illius, et dedecus illius non delebitur. Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius quam timor Dei, et nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini. Gloria magna est sequi Dominum; longitudo enim dierum assumetur ab eo.

Laus sapientie. LXVIII

24. Sapientia laudabit animam suam, et in Deo honorabitur, et in medio populi sui gloriabitur, et in ecclesiis Altissimi aperiet os suum, et in conspectu virtutis illius gloriabitur. In medio populi sui exaltabitur, et in plenitudine sancta admirabitur, et in multitudine electorum habebit laudem, et inter benedictos benedicetur, dicens: Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in caelis ut oriretur lumen indeficiens, et sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitavi, et thronus meus in columna nubis. Gyrum caeli circuivi sola, et profundum abyssi penetravi, et in fluctibus maris ambulavi, et in omni terra steti; et in omni populo et in omni gente primatum habui; et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi. Et in his omnibus requiem quaesivi, et in hereditate eius morabor. Tunc praecepit et dixit mihi creator omnium, et qui creavit me requievit in tabernaculo meo, et dixit mihi: In Iacob inhabita, et in Israel hereditare, et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante saecula creata sum, et usque ad futurum saeculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Ierusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in partes Dei mei hereditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, et quasi cypressus in monte Sion. Quasi palma exaltata sum in Cades, et quasi plantatio rosae in Iericho. Quasi oliva speciosa in campis, et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cinnamomum et balsamum aromatizans odorem dedi; quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. Et quasi storax et galbanus et ungula et gutta, et quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, et quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus expandi ramos meos, et rami

Libanus in hebreo: candorem significat; in greco: thus. Unde in canticis ubi legimus ad collem Libani, thuris: quidam codices habent ad collem libani.

[illegible] nullam in se habet erroris maculam: sed puram et sinceram doctrinam que profert odorem virtutum et spiritualem gratiam infundit mentibus fidelium.

mei honoris et gratie. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, et flores mei fructus odoris et honestatis. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis et sancte spei. In me gratia omnis vie et veritatis, in me omnis spes vite et virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, et hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient. Qui audit me non confundetur, et qui operantur in me non peccabunt. Qui elucidant me vitam eternam habebunt. Hec omnia liber vite et testamentum altissimi et agnitio veritatis. Legem mandavit Moyses in preceptis iustitiarum, et hereditatem domui Iacob et Israel promissiones. Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Eufrates sensum, qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gion in die vindemie. Qui perficit primus scire ipsam, et infirmior non investigabit eam. A mari enim abundabit cogitatio eius, et consilium illius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aque inmense de fluvio. Ego quasi fluvius dorix, et sicut aqueductus exivi a paradiso. Dixi rigabo ortum meum plantationum, et inebriabo partus mei fructum. Et ecce factus est mihi trames abundans, et fluvius meus appropinquavit ad mare. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et enarrabo illam usque in longinquum. Penetrabo inferiores partes terre, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in deo. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, et relinquam illam querentibus sapientiam, et non desinam in progenies illorum usque in evum sanctum. Videte quoniam non soli mihi [non soli mihi] laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

LXIX 25. In tribus placitum est spiritui meo, que sunt probata coram deo et hominibus. Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. Tres species odivit anima mea, et aggravor valde anime illorum. Pauperem superbum, et divitem mendacem, et senem fatuum et insensatum. Que in iuventute tua non congregasti, quomodo invenies ea in senectute tua? Quam speciosum canitiei iudicium, et presbiteris cognoscere consilium. Quam speciosa veteranis sapientia, et gloriosis intellectus et consilium. Corona senum multa peritia, et gloria illorum timor dei. Novem insuspicabilia cordis magnificavi, et decimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iocundatur in filiis vivens, et videns subversionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata, et qui in lingua sua non est lapsus, et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum, et qui enarrat iustitiam auri audienti. Quam magnus qui invenit sapientiam et scientiam, sed non est super timentem deum. Timor dei super omnia se posuit. Beatus cui donatum est habere timorem dei. Qui tenet illum cui assimilabitur? Timor dei initium dilectionis eius; fidei autem initium agglutinandum est ei.

LXX O Omnis plaga tristitia cordis est, et omnis malitia nequitia mulieris est. Et omnem plagam et non plagam videbit cordis, et omnem nequitiam et non nequitiam mulieris, et omnem obductum et non obductum odientium, et omnem vindictam et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri, et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi placebit, magis quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, et obcecavit vultum suum tamquam ursus, et quasi saccum ostendit in medio proximorum eius. Ingemuit vir eius, et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. Sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira et irreverentia et confusio magna. Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile et facies tristis et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta mulier que non beatificat virum suum.

A muliere initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. Non des aque tue exitum nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum. A carnibus tuis abscide illam, ne semper te abutatur.

26. Mulieris bone beatus vir; numerus enim annorum illorum duplex. Mulier fortis oblectat virum suum, et annos vite illius in pace implebit. Pars bona mulier bona, in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit. Delaturam civitatis, et collectionem populi, et calumniam mendacem, super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotipa. In muliere zelotipa flagellum lingue omnibus communicans. Sicut iugum boum quod movetur, ita et mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendat scorpionem. Mulier ebriosa ira magna est, et contumelia et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, et in palpebris illius agnoscetur. In filia non avertente se firma custodiam, ne inventa occasione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave, et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet, et ab omni aqua proxima bibet, et contra omnem palum sedebit, et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedule delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum dei est. Mulier sensata et tacita, non est immutatio erudite anime. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis anime. Sicut sol oriens mundo in altissimis dei, sic mulieris bone species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum, et species faciei super etatem stabilem. Columne auree super bases argenteas, et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta eterna supra petram solidam, et mandata dei in corde mulieris sancte. In duobus contristatum est cor meum, et in tertio iracundia mihi advenit. Vir bellator deficiens per inopiam, et vir sensatus contemptus, et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, deus paravit eum ad rumpheam. Due species difficiles et periculose mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians a negligentia, et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

27. Propter inopiam multi deliquerunt, et qui querit locupletari avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatis. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax, et homines iustos temptatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem ne laudes virum, hec enim temptatio est hominum. Si sequeris iustitiam apprehendes illam, et indues quasi poderem honoris, et inhabitabis cum ea, et proteget te in sempiternum, et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt, et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper, sic peccata operantibus iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol, nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori; in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in delictis peccati. Loquela multum iurans obripilationem capiti statuet, et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum, et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat archana amici perdet fidem, et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum et coniungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum, sic et qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua, sic reliquisti proximum tuum, et non eum capies. Non illum sequeris quoniam longe abest; effugit enim quasi caprea de laqueo, quoniam vulnerata est anima illius. Ultra eum non poteris colligare; et maledicti est concordatio. Denudare autem amici misteria desperatio est anime infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum

De muliere bona

LXXI

LXXII

LXXIII

abitur. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur; novissime autem pervertet os suum, et in verbis tuis dabit scandalum. Multa audivi, et non coequavi ei, et dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet; et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. Qui foveam fodit, incidet in illam; et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo; et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non agnoscet unde adveniat illi. Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum; dolor autem consumet eos antequam moriantur. Ira et furor, utraque execrabilia sunt, et vir peccator continens erit illorum.

28. De remissione peccati. LXXIIII

Qui vindicari vult, a deo inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini reservat iram, et a deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur altissimum? Ipse dum caro sit, servat iram, et propitiationem petit a deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum, et desine inimicari; tabitudo enim et mors imminent in mandatis. Memorare timorem dei, et non irascaris proximo. Memorare testamentum altissimi, et despice ignorantiam proximi. Abstine te a lite, et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silve, sic ignis exardescit; et secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris, quasi ignis exardebit; et si expueris super illam, extinguetur; et utraque ex ore proficiscuntur.

De malo lingue. LXXV

Susurro et bilinguis maledictus erit; multos enim turbavit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos a gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem lingue comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, et qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit iugum eius, et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est, et vinculum illius vinculum ereum est. Mors illius mors nequissima, et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum, et in flamma sua comburet iustos. Qui relinquunt deum incident in illam, et exardebit in illis et non extinguetur; et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam; et ori tuo facito ostia et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos. Et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

LXXVI 29.

Qui facit misericordiam, fenerat proximo suo; et qui prevalet manu, mandata servat. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum, et fideliter age cum illo, et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem estimaverunt fenus, et prestiterunt molestiam his qui se adiuverunt. Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam; et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tedii et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur; solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis; et convicia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitie non feneraverunt, sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro elemosina non trahas illum.

LXXVII

Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis altissimi, et proderit tibi magis quam aurum. Conclude elemosinam in sinu pauperis, et hec pro te exorabit ab omni malo. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit; et postea resurget, et retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidem facit pro proximo suo, et qui perdiderit confusionem derelinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam. Repromissionem fugit peccator et immundus. Bona repromissoris sibi ascribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandata domini incidet in repromissionem nequam; et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas.

De frugalitate et hospitalitate. LXXVIII

Initium vite hominis aqua et panis, et vestimentum et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum quam epule splendide in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum; et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos, et ad hec amara audiet: Transi hospes et orna mensam, et que in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorum meorum; necessitudine domus mee hospitio factus es mihi frater. Gravia hec homini habenti sensum, correptio domus et improperium feneratoris.

LXXIX

30. Qui diligit filium suum assiduat illi flagella, ut letetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater illius, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit et letatus est in illo, et in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis. Reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, et super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus evadit durus, et filius remissus evadet preceps. Lacta filium tuum, et paventem te faciet; lude cum eo, et contristabit te. Non corrideas illi, ne doleas, et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuventute, et ne despicias cogitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute, et tunde latera eius dum infans est, ne forte induret et non credat tibi, et erit tibi dolor anime. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

LXXX. De disciplina filiorum

De bono sanitatis. LXXXI

Melior est pauper sanus et fortis viribus quam dives imbecillis et flagellatus malitia. Salus anime in sanctitate iustitie, et melior omni auro et argento; et corpus validum quam census immensus. Non est census super censum salutis corporis, et non est oblectatio super cordis gaudium. Melior est mors quam vita amara, et requies eterna quam languor perseverans. Bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circumposite sepulchro. Quid proderit libatio idolo? Nec enim manducabit, nec odorabit. Sic qui effugatur a domino, portans mercedes iniquitatis, videns oculis et ingemiscens, sicut spado complectens virginem et suspirans. Tristitiam non des anime tue, et non affligas temetipsum in consilio tuo. Iocunditas cordis hec est vita hominis, et thesaurus sine defectione sanctitatis; et exultatio viri est longevitas. Miserere anime tue placens deo, et contine, et congrega cor tuum in sanctitate eius; et tristitiam longe expelle a te. Multos enim occidit tristitia, et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus.

31. Splendidum cor et bonum in epulis est; epule enim illius diligenter fiunt.

De continentia. LXXXII

Vigilia honestatis tabefaciet carnes, et cogitatus illius auferet

somnium. Cogitatus praescientiae avertit sensum, et infirmitas gravis
sobriam facit animam. Laboravit dives in congregatione substantiae,
et in requie sua replebitur bonis suis. Laboravit pauper in diminutione
victus, et in fine inops fit. Qui aurum diligit non iustificabitur,
et qui insequitur consumptionem replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri
casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est
auri sacrificantium. Vae illis qui sectantur illud, et omnis imprudens
deperiet in illo. Beatus dives qui inventus est sine macula, et qui post au-
rum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et lau-
dabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo, et
perfectus est, et inventus erit illi in gloria aeterna. Qui potuit transgredi
et non est transgressus, et facere mala et non fecit. Ideo stabilita sunt bona
illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum.

LXXXIII

Supra mensam magnam sedisti, non aperias super illam faucem tuam prior. Non
dicas sic: Multa sunt quae super illam sunt. Memento quoniam malus oculus nequam.
Nequius oculo quid creatum est? Ideo ab omni facie sua lacrimabitur cum vide-
rit. Ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas.
Ne comprimaris in convivio. Intellige quae sunt proximi tui ex teipso.
Utere quasi homo frugi his quae tibi apponuntur, et non cum manducas multum
odio habearis. Cessa prior causa disciplinae, et noli nimius esse, ne
forte offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas
manum tuam, nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini erudito
vinum exiguum, et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolo-
rem. Vigilia et cholera et tortura viro infrunito. Somnus sanitatis
in homine parco: dormiet usque in mane, et anima illius cum ipso delectabitur.
Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, et evome, et re-
frigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem. Audi me fili, et
ne spernas me, et in novissimo invenies verba mea. In omnibus operi-
bus tuis esto velox, et omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in pa-
nibus benedicent labia multorum, et testimonium veritatis illius fidele.
In nequissimo pane murmurabit civitas, et testimonium nequitiae illius
verum est. Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit
vinum. Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet
in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate: si bi-
bas illud moderate, eris sobrius. Quae est vita quae minuitur vino? Quid

De ebrietate LXXXIIII

defraudat vitam? Mors. Vinum in iucunditate creatum est, et non
in ebrietate ab initio. Exultatio animae et cordis vinum moderate potatum.
Sanitas est corporis et animae sobrius potus. Vinum multum potatum irrita-
tionem et iram et ruinas multas facit. Amaritudo animae vinum mul-
tum potatum. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, mino-
rans virtutem et faciens vulnera. In convivio vini ne arguas proximum,
et non despicias eum in iucunditate illius. Verba improperii non dicas illi, et

32. De rectoribus LXXXV

non premas illum in repetendo. Rectorem te posuerunt? noli extolli: es-
to in illis quasi unus ex ipsis. Curam illorum habe, et sic conside, et omni cura
tua explicata recumbe, ut laeteris propter illos, et ut ornamentum gratiae ac-
cipias coronam, et dignationem consequaris corrogationis. Loquere ma-
ior natu: decet enim te primum verbum diligenti scientia, et non impedias
musicam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, et importune noli
extolli in sapientia tua. Gemmula carbunculi in orna-
mento auri, et comparatio musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione
auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in iucunditate et
moderato vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Ado-
lescens loquere in tua causa vix. Cum necesse fuerit, si bis interrogatus fueris,
habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul
et quaerens. In medio magnatorum non praesumas, et ubi sunt senes non
multum loquaris. Ante tonitruum praeibit coruscatio, et ante verecundiam
praeibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te
trices: praecurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude,
et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. Et super his omnibus
benedicito Dominum qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui
timet Dominum excipiet doctrinam eius, et qui vigilaverint ad illum invenient
benedictionem. Qui quaerit legem replebitur ab ea, et qui insidiose agit scan-
dalizabitur in ea. Qui timent Dominum invenient iudicium iustum, et iusti-
tias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum vo-
luntatem suam inveniet comparationem. Vir consilii non disperdet in-
telligentiam: alienus et superbus non pertimescet timorem. Etiam postquam
fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur.

Cum consilio omnia facienda. LXXXVI

Fili, sine con-
silio nihil facias, et post factum non poenitebis. In via ruinae non eas, et non
offendas in lapides. Nec credas te viae laboriosae, ne ponas animae
tuae scandalum: et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. In
omni opere tuo crede ex fide animae tuae: hoc est enim conservatio mandatorum. Qui
credit Deo attendit mandatis, et qui confidit in illo non minora-

33. LXXXVII

bitur. Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conser-
vabit, et liberabit a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias, et non
illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi Dei, et lex
illi fidelis. Qui interrogationem manifestat parabit verbum, et sic de-
precatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit.
Praecordia fatui quasi rota carri, et quasi axis versatilis cogitatus illius.
Equus emissarius sicut amicus subsannator: sub omni supersedente hinnit.
Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole?
A Domini scientia separati sunt. Facto sole et praeceptum custodiente, per Dei sapientiam
divisi sunt, et immutavit tempora et dies festos ipsorum. Et in illis dies fes-
tos celebraverunt ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit Deus,
et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, et ex terra
unde creatus est Adam. In multitudine disciplinae Domini separavit eos,
et immutavit vias eorum. Ex ipsis benedixit et exaltavit, et ex his sancti-
ficavit, et ad se applicavit. Ex ipsis maledixit et humiliavit, et con-
vertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius plas-
mare illud et disponere. Omnes viae eius secundum dispositionem eius: sic homo in
manu illius qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum

M.

bonum est, et contra mortem vita: sic et contra virum iustum
peccator. Et sic intuere in omnia opera Altissimi: duo contra duo, et unum
contra unum. Et ego novissimus evigilavi, et quasi qui colligit acinos
post vindemiatores. In benedictione Dei et ipse speravi, et quasi qui vindemiat
replevi torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus ex-
quirentibus disciplinam. Audite me magnates et omnes populi, et rectores
ecclesiae auribus percipite. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem
super te in vita tua, et non dederis alii possessionem tuam, ne forte
poeniteat te, et deprecaris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non
immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui te rogent, quam
te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis praecellens esto.
Ne dederis maculam in gloriam tuam. In die consummationis dierum vitae tuae,
et in tempore exitus tui, distribue hereditatem tuam.

De disciplina servorum LXXXVIII

Cibaria et virga
et onus asino: panis et disciplina et opus servo. Operatur in disciplina,
et quaerit requiescere: laxa manus illi, et quaerit libertatem. Iugum et lorum cur-
vant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo ma-
levolo tortura et compedes: mitte illum in operationem, ne vacet. Mul-
tam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum: sic enim
condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, et non
amplifices super omnem carnem: verum sine iudicio nihil facias grave.
Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum
tracta, quoniam in sanguine animae tuae comparasti eum. Si laeseris illum iniuste,
in fugam convertetur: et si extollens discesserit, quem quaeras et in qua

34. De somniis LXXXIX

via quaeras illum nescis. Vana spes et mendacium insensato
viro, et somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram
et persequitur ventum, sic et qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc
visio somniorum: ante faciem hominis similitudo alterius hominis. Ab im-
mundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur?

XC.

Divinatio erroris et auguria mendacia et somnia malefacientium di-
vinatio est. Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur: nisi ab

altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non est temptatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa, et qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus pauca recognoscit; qui autem in multis factus est multiplicabit malitiam. Qui autem temptatus non est, qualia scit? Qui implanatus est abundabit nequitia. Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines. Aliquotiens periclitatus sum usque ad mortem horum causa, et liberatus sum gratia Dei. Spiritus timentium Deum queretur ab eo, et in respectu illius benedicetur. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi Dei in diligentes se. Qui timet Dominum nihil trepidabit, et non pavebit, quoniam ipse est spes eius. Timentis Dominum beata est anima eius. Ad quem respicit, et quis est fortitudo eius? Oculi Domini super timentes eum; protector potentie, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, et umbraculum meridiani, deprecatio offensionis, et adiutorium casus, exaltans animam et illuminans oculos, dans sanitatem et vitam et benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt beneplacite oblationes iniustorum. Dominus solus sustinentibus se in via veritatis et iustitie. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperis est; qui defraudat illum homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Unus edificans et unus destruens: quid prodest illis nisi labor? Unus orans et unus maledicens: cuius vocem exaudiet Deus? Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? Sic homo qui ieiunat in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis exaudiet?

35\. Qui conservat legem verbum multiplicat orationem. Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate. Et propitiationem litare sacrificii super iniustitias, et deprecatio pro peccatis recedere ab omni iniustitia. Retribuet gratiam qui offert similaginem, et qui facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate, et deprecatio recedere ab iniustitia. Non apparebis ante conspectum Dei vacuus. Hec enim omnia propter mandatum Dei fiunt. Oblatio iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi. Sacrificium iusti acceptum est, et memoriam eius non obliviscetur Dominus. Bono animo gloriam redde Deo, et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum eius, et in bono oculo adinventionem fac manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum retribuet tibi. Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est, et non est apud illum gloria persone. Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem lesi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrime vidue ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad celum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Deum in oblectatione suscipietur, et deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit, et donec propinquet non consolabitur, et non discedet donec aspiciat Altissimus. Et Dominus non elongabit, sed iudicabit iustos et faciet iudicium; et Fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum, et gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, et sceptra iniquorum contribulet, donec reddat hominibus secundum actus suos, et secundum opera Ade, et secundum presumptionem illius, donec iudicet iudicium plebis sue, et oblectabit iustos misericordia sua. Speciosa misericordia Dei in tempore

36\. tribulationis, quasi nubes pluvie in tempore siccitatis. Miserere nostri Deus omnium, et respice nos, et ostende nobis lucem miserationum tuarum. Et immitte timorem tuum super gentes que non exquisierunt te, et cognoscant quia non est Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua. Alleva manum tuam super gentes alienas, ut videant potentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te sicut et nos agnovimus, quoniam non est Deus preter te, Domine. Innova signa, et immuta mirabilia. Glorifica manum et brachium dextrum. Excita furorem, et effunde iram. Extolle adversarium, et afflige inimicum. Festina tempus, et memento finis, ut enarrent mirabilia tua. In ira flamme devoretur qui salvatur, et qui pessimant plebem tuam inveniant perditionem. Contere caput principum inimicorum dicentium: Non est alius preter nos. Congrega omnes tribus Iacob, et cognoscant quia non est Deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua, et hereditabis eos sicut ab initio. Miserere plebi tue, super quam invocatum est nomen tuum, et Israel quem coequasti primogenito tuo. Miserere civitati sanctificationis tue, Ierusalem civitati requiei tue. Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, et gloria tua populum tuum. Da testimonium quia ab initio creature tue sunt, et suscita predicationes quas locuti sunt in nomine tuo prophete priores. Da mercedem, Domine, sustinentibus te, ut prophete tui fideles inveniantur, et exaudi orationem servorum tuorum, secundum benedictionem Aaron da populo tuo, et dirige nos in viam iustitie, et sciant omnes qui habitant terram quia tu es Deus conspector seculorum. Omnem escam manducabit venter, et est cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum fere, et cor insensatum verba mendacii. Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. Omnem masculum excipiet mulier, et est filia melior filia. Species mulieris exhilarat faciem viri sui, et super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium. Si est lingua curationis, est et mitigationis et misericordie: non est vir illius secundum filios hominum. Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem; adiutorium secundum illum est, et columna ut requies. Ubi non est sepes, diripietur possessio; et ubi non est mulier, ingemiscit egens. Cui credit qui non habet nidum, et deflectens ubicumque obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

37\. Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi; sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O presumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia et dolositate illius? Sodalis amico coniocundatur in oblectatione, et in tempore tribulationis adversarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in operibus tuis. Noli consiliari cum socero tuo, et a zelantibus te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario malo serva animam tuam. Prius scito que sit illius necessitas, et quid ipse in animo suo cogitabit, ne forte mittat sudem in terram, et dicat tibi: Bona est via tua; et stet e contrario videre quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum iniusto de iustitia, et cum muliere de his que emulatur; cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, cuius anima est secundum animam tuam; et quicumque titubaverit in tenebris, non condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum; non est enim tibi aliud pluris illo. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax precedat te, et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam immutabit cor; quattuor partes oriuntur: bonum et malum, vita et mors, et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudivit, et anime sue suavis est. Qui sophistice loquitur odibilis est; in omni re defraudabitur. Non est enim illi a Domino data gratia; omni

etiam sapientia defraudatus est. Et sapiens sue anime sapiens est, et fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiens plebem suam erudit, et fructus sensus illius fideles sunt. Vir sapiens implebitur benedictionibus, et videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum, dies autem Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorem, et nomen illius erit vivens in eternum. Fili, in vita tua tempta animam tuam, et si fuerit nequam, non des illi potestatem. Non enim omnia omnibus expediunt, et non omni anime omne genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad coleram. Propter crapulam multi perierunt, qui autem abstinens est adiciet vitam.

38. Honora medicum propter necessitatem, etenim ipsum creavit altissimus. A deo est enim omnis medela, et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius, et in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicinam, et vir prudens non abhorrebit illam. Nonne a ligno indulcata est amara aqua? Ad agnitionem hominum virtus illorum, et dedit hominibus scientiam altissimus honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem, et unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis, et non consummabuntur opera eius. Pax enim dei super faciem terre. Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora dominum et ipse curabit te. Averte a delicto et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavitatem et memoriam simile, et impingua oblationem, et da locum medico, etenim illum dominus creavit, et non discedat a te, quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in manus illorum incurras. Ipsi vero dominum deprecabuntur ut dirigat requiem eorum et sanitatem propter conversationem eorum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit illum, incidet in manus medici. Fili, in mortuum produc lacrimas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum iudicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem fer luctum illius una die, et consolare propter tristitiam. Et fac luctum secundum meritum eius uno die vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, et cooperit virtutem, et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia, et substantia inopis secundum cor eius. Non dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te, et memento novissimorum. Noli oblivisci, neque enim est conversio, et huic nichil proderis, et te ipsum pessimabis. Memor esto iudicii mei, sic enim erit et tuum. Michi heri et tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam eius, et consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientia scribe in tempore vacuitatis, et qui minoratur actu sapientiam percipiet. Qua sapientia replebitur qui tenet aratrum et qui gloriatur in iaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum, et enarratio eius in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas eius variat picturam. Cor suum dabit in similitudinem picture, et vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem et considerans opus ferri, vapor ignis urit carnes eius, et in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem eius, et contra similitudinem vasis oculus eius. Cor suum dabit in consummationem operum, et vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus sedens ad opus suum convertens pedibus rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, et in numero est omnis operatio eius. In brachio suo formabit lutum, et ante pedes suos curvabit virtutem suam. Cor suum dabit ut consummet linitionem, et vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hii in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non edificatur civitas, et non inambulabunt nec inhabitabunt, et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebunt, et testamentum iudicii non intelligent, neque palam facient disciplinam et iudicium, et in parabolis non invenientur, sed creaturam evi confirmabunt, et deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, et conquirentes in lege altissimi.

39. Sapientiam antiquorum omnium exquiret sapiens, et in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret, et in absconditis parabolarum conversabitur. In medio magnatorum ministrabit, et in conspectu presidis apparebit. In terra alienigenarum gentium pertransibit. Bona enim et mala in hominibus temptabit. Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum, et in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis deprecabitur. Si enim dominus magnus voluerit, spiritu intelligentie replebit illum. Et ipse tamquam imbres emittet eloquia sapientie sue, et in oratione confitebitur domino. Ipse diriget consilium eius et disciplinam, et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue, et in lege testamenti domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapientiam eius, et usque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius, et nomen eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes, et laudem eius enuntiabit ecclesia. Si permanserit, nomen derelinquet plus quam mille, et si requieverit, proderit illi. Adhuc consiliabor ut enarrem, ut furore enim repletus sum. In voce dicit: Obaudite me, divini fructus, et quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. Quasi libanus suavitatem odoris habete. Florete flores quasi lilium, date odorem et frondete in gratiam, et collaudate canticum, et benedicite dominum in operibus eius. Date nomini eius magnificentiam, et confitemini illi in voce labiorum vestrorum, in canticis labiorum et cytharis, et sic dicetis in confessione: Opera domini universa bona valde. In verbo eius stetit aqua sicut congeries, et in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum. Quoniam in precepto illius placor fit, et non est minoratio in salute illius. Opera omnis carnis coram illo, et non est absconditum quicquam coram illo. A seculo et usque in seculum respicit, et nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere: Quid est hoc aut quid est illud? Omnia enim in tempore suo querentur. Benedictio illius quasi fluvius inundabit, et quomodo cataclysmus aridam inebriavit, sic ira ipsius gentes que non exquisierunt eum hereditabit. Quomodo convertit aquas in siccitatem, et siccata est terra, et vie illius viis illorum directe sunt, sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. Initium necessarie rei vite hominum: aqua, ignis et ferrum, et sal, et panis similagineus, et mel, et lac, et sanguis uve, et oleum, et vestimentum. Hec omnia sicut sanctis in bona, sic impiis et peccatoribus in mala convertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent virtutem, et furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames et mors, omnia hec ad vindictam creata sunt. Bestiarum dentes et scorpiones et serpentes et romphea vindicans in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur, et super terram in necessitate preparabuntur, et in temporibus suis non preteribunt verbum. Propterea ab initio confirmatus sum, et consiliatus sum, et cogitavi et scripta dimisi. Omnia opera dei bona, et omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere: Hoc illo nequius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde et ore collaudate et benedicite nomen domini.

40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, et iugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matrem omnium. Cogitationes eorum et timores cordis, adinventio expectationis et dies finitionis. A residente super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra et cinere. Ab eo qui utitur iacinto et portat coronam usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio et timor mortis, iracundia perseverans et contentio. Et in tempore refectionis in cubili, somnus noctis immutat scientiam eius. Modicum tamquam nichil in requie, et ab ipso in somnis

tanquam in die speculae. Conturbatus est in visu cordis sui, tanquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suae exsurrexit, et admirans ad nullum timorem. Cum omni carne, ab homine usque ad pecus, et super peccatores septuplum. Ad haec mors, sanguis, contentio, et romphaea, oppressiones, fames, et contritio, et flagella: super iniquos creata sunt haec omnia, et propter illos factus est cataclysmus. Omnia quae de terra sunt, in terram convertentur, et omnes aquae in mare revertentur. Omne munus et iniquitas delebitur, et fides in saeculum stabit. Substantiae injustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia sonabunt. In aperiendo manus suas laetabitur: sic praevaricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immundae super cacumen petrae sonant. Super omnem aquam viriditas, et ad oram fluminis ante omne foenum evelletur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in saeculum permanet. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum. Filii, et aedificatio civitatis confirmabit nomen, et super hanc mulier immaculata computabitur. Vinum et musica laetificant cor, et super utraque dilectio sapientiae. Tibiae et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis. Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super haec virides sationes. Amicus et sodalis in tempore convenientes, et super utrosque mulier cum viro. Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. Aurum et argentum constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum. Facultates et virtutes exaltant cor, et super haec timor Domini. Non est in timore Domini minoratio, et non est in eo inquirere adjutorium. Timor Domini sicut paradisus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum. Fili, in tempore vitae tuae ne indigeas: melius est enim mori quam indigere. Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se. In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre ejus ignis ardebit.

41. O mors, quam amara est memoria tua homini injusto et pacem habenti in substantiis suis, viro quieto, et cujus viae directae sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibum. O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus, defecto aetate, et cui de omnibus cura est, et incredibili, qui perdit sapientiam. Noli metuere judicium mortis. Memento quae ante te fuerunt, et quae superventura sunt tibi: hoc judicium a Domino omni carni. Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem, sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno accusatio vitae. Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet haereditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio. Vae vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini; et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia quae de terra sunt, in terram convertentur: sic impii a maledicto in perditionem. Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri magni et pretiosi. Bonae vitae numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in aevum. Disciplinam in pace conservate, filii: sapientia enim abscondita, et thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque? Melior est homo qui abscondit stultitiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam. Verumtamen reveremini in his quae procedunt de ore meo. Non est enim bonum omnem reverentiam observare, et non omnia omnibus beneplacent in fide. Erubescite a patre et a matre de fornicatione, et a praesidente et a potente de mendacio, et a principe et a judice de delicto, a synagoga et plebe de iniquitate, a socio et amico de injustitia, a loco in quo habitas de furto, et de veritate Dei et testamento, de discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti, a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicariae, et ab aversione vultus cognati. Ne avertas faciem tuam a proximo tuo, et ab auferendo partem et non restituendo. Ne respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum ejus. Ab amicis de sermonibus improperii, et cum dederis, ne improperes.

Statera dolosa abhominatio apud deum et pondus equum voluntas eius ...

42. Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. Ne pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut delinquas: de lege Altissimi et testamento, et de judicio justificare impium; de verbo sociorum et viatorum, et de datione haereditatis amicorum; de aequalitate staterae et ponderum, de acquisitione multorum et paucorum; de corruptione emptionis et negotiatorum, et de multa disciplina filiorum, et servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequam bonum est signum. Ubi manus multae sunt, claude; et quodcumque trades, numera et appende; datum vero et acceptum omne describe. De disciplina insensati et fatui, et de senioribus qui judicantur ab adolescentibus; et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo ejus auferet somnum, ne forte in adolescentia sua adultera efficiatur, et cum viro commorata odibilis fiat; nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur; ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam, nequando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et abjectione plebis, et confundat te in multitudine populi. Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. Melior est enim iniquitas viri quam mulier benefaciens, et mulier confundens in opprobrium. Memor ero igitur operum Domini, et quae vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus. Sol illuminans per omnia respexit, et gloria Domini plenum est opus ejus. Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quae confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Abyssum et cor hominum investigavit, et in astutia eorum excogitavit. Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum aevi, annuntians quae praeterierunt et quae superventura sunt, revelans vestigia occultorum. Non praeterit illum omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientiae suae decoravit, qui est ante saeculum et usque in saeculum; neque adjectum est, neque minuitur, et non eget alicujus consilio. Quam desiderabilia omnia opera ejus, et tanquam scintilla quae est considerare. Omnia haec vivunt et manent in saeculum, et in omni necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia, unum contra unum, et non fecit quidquam deesse. Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis satiabitur videns gloriam ejus?

43. Altitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species caeli in visione gloriae. Sol in aspectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi. In meridiano exurit terram, et in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris, tripliciter sol exurens montes, radios igneos exsufflans, et refulgens radiis suis obcaecat oculos. Magnus Dominus qui fecit illum, et in sermonibus ejus festinavit iter. Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis et signum aevi. A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis, in firmamento caeli resplendens gloriose. Species caeli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus. In verbis sancti stabunt ad judicium, et non deficient in vigiliis suis. Vide arcum, et benedic qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. Gyravit caelum in circuitu gloriae suae; manus Excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem, et accelerat coruscationes emittere judicii sui. Propterea aperti sunt thesauri, et evolaverunt nebulae sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes, et confracti sunt lapides grandinis. In conspectu ejus commovebuntur montes, et in voluntate ejus aspirabit notus. Vox tonitrui ejus verberavit terram, tempestas aquilonis, et congregatio spiritus. Et sicut avis deponens

et sedendum aspergit nivem, et sicut locusta dimergens descensus suos. Pulchritudinem coloris eius admirabitur oculus, et super imbrem eius expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram, et dum gelaverit fiet tamquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flabit, et gelabit cristallus ab aqua. Super omnem congregationem aquarum requiescet, et sicut lorica induet se aquis. Devorabit montes et exuret desertum, et extinguet viride sicut ignem. Medicina omnium in festinatione nebulae. Ros obvians ardori adveniente humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ventus. Cogitatione sua placavit abyssum, et plantavit illum dominus Iesus. Qui navigant mare enarrant pericula eius, et audientes auribus nostris non admirabimur. Illic praeclara et mirabilia opera, varia genera bestiarum, et omnium pecorum, et creatura beluarum. Propter ipsum confirmatus est itineris finis, et in sermone eius composita sunt omnia. Multa dicemus et deficiemus verbis. Consummatio autem sermonum ipse est in omnibus. Gloriantes ad quid valebimus? Ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis dominus et magnus vehementer, et mirabilis potentia ipsius. Glorificantes dominum quantumcumque potueritis, supervalebit adhuc, et admirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum exaltate illum quantum potestis: maior est enim omni laude. Exaltantes illum replemini virtute. Ne laboretis, non enim pervenietis. Quis videbit eum et enarrabit? et quis magnificabit eum sicut est ab initio? Multa abscondita sunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius. Omnia autem dominus fecit, et pie agentibus dedit sapientiam.

44 Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit dominus magnificentia sua a saeculo. Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, et prudentia sua praediti, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum, et imperantes in praesenti populo, et virtute prudentiae populis sanctissima verba. In peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina in scriptura. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generatione gentis suae gloriam adepti sunt, et in diebus suis in laudibus habentur. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. Et sunt quorum non est memoria; perierunt quasi qui non fuerint, et nati sunt quasi non nati, et filii ipsorum cum illis. Sed illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt. Cum semine ipsorum permanent bona, hereditas nepotum illorum. Et in testamentis stetit semen illorum, et filiorum eorum propter illos. Usque in aeternum manet semen eorum, et gloria illorum non derelinquetur. Corpora eorum in pace sepulta sunt, et nomen eorum vivit in generationes et generationes. Sapientiam ipsorum narrant populi, et laudem eorum nuntiat ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradisum, ut det gentibus paenitentiam. Noe inventus est perfectus iustus, et in tempore iracundiae factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terrae cum factum est diluvium. Testamenta saeculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro. Abraham pater magnus multitudinis gentium, et non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem excelsi, et fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum, et in temptatione inventus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi semen in gente sua, crescere illum quasi terrae cumulum, et ut stellas exaltare semen eius, et hereditare illos a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrae. Et in Isaac eodem fecit modo propter Abraham patrem suum. Benedictionem omnium gentium dedit illi, et testamentum suum confirmavit super caput Iacob. Agnovit eum in benedictionibus suis, et dedit illi hereditatem, et divisit ei partem in tribubus duodecim. Et conservavit illi homines misericordiae, invenientes gratiam in conspectu omnis carnis.

45 Dilectus a deo et hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorum, et magnificavit eum in timore inimicorum, et in verbis suis monstra placavit. Glorificavit illum in conspectu regum, et iussit illi coram populo suo, et ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum, et elegit eum ex omni carne. Audivit enim eum et vocem ipsius, et induxit illum in nube. Et dedit illi coram praecepta et legem vitae et disciplinae, docere Iacob testamentum suum, et iudicia sua Israel. Excelsum fecit Aaron fratrem eius et similem sibi de tribu Levi. Statuit ei testamentum aeternum, et dedit illi sacerdotium gentis, et beatificavit illum in gloria, et circumcinxit illum zona gloriae. Induit illum stolam gloriae, et coronavit illum in vasis virtutis. Circumpedes et feminalia et humerale posuit ei, et cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro, dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis suae. Stolam sanctam auro et hyacintho et purpura, opus textile viri sapientis, iudicio et veritate praeditum, torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, et opere lapidarii sculptis in memoriam secundum numerum tribuum filiorum Israel. Coronam auream super mitram eius, expressam signo sanctitatis, gloriam honoris, et opus virtutis, desideria oculorum ornata. Sic pulchra non fuerunt ante ipsum talia usque ad originem. Non indutus est illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli, et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia eius consumpta sunt igni cotidie. Complevit Moyses manus eius, et unxit eum oleo sancto. Factum est illi in testamentum aeternum et semini eius sicut dies caeli, fungi sacerdotio et habere laudem, et glorificare populum suum in nomine suo. Ipsum elegit ab omni vivente offerre sacrificium deo, incensum et bonum odorem in memoriam, placare pro populo suo. Dedit illi in praeceptis suis potestatem in testamentis iudiciorum, docere Iacob testimonia sua, et in lege sua lucem dare Israel. Quia contra illum steterunt alieni, et propter invidiam circumdederunt illum in deserto homines qui erant cum Dathan et Abiron, et congregatio Core in iracundia. Vidit dominus deus et non placuit ei, et consumpti sunt in impetu iracundiae. Fecit illis monstra, et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit Aaron gloriam, et dedit illi hereditatem, et primitias frugum terrae divisit illi. Panem ipsis in primis paravit in satietatem; nam et sacrificia domini edent, quae dedit ipsi et semini eius. Ceterum in terra gentes non hereditabit, et pars illi non est in gente; ipse enim pars eius et hereditas. Et Finees filius Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore domini, et stare in reverentia gentis, in bonitate et alacritate animae suae placuit deo Israel. Ideo statuit ei testamentum pacis principem sanctorum et gentis suae, ut sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in aeternum. Et testamentum David regi filio Iesse de tribu Iuda, hereditas ipsi et semini eius, ut daret sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam in iustitia, ut non abolerentur bona ipsorum, et gloriam eorum in gentem ipsorum aeternam fecit.

46 Fortis in bello Iesus Nave, successor Moysi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas et iactando contra civitates rhompheas. Quis ante illum sic restitit? Nam hostes dominus ipse percussit. Aut non in iracundia eius impeditus est sol, et una dies facta est quasi duo? Invocavit altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, et exaudivit illum magnus et sanctus deus, in saxis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem, et in descensu perdidit contrarios, ut cognoscant gentes potentiam eius, quia contra deum pugnare non est facile. Et secutus est a tergo potentis. Et in diebus Moysi misericordiam fecit ipse et Caleph filius Iephonne stare contra hostem, et prohibere gentem a peccatis, et perfringere murmur malitiae. Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt a numero sescentorum milium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram quae manat lacte et melle. Et dedit dominus ipsi Caleph fortitudinem, et usque ad senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terrae locum. Et semen ipsius obtinuit hereditatem, ut viderent omnes filii Israel quod bonum sit obsequi sancto deo. Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor, qui non aversi sunt a domino, ut sit memoria illorum in benedictione, et ossa eorum pullulent

---

Marginal glosses:

- Intelligentiam
- Nulla venti eorum sufflabat
- Sandalia
- Continentiam
- Patientiam et operum perseverantiam
- Ut predicatio sapientie resonaret
- Legis dei
- Quia conversatio in celis est
- a Dupliciter cantate — Quia sacerdos et se et alios regere debet.
- b Dei — d Dei qui pretiosos lapides facit.
- c Sapientie — e Ineffabile nomen dei
- f Talia ornamenta faciunt et habent virtuosi
- g Imitatores.
- h i. applicavit
- i Fuit fungeretur
- Ad offerendum
- Ut deus esset memor populi.
- Docendis
- Ad docendum
- Doctrinam illuminantem
- Monstruosas mortes.
- Ab Aaron.
- Quod sacerdotii est.
- In numero prophetarum
- Nominis sanctum et populi.
- Tempore.
- Ipse mirum
- Contra hostes
- Fugientes
- l Iudaicam. — k Corporalem vel spiritualem
- m Populi — n Confortando increpando
- o Quo filii Israel perierunt sunt in deserto
- p Qui exierunt de egypto
- q Corporis et anime contra hostes
- Hoc et bonorum vidimus est.
- Avaritiam vel iniustitiam
- Robur bonorum operum eterna mercede donatur, ut memoria nominis eorum ad posteros cum gloria transeat. Sapientiam enim eorum narrant populi.

de loco suo, et nomen eorum permaneat in eternum, permanens ad filios eorum sanctorum virorum in gloria. Dilectus a domino deo suo Samuel propheta domini renovavit imperium, et unxit principes in gente sua. In lege domini iudicavit congregationem, et vidit dominus Jacob, et in fide sua probatus est propheta, et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit deum lucis. Et invocavit dominum omnipotentem in expugnando hostes circumstantes undique in oblatione agni inviolati. Et intonuit de celo dominus, et in sonitu magno auditam fecit vocem suam. Et contrivit principes Tyriorum et omnes duces Philistiim. Et ante tempus finis vite sue et seculi testimonium perhibuit in conspectu domini et christi: pecuniam et usque ad calciamentum ab omni carne non accepit, et non accusavit illum homo. Et post dormivit, et notum fecit regi, et ostendit illi finem vite sue. Et exaltavit vocem eius de terra in prophetia, delere impietatem gentis.

47.

CXVIII.

Post hoc surrexit Nathan propheta in diebus David. Et quasi adeps separatus est a carne, sic David a filiis Israel. Cum leonibus lusit quasi cum agnis, et in ursis similiter fecit sicut cum agnis ovium. In iuventute sua numquid non occidit gigantem, et abstulit opprobrium de gente? In tollendo manum in saxo funde deiecit exultationem Golie. Nam invocavit dominum omnipotentem, et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello, et exaltare cornu gentis sue. Sic in decem milibus glorificavit illum, et laudavit illum in benedictionibus domini, in offerendo illi coronam glorie. Contrivit enim inimicos undique, et extirpavit contrarios Philistiim usque in hodiernum diem; contrivit cornu ipsorum usque in eternum. In omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo glorie. De omni corde suo laudavit dominum, et dilexit deum qui fecit illum.

CXIX.

Et dedit illi contra inimicos potentiam, et stare fecit cantores contra altare, et in sono eorum dulces fecit psalmos. Et dedit in celebrationibus decus, et ornavit tempora usque ad consummationem vite, ut laudarent nomen sanctum domini, et amplificarent nominis dei sanctitatem. Christus purgavit peccata ipsius, et exaltavit in eternum cornu ipsius. Et dedit illi testamentum regum et sedem glorie in Israel. Post ipsum surrexit filius sensatus, et propter ipsum deiecit omnem potentiam inimicorum, et requievit in latitudine. Salomon imperavit in diebus pacis, cui subiecit deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, et pararet sanctitatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus es in iuventute tua, et impletus es quasi flumen sapientia. Et terram retexit anima tua, et replesti in comparationibus enigmata. Et ad insulas longe divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua. In canticis et proverbiis et comparationibus et interpretationibus mirate sunt terre. Et in nomine domini dei, cui est cognomen deus Israel. Collegisti quasi auricalcum aurum, et ut plumbum complesti argentum. Et reclinasti femora tua mulieribus; potestatem habuisti in tuo corpore. Dedisti maculam in gloria tua, et profanasti semen tuum, inducere iracundiam in liberos tuos et in ceteris stultitiam tuam, ut faceres imperium bipertitum, et ex Ephraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam, et non corrumpet nec delebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi sui; et semen eius qui diligit dominum non corrumpet. Dedit autem reliquum Jacob et David de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam, et imminutum a prudentia Roboam, qui avertit consilium gentis sue, et Ieroboam filium Nabath qui peccare fecit Israel, et dedit Ephraim viam peccandi; et plurima redundaverunt peccata eorum valde, que averterunt eos a terra sua. Et quesivit omnes nequitias, usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus peccatis liberaret eos.

48.

CXX.

Et surrexit Helias propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famem, et irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. Non poterant enim sustinere precepta domini. Verbo domini continuit celum, et deiecit a se ignem ter. Sic amplificatus est Helias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis, a sorte mortis in verbo domini dei. Qui deiecisti reges ad perniciem, et confregisti facile potentiam ipsorum, et gloriosos de lecto suo. Qui audisti in Syna iudicium, et in Choreb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad penitentiam, et prophetas facis successores post te. Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam domini, conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Jacob. Beati sunt qui te viderunt, et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos vita vivimus tantum; post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias quidem in turbine tectus est, et in Heliseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit principem, et potentia nemo vicit illum. Nec superavit illum verbum aliquod, et mortuum prophetavit corpus eius. In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis non penituit populus, et non recesserunt a peccatis suis, usque dum eiecti sunt de terra sua et dispersi sunt in omnem terram. Et relicta est gens perpauca, et princeps in domo David. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret deo; alii autem multa commiserunt peccata. Ezechias munivit civitatem suam, et induxit in medium ipsius aquam, et fodit ferro rupem, et edificavit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit Sennacherib, et misit Rapsacen, et sustulit manum suam contra illos, et extulit manum suam in Syon, et superbus factus est potentia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum, et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et invocaverunt dominum misericordem, et expandentes manus extulerunt in celum, et sanctus dominus deus audivit cito vocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit illos in manu Ysaie sancti prophete. Deiecit castra Assyriorum, et contrivit illos angelus domini. Nam fecit Ezechias quod placuit deo, et fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi Ysaias propheta magnus et fidelis in conspectu domini. In diebus ipsius retro rediit sol, et addidit regi vitam. Spiritu magno vidit ultima, et consolatus est lugentes in Syon usque in sempiternum. Ostendit futura et abscondita antequam evenirent.

49.

Memoria Iosie in compositionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, et ut musica in convivio vini. Ipse est directus divinitus in penitentiam gentis, et tulit abominationes impietatis. Et gubernavit ad dominum cor suum, et in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Preter David et Ezechiam et Iosiam omnes peccatum commiserunt. Nam reliquerunt legem altissimi reges Iuda, et contempserunt timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis, et gloriam suam alienigene genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem, et desertas fecerunt vias ipsius in manu Ieremie. Nam male tractaverunt illum, qui a ventre matris consecratus est propheta evertere et eruere et perdere, et iterum reedificare et renovare. Ezechiel qui vidit conspectum glorie, quam ostendit illi in curru cherubin. Nam commemoratus est inimicorum in imbre, et benefacere illis qui ostenderunt rectas vias. Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo, nam corroboraverunt Jacob et redemerunt se in fide virtutis sue. Quomodo amplificemus Zorobabel? Nam et ipse quasi signum in dextera manu, sic et Ihesum filium Iosedech, qui in diebus suis edificaverunt domum, et exaltaverunt templum sanctum domino paratum in gloria sempiterna. Et Neemias in memoria multi temporis, qui erexit nobis muros eversos, et stare fecit portas et seras, qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis Enoch; nam et ipse receptus est a terra. Et Ioseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi; et ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt, et super omnem animam in origine Adam.

50.

Simon Onie filius sacerdos magnus, qui in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex edificatio et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum, et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam et liberavit eam a perditione. Qui prevaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis, et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella

matutina in medio nebule. et quasi luna plena in diebus suis lucet. Quasi sol refulgens. sic ille refulsit in templo dei. quasi arcus effulgens inter nebulas glorie: et quasi flos rosarum in diebus veris. Quasi lilia que sunt in transitu aque. et quasi thus redolens in diebus estatis. quasi ignis effulgens et thus ardens in igne. et quasi vas auri solidum ornatum omni lapide precioso. Quasi oliva pullulans et cypressus in altitudinem se extollens. In accipiendo ipsum stolam glorie. et vestiri eum consummatione virtutis. In ascensu altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum. et ipse stans iuxta aram. Circa illum corona fratrum. quasi plantatio cedri in monte libano. Sic circa illum steterunt quasi rami palme. et omnes filii aaron in gloria sua. Oblatio autem domini in manibus ipsorum. coram omni synagoga israel: et consummatione fungens in ara. amplificare oblationem excelsi regis: porrexit manum suam in libationem. et libavit de sanguine uve. Et fudit ad fundamentum altaris odorem divinum: excelso principi. Tunc exclamaverunt filii aaron. in tubis productilibus sonuerunt. et auditam fecerunt vocem in memoriam coram deo. Tunc omnis populus simul properaverunt et ceciderunt in faciem suam super terram adorare dominum suum: et dare preces deo omnipotenti excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis: et in magna domo sancta est sonus suavitate plenus. Et rogavit omnis populus dominum excelsum in prece. usque dum perfectus est honor domini. et munus suum perfecerunt. Tunc descendens extulit manus suas in omnem congregationem filiorum israel. dare gloriam deo a labiis suis. et in ipsius nomine gloriari. Et iteravit orationem suam volens ostendere virtutem dei. Et nunc orate deum omnium: qui magna fecit in omni terra. Qui auxit dies nostros a ventre matris nostre: et fecit nobiscum secundum suam misericordiam. det nobis iocunditatem cordis. et fieri pacem in diebus nostris in israel per dies sempiternos. credere israel nobiscum esse misericordiam dei. ut liberet eos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea. tercia autem non est gens quam oderim. Qui sedent in monte seir et philistiim. et stultus populus qui habitat in sichimis. Doctrinam sapientie et discipline scripsit in codice isto ihesus filius sirach ierosolimita. qui renovavit sapientiam de corde suo. Beatus qui in istis versatur bonis. Qui ponet illa in corde suo: sapiens erit semper. Si enim hec fecerit. ad omnia valebit. quia lux dei vestigium eius est. Confitebor tibi domine rex. et collaudabo te deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo. quoniam adiutor et protector factus es michi: et liberasti corpus meum a perditione. a laqueo lingue inique. et a labiis operantium mendacium. Et in conspectu astantium factus es michi adiutor. et liberasti me secundum multitudinem misericordie tue et nominis tui a rugientibus preparatis ad escam de manibus querentium animam meam. et de multis tribulationibus que circumdederunt me: a pressura flamme que circumdedit me. et in medio ignis non sum estuatus. de altitudine ventris inferi. et a lingua coinquinata et a verbo mendacii. a rege iniquo. et lingua iniusta. Laudabit usque ad mortem anima mea dominum. et vita mea appropinquans erat in inferno deorsum. Circumdederunt me undique. et non erat qui adiuvaret. Respiciens eram ad adiutorium hominum. et non erat. Memoratus sum misericordie tue domine. et cooperationis tue. que a seculo sunt: quoniam eruis sustinentes te. et liberas eos de manibus gentium. Exaltasti super terram habitationem meam. et pro morte defluente deprecatus sum. Invocavi dominum patrem domini mei. ut non derelinquat me in die tribulationis mee. et in tempore superborum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue. et collaudabo illud in confessione. Exaudita est oratio mea. Liberasti me de perditione. et eripuisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor et laudem dicam tibi. et benedicam nomini domini. Cum adhuc iunior essem. priusquam oberrarem: quesivi sapientiam palam in oratione mea. Ante templum postulabam pro illa. et usque in novissimis inquiram eam. et florebit tanquam precox uva. Letatum est cor meum in ea: ambulavit pes meus iter rectum. a iuventute mea investigabam illam. Inclinavi modice aurem meam et excepi illam.

Multam inveni in me ipso sapientiam. et multum profeci in ea. Danti michi sapientiam dabo gloriam. consiliatus sum enim ut facerem illam. Zelatus sum bonum. et non confundar. Colluctata est anima mea in illa. et in faciendo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum. et in insipientia eius luxit anima mea. Animam meam direxi ad illam. et in agnitione inveni eam. Possedi cum ipsa cor ab initio. propter hoc non derelinquar. Venter meus conturbatus est querendo eam. propterea possidebo bonam possessionem. Dedit enim michi dominus linguam mercedem meam. et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti. et congregate vos in domum discipline. Quid adhuc retardatis. et quid dicitis in his: Anime vestre sitiunt vehementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vobis sine argento sapientiam. et collum vestrum subicite iugo eius. et suscipiat anima vestra disciplinam. in proximo est enim invenire eam. Videte oculis vestris. quoniam modicum laboravi. et inveni michi multam requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti. et copiosum aurum possidete in ea. Letetur anima vestra in misericordia eius. et non confundemini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante tempus. et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. Explicit ecclesiasticus. Oratio salomonis.

Et inclinavit salomon genua sua in conspectu totius ecclesie israel et expandit manus suas ad celum et dixit. Domine deus israel. non est similis tibi deus in celo sursum neque in terra deorsum. qui custodis testamentum tuum et misericordiam tuam pueris tuis. qui ambulant in conspectu tuo in toto corde. servans puero tuo david. patri meo que locutus es illi. et locutus es in ore tuo. et in manu tua supplesti. sicut et dies iste. Et nunc domine deus israel: custodi puero tuo david patri meo que locutus es illi dicens. non deerit tibi vir a facie mea sedens in throno israel. verumtamen si custodierint filii tui legem meam. ut in preceptis meis ambulent. sicut ambulaverunt in conspectu meo fideles. Et nunc domine deus israel credimus esse verbum quod locutus es puero tuo david. quoniam si vere deus habitabit in terra cum hominibus. si celum et celi celorum te non sufficiunt. quanto magis domus hec quam edificavi: Sed respice ad orationem pueri tui et deprecationem domini. ut exaudias placationem orationis quam puer tuus orat coram te hodie. ut sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte. in loco quem dixisti invocari nomen tuum. et exaudias orationem quam puer tuus orat in hoc loco. et exaudias deprecationem pueri tui et populi tui israel. si oraverint in loco isto. et exaudias in loco habitationis tue de celo. et exaudias et propitius sis. si peccaverint tibi viri tui.

Incipit prefatio sancti ieronimi presbiteri in librum dabreiamin quod est greee paralipomenon. id est verba dierum.

Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum versa est. editio permaneret. superflue me chromati episcoporum sanctissime atque doctissime impelleres. ut hebrea volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat. et nascentis ecclesie roboraverat fidem. iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria. et germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata. nostri arbitrii putas aut e pluribus iudicare quod verum sit. aut novum opus in veteri opere condere. illudentibusque iudeis cornicum ut dicitur oculos configere. Alexandria et egyptus in septuaginta suis hesichium laudant auctorem. constantinopolis usque antiochiam luciani martiris exemplaria probat. medie inter has provincie palestinos codices legunt. quos ab origene elaboratos eusebius et pamphilus vulgaverunt. totusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe origenes non solum exemplaria composuit quatuor. editionum e regione singula verba describens. ut unus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur. sed quod maioris audacie est. in editione septuaginta theodotionis editionem miscuit. asteriscis designans que minus fuerint. et virgulis que superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperant. et post septuaginta cellulas que vulgo sine auctore iactantur. singulas

t. In voluntate mea.
g. Deo non michi
h. Laudando. gratias agendo.
k. Puris precibus dei querendo auxilium.
l. Totis viribus in illa meditando.
m. Illuminate mentis.
n. Amatoribus sapientie
o. Mundum. Et mundo. c. q. i. d. u.
p. Ab ea que dicit. Ego diligentes me diligo
q. Cum opus ad primam. per sapientie notitiam.
a. Quia omnis disciplina in presenti amara.
r. Sapientiam.
.. Prope domum. o. tuo. eum
s. Scolam. ubi vera disciplina discitur.
t. Verbum domini dei.
u. Bigorem superbie. = Divine eloquentie.
x. Magna et iocunditas cordis si recordatur mundi superni iudicii. : Iudicii.
y. Amoribus
z. Quia ex me parum profeci
= Iocunditate sapientie
c. Cuius ingratus esse: confundimini.
d. Remunerationem certam.
e. In dextro.
f. Tempore suo mercem non deficientes.
a. Sensum.

cellula aperuit hoc quoque mecdulis legit quod septuaginta nescierit. cur me non suscipiant latini mei. qui inviolata editione veteri. ita nova condidi ut laborem meum hebreis et quod his maius est apostolis auctoribus probem. Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi. ostendens illa de evangelio ex egipto vocavi filium meum. Et quoniam nazareus vocabitur. et videbunt in quem compunxerunt. et illud apostoli. que oculus non vidit. nec auris audivit. et in cor hominis non ascenderunt que preparavit deus diligentibus se ceteraque his similia in hebreorum libris inveniri. Certe apostoli et evangeliste septuaginta interpretes noverant. Et unde eis hec dicere que in septuaginta non habentur? Christus deus noster. utriusque testamenti conditor in evangelio secundum iohannem. qui credit inquit in me sicut dicit scriptura flumina de ventre eius fluent aque vive. Utique scriptum est. quod salvator scriptum esse testatur. Ubi scriptum est. septuaginta non habent. apocripha nescit ecclesia. Ad hebreos igitur revertendum est. unde et dominus loquitur. et discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum loquar. et obtrectatoribus meis tantum respondeo. qui canino dente me rodunt in publico detrahentes. legentes in angulis. iidem et accusatores et defensores. cum in aliis probent quod in me reprobant. quasi virtus et vitium non sit in rebus. sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta translatorum olim de greco emendatam tribuisse me nostris. nec inimicum debere estimari eorum quos in conventu fratrum semper edissero. Et quod nunc dabreiamin id est verba dierum interpretatus sum. idcirco feci ut inextricabiles moras et silvam nominum que scriptorum confusa sunt vitio. sensuumque barbariem apertius et per versuum cola digererem. michimet ipsi et meis iuxta hismenium canens. si aures surde sunt ceterorum. Explicit prefatio. Incipit epistola eiusdem.

Eusebius ieronimus domnioni et rogatiano suis in christo salutem. Quomodo grecorum hystorias magis intelligunt qui athenas viderint. et tertium virgilii librum qui atroade leucathem et achroceraunia ad siciliam. et inde ad ostia tyberis navigaverint. ita sanctam scripturam lucidius intuebitur qui iudeam oculis contemplatus est. et antiquarum urbium memorias. locorumque vel eadem vocabula vel mutata cognoverit. Unde et nobis cure fuit cum eruditissimis hebreorum hunc laborem subire. ut circuiremus provinciam quam universe christi ecclesie sonant. Fateor enim mi domnion et rogatiane. karissimi numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse. nec habuisse magistram opinionem meam. sed etiam de hiis de quibus sciere me arbitrabar interrogare me solitum. quanto magis de hiis de quibus anceps eram. Denique cum a me nuper litteris flagitassetis ut vobis paralipomenon latino sermone transferrem. de tyberiade legis quendam doctorem qui apud hebreos admirationi habebatur assumpsi. et contuli cum eo a vertice ut aiunt usque ad extremum unguem. et sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor. ita et in grecis et in latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est. ut non tam hebrea quam barbara quedam et sarmatica nomina congesta arbitrandum sit. nec hoc septuaginta interpretibus qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerant transtulerunt. sed scriptorum culpe ascribendum. dum de inemendatis inemendata scriptitant. et sepe tria nomina subtractis e medio sillabis in unum vocabulum cogunt. vel e regione unum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed et ipse appellationes non homines ut plerique estimant. sed urbes et regiones et saltus et provincias sonant. et oblique sub interpretatione et figura eorum quedam narrantur historie de quibus in regnorum dicitur. Quoniam ecce hec scripta sunt in libro dierum regum iuda. Que utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum quod apud hebreos paralipomenon liber sit. et apud illos vocetur dabreiamin. id est verba dierum. qui propter magnitudinem apud nos divisus est. quod nunc tulli etiam in brutum ciceronis dialogo facitur. ut cum in tres partes secentur unus a suo auctore liber sit editus. Deinde etiam illud attendendum. quod frequenter nomina non vocabula hominum sed rerum ut dixi significantias sonent. ad extremum quod omnis eruditio scripturarum in hoc libro contineatur. et hystorie vel que premisse sunt in suis locis. vel preterite leviter. hic per quedam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio misi libri benivolis placiturum tamen. invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quoque ut ait plinius malunt contempnere videri plerique quam discere. Siquis in hac interpretatione voluerit quod reprehendere. interroget hebreos. suam conscientiam recolat. videat ordinem textumque sermonis. et tunc nostro labori si potuerit detrahat. Ubicumque ergo asteriscos. id est stellas radiare in hoc volumine videris. ibi sciatis de hebreo additum quod in latinis codicibus non habetur. Ubi vero obelus est. transiuncta scilicet virga preposita est. illic significatur quod septuaginta interpretes addiderint. vel ob decoris gratiam. vel ob spiritus sancti auctoritatem. et in hebreis voluminibus non legatur. Incipit liber dabreiamin quod est grece paralipomenon. id est verba dierum.

De filiis Adam.

Adam seth enos cainan. malalehel. Jared. enoch. mathusale. lamech noe. filii noe. Sem. cham. et iapheth. Filii iapheth. gomer. magog. et madai. et iauan. Tubal. mosoch. thiras. Porro filii gomer. Aschenez. et Rifat. et Togorma. Filii autem iauan. Helisa. et tharsis. Cethim. et dodanim. Filii autem cham. Chus et mesraim. phut et chanaan. Filii autem chus. saba. et euila. Sabatha. et Regma. et Sabathaca. Porro filii regma. Sabaa et dadan. Chus autem genuit nembroth. Iste cepit esse potens in terra. Mesraim vero genuit ludim. et anamim. et laabim. et nephthuim. phetrusim quoque et casluim. de quibus egressi sunt philistiim et capthurim. Chanaan vero genuit sydonem primogenitum suum. et etheum. iebuseum quoque. et amorreum. Gergeseum. eveumque et aracheum. et Sineum. aradium quoque et samareum. et Amatheum. Filii sem. Elam. et assur. et arfaxad. et lud. et aram. Filii autem aram. Hus. et ul. et gothor et mosoch. Arfaxad autem genuit sala. qui et ipse genuit heber. Porro heber nati sunt duo filii. nomen uni phaleg. quia in diebus eius divisa est terra. et nomen fratris eius iectan. Iectan autem genuit helmodad. et saleph. et asermoth. et iare. adoram quoque. et uzal. et decla. hebal etiam. et abimahel. et saba. nec non et ophir. et euila. et iobab. Omnes isti filii iectan. Sem. arfaxad. sale. heber. phalech. ragau. seruch. nachor. thare. abram. iste est abraham. Filii autem abraham. ysaach et ismahel. Et hee generationes eorum. Primogenitus ismahelis. nabaioth. et cedar. et abdehel et mapsam. et masma et duma. Massa adad. et thema. iathur. naphis cedma. Hi filii sunt ismahelis. Filii autem cethure concubine abraham quos genuit zamram. iecsan. madan. madian. iesboc et sue. Porro filii iecsan. sabaa. et dadan. Filii autem dadan. asurim. et lathusim. et loomim. Filii autem madian. epha. et apher. et enoch. et abida. et heldaa. Omnes hii filii cethure. Genuit autem abraham ysaac cuius fuerunt filii esau et israel. Filii esau. helifaz. rahuhel. iehus. ialam. chore. Filii elifaz. theman. omer. sepphi. gethem. cenez. thamna. amalech. Filii rahuhel. naad. zara. semma. maza. Filii seir. lothan. sobal. sebeon. ana. dison. eser. disan. Filii lothan. horri. human. Soror autem lothan. fuit thamna. Filii sobal. alian. et manaath. et hebal. et sepphi. et onan. Filii sebeon. aia. et ana. Filii ana. dison. Filii dison. hamaram. et heseban. et iethran. et charan. Filii eser. balaam. et iaban.

De filiis Noe. De filiis Sem. De filiis Abraham. De filiis Esau.

Phalech. vaticinatio quondam. phaleg enim divisio quia in diebus eius lingue in babilone divise fuerant. Ait philo in libro questionum super Genesim quod exierunt filii noe ad loca ubi inhabitare nam sunt multa milia virorum et cetera, exceptis mulieribus et parvulis habentes super se duces filii sem. iectan duces filii cham nembroth. filii iapheth suphene. Post obitum vero noe convenerunt duces cum agminibus suis in terra sennaar. ubi turrim construxerunt. Cum autem edificarent divisit deus linguas eorum. et mutavit effigies eorum ut non cognoverit quisque fratrem suum nec audiret linguam proximi sui. Cum enim magistri lapides iubebant ministri aquam afferebant. et cum illi querebant aquam illi afferebant stipulam. sic quoque frustrati cessaverunt edificare. et dispersi sunt super faciem terre.

I.

nachan. filii disan: hus et aran. Isti sunt reges qui imperaverunt in terra edom, antequam esset rex super filios israel. Bale filius beor: et nomen civitatis eius denaba. Mortuus est autem bale, et regnavit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque iobab fuisset mortuus, regnavit pro eo husam de terra themanorum. Obiit quoque et husam, et regnavit pro eo adad filius badad, qui percussit madian in terra moab: et nomen civitatis eius avith. Cumque et adad fuisset mortuus, regnavit pro eo semla de masreca. Sed et semla mortuus est, et regnavit pro eo saul de rooboth, que iuxta amnem sita est. Mortuo quoque saul, regnavit pro eo baalanan filius achobor. Sed et hic mortuus est, et regnavit pro eo adad, cuius urbis nomen fuit phou, et appellata est uxor eius meetabel filia matred filie mezaab. Adad autem mortuo, duces pro regibus in edom esse ceperunt: dux thamna, dux alva, dux ietheth, dux oolibama, dux ela, dux phinon, dux cenez, dux theman, dux mabsar, dux magdiel, dux iram. Hii duces edom.

De filiis israel. II.

Filii autem israel: ruben, symeon, levi, iudas, ysachar et zabulon, dan, ioseph, beniamin, neptalim, gad et aser. Filii autem iuda: her, onan, sela. Tres nati sunt ei de filia sue chananitidis. Fuit autem her primogenitus iuda malus coram domino, et occidit eum. Thamar autem nurus eius peperit ei phares et zara. Omnes ergo filii iuda quinque. Filii autem phares: esrom et hamul. Filii quoque zare: zamri et ethan et eman, chalchal quoque et dara, simul quinque. Filii charmi: achar, qui turbavit israel, et peccavit in furto anathematis. Filii ethan: azarias. Filii autem esrom qui nati sunt ei: ierameel et aram et calubi. Porro aram genuit aminadab. Aminadab autem genuit naason principem filiorum iuda. Naason autem genuit salmon, de quo ortus est booz. Booz autem genuit obed, qui et ipse genuit ysai. Ysai autem genuit primogenitum heliab, secundum aminadab, tertium samaa, quartum nathanael, quintum raddai, sextum asom, septimum david. Quorum sorores fuerunt sarvia et abigail. Filii sarvie: abisai, ioab et asahel, tres. Abigail autem genuit amasa, cuius pater fuit iether ismahelites. Chaleb vero filius esrom accepit uxorem nomine azuba, de qua genuit ierioth. Fuerunt quoque filii eius iaser et sobab et ardon. Cumque mortua fuisset azuba, accepit uxorem chaleb ephrata, que peperit ei ur. Porro ur genuit uri, et uri genuit beseleel. Post hec ingressus est esrom ad filiam machir patris galaad, et accepit eam cum esset annorum sexaginta, que peperit ei segub. Sed et segub genuit iair, et possedit viginti quatuor civitates in terra galaad. Cepitque iessur et aram oppida iair et chanath et viculos eius sexaginta civitatum. Omnes isti filii machir patris galaad. Cum autem mortuus esset esrom, ingressus est chaleb ad ephrata. Habuit quoque esrom uxorem abia, que peperit ei assur patrem thecue. Nati sunt autem filii ierameel primogeniti esrom: ram primogenitus eius, et buna, et aram, et asom, et achia. Duxit quoque uxorem alteram ierameel nomine atara, que fuit mater onam. Sed et filii ram primogeniti ierameel fuerunt moos, iamin et achar. Onam autem habuit filios semei et iada. Filii autem semei: nadab et abisur. Nomen vero uxoris abisur abihail, que peperit ei achobban et molid. Filii nadab fuerunt saled et apphaim. Mortuus est autem saled absque liberis. Filius vero apphaim iesi. Qui iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholai. Filii autem iada fratris semei: iether et ionathan. Sed et iether mortuus est absque liberis. Porro ionathan genuit phaleth et ziza. Isti fuerunt filii ierameel. Sesan autem non habuit filios sed filias, et servum egyptium nomine ieraa. Deditque ei filiam suam uxorem, que peperit ei ethei. Ethei autem genuit nathan. Et nathan genuit zabad. Zabad quoque genuit ophlal. Et ophlal genuit obed. Obed genuit iehu. Iehu genuit azariam. Azarias genuit helles. Helles genuit elasa. Elasa genuit sisamoi. Sisamoi genuit sellum. Sellum genuit icamiam. Icamia genuit elisama. Filii autem

chaleb fratris ierameel: mosa primogenitus eius. Ipse est pater ziph. Et filii maresa patris hebron. Porro filii hebron: core et thaphu et recem et samma. Samma autem genuit raam patrem iercaam. Et recem genuit semei. Filius semei maon, et maon pater bethsur. Epha autem concubina chaleb peperit aram et mosa et gezez. Porro aram genuit gezez. Filii iaddai: regom et ioatham et gesum et phalet et epha et saaph. Concubina chaleb maacha peperit saber et tharana. Genuit autem saaph pater madmena sue patrem machbena et patrem gabaa. Filia vero chaleb fuit achsa. Hii erant filii chaleb, filii ur primogeniti ephrata: sobal pater cariathiarim. Salma pater bethleem. Ariph pater bethgader. Fuerunt autem filii sobal patris cariathiarim qui videbat dimidium requietionum, et de cognatione cariathiarim iethrei et aphutei et semathei et maserei. Ex his egressi sunt saraitae et esthaolite. Filii salma: bethleem et netophatei, corone domus ioab, et dimidium requietionis sarai. Cognationes quoque scribarum habitantium in iabes canentes atque resonantes et in tabernaculis commorantes. Hii sunt cinei qui venerunt de calore patris domus rechab.

De filiis david. III.

David vero hos habuit filios qui ei nati sunt in hebron: primogenitum amnon ex achinoem iezrahelitide; secundum daniel de abigail carmelitide; tertium absalom filium maacha filie tholomai regis gessuri; quartum adoniam filium aggith; quintum saphatiam ex abital; sextum iethraam de egla uxore sua. Sex ergo nati sunt ei in hebron, ubi regnavit septem annis et sex mensibus. Triginta autem et tribus annis regnavit in ierusalem. Porro in ierusalem nati sunt ei filii samaa et sobab et nathan et salomon, quatuor de bethsabee filia ammihel, iebaar quoque et elisama et eliphalet et noge et napheg et iaphie, necnon et elisama et eliada et eliphaleth, novem. Omnes hii filii david absque filiis concubinarum, et habuerunt sororem thamar.

De regibus iuda.

Filius autem salomonis roboam, cuius abia filius genuit asa. De hoc quoque natus est iosaphath pater ioram. Qui ioram genuit ochoziam, ex quo ortus est ioas. Et huius amasias filius genuit azariam. Porro azarie filius ioatham procreavit achaz patrem ezechie, de quo natus est manasses. Sed et manasses genuit amon patrem iosie. Filii autem iosie fuerunt: primogenitus iohanan, secundus ioachim, tertius sedechias, quartus sellum. De ioachim natus est iechonias et sedechias. Filii iechonie fuerunt asir, salathiel, melchiram, phadaia, senneser et iecemia, sama et nadabia. De phadaia orti sunt zorobabel et semei. Zorobabel genuit mosollam, ananiam et salomith sororem eorum, asabaniamque et ohol et barachiam et asadiam, iosabhesed, quinque. Filius autem ananie phaltias pater ieseie, cuius filius raphaia. Huius quoque filius arnan, de quo natus est obdia, cuius filius fuit sechenia. Filius sechenie semeia, cuius filii attus et iegal et baria et naaria et saphat, sex numero. Filii naarie: helioenai et ezechias et ezricam, tres. Filii helioenai: oduia et heliasub et pheleia et accub et iohanan et dalaia et anani, septem.

De filiis iuda. IIII.

Filii iuda: phares, esrom, et charmi, et ur, et subal. Raia vero filius subal genuit geth, de quo nati sunt achimai et laad. Hee cognationes sarathi. Ista quoque stirps ethan: iezrahel et iesema et iedebos. Nomen quoque sororis eorum asalelphuni. Phanuel autem pater gedor et ezer pater osa. Isti sunt filii ur primogeniti ephrata patris bethleem. Assur vero patri thecue erant due uxores, halaa et naara. Peperit autem ei naara oozam et epher et themani et aasthari. Isti sunt filii naara. Porro filii halaa: sereth et isaar et ethnan. Chus autem genuit anob et soboba et cognationem aral filii arum. Fuit autem iabes inclitus pre fratribus suis, et mater eius vocavit nomen illius iabes, dicens: Quia peperi eum in dolore. Invocavit vero iabes deum israel dicens: Si benedicens benedixeris mihi, et dilataveris terminos meos, et fuerit manus tua mecum, et feceris me a malitia non opprimi. Et prestitit deus que precatus est. Chaleb

autem fratris Luaa genuit Machir: qui fuit pater Esthon. Porro Esthon genuit Bethrapha et Phesse et Thehima patrem urbis Naas. Hi sunt uiri Recha. Filii autem Cenez: Othoniel et Saraia. Porro filii Othonihel: Athath et Maonathi. Maonathi genuit Orpha. Saraia autem genuit Ioab patrem uallis artificum. Ibi quippe artifices erant. Filii uero Caleb filii Iephone: Hir, et Hela, et Naham. Filii Hela: Cenez. Filii quoque Iaalelel: Ziph et Zipha, Thiria et Asrahel. Et filii Ezra: Iether, et Mered, et Epher, et Ialon. Genuitque Mariam et Sammai, et Iesba patrem Esthamo. Uxor quoque eius Iudaia peperit Iared patrem Gedor, et Heber patrem Socho, et Hicuthihel patrem Zanoe. Hi autem filii Bethie filie Pharaonis, quam accepit Mered. Et filii uxoris Odaie sororis Naham patris Ceila, Garmi et Esthamo, qui fuit de Machathi. Filii quoque Simon: Amnon et Rinna, filius Hanan, et Thilon. Et filii Iesi: Zoeth et Benzoeth. Filii Sela filii Iuda: Her pater Lecha, et Laada pater Maresa. Et he cognationes domus operantium byssum in domo iuramenti. Et qui stare fecit solem, uirique Mendacii, et Securus, et Incendens, qui principes fuerunt in Moab, et qui reuersi sunt in Leem. Hec autem uerba uetera. Hi sunt figuli habitantes in plantationibus et in sepibus apud regem in operibus eius, commoratique sunt ibi. Filii Symeon: Namuhel et Iamin, Iarib, Zara, Saul. Sellum filius eius, Mapsam filius eius, Masma filius eius. Filii Masma: Hamuhel filius eius, Zacchur filius eius, Semei filius eius. Filii Semei sedecim, et filie sex. Fratres autem eius non habuerunt filios multos, et uniuersa cognatio non potuit adequare summam filiorum Iuda. Habitauerunt autem in Bersabee, et Molada, et Asarsual, et in Baala, et in Asom, et in Tholad, et in Bathuel, et in Horma, et in Siceleg, et in Bethmarchaboth, et in Asarsusim, et in Bethberai, et in Saarim. He ciuitates eorum usque ad regem David. Ville quoque eorum: Etham, et Aen, Remmon, et Thochen, et Asan, ciuitates quinque. Et uniuersi uiculi eorum per circuitum ciuitatum istarum usque ad Baal. Hec est habitatio eorum et sedium distributio. Mosobab quoque et Iemlech, et Iosa filius Amasie, et Iohel, et Hieu filius Iosabie filii Saraie filii Asihel, et Elioenai, et Iacoba, et Isuhaia, et Asaia, et Adiel, et Ismihel, et Banaia, Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaia filii Semri filii Samaia. Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, et in domo affinitatum suarum multiplicati sunt uehementer. Et profecti sunt ut ingrederentur in Gador usque ad orientem uallis, et ut quererent pascua gregibus suis. Inueneruntque pascuas uberes et ualde bonas, et terram latissimam et quietam et fertilem, in qua antea habitauerant de stirpe Cham. Hi ergo uenerunt quos supra descripsimus nominatim in diebus Ezechie regis Iuda, et percusserunt tabernacula eorum et habitatores qui inuenti fuerunt ibi, et deleuerunt eos usque in presentem diem. Habitaueruntque pro eis, quoniam uberrimas ibidem pascuas reppererunt. De filiis quoque Symeon abierunt in montem Seir uiri quingenti, habentes principes Phalthiam, et Naariam, et Raphaiam, et Ozihel filios Iesi, et percusserunt reliquias que euadere potuerunt Amalechitarum, et habitauerunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

5. Filii quoque Ruben primogeniti Israel. Ipse quippe fuit primogenitus eius, sed cum uiolasset thorum patris sui, data sunt primogenita eius filiis Ioseph filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum. Porro Iudas qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe eius principes germinati sunt. Primogenita autem reputata sunt Ioseph. Filii igitur Ruben primogeniti Israel: Enoch, et Phallu, Esrom, et Charmi. Filii Iohel: Samaia filius eius, Gog filius eius, Semei filius eius, Micha filius eius, Reia filius eius, Baal filius eius, Beera filius eius, quem captiuum duxit Theglathphalasar rex Assyriorum, et fuit princeps in tribu Ruben. Fratres autem eius et uniuersa cognatio quando numerabantur per familias suas habuerunt principes Iehihel et Zachariam. Porro Bala filius Azaz filii Sama filii Iohel, ipse habitauit in Aroer usque ad Nebo et Beelmeon. Contra orientalem quoque plagam habitauit usque ad introitum heremi et flumen Eufraten. Multum quippe iumentorum numerum possidebant in terra Galaad. In diebus autem Saul preliati sunt contra Agarenos, et interfecerunt illos, habitaueruntque pro eis in tabernaculis eorum in omni plaga que respicit ad orientem Galaad. Filii uero Gad e regione eorum habitauerunt in terra Basan usque Selcha: Iohel in capite, et Saphan secundus, Ianai autem et Saphat in Basan. Fratres uero eorum secundum domos cognationum suarum: Michael, et Mosollam, et Sebee, et Iorai, et Iachan, et Zie, et Heber, septem. Hi filii Abiahel filii Uri, filii Iaro, filii Galaad, filii Michael, filii Iesesi, filii Geddo, filii Buz. Fratres quoque filii Abdihel filii Guni principes domus in familiis suis. Et habitauerunt in Galaad, et in Basan, et in uiculis eius, et in cunctis suburbanis Saron usque ad terminos. Omnes hi numerati sunt in diebus Ioathan regis Iuda, et in diebus Ieroboam regis Israel. Filii Ruben et Gad et dimidie tribus Manasse uiri bellatores, scuta portantes et gladios, et tendentes arcum, eruditique ad prelia, quadraginta et quatuor milia et septingenti sexaginta procedentes ad pugnam, dimicauerunt contra Agarenos. Ituri uero et Naphis et Nodab prebuerunt eis auxilium, traditique sunt in manus eorum Agareni et uniuersi qui fuerant cum eis, quia Dominum inuocauerunt cum preliarentur, et exaudiuit eos eo quod credidissent in eum. Ceperuntque omnia que possederant, camelorum quinquaginta milia, et ouium ducenta quinquaginta milia, et asinos duo milia, et animas hominum centum milia. Uulnerati autem multi corruerunt. Fuit enim bellum Domini. Habitaueruntque pro eis usque ad transmigrationem. Filii quoque dimidie tribus Manasse possederunt terram a finibus Basan usque Baalhermon et Sanir et montem Hermon. Ingens quippe numerus erat. Et hii fuerunt principes domus cognationis eorum: Epher, et Iesi, et Helihel, et Ezrihel, et Hieremia, et Odoia, et Iedihel, uiri fortissimi et potentes, et nominati duces in familiis suis. Reliquerunt autem Dominum patrum suorum, et fornicati sunt post deos populorum terre quos abstulit Dominus coram eis. Et suscitauit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, et spiritum Theglathphalasar regis Assur, et transtulit Ruben et Gad et dimidiam tribum Manasse, et adduxit eos in Lahela, et Habor, et Ara, et fluuium Gozan usque ad diem hanc.

6. Filii Leui: Gerson, Caath, et Merari. Filii Caath: Amram, Isaar, Hebron, et Ozihel. Filii Amram: Aaron, Moyses, et Maria. Filii Aaron: Nadab et Abiu, Eleazar et Ithamar. Eleazar genuit Phinees, et Finees genuit Abisue. Abisue uero genuit Bocci, et Bocci genuit Ozi. Ozi genuit Zaraiam, et Zaraias genuit Meraioth. Porro Meraioth genuit Amariam, et Amarias genuit Achitob. Achitob genuit Sadoch, et Sadoch genuit Achimaas. Achimaas genuit Azariam. Azarias genuit Iohannan. Iohannan genuit Azariam. Ipse est qui sacerdotio functus est in domo quam edificauit Salomon in Ierusalem. Genuit autem Azarias Amariam, et Amarias genuit Achitob. Achitob genuit Sadoch, et Sadoch genuit Sellum. Sellum genuit Helchiam, et Helchias genuit Azariam. Azarias genuit Saraiam, et Saraias genuit Iosedech. Porro Iosedech egressus est, quando transtulit Dominus Iudam et Ierusalem per manus Nabuchodonosor. Filii ergo Leui: Gersom, Caath, et Merari. Et hec nomina filiorum Gersom: Lobeni et Semei. Filii Caath: Aminadab, Amram, et Isaar, et Hebron, et Ozihel. Filii Merari: Mooli et Musi. He autem cognationes Leui secundum cognationes eorum. Gersom: Lobeni filius eius, Iaath filius eius, Zamma filius eius, Ioa filius eius, Addo filius eius, Zara filius eius, Iethrai filius eius. Filii Caath: Aminadab filius eius, Chore filius eius, Asir filius eius, Helchana filius eius, Abiasaph filius eius, Asir filius eius, Thaath filius eius, Urihel filius eius, Ozias filius eius, Saul filius eius. Filii Helchana: Amasai et Achimoth et Helchana. Filii Helchana: Sophai filius eius, Naath filius eius, Heliab filius eius, Hieroab filius eius, Helchana filius eius. Filii Samuel: primogenitus Uasseni, et Abia. Filii autem Merari: Mooli filius eius, Lobeni filius eius, Semei filius eius, Oza filius eius, Samaa filius eius, Aggia filius eius, Asaia filius eius. Isti sunt quos constituit rex David super cantores domus Domini, ex quo collocata est archa. Et ministrabant coram tabernaculo testimonii canentes, donec edificaret Salomon domum Domini in Ierusalem. Stabant autem iuxta ordinem suum in ministerio. Hi

De filiis Symeon

De filiis Ruben

VI. De filiis Levi

cognatione
s[e]c[un]d[u]m ... vices appellat

cantor qui assistebant cum filiis suis. De filiis caath eman can
tor filius iohel. filii samuel. filii helchana. filii ieroam. filii
heliu. filii thou. filii suph filii helchana. filii maath. filii
amasai. filii helchana. filii iohel. filii azarie. filii sophonie.
filii thaath filii asir. filii abiasaph. filii chore. filii isaar. fi
lii chaath. filii levi. filii isr[ae]l. Et fr[ater] eius asaph qui stabat a dex
tris eius. Asaph erat filius barachie. filii samaa filii michael. filii ba
sie. filii melchie. filii athanai. filii zara. filii adaia. filii etham.
filii zamma. filii semei. filii geth. filii gersom. filii levi. Fi
lii autem merari. fr[atr]es eor[um] ad sinistram. Ethan filius chusi. filii ab
di. filii moloch. filii asabie. filii amasie. filii helchie. filii
amasi. filii bonni. filii somer. filii mooli. filii musi. filii
merari. filii levi. Fr[atr]es quoque eor[um] levite qui ordinati sunt in cunctum
ministerium tabernaculi domus domini. Aaron vero et filii eius adolebant
incensum super altare holocausti. et super altare thymiamatis in omne
opus sancta sanctorum. et ut precarentur pro isr[ae]l. iuxta omnia que preceperat moyses
servus dei. Hii sunt autem filii aaron. Eleazar filius eius. finees filius eius.
abisue filius eius. bocci filius eius. ozi filius eius. zaraia filius eius.
meraioth filius eius. amaria filius eius. achitob filius eius. sadoch
filius eius. achimaas filius eius. Et h[ec] habitacula eorum per vicos atque
confinia filiorum scilicet aaron. iuxta cognationes caathitarum. ipsi enim
sorte contigerant. Dederunt igitur eis hebron in terra iuda. et suburba
na eius per circuitum eius. agros autem civitatis et villas caleb fi
lio iephone. Porro filiis aaron dederunt civitates ad confugiendum. he
bron. et lobna. et suburbana eius. Iether quoque et esthamo. cum sub
urbanis suis. Sed et helon et dabir cum suburbanis suis. Asan quoque
et bethsames. et suburbana eorum. De tribu autem beniamin. gabee
et suburbana eius. et almath cum suburbanis suis. anathoth quoque
cum suburbanis suis. Omnes civitates tredecim. cum suburbanis suis.
per cognationes suas. Filiis autem caath residuis de cognatione sua dede
runt ex dimidia tribu manasse in possessionem urbes decem. Porro fi
liis gersom per cognationes suas de tribu ysachar. et de tribu aser
et de tribu neptalim. et de tribu manasse in basan. dederunt ur
bes tredecim. Filiis autem merari per cognationes suas de tribu ruben.
et de tribu gad. et de tribu zabulon. dederunt sorte civitates duode
cim. Dederunt quoque filii isr[ae]l levitis civitates. et suburbana earum.
Dederuntque per sortem ex tribu filiorum iuda. et ex tribu filiorum symeon. et ex tri
bu filiorum beniamin. urbes has quas vocaverunt nominibus suis. et ex
his qui erant ex cognatione filiorum caath. Fueruntque civitates in ter
minis eor[um]. de tribu ephraim. Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum sy
chem cum suburbanis suis in monte ephraim. et gazer cum suburba
nis suis. Iecmaam quoque cum suburbanis suis et bethoron similiter. Ni
mirum de tribu dan. elthece. et gebbethon. ahialon cum suburbanis suis.
et gethremmon in eundem modum. Porro ex dimidia tribu manasse.
aner. et suburbana eius. balaam. et suburbana eius. his videlicet qui de
cognatione filiorum caath reliqui erant. Filiis autem gersom de cogna
tione dimidie tribus manasse. gaulon in basan et suburbana eius.
et astharoth cum suburbanis suis. De tribu ysachar. cedes et sub
urbana eius. et daberath cum suburbanis suis. Ramoth quoque
et suburbana illius et anem cum suburbanis suis. De tribu vero aser.
masal cum suburbanis suis. et abdon similiter. Asac quoque et suburba
na eius. et roob cum suburbanis suis. Porro de tribu neptalim. cedes in
galilea et suburbana eius. amon cum suburbanis suis. et cariatha
im et suburbana eius. Filiis autem merari residuis de tribu zabulon
remmono et suburbana eius et thabor cum suburbanis suis. Trans
iordanem quoque ex adverso iericho contra orientem iordanis. de tribu ru
ben bosor in solitudine cum suburbanis suis. et iasa cum suburba
nis suis. Cedemoth quoque et suburbana eius. et mephaath cum suburba
nis suis. Nec non et de tribu gad. ramoth in galaad et suburba
na eius. et manaim cum suburbanis suis. Sed et esebon cum subur
7. banis suis et iezer cum suburbanis suis. Porro filii ysa
char thola et phua. et iasub. et samaron. quatuor. Filii thola ozi et
raphaia. et hieriel. et iemai. et iebsem. et samuhel principes per do
mos cognationum suarum. De stirpe thola. viri fortissimi numerati
sunt in diebus david. xxii. milia. sexcenti. Filii ozi. iezraia. de quo na
ti sunt michael et obadia. et iohel. et iesia. quinque omnes principes. Cumque
eis per familias et populos suos accincti ad prelium viri fortissimi. xxxvi.
milia. Multas enim habuerunt uxores et filios. Fratres quoque eorum per omnem cog
nationem ysachar. robustissimi ad pugnandum. octoginta. vi. mi
lia numerati sunt. Filii beniamin bale. et bochor. et iadihel. tres. Filii
bale. esbon et ozi. et ozihel. et ierimoth. et urai quinque principes fa
miliarum. et ad pugnandum robustissimi. Numerus autem eorum. xxii. mi
lia. et xxxiiii. Porro filii bochor zamira. et ioas. et eliezer. et helioe
nai et amri. et ierimoth. et abia. et anathoth et almathan. Omnes
hii filii bochor. Numerati sunt autem per familias suas principes cognati
onum ad bella fortissimi. xx. milia. et cc. Porro filius iadihel. ba
lan. Filii autem balan. hieus et beniamin. et aoth. et canana. et
iothan. et tharsis. et ahisaar. Omnes hii filii iadihel. principes cog
nationum suarum viri fortissimi. x. et vii. milia. et cc. ad prelium proce
dentes. Sephan quoque. et aphan filii hir. et asim filius aser. Filii autem
neptalim. iasihel. et guni et aser et sellum. filii bala. Porro
filius manasse. esrihel. Concubinaque eius syra. peperit machir pa
trem galaad. Machir autem accepit uxores filiis suis. apphim. et se
phan. et habuit sororem nomine maacha. Nomen autem secundi filii sal
phaad. Nateque sunt salphaad filie. Et peperit maacha uxor ma
chir filium. vocavitque nomen eius phares. Porro nomen fratris eius
sares. et filii eius. vlam et recen. Filius autem ulam. badan. Hii sunt fi
lii galaad. filii machir. filii manasse. Soror autem eius regina.
peperit virum decorum. abiezer. et moola. Erant autem filii semida. a
hin. et sichem. et leci. et aniam. Filii autem ephraim. sutala. bared filius eius. thaath filius eius. elada filius eius. thaath filius
eius. et huius filius zadab. et huius filius suthala. et huius filius ezer. et
elad. Occiderunt autem eos viri geth indigene. quia descenderant ut in
vaderent possessiones eorum. Luxit igitur ephraim pater eorum multis diebus.
et venerunt fratres eius ut consolarentur eum. Ingressusque est ad uxorem
suam. que concepit et peperit filium. et vocavit nomen eius beria. eo quod in ma
lis domus eius ortus esset. Filia autem eius fuit sara. que edificavit betho
ron inferiorem. et superiorem. et ozan sara. Porro filius eius rapha. et
reseph et thale. de quo natus est thaan qui genuit laadan. Huius quoque
filius ammiud genuit elisama. de quo natus est nun. qui habuit fili
um iosue. Possessio autem eorum et habitatio bethel. cum filiabus suis.
et contra orientem noran. ad occidentalem plagam gazer. et filie eius. Sichem
quoque cum filiabus suis usque ad aza et filias eius. Iuxta filios quoque manasse.
bethsan et filias eius. thanach et filias eius. mageddo et filias eius.
dor. et filias eius. In his habitaverunt filii ioseph. filii isr[ae]l. Filii aser
iomna. et iesua et isui et baria. et sara. soror eorum. Filii autem baria.
heber. et melchiel. ipse est pater barzaith. Heber autem genuit ieph
lath et somer. et hotham. et sue et suaa. sororem eorum. Filii iephlath. pho
sech. et chamaal. et asoth. Hii filii iephlath. Porro filii somer. achi.
et roaga. et iaba. et aram. Filii autem helem fratris eius. supha et iemna.
et selles. et amal. Filii supha. sue. arnapheth. et sual. et beri. et iam
ra. bosor. et hod. et sama. et salusa. et iethran. et bera. Filii iether.
iephone et phasapha. et ara. Filii autem olla. aree. et aniel. et resia.
Omnes hii filii aser. principes cognationum electi atque fortissimi duces
ducum. Numerus autem eorum etatis que apta esset ad bellum. xx. vi. milia.
8. Beniamin autem genuit bale primogenitum suum. asbaal. secundum et ahora ter
tium. naua. quartum et rapha quintum. Fueruntque filii bale. addar. et gera
et abiud. Abisue quoque et noeman. et aia. Sed et geram. et sephuphan et
uram. Hii sunt filii addar principes cognationum habitantium in gabaa.
qui translati sunt in manath. Noeman autem et aia. et gera. ipse

.VII. De filiis ysachar.

Filii — gemini / posteri / imitatores.

De filiis manasse.

Fideus pater assumptus ... filio.

Filii ioseph.
De filiis effraym.

Fratres eius patriarche. qui adhuc sunt erant ut cognati qui lege fratris debentur.

De filiis aser.

De filiis beniamin.

: Omnes per scelere levite in uxorem. gladio corru erunt et de eis iiii remanserunt.

transtulit eos et genuit Oza et Ahiud. Porro Saarim genuit in regione Moab postquam dimisit Usim et Bara uxores suas. Genuit autem de Edes uxore sua Ioab et Sebia et Mosa et Molchom, Iehus quoque et Sechia et Marma. Hii sunt filii eius principes in familiis suis. Mehusim vero genuit Abitob et Elphaal. Porro filii Helphaal: Heber et Misaam et Samad. Hic edificavit Ono et Lud et filias eius. Baria autem et Sama principes cognationum habitantium in Haialon. Hii fugaverunt habitatores Geth. Et Ahio et Sesac et Ierimoth et Zabadia et Arod et Ader, Michael quoque et Iespha et Ioaa filii Baraia. Et Zabadia et Mosollam et Ezechi et Heber et Iesemari et Iezlia et Iobab filii Alphal. Et Achim et Zechrim et Zabdi et Helioenai et Selathai et Helihel et Adaia et Baraia et Samarath filii Semei. Et Iesphan et Heber et Helihel et Abdon et Zechri et Haanan et Anania et Hailam et Anathothia et Iephdaia et Phanuel filii Sesac. Et Sampsari et Sooria et Otholia et Iersia et Helia et Zechri filii Hieroam. Hii patriarche et cognationum principes qui habitaverunt in Ierusalem.

De Saul.

In Gabaon autem habitaverunt Abigabaon et nomen uxoris eius Maacha. Filiusque eius primogenitus Abdon et Sur et Cis et Baal et Nadab. Gedur quoque et Ahio et Zacher et Macelloth genuit Samaa. Habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis et Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Ionathan et Melchisue et Aminadab et Esbaal. Filius autem Ionathan Miribaal. Et Miribaal genuit Micha. Filii Micha Mithon et Melech et Tharaa et Ahaz. Et Ahaz genuit Ioada et Ioada genuit Almoth et Almoth genuit Zamri. Porro Zamri genuit Moosa et Moosa genuit Baana, cuius filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa qui genuit Esel. Porro Esel sex filii fuere his nominibus: Ezricham, Bocru, Ismahel, Saria, Abadia et Anan. Omnes isti filii Esel. Filii autem Asech fratris eius: Ulam primogenitus et Iehus secundus et Eliphalech tercius. Fueruntque filii Ulam viri fortissimi et magno robore tendentes arcum et multos habentes filios ac nepotes usque ad centum quinquaginta. Omnes isti filii Beniamin.

9 Universus quoque Israel dinumeratus est, et summa eorum scripta est in libro regum Israel et Iuda, translatique sunt in Babilonem propter delictum suum. Qui autem habitaverunt primi in possessionibus et in urbibus suis, Israel et sacerdotes et Levite et Nathinei, commorati sunt in Ierusalem. De filiis Iuda et de filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim et Manasse: Othei filius Amiud filii Semeri filii Ambroi filii Bonni de filiis Phares filii Iuda. Et de Siloni Asaia primogenitus et filii eius. De filiis autem Zarai Iehuel et fratres eorum sexcenti nonaginta. Porro de filiis Beniamin Salo filius Mosollam filii Oduia filii Asaria, et Iobania filius Hieroam, et Ela filius Ozi filii Mochori, et Mosollam filius Saphatie filii Rahuel filii Iebanie, et fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta sex. Omnes hii principes cognationum suarum per domos patrum suorum.

De sacerdotibus. VIII.

De sacerdotibus autem Ioiada, Ioiarib et Iachin, Azarias quoque filius Helchie filii Mosollam filii Sadoc filii Maraioth filii Achitob pontifex domus Domini. Porro Adaias filius Hieroam filii Phasor filii Melchie, et Masaia filius Adihel filii Zera filii Mosollam filii Mosollamoth filii Emmer. Fratres quoque eorum principes per familias suas mille septingenti septuaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Domini.

De levitis.

De levitis autem Semeia filius Assub et filii Ezrica filii Abiu de filiis Merari. Bachacar quoque carpentarius et Galal et Machama filius Micha filii Zechri filii Asaph. Et Obdia filius Semeie filii Calaal filii Iditun, et Barachia filius Asa filii Helchana, qui habitavit in atriis Nechophati.

De ianitoribus.

Ianitores autem Sellum et Accub et Thelmon et Achiman et fratres eorum. Sellum princeps usque ad tempus illud in porta regis ad orientem observabant per vices suas de filiis Levi. Sellum vero de filiis Chore filii Abiasaph filii Chore cum fratribus suis et domo patris sui. Hii sunt filii Chorite super opera ministerii custodes vestibulorum tabernaculi, et familie eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. Finees autem filius Eleazar erat dux eorum coram Domino. Porro Zacharias filius Mosollamia ianitor porte tabernaculi testimonii. Omnes isti electi in ostiarios per portas ducenti duodecim et descripti in villis propriis, quos constituerunt David et Samuel videns in fide sua tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus Domini et in tabernaculo vicibus suis. Per quatuor ventos erant ostiarii, id est ad orientem et ad occidentem et ad aquilonem et ad austrum. Fratres autem eorum in viculis morabantur et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus.

De thesauris.

His .iiii. levitis creditus erat omnis numerus ianitorum, et erant super exedras et thesauros domus Domini. Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis, ut cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores. De eorum genere erant et super vasa ministerii; ad numerum enim et inferebantur vasa et efferebantur. De ipsis et qui credita habebant utensilia sanctuarii preerant simile et vino et oleo et thuri et aromatibus. Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant. Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Chorite prefectus erat eorum que in sartagine frigebantur. Porro de filiis Caath fratribus eorum super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata prepararent. Hii sunt principes cantorum per familias Levitarum qui in exedris morabantur, ita ut nocte et die iugiter suo ministerio deservirent. Capita Levitarum per familias suas principes manserunt in Ierusalem. In Gabaon autem commorati sunt pater Gabaon Iahihel, et nomen uxoris eius Maacha. Filius primogenitus eius Abdon, et Sur et Cis et Baal et Ner et Nadab, Geder quoque et Ahio et Zacharias et Macelloth. Porro Macelloth genuit Semmaam. Isti habitaverunt e regione fratrum suorum in Ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit Cis, et Cis genuit Saul, et Saul genuit Ionathan et Melchisue et Aminadab et Esbaal. Filius autem Ionathan Meribaal. Et Meribaal genuit Micha. Porro filii Micha Phiton et Malech et Tharaa. Ahaz autem genuit Iara, et Iara genuit Alamath et Azmoth et Zamri. Zamri quoque genuit Moosa. Moosa vero genuit Baana, cuius filius Raphaia genuit Elasa, de quo ortus est Esel. Porro Esel sex filios habuit his nominibus: Ezricham, Bochru, Ismael, Saria, Obdia, Anan. Hii filii Esel.

IX.

10 Philistiim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palestinos et ceciderunt vulnerati in monte Gelboe. Cumque appropinquassent Philistei persequentes Saul et filios eius, percusserunt Ionathan et Aminadab et Melchisue filios Saul. Et aggravatum est prelium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii et vulneraverunt iaculis. Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum et interfice me, ne forte veniant incircumcisi isti et illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere timore perterritus. Arripuit ergo Saul ensem et irruit in eum. Quod cum vidisset armiger eius, videlicet mortuum esse Saul, irruit etiam ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit ergo Saul et tres filii eius, et omnis domus illius pariter concidit. Quod cum vidissent filii Israel qui habitabant in campestribus, fugerunt. Et Saul et filiis eius mortuis, dereliquerunt urbes suas et huc illucque dispersi sunt. Veneruntque Philistiim et habitaverunt in eis. Die igitur altero detrahentes Philistiim spolia cesorum invenerunt Saul et filios eius iacentes in monte Gelboe. Cumque expoliassent eum et amputassent caput armisque nudassent, miserunt in terram suam ut circumferretur et ostenderetur idolorum templis et populis. Arma autem eius consecraverunt in phano dei sui et caput affixerunt in templo Dagon. Hoc cum audissent viri Iabes Galaad, omnia scilicet que Philistiim fecerunt super Saul, consurrexerunt singuli virorum fortium et tulerunt cadavera Saul et filiorum eius, attuleruntque ea in Iabes, et sepelierunt ossa eorum subter quercum que erat in Iabes, et ieiunaverunt .vii. diebus. Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod prevaricatus sit mandatum Domini quod preceperat et non custodierit illud, sed insuper etiam pythonissam consuluerit, nec speraverit in Domino. Propter quod interfecit eum et transtulit regnum eius ad David filium Ysai.

X.

11 Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron dicens: Os tuum sumus et caro tua. Heri quoque et nudiustercius cum adhuc regnaret

Saul tu eras qui educebas et introducebas Israel. Tibi enim dixit dominus deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, et tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu Israel ad regem in Hebron, et iniit David cum eis foedus coram domino; unxeruntque eum regem super Israel iuxta sermonem domini, quem locutus est in manu Samuel. Abiit quoque David et omnis Israel in Ierusalem; haec est Iebus, ubi erant Iebusaei habitatores terrae. Dixeruntque qui habitabant in Iebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David cepit arcem Sion, quae est civitas David. Dixitque: Omnis qui percusserit Iebusaeum in primis, erit princeps et dux. Ascendit igitur primus Ioab filius Sarviae, et factus est princeps. Habitavit autem David in arce, et idcirco appellata est civitas David. Aedificavitque urbem in circuitu a Mello usque ad gyrum; Ioab autem reliqua urbis extruxit. Proficiebatque David vadens et crescens, et dominus exercituum erat cum eo. Hi principes virorum fortium David, qui adiuverunt eum ut rex fieret super omnem Israel, iuxta verbum domini quod locutus est ad Israel. Et iste numerus robustorum David: Iesbaam filius Achamoni princeps inter triginta; iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice. Et post eum Eleazar filius patrui eius Ahohites, qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum David in Phesdomim, quando Philisthiim congregati sunt ad locum illum in proelium; et erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum. Hi steterunt in medio agri, et defenderunt eum; cumque percussissent Philisthaeos, dedit dominus salutem magnam populo suo. Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthiim fuerant castra metati in valle Raphaim. Porro David erat in praesidio, et statio Philisthinorum in Bethleem. Desideravit igitur David et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethleem, quae est in porta. Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, et hauserunt aquam de cisterna Bethleem quae erat in porta, et attulerunt ad David ut biberet. Qui noluit, sed magis libavit illam domino, dicens: Absit ut in conspectu dei mei hoc faciam, et sanguinem istorum virorum bibam, quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere. Haec fecerunt tres robustissimi. Abisai quoque frater Ioab, ipse erat princeps trium; et ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, et ipse erat inter tres nominatissimus, inter tres secundos inclitus, et princeps eorum; verumtamen usque ad tres primos non pervenerat. Banaias filius Ioiadae viri robustissimi qui multa opera perpetraverat, de Capsehel: ipse percussit duos ariel Moab; et ipse descendit, et interfecit leonem in media cisterna tempore nivis. Et ipse percussit virum Aegyptium, cuius statura erat quinque cubitorum, et habebat lanceam ut liciatorium texentium; descendit igitur ad eum cum virga, et rapuit hastam quam tenebat manu, et interfecit eum hasta sua. Haec fecit Banaias filius Ioiadae, qui erat inter tres robustos nominatissimus, inter triginta primus; verumtamen usque ad tres non pervenerat. Posuit autem eum David ad auriculam suam. Porro fortissimi viri in exercitu, Asahel frater Ioab, et Elchanan filius patrui eius de Bethlehem, Semmoth Arorites, Helles Phalonites, Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathotites, Sobbochai Usathites, Ilai Ahohites, Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites, Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Beniamin, Banaia Pharathonites, Urai de torrente Gaas, Abiel Arabathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites. Filii Assem Gezonites, Ionathan filius Sage Ararites, Ahiam filius Sachar Ararites, Eliphal filius Ur, Epher Mecherathites, Ahia Phelonites, Esrai Carmelites, Naarai filius Azbai, Iohel frater Nathan, Mabahar filius Agarai, Selec Ammonites, Naarai Berothites, armiger Ioab filii Sarviae, Ira Iethraeus, Gareb Iethraeus, Urias Hethaeus, Zabad filius Oholi, Adina filius Siza Rubenites, princeps Rubenitarum, et cum eo triginta; Hanan filius Maacha, et Iosaphat Mathanites, Ozia Astharothites, Semma et Iahihel filii Hotham Arorites, Iedihel filius Samri, et Ioha frater eius Thosaites, Helihel Mahumites, et Ieribai et Iosaia filii Elnaem, et Iethma Moabites, Helihel et Obed et Iasihel de Masobia.

XII

Hi quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filium Cis; qui erant fortissimi et egregii pugnatores, tendentes arcum et utraque manu fundis saxa iacientes et dirigentes sagittas. De fratribus Saul ex Beniamin, princeps Ahiezer, et Ioas filii Samaa Gabaathites, et Iaziel et Phallet filii Azmoth, et Baracha et Iehu Anathothites. Samaias quoque Gabaonites fortissimus inter triginta et super triginta. Ieremias et Iezihel et Iohanan et Iezabad Gaderothites, et Eluzai et Ierimuth et Baalia et Samaria et Saphatia Haruphites, Helcana et Iesia et Azrahel et Ioezer et Iesbaam de Careim, Ioela quoque et Zabadia filii Ieroam de Gedor. Sed et de Gaddi transfugerunt ad David cum lateret in deserto viri robustissimi et pugnatores optimi, tenentes clypeum et hastam; facies eorum quasi facies leonis, et veloces quasi capreae in montibus. Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius, Masmana quartus, Ieremias quintus, Ethi sextus, Elihel septimus, Iohanan octavus, Helzebad nonus, Ieremias decimus, Machbanai undecimus. Hi de filiis Gad principes exercitus; novissimus centum militibus praeerat, et maximus mille. Isti sunt qui transierunt Iordanem mense primo, quando inundare consuevit super ripas suas, et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et ad occidentalem. Venerunt autem et de Beniamin et de Iuda ad praesidium in quo morabatur David. Egressusque est David obviam eis, et ait: Si pacifice venistis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis; si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus meis non habeam, videat deus patrum nostrorum et iudicet. Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, et ait: Tui sumus o David, et tecum fili Isai; pax, pax tibi, et pax adiutoribus tuis; te enim adiuvat deus tuus. Suscepit ergo eos David, et constituit principes turmae. Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthiim adversus Saul ut pugnaret; et non dimicavit cum eis, quia inito consilio remiserunt eum principes Philisthinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul. Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas et Iozabad et Iedihel et Michahel et Ednas et Iozabad et Helihu et Salathi, principes milium in Manasse. Hi praebuerunt auxilium David adversus latrunculos; omnes enim erant viri fortissimi, et facti sunt principes in exercitu. Sed et per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus quasi exercitus dei. Iste quoque numerus principum exercitus qui venerunt ad David cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, iuxta verbum domini. Filii Iuda portantes clypeum et hastam sex milia octingenti, expediti ad proelium. De filiis Simeon virorum fortissimorum ad pugnandum septem milia centum. De filiis Levi quattuor milia sescenti. Ioiada quoque princeps de stirpe Aaron, et cum eo tria milia septingenti. Sadoch etiam puer egregiae indolis, et domus patris eius principes viginti duo. De filiis autem Beniamin fratribus Saul tria milia; magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum Saul. Porro de filiis Ephraim viginti milia octingenti, fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis. Et ex dimidia tribu Manasse decem et octo milia, singuli per nomina sua, venerunt ut constituerent regem David. De filiis quoque Issachar viri eruditi qui noverant singula tempora ad praecipiendum quid facere deberet Israel, principes ducenti; omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. Porro de Zabulon qui egrediebantur ad proelium, et stabant in acie instructi armis bellicis, quinquaginta milia venerunt in auxilium non in corde duplici. Et de Nephthali principes mille, et cum eis instructi clypeo et hasta triginta et septem milia. De Dan etiam praeparati ad proelium viginti octo milia sescenti. Et de Aser egredientes ad pugnam et in acie provocantes quadraginta milia. Et trans Iordanem de filiis Ruben et de Gad et dimidia parte tribus Manasse instructi armis bellicis centum viginti milia. Omnes isti viri

bellatores expediti ad pugnandum corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent David regem super universum Israel. Sed et omnes reliqui ex Israel uno corde erant ut rex fieret David super universum Israel. Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes et bibentes. Praeparaverant enim eis fratres sui. Sed et qui iuxta eos erant usque ad Isachar et Zabulon et Nepthali afferebant panes in asinis et camelis et mulis et bobus ad vescendum, farinam, palatas, uvam passam, vinum, oleum, boves et arietes ad omnem copiam. Gaudium quippe in Israel erat.

XIII. Iniit autem consilium David cum tribunis et centurionibus et universis principibus, et ait ad omnem coetum Israel: Si placet vobis, et a Domino Deo nostro egreditur sermo quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israel, et ad sacerdotes et Levitas qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos, et reducamus arcam Dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus Saul. Et respondit universa multitudo ut ita fieret. Placuerat enim sermo omni populo. Congregavit ergo David cunctum Israel a Sior Aegypti usque dum ingrediaris Emath, ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. Et ascendit David et omnis vir Israel ad collem Cariathiarim quae est in Iuda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen eius. Inposueruntque arcam Dei super plaustrum novum de domo Aminadab. Oza autem et frater eius minabant plaustrum. Porro David et universus Israel ludebant coram Domino omni virtute in canticis et in citharis et psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis. Cum autem pervenissent ad aream Chidon, tetendit Oza manum suam ut sustentaret arcam. Bos quippe lasciviens paululum inclinaverat eam. Iratus est itaque Dominus contra Ozam et percussit eum, eo quod tetigisset arcam Domini, et mortuus est ibi coram Domino. Contristatusque est David eo quod divisisset Dominus Ozam, vocavitque locum illum Divisio Ozae usque in praesentem diem. Et timuit Dominum tunc temporis, dicens: Quomodo possum ad me introducere arcam Dei? Et ob hanc causam non eam adduxit ad se, hoc est in civitatem David, sed divertit eam in domum Obededom Getthei. Mansit ergo arca Dei in domo Obededom tribus mensibus, et benedixit Dominus domui eius et omnibus quae habebat.

XIIII. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David et ligna cedrina et artifices parietum lignorumque, ut aedificarent ei domum. Cognovitque David eo quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, et sublevatum esset regnum suum super populum eius Israel. Accepitque David alias uxores in Hierusalem, genuitque filios et filias. Et haec nomina eorum qui nati sunt ei in Hierusalem: Samua et Sobab, Nathan et Salomon, Iebaar et Helisu et Eliphalet, Noga quoque et Napheg et Iaphie, Elisama et Baliada et Eliphalet. Audientes autem Philisthim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes ut quaererent eum. Quod cum audisset David, egressus est obviam eis. Porro Philisthim venientes diffusi sunt in valle Raphaim. Consuluitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philistheos, et si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Ascende, et tradam eos in manu tua. Cumque illi ascendissent in Baalpharasim, percussit eos ibi David, et dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, sicut dividuntur aquae. Et idcirco vocatum est nomen loci illius Baalpharasim. Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David [iussit e]xuri. Alia etiam vice [supervenerunt] Philisthim, irrueruntque et diffusi sunt in valle. Consuluitque rursum David Dominum, et dixit ei Deus: Non ascendas post eos. Recede ab eis, et venies contra illos ex adverso pirorum. Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim Deus ante te ut percutiat castra Philisthim. Fecit ergo David sicut praeceperat ei Deus, et percussit castra Philisthinorum de Gabaon usque Gazera. Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, et Dominus dedit pavorem eius super omnes gentes.

XV. Fecit quoque sibi domos in civitate David, et aedificavit locum arcae Dei, tetenditque ei tabernaculum. Tunc dixit David: Illicitum est ut a quoquam portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam et ad ministrandum sibi usque in aeternum. Congregavitque universum Israel in Hierusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum quem praeparaverat ei. Necnon et filios Aaron et Levitas. De filiis Caath Urihel princeps fuit, et fratres eius centum viginti. De filiis Merari Asaia princeps, et fratres eius ducenti viginti. De filiis Gersom Iohel princeps, et fratres eius centum triginta. De filiis Elisaphan Semeias princeps, et fratres eius ducenti. De filiis Hebron Helihel princeps, et fratres eius octoginta. De filiis Ozihel Aminadab princeps, et fratres eius centum duodecim. Vocavitque David Sadoc et Abiathar sacerdotes, et Levitas Urihel, Asaiam, Iohel, Semeiam, Elihel et Aminadab, et dixit ad eos: Vos qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, et afferte arcam Domini Dei Israel ad locum qui ei praeparatus est, ne ut a principio, quia non eratis praesentes, percussit nos Dominus, sic et nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo sacerdotes et Levitae, ut portarent arcam Domini Dei Israel. Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut praeceperat eis Moyses, iuxta verbum Domini, humeris suis in vectibus. Dixitque David principibus Levitarum ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablis videlicet et lyris et cymbalis, ut resonaret in excelsum sonitus laetitiae. Constitueruntque Levitas Heman filium Iohel, et de fratribus eius Asaph filium Barachiae. De filiis vero Merari fratribus eorum Ethan filium Casaiae, et cum eis fratres eorum in secundo ordine Zachariam et Ben et Iazihel et Semiramoth et Iahihel et Ehan, Heliab et Banaiam et Maasiam et Mathathiam et Eliphalu et Macheniam et Obededom et Iehihel ianitores. Porro cantores Heman, Asaph et Ethan in cymbalis aeneis concrepantes. Zacharias autem et Oziel et Semiramoth et Iahihel et Ehan et Heliab et Maasias et Banaias in nablis arcana cantabant. Porro Mathathias et Eliphalu et Machenias et Obededom et Iehihel et Ozaziu in citharis pro octava canebant, [id est] epinikion, hoc est victoriam Deo triumphis et palma. Choneias autem princeps Levitarum prophetiae praeerat ad praecinendam melodiam; erat quippe valde sapiens. Et Barachias et Helcana ianitores arcae. Porro Sebenias et Iosaphat et Nathanahel et Amasai et Zacharias et Banaias et Eliezer sacerdotes clangebant tubis coram arca Dei. Et Obededom et Ahias erant ianitores arcae. Igitur David et omnes maiores natu Israel et tribuni iverunt ad portandam arcam foederis Domini de domo Obededom cum laetitia. Cumque adiuvisset Deus Levitas qui portabant arcam foederis Domini, immolabantur septem tauri et septem arietes. Porro David erat indutus stola byssina, et universi Levitae qui portabant arcam, cantoresque et Chonenias princeps prophetiae inter cantores. David autem indutus erat etiam ephod lineo. Universusque Israel deducebat arcam foederis Domini in iubilo et sonitu bucinae et tubis et cymbalis et nablis et citharis concrepantes. Cumque pervenisset arca foederis Domini usque ad civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem David saltantem atque ludentem, et despexit eum in corde suo.

XVI. Attulerunt igitur arcam Dei, et constituerunt eam in medio tabernaculi quod tetenderat ei David. Et obtulerunt holocausta et pacifica coram Domino. Cumque complesset David offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. Et divisit universis per singulos a viro usque ad mulierem tortam panis et partem assae carnis bubulae et frixam oleo similam. Constituitque coram arca Domini de Levitis qui ministrarent et recordarentur ministeriorum eius, et glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel: Asaph principem, et secundum eius Zachariam. Porro Iahihel et Semiramoth et Iehihel et Mathathiam et Heliab et Banaiam et Obededom et Iehihel super organa psalterii et lyras. Asaph autem ut cymbalis personaret. Banaiam vero et Azihel sacerdotes canere tuba iugiter coram arca foederis Domini. In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Asaph et fratres eius. Confitemini Domino, et invocate nomen eius, notas facite in populis adinventiones eius. Cantate ei et psallite ei, et narrate omnia mirabilia eius. Laudate nomen sanctum eius. Laetetur cor quaerentium Dominum. Quaerite Dominum et virtutem eius, quaerite faciem eius semper. Recordamini mirabilium eius quae fecit

signorum eius et iudicia oris eius. Semen Israhel servi eius, filii Iacob electi eius. Ipse Dominus Deus noster, in universa terra iudicia eius. Recordamini in sempiternum pacti eius, sermonis quem praecepit in mille generationes, quem pepigit cum Abraham, et iuramenti illius cum Isaac. Et constituit illud Iacob in praeceptum, et Israhel in pactum sempiternum, dicens: Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestrae. Cum essent pauci numero, parvi et coloni eius. Et transierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum. Non dimisit quemquam calumpniari eos, sed increpuit pro eis reges. Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari. Cantate Domino omnis terra, annuntiate ex die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius, in cunctis populis mirabilia eius. Quia magnus Dominus et laudabilis nimis, et horribilis super omnes deos. Omnes enim dii populorum idola, Dominus autem caelos fecit. Confessio et magnificentia coram eo, fortitudo et gaudium in loco eius. Afferte Domino familiae populorum, afferte Domino gloriam et imperium. Date Domino gloriam nomini eius. Levate sacrificium et venite in conspectu eius, et adorate Dominum in decore sancto. Commoveatur a facie illius omnis terra, ipse enim fundavit orbem immobilem. Laetentur caeli et exultet terra, et dicant in nationibus: Dominus regnavit. Tonet mare et plenitudo eius, exultent agri et omnia quae in eis sunt. Tunc laudabunt ligna saltus coram Domino, quia venit iudicare terram. Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia eius. Et dicite: Salva nos Deus salvator noster, et congrega nos et eripe de gentibus, ut confiteamur nomini sancto tuo, et exultemus in carminibus tuis. Benedictus Dominus Deus Israhel ab aeterno usque in aeternum, et dicat omnis populus amen et hymnum Domino. Dereliquit itaque ibi coram arca foederis Domini Asaph et fratres eius, ut ministrarent in conspectu arcae iugiter per singulos dies et vices suas. Porro Obededom et fratres eius sexaginta octo, et Obededom filium Idithun, et Osa constituit ianitores. Sadoc autem sacerdotem et fratres illius sacerdotes coram tabernaculo Domini in excelso quod erat in Gabaon, ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustomatis iugiter mane et vespere, iuxta omnia quae scripta sunt in lege Domini quam praecepit Israhel. Et post eum Heman et Idithun et reliquos electos unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino quoniam in aeternum misericordia eius. Heman quoque et Idithun canentes tuba et quatientes cymbala et omnia musicorum organa ad canendum Deo. Filios autem Idithun fecit esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum suam, et David ut benediceret et domui suae.

XV. 17 Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina, arca autem foederis Domini sub pellibus est. Et ait Nathan ad David: Omnia quae in corde tuo sunt fac, Deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est sermo Domini ad Nathan dicens: Vade et loquere David servo meo: Haec dicit Dominus: Non aedificabis tu mihi domum ad habitandum. Neque enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi Israhel usque ad hanc diem, sed fui semper mutans loca tabernaculi et in tentorio manens cum omni Israhel. Numquid locutus sum saltem uni iudicum Israhel quibus praeceperam ut pascerent populum meum, et dixi: Quare non aedificastis mihi domum cedrinam? Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Haec dicit Dominus exercituum: Ego tuli te cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israhel. Et fui tecum quocumque perrexisti, et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum qui celebrantur in terra. Et dedi locum populo meo Israhel. Plantabitur et habitabit in eo, et ultra non commovebitur. Nec filii iniquitatis atterent eos sicut a principio, ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israhel, et humiliavi universos inimicos tuos. Adnuntio ergo tibi quod aedificaturus sit tibi Dominus domum. Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te quod erit de filiis tuis, et stabiliam regnum eius. Ipse aedificabit mihi domum, et firmabo solium eius usque in aeternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium. Et misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuam eum in domo mea et in regno meo usque in sempiternum, et thronus eius erit firmissimus in perpetuum. Iuxta omnia verba haec et iuxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David. Cumque venisset rex David et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quae domus mea, ut praestares mihi talia? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum, et fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus. Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum et cognoveris eum? Domine, propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. Domine, non est similis tui, et non est alius Deus absque te, ex omnibus quos audivimus auribus nostris. Quis autem est alius ut populus tuus Israhel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus ut liberaret et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus eiceret nationes a facie eius quem de Egypto liberaverat? Et posuisti populum tuum Israhel tibi in populum usque in aeternum, et tu Domine factus es Deus eius. Nunc ergo Domine sermo quem locutus es famulo tuo et super domum eius confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, et dicatur: Dominus exercituum Deus Israhel, et domus David servi eius permanens coram eo. Tu enim Domine Deus meus revelasti auriculam servi tui, ut aedificares ei domum, et idcirco invenit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc ergo Domine tu es Deus, et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. Et coepisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te. Te enim Domine benedicente benedicta erit in perpetuum.

XVI. 18 Factum est autem post haec ut percuteret David Philisthim et humiliaret eos, et tolleret Geth et filias eius de manu Philisthim, percuteretque Moab, et fierent Moabitae servi David, offerentes ei munera. Eo tempore percussit David et Adadezer regem Soba regionis Emath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Eufraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius et septem milia equites ac viginti milia virorum peditum. Subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis quas reservavit sibi. Supervenit autem et Syrus Damascenus ut auxilium praeberet Adadezer regi Soba, sed et huius percussit David viginti duo milia virorum. Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi et offerret munera. Adiuvitque eum Dominus in cunctis ad quae perrexerat. Tulit quoque David pharetras aureas quas habuerant servi Adadezer, et attulit eas in Hierusalem. Necnon de Thebath et Chun urbibus Adadezer aeris plurimum, de quo fecit Salomon mare aeneum et columpnas et vasa aenea. Quod cum audisset Thou rex Emath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adadezer regis Soba, misit Aduram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem et congratularetur ei eo quod expugnasset et percussisset Adadezer; adversarius quippe Thou erat Adadezer. Sed et omnia vasa aurea et argentea et aenea consecravit rex David Domino cum argento et auro quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumea et Moab et filiis Ammon quam de Philisthim et Amalech. Abisai vero filius Sarviae percussit Edom in valle Salinarum decem et octo milia, et constituit in Edom praesidium, ut serviret Idumea David. Salvavitque Dominus David in cunctis ad quae perrexerat. Regnavit ergo David super universum Israhel, et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto populo suo. Porro Ioab filius Sarviae erat super exercitum, et Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Sadoch autem filius Achitob et Achimelech filius Abiathar sacerdotes, et Susa scriba. Banaias autem filius Ioiadae super legiones Cerethi et Phelethi. Porro filii David primi ad manum regis.

XVII. 19 Accidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, et regnaret pro eo filius eius. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Annon filio Naas; praestitit enim mihi pater eius gratiam. Misitque nuntios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon ut consolarentur Annon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Annon: Tu forsitan putas quod David honoris causa in patrem tuum miserit qui consolentur te; nec animadvertis quod ut explorent et investigent et scrutentur terram tuam venerint ad te servi eius. Igitur Annon pueros David decalvavit et rasit capita et barbas, et praecidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, et dimisit eos. Qui cum abissent

et hec mandasset David. misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinuerant) et precepit ut manerent in Iericho donec cresceret barba eorum et capilli et tunc reverterentur. Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent David, tam Ammon quam reliquus populus miserunt mille talenta argenti ut conducerent sibi de Mesopotamia et de Syria Maacha et de Soba currus et equites. Conduxeruntque triginta duo milia curruum et regem Maacha cum populo eius. Qui cum venissent castrametati sunt e regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus suis venerunt ad bellum. Quod cum audisset David misit Ioab et omnem exercitum virorum fortium. Egressique filii Ammon direxerunt aciem iuxta portam civitatis. Reges autem qui in auxilium venerant separatim in agro steterunt. Igitur Ioab intelligens bellum ex adverso et post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel et perrexit contra Syrum. Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui et perrexerunt contra filios Ammon. Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi. Si autem superaverint te filii Ammon, ero tibi in presidium. Confortare et agamus viriliter pro populo nostro et pro urbibus dei nostri. Dominus autem quod in conspectu suo bonum est faciat. Perrexit igitur Ioab et populus qui cum eo erat contra Syrum ad prelium et fugavit eos. Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem eius et ingressi sunt civitatem. Reversusque est etiam Ioab in Ierusalem. Videns autem Syrus quod cecidisset coram Israel misit nuntios et adduxit Syrum qui erat trans fluvium. Sophach autem princeps militie Adarezer erat dux eorum. Quod cum nuntiatum esset David congregavit universum Israel et transivit Iordanem irruitque in eos et direxit ex adverso aciem. Illis contra pugnantibus fugit autem Syrus Israel, et interfecit David de Syris septem milia curruum et quadraginta milia peditum et Sophach principem exercitus. Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos transfugerunt ad David et servierunt ei. Noluitque ultra Syria prebere auxilium filiis Ammon.

20. Factum est autem post anni circulum eo tempore quo solent reges ad bella procedere, congregavit Ioab exercitum et robur militie et vastavit terram filiorum Ammon, perrexitque et obsedit Rabbath. Porro David manebat in Ierusalem quando Ioab percussit Rabbath et destruxit eam. Tulit autem David coronam Melchom de capite eius et invenit in ea auri pondo talentum et preciosas gemmas, fecitque sibi inde diadema. Manubias quoque urbis plurimas tulit. Populum autem qui erat in ea eduxit et fecit super eos tribulas et trahas et ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur et contererentur omnes. Sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon et reversus est cum populo suo in Ierusalem. Post hec initum est bellum in Gazer adversus Philisteos in quo percussit Sobbochai Usathites Saphai de genere Raphaim et humiliavit eos. Aliud quoque bellum gestum est adversus Philisteos in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethleemites fratrem Goliath Gethei cuius haste lignum erat quasi liciatorium texentium. Sed et aliud bellum accidit in Geth in quo fuit homo longissimus habens senos digitos, id est simul viginti quattuor, qui et ipse fuerat de Arapha stirpe generatus. Hic blasphemavit Israel et percussit eum Ionathan filius Samaa fratris David. Hii sunt filii Rapha in Geth qui ceciderunt in manu David et servorum eius.

XVIII. 21. Consurrexit autem Sathan contra Israel et incitavit David ut numeraret Israel. Dixitque David ad Ioab et ad principes populi: Ite et numerate Israel a Bersabee usque Dan, et afferte michi numerum ut sciam. Responditque Ioab: Augeat dominus populum suum centuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes servi tui sunt. Quare hoc querit dominus meus rex quod in peccatum reputetur Israeli. Sed sermo regis magis prevaluit. Egressusque est Ioab et circuivit universum Israel et reversus est Ierusalem. Deditque David numerum eorum quos circuierat, et inventus est omnis Israel numerus mille milia et centum milia virorum educentium gladium. De Iuda autem trecenta septuaginta milia bellatorum. Nam Levi et Beniamin non numeravit eo quod invitus exequeretur regis imperium. Displicuit autem domino quod iussum erat et percussit Israel. Dixitque David ad dominum: Peccavi nimis ut hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatem servi tui quia insipienter egi. Et locutus est dominus ad Gad videntem David dicens: Vade et loquere ad David et dic ei: Hec dicit dominus: Trium tibi optionem do; unum quod volueris elige et faciam tibi. Cumque venisset Gad ad David dixit ei: Hec dicit dominus: Elige quod volueris: Aut tribus annis pestilentiam, aut tribus mensibus fugere te hostes tuos et gladium eorum non posse evadere, aut tribus diebus gladium domini et pestem versari in terra, et angelum domini interficere in universis finibus Israel. Nunc igitur vide quid respondeam ei qui misit me. Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustie premunt, sed melius mihi est ut incidam in manus domini, quia multe sunt miserationes eius, quam in manus hominum. Misit igitur dominus pestilentiam in Israel et ceciderunt de Israel septuaginta milia virorum. Misit quoque angelum in Ierusalem ut percuteret eam. Cumque percuteretur, vidit dominus et misertus est super magnitudine mali et imperavit angelo qui percutiebat: Sufficit, iam cesset manus tua. Porro angelus domini stabat iuxta aream Ornan Iebusei. Levansque David oculos suos vidit angelum domini stantem inter terram et celum et evaginatum gladium in manu eius et versum contra Ierusalem. Et ceciderunt tam ipse quam maiores natu vestiti ciliciis proni in terram. Dixitque David ad dominum: Nonne ego sum qui iussi ut numeraretur populus. Ego sum qui peccavi, ego qui malum feci. Iste grex quid commeruit. Domine deus meus vertatur obsecro manus tua in me et in domum patris mei, populus autem tuus non percutiatur.

XIX. Angelus autem domini precepit Gad ut diceret David ut ascenderet et extrueret altare domino deo in area Ornan Iebusei. Ascendit ergo David iuxta sermonem Gad quem locutus ei fuerat ex nomine domini. Porro Ornan cum suspexisset et vidisset angelum, quattuorque filii eius cum eo absconderunt se. Nam eo tempore terebat in area triticum. Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan et processit ei obviam de area et adoravit illum pronus in terram. Dixitque ei David: Da michi locum aree tue ut edificem in ea altare domino, ita ut quantum valet argenti accipias et cesset plaga a populo. Dixit autem Ornan ad David: Tolle et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet. Sed et boves do in holocaustum et tribulas in ligna et triticum in sacrificium; omnia libens prebeo. Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet. Neque enim tibi auferre debeo et sic offerre domino holocausta gratuita. Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sescentos. Et edificavit ibi altare domino, obtulitque holocausta et pacifica et invocavit dominum, et exaudivit eum in igne de celo super altare holocausti. Precepitque dominus angelo et convertit gladium suum in vaginam. Protinus ergo David videns quod exaudisset eum dominus in area Ornan Iebusei immolavit ibi victimas. Tabernaculum autem domini quod fecerat Moyses in deserto et altare holocaustorum eadem tempestate erat in excelso Gabaon. Et non prevaluit David ire ad altare ut obsecraret dominum; nimio enim fuerat timore perterritus videns gladium angeli domini.

22. Dixitque David: Hec est domus dei et hoc altare in holocaustum Israel. Et precepit ut congregarentur omnes proselyti de terra Israel et constituit ex eis latomos ad cedendos lapides et poliendos ut edificaretur domus domini. Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad commissuras atque iuncturas preparavit David, et eris pondus innumerabile. Ligna quoque cedrina non poterant estimari, que Sidonii et Tyrii deportaverant ad David. Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus; domus autem quam edificari domino volo talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur. Preparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes preparavit impensas. Vocavitque Salomonem filium suum et precepit ei ut edificaret domum domino deo Israel. Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis mee fuit ut edifi

care domum nomini domini dei mei. sed factus est sermo domini ad me
dicens. Multum sanguinem fudisti et plurima bella bellasti. non
poteris edificare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram
me. Filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus. faciam enim eum
requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: et ob hanc causam pacificus
vocabitur. Et pacem et otium dabo in israhel cunctis diebus eius. Ipse edifica-
bit domum nomini meo. et ipse erit mihi in filium. et ego ero ei in patrem:
firmaboque solium regni eius in eternum super israhel. Nunc ergo fili mi sit dominus
tecum et prosperare et edifica domum domino deo tuo. sicut locutus est de
te. Det quoque tibi dominus prudentiam et sensum ut regere possis israhel: et custo-
dire legem domini dei tui. Tunc enim proficere poteris. si custodieris iu-
dicia et mandata que precepit dominus moysi ut doceret israhel. Confortare.
viriliter age. ne timeas neque paveas. Ecce ego in paupertate
mea preparavi impensas domus domini. auri talenta centum milia
et argenti mille milia talentorum. Eris vero et ferri non est pondus. vin-
citur enim numerus magnitudine. Ligna et lapides preparavi ad uni-
versa impendia. Habes quoque plurimos artifices. latomos et cementa-
rios. artificesque lignorum et omnium artium ad faciendum opus pruden-
tissimos in auro et argento et ere et ferro cuius non est numerus. Sur-
ge igitur et fac et erit dominus tecum. Precepit quoque david cunctis principibus israhel.
ut adiuvarent salomonem filium suum. Cernitis inquiens quod do-
minus deus vester vobiscum sit: et dederit vobis requiem per circuitum et tradide-
rit omnes inimicos in manus vestras et subiecta sit terra coram domino et co-
ram populo eius. Prebete igitur corda vestra et animas vestras ut queratis do-
minum deum vestrum. et consurgite et edificate sanctuarium domino deo ut
introducatur archa federis domini et vasa domino consecrata in domum que edifi-
catur nomini domini. [23] Igitur david senex et plenus dierum: regem consti-
tuit salomonem filium suum super israhel. Et congregavit omnes principes
israhel et sacerdotes atque levitas. Numeratique sunt levite a triginta annis
et supra. et inventa sunt triginta octo milia virorum. Ex his electi sunt et distri-
buti in ministerium domus domini viginti quatuor milia: prepositorum autem et iu-
dicum sex milia. Porro quatuor milia ianitores: et totidem psalte ca-
nentes domino in organis que fecerat david ad canendum. Et distribuit
eos david per vices filiorum levi. gerson videlicet. et caath et merari.
Gersonite ledan et semei. Filii ledan princeps iehiel et zetham
et iohel tres. Filii semei. salomith et oziel et aran tres. Isti sunt
principes familiarum ledan. Porro filii semei. leeth et ziza et iaus
et baria. Isti filii semei quatuor. Erat autem leeth prior. ziza secundus. Porro
iaus et baria non habuerunt plurimos filios et idcirco in una familia
unaque domo computati sunt. Filii caath amram et isaar. hebron
et oziel quatuor. Filii amram. aaron et moyses. Separatusque est aaron
ut ministraret in sancta sanctorum ipse et filii eius in sempiternum. et ut ad-
oleret incensum domino secundum ritum suum. ac benediceret nomini eius in perpetuum.
Moysi quoque hominis dei filii annumerati sunt in tribu levi. Filii moysi
gersom et eliezer. Filii gersom: subuel primus. Fuerunt autem filii eli-
ezer: rohobia primus. et non erant eliezer filii alii. Porro filii rohobia
multiplicati sunt nimis. Filii ysaar: salomith primus. Filii hebron:
ieriau primus. amarias secundus. iaziel tertius. iecmaan quartus. Filii o-
ziel. micha primus. iesia secundus. Filii merari. mooli et musi. Filii
mooli: eleazar et cis. Mortuus est autem eleazar: et non habuit filios
sed filias. Acceperuntque eas filii cis fratres earum. Filii musi: mooli et eder et
ierimuth tres. Hii filii levi in cognationibus et familiis suis. principes per
vices et numerum capitum singulorum. qui faciebant opera ministerii
domus domini a viginti annis et supra. Dixit enim david. Requiem dedit dominus
deus israhel populo suo et habitationem ierusalem usque in sempiternum. Nec erit
officii levitarum ut ultra portent tabernaculum et omnia vasa eius ad
ministrandum. Iuxta precepta quoque david novissima supputabitur
numerus filiorum levi a viginti annis et supra. et erunt sub manu filiorum
aaron in cultum domus domini in vestibulis et in exedris et in loco purifi-
cationis. et in sanctuario. et in universis operibus ministerii templi domini.

Sacerdotes autem super panes propositionis. et ad simile sacrificium. et ad la-
gana et azima. et sartaginem. et ad torrendum simulam et super omne
pondus atque mensuram. Levite vero ut stent mane ad confitendum domino
et canendum similiterque ad vesperam tam in oblatione holocaustorum
domini quam in sabbatis in kalendis et in sollempnitatibus reliquis
iuxta numerum et cerimonias uniuscuiusque rei iugiter coram domino et custo-
diant observationem tabernaculi federis et ritum sanctuarii et observa-
tionem tabernaculi filiorum aaron fratrum suorum: ut ministrarent in do-
mo domini. [24] Porro filiis aaron he partitiones erant. Filii aaron: nadab
et abiu et eleazar et ithamar. Mortui sunt autem nadab et abiu ante
patrem suum absque liberis. sacerdotioque functus est eleazar et itha-
mar. Et divisit eos david. idest sadoc de filiis eleazar et achime-
lech de filiis ithamar: secundum vices suas et ministerium. Inventique
sunt multo plures filii eleazar in principibus virorum quam filii ithamar.
Divisit autem eis hoc est filiis eleazar principes per familias sedecim
et filiis ithamar per familias et domos suas octo. Porro divisit
utrasque inter se familias sortibus. Erant enim principes sanctuarii et prin-
cipes domus dei tam de filiis eleazar quam de filiis ithamar. Descrip-
sitque eos semeias filius nathanael scriba levites coram rege et
principibus. et sadoc sacerdote. et achimelech filio abiathar. principibus
quoque familiarum sacerdotalium et leviticarum unam domum que ce-
teris preerat eleazar et alteram domum que sub se habebat ceteros itha-
mar. Exivit autem sors prima ioiarib. secunda iedeie. tertia harim. quar-
ta seorim. quinta melchia. sexta maiman. septima accos. octa-
va abia. nona iesu. decima sechenia. undecima eliasib. du-
odecima iacim. tertiadecima opha. quartadecima isbaal. quin-
tadecima abelga. sextadecima emmer. septimadecima ezir.
octavadecima aphses. nonadecima pheteia. vicesima iezec-
el. vicesima prima iachin. vicesima secunda gamul. vicesima
tertia dalaiau. vicesima quarta maziau. He vices eorum secundum mi-
nisteria sua ut ingrediantur domum dei et iuxta ritum suum sub ma-
nu aaron patris eorum: sicut preceperat dominus deus israhel. Porro filiorum levi qui
reliqui fuerant de filiis amram. erat subahel. De filiis subahel:
iedeia. De filiis quoque rohobie princeps iesias. Isaaritis vero salemo-
th. filiusque salemoth. iahath. filiique eius: ieriau. amarias
secundus. iaziel tertius. iecmaan quartus. Filius oziel micha. Filius micha
samir. Frater micha: iesia. Filiusque iesie: zacharias. Filii me-
rari. mooli et musi. Filius oziau: benno. Filius quoque merari: ozi-
au et soem et zachur et hebri. Porro mooli filius eleazar: qui non
habuit liberos. Filius vero cis: ierameel. Filii musi: mooli eder
et ierimoth. Isti filii levi: secundum domos familiarum suarum. Miserunt
quoque et ipsi sortes contra fratres suos filios aaron coram david rege et sadoc et
achimelech et principibus familiarum sacerdotalium et leviticarum. tam
maiores quam minores omnes sors equaliter dividebat. [25] Igitur david et ma-
gistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios asaph et heman
et idithun: qui prophetarent in cytharis et psalteriis et cymbalis. secundum
numerum suum dedicato sibi officio servientes. De filiis asaph: za-
cur et ioseph. et nathania et asarela. Filii asaph. sub manu
asaph prophetantis iuxta regem. Porro idithun filii: idithun godo-
lias sori iesias et sabaias et mathathias sex. sub manu patris sui
idithun. qui in cythara prophetabat super confitentes et laudantes do-
minum. Heman quoque filii heman. bocciau. mathania oziel
subuhel et ierimoth. ananias et anani. eliatha. geddelthi.
et romenthi. ezer. et iesbacasa. mellothi. othir. mazioth. Omnes
isti filii heman videntis regis in sermonibus dei. ut exaltaret cornu.
Deditque deus heman filios quatuordecim. et filias tres. Universi sub manu
patris sui ad cantandum in templo domini distributi erant in cymba-
lis et psalteriis et cytharis in ministeria domus domini iuxta regem
asaph videlicet. et idithun et heman. Fuit autem numerus eorum
cum fratribus suis qui erudiebant canticum domini cuncti doctores

De sacerdotibus. xxiiij.

De cantoribus.

ducenti octoginta octo. Miseruntque sortes per vices suas ex equo tam maior quam minor doctus pariter et indoctus. Egressaque est sors prima Ioseph qui erat de Asaph. Secunda Godolie ipsi et filiis eius et fratribus eius xii. Tercia Zachur filiis et fratribus eius xii. Quarta Isari filiis et fratribus eius xii. Quinta Nathanie filiis et fratribus eius xii. Sexta Bocciau filiis et fratribus eius xii. Septima Isreala filiis et fratribus eius xii. Octava Iesaie filiis et fratribus eius xii. Nona Mathanie filiis et fratribus eius xii. Decima Semeie filiis et fratribus eius xii. Undecima Ezrahel filiis et fratribus eius xii. Duodecima Asabie filiis et fratribus eius xii. Tercia decima Subahel filiis et fratribus eius xii. Quarta decima Mathathie filiis et fratribus eius xii. Quinta decima Ierimoth filiis et fratribus eius xii. Sexta decima Ananie filiis et fratribus eius xii. Septima decima Iesbocase filiis et fratribus eius xii. Octava decima Anani filiis et fratribus eius xii. Nona decima Mellothi filiis et fratribus eius xii. Vicesima Eliatha filiis et fratribus eius xii. Vicesima prima Othir filiis et fratribus eius xii. Vicesima secunda Godoliathi filiis et fratribus eius xii. Vicesima tercia Maziuth filiis et fratribus eius xii. Vicesima quarta Romamthiezer filiis et fratribus eius xii.

De ianitoribus

26. Divisiones autem ianitorum de Corithis: Mesellemia filius Chore de filiis Asaph. Filii Mesellemie: Zacharias primogenitus, Iadihel secundus, Zabadias tercius, Iathanahel quartus, Ahilam quintus, Iohanan vi., Elioenai vii. Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Iozabath ii., Ioha iii., Zachar iiii., Nathanael quintus, Amihel vi., Isachar vii., Pholathi viii., quia benedixit illi dominus. Semeie autem filio eius nati sunt filii prefecti familiarum suarum. Erant enim viri fortissimi. Filii autem Semeie Othni et Raphael et Obedihel et Zabad fratres eius viri fortissimi, Heliu quoque et Samachias. Omnes hii de filiis Obededom, ipsi et filii et fratres eorum fortissimi ad ministrandum sexaginta duo de Obededom. Porro Mesellemie filii et fratres robustissimi decem et octo. De Hosa autem id est de filiis Merari Semri princeps. Non enim habuerat primogenitum, et idcirco posuerat eum pater eius in principem. Helchias secundus, Tabelias tercius, Zacharias quartus. Omnes hii filii et fratres Osa tredecim. Hii divisi sunt in ianitores ut semper principes custodiarum sicut et fratres eorum ministrarent in domo domini. Misse sunt autem sortes ex equo et parvis et magnis per familias suas in unamquamque portarum. Cecidit ergo sors orientalis Selemie. Porro Zacharie filio eius viro prudentissimo et erudito sortito obtigit plaga septentrionalis. Obededom vero et filiis eius ad austrum, in qua parte domus erat seniorum consilium. Sephima et Hosa ad occidentem iuxta portam que ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam. Ad orientem vero levite sex, et ad aquilonem iiii. per diem, atque ad meridiem similiter in die iiii., et ubi erat consilium bini et bini. In cellulis quoque ianitorum ad occidentem iiii. in via, binique per cellulas. Hee sunt divisiones ianitorum filiorum Chore et Merari. Porro Achias erat super thesauros domus domini et vasa sanctorum. Filii Ledan, filii Gersonni.

De thesauris

De Ledan principes familiarum Ledan et Gersonni Iehieli. Filii Iehieli, Zathan et Iohel fratres eius super thesauros domus domini. Amramitis et Isaaritis et Hebronitis et Ozielitis. Subahel autem filius Gersom filii Moysi prepositus thesauris. Fratres quoque eius Eliezer cuius filius Raabia et huius filius Isaias, et huius filius Ioram, huius quoque filius Zechri, sed et huius filius Selemith. Ipse Selemith et fratres eius super thesauros sanctorum que sanctificavit David rex et principes familiarum et tribuni et centuriones et duces exercitus de bellis et manubiis preliorum que consecraverant ad instaurationem et supellectilem templi domini. Hec autem universa sanctificavit Samuhel videns et Saul filius Cis et Abner filius Ner et Ioab filius Sarvie. Omnesque sanctificaverant ea per manum Selemith et fratrum eius. Isaaritis vero preerat Choneias et filii eius ad opera forinsecus super Israel ad docendum et iudicandum eos. Porro de Hebronitis Asabias et fratres eius viri fortissimi mille septingenti preerant Israeli trans Iordanem contra occidentem in cunctis operibus domini et in ministerium regis. Hebronitarum autem princeps fuit Ierias secundum familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt et inventi sunt viri fortissimi in Iazer Galaad, fratresque eius robustioris etatis duo milia septingenti principes familiarum. Preposuit autem eos David rex Rubenitis et Gaditis et dimidie tribui Manasse in omne ministerium dei et regis.

De principibus filiorum israel

27. Filii autem Israel secundum numerum suum principes familiarum tribuni et centuriones et prefecti qui ministrabant regi iuxta turmas suas ingredientes et egredientes per singulos menses in anno xxiiii. milibus singuli preerant. Prime turme in primo mense Iesbolam preerat filius Zabdihel et sub eo xx. iiii. milia. De filiis Phares princeps cunctorum principum in exercitu mense primo. Secundi mensis habebat turmam Dudi Ahohites et post se alterum nomine Macelloth qui regebat partem exercitus xx. iiii. milium. Dux quoque turme tercie in mense tercio erat Banaias filius Ioiade sacerdos, et in divisione sua xx. iiii. milia. Ipse est Banaias fortissimus inter xxx. et super xxx. Preerat autem turme ipsius Amizadab filius eius. Quartus mense iiii. Asahel frater Ioab et Zabadias filius eius post eum et in turma eius xx. iiii. milia. Quintus mense quinto princeps Samaoth Iezraites et in turma eius xx. iiii. milia. Sextus mense sexto Hira filius Acces Thecuites et in turma eius xx. iiii. milia. Septimus mense vii. Helles Phalonites de filiis Ephraim et in turma eius xx. iiii. milia. Octavus mense octavo Sobochai Asochites de stirpe Zarai et in turma eius xx. iiii. milia. Nonus mense nono Abiezer Anathotites de filiis Gemini et in turma eius xx. iiii. milia. Decimus mense x. Marai et ipse Nethophatites de stirpe Zarai et in turma eius xx. iiii. milia. Undecimus mense xi. Banaias Pharathonites de filiis Ephraim et in turma eius xx. iiii. milia. Duodecimus mense xii. Holdai Netophatites de stirpe Gothoniel et in turma eius xx. iiii. milia. Porro tribubus preerant Israel: Rubenitis dux Eliezer filius Zechri. Simeonitis dux Saphathias filius Maacha. Levitis Asabias filius Camuel. Aaronitis Sadoc. Iudaitis Heliab frater David. Isacharitis Amri filius Michael. Zabulonitis Iesmaias filius Abdie. Neptalitibus Ierimoth filius Ozihel. Filiis Ephraim Osee filius Ozaziu. Dimidie tribui Manasse Iohel filius Phadaie, et dimidie tribui Manasse in Galaad Iaddo filius Zacharie. Beniamin autem Iasihel filius Abner. Dan vero Ezrihel filius Ieroam. Hii principes filiorum Israel. Noluit autem David numerare eos a xx. annis inferius, quia dominus dixerat ut multiplicaret Israel quasi stellas celi. Ioab filius Sarvie ceperat numerare nec complevit, quia super hoc ira irruerat in Israel, et idcirco numerus eorum qui fuerant recensiti non est relatus in fastos regis David. Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adihel. His autem thesauris qui erant in urbibus et in vicis et in turribus presidebat Ionathan filius Ozie. Operi autem rustico et agricolis qui exercebant terram preerat Ezri filius Chelub. Vinearumque cultoribus Semeias Ramathites. Cellis autem vinariis Zebdias Aphonites. Nam super oliveta et ficeta que erant in campestribus Balanan Gederites. Super apothecas autem olei Ioas. Porro armentis que pascebantur in Sarona prepositus fuit Setrai Saronites. Et super boves in vallibus Saphat filius Adli. Super camelos vero Ubil Ismaelites. Et super asinos Iadias Meronathites. Super oves quoque Iaziz Agareus. Omnes hii principes substantie regis David. Ionathan autem patruus David consiliarius vir prudens et litteratus. Ipse et Iahihel filius Achamoni erant cum filiis regis. Achitophel etiam consiliarius regis et Chusai Arachites amicus regis. Post Achitophel fuit Ioiade filius Banaie et Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Ioab.

XXI

28. Congregavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum et prepositos turmarum qui ministrabant regi, tribunos quoque et centuriones, et qui preerant substantie et possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis et potentes et robustissimos quosque in exercitu Ierusalem. Cumque surrexisset rex et stetisset, ait: Audite me fratres mei et populus

XXII

nus. Cogitavi ut edificarem domum in qua requiesceret archa fe-
deris domini. et scabellum pedum dei nostri. et ad edificandum omnia
preparavi. Deus autem dixit mihi. Non edificabis domum nomini meo. eo
quod sis bellator et sanguinem fuderis. Sed elegit dominus deus israel me
de universa domo patris mei: ut essem rex super israel in sempiternum.
De iuda enim elegit principes. Porro de domo iuda domum patris
mei. et de filiis patris mei. placuit ei ut me eligeret regem
super cunctum israel. Sed et de filiis meis. filios enim multos dedit mihi
dominus: elegit salomonem filium meum. ut sederet in throno reg-
ni domini mei super israel. Dixitque mihi. Salomon filius tuus edifica-
bit domum meam et atria mea. Ipsum enim elegi mihi in filium. et ego
ero ei in patrem. et firmabo regnum eius usque in eternum. si perseveraverit
facere precepta mea et iudicia sicut et hodie. Nunc ergo coram uni-
verso cetu israel audiente domino deo nostro. custodite et perquirite cuncta
mandata domini dei nostri ut possideatis terram bonam. et relinquatis
eam filiis vestris post vos usque in sempiternum. Tu autem salomon fili
mi scito deum patris tui et servito ei corde perfecto et animo voluntario.
Omnia enim corda scrutatur dominus: et universas mentium cogitationes
intelligit. Si quesieris eum invenies. si autem dereliqueris eum: pro-
iciet te in eternum. Nunc ergo quia elegit te dominus ut edificares domum
sanctuarii. confortare et perfice. Dedit autem david salomoni filio suo de-
scriptionem porticus. et templi. et cellariorum. et cenaculi. et cubicu-
lorum in adytis. et domus propitiationis. nec non et omnium que cogitaverat
atriorum. et exedrarum in circuitu in thesauros domus domini et in thesau-
ros domus sanctorum. divisionumque sacerdotalium et leviticarum in omnia
opera domus domini. et in universa vasa ministerii templi domini. Aurum
in pondere per singula vasa ministerii. argenti quoque pondus pro vasorum
ac operis diversitate. sed et ad candelabra aurea. et ad lucernas
eorum. aurum pro mensura uniuscuiusque candelabri et lucernarum. Similiter
et in candelabris argenteis et in lucernis eorum: pro diversitate mensure
pondus argenti tradidit. Aurum quoque dedit in mensas propositi-
onis pro diversitate mensarum. Similiter et argentum in alias mensas
argenteas. Ad fuscinulas quoque et phialas. et turibula ex au-
ro purissimo: et leunculos aureos pro qualitate mensure pondus
distribuit in leunculum et leunculum. Similiter et in leones argenteos
diversum argenti pondus separavit. Ad altare autem in quo adole-
retur incensum aurum purissimum dedit. ut ex ipso fieret similitu-
do quadrige cherubin. extendentium alas. et velantium archam federis do-
mini. Omnia inquit venerunt scripta manu domini ad me:
ut intelligerem universa opera exemplaris. Dixit quoque david salomo-
ni filio suo. Viriliter age et confortare et fac. ne timeas neque pa-
veas. Dominus enim deus tuus tecum erit. et non dimittet te nec dereli-
quet. donec perficias omne opus ministerii domus domini. Ecce divisi-
ones sacerdotum et levitarum in omne ministerium domus domini assistunt
tibi et parati sunt. et noverunt tam principes quam populus facere omnia precep-
ta tua. 29 Locutusque est rex david ad omnem ecclesiam. Salomonem fili-
um meum unum elegit deus adhuc puerum et tenerum. Opus autem gran-
de est. neque enim homini preparatur habitatio sed deo. Ego autem to-
tis viribus meis preparavi impensas domus dei mei aurum ad vasa
aurea. et argentum in argentea. es in enea. ferrum in ferrea. lig-
num ad lignea. lapides onychinos. et quasi stibinos et diversorum colorum
omnem pretiosum lapidem. et marmor parium habundantissime. Et super
hec que obtuli in domum dei mei de peculio meo. aurum et argen-
tum do in templum dei mei. exceptis his que preparavi in edem sanctam tria
milia talenta auri de auro ophir. et vii. milia talentorum argen-
ti probatissimi ad deaurandos parietes templi. ut ubicumque opus
est aurum de auro. et ubicumque opus est argentum. argentea opera fiant per
manus artificum. Et si quis sponte offert. impleat manum suam
hodie. et offerat quod voluerit domino. Polliciti sunt itaque principes
familiarum et proceres tribuum israel: tribuni quoque et centuriones. et principes

possessionum regis. Dederuntque in opera domus dei auri talenta v. mi-
lia. et solidos decem milia. et argenti talenta x. milia. et eris
talenta x. et octo milia. ferri quoque centum milia talentorum. Et apud
quemcumque inventi sunt lapides. dederunt in thesauros domus domini per
manum iehiel gersonitis. Letatusque est populus cum vota sua sponte
promitterent. quia corde toto offerebant ea domino. Sed et david rex leta-
tus est gaudio magno. et benedixit domino coram universa multitudine.
et ait. Benedictus es domine deus israel patris nostri ab eterno usque in eternum.
Tua est domine magnificentia et potentia et gloria. atque victoria et tibi
laus. Cuncta enim que in celo sunt et que in terra tua sunt. Tuum domine
regnum. et tu es super omnes principes. Tue divitie et tua est gloria. tu domi-
naris omnium. In manu tua virtus et potentia. in manu tua magni-
tudo et imperium omnium. Nunc ergo deus noster confitemur tibi. et laudamus no-
men tuum inclitum. Quis ego et quis populus meus. ut possimus hec
tibi universa promittere. Tua sunt omnia. et que de manu tua accepimus.
dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advene. sicut omnes
patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram. et nulla est mo-
ra. Domine deus noster. omnis hec copia quam paravimus ut edificare-
tur domus nomini tuo sancto. de manu tua est. et tua sunt omnia. Scio do-
mine deus meus quod probes corda. et simplicitatem diligas. Unde
et ego in simplicitate cordis mei letus obtuli universa hec. et
populum tuum qui hic repertus est. vidi cum ingenti gaudio tibi offerre do-
naria. Domine deus abraham et ysaac. et israel patrum nostrorum. custodi in
eternum hanc voluntatem cordis eorum. et semper in venerationem tui mens
ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum ut custo-
diat mandata tua testimonia tua. et cerimonias tuas et faciat uni-
versa. et edificet edem cuius paravi impensas. Precepit autem david uni-
verse ecclesie. Benedicite domino deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia domino deo
patrum suorum. et inclinaverunt se. et adoraverunt deum. et deinde regem.
Immolaveruntque victimas domino et obtulerunt holocausta die sequenti.
Tauros mille. arietes mille. agnos mille cum libaminibus suis.
et universo ritu abundantissime in omnem israel. et comederunt et
biberunt coram domino in die illo. cum grandi leticia. Et unxe-
runt secundo salomonem filium david. unxerunt autem domino in principem. et
sadoc in pontificem. Seditque salomon super solium domini in regem pro david
patre suo. et cunctis placuit. et paruit illi omnis israel. Sed et uni-
versi principes et potentes. et cuncti filii regis david. dederunt manum. et sub-
iecti fuerunt salomoni regi. Magnificavit ergo dominus salomonem
super omnem israel. et dedit illi gloriam regni qualem nullus habu-
it ante eum rex israel. Igitur david filius ysai regnavit super uni-
versum israel. Et dies quibus regnavit super universum israel fuerunt
quadraginta anni. In hebron regnavit vii annis. et in ierusalem xxxiii.
tribus. Et mortuus est in senectute bona. plenus dierum. et divi-
tiis et gloria. Regnavitque salomon filius eius pro eo. Gesta autem david
regis prima et novissima scripta sunt in libro samuel viden-
tis. et in libro nathan prophete. atque in volumine gad videntis. uni-
versique regni eius et fortitudinis et temporum que transierunt sub eo sive in
israel. sive in cunctis regnis terrarum. Explicit paralipomenon liber i. Incipit pa-
ralipomenon liber ii.

I.

Confortatus est ergo sa-
lomon filius david in
regno suo. et dominus
erat cum eo. et ma-
gnificavit eum in ex-
celsum. Precepitque
salomon universo is-
raeli. tribunis et cen-
turionibus. et ducibus
et iudicibus omnis israel. et principibus familiarum. et abiit cum universa
multitudine in excelsum gabaon ubi erat tabernaculum federis domini quod

fecit Moyses famulus Domini in solitudine. Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum quem praeparaverat ei, et ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est in Ierusalem. Altare quoque aeneum quod fabricatus fuerat Beselehel filius Uri filii Ur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod et requisivit Salomon et omnis ecclesia. Ascenditque Salomon ad altare aeneum coram tabernaculo foederis Domini, et obtulit in eo mille hostias. Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus dicens: Postula quod vis ut dem tibi. Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam, et constituisti me regem pro eo. Nunc ergo Domine Deus impleatur sermo tuus quem pollicitus es patri meo David. Tu enim fecisti me regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est quam pulvis terrae. Da mihi sapientiam et intelligentiam, ut ingrediar coram populo tuo et egrediar. Quis enim potest hunc populum tuum digne, qui tam grandis est, iudicare? Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, et non postulasti divitias et substantiam et gloriam, neque animas eorum qui te oderant, sed nec dies vitae plurimos; petisti autem sapientiam et scientiam, ut iudicare possis populum meum super quem constitui te regem: sapientia et scientia data sunt tibi. Divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te nec post te similis tui fuerit. Venit ergo Salomon ab excelso Gabaon in Ierusalem coram tabernaculo foederis, et regnavit super Israel. Congregavitque sibi currus et equites, et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim milia equitum, et fecit eos esse in urbibus quadrigarum et cum rege in Ierusalem. Praebuitque rex argentum et aurum in Ierusalem quasi lapides, et cedros quasi sycomoros quae nascuntur in campestribus multitudine magna. Adducebantur autem ei equi de Aegypto et de Coa a negotiatoribus regis, qui ibant et emebant pretio quadrigam equorum sescentis argenteis, et equum centum quinquaginta. Similiter et de universis regnis Hethaeorum et a regibus Syriae emptio celebrabatur.

2 Decrevit autem Salomon aedificare domum nomini Domini et palatium sibi. Et numeravit septuaginta milia virorum portantium humeris, et octoginta milia qui caederent lapides in montibus, praepositosque eorum tria milia sescentos. Misit quoque ad Hiram regem Tyri dicens: Sicut egisti cum David patre meo, et misisti ei ligna cedrina ut aedificaret sibi domum, in qua et habitavit, sic fac mecum ut aedificem domum nomini Domini Dei mei, et consecrem eam ad adolendum incensum coram illo et fumigandum aromata, et ad propositionem panum sempiternam, et holocaustomata mane et vespere, sabbatis quoque et neomeniis et sollemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quae mandata sunt Israeli. Domus enim quam aedificare cupio magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos. Quis ergo poterit praevalere ut aedificet ei dignam domum? Si caelum et caeli caelorum capere eum non queunt, quantus ego sum ut possim aedificare ei domum? sed ad hoc tantum ut adoleatur incensum coram illo. Mitte ergo mihi virum eruditum qui noverit operari in auro et argento, aere et ferro, purpura, coccino et hyacintho, et qui sciat sculpere caelaturas cum his artificibus quos mecum habeo in Iudaea et in Ierusalem, quos praeparavit David pater meus. Sed et ligna cedrina mitte mihi et arceuthina et pinea de Libano: scio enim quod servi tui noverint caedere ligna de Libano, et erunt servi mei cum servis tuis, ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim quam aedificare cupio magna est nimis et inclita. Praeterea operariis qui caesuri sunt ligna servis tuis dabo in cibaria tritici choros viginti milia, et hordei choros totidem, olei quoque sata viginti milia. Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum. Et addidit dicens: Benedictus Dominus Deus Israel qui fecit caelum et terram, qui dedit David regi filium sapientem et eruditum, et sensatum atque prudentem, ut aedificaret domum Domino et palatium sibi. Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum Hiram patrem meum, filium mulieris de filiabus Dan, cuius pater Tyrius fuit, qui novit operari in auro et argento, aere et ferro, et marmore et lignis, in purpura quoque et hyacintho et bysso et coccino; et qui scit caelare omnem sculpturam, et adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium est, cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei David patris tui. Triticum ergo et hordeum et oleum et vinum quae pollicitus es domine mi, mitte servis tuis. Nos autem caedemus ligna de Libano quot necessaria habueris, et applicabimus ea ratibus per mare in Ioppe; tuum erit transferre ea in Ierusalem. Numeravit igitur Salomon omnes viros proselytos qui erant in terra Israel post dinumerationem quam dinumeravit David pater eius; et inventi sunt centum quinquaginta milia et tria milia sescenti. Fecitque ex eis septuaginta milia qui humeris onera portarent, et octoginta milia qui lapides in montibus caederent, tria milia autem et sescentos praepositos operum populi.

3 Et coepit Salomon aedificare domum Domini in Ierusalem, in monte Moria, qui demonstratus fuerat David patri eius, in loco quem paraverat David in area Ornan Iebusaei. Coepit autem aedificare mense secundo, anno quarto regni sui. Et haec sunt fundamenta quae iecit Salomon ut aedificaret domum Dei: longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti. Porticum vero ante frontem quae tendebatur in longum iuxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti; porro altitudo centum viginti cubitorum erat: et deauravit eam intrinsecus auro mundissimo. Domum quoque maiorem texit tabulis ligneis abiegnis, et laminas auri obrizi affixit per totum; sculpsitque in ea palmas et quasi catenulas se invicem complectentes. Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo. Porro aurum erat probatissimum de cuius laminis texit domum et trabes eius et postes et parietes et ostia; et caelavit cherubim in parietibus. Fecit quoque domum sancti sanctorum, longitudine iuxta latitudinem domus cubitorum viginti, et latitudine similiter viginti cubitorum: et laminis aureis texit eam, quasi talentis sescentis. Sed et clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent; cenacula quoque texit auro. Fecit etiam in domo sancti sanctorum cherubim duos opere statuario, et texit eos auro. Alae cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque et tangeret parietem domus, et altera quinque cubitos habens alam tangeret alterius cherub. Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos, et tangebat parietem; et ala eius altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat. Igitur alae utriusque cherubim expansae erant, et extendebantur per cubitos viginti; ipsi autem stabant erectis pedibus, et facies eorum erant versae ad exteriorem domum. Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, coccino et bysso; et intexuit ei cherubim. Ante fores etiam templi duas columnas, quae triginta et quinque cubitos habebant altitudinis; porro capita earum quinque cubitorum. Necnon et quasi catenulas in oraculo, et superposuit eas capitibus columnarum, malogranata etiam centum, quae catenulis interposuit. Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam a dextris et alteram a sinistris; eam quae a dextris erat vocavit Iachin, et quae ad laevam Booz.

4 Fecit quoque altare aeneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis. Mare etiam fusile, decem cubitis a labio usque ad labium, rotundum per circuitum; quinque cubitos habebat altitudinis, et funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum eius. Similitudo quoque boum erat subter illud, et decem cubitis quaedam extrinsecus caelaturae quasi duobus versibus alvum maris circuibant; boves autem erant fusiles. Et ipsum mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad aquilonem, et alii tres ad occidentem, porro alii tres ad meridiem, et tres qui reliqui erant ad orientem, habentes mare superpositum. Posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari. Porro vastitas eius habebat mensuram palmi, et labium illius erat

quasi labium calicis vel folium repandi lilii. Capiebat quoque tria milia metretas. Fecit quoque concas decem et posuit v. a dextris et v. a sinistris ut lavarent in eis omnia que in holocausto oblaturi erant. Porro in mari sacerdotes lavabantur. Fecit autem et candelabra aurea .x. secundum speciem qua iussa erant fieri et posuit ea in templo .v. a dextris et v. a sinistris. Nec non et mensas .x. posuitque eas in templo .v. a dextris et v. a sinistris. Fialas quoque aureas centum. Fecit quoque atrium sacerdotum et basilicam grandem et hostia in basilica, que texit ere. Porro mare posuit in latere dextro contra orientem ad meridiem. Fecit autem hiram lebetes quoque et creagras et fialas et complevit omne opus regis in domo domini: hoc est columpnas duas et epystilia et capita et quasi quedam reticula que capita tegerent super epistilia. Mala quoque granata quadringenta et retiacula duo, ita ut bini ordines malorum granatorum singulis retiaculis iungerentur que protegerent epistilia et capita columnarum. Bases et fecit et conchas quas superposuit basibus: mare unum boves quoque .xii. sub mari, et lebetes et creagras et phyalas. Omnia vasa fecit salomoni hiram pater eius in domo domini ex ere mundissimo. In regione iordanis fudit ea rex in argillosa terra inter sochoth et saredata. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus eris. Fecitque salomon omnia vasa domus domini et altare aureum et mensas et super eas panes propositionis. Candelabra quoque cum lucernis suis ut lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo. Et florentia quedam et lucernas et forcipes aureos. Omnia de auro mundissimo facta sunt. Thymiamateria quoque et turibula et fialas et mortariola ex auro purissimo. Et hostia celavit templi interioris id est in sancta sanctorum et hostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus

5\. quod fecit salomon in domo domini. Intulit igitur salomon omnia que voverat david pater suus. Argentum et aurum et universa vasa posuit in thesauris domus domini. Post que congregavit maiores natu israel et cunctos principes tribuum et capita familiarum de filiis israel in ierusalem, ut adducerent archam federis domini de civitate david que est syon. Venerunt igitur ad regem omnes viri israel in die sollempni mensis septimi. Cumque venissent cuncti seniores israel, portaverunt levite archam et intulerunt eam et omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii que erant in tabernaculo portaverunt sacerdotes cum levitis. Rex autem salomon et universus cetus israel et omnes qui fuerant congregati immolabant ante archam arietes et boves absque ullo numero. Tanta enim erat multitudo victimarum. Et intulerunt sacerdotes archam federis domini in locum suum id est ad oraculum templi in sancta sanctorum subter alas cherubin, ita ut cherubin expanderent alas suas super locum in quo posita erat archa. Et ipsam archam tegerent cum vectibus suis. Vectium autem quibus portabatur archa quia paululum longiores erant capita parebant ante oraculum. Si vero quis paululum fuisset extrinsecus: eos videre non poterat. Fuit itaque archa ibi usque in presentem diem. Nichilque erat aliud in archa nisi due tabule quas posuerat moyses in oreb. Quando legem dedit dominus filiis israel egredientibus de egypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario. Omnes enim sacerdotes qui ibi potuerant inveniri sanctificati sunt nec adhuc illo tempore vices et ministeriorum ordo inter eos divisus erat. Tam levite quam cantores id est qui et sub asaph erant et qui sub heman et qui sub idithun filii et fratres eorum vestiti byssinis cymbalis et psalteriis et citharis concrepabant stantes ad orientalem plagam altaris. Et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter et tubis et voce et cymbalis et organis et diversi musicorum generis concinentibus et vocem in sublime tollentibus longe sonitus audiebatur, ita ut cum dominum laudare cepissent et dicere confitemini domino quoniam bonus quoniam in eternum misericordia eius

implereretur domus dei nube. Nec possent sacerdotes stare et ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria domini domum

6\. dei. Tunc salomon ait. Dominus pollicitus est ut habitaret in caligine. Ego autem edificavi domum nomini eius ut habitaret ibi in perpetuum. Et convertit faciem suam et benedixit universe multitudini israel. Nam omnis turba stabat intenta. Et ait. Benedictus dominus deus israel. Qui quod locutus est david patri meo opere complevit dicens. A die qua eduxi populum meum de terra egipti non elegi civitatem de cunctis tribubus israel ut edificaretur in ea domus nomini meo. Neque elegi quemquam alium virum ut esset dux in populo meo israel. Sed elegi ierusalem ut sit nomen meum in ea. Et elegi david ut constituerem eum super populum meum israel. Cumque fuisset voluntatis david patris mei ut edificaret domum nomini domini dei israel, dixit dominus ad eum. Quia hec fuit voluntas tua ut edificares domum nomini meo: bene quidem fecisti habere voluntatem huiuscemodi. Sed non tu edificabis michi domum. Verumtamen filius tuus qui egredietur de lumbis tuis ipse edificabit domum nomini meo. Complevit ergo dominus sermonem suum quem locutus fuerat. Et ego surrexi pro david patre meo. Et sedi super thronum israel. Sicut locutus est dominus: et edificavi domum nomini domini dei israel. Et posui in ea archam in qua est pactum domini quod pepigit cum filiis israel. Stetit ergo coram altare domini ex adverso universe multitudinis israel. Et extendit manus suas. Siquidem fecerat salomon basem eneam et posuerat eam in medio basilice habentem .v. cubitos longitudinis et v. cubitos latitudinis et tres cubitos in altum. Stetitque super eam deinceps et flexis genibus contra universam multitudinem israel et palmis in celum levatis ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo et in terra. Qui custodis pactum et misericordiam cum servis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo: qui prestitisti patri meo david servo tuo quecumque locutus fueras ei. Et que ore promiseras opere complesti sicut et presens tempus probat. Nunc ergo domine deus israel, imple servo tuo patri meo david quecumque locutus es dicens. Non deficiet ex te coram me vir qui sedeat super thronum israel. Ita tamen si custodierint filii tui vias meas et ambulaverint in lege mea sicut et tu ambulasti coram me. Et nunc domine deus israel firmetur sermo tuus quem locutus es servo tuo david. Ergo ne credibile est ut habitet deus cum hominibus super terram: Si celum et celi celorum non te capiunt. Quanto magis domus ista quam edificavi: Sed et ad hoc tantum facta est ut respicias orationem servi tui et obsecrationem eius. Domine deus meus audias preces quas fundit famulus tuus coram te. Ut aperias oculos tuos super domum istam diebus et noctibus super locum in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum et exaudires orationem quam servus tuus orat in eo. Exaudi preces famuli tui et populi tui israel. Quicumque oraverit in loco isto. Exaudi de habitaculo tuo id est de celis et propitiare. Si peccaverit quispiam in proximum suum et iurare contra eum paratus venerit. Seque maledicto constrinxerit coram altari in domo ista, tu exaudies de celo et facies iudicium servorum tuorum ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium et ulciscaris iustum retribuens ei secundum iusticiam suam. Si superatus fuerit populus tuus israel ab inimicis. Peccabunt enim tibi et conversi egerint penitentiam et obsecraverint nomen tuum et fuerint deprecati in loco isto. Tu exaudi de celo et propitiare peccato populi tui israel, et reduc eos in terram quam dedisti eis et patribus eorum. Si clauso celo pluvia non fluxerit propter peccata populi, et deprecati te fuerint in loco isto et confessi nomini tuo et conversi a peccatis suis cum eos afflixeris. Exaudi de celo domine et dimitte peccata servis tuis et populo tuo israel. Et doce eos viam bonam per quam ingrediantur. Et da pluviam terre quam dedisti populo tuo ad possidendum. Fames si orta fuerit in terra et pestilentia erugo et aurugo et locusta et bruchus, et hostes vastatis regionibus portas obsederint civitatis omnisque plaga et infirmitas presserit. Si quis de populo tuo israel fuerit deprecatus cognoscens plagam et infirmitatem suam. Et expanderit

manus suas in domo hac: tu exaudi de celo de sublimi scilicet
habitaculo tuo et propitiare et redde unicuique secundum vias suas
quas nosti eum habere in corde suo. Tu enim solus nosti corda filiorum
hominum. ut timeant te et ambulent in viis tuis cunctis diebus
quibus vivunt super faciem terre quam dedisti patribus nostris. Externum quoque
qui non est de populo tuo israel. si venerit de terra longinqua propter nomen
tuum magnum. et propter manum tuam robustam et brachium tuum extentum
et adoraverit in loco isto. tu exaudies de celo firmissimo habitaculo
tuo et facies cuncta pro quibus invocaverit te ille peregrinus.
ut sciant omnes populi terre nomen tuum et timeant te sicut populus tuus israel.
et cognoscant quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam
edificavi nomini tuo. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra
adversarios suos per viam in qua miseris eos: adorabunt te
contra viam in qua civitas hec est quam elegisti. et domus quam edificavi
nomini tuo. ut exaudias de celo preces eorum. et obsecrationem et ulciscaris.
Si autem peccaverint tibi neque enim est homo qui non peccet: et iratus
fueris eis. et tradideris eos hostibus. et captivos eos duxerint
in terram longinquam vel certe que iuxta est. et conversi corde suo in terra
ad quam captivi ducti fuerint egerint penitentiam et deprecati te fuerint
in terra captivitatis sue dicentes. peccavimus inique egimus. iniquitatem
fecimus. et reversi fuerint ad te in toto corde suo. et in tota
anima sua. et in terra captivitatis sue ad quam ducti sunt. adorabunt
te contra viam terre sue quam dedisti patribus eorum. et urbis quam
elegisti. et domus quam edificavi nomini tuo. ut exaudias de celo hoc
est. de firmo habitaculo tuo preces eorum. et facias iudicium. et dimittas
populo tuo quamvis peccatori. Tu es enim deus meus. Aperiantur
queso oculi tui et aures tue intente sint ad orationem. que fit in loco
isto. Nunc igitur consurge domine deus meus in requiem tuam tu et arca
fortitudinis tue. Sacerdotes tui domine deus induantur salutare. et sancti
tui letentur in bonis. Domine deus ne averteris faciem christi tui. memento
misericordiarum david servi tui.

7\. Cumque complesset salomon fundens preces:
ignis descendit de celo. et devoravit holocausta et victimas. et maiestas
domini implevit domum. nec poterant sacerdotes ingredi templum
domini. eo quod implesset maiestas domini templum domini. Sed et omnes
filii israel videbant descendentem ignem et gloriam domini super domum et corruentes
proni in terram super pavimentum stratum lapide. adoraverunt et
laudaverunt dominum quoniam bonus. quoniam in eternum misericordia eius. Rex autem
et omnis populus immolabant victimas coram domino. Mactavit autem
rex salomon hostias boum viginti duo milia. arietum centum viginti duo
milia. et dedicavit domum dei rex et universus populus. Sacerdotes
autem stabant in officiis suis. et levite in organis carminum domini que
fecit david rex ad laudandum dominum. quoniam in eternum misericordia eius. hymnos
david canentes per manus suas. Porro sacerdotes canebant tubis ante
eos. cunctusque israel stabat. Sanctificavit quoque salomon medium atrii ante
templum domini. Obtulerat enim ibi holocausta et adipes pacificorum.
quia altare eneum quod fecerat non poterat sustinere holocausta et sacrificia
et adipes. Fecit ergo salomon sollempnitatem in tempore illo. vii. diebus
et omnis israel cum eo. ecclesia magna valde ab introitu emath usque
ad torrentem egypti. Fecitque die octavo collectam eo quod dedicasset
altare. vii. diebus et sollempnitatem celebrasset diebus vii. Igitur in
die vicesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula
sua: letantes atque gaudentes super bono quod fecerat deus
david. et salomoni et israel populo suo. Complevitque salomon domum domini
et domum regis. et omnia que disposuerat in corde suo ut faceret
in domo domini et in domo sua. et prosperatus est. Apparuit autem
ei dominus nocte et ait. Audivi orationem tuam. et elegi locum istum mihi
in domum sacrificii. Si clausero celum et pluvia non fluxerit. et mandavero
et precepero locuste ut devoret terram: et misero pestilentiam in populo
meo. conversus autem populus meus super quos invocatum est nomen meum.
deprecatus fuerit me. et exquisierit faciem meam et egerit penitentiam
a viis suis pessimis. et ego exaudiam de celo: et propitius ero peccatis
eorum et sanabo terram eorum. Oculi mei quoque erunt aperti et
aures mee erecte ad orationem eius. qui in loco isto oraverit.
Elegi enim et sanctificavi locum istum ut sit nomen meum ibi in sempiternum
et permaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus.
Tu quoque si ambulaveris coram me. sicut ambulavit david pater tuus.
et feceris iuxta omnia que precepi tibi. et iustitias meas iudiciaque
servaveris. suscitabo thronum regni tui sicut pollicitus sum david patri
tuo dicens. Non auferetur de stirpe tua. vir qui sit princeps
in israel. Si autem aversi fueritis et dereliqueritis iustitias meas et
precepta mea que proposui vobis. et abeuntes servieritis diis alienis
et adoraveritis eos evellam vos de terra mea quam dedi vobis et
domum hanc quam edificavi nomini meo proiciam a facie mea.
et tradam eam in parabolam et in exemplum cunctis populis. et domus ista
erit in proverbium universis transeuntibus et dicent stupentes. Quare fecit sic
dominus terre huic et domui huic? Respondebuntque. Quia dereliquerunt
dominum deum patrum suorum qui eduxit eos de terra egypti et apprehenderunt
deos alienos. et adoraverunt eos atque coluerunt. ideo venerunt
8\. super eos universa hec mala. Expletis autem viginti annis postquam
edificavit salomon domum domini et domum suam. civitates quas
dederat hyram salomoni edificavit. et habitare fecit ibi filios
israel. Abiit quoque in emath suba et obtinuit eam. et edificavit
palmiram in deserto. et alias civitates munitissimas edificavit
in emath. extruxitque bethoron superiorem et bethoron inferiorem
civitates muratas habentes portas et vectes et seras.
Balaath etiam et omnes urbes firmissimas que fuerunt salomonis.
cunctasque urbes quadrigarum et urbes equitum. Omnia quecumque voluit
salomon atque disposuit edificavit in ierusalem et in libano
et in universa terra potestatis sue. Omnemque populum qui derelictus fuerat
de etheis. et amorreis. et phereseis. et eveis. et iebuseis.
qui non erant de stirpe israel. de filiis eorum et de posteris quos non interfecerant
filii israel: subiugavit salomon in tributarios. usque in
diem hanc. Porro de filiis israel non posuit ut servirent operibus
regis. Ipsi enim erant viri bellatores et duces primi. et principes
quadrigarum et equitum eius. Omnes autem principes exercitus
regis salomonis fuerunt ducenti quinquaginta: qui erudiebant
populum. Filiam vero pharaonis transtulit de civitate david.
in domum quam edificaverat ei. Dixit enim rex. Non habitabit uxor
mea in domo david regis israel eo quod sanctificata sit: quia
ingressa est in eam arca domini. Tunc obtulit salomon holocausta
domino super altare domini quod extruxerat ante porticum. ut
per singulos dies offerretur in eo iuxta preceptum moysi in sabbatis
et in kalendis et in festis diebus ter per annum. id est in
sollempnitate azimorum et in sollempnitate ebdomadarum et in
sollempnitate tabernaculorum. Et constituit iuxta dispositionem
david patris sui officia sacerdotum in ministeriis suis: et levitas
in ordine suo: ut laudarent et ministrarent coram sacerdotibus
iuxta ritum uniuscuiusque diei et ianitores in divisionibus suis per
portam et portam. Sic enim preceperat david homo dei. Nec pretergressi
sunt de mandatis regis. tam sacerdotes quam levite ex omnibus
que preceperat. Et in custodiis thesaurorum omnes impensas preparatas
habuit salomon: ex eo die quo fundavit domum domini. usque
in diem quo perfecit eam. Tunc abiit salomon in asiongaber: et in
ahilath. ad oram maris rubri. que est in terra edom. Misit autem
ei hyram per manus servorum suorum naves et nautas gnaros maris
et abierunt cum servis salomonis in ophir: tuleruntque inde quadringenta
quinquaginta talenta auri. et attulerunt ad regem
9\. salomonem. Regina quoque saba cum audisset famam salomonis.
venit ut temptaret eum in enigmatibus in ierusalem
cum magnis opibus et camelis qui portabant aromata et auri

plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei quecumque erant in corde suo. Et exposuit ei Salomon omnia que proposuerat: nec quicquam fuit quod ei non perspicuum fecerit. Que postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis et domum quam edificaverat, nec non et cibaria mense eius et habitacula servorum, et officia ministrorum eius, et vestimenta eorum, pincernas quoque et vestes eorum, et victimas quas immolabat in domo Domini: non erat pre stupore ultra in ea spiritus. Dixitque ad regem: Verus sermo quem audieram in terra mea de virtutibus et sapientia tua. Non credebam narrantibus, donec ipsa venissem et vidissent oculi mei, et probassem vix medietatem sapientie tue fuisse narratam. Vicisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui, et beati servi tui, qui assistunt coram te in omni tempore, et audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, et vult servare eum in eternum, ideo posuit te super eum regem, ut facias iudicia atque iustitiam. Dedit autem regi centum viginti talenta auri, et aromata multa nimis, et gemmas pretiosissimas. Non fuerunt aromata talia ut hec que dedit regina Saba regi Salomoni. Sed et servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, et ligna thyina, et gemmas pretiosissimas: de quibus fecit rex de lignis thyinis gradus in domo Domini et in domo regia, citharas quoque et psalteria in domo Domini cantoribus. Numquam visa sunt in terra Iuda ligna talia. Rex autem Salomon dedit regine Saba cuncta que voluit et que postulavit, multo plura quam attulerat ad eum. Que reversa abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcenta sexaginta sex talenta auri, excepta ea summa quam legati diversarum gentium et negotiatores afferre consueverant, omnesque reges Arabie et satrape terrarum, qui comportabant aurum et argentum Salomoni. Fecit igitur rex Salomon ducentas hastas aureas de summa sexcentorum aureorum, qui in hastis singulis expendebantur; trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur scuta singula; posuitque ea rex in armamentario quod erat consitum nemore. Fecit quoque rex solium eburneum grande, et vestivit illud auro mundissimo. Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium, et scabellum aureum, et brachiola duo altrinsecus, et duos leones stantes iuxta brachiola; sed et alios duodecim leunculos stantes super gradus ex utraque parte: non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque vasa convivii regis erant aurea, et vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidem naves regis ibant in Tharsis cum servis Hiram semel in annis tribus, et deferebant inde aurum et argentum, et ebur, et simias, et pavos. Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terre pre divitiis et gloria. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam quam dederat Deus in corde eius: et deferebant ei munera, vasa argentea et aurea, et vestes, et arma, et aromata, equos et mulos per annos singulos. Habuit quoque Salomon quadraginta milia equorum in stabulis, et curruum equitumque duodecim milia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, et ubi erat rex in Ierusalem. Exercuit etiam potestatem super cunctos reges a flumine Euphrate usque ad terram Philistinorum, et usque ad terminos Egypti. Tantamque copiam prebuit argenti in Ierusalem quasi lapidum, et cedrorum tantam multitudinem velut sycomororum que gignuntur in campestribus. Adducebantur autem ei equi de Egypto, cunctisque regionibus. Reliqua autem operum Salomonis priorum et novissimorum scripta sunt in verbis Nathan prophete, et in libris Ahie Silonitis, in visione quoque Addo videntis contra Ieroboam filium Nabath. Regnavit autem Salomon in Ierusalem super omnem Israel quadraginta annis. Dormivitque cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David. Regna-

10. vit pro eo Roboam filius eius. Profectus est autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Israel convenerat, ut constituerent eum regem. Quod cum audisset Ieroboam filius Nabath, qui erat in Egypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem), statim reversus est. Vocaveruntque eum, et venit cum universo Israel, et locuti sunt ad Roboam, dicentes: Pater tuus durissimo iugo nos pressit; tu leviora impera patre tuo qui nobis gravem imposuit servitutem, et paululum de onere subleva, ut serviamus tibi. Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre eius Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii ut respondeam populo? Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, et leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore. At ille reliquit consilium senum, et cum iuvenibus tractare cepit qui cum eo nutriti fuerant, et erant in comitatu illius. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel quid respondere debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva iugum quod imposuit nobis pater tuus? At illi responderunt, ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit iugum nostrum, tu sublevat; et sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum grave, et ego maius pondus apponam. Pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cedam vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam et universus populus ad Roboam die tertio, sicut preceperat eis. Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum, locutusque est iuxta iuvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit iugum, quod ego gravius faciam; pater meus cecidit vos flagellis, ego vero cedam vos scorpionibus. Et non adquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei ut compleretur sermo eius quem locutus fuerat per manum Ahie Silonitis ad Ieroboam filium Nabath. Populus autem universus rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Isai. Revertere in tabernacula tua Israel, tu autem pasce domum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua. Super filios autem Israel qui habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam. Misitque rex Roboam Aduram qui preerat tributis, et lapidaverunt eum filii Israel, et mortuus est. Porro rex Roboam currum festinavit ascendere, et fugit in Ierusalem. Recessitque Israel a domo David usque ad diem hanc. Factum est autem cum audisset omnis Israel quod reversus esset Ieroboam, miserunt et convocaverunt eum congregato cetu et constituerunt eum regem super omnem Israel. Nec secutus est quisquam domum David preter tribum Iuda

11. et Beniamin solam. Venit autem Roboam in Ierusalem, et convocavit universam domum Iuda et Beniamin, in centum octoginta milibus electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, et converteret ad se regnum suum. Factusque est sermo Domini ad Semeiam hominem Dei, dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda, et ad universum Israel qui est in Iuda et Beniamin. Hec dicit Dominus: Non ascendetis neque pugnabitis contra fratres vestros. Revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Ieroboam. Habitavit autem Roboam in Ierusalem, et edificavit civitates muratas in Iuda. Extruxitque Bethleem, et Etham, et Thecue, Bethsur quoque, et Socho, et Odollam, necnon et Geth, et Maresa, et Ziph, sed et Aduram, et Lachis, et Azeca, Saraa quoque, et Aialon, et Hebron, que erant in Iuda et in Beniamin, civitates munitissimas. Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc est olei et vini. Sed et in singulis urbibus fecit armamentaria scutorum et hastarum, firmavitque eas multa diligentia: et imperavit super Iuda et Beniamin. Quadraginta et unius anni erat Roboam cum regnare cepisset, et decem et septem annis regnavit in Ierusalem civitate quam elegit Dominus ut poneret nomen suum ibi ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris eius Naama Ammanites. Sacerdotes autem et Levite qui erant in universo Israel venerunt ad eum de cunctis sedibus suis, relinquentes suburbana

Marginal notes (right):

Ex. xii. Deu. ch.

tobi. iiii. — Contra sunt duces eorum. Vae tibi terra cuius rex puer est etc.

Ah. xxiii. — Contra hoc quod Roboam voluit dicere ... sublevat, contra Dominus voluit Roboam amittere populum, et responsionem dedit illam Ieroboam.

Contra Dabo tibi x tribus. — Contra Ahias scindens pallium.

Contra Dominus voluit scisma, et dixit illam.

Contra aliter Nomen matris eius ... Ita de eodem dicitur Abiagaga.

et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem, eo quod abjecisset eos Jeroboam et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur. Qui constituit sibi sacerdotes excelsorum, et daemoniorum, vitulorumque quos fecerat. Sed et de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum ut quaererent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandas victimas suas coram Domino Deo patrum suorum. Et roboraverunt regnum Juda, et confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David et Salomonis annis tantum tribus. Duxit autem Roboam uxorem Mahalath filiam Jerimoth filii David: Abihail quoque filiam Eliab filii Isai, quae peperit ei filios Jehus, et Somoriam, et Zoom. Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quae peperit ei Abia, et Ethai, et Ziza, et Salomith. Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom super omnes uxores suas et concubinas: nam uxores decem et octo duxerat, concubinas autem sexaginta: et genuit viginti et octo filios, et sexaginta filias. Constituit vero in capite Abiam filium Maacha ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat, quia sapientior fuit et potentior super omnes filios ejus, et in cunctis finibus Juda et Benjamin, et in universis civitatibus muratis. Praebuitque eis escas plurimas, et multas petivit uxores.

12 — VII

Cumque roboratum fuisset regnum Roboam et confortatum, dereliquit legem Domini, et omnis Israel cum eo. Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sesac rex Aegypti in Jerusalem (quia peccaverant Domino) cum mille ducentis curribus, et sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi, quod venerat cum eo ex Aegypto, Libyes scilicet, et Troglodytae, et Aethiopes. Cepitque civitates munitissimas in Juda, et venit usque Jerusalem. Semeias autem propheta ingressus est ad Roboam, et principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem fugientes Sesac, dixitque ad eos: Haec dicit Dominus: Vos dereliquistis me, et ego dereliqui vos in manu Sesac. Consternatique principes Israel et rex, dixerunt: Justus est Dominus. Cumque vidisset Dominus quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos: daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meae, et servitutis regni terrarum. Recessit itaque Sesac rex Aegypti ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini et domus regis, omniaque secum tulit, et clypeos aureos quos fecerat Salomon, pro quibus fecit rex aeneos, et tradidit eos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii. Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, et tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum. Verumtamen quia humiliati sunt, aversa est ab eis ira Domini, nec deleti sunt penitus: siquidem et in Juda inventa sunt opera bona. Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit. Quadraginta autem et unius anni erat cum regnare coepisset, et decem et septem annis regnavit in Jerusalem urbe, quam elegit Dominus ut confirmaret nomen suum ibi de cunctis tribubus Israel: nomenque matris ejus Naama Ammanitis. Fecit autem malum, et non praeparavit cor suum ut quaereret Dominum. Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in libris Semeiae prophetae, et Addo videntis, et diligenter exposita: pugnaveruntque adversum se Roboam et Jeroboam cunctis diebus. Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in civitate David: et regnavit Abia filius ejus pro eo.

13

Anno octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam. Tribus annis regnavit in Jerusalem, nomenque matris ejus Michaia filia Uriel de Gabaa: et erat bellum inter Abiam et Jeroboam. Cumque inisset Abia certamen, et haberet bellicosissimos viros, et electorum quadraginta millia, Jeroboam instruxit e contra aciem octoginta millia virorum, qui et ipsi electi erant, et ad bella fortissimi. Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, et ait: Audi Jeroboam, et omnis Israel. Num ignoratis quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi et filiis ejus in pactum salis? Et surrexit Jeroboam filius Nabat, servus Salomonis filii David: et rebellavit contra dominum suum. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi et filii Belial: et praevaluerunt contra Roboam filium Salomonis. Porro Roboam erat rudis, et corde pavido, nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis quod possitis resistere regno Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos. Et ejecistis sacerdotes Domini filios Aaron, atque Levitas: et fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, et initiaverit manum suam in tauro de bobus, et in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem Dominus Deus est, quem non derelinquimus, sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, et Levitae sunt in ordine suo. Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies, mane et vespere, et thymiama juxta legis praecepta confectum, et proponuntur panes in mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, et lucernae ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus praecepta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux Deus est, et sacerdotes ejus qui clangunt tubis, et resonant contra vos: filii Israel, nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. Haec illo loquente, Jeroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu. Respiciensque Judas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad Dominum: ac sacerdotes tubis canere coeperunt. Omnesque viri Juda vociferati sunt: et ecce illis clamantibus perterruit Deus Jeroboam, et omnem Israel, qui stabat ex adverso Abia et Juda. Fugeruntque filii Israel Judam, et tradidit eos Deus in manu eorum. Percussit ergo eos Abia et populus ejus plaga magna: et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Juda, eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum. Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, et cepit civitates ejus, Bethel et filias ejus, et Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque et filias ejus: nec valuit ultra resistere Jeroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, et mortuus est. Igitur Abia confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim: procreavitque viginti duos filios, et sedecim filias. Reliqua autem sermonum Abia, viarumque et operum ejus, scripta sunt diligentissime in libro Addo prophetae.

14

Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David: regnavitque Asa filius ejus pro eo, in cujus diebus quievit terra annis decem.

VIII

Fecit autem Asa quod bonum et placitum erat in conspectu Dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus, et excelsa, et confregit statuas, lucosque succidit: ac praecepit Judae ut quaereret Dominum Deum patrum suorum, et faceret legem, et universa mandata. Et abstulit de cunctis urbibus Juda aras et fana, et regnavit in pace. Aedificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, et nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente. Dixit autem Judae: Aedificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus, et portis, et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quaesierimus Dominum Deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Aedificaverunt igitur, et nullum in exstruendo impedimentum fuit. Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Juda trecenta millia, de Benjamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia: omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra eos Zara Aethiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis: et venit usque Maresa. Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, quae est juxta Maresa. Et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noster: in te enim et in tuo nomine fiduciam habentes, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Aethiopes coram Asa et Juda: fugeruntque Aethiopes. Et persecutus est eos Asa, et populus qui cum eo

erat usque Gerare. Et ruerunt Aethiopes usque ad internecionem, quia Domino caedente contriti sunt, et exercitu illius proeliante. Tulerunt ergo spolia multa, et percusserunt omnes civitates per circuitum Gerarae: grandis quippe cunctos terror invaserat: et diripuerunt urbes, et multam praedam asportaverunt. Sed et caulas ovium destruentes tulerunt pecorum infinitam multitudinem, et camelorum: reversique sunt in Ierusalem.

15. Azarias autem filius Oded, facto in se spiritu Dei, egressus est in occursum Asa, et dixit ei: Audite me Asa, et omnis Iuda et Beniamin: Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quaesieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, et absque sacerdote, et doctore, et absque lege. Cumque reversi fuerint in angustia sua ad Dominum Deum Israel, et quaesierint eum, reperient. In tempore illo non erit pax egredienti et ingredienti, sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra gentem, et civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni angustia. Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestrae: erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset Asa, verba scilicet, et prophetiam Azariae filii Oded prophetae, confortatus est, et abstulit idola de omni terra Iuda, et de Beniamin, et ex urbibus, quas ceperat montis Ephraim, et dedicavit altare Domini, quod erat ante porticum domus Domini. Congregavitque universum Iudam et Beniamin, et advenas cum eis de Ephraim, et de Manasse, et de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Israel, videntes quod Dominus Deus illius esset cum eo. Cumque venissent in Ierusalem mense tertio, anno quintodecimo regni Asa, immolaverunt Domino in die illa de manubiis et praeda, quam adduxerant, boves septingentos, et arietes septem millia. Et intravit ex more ad corroborandum foedus, ut quaereret Dominum Deum patrum suorum in toto corde, et in tota anima sua. Si quis autem, inquit, non quaesierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. Iuraveruntque Domino voce magna in iubilo, et in clangore tubae, et in sonitu buccinarum omnes qui erant in Iuda cum execratione: in omni enim corde suo iuraverunt, et in tota voluntate quaesierunt eum, et invenerunt: praestititque eis Dominus requiem per circuitum. Sed et Maacham matrem Asa regis ex augusto deposuit imperio, eo quod fecisset in luco simulacrum Priapi: quod omne contrivit, et in frusta comminuens combussit in torrente Cedron. Excelsa autem derelicta sunt in Israel: attamen cor Asa erat perfectum omnibus diebus eius. Ea quae voverat pater suus, et ipse, intulit in domum Domini, argentum et aurum, vasorumque diversam supellectilem. Bellum vero non fuit usque ad tricesimum quintum annum regni Asa.

16. Anno autem tricesimo sexto regni eius, ascendit Baasa rex Israel in Iudam, et muro circumdabat Rama, ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno Asa. Protulit ergo Asa argentum et aurum de thesauris domus Domini, et de thesauris regis, misitque ad Benadad regem Syriae, qui habitabat in Damasco, dicens: Foedus inter me et te est, pater quoque meus et pater tuus habuere concordiam: quam ob rem misi tibi argentum et aurum, ut rupto foedere, quod habes cum Baasa rege Israel, facias eum a me recedere. Quo comperto Benadad, misit principes exercituum suorum ad urbes Israel: qui percusserunt Ahion, et Dan, et Abelmaim, et universas urbes muratas Nephthali. Quod cum audisset Baasa, desiit aedificare Rama, et intermisit opus suum. Porro Asa rex assumpsit universum Iudam, et tulerunt lapides de Rama, et ligna quae aedificationi praeparaverat Baasa: et aedificavit ex eis Gabaa, et Maspha. In tempore illo venit Anani propheta ad Asa regem Iuda, et dixit ei: Quia habuisti fiduciam in rege Syriae, et non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriae regis exercitus de manu tua. Nonne Aethiopes et Libyes multo plures erant quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia: quos cum Domino credidisses, tradidit in manu tua? Oculi enim eius contemplantur universam terram, et praebent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, et propter hoc ex praesenti tempore bella consurgent adversum te. Iratusque Asa adversus videntem, iussit eum mitti in nervum: valde quippe super hoc fuerat indignatus: et interfecit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem Asa prima et novissima scripta sunt in libro regum Iuda et Israel. Aegrotavit etiam Asa anno tricesimo nono regni sui dolore pedum vehementissimo, et nec in infirmitate sua quaesivit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. Dormivitque cum patribus suis: et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. Et sepelierunt eum in sepulchro suo, quod foderat sibi in civitate David: posueruntque eum super lectulum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis, quae erant pigmentariorum arte confecta, et combusserunt super eum ambitione nimia.

17. Regnavit autem Iosaphat filius eius pro eo, et invaluit contra Israel. Constituitque militum numeros in cunctis urbibus Iuda, quae erant vallatae muris. Praesidiaque disposuit in terra Iuda, et in civitatibus Ephraim, quas ceperat Asa pater eius. Et fuit Dominus cum Iosaphat, quia ambulavit in viis David patris sui primis: et non speravit in Baalim, sed in Deo patris sui, et perrexit in praeceptis illius, et non iuxta peccata Israel. Confirmavitque Dominus regnum in manu eius, et dedit omnis Iuda munera Iosaphat: factaeque sunt ei infinitae divitiae, et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius audaciam propter vias Domini, etiam excelsa et lucos de Iuda abstulit. Tertio autem anno regni sui misit de principibus suis Benhail, et Obdiam, et Zachariam, et Nathanael, et Michaeam, ut docerent in civitatibus Iuda: et cum eis Levitas Semeiam, et Nathaniam, et Zabadiam, Asael quoque, et Semiramoth, et Ionathan, Adoniamque, et Tobiam, et Thobadoniam Levitas, et cum eis Elisama, et Ioram sacerdotes; docebantque populum in Iuda, habentes librum legis Domini, et circuibant cunctas urbes Iuda, atque erudiebant populum. Itaque factus est pavor Domini super omnia regna terrarum, quae erant per gyrum Iudae, nec audebant bellare contra Iosaphat. Sed et Philisthaei Iosaphat munera deferebant, et vectigal argenti: Arabes quoque adducebant pecora, arietum septem millia septingentos, et hircos totidem. Crevit ergo Iosaphat, et magnificatus est usque in sublime: atque aedificavit in Iuda domos ad instar turrium, urbesque muratas. Et multa opera paravit in urbibus Iuda: viri quoque bellatores et robusti erant in Ierusalem, quorum iste est numerus per domos atque familias singulorum: In Iuda principes exercitus, Ednas dux, et cum eo robustissimi viri trecenta millia. Post hunc Iohanan princeps, et cum eo ducenta octoginta millia. Post istum quoque Amasias filius Zechri consecratus Domino, et cum eo ducenta millia virorum fortium. Hunc sequebatur robustus ad proelia Eliada, et cum eo tenentium arcum et clypeum ducenta millia. Post istum etiam Iozabad, et cum eo centum octoginta millia expeditorum militum. Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos posuerat in urbibus muratis, in universo Iuda.

18. Fuit ergo Iosaphat dives et inclitus multum, et affinitate coniunctus est Achab. Descenditque ad eum post annos in Samariam: ad cuius adventum mactavit Achab arietes et boves plurimos ei, et populo qui venerat cum eo: persuasitque illi ut ascenderet in Ramoth Galaad. Dixitque Achab rex Israel ad Iosaphat regem Iuda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego et tu, sicut populus tuus, sic et populus meus: tecumque erimus in bello. Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Consule obsecro in praesentiarum sermonem Domini. Congregavitque rex Israel prophetarum quadringentos viros, et dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? At illi aiunt: Ascende, et tradet Dominus eos in manu regis. Dixitque Iosaphat: Numquid non est hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus? Et ait rex Israel ad Iosaphat: Est vir unus, a quo possumus quaerere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michaeas filius Iemla. Dixitque

Iosaphat

ei iosaphath. Ne loquaris rex hoc modo. Vocavit ergo rex israhel
unum de eunuchis et dixit ei. Voca cito micheam filium iem-
la. Porro rex israhel et iosaphath rex iuda. uterque sedebant in solio
suo. vestiti cultu regio. Sedebant autem in area iuxta portam sa-
marie. omnesque prophete vaticinabantur coram eis. Sedechias vero filius
chanana fecit sibi cornua ferrea et ait. Hec dicit dominus. His venti-
labis syriam. donec conteras eam. Omnesque prophete similiter prophetabant.
atque dicebant. Ascende in ramoth galaad et prosperaberis. et tradet
eos dominus in manus regis. Nuntius autem qui ierat ad vocan-
dum micheam. ait illi. En verba prophetarum omnium ore uno bona re-
gi annuntiant. Queso ergo te. ut et sermo tuus ab eis non dissentiat.
loquarisque prospera. Cui respondit micheas. Vivit dominus quia quodcumque
dixerit michi deus meus hoc loquar. Venit ergo ad regem. Cui rex ait.
Michea. Ire debemus in ramoth galaad ad bellandum an quiescere?
Cui ille respondit. Ascendite. Cuncta enim prospera evenient et traden-
tur hostes in manus vestras. Dixitque rex. Iterum atque iterum te adiu-
ro ut non loquaris michi nisi quod verum est in nomine domini. At ille ait.
Vidi israhel dispersum in montibus sicut oves absque pastore. Et
dixit dominus. Non habent isti dominos. Revertatur unusquisque in do-
mum suam in pace. Et ait rex israhel ad iosaphat. Nonne dixi tibi
quod non prophetaret iste michi quicquam boni. sed ea que mala sunt? At ille. Id-
circo ait audite verbum domini. Vidi dominum sedentem in solio suo
et omnem exercitum celi assistentem ei a dextris et a sinistris. Et dixit dominus.
Quis decipiet achab regem israhel ut ascendat et corruat in ramoth ga-
laad? Cumque diceret unus hoc modo et alter alio: processit spiritus
et stetit coram domino et ait. Ego decipiam eum. Cui dominus inquit. In quo
decipies? At ille respondit. Egrediar: et ero spiritus mendax in ore
omnium prophetarum eius. Dixitque dominus. Decipies et prevalebis. Egre-
dere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacii in ore omnium pro-
phetarum tuorum et dominus locutus est de te mala. Accessit autem sedechi-
as filius chanane et percussit michee maxillam et ait. Per quam vi-
am transivit spiritus domini a me ut loqueretur tibi? Dixitque micheas. Tu ipse
videbis in die illo cum ingressus fueris cubiculum de cubiculo ut
abscondaris. Precepit autem rex israhel dicens. Tollite micheam et ducite
eum ad amon principem civitatis et ad ioas filium amalec. et dicetis.
Hec dicit rex. Mittite hunc in carcerem. et date ei panis modicum et aque
pauxillum. donec revertar in pace. Dixitque micheas. Si reversus fueris in
pace. non est dominus locutus in me. Et ait. Audite populi omnes. Igitur ascende-
runt rex israhel et iosaphath rex iuda in ramoth galaad. Dixitque rex
israhel ad iosaphath. Mutabo habitum et sic ad pugnandum vadam.
tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex israhel habitu venit ad
bellum. Rex autem syrie preceperat ducibus equitatus sui dicens. Non
pugnetis contra minimum aut contra maximum. nisi contra solum re-
gem israhel. Itaque cum vidissent principes equitatus iosaphath: dixe-
runt. Iste est rex israhel. Et circumdederunt eum dimicantes. At ille cla-
mavit ad dominum: et auxiliatus est ei. atque avertit eos ab illo. Cum enim vi-
dissent duces equitatus quod non esset rex israhel: reliquerunt eum. Acci-
dit autem ut unus e populo sagittam in incertum iaceret. et percuteret
regem israhel inter cervicem et scapulas. At ille aurige suo ait. Vul-
neratus sum. Converte manum tuam et educ me de acie. quia vul-
neratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex israhel
stabat in curru suo contra syros usque ad vesperam. et mortuus est occi-

19. dente sole. Reversus est autem iosaphath rex iuda domum suam pacifi-
ce in ierusalem. Cui occurrit hieu filius anani videns. et ait ad
eum. Impio prebes auxilium. et his qui oderunt dominum amicitia iun-
geris. et ideo iram domini merebaris. Sed bona opera inventa sunt in te.
eo quod abstuleris lucos de terra iuda. et preparaveris cor tuum ut requi-
reres dominum deum patrum tuorum. Habitavit ergo iosaphath in ierusalem.
Rursumque egressus est ad populum de bersabee. usque ad montem
ephraim. et revocavit eos ad dominum deum patrum suorum. Constituitque

iudices terre in cunctis civitatibus iuda munitis per singula loca.
Et precipiens iudicibus: Videte ait quid faciatis. Non enim hominis
exercetis iudicium sed domini. et quodcumque iudicaveritis in vos redun-
dabit. Sit timor domini vobiscum et cum diligentia cuncta facite.
Non est enim apud dominum deum nostrum iniquitas. nec personarum acceptio.
nec cupido munerum. In ierusalem quoque constituit iosaphath levitas
et sacerdotes et principes familiarum ex israhel. ut iudicium et causam domini
iudicarent habitatoribus eius. Precepitque eis dicens. Sic agetis in
timore dei fideliter. et corde perfecto. Omnem causam que venerit ad vos
fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis. inter cognationem et co-
gnationem ubicumque questio est de lege. de mandato de ceremoniis
de iustificationibus. ostendite eis ut non peccent in dominum. et ne ve-
niat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo agetis. et non peccabitis.
Amarias autem sacerdos et pontifex vester. in his que ad dominum pertinent
presidebit. Porro zabadias filius ismahel qui est dux in domo
iuda. super ea opera erit que ad regis officium pertinent. Habetisque
magistros levitas coram vobis. Confortamini et agite diligenter.

20. et erit dominus vobiscum in bonis. Post hec congregati sunt filii mo-
ab et filii amon. et cum eis de ammonitis ad iosaphath ut pug-
narent contra eum. Veneruntque nuntii: et indicaverunt iosaphath di-
centes. Venit contra te multitudo magna de his locis que trans
mare sunt et de syria. et ecce consistunt in asasonthamar que est engad-
di. Iosaphath autem timore perterritus. totum se contulit ad rogandum
dominum: et predicavit ieiunium universo iuda. Congregatusque est iuda
ad placandum dominum: sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecran-
dum eum. Cumque stetisset iosaphath in medio cetu iude et ierusalem
in domo domini ante atrium novum: ait. Domine deus patrum nostrorum.
tu es deus in celo. et dominaris cunctis regnis gentium. In manu tua
est fortitudo et potentia. nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu
deus noster interfecisti omnes habitatores terre huius coram populo tuo israhel.
et dedisti eam semini abraham amici tui in sempiternum: habi-
taveruntque in ea. et extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo dicentes.
Si irruerint super nos mala. gladius iudicii. pestilentia et
fames. stabimus coram domo hac in conspectu tuo in qua invoca-
tum est nomen tuum. et clamabimus ad te in tribulationibus et exau-
dies salvosque facies. Nunc igitur ecce filii amon et moab et mons
seyr. per quos non concessisti israheli ut transirent quando egrediebantur de
egypto. sed declinaverunt ab eis. et non interfecerunt illos: e contrario a-
gunt. et nituntur eicere nos de possessione quam tradidisti nobis
deus noster. Ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta
fortitudo ut possimus huic multitudini resistere que irruit super
nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus. hoc solum habemus resi-
dui. ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero iuda stabat co-
ram domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis. Erat autem iaziel

XI

filius zacharie. filii banaie. filii iehiel. filii mathanie levites de
filiis asaph. super quem factus est spiritus domini in medio turbe. et ait. At-
tendite omnis iuda et qui habitatis ierusalem: et tu rex iosaphath.
Hec dicit dominus vobis. Nolite timere nec paveatis hanc multitu-
dinem. non est enim vestra pugna sed dei. Cras descendetis contra eos. Ascen-
suri enim sunt per clivum nomine sis. et invenietis illos in summitate
torrentis qui est contra solitudinem hieruhel. Non eritis
vos qui dimicabitis. sed tantum modo confidenter state. et videbitis auxi-
lium domini super vos. O iuda et ierusalem nolite timere nec paveatis.
cras egrediemini contra eos: et dominus erit vobiscum. Iosaphath ergo
et iuda et omnes habitatores ierusalem ceciderunt proni in terram coram domino:
et adoraverunt eum. Porro levite de filiis caath. et de filiis
chore laudabant dominum deum israhel voce magna in excelsum. Cum-
que mane surrexissent. egressi sunt per desertum thecue. Profectisque eis.
stans iosaphath in medio eorum dixit. Audite me iuda et omnes
habitatores ierusalem. Credite in domino deo vestro. et securi

exercitus. Credite prophetis eius, et cuncta evenient vobis prospera. Deditque consilium populo, et statuit cantores domini ut laudarent eum in turmis suis, et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in eternum misericordia eius. Cumque cepissent laudes canere, vertit dominus insidias eorum in semet ipsos, filiorum scilicet ammon et moab et montis seir, qui egressi fuerant ut pugnarent contra iudam, et percussi sunt. Namque filii ammon et moab consurrexerunt adversum habitatores montis seir, ut interficerent et delerent eos. Cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semet ipsos versi mutuis se conciderunt vulneribus. Porro iudas cum venisset ad speluncam que respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo iosaphath et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum, inveneruntque inter cadavera varia supellectilem, vestes quoque et vasa preciosissima, et diripuerunt ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre pre prede magnitudine. Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis. Etenim quoniam ibi benedixerant domino, vocaverunt locum illum vallem benedictionis usque in presentem diem. Reversusque est omnis vir iuda et habitatores ierusalem, et iosaphath ante eos, in ierusalem cum leticia magna, eo quod dedisset eis dominus gaudium de inimicis suis. Ingressique sunt ierusalem cum psalteriis et citharis et tubis in domum domini. Irruit autem pavor domini super universa regna terrarum, cum audissent quod pugnasset dominus contra inimicos israel. Quievitque regnum iosaphath, et prebuit ei dominus pacem per circuitum. Regnavit ergo iosaphath super iudam, et erat triginta quinque annorum cum regnare cepisset. Viginti autem et quinque annis regnavit in ierusalem. Nomen matris eius azuba filia selachi. Et ambulavit in via patris sui asa, nec declinavit ab ea, faciens que placita erant coram domino. Verumtamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad dominum deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum iosaphath priorum et novissimorum scripta sunt in verbis hieu filii anani, que digessit in libro regum israel. Post hec iniit amicitias iosaphath rex iuda cum ochozia rege israel, cuius opera fuerunt impiissima, et particeps fuit ut facerent naves que irent in tharsis; feceruntque classem in asiongaber. Prophetavit autem eliezer filius dodau de maresa ad iosaphath dicens: Quia habuisti fedus cum ochozia, percussit dominus opera tua; contriteque sunt naves, nec potuerunt ire in tharsis.

21\. Dormivit autem iosaphath cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate david. Regnavitque pro eo ioram filius eius, qui habuit fratres filios iosaphath: azariam et iahihel et zachariam et azariam et michael et saphatiam. Omnes hii filii iosaphath regis iuda. Deditque eis pater suus multa munera argenti et auri et pensitationes cum civitatibus munitissimis in iuda. Regnum autem tradidit ioram, eo quod esset primogenitus. Surrexit autem ioram super regnum patris sui. Cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, et quosdam de principibus iuda. Triginta duorum annorum erat ioram cum regnare cepisset, et octo annis regnavit in ierusalem. Ambulavitque in viis regum israel, sicut egerat domus achab; filia quippe achab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu domini. Noluit autem dominus disperdere domum david propter pactum quod inierat cum eo, et quia promiserat ei ut daret illi lucernam et filiis eius omni tempore. In diebus illis rebellavit edom ne esset subditus iude, et constituit super se regem. Cumque transisset ioram cum principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte et percussit edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus eius. Attamen rebellavit edom ne esset sub dicione iuda usque ad hanc diem. Eo tempore et lobna recessit ne esset sub manu eius; dereliquerat enim dominum deum patrum suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus iuda, et fornicari fecit habitatores ierusalem, et prevaricari iudam. Allate sunt autem ei littere ab helia propheta in quibus scriptum erat: Hec dicit dominus deus david patris tui: Pro eo quod non ambulasti in viis iosaphath patris tui, et in viis asa regis iuda, sed incessisti per iter regum israel, et fornicari fecisti iudam et habitatores ierusalem, imitatusque es fornicationem domus achab, insuper et fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti: ecce dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo et filiis et uxoribus tuis universaque substantia tua. Tu autem egrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per dies singulos. Suscitavit ergo dominus contra ioram spiritum philistinorum et arabum qui confines sunt ethiopibus, et ascenderunt in terram iuda et vastaverunt eam, diripueruntque cunctam substantiam que inventa est in domo regis, insuper et filios eius et uxores; nec remansit ei filius nisi ioachaz qui minimus natu erat. Et super hec omnia percussit eum dominus alvi languore insanabili. Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus, et sic longa consumptus est tabe, ita ut egereret etiam viscera sua; languore pariter et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat maioribus eius. Triginta duorum annorum fuit cum regnare cepisset, et octo annis regnavit in ierusalem. Ambulavitque non recte, et sepelierunt eum in civitate david, verumtamen non in sepulchro regum.

22\. XII. Constituerunt autem habitatores ierusalem ochoziam filium eius minimum regem pro eo. Omnes enim maiores natu qui ante eum fuerant interfecerant latrones arabum qui irruerant in castra. Regnavitque ochozias filius ioram regis iuda. Filius quadraginta duorum annorum erat ochozias cum regnare cepisset, et uno anno regnavit in ierusalem. Nomen matris eius otholia filia amri. Sed et ipse ingressus est per vias domus achab; mater enim eius impulit eum ut impie ageret. Fecit ergo malum in conspectu domini sicut domus achab. Ipsi enim fuerunt ei consiliarii post mortem patris sui in interitum eius, ambulavitque in consiliis eorum, et perrexit cum ioram filio achab rege israel in bellum contra azahel regem syrie in ramoth galaad; vulneraveruntque syri ioram. Qui reversus est ut curaretur in iezrahel; multas enim plagas acceperat in supradicto certamine. Igitur ochozias filius ioram rex iuda descendit ut inviseret ioram filium achab in iezrahel egrotantem. Voluntatis quippe fuit dei adversum ochoziam ut veniret ad ioram; et cum venisset, ut egrederetur cum eo adversum hieu filium namsi, quem unxit dominus ut deleret domum achab. Cum ergo subverteret hieu domum achab, invenit principes iuda et filios fratrum ochozie qui ministrabant ei, et interfecit illos. Ipsumque perquirens ochoziam comprehendit latentem in samaria, adductumque ad se occidit; et sepelierunt eum eo quod esset filius iosaphath qui quesierat dominum in corde suo. Nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe regnaret ochozie. Siquidem otholia mater eius videns quod mortuus esset filius suus, surrexit et interfecit omnem stirpem regiam domus ioram. Porro iosabeth filia regis tulit ioas filium ochozie, et furata est eum de medio filiorum regis cum interficerentur, absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum. Iosabeth autem que absconderat eum filia erat regis ioram, uxor ioiade pontificis, soror ochozie; et idcirco otholia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo dei absconditus sex annis quibus regnavit otholia super terram.

23\. Anno autem septimo confortatus ioiada assumpsit centuriones, azariam videlicet filium ieroam, et ismahel filium iohanan, azariam quoque filium obed, et maasiam filium adaie, et helisaphath filium zechri, et iniit cum eis fedus. Qui circumeuntes iudam congregaverunt levitas de cunctis urbibus iuda et principes familiarum israel, veneruntque in ierusalem. Iniit ergo omnis multitudo israel pactum in domo domini cum rege. Dixitque ad eos ioiada: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est dominus super filios david. Iste est ergo sermo quem facietis: Tercia pars vestrum qui veniunt ad sabbatum sacerdotum et levitarum et ianitorum erit in portis; tercia vero pars ad domum regis; et tercia in porta que appellatur fundamenti. Omne vero reliquum vulgus sit in atriis domus domini. Nec

quisquam alius ingrediatur domum Domini nisi sacerdotes et qui ministrant de Levitis; ipsi tantummodo ingrediantur, quia sanctificati sunt; et omne reliquum vulgus observet custodias Domini. Levitae autem circumdent regem, habentes singuli arma sua; et si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur; sintque cum rege et intrante et egrediente. Fecerunt ergo Levitae et universus Juda juxta omnia quae praeceperat Joiada pontifex; et assumpserunt singuli viros qui sub se erant, et veniebant per ordinem sabbati cum his qui jam impleverant sabbatum, et egressuri erant. Siquidem Joiada pontifex dimiserat abire turmas, quae sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant. Deditque Joiada sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque, et peltas regis David, quae consecraverat in domo Domini. Constituitque omnem populum tenentium pugiones, a parte templi dextra usque ad partem templi sinistram, coram altari et templo, per circuitum regis. Et eduxerunt filium regis, et imposuerunt ei diadema, et testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, et constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joiada pontifex, et filii ejus; imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex. Quod cum audisset Otholia, vocem scilicet currentium atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini. Cumque vidisset regem stantem super gradum in introitu, et principes turmasque circa eum, omnemque populum terrae gaudentem atque clangentem tubis, et diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, et ait: Insidiae, insidiae. Egressus autem Joiada pontifex ad centuriones et principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra septa templi, et interficiatur foris gladio. Praecepitque sacerdos ne occideretur in domo Domini. Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cumque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi. Pepigit autem Joiada foedus inter se universumque populum et regem, ut esset populus Domini. Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, et destruxerunt eam: et altaria ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras. Constituit autem Joiada praepositos in domo Domini sub manibus sacerdotum et Levitarum, quos distribuit David in domo Domini, ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, in gaudio et canticis, juxta dispositionem David. Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re. Assumpsitque centuriones, et fortissimos viros, ac principes populi, et omne vulgus terrae, et fecerunt descendere regem de domo Domini, et introire per medium portae superioris in domum regis, et collocaverunt eum in solio regali. Laetatusque est omnis populus terrae, et urbs quievit: porro Otholia interfecta est gladio.

XIII

24. Septem annorum erat Joas cum regnare coepisset: et quadraginta annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Sebia de Bersabee. Fecitque quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joiadae sacerdotis. Accepit autem ei Joiada uxores duas, de quibus genuit filios et filias. Post quae placuit Joas ut instauraret domum Domini. Congregavitque sacerdotes et Levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, et colligite de universo Israel pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri per singulos annos, festinatoque hoc facite: porro Levitae egere negligentius. Vocavitque rex Joiadam principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curae ut cogeres Levitas inferre de Juda et de Jerusalem pecuniam, quae constituta est a Moyse servo Domini ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii? Otholia enim impiissima et filii ejus destruxerunt domum Dei, et de universis quae sanctificata fuerant templo Domini, ornaverunt fanum Baalim. Praecepit ergo rex, et fecerunt arcam: posueruntque eam juxta portam domus Domini forinsecus. Et praedicatum est in Juda et Jerusalem ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israel in deserto. Laetatique sunt cuncti principes et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt, ita ut impleretur. Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, et quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam quae erat in arca: porro arcam reportabant ad locum suum: sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia, quam dederunt rex et Joiada his qui praeerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea caesores lapidum, et artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri et aeris, ut quod cadere coeperat, fulciretur. Egeruntque hi qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum: ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege et Joiada reliquam partem pecuniae: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, et ad holocausta, phialae quoque, et cetera vasa aurea et argentea: et offerebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joiadae. Senuit autem Joiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israel, et cum domo ejus. Postquam autem obiit Joiada, ingressi sunt principes Juda, et adoraverunt regem: qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus, et facta est ira contra Judam et Jerusalem propter hoc peccatum. Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant. Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Joiadae sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Haec dicit Dominus Deus: Quare transgredimini praeceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos? Qui congregati adversus eum, miserunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Joas rex misericordiae quam fecerat Joiada pater illius secum, sed interfecit filium ejus. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, et requirat. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriae: venitque in Judam et Jerusalem, et interfecit cunctos principes populi, atque universam praedam miserunt regi in Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercuere judicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Joiadae sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo suo, et mortuus est: sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulchris regum. Insidiati vero sunt ei Zabad filius Semaath Ammonitidis, et Jozabad filius Semarith Moabitidis. Porro filii ejus, ac summa pecuniae, quae adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in libro regum.

XIIII

25. Regnavitque Amasias filius ejus pro eo. Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare coepisset, et viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Joadan de Jerusalem. Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos qui occiderant regem patrem suum: sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi praecepit Dominus, dicens: Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur. Congregavit igitur Amasias Judam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Juda et Benjamin: et recensuit a viginti annis et supra, invenitque triginta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, et tenerent hastam et clypeum. Mercede quoque conduxit de Israel centum millia robustorum, centum talentis argenti, ut pugnarent contra filios Edom. Venit autem homo Dei ad illum, et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel et cunctis filiis Ephraim: quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est et adjuvare, et in fugam convertere. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis quae dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit multo his plura. Separavit itaque Amasias exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum: at illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam

Porro Amasias confidenter eduxit populum suum et abiit in vallem Salinarum, percussitque filios Seir decem milia. Et alia decem milia virorum ceperunt filii Iuda, et adduxerunt ad praeruptum cuiusdam petrae, praecipitaveruntque eos de summo in praeceps, qui universi crepuerunt. At ille exercitus quem remiserat Amasias ne secum iret ad proelium, diffusus est in civitatibus Iuda a Samaria usque Bethoron: et interfectis tribus milibus, diripuit praedam magnam. Amasias vero post caedem Idumaeorum, et allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, et adorabat eos, et illis adolebat incensum. Quam ob rem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta: Scio, inquit, quod cogitaverit Dominus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filii Iehu regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo. At ille remisit nuntios, dicens: Carduus qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: et ecce bestiae quae erant in silva Libani, transierunt et conculcaverunt carduum. Dixisti: Percussi Edom, et idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas et tu, et Iuda tecum? Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas ut traderetur in manus hostium propter deos Edom. Ascendit igitur Ioas rex Israel, et mutuos sibi praebuere conspectus: Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iudae: corruitque Iuda coram Israel, et fugit in tabernacula sua. Porro Amasiam regem Iuda filium Ioas filii Ioachaz cepit Ioas rex Israel in Bethsames, et adduxit in Ierusalem: et destruxit murum eius a porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis. Omne quoque aurum et argentum, et universa vasa, quae reppererat in domo Dei, et apud Obededom in thesauris etiam domus regiae, nec non et filios obsidum reduxit in Samariam. Vixit autem Amasias filius Ioas rex Iuda, postquam mortuus est Ioas filius Ioachaz rex Israel, quindecim annis. Reliqua vero sermonum Amasiae priorum et novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israel. Qui postquam recessit a Domino, tetenderunt ei insidias in Ierusalem. Cumque fugisset Lachis, miserunt, et interfecerunt eum ibi. Et reportantes super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in civitate David.

26. XIIII

Omnis autem populus Iudae filium eius Oziam annorum sedecim constituit regem pro patre suo Amasia. Ipse aedificavit Ailath, et restituit eam ditioni Iudae, postquam dormivit rex cum patribus suis. Sedecim annorum erat Ozias cum regnare coepisset, et quinquaginta duobus annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Iechelia de Ierusalem. Fecitque quod erat rectum in oculis Domini, iuxta omnia quae fecerat Amasias pater eius. Et exquisivit Dominum in diebus Zachariae intellegentis et videntis Deum: et cum requireret Dominum, direxit eum in omnibus. Denique egressus est et pugnabat contra Philisthiim, et destruxit murum Geth, et murum Iabniae, murumque Azoti: aedificavit quoque oppida in Azoto, et in Philisthiim. Et adiuvit eum Deus contra Philisthiim, et contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, et contra Ammonitas. Pendebantque Ammonitae munera Oziae, et divulgatum est nomen eius usque ad introitum Aegypti propter crebras victorias. Aedificavitque Ozias turres in Ierusalem super portam anguli, et super portam vallis, et reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas. Extruxit etiam turres in solitudine, et effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora tam in campestribus quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit et vinitores in montibus et in Carmelo: erat quippe homo agriculturae deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius, qui procedebant ad proelia sub manu Iehiel scribae, Maasiaeque doctoris, et sub manu Hananiae, qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum milium sexcentorum. Et sub eis universus exercitus, trecentorum et septem milium quingentorum: qui erant apti ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant. Praeparavit quoque eis Ozias, id est cuncto exercitui, clypeos, et hastas, et galeas, et loricas, arcusque, et fundas ad iaciendos lapides. Et fecit in Ierusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, et in angulis murorum, ut mitterent sagittas et saxa grandia: egressumque est nomen eius procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, et corroborasset illum. Sed cum roboratus esset, elevatum est cor eius in interitum suum, et neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, et cum eo sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias pontifex, et omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinato expulerunt eum. Sed et ipse perterritus acceleravit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suae, et habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam eiectus fuerat de domo Domini. Porro Ioatham filius eius rexit domum regis, et iudicabat populum terrae. Reliqua autem sermonum Oziae priorum et novissimorum scripsit Isaias filius Amos propheta. Dormivitque Ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque Ioatham filius eius pro eo.

27.

Viginti quinque annorum erat Ioatham cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem: nomen matris eius Ierusa filia Sadoc. Fecitque quod rectum erat coram Domino, iuxta omnia quae fecerat Ozias pater suus, excepto quod non est ingressus templum Domini, et adhuc populus delinquebat. Ipse aedificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. Urbes quoque aedificavit in montibus Iuda, et in saltibus castella et turres. Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, et vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, et decem milia choros tritici, ac totidem hordei: haec ei praebuerunt filii Ammon in secundo et tertio anno. Corroboratusque est Ioatham, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo. Reliqua autem sermonum Ioatham, et omnes pugnae eius, et opera, scripta sunt in libro regum Israel et Iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem. Dormivitque Ioatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David: et regnavit Achaz filius eius pro eo.

28. XV

Viginti annorum erat Achaz cum regnare coepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem: non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater eius, sed ambulavit in viis regum Israel, insuper et statuas fudit Baalim. Ipse est qui adolevit incensum in valle Benennom, et lustravit filios suos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. Sacrificabat quoque et thymiama succendebat in excelsis, et in collibus, et sub omni ligno frondoso. Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu regis Syriae, qui percussit eum, magnamque praedam cepit de eius imperio, et adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. Occiditque Phacee filius Romeliae de Iuda centum viginti milia in die uno, omnes viros bellatores: eo quod dereliquissent Dominum Deum patrum suorum. Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus eius, Elcanam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta milia mulierum, puerorum, et puellarum, et infinitam praedam: pertuleruntque eam in Samariam. Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Oded: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam, tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad caelum pertingeret vestra crudelitas.

De lepra ozie

insuper filios iuda et ierusalem uultis uobis subicere in seruos et ancillas quod nequaquam facto opus est. Peccastis enim super hoc domino deo uestro. Sed audite consilium meum et reducite captiuos quos adduxistis de fratribus uestris: quia magnus furor domini imminet uobis. Steterunt itaque uiri de principibus filiorum ephraim azarias filius iohanan barachias filius mosollamoth ezechias filius sellum et amasa filius adali contra eos qui ueniebant de prelio et dixerunt eis. Non introducetis huc captiuos, ne peccemus domino. Quare uultis addere super peccata nostra et uetera cumulare delicta? Grande quippe peccatum est, et ira furoris domini imminet super israel. Dimiseruntque uiri bellatores predam et uniuersa que ceperant coram principibus et omni multitudine. Steteruntque uiri quos supra memorauimus, et apprehendentes captiuos omnesque qui nudi erant uestierunt de spoliis. Cumque uestissent eos et calciassent, et refecissent eos cibo ac potu unxissentque propter laborem, et adhibuissent eis curam: quicumque ambulare non poterant et erant inbecilli corpore imposuerunt eos iumentis, adduxeruntque in iericho ciuitatem palmarum ad fratres eorum. Ipsique reuersi sunt in samariam. Tempore illo misit rex achaz ad regem assiriorum auxilium postulans. Veneruntque idumei et percusserunt multos ex iuda et ceperunt predam magnam. Philistiim quoque diffusi sunt per urbes campestres et ad meridiem iuda. ceperuntque bethsames et haialon et gaderoth. socho quoque et thamna et gamzo cum uiculis suis. et habitauerunt in eis. Humiliauerat enim dominus iudam propter achaz regem iuda, eo quod nudasset eum auxilio et contemptui habuisset dominum. Adduxitque contra eum teglathphalasar regem assiriorum qui et afflixit eum et nullo resistente uastauit. Igitur achaz spoliata domo domini et domo regum et principum dedit regi assiriorum munera et tamen nichil ei profuit. Insuper et in tempore angustie sue auxit contemptum in dominum. Ipse per se rex achaz immolauit diis damasci uictimas percussoribus suis: et dixit. Dii regum syrie auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis et aderunt michi: cum econtrario ipsi fuerint ruina ei et uniuerso israel. Direptis itaque achaz omnibus uasis domus dei atque confractis clausit ianuas templi dei. et fecit sibi altaria in uniuersis angulis ierusalem. In omnibus quoque urbibus iuda exstruxit aras ad cremandum thus: atque ad iracundiam prouocauit dominum deum patrum suorum. Reliqua autem sermonum eius et omnium operum suorum priorum et nouissimorum scripta sunt in libro regum iuda et israel. Dormiuitque achaz cum patribus suis et sepelierunt eum in ciuitate ierusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum israel. Regnauitque ezechias filius eius pro eo.

XVI. 29. Igitur ezechias regnare cepit cum .xxv. esset annorum. et .xxix. annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. fecitque quod erat placitum in conspectu domini iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipso anno et mense primo regni sui aperuit ualuas domus domini et instaurauit eas. adduxitque sacerdotes atque leuitas. et congregauit eos in plateam orientalem. dixitque ad eos. Audite me leuite et sanctificamini mundate domum domini dei patrum uestrorum: auferte omnem inmundiciam de sanctuario. Peccauerunt patres nostri et fecerunt malum in conspectu domini dei nostri. dereliquerunt eum. Auerterunt facies suas a tabernaculo domini: et prebuerunt dorsum. Clauserunt hostia que erant in porticu, et extinxerunt lucernas. incensumque non adoleuerunt et holocausta non obtulerunt in sanctuario deo israel. Concitatus est itaque furor domini super iudam et ierusalem: tradiditque eos in commotionem et in interitum et in sibilum. sicut ipsi cernitis oculis uestris. En corruerunt patres nostri gladiis. Filii nostri et filie nostre et coniuges captiue ducte sunt propter hoc scelus. Nunc ergo placet michi ut ineamus fedus cum domino deo israel: et auertat a nobis furorem ire sue. Filii mei nolite negligere. Vos enim elegit dominus ut stetis coram eo et ministretis illi: colatisque eum et crementis incensum. Surrexerunt ergo leuite: maath filius amasie. et iohel filius azarie de filiis caath. Porro de filiis merari: cis filius abdai: azarias filius iaalel. De filiis autem gerson: ioha filius zemma. et eden filius ioha. At uero de filiis elisaphan. samri et iahiel. De filiis quoque asaph: zacharias et mathanias. Nec non et de filiis heman iahiel et semei. Sed et de filiis idithun. semeias et oziel. Congregaueruntque fratres suos et sanctificati sunt. et ingressi sunt iuxta mandatum regis et imperium domini ut expiarent domum domini. Sacerdotes quoque ingressi templum domini ut sanctificarent illud. extulerunt omnem inmunditiam quam intro reppererant in uestibulo domus domini. quam tulerunt leuite et asportauerunt ad torrentem cedron foras. Ceperunt autem prima die mensis primi mundare. et in die octaua eiusdem mensis ingressi sunt porticum templi domini expiaueruntque templum diebus octo et in die sexta decima mensis eiusdem quod ceperant impleuerunt. Ingressi quoque sunt ad ezechiam regem et dixerunt ei. Sanctificauimus omnem domum domini et altare holocausti uasaque eius. necnon et mensam propositionis cum omnibus uasis suis. cunctamque templi supellectilem quam polluerat rex achaz in regno suo postquam preuaricatus est. et ecce exposita sunt omnia coram altari domini. Consurgensque diluculo ezechias rex adunauit omnes principes ciuitatis et ascendit in templum domini. obtuleruntque simul tauros .vii. et arietes .vii. agnos .vii. et hyrcos .vii. pro peccato. pro regno. pro sanctuario. pro iuda. Dixitque sacerdotibus filiis aaron ut offerrent super altare domini. Mactauerunt igitur tauros et susceperunt sacerdotes sanguinem et fuderunt illum super altare. Mactauerunt etiam arietes et illorum sanguinem super altare fuderunt. Immolaueruntque agnos. et fuderunt super altare sanguinem. Applicuerunt hircos pro peccato coram rege et uniuersa multitudine inposueruntque manus suas super eos: et immolauerunt illos sacerdotes et asperserunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo uniuersi israel. Pro omni quippe israel preceperat rex ut holocaustum fieret et pro peccato. Constituit quoque leuitas in domo domini cum cymbalis et psalteriis et cytharis secundum dispositionem dauid regis et gad uidentis et nathan prophete. Siquidem domini preceptum fuit per manum prophetarum eius. Steteruntque leuite tenentes organa dauid. et sacerdotes tubas. Et iussit ezechias ut offerrent holocaustum super altare. Cumque offerrentur holocausta ceperunt laudes canere domino. et clangere tubis. atque in diuersis organis que dauid rex israel preparauerat concrepare. Omni autem turba adorante, cantores et hii qui tenebant tubas erant in officio suo. donec compleretur holocaustum. Cumque finita esset oblatio: incuruatus est rex et omnes qui erant cum eo. et adorauerunt. Precepitque ezechias et principes leuitis ut laudarent dominum sermonibus dauid. et asaph uidentis. Qui laudauerunt eum magna leticia: et curuato genu adorauerunt. Ezechias autem hec etiam addidit: Implestis manus uestras domino. accedite et offerte uictimas et laudes in domo domini. Obtulit ergo uniuersa multitudo hostias et laudes et holocausta mente deuota. Porro numerus holocaustorum que obtulit multitudo hic fuit. Tauros septuaginta. arietes centum. agnos ducentos. Sanctificaueruntque domino boues sescentos et oues tria milia. Sacerdotes uero pauci erant. nec poterant sufficere ut pelles holocaustorum detraherent. unde et leuite fratres eorum adiuuerunt eos donec impleretur opus. et sanctificarentur antistites. Leuite quippe leuiori ritu sanctificantur quam sacerdotes. Fuerunt ergo holocausta plurima adipes pacificorum et libamina holocaustorum. Et completus est cultus domus domini. Letatusque est ezechias et omnis populus cum eo. eo quod ministerium domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

XVII. 30. Misit quoque ezechias ad omnem israel et iudam scripsitque epistolas ad ephraim et manassen ut uenirent in domum domini in ierusalem. et facerent phase domino deo israel. Inito ergo consilio regis et principum et uniuersi cetus ierusalem: decreuerunt ut facerent phase mense secundo. Non enim occurrerant facere in tempore suo. quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant et populus necdum congregatus fuerat in ierusalem. Placuitque sermo regi et omni multitudini. et decreuerunt ut mitterent nuntios in uniuersum israel

de Bersabee usque Dan, ut venirent et facerent phase Domino Deo Israel in Hierusalem. Multi enim non fecerant sicut lege praescriptum est. Perrexeruntque cursores cum epistulis ex regis imperio et principum eius in universum Israel et Iudam, iuxta id quod rex iusserat praedicantes: Filii Israel, revertimini ad Dominum Deum Abraham et Isaac et Israel, et revertetur ad reliquias quae effugerunt manum regis Assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri et fratres qui recesserunt a Domino Deo patrum suorum, et tradidit eos in interitum ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri. Tradite manus Domino et venite ad sanctuarium eius quod sanctificavit in aeternum. Servite Domino Deo patrum vestrorum, et avertetur a vobis ira furoris eius. Si enim reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri et filii habebunt misericordiam coram dominis suis qui illos duxerunt captivos, et revertentur in terram hanc. Pius enim et clemens est Dominus Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis si reversi fueritis ad eum. Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem per terram Ephraim et Manasse usque Zabulon, illis inridentibus et subsannantibus eos. Attamen quidam viri ex Aser et Manasse et Zabulon adquiescentes consilio venerunt in Hierusalem. In Iuda vero facta est manus Domini ut daret eis cor unum et facerent iuxta praeceptum regis et principum verbum Domini. Congregatique sunt in Hierusalem populi multi ut facerent sollemnitatem azymorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria quae erant in Hierusalem, atque universa in quibus idolis adolebatur incensum subvertentes proiecerunt in torrentem Cedron. Immolaverunt autem phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitae tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini, steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem et legem Moysi hominis Dei. Sacerdotes vero suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum, eo quod multa turba sanctificata non esset; et idcirco Levitae immolaverunt phase his qui non occurrerant sanctificari Domino. Magna enim pars populi de Ephraim et Manasse et Isachar et Zabulon quae sanctificata non fuerat comedit phase non iuxta quod scriptum est. Et oravit Ezechias pro eis dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum, et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. Quem exaudivit Dominus et placatus est populo. Feceruntque filii Israel qui inventi sunt in Hierusalem sollemnitatem azymorum septem diebus in laetitia magna, laudantes Dominum per singulos dies. Levitae quoque et sacerdotes per organa quae suo officio congruebant. Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum qui habebant intellegentiam bonam super Domino, et comederunt septem diebus sollemnitatis immolantes victimas pacificorum et laudantes Dominum Deum patrum suorum. Placuitque universae multitudini ut celebrarent etiam alios septem dies; quod et fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias enim rex Iuda praebuerat multitudini mille tauros et septem milia ovium. Principes vero dederant populo tauros mille et oves decem milia. Sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo, et hilaritate perfusa omnis turba tam sacerdotum et Levitarum quam universae frequentiae quae venerat ex Israel, proselytorum quoque de terra Israel et habitantium in Iuda. Factaque est grandis celebritas in Hierusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atque Levitae benedicentes populo, et exaudita est vox eorum, pervenitque oratio in habitaculum sanctum caeli.

31 Cumque haec fuissent rite celebrata, egressus est omnis Israel qui inventus fuerat in urbibus Iuda, et fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, et altaria destruxerunt non solum de tota Iuda et Beniamin, sed et de Ephraim quoque et Manasse, donec penitus everterent. Reversique sunt omnes filii Israel in possessiones et civitates suas. Ezechias vero constituit turmas sacerdotales et Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam sacerdotum videlicet quam Levitarum, ad holocausta et pacifica, ut ministrarent et confiterentur canerentque in portis castrorum Domini. Pars autem regis erat ut de propria eius substantia offerretur holocaustum mane semper et vespere, sabbatis quoque et kalendis et sollemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi. Praecepit etiam populo habitantium Hierusalem ut darent partes sacerdotibus et Levitis, et possent vacare legi Domini. Quod cum percrebruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini et olei, mellis quoque, et omnium quae gignit humus decimas obtulerunt. Sed et filii Israel et Iuda qui habitabant in urbibus Iuda obtulerunt decimas boum et ovium, decimasque sanctorum quae voverant Domino Deo suo, atque universa portantes fecerunt acervos plurimos. Mense tertio coeperunt acervorum iacere fundamenta, et mense septimo compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent Ezechias et principes eius, viderunt acervos et benedixerunt Domino ac populo Israel. Interrogavitque Ezechias sacerdotes et Levitas cur ita iacerent acervi. Respondit illi Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc dicens: Ex quo coeperunt offerri primitiae in domo Domini, comedimus et saturati sumus, et remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo. Reliquiarum autem copia est ista quam cernis. Praecepit igitur Ezechias ut praepararent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent, intulerunt tam primitias quam decimas et quaecumque voverant fideliter. Fuit autem praefectus eorum Chonenias Levita, et Semei frater eius secundus. Post quem Iehiel et Azarias et Naath et Asael et Ierimoth, Iozabath quoque et Heliel et Iesmachias et Maath et Banaias, praepositi sub manibus Choneniae et Semei fratris eius, ex imperio Ezechiae regis et Azariae pontificis domus Domini, ad quos omnia pertinebant. Chore vero filius Iemna Levites et ianitor orientalis portae praepositus erat his quae sponte offerebantur Domino, primitiisque et consecratis in sancta sanctorum. Et sub cura eius Eden et Beniamin, Hiesue et Semeia, Amarias quoque et Sechenias in civitatibus sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes minoribus atque maioribus, absque maribus tribus et supra, cunctis qui ingrediebantur templum Domini, et quicquid per dies singulos conducebat in ministerio atque observationibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per familias et Levitis a vicesimo anno et supra per ordines et turmas suas, universaeque multitudini tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus fideliter cibi de his quae sanctificata fuerant praebebantur. Sed et filiorum Aaron per agros et suburbana urbium singularum dispositi erant viri qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et Levitis. Fecit ergo Ezechias universa quae diximus in omni Iuda, operatusque est bonum et rectum et verum coram Domino Deo suo in universa cultura ministerii domus Domini iuxta legem et caerimonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo, fecitque et prosperatus est.

32 Post quae et huiuscemodi veritatem venit Sennacherib rex Assyriorum, et ingressus Iudam obsedit civitates munitas, volens eas capere. Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib et totum belli impetum verti contra Hierusalem, inito cum principibus consilio virisque fortissimis ut obturarent capita fontium quae erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia, congregavit plurimam multitudinem, et obturaverunt cunctos fontes et rivum qui fluebat in medio terrae dicentes: Ne veniant reges Assyriorum et inveniant aquarum abundantiam. Aedificavit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desuper, et forinsecus alterum murum. Instauravitque Mello in civitate David, et fecit universi generis armaturam et clipeos. Constituitque principes bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea portae civitatis, ac locutus est ad cor eorum dicens: Viriliter agite et confortamini. Nolite timere nec paveatis regem Assyriorum et omnem multitudinem quae est cum eo. Multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo. Cum illo est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis Ezechiae regis Iuda. Quae postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Hierusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Iuda et ad omnem populum qui erat in urbe dicens: Haec dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obsessi in Hierusalem? Num Ezechias decipit vos ut tradat morti in fame et siti, adfirmans quod Dominus Deus vester liberet vos

de manu regis Assyriorum? Numquid non iste est Ezechias qui destruxit excelsa illius et altaria et praecepit Iuda et Hierusalem dicens: Coram altari uno adorabitis et in ipso conburetis incensum? An ignoratis quae ego fecerim et patres mei cunctis terrarum populis? Numquid praevaluerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum suum de manu mea et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea. Sed et alia multa locuti sunt servi eius contra Dominum Deum et contra Ezechiam servum eius. Epistulas quoque scripsit plenas blasphemiae in Dominum Deum Israhel et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea, sic et Deus Ezechiae eruere non poterit populum suum de manu ista. Insuper et clamore magno lingua iudaica contra populum qui sedebat in muris Hierusalem personabat ut terreret eos et caperet civitatem. Locutusque est contra Deum Hierusalem sicut adversum deos populorum terrae, opera manuum hominum. Oraverunt igitur Ezechias rex et Esaias filius Amos propheta adversum hanc blasphemiam ac vociferati sunt usque in caelum. Et misit Dominus angelum suum qui percussit omnem virum robustum et bellatorem et principem exercitus regis Assyriorum; reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii qui egressi fuerant de utero eius interfecerunt eum gladio. Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Hierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum et de manu omnium, et praestitit eis quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacrificia Domino in Hierusalem et munera Ezechiae regi Iuda, qui exaltatus est post haec coram cunctis gentibus.

XVIII

In diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum exaudivitque eum et dedit ei signum. Sed non iuxta beneficia quae acceperat retribuit, quia elevatum est cor eius, et facta est contra eum ira et contra Iudam et Hierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatum fuisset cor eius, tam ipse quam habitatores Hierusalem, et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. Fuit autem Ezechias dives et inclitus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti et auri et lapidis pretiosi, aromatum et armorum universi generis et vasorum magni pretii. Apothecas quoque frumenti vini et olei, et praesepia omnium iumentorum caulasque pecorum, et urbes aedificavit. Habebat quippe greges ovium et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum Gion et avertit eas subter ad occidentem urbis David. In omnibus operibus suis fecit prospere quod voluit. Attamen in legatione principum Babylonis qui missi fuerant ad eum ut interrogarent de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum Dominus ut temptaretur et nota fierent omnia quae erant in corde eius. Reliqua autem sermonum Ezechiae et misericordiarum eius scripta sunt in visione Esaiae filii Amos prophetae et in libro regum Iuda et Israhel. Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David, et celebravit eius exequias universus Iuda et omnes habitatores Hierusalem. Regnavitque Manasses filius eius pro eo.

33 Duodecim annorum erat Manasses cum regnare coepisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Hierusalem. Fecit autem malum coram Domino iuxta abominationes gentium quas subvertit Dominus coram filiis Israhel. Et conversus instauravit excelsa quae demolitus fuerat Ezechias pater eius, construxitque aras Baalim et fecit lucos et adoravit omnem militiam caeli et coluit eam. Aedificavit quoque altaria in domo Domini de qua dixerat Dominus: In Hierusalem erit nomen meum in aeternum. Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli in duobus atriis domus Domini. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennom, observabat somnia sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores, multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo Dei de qua locutus est Deus ad David et ad Salomonem filium eius dicens: In domo hac et Hierusalem quam elegi de cunctis tribubus Israhel ponam nomen meum in sempiternum. Et moveri non faciam pedem Israhel de terra quam tradidi patribus eorum, ita dumtaxat si custodierint facere quae praecepi eis cunctamque legem et caerimonias atque iudicia per manum Mosi. Igitur Manasses seduxit Iudam et habitatores Hierusalem ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat Dominus a facie filiorum Israhel. Locutusque est Dominus ad eum et ad populum illius, et adtendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum, ceperuntque Manassen et vinctum catenis atque conpedibus duxerunt Babylonem. Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum et egit paenitentiam valde coram Domino Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum et obsecravit intente, et exaudivit orationem eius reduxitque eum Hierusalem in regnum suum; et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. Post haec aedificavit murum extra civitatem David ad occidentem Gion in convalle ab introitu portae Piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer, constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis. Et abstulit deos alienos et simulacrum de domo Domini, aras quoque quas fecerat in monte domus Domini et in Hierusalem, et proiecit omnia extra urbem. Porro instauravit altare Domini et immolavit super illud victimas et pacifica et laudem, praecepitque Iudae ut serviret Domino Deo Israhel. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo. Reliqua autem gestorum Manasse et obsecratio eius ad Dominum Deum suum, verba quoque videntium qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israhel, continentur in sermonibus regum Israhel. Oratio quoque eius et exauditio et cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus aedificavit excelsa et fecit lucos et statuas antequam ageret paenitentiam, scripta sunt in sermonibus Ozai. Dormivit ergo Manasses cum patribus suis et sepelierunt eum in domo sua, regnavitque pro eo filius eius Amon. Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare coepisset, et duobus annis regnavit in Hierusalem. Fecitque malum in conspectu Domini sicut fecerat Manasses pater eius, et cunctis idolis quae Manasses fuerat fabricatus immolavit atque servivit. Et non est reveritus faciem Domini sicut reveritus est Manasses pater eius, et multo maiora deliquit. Cumque coniurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua. Porro reliqua populi multitudo caesis his qui Amon percusserant constituit regem Iosiam filium eius pro eo.

XIX

34 Octo annorum erat Iosias cum regnare coepisset, et triginta et uno anno regnavit in Hierusalem. Fecitque quod erat rectum in conspectu Domini et ambulavit in viis David patris sui; non declinavit neque ad dexteram neque ad sinistram. Octavo autem anno regni sui cum adhuc esset puer coepit quaerere Deum patris sui David, et duodecimo anno post quam coeperat mundavit Iudam et Hierusalem ab excelsis et lucis simulacrisque et sculptilibus. Destruxeruntque coram eo aras Baalim, et simulacra quae superposita fuerant demoliti sunt, lucos etiam et sculptilia succidit atque comminuit, et super tumulos eorum qui eis immolare consueverant fragmina dispersit. Ossa praeterea sacerdotum conbusit in altaribus idolorum mundavitque Iudam et Hierusalem. Sed et in urbibus Manasse et Ephraim et Symeon usque Nepthalim cuncta subvertit. Cumque altaria dissipasset et lucos et sculptilia contrivisset in frusta cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israhel, reversus est in Hierusalem. Igitur anno octavo decimo regni sui mundata iam terra et templo Domini misit Saphan filium Helsiae et Maasiam principem civitatis et Iohaa filium Ioachaz a commentariis ut instaurarent domum Domini Dei sui. Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum, acceptaque ab eo pecu-

niam que illata fuerat in domum domini et quam congregaverant levite et ianitores de Manasse et Ephraim et universis reliquiis Israel ab omni quoque Iuda et Beniamin et habitatoribus Ierusalem tradiderunt in manibus eorum qui preerant operariis in domo domini ut instaurarent templum et infirma queque sarcirent. At illi dederunt eam artificibus et cementariis ut emerent lapides de lapicidinis et ligna ad commissuras edificii et ad contignationem domorum quas destruxerant reges Iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem prepositi operantium Iahath et Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath qui urgebant opus, omnes levite scientes in organis canere. Super eos vero qui ad diversos usus onera portabant erant scribe et magistri de levitis ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illata fuerat in templum domini repperit Helchias sacerdos librum legis domini per manum Moysi et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo domini. Et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem et nuntiavit ei dicens: Omnia que dedisti in manu servorum tuorum ecce complentur. Argentum quod repertum est in domo domini conflaverunt, datumque est prepositis artificum et diversa opera fabricantium. Preterea tradidit mihi Helchias sacerdos librum. Quem cum rege presente recitasset audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua et precepit Helchie et Haicam filio Saphan et Abdon filio Micha, Saphan quoque scribe et Asaie servo regis dicens: Ite et orate pro me dominum et pro reliquiis Israel et Iuda super universis sermonibus libri istius qui repertus est. Magnus enim furor domini stillavit super nos eo quod non custodierint patres nostri verba domini ut facerent omnia que scripta sunt in isto volumine. Abiit ergo Helchias et hii qui simul a rege missi fuerant ad Oldam prophetidem uxorem Sellum filii Thecuath filii Asra custodis vestium que habitabat in Ierusalem in secunda, et locuti sunt ei verba que supra narravimus. At illa respondit eis: Hec dicit dominus deus Israel: Dicite viro qui misit vos ad me: Hec dicit dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum et super habitatores eius cunctaque maledicta que scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram rege Iuda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum. Idcirco stillabit furor meus super locum istum et non extinguetur. Ad regem autem Iuda qui misit vos pro domino deprecando sic loquimini: Hec dicit dominus deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis atque emollitum est cor tuum et humiliatus es in conspectu dei super his que dicta sunt contra locum hunc et habitatores Ierusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua et flevisti coram me, ego quoque exaudivi te dicit dominus. Iam enim colligam te ad patres tuos et infereris in sepulchrum tuum in pace, nec videbunt oculi tui omne malum quod inducturus sum super locum istum et super habitatores eius. Retulerunt itaque regi cuncta que dixerat Holdam. At ille convocatis universis maioribus natu Iuda et Ierusalem ascendit domum domini una cum omnibus viris Iuda et habitatoribus Ierusalem, sacerdotes et levite et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo domini legit rex omnia verba voluminis, et stans in tribunali suo percussit fedus cum domino ut ambularet post eum et custodiret precepta et testimonia et iustificationes eius in toto corde suo et in tota anima sua, faceretque que scripta sunt in volumine illo quod legerat. Adiuravit quoque super hoc omnes qui reperti fuerant in Ierusalem et Beniamin. Et fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactum domini dei patrum suorum.

35 Fecit autem Iosias in Ierusalem phase domino, quod immolatum est xiiii. die mensis primi. Et constituit sacerdotes in officiis suis hortatusque est eos ut ministrarent in domo domini. Levitis quoque ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur domino locutus est: Ponite archam in sanctuario templi quod edificavit Salomon filius David rex Israel; neque enim eam ultra portabitis. Nunc autem ministrate domino deo vestro et populo eius Israel, et preparate vos per domos et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut precepit David rex Israel et descripsit Salomon filius eius. Ministrate in sanctuario per familias turmasque leviticas, et sanctificati immolate phase. Fratres vestros et ut possint iuxta verba que locutus est dominus in manu Moysi facite preparare. Dedit preterea Iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollempnitate phase agnos et hedos de gregibus et reliqui pecoris xxx. milia, boum quoque tria milia. Hec de regis universa substantia. Duces quoque eius sponte quod voverant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et levitis. Porro Helchias et Zacharias et Iehihel principes domus domini dederunt sacerdotibus ad faciendum phase pecora commixtim duo milia sescenta et boves trecentos. Chonenias autem et Semeias et Nathanahel fratres eius necnon Asabias et Iahiel et Iosabath principes levitarum dederunt ceteris levitis ad celebrandum phase v. milia pecorum et boves quingentos. Preparatumque est ministerium et steterunt sacerdotes in officio suo, levite quoque in turmis iuxta regis imperium. Et immolatum est phase, asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem et levite detraxerunt pelles holocaustorum et separaverunt ea ut darent per domos et familias singulorum et offerrentur domino sicut scriptum est in libro Moysi. De bubus quoque fecerunt similiter. Et assaverunt phase super ignem iuxta quod in lege scriptum est. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetis et caccabis et ollis et festinato distribuerunt universe plebi. Sibi autem et sacerdotibus paraverunt postea. Nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuerant occupati; unde et levite et sibi et sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum David et Asaph et Heman et Idithun prophetarum regis. Ianitores vero per portas singulas observabant, ita ut ne puncto quidem discederent a ministerio. Quam ob rem et fratres eorum levite parave-runt eis cibos. Omnis igitur cultura domini rite completa est in die illa ut facerent phase et offerrent holocausta super altare domini iuxta preceptum regis Iosie. Feceruntque filii Israel qui reperti fuerant ibi phase in tempore illo et sollempnitatem azimorum vii. diebus. Non fuit phase simile huic in Israel a diebus Samuel prophete, sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit phase sicut Iosias sacerdotibus et levitis et omni Iuda et Israel qui repertus fuerat et habitantibus in Ierusalem. Octavodecimo anno regni Iosie hoc phase celebratum est. Postquam instauraverat Iosias templum, ascendit Nechao rex Egypti ad pugnandum in Carchamis iuxta Eufraten, et processit in occursum eius Iosias. At ille missis ad eum nuntiis ait: Quid mihi et tibi est rex Iuda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me deus festinato ire precepit. Desine adversum deum facere qui mecum est, ne interficiat te. Noluit Iosias reverti, sed preparavit contra eum bellum, nec adquievit sermonibus Nechao ex ore dei, verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris suis: Educite me de prelio, quia oppido vulneratus sum. Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt eum in Ierusalem. Mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum suorum, et universus Iuda et Ierusalem luxerunt eum, Ieremias maxime, cuius omnes cantores atque cantrices usque in presentem diem lamentationes super Iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel. Ecce scriptum fertur in Lamentationibus. Reliqua autem sermonum Iosie et misericordiarum eius que lege precepta sunt domini, opera quoque illius prima et novissima scripta sunt in libro regum Israel et Iuda.

.XX.

36 Tulit ergo populus terre Ioachaz filium Iosie et constituit regem pro patre suo in Ierusalem. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cepisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem. Amovit autem eum rex Egypti cum venisset in Ierusalem, et condempnavit terram centum talentis argenti et talento auri. Constituitque regem pro eo Heliachim fratrem eius super Iudam et Ierusalem, et vertit nomen eius Ioachim. Ipsum vero Ioachaz tulit secum et adduxit eum in Egyptum. Viginti v. annorum erat Ioachim cum regnare cepisset, et xi. annis regnavit in Ierusalem, fecitque malum coram domino deo suo. Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldeorum, et vinctum cathenis duxit

in Babylonem. Ad quam et vasa domini transtulit et posuit ea in templo suo. Reliqua autem verborum Ioachim et abhominationum eius quas operatus est, et que inventa sunt in eo, continentur in libro regum Israel et Iuda. Regnavitque Ioachin filius eius pro eo. Octo annorum erat Ioachin cum regnare cepisset, et tribus mensibus ac decem diebus regnavit in Ierusalem, fecitque malum in conspectu domini. Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul preciosissimis vasis domus domini. Regem vero constituit Sedechiam fratrem eius super Iudam et Ierusalem. Viginti et unius anni erat Sedechias cum regnare cepisset, et xi. annis regnavit in Ierusalem. Fecitque malum in conspectu domini dei sui, nec erubuit faciem Ieremie prophete loquentis ad se ex ore domini. A rege quoque Nabuchodonosor recessit qui adiuraverat eum per deum, et induravit cervicem suam et cor, ut non reverteretur ad dominum deum Israel. Sed et universi principes sacerdotum et populus prevaricati sunt inique iuxta universas abhominationes gentium, et polluerunt domum domini quam sanctificaverat sibi in Ierusalem. Mittebat autem dominus deus patrum suorum ad illos per manum nuntiorum suorum, de nocte consurgens et cotidie commonens, eo quod parceret populo et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios dei et parvipendebant sermones eius, illudebantque prophetis, donec ascenderet furor domini in populum eius, et esset nulla curatio. Adduxit enim super eos regem Chaldeorum, et interfecit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui. Non est misertus adolescentis et virginis et senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus eius. Universaque vasa domus domini tam maiora quam minora, et thesauros templi et regis et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes domum domini, destruxeruntque murum Ierusalem, universas turres combusserunt, et quicquid preciosum fuerat demoliti sunt. Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi et filiis eius, donec imperaret rex Persarum, et compleretur sermo domini ex ore Ieremie, et celebraret terra sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur septuaginta anni. Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem domini quem locutus fuerat per os Ieremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum, qui iussit predicari in universo regno suo etiam per scripturam, dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi, et ipse precepit mihi ut edificarem ei domum in Ierusalem que est in Iudea. Quis ex vobis est in omni populo eius? Sit dominus deus suus cum eo, et ascendat.

Explicit liber paralipomenon.

Incipit prefatio eusebii ieronimi in ezram.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis an negare, necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententie est, et magnitudo oneris impositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar et dicere: Domine libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis atque rescribitis, ut Ezre librum vobis de hebreo transferam, quasi non habeatis greca et latina volumina, aut quicquid illud est quod a nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando nisi odium querere, extreme dementie est. Itaque obsecro vos, mi Domnion et Rogatiane carissimi, ut privata lectione contenti librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis ingeratis cibos, vitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nil noverunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut hebrea nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distincte et per intervalla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis editus liber est, nec apocryphorum tertii et quarti libri somniis delectetur, quia et apud hebreos Ezre Neemieque sermones in unum volumen coartantur, et que non habentur apud illos nec de viginti quattuor senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et eversa demonstrat, nec potest utique verum asseri quod diversum est, mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur de veteri testamento que apud septuaginta interpretes non habentur, ut illud: Quoniam Nazareus vocabitur; et: Ex Egypto vocavi filium meum; et: Videbunt in quem compunxerunt; multaque alia que latiori operi reservamus; et querite ab eo ubi scripta sint. Cumque proferre non potuerit, vos legite de exemplaribus his que nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illaturus sum equissimum est. Edidi aliquid quod non habetur in greco, vel aliter habetur quam a me versum est. Quid interpretem laniant? Interrogent hebreos, et ipsis auctoribus translationi mee vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est si clausis quod dicitur oculis volunt maledicere, et non imitantur grecorum studium et benivolentiam, qui post septuaginta translatores, iam Christi evangelio coruscante, Iudeos et Hebionitas, legis veteris interpretes, Aquilam videlicet et Symmachum et Theodotionem, et curiose legunt et per Origenis laborem in .e.x.a.p.l.o.i.s. ecclesiis dedicarunt. Quanto magis latini grati esse deberent, quod exultantem Greciam a se cernerent aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est et infinite difficultatis exemplaria posse habere omnia; deinde et qui habuerint et hebrei sermonis ignari sunt magis errabunt, ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit, ut interdum scripture sensum relinquens unius cuiuslibet interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui hebree lingue saltem parvam habemus scientiam, et latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus iudicare, et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua exprimere. Itaque licet excetra sibilet, victorque Sinon incendia iactet, numquam meo, Christo iuvante, silebit eloquium; etiam precisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt abiciant; eventilent apices, litteras calumnientur: magis vestra caritate provocabor ad studium quam illorum detractione et odio deterrebor.

Explicit prefatio. Incipit liber Ezre.

In anno primo Cyri regis Persarum ut impleretur verbum domini ex ore Ieremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum, et transduxit vocem in universo regno suo etiam per scripturam dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi, et ipse precepit mihi ut edificarem ei domum in Ierusalem que est in Iudea. Quis est in vobis de universo populo eius? Sit deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem que est in Iudea, et edificet domum domini dei Israel. Ipse est deus qui est in Ierusalem. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adiuvent eum viri de loco suo argento et auro et substantia et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo dei quod est in Ierusalem. Et surrexerunt principes patrum de Iuda et de Beniamin, et sacerdotes et levite, et omnis cuius suscitavit deus spiritum, ut ascenderent ad edificandum templum domini quod erat in Ierusalem. Universique qui erant in circuitu adiuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et iumentis, et in supellectili, exceptis his que sponte obtulerant. Rex quoque Cyrus protulit vasa templi domini que tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, et posuerat ea in templo dei sui. Protulit autem Cyrus ea rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, et annumeravit ea Sasabassar principi Iude. Et hic est numerus eorum: fiale auree xxx., fiale argentee mille, cultri xxix., cyphi aurei xxx., ciphi argentei duo milia quadringenti x., vasa alia mille. Omnia vasa aurea et argentea v. milia quadringenta. Universa tulit Sasabassar cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem. Hii sunt autem

Cotidianis profectibus velud quibusdam gradibus ascensionis ad summa intendimus que sunt in eterne pacis visione. Primi gradus sunt ... corrigere ... de erroribus proximorum laborare ... gaudia eterne remunerationis ... tare.

filii provincie qui ascenderunt de captivitate quam transtulit nabuchodonosor rex babylonis in babylonem, et reversi sunt in ierusalem et iudam unusquisque in civitatem suam. qui venerunt cum zorobabel. hiesua neemia saraia. rahelia. mardochai. belsam. mesphar. begnai. reum. baana. Numerus virorum populi israel. filii pharos: duo milia c. lxxii. filii sephetia. ccc. lxxii. filii area: septingenti. lxxv. filii phetmoab filiorum iosue ioab. duo milia. dccc. xii. filii helam. mille. cc. liiii. filii zethua. dcccc. xlv. filii zachai. septingenti lx. filii bani: sescenti quadraginta duo. filii bebai. sescenti xxiii. filii azgad. mille ducenti. xxii. filii adonicam. sescenti sexaginta sex. filii beguai. duo milia quinquaginta. vi. filii hadin. quadringenti quinquaginta. iiii. filii ather qui erant ex ezechia nonaginta novem. filii besai. trecenti xxiii. filii iora. c. xii. filii asom. ducenti. xxiii. filii gebbar. nonaginta. v. filii bethleem. c. xxiii. viri neupha quinquaginta. vi. viri anathoth: centum xxviii. filii azmaveth. quadraginta duo. filii cariathiarim: cephira et beroth: septingenti quadraginta tres. filii rama et gaba. sescenti xx. unus. viri machmas. c. xxii. viri bethel et gai ducenti xxiii. filii nebo quinquaginta duo. filii megbis. c. quinquaginta. vi. filii helam alterius. mille. cc. quinquaginta. iiii. filii arim. ccc. xx. filii lodadi et hono. septingenti. xx. v. filii iericho. trecenti quadraginta. v. filii senaa. tria milia sescenti xxx.

II. Sacerdotes filii idaia in domo iesue. nongenti septuaginta tres. filii emer: mille quinquaginta duo. filii phessur. mille ducenti. xlvii. filii arim: mille. x. et vii. Levite filii iosue et cedmihel filiorum odovie. septuaginta. iiii. Cantores filii asaph: centum xxviii. filii ianitorum filii sellum. filii ater. filii telmon. filii accub. filii atita. filii sobai. universi. c. xxx. ix. Nathinei filii sicai filii asupha. filii thebaoth. filii ceros. filii siaa. filii phadon. filii lebana. filii agaba. filii accub. filii agab filii selmai. filii anan. filii geddel. filii gaer. filii raaia. filii rasin. filii nechoda. filii gazem. filii aza. filii phasea. filii besee. filii asennaa. filii munim. filii nephusim. filii bechue. filii acupha. filii arur. filii besluth. filii maida. filii arsa. filii bercos. filii sisara. filii thema. filii nasia filii achupha. filii servorum salomonis. filii sothelthei. filii sofereth filii pharuda. filii ala. filii dercon. filii gedel. filii saphatha. filii athil. filii phochereth. Hi qui erant de asebaim filii ammi. omnes nathinei et filii servorum salomonis. trecenti nonaginta duo. Et hi qui ascenderunt de thelmela. thelarsa. cherub. et don. et mer. et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum utrum ex israel essent. filii delaia filii tobia filii nechoda. sescenti quinquaginta duo. Et de filiis sacerdotum. filii obia. filii accos filii berzellai galaaditis uxorem. et vocatus est nomine eorum. hi quesierunt scripturam genealogie sue et non invenerunt. et eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit athersata eis ut non comederent de sancto sanctorum. donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi unus quadraginta duo milia trecenti sexaginta. exceptis servis eorum et ancillis. qui erant vii. milia trecenti xxx. vii. Et in ipsis cantores atque cantrices ducenti. Equi eorum septingenti. xxx. vi. Muli eorum quadringenti. xlv. Cameli eorum: quadringenti. xxxv. Asini eorum: sex milia septingenti. xx.

III. Et de principibus patrum cum ingrederentur templum domini quod est in ierusalem. sponte obtulerunt in domum dei ad extruendam eam in loco suo. Secundum vires suas dederunt inpensas operis solidos. quadraginta milia et mille. Argenti mnas quinque milia et vestes sacerdotales. c. Habitaverunt ergo sacerdotes et levite de populo. et cantores et ianitores. et nathinei in urbibus suis: universusque israel in civitatibus suis.

3 Iamque venerat mensis septimus. et erant filii israel in civitatibus; Congregatus est ergo populus quasi vir unus in ierusalem. et surrexit iosue filius iosedech et fratres eius sacerdotes et zorobabel filius salathiel et fratres eius. et edificaverunt altare dei israel: ut offerrent in eo holocaustomata sicut scriptum est in lege moysi viri dei. Collocaverunt autem altare super bases suas. deterrentibus eos per circuitum populis terrarum. et obtulerunt super illud holocaustum domino mane et vespere. Feceruntque sollempnitatem tabernaculorum sicut scriptum est. et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum preceptum opus diei in die suo. Et post hec holocaustum iuge tam in kalendis quam in universis sollempnitatibus domini que erant consecrate. et in omnibus quibus ultro offerebatur munus domino. A primo die mensis septimi. ceperunt offerre holocaustum domino. Porro templum domini nec dum fundatum erat. Dederunt autem pecunias latomis et cementariis. cibum quoque et potum et oleum sydoniis tyriisque ut deferrent ligna cedrina de libano ad mare ioppe. iuxta quod preceperat cyrus rex persarum eis. Anno autem secundo adventus eorum ad templum dei in ierusalem mense secundo ceperunt zorobabel filius salathiel et iosue filius iosedech et reliqui de fratribus eorum sacerdotes et levite. et omnes qui venerant de captivitate in ierusalem. et constituerunt levitas a xx. annis et supra ut urgerent opus domini. Stetitque iosue et filii eius et fratres eius cedmihel et filii eius et filii iuda quasi vir unus. ut instarent super eos qui faciebant opus in templo dei. filii enadab. filii eorum et fratres eorum levite. Fundato igitur a cementariis templo domini steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis. et levite filii asaph in cymbalis ut laudarent deum per manus david. regis israel. Et concinebant in ymnis et confessionibus domino quoniam bonus. quoniam in eternum misericordia eius super israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando dominum. eo quod fundatum esset templum domini. Plurimi autem de sacerdotibus et levitis et principes patrum et seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset. et hoc templum in oculis eorum. flebant voce magna. et multi vociferantes in letitia elevabant vocem. nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium. et vocem fletus populi. Commixtim enim populus vociferabatur clamore magno. et vox audiebatur procul.

4 Audierunt autem hostes iude et beniamin: quia filii captivitatis edificarent templum domino deo israel. Et accedentes ad zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis. Edificemus vobiscum. quia ut vos ita querimus dominum deum vestrum. Ecce nos immolamus victimas. ex diebus asoraddan regis assur: qui adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel et iosue et reliqui principes patrum israel. Non est vobis et nobis ut edificemus deo nostro domum. sed nos ipsi soli edificabimus domino deo nostro sicut precepit nobis cyrus rex persarum. Factum est igitur ut impediret populus terre manus populi iude. et turbaret eos in edificando. Conduxerunt autem adversus eos consiliatores. ut destruerent consilium eorum omnibus diebus cyri regis persarum: et usque ad regnum darii regis persarum. In regno autem assueri. ipse est artarxerses in principio regni eius: scripserunt accusationem adversus habitatores iude et ierusalem. Et in diebus artarxersis scripsit besellam mithridates. et thabel. et reliqui qui erant in consilio eorum. ad artarxersem regem persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace. et legebatur sermone syro. Reum beelteem. et samsai scriba scripserunt epistolam unam de ierusalem artarxersi regi huiuscemodi. Reum beel teem et samsai scriba et reliqui consiliatores eorum. dinai. et pharsatei. therphalei. apharsei. erchuei. babylonii. susannechanei. deavi. elamite. et ceteri de gentibus quas transtulit salmanassar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civitatibus samarie. et in reliquis regionibus trans flumen in pace. hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artarxersi regi. servi tui viri. qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi. quia iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in ierusalem civitatem rebellem et pessimam. quam edificant extruentes muros eius et parietes componentes.

IIII.

V.

Nunc ergo notum sit regi quia si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati, tributum et vectigal et annuos reditus non dabunt, et usque ad reges hec noxa perveniet. Nos ergo memores salis quod in palatio comedimus, et quia lesiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi, ut recenseas in libris historiarum patrum tuorum, et invenies scriptum in commentariis, et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est, et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea a diebus antiquis; quam ob rem et civitas ipsa destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si civitas illa edificata fuerit et muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis. Verbum misit rex ad reum beel theem et samsai scribam, et ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores samarie, et ceteris trans fluvium, salutem dicens et pacem. Accusatio quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me. Et a me preceptum est, et recensuerunt inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones et prelia concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in ierusalem, qui et dominati sunt omni regioni que trans fluvium est. Tributum quoque et vectigal et reditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam, ut prohibeatis viros illos, et urbs illa non edificetur, donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis, et paulatim crescat malum contra reges. Itaque exemplum edicti artaxersis regis lectum est coram reum beelteem et samsai scriba et consiliariis eorum. Et abierunt festini in ierusalem ad iudeos, et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus dei in ierusalem, et non fiebat usque ad annum secundum regis darii regis persarum.

5\. Prophetaverunt autem aggeus propheta et zacharias filius addo, prophetantes ad iudeos qui erant in iudea et ierusalem in nomine dei israel. Tunc surrexerunt zorobabel filius salathiel et iosue filius iosedec, et ceperunt edificare templum dei in ierusalem, et cum eis prophete dei adiuvantes eos. In ipso autem tempore venit ad eos tarannai qui erat dux trans flumen, et starbuzannai et consiliarii eorum, sicque dixerunt eis. Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Ad quod respondimus eis que essent nomina hominum auctorum illius edificationis. Oculus autem dei eorum factus est super senes iudeorum, et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad darium referretur, et tunc satisfacerent adversus accusationem illam. Exemplar epistole quam misit tarannai dux regionis trans flumen et starbuzannai et consiliatores eius apharsacei qui erant trans flumen ad darium regem. Sermo quem miserant ei sic scriptus erat. Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad iudeam provinciam ad domum dei magni que edificatur lapide inpolito, et ligna ponuntur in parietibus, opusque illud diligenter instruitur et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis. Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut nuntiaremus tibi, que et scripsimus nomina virorum qui sunt principes in eis. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis dicentes. Nos sumus servi dei celi et terre, et edificamus templum quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex israel magnus edificaverat et extruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri dominum celi, et tradidit eos in manu nabuchodonosor regis babilonis chaldei, domum quoque hanc destruxit et populum eius transtulit in babilonem. Anno autem primo cyri regis babylonis, cyrus rex proposuit edictum ut domus dei edificaretur. Etiam et vasa templi dei aurea et argentea que nabuchodonosor tulerat de templo quod erat in ierusalem et asportaverat ea in templum babylonis, protulit cyrus rex de templo babylonis, et data sunt sabassar vocabulo, quem et principem constituit, dixitque ei. Hec vasa tolle et vade et pone ea in templo dei quod est in ierusalem, et domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaque sabassar ille venit et posuit fundamenta templi dei in ierusalem, et ex eo tempore usque nunc edificatur, et necdum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca que est in babilone, utrum nam a cyro rege iussum sit ut edificaretur domus dei in ierusalem, et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

6\. Tunc darius rex precepit, et recensuerunt in bibliotheca librorum que erat reposita in babylone. Et inventum est in ecbathanis quod est castrum in madena provincia volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius. Anno primo cyri regis, cyrus rex decrevit ut domus dei que est in ierusalem edificaretur in loco ubi immolent hostias, et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta et latitudinem cubitorum .lx. ordines de lapidibus inpolitis tres, et sic ordines de lignis novis. Sumptus autem de domo regis dabuntur. Sed et vasa templi dei aurea et argentea que nabuchodonosor tulerat de templo ierusalem et attulerat ea in babylonem, reddantur et referantur in templum ierusalem in locum suum, que et posita sunt in templo dei. Nunc ergo tarannai dux regionis que est trans flumen, starbuzannai et consiliarii vestri apharsacei qui estis trans flumen, procul recedite ab illis, et dimittite fieri templum dei illud a duce iudeorum et a senioribus eorum, ut domum dei edificent in loco suo. Sed et a me preceptum est quid oporteat fieri a presbiteris iudeorum illis ut edificetur domus dei, scilicet ut de arca regis id est de tributis que dantur de regione trans flumen studiose sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit, et vitulos et agnos et edos in holocaustum deo celi, frumentum, sal, vinum et oleum secundum ritum sacerdotum qui sunt in ierusalem, detur eis per dies singulos, ne sit in aliquo querimonia. Et afferant oblationes deo celi, orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo positum est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussionem, tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur in eo, domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare facit nomen suum ibi dissipet omnia regna et populum qui extenderit manum suam ut repugnet et dissipet domum dei illam que est in ierusalem. Ego darius statui decretum, quod studiosius impleri volo. Igitur tarannai dux regionis trans flumen et starbuzannai et consiliarii eius secundum quod preceperat darius rex sic diligenter executi sunt. Seniores autem iudeorum edificabant et prosperabantur iuxta prophetiam aggei prophete et zacharie filii addo. Et edificaverunt et construxerunt iubente deo israel et iubente cyro et dario et artaxerse regibus persarum. Et compleverunt domum dei istam usque ad diem tertium mensis adar, qui est annus sextus regni darii regis. Fecerunt autem filii israel sacerdotes et levite et reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus dei in gaudio. Et obtulerunt in dedicatione domus dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius israel .xii. iuxta numerum tribuum israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis et levitas in vicibus suis super opera dei in ierusalem sicut scriptum est in lege moysi. Fecerunt autem filii transmigrationis pascha quartadecima die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes et levite quasi unus, omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis et fratribus suis sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii israel qui reversi fuerant de transmigratione, et omnis qui se separaverat a coinquinatione gentium terre ad eos, ut quererent dominum deum israel. Et fecerunt sollempnitatem azimorum .vii. diebus in letitia, quoniam letificaverat eos dominus et converterat cor regis assur ad eos, ut adiuvaret manus eorum in opere domus domini dei israel.

7\. Post hec autem verba in regno artaxersis regis persarum esdras filius saraie filii azarie filii helchie filii sellum filii sadoch filii achitob filii amarie filii azarie filii maraioth filii zaraie filii ozi filii bocci filii abisue filii finees filii eleazar filii aaron sacerdotis ab initio. Ipse esdras ascendit de babylone, et ipse scriba velox in lege moysi quam dedit dominus deus israel. Et dedit ei rex secundum manum domini dei eius bonam super eum omnem petitionem eius. Et ascenderunt de filiis israel et de filiis sacerdotum et de filiis levitarum et de cantoribus et de ianitoribus et de nathinneis in ierusalem anno septimo artaxersis regis. Et venerunt in ierusalem mense

quo ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de Babylone, et in primo die mensis quinti venit in Ierusalem, iuxta manum dei sui bonam super se. Ezras enim paravit cor suum ut investigaret legem domini et faceret et doceret in Israel preceptum et iudicium. Hoc est autem exemplar epistole edicti quod dedit rex Artaxerses Ezre sacerdoti scribe erudito in sermonibus et preceptis domini et cerimoniis eius in Israel. Artaxerses rex regum Ezre sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel et de sacerdotibus eius et de levitis ire in Ierusalem tecum vadat. A facie enim regis et septem consiliatorum eius missus es ut visites Iudeam et Ierusalem in lege dei tui que est in manu tua, et ut feras argentum et aurum quod rex et consiliatores eius sponte obtulerunt deo Israel, cuius in Ierusalem tabernaculum est. Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis, et populus offerre voluerit, et de sacerdotibus qui sponte obtulerint domui dei sui que est in Ierusalem libere accipe. Et studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi dei vestri quod est in Ierusalem. Sed et quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis, iuxta voluntatem dei vestri facite. Vasa quoque que dantur tibi in ministerium domus dei tui, trade in conspectu dei tui in Ierusalem. Sed et cetera quibus opus fuerit in domo dei tui, quantumcumque necesse est ut expendas, dabis de thesauro et de fisco regis. Et a me ego Artaxerses rex statui atque decrevi omnibus custodibus arce publice qui sunt trans flumen, ut quodcumque petierit a vobis Ezras sacerdos scriba legis dei celi, absque mora detis usque ad argenti talenta centum, et usque ad frumenti choros centum, et usque ad vini batos centum, et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura. Omne quod ad ritum dei celi pertinet tribuatur diligenter in domo dei celi, ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum eius. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus et levitis, cantoribus et ianitoribus, nathinneis et ministris domus dei huius, ut vectigal et tributum et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Ezra secundum sapientiam dei tui que est in manu tua constitue iudices et presides, ut iudicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverunt legem dei tui et legem regis diligenter, iudicium erit de eo sive in mortem sive in exilium sive in condempnationem substantie eius vel certe in carcerem. Et dixit Ezras scriba: Benedictus dominus deus patrum nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum domini que est in Ierusalem, et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius et universis principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu domini dei mei que erat in me congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

VIII.

Hii sunt ergo principes familiarum et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxersis regis de Babylone. De filiis Finees Gersom. De filiis Ythamar Daniel. De filiis David Accus. De filiis Sechenie, de filiis Pharos Zacharias, et cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta. De filiis Phetmoab Helioenai filius Zarare, et cum eo ducenti viri. De filiis Sechenie filius Ezechiel, et cum eo trecenti viri. De filiis Adanabeth filius Ionathan, et cum eo quinquaginta viri. De filiis Helam Isaias filius Athalie, et cum eo septuaginta viri. De filiis Saphatie Zebedia filius Michael, et cum eo octoginta viri. De filiis Ioab Abedia filius Iehiel, et cum eo ducenti x et viii viri. De filiis Selomith filius Iosphie, et cum eo c quadraginta viri. De filiis Bebai Zacharias filius Bebai, et cum eo xx et viii viri. De filiis Ezead Iohannan filius Eccetan, et cum eo c et x viri. De filiis Adonicam qui erant novissimi, et hec nomina eorum: Eliphelech et Iehiel et Samaias, et cum eis sexaginta viri. De filiis Beggui Uthai et Zacchur, et cum eis septuaginta viri. Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Ahava, et mansimus ibi diebus tribus. Quesivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi, et non inveni ibi. Itaque misi Eliezer et Eliezer et Hariel et Semeiam et Helnathan et Nathan et Zachariam et Iaribeth et alterum Helnathan et Nathan et Zachariam et Mesollam principes, et Ioarib et Helnathan sapientes. Et misi eos ad Heddo qui est princeps in Chasphie loco, et posui in ore eorum verba que loquerentur ad Heddo et ad fratres eius Nathinneos in loco Chasphie, ut adducerent nobis ministros domus dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum dei nostri bonam super nos virum doctissimum de filiis Mooli filii Levi filii Israel, et Sarabiam et filios eius et fratres eius x et viii, et Asabiam et cum eo Isaiam de filiis Merari, et fratres eius et filios eius xx. Et de Nathinneis quos dederat David et principes ad ministeria levitarum, Nathinneos ducentos xx. Omnes hii suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Ahava ut affligeremur coram domino deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris universeque substantie nostre. Erubui enim a rege petere auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus dei nostri est super omnes qui querunt eum in bonitate, et imperium eius et fortitudo eius et furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunavimus autem et rogavimus dominum nostrum per hoc, et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum xii, Sarabiam, Asabiam, et cum eis de fratribus eorum x. Et appendi eis argentum et aurum et vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius, universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum talenta argenti sescenta quinquaginta, et vasa argentea centum, et auri talenta centum, et crateres aureos xx qui habebant solidos millenos, et vasa eris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti domini et vasa sancta, et aurum et argentum quod sponte oblatum est domino deo patrum nostrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et levitarum et ducibus familiarum Israel in Ierusalem in thesaurum domus domini. Susceperunt autem sacerdotes et levite pondus auri et argenti et vasorum, ut deferrent in Ierusalem in domum dei nostri. Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi, ut pergeremus Ierusalem. Et manus dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Ierusalem et mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appensum est argentum et aurum et vasa in domo dei nostri per manum Remoch filii Urie sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Finees, cumque eis Iosadel filius Iosue et Noadaia filius Bennoin levite, iuxta numerum et pondus omnium. Descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocaustomata deo Israel vitulos xii pro omni populo Israel, arietes nonaginta vi, agnos septuaginta vii, hircos pro peccato xii, omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen, et elevaverunt populum et domum dei.

IX.

Postquam autem completa sunt hec, accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel et sacerdotes et levite a populis terrarum et de abominationibus eorum, Chananei videlicet et Hethei et Pherezei et Iebusei et Ammanitarum et Moabitarum et Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum. Manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbe, et sedi merens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum dei Israel pro transgressione eorum qui de captivitate venerant. Et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica curvavi genua mea, et expandi manus meas ad dominum deum meum et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare, deus meus, faciem meam ad te, quia iniquitates nostre multiplicate sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque in celum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus sicut et die hac. Et nunc quasi parum et ad momentum

facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiae, et daretur paxillus eius in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros Deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra. Quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, et inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, et sublimaret domum Dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in Iuda et in Ierusalem. Et nunc quid dicemus Deus noster post haec? quia dereliquimus mandata tua, quae praecepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est, iuxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os coinquinatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non quaeratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in aeternum, ut confortemini, et comedatis quae bona sunt terrae, et heredes habeatis filios vestros usque in saeculum. Et post omnia quae venerunt super nos in operibus nostris pessimis, et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur, et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? Domine Deus Israel, iustus es tu: quoniam derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro: non enim stari potest coram te super hoc.

X

Sic ergo orante Esdra, et implorante eo, et flente, et iacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel coetus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus magno fletu. Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Helam, et dixit Esdrae: Nos praevaricati sumus in Deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terrae: et nunc, si est paenitentia in Israel super hoc, percutiamus foedus cum Domino Deo nostro, et proiciamus universas uxores, et eos qui de his nati sunt, iuxta voluntatem Domini, et eorum qui timent praeceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, et fac. Surrexit ergo Esdras, et adiuravit principes sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel, ut facerent secundum verbum istud, et iuraverunt. Et surrexit Esdras ante domum Dei, et abiit ad cubiculum Iohanan filii Eliasib, et ingressus est illuc: panem non comedit, et aquam non bibit: lugebat enim transgressionem eorum qui de captivitate venerant. Et missa est vox in Iuda et in Ierusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Ierusalem. Et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia eius, et ipse abicietur de coetu transmigrationis. Convenerunt igitur omnes viri Iuda et Beniamin in Ierusalem tribus diebus: ipse est mensis nonus, vicesima die mensis: et sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit Esdras sacerdos, et dixit ad eos: Vos transgressi estis, et duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, et facite placitum eius, et separamini a populis terrae, et ab uxoribus alienigenis. Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos, sic fiat. Verumtamen quia populus multus est, et tempus pluviae, et non sustinemus stare foris, et opus non est unius diei vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto), constituantur principes in universa multitudine: et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et iudices eius, donec avertatur ira Dei nostri a nobis super peccato hoc. Igitur Ionathan filius Asahel, et Iaazia filius Thecue, steterunt super hoc, et Mesollam et Sebethai Levites adiuverunt eos. Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt Esdras sacerdos et viri principes familiarum in domos patrum suorum, et omnes per nomina sua, et sederunt in die prima mensis decimi ut quaererent rem. Et consummati sunt omnes viri qui duxerant uxores alienigenas usque ad diem primam mensis primi. Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas: de filiis Iosue filii Iosedech, et fratres eius, Maasia, et Eliezer, et Iarib, et Godolia. Et dederunt manus suas ut eicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. Et de filiis Emmer, Hanani et Zebedia. Et de filiis Harim: Maasia, et Helia, et Semeia, et Iehiel, et Ozias. Et de filiis Phessur: Helioenai, Maasia, Ismahel, Nathanael, Iozabed, et Elasa. Et de filiis Levitarum: Iozabed, et Semeia, et Celaia, ipse est Calita, Phataia, Iuda, et Eliezer. Et de cantoribus: Eliasib. Et de ianitoribus: Sellum, et Thelem, et Uri. Et ex Israel de filiis Pharos: Remia, et Iezia, et Melchia, et Miamin, et Eliezer, et Melchia, et Banea. Et de filiis Helam: Mathania, Zacharias, et Iehiel, et Abdi, et Ierimoth, et Helia. Et de filiis Zethua: Helioenai, Eliasib, Mathania, et Ierimoth, et Zabad, et Aziza. Et de filiis Bebai: Iohanan, Anania, Zabbai, Athalai. Et de filiis Bani: Mosollam, et Melluch, et Adaia, Iasub, et Saal, et Ramoth. Et de filiis Phaath Moab: Edna, et Chalal, Banaias, et Maasias, Mathanias, Beseleel, et Bennui, et Manasse. Et de filiis Herem: Eliezer, Iosue, Melchias, Semeias, Simeon, Beniamin, Maloch, Samarias. De filiis Hasom: Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphalet, Iermai, Manasse, Semei. De filiis Bani: Maaddi, Amram, et Huel, Baneas, et Badaias, Cheliau, Vania, Ierimuth, et Eliasib, Mathanias, Mathanai, et Iasi, et Bani, et Bennui, Semei, et Salmias, et Nathan, et Adaias, et Mechnedabai, Sisai, Sarai, Ezrel, et Selemau, Semeria, Sellum, Amaria, Ioseph. De filiis Nebu: Iehiel, Mathathias, Zabed, Zabina, Ieddu, et Iohel, Banaias. Omnes hi acceperunt uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres quae pepererant filios.

Et factum est in mense Casleu, anno vicesimo, et ego eram in Susis castro. Et venit Anani unus de fratribus meis, ipse et viri de Iuda: et interrogavi eos de Iudaeis, qui remanserant et supererant de captivitate, et de Ierusalem. Et dixerunt mihi: Qui remanserunt et relicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt et in opprobrio: et murus Ierusalem dissipatus est, et portae eius combustae sunt igni. Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi, et flevi, et luxi diebus multis: ieiunabam, et orabam ante faciem Dei caeli. Et dixi: Quaeso Domine Deus caeli, fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt, et custodiunt mandata tua: fiant aures tuae auscultantes, et oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte et die, pro filiis Israel servis tuis: et confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: et ego et domus patris mei peccavimus. Vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandata tua, et caeremonias et iudicia, quae praecepisti Moysi servo tuo. Memento verbi quod mandasti Moysi famulo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos: et si revertamini ad me, et custodiatis mandata mea, et faciatis ea, etiamsi abducti fueritis ad extrema caeli, inde congregabo vos, et reducam in locum quem elegi ut habitaret nomen meum ibi in sempiternum. Et ipsi servi tui et populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua magna, et in manu tua valida. Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem servi tui, et ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum: et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

II

Factum est autem in mense Nisan, anno vicesimo Artaxerxis regis: et vinum erat ante eum, et levavi vinum, et dedi regi: et eram quasi languidus ante faciem eius. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te aegrotum non videam? non est hoc frustra, sed malum nescio quid in corde tuo est. Et timui valde ac nimis; et dixi regi: Rex in aeternum vive: quare non maereat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, et portae eius combustae sunt igni? Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi Deum caeli, et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, obsecro ut mittas me in Iudaeam ad civitatem sepulchri patris mei, et aedificabo eam. Dixitque mihi rex, et regina quae sedebat iuxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando reverteris? Et placuit ante vultum regis, et misit me: et constitui ei tempus. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me donec veniam in Iudaeam: et epistolam ad Asaph custodem saltus regis, ut det mihi ligna ut tegere possim portas turris domus, et muros civitatis, et domum

quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis trans flumen: dedique eis epistolas regis. Miserat autem mecum rex principes militum et equites. Et audierunt Sanaballat Oronites et Tobias servus Ammanites, et contristati sunt afflictione magna, eo quod venisset homo qui quaereret prosperitatem filiorum Israel. Et veni Ierusalem, et eram ibi tribus diebus. Et surrexi nocte ego et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid deus dedisset in corde meo ut facerem in Ierusalem. Et iumentum non erat mecum nisi animal cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris. Et considerabam murum Ierusalem dissipatum, et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam fontis et ad aquaeductum regis, et non erat locus iumento cui sedebam ut transiret. Et ascendi per torrentem nocte, et considerabam murum, et reversus veni ad portam vallis et redii. Magistratus autem nesciebant quo abissem, aut quid ego facerem. Sed et Iudaeis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus et reliquis qui faciebant opus, usque ad id locum nihil indicaveram. Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus, quia Ierusalem deserta est, et portae eius consumptae sunt igni. Venite et aedificemus muros Ierusalem, et non simus ultra opprobrium. Et indicavi eis manum dei mei quod esset bona mecum, et verba regis quae locutus esset mihi, et aio: Surgamus et aedificemus. Et confortatae sunt manus eorum in bono. Audierunt autem Sanaballat Oronites et Tobias servus Ammanites et Gosem Arabs, et subsannaverunt nos, et despexerunt dixeruntque: Quae est haec res quam facitis? Numquid contra regem vos rebellatis? Et reddidi eis sermonem, dixique ad eos: Deus caeli ipse nos iuvat, et nos servi eius sumus. Surgamus et aedificemus. Vobis autem non est pars et iustitia et memoria in Ierusalem.

Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, et fratres eius sacerdotes, et aedificaverunt portam gregis. Ipsi sanctificaverunt eam et statuerunt valvas eius, et usque ad turrem centum cubitorum sanctificaverunt eam, usque ad turrem Ananehel. Et iuxta eum aedificaverunt viri Iericho. Et iuxta eum aedificavit Zachur filius Amri. Portam autem Piscium aedificaverunt filii Asnaa. Ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos aedificavit Marimuth filius Uriae filii Accus. Et iuxta eum aedificavit Mosolla filius Barachiae filii Mesezebel. Et iuxta eum aedificavit Sadoch filius Baana. Et iuxta eum aedificaverunt Thecueni. Optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere domini dei sui. Et portam veterem aedificaverunt Ioiada filius Phasea et Mosolla filius Besodiae. Ipsi texerunt eam, et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos aedificaverunt Melchia Gabaonites, et Iadon Meronathites, viri de Gabaon et Maspha, pro duce qui erat in regione trans flumen. Et iuxta eum aedificavit Ezihel filius Araia aurifex. Et iuxta eum aedificavit Anani filius pigmentarii. Et dimiserunt Ierusalem usque ad murum plateae latioris. Et iuxta eos aedificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Ierusalem. Et iuxta eum aedificavit Ieiada filius Aromath contra domum suam. Et iuxta eum aedificavit Attus filius Asebeniae. Mediam partem vici aedificavit Melchias filius Erem, et Asub filius Phaeth Moab, et turrem furnorum. Et iuxta eum aedificavit Sellum filius Allohes, princeps mediae partis vici Ierusalem, ipse et filiae eius. Et portam vallis aedificavit Anun et habitatores Zanoe. Ipsi aedificaverunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes, et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. Et portam sterquilinii aedificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam. Ipse aedificavit eam et statuit valvas eius et seras et vectes. Et portam fontis aedificavit Sellum filius Cholozai, princeps pagi Masphat. Ipse aedificavit eam et texit et statuit valvas eius et vectes et seras, et muros piscinae Siloe in hortum regis, et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. Post eum aedificavit Neemias filius Azboc, princeps dimidiae partis vici Bethsur, usque contra sepulchrum David, et usque ad piscinam quae grandi opere constructa est, et usque ad domum fortium. Post eum aedificaverunt Levitae, et Reum filius Benni. Post eum aedificavit Asebias princeps dimidiae partis vici Ceile in vico suo. Post eum aedificaverunt fratres eorum Bavai filius Enadab, princeps dimidiae partis Ceile. Et aedificavit iuxta eum Azer filius Iosue, princeps Maspha, mensuram secundam, contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte aedificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni. Post eum aedificavit Merimuth filius Uriae filii Accus mensuram secundam, a porta domus Eliasib donec extenderetur domus Eliasib. Et post eum aedificaverunt sacerdotes viri de campestribus Iordanis. Post eos aedificavit Beniamin et Asub contra domum suam. Et post eum aedificavit Azarias filius Maasiae filii Ananiae contra domum suam. Post eum aedificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam, a domo Azariae usque ad flexuram et usque ad angulum. Phalel filius Ozi contra flexuram et turrem, quae eminet de domo regis excelsa, id est in atrio carceris. Post eum Phadaia filius Pharos. Nathinnei autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, et turrem quae prominebat. Post eum aedificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione a turre magna et eminenti usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum aedificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam. Post eos aedificavit Sedoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum aedificavit Semeia filius Secheniae, custos portae orientalis. Post eum aedificavit Anania filius Selemiae, et Anon filius Selom sextus, mensuram secundam. Post eum aedificavit Mosollam filius Barachiae contra gazophylacium suum. Post eum aedificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinneorum et scruta vendentium contra portam iudicialem et usque ad cenaculum anguli. Et inter cenaculum anguli et portam gregis aedificaverunt artifices et negotiatores.

Factum est autem cum audisset Sanaballat quod aedificaremus murum, iratus est valde. Et motus nimis subsannavit Iudaeos, et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid Iudaei imbecilles faciunt? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt et complebunt in una die? Numquid aedificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus eius ait: Aedificent. Si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum. Audi deus noster, quia facti sumus despectui. Converte opprobrium super caput eorum, et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum, et peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt aedificantes. Itaque aedificavimus murum et coniunximus totum usque ad partem dimidiam, et provocatum est cor populi ad operandum. Factum est autem cum audisset Sanaballat et Tobias et Arabes et Ammonitae et Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem, et quod coepissent interrupta concludi, irati sunt nimis. Et congregati sunt pariter omnes ut venirent et pugnarent contra Ierusalem et molirentur insidias. Et oravimus dominum nostrum, et posuimus custodes super murum die et nocte contra eos. Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus aedificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medium eorum et interficiamus eos et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus Iudaeis qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque surrexi, et aio ad optimates et ad magistratus et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris et filiabus vestris, et uxoribus vestris et domibus vestris. Factum est autem cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa, media pars iuvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lanceae et scuta et arcus et loricae, et principes post eos in omni domo Iuda aedificantium in muro et portantium onera et imponentium. Una manu sua faciebat opus, et altera tenebat gladium. Aedificantium enim unusquisque gladio accinctus erat renes, et aedificabant, et clangebant buccina iuxta me. Et

XXI

dixi ad optimates et ad magistratus et ad reliquam partem vulgi. Opus
grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab
altero. In loco quocumque audieritis clangorem tube, illuc concurrite
ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus. Et
media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egre-
diantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum
puero suo maneat in medio Ierusalem, et sint nobis vices per noctem et
diem ad operandum. Ego autem et fratres mei et pueri mei et custodes
qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra. Unusquisque tantum
nudabatur ad baptismum. 5. Et factus est clamor populi et uxorum
magnus adversus fratres suos iudeos. Et erant qui dicerent: Filii
nostri et filie nostre multe sunt nimis. Accipiamus pro pretio eorum
frumentum et comedamus et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros
nostros et vineas domosque opponamus et accipiamus frumentum
in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa
regis, demusque agros nostros et vineas. Et nunc sicut carnes fratrum
nostrorum sic carnes nostre sunt, et sicut filii illorum ita filii nostri. Ecce nos
subiugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus
nostris sunt famule, nec habemus unde possint redimi, et agros nostros
et vineas alii possident. Et iratus sum nimis, cum audissem
clamorem eorum secundum verba hec. Cogitavitque cor meum mecum, et increpa-
vi optimates et magistratus et dixi eis: Usuras ne a fratribus vestris
singuli exigatis? Et congregavi adversus eos contionem magnam
et dixi eis: Nos ut scitis redemimus fratres nostros iudeos qui venditi fu-
erant gentibus secundum possibilitatem nostram. Et vos ergo vendite fra-
tres vestros et redimemus eos? Et siluerunt nec invenerunt quid responderent.
Dixique ad eos: Non est bona res quam facitis. Quare non in timore dei
nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris?
Et ego et fratres mei et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam
et frumentum. Non repetamus in commune istud, es alienum concedamus
quod debetur nobis. Reddite eis agros suos hodie et vineas suas, oli-
veta sua et domos suas. Quin potius et centesimam pecunie, fru-
menti, vini et olei quam exigere soletis ab eis, date pro illis. Et dix-
erunt: Reddemus et ab eis nichil queremus, sicque faciemus ut loqueris.
Et vocavi sacerdotes et adiuravi eos ut facerent iuxta quod dix-
eram. Insuper et sinum meum excussi et dixi: Sic excutiat deus om-
nem virum qui non compleverit verbum istud de domo sua et de laboribus suis.
Sic excutiatur et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo Amen, et lau-
daverunt dominum. Fecit ergo populus sicut dictum erat.

XXII

A die autem illa qua
preceperat rex michi ut essem dux in terra Iuda, ab anno vicesimo us-
que ad annum tricesimum secundum Artaxersis regis, per annos xii, ego
et fratres mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Du-
ces autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum et acceperunt ab eis
in pane et vino et pecunia cotidie siclos xl. Sed et ministri eorum
depresserant populum. Ego autem non feci ita, propter timorem dei. Quin
potius in opere muri edificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei ad
opus congregati erant. Iudei quoque et magistratus c quinquagin-
ta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus que in circuitu nostro sunt
in mensa mea erant. Parabatur autem michi per dies singulos bos unus,
arietes vi electi, exceptis volatilibus, et inter dies x vina diversa
et alia multa tribuebam. Insuper et ducatus mei annonas non que-
sivi. Valde enim erat attenuatus populus. Memento mei deus meus
in bonum, secundum omnia que feci populo huic.

XXIII. 6.

Factum est autem cum
audisset Sennaballath et Tobias et Gosem Arabs et ceteri inimici
nostri quod ego edificassem murum et non esset in ipso residua interruptio,
usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis, miserunt Sana-
ballath et Tobias et Gosem Arabs ad me dicentes: Veni et percutiamus
fedus pariter in viculis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut fa-
cerent michi malum. Misi ergo ad eos nuntios dicens: Opus grande ego
facio et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero
et descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quat-
tuor vices, et respondi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me Sana-
ballath iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat
scriptam in manu sua hoc modo: In gentibus auditum est, et Gosem dixit quod tu
et iudei cogitetis rebellare, et propterea edifices murum et levare te
velis super eos regem. Propter quam causam et prophetas posueris qui predicent
de te in Ierusalem dicentes: Rex in Iudea est. Auditurus est rex verba hec.
Ideo nunc veni ut ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens:
Non est factum secundum verba hec que tu loqueris. De corde enim tuo tu com-
ponis hec. Omnes autem hii terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus
nostre ab opere et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi ma-
nus meas. Et ingressus sum domum Samaie filii Dalaie filii Metha-
beel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo dei in medio templi
et claudamus portas edis, quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte ven-
turi sunt ad occidendum te. Et dixi: Num quisquam similis mei fugit?
Et quis ut ego ingredietur templum et vivet? Non ingrediar. Et in-
tellexi quod deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad
me, et Tobia et Sanaballath conduxissent eum. Acceperat enim
pretium ut territus facerem et peccarem, et haberent malum quod exprobra-
rent michi. Memento mei domine pro Tobia et Sanaballath iuxta opera
eorum talia, sed et Noadie prophete et ceterorum prophetarum qui terrebant
me. Completus est autem murus vicesimo quinto die mensis Elul,
quinquaginta duobus diebus. Factum est autem cum audissent omnes
inimici nostri, ut timerent universe gentes que erant in circuitu nostro, et
conciderent intra semet ipsos, et scirent quod a domino factum esset opus hoc.
Sed et in diebus illis multe de optimatibus iudeorum epistole mittebantur ad
Tobiam, et a Tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in Iudea
habentes iuramentum eius, quia gener erat Sechenie filii Area, et
Iohannan filius eius acceperat filiam Mosollam filii Barachie. Sed
et laudabant eum coram me, et verba mea nuntiabant ei. Et Tobias
mittebat epistolas ut terreret me.

XXIIII. 7.

Postquam autem edificatus est
murus et posui valvas, et recensui ianitores et cantores et levitas, pre-
cepi Ananiae fratri meo et Ananiae principi domus de Ierusalem. Ipse enim
quasi vir verax et timens deum plus ceteris videbatur. Et dixi eis:
Non aperiantur porte Ierusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc
assisterent, clause porte sunt et oppilate. Posui custodes de habitato-
ribus Ierusalem singulos per vices suas, et unumquemque contra domum suam.
Civitas autem erat lata nimis et grandis, et populus parvus in medio
eius, et non erant domus edificate. Dedit autem deus in corde meo et congrega-
vi optimates et magistratus et vulgus ut recenserem eos. Et inveni
librum census eorum qui ascenderant primum, et inventum est scriptum in eo.

XXV

Isti filii provincie qui ascenderunt de captivitate migrantium quos transtulerat
Nabuchodonosor rex Babylonis et reversi sunt in Ierusalem et in Iudeam unus-
quisque in civitatem suam, qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Neemi-
as, Azarias, Raamias, Naamani, Mardocheus, Belsar, Mesphareth,
Beggoai, Naum, Baana. Numerus virorum populi Israel: Filii Pharos
duo milia c septuaginta duo. Filii Sephetia trecenti septuagin-
ta duo. Filii Phedmoab filiorum Iesue et Ioab duo milia octingen-
ti x et viii. Filii Helam mille ducenti quinquaginta iiii. Filii Ze-
thua nongenti quadraginta v. Filii Zachai septingenti
sexaginta. Filii Bonni sescenti quadraginta octo. Filii Bebai ses-
centi xx octo. Filii Azgad duo milia trecenti xxii. Filii Ad-
onicam sescenti sexaginta vii. Filii Adini sescenti quinquagin-
ta v. Filii Ater filii Ezechie nonaginta viii. Filii Asem ccc
xxviii. Filii Besai ccc xxiiii. Filii Areph centum xii. Filii
Gabaon xcv. Filii Bethleem et Nethupha c octoginta viii.
Viri Anathoth c xxviii. Viri Bethamoth quadraginta duo.
Viri Cariathiarim, Cephira et Beroth septingenti quadragin-
ta tres. Viri Rama et Geba sescenti xx unus. Viri Machmas c
xxii. Viri Bethel et Hai centum xxiii. Viri Nebo alterius quinquaginta

Circa diligentiam est ... adhibendam in tanta ... exhibeatur.

duo. ... filii ariem trecenti viginti. filii iericho trecenti quadraginta v. filii lod adid et ono septingenti xx i. filii senaa tria milia nongenti xxx. Sacerdotes filii idaia in domo iosue nongenti septuaginta iii. filii emmer mille quinquaginta duo. filii phassur mille ducenti quadraginta vii. filii arem mille x vii. Levite filii iosue et cadmihel filiorum oduia septuaginta iiii. Cantores filii asaph centum quadraginta viii. Ianitores filii sellum filii ater filii telmon filii accub filii atita filii sobai centum triginta viii. Nathinnei filii sia filii asupha filii tebaoth filii ceros filii sia filii phadon filii lebana filii agaba filii selmai filii anan filii geddel filii gaer filii raia filii rasin filii necoda filii gezem filii aza filii phasea filii besai filii meunim filii nephusim filii bebuc filii acupha filii arur filii besloth filii meida filii arsa filii bercos filii sisara filii thema filii nesia filii atipha filii servorum salomonis filii sothai filii sophereth filii pherida filii iahala filii dercon filii geddel filii saphatia filii athil filii phochereth qui erat ortus ex sabaim filio amon. Omnes nathinnei et filii servorum salomonis trecenti nonaginta duo. Hi sunt autem qui ascenderunt de thelmela thelarsa cherub addo et emmer et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum utrum ex israhel essent. Filii dalaia filii tobia filii necoda sescenti quadraginta duo. Et de sacerdotibus filii abia filii accos filii berzellai qui accepit de filiabus berzellai galaaditis uxorem et vocatus est nomine eorum. Hi quesierunt scripturam suam in censu et non invenerunt. Eiecti sunt de sacerdotio. Dixitque athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum donec staret sacerdos doctus et eruditus. Omnis multitudo quasi unus quadraginta duo milia trecenti sexaginta absque servis et ancillis eorum qui erant vii milia ccc xxx vii. Et inter eos cantores et cantatrices cc quadraginta v. Cameli eorum quadringenti xxx v. Asini eorum sex milia septingenti xx. Hinc autem de principibus familiarum dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri dragmas mille fialas l. tunicas sacerdotales quingentas xxx. Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis auri dragmas xx milia et argenti minas duo milia cc. Et quod dedit reliquus populus auri dragmas xx milia et argenti minas duo milia et tunicas sacerdotales lx vii. Habitaverunt autem sacerdotes et levite et ianitores et cantores et reliquum vulgus et nathinnei et omnis israhel in civitatibus suis.

XXV

8 Et venerat mensis septimus. Filii autem israhel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam que est ante portam aquarum et dixerunt esdre scribe ut afferret librum legis moysi quam preceperat dominus israheli. Attulit ergo esdras sacerdos legem coram multitudine virorum et mulierum cunctisque qui poterant intellegere in die primo mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea que erat ante portam aquarum de mane usque ad mediam diem in conspectu virorum et mulierum et sapientium. Et aures omnis populi erant erecte ad librum. Stetit autem esdras scriba super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum et steterunt iuxta eum mathathias et semeias et ania et uria et helchia et maasia ad dexteram eius et ad sinistram phadaia misahel et melchia et asum et aseph damaa zacharia et mosollam. Et aperuit esdras librum coram omni populo super universum quippe populum eminebat. Et cum aperuisset eum stetit omnis populus. Et benedixit esdras domino deo voce magna et respondit omnis populus amen amen elevans manus suas et incurvati sunt et adoraverunt deum proni in terram. Porro iosue et bani et serebia iamin accub sebthai odia maasia celita azarias iozabed anan phalaia et levite silentium faciebant in populo ad audiendam legem. Populus autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis dei distincte et aperte ad intellegendum et intellexerunt cum legeretur. Dixit autem neemias ipse est athersatha et esdras sacerdos et scriba et levite interpretantes universo populo. Dies sanctificatus est domino deo nostro nolite lugere et nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. Et dixit eis ite comedite pinguia et bibite mulsum et mittite partes his qui non preparaverunt sibi quia sanctus dies domini est et nolite contristari. Gaudium etenim domini est fortitudo nostra. Levite autem silentium faciebant in omni populo dicentes tacete quia dies sanctus est et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut comederet et biberet et mitteret partes et faceret letitiam magnam quia intellexerant verba que docuerat eos. Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi sacerdotes et levite ad esdram scribam ut interpretaretur eis verba legis.

XXVI

Et invenerunt scriptum in lege precepisse dominum in manu moysi ut habitent filii israhel in tabernaculis in die sollempni mense septimo. Et ut predicent et divulgent vocem in universis urbibus suis et in ierusalem dicentes egredimini in montem et afferte frondes olive et frondes ligni pulcherrimi frondes myrti et ramos palmarum et frondes ligni nemorosi ut fiant tabernacula sicut scriptum est. Et egressus est populus et attulerunt feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo et in atriis suis et in atriis domus dei et in platea porte aquarum et in platea porte ephraim. Fecit ergo universa ecclesia eorum qui redierant de captivitate tabernacula et habitaverunt in tabernaculis. Non enim fecerant a diebus iosue filii nun taliter filii israhel usque ad diem illum. Et fuit letitia magna nimis. Legit autem in libro legis dei per singulos dies a die primo usque ad diem novissimum. Et fecerunt sollemnitatem vii diebus et in octavo die collectam iuxta ritum.

XXVII

9 In die autem vicesimo quarto mensis huius convenerunt filii israhel in ieiunio et in saccis et humus super eos. Et separatum est semen filiorum israhel ab omni filio alienigena et steterunt et confitebantur peccata sua et iniquitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum et legerunt in volumine legis domini dei sui quater in die et quater confitebantur et adorabant dominum deum suum. Surrexerunt autem super gradum levitarum iosue et bani cedmihel sebnia bonni sarebias bani et chanani et clamaverunt voce magna ad dominum deum suum. Et dixerunt levite iosue et cedmihel bonni asebnia serebia odoia sebna phataia surgite benedicite domino deo vestro ab eterno usque in eternum et benedicant nomini glorie tue excelso in omni benedictione et laude.

XXVIII

Et esdras dixit tu ipse domine solus tu fecisti celum et celum celorum et omnem exercitum eorum terram et universa que in ea sunt maria et omnia que in eis sunt et tu vivificas omnia hec et exercitus celi te adorat. Tu ipse domine deus qui elegisti abram et eduxisti eum de igne chaldeorum et posuisti nomen eius abraham et invenisti cor eius fidele coram te et percussisti cum eo fedus ut dares ei terram chananei ethei amorrei et pherezei et iebusei et gergesei ut dares semini eius et implesti verba tua quoniam iustus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in egypto clamoremque eorum audisti super mare rubrum. Et dedisti signa atque portenta in pharaone et in universis servis eius et in omni populo terre illius. Cognovisti enim quia superbe egerant contra eos et fecisti tibi nomen sicut et in hac die. Et mare divisisti ante eos et transierunt per medium maris in sicco. Persecutores autem eorum proiecisti in profundum quasi lapidem in aquas validas. Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem et in columna ignis per noctem ut appareret eis via per quam ingrediebantur. Ad montem quoque synai descendisti et locutus es cum eis de celo et dedisti eis iudicia recta et legem veritatis ceremonias et precepta bona. Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis et mandata et ceremonias et legem precepisti eis in manu moysi servi tui. Panem quoque de celo dedisti eis in fame eorum et aquam de petra eduxisti eis sitientibus et dixisti eis ut ingrederentur et possiderent terram super qua

levasti manum tuam ut traderes eis. Ipsi vero et patres nostri superbe egerunt et induraverunt cervices suas et non audierunt mandata tua. Et noluerunt audire et non sunt recordati mirabilium tuorum que feceras eis. Et induraverunt cervices suas et dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam quasi per contentionem. Tu autem deus propitius et clemens et misericors, longanimis et multe miserationis non dereliquisti eos. Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem et dixissent: Iste est deus tuus israel qui eduxit te de terra egypti, feceruntque blasphemias magnas, tu in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto. Columna nubis non recessit ab eis per diem ut duceret eos per viam, et columna ignis in nocte ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos. Et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, et aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nichilque eis defuit. Vestimenta eorum non veteraverunt et pedes eorum non sunt attriti. Et dedisti eis regna et populos et partitus es eis sortes. Et possederunt terram Seon et terram regis Esebon et terram Og regis Basan. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas celi, et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur et possiderent. Et venerunt filii israel et possederunt terram. Et humiliasti coram eis habitatores terre chananeos, et dedisti eis in manu eorum, et reges eorum et populos terre, ut facerent eis sicut placebat illis. Ceperunt itaque urbes munitas et humum pinguem, et possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab aliis edificatas, vineas, oliveta et ligna pomifera multa. Et comederunt et saturati sunt et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te ad iracundiam, et recesserunt a te, et proiecerunt legem tuam post terga sua; et prophetas tuos occiderunt qui contestabantur eos ut reverterentur ad te. Feceruntque blasphemias grandes. Et dedisti eos in manu hostium suorum, et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis sue clamaverunt ad te, et tu de celo audisti et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo, et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, et possederunt eos. Et conversi sunt et clamaverunt ad te. Tu autem de celo audisti et liberasti eos in misericordiis tuis multis temporibus, et contestatus es eos ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt et non audierunt mandata tua, et in iudiciis tuis peccaverunt, que faciet homo et vivet in eis. Et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt nec audierunt. Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt. Et tradidisti eos in manu populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos, quoniam deus miserationum et clemens tu es. Nunc itaque deus noster, deus magne et fortis et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos, reges nostros, principes nostros, et sacerdotes nostros, et prophetas nostros, et patres nostros, et omnem populum tuum a diebus regis assur usque in diem hanc. Et tu iustus es in omnibus que venerunt super nos, quia veritatem fecisti. Nos autem impie egimus. Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri et patres nostri non fecerunt legem tuam, et non attenderunt mandata tua et testimonia tua que testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis bonis et in bonitate tua multa quam dederas eis, et in terra latissima et pingui quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi nec reversi sunt a studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus, et terra quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius et que bona sunt eius, et nos ipsi servi sumus in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra. Et corporibus nostris dominantur et iumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fedus et scribimus, et signant principes nostri,

10 levite nostri et sacerdotes nostri.

XXX

Signatores autem fuerunt Neemias athersatha filius Achelai, et Sedechias, Saraias, Azarias, Ieremias, Phessur, Amaria, Melchia, Accus, Sebenia, Melluch, Arem, Merimuth, Obdias, Daniel, Genton, Baruch, Mosollam, Abia, Miamin, Mazia, Belga, Semeia: hii sacerdotes. Porro levite: Iosue filius Azarie, Bennui filius Enadan, Cedmihel, et fratres eorum: Sechenia, Odevia, Celitha, Phalaia, Anan, Micha, Roob, Asebia, Zaccur, Sarebia, Sabania, Odia, Bania, Baninu. Capita populi: Pheros, Phedmoab, Selam, Zechu, Bani, Bonni, Azgad, Bebai, Adonaia, Beggoai, Adin, Ather, Ezechia, Azur, Adevia, Asum, Besai, Ares, Anathoth, Nebai, Mecphia, Mosollam, Azir, Mesezabel, Sadoch, Geddua, Phelchia, Anania, Osee, Anania, Asub, Aloes, Phalea, Sobech, Reum, Asebna, Maasia, Echaia, Hanan, Anan, Melluch, Arem, Baana. Et reliqui de populo, sacerdotes, levite, ianitores, et cantores, Nathinnei, et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem dei, uxores eorum, et filii eorum, et filie eorum, omnis qui poterat sapere spondentes pro fratribus suis optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum et iurandum ut ambularent in lege dei quam dederat in manu Moysi servi sui, ut facerent et custodirent universa mandata domini dei nostri et iudicia eius et cerimonias eius, et ut non daremus filias nostras populo terre, et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui important venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum et exactionem universe manus. Et statuemus super nos precepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus dei nostri, ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum, in sabbatis, in kalendis, in sollempnitatibus, et in sanctificatis, et pro peccato, ut exoretur pro israel, et in omnem usum domus dei nostri. Sortes ergo misimus super oblationem lignorum inter sacerdotes et levitas et populos, ut inferrentur in domum dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum, ut arderent super altare domini dei nostri sicut scriptum est in lege Moysi, et ut afferremus primogenita terre nostre et primitiva universi fructus omnis ligni ab anno in annum in domum domini, et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, et primitiva boum nostrorum et ovium nostrarum, ut offerrentur in domum dei nostri sacerdotibus qui ministrant in domo dei nostri. Et primitias ciborum nostrorum et libaminum nostrorum et poma omnis ligni, vindemie quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazophilacium dei nostri, et decimam partem terre nostre levitis. Ipsi levite decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum levitis in decimis levitarum, et levite offerent decimam partem decime sue in domum dei nostri ad gazophilacium in domo thesauri. Ad gazophilacium enim deportabunt filii israel et filii levi primitias frumenti, vini et olei, et ibi erunt vasa sanctificata, et sacerdotes et cantores et ianitores et ministri, et non dimittemus domum dei nostri.

11 XXXI

Habitaverunt autem principes populi in ierusalem. Reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in ierusalem in civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in ierusalem. Hii sunt itaque principes provincie qui habitaverunt in ierusalem et in civitatibus iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua in urbibus suis: israel, sacerdotes, levite, Nathinnei et filii servorum Salomonis. Et in ierusalem habitaverunt de filiis iuda et de filiis beniamin. De filiis iuda: Athaias filius Aziam, filius Zacharie, filii Amarie, filii Saphatie, filii Malaleel. De filiis Phares: Maasia filius Baruch, filius Coloza, filius Azia, filius Adaia, filius Ioarib, filius Zacharie, filius Silonitis. Omnes filii Phares qui habitaverunt in ierusalem quadringenti

sexaginta octo viri fortes. Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam, filii Ioed, filii Phadaia, filii Colaia, filii Masia, filii Etheel, filii Isaia. Et post eum Gabai, Sellai, nongenti viginti octo. Et Iohel filius Zechri praepositus eorum, et Iuda filius Senua super civitatem secundus. Et de sacerdotibus Idaia filius Ioarib, Iachin, Saraia filius Helcia, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Meraioth, filius Achitob, princeps domus Dei, et fratres eorum facientes opera templi: octingenti viginti duo. Et Adaia filius Ieroam, filius Phelelia, filius Amsi, filius Zachariae, filius Phassur, filius Melchiae, et fratres eius, principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer, et fratres eorum potentes nimis: centum viginti octo, et praepositus eorum Zabdihel filius potentium. Et de Levitis Semeia filius Asob, filius Azaricam, filius Asabia, filius Boni, et Sabathai et Iozabad, super omnia opera quae erant forinsecus in domo Dei, a principibus Levitarum. Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Asaph, princeps ad laudandum et confitendum in oratione, et Becbecia secundus de fratribus eius, et Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithun. Omnes Levitae in civitate sancta ducenti octoginta quattuor. Et ianitores Accub, Thelmon, et fratres eorum qui custodiebant ostia: centum septuaginta duo. Et reliqui ex Israel sacerdotes et Levitae in universis civitatibus Iuda, unusquisque in possessione sua. Et Nathinnei qui habitabant in Ophel, et Siaha et Gaspha de Nathinneis. Et episcopus Levitarum in Hierusalem Azzi filius Bani, filius Asabiae, filius Mathaniae, filius Michae. De filiis Asaph cantores in ministerio domus Dei. Praeceptum quippe regis super eos erat, et ordo in cantoribus per dies singulos. Et Phathaia filius Mesezebel de filiis Zara filii Iuda in manu regis iuxta omne verbum populi. Et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe et in filiabus eius, et in Dibon et in filiabus eius, et in Capseel et in viculis eius, et in Iesue et in Molada et in Bethphaleth, et in Asersual et in Bersabee et in filiabus eius, et in Siceleg et in Mochona et in filiabus eius, et in Remmon et in Saraa et in Ierimuth, Zanoa, Odollam, et in villis earum, Lachis et regionibus eius, Azeca et filiabus eius. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom. Filii autem Beniamin a Geba, Mechmas et Haia et Bethel et filiabus eius, Anathoth, Nob, Anania, Asor, Rama, Getthaim, Adid, Seboim, et Neballat, Loth et Ono valle artificum. Et de Levitis portiones Iudae et Beniamin.

12 Hii sunt autem sacerdotes et Levitae qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathihel et Iosue: Saraia, Hieremias, Ezra, Amaria, Melluch, Attus, Sechenia, Reum, Merimuth, Addo, Genthon, Abia, Miamin, Madia, Belga, Semeia, et Ioiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Elcia, Idaia. Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus Iosue. Porro Levitae Iesua, Bennui, Cedmihel, Sarabia, Iuda, Mathanias, super hymnos ipsi et fratres eorum; et Becbecia atque Hanni et fratres eorum unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit Ioachim, et Ioachim genuit Eliasib, et Eliasib genuit Ioiada, et Ioiada genuit Ionathan, et Ionathan genuit Ieddoa.

XXXI In diebus autem Ioachim erant sacerdotes principes familiarum: Saraiae Amaria, Hieremiae Anania, Ezrae Mosollam, Amariae Iohanan, Milicho Ionathan, Sebeniae Ioseph, Araei Ednai, Meraioth Elci, Adaiae Zacharia, Genthon Mosollam, Abiae Zechri, Miamin et Moadiae Phelti, Belgae Sammua, Semeiae Ionathan, Ioiarib Mathanai, Iedaiae Azzi, Sellai Celai, Amoc Heber, Helciae Asebia, Idaiae Nathanahel. Levitae in diebus Eliasib et Ioiada et Iohanan et Ieddoa scripti principes familiarum, et sacerdotes in regno Darii Persae. Filii Levi principes familiarum scripti in libro verborum dierum et usque ad dies Ionathan filii Eliasib. Et principes Levitarum Asebia, Serebia et Iesue filius Cedmihel, et fratres eorum per vices suas, ut laudarent et confiterentur iuxta praeceptum David viri Dei, et observarent aeque per ordinem Mathania et Becbecia, Obedia, Mosollam, Thelmon, Accub, custodes portarum et vestibulorum ante portas. Hi in diebus Ioachim filii Iosue filii Iosedech, et in diebus Neemiae ducis et Ezrae sacerdotis scribaeque.

XXXII In dedicatione autem muri Hierusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in Hierusalem, et facerent dedicationem et laetitiam in actione gratiarum et cantico et in cymbalis, psalteriis et citharis. Congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa Hierusalem et de villis Netuphati, et de domo Galgal et de regionibus Geba et Azmaveth, quoniam villas aedificaverunt sibi cantores in circuitu Hierusalem. Et mundati sunt sacerdotes et Levitae, et mundaverunt populum et portas et murum. Ascendere autem feci principes Iuda super murum, et statui duos choros laudantium magnos. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam Sterquilinii. Et ivit post eos Osaias et media pars principum Iuda, et Azarias, Ezras et Mosollam, Iuda et Beniamin et Semeia et Hieremia. Et de filiis sacerdotum in tubis Zacharias filius Ionathan, filius Semeiae, filius Mathaniae, filius Michaiae, filius Zecchur, filius Asaph, et fratres eius Semeia et Azarel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanahel et Iuda et Anani in vasis cantici David viri Dei, et Ezras scriba ante eos in porta Fontis. Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David in ascensu muri super domum David, et usque ad portam Aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, et ego post eum, et media pars populi super murum et super turrem Furnorum, et usque ad murum latissimum, et super portam Ephraim, et super portam Antiquam, et super portam Piscium, et turrem Ananehel, et turrem Emath, et usque ad portam Gregis, et steterunt in porta Custodiae. Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, et ego et dimidia pars magistratuum mecum. Et sacerdotes Eliachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioenai, Zacharia, Anania in tubis, et Maasia et Semeia et Eleazar et Azzi et Iohanan et Melchia et Elam et Ezer. Et clare cecinerunt cantores, et Iezraia praepositus. Et immolaverunt in die illa victimas magnas et laetati sunt; Deus enim laetificaverat eos laetitia magna, sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt, et audita est laetitia Hierusalem procul. Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina et ad primitias et ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis sacerdotes et Levitas, quia laetatus est Iuda in sacerdotibus et Levitis adstantibus. Et custodierunt observationem Dei sui et observationem expiationis, et cantores et ianitores iuxta praeceptum David et Salomonis filii eius, quia in diebus David et Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum in carmine laudantium et confitentium Deo. Et omnis Israel in diebus Zorobabel et in diebus Neemiae dabant partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos, et sanctificabant Levitas, et Levitae sanctificabant filios Aaron.

XXXIII 13 In die autem illo lectum est in volumine Mosi audiente populo, et inventum est scriptum in eo quod non debeant introire Ammonitae et Moabitae in ecclesiam Dei usque in aeternum, eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane et aqua, et conduxerint adversum eos Balaam ad maledicendum eis; et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. Factum est autem cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui fuerat praepositus in gazophylacio domus Dei nostri, proximus Tobiae. Fecit ergo sibi gazophylacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera et tus et vasa, et decimam frumenti vini et olei, partes Levitarum et cantorum et ianitorum, et primitias sacerdotales.

XXXIIII In omnibus autem his non fui in Hierusalem, quia anno tricesimo secundo Artarxersis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem. Et veni in Hierusalem, et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobiae, ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. Et malum mihi visum est valde, et proieci vasa domus Tobiae foras de gazophylacio. Praecepique et emundaverunt gazophylacia, et rettuli ibi

vasa domus Dei, sacrificium et thus. Et cognovi quoniam partes Levitarum non fuissent date, et fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis et de cantoribus et de his qui ministrabant. Et egi causam adversum magistratus et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos et feci stare in stationibus suis. Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti et vini et olei in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem et Sadoch scribam et Phadaiam de Levitis, et iuxta eos Anan filium Zachur filium Mathanie, quoniam fideles probati sunt, et ipsis credite sunt partes fratrum suorum. Memento mei Deus meus pro hoc, et ne deleas miserationes meas quas feci in domo Dei mei et in ministeriis eius.

XXXV In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, et portantes acervos, et onerantes super asinos vinum et uvas et ficus et omne honus, et inferentes in Ierusalem in die sabbati. Et contestatus sum eos ut in die qua vendere liceret venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces et omnia venalia, et vendebant in sabbatis filiis Iuda et in Ierusalem. Et obiurgavi optimates Iuda et dixi eis: Que est res mala quam vos facitis et prophanatis diem sabbati? Numquid non hec fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando sabbatum. Factum est autem cum quievissent porte Ierusalem in die sabbati, dixi: Claudite ianuas. Et clauserunt ianuas. Et precepi ut non aperirent eas usque post sabbatum. Et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret honus in die sabbati. Et manserunt negotiatores et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non veniebant in sabbato. Dixi quoque Levitis ut mundarentur et venirent ad custodiendas portas et sanctificandam diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

XXXVI Sed et in diebus illis vidi Iudeos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur azotice et nesciebant loqui iudaice, et loquebantur iuxta linguam populi et populi. Et obiurgavi eos et maledixi. Et cecidi ex eis viros et decalvavi eos, et adiuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimet ipsis, dicens: Numquid non in huiuscemodi re peccavit Salomon rex Israel? Et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israel; et ipsum ergo duxerunt mulieres alienigene in peccatum. Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prevaricemur in Deo nostro et ducamus uxores peregrinas? De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni gener erat Sanaballath Oronites, quem fugavi a me. Recordare Domine Deus meus adversum eos qui polluunt sacerdotium ius sacerdotale et Leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacerdotum et Levitarum unumquemque in ministerio suo, et oblationem lignorum in temporibus constitutis et in primitiis. Memento mei Deus meus in bonum. Amen. Explicit liber Esdre.

Incipit prefatio sancti Ieronimi presbiteri in libro Hester.

Librum Hester variis translatoribus constat esse vitiatum. Quem ego de archivis Hebreorum relevans verbum e verbo expressius transtuli. Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum funibus trahit, addens ea que ex tempore dici poterant et audiri, sicut solitum est scolaribus disciplinis sumpto themate excogitare quibus verbis uti potuerit qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit. Vos autem o Paula et Eustochium quoniam et bibliothecas Hebreorum studuistis intrare et interpretum certamina comprobastis, tenentes Hester Hebraicum librum per singula verba nostram translationem aspicite, ut possitis agnoscere me nihil etiam augmentasse addendo, sed fideli testimonio simpliciter sicut in Hebreo habetur historiam Hebraicam Latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominum nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes minas hominum penitus non timemus, quoniam dissipat Deus ossa eorum qui hominibus placere desiderant, et secundum apostolum qui huiusmodi sunt servi Christi esse non possunt. Rubricum in libro Hester alfabetum ex minio usque ad theta litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet LXX interpretum ordinem per hec insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem Hebraicum ordinem prosequi etiam in LXX editionibus maluimus.

Explicit prefatio. Incipit liber Hester.

In diebus Assueri qui regnavit ab India usque Ethiopiam super centum XX VII civitates, quando sedit in solio regni sui, Susa civitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande convivium cunctis principibus et pueris suis, fortissimis Persarum et Medorum inclitis et prefectis provinciarum coram se, ut ostenderet divitias glorie regni sui ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue multo tempore, centum videlicet et octoginta diebus. Cumque implerentur dies convivii invitavit omnem populum qui inventus est in Susis a maximo usque ad minimum, et septem diebus iussit convivium preparari in vestibulo orti et nemoris, quod regio cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carbasini ac iacinctini sustentata funibus bissinis atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant et columpnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pavimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant, quod mira varietate pictura decorabat. Bibebant autem qui invitati erant aureis poculis, et aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat abundans et precipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat preponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod vellet. Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio ubi rex Assuerus manere consueverat. Itaque die septimo cum rex esset hilarior et post nimiam potationem incaluisset mero, precepit Maumam et Bazatha et Arbona et Bagatha et Abgatha et Zarath et Carcas septem eunuchis qui in conspectu eius ministrabant, ut introducerent reginam Vasthi coram rege posito super caput eius diademate, ut ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem. Erat enim pulchra valde. Que renuit et ad regis imperium quod per eunuchos mandaverat venire contempsit. Unde iratus rex et nimio furore succensus interrogavit sapientes qui ex more regio semper ei aderant, et illorum faciebat cuncta consilio scientium leges ac iura maiorum. Erant autem primi et proximi Charsena et Sethar et Admatha et Tharsis et Mares et Marsana et Mamucha, septem duces Persarum atque Medorum qui videbant faciem regis et primi post eum residere soliti erant: cui sententie Vasthi regina subiaceret, que Assueri regis imperium quod per eunuchos mandaverat facere noluisset. Responditque Mamucha audiente rege atque principibus: Non solum regem lesit regina Vasthi, sed et omnes populos et principes qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres, ut contempnant viros suos et dicant: Rex Assuerus iussit ut regina Vasthi intraret ad eum et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum coniuges Persarum et Medorum parvipendent imperia maritorum. Unde iusta est regis indignatio. Si tibi placet egrediatur edictum a facie tua et scribatur iuxta legem Persarum atque Medorum quam preteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius altera que melior illa est accipiat. Et hoc in omne quod latissimum est provinciarum tuarum divulgetur imperium, et cuncte uxores tam maiorum quam minorum deferant maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi et principibus, fecitque rex iuxta consilium Mamuche

chan. Et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quaeque gens audire et legere poterat, diversis linguis et litteris, esse viros principes ac maiores in domibus suis: et hoc per cunctos populos divulgari.

2 His ita gestis, postquam regis Assueri deferbuerat indignatio, recordatus est Vasthi, et quae fecisset vel quae passa esset: dixeruntque pueri regis ac ministri eius: Quaerantur regi puellae virgines ac speciosae, et mittantur qui considerent per universas provincias puellas speciosas et virgines: et adducant eas ad civitatem Susan, et tradant eas in domum feminarum sub manu Egei eunuchi, qui est praepositus et custos mulierum regiarum: et accipiant mundum muliebrem, et cetera ad usus necessaria. Et quaecumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: et ita ut suggesserant iussit fieri. Erat vir Iudaeus in Susan civitate, vocabulo Mardochaeus, filius Iair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Iemini, qui translatus fuerat de Ierusalem eo tempore quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat, qui fuit nutritius filiae fratris sui Edissae, quae altero nomine Hester vocabatur: et utrumque parentem amiserat: pulchra nimis et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre, Mardochaeus eam adoptavit in filiam. Cumque percrebruisset regis imperium, et iuxta mandatum illius multae pulchrae virgines adducerentur Susan, et Egeo traderentur eunucho: Hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est, ut servaretur in numero feminarum. Quae placuit ei, et invenit gratiam in conspectu illius. Et praecepit eunucho ut acceleraret mundum muliebrem, et traderet ei partes suas, et septem puellas speciosissimas de domo regis, et tam ipsam quam pedisequas eius ornaret atque excoleret. Quae noluit indicare ei populum et patriam suam: Mardochaeus enim praeceperat ei ut de hac re omnino reticeret: qui deambulabat cotidie ante vestibulum domus, in qua electae virgines servabantur, curam agens salutis Hester, et scire volens quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum ut intrarent ad regem, expletis omnibus quae ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens accipiebant: et ut eis placuerat compositae, de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. Et quae intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas aedes deducebatur, quae sub manu Sasagazi eunuchi erant, qui concubinis regis praesidebat. Nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies quo Hester filia Abihel fratris Mardochaei, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quae non quaesivit muliebrem cultum, sed quaecumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, haec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, et incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo qui vocatur Tebeth, septimo anno regni eius. Et amavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres. Et posuit diadema regni in capite eius, fecitque eam regnare in loco Vasthi. Et iussit convivium praeparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis Hester. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Cumque secundo quaererentur virgines et congregarentur, Mardochaeus manebat ad regis ianuam. Necdum prodiderat Hester patriam et populum suum iuxta mandatum eius. Quidquid enim ille praecipiebat, observabat Hester: et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore quo Mardochaeus ad regis ianuam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares duo eunuchi regis, qui ianitores erant, et in primo palatii limine praesidebant. Volueruntque insurgere in regem, et occidere eum. Quod Mardochaeum non latuit, statimque nuntiavit reginae Hester: et illa regi ex nomine Mardochaei, qui ad se rem detulerat. Quaesitum est et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

3 Post haec rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium eius super omnes principes quos habebat. Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim praeceperat eis imperator: solus Mardochaeus non flectebat genu, neque adorabat eum. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii praesidebant: Cur praeter ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius dicerent, et ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudaeum. Quod cum audisset Aman, et experimento probasset quod Mardochaeus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde. Et pro nihilo duxit in unum Mardochaeum mittere manus suas. Audierat enim quod esset gentis Iudaeae, magisque voluit omnem Iudaeorum qui erant in regno Assueri perdere nationem. Mense primo, cuius vocabulum est Nisan, anno duodecimo regni Assueri, missa est sors in urnam, quae hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die et quo mense gens Iudaeorum deberet interfici: et exivit mensis duodecimus qui vocatur Adar. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus, novis utens legibus et caeremoniis, insuper et regis scita contemnens: et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. Si tibi placet, decerne ut pereat, et decem milia talentorum appendam arcariis gazae tuae. Tulit ergo rex anulum quo utebatur de manu sua, et dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudaeorum, dixitque ad eum: Argentum quod tu polliceris tuum sit: de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribae regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: et scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et iudices provinciarum diversarumque gentium, ut quaeque gens legere poterat et audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri. Et litterae signatae ipsius anulo missae sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudaeos, a puero usque ad senem, parvulos et mulieres, uno die, hoc est tertiodecimo mensis duodecimi qui vocatur Adar, et bona eorum diriperent. Summa autem epistolarum haec fuit, ut omnes provinciae scirent, et pararent se ad praedictam diem. Festinabant cursores qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege et Aman celebrante convivium, et cunctis Iudaeis qui in urbe erant flentibus.

4 Quae cum audisset Mardochaeus, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco, spargens cinerem capiti: et in platea mediae civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Iudaeos, ieiunium, ululatus et fletus, sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingressae autem sunt puellae Hester et eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est, et misit vestem, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit. Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat, praecepit ut iret ad Mardochaeum, et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque Athach ivit ad Mardochaeum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii: qui indicavit ei omnia quae acciderant, quomodo Aman promisisset ut in thesauros regis pro Iudaeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti quod pendebat

insultis dedit ei ut regine ostenderet et moneret eam ut intraret ad regem. et deprecaretur eum pro populo suo. Regressus athac nuntiavit hester omnia que mardocheus dixerat. Que respondit ei. et iussit ut diceret mardocheo. Omnes servi regis et cuncte que sub ditione eius sunt provincie norunt. quod sive vir sive mulier non vocatus interius atrium regis intraverit absque ulla cunctatione statim interficiatur. nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementie. atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero. que triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Quod cum audisset mardocheus. rursum mandavit hester dicens. Ne putes quod animam tuam tantum liberes. quia in domo regis es pre cunctis iudeis. Si enim nunc silueris per aliam occasionem liberabuntur iudei. et tu et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris ut in tali

VI tempore parareris? Rursumque hester hec mardocheo verba mandavit. Vade et congrega omnes iudeos quos in susis reperis. et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus ac noctibus. et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. Et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens non vocata. tradensque me morti et periculo. Ivit itaque mardocheus et fecit omnia que ei hester preceperat.

5. Die autem tertio induta est hester regalibus vestimentis. et stetit in atrio domus regie. quod erat interius contra basilicam regis. At ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset hester reginam stantem. placuit oculis eius. et extendit contra eam virgam auream. quam tenebat manu. Que accedens. osculata est summitatem virge eius. Dixitque ad eam rex. Quid vis hester regina. Que est petitio tua? Etiam si dimidiam regni mei partem petieris. dabitur tibi. At illa respondit. Si regi placet. obsecro ut venias ad me hodie et aman tecum. ad convivium quod paravi. Statimque rex. Vocate inquit cito aman. ut hester obediat voluntati. Venerunt itaque rex et aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex. postquam vinum biberat habundanter. Quid petis ut detur tibi. et pro qua re postulas? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris. dabitur tibi. Cui respondit hester. Petitio mea et preces iste sunt. Si inveni gratiam in conspectu regis. et si regi placet ut det michi quod postulo. et meam impleat petitionem. veniat rex et aman ad convivium quod paravi eis. et cras regi aperiam voluntatem meam. Egressus est itaque aman die illo letus et alacer. Cumque vidisset mardocheum sedentem ante fores palatii. et non solum non assurrexisse sibi. sed nec motum quidem de loco sessionis sue. indignatus est valde. Et dissimulata ira. reversus in domum suam convocavit ad se amicos suos et zares uxorem suam. et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam. et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post hec ait. Regina quoque hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium preter me. apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum hec omnia habeam. nichil me habere puto quamdiu videro mardocheum iudeum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei zares uxor eius et ceteri amici. Iube parari excelsam trabem habentem altitudinis quinquaginta cubitos. et dic mane regi ut appendatur super eam mardocheus. et sic ibis cum rege letus ad convivium. Placuitque ei consilium. et iussit excelsam parari crucem.

6. Noctem autem illam rex duxit insompnem. iussitque afferri sibi hystorias et annales priorum temporum. Que cum illo presente legerentur. ventum est ad eum locum ubi scriptum erat quomodo nuntiasset mardocheus insidias bagathan et thares eunuchorum. regem assuerum iugulare cupientium. Quod cum rex audisset. ait. Quid pro hac fide honoris ac premii mardocheus consecutus est? Dixeruntque ei servi illius ac ministri. Nichil omnino mercedis accepit. Statimque rex. Quis est inquit in atrio? Aman quippe interius atrium domus regie intraverat ut suggereret regi ut iuberet mardocheum affigi patibulo quod ei fuerat preparatum. Responderunt pueri. Aman stat in atrio. Dixitque rex. Ingrediatur. Cumque esset ingressus. ait illi. Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem aman in corde suo et reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare. respondit. Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis. et imponi super equum qui de sella regis est. et accipere regium diadema super caput suum. et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius. et per plateam civitatis incedens clamet et dicat. Sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare. Dixitque ei rex. Festina et sumpta stola et equo fac ut locutus es mardocheo iudeo. qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his que locutus es pretermittas. Tulit itaque aman stolam et equum. indutumque mardocheum in platea civitatis et impositum equo. precedebat atque clamabat. Hoc honore condignus est. quemcumque rex voluerit honorare. Reversusque mardocheus ad ianuam palatii. et aman festinavit ire in domum suam. lugens et operto capite. Narravitque zares uxori sue et amicis. omnia que evenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio et uxor eius. Si de semine iudeorum est mardocheus ante quem cadere cepisti. non poteris ei resistere. sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus. venerunt eunuchi regis. et cito eum ad convivium quod regina paraverat pergere compulerunt.

7. Intravit itaque rex et aman. ut biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam in secundo die. postquam vino incaluerat. Que est petitio tua hester ut detur tibi. et quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris. impetrabis. Ad quem illa respondit. Si inveni gratiam in oculis tuis o rex. et si tibi placet. dona michi animam meam pro qua rogo. et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur. iugulemur. et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur. esset tolerabile malum. et gemens tacerem. Nunc autem hostis noster est. cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex assuerus ait. Quis est iste et cuius potentie. ut hec audeat facere? Dixitque hester. Hostis noster et inimicus pessimus. iste est aman. Quod ille audiens illico obstupuit. vultum regis et regine ferre non sustinens. Rex autem surrexit iratus. et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret hester reginam pro anima sua. intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito. et intrasset convivii locum. reperit aman super lectulum corruisse in quo iacebat hester. et ait. Etiam reginam vult opprimere me presente in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat. et statim operuerunt faciem eius. Dixitque arbona unus de eunuchis regis qui stabant in ministerio regis. En lignum quod paraverat mardocheo qui locutus est pro rege stat in domo aman. habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex. Appendite eum in eo. Suspensus est itaque aman in patibulo quod paraverat mardocheo. et regis ira quievit.

8. Die illo dedit rex assuerus hester regine domum aman adversarii iudeorum. et mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim hester quod esset patruus eius. Tulitque rex anulum quem ab aman recipi iusserat. et tradidit mardocheo. Hester autem constituit mardocheum super domum suam. Nec his contenta. procidit ad pedes regis flevitque. et locuta ad eum oravit ut malitiam aman agagite et machinationes eius pessimas quas excogitaverat contra iudeos iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum aureum protendit manu. quo signum clementie monstrabatur. Illaque consurgens stetit ante eum et ait. Si placet regi. et si inveni gratiam coram oculis eius. et deprecatio mea non ei videtur esse contraria. obsecro ut novis epistolis veteres aman littere insidiatoris et hostis iudeorum quibus eos in cunctis regis provinciis perire preceperat corrigantur. Quomodo enim potero

sustinere necem et interfectionem populi mei. Responditque rex Assuerus Hester regine et Mardocheo iudeo: Domum Aman concessi Hester, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum in iudeos mittere. Scribite ergo iudeis sicut vobis placet ex regis nomine signantes litteras anulo meo. Hec enim consuetudo erat, ut epistolis que ex regis nomine mittebantur et illius anulo signate erant, nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis (erat autem tempus tertii mensis qui appellatur Siban) vicesima et tertia illius die scripte sunt epistole, ut Mardocheus voluerat, ad iudeos et ad principes procuratoresque et iudices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque Ethiopiam presidebant, provincie atque provincie, populo et populo, iuxta linguas et litteras suas, et iudeis prout legere poterant et audire. Ipseque epistole que ex regis nomine mittebantur anulo illius obsignate erant, et misse per veredarios, qui per omnes provincias discurrentes veteres novis nuntiis prevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent iudeos per singulas civitates, et in unum preciperent congregari, ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis et universis domibus interficerent atque delerent. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertiadecima mensis duodecimi adar. Summaque epistole hec fuit, ut in omnibus terris ac populis qui regis Assueri imperio subiacebant notum fieret paratos esse iudeos ad capiendam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes, et edictum regis pependit in Susis. Mardocheus autem de palatio et de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regiis, iacinctinis videlicet et aerinis, coronam auream portans in capite, et amictus pallio serico atque purpureo. Omnisque civitas exultavit atque leta est. Iudeis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor et tripudium. Apud omnes populos, urbes atque provincias, quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epule atque convivia et festus dies, intantum ut plures alterius gentis et secte eorum religioni et cerimoniis iungerentur. Grandis enim cunctos iudaici nominis terror invaserat.

9\. Igitur duodecimi mensis quem adar vocari ante iam diximus tertiadecima die, quando cunctis iudeis interfectio parabatur et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice iudei superiores esse ceperunt et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetraret. Nam et provinciarum iudices et duces et procuratores omnisque dignitas que singulis locis ac operibus preerat extollebant iudeos timore Mardochei, quem principem esse palatii et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis eius crescebat cotidie, et per cunctorum ora volitabat. Itaque percusserunt iudei inimicos suos plaga magna et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere, intantum ut etiam in Susis quingentos viros interficerent, exceptis decem filiis Aman Agagite hostis iudeorum, quorum ista sunt nomina: Pharsandatha et Delphon et Esphatha et Phorata et Adalia et Aridatha et Phermestha et Arisai et Aridai et Iezatha. Quos cum occidissent, predas de substantiis eorum tangere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susis ad regem relatus est. Qui dixit regine: In urbe Susis interfecerunt iudei quingentos viros et alios decem filios Aman. Quantam putas eos exercere cedem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas iudeis ut sicut hodie fecerunt in Susis, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur. Precepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. Congregatis iudeis quartadecima die mensis adar, interfecti sunt in Susis trecenti viri, nec eorum ab illis direpta substantia est. Sed et per omnes provincias que dicioni regis subiacebant pro animabus suis stetere iudei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis, intantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret. Dies autem tertiusdecimus mensis adar unus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollempnem, ut in eo omni deinceps tempore vacarent epulis, gaudio atque conviviis. At hii qui in urbe Susis cedem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo eiusdem mensis die in cede versati sunt, quintodecimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollempnem epularum atque leticie. Hii vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo et mittant sibi mutuo partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia hec, et litteris comprehensa misit ad iudeos qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis quam procul, ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis adar pro festis susciperent, et revertente semper anno sollempni honore celebrarent, quia in ipsis diebus se ulti sunt iudei de inimicis suis, et luctus atque tristicia in hylaritatem gaudiumque conversa sunt. Essentque isti dies epularum atque leticie, et mitterent sibi invicem ciborum partes, et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum cuncta que eo tempore facere ceperant, et que Mardocheus litteris facienda mandaverat. Aman enim filius Amadathi stirpis Agag, hostis et adversarius iudeorum, cogitavit contra eos malum ut occideret eos atque deleret, et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est Hester ad regem, obsecrans ut conatus eius litteris regis irriti fierent, et malum quod contra iudeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium, eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt epistole, id est libri huius, volumine continentur, queque sustinuerint, et que deinceps immutata sint. Susceperunt iudei super se et semen suum et super cunctos qui religioni eorum voluerant copulari, ut nulli liceat hos duos dies absque sollempnitate transigere, quos scriptura testatur et certa expetunt tempora, annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio, et per singulas generationes cuncte in toto orbe provincie celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a iudeis et ab eorum progenie, que his cerimoniis obligata est. Scripseruntque Hester regina filia Abiahel et Mardocheus iudeus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies isti sollempnes sanctirentur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in centum viginti septem regis Assueri provinciis versabantur, ut haberent pacem et susciperent veritatem, observantes dies sortium, et suo tempore cum gaudio celebrantes, sicut constituerant Mardocheus et Hester, et illi observanda susceperunt a se et a semine suo ieiunia atque clamores, et sortium dies, et omnia que libri huius qui vocatur Hester historia continentur.

10\. Rex vero Assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium et dignitas atque sublimitas qua exaltavit Mardocheum scripta sunt in libris Persarum atque Medorum, et quomodo Mardocheus iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit, et magnus apud iudeos, et acceptabilis plebi fratrum suorum, querens bona populo suo, et loquens ea que ad pacem sui seminis pertinerent.

Que habentur in hebreo plena fide expressi. Hec autem que secuntur scripta repperi in editione vulgata, que grecorum lingua et litteris continentur. Et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo, id est veru, prenotavimus.

Dixitque Mardocheus: A deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii quod videram, hec eadem significantis, nec eorum quicquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit, Hester est, quam rex accepit uxorem, et voluit esse reginam. Duo autem dracones, ego sum et Aman. Gentes que convenerant, hii sunt qui delere nomen conati sunt iudeorum. Gens autem mea Israhel est, que clamavit ad dominum. Et salvum fecit dominus populum suum, liberavitque nos de omnibus malis, et fecit signa magna

IX · Cessat a doctrina operatione iniquas.

· Quia caritas facit omnia communia, et omnium erunt que singulorum.

D. xlii. Non cogitant.

II · Sunt. · reperit. · Suo. · Sed eo.

· Peros. : Persicos.

xx. q. i. monachum.

III · D. lxxi. p. iii. Reges.

X

Predicta. · Per revelationem. · Sacra Scriptura impletur qui fluvium sapientia. · Fluvium Dei repletur aquis. · Vos estis lux mundi. · Sermo qui sol refulgens. · Ecclesia. · Populos. · Christus. · Astitit regina a dextris tuis. · Catholicus et hereticus. · Dispergam eos de gente etc. · Qui in abscondito. · A finibus terre. · Sed super timore fidelium. · A peccatis eorum. · Ihesus. · Quia fecimus.

atque potentia mea gloriam. Et duas sortes esse praecepit: unam populi Dei, et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram Deo universis gentibus. Et recordatus est Dominus populi sui, ac misertus hereditati suae. Et observabuntur dies isti in mense adar quarta decima et quinta decima die eiusdem mensis cum omni studio et gaudio in unum coetum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

11. Anno quarto regnantibus Ptolomeo et Cleopatra, attulerunt Dositheus, qui se sacerdotem et levitici generis esse ferebat, et Ptolomeus filius eius hanc epistolam Phurim, quam dixerunt interpretatum Lysimachum Ptolomei filium in Hierusalem. Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in hebraeo nec apud ullum fertur interpretum. Anno secundo regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus filius Iairi filii Semei filii Cis de tribu Beniamin, homo Iudaeus qui habitabat in urbe Susis, vir magnus et inter primos aulae regiae. Erat autem de eo numero captivorum quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Hierusalem cum Iechonia rege Iudae. Et hoc eius somnium fuit. Apparuerunt voces et tumultus et tonitrua, et terraemotus et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni paratique contra se in proelium. Ad quorum clamorem cunctae concitatae sunt nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustiae, et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et praeparata ad mortem. Clamaveruntque ad Dominum, et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum, et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt, et devoraverunt inclitos. Quod cum vidisset Mardocheus et surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet. Et fixum habebat in animo, scire cupiens quid significaret somnium.

12. Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Gabatha et Thara eunuchis regis, qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxen manus mittere, et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita quaestione, confessos duci iussit ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis, sed et Mardocheus rei memoriam litteris tradidit. Praecepitque ei rex ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius Amadathi Bugeus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo et populo eius pro duobus regis eunuchis qui fuerant interfecti. Huc usque prooemium. Quae sequuntur in eo loco posita erant ubi scriptum est: et diripuerunt bona vel substantias eorum, quae in sola vulgata editione repperimus. Epistolae autem hoc exemplar fuit.

13. Rex maximus Artaxerxes ab India usque Aethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt, salutem. Cum plurimis gentibus imperarem et universum orbem meae dicioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quaerente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia et fide ceteros praecellebat, et erat post regem secundus, Aman nomine, indicavit mihi in toto terrarum orbe populum esse dispersum qui novis uteretur legibus, et contra omnium gentium faciens consuetudinem regum iussa contemneret, et universarum concordiam nationum sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversum omne hominum genus perversis uti legibus nostrisque iussionibus contraire et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, iussimus ut quoscumque Aman, qui omnibus provinciis praepositus est et secundus a rege, et quem patris loco colimus, monstraverit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusque eorum misereatur, quarta decima die duodecimi mensis adar anni praesentis, ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes reddant imperio nostro pacem quam turbaverant. Huc usque exemplar epistolae. Quae sequuntur post eum locum scripta repperi ubi legitur:

Pergensque Mardocheus fecit omnia quae mandaverat ei Hester. Nec tamen habentur in hebraico, et apud nullum penitus feruntur interpretum. Mardocheus autem deprecatus est Dominum, memor omnium operum eius, et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in dicione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuae resistere voluntati, si decreveris salvare Israel. Confestim liberabimur. Tu fecisti caelum et terram, et quicquid caeli ambitu continetur. Dominus omnium es, nec est qui resistat maiestati tuae. Cuncta nosti, et scis quia non pro superbia et contumelia et aliqua gloriae cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman superbissimum. Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem. Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, et ne quemquam adorarem excepto Deo meo. Et nunc Domine rex, Deus Abraham, miserere populi tui, quia volunt nos inimici nostri perdere et hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti tibi de Aegypto. Exaudi deprecationem meam, et propitius esto sorti et funiculo tuo, et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, et ne claudas ora te canentium. Omnis quoque Israel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod certa mors eis impenderet.

14. Hester quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit, et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis. Omniaque loca in quibus laetari ante consueverat crinium laceratione complevit, et deprecabatur Dominum Deum Israel dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adiuva me solitariam et cuius praeter te nullus auxiliator est alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi a patre meo quod tu, Domine, tulisses Israel de cunctis gentibus, et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis, ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo, et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum; coluimus enim deos eorum. Iustus es Domine. Et nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiae deputantes, volunt tua mutare promissa, et delere hereditatem tuam, et claudere ora te laudantium, atque extinguere gloriam templi et altaris tui, ut aperiant ora gentium et laudent idolorum fortitudinem, et praedicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram. Sed converte consilium eorum super eos, et eum qui in nos coepit saevire disperde. Memento Domine, et ostende te nobis in tempore tribulationis nostrae, et mihi da fiduciam, rex deorum et universae dominator potestatis. Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, et transfer cor illius in odium hostis nostri, ut et ipse pereat et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua, et adiuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam. Et nosti quia oderim gloriam iniquorum, et detester cubile incircumcisorum et omnis alienigenae. Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiae et gloriae meae quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, et detester illud quasi pannum menstruatae, et non portem in diebus silentii mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, et non biberim vinum libaminum. Et numquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem nisi in te, Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, et libera nos de manu iniquorum, et erue me a timore meo. Haec quoque addita repperi in editione vulgata.

15. XIIII. Et mandavit ei rursum dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es prae cunctis Iudaeis ... Haec mandavit ei haec dubium quin hester mardocheus ut ingrederetur ad regem: et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memorare inquit dierum humilitatis tuae, quomodo nutrita sis in manu mea. quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem. et tu invoca dominum et loquere regi pro nobis, et libera nos de morte.

Haec non reperi in hebraeo: Haec autem quae subdita sunt inveni in editione vulgata scripta.

Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, et circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu et invocasset omnium rectorem et salvatorem deum, assumpsit duas famulas, et super unam quidem innitebatur, quasi prae deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens. Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum vestimenta sustentans. Ipsa autem roseo vultu colore perfusa, et gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, et nimio timore contractum.

XV. Ingressa igitur cuncta per ordinem hostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui indutus vestibus regiis, auroque fulgens et pretiosis lapidibus, eratque terribili aspectu. Cumque elevasset faciem, et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit. Et in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput. Convertitque deus spiritum regis in mansuetudinem, et festinus ac metuens exilivit de solio, et sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Hester? Ego sum frater tuus, noli metuere. Non morieris. Non enim pro te, sed pro omnibus haec lex constituta est. Accede igitur, et tange sceptrum. Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, et posuit super collum eius, et osculatus est eam, et ait: Cur mihi non loqueris? Quae respondit: Vidi te domine quasi angelum dei, et conturbatum est cor meum prae timore gloriae tuae. Valde enim mirabilis es domine, et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur, rursus corruit, et paene exanimata est. Rex autem conturbabatur, et omnes ministri eius consolabantur eam.

Exemplar epistolae regis Artaxerxis, quam pro Iudaeis ad totas regni sui provincias misit: quod et ipsum in hebraico volumine non habetur.

16 XVI. Rex magnus Artaxerxes, ab India usque Aethiopiam, centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostrae iussioni obediunt, salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam. Et non solum subiectos regibus nituntur opprimere: sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, et humanitatis in se iura violare; sed dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesaniae proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter observant, et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere; dum aures principum simplices, et ex sua natura alios aestimantes, callida fraude decipiunt. Quae res et ex veteribus probatur historiis, et ex his quae geruntur cotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis, si diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate et necessitate temporum, ut reipublicae poscit utilitas, ferre sententiam.

XVII. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis, Aman filius Amadathi, et animo et gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, et pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est, et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, et adoraretur ab omnibus post regem secundus. Qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est, ut regno nos privare niteretur et spiritu. Nam Mardochaeum, cuius fide et beneficiis vivimus, et consortem regni nostri Hester cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostrae solitudini, et regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem a pessimo mortalium Iudaeos neci destinatos in nulla penitus culpa reperimus: sed e contrario iustis utentes legibus, et filios altissimi et maximi semperque viventis dei, cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum, et usque hodie custoditur. Unde eas litteras quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est Susis, et ipse qui machinatus est, et omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudaeis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo, ut eos qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi qui vocatur Adar. Hanc enim diem omnipotens deus maeroris et luctus eis vertit in gaudium. Unde et vos inter ceteros dies festos hanc habetote diem, et celebrate eam cum omni laetitia, ut et in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem provincia et civitas quae noluerit sollemnitatis huius esse particeps, gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus et inobedientiae.

Explicit liber Hester. Incipit prologus sancti Ieronimi presbyteri in librum Tobie ad Chromatium.

Chromatio et Heliodoro episcopis Ieronimus presbyter in domino salutem. Mirari non desino exactionis vestrae instantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique Tobiae, quem Hebraei de catalogo divinarum scripturarum secantes, his quae agiografa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebraeorum studia, et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisaeorum displicere iudicio, et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque linguae peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

Explicit prologus. Incipit argumentum.

Tobias filius Ananihel ex tribu Neptalim, de civitate Cithel, quae est in regione Galileae, captivus ductus est a Salmanassar rege Assyriorum, in iuventute: in timore dei summus, in opere magnificus, in misericordia gloriosus, inexquirabilis curis devotus. Qui dum mortuos sepeliret, et inopes pasceret, visione luminis caruit, et post tenebras reseratis oculis lumini clarius promeruit.

Incipit liber Tobi.

TOBIAS ex tribu et civitate Neptalim, quae est in superioribus Galileae super Naasson, post viam quae ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet, cum captus esset in diebus Salmanassar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit, ita ut omnia quae habere poterat, cotidie concaptivis fratribus qui erant ex eius genere impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu Neptalim, nihil tamen puerile gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos Ieroboam rex Israel fecerat, hic solus fugiebat consortia omnium, et pergebat ad Ierusalem ad templum domini, et ibi adorabat dominum deum Israel, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens, ita ut in tertio anno proselytis et advenis ministraret omnem decimationem. Haec et his similia secundum legem dei adhuc

parvulus observabat. Cum vero factus esset vir, accepit Annam uxorem de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio in civitatem Ninive cum omni tribu sua, et omnes ederent ex cibis gentilium, iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Dominus Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis, et dedit ei potestatem ut quocumque vellet iret, habens libertatem quaecumque facere voluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti, et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu eius, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Post multum vero temporis mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius eius pro eo, et filios Israel exosos haberet in conspectu suo, Tobias pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos, dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat, nudisque vestimenta praebebat, et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex Sennacherib fugiens a Iudaea plagam quam circa eum Deus fecerat propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi et tulit omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit, quia multi diligebant eum. Post dies vero quadraginta quinque occiderunt regem filii ipsius, et reversus est Tobias ad domum suam, omnisque facultas eius restituta est ei.

2 Post haec vero cum esset dies festus Domini et factum esset prandium bonum in domo Tobiae, dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes Deum ut epulentur nobiscum. Cumque abisset, reversus nuntiavit unum ex filiis Israel iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, ieiunus pervenit ad corpus, tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut dum sol occubuisset, caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu et tremore, memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. Cum vero sol occubuisset, abiit et sepelivit eum. Arguebant autem illum omnes proximi sui dicentes: Iam huius rei causa interfici iussus es, et vix effugisti mortis imperium, et iterum sepelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deum quam regem, rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua, et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem ut quadam die fatigatus a sepultura veniens domum suam iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius, fieretque caecus. Hanc autem temptationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiae eius, sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga caecitatis evenerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitae suae. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius dicentes: Ubi est spes tua pro qua eleemosynas et sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus, et vitam illam exspectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad textrinum opus cotidie, et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset domum. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte ne forte furtivus sit; reddite eum dominis suis, quia non licet nobis ex furto aliquid edere aut contingere. Ad haec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, et eleemosynae tuae modo apparuerunt. Atque his et aliis huiuscemodi verbis exprobrabat ei.

3 Tunc Tobias ingemuit et coepit orare cum lacrimis dicens: Iustus es Domine, et omnia iudicia tua iusta sunt, et omnes viae tuae misericordia et veritas et iudicium. Et nunc Domine memor esto mei, et ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non oboedivimus praeceptis tuis, traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem, et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum praecepta tua, et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, et praecipe in pace recipi spiritum meum; expedit enim mihi mori magis quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sara filia Raguelis in civitate Medorum, et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et daemonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suae, et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrimis deprecabatur Deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem tertia die, cum compleret orationem, benedicens Dominum dixit: Benedictum est nomen tuum Domine Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies, et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos converto. Peto Domine ut de vinculo improperii huius absolvas me, aut certe desuper terram eripias me. Tu scis quia numquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant participem me praebui. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me digni non fuerunt, quia forsitan viro alii conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur, si autem in tribulatione fuerit liberabitur, et si in correptione fuerit ad misericordiam tuam pervenire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillitatem facis, et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in saecula. In illo tempore exauditae sunt preces amborum in conspectu gloriae summi Dei, et missus est angelus Domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos, quorum uno tempore fuerat oratio in conspectu Domini recitata.

4 Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tuae omnibus diebus vitae eius. Memor enim esse debes quae et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vitae suae, sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus vitae tuae Deum in mente habe, et cave ne aliquando peccato consentias et praetermittas praecepta Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Praemium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras [inferni]. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus [sibi coram hominibus] qui faciunt eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione.

et preter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in sensu tuo aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque aliquid tibi operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercennarii tui apud te omnino non maneat. Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue, et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic Deum, et pete ab eo ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico et tibi filium dedisse me x talenta argenti cum adhuc infantulus esses, Gabelo in Rages civitate Medorum, et chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo pervenias ad eum et recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, et restituas ei chirographum suum. Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum et recesserimus ab omni peccato et fecerimus bene.

5 Tunc respondit Tobias patri suo et dixit: Omnia quecumque precepisti mihi faciam, pater. Quomodo autem hanc pecuniam inquiram, ignoro. Ille me nescit, et ego illum ignoro: quod signum dabo illi? Sed neque viam qua pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et dixit: Chirographum quidem eius penes me habeo, quod dum illi ostenderis, statim tibi restituet. Sed perge nunc et inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum salva mercede sua, dum adhuc vivo, ut recipias eam. Tunc egressus Tobias invenit iuvenem splendidum stantem precinctum et quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod angelus Dei esset, salutavit eum et dixit: Unde te habemus, bone iuvenis? At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam que ducit in regionem Medorum? Cui respondit: Novi, et omnia itinera eius frequenter ambulavi, et mansi apud Gabelum fratrem nostrum qui moratur in Rages civitate Medorum, que posita est in monte Ecbathanis. Cui Tobias ait: Sustine me, obsecro, donec hec ipsa nuntiem patri meo. Tunc ingressus Tobias indicavit universa hec patri suo. Super que admiratus pater rogavit ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum et dixit: Gaudium tibi sit semper. Et Tobias ait: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo et lumen celi non video? Cui ait iuvenis: Forti animo esto, in proximo est ut a Deo cureris. Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? Et cum redieris, restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus: Ego ducam et reducam eum ad te. Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi de qua domo aut de qua tribu es tu. Cui Raphael angelus dixit: Genus queris mercennarii, an ipsum mercennarium qui cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias, Ananie magni filius. Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi angelus: Ego sanum ducam et sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem Tobias dixit: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et angelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus que erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo et matri sue, et ambulaverunt ambo simul. Cumque profecti essent, cepit mater eius flere et dicere: Baculum senectutis nostre tulisti et transmisisti a nobis. Numquam fuisset ipsa pecunia pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc quod videbamus filium nostrum. Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster et salvus revertetur ad nos, et oculi tui videbunt illum. Credo enim quod angelus Dei bonus comitetur ei et bene disponat omnia que circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit mater eius flere et tacuit.

6 Profectus est autem Tobias, et canis secutus est eum, et mansit prima mansione iuxta fluvium Tygris. Et exivit ut lavaret pedes suos, et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens Tobias clamavit voce magna dicens: Domine, invadit me. Et dixit ei angelus: Apprehende branchiam eius et trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus: Exentera hunc piscem, et cor eius et fel et iecur repone tibi: sunt enim hec necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cum fecisset, assavit carnes eius, et secum tulerunt in via; cetera salierunt que sufficerent eis quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum. Tunc interrogavit Tobias angelum et dixit ei: Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista que de pisce servare iussisti. Et respondens angelus dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum, sive a viro sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos. Et dixit ei: Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus dixit: Est hic Raguel nomine, propinquus de tribu tua, et hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum neque feminam ullam habet aliam preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius, et oportet eam te accipere coniugem. Pete ergo eam a patre eius, et dabit tibi eam uxorem. Tunc respondit Tobias et dixit: Audio quia tradita est vii viris, et mortui sunt; sed et hoc audivi quia demonium occidit illos. Timeo ergo ne forte et mihi hec eveniant: et cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, et ostendam tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hii namque qui coniugium ita suscipiunt ut Deum a se et a sua mente excludant, et sue libidini ita vacent sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab ea, et nihil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore magis filiorum quam libidine ductus, ut in semine Abrahe benedictionem in filiis consequaris.

7 Ingressi sunt autem ad Raguelem, et suscepit eos Raguel cum gaudio. Intuensque Tobiam Raguel dixit Anne uxori sue: Quam similis est iuvenis iste consobrino meo. Et cum hec dixisset, ait: Unde estis, iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Neptalim sumus, ex captivitate Ninive. Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias de quo interrogas pater huius est. Et misit se Raguel, et cum lacrimis osculatus est eum, et plorans super collum eius dixit: Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es. Et Anna uxor eius et Sara filia ipsorum lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt, precepit Raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium, Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes et promittas mihi dare Saram filiam tuam. Quo audito verbo Raguel expavit, sciens quid evenerit illis vii viris qui ingressi sunt ad eam, et timere cepit ne forte et ipse moreretur. Et cum nutaret et non daret ullum petenti responsum, dixit illi angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur coniux filia tua; propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces et lacrimas meas in conspectu suo admiserit. Et credo quod ideo fecit vos ad me venire, ut ista coniungeretur cognationi sue secundum legem Moysi. Et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram filie sue dextere Tobie tradidit dicens: Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob sit vobiscum, et ipse vos coniungat impleatque benedictionem suam in vobis. Et

accepta carta fecerunt conscriptionem coniugii. Et post haec epulati sunt benedicentes deum. Vocavitque raguhel ad se annam uxorem suam. et precepit ei ut prepararet alterum cubiculum. Et introduxit in illud saram filiam suam et lacrimata est. Dixitque ei. Forti animo esto filia mea. Dominus celi det tibi gaudium pro tedio quod perpessa es.

8. Postquam vero cenaverunt: introduxerunt iuvenem ad eam. Recordatus itaque tobias sermonis angeli: protulit de cassidili suo partem iecoris. posuitque eam super carbones vivos. Tunc raphael angelus apprehendit demonium. et religavit illud in deserto superioris egipti. Tunc hortatus est virginem tobias. dixitque ei. Sara exurge et deprecemur deum hodie et cras et secundum cras: quia istis tribus noctibus deo iungimur. Tertia autem transacta nocte. in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus. et non possumus ita coniungi sicut et gentes que ignorant deum. Surgentes autem pariter: instanter orabant ambo simul ut sanitas daretur eis. Dixitque tobias. Domine deus patrum nostrorum benedicant te celi et terra et mare fontes et flumina: et omnis creatura tua que in eis sunt. Tu fecisti adam de limo terre. dedistique ei adiutorium evam. Et nunc domine tu scis quia non luxurie causa accipio sororem meam coniugem. sed sola posteritatis dilectione. in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Dixit itaque sara. Miserere nobis domine miserere nobis. et consenescamus ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum: accersiri iussit raguel servos suos. ut abirent pariter et foderent sepulchrum. Dicebat enim. Ne simili modo evenerit ei quod et ceteris illis vii. qui ingressi sunt ad eam. Cumque parassent fossam: reversus ad uxorem suam raguhel dixit ei. Mitte unam ex ancillis tuis. et videat si mortuus est. ut sepeliam eum antequam illucescat. At illa misit unam ex ancillis suis: que ingressa cubiculum reperit eos salvos et incolumes secum pariter dormientes. Et reversa: nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt dominum raguhel videlicet et anna uxor eius. et dixerunt. Benedicimus te domine deus israel: quia non contigit nobis quemadmodum putabamus. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam. et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos domine plenius benedicere te. et sacrificium tibi laudis tue et sue sanitatis offerre. ut cognoscat universitas gentium quia tu es deus solus in universa terra. Statimque precepit servis suis raguhel ut replerent fossam quam fecerant priusquam illucesceret. Uxori autem sue dixit ut instrueret convivium. et prepararet omnia que in cibos erant iter agentibus necessaria. Duas quoque vaccas pingues et iiii. arietes occidi fecit: et preparari epulas omnibus vicinis suis et cunctis amicis. Et adiuravit raguhel tobiam. ut duas ebdomadas moraretur apud eum. De omnibus autem que possidebat raguhel dimidiam partem dedit tobie. et fecit hanc scripturam ut dimidia pars que supererat post obitum eorum tobie dominio deveniret.

9. Tunc vocavit ad se tobias angelum quem quidem hominem estimabat et dixit ei. Azaria frater. peto ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum: non ero condignus providentie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia sive servitia: et vadas ad gabelum in rages civitatem medorum. reddasque ei chirographum suum. et recipias ab eo pecuniam: et roges eum venire ad nuptias meas. Scis enim ipse quoniam numerat dies pater meus. Et si tardavero una die plus: contristabitur anima eius. Et certe vides quomodo adiuravit me raguhel: cuius adiuramentum spernere non possum. Tunc raphael assumens iiii. ex servis raguel et duos camelos: in rages civitatem medorum perrexit. Et inveniens gabelum dedit ei chirographum suum et recepit ab eo omnem pecuniam. Indicavitque ei de tobia filio tobie omnia que gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset domum raguel: invenit tobiam discumbentem. Et exiliens: osculati sunt se invicem. Flevit itaque gabelus: benedixitque deum et dixit. Benedicat te dominus deus israel. quia filius es viri optimi et iusti et timentis deum. et elemosinas facientis. et dicatur benedictio super uxorem tuam. et super parentes vestros et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem. et sit semen vestrum benedictum a domino deo israel qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent amen. accesserunt ad convivium. Sed et cum timore domini nuptiarum convivium exercebant.

10. Cum vero moram faceret ibi tobias causa nuptiarum: sollicitus erat pater eius tobias dicens. Putas quare moratur filius meus. aut quare detentus est ibi: Putas ne gabelus mortuus est. et nemo reddit ei pecuniam: Cepit autem contristari nimis ipse et anna uxor eius cum eo. Et ceperunt ambo simul flere. eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater eius irremediabilibus lacrimis: atque dicebat. Heu me heu me fili mi ut quid te misimus peregrinari: lumen oculorum nostrorum. baculum senectutis nostre. solatium vite nostre spem posteritatis nostre: Omnia simul in te uno habentes. te non debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat tobias. Tace et noli turbari. sanus est filius noster. Satis est fidelis vir ille. cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat. sed cotidie exiliens circumspiciebat et circuibat vias omnes. per quas spes remeandi videbatur. ut procul videret eum si fieri posset venientem. At vero raguel dicebat ad generum suum. Mane hic: et ego mittam nuntium salutis de te ad tobiam patrem tuum. Cui tobias dixit. Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis multis rogaret raguhel tobiam. et ille eum nulla ratione vellet audire: tradidit ei saram et dimidiam partem omnis substantie sue. in pueris. et puellis in pecudibus et in camelis. in vaccis. et in pecunia multa: et salvum atque gaudentem dimisit eum a se dicens. Angelus domini sanctus sit in itinere vestro. perducatque vos incolumes. et inveniatis omnia recte circa parentes vestros: et videant oculi mei filios vestros antequam moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt eam. et dimiserunt ire. monentes eam honorare socerос. diligere maritum. regere familiam gubernare domum: et se ipsam irreprehensibilem exhibere.

11. Cumque reverterentur: pervenerunt ad charram que est in medio itinere contra ninivem. undecimo die. Dixit autem angelus. Tobia frater. scis quemadmodum reliquisti patrem tuum: Si placet itaque tibi precedamus. et lento gradu sequantur iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum animalibus. Cumque hoc placuisset ut irent: dixit raphael ad tobiam. Tolle tecum ex felle piscis. erit enim necessarium. Tulit itaque tobias ex felle illo. et abierunt. Anna vero sedebat secus viam cotidie in supercilio montis. unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius. vidit a longe: et illico cognovit venientem filium suum. et currens nuntiavit viro suo dicens. Ecce venit filius tuus. Dixitque raphael ad tobiam. At ubi introieris domum tuam statim adora dominum deum tuum. et gratias agens ei. accede ad patrem tuum et osculare eum. Statimque line super oculos eius ex felle piscis hoc quod portas tecum. Scias enim quoniam mox aperientur oculi eius. et videbit pater tuus lumen celi. et in aspectu tuo gaudebit. Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via. et quasi nuntius adveniens blandimento sue caude gaudebat. Et consurgens cecus pater cepit offendens pedibus currere. et data manu puero occurrit in obviam filio suo. et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua. et ceperunt ambo flere pre gaudio. Cumque adorassent deum et gratias egissent: consederunt. Tunc sumens tobias de felle piscis linivit oculos patris sui: et sustinens quasi dimidia fere hora. cepit albugo ab oculis eius quasi membrana ovi egredi. Quam apprehendens tobias: traxit ab oculis eius. Statimque recepit visum tobias: et glorificabant deum. ipse videlicet et uxor eius: et omnes qui sciebant eum. Dicebatque tobias. Benedico te domine deus israel quia tu castigasti me et tu sanasti me. et ecce video tobiam

filium meum. Ingressa est autem post septem dies Sara uxor filii eius et omnis familia et pecora sana et cameli et pecunia multa uxoris: sed et illa pecunia quam receperat a Gabelo. Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei quae fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobiae gaudentes ad Tobiam, congratulantes ei de omnibus bonis quae circa illum ostenderat Deus. Et per septem dies epulantes omnes gaudio magno gavisi sunt.

XII

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto qui venit tecum? Respondens Tobias dixit patri suo: Pater quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse suscepit, uxorem ipse me fecit habere, et daemonium ipse ab ea compescuit, gaudium parentibus eius fecit, meipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque fecit videre lumen caeli, et bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad haec dignum poterimus dare? Sed peto te pater mi ut roges eum si forte dignabitur medietatem de omnibus quae allata sunt sibi assumere. Et vocantes eum pater scilicet et filius tulerunt illum in partem: et rogare coeperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium quae attulerant acceptam habere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum caeli, et coram omnibus viventibus confitemini ei: quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Bona est oratio cum ieiunio et eleemosyna, magis quam thesauros auri recondere. Quoniam eleemosyna a morte liberat: et ipsa est quae purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam aeternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animae suae. Manifesto ergo vobis veritatem, et non abscondam a vobis sermonem occultum. Quando orabas cum lacrimis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Domino, necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Saram uxorem filii tui a daemonio liberarem. Ego enim sum Raphael angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum. Cumque haec audissent, turbati sunt, et trementes ceciderunt super terram in faciem suam. Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite et cantate illi. Videbar quidem manducare vobiscum et bibere: sed ego cibo invisibili qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus est ergo ut revertar ad eum qui me misit: vos autem benedicite Deum, et enarrate omnia mirabilia eius. Et cum haec dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem suam benedixerunt Deum: et exsurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

13. XIII

Aperiens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum et dixit: Magnus es Domine in aeternum, et in omnia saecula regnum tuum: quoniam tu flagellas et salvas, deducis ad inferos et reducis: et non est qui effugiat manum tuam. Confitemini Domino filii Israel, et in conspectu gentium laudate eum: quoniam ideo dispersit vos inter gentes quae ignorant eum, ut vos narretis mirabilia eius, et faciatis scire eos quia non est alius Deus omnipotens praeter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. Aspicite ergo quae fecit nobiscum, et cum timore et tremore confitemini illi: regemque saeculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis meae confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini itaque peccatores, et facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo laetabimur. Benedicite Dominum omnes electi eius, agite dies laetitiae, et confitemini illi. Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum. Confitere Domino in bonis tuis, et benedic Deum saeculorum, ut reaedificet in te tabernaculum suum, et revocet ad te omnes captivos, et gaudeas in omnia saecula saeculorum. Luce splendida fulgebis: et omnes fines terrae adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: et munera deferentes adorabunt Dominum in te, et terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: et condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui aedificaverint te. Tu autem laetaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, et congregabuntur ad Dominum. Beati omnes qui diligunt te, et qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius Dominus Deus noster. Beatus ero si fuerint reliquiae seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem. Portae Ierusalem ex sapphiro et smaragdo aedificabuntur, et ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido et mundo omnes plateae eius sternentur: et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus Dominus qui exaltavit eam, ut sit regnum eius in saecula saeculorum super eam. Amen.

14. XIIII

Et consummati sunt sermones Tobiae. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus: et vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive. Quinquagenta namque et sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vitae suae in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace. In hora autem mortis suae vocavit ad se Tobiam filium suum, et septem iuvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis: Prope erit interitus Ninive: non enim excidit verbum Domini: et fratres nostri qui dispersi sunt a terra Israel, revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra eius replebitur, et domus Dei quae in ea incensa est, iterum reaedificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum, et relinquent gentes idola sua, et venient in Ierusalem, et inhabitabunt in ea, et gaudebunt in ea omnes reges terrae, adorantes Dominum regem Israel. Audite ergo filii mei patrem vestrum: Servite Domino in timore, et inquirite ut faciatis quae placita sunt illi: et filiis vestris mandate ut faciant iustitias et eleemosynas, ut sint memores Dei, et benedicant Dominum in omni tempore in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me, et nolite manere hic: sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulcro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc: video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris suae, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua et filiis et filiorum filiis, et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos incolumes in senectute bona: et curam eorum gessit, et ipse clausit oculos eorum: et omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem filios filiorum suorum. Et completis annis nonaginta novem in timore Domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius et omnis generatio eius in bona vita et in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo quam hominibus et cunctis habitantibus terram. Explicit liber Tobi. Incipit prefatio sancti Ieronimi presbiteri in librum Iudith.

Apud Hebreos liber Iudith inter agiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa quae in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus Nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse, adquievi postulationi vestrae, immo exactioni: et sepositis occupationibus, quibus vehementer angebar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis sensum e sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputavi: sola ea quae intelligentia integra in verbis Chaldeis invenire potui, Latinis expressi. Accipite Iudith viduam, castitatis exemplum, et triumphali laude perpetuis eam praeconiis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed et viris imitabilem dedit, qui castitatis eius remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, et insuperabilem superaret. Expliciunt prefatio. Incipit liber Iudith.

II

Arphaxad itaque rex Medorum subiugaverat multas gentes imperio suo, et ipse edificavit civitatem potentissimam quam appellavit Ecbathanis, ex lapidibus quadratis et sectis fecit muros eius in altitudine cubitorum .lxx. et in latitudine cubitorum .xxx. Turres vero eius posuit in altitudine cubitorum .c. Per quadrum vero earum latus utrumque vicenorum pedum spatio tendebatur. Posuitque portas eius in altitudine turrium, et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur .xii. regni sui Nabuchodonosor rex Assyriorum qui regnabat in Ninive civitate nimis magna, pugnavit contra Arphaxad, et optinuit eum in campo magno qui appellatur Ragau, circa Eufraten et Tigrin et Iadasan in campo Erioch regis Elichorum. Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor et cor eius elevatum est. Et misit ad omnes qui habitabant in Cilicia et Damasco et Libano, et ad gentes que sunt in Carmelo et Cedar, et ad inhabitantes Galileam in campo magno Hesdrelon, et ad omnes qui erant in Samaria et trans flumen Iordanen usque Ierusalem, et omnem terram Iesse, quousque perveniatur ad montes Ethiopie. Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum. Qui omnes uno animo contradixerunt, et remiserunt eos vacuos, ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus est Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, et iuravit per regnum et thronum suum quod defenderet se de omnibus regionibus.

2. Anno .xiii. Nabuchodonosor regis, .xxii. die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum ut defenderet se. Vocavitque omnes maiores natu, omnesque duces et bellatores suos, et habuit cum eis misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militie sue, et dixit ei: Egredere adversum omne regnum occidentis, et contra eos precipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subiugabis michi. Tunc Olofernes vocavit duces et magistratus virtutis Assyriorum, et dinumeravit viros in expeditionem sicut precepit ei rex, .c.xx. milia peditum pugnatorum, et equites sagittarios .xii. milia. Omnemque expeditionem suam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his que exercitibus sufficerent copiose, boumque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus. Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus et sagittariis, qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Cilicie. Ascenditque omnia castella eorum, et optinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, predavitque omnes filios Tharsis et filios Ismahel qui erant contra faciem deserti et ad austrum terre Celeon. Et transivit Eufraten et venit ad Mesopotamiam. Et fregit omnes civitates excelsas que erant ibi, a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare. Et occupavit terminos eius a Cilicia usque ad fines Iaphet, qui sunt ad austrum. Abduxitque omnes filios Madian, et predavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata, omnesque arbores et vineas fecit incidi.

3. Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram. Tunc miserunt legatos suos universarum urbium et provinciarum reges ac principes Syrie, scilicet Mesopotamie et Syrie Sobal, et Libie atque Cilicie, qui venientes ad Olofernem dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostre damna patiamur. Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes colles et montes et campi, armenta boum, gregesque ovium caprarumque, equorum camelorumque, et universe facultates nostre atque familie in conspectu tuo sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus, et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit Holofernes de montibus cum equitibus in virtute magna, et optinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium inhabitatores et principes et honorati simul cum populis exirent in obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tibiis et tympanis. Nec ista facientes ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt. Nam et civitates eorum destruxit, et lucos eorum excidit. Preceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terre exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus que potuissent Holofernis potentia subiugari. Pertransiens autem Syriam Sobal et omnem Apamiam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumeos in terram Gabaa, accepitque civitates eorum, et sedit ibi .xxx. dies, in quibus diebus adunari precepit universum exercitum virtutis sue.

4. Tunc audientes hec filii Israhel qui habitabant in terra Iuda, timuerunt valde a facie eius. Tremor etiam et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem et templo domini quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, et preoccupaverunt omnes vertices montium, et muris concluserunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in preparationem pugne. Sacerdos etiam Heliachim scripsit ad universos qui erant contra Hesdrelon, que est contra faciem campi magni iuxta Dothaim, et universis per quos viam transitus esse poterat, ut optinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, et illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israhel secundum quod constituerat eis Heliachim sacerdos domini. Et clamavit omnis populus ad dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi domini, et altare domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad dominum deum Israhel unanimiter, ne darentur in predam infantes eorum, et uxores eorum in divisionem, et civitates eorum in exterminium, et sancta eorum in pollutionem. Tunc Heliachim sacerdos domini magnus circuivit omnem Israhel, allocutusque est eos dicens: Scitote quoniam exaudiet dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu domini. Memores estote Moysi servi domini, qui Amalech confidentem in virtute sua et in potentia sua et in exercitu suo, et in clipeis suis et in curribus suis et in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit. Sic erunt universi hostes Israhel, si perseveraveritis in hoc opere quod cepistis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes dominum, permanebant in conspectu domini, ita ut etiam hi qui offerebant domino holocausta, precincti ciliciis offerrent sacrificia domino. Et erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant deum, ut visitaret populum suum Israhel.

5. Nuntiatumque est Holoferni principi militie Assyriorum quod filii Israhel prepararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, et dixit eis: Dicite michi quis sit populus iste qui montana obsidet, aut que et quales et quante sint civitates eorum, que etiam sit virtus

aut que et quales et quante sint civitates eorum aut que sit virtus eorum aut que multitudo eorum vel qui rex militie illorum. Et quare pre omnibus qui habitant in oriente isti contempserunt nos et non exierunt obviam nobis ut susciperent nos cum pace. Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens ait: Si digneris domine mi audire dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat et non egredietur verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex progenie Chaldeorum est. Hic primum in Mesopotamia habitavit quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra Chaldeorum. Deserentes itaque cerimonias patrum suorum que in multitudine deorum erant unum deum celi coluerunt qui et precepit eis ut exirent inde et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames descenderunt in Egyptum illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Egypti atque in edificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos clamaverunt ad dominum suum et percussit totam terram Egypti plagis variis. Cumque eiecissent eos Egyptii a se et cessasset plaga ab eis et iterum eos vellent capere et ad suum servitium revocare fugientibus his deus celi mare aperuit ita ut hinc inde aque quasi murus solidarentur et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. In quo loco dum innumerabilis exercitus Egyptiorum eos persequeretur ita aquis coopertus est ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret. Egressi etiam mare Rubrum deserta Syna montis occupaverunt in quibus numquam homo habitare potuit vel filius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum et per annos quadraginta annonam de celo consecuti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta et absque scuto et gladio deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti nisi quando recessit a cultura domini dei sui. Quotienscumque autem preter ipsum deum suum alterum coluerunt dati sunt in predam et in gladium et in obprobrium. Quotienscumque autem penituerunt se recessisse a cultura dei sui dedit eis deus celi virtutem resistendi. Denique Chananeum regem et Iebuseum et Ferezeum et Ettheum et Eveum et Amorreum et omnes potentes in Esebon prostraverunt et terras eorum et civitates eorum ipsi possederunt. Et usque dum non peccarent in conspectu dei sui erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent a via quam dederat eis deus ut ambularent in ea exterminati sunt preliis a multis nationibus et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad dominum deum suum ex dispersione qua dispersi fuerant adunati sunt et ascenderunt montana hec omnia et iterum possident Ierusalem ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo mi domine perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu dei eorum ascendamus ad illos quoniam tradens tradet illos deus eorum tibi et subiugati erunt sub iugo potentie tue. Si vero non est offensio populi huius coram deo suo non poterimus resistere illis quoniam deus eorum defendet illos et erimus in obprobrium universe terre.

Et factum est cum cessasset loqui Achior verba hec irati sunt omnes magnates Holofernis et cogitabant interficere eum dicentes ad alterutrum: Quis est iste qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus eius homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugne? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos ascendamus in montana et cum capti fuerint potentes eorum tunc cum eisdem gladio transverberabitur ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terre est et preter ipsum alius non est. Factum est autem cum cessassent loqui indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens quod gens Israel defendatur a deo suo ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis et omnis Israel tecum perditione disperiet et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universe terre tuncque gladius militie mee transiet per latera tua et confixus cades inter vulneratos Israel et non respirabis ultra donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas non concidat vultus tuus et pallor qui faciem tuam obtinet abscedat a te si verba mea hec putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis hec experieris ecce ex hac hora illorum populo sociaberis ut dum dignas gladii mei penas exceperint ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes precepit servis suis ut comprehenderent Achior et perducerent eum in Bethuliam et traderent eum in manus filiorum Israel. Et accipientes eum servi Holofernis profecti sunt per campestria sed cum appropinquassent ad montana exierunt contra eos fundibalarii. Illi autem divertentes a latere montis ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus et sic vinctum de restibus dimiserunt eum et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia venerunt ad eum quem solventes duxerunt ad Bethuliam atque in medio populi illum statuentes percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes Ozias filius Micha de tribu Symeon et Charmi qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu omnium Achior dixit omnia que locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi ut dum vicerit filios Israel tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis propter hoc quod dixisset Deus celi defensor eorum est. Cumque Achior universa exposuisset omnis populus cecidit in faciem adorantes dominum et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas domino effuderunt dicentes: Domine deus celi et terre intuere superbiam eorum et respice ad nostram humilitatem et faciem sanctorum tuorum attende et ostende quoniam non derelinquis presumentes de te et presumentes de se et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque fletu et per totam diem oratione populorum completa consolati sunt Achior dicentes: Deus patrum nostrorum cuius tu virtutem predicasti ipse tibi hanc dabit vicissitudinem ut tu magis eorum interitum videas. Cum vero dominus deus noster dederit hanc libertatem servis suis sit et tecum deus in medio nostri ut sicut tibi placuerit ita cum tuis omnibus converseris. Tunc Ozias finito consilio suscepit eum in domum suam et fecit ei cenam magnam et vocans omnes presbyteros simul expleto ieiunio refecerunt. Postea vero convocatus est omnis populus et per totam noctem oraverunt in ecclesia petentes auxilium a deo Israel.

Holofernes autem altera die precepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia et equites viginti duo milia preter preparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas et abducti fuerant de provinciis et urbibus universe iuventutis. Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit Dothaim a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon qui est contra Hesdrelon. Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum prostraverunt se super terram mittentes cineres super capita sua unanimes orantes ut deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica sederunt per loca que ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro Holofernes dum circuit per gyrum repperit quod fons qui influebat aqueductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret et incidi precepit aqueductum illorum. Erant tamen non longe a muris fontes ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. Sed filii Ammon et Moab accesserunt ad Holofernem dicentes: Filii Israel non in lancea nec in sagitta confidunt sed montes defendunt illos et muniunt illos colles in precipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugne possis superare eos pone custodes fontium ut non hauriant aquam ex eis et sine gladio interficies eos vel certe fatigati tradent civitatem suam quam putant in montibus positam superari non posse. Et placuerunt verba hec coram Holoferne et coram satellitibus eius et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta defecerunt cisterne et collectiones aquarum omnibus inhabitantibus Bethuliam ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die quoniam ad mensuram dabatur

VII

ipsis aqua cotidie. Tunc ad oziam congregati omnes viri et femine, iuvenes senesque et parvuli, simul omnes una voce dixerunt: Iudicet deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum assyriis. Et propter hoc vendidit nos deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti et perditione magna. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte nos tradamus omnes populo holofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus dominum viventes, quam moriamur et simus opprobrium omni carni: ut videamus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie celum et terram et deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militie holofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum dixissent hec, factus est fletus magnus et ululatus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad deum dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras: et noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est deus eorum? Et cum fatigati his clamoribus et his fletibus lassati siluissent: exurgens ozias infusus lacrimis dixit: Equo animo estote fratres, et hos quinque dies expectemus a domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscidet, et dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hec verba que locuti estis.

VIII

Et factum est cum audisset hec verba iudith vidua, que erat filia merari filii idox, filii ioseph, filii ozie, filii elai, filii iamnor, filii iedeon, filii raphaim, filii achitob, filii melchie, filii enan, filii nathanie, filii salathiel, filii simeon, filii ruben: et vir eius fuit manasses, qui mortuus est in diebus messis ordearie. Instabat enim super alligantes manipulos in campo: et venit estus super caput eius, et mortuus est in bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem iudith relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. Et in superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite sue, preter sabbata et neomenias et festa domus israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum et gregibus ovium plenas. Et erat hec in omnibus famosissima, quia timebat dominum valde: nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. Hec itaque cum audisset quoniam ozias promisisset quod transacto quinto die traderet civitatem: misit ad presbyteros chabri et charmi. Et venerunt ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit ozias ut traderet civitatem assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos qui temptatis dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, et furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Sed quia patiens est dominus, in hoc ipso peniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus. Non enim quasi homo deus sic comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi, dicamus flentes domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia illorum, ita etiam de nostra humilitate glorietur. Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt deum suum, et adoraverunt deos alienos: pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis. Nos autem alterum deum nescimus preter ipsum. Expectemus humiles consolationem eius, et exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes quecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore dominus deus noster. Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo dei, et ex vobis pendet anima illorum: ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint quia temptati sunt patres nostri, ut probarentur si vere colerent deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster abraham temptatus est, et per multas tribulationes probatus, dei amicus effectus est. Sic ysaac, sic iacob, sic moyses, et omnes qui placuerunt deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui temptationes non susceperunt cum timore domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis sue contra dominum protulerunt: exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his que patimur. Sed reputantes peccatis nostris hec ipsa supplicia minora esse flagella domini quibus quasi servi corripimur ad emendationem, non ad perditionem nostram evenisse credamus.

Et dixerunt illi ozias et presbyteri: Omnia que locuta es vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens deum. Et dixit illis iudith: Sicut quod loqui potui dei esse cognoscitis, ita quod facere disposui probate si ex deo est, et orate ut firmum faciat consilium meum deus. Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea: et orate, sicut dixistis, in diebus quinque respiciat dominus populum suum israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renuntiem vobis nichil aliud fiat, nisi oratio pro me ad dominum deum nostrum. Et dixit ad eam ozias princeps iuda: Vade in pace, et dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

9

Quibus abscedentibus, iudith ingressa est oratorium suum. Et induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum. Et prosternens se domino, clamavit ad dominum dicens: Domine deus patris mei symeon, qui dedisti ei gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem: et dedisti mulieres eorum in predam, et filias illorum in captivitatem, et omnem predam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni quaeso te domine deus meus mihi vidue. Tu enim fecisti priora illa, et illa post illa cogitasti, et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt, et tua iudicia in providentia tua posuisti. Respice castra assyriorum nunc, sicut tunc castra egyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis et in equitatu suo, et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum, et tenebre fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum abyssus, et aque operuerunt eos. Sic fiant et isti domine, qui confidunt in multitudine sua, et in curribus suis, et in contis, et in scutis, et in sagittis suis, et in lanceis gloriantur: et nesciunt quia tu ipse es deus noster, qui conteris bella ab initio, et dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio: et allide virtutem illorum in virtute tua. Cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, et polluere tabernaculum nominis tui, et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine ut gladio proprio eius superbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in me: et percutias eum ex labiis caritatis mee. Da michi in animo constantiam ut contempnam illum, et virtutem ut evertam eum. Erit enim memoriale nominis tui, cum manus feminea deiecerit eum. Non enim in multitudine est virtus tua domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium et mansuetorum tibi semper placuit deprecatio. Deus celorum, creator aquarum, et dominus totius creature, exaudi me miseram deprecantem, et de tua misericordia presumentem. Memento domine testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora: ut domus tua in tua sanctificatione permaneat, et omnes gentes agnoscant quia tu es deus, et non est alius preter te.

10

Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum: surrexit de loco ubi iacuerat prostrata domino. Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam abstulit a se cilicium, et exuit se vestibus viduitatis sue. Et lavit corpus suum, et unxit se myrro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestibus iocunditatis sue, induitque sandalia pedibus suis: assumpsitque dextralia et lilia, et inaures, et anulos: et omnibus

ornamtis suis ornavit se. Cui etiam dns contulit splendorem. quoniam
omnis ista compositio non ex libidine sed ex virtute pendebat. et
ideo dns hanc in illa pulcritudinem ampliavit ut inconpara
bili decore omnium oculis appareret. Inposuit itaque abre sue as
copam vini et vas olei et polentam et palatas et panes et caseum et pro
fecta est. **XI** Cumque venissent ad portam civitatis: invenerunt expectan
tem oziam et presbiteros civitatis. Qui cum vidissent eam. stupentes mi
rati sunt nimis pulcritudinem eius. Nichil tamen interrogantes eam: di
miserunt transire dicentes. Deus patrum nostrorum det tibi gratiam et consilium cor
dis sui virtute corroboret. ut glorietur super te ierusalem. et sit nomen
tuum in numero sanctorum et iustorum. Et dixerunt hii qui illic erant omnes
una voce. fiat. fiat. Iudith vero orans dominum transiit portas:
ipsa et abra eius. Factum est autem cum descenderet montem circa ortum
diei occurrerunt ei exploratores assiriorum. et tenuerunt illam dicentes.
Unde venis aut quo vadis? Que respondit. Filia sum hebreorum.
ideo ego fugi a facie eorum. quoniam futurum agnovi quod dentur vobis
in depredationem. pro eo quod contempnentes vos noluerunt ultro tradere
se ipsos: ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa
cogitavi mecum dicens. vadam ad faciem principis holofernis
ut indicem illi secreta illorum et ostendam illi quo aditu possit
obtinere eos. ita ut non cadat nec unus quidem vir de exercitu eius.
Et cum audissent viri illi verba eius: considerabant faciem eius.
et erat in oculis eorum stupor: quoniam mirabantur pulcritudinem eius ni
mis. Et dixerunt ad eam. Conservasti animam tuam. eo quod tale rep
peristi consilium: ut descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem scias. quoniam cum
steteris in conspectu eius bene tibi faciet. et eris gratissima in corde eius.
Duxeruntque illam ad tabernaculum holofernis: nunciantes ei de ea.
Cumque intrasset ante faciem eius: statim in suis oculis captus est ho
lofernes. Dixeruntque ad eum satellites eius. Quis contempnat populum
hebreorum. qui tam decoras mulieres habent. ut non pro his merito pug
nari debeat contra eos? Videns itaque iudith holofernem sedentem
in conopeo quod erat ex purpura et auro. et smaragdo. et lapidibus
preciosis intextum. cum in faciem eius intendisset: adoravit eum prosternens
se super terram. Et levaverunt eam servi holofernis: iubente domino
suo. **11** Tunc holofernes dixit ei. Equo animo esto. et noli pavere in corde
tuo: quoniam numquam ego nocui viro qui voluit servire nabuchodonosor
regi. Populus autem tuus si non contempsisset me: non levassem lanceam
meam super eum. Nunc autem dic mihi qua ex causa recessisti ab illis. et
placuit tibi ut venires ad nos. Et dixit illi iudith. Sume verba an
cille tue. quoniam si secutus fueris verba ancille tue: perfectam rem faciet deus
tecum. Vivit enim nabuchodonosor rex terre. et vivit virtus eius que est
in te ad correctionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines ser
viunt illi per te. sed et bestie agri serviunt illi. Nunciatur enim industria
animi tui universis gentibus. et indicatum est omni seculo quoniam tu solus
bonus et potens es in omni regno eius: et disciplina tua omnibus provinciis
predicatur. Nec hoc latet quod locutus est achior: nec illud ignoratur
quod ei iusseris evenire. Constat enim deum nostrum sic peccatis offensum.
ut mandaverit per prophetas suos ad populum. quod tradat eum pro peccatis
suis. Et quoniam sciunt se offendisse deum suum filii israel: tremor tuus super
ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos et ab ariditate aque iam inter mor
tuos computantur. Denique hoc ordinant ut interficiant pecora sua et
sanguinem eorum bibant. et sancta domini sui que precepit deus non contingi
in frumento vino et oleo hec cogitaverunt impendere et volunt consumere
que nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam hec faciunt: certum est quoniam
in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoscens fugi ab illis:
et misit me dns hec ipsa nunciare tibi. Ego enim ancilla tua deum co
lo etiam nunc apud te: et exiet ancilla tua et orabo deum. et dicet mihi quando
eis reddet peccatum suum. et veniens nunciabo tibi. ita ut ego adducam
te per mediam ierusalem. et habebis omnem populum israel sicut oves quibus non est
pastor. et non latrabit vel unus canis contra te. quoniam hec mihi dicta sunt per providen

ciam dei. et quoniam iratus est illis deus. hec ipsa missa sum nunciare tibi.
Placuerunt autem omnia verba hec coram holoferne et coram pueris eius: et mira
bantur ad sapientiam eius. et dicebant alter ad alterum. Non est talis mu
lier super terram in aspectu. in pulcritudine et in sensu verborum. Et dixit ad
illam holofernes. Benefecit deus qui misit te ante populum. ut des illum
tu in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua. si fecerit mihi hoc
deus tuus. erit et deus meus. et tu in domo nabuchodonosor magna
12 eris: et nomen tuum nominabitur in universa terra. **XII** Tunc iussit eam intro
ire ubi repositi erant thesauri eius. et iussit illic manere eam et constituit
quid daretur ei de convivio suo. Cui respondit iudith et dixit. Nunc non
potero manducare ex his que precepisti mihi tribui. ne veniat super
me offensio. Ex his autem que mihi detuli: manducabo. Cui holofer
nes ait. Si defecerint tibi ista que tecum detulisti. quid faciemus tibi?
Et dixit iudith. Vivit anima tua dne meus. quoniam non expendet omnia hec
ancilla tua donec faciat deus in manu mea hec que cogitavi. Et
induxerunt illam servi eius in tabernaculum quo preceperat. Et petiit
dum introiret ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi fo
ras adorationem. et deprecandi dominum. Et precepit cubiculariis suis ut
sicut placeret illi exiret et introiret ad adorandum deum suum per tri
duum. Et exibat noctibus in vallem bethulie et baptizabat se in
fonte aque. Et ut ascendebat orabat dominum deum israel: ut dirige
ret viam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda mane
bat in tabernaculo. usque dum acciperet escam suam in vespera. **XVI** Et factum est
quarto die holofernes fecit cenam servis suis: et dixit ad vagao eunu
chum suum. Vade et suade hebream illam ut sponte consentiat habitare
mecum. Fedum est enim apud assirios si femina irrideat virum: agendo
ut inmunis transeat ab eo. Tunc introivit vagao ad iudith: et dixit
ei. Non vereatur bona puella introire ad dominum meum ut honorifice
tur ante faciem eius: et manducet cum eo. et bibat vinum cum iocunditate.
Cui iudith respondit. Que ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod
erit bonum et optimum ante oculos eius faciam. Quicquid autem illi placuerit:
hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit et orna
vit se vestimento suo: et ingressa stetit ante faciem eius. Cor
autem holofernis concussum est. erat enim ardens in concupiscentia illius.
Et dixit ad eam holofernes. Bibe nunc et accumbe in iocunditate: quoniam
gratiam invenisti coram me. Et dixit iudith. Bibam dne quoniam mag
nificata est anima mea hodie pre omnibus diebus meis. Et accepit
et manducavit et bibit coram ipso: ea que paraverat illi ancil
la eius. Et iocundus factus est holofernes ad illam: bibitque vinum
13 nimis multum. quantum numquam biberat in vita sua. **XIII** Ut autem sero
factum est. festinaverunt servi illius ad hospitia sua. et conclusit va
gao ostia cubiculi et abiit. Erant autem omnes fatigati a vino:
eratque iudith sola in cubiculo. Porro holofernes iacebat in
lecto: nimia ebrietate sopitus. Dixitque iudith puelle sue: ut sta
ret foris ante cubiculum et observaret. Stetitque iudith ante lectum.
orans cum lacrimis et labiorum motu in silentio dicens. Confirma me do
mine deus israel. et respice in hac hora ad opera manuum mearum ut
sicut promisisti ierusalem civitatem tuam erigas: et hoc quod credens per te pos
se fieri cogitavi perficiam. Et hec cum dixisset: accessit ad columpnam que
erat ad caput lectuli eius. et pugionem eius qui in ea ligatus pendebat ex
solvit. Cumque evaginasset illum. apprehendit comam capitis eius et ait.
Confirma me dne deus israel: in hac hora. Et percussit bis in cervice
eius: et abscidit caput eius. Et abstulit conopeum eius a columnis.
et evolvit corpus eius truncum. Et post pusillum exivit. et tradi
dit caput holofernis ancille sue. et iussit ut mitteret illud in
peram suam. Et exierunt due secundum consuetudinem suam quasi ad
orationem: et transierunt castra. Et girantes vallem venerunt ad por
tam civitatis. Et dixit iudith a longe custodibus murorum. Aperite
portas quoniam nobiscum est deus qui fecit virtutem in israel. Et factum est cum
audissent viri vocem eius: vocaverunt presbiteros civitatis. et concurrerunt

XV
ac. et pas.
Sa. p. iiii.

XII
Da. iii.
Ut non polluatur ex omnibus que mandi p.
Deu. xxx.
Ebur sci.
Vanum est vobis ante lucem surgere. ł. et c.
Lavabo per singulas noctes. l. m. l. m. et c.

XVI tota die.
devido induc.
ambigue illusorem illudit.
i. deo.
summo dno
irritata opibus.
Daniel. xxix. et xxx.
Jo. cm. fu.

XIII
R. iii. xxxvi. et xlix.
De quo noluit inebriari vino. ł. fel draconum u. e. et c.
nephande securitatis.
spiritu cordis duritiam que errorem genuit vane securitatis.
malicia iniquitatis intentionis.
gladium... Job. xv. ps. xxxvii. p. n.
capiendo alios.
gemmatam iniquitate actionis.
occasionem prave temptationis.
quod est rete muscarum. i. insidie do lose cogitationis quibus simplices et incautos decipit.
memoriam cordis.
sponse et adolescentule.
valle gratie que humilitatem in moribus servat. Christum.
doctoribus. castrorum etc.
ps. cxxxvi. can. vi. in f.
suffragiis nostris. celi.
ps. xxxviii. ubi.

ad eam omnes a minimo usque ad maximum. quoniam speraverant eam iam non esse venturam. Et accendentes luminaria: congiraverunt circa eam universi. Illa autem ascendens in eminentiorem locum: iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent: ait iudith. Laudate dominum deum nostrum. qui non deseruit sperantes in se. et in me ancillam suam adimplevit misericordiam suam quam promisit domui israel. et interfecit in manu mea hostem populi sui in hac nocte. Et proferens de pera caput holofernis. ostendit illis dicens. Ecce caput holofernis principis militiae assyriorum. et ecce conopeum eius in quo recumbebat in ebrietate sua. et ubi per manum feminae percussit illum dominus deus noster. Vivit autem ipse dominus quoniam custodivit me angelus eius. et hinc euntem et ibi commorantem et inde huc revertentem. et non permisit me dominus ancillam suam coinquinari. sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua. in evasione mea et in liberatione vestra. Confitemini illi omnes quoniam bonus. quoniam in seculum misericordia eius. Universi autem adorantes dominum dixerunt ad illam. Benedixit te dominus in virtute sua. qui per te ad nichilum redegit inimicos nostros. Porro ozias princeps populi israel: dixit ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelso. pre omnibus mulieribus super terram. Benedictus dominus qui creavit celum et terram. qui te direxit in vulnere capitis principis inimicorum nostrorum. quia hodie nomen tuum ita magnificavit: ut non recedat laus tua de ore hominum qui memores fuerint virtutis domini in eternum. pro quibus non pepercisti animae tuae propter angustias et tribulationes generis tui. sed subvenisti ruinae ante conspectum dei nostri. Et dixit omnis populus. fiat fiat. Porro achior vocatus venit. et dixit ei iudith. Deus israel cui tu testimonium dedisti. quod ulciscatur se de inimicis suis. ipse caput omnium incredulorum incidit in hac nocte in manu mea. Et ut probes quia ita est: ecce caput holofernis. qui in contemptu superbiae suae deum israel contempsit. et tibi interitum minabatur dicens. Cum captus fuerit populus israel: gladio perforari precipiam latera tua. Videns autem achior caput holofernis. angustiatus per pavorem cecidit in faciem suam super terram. et estuavit anima eius. Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est. procidit ad pedes eius et adoravit eam et dixit. Benedicta tu a deo tuo in omni tabernaculo iacob: quoniam in omni gente que audierit nomen tuum magnificabitur deus israel super te.

14. Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite me fratres. suspendite caput hoc super muros nostros. Et erit. Cum exierit sol: accipiat unusquisque arma sua et exite cum impetu. non ut descendatis deorsum: sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam. Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum holofernis. et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum: decidet super eos timor. Cumque cognoveritis eos fugere. ite post illos securi quoniam dominus conteret eos sub pedibus vestris. Tunc achior videns virtutem quam fecit deus israel: relicto gentilitatis ritu credidit deo et circumcidit carnem preputii sui. et appositus est ad populum israel et omnis successio generis eius usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies: suspenderunt super muros caput holofernis. Accepitque unusquisque vir arma sua: et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu. Quod videntes exploratores: ad tabernaculum holofernis cucurrerunt. Porro hii qui in tabernaculo erant venientes et ante ingressum cubiculi perstrepentes excitandi gratia inquietudinem arte moliebantur: ut non ab excitantibus sed a sonantibus holofernes evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed cum venissent duces eius et tribuni et universi maiores exercitus regis assyriorum: dixerunt cubiculariis. Intrate et excitate eum: quoniam egressi mures de cavernis suis: ausi sunt provocare nos ad prelium. Tunc ingressus vagao cubiculum eius stetit ante cortinam et fecit plausum manibus suis: suspicabatur enim illum cum iudith dormire. Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium caperet: accessit proximans ad cortinam. Et elevans eam. vidit cadaver absque capite holofernis in suo sanguine tabefactum iacere super terram. Et exclamavit voce magna cum fletu: et scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernaculum iudith: non invenit eam. Et exilivit foras ad populum: et dixit. Una mulier hebrea fecit confusionem in domo regis nabuchodonosor. Ecce enim holofernes iacet in terra. et caput ipsius non est in illo. Quod cum audissent principes virtutis assyriorum: sciderunt vestimenta sua omnes. et intollerabilis timor et tremor cecidit super eos: et turbati sunt animi eorum valde. Et factus est clamor incomparabilis in media castra eorum.

15. Cumque omnis exercitus decollatum holofernem audisset: fugit mens et consilium ab eis. et solo tremore et metu agitati fugae presidium sumunt. ita ut nullus loqueretur cum proximo suo: sed inclinato capite relictis omnibus evadere festinabant hebreos quos armatos venire super se audierant. fugientes per vias camporum et semitas collium. Videntes itaque filii israel fugientes illos: descenderunt clangentes tubis et ululantes post ipsos. Et quoniam assyrii non adunati in fugam ibant precipitati sunt. filii autem israel uno agmine persequentes. debilitabant omnes quos invenire potuissent. Misit itaque ozias nuntios per omnes civitates et regiones israel. Omnis itaque regio omnisque urbs electam iuventutem. misit armatam post eos et persecuti sunt eos in ore gladii. quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum. Reliqui autem qui erant in bethulia ingressi sunt castra assiriorum: et predam quam fugientes assirii reliquerant abstulerunt. et onustati sunt valde. Hii vero qui victores reversi sunt ad bethuliam. omnia quecumque erant illorum abstulerunt secum: ita ut non esset numerus in pecoribus et iumentis et universis mobilibus eorum. ut a minimo usque ad magnum omnes divites fierent de predationibus eorum. Ioachim autem summus pontifex venit de ierusalem in bethuliam cum universis presbiteris suis. ut videret iudith. Que cum exisset ad illum: benedixerunt illam omnes una voce dicentes. Tu gloria ierusalem tu leticia israel: tu honorificentia populi nostri. quia fecisti viriliter et confortatum est cor tuum. eo quod castitatem amaveris. et post virum tuum alterum non scieris. Ideo et manus domini confortavit te. et ideo eris benedicta in eternum. Et dixit omnis populus. fiat fiat. Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia assiriorum a populo israel. Porro universa que holofernis peculiaria fuisse probata sunt. dederunt iudith. in auro et argento et vestibus et gemmis et omni supellectili. et tradita sunt illi omnia a populo. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus et virginibus et iuvenibus: in organis et cytharis.

16. Tunc cantavit canticum hoc iudith domino dicens. Incipite domino in tympanis. cantate deo in cymbalis. modulamini illi psalmum novum: exultate et invocate nomen eius. Dominus conterens bella. dominus nomen est illi: qui posuit castra sua in medio populi sui ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit assur de montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis suae. cuius multitudo obturavit torrentes: et equi eorum cooperuerunt valles. Dixit se incensurum fines meos. et iuvenes meos occisurum gladio: et infantes meos dare in predam. et virgines in captivitatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum: et tradidit eum in manus feminae. et confodit eum. Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus. nec filii tytan percusserunt eum. nec excelsi gygantes imposuerunt se illi: sed iudith filia merari in specie faciei suae dissolvit eum. Exuit enim se vestimento viduitatis: et induit se vestimento leticiae. in exultatione filiorum israel. Unxit faciem suam unguento et colligavit cincinnos suos mitra ad decipiendum illum. Sandalia eius rapuerunt oculos eius. pulcritudo eius captivam fecit animam eius. Amputavit pugione cervicem eius. Horruerunt perse constantiam eius: et medi audaciam eius. Tunc ululaverunt castra assyriorum: quando apparuerunt humiles mei arescentes in siti. Filii puellarum compunxerunt eos. et sicut pueros fugientes occiderunt eos. et perierunt in prelio a facie domini

[H]ymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro. Adonai Domine, Deus magnus es tu, et preclarus in virtute tua, et quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti et facta sunt; misisti spiritum tuum et creata sunt, et non est qui resistat voci tue. Montes movebuntur a fundamentis cum aquis, petre sicut cera liquescent ante faciem tuam. Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia. Ve genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die iudicii visitabit illos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum. Et factum est post hec, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem adorare Dominum; et mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta et vota et repromissiones suas. Porro Iudith universa vasa bellica Holofernis que dedit illi populus, et conopeum eius quod ipsa sustulerat de lecto ipsius, obtulit in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secundum faciem sanctorum, et per tres menses gaudium huius victorie celebratum est cum Iudith. Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam; et Iudith magna facta est in Bethulia, et preclarior erat universe terre Israel. Erat etiam virtuti castitas adiuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vite sue, ex quo defunctus est Manasses vir eius. Erat autem diebus festis procedens cum gloria magna. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, et dimisit abram suam liberam; et defuncta est, ac sepulta cum viro suo in Bethulia. Luxitque omnis populus diebus septem. In omni autem spatio vite eius non fuit qui perturbaret Israel, et post mortem eius annis multis. Dies autem victorie huius festivitatis ab Hebreis in numero sanctorum dierum accipitur, et colitur a Iudeis ex illo tempore usque in presentem diem. **Explicit liber Iudith. Incipit argumentum in libris Machabeorum.**

[M]achabeorum libri duo prenotant prelia inter Hebreorum duces gentesque Persarum, pugnamque sabbatorum, et nobiles Machabei ducis triumphos, ex cuius nomine et libri idem sunt nuncupati. Hec quoque historia continet et inclinat alia gesta Machabeorum fratrum, qui sub Antiocho rege pro sacris legibus diversa tormenta perpessi sunt; quos mater pia cum diversis suppliciis urgerentur, non solum non flevit, sed et gaudens hortabatur ad gloriam passionis. **Explicit argumentum. Incipit liber Machabeorum primus.**

[E]t factum est, postquam percussit Alexander Philippi filius Macedo, qui primus regnavit in Grecia, egressus de terra Cethim, Darium regem Persarum et Medorum, constituit prelia multa, et obtinuit munitiones, et interfecit reges terre; et pertransiit usque ad fines terre, et accepit spolia multitudinis gentium; et siluit terra in conspectu eius. Et congregavit virtutem et exercitum fortem nimis; et exaltatum est et elevatum cor eius. Et obtinuit regiones gentium et tyrannos, et facti sunt illi in tributum. Et post hec decidit in lectum, et cognovit quia moreretur; et vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti a iuventute sua, et divisit illis regnum suum cum adhuc viveret. Et regnavit Alexander annis duodecim, et mortuus est. Et obtinuerunt pueri eius regnum, unusquisque in loco suo; et imposuerunt omnes sibi diademata post mortem eius, et filii eorum post eos annis multis; et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccati Antiochus Illustris, filius Antiochi regis, qui fuerat Rome obses; et regnavit in anno centesimo tricesimo et septimo regni Grecorum. In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui, et suaserunt multis dicentes: Eamus et disponamus testamentum cum gentibus que circa nos sunt, quia ex quo recessimus ab eis, invenerunt nos multa mala. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt aliqui de populo, et abierunt ad regem; et dedit illis potestatem ut facerent iustitias gentium. Et edificaverunt gymnasium in Ierosolymis secundum leges nationum, et fecerunt sibi preputia, et recesserunt a testamento sancto, et iuncti sunt nationibus, et venundati sunt ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi, et cepit regnare in terra Egypti, ut regnaret super duo regna. Et intravit rex Antiochus in Egyptum in multitudine gravi, in curribus et elephantis et equitibus, et copiosa navium multitudine; et constituit bellum adversus Ptolomeum regem Egypti. Et veritus est Ptolomeus a facie eius, et fugit, et ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit civitates munitas in terra Egypti, et accepit spolia terre Egypti.

Et convertit Antiochus postquam percussit Egyptum in centesimo et quadragesimo tertio anno, et ascendit ad Israel. Et ascendit Ierosolymam in multitudine gravi, et intravit in sanctificationem cum superbia, et accepit altare aureum et candelabrum luminis et universa vasa eius, et mensam propositionis et libatoria et phialas et mortariola aurea et velum et coronas et ornamentum aureum quod erat in facie templi; et comminuit omnia. Et accepit argentum et aurum et vasa concupiscibilia, et accepit thesauros occultos quos invenit; et sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit cedem hominum, et locutus est superbia magna. Et factus est planctus magnus in Israel et in omni loco eorum. Et ingemuerunt principes et seniores, virgines et iuvenes infirmati sunt, et speciositas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum, et que sedebant in thoro maritali lugebant. Et commota est terra super habitantes in ea, et universa domus Iacob induit confusionem.

Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates Iuda; et venit in Ierusalem cum turba magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo, et crediderunt ei. Et irruit super civitatem repente, et percussit eam plaga magna, et perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis, et succendit eam igni, et destruxit domos eius et muros eius in circuitu; et captivas duxerunt mulieres, et natos et pecora possederunt. Et edificaverunt civitatem David muro magno et firmo, et turribus firmis, et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, et convaluerunt in ea. Et posuerunt arma et escas, et congregaverunt spolia Ierusalem et reposuerunt illic; et facti sunt in laqueum magnum. Et factum est hoc ad insidias sanctificationi, et in diabolum malum in Israel. Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis, et contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos, et facta est habitatio exterorum; et facta est extera semini suo, et nati eius reliquerunt eam. Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo, dies festi eius conversi sunt in luctum, sabbata eius in opprobrium, honor eius in nihilum. Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius, et sublimitas eius conversa est in luctum.

Et scripsit rex Antiochus omni regno suo ut esset omnis populus unus, et relinqueret unusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi; et multi ex Israel consenserunt ei, et sacrificaverunt idolis, et coinquinaverunt sabbatum. Et misit rex Antiochus libros per manus nuntiorum in Ierusalem et in omnes civitates Iude, ut sequerentur leges gentium terre, et prohiberent holocausta et sacrificia et placationes fieri in templo Dei, et prohiberent celebrari sabbatum et dies sollemnes; et coinquinari sancta et sanctum populum Israel. Et iussit edificari aras et templa et idola, et immolari carnes suillas et pecora communia, et relinquere filios suos incircumcisos, et coinquinari animas suas in omnibus immundis et abominationibus, ita ut obliviscerentur legem et immutarent omnes iustificationes Dei. Et

quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi morerentur. Secundum omnia verba haec scripsit omni regno suo, et praeposuit principes populo qui haec fieri cogerent. Et iusserunt civitatibus Iuda sacrificare. Et congregati sunt e populo multi ad eos qui dereliquerant legem Domini, et fecerunt mala super terram, et effugaverunt populum Israel in abditis et in absconditis fugitivorum locis.

Die quintadecima mensis Casleu quinto et quadragesimo et centesimo anno aedificavit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei. Et per universas civitates Iuda in circuitu aedificaverunt aras, et ante ianuas domorum et in plateis incendebant tura et sacrificabant. Et libros legis Dei combusserunt igni scindentes eos. Et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini, et quicumque observabat legem Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant haec populo Israel qui inveniebatur in omni mense in civitatibus. Et quinta et vicesima die mensis sacrificabant super aram quae erat contra altare. Et mulieres quae circumcidebant filios suos trucidabantur secundum praeceptum regis Antiochi. Et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum, et eos qui circumciderant illos trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se ut non manducarent immunda, et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari immundis. Et noluerunt infringere legem Dei sanctam et trucidati sunt. Et facta est ira magna super populum valde.

2. In diebus illis surrexit Mathathias filius Iohannis filii Simeonis sacerdos ex filiis Ioarim ab Ierusalem, et consedit in monte Modin. Et habebat filios quinque: Iohannan qui cognominabatur Gaddis, et Simonem qui cognominabatur Thasi, et Iudam qui vocabatur Machabeus, et Eleazar qui cognominabatur Abaron, et Ionathan qui cognominabatur Apphus. Hi viderunt mala quae fiebant in populo Iuda et in Ierusalem. Et dixit Mathathias: Vae mihi, ut quid natus sum videre contritionem populi mei et contritionem civitatis sanctae, et sedere illic cum datur in manibus inimicorum? Sancta in manibus extraneorum facta sunt, templum eius sicut homo ignobilis. Vasa gloriae eius captiva abducta sunt, trucidati sunt senes eius in plateis, et iuvenes eius ceciderunt in gladio inimicorum. Quae gens non hereditavit regnum eius et non obtinuit spolia eius? Omnis compositio eius ablata est. Quae erat libera facta est ancilla. Et ecce sancta nostra et pulchritudo nostra et claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt ea gentes. Quo ergo nobis adhuc vivere? Et scidit Mathathias et filii eius vestimenta sua, et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde.

Et venerunt illuc qui missi erant a rege Antiocho ut cogerent eos qui confugerant in civitatem Modin immolare et accendere tura et a lege Dei sui discedere. Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos, sed Mathathias et filii eius constanter steterunt. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho dixerunt Mathathiae: Princeps et clarissimus et magnus es in hac civitate, et ornatus filiis et fratribus. Ergo accede prior et fac iussum regis Antiochi, sicut fecerunt omnes gentes et viri Iuda et qui remanserunt in Ierusalem, et eris tu et filii tui inter amicos regis et amplificatus auro et argento et muneribus multis. Et respondit Mathathias et dixit magna voce: Etsi omnes gentes regi Antiocho obediunt ut discedat unusquisque a servitute legis patrum suorum et consentiat mandatis eius, ego et filii mei et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus; non est nobis utile relinquere legem et iustitias Dei. Non audiemus verba regis Antiochi nec sacrificabimus transgredientes legis nostrae mandata ut eamus altera via.

Et ut cessavit loqui verba haec, accessit quidam Iudaeus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin secundum iussum regis. Et vidit Mathathias et doluit, et contremuerunt renes eius, et accensus est furor eius secundum iudicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram. Sed et virum quem miserat rex Antiochus qui cogebat immolare occidit in ipso tempore, et aram destruxit. Et zelatus est legem sicut fecit Phinees Zambri filio Salomi. Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate dicens: Omnis qui zelum legis habet statuens testamentum exeat post me. Et fugit ipse et filii eius in montes, et reliquerunt quaecumque habebant in civitate.

Tunc descenderunt multi quaerentes iustitiam et iudicium in desertum, ut sederent ibi ipsi et filii eorum et mulieres eorum et pecora eorum, quoniam induraverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis et exercitui qui erant in Ierusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam qui dissipaverunt mandatum regis in loca occulta in deserto, et abissent post illos multi. Et statim perrexerunt ad eos, et constituerunt adversus eos proelium in die sabbatorum. Et dixerunt ad eos: Resistitis et nunc adhuc? Exite et facite secundum verbum regis Antiochi et vivetis. Et dixerunt: Non exibimus neque faciemus verbum regis ut polluamus diem sabbatorum. Et concitaverunt adversus eos proelium. Et non responderunt eis nec lapidem miserunt in eos nec oppilaverunt loca occulta dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos caelum et terra quod iniuste perditis nos. Et intulerunt illis bellum sabbatis, et mortui sunt ipsi et uxores eorum et filii eorum et pecora eorum usque ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias et amici eius et luctum habuerunt super eos valde.

Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris et iustificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra. Et cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes sicut mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc congregata est ad eos synagoga Iudaeorum fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in lege. Et omnes qui fugiebant a malis additi sunt ad eos et facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum et percusserunt peccatores in ira sua et viros iniquos in indignatione sua, et ceteri fugerunt ad nationes ut evaderent. Et circuivit Mathathias et amici eius et destruxerunt aras, et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel in fortitudine. Et persecuti sunt filios superbiae, et prosperatum est opus in manibus eorum. Et obtinuerunt legem de manibus gentium et de manibus regum, et non dederunt cornu peccatori.

Et appropinquaverunt dies Mathathiae moriendi, et dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia et castigatio et tempus eversionis et ira indignationis. Nunc ergo, o filii, aemulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento patrum, et mementote operum patrum quae fecerunt in generationibus suis, et accipietis gloriam magnam et nomen aeternum. Abraham nonne in temptatione inventus est fidelis, et reputatum est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore angustiae suae custodivit mandatum, et factus est dominus Aegypti. Phinees pater noster zelando zelum Dei accepit testamentum sacerdotii aeterni. Iesus dum implevit verbum factus est dux in Israel. Caleb dum testificatur in ecclesia accepit hereditatem. David in sua misericordia consecutus est sedem regni in saecula. Helias dum zelat zelum legis receptus est in caelum. Ananias et Azarias et Misahel credentes liberati sunt de flamma. Danihel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem et generationem, quia omnes qui sperant in eo non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius stercus et vermis est. Hodie extollitur et cras non invenietur, quia conversus est in terram suam et cogitatio eius periit. Vos ergo filii confortamini et viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis.

Et ecce Simeon frater vester, scio quod vir consilii est; ipsum audite semper, et ipse erit vobis pater. Et Iudas Machabeus fortis viribus a iuventute sua sit vobis princeps militiae, et ipse aget bellum populi. Et adducetis ad vos omnes factores legis, et vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem gentibus, et intendite in praeceptum legis. Et benedixit eos, et appositus est ad patres suos. Et defunctus est centesimo et quadragesimo sexto anno, et sepultus est a filiis suis in sepul-

chrei patrum suorum in modin: et planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

3\. Et surrexit qui vocabatur Iudas Machabeus filius eius pro eo: et adiuvabant eum omnes fratres eius, et universi qui se iunxerant patri eius: et preliabantur prelium Israel cum leticia. Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se loricam sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua in preliis, et protegebat castra gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos: et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis. Et repulsi sunt inimici eius pre timore eius, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt. Et directa est salus in manu eius. Et exacerbabat reges multos, et letificabat Iacob in operibus suis, ut esset in memoria eius in benedictione. Et perambulavit civitates Iude, et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab Israel. Et nominatus est usque ad novissimum terre: et congregavit pereuntes. Et congregavit Apollonius gentes, et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellandum contra Israel. Et cognovit Iudas, et exiit illi obviam, et percussit et occidit eum: et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui fugerunt. Et accepit spolia eorum: et gladium Apollonii abstulit Iudas, et erat pugnans in eo omnibus diebus. Et audivit Seron princeps exercitus Syrie quod congregavit Iudas congregationem et ecclesiam fidelium secum: et ait: Faciam michi nomen et glorificabor in regno, et debellabo Iudam et eos qui cum ipso sunt: qui spernunt verbum regis. Et preparavit se: et ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel. Et appropinquaverunt usque ad Bethoron: et exivit Iudas obviam illi cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venientem obviam sibi, dixerunt Iude: Quomodo poterimus pauci pugnare adversus multitudinem tantam et tam fortem, et nos fatigati sumus ieiunio hodie? Et ait Iudas: Facile est concludi multos in manibus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei celi liberare in multis et in paucis: quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia, ut disperdant nos et uxores nostras et filios nostros, et ut spolient nos: nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris: et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos. Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito. Et contritus est Seron et exercitus eius in conspectu ipsius: et persequebatur eum in descensu Bethoron usque in campum. Et ceciderunt ex eis viri octingenti: reliqui autem fugerunt in terram Philisthiim. Et cecidit timor Iude ac fratrum eius et formido super omnes gentes que erant in circuitu eorum: et pervenit ad regem nomen eius, et de preliis Iude narrabant omnes gentes.

Ut audivit autem rex Antiochus sermones istos, iratus est animo: et misit et congregavit exercitum universi regni sui, castra fortia valde. Et aperuit erarium suum, et dedit stipendia exercitui in annum: et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et videns quod defecit pecunia de thesauris, et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam quam fecerat in terra, ut tolleret legitima que erant a primis diebus: et timens ne non haberet ut semel et bis in sumptus et donativa que antea dederat larga manu: et habundaverat super reges qui ante eum fuerant: consternatus erat animo valde. Et cogitavit ire in Persidem, et accipere tributa regionum, et congregare argentum multum. Et reliquit Lysiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia a flumine Eufrate usque ad flumen Egypti: et ut nutriret Antiochum filium suum donec rediret. Et tradidit ei dimidium exercitum et elephantos: et mandavit ei de omnibus que volebat, et de inhabitantibus Iudeam et Ierusalem: et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam et extirpandam virtutem Israel, et reliquias Ierusalem, et auferendam memoriam eorum de loco: et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, et sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitus residui, et exiit ab Antiochia civitate regni sui anno centesimo quadragesimo septimo: et transfretavit flumen Eufraten, et perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolomeum filium Dorimini, et Nicanorem, et Gorgiam, viros potentes ex amicis regis: et misit cum eis quadraginta milia virorum, et septem milia equitum, ut venirent in terram Iuda, et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua: et venerunt et applicuerunt Ammaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: et acceperunt aurum et argentum multum valde, et pueros: et venerunt in castra ut acciperent filios Israel in servos: et additi sunt ad eos exercitus Syrie et terre alienigenarum.

Et vidit Iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala, et exercitus applicabat ad fines eorum: et cognoverunt verba regis que mandavit populo in interitum et consummationem. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus deiectionem populi nostri, et pugnemus pro populo nostro et sanctis nostris. Et congregatus est conventus ut essent parati in prelium: et ut orarent, et peterent misericordiam et miserationes. Et Ierusalem non habitabatur, sed erat sicut desertum: non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius. Et sanctum conculcabatur: et filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio gentium. Et ablata est voluptas ex Iacob, et defecit ibi tibia et cythara. Et congregati sunt, et venerunt in Maspha contra Ierusalem: quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel. Et ieiunaverunt illa die, et induerunt se ciliciis, et cinerem posuerunt in capite suo: et sciderunt vestimenta sua: et expanderunt librum legis Dei, de quo scrutabantur gentes similitudinem simulachrorum suorum. Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, et primitias et decimas: et suscitaverunt Nazareos qui impleverant dies. Et clamaverunt voce magna in celum, dicentes: Quid faciemus istis, et quo eos ducemus? Et sancta tua conculcata sunt et contaminata: et sacerdotes tui facti sunt in luctum et in humilitatem: et ecce nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant. Tu scis que cogitant in nos. Quomodo poterimus subsistere ante faciem illorum, nisi tu adiuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magna. Et post hoc constituit Iudas duces populi, tribunos, et centuriones, et pentacontarchos, et decuriones. Et dixit his qui edificabant domos, et sponsabant uxores, et plantabant vineas, et formidolosis, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem. Et moverunt castra, et collocaverunt ad austrum Ammaum. Et ait Iudas: Accingimini, et estote filii potentes, et estote parati in mane, ut pugnetis adversus nationes has que convenerunt disperdere nos et sancta nostra: quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostre et sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in celo, sic fiat.

4\. Et assumpsit Gorgias quinque milia virorum, et mille equites electos: et moverunt castra nocte, ut applicarent ad castra Iudeorum, et percuterent eos subito: et filii qui erant ex arce erant illis duces. Et audivit Iudas, et surrexit ipse et potentes percutere virtutem exercituum regis qui erant in Ammaum. Adhuc enim erat dispersus exercitus a castris. Et venit Gorgias in castra Iude noctu, et neminem invenit: et querebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hii a nobis. Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus milibus virorum tantum, qui tegumenta et gladios non habebant. Et viderunt castra gentium valida, et loricatos, et equitatus in circuitu eorum: et hii docti ad prelium. Et ait Iudas viris qui secum erant: Ne timueritis multitudinem illorum, et impetum eorum ne formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari Rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in celum: et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum, et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: et sciant omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israel. Et levaverunt

alienigenae oculos suos, et viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de castris in proelium, et tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. Et congressi sunt: et contritae sunt gentes, et fugerunt in campum. Novissimi autem ceciderunt gladio, et persecuti sunt eos usque Gazeron, et usque in campos Idumaeae, et Azoti, et Iamniae: et ceciderunt ex illis ad tria milia virorum. Et reversus Iudas et exercitus eius sequens eum: dixit ad populum: Non concupiscatis spolia, quia bellum contra nos est, et Gorgias et exercitus eius in monte prope nos: sed state contra inimicos nostros, et expugnate eos, et post hoc sumetis spolia secure. Et adhuc loquente Iuda haec, apparuit pars quaedam prospiciens de monte. Et vidit Gorgias quod in fugam conversi sunt sui, et succensa sunt castra: fumus enim qui videbatur declarabat quod factum est. Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul et Iudam et exercitum in campo paratum ad proelium. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum, et Iudas reversus est ad spolia castrorum. Et acceperunt aurum multum et argentum, et hyacinthum, et purpuram marinam, et opes magnas: et conversi hymnum canebant, et benedicebant in caelum Dominum quoniam bonus est, quoniam in saeculum misericordia eius. Et facta est salus magna Israel in illa die. Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt et nuntiaverunt Lysiae universa quae acciderant. Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit talia contigerunt Israel, et qualia mandavit rex.

Et sequenti anno congregavit Lysias virorum electorum sexaginta milia, et equitum quinque milia, ut debellaret eos. Et venerunt in Iudaeam, et posuerunt castra in Bethoron. Et occurrit illis Iudas cum decem milibus viris. Et viderunt exercitum fortem, et oravit, et dixit: Benedictus es salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, et tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathae filii Saul, et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, et confundantur in exercitu suo et equitibus. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione sua. Deice eos gladio diligentium te: et collaudent te omnes qui noverunt nomen tuum in hymnis. Et commiserunt proelium: et ceciderunt de exercitu Lysiae quinque milia virorum.

Videns autem Lysias suorum fugam, et Iudaeorum audaciam, et quod parati sunt aut vivere aut mori fortiter: abiit Antiochiam, et elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Iudaeam. Dixit autem Iudas et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici: ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus, et ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam, et altare profanatum, et portas exustas, et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus, et pastophoria diruta: et sciderunt vestimenta sua, et planxerunt planctu magno. Et imposuerunt cinerem super caput suum, et ceciderunt in faciem suam super terram. Et exclamaverunt tubis signorum, et clamaverunt in caelum.

Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei: et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod profanatum erat, quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud: ne forte esset illis in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes. Et demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. Et aedificaverunt sancta, et quae intra domum erant intrinsecus: et aedem et atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova, et intulerunt candelabrum, et altare incensorum, et mensam in templum. Et posuerunt incensum super altare, et accenderunt lucernas quae super candelabrum erant, et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes, et appenderunt vela: et consummaverunt omnia opera quae fecerunt. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vicesima die mensis noni, hic est mensis Casleu, centesimi quadragesimi octavi anni. Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerant. Secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes, in ipsa renovatum est in canticis et citharis, et cinyris, et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem, et adoraverunt, et benedixerunt in caelum eum qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum laetitia, et sacrificaverunt sacrificium salutaris et laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis et scutulis: et dedicaverunt portas et pastophoria, et imposuerunt eis ianuas. Et facta est laetitia in populo magna valde, et aversum est opprobrium gentium. Et statuit Iudas et fratres eius et universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta et vicesima die mensis Casleu, cum laetitia et gaudio. Et aedificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos et turres firmas, nequando venirent gentes, et conculcarent eam sicut antea fecerunt. Et collocavit illic exercitum ut servarent eam, et munivit eam ad custodiendam Bethsuram: ut haberet populus munitionem contra faciem Idumaeae.

5. Et factum est, ut audierunt gentes in circuitu quia aedificatum est altare et sanctuarium sicut prius, iratae sunt valde. Et cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos: et coeperunt occidere de populo et persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumaea, et eos qui erant in Acrabatane, quia circumsedebant Israelitas: et percussit eos plaga magna. Et recordatus est malitiae filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scandalum, insidiantes ei in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus. Et applicuit ad eos, et anathematizavit eos: et incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et transiit ad filios Ammon, et invenit manum fortem, et populum copiosum, et Timotheum ducem ipsorum. Et commisit cum eis proelia multa, et contriti sunt in conspectu eius, et percussit eos. Et cepit Iazer civitatem et filias eius: et reversus est in Iudaeam. Et congregatae sunt gentes quae sunt in Galaad adversus Israelitas qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: et fugerunt in Datheman munitionem. Et miserunt litteras ad Iudam et fratres eius dicentes: Congregatae sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant, et parant venire et occupare munitionem in quam confugimus: et Timotheus dux est exercitus eorum. Nunc ergo veni, et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit de nobis multitudo. Et omnes fratres nostri qui erant in locis Tubin interfecti sunt: et captivas abduxerunt uxores eorum et natos, et spolia ceperunt, et peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistulae legebantur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilaea conscissis tunicis, nuntiantes secundum verba haec, dicentes convenisse adversum se ab Ptolemaida, et Tyro, et Sidone: et repleta est omnis Galilaea alienigenis, ut nos consumant. Ut audivit autem Iudas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis qui in tribulatione erant, et expugnabantur ab eis.

Dixitque Iudas Simoni fratri suo: Elige tibi viros, et vade, et libera fratres tuos in Galilaea: ego autem et Ionathas frater meus ibimus in Galaaditim. Et reliquit Iosephum filium Zachariae, et Azariam duces populi cum residuo exercitu in Iudaea ad custodiendum: et praecepit illis dicens: Praeestote populo huic: et nolite bellum committere adversum gentes donec revertamur. Et dati sunt Simoni viri tria milia ut iret in Galilaeam: Iudae autem octo milia in Galaaditim. Et abiit Simon in Galilaeam, et commisit proelia multa cum gentibus: et contritae sunt gentes a facie eius, et persecutus est eas usque ad portam Ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorum, et accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in Galilaea et in Arbatis cum uxoribus et natis, et omnibus quae erant illis, et adduxit in Iudaeam cum laetitia magna.

Et Iudas Machabaeus, et Ionathas frater eius transierunt

Margin notes:

Praedicationis.

Iuxta lumen meum.
Crusta, sive terrena.
Signis patruelis.
Mare vel dextera eius.
Prov. lxvii.
Isa. viii.

XI

Speculum.
In cordibus humanis.
Superfine cogitationes.
Thalami vel cubicula, id est secreta mentis, omnia per paenitentiam et poenitentes purificantur.
Ios. xiii. Ps. xliii.

XII

Esdra xx.
Praedicatores. xpc. milites.
Superbie.
Lev. xxii. Ps. i.
Corda electorum. Heb. xi.
Heretici. Anathematus.

Ioh. iiii.

Exo. xxvi. Prima.
Esdra i. ii. iii. iv.
Exo. xxv. Ac. ii. Baruch.
Sancta doctores sancti homines fide catholica sani sancta scripturarum imbuta bonis moribus religiosum locum regimini si vero deciderint pravaricatores subrogari debent.
Sancta praedicatores.
Plebem.
Scientia sane fidei.
Forinsecus honesta conversatione.
Noviter venientes ad fidem.
Corda hominum ad accipiendum cibum divini verbi habilia.
Doctrine spiritualis lucem.
Scripturarum sacrarum meditationem.
Sacre orationis puritate.
Perfectam sanctorum unitatem.
Ios. iiii.

Iordanem: et abierunt viam trium dierum per desertum. Et occurrerunt eis Nabathei, et susceperunt eos pacifice. Et narraverunt eis omnia que acciderant fratribus eorum in Galaad Athide, et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa et Bosor, et in Alimis, et in Casphor et Maged et Carnaim. Hec civitates omnes munite et magne erant. Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his, et comprehendere, et tollere eos in una die. Et convertit Iudas et exercitus eius in desertum Bosor repente, et occupavit civitatem: et occidit omnem masculum in ore gladii. Et accepit omnia spolia eorum: et succendit eam igni. Et surrexerunt inde nocte: et ibant usque ad munitionem. Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos: ecce populus multus cuius non erat numerus, portantes scalas et machinas ut comprehenderent munitionem, et expugnarent eos. Et vidit Iudas quia cepit bellum, et clamor belli ascendit ad celum sicut tuba, et clamor magnus de civitate: et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinibus post eos: et exclamaverunt tubis et clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabeus est, et refugerunt a facie eius. Et percusserunt eos plaga magna, et ceciderunt ex eis in illa die fere octo milia virorum. Et divertit Iudas in Maspha et expugnavit et cepit eam, et occidit omnem masculum eius, et sumpsit spolia eius, et succendit eam igni. Inde perrexit et cepit Casbon, et Maged, et Bosor, et reliquas civitates Galaaditidis.

XI. Post hec autem verba congregavit Timotheus exercitum alium: et castra posuit contra Raphon trans torrentem. Et misit Iudas speculari exercitum: et renuntiaverunt ei dicentes, quia convenerunt ad eum omnes gentes que in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis: et Arabes conduxerunt in auxilium sibi, et castra posuerunt trans torrentem, parati venire ad te in prelium. Et abiit Iudas obviam illis. Et ait Timotheus principibus exercitus sui. Cum appropiaverit Iudas et exercitus eius ad torrentem aque: si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum: quia potens poterit adversum nos. Si vero timuerit transire, et posuerit castra extra flumen: transfretemus ad eum, et poterimus adversus illum. Ut autem appropiavit Iudas ad torrentem aque: statuit scribas populi secus torrentem, et mandavit eis dicens. Neminem hominum reliqueritis: sed veniant omnes in prelium. Et transfretavit ad eos prior, et omnis populus post eum. Et contrite sunt ante faciem eorum omnes gentes: et proiecerunt arma sua, et fugerunt ad fanum quod erat in Carnaim. Et occupavit ipsam civitatem, et fanum succendit igni, cum omnibus qui erant in ipso. Et oppressa est Carnaim: et non potuit amplius sustinere contra faciem Iude.

XII. Et congregavit Iudas universos Israelitas qui erant in Galaaditide, a minimo usque ad maximum, et uxores eorum et natos et exercitum magnum valde: ut venirent in terram Iuda. Et venerunt usque Ephron. Et hec civitas magna in ingressu posita munita valde: et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra: sed per mediam iter erat. Et incluserunt se qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus. Et misit ad eos Iudas verbis pacificis dicens. Transeamus per terram vestram ut eamus in terram nostram, et nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire. Et precepit Iudas predicari in castris, ut applicarent unusquisque in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtutis: et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte. Et tradita est civitas in manu eius: et peremerunt omnem masculum in ore gladii. Et eradicavit eam: et accepit spolia eius. Et transiit per totam civitatem super interfectos: et transgressi sunt Iordanem in campo magno contra Bethsan. Et erat Iudas congregans extremos, et exhortabatur populum per totam viam: donec venirent in terram Iuda. Et ascenderunt in montem Sion cum letitia et gaudio, et obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset: donec reverterentur in pace.

XIII. Et in diebus quibus erat Iudas et Ionathas in terra Galaad, et Simon frater eius in Galilea contra faciem Ptolomaidis: audivit Iosephus Zacharie filius et Azarias princeps virtutis, res bene gestas, et prelia que facta sunt, et dixit. Faciamus et ipsi nobis nomen, et eamus pugnare adversus gentes que in circuitu nostro sunt. Et precepit his qui erant in exercitu suo, et abierunt Iamniam. Et exivit Gorgias de civitate et viri eius obviam illis in pugnam. Et fugati sunt Iosephus et Azarias usque in fines Iudee: et ceciderunt illa die de populo Israel ad duo milia viri. Et facta est fuga magna in populo quia non audierunt Iudam et fratres eius, existimantes se fortiter facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israel. Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel et gentium omnium: ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exivit Iudas et fratres eius et expugnabant filios Esau in terra que est ad austrum. Et percussit Chebron et filias eius: et destruxit munitiones eius et muros eius, et turres succendit in circuitu. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum: et perambulabat Samariam. In illa die ceciderunt sacerdotes in bello dum volunt fortiter facere: dum sine consilio exeunt in prelium. Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum: et diruit aras eorum, et sculptilia deorum ipsorum succendit igni. Et cepit spolia civitatum: et reversus est in terram Iuda.

6. XIIII. Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones: et audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, et copiosam in argento et auro, templumque in ea locuples valde: et illic velamina aurea, et lorice, et scuta, que reliquit Alexander Philippi Macedo qui regnavit primus in Grecia. Et venit et querebat capere civitatem et predari eam, et non potuit, quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate. Et insurrexerunt in prelium, et fugit inde et abiit cum tristitia magna: et reversus est in Babyloniam. Et venit qui nuntiaret ei in Perside quia fugata sunt castra que erant in terra Iuda: et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis, et fugatus est a facie Iudeorum: et invaluerunt armis et viribus et spoliis multis que ceperunt de castris que exciderunt: et quia diruerunt abominationem quam edificaverat super altare quod erat in Ierusalem: et sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis, sed et Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos: expavit et commotus est valde. Et decidit in lectum et incidit in languorem pre tristitia, quia non est factum sicut cogitabat. Et erat illic dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna: et arbitratus est se mori. Et vocavit omnes amicos suos, et dixit illis. Recessit somnus ab oculis meis, et concidi et corrui corde pre sollicitudine: et dixi in corde meo. In quantam tribulationem deveni, et in quos fluctus tristitie in qua nunc sum: qui iocundus eram et dilectus in potestate mea. Nunc vero reminiscor malorum que feci in Ierusalem: unde abstuli omnia spolia argentea et aurea que erant in ea, et misi auferre habitantes Iudeam sine causa. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista: et ecce pereo pre tristitia magna in terra aliena. Et vocavit Philippum unum de amicis suis et preposuit eum super universum regnum suum: et dedit ei diadema et stolam suam et anulum, ut adduceret Antiochum filium suum et nutriret eum: et ut regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex: anno centesimo quadragesimo nono.

XV. Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex, et constituit regnare Antiochum filium eius quem nutrivit adolescentem: et vocavit nomen eius Eupatorem. Et hi qui erant in arce concluserant Israel in circuitu sanctorum: et querebant eis mala semper ad firmamentum gentium. Et cogitavit Iudas disperdere eos: et convocavit universum populum ut obsiderent eos. Et convenerunt simul: et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, et fecerunt balistas et machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obsidebantur: et adiunxerunt se illis aliqui ex

Right-margin notes:

.. Hypocrite.
.: Consecratio domus. fecit nomen [illegible]. Re. v. ii. lxvi. .. Sap. ix. apo. iiii.

plerique nomen querunt et ignominiam adquirunt. fugio umbram sequitur me. sequor fugientem.

.: Hec fidei confessionem explent ope.

Beatus populus cuius dominus deus eorum. Sicut luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est.

ecclesiasticus xxxvi.

XVII

.. Sap. i.   .: Sap. x. in fine.

.. Exo. xxvi.

Quoniam fui sicut videsis. Io.

Noctes eius vexatio dat intellectum.

XV. Mihi autem quem deus ihesus interficiet spiritu oris sui. Sed et caput teneget omnium impiorum persecutorum et reges.

inpii isrl: et abierunt ad regem et dixerunt. Quousque non facis iu
dicium et vindicas fratres nostros. Nos decrevimus servire patri tuo
et ambulare in preceptis eius et obsequi edictis eius. Et filii populi nostri
propter hoc abalienabant se a nobis. Et quicumque inveniebantur
ex nobis interficiebantur et hereditates nostre diripiebantur. Et non ad
nos tantum extenderunt manum sed et in omnes fines nostros. Et ecce appli
cuerunt hodie ad arcem in ierusalem occupare eam et munitionem in
bethsuram munierunt. Et nisi preveneris eos velocius: maiora quam
hec facient et non poteris obtinere eos. Et iratus est rex ut au
divit: et convocavit omnes amicos suos et principes exercitus sui et eos
qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et de insulis et ma
ritimis et maiores regionum venerunt ad eum et exercitus conductitius.
Et erat numerus exercitus eius centum milia peditum et xx milia
equitum et elephanti xxx duo docti ad prelium. Et venerunt per idu
meam et applicuerunt ad bethsuram et pugnaverunt dies multos
et fecerunt machinas. Et exierunt et succenderunt eas igni: et pug
naverunt viriliter. Et recessit iudas ab arce et admovit castra
ad bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem
et concitavit exercitus contra viam bethzacharam. Et comparaverunt se
exercitus in prelium et tubis cecinerunt et elephantis ostenderunt sangui
nem uve et mori ad acuendos eos in prelium. Et diviserunt besti
as per legiones. Et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis
concatenatis et galee eree in capitibus eorum et quingenti equites or
dinati unicuique bestie electi erant. Hii enim ante tempus ubicumque
erat bestia erant. Et quocumque ibat ibant et non discedebant ab ea. Sed
et turres lignee super eas firme protegentes per singulas bestias et
super eas machine. Et super singulas viri virtutis xxx duo qui pug
nabant desuper et intus magister bestie. Et residuum equitatum hinc
et inde statuit in duas partes tubis exercitum commovere et perurgere
constipatos in legionibus eius. Et ut refulsit sol in clipeos au
reos et ereos: resplenduerunt montes ab eis: et resplenduerunt
sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitus regis super excel
sos montes: et alii per loca humilia. Et ibant caute et ordi
nate, et commovebantur omnes inhabitantes a voce multitudinis eorum:
et incessu turbe et collisione armorum. Erat enim exercitus magnus
valde et fortis. Et appropiavit iudas et exercitus eius in prelium: et ce
ciderunt de exercitu regis sescenti viri. Et vidit eleazar filius
saura unam de bestiis loricatam loricis regis: et erat eminens
super ceteras bestias. Et visum est ei quod in ea esset rex: et dedit se ut
liberaret populum suum et adquireret sibi nomen eternum. Et
cucurrit ad eam audacter in medium legionis interficiens a dextris
et a sinistris: et cadebant ab eo huc et illuc. Et ivit sub pedes ele
phantis et supposuit se ei et occidit eum: et cecidit in terram super
ipsum et mortuus est illic. Et videntes virtutem imperii et regis ex
ercitus eius diverterunt ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra
eos in ierusalem. Et applicuit castra rex ad iudeam et ad montem
syon: et fecit pacem cum his qui erant in bethsura. Et exierunt
de civitate quia non erant eis ibi alimenta conclusis: quia sabbata
erant terre. Et comprehendit rex bethsuram et constituit illic cus
todiam servare eam: et convertit castra ad locum sanctificationis dies mul
tos. Et statuit illic balistas et machinas et ignis iacula et tormen
ta ad lapides iactandos et spicula et scorpios ad mittendas sagit
tas et fundibulas. Fecerunt autem et ipsi machinas adversus machinas
eorum: et pugnaverunt dies multos. Esce autem non erant in civitate eo
quod septimus annus esset: et qui remanserant in iudea de gentibus
consumpserant reliquias eorum que reposite fuerant. Et remanserunt
in sanctis viri pauci quoniam obtinuerat eos fames: et dispersi sunt
unusquisque in locum suum. Et audivit lysias quod philippus quem con
stituerat rex antiochus cum adhuc viveret ut nutriret antiochum
filium suum et regnaret. reversus esset a perside et media et exercitus

qui abierat cum ipso. et quia querit suscipere regni negotia: fes
tinavit ire et dicere ad regem et duces exercitus. Deficimus cotidie.
et esca nobis modica est. et locus quem obsidemus munitus est. et incumbit
nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dextras hominibus istis.
et faciamus cum illis pacem et cum omni gente eorum: et constituamus illis ut
ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum
que despeximus irati sunt. et fecerunt omnia hec. Et placuit sermo in
conspectu regis et principum: et misit ad eos pacem facere: et receperunt
illam. Et iuravit illis rex et principes: et exierunt de munitione. Et in
travit rex montem syon et vidit munitionem loci. et rupit cito
iuramentum quod iuravit. et mandavit destruere murum in gyro.
et discessit festinanter. Et reversus est ad antiochiam. et invenit phi
lippum dominantem civitati. Et pugnavit adversus eum. et vi
occupavit civitatem. Anno centesimo quinquagesimo et pri
mo exiit demetrius seleuci filius ab urbe roma: et ascendit
cum paucis viris in civitatem maritimam. et regnavit illic. Et
factum est ut ingressus est in domum regni patrum suorum: comprehendit
exercitus antiochum et lysiam ut adduceret eos ad eum. Et res
ei innotuit: et ait. Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et occidit
eos exercitus. Et sedit demetrius super sedem regni sui. Et vene
runt ad eum viri iniqui et impii ex israel: et alchimus dux eorum
qui volebat fieri sacerdos. et accusaverunt populum apud regem dicen
tes. Perdidit iudas et fratres eius omnes amicos tuos. et nos disperdidit
de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis. ut eat et videat extermi
nium omne quod fecit nobis et regionibus regis: et puniat omnes ami
cos eius. et adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis bachidem
qui dominabatur trans flumen magnum in regno. et fidelem regi et
misit eum. Et alchimum impium constituit in sacerdotio. et manda
vit ei ultionem facere in filios israel. Et surrexerunt et venerunt
cum exercitu magno in terram iuda. et miserunt nuntios. et locuti sunt
ad iudam et fratres eius verbis pacificis in dolo. Et non intenderunt sermo
nibus eorum. viderunt enim quia cum exercitu magno venerant.
Et convenerunt ad alchimum et bachidem congregatio scribarum require
re que iusta sunt: et primi assidei qui erant in filiis israel: et exqui
rebant ab eis pacem. Dixerunt enim. Homo sacerdos de semine aaron
venit. non decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pacifica: et
iuravit illis dicens. Non inferemus vobis malum. neque amicis vestris.
Et crediderunt ei. Et comprehendit ex eis sexaginta viros et occi
dit eos in una die: secundum verbum quod scriptum est. Carnes sanctorum tuorum
et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu ierusalem: et non erat qui sepe
liret. Et incubuit timor et tremor in omnem populum. quia dixerunt.
non est in eis veritas et iudicium. Transgressi sunt enim constitutum
et iusiurandum quod iuraverunt. Et movit castra bachides ab
ierusalem. et applicuit in bethzeca. Et misit et comprehendit mul
tos ex eis qui a se refugerant et quosdam de populo mactavit et in puteum
magnum proiecit. Et commisit regionem alchimo et reliquit
auxilium cum eo in adiutorium ipsi. Et abiit bachides ad regem.
et satis agebat alchimus pro principatu sacerdotii sui. Et con
venerunt ad eum omnes qui perturbabant populum suum. et optinuerunt
terram iuda. et fecerunt plagam magnam in israel. Et vidit iu
das omnia mala que fecit alchimus et qui cum eo erant filiis israel plus
multo quam gentes: et exiit in omnes fines iudee in circuitu. et fecit
vindictam in viros desertores. et cessaverunt ultra exire in regi
onem. Vidit autem alchimus quod prevaluit iudas et qui cum eo
sunt: et cognovit quia non potest sustinere eos. et regressus est ad regem.
et accusavit eos multis criminibus. Et misit rex nichanorem
unum ex principibus suis nobilioribus qui erat inimicitias ex
ercens contra israel: et mandavit ei evertere populum. Et ve
nit nichanor in ierusalem cum exercitu magno. et misit ad
iudam et ad fratres eius cum dolo. verbis pacificis dicens. Non sit

Marginal glosses:

XVIII

Jo. xv.
Quicquid excogitare per impietas: totum preparat auctoritas.
Job. xvi.
Lictores carnifices.
Fastus principum.
Job. xv.

Exo. xvi. p. iiii.
In effusione sanguinis mirum excitata sevicia persecutorum.
Se expugna.
Contra castra rebellium surrexit rex ante lucem et concitavit exercitus impetum contra viam bethzacharam.
Eccli. v. ix.
Ac. lvii. Ysa. v. iii. vi. Apo. xvii.
Adulationes. ... xxiii. xxxi. Deu. xxxii.
Dolis puerorum et filiorum mente perplexis.
Job. xxxiii. ... Eze.
In menbris.
Iniquitatis duricia.
Superbie elatio.
Fragilitas potentie.
Crudelitas mentium estuans in corde persecutorum.
Tactus superbi.
Terrena gloria resplendet in pompa mundana. Arridet ps.
... dat splendorem.
Apo. xii. in f.
terram
Jo. v. in f.
Arrogantes qui animo elato in suis conatibus devicti prosternuntur. Vel hypocrite qui corporalia delicta per abstinentiam affligunt. Non se a spiritualibus nequitiis observant. Sed qui in cetero vincunt. ... dum alia vicia superant: in ipsa victoria incauti ab aliis confunduntur. ... xvi.
Semei et mattathias.
... xlix.
Ro. xiii. ... i. xvii. ...
Ad subversionem ...
Fallam et simulatam.
Per pabulum ... et carnalis.
Segnitiei ocium. ... lx.
Sepe expugnaverunt me. etc.

Sed heretici et infideles in firma est pactio. Nullo modo cum eis ... auctoritate ferendi ... nabuth.
XIX
Patruus antiochi. Principes gentium vehementer sive persequens.
Apostate.
Heretici.
Paganos quosdam seculi potentes.
... xx.
Nullo modo consentiunt fidei impiorum.
a. assidui.
... xxxiii.
XX
Falsos apostolos sive pseudo prophetas.
... xx. ... volup...

pugnam inter me et vos: veniam cum viris paucis ut videam faciem vestram cum pace. Et venit ad Iudam, et salutaverunt se invicem pacifice: et hostes parati erant rapere Iudam. Et innotuit sermo Iude quoniam cum dolo venerat ad eum: et conterritus est ab eo, et amplius noluit videre faciem eius. Et cognovit Nichanor quoniam denudatum est consilium eius: et exiit obviam Iude in pugnam iuxta Capharsalama. Et ceciderunt de Nichanoris exercitu fere quinque milia viri: et fugerunt in civitatem David. Et post hec verba ascendit Nichanor in montem Syon: et exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, et demonstrare ei holocaustomata que offerebantur pro rege. Et irridens sprevit et polluit: et locutus est superbe, et iuravit cum ira dicens. Nisi traditus fuerit Iudas et exercitus eius in manus meas: continuo cum regressus fuero in pace, succendam domum istam. Et exiit cum ira magna. Et intraverunt sacerdotes et steterunt ante faciem altaris et templi: et flentes dixerunt. Domine tu elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo: fac vindictam in homine isto et exercitu eius ut cadant gladio. Memento blasphemie eorum et ne dederis eis ut permaneant. Et exiit Nichanor ab Ierusalem et castra applicuit ad Bethoron: et occurrit illi exercitus Syrie. Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus milibus viris.

XXI

Et oravit Iudas et dixit. Domine qui missi erant a rege Sennacherib qui blasphemaverunt te, exiit angelus tuus et percussit ex eis centum octoginta quinque milia: sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie: et sciant ceteri quia male locutus est super sancta tua: et iudica illum secundum malitiam illius. Et commiserunt prelium exercitus in tertiadecima die mensis Adar: et contrita sunt castra Nichanoris, et cecidit ipse primus in prelio. Ut vidit autem exercitus eius quia cecidit Nichanor: proiecerunt arma sua et fugerunt. Et persecuti sunt eos viam diei unius ab Adazor usque quo veniatur in Gazera, et tubis cecinerunt post eos cum significationibus. Et exierunt ex omnibus castellis Iudee in circuitu, et ventilabant eos cornibus, et convertebantur iterum ad eos, et ceciderunt omnes gladio: et non est relictus ex eis nec unus quidem. Et acceperunt spolia eorum et predam, et caput Nichanoris amputaverunt, et dexteram eius quam extenderat superbe: et attulerunt et suspenderunt contra Ierusalem. Et letatus est populus valde: et egerunt diem illam in letitia magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam tertiadecima die mensis Adar. Et siluit terra Iuda dies paucos.

XXII. 8. Et audivit Iudas nomen Romanorum quia sunt potentes viribus: et acquiescunt ad omnia que postulantur ab eis: et quicumque accesserunt ad eos statuerunt cum eis amicitias: et quia sunt potentes viribus. Et audierunt prelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributum: et quanta fecerunt in regione Hyspanie, et quod in potestatem redegerunt metalla argenti et auri que illic sunt, et possederunt omnem locum consilio suo et sapientia. Locaque que longe erant valde ab eis: et reges qui supervenerant illis ab extremis terre contriverunt, et percusserunt eos plaga magna: ceteri autem dant eis tributum omnibus annis. Et Philippum et Persen Ceteorum regem, et ceteros qui adversus eos arma tulerant contriverunt in bello, et obtinuerunt eos. Et Antiochum magnum regem Asie, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos, et equitatum, et currus, et exercitum magnum valde, contritum ab eis: et quia ceperunt eum vivum, et statuerunt ei ut daret ipse et qui regnarent post eum tributum magnum, et daret obsides et constitutum, et regionem Indorum et Medos et Lydos de optimis regionibus eorum: et acceptas eas ab illis dederunt eas Eumeni regi. Et quia qui erant Elladam voluerunt ire et tollere eos, et innotuit sermo his, et miserunt ducem unum ad eos et pugnaverunt contra illos. Et ceciderunt ex eis multi, et captivas duxerunt uxores eorum et filios et diripuerunt eos, et terram eorum possederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem. Et residua regna et insulas que aliquando restiterant

illis exterminaverunt, et in potestatem redegerunt. Cum amicis autem suis et qui in ipsis requiem habebant conservaverunt amicitiam. Et obtinuerunt regna que erant proxima et que longe: et quecumque audiebant nomen eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant. Quos autem vellent a regno deturbabant, et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis nemo portabat diadema nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerunt sibi, et cotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut que digna sunt gerant. Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universe terre sue, et omnes obediunt uni: et non est invidia neque zelus inter eos.

XXIII

Et elegit Iudas Eupolemum filium Iohannis filii Iacob et Iasonem filium Eleazari, et misit eos Romam constituere cum illis amicitiam et societatem: et auxilia ad pugnandum, ut auferrent ab eis iugum Grecorum: quia viderunt quod in servitutem premerent regnum Israel. Et abierunt Romam viam multam valde, et introierunt curiam et dixerunt. Iudas Machabeus et fratres eius et populus Iudeorum miserunt nos ad vos: statuere vobiscum societatem et pacem, et conscribi nos socios et amicos vestros. Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum quod rescripserunt in tabulis ereis, et miserunt in Ierusalem: ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis.

XXIIII

Bene sit Romanis et genti Iudeorum in mari et in terra in eternum: gladiusque et hostis procul sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum: auxilium feret gens Iudeorum prout tempus dictaverit corde pleno. Et preliantibus non dabunt neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: et custodient mandata eorum nichil ab eis suscipientes. Similiter autem et si genti Iudeorum prius acciderit bellum: adiuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit. Et adiuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis: et custodient mandata eorum absque dolo. Secundum verba hec ita constituerunt Romani populo Iudeorum. Quod si post hec verba hii aut illi addere vel demere ad hec aliquid voluerint, facient ex proposito suo: et quecumque addiderint vel dempserint rata erunt. Sed et de malis que Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei dicentes. Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros et socios Iudeos? Si igitur iterum adierint nos adversum te: faciemus illis iudicium, et pugnabimus tecum terra marique.

XXV. 9. Interea ut audivit Demetrius quia cecidit Nichanor et exercitus eius in prelio: apposuit Bachiden et Alchimum rursum mittere in Iudeam, et dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam que ducit in Galgala: et castra posuerunt in Masaloth que est in Arbellis, et occupaverunt eam: et peremerunt animas hominum multas. Et in mense primo anni centesimi et quinquagesimi secundi: applicuerunt exercitum ad Ierusalem. Et surrexerunt et abierunt in Beream viginti milia virorum et duo milia equitum. Et Iudas castra posuerat in Laisa: et tria milia viri cum eo electi. Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt: et timuerunt valde. Et multi subtraxerunt se de castris: et non remanserunt cum eo ex eis nisi octingenti viri. Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus, et bellum perurgebat eum: et confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos: et dissolutus est. Et dixit his qui residui erant. Surgamus et eamus ad adversarios nostros si poterimus pugnare adversus eos. Et avertebant eum dicentes. Non poterimus sed liberemus animas nostras modo, et revertamur ad fratres nostros: et tunc pugnabimus adversus eos. Nos autem pauci sumus. Et ait Iudas. Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis. Et si appropiavit tempus nostrum: moriamur in virtute propter fratres nostros: et non inferamus crimen glorie nostre.

XXVI

Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam. Et divisi sunt equites in duas partes, et fundibalarii et sagittarii preibant exercitum: et primi certaminis

omnis potentes. Bachides autem erat in dextro cornu. Et proximavit legio ex duabus partibus: et clamabant tubis. Et exclamaverunt autem et hii, et qui erant ex parte Iude etiam ipsi. Et commota est terra a voce exercituum: et commissum est prelium a mane usque ad vesperam. Et vidit Iudas quia firmior est pars exercitus Bachidis in dextris: et convenerunt cum ipso omnes constantes corde. Et contrita est dextra pars ab eis: et persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant, viderunt quod contritum est dextrum cornu: et secuti sunt post Iudam et eos qui cum ipso erant a tergo. Et ingravatum est prelium: et ceciderunt ex his et ex illis vulnerati multi. Et Iudas cecidit: et ceteri fugerunt. Et Ionathas et Symon tulerunt Iudam fratrem suum et sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin: et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno. Et lugebant dies multos: et dixerunt. Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat Israel? Et cetera verborum Iude et bellorum et virtutum quas fecit et magnitudinis eius non sunt descripta. Multa enim erant valde.

XXVII

Et factum est post obitum Iude emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel: et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fames magna valde. Et tradidit se Bachidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Bachides impios viros et constituit eos dominos regionis. Et exquirebant et perscrutabantur amicos Iude et adducebant eos ad Bachidem. Et vindicabant in illos et illudebant. Et facta est tribulatio magna in Israel: qualis non fuit ex qua die non est visus propheta in Israel. Et congregati sunt omnes amici Iude: et dixerunt Ionathe. Ex quo frater tuus Iudas defunctus est vir similis ei non est qui exeat contra inimicos nostros Bachidem et eos qui inimici sunt gentis nostre. Nunc itaque eligimus te hodie esse pro eo nobis in principem et ducem ad bellandum bellum nostrum.

XXVIII

Et suscepit Ionathas tempore illo principatum: et surrexit loco Iude fratris sui. Et cognovit Bachides: et querebat eum occidere. Et cognovit Ionathas et Symon frater eius et omnes qui cum eo erant: et fugerunt in desertum Thecue. Et consederunt ad aquam lacus Asphar. Et cognovit Bachides: et die sabbatorum venit ipse et omnis exercitus eius trans Iordanem. Et misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabutheos amicos suos: ut commendaret illis apparatum suum: qui erat copiosus. Et exierunt filii Iambri ex Madaba: et comprehenderunt Iohannem et omnia que habebat: et abierunt habentes ea. Post hec verba renuntiatum est Ionathe et Symoni fratri eius quia filii Iambri faciunt nuptias magnas et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna. Et recordati sunt sanguinis Iohannis fratris sui: et ascenderunt et absconderunt se sub tegumento montis. Et levaverunt oculos suos et viderunt: et ecce tumultus et apparatus multus. Et sponsus processit et amici eius et fratres eius obviam illis cum tympanis et musicis et armis multis. Et surrexerunt ad eos de insidiis et occiderunt eos: et ceciderunt vulnerati multi: et residui fugerunt in montem: et acceperunt omnia spolia eorum: et conversae sunt nuptie in luctum et vox musicorum ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui: et reversi sunt ad ripam Iordanis. Et audivit Bachides: et venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in virtute multa. Et dixit ad suos Ionathas. Surgamus et pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri et nudius tertius. Ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Iordanis hinc et inde et ripe et paludes et saltus: et non est locus divertendi. Nunc ergo clamate ad Deum in celum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum. Et extendit manum suam Ionathas percutere Bachidem: et divertit ab eo retro. Et desilivit Ionathas et qui cum eo erant in Iordanem: et transnataverunt ad eos Iordanem. Et ceciderunt ex parte Bachidis die illa mille viri: et reversi sunt in Ierusalem. Et edificaverunt civitates munitas in Iudea munitionem que erat in Iericho: et in Amaum et in Bethoron, et in Bethel et Thamnatha et Phara et Thopo muris excelsis et portis et seris. Et posuit custodiam in eis ut inimicitias exercerent in Israel. Et munivit civitatem Bethsuram et Gazaram et arcem et posuit in eis auxilia et apparatum escarum. Et accepit filios principum regionis obsides: et posuit eos in arce in Ierusalem in custodia.

XXIX

Et anno centesimo quinquagesimo tertio mense secundo precepit Alchimus destrui muros domus sancte interioris et destrui opera prophetarum: et cepit destruere. In tempore illo percussus est Alchimus: et impedita sunt opera eius: et occlusum est os eius: et dissolutus est paralysi, nec ultra potuit loqui verbum et mandare de domo sua. Et mortuus est Alchimus in tempore illo cum tormento magno. Et vidit Bachides quia mortuus est Alchimus: et reversus est ad regem, et siluit terra annis duobus. Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes. Ecce Ionathas et qui cum eo sunt in silentio habitant confidentes. Nunc ergo adducamus Bachidem: et comprehendet eos omnes in una nocte. Et abierunt: et consilium ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum exercitu magno. Et misit occulte epistolas sociis suis qui erant in Iudea, ut comprehenderent Ionathan et eos qui cum ipso erant. Sed non potuerunt quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehendit de viris regionis qui principes erant militie quinquaginta viros: et occidit eos. Et secessit Ionathas et Symon et qui cum eo erant in Bethbessen que est in deserto: et exstruxit diruta eius et firmaverunt eam. Et cognovit Bachides: et congregavit universam multitudinem suam his qui de Iudea erant denuntiavit. Et venit et castra posuit super Bethbessen: et oppugnavit eam dies multos et fecit machinas.

XXX

Et reliquit Ionathas Symonem fratrem suum in civitate et exiit in regionem: et venit cum numero. Et percussit Odaren et fratres eius et filios Phaseron in tabernaculis ipsorum. Et cepit cedere et crescere in virtutibus. Symon vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate: et succenderunt machinas. Et pugnaverunt contra Bachidem. Et contritus est ab eis: et afflixerunt eum valde: quoniam consilium eius et congressus eius erat inanis. Et iratus est contra viros iniquos qui ei consilium dederant ut veniret in regionem ipsorum: et multos ex eis occidit. Ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam. Et cognovit Ionathas: et misit ad eum legatos componere cum ipso pacem, et reddere illi captivitatem. Et libenter accepit. Et fecit secundum verba eius: et iuravit nichil se ei facturum mali omnibus diebus vite eius. Et reddidit ei captivitatem quam prius erat predatus de terra Iuda. Et conversus abiit in terram suam: et non apposuit amplius venire in fines eius. Et cessavit gladius ex Israel. Et habitavit Ionathas in Machmas: et cepit ibi iudicare populum: et exterminavit impios ex Israel.

10

XXXI

Et anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius qui cognominatus est Nobilis, et occupavit Ptolomaidam: et receperunt eum, et regnavit illic. Et audivit Demetrius rex: et congregavit exercitum valde copiosum: et exivit obviam illi in prelium. Et misit Demetrius ad Ionathan epistolas verbis pacificis, ut magnificaret eum. Dixit enim. Anticipemus pacem facere cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos. Recordabitur enim omnium malorum que fecimus in eum et in fratrem eius et in gentem eius. Et dedit ei potestatem congregare exercitum et fabricare arma et esse ipsum socium eius: et obsides qui erant in arce iussit tradi ei.

XXXII

Et venit Ionathas in Ierusalem: et legit epistolas in auditu omnis populi. Et timuerunt timore magno: quoniam audierunt quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sunt obsides Ionathe: et reddidit eos parentibus suis. Et habitavit Ionathas in Ierusalem: et cepit edificare et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera ut instruerent muros et montem Syon in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: et ita fecerunt. Et fugerunt alienigene qui erant in munitionibus quas edificaverat Bachides. Et reliquit unusquisque locum suum et abiit in terram suam. Tantum in Bethsura

remanserunt aliqui ex his qui reliquerant legem et precepta dei: erat enim hoc eis ad refugium.

XXXIII Et audivit alexander rex promissa que promisit demetrius ionathe: et narraverunt ei prelia et virtutes quas ipse fecit et fratres eius et labores quos laboraverunt. Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? Et nunc faciemus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epistolam et misit ei secundum hec verba dicens: Rex alexander fratri ionathe salutem. Audivimus de te quod vir potens sis viribus et aptus es ut sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tue et ut amicus voceris regis, et que nostra sunt sentias nobiscum et conserves amicitias ad nos. Et misit ei purpuram et coronam auream. Et induit se ionathas stola sancta septimo mense anno centesimo sexagesimo in die sollemni scenophegie: et congregavit exercitum et fecit arma copiosa.

XXXIIII Et ut audivit demetrius verba ista, et contristatus est nimis et ait: Quid hoc fecimus, quod preoccupavit nos alexander apprehendere amicitiam iudeorum ad munimen sui? Scribam et ego illis verba deprecatoria et dignitates et dona: ut sint mecum in adiutorium. Et scripsit eis in hec verba: Rex demetrius genti iudeorum salutem. Quoniam servastis ad nos pactum et mansistis in amicitia nostra et non accessistis ad inimicos nostros, audivimus et gavisi sumus. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus vobis bona pro his que fecistis nobiscum, et remittemus vobis prestationes multas, et dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo vos et omnes iudeos a tributis, et pretia salis indulgeo et coronas remitto et tertias seminis, et dimidiam partem fructus ligni quod est portionis mee relinquo vobis ex hodierno die et deinceps, ne accipiatur a terra iuda et a tribus civitatibus que addite sunt illi ex samaria et galilea, ex hodierna die et in totum tempus. Et ierusalem sit sancta et libera cum finibus suis: et decime et tributa ipsius sint. Remitto et potestatem arcis que est in ierusalem, et do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscumque ipse elegerit qui custodiant eam. Et omnem animam iudeorum que captiva est a terra iuda in omni regno meo relinquo liberam gratis, ut omnes a tributis solvantur etiam pecorum suorum. Et omnes dies sollemnes et sabbata et neomenie et dies decreti, et tres dies ante diem sollemnem et tres dies post diem sollemnem, sint omnes immunitatis et remissionis omnibus iudeis qui sunt in regno meo. Et nemo habebit potestatem agere aliquid et movere negotia adversus aliquem illorum in omni causa. Et ut ascribantur ex iudeis in exercitu regis ad triginta milia virorum: et dabuntur illis copie ut oportet omnibus exercitibus regis, et ex eis ordinabuntur qui sint in munitionibus regis magni; et ex his constituentur super negotia regni que aguntur ex fide, et principes sint ex eis, et ambulent in legibus suis sicut precepit rex in terra iuda. Et tres civitates que addite sunt iudee ex regione samarie cum iuda reputentur: ut sint sub uno et non obediant alii potestati nisi summi sacerdotis. Ptolomaida et confines eius quas dedi donum sanctis qui sunt in ierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego do singulis annis quindecim milia siclorum argenti de rationibus regis que me contingunt. Et omne quod reliquum fuerit quod non reddiderant qui super negotia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus. Et super hec quinque milia siclorum argenti que accipiebant de sanctis ex ratione per annos singulos: et hec ad sacerdotes pertineant qui ministerio funguntur. Et quicumque confugerint in templum quod est ierosolimis et in omnibus finibus eius, obnoxii regi in omni negotio, dimittantur, et universa que sunt eis in regno meo libera habeant. Et ad edificanda vel restauranda opera sanctorum sumptus dabuntur de ratione regis; et ad extruendos muros ierusalem et communiendos in circuitu sumptus dabuntur de ratione regis, et ad construendos muros in iudea. Ut audivit autem ionathas et populus sermones istos, non crediderunt eis nec receperunt eos: quia recordati sunt malitie magne quam fecerat in israel, et tribulaverat eos valde. Et complacuit eis in alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis, et ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

XXXV Et congregavit alexander exercitum magnum et admovit castra contra demetrium. Et commiserunt prelium duo reges, et fugit exercitus demetrii. Et insecutus est eum alexander et incubuit in eos. Et invaluit prelium nimis donec occidit sol: et cecidit demetrius in illa die. Et misit alexander ad ptolomeum regem egypti legatos secundum hec verba dicens: Quoniam regressus sum in regnum meum et sedi in sede patrum meorum et obtinui principatum, et contrivi demetrium et possedi regionem nostram, et commisi cum eo pugnam, et contritus est ipse et castra eius a nobis, et sedimus in sede regni eius: et nunc statuamus ad invicem amicitiam, et da mihi filiam tuam uxorem, et ego ero gener tuus, et dabo tibi dona et ipsi dignitatem. Et respondit ptolomeus rex dicens: Felix dies in qua reversus es ad terram patrum tuorum et sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi quod scripsisti: sed occurre mihi in ptolomaidam ut videamus invicem, et spondeam tibi sicut dixisti. Et exiit ptolomeus de egypto ipse et cleopatra filia eius, et venit ptolomaidam anno centesimo sexagesimo secundo. Et occurrit ei alexander rex, et dedit ei cleopatram filiam suam, et fecit nuptias eius ptolomaide sicut reges in magna gloria. Et scripsit alexander rex ionathe ut veniret obviam sibi. Et abiit cum gloria ptolomaidam, et occurrit ibi duobus regibus, et dedit illis argentum multum et aurum et dona: et invenit gratiam in conspectu eorum. Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex israel, viri iniqui interpellantes adversus eum: et non attendit ad eos rex. Et iussit spoliari ionathan vestibus suis et indui eum purpura: et ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum. Dixitque principibus suis: Exite cum eo in medium civitatis, et predicate ut nemo adversus eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione. Et factum est ut viderunt qui interpellabant gloriam eius que predicabatur, et opertum eum purpura, fugerunt omnes. Et magnificavit eum rex, et scripsit eum inter primos amicos, et posuit eum ducem et participem principatus. Et reversus est ionathas in ierusalem cum pace et letitia.

XXXVI In anno centesimo sexagesimo quinto venit demetrius filius demetrii a creta in terram patrum suorum. Et audivit alexander rex, et contristatus est valde, et reversus est antiochiam. Et constituit demetrius apollonium ducem qui preerat celesirie: et congregavit exercitum magnum, et accessit ad iamniam, et misit ad ionathan summum sacerdotem dicens: Tu solus resistis nobis. Ego autem factus sum in derisum et in opprobrium, propterea quia tu potestatem exerces adversum nos in montibus. Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, et comparemus illic invicem: quoniam mecum est virtus bellorum. Interroga et disce quis sum ego et ceteri qui auxilio sunt mihi, qui et dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua. Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in campo, ubi non est lapis neque saxum neque locus fugiendi? Ut audivit autem ionathas sermones apollonii, motus est animo: et elegit decem milia virorum, et exiit ab ierusalem, et occurrit ei simon frater eius in adiutorium. Et applicuerunt castra in ioppen, et excluserunt eum a civitate, quia custodia apollonii ioppe erat: et oppugnavit eam. Et exterriti qui erant in civitate aperuerunt ei: et obtinuit ionathas ioppen. Et audivit apollonius, et admovit tria milia equitum et exercitum multum. Et abiit azotum tamquam iter faciens, et statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum et confideret in eis. Et insecutus est eum ionathas in azotum, et commiserunt prelium. Et reliquit apollonius in castris mille equites post eos occulte. Et cognovit ionathas quoniam insidie sunt post se: et circuierunt castra eius, et iecerunt iacula in populum a mane

usque ad vesperum. Populus autem stabat sicut preceperat Ionathas: et laboraverunt equi eorum. Et eiecit Simon exercitum suum: et commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant: et victi sunt ab eo et fugerunt. Et qui dispersi sunt in campo fugerunt in Azotum: et intraverunt in Bethdagon idolum suum ut se liberarent. Et succendit Ionathas Azotum: et civitates que erant in circuitu eius. et accepit spolia eorum et templum Dagon: et eos qui fugerant in illud succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his qui succensi sunt: fere octo milia virorum.

XXXVII

Et movit inde Ionathas castra et applicuerunt ea Ascalonem: et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria. Et reversus est Ionathas cum suis in Ierusalem: habentibus spolia multa. Et factum est ut audivit Alexander rex sermones istos: addidit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei fibulam auream sicut est consuetudo dari cognatis regum: et dedit ei Accaron et omnes fines eius in possessionem.

XXXVIII

Et rex Egypti congregavit exercitum sicut arenam que est circa oram maris et naves multas: et querebat obtinere regnum Alexandri dolo: et addere illud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis: et aperiebant ei civitates: et occurrebant ei. quia mandaverat Alexander rex exire obviam ei eo quod socer suus esset. Cum introiret autem civitatem Ptolomeus: ponebat custodias militum in singulis civitatibus. Et ut appropiquavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni: et Azotum et cetera eius demolita et corpora proiecta: et eorum qui cesi erant in bello tumulos quos fecerat secus viam. Et narraverunt regi que hec fecit Ionathas: ut invidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria: et invicem se salutaverunt: et dormierunt illic. Et abiit Ionathas cum rege usque ad fluvium qui vocatur Eleutherus: et reversus est in Ierusalem. Rex autem Ptolomeus obtinuit dominium civitatum maritimarum usque Seleuciam maritimam. et cogitabat in Alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad Demetrium dicens. Veni componamus inter nos pactum. et dabo tibi filiam meam quam habet Alexander. et regnabis in regno patris tui. Penitet enim me quod dederim illi filiam meam: quesivit enim me occidere. Et vituperavit eum propterea quod concupierat regnum eius: et abstulit filiam suam ab eo. et dedit eam Demetrio. Et alienavit se ab Alexandro: et manifeste facte sunt inimicitie eius. Et intravit Ptolomeus Antiochiam: et imposuit duo diademata capiti suo. Egypti et Asie.

XXXIX.

Ptolomeus autem rex erat in Cilicia illis temporibus. quia rebellabant qui erant in locis illis. Et audivit Alexander. et venit ad eum in bellum. Et produxit Ptolomeus rex exercitum. et occurrit ei in manu valida: et fugavit eum. Et fugit Alexander in Arabiam ut ibi protegeretur. Rex autem Ptolomeus exaltatus est. Et abstulit Gabdihel Arabs caput Alexandri et misit Ptolomeo. Et rex Ptolomeus mortuus est in die tertia. et qui erant in munitionibus perierunt ab his qui erant intra castra. Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

XL.

In diebus illis congregavit Ionathas eos qui erant in Iudea ut expugnarent arcem que est in Ierusalem: et fecerunt contra eam machinas multas. Et abierunt quidam qui oderant gentem suam viri iniqui ad regem: et renuntiaverunt ei quod Ionathas obsideret arcem. Et ut audivit iratus est. Et statim venit Ptolomaidam: et scripsit Ionathe ne obsideret. sed occurreret sibi ad colloquium festinato. Ut audivit autem Ionathas. iussit obsidere. Et elegit de senioribus Israel. et de sacerdotibus: et dedit se periculo. Et accepit argentum et aurum. et vestem et alia xenia multa. et abiit ad regem Ptolomaide: et invenit gratiam in conspectu eius. Et interpellabant adversus eum quidam iniqui de gente sua. Et fecit ei rex sicut fecerant ei qui ante ipsum fuerant. et exaltavit eum in conspectu amicorum suorum omnium: et statuit ei principatum sacerdotii. et quecumque alia habuit prius pretiosa: et fecit eum principem amicorum. Et postulavit Ionathas a rege ut immunem faceret Iudeam id est tres toparchias et Samariam. et promisit ei talenta trecenta. Et consensit rex: et scripsit Ionathe epistolas de his omnibus hunc modum continentes. Rex Demetrius Ionathe fratri salutem. et genti Iudeorum. Exemplum epistole quam scripsimus Lasteni parenti nostro de vobis. misimus ad vos ut sciretis. Rex Demetrius Lasteni parenti salutem. Genti Iudeorum amicis nostris et conservantibus que iusta sunt apud nos: decrevimus benefacere propter benignitatem eorum quam ergo nos habent. Statuimus ergo illis omnes fines Iudee. et tres civitates oblationum. Liddam. et Ramathe. et Phaseron. que addite sunt Iudee ex Samaria. et omnes confines earum: sequestrari omnibus sacrificantibus in Ierosolimis pro his que ab eis rex prius accipiebat. per singulos annos. et pro fructibus terre et pomorum. et alia que ad nos pertinebant decimarum et tributorum: ex hoc tempore remittimus eis. Et areas salinarum et coronas que nobis deferebantur omnia ipsis concedimus. et nihil horum erit irritum ex hoc et in omne tempus. Nunc ergo curate facere horum exemplum et detur Ionathe: et ponatur in monte sancto in loco celebri. Et vidit Demetrius rex quod siluit terra in conspectu suo et nihil ei resistit: et dimisit exercitum totum exercitum suum unumquemque in locum suum. excepto peregrino exercitu quem contraxit ab insulis gentium. Et inimici erant ei omnes exercitus patrum eius.

XLI.

Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius. Et vidit quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium. et iit ad Emalchuel Arabem qui nutriebat Antiochum filium Alexandri. et assidebat ei ut traderet illum ipsi. ut regnaret loco patris sui. Et enuntiavit ei quanta fecit Demetrius. et inimicitias exercituum eius adversus illum: et mansit illic diebus multis. Et misit Ionathas ad Demetrium regem ut eiceret eos qui in arce erant in Ierusalem et qui in presidiis. quia impugnabant Israel. Et misit Demetrius ad Ionatham dicens. Non hec tantum faciam tibi et genti tue. sed et gloria illustrabo te et gentem tuam cum fuerit oportunum. Nunc ergo recte feceris si miseris viros in auxilium. quia discessit omnis exercitus meus. Et misit ei Ionathas tria milia virorum fortium Antiochiam. Et venerunt ad regem et delectatus est rex in adventu eorum. Et convenerunt qui erant de civitate. centum viginti milia virorum: et volebant interficere regem. Et fugit rex in aulam: et occupaverunt qui erant de civitate itinera civitatis. et ceperunt pugnare. Et vocavit rex Iudeos in auxilium: et convenerunt omnes simul ad eum. Et dispersi sunt omnes per civitatem. et occiderunt in illa die centum milia hominum. Et succenderunt civitatem. et ceperunt spolia multa in illa die: et liberaverunt regem. Et viderunt qui erant de civitate quod obtinuissent Iudei civitatem sicut volebant. et infirmati sunt mente sua. et clamaverunt ad regem cum precibus dicentes. Da nobis dexteras. et cessent Iudei oppugnantes nos et civitatem. Et proiecerunt arma sua. et fecerunt pacem. Et glorificati sunt Iudei in conspectu regis et in conspectu omnium qui erant in regno eius: et nominati sunt in regno. Et regressi sunt in Ierusalem habentes spolia multa. Et sedit Demetrius rex in sede regni sui. et siluit terra in conspectu eius. et mentitus est omnia quecumque dixit. Et alienavit se ab Ionatha: et non retribuit ei secundum beneficia que sibi tribuerat. et vexabat eum valde.

XLII.

Post hec autem reversus est Tryphon et Antiochus puer cum eo adolescens: et regnavit et imposuit sibi diadema. Et congregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat Demetrius: et pugnaverunt contra eum. et fugit et terga vertit. Et accepit Tryphon bestias. et obtinuit Antiochiam.

XLIII.

Et scripsit Antiochus adolescens Ionathe dicens. Constituo tibi summum sacerdotium et constituo te super quattuor civitates. ut sis de amicis regis. Et misit ei vasa aurea ad ministerium. et dedit ei potestatem bibendi in auro et esse in purpura. et habere fibulam auream: et Simonem fratrem eius constituit ducem a terminis Tyri usque ad fines Egypti. Et exiit Ionathas: et perambulabat trans flumen civitates. Et congregatus est ad eum omnis exercitus Syrie in auxilium. et venit Ascalonam et occurrerunt ei de civitate honorifice.

XLIIII

Et abiit inde Gazam, et concluserunt se qui erant Gazae: et obsedit eam, et succendit quae in circuitu erant civitatis, et praedatus est eam. Et rogaverunt Gazenses Ionathan, et dedit illis dextram: et accepit filios principum obsides, et misit illos obsides in Ierusalem: et perambulavit regionem usque Damascum. Et audivit autem Ionathas quod praevaricati sunt principes Demetrii in Cades quae est in Galilaea cum exercitu multo, volentes eum removere a negotio regni: et occurrit illis. Fratrem autem suum Symonem reliquit intra provinciam. Et applicuit Symon ad Bethsuram, et expugnabat eam diebus multis, et conclusit eos. Et postulaverunt ab eo dextras accipere, et dedit illis. Et eiecit eos inde, et cepit civitatem, et posuit in ea praesidium. Et Ionathas et castra eius applicuerunt ad aquam Genesar, et ante lucem venerunt in campo Asor. Et ecce castra alienigenarum occurrebant ei in campo, et tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occurrit ex adverso. Insidiae vero exsurrexerunt de locis suis, et commiserunt proelium. Et fugerunt qui erant ex parte Ionathae omnes, et nemo relictus est ex eis, nisi Mathathias filius Absolomi, et Iudas filius Calfi princeps militiae exercitus. Et scidit Ionathas vestimenta sua, et posuit terram in capite suo, et oravit. Et reversus est ad eos in proelium, et convertit se ad illos, et expugnabat. Et viderunt qui fugiebant partis illius, et reversi sunt ad eum, et insequebantur cum eo usque Cades ad castra sua, et pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria milia virorum: et reversus est Ionathas in Ierusalem.

XLV

12 Et vidit Ionathas quia tempus eum iuvat, et elegit viros, et misit eos Romam statuere et renovare cum eis amicitiam: et ad Spartiatas, et ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam. Et abierunt Romam, et intraverunt curiam, et dixerunt: Ionathas summus sacerdos, et gens Iudaeorum miserunt nos ad vos, ut renovaremus amicitiam et societatem secundum pristinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Iuda cum pace. Et hoc est exemplum epistolarum quas scripsit Ionathas Spartiatis: Ionathas summus sacerdos, et seniores gentis, et sacerdotes, et reliquus populus Iudaeorum, Spartiatis fratribus salutem. Iam pridem missae erant epistolae ad Oniam summum sacerdotem a Dario qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet quod subiectum est. Et suscepit Onias virum qui missus fuerat cum honore: et accepit epistolas, in quibus significabatur de societate et amicitia. Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros qui sunt in manibus nostris, maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam, ne forte alieni efficiamur a vobis: multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus sollemnibus, et ceteris quibus oportet, memores sumus vestri in sacrificiis quae offerimus, et in observationibus, sicut fas est et decet meminisse fratrum. Laetamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multae tribulationes, et multa proelia, et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergo molesti esse vobis, neque ceteris sociis et amicis nostris in his proeliis. Habuimus enim de caelo auxilium, et liberati sumus nos, et humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, et Antipatrem Iasonis filium, et misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam. Mandavimus itaque eis ut veniant etiam ad vos, et salutent vos: et reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostrae. Et nunc benefacietis respondentes nobis ad haec. Et hoc est rescriptum epistolarum quod miserat Oniae: Arius rex Spartiatarum Oniae sacerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura de Spartiatis et Iudaeis, quoniam sunt fratres, et quod sunt de genere Abraham. Et nunc ex quo haec cognovimus, benefacitis scribentes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis: Pecora vestra, et possessiones vestrae, nostra sunt: et nostra, vestra. Mandavimus itaque haec nuntiari vobis.

XLVI

Et audivit Ionathas quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo super quam prius, pugnare adversus eum: et exiit ab Ierusalem, et occurrit eis in Amathiti regione: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum: et reversi nuntiaverunt quod constituunt supervenire illuc nocte. Cum occidisset autem sol, praecepit Ionathas suis vigilare, et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii quod paratus est Ionathas cum suis in bello: et timuerunt, et formidaverunt in corde suo, et accenderunt focos in castris suis. Ionathas autem, et qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane: videbant autem luminaria ardentia. Et insecutus est eos Ionathas, et non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleutherum. Et divertit Ionathas ad Arabas, qui vocantur Zabadaei: et percussit eos, et accepit spolia eorum. Et iunxit, et venit Damascum, et perambulabat omnem regionem illam. Symon autem exiit, et venit usque Ascalonem, et ad proxima praesidia: et declinavit in Ioppen, et occupavit eam. Audivit enim quod vellent praesidium tradere partibus Demetrii: et posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et reversus est Ionathas, et convocavit seniores populi: et cogitavit cum eis aedificare praesidia in Iudaea, et aedificare muros in Ierusalem, et exaltare altitudinem magnam inter medium arcis et civitatis, ut separaret eam a civitate, ut esset ipsa singulariter, et neque emant neque vendant. Et convenerunt ut aedificarent civitatem: et cecidit murus qui erat super torrentem ab ortu solis, et reparavit eum qui vocatur Caphetetha. Et Symon aedificavit Adiada in Sephela, et munivit eam, et imposuit portas et seras.

XLVII

Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiae, et assumere diadema, et extendere manum in Antiochum regem: timens ne forte non permitteret eum Ionathas, sed pugnaret adversus eum, quaerebat comprehendere eum, et occidere. Et exsurgens abiit in Bethsan. Et vidit Tryphon quia venit Ionathas cum exercitu multo ut extenderet manus in eum, et timuit. Et excepit eum cum honore, et commendavit eum omnibus amicis suis, et dedit ei munera: et praecepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. Et dixit Ionathae: Ut quid vexasti universum populum, cum bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas. Elige autem tibi viros paucos qui tecum sint, et veni mecum Ptolomaidam, et tradam eam tibi, et reliqua praesidia, et reliquum exercitum, et universos praepositos negotii, et conversus abibo: propterea enim veni. Et credidit ei, et fecit sicut dixit: et dimisit exercitum, et abierunt in terram Iuda. Retinuit autem secum tria milia virorum: ex quibus remisit in Galilaeam duo milia, mille autem venerunt cum eo. Ut intravit autem Ionathas Ptolomaidam, clauserunt portas Ptolomenses, et comprehenderunt eum: et omnes qui cum illo intraverant gladio interfecerunt. Et misit Tryphon exercitum et equites in Galilaeam, et in campum magnum, ut perderent omnes socios Ionathae. At illi cum cognovissent quia comprehensus est Ionathas, et periit, et omnes qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, et exierunt parati in proelium. Et videntes hi qui insecuti fuerant, quia pro anima res est, reversi sunt. Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda. Et planxerunt Ionathan, et eos qui cum ipso fuerant, valde: et luxit Israel luctu magno. Et quaesierunt omnes gentes quae erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt enim: Non habent principem et adiuvantem: nunc ergo expugnemus illos, et tollamus de hominibus memoriam eorum.

XLVIII

13 Et audivit Symon quod congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Iuda, et attereret eam. Vidensque quia in tremore populus est et in timore, ascendit Ierusalem, et congregavit populum: et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego et fratres mei, et domus patris mei fecimus pro legibus et pro sanctis, proelia et angustias quales vidimus: horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, et relictus sum ego solus. Et nunc non mihi contingat parcere animae meae

in omni tempore tribulationis. Non est enim melior sum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam et sancta, natos quoque nostros et uxores: quia congregate sunt universe gentes conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spiritus populi simul ut audierunt verba ista. Et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iude et Ionathe fratris tui. Pugna prelium nostrum: et omnia quecumque dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare omnes muros Ierusalem: et munivit eam in gyro. Et misit Ionathan filium Absalomi et cum eo exercitum novum in Ioppen: et eiectis his qui erant in ea, mansit illic ipse.

Et movit Tripho a Ptolomaida cum exercitu multo ut veniret in terram Iuda, et Ionathas cum eo in custodia. Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi. Et ut cognovit Tripho quia surrexit Simon loco Ionathe fratris sui, et quia commissurus esset cum eo prelium: misit ad eum legatos dicens: Pro argento quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis propter negotia que habuit detinuimus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum, et duos filios eius obsides, ut non dimissus fugiat a nobis: et remittemus eum. Et cognovit Simon quia cum dolo loqueretur secum: iussit tamen dari argentum et pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel dicentem: Quia non misit ei argentum et pueros, propterea periit. Et misit pueros et centum talenta: et mentitus est et non dimisit Ionathan. Et post hec venit Tripho intra regionem ut contereret eam: et gyraverunt per viam que ducit Ador. Et Simon et castra eius ambulabant in omnem locum quocumque ibant. Qui autem in arce erant miserunt ad Triphonem legatos ut festinaret venire per desertum: et mitteret illis alimonias. Et paravit Tripho omnem equitatum: ut veniret illa nocte. Erat autem nix multa valde: et non venit in Galaaditim. Et cum appropinquasset Bascaman: occidit Ionathan et filios eius illic. Et convertit Tripho: et abiit in terram suam. Et misit Simon et accepit ossa Ionathe fratris sui, et sepelivit ea in Modin civitate patris eius. Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno: et luxerunt eum dies multos. Et edificavit Simon super sepulchrum patris sui et fratrum suorum edificium altum visu, lapide polito retro et ante. Et statuit VII pyramidas unam contra unam patri et matri et IIII fratribus. Et his circumposuit columpnas magnas: et super columpnas arma ad memoriam eternam: et iuxta arma naves sculptas que viderentur ab omnibus navigantibus in mare. Hoc est sepulchrum quod fecit Simon in Modin: usque in hunc diem. Tripho autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum. Et regnavit loco eius, et imposuit sibi diadema Asie: et fecit plagam magnam in terra. Et edificavit Simon presidia in Iudea, muniens ea turribus excelsis et muris magnis et portis et seris: et posuit alimenta in munitionibus. Et elegit Simon viros et misit ad Demetrium regem ut faceret remissionem regioni: quia omnes actus Triphonis per direptionem fuerant gesti. Et Demetrius rex ad verba ista respondit: et rescripsit epistolam talem. Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti et amico regum et senioribus et genti Iudeorum salutem. Coronam auream et baen quam misistis suscepimus. Et parati sumus facere vobiscum pacem magnam: et scribere prepositis regis remittere vobis que indulsimus. Quecumque enim constituimus vobis constant. Et munitiones quas edificastis vestre sint. Remittimus quoque ignorantias et peccata usque in hodiernum diem: et coronam quam debebatis. Et si quid aliud erat tributarium in Ierusalem, iam non sit tributarium. Et si qui vestrum apti sunt conscribi inter nostros conscribantur: et sit inter nos pax. Anno centesimo septuagesimo ablatum est iugum gentium ab Israel: et cepit populus Israel scribere in tabulis et gestis publicis, anno primo sub Simone summo sacerdote magno duce et principe Iudeorum. In diebus illis Simon applicuit ad Gazaram et circumdedit eam castris. Et fecit machinas et applicuit ad civitatem: et percussit turrem unam et comprehendit. Et eruperant qui erant intra machinam in civitatem: et factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui erant in civitate cum uxoribus et filiis supra murum scissis tunicis suis. Et clamaverunt voce magna postulantes a Simone dextras sibi dari, et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas: et serviemus tibi. Et flexus Simon: non debellavit eos. Eiecit tamen eos de civitate et mundavit edes in quibus fuerant simulacra: et tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum. Et eiecta ex ea omni inmunditia collocavit in ea viros qui legem facerent: et munivit eam, et fecit sibi habitationem. Qui autem erant in arce Ierusalem prohibebantur ingredi et egredi in regionem et emere ac vendere: et esurierunt valde, et multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Simonem ut dextras acciperent: et dedit illis. Et eiecit eos inde: et mundavit arcem a contaminationibus. Et intraverunt in eam tertia et vicesima die secundi mensis anno centesimo septuagesimo primo cum laude et ramis palmarum et cytharis et cymbalis et nablis et hymnis et canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel. Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hii cum leticia. Et munivit montem templi qui erat secus arcem: et habitavit ibi ipse et qui cum eo erant. Et vidit Simon Iohannem filium suum quod vir prelii esset: et posuit eum ducem virtutum universarum: et habitavit Gazaris.

Anno centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum et abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia ut expugnaret Triphonem. Et ut audivit Arsaces rex Persidis et Medie quia intravit Demetrius fines suos: misit unum de principibus suis ut comprehenderet eum vivum et adduceret eum ad se. Et abiit et percussit castra Demetrii: et comprehendit eum et duxit eum ad Arsacem, et posuit eum in custodia. Et siluit omnis terra Iuda omnibus diebus Simonis: et quesivit bona genti sue: et placuit illis potestas eius et gloria eius omnibus diebus. Et cum omni gloria sua accepit Ioppen in portum: et fecit introitum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis sue: et optinuit regionem. Et congregavit captivitatem multam: et dominatus est Gazare et Bethsure et arci. Et abstulit inmunditias ex ea: et non erat qui resisteret ei. Et unusquisque colebat terram suam cum pace: et terra Iuda dabat fructus suos: et ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes, et de bonis terre tractabant. Et iuvenes induebant se gloriam et stolas belli. Et civitatibus bellicerantibus tribuebat alimonias: et constituebat eas ut essent vasa munitionis: quoadusque nominatum est nomen glorie eius usque ad extremum terre. Fecit pacem super terram: et letatus est Israel leticia magna. Et sedit unusquisque sub vite sua et sub ficulnea sua: nec erat qui eos terreret. Defecit inpugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis. Et confirmavit omnes humiles populi sui: et legem exquisivit: et abstulit omnem iniquum et malum. Sancta glorificavit: et multiplicavit vasa sanctorum.

Et auditum est Rome quia defunctus est Ionathas: et usque in Spartiam: et contristati sunt valde. Ut autem audierunt quod Simon frater eius factus esset summus sacerdos loco eius: et ipse optineret regionem et civitates in ea: scripserunt ad eum in tabulis ereis ut renovarent amicicias et societatem quam fecerant cum Iuda et Ionatha fratribus eius. Et lecte sunt epistole in conspectu ecclesie in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas miserunt Spartiate. Spartiatarum principes et civitates: Simoni sacerdoti magno et senioribus et sacerdotibus et reliquo populo Iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostrum nuntiaverunt nobis de vestra gloria et honore ac leticia. Et gavisi sumus in introitu eorum: et scripsimus que ab ipsis erant dicta in conciliis populi sic. Numenius Antiochi et Antipater Iasonis filius legati Iudeorum venerunt ad nos: renovantes nobiscum

LV

amiciciā p̄stinā ⁊ placuit pp̄lo excipe uiros gl'iose ⁊ po
nere exemplū sermonū eo℞ in segregatis pp̄li lib's ut sit
ad memoriā pp̄lo spartiatar̄. Exemplū aūt ho℞ sc̄psim' sy
moni magno. Post h' aūt misit symon numeniū romā
habentē clipeū aureū magnū p̄do mnarū mille ad statu
endā cū eis societatē. Cum aū audiss; pp̄l's romanꝰ sermones
istos: dixerūt. Quā grārū actiōm reddemus symōni ⁊ filiis ei?
Restituit .n. ipe f'res suos: ⁊ expugnauit inimicos isrl' ab ei.
Et statuerunt ei libratē. ⁊ descripserunt in tabul' ereis: ⁊ posu
erūt in titul' in monte syon. Et hoc exemplū sc̄pture. Octa
ua decima die mēsis elul. anno centesimo septuagesimo sc̄do.
ānō t'cio sub symone sacerdote magno in asaramel in cōuētu
magno sacerdotū ⁊ pp̄li ⁊ p̄ncipū gētis ⁊ senio℞ gentis no
ta facta s' hec: qm̄ frequēt' facta s' p̄lia in regiōe n̄ra. Sy
mon aū mathathie filius sacerdos ex filiis iarib ⁊ f'rs eius
dederūt se p'iclo. ⁊ restiterūt adūsariis gentis sue. ut starent
sc̄ā ipō℞ ⁊ lex: ⁊ gl'a magna gl'ificauerūt gentē suā. Et cō
gregauit ionathas pp̄lm suū. ⁊ f'cs .ē. illis sacerdos magnus.
⁊ appositus .ē. ad pp̄lm suū. Et uoluerūt inimici eo℞ calcare
⁊ atterere regionem ipō℞. ⁊ extendere man' in sc̄ā eo℞. Tūc
restitit symon ⁊ pugnauit p̄ gente sua: ⁊ erogauit pecuniā suā
multas. ⁊ armauit uiros u'tutis gentis sue: ⁊ dedit illis sti
pendia. Et muniuit ciuitates iudee ⁊ bethsurā q̄ erat in
finib; iudee. ubi erant arma hostiū antea: ⁊ posuit illic p̄sidiū
uiros iudeos. Et ioppen muniuit q̄ erat ad mare. ⁊ gazaram
que .ē. in finib; azoti. in qua hostes aū habitabant: ⁊ collo
cauit illic iudeos. ⁊ q̄cūq; apta erant ad correctiōm eo℞ posu

II it in eis. Et uidit pp̄l's actū symonis ⁊ gl'am q̄m cogitabat
facē genti sue: ⁊ posuerūt eū ducē suū ⁊ p̄ncipē sacerdotū. eo
qd' ipe fecerat h' omīa: ⁊ iusticiā ⁊ fidem cōseruauit gēti sue.
⁊ exquisiuit omni mō exaltare pp̄lm suū. Et in dieb; ei' p's
peratum .ē. in manus ei'. ut tollerent' gētes de regiōe ipō℞ qui
in ciuitate dd' erant in ierl'm in arce. de qua p̄cedebant ⁊
cōtaminabant oīa que in circuitu sc̄ō℞ s': ⁊ inferebant plagā
magnā castitati. Et collocauit in ea uiros iudeos ad tutamētū
regionis ⁊ ciuitatis. ⁊ exaltauit muros ierl'm. Et rex deme
trius statuit illi sūmū sacerdotiū sc̄d'm hec. ⁊ fecit eū amicū
suū. ⁊ gl'ificauit eū gl'a magna. Audiuit .n. qd' appella
ti s' iudei a romanis amici ⁊ socii ⁊ f'rs. ⁊ q' susceperūt lega
tos symonis gl'iose: ⁊ q' iudei ⁊ sacerdotes eo℞ cōsenserūt
eē eū ducē suū ⁊ sūmū sacerdotē in et'nū. donec resurgat
p̄pha fidel': ⁊ ut sit sup eos dux. ⁊ ut cura eēt illi p̄ sc̄is. ⁊
ut cōstitueret p̄positos sup op'a eo℞. ⁊ sup regionē. ⁊ sup
arma ⁊ sup p̄sidia. ⁊ ut cura sit illi de sc̄is. ⁊ ut audiat'
ab omīb;. ⁊ ut sc̄ibant' in nomīe ei' omīs cōsc̄ptiōes in regiōe.
⁊ ut operiat' purpa ⁊ auro. ⁊ ne liceat ulli ex pp̄lo ⁊ ex sa
cerdotib; irritū face aliqd' ho℞. ⁊ cōtradicē hiis q̄ ab eo di
cunt'. aut cōuocare cōuentū in regiōe sine ipō. ⁊ uestiri pur
p'a. ⁊ uti fibula aurea. Qui aū fecerit ext' hec. aut irritū fe
cerit aliqd' ho℞: reus erit. Et complacuit omī pp̄lo statuere
symonē. ⁊ facē sc̄d'm u'ba ista. Et suscep' symō ⁊ placuit ei ut
sūmo sacerdotio fungeret'. ⁊ eēt dux ⁊ princeps gentis iudeo℞
⁊ sacerdotū: ⁊ p̄ eēt omīb;. Et sc̄pturā istā dix'ūt ponere
in tabulis ereis. ⁊ ponē eas in p'ribolo sc̄ō℞ in loco celebri: exē

LVI

plū aū eo℞ ponē in erario. ut habeat symō ⁊ filii ei'. Et mi
sit rex antiochꝰ filius demetrii regis ep'las ab insulis maris.
simoni sacerdoti ⁊ p̄ncipi gentis iudeo℞. ⁊ uniūse genti:
⁊ erant cōtinētes h'c modum. Rex antiochꝰ symōni sacerdoti
magno. ⁊ genti iudeo℞ salutem. Qm̄ quidē pestilētes opti
nuerūt regnū patrū n̄ro℞. uolo aū ego uindicare regnū

⁊ restituere illd'. sicut erat antea: electā feci multitudi
nem exercitus. ⁊ feci naues bellicas. Volo aū p̄cedē p' regi
ones. ut ulciscar in eos qui corruperūt regionē n̄ram. ⁊ q̄
desolauerūt ciuitates multas in regno meo. Nūc g° statuo
t' omīs oblatiōes quas remiserūt t' ante me reges. ⁊ q̄cunq; a
lia dona remiserūt t': ⁊ p'mitto t' facere p'cussurā p'prii
numismatis in regiōe tua. Ierl'm aū sc̄ām .eē. ⁊ liberam.
⁊ oīa arma que fabricata s' ⁊ p̄sidia que extruxisti q̄ tenes
maneant t'. ⁊ omne debitū regiū ⁊ que futura s' regia:
ex hoc ⁊ in omne temp' remittunt' t'. Cū aū optinuerimus
regnū n̄rm: gl'ificabimus te ⁊ gentem tuā ⁊ templū gl'a
magna. ita ut manifestet' gl'a u'ra in uniūsa t'ra. Anno cē

LVII

tesimo septuagesimo q̄rto exiit antiochꝰ in t'rā patrū suo℞:
⁊ cōuenerūt ad eum oēs exercitus. ita ut pauci relicti eēnt cū
t'phone. Et insecut' .ē. eum antiochꝰ rex: ⁊ t'phō uenit dorā
fugiens p' maritima. Sciebat .n. qd' cōgregata s' in eū ma
la. Et reliq't eū exercitus. Et applicuit antiochꝰ sup dorā cum
cētū .xx. milib; uiro℞ bellagerato℞ ⁊ octo milib; equitū. ⁊ cir
cuiuit ciuitatem. Et naues a mari accesserūt. ⁊ uexabant ciui
tatem a terra ⁊ mari: ⁊ nemīnē sinebant egredi u' ingredi ne
q;. Venit aū numeniꝰ ⁊ qui cū eo fuerant ab urbe roma.
habentes ep'las regib; ⁊ regionib; sc̄ptas. in quib; cōtinebat'
hec. Lucius cōsul romano℞. ptolomeo regi salutē. Legati
iudeo℞ uenerūt ad nos amici n̄ri. renouantes p̄stinā ami
ciciā ⁊ societatē: missi a symone p̄ncipe sacerdotū ⁊ pp̄lo
iudeo℞. Attulerūt aū ⁊ clipeū aureū mnarū mille. Pla
cuit itaq; nobis sc̄bere regib; ⁊ regionib; ut n̄ inferant ill'
mala. neq; inpugnent eos ⁊ ciuitates eo℞ ⁊ regiones eo℞:
⁊ ut n̄ ferant auxiliū pugnātib; adūsū eos. Visū .ē. aū
nobis accipe clipeū. Si qui g° pestilētes refugerūt de regi
one ipō℞ ad uos: tradite eos symoni p̄ncipi sacerdotū.
ut uindicet in eos sc̄d'm legē suā. Hec eadē sc̄pta sunt
demetrio regi. ⁊ attalo. ⁊ arabe. ⁊ arsaci. ⁊ lapsacne. ⁊ spar
ciatis. ⁊ delo. ⁊ mindo. ⁊ sydoni. ⁊ carye. ⁊ in omīs regiōes.
samū ⁊ pamphyliā. ⁊ lyciā. ⁊ alacarnasū. ⁊ rodum. ⁊
phaselidam. ⁊ choū. ⁊ syden. ⁊ aradum. ⁊ gortinā. ⁊ gni
dum. ⁊ cyprū. ⁊ cyrenen. Exemplū aū eo℞ sc̄pserūt symo
ni p̄ncipi sacerdotū. ⁊ pp̄lo iudeo℞. Antiochꝰ aū rex ap

LVIII

plicuit castra in dorā sc̄d'o. ad mouens eis semp manus
⁊ machinas faciens: ⁊ cōclusit t'phonē ne p̄cederet. Et mi
sit ei symon duo milia uiro℞ electo℞ in auxiliū. ⁊ ar
gentum ⁊ aurū ⁊ uasa copiosa: ⁊ noluit ea accipe. s;
irrupit omīa que pact' .ē. cū eo antea. ⁊ alienauit se
ab eo. Et misit ad eū athenobiū unū de amicis suis.
ut tractaret cū eo dicens. Vos tenetis ioppen ⁊ gazarā ⁊
arcem que .ē. in ierl'm: ciuitates regni mei. Fines earū
desolastis. ⁊ fecistis plagā magnā sup t'rā: ⁊ dominati
estis p' loca multa in regno meo. Nūc g° tradite ciuita
tes q̄s occupastis. ⁊ t'buta loco℞ quib; dominati estis extra
fines iudee. Sin aū: date p' illis q̄ngenta talenta argē
ti. ⁊ exterminii qd' exterminastis. ⁊ t'buto℞ ciuitatum
alia talenta q̄ngenta. Sin aū ueniemꝰ ⁊ expugnabi
mus uos. Et uenit athenobiꝰ amicus regis in ierl'm:
⁊ uidit gl'am symonis ⁊ claritatem in auro ⁊ argento. ⁊
apparatū copiosum: ⁊ obstupuit. ⁊ retulit ei u'ba regis.
Et respōdit symō: ⁊ dix' ei. Neq; alienā t'ram sumpsimus.
neq; aliena detinemus. s; hereditatem patrū n̄ro℞ q̄ ab
inimicis n̄ris iniuste aliquo t'pe possessa .ē. Nos u° t'ps
habentes uēdicauimꝰ hereditatem patrū n̄ro℞. Nam de
ioppe ⁊ gazara que expostulas. ipi faciebant in pop'lo

Antiquus hostis.

:. Sydon. :. Ster.

:. cōposito in certum t'pe electo℞ ... u'bo℞ filio℞ seu quondam in certo diuisione

Ioppe ⁊ gazara

plagam magnam et in regione nostra. Horum damus talenta centum. Et non respondit illi athenobius verbum. Reversus autem cum ira ad regem: et renuntiavit ei verba ista, et gloriam Simonis et universa quae vidit. Et iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit navi in orthosiada. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum, et exercitum peditum et equitum dedit illi: et mandavit illi movere castra contra faciem Iudaeae, et aedificare Gedorem, et obstruere portas civitatis, et debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam, et coepit irritare plebem et conculcare Iudaeam, et captivare populum et interficere: et aedificare Gedorem. Et collocavit illic equites et exercitum, ut egressi perambularent viam Iudaeae, sicut constituit ei rex.

16\. Et ascendit Iohannes de Gazaris: et nuntiavit Simoni patri suo quae fecit Cendebeus in populo eorum. Et vocavit Simon duos filios suos seniores, Iudam et Iohannem: et ait illis. Ego et fratres mei et domus patris mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque in hunc diem, et prosperatum est in manibus nostris liberare Israel aliquotiens. Nunc autem senui: sed estote loco meo et fratris mei, et egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de caelo vobiscum sit. Et elegit de regione XX milia virorum bellatorum et equites, et profecti sunt ad Cendebeum, et dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane, et abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum et equitum: et fluvius torrens erat inter medium ipsorum. Et admovit castra contra faciem eorum ipse et populus eius. Et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem: et transfretavit primus. Et viderunt eum viri: et transierunt post eum. Et divisit populum, et equites in medio peditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis. Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebeus et castra eius: et ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem fugerunt in munitionem. Tunc vulneratus est Iudas frater Iohannis: Iohannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem quam aedificavit. Et fugerunt usque ad turres quae erant in agris Azoti, et succendit eas igni. Et ceciderunt ex eis duo milia virorum: et reversus est in Iudaeam in pace.

Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho: et habebat argentum et aurum multum. Erat enim gener summi sacerdotis: et exaltatum est cor eius, et volebat optinere regionem: et cogitabat dolum adversus Simonem et filios eius, ut tolleret eos. Simon autem perambulans civitates quae erant in regione Iudaeae, et sollicitudinem earum gerens: descendit Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas anno centesimo septuagesimo VII mense XI. Hic mensis sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam, quae vocatur Doch, cum dolo quam aedificavit: et fecit eis convivium magnum, et abscondit illic viros. Et cum inebriatus esset Simon et filii eius: surrexit Ptolomeus et qui cum eo erant acceperunt arma sua, et intraverunt ad Simonem in convivium: et occiderunt eum et duos filios eius, et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam in Israel: et reddidit mala pro bonis. Et scripsit haec Ptolomeus, et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet regionem et civitates eorum et tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Iohannem. Et tribunis misit epistulas ut venirent ad se: et daret eis argentum et aurum et dona. Et alios misit occupare Ierusalem et montem templi. Et praecurrens quidam nuntiavit Iohanni in Gazara quia periit pater eius et fratres eius, et quia misit te quoque interfici. Ut audivit autem vehementer expavit, et comprehendit viros qui venerant perdere eum, et occidit eos. Cognovit enim quia quaerebant eum perdere. Et cetera sermonum Iohannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit, et aedificii murorum quos extruxit, et rerum gestarum eius: ecce haec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Explicit Machabeorum liber primus. Incipit liber secundus.

FRATRIBUS qui sunt per Aegyptum Iudaeis: salutem dicunt fratres qui sunt in Ierosolimis Iudaei, et qui in regione Iudaea, et pacem bonam. Bene faciat vobis Deus, et meminerit testamenti sui quod locutus est ad Abraham et Isaac et Iacob servorum suorum fidelium: et det vobis cor omnibus ut colatis eum, et faciatis eius voluntatem corde magno et animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in praeceptis suis, et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono, nos Iudaei scripsimus vobis in tribulatione et impetu qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Iason a sancta terra et a regno. Portam succenderunt, et effuderunt sanguinem innocentem. Et oravimus ad Dominum et exauditi sumus, et obtulimus sacrificium et similaginem: et accendimus lucernas, et proposuimus panes. Et nunc frequentate dies scenophegiae mensis Casleu.

Anno centesimo octogesimo octavo, populus qui est Ierosolimis et in Iudaea, senatusque et Iudas, Aristobolo magistro Ptolomei regis qui est de genere christorum sacerdotum, et his qui in Aegypto sunt Iudaeis: salutem et sanitatem. De magnis periculis a Deo liberati magnifice gratias agimus ipsi: utpote qui adversus talem regem dimicavimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos: qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exercitus: cecidit in templo Naneae consilio deceptus sacerdotum Naneae. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus et amici eius, et ut acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes Naneae, et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt portam cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, et qui cum eo erant, et diviserunt membratim: et capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus Deus qui tradidit impios.

Facturi igitur quinta et vicesima die mensis Casleu purificationem templi necessarium duximus significare vobis, ut vos quoque agatis diem scenophegiae, et diem ignis qui datus est quando Neemias aedificato templo et altari obtulit sacrificia. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum: ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum autem praeterissent anni multi, et placuisset Deo ut mitteretur Neemias a rege Persidis: nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem. Et sicut narraverunt nobis non invenerunt ignem, sed aquam crassam. Et iussit eos haurire et afferre sibi. Et sacrificia quae imposita erant iussit sacerdos Neemias aspergi aqua ipsa: et ligna, et quae erant superposita. Utque hoc factum est, et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo: accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante, ceteris autem respondentibus. Et Neemiae erat oratio hunc habens modum. Domine Deus omnium creator terribilis et fortis, iustus et misericors, qui solus es rex bonus.

solus praestans, solus iustus, omnipotens et aeternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres nostros electos, et sanctificasti eos: accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, et custodi partem tuam et sanctifica. Congrega dispersionem nostram, libera eos qui serviunt gentibus, et contemptos et abominatos respice, ut sciant gentes quia tu es Deus noster. Afflige opprimentes nos, et contumeliam facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos usque dum consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum fuisset sacrificium, ex residua aqua Nehemias iussit maiores lapides perfundi. Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine quod refulsit ab altari, consumpta est. Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum quod in loco, in quo absconderant ignem hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias et qui cum eo erant purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex, et rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat. Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, et alia atque alia munera. Et accipiens manu sua, tradebat eis. Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

2\. Invenitur autem in descriptionibus Ieremiae prophetae, quod iussit eos ignem accipere qui transmigrabant, ut significatum est, et ut mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur praecepta Domini: et ut non exerrarent mentibus, videntes simulacra aurea et argentea, et ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum et arcam iussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usque dum exiit in montem, in quo Moyses ascendit, et vidit Dei hereditatem. Et veniens ibi Ieremias invenit locum speluncae: et tabernaculum, et arcam, et altare incensi intulit illuc, et ostium obstruxit. Et accesserunt quidam qui simul sequebantur, ut notarent sibi locum: et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Ieremias, culpans illos dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat. Et tunc Dominus ostendet haec, et apparebit maiestas Domini, et nubes erit, sicut et Moysi manifestabatur, et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat haec. Magnifice etenim sapientiam tractabat: et sicut erat ei prudentia, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de caelo, et consumpsit holocaustum. Et dixit Moyses: Eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, et consumptum est. Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. Ferebantur autem in descriptionibus et commentariis Nehemiae haec eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros prophetarum, et David, et epistolas regum, et de donariis. Similiter autem et Iudas ea quae deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos. Si ergo desideratis haec, mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem, scripsimus vobis: bene ergo facietis, si egeritis hos dies. Deus autem qui liberavit populum suum, et reddidit hereditatem omnibus, et regnum, et sacerdotium, et sanctificationem, sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur, et congregabit de sub caelo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis, et locum purgavit.

De Iuda vero Machabaeo, et fratribus eius, et de templi magni purificatione, et de arae dedicatione: sed et de proeliis quae pertinent ad Antiochum Nobilem, et filium eius Eupatorem: et de illuminationibus quae de caelo factae sunt ad eos qui pro Iudaeis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem cum pauci essent vindicarent, et barbaram multitudinem fugarent, et famosissimum toto orbe templum reciperent, et civitatem liberarent, et leges quae abolitae erant restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis: itemque ab Iasone Cyrenaeo quinque libris comprehensa, temptavimus nos uno volumine breviare. Considerantes enim confusam multitudinem librorum, et difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis vero, ut facilius possint memoriae commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hi qui praeparant convivium, et quaerunt aliorum voluntati parere, propter multorum gratiam libenter laborem sustinemus. Veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. Sicut enim novae domus architecto de universa structura curandum est: ei vero qui pingere curat, quae apta sunt ad ornatum exquirenda sunt: ita aestimandum est et in nobis. Etenim intellectum colligere, et ordinare sermonem, et curiosius partes singulas quasque disquirere, historiae congruit auctori: brevitatem vero dictionis sectari, et executiones rerum vitare, brevianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus: de praefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

3\. Igitur cum sancta civitas habitaretur cum omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniae pontificis pietatem et animos odio habentes mala, fiebat ut et ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent, et templum maximis muneribus illustrarent: ita ut Seleucus Asiae rex de reditibus suis praestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu Beniamin praepositus templi constitutus, contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsaeae filium, qui illo tempore erat dux Coelesyriae et Phoenicis: et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse aerarium Ierosolymis, et communes copias immensas esse, quae non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecuniis quae delatae erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia eius, misit cum mandatis ut praedictam pecuniam transportaret. Statimque Heliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Coelesyriam et Phoenicem civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus. Sed cum venisset Ierosolymam, et benigne a summo sacerdote esset in civitate susceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: et cuius rei gratia adesset aperuit: interrogabat autem si vere haec ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita haec esse et victualia viduarum et pupillorum: quaedam vero esse Hircani Tobiae viri valde eminentis, in his quae detulerat impius Simon: universa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta: decipi vero eos qui credidissent loco et templo quod per universum mundum honoratur, pro sui veneratione et sanctitate, impossibile omnino esse. At ille pro his quae habebat in mandatis a rege, dicebat omni genere regi haec esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem cum sacerdotalibus stolis iactaverunt se ante altare, et invocabant de caelo eum qui de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea salva custodiret. Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem. Circumfusa enim erat viro maestitia quaedam et horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus. Accinctaeque mulieres

cilitiis pectus per plateas confluebant. Sed et virgines quae conclusae er-
ant procurrebant ad Oniam, aliae autem ad muros, quaedam vero per fenestras
prospiciebant. Universae autem protendentes manus in caelum deprecabantur.
Erat autem misera commixtae multitudinis et magni sacerdotis in agone
constituti expectatio. Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut
credita sibi his qui crediderant cum omni integritate conservarentur. Heli-
odorus autem quod decreverat perficiebat in eodem loco ipse cum satellitibus su-
is circa aerarium praesens. Sed spiritus omnipotentis magnam fecit suae osten-
sionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere ei, ruentes
Dei virtute in dissolutionem et formidinem converterentur. Apparuit enim
eis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus,
isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat,
videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo iuvenes
virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum et
ex utraque parte flagellabant sine intermissione, multis plagis verberantes.
Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfu-
sum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui
cum multis cursoribus et satellitibus praedictum ingressus est aerarium, por-
tabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute.
Et ille quidem per divinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe et salu-
te privatus. Hi autem Dominum benedicebant quia magnificabat locum su-
um. Et templum quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum,
apparente omnipotente Domino gaudio et laetitia impletum est. Tunc
vero ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam ut invocaret
Altissimum, ut vitam donaret ei qui in supremo spiritu erat constitutus.
Considerans autem summus sacerdos ne forte rex suspicaretur malitiam
aliquam ex Iudaeis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri
hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem iuvenes eis-
dem vestibus amicti astantes Heliodoro dixerunt: Oniae sa-
cerdoti gratias age, nam propter eum tibi Dominus vitam donavit. Tu autem ab eo
flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei et potestatem. Et his dictis
non comparuerunt. Heliodorus vero hostia Deo oblata, et votis magnis pro-
missis ei qui vivere illi concessit, et Oniae gratias agens, recepto exercitu
repedabat ad regem. Testabatur autem omnibus ea quae sub oculis suis viderat
opera magni Dei. Cum autem rex interrogasset Heliodorum quis esset aptus adhuc
semel Ierosolymis mitti, ait: Si quem habes hostem aut regni
tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen
evaserit, eo quod in loco vere sit quaedam Dei virtus. Nam ipse qui habet
in caelis habitationem visitator et adiutor est loci illius, et venientes
ad malefaciendum percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro et aerarii custodia
4. ita se res habet. Simon autem praedictus pecuniarum et patriae delator ma-
le loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad haec, et ipse
fuisset incentor malorum. Provisoremque civitatis ac defensorem gen-
tis suae et aemulatorem legis Dei audebat insidiatorem regni dicere.
Sed cum inimicitiae in tantum procederent ut etiam per quosdam Simonis necessari-
os homicidia fierent, considerans Onias periculum contentionis, et Apol-
lonium insanire, utpote ducem Coelesyriae et Phoenicis, ad augendam
malitiam Simonis, ad regem se contulit, non ut civium accusator, sed commu-
nem utilitatem apud semet ipsum universae multitudinis considerans. Vi-
debat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari,
nec Simonem posse cessare a stultitia sua. Sed post Seleuci
vitae excessum, cum suscepisset regnum Antiochus qui Nobilis appellaba-
tur, ambiebat Iason frater Oniae summum sacerdotium, adito rege promit-
tens ei argenti talenta sexaginta et trecenta, et ex redditibus aliis
talenta octoginta. Super haec promittebat et alia centum quinquaginta si po-
testati eius concederetur gymnasium et ephebiam constituere sibi, et eos qui in
Ierosolymis erant Antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset, et obti-
nuisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre
coepit. Et amotis his quae humanitatis causa Iudaeis a regibus fuerant
constituta per Iohannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amici-
tia et societate functus est legatione, legitima civium iura desti-
tuens, prava instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce
gymnasium constituere, et optimos quosque epheborum in lupana-
ribus ponere. Erat autem non initium sed incrementum quoddam et profectus gen-
tilis et alienigenae conversationis, propter impii et non sacerdotis Iaso-
nis nefarium et inauditum scelus, ita ut sacerdotes iam non circa al-
taris officia dediti essent, sed contempto templo et sacrificiis neglectis
festinarent participes fieri palaestrae et praebitionis eius iniustae et in
exercitiis disci. Et patrios quidem honores nihil habentes, Graecas
glorias optimas arbitrabantur, quarum gratia periculosa eos contentio ha-
bebat, et eorum instituta aemulabantur, ac per omnia his consimiles
esse cupiebant quos hostes et peremptores habuerant. In leges enim
divinas impie agere impune non cedit, sed hoc sequens tempus decla-
rabit. Cum autem quinquennalis agon Tyro celebraretur, et rex prae-
sens esset, misit Iason facinorosus ab Ierosolymis viros peccato-
res portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis, quas postu-
laverunt hi qui asportaverant ne in sacrificium erogarentur,
quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari. Sed hae oblatae
sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium Herculis, propter praesentes autem datae sunt
in fabricam navium triremium. Misso autem in Aegyptum Apollonio
Mnesthei filio propter primates Ptolomei Philometoris regis, cum
cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni effectum, propriis
utilitatibus consulens profectus inde venit in Ioppen, et inde Ieroso-
lymam. Et magnifice ab Iasone et civitate susceptus, cum facula-
rum luminibus et laudibus ingressus est, et inde in Phoenicen exercitum
convertit. Et post triennii tempus misit Iason Menelaum supradicti
Simonis fratrem portantem pecunias regi, et de negotiis necessari-
is responsa perlaturum. At ille commendatus regi, cum magnificasset
faciem potestatis eius, in semet ipsum retorsit summum sacerdotium,
superponens Iasoni talenta argenti trecenta. Acceptisque a rege man-
datis venit, nihil quidem dignum habens sacerdotio, animos vero cru-
delis tyranni et ferae beluae iram gerens. Et Iason quidem qui proprium fratrem
captivaverat, ipse deceptus profugus in Ammanitem expulsus est re-
gionem. Menelaus autem principatum quidem obtinuit, de pecuniis vero
regi promissis nihil agebat, cum exactionem faceret Sostratus
qui arci erat praepositus. Nam ad hunc exactio pertinebat vec-
tigalium. Quam ob causam utrique ad regem evocati. Menelaus amo-
tus est sacerdotio, Sostratus autem praelatus est Cypriis. Et cum haec
agerentur, contigit Tharsenses et Mallotas seditionem movere,
eo quod Antiochidi concubinae regis dono essent dati. Festinanter
itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comiti-
bus suis indignitate Andronico. Ratus autem Menelaus acce-
pisse se tempus opportunum, aurea quaedam vasa e templo fu-
ratus donavit Andronico, et alia vendiderat Tyro et per vici-
nas civitates. Quod cum certissime cognovisset Onias, arguebat
eum ipse in loco tuto se continens Antiochiae secus Daphnen. Unde
Menelaus accedens ad Andronicum rogabat ut Oniam interfi-
ceret. Qui cum venisset ad Oniam, et datis dextris cum iureiurando
quamvis esset ei suspectus suasisset de asylo procedere, statim eum pe-
remit, non veritus iustitiam. Ob quam causam non solum Iudaei sed et aliae
quoque nationes indignabantur, et moleste ferebant de nece tanti
viri iniusta. Sed regressum regem de Ciliciae locis adierunt
Iudaei apud Antiochiam simul et Graeci, conquerentes de iniqua nece
Oniae. Contristatus itaque usque ad animam Antiochus et flexus ad mi-
sericordiam lacrimas fudit, recordatus eius sobrietatem et mode-
stiam. Accensisque animis Andronicum purpura exutum circumdu-
ci per totam civitatem iubet, et eodem loco quo in Oniam impietatem
commiserat sacrilegum vita privari, Domino illi dignam poenam
retribuente. Multis autem sacrilegiis in templo a Lysimacho com-
missis Menelai consilio, et divulgata fama, congregata est

multitudo adversum Lysimachum, multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus, et animis ira repletis, Lysimachus armatis fere tribus milibus iniquis manibus uti coepit, duce quodam tyranno, aetate pariter et dementia provecto. Sed ut intellexerunt conatum Lysimachi, alii lapides, alii fustes validos arripere; quidam vero cinerem in Lysimachum iecere. Et multi quidem vulnerati, quidam autem et prostrati, omnes vero in fugam conversi sunt; ipsum etiam sacrilegum secus aerarium interfecerunt. De his ergo coepit iudicium adversus Menelaum agitari. Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolomeo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque Ptolomeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit, et a sententia deduxit. Et Menelaum quidem universe malitie reum criminibus absolvit; miseros autem, qui etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, morte damnavit. Cito ergo iniustam penam dederunt, qui pro civitate et populo et sacris vasis causam prosecuti sunt. Quamobrem Tyrii quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia et ad insidias civium.

XVI. 5. Eodem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Egyptum. Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, et hastis quasi cohortes armatas, et cursus equorum per ordines digestos, et congressiones fieri comminus, et scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladiis districtis, et telorum iactus, et aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra converti. Sed cum falsus rumor exisset, tamquam vita excessisset Antiochus, assumptis Iason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem; et civibus ad murum convolantibus, ad ultimum comprehensa civitate, Menelaus fugit in arcem. Iason vero non parcebat in cede civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium et non civium se tropea capturum. Et principatum quidem non obtinuit, finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, et profugus iterum abiit in Ammanitem. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum, et execrabilis, ut patrie et civium hostis, in Egyptum extrusus est. Et qui multos de patria sua expulerat, peregre periit, Lacedemonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus. Et qui insepultos abiecerat multos, ipse et illamentatus et insepultus abicitur, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulchro participans.

XVII. His ita gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Iudeos; et ob hoc profectus ex Egypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit. Iussit autem militibus interficere, nec parcere occursantibus, et per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuvenum ac seniorum, mulierum et natorum exterminia, virginumque et parvulorum neces. Erant autem toto triduo interfecti octoginta milia, quadraginta milia vincti, non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum et patrie fuit proditor; et scelestis manibus sumens sancta vasa, que ab aliis regibus et civitatibus erant posita ad ornatum loci et gloriam, contrectabat indigne et contaminabat. Ita alienatus mente Antiochus non considerabat quod propter peccata habitantium civitatem modicum Deus fuerat iratus, propter quod et accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus fuerat a Seleuco rege ad expoliandum erarium, etiam hic statim adveniens flagellatus, et repulsus utique fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit. Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum, postea autem fiet et bonorum; et qui derelictus est in ira Dei omnipotentis, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

XVIII. Igitur Antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se pre superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum, propter mentis elationem. Reliquit autem et prepositos ad affligendam gentem: Ierosolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est; in Garizim autem Andronicum et Menelaum, qui gravius quam ceteri imminebant civibus. Cumque appositus esset contra Iudeos, misit odiosum principem Apollonium cum exercitu viginti et duobus milibus, precipiens ei omnes perfecte etatis interficere, mulieres ac iuvenes vendere. Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans quievit usque ad diem sanctum sabbati; et tunc feriatis Iudeis arma capere suis precepit. Omnesque qui ad spectaculum processerant trucidavit; et civitatem cum armatis discurrens, ingentem multitudinem peremit.

XIX. Iudas autem Machabeus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique cum suis inter feras in montibus vitam agebat; et feni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis.

XX. 6. Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui compelleret Iudeos ut se transferrent a patriis et Dei legibus; contaminare etiam quod in Ierosolymis erat templum, et cognominare Iovis Olympii; et in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iovis hospitalis. Pessima autem et universis gravis malorum erat incursio. Nam templum luxuria et comessationibus gentium erat plenum, et scortantium cum meretricibus; sacratisque edibus mulieres se ultro ingerebant, inferentes ea que non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, que legibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodiebantur, neque dies sollemnes patrii servabantur, nec simpliciter Iudeum se esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia; et cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exiit in proximas gentilium civitates, suggerentibus Ptolomeis, ut pari modo et ipsi adversus Iudeos agerent, ut sacrificarent; eos autem qui nollent transire ad instituta gentilium, interficerent. Erat ergo videre miseriam. Due enim mulieres delate sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publice per civitatem circumduxissent, per muros precipitaverunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas, et latenter sabbati diem celebrantes, cum indicati essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur propter religionem et observantiam manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea que acciderunt non ad interitum sed ad correptionem esse generis nostri. Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas cum iudicii dies advenerit in plenitudine peccatorum puniat, ita et in nobis statuit ut peccatis nostris in finem devolutis ita demum in nos vindicet. Propter quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet; corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit. Sed hec nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Iam autem veniendum est ad narrationem.

XXI. Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir etate provectus et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam amplectens, voluntarie preibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vite amorem. Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secreto, rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat, ut simularet manducasse sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus, ut hoc facto a morte liberaretur; et propter veterem amicitiam hanc in eum faciebant humanitatem. At ille cogitare cepit etatis ac senectutis sue eminentiam dignam, et ingenite nobilitatis caniciem, atque a puero

optime conuersationis. et secundum sancte et a deo condite legis instituta. respondit cito. dicens premitti se uelle in infernum. Non enim inquit nostre etati dignum est inquit fingere. ut multi adolescentium arbitrantes eleazarum nonaginta annorum transisse ad uitam alienigenarum. et ipsi propter meam simulationem et propter modicum corruptibilis uite tempus decipiantur. et per hoc maculam atque execrationem mee senectuti adquiram. Nam si in presenti tempore suppliciis hominum eripiar. sed manum dei omnipotentis nec uiuens nec defunctus effugiam. Quamobrem fortiter excedendo uita. senectute quidem dignus apparebo. adolescentibus autem exemplum forte derelinquam. si prompto animo ac forti pro grauissimis et sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis confestim ad supplicium trahebatur. Hii autem qui eum ducebant et paulo ante fuerant mitiores. in iram uersi sunt propter sermones ab eo dictos. quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiam manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari duros corporis sustineo dolores. Secundum animam uero propter timorem tuum libenter hec patior. Et iste quidem hoc modo uita decessit. non solum iuuenibus sed et uniuerse genti memoriam mortis sue ad exemplum uirtutis et fortitudinis derelinquens.

II. 7. Contigit autem et septem fratres una cum matre apprehensos compelli a rege contingere contra fas carnes porcinas. flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis qui erat primus sic ait. Quid queris et quid uis discere a nobis. Parati sumus mori. magis quam patrias dei leges preuaricari. Iratus itaque rex iussit sartagines et ollas eneas succendi. Quibus statim succensis. iussit ei qui prius fuerat locutus amputari linguam. et cute capitis abstracta. summas quoque manus ei et pedes precidi. ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam per omnia inutilis factus esset. iussit ei ignem admoueri. et adhuc spirantem torreri in sartagine. In qua cum diu cruciaretur. ceteri una cum matre inuicem se hortabantur mori fortiter dicentes. Dominus deus aspiciet ueritatem et consolabitur in nobis. quemadmodum per protestationem cantici declarauit moyses. Et in seruis suis consolabitur. Mortuo itaque primo illo hoc modo. sequentem ducebant ad illudendum. Et cute capitis eius cum capillis abstracta. interrogabant si manducaret priusquam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria uoce dixit. Non faciam. Propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit. et in ultimo spiritu constitutus

III. sic ait. Tu quidem scelestissime in presenti nos perdis uita. sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in eterne uite resurrectionem suscitabit. Post hunc tertius illudebatur. Et linguam postulatus cito protulit. et manus constanter extendit. et cum fiducia ait. E celo ista possideo. sed propter dei leges nunc hec ipsa despicio. quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita ut rex et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animum. quod tamquam nichilum

IIII. duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto. quartum uexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem. sic ait. Potius est ab hominibus morti datos. spem expectare a deo iterum ab eo resusci-

V. tandos. Tibi enim resurrectio ad uitam non erit. Et cum admouissent quintum. uexabant eum. At ille respiciens in eum dixit. Potestatem inter homines habens cum sis corruptibilis. facis quod uis. Noli autem putare genus nostrum a deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine. et uidebis magnam potestatem ipsius qualiter te et semen tuum torque-

VI. bit. Post hunc ducebant et sextum. Et is mori incipiens dixit. Noli frustra errare. Nos enim propter nosmet ipsos hec patimur peccantes in deum nostrum. et digna admiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi impune futurum quod contra deum pugnare temp-

VII. taueris. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna. que pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens. bono animo ferebat propter spem quam in deum habebat. Singulos illorum hortabatur patria uoce fortiter repleta sapientia. Et fe-

mineę cogitationi masculinum inserens animum. dixit ad eos. Filii nescio qualiter in utero meo apparuistis. Neque enim ego spiritum et animam donaui uobis et uitam. et singulorum membra non ego ipsa compegi. sed enim mundi creator qui formauit hominis natiuitatem. quique omnium inuenit originem. et spiritum uobis iterum cum misericordia reddet et uitam. sicut nunc uosmet ipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contempni se arbitratus. simul et exprobrantis uoce despecta. cum adhuc adholescentior superesset. non solum uerbis hortabatur. sed et cum iuramento affirmabat diuitem se et beatum facturum. et translatum a patriis legibus amicum habiturum. et res necessarias ei prebiturum. Sed ad ista cum adholescens nequaquam inclinaretur. uocauit rex matrem. et suadebat ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam uerbis hortatus esset. promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum. irridens crudelem tyrannum ait patria uoce. Fili miserere mei que te in utero nouem mensibus portaui. et lac triennium dedi. et alui. et in etatem istam perduxi. Peto nate ut aspicias ad celum et terram. et ad omnia que in eis sunt. et intelligas quia ex nichilo fecit ea deus. et hominum genus. Ita fit ut non timeas carnificem istum. sed dignus fratribus tuis effectus suscipe mortem. ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cumque illa hec adhuc diceret. ait adholescens. Quem sustinetis. Non obedio precepto regis. sed precepto legis que data est nobis per moysen. Tu uero qui inuentor factus es omnis malitie in hebreos. non effugies manum dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem dominus noster modicum iratus est. sed iterum reconciliabitur seruis suis. Tu autem o scelerate et omnium hominum flagitiosissime. noli frustra extolli uanis spebus in seruos eius inflammatus. Nondum enim omnipotentis dei et omnia conspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento eterne uite effecti sunt. tu uero iudicio dei iustas superbie penas solues. Ego autem sicut et fratres mei animam et corpus meum trado pro patriis legibus. inuocans deum maturius genti nostre propitium fieri. teque cum tormentis et uerberibus confiteri quod ipse est deus solus. In me uero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira. que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira. in hunc super omnes crudelius deseuit. indigne ferens derisum se. Et hic itaque mundus obiit. per omnia in domino confidens. Nouissime autem post filios et mater consumpta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis cruciatibus satis dictum sit.

8. Iudas uero machabeus et qui cum illo erant. introibant latenter in castella. Et conuocantes cognatos et eos qui permanserant in iudaismo. assumentes eduxerunt ad se sex milia uirorum. Et inuocabant dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur. misereretur templo quod contaminabatur ab impiis. misereretur etiam et exterminio ciuitatis que esset illico complananda. et uocem sanguinis ad se clamantis audiret. Memoraretur quoque iniquissimas mortes innocentium paruulorum. et blasphemias nomini suo illatas. et indignaretur super his. At machabeus congregata multitudine. intollerabilis gentibus efficiebatur. Ira enim domini in misericordiam conuersa est. Et superueniens castellis et ciuitatibus improuisus succendebat eas. et oportuna loca occupans. non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctibus ad huiusmodi excursus ferebatur. et fama uirtutis eius ubique diffundebatur. Videns autem philippus paulatim uirum ad profectum uenire. ac frequentius res ei prospere cedere. ad ptolomeum ducem celesyrie et fenicis scripsit. ut auxilium ferret regis negotiis. At ille uelociter misit nichanorem patrocli de primoribus amicum. datis ei permixtis gentibus non minus uiginti milibus. ut uniuersum iudeorum genus deleret. adiuncto ei gorgia uiro militari et in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem nichanor regi tributum romanis quod erat dandum duo milia talentorum de-

captiuitate iudeorum suppleret. Statimque ad maritimas misit ciuitates, conuocans ad coemptionem iudaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, non respiciens ad uindictam que eum ab omnipotente esset consecutura. Iudas autem ubi comperit, indicauit his qui secum erant iudeis nicanoris aduentum. Ex quibus quidam formidantes et non credentes dei iusticie, in fugam uertebantur. Alii uero si quid eis superat uendebant, simulque dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio nicanore qui eos priusquam cominus ueniret uendiderat. Et si non propter eos, tamen propter testamentum quod erat ad patres eorum, et propter inuocationem sancti et magnifici nominis eius super ipsos.

XXIII. Conuocatis autem machabeus septem milibus qui cum ipso erant, rogabat ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent iniqua uenientium ad se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent ante oculos habentes contumeliam que in locum sanctum ab his iniuste esset illata, itemque et ludibrio habite ciuitatis iniuriam, adhuc etiam ueterum instituta conuulsa. Nam illi quidem armis confidunt, ait, simul et audacia, nos autem in omnipotente domino qui potest et uenientes aduersum nos et uniuersum mundum uno nutu delere confidimus. Admonuit autem eos et de auxiliis dei que facta sunt erga parentes, et quod sub sennacherib centum octoginta quinque milia perierunt, et de prelio quod eis aduersus galathas fuit in babylonia, ut omnibus, mox ut ad rem uentum est, macedonibus sociis hesitantibus, ipsi sex milia soli peremerunt centum uiginti milia propter auxilium illis datum de celo, et beneficia pro his plurima consecuti sunt. His uerbis constantes effecti sunt, et pro legibus et patria mori parati. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini, symonem et iosephum et ionathan, subiectis unicuique millenis et quingentis. Ad hoc et ab esdra lecto illis sancto libro et dato signo adiutorii dei, in prima acie ipse dux commisit cum nicanore. Et facto sibi adiutore omnipotente, interfecerunt super nouem milia hominum, maiorem autem partem exercitus nicanoris uulneribus debilem factam fuge compulerunt. Pecuniis uero eorum qui ad emptionem ipsorum uenerant sublatis, ipsos usque quaque persecuti sunt. Sed reuersi sunt hora conclusi. Nam erat ante sabbatum, quam ob causam non perseuerauerunt insequentes. Arma autem ipsorum et spolia congregantes, sabbatum agebant benedicentes dominum qui liberauit illos in isto die, misericordie initium stillans in eos. Post sabbatum uero debilibus et uiduis et orphanis diuiserunt spolia, et residua ipsi cum suis habuere.

XXIIII. His ita gestis, et communiter facta obsecratione, misericordem dominum postulabant ut in finem seruis suis reconciliaretur. Et ex his qui cum timotheo et bachide erant contra se contendentes, super uiginti milia interfecerunt, et munitiones excelsas obtinuerunt, et plures predas diuiserunt, equam portionem debilibus, pupillis et uiduis, sed et senioribus facientes. Et cum arma eorum collegissent, diligenter omnia composuerunt in locis oportunis. Residua uero spolia ierosolimam detulerunt. Et phylarchen qui cum timotheo erat interemerunt, uirum scelestum qui in multis iudeos afflixerat. Et cum epinicia agerent in ierosolimis, eum qui sacras ianuas incenderat, id est calisthenen, cum in quoddam domicilium refugisset, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem nicanor qui mille negotiatores ad iudeorum uenditionem adduxerat, humiliatus auxilio domini ab his quos nullos existimauerat, deposita ueste glorie per mediterranea fugiens, solus antiochiam uenit, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. Et qui promiserat romanis se tributum restituere de captiuitate ierosolimorum, predicabat nunc protectorem deum habere iudeos, et ob id ipsum inuulnerabiles esse eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

XXV. 9. Eodem tempore antiochus inhoneste reuertebatur de perside. Intrauerat enim in eam que dicitur persipolis, et temptauit expoliare templa et ciuitatem opprimere. Sed multitudine ad arma concurrente, in fugam uersi sunt, et ita contigit ut antiochus post fugam turpiter rediret. Et cum uenisset circa ecbathanam, recognouit que erga nicanorem et timotheum gesta sunt. Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugauerant posse in iudeos retorquere. Ideoque iussit agitari currum suum sine intermissione agens iter, in celesti iudicio eum perurgente, quod ita superbe locutus est se uenturum ierosolimam et congeriem sepulchri iudeorum eam facturum.

XXVI. Sed qui uniuersa conspicit dominus deus israel, percussit eum insanabili et inuisibili plaga. Ut enim finiuit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus uiscerum et amara internorum tormenta. Et quidem satis iuste, quippe qui multis et nouis cruciatibus aliorum torserat uiscera, licet ille nullo modo a sua malitia cessaret. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in iudeos, et precipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et graui corporis collisione membra uexari. Isque qui sibi uidebatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam dei uirtutem in semet ipso contestans, ita ut de corpore impii uermes scaturirent, ac uiuentes in doloribus carnes eius effluerent, et odore illius et fetore exercitus grauaretur. Et qui paulo ante sydera celi contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fetoris portare.

XXVII. Hinc igitur cepit ex grandi superbia deductus ad agnitionem sui uenire, diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse iam fetorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse deo, et mortalem non paria deo sentire. Orabat autem hic scelestus dominum a quo non esset misericordiam consecuturus. Et ciuitatem ad quam festinans ueniebat ut eam ad solum deduceret et sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere. Et iudeos quos nec sepultura quidem dignos habiturum, sed auibus ac feris diripiendos traditurum, et cum paruulis exterminaturum se dixerat, equales nunc atheniensibus facturum pollicetur. Templum etiam sanctum quod prius expoliauerat, optimis donis ornaturum, et sancta uasa multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis prestaturum. Super hec et iudeum se futurum, et omnem locum terre perambulaturum et predicaturum dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus, superuenerat enim in eum iustum dei iudicium, desperans scripsit ad iudeos in modum deprecationis epistolam hec continentem. Optimis ciuibus iudeis plurimam salutem et bene ualere et esse felices, rex et princeps antiochus. Si bene ualetis et filii uestri, et ex sententia uobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus, uestri autem benigne memor, regressus de persidis locis et infirmitate graui apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere, non desperans memet ipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod et pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum, ut si quid contrarium accideret aut difficile nuntiaretur, scientes hii qui in regionibus erant cui esset rerum summa derelicta non turbarentur. Ad hec considerans de proximo quoque potentes et uicinos temporibus insidiantes et euentum expectantes, designaui filium meum antiochum regem, quem sepe recurrens in superiora regna multis uestrum commendabam, et scripsi ad eum que subiecta sunt. Oro itaque uos et peto memores beneficiorum publice et priuatim, ut unusquisque conseruet fidem ad me et ad meum filium. Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum commune uobis fore.

XXVIII. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractauerat, peregre in montibus miserabili obitu uita functus est. Transferebat autem corpus philippus collactaneus eius, qui metuens filium antiochi ad ptolomeum philometorem in egyptum abiit. 10.

XXIX. Machabeus autem et qui cum illo erant, domino se protegente, templum quidem et ciuitatem recepit, aras autem quas

alienigene per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est. Et purgato templo aliud altare fecerunt. Et de ignitis lapidibus igne concepto obtulerunt sacrificium post biennium: et incensum et lucernas et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis: rogabant dominum prostrati in terram ne amplius in malis talibus inciderent. Sed et si quando peccassent ut ab ipso mitius corriperentur: et non blasphemis ac barbaris hominibus traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purgationem fieri: vicesima et quinta mensis qui fuit casleu. Et cum letitia diebus .viii. egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis diem sollempnem tabernaculorum in montibus et in speluncis more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos virides et palmas preferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum. Et decreverunt communi precepto et decreto universe genti iudeorum, omnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem qui appellatus est nobilis, vite excessus ita se habuit. Nunc autem de eupatore antiochi filio impii que gesta sunt narrabimus: breviantes mala que in bellis gesta sunt. Hic enim suscepto regno: constituit super negotia regni lysiam quendam, fenicis et syrie principem militie. Nam ptolomeus qui dicebatur macer, iusti tenax apud iudeos esse instituit, et precipue propter iniquitatem que facta erat in eos: et pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud eupatorem cum frequenter proditor audiret eo quod cyprum creditam a filometore deseruisset, et ad antiochum nobilem translatus, et ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

XXX

Gorgias autem cum dux esset locorum: assumptis advenis frequenter iudeos debellabat. Iudei vero qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab ierosolimis suscipiebant: et bellare temptabant. Hi vero qui erant cum machabeo per orationes dominum rogantes ut esset sibi adiutor: impetum fecerunt in munitiones ydumeorum. Multaque vi insistentes loca optinuerunt, occurrentes interemerunt: et omnes simul non minus quam .xx. v. milibus trucidaverunt. Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes: machabeus ad horum expugnationem relicto symone et iosepho itemque zacheo, eisque qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas que amplius perurgebant pugnas conversus est. Hi vero qui cum symone erant cupiditate ducti, a quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecunia, et septuaginta milibus didragmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere. Cum autem machabeo nuntiatum esset quod factum est, congregatis principibus populi accusavit quod pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit. Armis autem ac manibus omnia prospera agendo, in duabus munitionibus plusquam .xx. milia peremit.

XXXI

Et Thimotheus qui prius a iudeis fuerat superatus, convocato exercitu peregrine multitudinis et congregato equitatu asiano: advenit quasi armis iudeam capturus. Machabeus autem et qui cum ipso erant appropiante illo deprecabantur dominum, capite terra aspergentes, lumbosque ciliciis precincti, et ad altaris crepidinem provoluti ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus: et adversariis adversaretur sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis longius de civitate procedentes et proximi hostibus effecti resederunt. Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victorie et prosperitatis sponsorem cum virtute dominum habentes, illi autem ducem belli animum habebant. Sed cum vehemens pugna esset: apparuerunt adversariis de celo viri quinque in equis frenis aureis decori: ducatum iudeis prestantes. Ex quibus duo machabeum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant. In adversarios autem tela et fulmina iaciebant, ex quo et cecitate confusi et repleti perturbatione cadebant. Interfecti sunt autem .xx. milia quingenti, et equites sescenti. Timotheus vero confugit in gazaram presidium munitum, cui preerat

XXXII

cereas. Machabeus autem et qui cum eo erant letantes: obsederunt presidium diebus .iiii. At hii qui intus erant firmitate loci confisi: supra modum maledicebant, et sermones nefandos iactabant. Sed cum dies quinta illucesceret: .xx. iuvenes ex his qui cum machabeo erant accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum: et feroci animo incedentes: ascendebant. Sed et alii similiter ascendentes turres portasque succendere aggressi sunt: atque ipsos maledictos vivos cremare. Per continuum autem biduum presidio vastato, timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerunt: et fratrem illius cheream et apollofanem occiderunt. Quibus gestis in hymnis et confessionibus benedicebant dominum qui magna fecit in israel: et victoriam illis dedit.

XXXIII

11. Sed parvo post tempore lysias procurator regis ac propinquus ac negotiorum prepositus graviter ferens de his que acciderant: congregatis octoginta milibus et equitatu universo veniebat adversus iudeos, existimans civitatem se quidem captam gentibus habitaculum facturum. Templum vero in pecunie questum sicut cetera delubra gentium habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium: nusquam recogitans dei potestatem. Sed mente effrenatus in multitudine peditum et in milibus equitum, et in octoginta elephantis confidebat. Ingressus autem iudeam et appropians bethsure que erat in angusto loco ab ierosolimis in intervallo .v. stadiorum: illud presidium expugnabat.

XXXIIII

Ut autem machabeus et qui cum eo erant cognoverunt expugnari presidia: cum fletu et lacrimis rogabant dominum et omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem israel. Et ipse primus machabeus sumptis armis ceteros adhortatus est, simul secum periculum subire, et ferre auxilium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent, et adhuc iuxta ierosolimam essent: apparuit precedens eos eques in veste candida armis aureis hastam vibrans. Tunc simul omnes benedixerunt misericordem dominum, et convaluerunt animis, non solum homines sed et bestias ferocissimas et muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti, de celo habentes adiutorem et miserantem eos dominum. Leonum autem more cum impetu irruentes in hostes: prostraverunt ex eis .xi. milia peditum, et equites mille sescentos. Universos autem in fugam verterunt, plures vero ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed et ipse lysias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat: secum ipse reputans factam erga se diminutionem, et intelligens invictos esse hebreos dei omnipotentis auxilio innitentes: misit ad eos, promisitque consensurum se omnibus que iusta sunt: et regem compulsurum amicum fieri.

XXXV

Annuit autem machabeus precibus lysie in omnibus utilitati consulens. Et quecumque machabeus scripsit lysie de iudeis, ea rex concessit. Nam erant scripte iudeis epistole, a lysia quidem hunc modum continentes. Lysias populo iudeorum salutem. Iohannes et abessalon qui missi sunt a vobis tradentes scripta postulabant ut ea que per illos significabantur implerem. Quecumque igitur regi potuerunt perferri exposui, et que res permittebat concessit. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis: et deinceps bonorum vobis causa esse temptabo. De ceteris autem: per singula verbo mandavi et istis et his qui a me missi sunt colloqui vobiscum. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, dioscori mensis die vicesima et .iiii. Regis autem epistola ita continebat. Rex antiochus lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos qui in regno nostro sunt sine tumultu agere et rebus suis adhibere diligentiam: audivimus iudeos non consensisse patri nostro ut transferrentur ad ritum grecorum, sed tenere velle suum institutum: ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus templum restitui illis, ut agerent secundum maiorum suorum consuetudinem. Bene igitur

fecerit, si miseris ad eos et dextram dederis, ut cognita nostra voluntate bono animo sint, et utilitatibus propriis deserviant. Ad Iudeos autem regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui Iudeorum et ceteris Iudeis salutem. Si valetis, sic estis ut volumus: sed et ipsi bene valemus. Adiit nos Menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem tricesimum mensis Xanthici, damus dextras securitatis, ut Iudei utantur cibis et legibus suis sicut et prius, et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et Menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die. Miserunt autem et Romani epistolam ita se habentem: Quintus Memmius et Titus Manlius legati Romanorum populo Iudeorum salutem. De his que Lysias cognatus regis concessit vobis, et nos concessimus. De quibus autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus sicut congruit vobis. Nos enim Antiochiam accedimus. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecimo die mensis Xanthici.

12. His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus et Apollonius Gennei filius, sed et Ieronimus et Demophon super hos, et Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere et quiete.

XXXVI

Ioppite vero tale quoddam flagitium perpetrant: rogaverunt Iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas paraverant cum filiis et uxoribus, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum itaque commune decretum civitatis, et ipsis adquiescentibus pacisque causa nichil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem Iudas in sue gentis homines factam ut cognovit, precepit viris qui erant cum ipso, et invocato iusto iudice Deo, venit adversus interfectores fratrum, et portum quidem noctu succendit, scaphas vero exussit, eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset, discessit quasi iterum reversurus et universos Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognovisset et eos qui erant Iamnie velle pari modo facere habitantibus secum Iudeis, Iamnitis quoque nocte supervenit, et portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Ierosolimis a stadiis ducentis quadraginta.

XXXVII

Inde cum iam abissent novem stadiis et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinque milia viri et equites quingenti. Cumque pugna valida fieret, et auxilio Dei prospere cessisset, residui victi Arabes petebant a Iuda dextram sibi dari, promittentes pascua se daturos et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem, dextrisque acceptis discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem et civitatem quandam firmam pontibus murisque circumseptam, que a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. Hi vero qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam, et blasphemantes et loquentes que fas non est. Machabeus autem invocato magno mundi principe, qui sine arietibus et machinis temporibus Iesu precipitavit Iericho, irruit ferociter muris, et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur. Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, et venerunt in Characa ad eos qui dicuntur Tubianei Iudeos. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem et Sosipater, qui erant duces cum Machabeo, peremerunt a Timotheo relictos in presidio decem milia viros.

XXXVIII

At Machabeus ordinatis secum sex milibus et constitutis per cohortes, processit adversus Timotheum, habentem secum centum viginti milia peditum, equitumque duo milia quingentos. Cognito autem Iude adventu, Timotheus premisit mulieres et filios et reliquum apparatum in presidium quod Carnion dicitur. Erat enim inexpugnabile et accessu difficile propter locorum angustias. Cumque cohors Iude prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex presentia Dei qui universa conspicit, et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur, et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens profanos, et prostravit ex eis xxx. milia virorum. Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris, et multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod multorum ex Iudeis parentes haberet ac fratres, quos morte eius decipi eveniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem egressus est ad Carnion, interfectis xx.v. milibus.

XXXIX

Post horum fugam et necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat, et robusti iuvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant. In hac autem machine multe et telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem invocassent, qui potestate vires hostium confringit, ceperunt civitatem, et ex eis qui intus erant xx.v. milia prostraverunt. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, que ab Ierosolimis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud Scythopolitas erant Iudeis, quod benigne ab eis haberentur etiam temporibus infelicitatis, et quod modeste secum egerint, gratias agentes eis, et exortati sunt etiam de cetero erga genus suum benignos esse. Et venerunt Ierosolimam die sollempni septimanarum instante.

XL

Et post pentecosten abierunt contra Gorgiam prepositum Idumee. Exivit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus quadringentis. Quibus congressis, contigit paucos ruere Iudeorum. Dositheus autem quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat. Et cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, humerumque eius amputavit, atque ita Gorgias effugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin erant diutius pugnantibus et fatigatis, invocavit Iudas Dominum adiutorem et ducem belli fieri, incipiens voce patria, et cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgie militibus incussit.

XLI

Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam, et cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Iudas, ut corpora prostratorum tolleret, et cum parentibus poneret in sepulchris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum que apud Iamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Iudeos. Omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces conversi, rogaverunt ut id quod factum erat delictum oblitteraretur.

XLII

At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes que facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione xii. milia dragmas argenti misit Ierosolimam offerri pro peccatis sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat quod hii qui cum pietate dormitionem acceperant optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur.

13. XLIII

Anno centesimo quadragesimo nono cognovit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversum Iudeam, et cum eo Lysiam procuratorem et prepositum negotiorum, secum habentem peditum centum x. milia, et equitum v. milia, et elephantos xx. duos, currus cum falcibus trecentos. Commiscuit autem se illis et Menelaus, et cum multa

fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriae salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem, et suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, iussit (ut eis est consuetudo) comprehensum eodem in loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: haec prospectum habebat in praeceps. Inde in cinerem deici iussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege praevaricatorem legis contigit mori, nec terrae dari Menelaum. Et quidem satis iuste. Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis et cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est.

XLIIII

Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo Iudaeis ostensurus. Quibus Iudas cognitis, praecepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quod sicut semper, et nunc adiuvaret eos. Quippe qui lege et patria sanctoque templo privari vererentur: ac populum qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursum nationibus subdi. Omnibus itaque id simul facientibus, et petentibus a Domino misericordiam cum fletu et ieiuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est Iudas ut se praepararent. Ipse vero cum senioribus cogitavit, priusquam rex admoveret exercitum ad Iudaeam et obtineret civitatem, exire, et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, et hortatus suos ut fortiter dimicarent, et usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, et patria, et civibus starent, circa Modin exercitum constituit. Et dato suis signo Dei victoriae, iuvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros quattuor milia, et maximum elephantorum cum his qui superpositi erant, summoque metu ac perturbatione hostium castra impleverunt, rebusque prospere gestis abierunt. Hoc autem factum est die illucescente, adiuvante eum Domini protectione. Sed rex accepto gustu audaciae Iudaeorum, machinis difficultates locorum temptabat. Et Bethsurae, quae erat Iudaeorum praesidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebatur, minorabatur. His autem qui intus erant Iudas necessaria mittebat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus, comprehensus, conclusus est.

XLV

Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris, dextram dedit, accepit, abiit, commisit cum Iuda, superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiae, qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Iudaeos deprecatus subditusque eis iurat de omnibus de quibus iustum visum est. Et reconciliatus obtulit sacrificium, honorificavit templum, et munera posuit. Machabaeum amplexatus est, et fecit eum a Ptolemaida usque ad Gerrenos ducem et principem. Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenses amicitiae conventionem, indignantes ne forte foedus irrumperent. Tunc ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit, reversusque est Antiochiam. Et hoc modo regis profectio et reditus processit.

XLVI

14. Sed post triennii tempus cognovit Iudas, et qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, et tenuisse regiones adversus Antiochum et eius ducem Lysiam. Alchimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commixtionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, venit ad Demetrium regem centesimo quinquagesimo anno, offerens ei auream coronam et palmam, super haec et thallos qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum dementiae suae nactus, convocatus a Demetrio ad consilium, et interrogatus quibus rebus et consiliis Iudaei niterentur, respondit: Ipsi qui dicuntur Assidaei Iudaeorum, quibus praeest Iudas Machabaeus, bella nutriunt, et seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam et ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni, primo quidem inaltrantibus regis fidem servans, secundo autem etiam civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed his singulis, oro, rex, cognitis, et regioni et generi secundum pervulgatam omnibus humanitatem prospice. Nam quamdiu superest Iudas, impossibile est pacem esse negotiis.

XLVII

Talibus autem ab eo dictis, et ceteri amici hostiliter se habentes adversus Iudam, inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem praepositum elephantorum ducem misit in Iudaeam, datis ei mandatis ut ipsum quidem Iudam caperet, eos vero qui cum illo erant dispergeret, et constitueret Alchimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes quae de Iudaea fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias et clades Iudaeorum prosperitates rerum suarum existimantes. Audito itaque Iudaei Nicanoris adventu, et conventu nationum, conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit in aeternum, quique suam portionem signis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim inde moverunt, et convenerunt ad castellum Dessau. Simon vero frater Iudae commiserat cum Nicanore, sed conterritus est repentino adventu adversariorum.

XLVIII

Nicanor tamen audiens virtutem comitum Iudae, et animi magnitudinem quam pro patriae certamine habebant, sanguine iudicium facere metuebat. Quam ob rem praemisit Posidonium et Theodotium et Matthiam, ut darent dextras atque acciperent. Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt qua secreto inter se agerent: et singulis sellae prolatae sunt et positae. Praecepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur: et congruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nicanor Ierosolymis, et nihil inique agebat, gregesque turbarum quae congregatae fuerant dimisit. Habebat autem Iudam semper carum ex animo, et erat viro inclinatus. Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit, quiete egit, communiterque vivebant.

XLIX

Alchimus autem videns caritatem illorum ad invicem et conventiones, venit ad Demetrium, et dicebat Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque insidiatorem regni successorem sibi destinasse. Itaque rex exasperatus, et pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens graviter quidem se ferre de amicitiae conventione, iubere tamen ut Machabaeum citius vinctum mitteret Antiochiam. Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, et graviter ferebat si ea quae convenerant irrita faceret, nihil laesus a viro. Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat qua praeceptum perficeret.

L

At Machabaeus videns austerius secum agere Nicanorem, et consuetum occursum ferocius exhibentem, intellegens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultabat se a Nicanore. Quod cum ille cognovit fortiter se a viro praeventum, venit ad maximum et sanctissimum templum; et sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit tradi sibi virum.

LI

Quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quaerebatur, extendens manum ad templum iuravit: Nisi mihi Iudam vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, et altare suffodiam, et templum hoc Libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in caelum, invocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum, haec dicentes: Tu Domine universitatis, qui nullius indigens, voluisti templum habitationis tuae fieri in nobis. Et nunc, sancte sanctorum omnium Domine, conserva in aeternum impollutam domum istam, quae nuper mundata est.

LII

Razias autem quidam de senioribus ab Ierosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis et valde bene audiens, qui pro affectu pater Iudaeorum appellabatur. Hic multis temporibus continentie

propositum tenuit in Iudaismo, corpus et animam tradere contentus pro perseverantia. Volens autem Nicanor manifestare odium quod habebat in Iudeos, misit milites quingentos ut eum comprehenderent. Putabat enim, si illum decepisset, cladem se maximam Iudeis illaturum. Turbis autem irruere domum eius et ianuam dirumpere atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur, gladio se petiit, eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus et contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, et turbe intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, precipitavit semet ipsum viriliter in turbas. Quibus velociter dantibus locum casui eius, venit per mediam cervicem. Et cum sanguis eius magno fluxu deflueret, et gravissimis vulneribus esset saucius, cursu turbam pertransiit. Et stans supra petram quandam preruptam, et exsanguis effectus, complexus intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas, invocans dominatorem vite ac spiritus, ut hec illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

LIII. 15. Nichanor autem ut comperit Iudam esse in locis Samarie, cogitavit die sabbati cum omni impetu committere bellum. Iudeis vero qui illum per necessitatem sequebantur dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum qui universa conspicit: at ille infelix interrogavit si est potens in celo qui imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est Dominus vivus ipse in celo potens, qui iussit agi septimam diem: at ille ait: Et ego potens sum super terram, qui impero sumi arma et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune tropheum statuere de Iuda. Machabeus autem confidebat semper cum omni spe auxilium sibi a Domino affuturum. Et hortabatur suos ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de celo, et nunc sperarent ab omnipotente affuturam sibi victoriam. Et allocutus illos de lege et prophetis, admonens etiam certamina que prius fecerant, promptiores eos constituit. Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat gentium fallaciam et iuramentorum prevaricationem. Singulos autem illorum armavit non clipei et haste munitione, sed sermonibus optimis et exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos letificavit. Erat autem huiusmodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum et benignum, verecundum visu, modestum moribus, et eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem orare pro omni populo Iudeorum. Post hoc apparuisse et alium virum etate et gloria mirabilem, et magni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator et populi Israel: hic est qui multum orat pro populo et universa sancta civitate, Ieremias propheta Dei. Extendisse autem Ieremiam dexteram et dedisse Iude gladium aureum dicentem: Accipe sanctum gladium munus a Deo, in quo deicies adversarios populi mei Israel.

LIIII. Exhortati itaque Iude sermonibus bonis valde, de quibus extolli posset impetus et animi iuvenum confortari, statuerunt dimicare et confligere fortiter, ut virtus de negotiis iudicaret, eo quod civitas sancta et templum periclitaretur. Erat enim pro uxoribus et filiis itemque pro fratribus et cognatis minor sollicitudo: maximus vero et primus pro sanctitate timor erat templi. Sed et eos qui in civitate erant non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant. Et cum iam omnes sperarent iudicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus, bestie equitesque opportuno in loco compositi: considerans Machabeus adventum multitudinis et apparatum varium armorum ac ferocitatem bestiarum, extendens manus in celum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iude, et interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque milia: et nunc dominator celorum, mitte angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. Nicanor autem et qui cum ipso erant cum tubis et canticis admovebant. Iudas vero et qui cum eo erant invocato Deo per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed cordibus Dominum orantes, prostraverunt non minus triginta quinque milia, presentia Dei magnifice delectati. Cumque cessassent et cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

LV. Precepit autem Iudas qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris et manum cum humero abscisam Ierosolimam perferri. Quo cum pervenisset, convocatis contribulibus et sacerdotibus ad altare, accersiit et eos qui in arce erant. Et ostenso capite Nicanoris et manu nefaria quam extenderat contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est. Linguam etiam impii Nicanoris precisam iussit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur celi Dominum benedixerunt dicentes: Benedictus Dominus qui locum suum incontaminatum conservavit. Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce, ut evidens esset et manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate preterire: habere autem celebritatem tertia decima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca pridie Mardochei diei. Igitur his erga Nicanorem gestis, et ex illis temporibus ab Hebreis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene, et ut historie competit, hoc et ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere aut semper aquam contrarium est, alternis autem uti delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

Incipit argumentum beati Ieronimi presbiteri in evangelio secundum Matheum.

Matheus ex Iudea sicut in ordine primus ponitur, ita evangelium in Iudea primus scripsit. Cuius vocatio ad Deum ex publicanis actibus fuit, duorum in generatione Christi principia presumens: unius cuius prima circumcisio in carne, alterius cuius secundum cor electio fuit, et ex utrisque in patribus Christus. Sicque quaternario denario numero triformiter posito, principium a credendi fide in electionis tempus porrigens, et ex electione in transmigrationis diem dirigens, atque a transmigratione usque ad Christum diffiniens, decursam adventus Domini ostendit generationem, ut et numero satisfaciens et tempori, et se quod esset ostendens, et Dei opus in se monstrans, etiam in his quorum genus posuit, Christi operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel ratio quod fidei necessarium est, Deus Christus est. Qui factus est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgine, passus in carne, omnia in cruce fixit, ut triumphans ea in semet ipso, resurgens in corpore, et patris nomen in patribus filio, et filii nomen patri restituens in filiis, sine principio, sine fine ostendens unum se cum patre esse, quia unus est. In quo evangelio utile est desiderantibus Deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus evangelii et dilectionem Dei in carne nascentis per universa legentes intelligant, atque id in eo in quo apprehensi sunt et apprehendere expetunt recognoscant. Nobis enim hoc in studio argumenti fuit, et fidem facte rei tradere, et operantis Dei intelligendam diligenter dispositionem querentibus non tacere. Explicit argumentum.

Incipit evangelium secundum Matheum.

Liber generationis Ihesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Ysaac. Ysaac

Cap. I. — M. I. III. / I. XIIII. / I. I. II. V. — I. distinctio.

aū: genuit iacob. Iacob aū: genuit iudā & frēs ei. Iudas
aū: genuit phares & zarā de thamar. Phares aū genuit
esrom. Esrom aū: genuit arā. Arā aū: genuit amina
dab. Aminadab aū: genuit naason. Naasō aū: genuit
salmō. Salmō aū: genuit booz de raab. Booz aū genuit
obed ex ruth. Obed aū: genuit iesse. Iesse aū: genuit dd.
regem. DD. aū rex: genuit salomonē ex ea q̄ fuit urie.
Salomō aū. genuit roboā. Roboā aū: genuit abia. A
bia aū genuit asa. Asa aū genuī iosaphath. Iosaphath aū:
genuī iorā. Iorā aū: genuī oziā. Ozias aū: genuī ioathā.
Ioathā aū: genuī achaz. Achaz aū: genuī ezechiā. Eze
chias aū: genuit manassen. Manasses aū genuī amō.
Amō aū: genuī iosiā. Iosias aū: genuit iechoniā & frēs eius
in transmigratione babilonis. Et post transmigratione babilonis:
iechonias genuit salathiel. Salathiel aū: genuī zoroba
bel. Zorobabel aū: genuī abiud. Abiud aū genuī eliachī.
Eliachim aū genuī azor. Azor aū: genuī sadoch. Sadoc aū:
genuī achim. Achim aū: genuī eliud. Eliud aū: genuī
eleazar. Eleazar aū genuit mathan. Mathan aū genuī
iacob. Iacob aū: genuī ioseph uirū marie. De qua natus
ē ihc qui uocatur xpc. Omnes g̃ generationes ab abrahā usq; ad dd.
generationes quatuordecī. Et a dd. usq; ad transmigratione babylo
nis: generationes quatuordecī. Et a transmigratione babylonis usq; ad
xpm: generationes quatuordecī. Xpi aū generatio sic erat. Cum
esset desponsata mat̄ ei maria ioseph: anteq̄ conuenirent inuē
ta ē in utero h̄ns de spū scō. Ioseph aū uir eius cū esset iustus: &
nollet eā traducere: uoluit occulte dimittere eā. H̄ aū eo cogi
tante: ecce angls dn̄i in sōnis apparuit ei dicens. Ioseph
fili dd. noli timere accipere mariā coniugem tuā. Qd̄ enī na
tum ē in ea: de spū scō ē. Pariet aū filiū: & uocabis nomē
ei ihm. Ipse enī saluū faciet ppl̄m suū a peccatis eorū. Hoc
aū totū fcm̄ ē. ut adimpleretur qd̄ dictū ē a dn̄o p ppha
dicentē. Ecce uirgo in utero habebit. & pariet filiū: & uocabunt
nomē ei emmanuel: qd̄ ē interpretatū. nobiscū ds. Exurgens
aū ioseph a sompno: fecit sic̄ p̄cepit ei angls dn̄i. & accepit con
iugē suā. Et nō cognoscebat eā donec peperit filiū suū primoge

In epiph(ania) dn̄i

2. nitū. Et uocauit nomē ei ihm. Cū g̃ natus esset ihc in bethle
em iude in dieb; herodis regis: ecce magi ab oriente uenerūt
ierosolimā dicentes. Ubi ē qui natus ē rex iudeorū? Vidimꝰ
enī stellā eius in oriente: & uenimꝰ adorare eū. Audiens aū
herodes rex turbatus ē & oīs ierosolimā cū illo. Et congregans oēs
principes sacerdotū & scribas ppl̄i: sciscitabatur ab eis ubi xpc na
sceretur. At illi dixerūt ei. In bethleem iude. Sic enī scriptū
ē p ppham. Et tu bethleem terra iuda: nequaq̄ minima es
in principib; iuda. Ex te enī exiet dux: q̄ regat ppl̄m meū
isrl̄. Tc̄ herodes clam uocatis magis: diligenter didicit ab
eis tempꝰ stelle q̄ apparuit eis. Et mittens illos in bethleem.
dix̄. Ite & interrogate diligenter de puero. Et cū inueneritis re
nuntiate m̄i: ut & ego ueniens adorem eū. Qui cū audissent
regem: abierūt. Et ecce stella q̄ᵐ uiderant in oriente antecede
bat eos: usq; dū ueniens staret sup̄ ubi erat puer. Videntes aū
stellā: gauisi sūt gaudio magno ualde. Et intrantes domū.
inuenerūt puerū cū maria matre ei. Et procidentes: adoraue
rūt eū. Et apertis thesauris suis optulerūt ei munera: au
rū thus & mirrā. Et responso accepto in sōnis ne redirent

In die Innocentium

ad herodē: p aliā uiā reuersi sunt in regionē suā. Qui cū reces
sissent: ecce angls domini apparuit in somnis ioseph di
cens. Surge & accipe puerū & matrē eiꝰ & fuge in egyptū.
& esto ibi usq; dū dicā tibi. Futurū ē enī. ut herodes q̄rat pu
erū ad pdendū eū. Qui consurgens: accepit puerū & matrē ei

nocte: & secessit in egyptū. & erat ibi usq; ad obitū hero
dis: ut adimpleretur qd̄ dictū ē a dn̄o p ppham dicen
tem. Ex egypto uocaui filiū meū. Tc̄ herodes uidens qm̄
illusus esset a magis: iratus ē ualde. Et mittens occidit
oēs pueros q̄ erant in bethleē. & in omnib; finib; eius
a bimatu & infra: scdm̄ tempꝰ qd̄ exquisierat a magis.
Tc̄ adimpletū ē qd̄ dictū ē p ieremiā ppham dicentē.
Vox in rama audita ē. ploratus & ululatus multus. ra
chel plorans filios suos. Et noluit consolari q̄a n̄ sunt.
Defuncto aū herode: ecce angls dn̄i apparuit in sompnis
ioseph in egypto dicens. Surge & accipe puerū & matrē
eius. & uade in terrā isrl̄. Defuncti sūt enī. qui q̄rebant ani
mam pueri. Qui consurgens accepit puerū & matrē ei: &
uenit in terram isrl̄. Audiens aū qd̄ archelaus regnaret
in iudea p herode p̄re suo: timuit illo ire. Et amonitus
in sompnis, secessit in partes galilee. Et ueniens habitauit
in ciuitate que uocatur nazareth: ut adimpleretur quod
3. dictū ē p pphas qm̄ nazareus uocabitur. In dieb; aū illis uenit
iohs baptista predicans in deserto iudee & dicens. Penitentiā
agite appropinquabit enī regnū celorū. Hic ē enī q̄ dictus
ē p ysaiam ppham dicentē. Vox clamantis in deserto. pa
rate uiā dn̄i: rectas facite semitas ei. Ipse aū iohs habebat
uestimentū de pilis camelorū: & zonā pelliceā circa lumbos
suos. Esca aū eius erat locuste. & mel siluestre. Tc̄ exibat
ad eū ierosolima & oīs iudea. & oīs regio circa iordanē. & bap
tizabantur in iordane ab eo. confitentes peccata sua. Videns aū
multos phariseorū & saduceorū uenientes ad baptismū suū:
dix̄ eis. Progenies uiparū. quis demonstrauit uob fugere a uē
tura ira? Facite g̃ fructū dignū penitentie: & ne uelitis di
cere intra uos. patrem h̄mus abrahā. Dico enī uob: qm̄ po
tens ē ds de lapidib; istis suscitare filios abrahe. Iam
enī securis ad radicem arborū posita ē. Omnis g̃ arbor
q̄ n̄ facit fructū bonū: excidetur & in ignē mittetur. Ego qui
dē baptizo uos in aqua in penitentiā. Qui aū p me uenturꝰ
ē. fortior me ē: cuius n̄ sū dignꝰ calciamenta portare. Ipse
baptizabit uos in spū scō. & igni. Cuius uentilabrū in manu sua.
& permundabit areā suā. Et congregabit triticū suū in horre
ū: paleas aū cōburet igni inextinguibili. Tc̄ uenit ihc
a galilea in iordanē ad iohānē: ut baptizaretur ab eo.
Iohs aū p̄hibebat eū dicens. Ego a te debeo baptizari. & tu
uenis ad me? Respondens aū ihc: dix̄ ei. Sine m̄. Sic enī decet
nos implere oēm iustitiā. Tc̄ dimisit eū. Baptizatꝰ aū
ihc. confestim ascendit de aq̄. Et ecce aperti sūt ei celi. Et uidit
spm̄ dī descendentē sic̄ columbā: & uenientem sup se. Et ecce
uox de celis dicens. Hic ē filius meus dilectus in q̄ m̄ bn̄ cō
4. placui. Tunc ihc ductꝰ ē in desertū a spū: ut temptaretur
a diabolo. Et cū ieiunasset quadraginta dieb; & quadraginta
noctib;: postea esuriit. Et accedens temptator dix̄ ei. Si filius dī
es: dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dix̄. Scriptū
ē. Nō in solo pane uiuit hō. s; in omnī u̇bo qd̄ procedit de
ore dī. Tc̄ assūpsit eū diabolꝰ in scām ciuitatē: & statuit
eū sup̄ pinnaculum templi. Et dix̄ ei. Si filius dī es: mitte
te deorsū. Scriptū ē. enī. q̄a angelis suis mandauit de te: & in
manib; tollent te. ne forte offendas ad lapidem pedem
tuū. Ait illi ihc rursū. Scriptū ē. Nō temptabis dn̄m dm̄
tuū. Itm̄ assūpsit eū diabolꝰ in montē excelsū ualde: &
ostendit ei oīa regna mūdi. & gl'am eorū. Et dix̄ illi.
H̄ omnia t̄ dabo: si cadens adoraueris me. Tc̄ dix̄ ei ihc. Vade
sathana. Scriptū ē. enī. Dn̄m dm̄ tuū adorabis: & illi soli
seruies. Tc̄ reliq̄t eū diabolꝰ: & ecce angli accesserūt & mi

II. ministrabāt ei. Cū aū audisset ihc qđ iohs traditꝰ eēt: se cessit in galileā. Et relicta ciuitate nazareth uenit ꝫ habitauit in capharnaū maritimā ī finib; zabulō ꝫ neptalim: ut adimpleret' qđ dcm̄ ē p ysaiā pphā. Terra zabulō ꝫ tra neptalim: uia maris trās iordanen galileē gentiū. Popls q̄ sedebat in tenebs: lucē uidit magnā. Et sedētib; ī regiōe ꝫ umbra mortis. lux orta ē eis. Exinde cep̄ ihc pdicare ꝫ dicere. Penitētiā agite. Appropinquauit enī regnū celoꝝ. III Ambulās aū iuxta mare galilee: uidit duos frs. Symonē q̄ uocat' petrꝰ ꝫ andreā frēm eius mittētes rete in mare. Erāt. n. piscatores. Et ait illis. Venite pꝰ me: ꝫ faciā uos fieri piscatores hominū. At illi ꝯtinuo relictis retib;: secuti st̄ eū. Et pcedēs inde: uidit alios duos frs. iacobū zebedei ꝫ iohem frēm eiꝰ ī naui cū zebedeo pr̄e eoꝝ: reficientes retia sua. Et uocauit eos. Illi aū statim relictis retib; ꝫ pr̄e: secuti st̄ eū. IIII Et circuibat ihc totam galileā. docens in sinagogis eoꝝ. ꝫ pdicās euāgeliū regni: ꝫ sanans oēm languorē ꝫ oēm infirmitatē in pplo. Et abiit opinio eiꝰ in totā syriā. Et obtulerūt ei oēs male habētes uariis languorib; ꝫ tormtis cōphēsos. ꝫ q̄ demonia habebāt: ꝫ lunaticos ꝫ paraliticos. Et curauit eos. Et secute st̄ eū turbe multe de galilea. ꝫ decapoli ꝫ ierosolimis ꝫ iudea: ꝫ de trās iordanen.

5\. V Videns aū turbas ascēdit in mōtē. Et cū sedisset: accesserūt ad eū discipli eiꝰ. Et apiens os suū: docebat eos dicēs. Beati paupes spu: qm̄ ipsoꝝ ē regnū celoꝝ. Beati mites: qm̄ ipi possidebt̄ trā. Beati q̄ lugēt: qm̄ ipi ꝯsolabūt'. Beati qui esuriūt ꝫ sitiūt iusticiam. qm̄ ipi saturabūt'. Beati misericdes: qm̄ ipi miām ꝯsequentur. Beati mundo corde: qm̄ ipi dm̄ uidebūt. Beati pacifici: qm̄ filij di uocabūt'. Beati q̄ psecutōēm paciunt' ppt' iusticiā. qm̄ ipsoꝝ ē regnū celoꝝ. Beati estis cū male dixerint uobis ꝫ psecuti uos fuerīt. ꝫ dixerīt omē malū aduersū uos mētientes: ppt' me. Gaudete ꝫ exultate: qm̄ mcedes ura copiosa ē in celis. Sic. n. psecuti st̄ pphas q̄ fuerūt an̄ uos. VI Vos estis sal t're. Qđ si sal euanuerit. ī q̄ salliet'. Ad nichilū ualet ultr'. nisi ut mittat' foras. ꝫ ꝯculcetur ab hoīb;. Vos estis lux mūdi. Nō potest ciuitas abscōdi sup' mōtē posita. Neq; accēdūt lucnā. ꝫ ponūt eā sub modio: s; sup cādelabꝝ: ut luceat oīb; q̄ in domo st̄. Sic luceat lux ura corā hoīb;: ut uideāt ura bona opa. ꝫ glificēt patrē urm̄ q̄ ī celis ē. VII Nolite putare. qm̄ ueni soluē legē aut pphas. Nō ueni soluē: s; adimplere. Amē q̄ppe dico uob. donec trāseat celū ꝫ tra. iota unū aut unū apex nō ptibit a lege: donec oīa fiāt. Q' g' soluērit unū de mādatis istis minimis. ꝫ docuērit sic hoīes: minimꝰ uocabit' ī regno celoꝝ. Q' aū fecerit ꝫ docuērit. hic magnꝰ uocabit' in regno celoꝝ. IIII Dico. n. uobis: q' nisi abundauerit iusticia ura plus q̄m scribarū ꝫ phariseoꝝ: nō intrabitis in regnū celoꝝ. Audistis: q' dcm̄ ē antiqs. Nō occides. Q' aū occiderit: reus erit iudicio. Ego aū dico uob: quia oīs q̄ irascit' frī suo reus erit iudicio. Q' aū dixerit frī suo racha: reꝰ erit ꝯcilio. Q' aū dixerit fatue. reus erit iehēne ignis. Si g' offers munus tuū ad altare. ꝫ ibi recordatus fueris q' frāt tuus hēt aliq̄d aduersū te: relinq̄ ibi munꝰ tuū an̄ altare. ꝫ uade prius recōciliari frī tuo. Et tūc ueniēs: offer munꝰ tuū. Esto ꝯsētiēs aduersario tuo cito dum es in uia cū eo. ne forte tradat te aduersariꝰ iudici. ꝫ iudex tradat te ministro. ꝫ in carcerē mittaris. Amē dico t̄: nō exies inde. donec reddas nouissimū quadrātē. V Audistis q' dcm̄ ē antiqs. Nō mechaberis. Ego aū dico uob: q' omīs q̄ uiderit mulierē ad ꝯcupiscendū eā: iam mechatꝰ ē. eā in corde suo. Q' si ocls tuus dexter scandalizat te: erue eū ꝫ pice abs te. Expedit. n. t̄ ut pereat unū mēbroꝝ tuoꝝ: q̄m totū corpꝰ tuū mittat' in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizat te: abscide eā ꝫ pice abs te. Expedit enī t̄ ut peat unū mēbroꝝ tuoꝝ: q̄m totū corpꝰ tuū eat in pditionē. VI Dictū ē. aū. Q' cūq; dimiserit uxorē suā: det illi libellū repudij. Ego aū dico uob: q' omnis qui dimiserit uxorē suā. excepta fornicatōis cā: facit eā mechari. Et q̄ dimissā duxerit: adulterat. VII Itm̄ audistis: quia dictū ē. antiqs. Nō piurab. Reddes aū dnō iuramēta tua. Ego aū dico uob: nō iurare omnino neq; p celū. q' thronꝰ di ē. neq; p trām. q' scabellū ē. pedū eiꝰ. neq; p ierosolimā. q' ciuitas ē. magni regis. Neq; p caput tuū iuraueris: q' nō potes unū capillū album face aut nigrū. Sit aū sermo ur'. Est. est. Non nō. Q' aū his abundantiꝰ ē. a malo ē. VIII Audistis q' dictū ē. oclm̄ p oclo. dentē p dente. Ego aū dico uob: non resistere malo. Sed siquis te pcusserit in dextrā maxillam tuā: prebe illi ꝫ alterā. Et ei qui uult tecū iudicio ꝯtendere. ꝫ tunicā tuā tollere: remitte ei ꝫ palliū. Et q̄ cūq; te angariauerit mille passus. uade cū illo alia duo. IX Q' petit a te: da ei. Et uolenti mutuari a te: ne auertaris. X Audistis q' dictū ē. Diliges pximū tuū: ꝫ odio habebis inimicū tuū. Ego aū dico uobis. Diligite inimicos uros. bn̄facite his q̄ oderūt uos. ꝫ orate p psequentib; ꝫ calūpniātib; uos. ut sitis filij pris uri qui in celis ē. qui solem suū oriri facit sup bonos ꝫ malos. ꝫ pluit sup iustos ꝫ iniustos. Si enī diligatis eos q̄ uos diligūt. q̄m mercedē habebitis: Nōne ꝫ publicani hoc faciūt: Et si salutaūitis frs uros tm̄. q̄d amplꝰ facietis: Nōne ꝫ ethnici hoc faciūt: XI Estote g' uos pfcti. sic' ꝫ pat' ur' celestis pfectus ē.

6\. Attendite ne iusticiā urām faciatis corā hominib;: ut uideamini ab eis. Alioq̄n: mercedem nō habebitis apud prēm urm̄ qui ī celis ē. Cū g' facis elemosinā. noli tuba canere ante te sicut ypocrite faciunt in synagogis ꝫ in uicis. ut honorificent' ab hominib;. Amē dico uob: receperūt mercedem suā. Te aū faciente elemosinā: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. ut sit elemosina tua ī abscōdito. Et pat' tuus q̄ uidet in abscōdito: reddet t̄. V Et cū oratis: nō eritis sicut ypocrite qui amant in synagogis ꝫ in angulis plateaꝝ stantes orare: ut uideant' ab hominib;. Amē dico uob: receperūt mcedē suā. Tu aū cū orab: intra in cubiculū tuū. ꝫ clauso ostio tuo: ora prēm tuū in abscōdito. Et pat' tuus qui uidet in abscōdito: reddet t̄. Orantes aū nolite multū loq̄ sic' ethnici. Putāt. n. q' in multiloq̄o suo exaudiant'. Nolite g' assimilari eis. Scit. n. pat' uester quid opus sit uob: an̄ q̄m petatis eū. Sic g' uos orabitis. Pat' nr' qui es in celis: scificet' nomē tuū. Veniat regnum tuū. fiat uolūtas tua sic' in celo ꝫ in tra. Panē nrm̄ sup substātialē da nob hodie. Et dimitte nob debita nra. sic' ꝫ nos dimittimus debitorib; nris. Et ne nos īducas ī temptationē. S; libera nos a malo. Si. n. dimiseritis hoīb; pecca eoꝝ: dimittet ꝫ uob pat' ur' celestis delicta ura. Si aū nō dimiseritis hoīb;. nec pat' ur' dimittet pecca ura. VI Cū aū ieiunatis. nolite fieri sic' ypocrite tristes. Extermināt .n. facies suas. ut pareāt hominib; ieiunātes. Amē dico uob: q' receperūt mcedē suā. Tu aū cū ieiunas: unge caput tuū. ꝫ faciem tua laua: ne uidaris hominib; ieiunās. s; prī tuo qui ē in abscōdito. Et pat' tuus q̄ uidet ī abscōdito, reddet t̄. VII Nolite thesaurizare uob thesauros in tra. ubi erugo ꝫ tinea demolit' ꝫ ubi fures effodiūt ꝫ furantur. Thesaurizate aū uob thesauros in celo: ubi neq; erugo

Dominica xvi post pentecosten.

neque tinea demolitur: et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui: est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebre sunt: ipse tenebre quante erunt? Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit et alterum diliget: aut unum sustinebit et alterum contemnet. Non potestis deo servire et mammone. Ideo dico vobis: ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis: neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: et corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia celi: quoniam non serunt neque metunt neque congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie est et cras in clibanum mittitur, deus sic vestit: quanto magis vos minime fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur? Hec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Querite autem primum regnum dei: et iustitiam eius, et hec omnia adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies: sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua.

vij. VII

Nolite iudicare: ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaveritis: iudicabimini. Et in qua mensura mensi fueritis: remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: sine eiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo: et tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis, et conversi disrumpant vos. Petite: et dabitur vobis. Querite: et invenietis. Pulsate: et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit invenit: et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem, numquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homines: et vos facite eis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam: quia lata porta et spatiosa via que ducit ad perditionem. Et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta via que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona: fructus bonos facit: mala autem arbor: fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere: neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum: excidetur et in ignem mittetur. Igitur: ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine domine intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse intrabit in regnum celorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine domine, nonne in nomine tuo prophetavimus: et in tuo nomine demonia eiecimus: et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia numquam novi vos. Discedite a me qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra petram. Et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam: et non cecidit. Fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea hec et non facit ea: similis erit viro stulto qui edificavit domum suam supra arenam. Et descendit pluvia, et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam: et cecidit. Et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset Iesus verba hec: admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens: et non sicut scribe eorum et pharisei.

8\. Cum autem descendisset de monte, secute sunt eum turbe multe. Et ecce leprosus veniens: adorabat eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens manum: tetigit eum Iesus dicens. Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus. Vide nemini dixeris: sed vade ostende te sacerdoti, et offer munus quod precepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum: accessit ad eum centurio, rogans eum et dicens. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus: et male torquetur. Et ait illi Iesus. Ego veniam: et curabo eum. Et respondens centurio: ait. Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo: et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate, habens sub me milites. Et dico huic vade, et vadit. Et alio veni et venit. Et servo meo fac hoc: et facit. Audiens autem Iesus miratus est, et sequentibus se dixit. Amen dico vobis: non inveni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis: quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham et Isaac et Iacob in regno celorum. Filii autem regni: eicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus: et stridor dentium. Et dixit Iesus centurioni. Vade: et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer: in illa hora. Et cum venisset Iesus in domum Petri: vidit socrum eius iacentem et febricitantem. Et tetigit manum eius, et dimisit eam febris. Et surrexit: et ministrabat eis. Vespere autem facto: obtulerunt ei multos demonia habentes. Et eiciebat spiritus verbo. Et omnes male habentes curavit: ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit: et egrotationes portavit. Videns autem Iesus turbas multas circum se: iussit ire trans fretum. Et accedens unus scriba: ait illi. Magister: sequar te quocumque ieris. Et dicit ei Iesus. Vulpes foveas habent: et volucres celi nidos. Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Alius autem de discipulis eius: ait illi. Domine permitte me primum ire, et sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi. Sequere me: et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt: et suscitaverunt eum dicentes. Domine salva nos perimus. Et dicit eis. Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperavit ventis et mari: et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt: dicentes. Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei? Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum: occurrerunt ei duo habentes demonia, de monumentis exeuntes, sevi nimis: ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes. Quid nobis et tibi Iesu fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab illis grex porcorum multorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes. Si eicis nos: mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes: abierunt in porcos. Et ecce impetu abiit totus grex per preceps in mare: et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt. Et venientes in civitatem nuntiaverunt omnia: et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam Iesu: et viso eo rogabant ut transiret a finibus eorum.

9\. Et ascendens in naviculam transfretavit: et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum in lecto iacentem. Et videns Iesus fidem illorum: dixit paralytico. Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et

Dominica xx post pentecosten.

ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata; aut dicere: Surge et ambula? Ut sciatis autem quoniam filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et surrexit, et abiit in domum suam. Videntes autem turbe timuerunt, et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

II. Et cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in teloneo, Matheum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est, discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Iesu et discipulis eius. Et videntes pharisei, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At Iesus audiens ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.

III. Tunc accesserunt ad eum discipuli Iohannis, dicentes: Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis Iesus: Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus; tollit enim plenitudinem eius a vestimento, et peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres; alioquin rumpuntur utres, et vinum effunditur, et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur.

IIII. Hec illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum dicens: Filia mea modo defuncta est; sed veni, impone manum super eam, et vivet. Et surgens Iesus sequebatur eum, et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius, salva ero. At Iesus conversus et videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset Iesus in domum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite; non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, intravit, et tenuit manum eius, et surrexit puella. Et exiit fama hec in universam terram illam.

V. Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo ceci, clamantes et dicentes: Miserere nostri fili David. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum ceci. Et dicit eis Iesus: Creditis quia possum hoc facere vobis? Dicunt ei: Utique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis Iesus dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt illum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, demonium habentem. Et eiecto demone, locutus est mutus. Et admirate sunt turbe, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. Pharisei autem dicebant: In principe demoniorum eicit demones.

VI. Et circuibat Iesus civitates omnes et castella, docens in synagogis eorum, et predicans evangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati et iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut eiciat operarios in messem suam.

X. 10. Et convocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec. Primus Symon qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius, Iacobus Zebedei et Iohannes frater eius, Philippus et Bartholomeus, Thomas et Matheus publicanus, et Iacobus Alphei et Taddeus, Symon Chananeus et Iudas Scarioth, qui et tradidit eum.

Hos duodecim misit Iesus, precipiens eis et dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis; sed potius ite ad oves que perierunt domus Israel. Euntes autem predicate dicentes: quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, demones eicite. Gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, neque peram in via, neque duas tunicas, neque calciamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quamcumque civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit; et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domum, salutate eam dicentes: Pax huic domui. Et siquidem fuerit domus digna, veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertetur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel de civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terre Sodomorum et Gomorreorum in die iudicii, quam illi civitati.

II. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos. Et ad presides et reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium; et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius, et servus sicut dominus eius. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nichil enim est opertum quod non revelabitur, et occultum quod non scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; et quod in aure auditis, predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius eum timete qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? Et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo qui est in celis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram patre meo qui est in celis. Nolite arbitrari quia venerim mittere pacem in terram; non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam; et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus; et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus. Qui invenit animam suam, perdet illam; et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete, mercedem prophete accipiet; et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

XI. 11. Et factum est, cum consummasset Iesus precipiens duodecim discipulis suis, transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Iesus ait illis: Euntes

Unica in adventu d.

renuntiate Iohanni que audistis et vidistis. Ceci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cepit Ihesus dicere ad turbas de Iohanne. Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plusquam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista. Qui autem minor est in regno celorum, maior est illo. A diebus autem Iohannis Baptiste usque nunc regnum celorum vim patitur, et violenti diripiunt illud. Omnes enim prophete et lex usque ad Iohannem prophetaverunt. Et si vultis recipere, ipse est Helyas qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.

II Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: Cecinimus vobis et non saltastis; lamentavimus, et non planxistis. Venit enim Iohannes neque manducans neque bibens, et dicunt: Demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia a filiis suis.

III Tunc cepit exprobrare civitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes eius, quia non egissent penitentiam. Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sydone facte essent virtutes que facte sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent. Verumtamen dico vobis, Tyro et Sydoni remissius erit in die iudicii quam vobis. Et tu Capharnaum, numquid usque in celum exaltaberis? Usque in infernum descendes. Quia si in Sodomis facte fuissent virtutes que facte sunt in te,

Dnica .v. post epiphā.

IIII forte mansissent usque in hunc diem. Verumtamen dico vobis, quia terre Sodomorum remissius erit in die iudicii quam tibi. In illo tempore respondens Ihesus dixit: Confiteor tibi pater, domine celi et terre, quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius, et cui voluerit filius revelare. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, et onus meum leve est.

XII. 12.

In illo tempore abiit Ihesus per sata sabbato. Discipuli autem esurientes ceperunt vellere spicas et manducare. Pharisei autem videntes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David quando esuriit, et qui cum eo erant? Quomodo intravit in domum dei et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt? Dico autem vobis quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est: Misericordiam volo et non sacrificium, numquam condempnassetis innocentes. Dominus est enim filius hominis et sabbati.

II Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam. Et interrogabant eum dicentes: Si licet sabbatis curare? ut accusarent eum. Ipse autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, et si ceciderit hec sabbatis in foveam, nonne tenebit et levabit eam? Quanto magis melior est homo ove! Itaque licet sabbatis benefacere. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit. Et restituta est sanitati sicut altera. Exeuntes autem pharisei consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. Ihesus autem sciens recessit inde. Et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes. Et precepit eis ne manifestum eum facerent, ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit anime mee. Ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius. Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium. Et in nomine eius gentes sperabunt.

III Tunc oblatus est ei demonium habens, cecus et mutus, et curavit eum, ita ut loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbe et dicebant: Numquid hic est filius David? Pharisei autem audientes dixerunt: Hic non eicit demones nisi in Beelzebub principe demoniorum. Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis: Omne regnum divisum contra se desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. Et si Sathanas Sathanan eicit, adversus se divisus est; quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in Beelzebub eicio demones, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu dei eicio demones, igitur pervenit in vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius diripere, nisi prius alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum contra me est, et qui non congregat mecum spargit. Ideo dico vobis: Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemie non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam et fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis, et ex verbis tuis condempnaberis.

IIII Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis dicentes: Magister, volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis: Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista et condempnabunt eam, quia penitentiam egerunt in predicatione Ione. Et ecce plus quam Ionas hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condempnabit eam, quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida querens requiem, et non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit vacantem, scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus nequiores se, et intrantes habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic pessime.

V Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius et fratres stabant foris querentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te. At ipse respondens dicenti sibi ait: Que est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et soror et mater est.

XIII. 13.

In illo die exiens Ihesus de domo sedebat secus mare. Et congregate sunt ad eum turbe multe, ita ut in naviculam ascendens sederet, et omnis turba stabat in litore. Et locutus est eis multa in parabolis dicens: Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat, quedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam, et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terre. Sole autem orto estuaverunt, et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, et creverunt

spine: et suffocaverunt ea. Alia vero ceciderunt in terram bonam: et dabant fructum. aliud centesimum: aliud sexagesimum aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi: audiat. Et accedentes discipuli: dixerunt ei. Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondit ait illis. Quia vobis datum est nosse misteria regni celorum: illis autem non est datum. Qui enim habet: dabitur ei et abundabit. Qui autem non habet: et quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident. et audientes non audiunt neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia ysaie dicens. Auditu audietis: et non intelligetis: et videntes videbitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius. et auribus graviter audierunt: et oculos suos clauserunt. nequando oculis videant. et auribus audiant: et corde intelligant: et convertantur et sanem eos. Vestri autem beati oculi quia vident. et aures vestre quia audiunt. Amen quippe dico vobis: quia multi prophete et iusti cupierunt videre que videtis. et non viderunt et audire que auditis et non audierunt. Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni et non intelligit: venit malus et rapit quod seminatum est in corde eius. hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem supra petrosa seminatus est. hic est qui verbum audit: et continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem. sed est temporalis. facta autem tribulatione et persecutione propter verbum: continuo scandalizatur. Qui autem est seminatus in spinis. hic est qui verbum audit: et sollicitudo seculi istius et fallacia divitiarum suffocat verbum. et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est. hic est qui verbum audit et intelligit: et fructum affert. Et facit aliud quidem centesimum. aliud autem sexagesimum: porro aliud tricesimum.

VI. Aliam parabolam proposuit illis dicens. Simile factum est regnum celorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines: venit inimicus eius et superseminavit zizania in medio tritici et abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fecisset: tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias: dixerunt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania. Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei. Vis imus et colligimus ea. Et ait. Non: ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem. Et in tempore messis dicam messoribus. Colligite primum zizania: et alligate ea in fasciculos ad comburendum. Triticum autem congregate in horreum meum.

III. Aliam parabolam proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis. quod accipiens homo seminavit in agro suo. Quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cum autem creverit: maius est omnibus holeribus. Et fit arbor. ita ut volucres celi veniant et habitent in ramis eius.

IIII. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum celorum fermento: quod acceptum mulier abscondit in farine satis tribus. donec fermentatum est totum. Hec omnia locutus est ihesus in parabolis ad turbas. Et sine parabolis non loquebatur eis. ut impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis: venit in domum. Et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Dissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait. Qui seminat bonum semen: est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen. hii sunt filii regni. Zizania autem. filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea est diabolus. Messis vero consummatio seculi est. Messores autem: angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos. et colligent de regno eius omnia scandala. et eos qui faciunt iniquitatem. et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol. in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat.

V. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro. quem qui invenit homo abscondit. et pre gaudio illius vadit et vendit universa que habet: et emit agrum illum.

VI. Iterum simile est regnum celorum homini negotiatori: querenti bonas margaritas. Inventa autem una preciosa margarita: abiit et vendidit omnia que habuit et emit eam.

VII. Iterum simile est regnum celorum sagene misse in mare. et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset educentes. et secus litus sedentes: elegerunt bonos in vasa sua. malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli: et separabunt malos de medio iustorum. et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt ei. Etiam. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum: similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo: nova et vetera.

VIII. Et factum est cum consummasset ihesus parabolas istas: transiit inde. Et veniens in patriam suam: docebat eos in synagogis eorum ita ut mirarentur et dicerent. Unde huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur maria. et fratres eius iacobus et ioseph et symon et iudas. Et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Ihesus autem dixit eis. Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas: propter incredulitatem illorum.

14. XIIII. In illo tempore: audivit herodes tetrarcha famam ihesu: et ait pueris suis. Hic est iohannes baptista. Ipse surrexit a mortuis: et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit iohannem: et alligavit eum. et posuit in carcerem propter herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi iohannes. Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis herodis saltavit filia herodiadis in medio: et placuit herodi. Unde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua: da michi inquit hic in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex. Propter iuramentum autem et eos qui pariter recumbebant: iussit dari. Misitque: et decollavit iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco: et datum est puelle. Et tulit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus: et sepelierunt illud. Et venientes: nuntiaverunt ihesu. Quod cum audisset ihesus: secessit inde in navicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbe: secute sunt eum pedestres de civitatibus. Et exiens vidit turbam multam. et misertus est eis: et curavit languidos eorum.

II. Vespere autem facto: accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Desertus est locus: et hora iam preteriit. Dimitte turbas: ut euntes in castella emant sibi escas. Ihesus autem dixit eis. Non habent necesse ire. Date illis vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi v. panes et duos pisces. Qui ait eis. Afferte michi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere super fenum: acceptis v. panibus et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit et fregit. et dedit discipulis panes: discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes: et saturati sunt. Et tulerunt reliquias: duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum: exceptis mulieribus et parvulis.

III. Et statim compulit ihesus discipulos suos ascendere in naviculam et precedere eum trans fretum: donec dimitteret turbas. Et dimissa turba: ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos: ambulans supra mare. Et videntes eum super mare ambulantem turbati sunt dicentes quia fantasma est. Et pre timore clamaverunt. Statimque ihesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam. Ego sum. Nolite timere. Respondens autem petrus dixit. Domine si tu es iube me venire ad te super aquas. At ihesus ait. Veni. Et descendens petrus de navicula: ambulabat super aquam ut veniret ad ihesum. Videns vero ventum validum timuit. Et cum cepisset mergi: clamavit dicens. Domine salvum me fac. Et continuo ihesus extendens manum apprehendit eum. et ait illi. Modice

fidei quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. Qui autem in navicula erant, venerunt et adoraverunt eum dicentes: Vere filius Dei es. Et cum transfretassent, venerunt in terram Gennesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes. Et rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

15. Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolymis scribae et pharisaei dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum et matrem. Et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri: munus quodcumque est ex me, tibi proderit, et non honorificavit patrem suum aut matrem suam. Et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Hypocritae, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite et intelligite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisaei audito hoc verbo scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit pater meus caelestis eradicabitur. Sinite illos: caeci sunt duces caecorum. Caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. Respondens autem Petrus ait illi: Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur? Quae autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae. Haec sunt quae coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem.

Vnica uacat .f. in quadragesima

Et egressus inde Iesus secessit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Chananaea a finibus illis egressa clamavit dicens ei: Miserere mei domine fili David: filia mea male a daemonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves quae perierunt domus Israel. At illa venit et adoravit eum dicens: Domine, adiuva me. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa dixit: Etiam domine, nam et catelli edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Iesus ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia illius ex illa hora. Et cum transisset inde Iesus, venit secus mare Galilaeae, et ascendens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos, claudos, caecos, debiles et alios multos, et proiecerunt eos ad pedes eius, et curavit eos, ita ut turbae mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, caecos videntes. Et magnificabant Deum Israel. Iesus autem convocatis discipulis suis dixit: Misereor turbae, quia triduo iam perseverant mecum, et non habent quod manducent. Et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Iesus: Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisciculos. Et praecepit turbae ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces, et gratias agens, fregit et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt quattuor milia hominum, extra parvulos et mulieres.

16. Et dimissa turba ascendit in naviculam, et venit in fines Magedan. Et accesserunt ad eum pharisaei et sadducaei temptantes, et rogaverunt eum ut signum de caelo ostenderet eis. At ille respondens ait eis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim caelum. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste caelum. Faciem ergo caeli diiudicare nostis, signa autem temporum non potestis. Generatio mala et adultera signum quaerit, et signum non dabitur ei nisi signum Ionae. Et relictis illis abiit. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini et cavete a fermento pharisaeorum et sadducaeorum. At illi cogitabant inter se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Iesus dixit eis: Quid cogitatis inter vos modicae fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum et quinque milia hominum, et quot cophinos sumpsistis? Neque septem panum et quattuor milia hominum, et quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento pharisaeorum et sadducaeorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina pharisaeorum et sadducaeorum.

Venit autem Iesus in partes Caesareae Philippi, et interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero Hieremiam aut unum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei vivi. Respondens autem Iesus dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui est in caelis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis. Et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis. Tunc praecepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus.

Exinde coepit Iesus ostendere discipulis suis quia oporteret eum ire Ierosolymam et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et assumens eum Petrus coepit increpare illum dicens: Absit a te domine, non erit tibi hoc. Qui conversus dixit Petro: Vade post me Satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea quae Dei sunt, sed ea quae hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera eius. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo.

17. Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum et Iacobum et Iohannem fratrem eius, et duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuit eis Moyses et Helias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus hic tria tabernacula: tibi unum, et Moysi unum, et Heliae unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam et timuerunt valde. Et accessit Iesus et tetigit eos, dixitque eis: Surgite et nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte, praecepit eis Iesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogaverunt eum discipuli dicentes: Quid ergo scribae dicunt quod

heliam oportet primum venire. At ille respondens ait eis. Helias quidem venturus est. et restituet omnia. Dico autem vobis quia Helias iam venit et non cognoverunt eum: sed fecerunt in eo quecumque voluerunt. Sic et filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli quia de Iohanne baptista dixisset eis. Et cum venisset ad turbam: accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum dicens. Domine miserere filio meo quia lunaticus est. et male patitur. Nam sepe cadit in ignem. et crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis. et non potuerunt curare eum. Respondens autem Ihesus ait. O generatio incredula et perversa quo usque ero vobiscum: usquequo patiar vos. Afferte huc illum ad me. Et increpavit eum Ihesus: et exiit ab eo demonium. Et curatus est puer: ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad Ihesum secreto. et dixerunt. Quare nos non potuimus eicere illud: Dixit illis Ihesus. Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis. si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis monti huic transi hinc: et transibit. et nichil impossibile erit vobis. Hoc autem genus non eicitur. nisi per orationem et ieiunium. Conversantibus autem eis in Galilea: dixit illis Ihesus. Filius hominis tradendus est in manus hominum: et occident eum. et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Et cum venissent Capharnaum accesserunt qui didragma accipiebant ad Petrum. et dixerunt ei. Magister vester non solvit didragma: Ait. Etiam. Et cum intrasset in domum. prevenit eum Ihesus dicens. Quid tibi videtur Symon. reges terre a quibus accipiunt tributum vel censum a filiis suis an ab alienis: Et ille dixit. Ab alienis. Dixit illi Ihesus. Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos: vade ad mare et mitte hamum et eum piscem qui primus ascenderit tolle. Et aperto ore eius: invenies staterem. Illum sumens: da eis pro me et te.

XVIII

In illa hora: accesserunt discipuli ad Ihesum: dicentes. Quis putas maior est in regno celorum: Et advocans Ihesus parvulum. statuit eum in medio eorum et dixit. Amen dico vobis. nisi conversi fueritis. et efficiamini sicut parvuli: non intrabitis in regnum celorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste: hic est maior in regno celorum. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo: me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius. et demergatur in profundum maris. Ve mundo ab scandalis. Necesse est enim. ut veniant scandala. Verumptamen ve homini. per quem scandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te: abscide eum et proice abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum: quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem eternum. Et si oculus tuus scandalizat te: erue eum et proice abs te. Bonum tibi est. cum uno oculo in vitam intrare: quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contempnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis: quia angeli eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. Venit enim filius hominis salvare quod perierat. Quid vobis videtur. si fuerint alicui centum oves. et erraverit una ex eis. nonne relinquet nonaginta novem in montibus. et vadit querere eam que erravit: Et si contigerit ut inveniat eam. amen dico vobis. quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta novem que non erraverunt. Sic non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est. ut pereat unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te frater tuus. vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuum. Si autem non te audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos. ut in ore duorum testium vel trium. stet omne verbum. Quod si non audierit eos: dic ecclesie. Si autem et ecclesiam non audierit. sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis quecumque alligaveritis super terram erunt ligata et in celo. Et quecumque solveritis super terram: erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis. Quia si duo ex vobis consenserint super terram. de omni re quamcumque petierint. fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo: ibi sum in medio eorum.

Tunc accedens Petrus ad eum dixit. Domine quotiens peccabit in me frater meus dimittam ei usque septies: Dicit illi Ihesus. Non dico tibi usque septies. sed usque septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere: oblatus est ei unus qui debebat decem milia talenta. Cum autem non haberet unde redderet. iussit eum dominus eius venundari et uxorem eius. et filios. et omnia que habebat: et reddi. Procidens autem servus ille: rogabat eum dicens. Patientiam habe in me. et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius: dimisit eum et debitum dimisit ei. Egressus autem servus ille: invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios. Et tenens suffocabat eum dicens. Redde quod debes. Et procidens conservus eius. rogabat eum dicens. Patientiam habe in me: et omnia reddam tibi. Ille autem noluit. sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet debitum. Videntes autem conservi eius que fiebant: contristati sunt valde. Et venerunt et narraverunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus: et ait illi. Serve nequam omne debitum dimisi tibi. quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui. sicut et ego tui misertus sum: Et iratus dominus eius. tradidit eum tortoribus: quo adusque redderet universum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis. si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

XIX

Et factum est. cum consummasset Ihesus sermones istos: migravit a Galilea. et venit in fines Iudee trans Iordanen. Et secute sunt eum turbe multe: et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temptantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa: Qui respondens: ait eis. Non legistis quia qui fecit ab initio masculum et feminam fecit eos. et dixit. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue. et erunt duo in carne una: Itaque iam non sunt duo. sed una caro. Quod ergo deus coniunxit: homo non separet. Dicunt illi. Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii. et dimittere: Ait illis. Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. Ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis: quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem. et aliam duxerit: mechatur. Et qui dimissam duxerit: mechatur. Dicunt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum uxore. non expedit nubere. Qui dixit. Non omnes capiunt verbum istud. sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi: qui de matris utero sic nati sunt. Et sunt eunuchi: qui facti sunt ab hominibus. Et sunt eunuchi: qui seipsos castraverunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei parvuli: ut manus eis imponeret et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Ihesus vero ait eis. Sinite parvulos et nolite prohibere eos ad me venire. Talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset eis manus: abiit inde. Et ecce unus accedens: ait illi. Magister bone: quid boni faciam. ut habeam vitam eternam: Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono: Unus est bonus. deus. Si autem vis ad vitam ingredi. serva mandata. Dicit illi. Que: Ihesus autem dixit. Non homicidium facies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum et matrem. Et diliges proximum tuum. sicut te ipsum. Dicit illi adolescens. Omnia hec custodivi. Quid adhuc mihi deest: Ait illi Ihesus. Si vis perfectus esse. vade vende que habes et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. Et veni: sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum. abiit tristis. Erat autem habens multas possessiones. Ihesus autem dixit discipulis suis. Amen dico vobis. quia dives difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis. Facilius est. camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis autem his discipuli: mirabantur

ualde dicentes. Quis ergo poterit saluus esse? Aspiciens autem Ihesus: dixit
eis. Apud homines hoc impossibile est. apud deum autem omnia possibi-
lia sunt. Tunc respondens Petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia:
et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit eis. Amen di-
co uobis: quod uos qui secuti estis me. in regeneratione cum sederit filius
hominis in sede maiestatis sue. sedebitis et uos super sedes xii.
iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum. uel
fratres aut sorores. aut patrem aut matrem. aut uxorem aut
filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet et uitam
eternam possidebit. Multi autem erunt primi nouissimi: et nouis-

XX

simi primi. Simile est enim regnum celorum homini patrifamilias. qui
exiit primo mane conducere operarios in uineam suam. Conuentione
autem facta cum operariis ex denario diurno. misit eos in uineam
suam. Et egressus circa horam tertiam. uidit alios stantes in
foro ociosos et illis dixit. Ite et uos in uineam meam et quod iustum
fuerit dabo uobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et no-
nam horam: et fecit similiter. Circa undecimam uero exiit: et in-
uenit alios stantes. Et dicit illis. Quid hic statis tota die ocio-
si? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dicit illis. Ite et uos in uineam
meam. Cum sero autem factum esset. dicit dominus uinee procuratori suo.
Voca operarios. et redde illis mercedem incipiens a nouissimis us-
que ad primos. Cum uenissent ergo qui circa undecimam horam uenerant:
acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi: arbitrati
sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem et ipsi singulos denarios.
Et accipientes: murmurabant aduersus patremfamilias dicentes.
Hi nouissimi una hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti. qui por-
tauimus pondus diei et estus? At ille respondens: uni eorum dixit.
Amice: non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum?
Tolle quod tuum est. et uade. Volo autem et huic nouissimo dare. sicut
et tibi. An non licet mihi quod uolo facere? An oculus tuus nequam est. quia ego
bonus sum? Sic erunt nouissimi primi: et primi nouissimi.

II

Multi enim sunt uocati pauci uero electi. Et ascendens Ihesus Ierosoli-
mam: assumpsit duodecim discipulos secreto. et ait illis. Ecce
ascendimus Ierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacer-
dotum et scribis. Et condempnabunt eum morte. et tradent eum
gentibus ad deludendum et flagellandum et crucifigendum.

III

Et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei
cum filiis suis: adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid uis?
Ait illi. Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram
tuam et unus ad sinistram. in regno tuo. Respondens autem
Ihesus: dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem. quem
ego bibiturus sum? Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem
meum bibetis. sedere autem ad dexteram meam et ad sinistram non est
meum dare uobis. sed quibus paratum est a patre meo. Et audien-
tes decem. indignati sunt de duobus fratribus. Ihesus autem uocauit eos
ad se. et ait. Scitis quia principes gentium dominantur eorum. et qui
maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter uos.
sed quicumque uoluerit inter uos maior fieri. sit uester minister. Et qui
uoluerit inter uos primus esse: erit uester seruus. Sicut filius hominis non uenit
ministrari sed ministrare: et dare animam suam redemptionem

IIII

pro multis. Et egredientibus eis ab Iericho: secute sunt eum turbe mul-
te. Et ecce duo ceci sedentes secus uiam audierunt quia Ihesus transi-
ret: et clamauerunt dicentes. Domine miserere nostri fili dauid. Tur-
ba autem increpabat eos: ut tacerent. At illi magis clamabant
dicentes. Domine miserere nostri: fili dauid. Et stetit Ihesus et uocauit
eos: et ait. Quid uultis ut faciam uobis? Dicunt illi. Domine:
ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Ihesus: tetigit oculos eorum.

XXI

Et confestim uiderunt: et secuti sunt eum. Et cum appropinquassent
Ierosolimis et uenissent Bethphage ad montem oliueti: tunc
Ihesus misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod contra uos
est. et statim inuenietis asinam alligatam: et pullum cum ea. Sol-
uite: et adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit. dicite quia
dominus his opus habet. et confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum
est. ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Dicite filie
Syon. Ecce rex tuus uenit tibi mansuetus: et sedens super asinam et pul-
lum filium subiugalis. Euntes autem discipuli: fecerunt sicut precepit
illis Ihesus. Et adduxerunt asinam et pullum. et imposuerunt super eos uesti-
menta sua. et eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strau-
erunt uestimenta sua in uia. Alii autem cedebant ramos de arbori-
bus: et sternebant in uia. Turbe autem que precedebant. et que sequebantur:
clamabant dicentes. Osanna filio dauid. Benedictus qui uenit in nomine
domini. Osanna in altissimis. Et cum intrasset Ierosolimam: com-
mota est uniuersa ciuitas dicens. Quis est hic? Populi autem dicebant.
Hic est Ihesus propheta: a Nazareth galilee. Et intrauit Ihesus in templum

III

dei. Et eiciebat omnes uendentes et ementes in templo: et men-
sas nummulariorum et cathedras uendentium columbas euertit. Et
dicit eis. Scriptum est. Domus mea domus orationis uocabitur. uos
autem fecistis illam speluncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci
et claudi in templo: et sanauit eos. Videntes autem principes sacer-
dotum et scribe mirabilia que fecit. et pueros clamantes in templo
et dicentes. osanna filio dauid. indignati sunt et dixerunt ei. Au-
dis quid isti dicunt? Ihesus autem dixit eis. Utique. Numquam legistis quia
ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem? Et relictis illis: a-
biit foras extra ciuitatem in Bethaniam. ibique mansit. Mane autem

III

reuertens in ciuitatem: esuriit. Et uidens fici arborem unam secus uiam:
uenit ad eam. et nichil inuenit in ea: nisi folia tantum. Et ait illi.
Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo
ficulnea. Et uidentes discipuli: mirati sunt dicentes. Quomodo tam continuo
aruit? Respondens autem Ihesus: ait eis. Amen dico uobis: si habueritis
fidem et non hesitaueritis: non solum de ficulnea facietis. sed et si mon-
ti huic dixeritis tolle et iacta te in mare: fiet. Et omnia quecumque
pecieritis in oratione: credentes accipietis. Et cum uenisset in templum.

IIII

accesserunt ad eum docentem. principes sacerdotum et seniores populi dicen-
tes. In qua potestate hec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Re-
spondens Ihesus dixit eis. Interrogabo uos et ego unum sermonem. Quem
si dixeritis mihi: et ego uobis dicam in qua potestate hec facio. Ba-
ptismum Iohannis unde erat. e celo an ex hominibus? At illi cogita-
bant inter se dicentes. Si dixerimus e celo: dicet nobis. Quare ergo
non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam.
Omnes enim habent Iohannem: sicut prophetam. Et respondentes Ihesu: dixerunt.
Nescimus. Ait illis et ipse. Nec ego dico uobis: in qua potestate

V

hec facio. Quid autem uobis uidetur? Homo quidam habuit duos filios. Et
accedens ad primum: dixit. Fili: uade hodie operare in uinea mea.
Ille autem respondens: ait. Nolo. Postea autem penitentia motus: abiit.
Accedens autem ad alterum: dixit similiter. At ille respondens: ait. Eo domine.
Et non iuit. Quis ex duobus fecit uoluntatem patris? Dicunt ei. Primus.
Dicit illis Ihesus. Amen dico uobis quia publicani et meretrices precedunt uos
in regnum dei. Venit enim ad uos Iohannes in uia iustitie: et non credidis-
tis ei. Publicani autem et meretrices crediderunt ei. uos autem uidentes:

XXII

nec penitentiam habuistis postea ut crederetis ei. Aliam para-
bolam audite. Homo erat paterfamilias: qui plantauit ui-
neam. Et sepem circumdedit ei et fodit in ea torcular: et edificauit
turrem. Et locauit eam agricolis: et peregre profectus est. Cum autem tempus
fructuum appropinquasset: misit seruos suos ad agricolas. ut acciperent
fructus eius. Et agricole apprehensis seruis eius alium ceciderunt. alium occide-
runt. alium uero lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus:
et fecerunt illis similiter. Nouissime autem misit ad eos filium suum: dicens.
Verebuntur filium meum. Agricole autem uidentes filium: dixerunt intra
se. Hic est heres. uenite occidamus eum: et habebimus hereditatem
eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra uineam. et occiderunt. Cum ergo

uenit dominus uinee. quid faciet agricolis illis. Aiunt illi.
Malos male pdet. et uineā suā locabit aliis agricol. q reddāt
ei fructū temporib; suis. Dic illis ihc. Nūq legistis in sc̄ptis.
lapidē que reprobauerūt edificātes. hic factus ē. in caput an
guli. a dn̄o fc̄m ē. istud. et ē. mirabile in oclis nr̄is. Ido dico
uob. qr auferet a uob regnū di et dabit genti facienti fruc
tus eius. Et q ceciderit sup lapidē istū. confringet. Sup quē
ūo ceciderit. conteret eū. Et cū audissent principes sacerdotū et
pharisei parabolas ei cognouerūt qd de ipsis diceret. Et quē
rēs eum tenere. timuerunt turbas. qm sicut pphām eum
22 habebant. Et respondens ihc dixit iterū in parabolis eis dicens.

II Simile factū. ē. regnū celoꝝ hoī regi. q fecit nuptias filio suo. Et
misit s̄uos uocare inuitatos ad nuptias. et nolebant uenire.
Iterū misit alios s̄uos dicens. Dicite inuitatis. Ecce prandiū
meū paraui. tauri mei et altilia occisa. et oīa parata. ue
nite ad nuptias. Illi aūt neglexerūt. et abierūt alius in uillā
suā alius ūo ad negotiationē suā. Reliqui ūo tenuerūt s̄uos ei.
et contumelia affectos occiderūt. Rex aūt cū audisset iratus ē. Et
missis exercitib; suis pdidit homicidas illos. et ciuitatem
illoꝝ succendit. Tūc ait seruis suis. Nuptie qde parate sunt.
s; qui inuitati erant n̄ fuerūt digni. Ite ḡ ad exitus uiarū.
et quoscūq; inueneritis. uocate ad nuptias. Et egressi s̄ui ei in
uias. congregauerūt oēs quos inuenerūt malos et bonos. et in
plete sunt nuptie discumbentiū. Intrauit aūt rex. ut ui
deret discumbentes. et uidit ibi hominē n̄ uestitū ues
te nuptiali. Et ait illi. Amice quōmodo huc intrasti. n̄ hūs ues
tem nuptialē. At ille obmutuit. Tūc dixit rex ministris. Li
gatis pedib; eius et manib;. mittite eum in tenebras exte
riores. Ibi erit fletus et stridor dentiū. Multi ēñ. sunt uocati.

XXIII pauci ūo electi. Tunc abeuntes pharisei consiliū inierūt.
ut caperēt eū in sermone. Et mittūt ei discipulos suos cū he
rodianis dicentes. Magister scimus qr uerax es. et uiam dei
in ueritate doces. et n̄ ē. tibi cura de aliquo. Nō enī respicis
psonā hominū. Dic ḡ nob qd t' uideē. Licet cēsū dari ce
sari an nō. Cognita aūt ihc nequitia eoꝝ. ait. Qd me temptā
tis ypocrite. Ostendite m̄ numisma census. At illi optulerūt
ei denariū. Et ait illis ihc. Cuius ē. imago h et superscriptio. Dicūt
ei. Cesaris. Tūc ait illis. Reddite ḡ q sūt cesaris cesari. et q

III sūt di deo. Et audientes mirati sūt. et relicto eo abierūt. In illo
die accesserūt ad eū saducei. q dicūt n̄ eē resurrectionē. Et in
terrogauerūt eū dicentes. Magister. moyses dixit. si qs mortuus
fuerit n̄ hn̄s filiū. ut ducat eī frater uxorē illius. et suscitet
semē fr̄i suo. Erant aūt apud nos vii. fr̄s. Et primus uxore
ducta. defunctus ē. et n̄ hn̄s semē reliquit uxorē suā fr̄i suo. Simi
lit s̄cds et tcius. usq; ad septimū. Nouissime aūt oīm. et mulier
defuncta ē. In resurrectione ḡ. cuius erit de septē uxor. Oēs ēñ.
habuerūt eā. Respondēs aūt ihc ait illis. Erratis. nescientes scrip
turas. neq; uirtutē di. In resurrectione ēñ. neq; nubēt neq
nubēt. s; sūt sic angli di in celo. De resurrectione aūt mortuoꝝ
n̄ legistis qd dictū ē. a deo dicente uob. ego sū ds abrahā.
et ds ysaac. et deus iacob. Nō ē ds mortuoꝝ. s; uiuentiū.

IIII Et audientes turbe. mirabant in doctrina eius. Pharisei aūt
audientes qd silentiū imposuisset saduceis. conuenerūt in unū.
Et interrogauit eū unus ex eis legis doctor. temptans eum.
Magister. qd ē. mandatū magnū in lege. Ait illi ihc. Dili
ges dn̄m dm̄ tuū ex toto corde tuo. et in tota aīa tua. et in
tota mente tua. hoc. ē. maximū. et primū mandatū. Scdm
aūt simile. ē huic. Diliges pximū tuū. sic te ipm. In his

V duob; mandatis. uniūsa lex pendet et pphe. Congregatis
aūt phariseis. interrogauit eos ihc dicens. Qd uob uidet
de xp̄o. cuius filius ē. Dicūt ei. Dd. Ait illis. Quōmodo ḡ dd. in
spū uocat eū dn̄m dicens. dixit dn̄s dn̄o meo sede a dextris meis.
donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuoꝝ. Si ḡ dd. uo
cat eū dn̄m. quōmodo filius ei est. Et nemo poterat respondē ei ūbū.
23 neq; ausus fuit quisq̄. ex illa die eū amplius interrogare. Tūc ihc lo

XXIIII V cutus ē. ad turbas et ad discipulos suos dicens. Sup cathedrā moy
si sederūt scribe et pharisei. Omīa ḡ quecūq; dixerint uob seruate
et facite. scdm ūo opa eorum nolite facē. Dicunt. ēñ. et n̄ faciūt.
Alligant aūt onera grauia et importabilia. et imponūt i hum
os hominū. digito aūt suo nolūt ea mouē. Omnia ūo opa
sua faciūt. ut uideant ab hominib;. Dilatāt. ēñ. philacteria
sua. et magnificant fimbrias. Amant aūt primos recubitus in cen
is. et primas cathedras in synagogis. et salutationes in foro. et uo
cari ab hominib; rabi. Vos aūt nolite uocari rabi. Unus ē enī
magister ur̄. Oēs aūt uos. fr̄s estis. Et patrē nolite uocare
uobis sup t̄ram. Unus. ē. enim pat ur̄. qui in celis ē. Nec uo
cemini magistri. qr magister ur̄ unus ē. xp̄c. Qui maior ē ur̄m.
erit minister ur̄. Qui aūt se exaltauit. humiliabit. Et q se hu

XXIIII miliauit exaltabit. Ve aūt uob scribe et pharisei hypocrite.
qr clauditis regnū celoꝝ ante homines. Vos. ēñ. nō intratis.

II nec introeuntes sinitis intrare. Ve uob scribe et pharisei hypo
crite. qr comeditis domos uiduarū. orationes longas orantes. Ppt

III hoc accipietis amplius iudiciū. Ve uob scribe et pharisei ypocrite.

IIII qr circuitis mare et aridam ut faciatis unū proselitū. Et cū fuit
factus. facitis eum filiū gehenne duplo quā uos. Ve uob du
ces ceci q dicitis. Quicūq; iurauit p templū. nich. ē. Qui aūt iu
rauit in auro templi. debet. Stulti et ceci. Quid. ēñ. maius. ē.
aurū an templū qd sc̄ificat aurū. Et quicūq; iurauit i altari.
nich. ē. Qui aūt iurauit in dono qd. ē. sup illud. debet. Ceci.
Quid. ēñ. maius donū an altare qd sc̄ificat donū. Qui ḡ iurat
in altari. iurat in eo et in omnib; q sup illud sūt. Et q iurat in
templo. iurat in illo. et in eo qui habitat in ipō. Et qui iu
rat in celo. iurat in throno dei. et in eo qui sedet sup eum.

V Ve uob scribe et pharisei hypocrite. quia decimatis mentā. et ane
tū. et ciminū et reliquistis q grauiora sūt legis. iudiciū et mis

VI ericordiam et fidem. h oportuit facē. et illa n̄ omittē. Duces
ceci. excolantes culicem. camelū aūt glutientes. Ve uobis
scribe et pharisei hypocrite. qr mūdatis qd deforis. ē. calicis et pa
rapsidis. intus aūt pleni sunt rapina et inmūditia. Pha
risee cece. mūda prius qd intus ē. calicis et parapsidis. ut fiat

VII et id qd deforis. ē. mundū. Ve uob scribe et pharisei hypocrite. qr
similes estis sepulcris dealbatis. q a foris parent hominib;
speciosa. intus aūt plena sūt ossib; mortuoꝝ. et oī spurcicia.
Sic et uos a foris quidē apparetis hoīb; iusti. intus aū pleni

VIII estis hypocrisi. et iniquitate. Ve uob scribe. et pharisei hypocrite.
qr edificatis sepulchra pphārū. et ornatis monumēta iusto
rum. et dicitis. Si fuissemus in dieb; patrū nr̄oꝝ. n̄ essēmus so
tii eorū in sanguine pphār. Itaq; testimonio estis uobmet
ipsis. qr filii estis eoꝝ q pphās occiderūt. Et uos implete me
surā prm ur̄oꝝ. Serpentes. genimina uiparū. quōmodo fugi
etis a iudicio gehēne. Ido ecce ego mitto ad uos pphās et sa
pientes et scribas. et ex illis occidetis et crucifigetis. et ex eis flagel
labitis in sinagogis ur̄is. et psequimini de ciuitate i ciuitatē.
ut ueniat sup uos omīs sanguis iustus q effusus ē. sup t̄ram.
a sanguine abel iusti usq; ad sanguinē zacharie filii bara

XXV chie quem occidistis int templū et altare. Amē dico uob.
uenient h oīa sup generationē istam. Ierlm ierlm q oc
cidistis pphās. et lapidas eos q ad te missi sūt. quotiens uo
lui congregare filios tuos quēadmodū gallina congregat pul
los suos sub alas. et noluisti. Ecce relinquet uob domus ur̄a

XXIIII

deserta. Dico .n. uob. n̄ me uidebitis am̄ donec dicatis.
24 Distinctio .x. II° Bn̄dictus q̄ uenit in noīe dn̄i. Et egress' ih̄c de teplo. ibat.
Et accesserūt discipli eius. ut ostenderent ei edificatōes templi.
Ipse aū͂ respōdens: dix̄ eis. uidetis h omīa. Am̄ dico uob.
n̄ relinquet̄ hic lapis sup lapidem qui nō destruatur. Sedē-
te aū͂ eo sup montē oliueti: accesserūt ad eū discipli secreto
dicentes. Dic nob qn̄ h erūt. ⁊ qd' signū aduentus tui ⁊ cōsū
mationis seculi. Et respondens ih̄c: dix̄ eis. uidete nequis uos
seducat. Multi .n. uenient in noīe meo. dicētes. ego sum
xp̄c. ⁊ multos seducent. Audituri .n. estis p̄lia ⁊ opiniōes p̄li-
oꝝ. Videte. ne turbemini. Oportet .n. h fi. s; nōdū ē finis.
Consurget .n. gens in gētē. ⁊ regnū in regnū. Et erūt pesti-
lentie ⁊ fames: ⁊ t'remot' p loca. h aū͂ oīa: initia s̄t doloꝝ.
Tunc tradēt uos in tribulatōem. ⁊ occidēt uos. Et eritis odio
omīb; gentib;: p̄p' nom̄ meū. Et tūc scandalizabuntur
multi. ⁊ inuicē tradēt. ⁊ odio habebūt inuicē. Et multi pseu-
do p̄phe surgēt: ⁊ seducēt multos. Et qm̄ abundabit ini-
q̄tas. refrigescet caritas multoꝝ. Qui aū͂ pseuaūit usq; i
finē: hic saluus erit. Et p̄dicabit' hoc euāglīū regni in
uniūso orbe i testimoīū omīb; gētib;: ⁊ tūc ueniet cōsūma-
tio. Cū g' uideritis abominatōm desolatōis q̄ dicta ē a da-
niele p̄pha stantē in loco scō: qui legit intelligat. Tūc q in
iudea sunt fugiēt ad mōtes. ⁊ qui in tecto n̄ descendat tol-
lere aliquid de domo sua. ⁊ q̄ in agro. n̄ reūtatur tollē tu-
nicā suā. Ve aū͂ p̄gnātib; ⁊ nutrientib; in ill' dieb;. Orate
aū͂: ut n̄ fiat fuga u̅ra hieme ul' sabbo. Erit .n. tūc tribu-
latio magna: qual' n̄ fuit ab initio mūdi usq; modo neq;
fiet. Et nisi breuiati fuissēt dies illi, n̄ fieret salua omnis
caro. S; p̄p' electos breuiabūt' dies illi. Tūc siqs uob dixerit
ecce hic ē xp̄c aut illic: nolite crede. Surgēt .n. pseudo x̄
⁊ pseudo p̄phe: ⁊ dabūt signa magna ⁊ p̄digia. ita ut in er-
rorē inducant' si fieri potest ⁊ electi. Ecce p̄dixi uob. Si
g' dixerint uob ecce in deserto. ē. nolite exire. Ecce in pene-
III tralib; nolite crede. Sicut .n. fulgur exit ab oriente: ⁊ pa-
ret usq; in occidētē: ita erit aduentus filij hoīs. Vbicūq; fu-
erit corp': illuc cōgregabūt' aq̄le. Statim aū͂ post t'bulati-
onem dieꝝ illoꝝ sol obscurabit': ⁊ luna n̄ dabit lumen
suū. Et stelle cadent de celo: ⁊ uirtutes celoꝝ cōmouebūt'.
Et tūc apparebit signū filij hoīs i celo. Et tūc plangent omīs
t'b; t'e. Et uidebūt filiū hoīs uenientē in nubib; celi cū uirtu-
te multa ⁊ maiestate. Et mittet angl'os suos. cū tuba ⁊ uoce
magna. Et cōgregabūt electos ei' a q̄tuor uentis: a sūmis celoꝝ
usq; ad t'minos eoꝝ. Ab arbore aū͂ fici discite parabolam.
Cū iam ram' ei' tener fuīt. ⁊ folia nata. scitis q: p̄pe ē estas.
Ita ⁊ uos cū uideritis h oīa: scitote q: p̄pe ē in ianuis. Am̄ di-
co uob: q: n̄ p̄teribit gen̄atio h: donec h oīa fiāt. Celū ⁊
IIII t'ra transibūt. uerba ū0 mea n̄ p̄teribūt. De die aū͂ illa ⁊ hora
nemo scit: neq; angli celoꝝ n̄ p' solus. Sic aū͂ in dieb; noe:
ita erit aduentus filij hoīs. Sic̄ enī erant in dieb; an̄ dilu-
uiū comedentes ⁊ bibentes nubentes ⁊ nuptui tradentes.
usq; ad eū diem q̄ intrauit in archā noe: ⁊ n̄ cognouerūt donec
uenit diluuiū. ⁊ tulit oēs: ita erit ⁊ aduent' filij hoīs. Tūc
duo erūt in agro: un' assumet' ⁊ un' relinquet'. Due molen-
tes in mola. una assumet': ⁊ una relinquet'. Duo in lecto.
un' assumet': ⁊ un' relinquet'. Vigilate g'. q: nescitis qua ho-
ra dn̄s u'r uentur' sit. Illud aū͂ scitote: qm̄ si sciret pater
familias qua hora fur uentur' eēt. uigilaret utiq;: ⁊ nō
sineret p̄fodi domū suā. Ideo ⁊ uos estote parati. q: qua
V nescitis hora filius hoīs uentur' ē. Quis putas ē fidel' seru'
⁊ prudens. quē cōstituit dn̄s suus sup' familiā suā ut det
ill' cibū in tempore. Beatus ille suus: quē cū uenit dn̄s
ei' inuenerit sic facientē. Am̄ dico uob. qm̄ sup oīa bona
sua cōstituet eū. Si aū͂ dixerit malus seru' ille i corde suo
morā facit dominus m̄s uenire. ⁊ ceperit p̄cute cōseruos suos.
manducet aū͂ ⁊ bibat cū ebriosis: ueniet dn̄s s'ui ill' in die
qua n̄ sperat. ⁊ hora qua ignorat. ⁊ diuidet eū. partemq;
25 eius ponet cū ypocritis. Illic erit flet': ⁊ stridor dentiū. Tunc VI
simile erit regnū celoꝝ .x. uirginib;: q̄ accipientes lāpades
suas: exierūt obuiā spōso ⁊ spōse. Quinq; aū͂ ex eis erāt fatue.
⁊ .v. prudētes. S; q̄nq; fatue acceptis lampadib;: n̄ sump-
serūt oleū secū. Prudētes ū0: acceperūt oleū in uasis suis cū
lampadib;. Morā aū͂ faciente spōso: dormitauerūt omīs
⁊ dormierūt. Media aū͂ nocte clamor fc̄s ē. ecce spōsus ue-
nit exite obuiā ei. Tūc surrexerūt omīs uirgines ille. ⁊ ornaue-
rūt lampades suas. Fatue aū͂. sapientib; dixerūt. Date nob
de oleo u̅ro q: lampades n̄re extinguunt'. Respōderūt prudē-
tes. dicētes. Ne forte n̄ sufficiat nob ⁊ uob ite poti' ad uēdētes ⁊ emi-
te uob. Dū aū͂ irēt emē: uenit spōs'. Et q̄ parate erant:
intrauerūt cū eo ad nuptias. ⁊ clausa ē ianua. Nouissi-
me aū͂ ueniūt ⁊ reliq̄ uirgines dicentes. Dn̄e dn̄e ap'i
nob. At ille respōdēs ait. Am̄ dico uob: nescio uos. Vigila-
te itaq;: q: nescitis diē neq; horā. Sic̄ .n. ho pegre p̄fici-
VII scens uocauit suos suos: ⁊ tradidit ill' bona sua. Et uni
dedit .v. talenta. Alij aū͂ duo: alij ū0 unū. vnicuiq; se-
cūdū p̄priam uirtutē: ⁊ p̄fectus ē statī. Abijt aū͂ q̄ .v. talenta
acceperat: ⁊ opatus ē in eis. ⁊ lucratus ē alia .v. Simil'r
⁊ qui duo acceperat lucratus. ē. alia duo. Qui aū͂ unū acce-
perat: abiens fodit in t'rā ⁊ abscōdit pecuniā dn̄i sui. Post
multū ū0 temporis: uenit dn̄s seruoꝝ illoꝝ. ⁊ posuit ra-
tionem cū eis. Et accedens q̄ q̄nq; talenta acceperat: optu-
lit alia .v. talenta dicens. Dn̄e .v. talenta m̄ tradidisti:
ecce alia .v. sup lucrat' sū. Ait illi dn̄s eius. Euge serue
bone ⁊ fidelis quia sup pauca fuisti fidelis. sup' multa te
cōstituā. Intra in gaudiū domini tui. Accessit aū͂ ⁊ q̄ duo ta-
lenta acceperat. ⁊ ait. Domine duo talenta tradidisti m̄: ecce
alia duo lucrat' sū. Ait illi dn̄s eius. Euge serue bone ⁊ fidel':
quia sup pauca fuisti fidel'. sup' multa te cōstituā. Intra in
gaudiū dn̄i tui. Accedens aū͂ ⁊ qui unū talentū acceperat:
ait. Dn̄e scio q: ho dur' es. Metis ū n̄ seminasti: ⁊ cōgregas
ū n̄ sparsisti. Et timens abij: ⁊ abscōdi talentū tuū i t'ra. Ecce ha-
bes qd tuū ē. Respōdens aū͂ dn̄s eius: dix̄ ei. Serue male ⁊
piger. sciebas q: meto ū n̄ semino. ⁊ cōgrego ū n̄ sparsi.
Oportuit g' te cōmittere pecuniā meā nūmulariis. ⁊ ueniēs
ego recepissē utiq; qd meū ē cū usura. Tollite itaq; ab eo
talentū. ⁊ date ei qui h̄t decem talenta. Omni .n. h̄nti da-
bitur ⁊ abundabit: ei aū͂ qui n̄ h̄t ⁊ qd uidet' habere aufe-
retur ab eo. Et inutilem seruū eicite in tenebras exteriores.
VIII Illic erit fletus ⁊ stridor dentiū. Cū aū͂ uenerit filius hoīs in
maiestate sua. ⁊ oēs angli cū eo: tūc sedebit sup sedem ma-
iestatis sue. Et cōgregabūt' an̄ eū oēs gn̄s. Et separabit eos
ab inuicē: sicut pastor segregat oues ab hedis. Et statuet
oues quidē a dextris suis. hedos aū͂ a sinistris. Tūc dicet rex
his qui a dextris ei' erūt. Venite bn̄dicti p̄ris mei: possidete pa-
ratū uob regnū a cōstitutiōe mūdi. Esuriui .n. ⁊ dedistis m̄
mādūcare. Sitiui: ⁊ dedistis m̄ bibe. hospes erā: ⁊ collegis-
tis me. Nudus: ⁊ operuistis me. Infirmus: ⁊ uisitastis me.
In carcere erā. ⁊ uenistis ad me. Tūc respōdebūt ei iusti: dicē-
tes. Dn̄e: qn̄ te uidim' esurientē ⁊ pauim'. sitientē ⁊ dedim'
t' potū: Qn̄ aū͂ te uidim' hospitē ⁊ collegimus te. aut nu-
dū ⁊ coop'uim' te: Aut qn̄ te uidimus infirmū aut in

carcere: et venimus ad te? Et respondens rex: dicet illis. Amen dico vobis: quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris eius erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum. qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim: et non dedistis mihi manducare. Sitivi et non dedistis mihi potum. Hospes eram, et non collegistis me. Nudus et non operuistis me. Infirmus et in carcere: et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi: dicentes. Domine: quando te vidimus esurientem. aut sitientem. aut hospitem. aut nudum aut infirmum. vel in carcere. et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis: dicens. Amen dico vobis: quamdiu non fecistis uni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternum: iusti autem in vitam eternam.

XXVI

26 Et factum est. cum consummasset Ihesus sermones hos omnes: dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet. et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Caiphas: et consilium fecerunt ut Ihesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem. Non in die festo. ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem esset Ihesus in Bethania in domo Symonis leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli: indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo: et dari pauperibus. Sciens autem Ihesus: ait illis. Quid molesti estis huic mulieri. Opus bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habebitis. Mittens enim hec unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis: ubicumque predicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo: dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc abiit unus de duodecim qui dicitur Iudas Scarioth ad principes sacerdotum. et ait illis. Quid vultis mihi dare: et ego vobis eum tradam. At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde querebat opportunitatem: ut eum traderet. Prima autem die azimorum: accesserunt discipuli ad Ihesum dicentes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha. At Ihesus dixit. Ite in civitatem ad quendam: et dicite ei. Magister dicit. Tempus meum prope est. apud te facio pascha: cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Ihesus: et paraverunt pascha. Vespere autem facto: discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis dixit. Amen dico vobis: quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde: ceperunt singuli dicere. Numquid ego sum domine. At ipse respondens: ait. Qui intingit mecum manum in parapside. hic me tradet. Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de illo. Ve autem homini illi: per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit illum: dixit. Numquid ego sum rabbi. Ait illi. Tu dixisti. Cenantibus autem eis: accepit Ihesus panem et benedixit. ac fregit. deditque discipulis suis. Et ait. Accipite et comedite. hoc est corpus meum. Et accipiens calicem. gratias egit et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti. qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis. non bibam amodo de hoc genimine vitis: usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Et ymno dicto exierunt in montem Oliveti.

XXVII

Tunc dicit illis Ihesus. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem: et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero: precedam vos in Galileam. Respondens autem Petrus: ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego numquam scandalizabor. Ait illi Ihesus. Amen dico tibi: quia in hac nocte antequam gallus cantet ter me negabis. Ait illi Petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum: non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Ihesus cum illis in villam que dicitur Gethsemani. Et dixit discipulis suis. Sedete hic: donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei: cepit contristari et mestus esse. Tunc ait illis. Tristis est anima mea: usque ad mortem. Sustinete hic: et vigilate mecum. Et progressus pusillum. procidit in faciem suam orans et dicens. Pater mi si possibile est. transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. Et venit ad discipulos: et invenit eos dormientes. Et dicit Petro. Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate: ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est. caro autem infirma. Iterum secundo abiit: et oravit dicens. Pater mi. si non potest hic calix transire nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Et venit iterum et invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis: iterum abiit et oravit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos: et dicit illis. Dormite iam et requiescite. Ecce appropinquavit hora. et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce appropinquavit qui me tradet. Adhuc ipso loquente: ecce Iudas unus de duodecim venit. et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus: missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum: dedit illis signum dicens. Quemcumque osculatus fuero. ipse est tenete eum. Et confestim accedens ad Ihesum: dixit. Ave rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Ihesus. Amice. ad quod venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Ihesum: et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Ihesu. extendens manum exemit gladium suum. et percutiens servum principis sacerdotum: amputavit auriculam eius. Tunc ait illi Ihesus. Converte gladium tuum: in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium. gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum. et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripture: quia sic oportet fieri. In illa hora: dixit Ihesus turbis. Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me. Cotidie apud vos sedebam docens in templo: et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est: ut implerentur scripture prophetarum. Tunc discipuli omnes. relicto eo fugerunt. At illi tenentes Ihesum: duxerunt ad Caipham principem sacerdotum ubi scribe et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro: sedebat cum ministris ut videret finem. Principes autem sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium contra Ihesum: ut eum morti traderent. et non invenerunt cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes. et dixerunt. Hic dixit. Possum destruere templum dei. et post triduum reedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum: ait illi. Nichil respondes ad ea que isti adversum te testificantur? Ihesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deum vivum: ut dicas nobis si tu es Christus filius dei. Dicit illi Ihesus. Tu dixisti. Verumtamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis: et venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua: dicens. Blasphemavit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius. et colaphis eum ceciderunt. Alii autem palmas in faciem ei dederunt dicentes. Prophetiza nobis Christe. quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla: dicens. Et tu cum Ihesu Galileo eras. At ille negavit coram omnibus dicens. Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam. vidit eum alia ancilla: et ait his qui erant ibi. Et hic erat cum Ihesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento: quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui ibi stabant et dixerunt Petro. Vere et tu ex illis es. Nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit detestari et iurare: quia non novissem hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Ihesu quod dixerat. priusquam gallus cantet ter me negabis. 27 Et egressus Petrus foras: flevit amare. Mane autem facto.

XXVII

consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Iesum, ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum et tradiderunt Pontio Pilato praesidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset, poenitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus dicens: Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo, recessit. Et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet eos mittere in corbanan, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach, hoc est ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati quem appretiaverunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. Iesus autem stetit ante praesidem. Et interrogavit eum praeses dicens: Tu es rex Iudaeorum? Dicit ei Iesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer. Per diem autem sollemnem consueverat praeses dimittere populo unum vinctum quem voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barraban an Iesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius dicens: Nihil tibi et iusto illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barraban, Iesum vero perderent. Respondens autem praeses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barraban. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua lavit manus coram populo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius; vos videritis. Et respondens universus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barraban; Iesum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

XXVIII

Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio, congregaverunt ad eum universam cohortem. Et exuentes eum, clamidem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius et harundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant dicentes: Ave rex Iudaeorum. Et expuentes in eum acceperunt harundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamide et induerunt eum vestimentis eius. Et duxerunt eum ut crucifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyreneum nomine Symonem; hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgatha, quod est Calvariae locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta eius sortem mittentes. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus rex Iudaeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris et unus a sinistris. Praetereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Vah, qui destruit templum Dei et in triduo illud reaedificat, salva temet ipsum. Si filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, se ipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei. Confidit in Deo; liberet nunc eum si vult. Dixit enim: Quia filius Dei sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo improperabant ei. A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Iesus voce magna dicens: Heli, heli, lamazabatani, hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Heliam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto et imposuit harundini et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine, videamus an veniat Helias liberans eum. Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. Et terra mota est, et petrae scissae sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terraemotu et his quae fiebant, timuerunt valde dicentes: Vere filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multae a longe quae secutae erant Iesum a Galilea ministrantes ei. Inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi et Ioseph mater et mater filiorum Zebedei. Cum sero autem factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathia nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore Ioseph involvit illud in sindone munda et posuit illud in monumento suo novo quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti et abiit. Erat autem ibi Maria Magdalene et altera Maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die quae est post parasceven convenerunt principes sacerdotum et pharisei ad Pilatum dicentes: Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli eius et furentur eum et dicant plebi: Surrexit a mortuis. Et erit novissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam; ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

28. Vespere autem sabbati quae lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terraemotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de caelo et accedens revolvit lapidem et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur, et vestimenta eius sicut nix. Prae timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos. Scio enim quod Iesum qui crucifixus est quaeritis. Non est hic; surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus erat Dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit; et ecce praecedet vos in Galileam; ibi eum videbitis. Ecce praedixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno currentes nuntiare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis dicens: Avete. Illae autem accesserunt et tenuerunt pedes eius et adoraverunt eum. Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam; ibi me videbunt. Quae cum abissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quae facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes: Dicite quia discipuli eius nocte venerunt et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a praeside, nos suadebimus ei et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudaeos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galileam in montem ubi constituerat illis Iesus. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem dubitaverunt. Et accedens Iesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti, docentes

eos servare omnia quecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.

Incipit argumentum beati Ieronimi presbiteri in evangelio secundum Marcum.

Marcus evangelista dei electus et Petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus, sacerdotium in Israhel agens secundum carnem levita, conversus ad fidem Christi evangelium in Italia scripsit, ostendens in eo quid et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in voce prophetice exclamationis instituens ordinem levitice electionis ostendit, ut predicans Iohannem predestinatum filium Zacharie in voce angeli annuntiantis emissum, non solum verbum carnem factum, sed et corpus domini in omnia per verbum divine vocis animatum initio evangelice predicationis ostenderet, ut qui hec legens sciret cui initium carnis in domino et dei advenientis habitaculum caro deberet agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo domini predicare deum inchoans non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere, sed totum in expulsione deserti ieiunium numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intelligendum singula in brevi compingens nec auctoritatem facte rei demeret, et perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur, ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio, ut nec sic in opere verbi perderet quod prius meruerat in genere. Nam Alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam in carne intelligere naturam. Que et nos primum oportet requiri, deinde inquisita volumus agnosci, habentes mercedem exhortationis. Quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt. Qui autem incrementum prestat deus est.

Explicit argumentum. Incipit evangelium secundum Marcum.

Initium evangelii Ihesu Christi filii dei, sicut scriptum est in Ysaia propheta. Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam. Vox clamantis in deserto: Parate viam domini, rectas facite semitas eius. Fuit Iohannes in deserto baptizans et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad illum omnis Iudee regio et Ierosolimite universi, et baptizabantur ab illo in Iordane flumine confitentes peccata sua. Et erat Iohannes vestitus pilis cameli et zona pellicia circa lumbos eius, et locustas et mel silvestre edebat. Et predicabat dicens: Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Et factum est in diebus illis, venit Ihesus a Nazareth Galilee, et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. Et statim ascendens de aqua vidit apertos celos et spiritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et temptabatur a Sathana. Eratque cum bestiis, et angeli ministrabant ei. Postquam autem traditus est Iohannes, venit Ihesus in Galileam predicans evangelium regni dei et dicens: Quoniam impletum est tempus et appropinquavit regnum dei, penitemini et credite evangelio. Et preteriens secus mare Galilee vidit Symonem et Andream fratrem eius mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et dixit eis Ihesus: Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius, et ipsos in navi componentes retia. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedeo in navi cum mercenariis secuti sunt eum. Et ingrediuntur Capharnaum, et statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens, et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit dicens: Quid nobis et tibi Ihesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio qui sis, sanctus dei. Et comminatus est ei Ihesus dicens: Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus et exclamans voce magna exiit ab eo. Et mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc? Que doctrina hec nova? Quia in potestate et spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilee. Et protinus egredientes de synagoga venerunt in domum Symonis et Andree cum Iacobo et Iohanne. Decumbebat autem socrus Symonis febricitans. Et statim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam apprehensa manu eius. Et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam. Et curavit multos qui vexabantur variis languoribus, et demonia multa eiciebat. Et non sinebat loqui ea, quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. Et prosecutus est eum Symon et qui cum illo erant. Et cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes querunt te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi predicem. Ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum et omni Galilea, et demonia eiciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum, et genu flexo dixit: Si vis, potes me mundare. Ihesus autem misertus eius extendit manum suam, et tangens eum ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est. Et comminatus est ei, statimque eiecit illum. Et dicit ei: Vide nemini dixeris, sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua que precepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus cepit predicare et diffamare sermonem, ita ut iam non posset manifeste in civitatem introire, sed foris in desertis locis esset. Et conveniebant ad eum undique. Et iterum intravit Capharnaum post dies, et auditum est quod in domo esset. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, et loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum qui a quattuor portabatur. Et cum non possent eum offerre illi pre turba, nudaverunt tectum ubi erat. Et patefacientes summiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum vidisset autem Ihesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata. Erant autem illic quidam de scribis sedentes et cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Quo statim cognito Ihesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge et tolle grabatum tuum et ambula? Ut autem sciatis quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et statim ille surrexit, et sublato grabato abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes et glorificarent deum dicentes: Quia numquam sic vidimus. Et egressus est rursus ad mare. Omnisque turba veniebat ad eum, et docebat eos. Et cum preteriret, vidit Levi Alphei sedentem ad theloneum, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius, multi publicani et peccatores simul discumbebant cum Ihesu et discipulis eius. Erant enim multi qui et sequebantur eum. Et scribe et pharisei videntes quia manducaret cum publicanis et peccatoribus, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester? Hoc audito Ihesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et erant discipuli Iohannis et pharisei ieiunantes, et veniunt et dicunt illi: Cur discipuli Iohannis et phariseorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? Et ait illis Ihesus: Numquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri, alioquin aufert supplementum novum a veteri, et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum novellum in utres veteres, alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mitti debet. Et factum est iterum cum sabbatis ambularet per sata, et discipuli eius ceperunt progredi et vellere spicas. Pharisei autem dicebant ei: Ecce quid faciunt sabbatis quod non licet. Et ait illis: Numquam legistis quid fecerit David quando necessitatem habuit et esuriit ipse et qui cum eo erant? Quomodo introivit in domum dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare nisi sacerdotibus, et dedit eis qui cum illo erant. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis etiam sabbati. Et introivit iterum in synagogam. Et erat ibi homo habens manum aridam. Et observabant

eum sabbatis curaret: ut accusarent eum. Et ait homini habenti manum aridam. Surge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis bene facere an male animam saluam facere an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens eos cum ira: contristatus super cecitate cordis eorum: dicit homini. Extende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus illi. Exeuntes autem statim pharisei cum herodianis: consilium faciebant aduersus eum. quomodo eum perderent. Et ihesus cum discipulis suis. secessit ad mare. Et multa turba a galilea et iudea secuta est eum. et ab ierosolimis et ab idumea. et trans iordanem. et qui circa tyrum. et sidonem. multitudo magna audientes que faciebat uenerunt ad eum. Et dixit discipulis suis. ut nauicula sibi deseruiret propter turbam: ne comprimerent eum. Multos enim sanabat: ita ut irruerent in eum. ut illum tangerent quotquot habebant plagas. Et spiritus inmundi cum illum uidebant: procidebant ei. Et clamabant dicentes. Tu es filius dei. Et uehementer comminabatur eis: ne manifestarent illum. Et ascendens in montem: uocauit ad se quos uoluit ipse. Et uenerunt ad eum. Et fecit ut essent xii. cum illo: et ut mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates. et eiciendi demonia. Et inposuit symoni nomen petrus. Et iacobum zebedei. et iohannem fratrem iacobi. Et inposuit eis nomina boanerges: quod est filii tonitrui. Et andream et philippum. et bartholomeum. et matheum. et thomam. et iacobum alphei. et taddeum. et symonem chananeum. et iudam scarioth: qui et tradidit illum. Et ueniunt ad domum. et conuenit iterum turba. ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui: exierunt tenere eum. Dicebant enim. quoniam in furorem uersus est. Et scribe qui ab ierosolimis descenderant. dicebant quoniam beelzebub habet: et quia in principe demoniorum eicit demonia. Et conuocatis eis: in parabolis dicebat illis. Quomodo potest sathanas sathanam eicere? Et si regnum in se diuidatur. non potest stare regnum illud. Et si domus super semetipsam dispertiatur non poterit domus illa stare. Et si sathanas consurrexerit in semetipsum. dispertitus est. et non poterit stare. sed finem habet. Nemo potest uasa fortis ingressus in domum diripere. nisi prius fortem alliget: et tunc domum eius diripiet. Amen dico uobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemie quibus blasphemauerint. Qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum: non habet remissionem in eternum. sed reus erit eterni delicti. Quoniam dicebant. Spiritum inmundum habet. Et ueniunt mater eius et fratres: et foris stantes miserunt ad eum. uocantes eum. Et sedebat circa eum turba: et dicunt ei. Ecce mater tua et fratres tui foris: querunt te. Et respondens eis: ait. Que est mater mea aut fratres mei? Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebant: ait. Ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit uoluntatem dei: hic frater meus et soror mea et mater est.

4. Et iterum cepit docere ad mare. Et congregata est ad eum turba multa. ita ut in nauim ascendens sederet in mari. Et omnis turba circa mare super terram erat. Et docebat illos in parabolis multa. Et dicebat illis in doctrina sua. Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. Et dum seminat: aliud cecidit circa uiam. et uenerunt uolucres et comederunt illud. Aliud uero cecidit super petrosa: ubi non habuit terram multam. Et statim exortum est: quoniam non habebat altitudinem terre. Et quando exortus est sol exestuauit: et eo quod non haberet radicem exaruit. Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spine et suffocauerunt illud: et fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem et crescentem. Et afferebat unum xxx. et unum sexaginta: et unum centum. Et dicebat. Qui habet aures audiendi audiat. Et cum esset singularis. interrogauerunt eum hii qui cum eo erant xii. parabolam. Et dicebat eis. Vobis datum est: scire misterium regni dei. Illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: ut uidentes uideant. et non uideant: et audientes audiant et non intelligant: nequando conuertantur et dimittantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat: uerbum seminat. Hii autem sunt qui circa uiam: ubi seminatur uerbum. et cum audierint confestim uenit sathanas et aufert uerbum quod seminatum est in corda eorum. Et hii sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audierint uerbum. statim cum gaudio accipiunt illud. et non habent radicem in se. sed temporales sunt. Deinde orta tribulatione et persecutione propter uerbum: confestim scandalizantur. Et alii sunt qui in spinis seminantur. hii sunt qui uerbum audiunt: et erumne seculi. et deceptio diuitiarum: et circa reliqua concupiscentie introeuntes suffocant uerbum: et sine fructu efficitur. Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt uerbum et suscipiunt. et fructificant unum xxx. et unum sexaginta. et unum centum. Et dicebat illis. Numquid uenit lucerna: ut sub modio ponatur aut sub lecto? Nonne ut super candelabrum ponatur? Non enim est aliquid absconditum quod non manifestetur. nec factum est occultum sed ut in palam ueniat. Si quis habet aures audiendi: audiat. Et dicebat illis. Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis remetietur uobis. et adicietur uobis. Qui enim habet: dabitur illi. Et qui non habet: etiam quod habet auferetur ab illo. Et dicebat. Sic est regnum dei. quemadmodum si homo iaciat sementem in terram et dormiat. et exurgat nocte ac die: et semen germinet. et increscat dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat primum herbam. deinde spicam: deinde plenum frumentum in spica. Et cum se produxerit fructus: statim mittit falcem. quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei. aut cui parabole comparabimus illud? Sicut granum synapis quod cum seminatum fuerit in terra: minus est omnibus seminibus que sunt in terra. Et cum seminatum fuerit. ascendit et fit maius omnibus oleribus: et facit ramos magnos: ita ut possint sub umbra eius aues celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis uerbum: prout poterant audire. Sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et ait illis in illa die: cum sero esset factum. Transeamus contra. Et dimittentes turbam: assumunt eum. ita ut erat in naui: et alie naues erant cum illo. Et facta est procella magna uenti: et fluctus mittebat in nauim. ita ut impleretur nauis. Et erat ipse in puppi: super ceruical dormiens. Et excitant eum. et dicunt ei. Magister. non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens comminatus est uento: et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessauit uentus. et facta est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis? Necdum habentis fidem. Et timuerunt timore magno. Et dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste. quia uentus et mare obediunt ei?

5. Et uenerunt transfretum maris: in regionem gerasenorum. Et exeunti ei de naui: statim occurrit de monumentis homo in spiritu inmundo qui domicilium habebat in monumentis. Et neque cathenis iam quisquam eum poterat ligare: quoniam sepe compedibus et cathenis uinctus. dirupisset cathenas et compedes comminuisset. Et nemo poterat eum domare. Et semper nocte ac die in monumentis et in montibus erat: clamans et concidens se lapidibus. Videns autem ihesum a longe: cucurrit et adorauit eum. Et clamans uoce magna: dixit. Quid michi et tibi ihesu fili dei summi? Adiuro te per deum. ne me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus inmunde ab homine. Et interrogabat eum. Quod tibi nomen est? Et dicit ei. Legio nomen michi est: quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum: ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens. Et deprecabantur eum spiritus dicentes. Mitte nos in porcos: ut in eos introeamus. Et concessit eis statim ihesus. Et exeuntes spiritus inmundi: introierunt in porcos. Et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia: et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos: fugerunt et nuntiauerunt in ciuitatem et in agros. Et egressi sunt uidere quid esset factum: et ueniunt ad ihesum. Et uident

illum qui a daemonio vexabatur sedentem vestitum et sanae mentis et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant qualiter factum esset ei qui daemonium habuerat et de porcis. Et rogare eum coeperunt ut discederet a finibus eorum. Cumque ascenderet navem coepit illum deprecari qui a daemonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et non admisit eum sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit et misertus sit tui. Et abiit et coepit praedicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus et omnes mirabantur.

V. Et cum transcendisset Iesus in navi rursus trans fretum convenit turba multa ad illum et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus et videns eum procidit ad pedes eius et deprecabatur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni impone manus super eam ut salva sit et vivat. Et abiit cum illo et sequebatur eum turba multa et comprimebant illum. Et mulier quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim et fuerat multa perpessa a compluribus medicis et erogaverat omnia sua nec quicquam profecerat sed magis deterius habebat, cum audisset de Iesu venit in turba retro et tetigit vestimentum eius. Dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius et sensit corpore quod sanata esset a plaga. Et statim Iesus cognoscens in semet ipso virtutem quae exierat de eo, conversus ad turbam aiebat: Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te et dicis quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam quae hoc fecerat. Mulier autem timens et tremens sciens quod factum esset in se venit et procidit ante eum et dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei: Filia fides tua te salvam fecit, vade in pace et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente veniunt ab archisynagogo dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra vexas magistrum? Iesus autem verbo quod dicebatur audito ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum et Iacobum et Iohannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum archisynagogi et videt tumultum et flentes et heiulantes multum. Et ingressus ait eis: Quid turbamini et ploratis? Puella non est mortua sed dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus adsumit patrem et matrem puellae et qui secum erant et ingreditur ubi erat puella iacens. Et tenens manum puellae ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella tibi dico surge. Et confestim surrexit puella et ambulabat; erat autem annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore maximo. Et praecepit illis vehementer ut nemo id sciret. Et dixit dari illi manducare.

6. II Et egressus inde abiit in patriam suam et sequebantur illum discipuli sui. Et facto sabbato coepit in synagoga docere. Et multi audientes admirabantur in doctrina eius dicentes: Unde huic haec omnia? Et quae est sapientia quae data est illi et virtutes tales quae per manus eius efficiuntur? Nonne iste est faber filius Mariae, et frater Iacobi et Ioseph et Iudae et Simonis? Nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat eis Iesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere nisi paucos infirmos impositis manibus curavit. Et

III mirabatur propter incredulitatem illorum. Et circuibat castella in circuitu docens. Et vocavit duodecim et coepit eos mittere binos. Et dabat illis potestatem spirituum inmundorum. Et praecepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona aes, sed calciatos sandaliis et ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum illic manete donec exeatis inde. Et quicumque non receperint vos nec audierint vos, exeuntes inde excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes praedicabant ut paenitentiam agerent. Et daemonia multa eiciebant et unguebant oleo multos aegros

IIII et sanabant. Et audivit Herodes rex (manifestum enim factum est nomen eius). Et dicebat: Quia Iohannes Baptista surrexit a mortuis et propterea inoperantur virtutes in illo. Alii autem dicebant quia Helias est. Alii vero dicebant quia propheta est quasi unus ex prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Iohannem, hic a mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi et volebat occidere eum nec poterat. Herodes enim metuebat Iohannem sciens eum virum iustum et sanctum et custodiebat eum. Et audito eo multa faciebat et libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis Galilaeae. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis et saltasset et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait puellae: Pete a me quod vis et dabo tibi. Et iuravit illi: Quia quicquid petieris dabo tibi licet dimidium regni mei. Quae cum exisset dixit matri suae: Quid petam? At illa dixit: Caput Iohannis Baptistae. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex; propter iusiurandum et propter simul recumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore praecepit adferri caput eius in disco. Et decollavit eum in carcere et attulit caput eius in disco et dedit illud puellae et puella dedit matri suae. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt corpus eius et posuerunt illud in monumento.

VI. Et convenientes apostoli ad Iesum renuntiaverunt illi omnia quae egerant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi et nec manducandi spatium habebant. Et ascendentes in navim abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes et cognoverunt multi et pedestres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc et praevenerunt eos. Et exiens vidit multam turbam Iesus et misertus est super eos quia erant sicut oves non habentes pastorem. Et coepit docere illos multa. Et cum iam hora multa fieret accesserunt discipuli eius dicentes: Desertus est locus et iam hora praeteriit; dimitte illos ut euntes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus denariis ducentis panes et dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes habetis? Ite et videte. Et cum cognovissent dicunt: Quinque et duos pisces. Et praecepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride faenum. Et discubuerunt in partes per centenos et quinquagenos. Et acceptis quinque panibus et duobus piscibus intuens in caelum benedixit et fregit panes et dabat discipulis suis ut ponerent ante eos, et duos pisces divisit omnibus. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos et de piscibus. Erant autem qui manducaverunt quinque milia virorum.

V Et statim coegit discipulos suos ascendere navem ut praecederent eum trans fretum ad Bethsaidam dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abiit in montem orare. Et cum sero esset erat navis in medio mari et ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis, et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare et volebat praeterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare putaverunt fantasma esse et exclamaverunt. Omnes enim eum viderunt et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis et dixit illis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in navem et cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus, erat enim cor illorum obcaecatum. Et cum transfretassent pervenerunt in terram Gennesareth et applicuerunt. Cumque egressi essent de navi continuo cognoverunt eum. Et percurrentes universam

regionem illam: ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre. ubi audiebant eum esse. Et quocumque introibat in uicos uel in uillas aut in ciuitates in plateis ponebant infirmos. et deprecabantur eum. ut uel fimbriam uestimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eum: salui fiebant.

7. III Et conueniunt ad eum pharisei. et quidam de scribis: uenientes ab ierosolimis. Et cum uidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus id est non lotis manducare panes. uituperauerunt. Pharisei enim. et omnes iudei nisi crebro lauerint manus non manducant: tenentes traditionem seniorum. et a foro. nisi baptizentur non comedunt. Et alia multa sunt que tradita sunt illis seruare. baptismata calicum. et urceorum. et eramentorum. et lectorum. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum. sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens: dixit eis. Bene prophetauit ysaias de uobis ypocritis. sicut scriptum est. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. In uanum autem me colunt: docentes doctrinas et precepta hominum. Relinquentes enim. mandatum dei. tenetis traditionem hominum: baptismata urceorum et calicum. Et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis. Bene irritum facitis mandatum dei. ut traditionem uestram seruetis: Moyses enim dixit. Honora patrem tuum. et matrem tuam. Et qui maledixerit patri aut matri: morte moriatur. Vos autem dicitis. Si dixerit homo patri aut matri corban. quod est donum quodcumque ex me tibi profuerit. et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri: rescindentes uerbum dei per traditionem uestram quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis. Et aduocans iterum turbam: dicebat illis. Audite me omnes et intelligite. Nichil est extra hominem introiens in eum. quod possit eum coinquinare: sed que de homine procedunt. illa sunt que communicant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset in domum a turba: interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis. Sic et uos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare quia non introiit in cor eius. sed in uentrem. et in secessum exit. purgans omnes escas? Dicebat autem quoniam que de homine exeunt: illa communicant hominem. Ab intus enim. de corde hominum cogitationes male procedunt: adulteria. fornicationes. homicidia. furta. auaritie. nequitie. dolus. impudicitia. oculus malus. blasphemia. superbia. stultitia. Omnia hec mala: ab intus procedunt. et communicant hominem.

VII Et inde surgens: abiit in fines tiri et sidonis. Et ingressus in domum: neminem uoluit scire. et non potuit latere. Mulier enim. statim ut audiuit de eo. cuius habebat filia spiritum inmundum: intrauit. et procidit ad pedes eius. Erat autem mulier gentilis syrophenissa genere. Et rogabat eum ut demonium eiceret de filia eius. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum: sumere panem filiorum. et mittere canibus. At illa respondit: et dixit ei. Utique domine. Nam et catelli sub mensa comedunt de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc sermonem uade exiit demonium de filia tua. Et cum abisset in domum suam: inuenit puellam iacentem supra lectum et demonium exisse.

Dnica xii post pentecost.

II Et iterum exiens de finibus tyri: uenit per sydonem ad mare galilee: inter medios fines decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum: et deprecabantur eum ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum: misit digitos suos in auriculas eius. et expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in celum: ingemuit et ait illi. Ephpheta. Quod est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius: et solutum est uinculum lingue eius. et loquebatur recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat. tanto magis plus predicabant et eo amplius admirabantur dicentes. Bene omnia fecit. et surdos fecit audire et mutos loqui.

VIII

Dnica vii p pentecost.

8. III In illis diebus iterum cum turba multa esset cum ihesu nec haberent quod manducarent: conuocatis discipulis ait illis. Misereor super turbam. quia ecce iam triduo sustinent me. nec habent quod manducent. Et si dimisero eos ieiunos in domum suam. deficient in uia. Quidam enim ex eis: de longe uenerunt. Et responderunt ei discipuli sui. Unde istos poterit quis hic saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos. Quot panes habetis? Qui dixerunt. septem. Et precepit turbe: discumbere super terram. Et accipiens vii. panes: gratias agens fregit. et dabat discipulis suis ut apponerent. Et apposuerunt turbe. Et habebant pisciculos paucos. Et ipsos benedixit: et iussit apponi. Et manducauerunt et saturati sunt. Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis: vii. sportas. Erant autem qui manducauerunt: quasi quatuor milia. Et dimisit eos.

IIII Et statim ascendens nauim cum discipulis suis: uenit in partes dalmanutha. Et exierunt pharisei ~~et ceperunt~~ et ceperunt conquirere cum eo: querentes ab illo signum de celo: temptantes eum. Et ingemiscens spiritu: ait. Quid generatio ista querit signum? Amen dico uobis: si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos: ascendens iterum nauim abiit trans fretum. Et obliti sunt discipuli eius sumere panes. Et nisi unum panem. non habebant secum in naui. Et precipiebat eis dicens. Videte et cauete a fermento phariseorum: et fermento herodis. Et cogitabant ad alterutrum dicentes: quia panes non habemus. Quo cognito ihesus: ait illis. Quid cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cecatum habetis cor uestrum? Oculos habentes non uidetis. et aures habentes non auditis? Nec recordamini quando v. panes fregi in v. milia. et quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei. Duodecim. Quando et vii. panes in quatuor milia. quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei. Septem. Et dicebat eis. Quomodo nondum intelligitis?

V Et ueniunt bethsaida. Et adducunt ei cecum: et rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehensa manu ceci: eduxit eum extra uicum. Et expuens in oculos eius: impositis manibus suis interrogauit eum si aliquid uideret. Et aspiciens ait. Video homines uelud arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius. et cepit uidere. Et restitutus est: ita ut uideret clare omnia. Et misit illum in domum suam: dicens. Vade in domum tuam. Et si in uicum introieris: nemini dixeris.

VI Et egressus est ihesus et discipuli eius: in castella cesaree philippi. Et in uia interrogabat discipulos suos: dicens eis. Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes. Iohannem baptistam. Alii heliam. alii uero quasi unum de prophetis. Et dicit illis. Vos uero quem me dicitis esse? Respondens petrus: ait ei. Tu es christus. Et comminatus est eis. ne cui dicerent de illo.

VII Et cepit docere illos. Quoniam oportet filium hominis multa pati. et reprobari a senioribus et a summis sacerdotibus et scribis. et occidi. et post tres dies resurgere. Et palam uerbum loquebatur. Et apprehendens eum petrus: cepit increpare eum. Qui conuersus et uidens discipulos suos: comminatus est petro dicens. Vade retro me sathana. quoniam non sapis que dei sunt. sed que hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis: dixit eis. Si quis uult post me sequi: deneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim uoluerit animam suam saluam facere perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me et euangelium: saluam eam faciet. Quid enim proderit homini si lucretur mundum totum. et detrimentum faciat anime sue? Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Qui enim me confusus fuerit. et mea uerba in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confundet eum cum uenerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. Et dicebat illis. Amen dico uobis: quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem: donec uideant regnum dei ueniens in uirtute.

9. VIII · IX · Et post dies sex: assumpsit ihesus petrum et iacobum et iohannem et duxit illos in montem excelsum seorsum solos. et transfiguratus est coram ipsis. Et uestimenta eius facta sunt splendentia candida nimis uelut nix: qualia fullo super terram non potest facere. Et apparuit eis helyas cum moyse. et erant loquentes cum ihesu. Et respondens petrus: ait ihesu. Rabi: bonum est nos hic esse. et faciamus tria tabernacula: tibi unum et moysi unum

et helie unum. Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos. Et venit vox de nube dicens. Hic est filius meus karissimus. Audite illum. Et statim circumspicientes: neminem amplius viderunt nisi ihesum tantum secum. Et descendentibus illis de monte: precepit illis ne cui que vidissent narrarent, nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset cum a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum dicentes. Quid ergo dicunt pharisei et scribe quia heliam oporteat venire primum? Qui respondens ait illis. Helias cum venerit primo restituet omnia. Et quomodo scriptum est in filium hominis ut multa patiatur et contempnatur. Sed dico vobis quia et helias venit: et fecerunt illi quecumque voluerunt. Sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos: vidit turbam magnam circa eos. Et scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus videns eum stupefactus est, et expaverunt. Et accurrentes salutabant eum. Et interrogavit eos. Quid inter vos

[IX] conquiritis? Et respondens unus de turba dixit. Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum. Qui ubicumque eum apprehenderit: allidit eum. Et spumat et stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis tuis ut eicerent illum: et non potuerunt. Qui respondens eis dixit. O generatio incredula: quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset illum: statim spiritus conturbavit eum. Et elisus in terram: volutabatur spumans. Et interrogavit patrem eius. Quantum temporis est ex quo hoc ei accidit? At ille ait. Ab infantia. Et frequenter eum et in ignem et in aquas misit: ut eum perderet. Sed si quid potes: adiuva nos misertus nostri. Ihesus autem ait illi. Si potes credere: omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri cum lacrimis aiebat. Credo domine: adiuva incredulitatem meam. Et cum videret ihesus concurrentem turbam: comminatus est spiritui immundo dicens illi. Surde et mute spiritus ego tibi precipio exi ab eo: et amplius ne introeas in eum. Et clamans et multum discerpens eum: exiit ab eo. Et factus est sicut mortuus: ita ut multi dicerent quia mortuus est. Ihesus autem tenens manum eius elevavit eum: et surrexit. Et cum introisset in domum: discipuli eius secreto interrogabant eum. Quare nos non potuimus eicere eum? Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest exire: nisi in oratione et ieiunio.

[VIII.] Et inde profecti: pretergrediebantur galileam nec volebat quemquam scire. Docebat autem discipulos suos: et dicebat illis quoniam filius hominis tradetur in manus hominum: et occident eum. Et occisus: tertia die resurget. At illi ignorabant verbum: et timebant eum interrogare. Et venerunt capharnaum. Qui cum domi essent: interrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem inter se in via disputaverant: quis esset illorum maior. Et residens vocavit xii. et ait illis. Si quis vult primus esse: erit omnium novissimus, et omnium minister. Et accipiens puerum: statuit eum in medio eorum. Quem cum complexus esset: ait illis. Quisquis unum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo me recipit. Et quicumque me susceperit: non me suscipit sed eum qui me misit.

[II] Respondit illi iohannes dicens. Magister vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia, qui non sequitur nos et prohibuimus eum. Ihesus autem ait. Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo: et possit cito male loqui de me. Qui enim non est adversum vos pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque in nomine meo quia christi estis: amen dico vobis non perdet mercedem suam. Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua: abscide illam. Bonum est tibi debilem introire in vitam: quam duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem. Ubi vermis eorum non moritur: et ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat: amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in vitam eternam: quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis

Ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te: eice eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum dei: quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Ubi vermis eorum non moritur: et ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur: et omnis victima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis sal: et pacem habete inter vos.

10. [III] Et inde surgens: venit in fines iudee ultra iordanem. Et conveniunt iterum turbe ad eum. Et sicut consueverat: iterum docebat illos. Et accedentes pharisei interrogabant eum, si licet viro uxorem dimittere temptantes eum. At ille respondens dixit eis. Quid vobis precepit moyses? Qui dixerunt. Moyses permisit libellum repudii scribere et dimittere. Quibus respondens ihesus ait. Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis preceptum istud. Ab initio autem creature: masculum et feminam fecit eos deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem: et adherebit ad uxorem suam. Et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo: sed una caro. Quod ergo deus coniunxit: homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum. Et dicit eis. Quicumque dimiserit uxorem suam et aliam duxerit: adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum et alii nupserit: mechatur.

[IIII] Et offerebant illi parvulos: ut tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret ihesus: indigne tulit et ait illis. Sinite parvulos venire ad me et ne prohibueritis eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum dei velut parvulus: non intrabit in illud. Et complexans eos et imponens manus super illos: benedicebat eos.

[V] Et cum egressus esset in viam: procurrens quidam genu flexo ante eum rogabat eum dicens. Magister bone, quid faciam ut vitam eternam percipiam? Ihesus autem dixit ei. Quid me dicis bonum? Nemo bonus: nisi unus deus. Precepta nosti. Ne adulteres. Ne occidas. Ne fureris. Ne falsum testimonium dixeris. Ne fraudem feceris. Honora patrem tuum et matrem. At ille respondens: ait illi. Magister hec omnia observavi a iuventute mea. Ihesus autem intuitus eum dilexit eum: et dixit illi. Unum tibi deest. Vade quecumque habes vende et da pauperibus: et habebis thesaurum in celo. Et veni: sequere me. Qui contristatus in verbo abiit merens. Erat enim habens possessiones multas. Et circumspiciens ihesus ait discipulis suis. Quam difficile qui pecunias habent: in regnum dei introibunt. Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At ihesus rursus respondens: ait illis. Filioli quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire: quam divitem intrare in regnum dei. Qui magis admirabantur dicentes ad semetipsos. Et quis potest salvus fieri? Et intuens illos ihesus ait. Apud homines impossibile est, sed non apud deum. Omnia enim possibilia sunt apud deum.

[VI] Et cepit ei petrus dicere. Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Respondens ihesus ait. Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut filios aut agros propter me et propter evangelium: qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus: et in seculo futuro vitam eternam. Multi autem erunt primi novissimi: et novissimi primi.

[IX.] Erant autem in via ascendentes in ierosolimam. Et precedebat illos ihesus: et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum xii. cepit illis dicere que essent ei ventura: quia ecce ascendimus ierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis. Et damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus et illudent ei: et conspuent eum, et flagellabunt eum et interficient eum. Et tertia die resurget.

[II] Et accedunt ad eum iacobus et iohannes filii zebedei dicentes. Magister volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis ut faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis ut unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Ihesus autem

ait eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerunt ei. Possumus. Ihesus autem ait eis. Calicem quidem quem ego bibo bibetis. et baptismo quo ego baptizor baptizabimini. sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis. sed quibus paratum est. Et audientes .x. ceperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Ihesus autem vocans eos: ait illis. Scitis quia hii qui videntur principari gentibus dominantur eis. et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis. sed quicumque voluerit fieri maior: erit vester minister. Et quicumque voluerit in vobis primus esse: erit omnium servus. Nam et filius hominis non venit ut ministraretur ei. sed ut ministraret: et daret animam suam redemptionem pro multis.

III Et veniunt Iericho. Et proficiscente eo de Iericho et discipulis eius et plurima multitudine: filius Thimei Barthimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia Ihesus Nazarenus est: cepit clamare et dicere. Fili David Ihesu miserere mei. Et comminabantur ei multi: ut taceret. At ille multo magis clamabat: fili David miserere mei. Et stans Ihesus: precepit illum vocari. Et vocant cecum: dicentes ei. Animequior esto. Surge. vocat te. Qui proiecto vestimento suo: exiliens venit ad eum. Et respondens Ihesus: dixit illi. Quid vis faciam tibi? Cecus autem dixit ei. Raboni: ut videam. Ihesus autem ait illi. Vade. fides tua te salvum fecit.

11. IIII Et confestim vidit: et sequebatur eum in via. Et cum appropinquarent Ierosolime et Bethanie ad montem Olivarum: mittit duos ex discipulis suis. Et ait illis. Ite in castellum: quod est contra vos. Et statim introeuntes illuc: invenietis pullum ligatum. super quem nemo adhuc hominum sedit. Solvite illum: et adducite. Et si quis vobis dixerit quid facitis dicite quia domino necessarius est. Et continuo illum dimittet huc. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: et solvunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis. Quid facitis solventes pullum? Qui dixerunt eis. sicut preceperat illis Ihesus. Et dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad Ihesum et imponunt illi vestimenta sua. Et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua straverunt in via. Alii autem frondes cedebant de arboribus: et sternebant in via. Et qui preibant et qui sequebantur: clamabant dicentes. Osanna: benedictus qui venit in nomine domini. Benedictum quod venit regnum patris nostri David. osanna in excelsis. Et introivit Ierosolimam in templum. Et circumspectis omnibus: cum iam

V vespera esset hora: exivit in Bethaniam cum .xii. Et alia die cum exirent a Bethania: esuriit. Cumque vidisset a longe ficum habentem folia: venit si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad eam: nichil invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei. Iam non amplius in eternum quisquam fructum ex te manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt

VI Ierosolimam. Et cum introisset in templum: cepit eicere vendentes et ementes in templo. Et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum: et docebat dicens eis. Nonne scriptum est: quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus: vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum et scribe. querebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum: quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum vespera facta esset: egrediebantur de civitate. Et cum mane transirent: viderunt ficum aridam factam a radicibus. Et recordatus Petrus: dixit ei. Rabi ecce ficus cui maledixisti aruit. Et respondens Ihesus: ait illis. Habete fidem dei. Amen dico vobis: quia quicumque dixerit huic monti tollere et mittere in mare. et non hesitaverit in corde suo. sed crediderit quia quodcumque dixerit fiat: fiet ei. Propterea dico vobis. Omnia quecumque orantes

VII petitis: credite quia accipietis et evenient vobis. Et cum stabitis ad orandum: dimittite si quid habetis adversus aliquem. ut et pater vester qui in celis est. dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in celis est. dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus Ierosolimam. Et cum ambularet in templo: accedunt ad eum summi sacerdotes et scribe et seniores: et dicunt illi. In qua potestate hec facis: et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias? Ihesus autem respondens. ait illis. Interrogabo vos et ego unum verbum. et respondete michi. et dicam vobis in qua potestate hec faciam. Baptismum Iohannis de celo erat. an ex hominibus? Respondete michi. At illi cogitabant secum dicentes. Si dixerimus de celo: dicet. Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus ex hominibus: timebant populum. Omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. Et respondentes: dicunt Ihesu. Nescimus. Et respondens Ihesus: ait illis. Neque ego dico vobis: in qua potestate hec faciam.

12. II Et cepit illis in parabolis loqui. Vineam pastinavit homo: et circumdedit sepem. Et fodit lacum: et edificavit turrim. Et locavit eam agricolis: et peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum ut ab agricolis acciperet de fructu vinee. Qui apprehensum eum ceciderunt: et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt et contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit: et illum occiderunt. et plures alios. quosdam cedentes: alios vero occidentes. Adhuc ergo unum habens filium carissimum. et illum misit ad eos novissimum dicens. quia reverebuntur filium meum. Coloni autem: dixerunt ad invicem. hic est heres. Venite occidamus eum: et nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum occiderunt: et eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet dominus vinee? veniet et perdet colonos: et dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legistis. lapidem quem reprobaverunt edificantes. hic factus est in caput anguli. a domino factum est istud. et est mirabile in oculis nostris? Et querebant eum tenere: et timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

III Et mittunt ad eum quosdam ex phariseis et herodianis: ut eum caperent in verbo. Qui venientes: dicunt ei. Magister. scimus quia verax es. et non curas quemquam. Nec enim vides in faciem hominum. sed in veritate viam dei doces. Licet dari tributum cesari. an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum: ait illis. Quid me temptatis? Afferte michi denarium. ut videam. At illi attulerunt. Et ait illis. Cuius est imago hec et inscriptio? Dicunt illi. Cesaris. Respondens autem Ihesus: dixit illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et mirabantur super eo.

IIII Et venerunt ad eum saducei: qui dicunt resurrectionem non esse. Et interrogabant eum dicentes. Magister Moyses nobis scripsit ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem. et filios non reliquerit. accipiat frater eius uxorem ipsius. et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant. Et primus accepit uxorem: et mortuus est non relicto semine. Et secundus accepit eam: et mortuus est. Et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Novissima omnium: defuncta est et mulier. In resurrectione ergo cum resurrexerint. cuius de his erit uxor? Septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Ihesus: ait illis. Nonne ideo erratis. non scientes scripturas neque virtutem dei? Cum enim a mortuis resurrexerint neque nubent neque nubentur. sed sunt sicut angeli in celis. De mortuis autem quod resurgant. non legistis in libro Moysi super rubum: quomodo dixerit illi deus inquiens. Ego sum deus Abraham et deus Ysaac et deus Iacob? Non est deus mortuorum: sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

V Et accessit unus de scribis qui audierat illos conquirentes. et videns quoniam bene illis responderit: interrogavit eum quod esset primum omnium mandatum. Ihesus autem respondit ei: quia primum omnium mandatum est. Audi Israel dominus deus tuus deus unus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. et ex tota anima tua. et ex tota mente tua: et ex tota virtute tua. hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi. Diliges proximum tuum: tamquam te ipsum. Maius horum. aliud mandatum non est.

Et ait illi scriba. Bene magister in veritate dixisti, quia deus unus est, et non est alius praeter eum. Et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine, et diligere proximum tamquam seipsum, maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificiis.

VI Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno dei. Et nemo iam non audebat eum interrogare. Et respondens Iesus dicebat docens in templo: Quomodo dicunt scribae Christum filium esse David? Ipse enim David dicit in spiritu sancto: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo David dicit eum dominum. Et unde est filius eius? Et

VII multa turba eum libenter audiebat. Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a scribis qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro, et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in cenis, qui devorant domos viduarum sub obtentu

VIII prolixae orationis. Hi accipient prolixius iudicium. Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret aes in gazophylacium. Et multi divites iactabant multa. Cum venisset autem una vidua pauper, misit duo minuta quod est quadrans. Et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit quam qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt; haec vero de penuria sua omnia quae habuit misit totum victum suum.

13\. Et cum egrederetur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides et quales structurae. Et respondens Iesus ait illi: Vides has omnes magnas aedificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.

XI Et cum sederet in monte Oliveti contra templum, interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas: Dic nobis quando ista fient, et quod signum erit quando haec omnia incipient consummari. Et respondens Iesus coepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum, ne timueritis. Oportet enim fieri, sed nondum finis. Exsurget enim gens super gentem et regnum super regnum, et erunt terraemotus per loca et fames. Initium dolorum haec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante praesides et reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet praedicari evangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini, sed quod datum vobis fuerit in illa hora id loquimini. Non enim vos estis loquentes sed spiritus sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium, et consurgent filii in parentes et morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem hic salvus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet, qui legit intellegat, tunc qui in Iudaea sunt fugiant in montes, et qui super tectum ne descendat in domum nec introeat ut tollat quid de domo sua, et qui in agro erit non revertatur retro tollere vestimentum suum. Vae autem praegnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate vero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit deus usque nunc neque fient. Et nisi breviasset dominus dies, non fuisset salva omnis caro, sed propter electos quos elegit breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophetae, et dabunt signa et portenta ad seducendos si potest fieri etiam electos. Vos ergo videte.

II Ecce praedixi vobis omnia. Sed in diebus illis post tribulationem illam sol contenebrabitur et luna non dabit splendorem suum. Et stellae caeli erunt decidentes, et virtutes quae in caelis sunt movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. Et tunc mittet angelos suos et congregabit electos suos a quattuor ventis,

III a summo terrae usque ad summum caeli. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit aestas. Sic et vos cum videritis haec fieri, scitote quia in proximo sit in ostiis. Amen dico vobis quoniam non transibit generatio haec donec omnia ista fiant. Caelum et terra transibunt, verba autem mea

IIII non transibunt. De die autem illa vel hora nemo scit, neque angeli in caelo neque filius nisi pater. Videte, vigilate et orate; nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit servis suis potestatem cuiusque operis, et ianitori praecepit ut vigilet. Vigilate ergo; nescitis enim quando dominus domus veniat, sero an media nocte an galli cantu an mane, ne cum venerit repente inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico omnibus dico: vigilate.

14\. Erat autem pascha et azyma post biduum. Et quaerebant summi sacerdotes et scribae quomodo eum dolo tenerent et occiderent. Dicebant enim: Non in die festo, ne forte tumultus fieret populi.

XII Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi et recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos et dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud venundari plus quam trecentis denariis et dari pauperibus. Et fremebant in eam. Iesus autem dixit: Sinite eam. Quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis vobiscum, et cum volueritis potestis illis benefacere; me autem non semper habebitis. Quod habuit haec fecit. Praevenit enim unguere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis: ubicumque praedicatum fuerit evangelium istud in universo mundo, et quod fecit haec narrabitur in memoriam eius. Et Iudas Scariothes unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui audientes gavisi sunt et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quaerebat quomodo illum opportune traderet.

II Et primo die azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo vis eamus et paremus tibi ut manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis et dicit eis: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquae baiulans; sequimini eum, et quocumque introierit dicite domino domus quia magister dicit: Ubi est refectio mea ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demonstrabit cenaculum grande stratum, et illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius et venerunt in civitatem, et invenerunt sicut dixerat illis, et paraverunt pascha. Vespere autem facto venit cum duodecim. Et discumbentibus eis et manducantibus ait Iesus: Amen dico vobis quia unus ex vobis me tradet qui manducat mecum. At illi coeperunt contristari et dicere ei singillatim: Numquid ego? Qui ait illis: Unus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo. Vae autem homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si non esset natus homo ille. Et manducantibus illis accepit Iesus panem et benedicens fregit et dedit eis et ait: Sumite, hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias agens dedit eis, et biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur. Amen dico vobis quod iam non bibam de genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum in regno dei.

III Et hymno dicto exierunt in montem Olivarum. Et ait eis Iesus: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem et dispergentur oves. Sed postquam resurrexero praecedam vos in Galilaeam. Petrus autem ait ei: Et si omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Et ait illi Iesus: Amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac priusquam bis gallus vocem dederit ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant.

IIII Et veniunt in praedium cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic donec orem. Et assumit Petrum et Iacobum et Iohannem secum, et coepit pavere et taedere. Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem

Sustinete h[ic] & uigilate. Et cū p[ro]cessisset paululū: p[ro]cidit s[upe]r
t[er]ram & orabat ut si fieri posset: t[ra]nsiret ab eo hora. Et dix[it].
Abba p[ate]r: om[n]ia t[ib]i possibilia s[un]t. Transfer calicē hūc a
me. S[ed] n[on] q[uo]d ego uolo: s[ed] q[uo]d tu. Et uenit: & inuenit eos dor
mientes. Et ait petro. Symō dormis? Nō potuisti una ho
ra uigilare? Vigilate & orate. ut n[on] intretis in temptatio[ne]m.
Sp[iritu]s quidē p[ro]mpt[us]. caro au[tem] infirma. Et iter[um] abiens orauit:
eundē sermonē dicēs. Et reu[er]sus denuo: inuenit eos dormi
entes. Erant .n[im]. oc[u]li eorū g[ra]uati: & ignorabant q[ui]d responderent
ei. Et uenit t[er]tio: & ait ill[is]. Dormite iam & requiescite. Suf
ficit. Venit hora: ecce tradet[ur] filius ho[min]is i[n] man[us] peccator[um]. Sur

V gite eam[us]. Ecce qui me tradet p[ro]pe e[st]. Et adhuc eo loq[ue]nte:
uenit iudas scarioth un[us] ex duodeci[m] & cū illo t[ur]ba multa cū
gladiis & lignis a sūmis sacerdotib[us] & a scribis & a seniorib[us].
Dederat au[tem] traditor ei[us] signū eis dicēs. Quemcūq[ue] osculat[us] fuero.
ipse e[st]. Tenete eū: & ducite caute. Et cū uenisset: statī accedēs
ad eū ait. Rabi. Et osculat[us] e[st] eū. At illi man[us] inieceru[n]t
in eū: & tenuerunt eū. Vn[us] au[tem] q[ui]dā de circu[m]stantib[us] educēs gladi
um p[er]cussit seruū sūmi sacerdotis. & amputauit illi auri
culam. Et respōdēs i[hesu]s: ait ill[is]. Tanq[uam] ad latronē existis cū
gladiis & lignis comp[re]hendere me. Cotidie ap[u]d uos era[m] i[n] te[m]
plo docēs. & n[on] me tenuistis. S[ed] ut impleant[ur] scripture. Tūc dis
cipuli ei[us] relinq[ue]ntes eū: o[mne]s fugerunt. Adolescēs au[tem] quidā seq[ue]

VI batur eū: amictus sindone sup[er] nudo. Et tenuerunt eū. At il
le reiecta syndone nud[us] p[ro]fug[it] ab eis. Et adduxerunt i[hesu]m ad
sūmū sacerdotē & conuenerunt o[mne]s sacerdotes & scribe & seniores.
Petrus au[tem] a longe secut[us] e[st] eū: usq[ue] intro in atriū sūmi sacerdo
tis. Et sedebat cū ministris & calefaciebat se ad ignē. Sūmi
u[er]o sacerdotes & o[mn]e conciliū q[ue]rebant aduersus i[hesu]m testimoniū
ut eū morti traderent nec inueniebant. Multi .n[im]. falsū testi
moniū dicebant aduersus eū. & conuenientia testimonia n[on] erant.
Et quidā surgentes. falsum testimoniū ferebant aduersus eū
dicentes. Q[uonia]m nos audiuim[us] eū dicentē. ego dissoluā tem
plū hoc manufactū & p[er] triduū aliud n[on] manu factū edificabo.

XIII. Et nō erat conueniens testimoniū illor[um]. Et exurgens sūm[us] sac[er]
dos in mediū: interrogauit i[hesu]m dicēs. Nō respōdes q[ui]cq[ua]m ad
ea que t[ib]i obiciunt[ur] ab his? Ille au[tem] tacebat: & nil respōdit.
Rursū sūmus sacerdos interrogabat eū. & dixit ei. Tu es x[ristu]s
filius d[e]i b[e]n[e]dicti? I[hesu]s au[tem] dixit e[i] illi. Ego sū. Et uidebitis fili
um ho[min]is a dext[r]is sedentē u[ir]tutis: & uenientē cū nubib[us] celi. Sū
mus au[tem] sacerdos scindēs uestimenta sua: ait. Q[ui]d adhuc desi
deramus testes? Audistis blasphemiā. Q[ui]d uob[is] uidet[ur]? Q[ui] o[mne]s
condempnauerunt eū esse reū mortis. Et ceperunt quidā conspuere eū.
& uelare faciem ei[us]: & colaphis eū cedere. & dicere ei. P[ro]phetiza.
Et ministri alapis eū cedebant. Et cū esset petr[us] in atrio deorsū:

II uenit una ex ancill[is] sūmi sacerdotis. Et cū uidisset petrū
calefacientē se: aspiciēs illū ait. Et tu cū i[hes]u nazareno
eras. At ille negauit eū dicēs. Neq[ue] scio neq[ue] noui q[ui]d dicas.
Et exiit foras an[te] atriū & gallus cantauit. Rurs[us] au[tem] cū uidis
set illū ancilla: cep[it] dicere circu[m]stantib[us]. q[ui]a hic ex ill[is] e[st]. At il
le iter[um] negauit. Et p[ost] pusillū: rurs[us] q[ui] astabant dicebant
petro. Vere ex ill[is] es: nam & galileus es. Ille au[tem] cep[it] anathema
tizare & iurare. q[ui]a nescio hominē istū quē dicitis. Et sta
tim iter[um] gallus cantauit. Et recordatus e[st] petr[us] u[er]bi q[uo]d dix
erat ei i[hesu]s: p[ri]usq[uam] gallus cantet bis: ter me negabis. Et cep[it]

XV. 15. III flere. Et confestim mane consiliū facientes sūmi sacerdotes cū
seniorib[us] & scribis & uniu[er]so concilio: uincientes i[hesu]m duxerunt.
& tradiderunt pilato. Et interrogauit eū pilat[us]. Tu es rex iude
orū? At ille respōdēs: ait illi. Tu dicis. Et accusabant eū sū
mi sacerdotes in multis. Pilatus au[tem] rursū interrogauit eū

dicēs. Nō respōdes q[ui]cq[ua]m? Vide i[n] q[ua]ntis te accusant. I[hesu]s au[tem]
amplius nich[il] respōdit. ita ut miraret[ur] pilatus. P[er] diem

IIII au[tem] festū dimittere solebat ill[is] unū ex uinctis. q[ue]mcūq[ue] peti
ssent. Erat au[tem] q[ui] dicebatur barrabas q[ui] cū seditiosis erat
uinct[us]. qui i[n] seditione fecerat homicidiū. Et cū ascendisset
turba: cep[it] rogare sic[ut] semp[er] faciebat ill[is]. Pilat[us] au[tem] respō
dit eis: & dix[it]. Vultis dimittā uob[is] regē iudeor[um]? Sciebat
.n[im]. q[uo]d p[er] inuidiā tradidissent eū sūmi sac[er]dotes. Pōtifices
au[tem] concitauerunt turbā: ut magis barraban dimitteret eis. Pi
latus au[tem] iter[um] respōdēs: ait ill[is]. Q[ui]d ergo uultis faciā regi iude
orū? At illi iter[um] clamauerunt. Crucifige eū. Pilat[us] u[er]o dicebat
eis. Q[ui]d enī mali fecit? At illi magis clamabant. Crucifige eū.
Pilatus au[tem] uolens p[o]p[u]lo satisfacere: dimisit ill[is] barraban.

V & tradidit i[hesu]m flagellis cesū. ut crucifigeretur. Milites au[tem]
duxerunt eum intro i[n] atriū p[re]torii. & conuocant totā cohortem.
Et induunt eū purpurā: & imponunt ei plectentes spineā coro
nā. Et ceperunt salutare eū. Aue rex iudeor[um]. Et p[er]cutiebant
cap[ut] eius harūdine: & cōspuebant eū. Et ponentes genua:
adorabant eū. Et p[ost]q[ua]m illuserunt ei: exuerunt illū p[ur]pura & indu
erunt eū uestimentis suis. Et educunt illū: ut crucifigerent eum.
Et angariauerunt p[re]tereuntē q[ue]m piā symonē cireneū uenien
tem de uilla. patrē alexand[ri] & rufi. ut tolleret crucē ei[us]. Et
p[er]ducunt illū in golgatha loc[um]: q[uo]d e[st] interpretatū caluarie loc[us].
Et dabant ei bibere mirratū uinū: & n[on] accep[it]. Et crucifigentes
eū: diuiserunt uestimenta eius mittentes sortē sup[er] eis. q[ui]s q[ui]d
tolleret. Erat au[tem] hora t[er]tia: & crucifixerunt eū. Et erat titul[u]s
cause ei[us] inscript[us]: rex iudeor[um]. Et cū eo crucifigunt duos latro
nes: unū a dext[r]is & aliū a sinist[r]is ei[us]. Et adimpleta e[st] scriptura
q[ue] dicit. Et cū iniquis reputat[us] e[st]. Et p[re]tereuntes blasphemabant
eū: mouentes capita sua & dicentes. Vah q[ui] destruit templū.
& in trib[us] dieb[us] edificat. Saluū fac temet ip[su]m: descendens de
cruce. Similit[er] & sūmi sacerdotes illudentes ad alterut[rum] cū scrib[is].
dicebant. Alios saluos fecit se ip[su]m n[on] pot[est] saluū facere: X[ristu]s rex
isr[ae]l descendat nu[n]c de cruce: ut uideamus & credam[us]. Et q[ui] cū

VI eo crucifixi erant conuiciabant[ur] ei. Et facta hora sexta: tenebre
facte s[un]t sup[er] totā t[er]rā usq[ue] in horā nonā. Et hora nona: ex
clamauit i[hesu]s uoce magna dicēs. heloi. heloi: lamasabac
tani. Q[uo]d e[st] interpretatū. D[eu]s m[eu]s. d[eu]s m[eu]s. ut q[ui]d dereliq[ui]sti me?
Et quidā de circu[m]stantib[us] audientes dicebant. Ecce helyam uo
cat. Currens au[tem] un[us] & implens spōgiā aceto. circū ponēs q[ue] calamo:
potū dabat ei dicens. Sinite. Videamus si ueniat helyas
ad deponendū eū. I[hesu]s au[tem] emissa uoce magna: expirauit.
Et uelum templi scissū e[st] in duo: a sursū usq[ue] deorsum.
Videns au[tem] centurio qui ex aduerso stabat q[ui]a sic clamans expi
rasset: ait. Vere: h[om]o hic filius d[e]i erat. Erant au[tem] & mulie
res de longe aspicientes. Int[er] quas erat maria magdalene
& maria iacobi minoris. & ioseph mat[er]. & salome. Et cum
esset in galilea sequebant[ur] eū. & ministrabant ei. Et alie multe

VII q[ue] simul cū eo ascenderant ierosolimā. Et cū iam sero esset fac
tum q[ui]a erat parasceue q[uo]d e[st] an[te] sabb[at]m: uenit ioseph ab
arimathia nobil[is] decurio. qui & ipse erat expectans regnū
d[e]i. Et audact[er] introiuit ad pilatū: & petiit corp[us] i[hes]u. Pila
tus au[tem] mirabat[ur] si iā obisset. Et accersito centurione: interro
gauit eū si iam mortuus esset. Et cum cognouisset a centuri
one: donauit corp[us] ioseph. Joseph au[tem] mercatus e[st] sindo
nem: & deponēs eū inuoluit sindone. Et posuit eū in
monumēto: q[uo]d erat excisū de petra. Et aduoluit lapidē

VIII in die pasche XV ad ostiū monumēti. Maria au[tem] magdalene & maria io

16. seph aspiciebant u[bi] poneret[ur]. Et cū transisset sabb[at]m: ma
ria magdalene & maria iacobi & salome emerunt

aromata. ut venientes ungerent ihesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum: orto iam sole. Et dicebant ad invicem. Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes: viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum: viderunt iuvenem sedentem in dextris coopertum stola candida et obstupuerunt. Qui dicit illis. Nolite expavescere. Ihesum queritis nazarenum: crucifixum. Surrexit non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius et petro: quia precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: sicut dixit vobis. At ille exeuntes. fugerunt de monumento. Invaserat enim eas tremor et pavor: et nemini quicquam dixerunt. Timebant enim.

IX. Surgens autem ihesus mane prima sabbati: apparuit primo marie magdalene de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens: nuntiavit hiis qui cum eo fuerant lugentibus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab ea: non crediderunt.

X. Post hec autem duobus ex eis ambulantibus ostensus est in alia effigie: euntibus in villam. Et illi euntes nuntiaverunt ceteris: nec illis crediderunt.

XI. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit: et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis. quia hiis qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis. Euntes in mundum universum. predicate evangelium omni creature. Qui crediderit et baptizatus fuerit: salvus erit. Qui vero non crediderit. condempnabitur. Signa autem eos qui crediderint: hec sequentur. In nomine meo demonia eicient: linguis loquentur novis serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint: non eos nocebit. Super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum: et sedet a dextris dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Incipit argumentum beati Jeronimi presbiteri in evangelio secundum lucam.

Lucas syrus natione. antiochensis. arte medicus. discipulus apostolorum. postea vero paulum secutus. usque ad confessionem eius serviens domino sine crimine: nam neque uxorem umquam habens neque filios. septuaginta et quatuor annorum obiit in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cum iam scripta essent evangelia per matheum quidem in iudea per marcum autem in italia: sancto instigante spiritu in achaie partibus hoc scripsit evangelium significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta. Cui extra ea que ordo evangelice dispositionis exposcit ea maxime necessitas laboris fuit: ut primum grecis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem dei christi: manifestata humanitate. ne iudaicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur. et ne vel hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veritate elaboraret. Dehinc ut in principio evangelii iohannis nativitate presumpta cui evangelium scriberet. et in quo electus scriberet indicaret: contestans in se completa esse que essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii dei a perfectione generationis in christo imple[n]te. et repetende a principio nativitatis humane potestas permissa est. ut requirentibus demonstraret in quo apprehendens erat per nathan filium introitu recurrentis in deum generationis admisso. indisparabilis deus predicans in hominibus christum suum perfecti opus hominis redire in se per filium faceret. qui per david patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce non inmerito etiam scribendorum apostolicorum actuum potestas in ministerium datur: ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto. oratione ab apostolis facta. sorte domini electionis numerus compleretur. Sicque paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentibus ac requirentibus deum. et si per singula expediri a nobis utile fuerat. sciens tamen quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere vitavimus publicam curiositatem. ne non tam volentibus deum demonstrare videremur quam fastidientibus prodidisse.

Quoniam multi quidem conati sunt ordinare narrationem que in nobis complete sunt rerum. sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt. et ministri fuerunt sermonis: visum est et michi assecuto a principio omnibus diligenter ex ordine tibi scribere optime theophile. ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

Explicit argumentum. Incipit evangelium secundum lucam.

I. Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidam nomine zacharias de vice abia. et uxor illi de filiabus aaron: et nomen eius elisabeth. Erant autem iusti ambo ante deum: incedentes in omnibus mandatis et iustificationibus domini sine querela. Et non erat illis filius: eo quod esset elisabeth sterilis. et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem cum sacerdotio fungeretur zacharias in ordine vicis sue ante deum. secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut incensum poneret ingressus in templum domini. Et omnis multitudo erat populi orans foris: hora incensi. Apparuit autem illi angelus domini. stans a dextris altaris incensi. Et zacharias turbatus est videns: et timor irruit super eum. Ait autem angelus ad illum. Ne timeas zacharia: quoniam exaudita est deprecatio tua. Et uxor tua elisabeth pariet tibi filium: et vocabis nomen eius iohannem. Et erit gaudium tibi et exultatio: et multi in nativitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram domino. et vinum et siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue. Et multos filiorum israel convertet ad dominum deum ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helye: ut convertat corda patrum in filios et incredulos ad prudentiam iustorum. parare domino plebem perfectam. Et dixit zacharias ad angelum. Unde hoc sciam? Ego enim sum senex: et uxor mea processit in diebus suis. Et respondens angelus dixit ei. Ego sum gabriel. qui asto ante deum. Et missus sum loqui ad te: et hec tibi evangelizare. Et ecce eris tacens. et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant: pro eo quod non credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam: et mirabantur quod tardaret ipse in templo. Egressus autem: non poterat loqui ad illos. Et cognoverunt: quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis: et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies officii eius: abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit elisabeth uxor eius: et occultabat se mensibus quinque dicens. quia sic michi fecit dominus: in diebus quibus respexit auferre obprobrium meum inter homines.

II. In mense autem sexto missus est angelus gabriel a deo in civitatem galilee cui nomen nazareth: ad virginem desponsatam viro cui nomen erat ioseph de domo david. Et nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam: dixit. Ave gratia plena: dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Que cum audisset turbata est in sermone eius. Et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria. Invenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium: et vocabis nomen eius ihesum. Hic erit magnus: et filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem david patris eius. Et regnabit in domo iacob in eternum: et regni eius non erit finis. Dixit

autem maria ad angelum. Quomodo fiet istud. quoniam virum non cognosco?
Et respondens angelus dixit ei. Spiritus sanctus superveniet in te: et vir-
tus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum:
vocabitur filius dei. Et ecce elisabeth cognata tua: et ipsa concep-
it filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi que vocatur ste-
rilis: quia non erit impossibile apud deum omne verbum. Dixit autem ma-
ria. Ecce ancilla domini. fiat michi secundum verbum tuum. Et discessit
¶ III ab illa angelus. Exurgens autem maria in diebus illis: abiit in
montana cum festinatione in civitatem iuda. Et intravit in do-
mum zacharie: et salutavit elisabeth. Et factum est. ut audivit
salutationem marie elisabeth: exultavit infans in utero eius.
Et repleta est spiritu sancto elisabeth: et exclamavit voce magna
et dixit. Benedicta tu inter mulieres. et benedictus fructus ventris
tui. Et unde hoc michi. ut veniat mater domini mei ad me? Ecce enim.
ut facta est vox salutationis tue in auribus meis: exultavit in
gaudio infans in utero meo. Et beata que credidisti: quoniam
perficientur ea que dicta sunt tibi a domino. Et ait maria. Magnificat
anima mea dominum. Et exultavit spiritus meus in deo salutari meo.
quia respexit dominus humilitatem ancille sue. Ecce enim. ex hoc bea-
tam me dicent omnes generationes. quia fecit michi magna qui potens
est. Et sanctum nomen eius: et misericordia eius in progenies et progenies timentibus
eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente
cordis sui. Deposuit potentes de sede: et exaltavit humiles.
Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes. Sus-
cepit israel puerum suum memorari misericordie sue. sicut locutus est
ad patres nostros. abraham et semini eius in secula. Mansit autem
¶ IIII maria cum illa quasi mensibus tribus: et reversa est in domum suam. Eli-
sabeth autem impletum est tempus pariendi: et peperit filium. Et au-
dierunt vicini et cognati eius quia magnificavit dominus misericordiam
suam cum illa. et congratulabantur ei. Et factum est. In die octavo ve-
nerunt circumcidere puerum: et vocabant eum nomine patris sui zacha-
riam. Et respondens mater eius dixit. Nequaquam. sed vocabitur iohannes.
Et dixerunt ad illam. Quia nemo est in cognatione tua: qui vocetur hoc
nomine. Innuebant autem patri eius: quem vellet vocari eum. Et pos-
tulans pugillarem: scripsit dicens. Iohannes est nomen eius. Et mirati
sunt universi. Apertum est autem ilico os eius et lingua eius: et loquebatur benedicens
deum. Et factus est timor super omnes vicinos eorum. Et super omnia
montana iudee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes
qui audierant in corde suo dicentes. Quis putas puer iste erit?
Etenim manus domini: erat cum illo. Et zacharias pater eius
impletus est spiritu sancto: et prophetavit dicens. Benedictus dominus
deus israel. quia visitavit et fecit redemptionem plebis sue. Et erexit
cornu salutis nobis in domo david pueri sui. sicut locutus est per os
sanctorum qui a seculo sunt prophetarum eius. salutem ex inimicis nostris. et
de manu omnium qui oderunt nos: ad faciendam misericordiam cum
patribus nostris. et memorari testamenti sui sancti. Iusiurandum quod
iuravit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis. ut sine timore
de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi. in sanctitate et
iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Et tu puer propheta altissimi
vocaberis. Preibis enim ante faciem domini parare vias eius. ad dan-
dam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum. per
viscera misericordie dei nostri in quibus visitavit nos oriens ex al-
to. illuminare hiis qui in tenebris et in umbra mortis sedent: ad
dirigendos pedes nostros in viam pacis. Puer autem crescebat: et con-
fortabatur spiritu. Et erat in desertis: usque in diem ostensionis sue

2. ¶ V ad israel. Factum est autem in diebus illis exiit edictum a cesare augusto.
ut describeretur universus orbis. Hec descriptio prima: facta est a preside
sirie cirino. Et ibant omnes: ut profiterentur singuli in suam
civitatem. Ascendit autem et ioseph a galilea de civitate naza-
reth in iudeam civitatem david. que vocatur bethleem eo quod esset
de domo et familia david. ut profiteretur cum maria desponsata sibi
uxore pregnante. Factum est autem. cum essent ibi. impleti sunt dies ut
pareret. Et peperit filium suum primogenitum. Et pannis eum invol-
vit. et reclinavit eum in presepio. quia non erat ei locus in diversorio.
Et pastores erant in regione eadem vigilantes: et custodientes vigi-
lias noctis. super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta
illos: et claritas dei circumfulsit illos. Et timuerunt timore magno.
Et dixit illis angelus. Nolite timere. Ecce enim. evangelizo vobis gau-
dium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie salva-
tor qui est christus dominus in civitate david. Et hoc vobis signum. In-
venietis infantem pannis involutum. et positum in presepio. Et
subito facta est cum angelo multitudo milicie celestis. laudantium
deum et dicentium. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hominibus
bone voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli in celum:
pastores loquebantur ad invicem. Transeamus usque bethleem:
et videamus hoc verbum quod factum est: quod fecit dominus et ostendit nobis.
Et venerunt festinantes: et invenerunt mariam et ioseph. et infan-
tem positum in presepio. Videntes autem: cognoverunt de verbo quod dic-
tum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt mirati sunt:
et de hiis que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem con-
servabat omnia verba hec: conferens in corde suo. Et reversi sunt
pastores glorificantes et laudantes deum. in omnibus que audie-
rant et viderant. sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt ¶ VI
dies octo ut circumcideretur puer: vocatum est nomen eius ihesus. Quod
vocatum est ab angelo: priusquam in utero conciperetur. Et postquam ¶ VII
impleti sunt dies purgationis eius secundum legem moysi: tulerunt
illum in ierusalem. ut sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini:
quia omne masculinum adaperiens vulvam. sanctum domino vocabitur.
Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini. par turtu-
rum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in ie- . II.
rusalem: cui nomen symeon. Et homo iste iustus et timoratus:
expectans consolationem israel. Et spiritus sanctus erat in eo. Et respon-
sum acceperat a spiritu sancto. non visurum se mortem nisi prius videret
christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum induce-
rent puerum ihesum parentes eius ut facerent secundum consuetudinem
legis pro eo: et ipse accepit eum in ulnas suas. Et benedixit deum: et
dixit. Nunc dimittis servum tuum domine secundum verbum tuum in pace:
quia viderunt oculi mei salutare tuum. quod parasti ante faciem
omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium. et gloriam plebis
tue israel. Et erat pater eius et mater mirantes super hiis que dicebantur

Dnica. infra oct. natal.

de illo. Et benedixit illis symeon: et dixit ad mariam ma-
trem eius. Ecce positus est hic in ruinam. et in resurrectionem
multorum in israel. et in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius
animam pertransibit gladius: ut revelentur ex multis cordibus
cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel: de tribu
aser. Hec processerat in diebus multis. et vixerat cum viro suo
annis septem a virginitate sua. Et hec vidua. usque ad an-
nos octoginta quatuor. Que non discedebat de templo: ieiu-
niis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Et hec ipsa hora
superveniens confitebatur domino: et loquebatur de illo omnibus
qui expectabant redemptionem ierusalem. Et ut perfecerunt omnia secundum
legem domini: reversi sunt in galileam in civitatem suam nazareth.
Puer autem crescebat et confortabatur: plenus sapientia. Et gratia
dei erat in illo. Et ibant parentes eius per omnes annos in ierusalem. ¶ II
in die sollempni pasche. Et cum factus esset annorum duodecim:

Dnica. infra oct. epiphanie

ascendentibus illis in ierosolimam secundum consuetudinem diei
festi. consummatisque diebus cum redirent: remansit puer ihesus in
ierusalem: et non cognoverunt parentes eius. Existimantes autem illum
esse in comitatu: venerunt iter diei. et requirebant eum inter
cognatos et notos. Et non invenientes: regressi sunt in ierusalem

. I .

. II .

requirentes eum; ⁊ f̄cm ē. Post t̄duū: inuenerūt illum
in templo sedentē in medio doctoꝝ: audiētē illos ⁊ intro
gantē eos. Stupebant aūt oēs q̄ eū audiebant: sup̄ prudētia
⁊ respōsis eius. Et uidētes: admirati st̄. Et dix̄ mat̄ eius
ad illū. fili. quid fecisti nob̄ sic: Ecce pat̄ tuus ⁊ ego: dolē
tes querebam⁹ te. Et ait ad illos. Quid ē. q̄d me querebā
tis: Nesciebatis q̄ in his q̄ patris mei st̄ oportet me ēē: Et
ip̄i n̄ intellexerūt ūbū. q̄d locutus ē. ad illos. Et descēdit
cum eis: ⁊ uenit nazareth. Et erat subditus ill'. Et mat̄
eius ɔseruabat omnīa ūba h̄: in corde suo. Et ihc̄ p̄ficiebat
sapiētia etate ⁊ gr̄a: apd' dm̄ ⁊ homīes.

III

3. Anno aūt q̄nto
decimo imp̄ij tyberij cesaris p̄curāte pontio pilato iudā.
tetrarcha aūt galilee herode. philippo aūt fr̄e eius tetrar
cha iturie ⁊ trachonitidis regionis. ⁊ lysania abilune te
trarcha. sub p̄ncipib; sacerdotū anna ⁊ cayphā: f̄cm est
ūbū domini sup̄ iohem zacharie filiū in deserto. Et uen̄
ī oēm regionē iordanis p̄dicās baptismū penitēcie ī remis
sionē peccatoꝝ. Sic̄ sc̄ptū ē. in libro sermonū ysaie p̄phe.
Vox clamātis in deserto. Parate uiā dn̄i: rectas facite semi
tas eius. Omnis uall' implebit̄. ⁊ oīs mons ⁊ coll' humilia
bit̄. Et erūt praua in directa. ⁊ asp̄a in uias planas. Et
uidebit omnis caro salutare dī. Dicebat ḡ ad turbas q̄ exi
bant ut baptizarent̄ ab ip̄o. Genimina uip̄arū: quis ostē
dit uob̄ fuḡe a uentura ira: Facite ḡ fructus dignos peni
tentie: ⁊ ne cepitis dicē. p̄trem h̄mus abrahā. Dico .n. uob̄.
q̄ potens ē. d̄s de lapidib; istis suscitare filios abrahe. Iam
.n. securis ad radicem arboꝝ posita ē. Omnis ḡ arbor n̄ faciēs
fructū bonū: excidet̄ ⁊ in ignē mittet̄. Et int̄rogabāt eū turbe:
dicētes. Quid ḡ faciem⁹: Respōdēs aūt dicebat ill' q̄ h̄t duas
tunicas: det n̄ h̄nti. Et qui h̄t escas: similit̄ faciat. Venerūt
aūt ⁊ publicani. ut baptizarent̄: ⁊ dixerūt ad illū. Magist̄
quid faciem⁹: At ille dix̄ ad eos. Nich' ampli⁹ q̄m q̄d ɔstitu
tū ē uob̄: faciatis. Int̄rogabāt aūt eū ⁊ milites: dicentes. Quid
faciem⁹ ⁊ nos: Et ait ill'. Neminē ɔcutiatis. neq; calūpniā
faciatis. ⁊ cōtenti estote stipendiis ur̄is. Existimāte aūt p̄plo
⁊ cogitantib; omnīb; in cordib; suis de iohe ne forte ip̄e ēēt
xp̄c: respōdit iohs dicens oīb;. Ego quidē aq̄ baptizo uos.
uenit aūt fortior me. cui⁹ nō sū dignus soluēe corrigiā cal
ciamentoꝝ eius. Ip̄e uos baptizabit in sp̄u sc̄o ⁊ igni. Cui⁹
uentilabꝝ in manu ei⁹. ⁊ purgabit areā suā ⁊ ɔgrega
bit triticum in horreū suū: paleas aūt comburet igni īex
tinguibili. Multa q̄dē ⁊ alia exhortās: euūgelizabat po
p̄lm. Herodes aūt tetrarcha cū corriperet̄ ab illo de herodi
ade uxore fr̄is sui ⁊ de oīb; mal' q̄ fecit herodes: adiecit ⁊ h̄
sup̄ oīa. ⁊ inclusit iohem in carcerē. Factum ē aūt cū
baptizaret̄ oīs p̄pls ⁊ ihu baptizato ⁊ orāte apītū ē. celū.
⁊ descēdit sp̄c sc̄s corporali specie sic̄ colūba in ip̄m. Et uox
de celo fc̄a ē. Tu es filius m̄s dilect⁹: in te cōplacuit m̄. Et
ip̄e ihc̄ erat incipiēs q̄i annoꝝ xxx. ut putabat̄ fili⁹ ioseph.
Q' fuit helȳ. Q' fuit mathath. Q' fuit leui. Q' fuit melchi.
Q' fuit ianne. Q' fuit ioseph. Q' fuit mathathie. Q' fuit
amos. Q' fuit naum. Q' fuit esli. Q' fuit nagge. Q' fuit
maath. Q' fuit mathathie. Q' fuit semei. Q' fuit ioseph.
Q' fuit iuda. Qui fuit iohāna. Qui fuit resa. Q' fuit zo
robabel. Qui fuit salathiel. Q' fuit neri. Qui fuit mel
chi. Q' fuit addi. Q' fuit cosam. Q' fuit helmodā. Q' fuit
her. Q' fuit ihu. Q' fuit eliezer. Q' fuit iorim. Q' fuit ma
thath. Q' fuit leui. Q' fuit symeō. Q' fuit iuda. Q' fuit io
seph. Q' fuit iona. Q' fuit eliachim. Q' fuit mela. Q' fuit
menna. Q' fuit mathatha. Q' fuit nathan. Q' fuit dd̄.
Q' fuit iesse. Q' fuit obed. Q' fuit booz. Q' fuit salmō. Q'
fuit naasō. Q' fuit aminadab. Q' fuit arā. Q' fuit esrom.
Qui fuit phares. Q' fuit iude. Q' fuit iacob. Q' fuit ysaac.
Q' fuit abraham. Q' fuit thare. Q' fuit nachor. Q' fuit se
rug. Q' fuit ragau. Q' fuit phalec. Q' fuit heber. Q' fuit sa
le. Q' fuit cainan. Q' fuit arfaxad. Q' fuit sem. Q' fuit noe.
Q' fuit lamech. Q' fuit matusale. Q' fuit enoch. Q' fuit ia
red. Q' fuit malaleel. Q' fuit cainan. Q' fuit enos. Q' fuit
seth. Q' fuit adam. Q' fuit dī.

IIII

4. Ihc̄ aūt plenus sp̄u sc̄o:
regressus ē ab iordane. Et agebatur ī sp̄u in desertū dieb;
quadraginta: ⁊ temptabatur á diabolo. Et nich' mādūca
uit in dieb; ill'. Et cōsūmatis ill': esuriit. Dix̄ aūt illi diabo
lus. Si filius dī es: dic lapidi huic ut panis fiat. Et respō
dit ad illum ihc̄. Sc̄ptū ē: q̄ n̄ in pane solo uiuit hō: s; ī
omnī ūbo dī. Et dux̄ illū diabol⁹: ⁊ ostēdit illi oīa regna
orb̄ t̄re. in momēto temp̄is. Et ait illi. Tibi dabo potestatē
hanc uniūsā ⁊ gl'am illoꝝ: quia m̄ tradita st̄. ⁊ cui uolo
do illam. Tu ḡ si adoraūis corā me: erūt tua oīa. Et respō
dens ihc̄: dix̄ illi. Sc̄ptū ē. Dn̄m dm̄ tuū adorab: ⁊ illi so
li seruies. Et dux̄ illū in ierlm: ⁊ statuit eū sup̄ pinnā tē
pli. Et dix̄ illi. Si filius dī es: mitte te hinc deorsū. Sc̄p
tum est .n. q̄d angl'is suis mandauit de te ut ɔseruent te:
⁊ quia in manib; tollent te. ne forte offendas ad lapidem
pedem tuū. Et respōdens ihc̄ ait illi. Dictū ē. Nō temptab̄
dn̄m dm̄ tuū. Et ɔsūmata oī temptatiōe diabol⁹ recessit
ab illo usq; ad temp⁹. Et regressus ē. ihc̄ in uirtute sp̄c ī gali
leam. ⁊ fama exiit p̄ uniūsā regionē de illo. Et ip̄e docebat
in sinagogis eoꝝ: ⁊ magnificabat̄ ab omīb;. Et uenit na
zareth. ubi erat nutritus. Et intrauit sc̄dm ɔsuetudinē suā
die sabbi in sinagogā: ⁊ surrex̄ legē. Et traditus ē. illi lib̄
ysaie p̄phe. Et ut reuoluit librū: inuenit locū ubi sc̄ptū erat.
Sp̄c domini sup̄ me. p̄pt̄ q̄d unxit me euūgelizare paup̄ib;
misit me. sanare contritos corde. p̄dicare captiuis remissio
nem. ⁊ cecis uisū. dimittē ɔfractos in remissionē. p̄dicare
annū dn̄i acceptū: ⁊ diē retributiōis. Et cū plicuiss; librū:
reddidit ministro. ⁊ sedit. Et oīm in sinagoga oculi: erāt
intendentes in eū. Cep̄ aūt dicē ad illos: q̄ hodie impleta
ē. h̄ sc̄ptura in aurib; ur̄is. Et oīs testimōiū illi dabāt:
⁊ mirabant̄ in ūbis gr̄e que p̄cedebant de ore ip̄ius. Et dice
bant. None h̄ ē. filius ioseph: Et ait ill'. Vtiq; dicetis m̄
hanc similitudinē. Medice cura te ip̄m. Quāta audiuim⁹ fc̄a
in capharnaū: fac ⁊ hic in p̄ria tua. Ait aūt. amē dico uob̄:
q̄ nemo p̄pha acceptus ē. in p̄ria sua. In ūitate dico uob̄.
multe uidue erant in dieb; helye in isrl': q̄n clausum
ē. celum ānis trib; ⁊ m̄sib; sex. cum fc̄a ēēt fames magna
in omni t̄ra. ⁊ ad nullā illāꝝ missus ē. helyas n̄ in sarep
ta sydonie ad mulierē uiduā. Et multi lep̄si erant ī
isrl' sub heliseo p̄pha: ⁊ nemo eoꝝ mūdatus ē. n̄ naa
man syrus. Et repleti sunt oēs in sinagoga ira. h̄ audiē
tes. Et surrexerūt. ⁊ eiecerunt illū ext̄ ciuitatē. Et duxerūt
illū usq; ad supcilium montis sup̄ quē ciuitas illoꝝ
erat edificata: ut p̄cipitarēt eū. Ip̄e aūt t̄nsiens: p̄ me
dium illoꝝ ibat. Et descendit in capharnaū ciuitatem
galilee: ibiq; docebat illos sabbis. Et stupebant in doctrina
eius. q̄ in potestate erat sermo ip̄i⁹. Et in synagoga erat
hō h̄ns demoniū inmūdū. Et exclamauit uoce mag
na: dicens. Sin. Quid nob̄ ⁊ t̄ ihu nazarene: uenisti p̄
dere nos: Scio te quis sis. Sc̄s dei. Et increpauit illum
ihc̄. dicens. Obmutesce: ⁊ exi ab illo. Et cū p̄iecisset
illud demoniū in mediū: exiit ab illo: nich' q̄ illum

nocuit. Et factus ē pavor ī omnibꝫ ⁊ colloquebātur ad īvicē dicētes. Quod ē hoc vbū. qr in potestate ⁊ virtute imperat īmūdis spiritibꝫ ⁊ exeunt. Et divulgabatur fama de illo ī omnē locū regiōis. Surgēs aūt ihc de synagoga: introivit in domū symonis. Socrus aūt symōis: tenebatur magnis febribꝫ. Et rogaverūt illū p ea. Et stans sup illā: imperavit febri. ⁊ dimisit illā. Et continuo surgēs: ministrabat illis. Cū sol aūt occidisset: oēs q habebāt infirmos variis languoribꝫ; ducebāt illos ad eū. At ille singulis manꝰ imponēs: curabit eos. Exibāt aūt demōia a multis clamātia ⁊ dicētia. qr tu es xpc filius dī. Et increpās nō sinebat ea loqui: qr sciebant ipm ēē xpm. Facta aūt die: egressus ibat in desertū locum. Et turbe requirebant eū. Et venērūt usqꝫ ad ipm: ⁊ detinebāt illū ne discederet ab eis. Quibꝫ ille ait: qr ⁊ aliis civitatibꝫ oportet me evāgelizare regnū dei. qr ideo missus sū. Et erat predicās in synagogis galilee. Factū ē. aūt cū turbe irruerent ī eū ut audirent vbū dī: ⁊ ipse stabat secus stagnū genesareth. Et vidit duas naves stantes secus stagnum. Piscatores aūt descenderāt: ⁊ lavabant retia. Ascendēs aūt in unā navē q erat symōis: rogavit eū ut a terra reduceret pusillū. Et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit aūt loqui: dixit ad symonem. Duc in altum: ⁊ laxate retia vra in capturā. Et respondens symō: dixit illi. Preceptor: p totam noctē laborātes nichil cepimus. In vbo aūt tuo: laxabo rete. Et cū hoc fecissent: cōcluserūt piscū multitudinē copiosā. Rūpebatur aūt rete eoꝝ. Et annuerūt sociis q erāt in alia navi: ut venirēt ⁊ adiuvarēt eos. Et venerunt: ⁊ impleverūt ambas naviculas. ita ut pene mergerentur. Quod cum videret symō petrꝰ: pcidit ad genua ihu dicēs. Exi a me: quia hō peccator sū dñe. Stupor. ei. circūdederat eū. ⁊ oēs qui cū illo erāt. in captura piscū quā ceperāt. Similiter aūt iacobū ⁊ iohem filios zebedei: qui erāt socii symonis. Et ait ad symonem ihc. Noli timere. Ex hoc iā homines eris capiens. Et subductis ad terram navibꝫ: relictis omnibꝫ secuti sūt illū. Et factū ē. cū eēt in una civitatum: ⁊ ecce vir plenus lepra. Et videns ihm ⁊ procidens in faciem: rogavit eū dicens. Dñe: si vis potes me mundare. Et extendens manū tetigit illū: dicens. Volo. Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse pcepit illi: ut nemini diceret. Sꝫ vade ostende te sacerdoti: ⁊ offer p emundatiōe tua. sicut pcepit moyses in testimoniū illis. Perambulabat aūt magis sermo de illo. Et cōveniebant turbe multe ut audirent. ⁊ curarentur ab infirmitatibꝫ suis. Ipse aūt secedebat in desertū: ⁊ orabat. Et factū ē. in una dierū: ⁊ ipse sedebat docens. Et erāt pharisei sedentes ⁊ legis doctores: qui venerāt ex omni castello galilee ⁊ iudee ⁊ ierlm. Et virtus erat dñi: ad sanādū eos. Et ecce viri portātes hominē in lecto: qui erat paraliticus. Et querebant eū inferre: ⁊ ponere aū eū. Et nō invenientes qua parte illum inferrent p turba ascenderūt supra tectū ⁊ p tegulas summiserūt illū cū lecto in mediū aū ihm. Quoꝝ fidem ut vidit: dixit. hō: remittūtur tibi peccata tua. Et ceperūt cogitare scribe ⁊ pharisei dicētes. Quis ē hic q loquitur blasphemias. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus. Ut cognovit aū ihc cogitatiōes eoꝝ: respōdens dixit ad illos. Quid cogitatis in cordibꝫ vris. Quid ē. facilius dicere. dimittūtur tibi peccata. an dicere surge ⁊ ambula. Ut aū sciatis qr filiꝰ hōis potestatem hꝫ in terra dimittere peccata: ait paralitico. Tibi dico. surge tolle lectū tuū. ⁊ vade in domū tuā. Et cōfestim surgēs corā illis: tulit in quo iacebat. ⁊ abiit ī domū suā: magnificās dm̄. Et stupor apphendit oēs: ⁊ magnificabāt dm̄. Et repleti sunt timore dicētes qr vidimꝰ mirabilia hodie. Et post h exiit: ⁊ vidit publicanū noīe levi: sedentē ad teloneū. Et ait illi. Sequere me. Et relictis omnibꝫ: surgens secutꝰ ē. eū. Et fecit ei magnū cōvivium levi: ī domo sua. Et erat turba multa publicanoꝝ. ⁊ alioꝝ q cū illis erāt discūbentes. Et murmurabāt pharisei ⁊ scribe eoꝝ: dicentes ad discipulos eius. Quare cū publicanis ⁊ peccatoribꝫ mādūcatis ⁊ bibitis. Et respōdens ihc dixit ad illos. Nō egēt q sani sūt medico. sꝫ qui male hn̄t. Nō veni vocare iustos: sꝫ peccatores in penitentiā. At illi dixerūt ad eū. Quare discipli iohis ieiunāt frequēter. ⁊ obsecratiōes faciūt. similiter ⁊ phariseoꝝ. tui aū edūt ⁊ bibunt. Quibꝫ ipse ait. Nūquid potestis filios sponsi dū cū illis ē. sponsus facere ieiunare. Venient aū dies. ⁊ cū ablatus fuerit ab illis sponsus. tūc ieiunabūt illis diebꝫ. Dicebat aū ⁊ similitudinē ad illos: qr nemo commissuram a vestimēto novo īmittit in vestimētū vetus. Alioquin: ⁊ novū rūpit. ⁊ veteri: nō cōvenit cōmissura a novo. Et nemo mittit vinū novū in utres veteres. Alioquin rūpet vinū novū utres: ⁊ ipm effūdetur ⁊ utres pibunt. Sꝫ vinū novū in utres novos mittēdū ē. ⁊ utraqꝫ cōservantur. Et nemo bibēs vetus: statim vult novū. Dicit enim. vetus melius ē. Factū ē aūt in sabbato secūdo primo cū transiret p sata: vellebant discipuli eius spicas. ⁊ manducabāt cōfricantes manibꝫ. Quidā aū phariseoꝝ dicebant illis. Quid facitis qd nō licet in sabbatis. Et respōdens ihc: ad eos dixit. Nec hoc legistis qd fecit dd. cū esurisset ipse ⁊ qui cū eo erāt. quomo intravit in domū dei. ⁊ panes ppositiōis sūpsit ⁊ mādūcavit. ⁊ dedit his qui cū ipo erāt. quos nō licebat manducare. nisi tm̄ sacerdotibꝫ. ⁊ dicebat illis. quia dominꝰ ē filius hōis ⁊ sabbati. Factū ē aū ⁊ ī alio sabbato ut intraret in synagogā ⁊ doceret. Et erat ibi hō: ⁊ manus eius dextera erat arida. Observabāt aū scribe ⁊ pharisei si in sabbato curaret: ut invenirēt unde accusarent illū. Ipse vero sciebat cogitatiōes eoꝝ. Et ait hōi qui habebat manū aridā. Surge ⁊ sta ī mediū. Et surgens: stetit. Ait aū ad illos ihc. Interrogo vos: si licet sabbatis bn̄facere an male. aīam salvam facere an pdere. Et circūspectis omnibꝫ: dixit hōi. Extende manū tuam. Et extendit. Et restituta ē manꝰ eius. Ipsi aū repleti sūt insipiētia: ⁊ colloquebātur adinvicē. quid nā facerent ihu. Factū ē aū in illis diebꝫ: exiit ī mōtē orare. ⁊ erat pnoctās in oratiōe dī. Et cū dies factus eēt: vocavit discipulos suos. Et elegit duodecim ex ipsis quos ⁊ apostolos nominavit. Symoēm quē cognominavit petrū. ⁊ andreā fratrem eius. iacobū ⁊ iohem philippū ⁊ bartholomeū. mathm ⁊ thomā. iacobū alphei ⁊ symoēm q vocatur zelotes. iudā iacobi. ⁊ iudā scarioth. qui fuit pditor. Et descendēs cū illis stetit in loco campestri: ⁊ turba discipuloꝝ eius ⁊ multitudo copiosa plebis ab oī iudea ⁊ ierlm. ⁊ maritima ⁊ tyri ⁊ sydonis: qui venerāt ut audirēt eū. ⁊ sanarentur a languoribꝫ suis. Et qui vexabantur ab spiritibꝫ īmundis: curabantur. Et omnis turba querebat eū tangere: quia virtus de illo exibat ⁊ sanabat oēs. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos: dicebat. Beati pauperes: qm̄ vrm ē. regnū dei. Beati qui nūc esuritis: qr saturabimini. Beati q nūc fletis: qr ridebitis. Beati eritis cū vos oderint hōies: ⁊ cū separaverint vos. ⁊ exprobraverint. ⁊ eiecerint nomē vrm tamqm malū: pp filiū hōis. Gaudete in illa die: ⁊ exultate. Ecce enī merces vra: multa ē. in celo. Secūdū hec enī. faciebant pphis patres eoꝝ. Veruntamen ve vobis divitibꝫ: qui habetis cōsolatiōem vram. Ve vobis qui saturati estis quia esurietis. Ve vobis qui ridetis nūc. qr lugebitis ⁊ flebitis.

Ve cum bñdixerint uob omīs homines. Sc̄dm h enī facie
bant pseudo pphīs p̄res eorū. S; uob dico qui auditis. Di
ligite inimicos urōs. bñfacite hiis qui oderūt uos. Bñdi
cite maledicētib; uob. orate p calumpniantib; uos. Et
qui te percutit in maxillā. p̄be 7 alterā. Et ab eo q̄ auf
t uestimentū. 7 tunicā noli phibere. Oī aū petēti te. tribue.
Et qui auf quę tua st̄. nō repetas. Et put uultis ut faciāt
uob hoīes. 7 uos facite illis simil. Et si diligitis eos q̄ uos
diligunt. que uob ē grā. Nam 7 peccatores diligentes se
diligunt. Et si bñfeceritis hiis qui uob benefaciunt. q̄ uob
ē grā. Siquidē 7 peccatores h faciunt. Et si mutuū dederitis
hiis a quib; speratis recipere. que grā ē uob. Nam 7 pecca
tores peccatorib; fenerant. ut recipiāt equalia. Verūpta
men diligite inimicos urōs. 7 bñfacite. 7 mutuū date.
nich desperantes. 7 erit merces urā multa. Et eritis filij al
tissimi. quia ipē benignus ē sup ingratos 7 malos. Estote
VII ergo misericordes. sicut 7 pat̄ uē misericors ē. Nolite iudicare.
7 nō iudicabimini. Nolite condempnare. 7 nō condempnabi
mini. Dimittite. 7 dimittemini. Date 7 dabit uob. Men
suram bonā 7 cōfertā 7 coagitatā 7 supeffluentē. dabit i
sinū urm̄. Eadē quippe mēsura qua mēsi fueritis. remetietur
uob. Dicebat aū illis 7 similitudinē. Nūqd potest cecus cecū
ducere. Nōne ambo in foueā cadūt. Nō est discipulus sup
magistrū. pfectus aū omīs erit si sit sic magister eius. Qd aū
uides festucam ī oculo fr̄is tui. trabem aū que ī oculo tuo est
nō cōsidas. Aut quō potes dicere fr̄i tuo. fr̄ sine eiciā festucā
de oculo tuo. ipē in oculo tuo trabem nō uidens. hypocrita.
eice pmū trabem de oculo tuo. 7 tunc pspicies ut educas
VIII festucam de oculo fr̄is tui. Nō est .n. arbor bona q̄ facit fr
uctus malos. neq; arbor mala faciens fructū bonū. Vna
queq; enim arbor de fructu suo cognoscit. Neq; enī de spinis
colligunt ficus. neq; de rubo uindemiāt uuā. Bonus ho
de bono thesauro cordis sui pfert bonū. 7 malus homo de
malo thesauro pfert malū. Ex abundantia .n. cordis os
loquitur. Quid aū uocatis me dñe dñe. 7 nō facitis q̄ dico.
IX Omīs qui uenit ad me 7 audit sermōes meos. 7 facit eos.
ostendā uob cui similis sit. Simil ē hoī edificanti domū. q̄
fodit in altū. 7 posuit fundamēta sup petrā. Inundatiōe aū
fc̄ā illisum ē flumē domui illi. 7 nō potuit eam mouere.
fundata .n. erat sup petrā. Qui aū audit 7 nō fac. simil
ē hoī edificanti domū suā sup terrā sine fundamento. In quā
illisus ē fluuius. 7 cōtinuo concidit. Et fc̄a ē ruina do
VII. 7. mus illius magna. Cum aū impleset omnia uerba
sua in aures pleb. intrauit capharnaū. Centurionis aū
cuiusdā seruus male hñs erat moriturus. q̄ illi erat p̄ciosus.
Et cū audisset de ihū. misit ad eū seniores iudeorum. rogans
eū ut ueniret. 7 saluaret suū eius. At illi cū uenissent
ad ihm. rogabant eū sollicite dicentes ei. Qz dignus ē ut
hoc illi p̄stes. Diligit .n. gentē nr̄am. 7 synagogā ipē edi
ficauit nob. Ihc aūt ibat cū illis. Et cū iam non longe
eēt a domo. misit ad eū centurio amicos dicens. Dñe
noli uexari. Nō enī dignus sum. ut sub tectū meū intres.
Ppt qd 7 me ipm nō sum dignū arbitratus. ut uenirē
ad te. s; dic ūbo. 7 sanabit puer meus. Nam 7 ego homo
sum sub potestate cōstitutus. hñs sub me milites. Et di
co huic uade. 7 uadit. 7 alio ueni. 7 uenit. 7 suo meo fac
hoc. 7 facit. Quo audito ihc miratus ē. 7 cōuersus sequentib; se
turbis dix. Amē dico uob. nec in isrl̄ tantam fidem inueni.
Et reuersi qui missi fuerāt domū. inuenerūt suū q̄ langue
II rat sanū. Et fc̄m ē. deinceps ibat in ciuitatē q̄ uocatur
naim. 7 ibant cū illo discipli eius. 7 turba copiosa. Cū
aū appropinquaret porte ciuitatis. ecce defunctus efferebatur filius
unicus matris sue. Et h uidua erat. 7 turba ciuitatis mul
ta cū illa. Quam cum uidisset dñs. misericordia motus sup eā dix
illi. Noli flere. Et accessit. 7 tetigit loculū. hi aūt q̄ porta
bant. steterūt. Et ait. Adolescēs. tibi dico. surge. Et rese
dit qui erat mortuus. 7 cepit loqui. Et dedit illū matri sue.
Accepit aū omīs timor. 7 magnificabant dm̄ dicentes. Quia
ppha magnus surrexit in nob. 7 quia ds̄ uisitauit plebē
suam. Et exiit hic sermo in uniūsā iudeā de eo. 7 oēm circa
III regionem. Et nūtiauerūt iohi discipuli ei. de oīb; hiis. Et
cōuocauit duos de discipulis suis iohs. 7 misit ad ihm dicēs.
Tu es qui uenturus es. an aliū expectamus. Cū aū uenissent ad eū
uiri. dixerunt. Iohes baptista misit nos ad te. dicēs. Tu es
qui uenturus es an alium expectamus. In ipā aū hora cu
rauit multos a languorib; 7 plagis. 7 spiritib; malis. 7 cecis
multis donauit uisum. Et respōdens. dix illis. Euntes renū
tiate iohi que uidistis 7 audistis. q2 ceci uidēt. claudi am
bulant. lepsi mūdant. surdi audiūt. mortui resurgūt.
paupes euangelizant. Et beatus ē. qui cūq; nō fuerit scandalizā
tus in me. Et cū discessissent nūtij iohis. cep de iohe dicē
ad turbas. Quid existis in desertū uidere. arundinē uen
to moueri. S; quid existis uidere. hominē mollib; uesti
mentis indutū. Ecce qui in ueste p̄ciosa st̄ 7 in delitijs
in domib; regū st̄. S; quid existis uidere. pphām. utiq;
dico uobis. 7 plusq̄m pphām. Hic ē. de quo scptū ē. Ecce
mitto angelm meū an faciem tuā. qui pparabit uiā
tuā ante te. Dico enī uob. Maior inter natos mulierum
ppha. iohe baptista nemo ē. Qui aū minor ē in regno dī.
maior ē illo. Et omnis pplš audiens 7 publicani iustifi
cauerūt dm̄. baptizati baptismo iohis. Pharisei aū 7 le
gis pitī cōsiliū dei spreuerūt in semetipos. nō baptizati ab
IIII eo. Cui ergo similes dicam homines generatiōis hui. 7 cui
similes st̄. Similes st̄ pueris sedentib; in foro. 7 loquenti
bus ad inuicem 7 dicentib;. Cantauimus uob tybiis 7 nō
saltastis. lamentauimus 7 nō plorastis. Venit .n. iohs bap
tista neq; manducāns panem. neq; bibens uinū. 7 dicitis.
Demoniū hz. Venit filius hoīs manducās 7 bibens.
7 dicitis. Ecce homo deuorator 7 bibens uinū. amicus pub
licanorū 7 peccatorū. Et iustificata ē sapientia ab omīb;
V filiis suis. Rogabat aū illū quidā de phariseis ut man
ducaret cum illo. Et ingressus domū pharisei. discubu
it. Et ecce mulr̄ q̄ erat in ciuitate peccatrix. ut cognouit qd
accubuisset in domo pharisei. attulit alabastrū unguenti.
Et stans retro secus pedes eius. lacrimis cep rigare pedes
eius. 7 capillis capitis sui tergebat. Et osculabatur pedes ei.
7 unguento unguebat. Videns aū phariseus qui uocauerat
eū. ait intra se dicens. Hic si eēt ppha. sciret utiq; q̄ 7 qua
lis ē. mulr̄ que tangit eū quia peccatrix ē. Et respondens
ihc dix ad illū. Symō. habeo t aliquid dicere. At ille ait.
Magister dic. Duo debitores erant cuidā fenatori. Vnus de
bebat denarios quingentos. 7 alius quinquaginta. Nō hntib; illis
unde redderent. donauit utrisq;. Quis ergo plus eum diligit.
Respondens symon. dix. Estimo. quia is cui plus donauit.
At ille dix ei. Recte iudicasti. Et cōuersus ad mulierē. dix
symoni. Vides hanc mulierē. Intraui in domū tuā. aquam
pedib; meis nō dedisti. h aū lacrimis rigauit pedes meos. 7
capillis suis tersit. Osculū michi nō dedisti. hec aū ex quo
intrauit. nō cessauit osculari pedes meos. Oleo caput
meū nō unxisti. h aū unguēto unxit pedes meos. Propter

quod dico tibi. Remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se: Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit, vade in pace.

8. VI. Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates et castella praedicans et evangelizans regnum dei, et duodecim cum illo, et mulieres aliquae quae erant curatae a spiritibus malignis et infirmitatibus: Maria quae vocatur Magdalene de qua demonia vii. exierant, et Iohanna uxor Chuzae procuratoris Herodis, et Susanna, et aliae multae quae ministrabant ei de facultatibus suis.

VII. Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem. Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres caeli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, et natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortae spinae suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Haec dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quae esset haec parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni dei. Ceteris autem in parabolis, ut videntes non videant et audientes non intellegant. Est autem haec parabola. Semen est verbum dei. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt. Deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram, qui cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent, qui ad tempus credunt, et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus et divitiis et voluptatibus vitae euntes suffocantur et non referunt fructum.

VIII. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lectum ponit, sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. Non enim est occultum quod non manifestetur, nec absconditum quod non cognoscatur, et in palam veniat. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur ei. Et quicumque non habet, etiam quod putat se habere auferetur ab eo.

IX. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius, et non poterant adire ad eum prae turba. Et nuntiatum est illi: Mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos: Mater mea et fratres mei hi sunt qui verbum dei audiunt et faciunt.

X. Factum est autem in una dierum: et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius. Et ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et navigantibus illis obdormivit. Et descendit procella venti in stagnum: et complebantur fluctibus et periclitabantur. Accedentes autem suscitaverunt eum dicentes: Praeceptor, perimus. At ille surgens increpavit ventum et tempestatem aquae et cessavit. Et facta est tranquillitas. Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt, dicentes ad invicem: Quis putas hic est, quia et ventis imperat et mari, et oboediunt ei?

XI. Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quae est contra Galilaeam. Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat demonium iam temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. Hic ut vidit Iesum, procidit ante illum, et exclamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi est, Iesu fili dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Praecipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum. Et vinciebatur catenis et compedibus custoditus. Et ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogavit autem illum Iesus dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio. Quia intraverant demonia multa in eum. Et rogabant eum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte. Et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine et intraverunt in porcos. Et impetu abiit grex per praeceps in stagnum, et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant, fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est, et venerunt ad Iesum. Et invenerunt hominem sedentem a quo demonia exierant, vestitum ac sana mente ad pedes eius, et timuerunt. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant, quomodo sanus factus esset a legione. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis, quia timore magno tenebantur. Ipse autem ascendens navem reversus est. Et rogabat illum vir a quo demonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Iesus dicens: Redi domum tuam, et narra quanta tibi fecit deus. Et abiit per universam civitatem praedicans quanta illi fecisset Iesus.

VII. Factum est autem cum redisset Iesus, excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iairus. Et ipse princeps synagogae erat. Et cecidit ad pedes Iesu, rogans eum ut intraret in domum eius, quia filia unica erat illi fere annorum xii. et haec moriebatur. Et contigit dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quaedam erat in fluxu sanguinis ab annis xii. quae in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius. Et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus et qui cum illo erant: Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis. Nam et ego novi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes illius. Et ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit illi: Filia, fides tua te salvam fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogae, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. Iesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellae: Noli timere. Crede tantum, et salva erit. Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum et Iohannem et Iacobum, et patrem et matrem puellae. Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit dicens: Puella surge. Et reversus est spiritus eius, et surrexit continuo. Et iussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes eius. Quibus praecepit ne alicui dicerent quod factum erat.

9. VIII. Convocatis autem duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia, et ut languores curarent. Et misit illos praedicare regnum dei, et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, et pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella, evangelizantes et curantes ubique.

II. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo, et haesitabat eo quod diceretur a quibusdam quia Iohannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero quia Helias apparuit, ab aliis autem quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi. Quis autem est iste de quo audio ego talia? Et quaerebat videre eum. Et reversi apostoli, narraverunt illi quaecumque fecerunt.

Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est bethsaida. Quod cum cognovissent turbe secute sunt eum. Et excepit illos et loquebatur illis de regno dei. Et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem ceperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas, ut euntes in castella villasque que circa sunt divertant et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos. Vos date illis manducare. At illi dixerunt. Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces, nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos. Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus, respexit in celum et benedixit illis et fregit et distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli. Et interrogavit illos dicens. Quem me dicunt esse turbe? At illi responderunt et dixerunt. Iohannem baptistam. Alii autem heliam. Alii autem quia propheta unus de prioribus surrexit. Dixit autem illis. Vos autem quem me esse dicitis? Respondens petrus dixit. Christum dei. At ille increpans illos, precepit ne cui dicerent hoc, dicens quia oportet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis et occidi et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam cotidie et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam. Nam qui perdiderit animam suam propter me, salvam faciet illam. Quid enim proficit homo si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei.

IX. Factum est autem post hec verba fere dies octo, et assumpsit petrum et iohannem et iacobum et ascendit in montem ut oraret. Et factum est dum oraret species vultus eius altera, et vestitus eius albus refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem moyses et helias, visi in maiestate. Et dicebant excessum eius quem completurus erat in ierusalem. Petrus vero et qui cum illo erant gravati erant sompno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo, ait petrus ad ihesum. Preceptor, bonum est nos hic esse, et faciamus hic tria tabernacula, unum tibi et unum moysi et unum helye, nesciens quid diceret. Hec autem illo loquente, facta est nubes et obumbravit eos. Et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube dicens. Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox, inventus est ihesus solus. Et ipsi tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his que viderant. Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens. Magister obsecro te respice in filium meum quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit illum et subito clamat et elidit et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum et non potuerunt. Respondens autem ihesus dixit. O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet, elisit illum demonium et dissipavit. Et increpavit ihesus spiritum immundum et sanavit puerum et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine dei. Omnibusque mirantibus in omnibus que faciebat, dixit ad discipulos suos. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud. Et timebant eum interrogare de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos quis eorum maior esset. At ihesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendens puerum statuit illum secus se et ait illis. Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit. Et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos, hic maior est. Respondens autem iohannes dixit. Preceptor vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia, et prohibuimus eum quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum ihesus. Nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, et ipse faciem suam firmavit ut iret ierusalem. Et misit nuntios ante conspectum suum. Et euntes intraverunt in civitatem samaritanorum ut pararent illi. Et non receperunt eum quia facies eius erat euntis ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius iacobus et iohannes dixerunt. Domine vis dicimus ut ignis descendat de celo et consumat illos sicut et helias fecit? Et conversus increpavit illos et dixit. Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas hominum perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum. Sequar te quocumque ieris. Et ait illi ihesus. Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alium. Sequere me. Ille autem dixit. Domine permitte michi primum ire et sepelire patrem meum. Dixitque ei ihesus. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Tu autem vade annuntia regnum dei. Et ait alter. Sequar te domine, sed primum permitte me renuntiare his qui domi sunt. Et ait ad illum ihesus. Nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro, aptus est regno dei.

X. Post hec autem designavit dominus et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis. Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta. Et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illam pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete, edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos, manducate que apponuntur vobis. Et curate infirmos qui in illa sunt, et dicite illis. Appropinquavit in vos regnum dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis et non receperint vos, exeuntes in plateas eius dicite. Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra extergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquavit regnum dei. Dico vobis quia sodomis in die illa remissius erit quam illi civitati. Ve tibi corozaim, ve tibi bethsaida. Quia si in tyro et sydone facte fuissent virtutes que in vobis facte sunt, olim in cilicio et cinere sedentes penitentiam agerent. Verumtamen tyro et sydoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu capharnaum usque ad celum exaltata, usque ad infernum demergeris. Qui vos audit, me audit. Et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes. Domine et demonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici, et nichil vobis nocebit. Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis

subiciuntur. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa
hora exultavit ihesus spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi pater domine celi
et terre. quod abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revela-
sti ea parvulis. Etiam pater quia sic placuit ante te. Omnia
michi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius nisi pater. et
quis sit pater nisi filius. et cui voluerit filius revelare. Et conversus
ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis.
Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos vi-
detis et non viderunt et audire que auditis et non audierunt. Et ecce
quidam legis peritus surrexit temptans illum et dicens. Magister quid
faciendo vitam eternam possidebo. At ille dixit ad eum. In lege quid
scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit. Diliges dominum de-
um tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua. et ex omnibus
viribus tuis. et ex omni mente tua et proximum tuum sicut teip-
sum. Dixitque illi. Recte respondisti. hoc fac et vives. Ille autem
volens iustificare se ipsum dixit ad ihesum. Et quis est meus proximus.
Suscipiens autem ihesus dixit. Homo quidam descendebat ab ierusalem ie-
richo et incidit in latrones. Qui et despoliaverunt eum et pla-
gis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacer-
dos quidam descenderet eadem via. et viso illo preterivit. Similiter
et levita cum esset secus locum et videret eum pertransiit. Samaritanus
autem quidam iter faciens venit secus eum et videns eum misericordia
motus est. Et appropians alligavit vulnera eius. infundens oleum
et vinum. Et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et
curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios et dedit sta-
bulario. et ait. Curam illius habe. Et quodcumque supererogaveris
ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi
proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fe-
cit misericordiam in illum. Et ait illi ihesus. Vade et tu fac similiter. Fac-
tum est autem dum irent. et ipse intravit in quoddam castellum. Et mulier qui-
dam martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat so-
ror maria nomine. Que etiam sedens secus pedes domini audie-
bat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens mi-
nisterium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea reli-
quit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiuvet. Et
respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et
turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria
optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

XI.

Et factum est cum esset in loco quodam orans ut cessavit. dixit
unus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare sicut et iohannes
docuit discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater
sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Panem nostrum co-
tidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra. siquidem
et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in
temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum
et ibit ad illum media nocte et dicet illi. amice commoda michi
tres panes. quoniam amicus meus venit de via ad me. et non habeo
quod ponam ante illum. et ille deintus respondens dicat. noli michi mo-
lestus esse. iam ostium clausum est. et pueri mei mecum sunt in cubi-
li. non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans.
dico vobis. et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit.
propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet neces-
sarios. Et ego vobis dico. Petite et dabitur vobis. Querite et inve-
nietis. Pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit.
et qui querit invenit. et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis
patrem petit panem numquid lapidem dabit illi? Aut piscem. numquid
pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum. numquid por-
riget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona da-
ta dare filiis vestris. quanto magis pater vester de celo dabit spiritum
bonum petentibus se. Et erat ihesus eiciens demonium. et illud
erat mutum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus. et ad-
mirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt. In beelzebub prin-
cipe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes signum de
celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit
eis. Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur. et domus
supra domum cadet. Si autem et sathanas in se ipsum divisus est. quo-
modo stabit regnum eius. quia dicitis in beelzebub eicere me
demonia. Si autem ego in beelzebub eicio demonia. filii vestri in
quo eiciunt. Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei
eicio demonia. profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis
armatus custodit atrium suum. in pace sunt ea que possidet. Si autem
fortior illo superveniens vicerit eum. universa arma eius au-
feret in quibus confidebat. et spolia eius distribuet. Qui non est mecum
adversum me est. Et qui non colligit mecum dispergit. Cum immun-
dus spiritus exierit ab homine. perambulat per loca inaquosa querens
requiem. Et non inveniens dicit. Revertar in domum meam unde
exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam. Et tunc vadit
et assumit septem alios spiritus nequiores se. et ingressi habitant ibi.
Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec
diceret. extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi. Beatus
venter qui te portavit. et ubera que suxisti. At ille dixit. Quinim-
mo beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem
concurrentibus cepit dicere. Generatio hec generatio nequam est. Signum que-
rit. et signum non dabitur illi nisi signum ione. Nam sicut ionas
fuit signum ninivitis. ita erit et filius hominis generationi isti.
Regina austri surget in iudicio cum viris generationis huius.
et condempnabit illos. quia venit a finibus terre audire sa-
pientiam salomonis. Et ecce plus quam salomon hic. Viri ninivite
surgent in iudicio cum generatione hac et condempnabunt illam.
quia penitentiam egerunt ad predicationem ione. Et ecce plus quam
iona hic. Nemo lucernam accendit. et in abscondito ponit. neque
sub modio. sed super candelabrum ut qui ingrediuntur lumen
videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus
fuerit simplex. totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam
fuerit. et corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod
in te est tenebre sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit non
habens aliquam partem tenebrarum. erit lucidum totum. Et sicut
lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur rogavit
illum quidam phariseus ut pranderet apud se. Et ingres-
sus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere. quare
non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum. Nunc vos
pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis. quod autem
intus est vestrum. plenum est rapina et iniquitate. Stulti nonne
qui fecit quod deforis est etiam id quod deintus est fecit? Verumtamen
quod superest date elemosinam. et ecce omnia munda sunt vobis. Sed
ve vobis pharisei. qui decimatis mentam et rutam. et omne holus.
et preteritis iudicium et caritatem dei. Hec autem oportuit facere et illa non omit-
tere. Ve vobis pharisei. qui diligitis primas cathedras in si-
nagogis. et salutationes in foro. Ve vobis qui estis ut monumen-
ta que non apparent. et homines ambulantes supra nesciunt.
Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi. Magister. hec
dicens etiam nobis contumeliam facis. At ille ait. Et vobis legis
peritis ve. qui oneratis homines oneribus que portari non possunt.
et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edifi-
catis monumenta prophetarum. patres autem vestri occiderunt illos. Profecto
testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum. quoniam quidem
ipsi eos occiderunt. vos autem edificatis eorum sepulchra. Propter-
ea et sapientia dei dixit. Mittam ad illos prophetas et apostolos et
ex illis occident et persequentur. ut inquiratur sanguis omnium
prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione

ista. a sanguine abel iusti usque ad sanguinem zacharie. qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac generatione. Ve vobis legis peritis: quia tulistis clavem scientie. et ipsi non introistis: et eos qui introibant prohibuistis. [XII] Cum hec ad illos diceret: ceperunt pharisei et legis periti graviter insistere. et os eius opprimere de multis insidiantes ei. et querentes capere

12. aliquid ex ore eius: ut accusarent eum. Multis autem turbis circumstantibus. ita ut se invicem conculcarent: cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseorum: quod est ypocrisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur. neque absconditum quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis: in lumine dicentur. et quod in aurem locuti estis in cubiculis. predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus. et post hec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis: quem timeatis. Timete eum. qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: hunc timete. Nonne quinque passeres veneunt dipondio. et unus ex illis non est in oblivione coram deo. Sed et capilli capitis vestri: omnes numerati sunt. Nolite ergo timere. multis passeribus pluris estis. Dico autem vobis omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus: et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negaverit me coram hominibus: denegabitur coram angelis dei. et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi. Ei autem qui in spiritum sanctum blasphemaverit: non remittetur. Cum autem inducent vos in synagogas: et ad magistratus et potestates. nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis. aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos

[II] in ipsa hora: que oporteat dicere. Ait autem ei quidam de turba. Magister dic fratri meo. ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit ei. Homo quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixitque ad illos. Videte et cavete ab omni avaritia. quia non in abundantia cuiusquam vita eius est. ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos. dicens. Hominis cuiusdam divitis: uberes fructus ager attulit. Et cogitabat intra se dicens. Quid faciam. quod non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit. Hoc faciam. Destruam horrea mea: et maiora faciam. et illuc congregabo omnia que nata sunt michi et bona mea. Et dicam anime mee. Anima habes multa bona: posita in annos plurimos. Requiesce: comede. bibe. epulare. Dixit autem illi deus. Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te: que autem parasti. cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat. et non est in deum dives.

[III] Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse anime quid manducetis: neque corpori quid vestiamini. Anima plus est quam esca. et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos: quia non seminant neque metunt quibus non est cellarium. neque horreum: et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis. quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia: quomodo crescunt. Non laborant neque nent. Dico autem vobis: quia nec salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est. et cras in clibanum mittitur deus sic vestit: quanto magis vos pusille fidei? Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis. et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt. Pater autem vester scit: quoniam his indigetis. Verumtamen querite regnum dei. et hec omnia ad

[IIII] icientur vobis. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis: et date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt: thesaurum non deficientem in celis: quo fur non appropiat: neque tinea corrumpit. Ubi enim

[V] thesaurus vester est: ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti. et lucerne ardentes. Et vos similes hominibus expectantes dominum suum. quando revertatur a nuptiis. ut cum venerit et pulsaverit: confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit

dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis: quod precinget se et faciet illos discumbere. et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia. et si in tertia vigilia venerit: et ita invenerit: beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quoniam si sciret pater familias qua hora fur veniret. vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis. filius hominis veniet. Ait autem ei petrus. Domine ad nos dicis hanc parabolam. an et ad omnes? Dixit autem dominus. Quis putas est fidelis dispensator et prudens. quem constituit dominus super familiam suam. ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus: quem cum venerit dominus. invenerit ita facientem. Vere dico vobis: quia supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo. moram facit dominus meus venire. et ceperit percutere pueros et ancillas. et edere et bibere. et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat. et hora qua nescit: et dividet eum. partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui. et non preparavit et non fecit secundum voluntatem eius. vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est: multum queretur ab eo. Et cui commendaverunt multum: plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram. Et quid volo nisi

[VI] ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari. Et quomodo coartor. usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis: sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi. Tres in duos et duo in tres: dividentur. Pater in filium: et filius in patrem suum. Mater in filiam: et filia in

[VII] matrem. Socrus in nurum suam: et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occasu: statim dicitis. Nimbus venit. Et ita fit. Et cum austrum flantem: dicitis quia estus erit. et fit. Hypocrite. faciem terre et celi nostis probare. hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis

[VIII] ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem. in via da operam liberari ab illo. ne forte trahat te ad iudicem. et iudex tradat te exactori. et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi: non exies inde donec et reddas

13. novissimum minutum. [XIII] Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de galileis quorum sanguinem pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens: dixit illis. Putatis quod hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint quia talia passi sunt? Non dico vobis sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. et sicut illi .x. et viii. super quos cecidit turris in siloa: et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint. preter omnes homines habitantes in ierusalem? Non dico vobis: sed si non egeritis penitentiam. omnes similiter peribitis. Dice-

[II] bat autem hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam. in vinea sua. Et venit querens fructum. in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vinee. Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac: et non invenio. Succide ergo illam. Ut quid etiam terram occupat? At ille respondens: dixit illi. Domine. dimitte illam in hoc anno. usque dum fodiam circa illam et mittam stercora. Et siquidem fecerit fructum: sin autem in futurum

[III] succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier. que habebat spiritum infirmitatis annis .x. et viii. Et erat inclinata: nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum vidisset ihesus: vocavit ad se et ait illi. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: et confestim erecta est. et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus. indignans quia sabbato curasset ihesus. dicebat turbe. Sex dies sunt: in quibus oportet operari. In his ergo venite et curamini. et non in die sabbati. Respondit autem ad illum dominus: et dixit. Hypocrite. unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a presepio. et ducit

ad aquare? Hanc autem filiam abrahe quam alligavit sathanas ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum hec diceret: erubescebant omnes adversarii eius. Et omnis populus gaudebat in universis que gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui simile est regnum dei, et cui simile esse existimabo illud? Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in ortum suum. Et crevit et factum est in arborem magnam: et volucres celi requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile estimabo regnum dei? Simile est fermento: quod acceptum mulier abscondit in farine sata tria, donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates et castella docens: et iter faciens in ierusalem. Ait autem illi quidam. Domine, si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos. Contendite intrare per angustam portam: quia multi dico vobis querent intrare, et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias et clauserit ostium, incipietis foris stare, et pulsare ostium dicentes. Domine aperi nobis. Et respondens dicet vobis. Nescio vos unde sitis. Tunc incipietis dicere. Manducavimus coram te et bibimus: et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis. Nescio vos unde sitis. Discedite a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus: et stridor dentium. Cum videritis abraham et ysaac et iacob et omnes prophetas in regno dei: vos autem expelli foras. Et venient ab oriente, et occidente, et aquilone, et austro, et accumbent in regno dei. Et ecce sunt novissimi qui erant primi: et sunt primi qui erant novissimi. In ipsa die accesserunt quidam phariseorum: dicentes illi. Exi et vade hinc: quia herodes vult te occidere. Et ait illis. Ite, dicite vulpi illi. Ecce eicio demonia: et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consummor. Verumptamen oportet me hodie et cras et sequenti ambulare: quia non capit prophetam perire extra ierusalem. Ierusalem ierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui mittuntur ad te: quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis: et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra. Dico autem vobis: quia non videbitis me donec veniat cum dicetis. Benedictus qui venit in nomine domini.

XIIII

14 Et factum est cum intraret in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem: et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam ydropicus: erat ante illum. Et respondens ihesus: dixit ad legis peritos et phariseos dicens. Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum: ac dimisit. Et respondens ad illos: dixit. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent: dicens ad illos. Cum invitatus fueris ad nuptias: non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab eo, et veniens is qui te et illum vocavit, dicat tibi. Da huic locum. Et tunc incipias cum rubore: novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris: vade recumbe in novissimo loco ut cum venerit qui te invitavit: dicat tibi. Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria: coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat. Cum facis prandium aut cenam: noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos neque vicinos divites: ne forte et ipsi te reinvitent: et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, cecos. Et beatus eris: quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in retributione iustorum. Hec cum audisset: quidam simul discumbentibus dixit illi. Beatus qui manducabit panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidam fecit cenam magnam: et vocavit multos. Et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent: quia parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei. Villam emi: et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te: habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga boum emi .v. et eo probare illa. Rogo te: habe me excusatum. Et alius dixit. Uxorem duxi: et ideo non possum venire. Et reversus servus: nuntiavit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo. Exi cito in plateas et vicos civitatis: et pauperes, ac debiles, cecos et claudos, introduc huc. Et ait servus. Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo. Exi in vias et sepes et compelle intrare: ut impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo. Et conversus: dixit ad illos. Siquis venit ad me et non odit patrem suum et matrem, et uxorem, et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam: non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam et venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrem edificare non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt si habeat ad perficiendum, ne postea quam posuerit fundamentum et non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes. quia hic homo cepit edificare, et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem non sedens prius cogitat si possit cum .x. milibus occurrere ei qui cum .xx. milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est sal. Si autem sal quoque evanuerit: in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinium utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi: audiat.

XV

15 Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centum oves et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam que perierat, donec inveniat illam? Et cum invenerit eam: imponit in humeros suos gaudens. Et veniens domum: convocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi: quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis: quod ita gaudium erit in celo, super uno peccatore penitentiam agente: quam super nonaginta novem iustis, qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dragmas decem, si perdiderit dragmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum et querit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit: convocat amicas, et vicinas dicens. Congratulamini mihi: quia inveni dragmam quam perdideram. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem. Homo quidam habuit duos filios: et dixit adolescentior ex illis patri. Pater, da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam: et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consumpsisset, facta est fames valida in regione illa: et ipse cepit egere. Et abiit et adhesit uni civium regionis illius: et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: et nemo illi dabat. In se autem reversus: dixit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum: et dicam illi. Pater, peccavi in celum et coram te: et iam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me sicut unum de mercenariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset: vidit illum pater ipsius et misericordia motus est. Et accurrens cecidit super collum eius: et osculatus est eum. Dixitque ei filius. Pater peccavi in celum et coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus.

Dixit autem pater ad servos suos. Cito proferte stolam primam et indui
te illum. Et date anulum in manum eius. et calciamenta in pedes.
Et adducite vitulum saginatum et occidite. Et manducemus
et epulemur: quia hic filius meus mortuus erat et revixit, perierat et in
ventus est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in
agro. Et cum veniret et appropinquaret domui: audivit sym
phoniam et chorum. Et vocavit unum de servis. et interrogavit
que hec essent. Isque dixit illi. Frater tuus venit. et occidit pater
tuus vitulum saginatum. quia salvum illum recepit. Indignatus
est autem: et nolebat introire. Pater ergo illius egressus. cepit ro
gare illum. At ille respondens: dixit patri suo. Ecce tot annis ser
vio tibi: et numquam mandatum tuum preterivi. et numquam dedisti
michi hedum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus
hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit: occidisti
illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum
es. et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat. quia frater
tuus hic mortuus fuerat et revixit. perierat et inventus est.

16

Dice
bat autem et ad discipulos suos. Homo quidam erat dives qui habebat vil
licum et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et
vocavit illum: et ait illi. Quid hoc audio de te? Redde rationem
villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus
intra se. Quid faciam. quia dominus meus aufert a me villicationem?
fodere non valeo. mendicare erubesco. Scio quid faciam. ut cum a
motus fuero a villicatione. recipiant me in domos suas. Con
vocatis itaque singulis debitoribus domini sui: dicebat primo. Quan
tum debes domino meo? At ille dixit. Centum cados olei. Dixitque illi.
Accipe cautionem tuam: et sede cito. et scribe quinquaginta. Deinde alio
dixit. Tu vero quantum debes? Qui ait. Centum choros tritici. Ait illi. Ac
cipe litteras tuas. et scribe octoginta. Et laudavit dominus villi
cum iniquitatis quia prudenter fecisset: quia filii huius seculi pruden
tiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico. Facite
vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defeceritis re
cipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo: et in
maiori fidelis est. Et qui in modico iniquus est: et in maiori iniquus
est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis. quod verum est quis credet
vobis? Et si in alieno fideles non fuistis. quod vestrum est quis dabit vo
bis? Nemo servus potest duobus dominis servire. Aut enim unum
odiet et alterum diliget: aut uni adherebit. et alterum contempnet.
Non potestis deo servire et mammone. Audiebant autem omnia hec
pharisei qui erant avari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos
estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem novit corda vestra. quia
quod hominibus altum est: abominatio est ante deum. Lex et prophete usque ad
iohannem. ex eo regnum dei evangelizatur. et omnis in illud vim facit.
Facilius est autem celum et terram preterire: quam de lege unum apicem
cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram: mechatur.
Et qui dimissam a viro ducit mechatur. Homo quidam erat
dives. et induebatur purpura et bysso. et epulabatur cotidie
splendide. Et erat quidam mendicus nomine lazarus. Qui iacebat
ad ianuam eius ulceribus plenus: cupiens saturari de micis que ca
debant de mensa divitis. et nemo illi dabat. Sed et canes
veniebant. et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur
mendicus. et portaretur ab angelis in sinum abrahe. Mortuus est autem
et dives. et sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum
esset in tormentis: vidit abraham a longe et lazarum in sinu eius.
Et ipse clamans dixit. Pater abraham miserere mei. Et mit
te lazarum ut intinguat extremum digiti sui in aquam. ut re
frigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Et dixit illi ab
raham. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua: et laza
rus similiter mala. Nunc autem hic consolatur. tu vero cruciaris. Et in
his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est. ut hi qui
volunt hinc transire ad vos non possint. neque inde huc transmeare. Et ait. Rogo ergo te pater. ut mittas eum in domum patris mei. habeo enim quinque fratres. ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi abraham. Habent moysen et prophetas: audiant illos. At ille dixit. Non pater abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos. penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et prophetas non audiunt: neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

17

Et ad discipulos suos ait. Impossibile est ut non veniant scandala. Ve autem illi: per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius. et proiciatur in mare: quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit frater tuus: increpa illum. Et si penitentiam egerit: dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te. et septies in die conversus fuerit ad te dicens. penitet me: dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino. Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus. Si haberetis fidem sicut granum sinapis: diceretis huic arbori moro. eradicare. et transplantare in mare: et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem. aut boves pascentem. qui regresso de agro dicat illi statim. transi recumbe: et non dicat ei para quod cenem. et precinge te et ministra michi donec manducem et bibam. et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet servo illi. quia fecit que sibi imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis: dicite. Servi inutiles sumus. Quod debuimus facere: fecimus. Et factum est. dum iret in ierusalem: transibat per mediam samariam et galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt a longe. et levaverunt vocem dicentes. Ihesu preceptor miserere nostri. Quos ut vidit: dixit. Ite. ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent: mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est regressus est. cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens. Et hic erat samaritanus. Respondens autem ihesus: dixit. Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo. nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge vade: quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando venit regnum dei: respondit eis et dixit. Non venit regnum dei cum observatione. neque dicent. ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos. Venient dies: quando desideretis videre unum diem filii hominis. et non videbitis. Et dicent vobis. Ecce hic: ecce illic. Nolite ire: neque sectemini. Nam sicut fulgur choruscans de sub celo. in ea que sub celo sunt fulget. ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus noe ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant. et uxores ducebant. et dabantur ad nuptias. usque in diem qua intravit noe in archam. et venit diluvium: et perdidit omnes. Similiter factum est in diebus loth. Edebant. et bibebant. emebant et vendebant. et plantabant et edificabant. Qua die autem exiit loth a sodomis. pluit ignem et sulphur de celo. et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto. et vasa eius in domo: ne descendat tollere ea. Et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere: perdet illam. Et quicumque perdiderit illam. vivificabit eam. Dico autem vobis. In illa nocte erunt duo in lecto uno: unus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in unum: una assumetur. et altera relinquetur. Duo in agro: unus assumetur et alter relinquetur. Respondentes. dicunt illi. Ubi domine? Qui dixit eis. Ubicumque fuerit corpus: illuc congregabuntur aquile.

18

Dicebat autem et parabolam ad illos. quoniam oportet semper orare. et non deficere: dicens. Iudex

quidam erat in quadam civitate, qui deum non timebat et hominem non reverebatur. Vidua autem quedam erat in civitate illa et veniebat ad eum dicens: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se: Et si deum non timeo nec hominem revereor, tamen quia molesta est mihi hec vidua vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. Ait autem dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumptamen

VI. filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat: Deus gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat

VII. humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum infantes ut eos tangeret. Quos cum viderent discipuli, increpabant illos. Ihesus autem convocans illos dixit: Sinite pueros venire ad me et nolite eos vetare. Talium est enim regnum dei.

VIII. Amen dico vobis: quicumque non acceperit regnum dei sicut puer, non intrabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone, quid faciens vitam eternam possidebo? Dixit autem ei ihesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Mandata nosti: Non occides, non mechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hec omnia custodivi a iuventute mea. Quo audito ihesus ait ei: Adhuc unum tibi deest. Omnia quecumque habes vende et da pauperibus et habebis thesaurum in celo, et veni sequere me. His ille auditis contristatus est, quia dives erat valde. Videns autem illum ihesus tristem factum dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Ait illis: Que impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud deum. Ait autem petrus: Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam.

XVII. Assumpsit autem ihesus XII et ait illis: Ecce ascendimus ierosolimam et consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur. Et postquam flagellaverint occident eum, et tertia die resurget. Et ipsi nichil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant que dicebantur.

III. Factum est autem cum appropinquaret iericho, cecus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam pretereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod ihesus nazarenus transiret. Et clamavit dicens: Ihesu fili david, miserere mei. Et qui preibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili david, miserere mei. Stans autem ihesus iussit eum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam. Et ihesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum. Et omnis

19. III. plebs ut vidit dedit laudem deo. Et ingressus perambulabat iericho. Et ecce vir nomine zacheus, et hic erat princeps publicanorum et ipse dives. Et querebat videre ihesum quis esset, et non poterat pre turba, quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sicomorum ut videret illum, quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum, suspiciens ihesus vidit illum et dixit ad eum: Zachee festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem zacheus dixit ad dominum: Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus, et si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum. Ait ihesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod et ipse filius sit abrahe. Venit enim filius hominis querere et salvum facere quod perierat. Hec illis audientibus adiciens dixit parabolam, eo quod esset prope ierusalem, et quia existimarent quod confestim regnum dei manifestaretur.

IIII. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis autem X servis suis dedit illis X mnas et ait ad illos: Negotiamini dum venio. Cives autem eius oderant illum et miserunt legationem post illum dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est ut rediret accepto regno, et iussit vocari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus dicens: Domine mna tua decem mnas adquisivit. Et ait illi: Euge bone serve, quia in modico fidelis fuisti, eris potestatem habens super X civitates. Et alter venit dicens: Domine mna tua fecit V mnas. Et huic ait: Et tu esto super V civitates. Et alter venit dicens: Domine ecce mna tua quam habui repositam in sudario. Timui enim te, quia homo austerus es. Tollis quod non posuisti et metis quod non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico serve nequam. Sciebas quod ego austerus homo sum, tollens quod non posui et metens quod non seminavi. Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego veniens cum usuris utique exegissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine habet X mnas. Dico autem vobis quia omni habenti dabitur; ab eo autem qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se adducite huc et interficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens ierosolimam.

V. Et factum est cum appropinquasset ad bethfage et bethaniam ad montem qui vocatur oliveti, misit duos discipulos suos dicens: Ite in castellum quod contra vos est, in quod introeuntes invenietis pullum asine alligatum, cui nemo hominum umquam sedit. Solvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit quare solvitis, sic dicetis ei: Quia dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui missi erant et invenerunt sicut dixit illis stantem pullum. Solventibus autem illis pullum dixerunt domini eius ad eos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: Quia dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad ihesum. Et iactantes vestimenta sua super pullum imposuerunt ihesum. Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis oliveti, ceperunt omnes turbe descendentium gaudentes laudare deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine domini. Pax in celo et gloria in excelsis. Et quidam phariseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis, quia si hii tacuerint lapides clamabunt.

VI. Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, que ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum cepit eicere vendentes et ementes in illo, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis est; vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens cotidie in templo. Principes autem sacerdotum et scribe et principes plebis querebant illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

20. VII. Et factum est in una dierum docente illo populum in templo et evangelizante, convenerunt principes sacerdotum

et scribe cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis in qua potestate hec facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo vos et ego verbum. Respondete mihi: Baptismum Iohannis de celo erat an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes: Quia si dixerimus de celo, dicet: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs universa lapidabit nos. Certi sunt enim Iohannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et Ihesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantavit vineam, et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes contumelia, dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere. Qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum. Forsitan cum hunc viderint, verebuntur. Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt inter se dicentes: Hic est heres. Occidamus illum, ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos, et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent, ut caperent eum in sermone, et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt illum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces, et non accipis personam, sed in veritate viam dei doces. Licet nobis tributum dare Cesari, an non? Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cesaris. Et ait illis: Reddite ergo que sunt Cesaris Cesari, et que dei sunt deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe, et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam Sadducorum, qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis, si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, et hic sine filiis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant. Et primus accepit uxorem, et mortuus est sine filiis. Et sequens accepit illam, et ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen, et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis Ihesus: Filii seculi huius nubunt, et traduntur ad nuptias. Illi vero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent neque ducent uxores. Neque enim ultra mori poterunt. Equales enim angelis sunt, et filii sunt dei, cum sint filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui, et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit dominum deum Abraham et deum Ysaac et deum Iacob. Deus autem non est mortuorum sed vivorum. Omnes enim vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt: Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum filium David esse? Et ipse David dicit in libro psalmorum: Dixit dominus domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. David ergo dominum illum vocat, et quomodo filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis: Attendite a scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in sy-

nagogis, et primos discubitus in conviviis. Qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient dampnationem maiorem.

21. Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quandam viduam pauperculam, mittentem era minuta duo. Et dixit: Vere dico vobis, quia vidua hec pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei. Hec autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo quod lapidibus bonis et donis ornatum esset, dixit: Hec que videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogaverunt autem illum dicentes: Preceptor, quando hec erunt, et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et tempus appropinquavit. Nolite ergo ire post illos. Cum autem audieritis prelia et seditiones, nolite terreri. Oportet primum hec fieri, sed non statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, et regnum adversus regnum. Et terremotus magni erunt per loca, et pestilentie et fames, terroresque de celo et signa magna erunt. Sed ante hec omnia inicient vobis manus suas et persequentur, tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio eius. Tunc qui in Iudea sunt fugiant in montes, et qui in medio eius discedant, et qui in regionibus non intrent in eam. Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic. Et cadent in ore gladii, et captivi ducentur in omnes gentes, et Ierusalem calcabitur a gentibus, donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole et luna et stellis, et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum, arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite et levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam et omnes arbores. Cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri, scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis, quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate et curis huius vite, et superveniat in vos repentina dies illa. Tamquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt, et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo, noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur Oliveti. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

22. Appropinquabat autem dies festus azimorum, qui dicitur pascha. Et querebant principes sacerdotum et scribe quomodo eum interficerent. Timebant vero plebem. Intravit autem Sathanas in Iudam qui cognominabatur Scarioth, unum de duodecim. Et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus, quemadmodum illum traderet eis. Et gavisi sunt, et pacti sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et

-querebat opportunitatem: ut traderet illum sine turbis. Venit autem dies azymorum: in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrum et Iohannem: dicens. Euntes parate nobis pascha: ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in civitatem: occurret vobis homo amphoram aque portans. Sequimini eum in domum in quam intrat: et dicetis patri familias domus. Dicit tibi magister. Ubi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis ostendet cenaculum magnum stratum: et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis: et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit: et duodecim apostoli cum eo. Et ait illis. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum: antequam patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Et accepto calice, gratias egit et dixit. Accipite: et dividite inter vos. Dico enim vobis: quod non bibam de generatione vitis, donec regnum dei veniat. Et accepto pane, gratias egit et fregit: et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite: in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit: dicens. Hic est calix novum testamentum in sanguine meo quod pro vobis fundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod diffinitum est vadit: verumptamen ve illi homini per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se: quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem et contentio inter eos: quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis: fiat sicut iunior. Et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Vos autem estis: qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum: ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. Et sedeatis super thronos: iudicantes xii. tribus israel. Ait autem dominus Symoni. Symon: ecce sathanas expetivit vos: ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te: ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus: confirma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nichil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat: similiter et peram. Et qui non habet: vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus est. Etenim ea que sunt de me: finem habent. At illi dixerunt. Domine, ecce gladii duo hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem illum discipuli et. Et cum pervenisset ad locum: dixit illis. Orate: ne intretis in temptationem. Et ipse avulsus est ab eis: quantum iactus est lapidis. Et positis genibus: orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Verumtamen non mea voluntas: sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de celo: confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos: invenit illos dormientes pre tristicia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite orate: ne intretis in temptationem.

XX

Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur iudas unus de xii. antecedebat eos. Et appropinquavit ihesu: ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit ei. Iuda, osculo filium hominis tradis? Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat: dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum: et amputavit auriculam eius dexteram. Respondens autem ihesus ait. Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius: sanavit eum. Dixit autem ihesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus. Cum cotidie vobiscum fuerim in templo: non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra: et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum: duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur a longe. Accenso autem igne in medio atrio: et circumsedentibus illis, erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem ad lumen: et eum fuisset intuita: dixit. Et hic cum illo erat. At ille negavit eum: dicens. Mulier non novi illum. Et post pusillum: alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. O homo non sum. Et intervallo facto quasi hore unius, alius quidam affirmabat dicens. Vere et hic cum illo erat. Nam et galileus est. Et ait petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente: gallus cantavit. Et conversus dominus: respexit petrum. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras petrus, flevit amare. Et viri qui tenebant illum: illudebant ei cedentes. Et velaverunt eum: et percutiebant faciem eius. Et interrogabant eum dicentes. Prophetiza. Quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies: convenerunt seniores plebis, et principes sacerdotum et scribe. Et duxerunt illum in concilium suum: dicentes. Si tu es christus: dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero, non credetis mihi. Si autem et interrogavero: non respondebitis mihi neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis: quia ego sum. At illi dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore eius.

23

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad pilatum. Ceperunt autem accusare illum: dicentes. Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, et prohibentem tributa dari cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogavit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens: ait. Tu dicis. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. Nichil invenio cause in hoc homine. At illi invalescebant dicentes. Commovet populum docens per universam iudeam: et incipiens a galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam: interrogavit si homo galileus esset. Et ut cognovit quod de herodis potestate esset: remisit eum ad herodem, qui et ipse ierosolimis erat illis diebus. Herodes autem viso ihesu gavisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eo quod audierat multa de illo. Et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus: et ipse nichil illi respondebat. Stabant et principes sacerdotum et scribe: constanter accusantes eum. Sprevit autem illum herodes: cum exercitu suo et illusit indutum veste alba: et remisit illum ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus: in ipsa die. Nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe: dixit ad illos. Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum: et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam invenio in homine isto, ex hiis in quibus eum accusatis. Sed neque herodes. Nam remisi vos ad illum: et ecce nichil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat: dimittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa turba: dicens. Tolle hunc: et dimitte nobis barraban. Qui erat propter sedicionem quandam factam in civitate et homicidium: missus in carcerem. Iterum autem pilatus locutus est ad illos: volens dimittere ihesum. At illi succlamabant dicentes. Crucifige crucifige illum. Ille autem tercio dixit ad illos. Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum: et dimittam. At illi instabant vocibus magnis: postulantes ut crucifigeretur. Et invalescebant voces eorum. Et

pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant: Iesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum apprehenderunt Symonem quendam Cyrenensem venientem de villa et imposuerunt illi crucem portare post Iesum. Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum: que plangebant et lamentabantur eum. Conversus autem ad illas Iesus: dixit. Filie Ierusalem nolite flere super me: sed super vos ipsas flete et super filios vestros. Quoniam ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles et ventres qui non genuerunt: et ubera que non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus cadite super nos: et collibus operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt: in arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo: ut interficerentur. Et postquam venerunt in locum qui vocatur calvarie: ibi crucifixerunt eum. Et latrones: unum a dextris et alterum a sinistris. Iesus autem dicebat. Pater: dimitte illis non enim sciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius: miserunt sortes. Et stabat populus expectans. Et deridebant illum principes cum eis: dicentes. Alios salvos fecit. se ipsum salvum faciat. si hic est Christus dei electus. Illudebant autem ei et milites accedentes. et acetum offerentes illi: et dicentes. Si tu es rex iudeorum: salvum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super illum: litteris grecis et latinis et hebraicis. Hic est rex iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum: dicens. Si tu es Christus: salvum fac temet ipsum et nos. Respondens autem alter: increpabat illum dicens. Neque tu times deum: quod in eadem damnatione es. Et nos quidem iuste. Nam digna factis recipimus: hic vero nichil mali gessit. Et dicebat ad Iesum. Domine memento mei: cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus. Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. Erat autem fere hora sexta. Et tenebre facte sunt in universam terram: usque in horam nonam. et obscuratus est sol. Et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna Iesus: ait. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens. expiravit. Videns autem centurio quod factum fuerat: glorificavit deum dicens. Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud. et videbant que fiebant: percutientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe: et mulieres que secute erant eum a galilea hec videntes. Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio vir bonus et iustus. hic non consenserat consilio et actibus eorum ab Arimathia civitate iudee qui expectabat et ipse regnum dei. hic accessit ad pilatum: et petiit corpus Iesu. Et depositum involvit sindone: et posuit eum in monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceves: et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum ipso venerant de galilea viderunt monumentum: et quemadmodum positum erat corpus eius. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta. Et sabbato quidem siluerunt: secundum mandatum.

XXIIII

Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum: portantes que paraverant aromata. Et invenerunt lapidem revolutum a monumento: et ingresse non invenerunt corpus domini Iesu. Et factum est dum mente consternarentur de isto: ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram: dixerunt ad illas. Quid queritis viventem cum mortuis? Non est hic: sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis cum adhuc in galilea esset dicens quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi. et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento: nuntiaverunt hec omnia illis undecim: et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene et Iohanna et Maria Iacobi. et cetere que cum eis erant. que dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista: et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum et procumbens vidit linteamina sola posita. et abiit secum mirans quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem. nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de omnibus his que acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quererent. et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur: ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem ambulantes et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas dixit ei. Tu solus peregrinus es in Ierusalem et non cognovisti que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit. Que? Et dixerunt. De Iesu Nazareno qui fuit vir propheta potens in opere et sermone coram deo et omni populo. et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes et principes nostri in damnationem mortis. et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus: quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hec omnia: tertia dies est hodie quod hec facta sunt. Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos: que ante lucem fuerunt ad monumentum. Et non invento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse. qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt. ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum: in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati Christum. et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis. interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum dicentes. Mane nobiscum: quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis: accepit panem et benedixit ac fregit: et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum: et cognoverunt eum. Et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via. et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora: regressi sunt in Ierusalem. Et invenerunt congregatos undecim: et eos qui cum ipsis erant dicentes. quod surrexit dominus vere et apparuit Symoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in via. et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Dum hec autem loquuntur: Iesus stetit in medio eorum. Et dicit eis. Pax vobis. Ego sum. nolite timere. Conturbati vero et conterriti: existimabant se spiritum videre. Et dixit eis. Quid turbati estis. et cogitationes ascendunt in corda vestra? videte manus meas et pedes meos: quia ipse ego sum. palpate et videte: quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Et cum hec dixisset: ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pre gaudio: dixit. habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi: et favum mellis. Et cum manducasset coram eis: sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad illos. Hec sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum: ut intelligerent scripturas. Et dixit eis: quoniam sic scriptum est. et sic oportebat Christum pati. et resurgere a mortuis die tertia. et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. incipientibus ab Ierosolima. Vos autem estis testes horum. et ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in civitate. quo adusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos in Bethaniam: et elevatis manibus suis benedixit eis. Et factum est. dum benediceret illis: recessit ab eis. et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno. Et erant semper in templo: laudantes et benedicentes deum.

Incipit argumentum beati Ieronimi presbiteri in evangelio secundum Iohannem.

Hic est Iohannes evangelista unus ex discipulis dei. qui virgo electus a deo est. quem de nuptiis volentem nubere vocavit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium in evangelio datur: quod et pre ceteris dilectus a deo dicitur: et huic matrem suam pendens in cruce

commendavit dominus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans, solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur. Primum signum ponens quod in nuptiis fecit dominus, ut ostendens quod erat ipse legentibus demonstraret, quod ubi dominus invitatur deficere nuptiarum vinum debeat, et veteribus inmutatis, nova omnia quae a Christo instituuntur appareant. De quo singula quae in ministerium acta vel dicta evangelii ratio quaerentibus demonstrat. Hoc autem evangelium scripsit in Asia, postea quam in Pathmos insula apocalypsin scripserat, ut cui in principio canonis incorruptibile principium in Genesi, ei incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur, dicente Christo: Ego sum alpha et omega. Et hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulturae suae locum, facta oratione, positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mortis, quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit, et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum tempore dispositio vel librorum ordinatio ideo per singula a nobis non exponitur, ut sciendi desiderio collocato et quaerentibus fructus laboris et deo magisterii doctrina servetur. Explicit argumentum. Incipit evangelium secundum Iohannem.

I. In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nichil. Quod factum est, in ipso vita erat. Et vita erat lux hominum, et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo, cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. In propria venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiae et veritatis. Iohannes testimonium perhibet de ipso, et clamat dicens: Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gratia et veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vidit umquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris, ipse enarravit.

II. Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudaei ab Ierosolimis sacerdotes et levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, et non negavit, et confessus est quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Helias es tu? Et dicit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam domini, sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogaverunt eum et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus neque Helias neque propheta? Respondit eis Iohannes dicens: Ego baptizo in aqua; medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. Haec in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans. Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, et ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est, quia prior me erat. Et ego nesciebam eum, sed ut manifestaretur in Israhel, propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Iohannes dicens: quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo, et mansit super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille michi dixit: Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi, et testimonium perhibui quia hic est filius dei.

III. Altera die iterum stabat Iohannes, et ex discipulis eius duo. Et respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Iesum. Conversus autem Iesus, et videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quaeritis? Qui dixerunt ei: Rabi, quod dicitur interpretatum magister, ubi habitas? Dicit eis: Venite et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret, et apud eum manserunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem Andreas frater Symonis Petri unus ex duobus qui audierant ab Iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem suum Symonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus. Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Symon filius Iohanna; tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. In crastinum voluit exire in Galileam, et invenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. Erat autem Philippus a Bethsaida civitate Andreae et Petri. Invenit Philippus Nathanael, et dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege et prophetae, invenimus Iesum filium Ioseph a Nazareth. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni et vide. Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, et dicit de eo: Ecce vere Israhelita, in quo dolus non est. Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Iesus et dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te. Respondit ei Nathanael, et ait: Rabi, tu es filius dei, tu es rex Israhel. Respondit Iesus et dixit ei: Quia dixi tibi: vidi te sub ficu, credis; maius his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis, videbitis celum apertum, et angelos dei ascendentes et descendentes supra filium hominis.

2. II. Et die tertia nuptiae factae sunt in Chana Galileae, et erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid michi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapideae hydriae sex positae secundum purificationem Iudaeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, et non sciebat unde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam, vocat sponsum architriclinus, et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, et cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Chana Galileae, et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius. Post hoc descendit Capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha Iudaeorum, et ascendit Ierosolimam Iesus.

III. Et invenit in templo vendentes boves et oves et columbas, et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque et boves, et nummulariorum effudit aes, et mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me. Responderunt ergo Iudaei, et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis? Respondit Iesus et dixit eis: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Iudaei: Quadraginta et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat, et crediderunt scripturae et sermoni quem dixit Iesus. Cum autem esset Ierosolimis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quae faciebat. Ipse autem Iesus non credebat

semet ipsum eis: eo quod ipse nosset omnes. et quia opus ei non erat ut quis
testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in

3. homine. Erat autem homo ex phariseis nichodemus nomine. princeps iu-
deorum. Hic venit ad eum nocte: et dixit ei. Rabi: scimus quia a deo
venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis:
nisi fuerit deus cum eo. Respondit ihesus: et dixit ei. Amen amen dico tibi:
nisi quis natus fuerit denuo: non potest videre regnum dei. Di-
cit ad eum nichodemus. Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Num-
quid potest in ventrem matris sue iterato introire et nasci? Respon-
dit ihesus. Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spi-
ritu: non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne:
caro est. et quod natum est ex spiritu: spiritus est. Non mireris quia dixi tibi:
oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius
audis. sed non scis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est
ex spiritu. Respondit nichodemus: et dixit ei. Quomodo possunt hec fieri?
Respondit ihesus et dixit ei. Tu es magister israel: et hec ignoras?
Amen amen dico tibi quia quod scimus loquimur. et quod vidimus testa-
mur. et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et
non creditis. quomodo si dixero vobis celestia credetis? Et nemo
ascendit in celum nisi qui descendit de celo: filius hominis qui est in celo.
Et sicut moyses exaltavit serpentem in deserto. ita exaltari opor-
tet filium hominis. ut omnis qui credit in ipso non pereat. sed habeat
vitam eternam. Sic enim deus dilexit mundum. ut filium suum unige-
nitum daret. ut omnis qui credit in eum non pereat: sed habeat vitam eternam.
Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum:
sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur.
Qui autem non credit iam iudicatus est. quia non credidit in nomine unige-
niti filii dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum. et di-
lexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala
opera. Omnis enim qui male agit: odit lucem et non venit ad lucem.
ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem:
ut manifestentur eius opera quia in deo sunt facta. Post hec venit ihesus
et discipuli eius in iudeam terram: et illic morabatur cum eis: et bap-
tizabat. Erat autem et iohannes baptizans in ennon iuxta salim: quia
aque multe erant illic. et veniebant et baptizabantur. Nondum enim
missus fuerat in carcerem iohannes. Facta est ergo questio ex disci-
pulis iohannis cum iudeis de purificatione. et venerunt ad iohannem et
dixerunt ei. Rabi. qui erat tecum trans iordanem. cui tu tes-
timonium perhibuisti: ecce hic baptizat: et omnes veniunt ad eum.
Respondit iohannes et dixit. Non potest homo accipere quicquam. nisi fuerit ei
datum de celo. Ipsi vos michi testimonium perhibetis quod dixerim.
ego non sum christus. sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam: sponsus
est. Amicus autem sponsi qui stat et audit eum: gaudio gaudet
propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum opor-
tet crescere: me autem minui. Qui desursum venit: super omnes est.
Qui est de terra: de terra est. et de terra loquitur. Qui de celo venit super omnes
est. et quod vidit et audivit hoc testatur. et testimonium eius nemo
accipit. Qui accipit eius testimonium: signavit quia deus verax est. Quem
enim misit deus. verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum.
Pater diligit filium: et omnia dedit in manu eius. Qui credit in
filium: habet vitam eternam. Qui autem incredulus est filio: non videbit

4. vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Ut ergo cognovit ihesus
quia audierunt pharisei quia ihesus plures discipulos facit et bapti-
zat quam iohannes. quamquam ihesus non baptizaret sed discipuli eius:
Reliquit iudeam et abiit iterum in galileam. Oportebat autem eum
transire per samariam. Venit ergo in civitatem samarie que dicitur sichar:
iuxta predium quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat autem ibi fons
iacob. Ihesus ergo fatigatus ex itinere: sedebat sic super fontem.
hora erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire
aquam. Dicit ei ihesus. Da michi bibere; discipuli autem eius abierant
in civitatem. ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samarita-
na. Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me poscis que sum mu-
lier samaritana? Non enim coutuntur iudei samaritanis. Respon-
dit ihesus et dixit ei. Si scires donum dei et quis est. qui dicit tibi da michi
bibere. tu forsitan petisses ab eo: et dedisset tibi aquam vivam.
Dicit ei mulier. Domine. neque in quo haurias habes. et puteus
altus est. unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro
iacob qui dedit nobis puteum. et ipse ex eo bibit: et filii eius et
pecora eius? Respondit ihesus et dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua
hac: sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: non
sitiet in eternum; sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque sa-
lientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da michi hanc aquam:
ut non sitiam. neque veniam huc haurire. Dicit ei ihesus. Vade vo-
ca virum tuum: et veni huc. Respondit mulier: et dixit. Non ha-
beo virum. Dicit ei ihesus. Bene dixisti: quia non habeo virum. Quinque
enim viros habuisti: et nunc quem habes non est tuus vir. hoc vere
dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri
in monte hoc adoraverunt: et vos dicitis. quia ierosolimis est lo-
cus ubi adorare oportet. Dicit ei ihesus. Mulier crede michi quia veniet
hora quando neque in monte hoc neque in ierosolimis adorabitis
patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus
quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: quando veri adoratores
adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit:
qui adorent eum. Spiritus est deus: et eos qui adorant eum in spiritu et verita-
te oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quia messias venit: qui
dicitur christus. Cum ergo venerit: ille nobis annuntiabit omnia. Dicit ei ihesus.
Ego sum. qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius:
et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: quid
queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier: et
abiit in civitatem: et dicit illis hominibus. Venite et videte ho-
minem: qui dixit michi omnia quecumque feci. Numquid ipse est christus? Exierunt
de civitate: et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli:
dicentes. Rabi: manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo
manducare: quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli eius: ad
invicem. Numquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis ihesus.
Meus cibus est: ut faciam voluntatem eius qui misit me. ut perficiam
opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quatuor menses sunt: et messis
venit? Ecce dico vobis. levate oculos vestros: et videte regiones:
quia albe sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit:
et congregat fructum in vitam eternam. ut et qui seminat simul gau-
deat, et qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui semi-
nat. et alius est qui metit. Ego misi vos metere: quod vos non labo-
rastis. Alii laboraverunt: et vos in labores eorum introistis. Ex
civitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum propter
verbum mulieris testimonium perhibentis: quia dixit michi omnia quecumque fe-
ci. Cum venissent ergo ad eum samaritani: rogaverunt eum ut ibi
maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures credide-
runt propter sermonem eius. et mulieri dicebant. quia iam non propter tuam
loquelam credimus. ipsi enim audivimus et scimus: quia hic est vere sal-
vator mundi. Post duos autem dies exiit inde: et abiit in ga-
lileam. Ipse enim ihesus testimonium perhibuit: quia propheta in sua patria
honorem non habet. Cum ergo venisset in galileam: exceperunt eum galilei.
cum omnia vidissent. que fecerat ierosolimis in die festo. Et ipsi
enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in chana galilee.
ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur
capharnaum. Hic cum audisset quia ihesus adveniret a iudea in ga-
lileam: abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret
filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo ihesus ad eum. Nisi signa
et prodigia videritis: non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine des-
cende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei ihesus. Vade filius tuus

V

uiuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei ihesus: et ibat. Iam autem
eo descendente: serui occurrerunt ei et nuntiauerunt dicentes quia filius
eius uiueret. Interrogabat ergo horam ab eis: in qua melius ha-
buerat. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit
eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit
ei ihesus: Filius tuus uiuit. Et credidit ipse et domus eius to-
ta. Hoc iterum secundum signum fecit ihesus: cum uenisset a iudea
5. in galileam. Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit
ihesus ierosolimam. Est autem ierosolimis super probatica piscina que
cognominatur hebraice bethsaida .v. porticus habens. In his
iacebat multitudo magna languentium: cecorum claudorum
aridorum expectantium aque motum. Angelus autem domini secundum tempus
descendebat in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendis-
set in piscinam post motionem aque sanus fiebat a quacumque te-
nebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi: xxx. et octo an-
nos habens in infirmitate sua. Hunc cum uidisset ihesus iacentem. et cog-
nouisset quia multum iam tempus haberet: dicit ei. Vis sanus fieri:
Respondit ei languidus. Domine hominem non habeo. ut cum
turbata fuerit aqua: mittat me in piscinam. Dum uenio
enim ego alius ante me descendit. Dicit ei ihesus. Surge tolle grabatum
tuum: et ambula. Et statim sanus factus est homo. Et sustulit
grabatum suum: et ambulabat. Erat autem sabbatum in illo die. Di-
cebant ergo iudei: illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est. non licet tibi tol-
lere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me fecit sanum: ille michi dixit.
tolle grabatum tuum et ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis est ille
homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum et ambula: Is autem qui sanus fu-
erat effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem declinauit a turba
constituta in loco. Postea inuenit eum ihesus in templo: et dixit illi.
Ecce sanus factus es: iam noli peccare. ne deterius tibi aliquid
contingat. Abiit ille homo. et nuntiauit iudeis. quia ihesus esset: qui fecit
eum sanum. Propterea persequebantur iudei ihesum: quia hec faciebat in
II sabbato. Ihesus autem respondit eis. Pater meus usque modo operatur: et ego ope-
ror. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere: quia non solum
soluebat sabbatum. sed et patrem suum dicebat deum: equalem se fa-
ciens deo. Respondit itaque ihesus: et dixit eis. Amen amen dico uobis: non
potest filius a se facere quicquam: nisi quod uiderit patrem facientem.
Quecumque enim ille fecerit. hec et filius similiter facit. Pater enim dili-
git filium: et omnia demonstrat ei que ipse facit. Et maiora his
demonstrabit ei opera: ut uos miremini. Sicut enim pater susci-
tat mortuos et uiuificat. sic et filius quos uult uiuificat.
Neque enim pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio. ut
omnes honorificent filium: sicut honorificant patrem. Qui non ho-
norificat filium: non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen
dico uobis: quia qui uerbum meum audit et credit ei qui misit me:
habet uitam eternam. Et in iudicium non uenit: sed transiet a morte
in uitam. Amen amen dico uobis quia uenit hora et nunc est: quando mor-
tui audient uocem filii dei: et qui audierint uiuent. Sicut enim pater
habet uitam in semet ipso. sic dedit et filio uitam habere in semet
ipso. Et potestatem dedit ei et iudicium facere: quia filius hominis est.
Nolite mirari hoc: quia uenit hora in qua omnes qui in monu-
mentis sunt audient uocem filii dei. Et procedent qui bona fece-
runt in resurrectionem uite. Qui uero mala egerunt in resurrec-
tionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. sed sicut
audio iudico. et iudicium meum iustum est. Quia non quero uo-
luntatem meam: sed uoluntatem eius qui misit me. Si ego tes-
III timonium perhibeo de me ipso testimonium meum non est uerum. Alius
est qui testimonium perhibet de me: et scio quia uerum est testimo-
nium quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem: et testimo-
nium perhibuit ueritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio:
sed hec dico ut uos salui sitis. Ille erat lucerna ardens et

lucens. Vos autem uoluistis ad horam exultare in luce eius.
Ego autem habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que dedit
michi pater ut perficiam ea: ipsa testimonium perhibent de me.
quia pater me misit. Et qui misit me pater. ipse testimo-
nium perhibet de me. Neque uocem eius umquam audistis: neque
speciem eius uidistis. Et uerbum eius non habetis in uobis
manens: quia quem misit ille. huic uos non creditis. Scruta-
mini scripturas. in quibus putatis uos uitam eternam habere. Et
ille sunt que testimonium perhibent de me. Et non uultis ue-
nire ad me: ut uitam habeatis. Claritatem ab hominibus
non accipio: sed cognoui uos quia dilectionem dei non habetis in
uobis. Ego ueni in nomine patris mei. et non accipitis me.
Si alius uenerit in nomine suo: illum accipietis. Quomodo po-
testis uos credere qui gloriam ab inuicem accipitis. et glo-
riam que a solo deo est. non queritis: Nolite putare quia ego accusa-
turus sim uos apud patrem. Est qui uos accusat: moyses
in quo uos speratis. Si enim crederetis moysi: crederetis for-
sitan et michi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non cre-
6. ditis, quomodo uerbis meis credetis? Post hec abiit ihesus trans

VI

mare galilee: quod est tiberiadis. Et sequebatur eum multitudo
magna: quia uidebant signa que faciebat super his qui in-
firmabantur. Subiit ergo in montem ihesus et ibi sedebat cum disci-
pulis suis. Erat autem proximum pascha: dies festus iudeorum. Cum
subleuasset ergo oculos ihesus. et uidisset quia multitudo maxima ue-
nit ad eum. dicit ad philippum. Vnde ememus panes ut man-
ducent hi: Hoc autem dicebat temptans eum. Ipse enim sciebat quid
esset facturus. Respondit ei philippus. Ducentorum denariorum pa-
nes non sufficiunt eis. ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit
ei unus ex discipulis eius: andreas frater symonis petri. Est pu-
er unus hic: qui habet .v. panes ordeiceos. et duos pisces. Sed hec
quid sunt inter tantos: Dixit ergo ihesus. Facite homines discumbere.
Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo uiri numero
quasi .v. milia. Accepit ihesus panes: et cum gratias egisset distribuit
discumbentibus. Similiter et ex piscibus: quantum uolebant. Vt autem
impleti sunt: dixit discipulis suis. Colligite que superauerunt
fragmenta: ne pereant. Collegerunt ergo: et impleuerunt xii.
cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeiceis que superfuerunt
his qui manducauerant. Illi ergo homines cum uidissent quod fecerat sig-
num: dicebant. Quia hic est uere propheta: qui uenturus est in mundum.
Ihesus ergo cum cognouisset quia uenturi essent ut raperent eum. et face-
rent eum regem. fugit iterum in montem ipse solus. Vt autem sero factum est:
II descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent nauem: ue-
nerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iam facte erant. et non
uenerat ad eos ihesus. Mare autem uento magno flante: exurge-
bat. Cum remigassent ergo quasi stadia .xxv. aut .xxx. uident
ihesum ambulantem super mare: et proximum naui fieri: et timuerunt.
Ille autem dicit eis. Ego sum: nolite timere. Voluerunt ergo accipere
eum in nauem: et statim fuit nauis ad terram in quam ibant.
Altera die turba que stabat trans mare uidit quia nauicula
alia non erat ibi nisi una: et quia non introisset cum discipulis
suis ihesus in nauem. sed soli discipuli eius abissent. Alie uero super-
uenerunt naues a tiberiade: iuxta locum ubi manducauerant
panem gratias agentes deo. Cum ergo uidisset turba. quia ihesus non
esset ibi. neque discipuli eius. ascenderunt in nauiculas. et ue-
nerunt capharnaum querentes ihesum. Et cum inuenissent eum
trans mare: dixerunt ei. Rabi quando huc uenisti: Respondit
eis ihesus: et dixit. Amen amen dico uobis: queritis me non quia uidis-
tis signa. sed quia manducastis ex panibus: et saturati es-
III tis. Operamini non cibum qui perit. sed qui permanet in uitam
eternam: quem filius hominis dabit uobis. Hunc enim pater

signauit d̄s. Dixerūt g̊ ad eū. Quid faciem̄. ut opem̄
opa dei: Respondit ihc: ⁊ dixit eis. hoc ē opus dī: ut cre
datis in eū quē misit ille. Dixerūt g̊ ei. Qd̄ g̊ tu facis sig
nū. ut uideamus ⁊ credamus t̄? Quid opāris? Patres n̄ri
manducauerūt manna in deserto: sic̄ sc̄ptū est. Panē de
celo dedit eis manducare. Dix̄ g̊ eis ihc. Am̄ am̄ dico uob:
n̄ moyses dedit uob panem de celo. s; pater m̄s dat uob
panem de celo ūum. Panis enī dī ē. qui descēdit de celo. ⁊
dat uitam mundo. Dixerūt g̊ ad eum. Domine semp da
nob panē hunc. Dix̄ aū eis ihc. Ego sum panis uite. Q̄ ue
nit ad me n̄ esuriet. ⁊ qui credit ī me n̄ sitiet unq̄. S;
dixi uob: quia uidistis me. ⁊ n̄ credtis. Oē qd̄ dat m̄ pater
ad me ueniet. ⁊ eū qui uenit ad me n̄ eiiā foras. Quia
descendi de celo non ut faciā uolūtatē meā: s; uoluntatē
eius q̄ misit me. Hec ē aū uoluntas eius qui misit me pr̄is:
ut oē qd̄ dedit m̄ n̄ pdam ex eo. s; resuscitē illud ī nouis
simo die. Hec ē enim uoluntas pr̄is mei q̄ misit me: ut
omnis qui uidet filiū ⁊ credit ī eū: habeat uitā et̄nā.
Et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Murmurabant
g̊ iudei de illo: quia dixisset. ego sum panis qui de celo de
scendi. Et dicebant. Nonne hic ē ihc filius ioseph cui nos
nouimus pr̄em ⁊ m̄rem: Quō m̄ g̊ dic̄ hic. q̄ de celo descēdi:
Respōdit g̊ ihc: ⁊ dix̄ eis. Nolite m̄murare inuicē. Ne
mo pot̄ uenire ad me. nisi pater qui misit me traxerit
eū. Et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Est sc̄ptum
in p̄phis. Et erūt ōs docibiles dī. Omīs q̄ audiuit a pr̄e ⁊
didicit: uenit ad me. Nō q̄ pr̄em uidit quisq̄: n̄ is q̄
ē a deo. hic uidet patrē. Am̄ am̄ dico uob: qui credit ī
me h̄t uitā et̄nā. Ego sū panis uite. Patres u̅r̅i mandu
cauerūt in deserto mānā. ⁊ mortui s̄t. Hic ē panis de celo de
scendens: ut siquis ex ip̄o manducauerit n̄ moriatur. Ego
sum panis uiuus qui de celo descendi. Siquis manduca
uerit ex hoc pane: uiuet ī et̄nū. Et panis quē ego dabo caro
mea ē p̄ mundi uita. Litigabant g̊ iudei ad inuicē dicē
tes. Quō modo pot̄ hic nob carnē suā dare ad manducādū:
Dix̄ g̊ eis ihc. Am̄ am̄ dico uob: n̄ manducaūitis carnē
filii hominis. ⁊ biberitis eius sanguinē. n̄ habebitis uitā ī
uob. Q̄ manducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē:
h̄t uitam et̄nā. Et ego resuscitabo eū in nouissimo die.
Caro enim mea uere ē cibus: ⁊ sanguis m̄s uere ē potus. Q̄ man
ducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē: in me manet
⁊ ego in eo. Sic̄ misit me uiuēs pr̄: ⁊ ego uiuo p̄p patrē.
Et qui manducat me. ⁊ ip̄e uiuet p̄p me. Hic ē panis:
qui de celo descendit. Nō sic̄ māducauerūt pr̄es u̅r̅i mānā:
⁊ mortui s̄t. Q̄ manducat hūc panē: uiuet in et̄nū. Hec dix̄
in sinagoga: docēs in capharnaū. Multi g̊ audiētes ex
discipulis eius: dixerūt. Durus ē hic sermo. Q̄s pot̄ eū audire:
Sciens aū ihc apud semetip̄m q̄ m̄murarēt de hoc disci
puli ei: dix̄ eis. Hoc uos scādalizat: Si g̊ uideritis filiū ho
minis ascēdentē: ubi erat p̄us. Sp̄c ē qui uiuificat: caro n̄
pdest quicq̄. Verba q̄ ego locut̄ sū uob: sp̄c ⁊ uita sūt.
S; s̄t quidā ex uob: q̄ n̄ credūt. Sciebat aū ab initio ihc
q̄ essent credētes. ⁊ quis traditur' eēt eū. Et dicebat. Pp
terea dixi uob: q̄ nemo pot̄ uenire ad me n̄ fuerit ei datū
a pr̄e meo. Ex hoc multi discipulorum ei abierūt retro: ⁊ iā nō
cū illo ambulabāt. Dix̄ g̊ ihc ad duodecī. Nūq̄d ⁊ uos
uultis abire: Respōdit g̊ ei symō petrus. Dn̄e ad quē ibi
mus? Verba uite et̄ne habes. Et nos credim' ⁊ cognouim':
q̄ tu es xp̄c filius dī uiui. Respōdit eis ihc. Nonne ego uos xii.
elegi. ⁊ unus ex uob diabolus ē. Dicebat aū de iuda symo
nis scarioth. Hic enim erat traditur' eū. cū eēt unus
ex duodecim.

VII

Post hec aū ambulabat ihc in galileā. Nō
enī uolebat in iudeā ambulare: quia querebāt eum
iudei interficere. Erat aū in proximo dies festus iudeorum: sceno
phegia. Dixerūt aū ad eū fr̄s ei'. Transi hinc ⁊ uade ī iu
deam. ut ⁊ discipuli tui uideant opa tua q̄ facis. Nemo
quippe in occulto aliq̄d facit. ⁊ querit ip̄e in palā eē. Si hec fa
cis: manifesta te ip̄m mūdo. Neq; enim fr̄s eius credebāt ī eū.
Dixit g̊ eis ihc. Temp' meū nōdū aduenit: temp' aū u̅r̅m
semp ē paratū. Non pot̄ mūdus odisse uos. Me aū odit:
quia ego testimoniū phibeo de illo q̄ opa ei' mala s̄t. Vos
ascendite ad diem festū hūc: ego enī n̄ ascendo ad diē festū
istū. q̄ meum temp' n̄dū adimpletū ē. Hec cū dixisset: ip̄e
mansit in galilea. Vt aū ascēderūt fr̄s eius: tūc ⁊ ip̄e as
cendit ad diem festū nō manifeste. s; q̄si in occulto. Iudei
g̊ querebāt eum in die festo. ⁊ dicebāt. Vbi ē ille: Et m̄m
murmur erat de eo in turba. Quidam enim dicebāt. q̄ bon'
ē. alii aū dicebant n̄. s; seducit turbas. Nemo tñ palā loq
batur de illo: p̄p̄t metū iudeorum. Iā aū die festo mediāte: as

VIII

cendit ihc in tēplū ⁊ docebat. Et mirabant iudei: dicētes.
Quō modo hic litteras scit. cū n̄ didicerit: Respōdit eis ihc ⁊ dix̄.
Mea doctrina n̄ ē mea. s; eius q̄ misit me. Siquis uolūerit uo
luntatē ei' facere: cognoscet de doctrina utrū ex deo sit. an ego
a me ip̄o loquar. Q̄ a semet ip̄o loq̄t'. gl̄am p̄priam q̄rit. Q̄ aū
querit gl̄am eius q̄ misit illū: hic uerax ē. ⁊ iniusticia
in illo n̄ ē. Nonne moyses dedit uob legē. ⁊ nemo ex uob
facit legē: Quid me q̄ritis interficere: Respōdit turba: ⁊ dix̄.
Demoniū h̄s. Quis te querit interficere: Respōdit ihc ⁊ dix̄
eis. Vnū opus feci: ⁊ oēs miramini. Propterea moyses dedit
uob circūcisionē: n̄ q̄ ex moyse ē. s; ex pr̄ibus: ⁊ in sabbo circū
ciditis hominē. Si circūcisionem accip̄ hō in sabbo ut n̄ solua
tur lex moysi: m̄ indignamini q̄ totū hoīem sanū feci
in sabbo: Nolite iudicare scdm faciem. s; iustū iudiciū iudi
cate. Dicebant g̊ quidā ex ierosolimis. Nonne hic ē. quē querūt
interficere: Et ecce palā loquitur: ⁊ nichil ei dicūt. Nūq̄d uere cogno
uerunt p̄ncipes. q̄ hic ē xp̄c: S; hunc scimus unde sit: xp̄c
aū cū uenerit. nemo scit unde sit. Clamabat g̊ docēs ī templo
ihc: ⁊ dicens. Et me scitis: ⁊ unde sim scitis. Et a me ip̄o n̄ ueni:
s; ē uerus qui misit me. quē uos nescitis. Ego scio eū: q̄
ab ip̄o sū. ⁊ ip̄e me misit. Querebāt g̊ eū apphendere: ⁊ nemo
misit ī illū man'. quia nōdū uenerat hora ei'. De turba aū
multi crediderūt ī eū: ⁊ dicebāt. Xp̄c cum uenerit. nūq̄d plura
signa faciet q̄m q̄ hic facit: Audierūt pharisei turbā m̄murātē
de illo hec. Et miserūt p̄ncipes ⁊ pharisei ministros: ut apphende
rent eum. Dix̄ g̊ eis ihc. Adhuc modicū temp' uobiscū sū ⁊ ua
do ad eū qui misit me. Queretis me ⁊ n̄ inuenietis. Et ubi sū
ego. uos n̄ potestis uenire. Dixerūt g̊ iudei ad semet ip̄os. Quo
hic iturus ē. q̄ n̄ inueniemus eū: Nūq̄d in dispsionē gētiū
iturus ē. ⁊ docturus gētes: Quis ē hic sermo quē dix̄. q̄re
tis me ⁊ n̄ inuenietis. ⁊ ubi sū ego uos n̄ potestis uenire: In no
uissimo aū die magno festiuitatis. Stabat ihc ⁊ clamabat
dicens. Siquis sitit: ueniat ad me ⁊ bibat. Q̄ credit ī me:
sicut dicit sc̄ptura flumina de uentre ei' fluēt aq̄ uiue. Hoc
aū dix̄ de sp̄u: quē accepturi erāt credētes in eū. Nōdū enim
erat sp̄c datus: quia ihc n̄dū fuerat glificat'. Ex illa g̊ turba cū
audissent hos sermones eius: dicebāt. Hic ē uere p̄pha. Alii dice
bant hic ē xp̄c. Quidam aū dicebāt. Nūquid a galilea xp̄c ue
nit: Nonne sc̄ptura dic̄. q̄ ex semine dd̄. ⁊ de bethleem cas
tello ubi erat dd̄. xp̄c uenit: Dissentio itaq; fc̄a ē in turba.
p̄p̄t eū. Quidā aū ex ip̄is uolebant apphendere eū: s; nemo

misit super illum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos: et dixerunt eis illi. Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri. Numquam sic locutus est homo: sicut hic homo loquitur. Responderunt ergo eis pharisei. Numquid et vos seducti estis? Numquid aliquis ex principibus credidit in eum, aut ex phariseis? Sed turba hec que non novit legem, maledicti sunt. Dixit Nichodemus ad eos ille qui venit ad ihesum nocte: qui unus erat ex ipsis. Numquid lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei. Numquid et tu galileus es? Scrutare scripturas et vide quia propheta a galilea non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

VIII

8. Ihesus autem perrexit in montem oliveti: et diluculo iterum venit in templum. Et omnis populus venit ad eum: et sedens docebat eos. Adducunt autem scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in medio. Et dixerunt ei. Magister, hec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum: ut possent accusare eum. Ihesus autem inclinans se deorsum: digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum: erexit se et dixit eis. Qui sine peccato est vestrum: primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans: scribebat in terra. Audientes autem unus post unum exibant: incipientes a senioribus. Et remansit ihesus solus: et mulier in medio stans. Erigens autem se ihesus: dixit ei. Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condempnavit? Que dixit. Nemo domine. Dixit autem ei ihesus. Nec ego te condempnabo. Vade: et amplius iam noli peccare. Iterum ergo locutus est eis

VIII

ihesus: dicens. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me: non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Dixerunt ergo ei pharisei. Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum. Respondit ihesus: et dixit eis. Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni: et quo vado. Vos autem nescitis unde venio, aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quemquam. Et si iudico ego: iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso: et testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei. Ubi est pater tuus? Respondit ihesus. Neque me scitis: neque patrem meum. Si me sciretis: forsitan et patrem meum sciretis. Hec verba locutus est ihesus in gazophilacio: docens in templo. Et nemo apprehendit eum: quia necdum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis ihesus. Ego vado et queretis me: et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado: vos non potestis venire. Dicebant ergo iudei. Numquid interficiet semet ipsum, quia dicit quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis. Vos de deorsum estis: ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis: quia moriemini in peccatis vestris. Si enim non credideritis quia ego sum: moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei. Tu quis es? Dixit eis ihesus. Principium qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare: sed qui misit me verax est. Et ego que audivi ab eo: hec loquor in mundo. Et non cognoverunt quia patrem eius dicebat deum. Dixit ergo eis ihesus. Cum exaltaveritis filium hominis: tunc cognoscetis quia ego sum: et a me ipso facio nichil, sed sicut docuit me pater hec loquor. Et qui me misit mecum est: et non reliquit me solum, quia ego que placita sunt ei facio semper. Hec illo loquente: multi crediderunt in eum. Dicebat ergo ihesus ad eos qui crediderunt ei iudeos. Si vos manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis, et cognoscetis veritatem: et veritas liberabit vos. Responderunt ergo ei iudei. Semen abrahe sumus: et nemini servivimus umquam. Quomodo tu dicis liberi eritis? Respondit eis ihesus. Amen amen dico vobis: quia omnis qui facit peccatum: servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum: filius manet in eternum. Si ergo filius vos liberaverit: vere liberi eritis. Scio quia filii abrahe estis: sed queritis me interficere: quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor: et vos que vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt: et dixerunt ei. Pater noster: abraham est. Dicit eis ihesus. Si filii abrahe estis: opera abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere: hominem qui veritatem locutus sum vobis quam audivi a deo. Hoc abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatione non sumus nati. Unum patrem habemus deum. Dixit ergo eis ihesus. Si deus pater vester esset, diligeretis utique me. Ego enim ex deo processi: et veni. Neque enim a me ipso veni: sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium ex suis propriis loquitur: quia mendax est ipse et pater eius. Ego autem quia veritatem dico: non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? Qui est ex deo: verba dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis. Responderunt ergo iudei: et dixerunt ei. Nonne bene dicimus nos quia samaritanus es tu et demonium habes? Respondit ihesus. Ego demonium non habeo: sed honorifico patrem meum. Et vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam meam: est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit: mortem non videbit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cognovimus: quia demonium habes. Abraham mortuus est et prophete, et tu dicis. Si quis sermonem meum servaverit non gustabit mortem in eternum. Numquid tu maior es patre nostro abraham qui mortuus est? Et prophete mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit ihesus. Si ego glorifico me ipsum: gloria mea nichil est. Est pater meus qui glorificat me: quem vos dicitis quia deus vester est. Et non cognovistis eum. Ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis mendax. Sed scio eum: et sermonem eius servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: et vidit et gavisus est. Dixerunt ergo iudei ad eum. Quinquaginta annos nondum habes: et abraham vidisti? Dixit eis ihesus. Amen amen dico vobis, antequam abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides: ut iacerent in eum. Ihesus autem abscondit se: et exivit de templo.

IX

9. Et preteriens: vidit hominem cecum a nativitate. Et interrogaverunt eum discipuli sui. Rabi quis peccavit, hic aut parentes eius, ut cecus nasceretur? Respondit ihesus. Neque hic peccavit, neque parentes eius: sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me: donec dies est. Venit nox: quando nemo potest operari. Quamdiu in mundo sum: lux sum mundi. Hec cum dixisset: exspuit in terram et fecit lutum ex sputo. Et linivit lutum super oculos eius et dixit ei. Vade lava in natatoria siloe: quod interpretatur missus. Abiit ergo et lavit: et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat: dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant quia hic est. Alii autem nequaquam, sed similis est eius. Ille vero dicebat: quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit. Ille homo qui dicitur ihesus: lutum fecit et unxit oculos meos et dixit michi. Vade ad natatoria siloe et lava. Et abii et lavi, et vidi. Et dixerunt ei. Ubi est ille? Ait. Nescio. Adducunt eum ad phariseos: qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit ihesus: et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei: quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum posuit michi super oculos: et lavi et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam. Non est hic homo a deo, qui sabbatum non custodit. Alii dicebant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei de illo quia cecus fuisset et vidisset: donec vocaverunt parentes eius qui viderat. Et interrogaverunt eos: dicentes. Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cecus natus est? Quomodo ergo nunc

uidet. Responderunt eis parentes eius et dixerunt. Scimus quia hic est filius noster et quia caecus natus est. Quomodo autem nunc uideat nescimus. aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate, etatem habet ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius quia timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei ut siquis eum confiteretur christum. extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt. quia etatem habet. ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat caecus. et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille. Si peccator est nescio. Vnum scio quia caecus cum essem modo uideo. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi. quomodo aperuit tibi oculos. Respondit eis. Dixi uobis iam et audistis. Quid iterum uultis audire. Numquid et uos uultis discipuli eius fieri. Maledixerunt ei et dixerunt. Tu discipulus eius sis. nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus. hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis. In hoc enim mirabile est. quia uos nescitis unde sit. et aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores deus non audit. sed siquis dei cultor est. et uoluntatem eius facit. hunc exaudit. A seculo non est auditum quia aperuit quis oculos caeci nati. Nisi esset hic a deo non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus. et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras. Audiuit ihesus quia eiecerunt eum foras. et cum inuenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei. Respondit ille et dixit. Quis est domine ut credam in eum. Et dixit ei ihesus. Et uidisti eum. et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ihesus. In iudicium ego in hunc mundum ueni. ut qui non uident uideant. et qui uident caeci fiant. Et audierunt ex phariseis qui cum ipso erant et dixerunt ei. Numquid et nos caeci sumus. Et dixit eis ihesus. Si caeci essetis non haberetis peccatum. Nunc uero dicitis quia uidemus. peccatum uestrum manet.

X. 10 Amen amen dico uobis. qui non intrat per ostium in ouile ouium. sed ascendit aliunde. ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium pastor est ouium. huic ostiarius aperit. et oues uocem eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim et educit eas. Et cum proprias oues emiserit. ante eas uadit. et oues illum sequuntur quia sciunt uocem eius. Alienum autem non sequuntur. sed fugiunt ab eo quia non nouerunt uocem alienorum. Hoc prouerbium dixit eis ihesus. Illi autem non cognouerunt. quid loqueretur eis. Dixit ergo eis ihesus iterum. Amen dico uobis quia ego sum ostium ouium. Omnes quotquot uenerunt fures sunt et latrones. sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me siquis introierit saluabitur. et ingredietur et egredietur. et pascua inueniet. Fur non uenit nisi ut furetur et mactet et perdat. Ego ueni ut uitam habeant. et abundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem et qui non est pastor cuius non sunt oues proprie. uidet lupum uenientem. et dimittit oues et fugit. Et lupus rapit et dispergit oues. Mercenarius autem fugit. quia mercenarius est. et non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus. et cognosco meas. et cognoscunt me mee. Sicut nouit me pater. et ego agnosco patrem. Et animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo que non sunt ex hoc ouili. et illas oportet me adducere. et uocem meam audient. Et fiet unum ouile et unus pastor. Propterea me pater diligit. quia ego pono animam meam. ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me. sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam. et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi a patre meo. Dissensio iterum facta est inter iudeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis. Demonium habet et insanit. Quid eum auditis. Alii dicebant. Hec uerba non sunt demonium habentis. Numquid demonium potest caecorum oculos aperire. Facta sunt autem encenia in ierosolimis. et hiemps erat. Et ambulabat ihesus in templo in porticu salomonis. Circumdederunt ergo eum iudei et dicebant ei. Quousque animam nostram tollis. Si tu es christus. dic nobis palam. Respondit eis ihesus Loquor uobis et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei. hec testimonium perhibent de me. Sed uos non creditis quia non estis ex ouibus meis. Oues mee uocem meam audiunt. et ego cognosco eas. et sequuntur me. Et ego uitam eternam do eis. et non peribunt in eternum. et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est. et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater unum sumus. Sustulerunt lapides iudei. ut lapidarent eum. Respondit eis ihesus. Multa opera bona ostendi uobis ex patre meo. Propter quod eorum opus me lapidatis. Responderunt ei iudei. De bono opere non lapidamus te. sed de blasphemia. Et quia tu homo cum sis. facis te ipsum deum. Respondit eis ihesus. Nonne scriptum est in lege uestra quia ego dixi dii estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est. et non potest solui scriptura, quem pater sanctificauit et misit in mundum. uos dicitis quia blasphemas. quia dixi. filius dei sum. Si non facio opera patris mei. nolite credere mihi. Si autem facio. et si mihi non uultis credere. operibus credite. ut cognoscatis et credatis quia in me est pater. et ego in patre. Querebant ergo eum apprehendere. et exiuit de manibus eorum. Et abiit iterum trans iordanem. in eum locum ubi erat iohannes baptizans primum. et mansit illuc. Et multi uenerunt ad eum. et dicebant. quia iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quecumque iohannes dixit de hoc. uera erant. Et multi crediderunt in eum.

XI. 11 Erat autem quidam languens lazarus a bethania. de castello marie et marthe sororum eius. Maria autem erat que unxit dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis. cuius frater lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum. dicentes. Domine. ecce quem amas infirmatur. Audiens autem ihesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortem. sed pro gloria dei. ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem ihesus martham et sororem eius mariam et lazarum. Vt ergo audiuit quia infirmabatur. tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post hoc dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te iudei lapidare. et iterum uadis illuc. Respondit ihesus. Nonne xii. sunt hore diei. Siquis ambulauerit in die. non offendit. quia lucem huius mundi uidet. Si autem ambulauerit in nocte. offendit. quia lux non est in eo. Hec ait. et post hoc dicit eis. Lazarus amicus noster dormit. sed uado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius. Domine. si dormit saluus erit. Dixerat autem ihesus de morte eius. illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit eis ihesus manifeste. Lazarus mortuus est. Et gaudeo propter uos ut credatis. quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dicitur didimus ad condiscipulos. Eamus et nos. ut moriamur cum eo. Venit itaque ihesus. et inuenit eum .iiii. dies iam in monumento habentem. Erat autem bethania iuxta ierosolimam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex iudeis uenerant ad martham et mariam. ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quia ihesus uenit. occurrit illi. Maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad ihesum. Domine. si fuisses hic. frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio. quia quecumque poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi ihesus. Resurget frater tuus. Dicit ei martha. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dixit ei ihesus. Ego sum resurrectio et uita. Qui credit in me et si mortuus fuerit uiuet. Et omnis qui uiuit et credit in me. non morietur in eternum. Credis hoc. Ait illi. Vtique domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei. qui in hunc mundum uenisti. Hec cum dixisset. abiit et uocauit mariam sororem suam silentio dicens. Magister adest et uocat te. Illa ut audiuit surrexit cito. et uenit ad eum. Nondum enim uenerat ihesus in castellum. sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erant cum ea in domo. et consolabantur eam. cum uidissent

XII

mariam quia cito surrexit et exiit. secuti sunt eam dicentes quia
vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venis-
set ubi erat ihesus: videns eum cecidit ad pedes eius et dixit ei. Do-
mine. si hic fuisses: non esset mortuus frater meus. Ihesus ergo ut vidit
eam plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes: infremuit
spiritu et turbavit se ipsum et dixit. Ubi posuistis eum? Dicunt
ei. Domine: veni et vide. Et lacrimatus est ihesus. Dixerunt ergo
iudei. Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt.
Non poterat hic qui aperuit oculos ceci. facere ut et hic non
moreretur? Ihesus ergo rursum fremens in semet ipso: venit ad
monumentum. Erat autem spelunca: et lapis superpositus erat ei.
Ait ihesus. Tollite lapidem. Dicit ei martha: soror eius qui
mortuus fuerat. Domine iam fetet: quatriduanus enim est.
Dicit ei ihesus. Nonne dixi tibi: quoniam si credideris videbis gloriam dei?
Tulerunt ergo lapidem. Ihesus autem elevatis sursum oculis: dixit.
Pater gratias ago tibi: quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia
semper me audis: sed propter populum qui circumstat dixi ut credant
quia tu me misisti. Hec cum dixisset: voce magna clamavit.
Lazare: veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus.
ligatus pedes et manus institis. et facies eius sudario erat
ligata. Dicit eis ihesus. Solvite eum: et sinite abire. Multi ergo ex
iudeis qui venerant ad mariam. et viderant que fecit: crediderunt in eum.
Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos: et dixerunt eis que
VIII fecit ihesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium: et
dicebant. Quid facimus. quia hic homo multa signa facit?
Si dimittimus eum sic: omnes credent in eum. et venient romani et
tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis caiphas nomine
cum esset pontifex anni illius dixit eis. Vos nescitis quicquam nec co-
gitatis: quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo et
non tota gens pereat. Hoc autem a semet ipso non dixit: sed cum esset ponti-
fex anni illius prophetavit quia ihesus moriturus erat pro gente. Et non
tantum pro gente: sed ut filios dei qui erant dispersi congregaret in
unum. Ab illo ergo die: cogitaverunt ut interficerent eum. Ihesus ergo
iam non in palam ambulabat apud iudeos: sed abiit in regionem
iuxta desertum in civitatem que dicitur effrem. Et ibi morabatur: cum
discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum. Et
ascenderunt multi ierosolimam de regione ante pascha. ut sanctifi-
carent se ipsos. Querebant ergo ihesum: et colloquebantur ad invicem
in templo stantes. Quid putatis quia non venit ad diem festum?
Dederunt autem pontifices et pharisei mandatum. ut si quis cognoverit
12 ubi sit indicet. ut apprehendant eum. Ihesus ergo ante sex dies pasche
venit bethaniam: ubi fuerat lazarus mortuus quem suscita-
vit ihesus. Fecerunt autem ei cenam ibi: et martha ministrabat. Laza-
rus vero: unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit
libram unguenti nardi pistici preciosi. et unxit pedes ihesu:
et extersit capillis suis pedes eius. et domus impleta est ex odo-
re unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius iudas scariothes:
qui erat eum traditurus. Quare hoc unguentum non venit tre-
centis denariis. et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de ege-
nis pertinebat ad eum: sed quia fur erat. et loculos habens
ea que mittebantur portabat. Dixit ergo ihesus. Sine illam: ut in
diem sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habetis
vobiscum: me autem non semper habebitis. Cognovit ergo turba multa
ex iudeis quia illic est. et venerunt non propter ihesum tantum sed ut lazarum
viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem princi-
pes sacerdotum ut et lazarum interficerent: quia multi propter illum
VII abibant ex iudeis. et credebant in ihesum. In crastinum autem turba
multa que venerat ad diem festum: cum audissent quia ve-
nit ihesus ierosolimam: acceperunt ramos palmarum. et proces-
serunt obviam ei. et clamabant. Osanna benedictus qui venit
in nomine domini: rex israel. Et invenit ihesus asellum:
et sedit super eum. sicut scriptum est. Noli timere filia syon: ecce
rex tuus venit. sedens super pullum asine. Hec non cognove-
runt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est ihesus tunc
recordati sunt quia hec scripta erant de eo. et hec fecerunt
ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando
lazarum vocavit de monumento: et suscitavit eum a mortuis.
Propterea et obviam venit ei turba: quia audierant eum fe-
cisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semet ipsos. Vide-
tis quia nichil proficimus: Ecce mundus totus: post ipsum abiit.
Erant autem gentiles quidam ex hiis qui ascenderant ut adora- VIII
rent in die festo. Hi ergo accesserunt ad philippum qui erat a
bethsaida galilee: et rogabant eum dicentes. Domine. vo-
lumus ihesum videre. Venit philippus: et dicit andree. Andre-
as rursum et philippus. dixerunt ihesu. Ihesus autem respondit
eis: dicens. Venit hora: ut clarificetur filius hominis. Amen
amen dico vobis: nisi granum frumenti cadens in terram mortuum
fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fruc-
tum affert. Qui amat animam suam: perdet eam. Et qui odit animam
suam in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Si quis michi minis-
trat: me sequatur. Et ubi sum ego: illic et minister meus erit. Si
quis michi ministraverit: honorificabit eum pater meus. Nunc anima
mea turbata est. Et quid dicam? Pater: salvifica me ex hac
hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater: clarifica nomen
tuum. Venit ergo vox de celo. Et clarificavi: et iterum clarifica-
bo. Turba ergo que stabat: et audierat dicebat tonitruum factum
esse. Alii dicebant. Angelus ei locutus est. Respondit ihesus: et dixit.
Non propter me vox hec venit: sed propter vos. Nunc iudicium est mun-
di. Nunc princeps huius mundi eicietur foras. Et ego si ex-
altatus fuero a terra: omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dice-
bat: significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba.
Nos audivimus ex lege: quia christus manet in eternum. Et quomodo
tu dicis oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius
hominis? Dixit ergo eis ihesus. Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambu-
late dum lucem habetis: ut non tenebre vos comprehendant. Et qui
ambulat in tenebris: nescit quo vadat. Dum lucem habetis
credite in lucem: ut filii lucis sitis. Hec locutus est ihesus: et abiit et VIIII
abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis: non
credebant in eum. ut sermo ysaie prophete impleretur quem dixit.
Domine quis credidit auditui nostro: et brachium domini cui re-
velatum est? Propterea non poterant credere: quia iterum dixit ysaias. Exce-
cavit oculos eorum. et induravit cor eorum: ut non videant oculis.
et intelligant corde. et convertantur. et sanem eos. Hec dixit ysaias:
quando vidit gloriam eius. et locutus est de eo. Verumtamen et ex princi-
pibus multi crediderunt in eum: sed propter phariseos non confitebantur
ut de sinagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum:
magis quam gloriam dei. Ihesus autem clamavit: et dixit. Qui credit in
me: non credit in me. sed in eum qui misit me. Et qui videt
me: videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni: ut
omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si quis audi-
erit verba mea. et non custodierit: ego non iudico eum. Non enim
veni ut iudicem mundum: sed ut salvum faciam mundum. Qui spernit
me et non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. Sermo quem
locutus sum ille iudicabit eum in novissimo die: quia ego ex
me ipso non sum locutus. sed qui misit me pater ipse michi mandatum
dedit. quid dicam et quid loquar. Et scio: quia mandatum eius
13 vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit michi pater sic loquor. An- XIII
te diem autem festum pasche sciens ihesus quia venit eius hora
ut transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant
in mundo. in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam

nisisset in cor ut traderet eū iudas symonis scarioth. Sci
ens quia oīa dedit ei pat̄ in manus. ⁊ q̄ a deo exiuit. ⁊ ad
dm̄ uadit. Surgit a cena. ⁊ ponit uestimēta sua. Et cū
accepisset linteū: p̄cinxit se. Deinde misit aq̄ in peluī.
⁊ cep̄ lauare pedes discipulorū. ⁊ extergere linteo q̄ erat
p̄cinctus. Venit ḡ ad symonē petrū. ⁊ dicit ei petr̄. Domi
ne tu m̄ lauas pedes? Respōdit ihc̄. ⁊ dixit ei. Qd̄ ego facio
tu nescis modo. scies aūt postea. Dicit ei petrus. Nō laua
bis michi pedes in eternum. Respōdit ei ihc̄. Si nō lauero
te: nō habebis partem mecū. Dicit ei symon petr̄. Dn̄e.
nō tm̄ pedes meos: s; ⁊ manus ⁊ caput. Dicit ei ihc̄. Q̄
lotus ē. non indiget n̄ ut pedes lauet. s; ē. mūdus totus.

II Et uos mūdi estis. s; n̄ omnes. Sciebat. n̄. quisnā eēt q̄
traderet eū: p̄pterea dixit. n̄ estis mūdi oēs. Postq̄ ḡ lauit
pedes eorū. ⁊ accep̄ uestimēta sua: cū recubuisset itm̄ dix̄
eis. Scitis q̄d fecerī uob̄. Vos uocatis me magister ⁊ domine:
⁊ b̄n dicitis. Sū ⁊ enī. Si ḡ ego laui uros pedes dn̄s ⁊ ma
gister: ⁊ uos debetis alter alterius lauere pedes. Exemplū
n̄. dedi uob̄: ut quēadmodū ego feci uob̄. ita ⁊ uos fa

III ciatis. Amē amē dico uob̄: n̄ ē. seruus maior dn̄o suo:
neq̄ apl's maior eo qui misit illū. Si h̄ scitis: beati eritis
si feceritis ea. Nō de oīb; uob̄ dico. Ego scio: quos ele
gerim. S; ut impleat̄ scriptura: qui māducat mecū pa
nem. leuabit ⁊tra me calcaneū suū. Amodo dico uob̄
p̄usq̄m fiat: ut credatis cū fcm̄ fuerit q̄ ego sū. Amē amē
dico uob̄: q̄ accip̄ si quē misero: me accip̄. Q̄ aūt me ac
cip̄: accip̄ eū qui me misit. Cū h̄ dixisset ihc̄: turbatus
ē. spū: ⁊ p̄testatus ē. ⁊ dix̄. Amē amē dico uob̄: quia un̄ ex
uobis tradet me. Aspiciebāt ḡ ad inuicē discipli: hesitā
tes de quo diceret. Erat ḡ recūbens un̄ ex discipulis eius ī sinu
ihu: quē diligebat ihc̄. Innuit ḡ huic symō petr̄: ⁊ dic̄
ei. Quis ē. de quo dic̄. Itaq; cū recubuisset ille sup̄ pectus
ihu: dicit ei. Domine quis ē. Respōdit ihc̄. Ille ē. cui ego ī
tinctū panē porrexero. Et cū intinxisset panē: dedit iude sy
monis scariothis. Et p̄ buccellā: tc̄ introiuit ī illū satha
nas. Et dicit ei ihc̄. Qd̄ facis: fac citius. Hoc aūt nemo sciuit
discūbentiū: ad quid dixit ei. Quidā. n̄. putabāt: q̄ loculos
habebat iudas: quia dicit ei ihc̄. eme ea que op̄ sunt nobis 15.
ad diem festū. aut egenis ut aliquid daret. Cum ḡ accepi
set ille buccellā: exiuit ⁊tinuo. Erat aūt nox. Cū ḡ exisset:
dicit ihc̄. Nūc clarificatus. ē. filius hoīs. ⁊ d's clarificatus ē.
in eo. Si d's clarificatus. ē. in eo: ⁊ d's clarificauit eū in se

IIII met ip̄o. Et ⁊tinuo clarificabit eū. Filioli: adhuc modicū
uobcū sū. Queretis me: ⁊ sicut dixi iudeis: quo ego uado
uos n̄ potestis uenire. Et uob̄ dico m̄. Mandatū nouū
do uob̄: ut diligatis inuicē. sicut dilexi uos. ut ⁊ uos dili
gatis inuicē. In hoc cognoscent oēs quia mei discipli estis:
si dilectōm habueritis ad inuicē. Dicit ei symō petrus.
Domine quo uadis? Respōdit ihc̄. Q̄ ego uado n̄ potes me
m̄ seq̄: sequeris aūt p̄ea. Dic̄ ei petr̄. Q̄r n̄ possū sequi te m̄?
Animā meā p̄ te ponā. Respōdit ihc̄. Animā tuā p̄ me
pones: Amē amē dico t̄. n̄ cantabit gallus donec ter me

XIIII 14 neges. Nō turbetur cor urm̄. Creditis in dm̄: ⁊ ī me cre
dite. In domo p̄ris mei: mansiōes multe st̄. Si q̄ minus:
dixissē uob̄. quia uado parare uob̄ locū. Et si abiero ⁊
p̄parauo uob̄ loc̄: itm̄ uenio. ⁊ accipiā uos ad me ip̄m.
ut ubi sū ego ⁊ uos sitis. Et quo ego uado scitis. ⁊ uiā scitis.
Dicit ei thomas. Dn̄e: nescim̄ quo uadis. Et q̄m possum̄
uiā scire: Dicit ei ihc̄. Ego sum uia: ueritas ⁊ uita. Nemo
uenit ad p̄rem: n̄ p̄ me. Si cognouissetis me: ⁊ p̄rem meū

utiq; cognouissetis. Et amō cognoscetis eū: ⁊ uidistis eū. Dic̄ ei
philipp̄. Domine ostende nob̄ p̄rem: ⁊ sufficit nob̄. Dic̄ ei ihc̄.
Tanto tempore uobcū sū. ⁊ n̄ cognouistis me: Philippe. qui
uidet me uidet ⁊ p̄rem. Q̄ tu dicis. ostende nob̄ patrē:
Nō credis quia ego in p̄re. ⁊ pat̄ in me. ē: verba q̄ ego
loquor uob̄. a me ip̄o n̄ loquor. Pat̄ aūt ī me manēs ip̄e fac̄
opa. Nō creditis. quia ego in p̄re: ⁊ pat̄ ī me ē. Alioquī:

V p̄pter opa ip̄a credite. Amē amē dico uob̄: qui credit ī me
opera que ego facio ⁊ ip̄e faciet. ⁊ maiora horū faciet: q̄a
ego ad p̄rem uado. Et q̄dcūq; petieritis in noīe meo. h̄ faci
am. Vt glificetur pat̄ in filio: siquid petieritis me ī noīe
meo: hoc faciam. Si diligitis me. mādata mea seruate.
Et ego rogabo p̄rem: ⁊ aliū paraclytū dabit uob̄. ut ma
neat uobcū in etnū. spm̄ ūitatis quē mūdus n̄ potest ac
cipere: q̄ n̄ uidet eū. nec scit eū. Vos aūt cognoscetis eū: q̄
apd̄ uos manebit. ⁊ in uob̄ erit. Nō relinq̄ uos orphanos:
ueniā ad uos. Ad huc modicū. ⁊ mūd̄ me iā nō uidet. Vos
aūt uidetis me: q̄ ego uiuo. ⁊ uos uiuetis. In illo die uos
cognoscetis. quia ego sum in patre meo: ⁊ uos in me. ⁊ ego
in uob̄. Q̄ h̄t mandata mea ⁊ seruat ea: ille ē. q̄ diligit
me. Q̄ aūt diliḡ me: diliget̄ a p̄re meo. Et ego diligā eū:
⁊ manifestabo ei me ip̄m. Dic̄ ei iudas: n̄ ille scariothes.

VI Domine. quid fcm̄ ē q̄ nob̄ manifestatur̄ es ⁊ ip̄sū ⁊
n̄ mūdo: Respondit ihc̄: ⁊ dix̄ ei. Siquis diliḡ me: ser
monē meū seruabit. Et p̄r m̄s diliget eū. ⁊ ad eū ueni
mus. ⁊ mansionē apd̄ eū faciem̄. Q̄ n̄ diliḡ me: sermoēs
meos n̄ seruat. Et sermonē quē audistis n̄ ē. m̄s: s; eius
qui misit me p̄ris. H̄ locut̄ sū uob̄: apd̄ uos manens. Pa
raclytus aūt sp̄s scs̄ quē mittet p̄r in noīe meo. ille uos
docebit oīa. ⁊ suggeret uob̄ oīa q̄cūq; dixero uob̄. Pacē reli
quo uob̄: pacem meā do uob̄. Nō quomodo mūd̄ dat:
ego do uobis. Nō turbetur cor urm̄ neq; formidet. Audistis
quia ego dixi uob̄: uado ⁊ uenio ad uos. Si diligeretis me:
gauderetis utiq; quia uado ad p̄rem: q̄ p̄r maior me ē. Et
nūc dixi uob̄ p̄usq̄m fiat. ut cū fcm̄ fuerit credatis. Iam
n̄ multa loquar uobcū. Venit. n̄. p̄nceps mūdi hui̇. ⁊ ī me
n̄ h̄t q̄cq̄m. S; ut cognoscat mūd̄ q̄ diligo p̄rem. ⁊ sic māda

XV 15. tum dedit m̄ pat̄ sic facio. Surgite eamus hinc. Ego sū uiti
ūa: ⁊ p̄r m̄s agricola ē. Oēm palmitē ī me n̄ ferētē fructum:
tollet eū. Et oēm qui fert fructū purgabit eū: ut fructū pl̄
afferat. Iam uos mūdi estis: p̄pt̄ sermonē quē locut̄ sū uobis.
Manete in me: ⁊ ego ī uob̄. Sicut palmes n̄ potest ferre fruc
tū a semetip̄o nisi manserit in uite. sic nec uos n̄ ī me mā
seritis. Ego sū uitis: uos palmites. Q̄ manet in me: ⁊ ego
in eo: h̄ fert fructū multū. q̄ sīn me nich̄ potestis face. Siq̄s
in me n̄ manserit: mittet̄ foras sic̄ palmes ⁊ arescet. ⁊ col
ligent eū ⁊ in ignē mittēt ⁊ ardet. Si manseritis in me ⁊
uerba mea in uobis manserīt: q̄d cūq; uolueritis petetis. ⁊
fiet uobis. In hoc clarificatus. ē. p̄r m̄s. ut fructū plurimū
afferatis. ⁊ efficiamini mei discipli. Sic̄ dilex̄ me pat̄: ⁊ ego
dilexi uos. Manete in dilectōe mea. Si p̄cepta mea seruaūi
tis. manebitis in dilectōe mea: sic̄ ⁊ ego p̄ris mei p̄cepta ser
uaui ⁊ maneo ī eius dilectōe. H̄ locut̄ sū uob̄. ut gaudiū

VII meū in uob̄ sit. ⁊ gaudiū urm̄ impleatur. Hoc ē. p̄ceptū
meū. ut diligatis inuicē. sic̄ dilexi uos. Maiorē hac dilec
tōm nemo h̄t. ut aīam suā quis ponat p̄ amicis suis. Vos
amici mei estis: si feceritis q̄ ego p̄cipio uobis. Iam n̄ dico
uos seruos: q̄ seruus nescit. q̄d faciat dn̄s eius. Vos autē
dixi amicos: q̄ oīa q̄cūq; audiui a p̄re meo. nota feci uob̄.
Nō uos me elegistis: s; ego elegi uos. ⁊ posui uos ut eatis

et fructum afferatis, et fructus uester maneat. Ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det uobis. Hec mando uobis, ut diligatis inuicem. Si mundus uos odit, scitote quia me priorem uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia uero de mundo non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi uobis: non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, et uos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt, et uestrum seruabunt. Sed hec omnia facient uobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Si non uenissem et locutus fuissem eis, peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem et uiderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis. Cum autem uenerit paraclitus quem ego mittam uobis a patre, spiritum ueritatis qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et

XVI

16. uos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hec locutus sum uobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient uos. Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec facient uobis, quia non nouerunt patrem neque me. Sed hec locutus sum uobis, ut cum uenerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi uobis. Hec autem ab initio uobis non dixi, quia uobiscum eram. Et nunc uado ad eum qui misit me, et nemo ex uobis interrogat me: quo uadis? Sed quia hec locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Sed ego ueritatem dico uobis: expedit uobis ut ego uadam. Si enim non abiero, paraclitus non ueniet ad uos. Si autem abiero, mittam eum ad uos. Et cum uenerit, ille arguet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De iustitia uero, quia ad patrem uado, et iam non uidebitis me. De iudicio autem, quia princeps mundi huius iudicatus est. Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quecumque audiet loquetur, et que uentura sunt annuntiabit uobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet et annuntiabit uobis. Omnia quecumque habet pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet et annuntiabit uobis. Modicum et iam non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me, quia uado ad patrem. Dixerunt ergo discipuli eius ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis: modicum et non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me, et quia uado ad patrem? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit, modicum? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Ihesus quia uolebant eum interrogare, et dixit eis: De hoc queritis inter uos quia dixi: modicum et non uidebitis me, et iterum modicum et uidebitis me. Amen amen dico uobis, quia plorabitis et flebitis uos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet, quia uenit hora eius. Cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressure propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et uos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem uidebo uos, et gaudebit cor uestrum. Et gaudium uestrum nemo tollet a uobis. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen amen dico uobis: si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Usque modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis, ut gaudium uestrum sit plenum. Hec in prouerbiis locutus sum uobis. Venit hora cum iam non in prouerbiis loquar uobis, sed palam de patre annuntiabo uobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico uobis quia ego rogabo patrem de uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis, et credidistis quia a deo exiui. Exiui a patre, et ueni in mundum. Iterum relinquo mundum, et uado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, et prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existi.

Respondit eis Ihesus: Modo creditis. Ecce uenit hora et iam uenit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis. Et non sum solus, quia pater mecum est. Hec locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis, sed confidite: ego uici mundum.

17. Hec locutus est Ihesus, et subleuatis oculis in celum dixit: Pater, uenit hora: clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei det eis uitam eternam. Hec est autem uita eterna, ut cognoscant te solum uerum deum, et quem misisti Ihesum Christum. Ego te clarificaui super terram. Opus consummaui quod dedisti michi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum, claritate quam habui priusquam mundus esset apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti michi de mundo. Tui erant, et michi eos dedisti, et sermonem tuum seruauerunt. Nunc cognouerunt quia omnia que dedisti michi abs te sunt, quia uerba que dedisti michi dedi eis. Et ipsi acceperunt, et cognouerunt uere quia a te exiui, et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti michi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt. Et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo, et hii in mundo sunt, et ego ad te uenio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti michi, ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti michi custodiui, et nemo ex his periit nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te uenio. Et hec loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum. Et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos de malo. De mundo non sunt, sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas est. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctificati in ueritate. Non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut omnes unum sint. Sicut tu pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint, ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti michi dedi eis, ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me, ut sint consummati in unum, et cognoscat mundus quia tu me misisti, et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater, quos dedisti michi, uolo ut ubi ego sum et illi sint mecum, ut uideant claritatem meam quam dedisti michi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autem te cognoui. Et hii cognouerunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, et notum faciam, ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit, et ego in ipsis.

18. Hec cum dixisset Ihesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat ortus, in quem introiuit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui tradebat eum locum, quia frequenter Ihesus conuenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem, et a pontificibus et phariseis ministros, uenit illuc cum laternis et facibus et armis. Ihesus itaque sciens omnia que uentura erant super eum, processit et dixit eis: Quem queritis? Responderunt ei: Ihesum Nazarenum. Dicit eis Ihesus: Ego sum. Stabat autem et Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis: ego sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. Iterum ergo eos interrogauit: Quem queritis? Illi autem dixerunt: Ihesum Nazarenum. Respondit Ihesus: Dixi uobis quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit: quia quos dedisti michi, non perdidi ex eis quemquam. Symon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum, et percussit pontificis seruum, et abscidit auriculam eius dextram. Erat autem nomen seruo Malchus. Dixit ergo Ihesus Petro: Mitte gladium in uaginam. Calicem quem dedit michi pater, non bibam illum? Cohors ergo et tribunus et ministri Iudeorum comprehenderunt Ihesum, et ligauerunt eum. Et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat autem socer Caiphe, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudeis, quia expedit unum

homine͂ mori p̲ populo. Sequebat͂ aūt illū symō petr᷒ ⁊ ali᷒
discip̲ls. Discipul᷒ aūt ille erat notus pōtifici. ⁊ introiuit
cū ihū in atriū pōtificis. Petr᷒ aūt stabat ad ostiū foris. Exiuit
g̃ discipulus ali᷒ qui erat not᷒ pōtifici. ⁊ dix̃ ostiarie. ⁊ in
troduxit petr᷒. Dicit g̃ petro ancilla ostiaria. Nūqd ⁊ tu
ex discipul' es hōis istius? Dic̃ ille. Non sū. Stabant aūt
s̃ui ⁊ ministri ad prunas. q̃r frig᷒ erat. ⁊ calefaciebāt se.
Erat aūt cū eis ⁊ petrus. stans ⁊ calefaciens se. Pōtifex g̃ interro
gauit ihm de discipulis suis ⁊ de doctrina eius. Respōdit ei
ihc. Ego palā locutus sū mūdo. Ego sēp docui in synagoga
⁊ in tēplo quo oēs iudei conueniūt. ⁊ ī occulto locut᷒ sū nichil. Qd
me interrogas? Interroga eos q̃ audierūt. qd locut᷒ sū ipis. Ecce
hi sciūt que dixerim ego. Hec aūt cum dixisset. un᷒ assistēs mi
nistrorū dedit alapā ihū dicens. Sic respondes pōtifici?
Respōdit ei ihc. Si male locut᷒ sū. testimoniū p̲hibe de malo.
Si aūt bn̄ quid me cedis? Et misit eū annas ligatū ad cay
phan pōtificē. Erat aūt symō petr᷒ stans ⁊ calefaciens se.
Dixerūt g̃ ei. Nūquid ⁊ tu ex discipul' ei᷒ es? Negauit ille ⁊
dix̃. Nō sū. Dic̃ unus ex s̃uis pōtificis. cognatus ei᷒ cui᷒ absci
dit petrus auriclam. Nōne ego te uidi ī orto cū illo? Itm̄
g̃ negauit petr᷒. ⁊ statī gallus cātauit. Adducūt g̃ ihm
ad caypham in p̲torium. Erat aūt mane. Et ipi n̄ introierūt ī p̲eto
riū ut n̄ contaminarent᷑. s; ut māducarēt pascha. Exiuit g̃
pilatus ad eos foras. ⁊ dix̃. Quā accusatōm affertis aduers᷒
hominē hūc? Respōderūt ⁊ dixerūt ei. Si n̄ eēt hic malefactor.
n̄ tibi tradidissem᷒ eū. Dix̃ g̃ eis pilatus. Accipite eū uos. ⁊
scdm̄ legē urām iudicate eū. Dixerūt g̃ ei iudei. Nob̄ n̄ licet
interficere quēq̃. Ut s̃mo ihū impleret᷑ quē dix̃ significans
qua eēt morte moritur᷒. Introiuit g̃ itm̄ in p̲torium pilat᷒. ⁊ uo
cauit ihm ⁊ dix̃ ei. Tu es rex iudeo᷑? Et respōdit ihc. A temet
ipo hoc dicis an alii tibi dixerūt de me? Respōdit pilatus. Nūqd
ego iude᷒ sū? Gens tua ⁊ pōtifices tradiderūt te m̄. Qd fecisti?
Respōdit ihc. Regnū meū n̄ ē de hoc mūdo. Si ex hoc mūdo eēt
regnū meū. ministr' mei utiq; decertarēt ut n̄ trader' iudeis.
Nūc aūt regnū meū n̄ ē hinc. Dix̃ itaq; ei pilatus. Ergo rex es
tu? Respōdit ihc. Tu dicis. quia rex sū ego. Ego in hoc nat᷒
sū ⁊ ad hoc ueni in mūdū. ut testimoniū p̲hibeam ūitati. Omis
q̃ ē ex ūitate. audit meā uocē. Dic̃ ei pilat᷒. Qd ē ūitas?
Et cū hoc dixisset. itm̄ exiuit ad iudeos. Et dic̃ eis. Ego nullā
inuenio ī eo cām. Est aūt ɔsuetudo uob̄ ut unū dimittā
uob̄ in pascha. Vultis g̃ dimittā uob̄ regē iudeo᷑? Cla
mauerūt rursū oēs dicētes. Nō hunc. s; barraban. Erat autē
barrabas latro. Tunc g̃ app̲hendit pilatus ihm. ⁊ flagellauit.
Et milites plectentes coronā de spinis. imposuerūt capiti ei᷒.
⁊ ueste purpurea circūdederūt eū. Et ueniebāt ad eū ⁊ dicebāt.
Aue rex iudeo᷑. Et dabāt ei alapas. Exiuit itm̄ pilat᷒ foras.
⁊ dic̃ eis. Ecce adduco uob̄ eū foras. ut cognoscatis q̃r ī eo nullā
cām inuenio. Exiit g̃ ihc portās spineā coronā. ⁊ purpu
reū uestimentū. Et dic̃ eis. Ecce hō. Cū g̃ uidissent eū pon
tifices ⁊ ministri. clamabāt dicētes. Crucifige crucifige
eū. Dic̃ eis pilatus. Accipite eū uos. ⁊ crucifigite. Ego enī
n̄ inuenio ī eo cām. Respōderūt ei iudei. Nos legē habem᷒.
⁊ scdm̄ legē debet mori. q̃r filiū dī se fec̃. Cū g̃ audisset
pilatus hunc s̃monē. magis timuit. Et ingressus ē p̲toriū
itm̄. ⁊ dix̃ ad ihm. Vn̄ es tu? Ihc aūt respōsū n̄ dedit ei. Dic̃
g̃ ei pilatus. Michi n̄ loqueris? Nescis q̃r potestatē habeo
crucifigere te. ⁊ potestatē habeo dimittere te? Respōdit ihc.
Nō haberes potestatē aduersū me ullā. nisi tibi datū eēt desup̲.
P̲pterea qui tradidit me tibi. mai᷒ peccatū hēt. Et exinde q̃rebat
pilatus dimittere eū. Iudei aūt clamabāt dicētes. Si hunc

dimittis. n̄ es amic᷒ cesaris. Omis. n. qui se regē fac̃. contradicit
cesari. Pilatus g̃ cū audisset hos s̃mones. adduxit foras ihm.
Et sedit p̲ tribunali. in loco q̃ dr̄ lithostrotos hebraice aūt gab
bata. Erat aūt parasceue pasche. hora q̃si sexta. Et dic̃ iudeis.
Ecce rex urᷓ. Illi aūt clamabāt dicētes. Tolle tolle. crucifige
eū. Dic̃ ei pilat᷒. Regē urm̄ crucifigā? Respōderūt pōtifices.
Non habemus regē n̄ cesarē. Tunc g̃ tradidit eis illū. ut cru
cifigeretur. Susceperūt aūt ihm. ⁊ eduxerūt. Et baiulās sibi cru
cem. exiuit in eū qui dicit᷑ caluarie loc᷒. hebraice golga
tha. ubi eū crucifixerūt. Et cū eo alios duos hinc ⁊ hinc. medi
um aūt ihm. Scripsit aūt ⁊ titulū pilatus. ⁊ posuit sup̲ crucē.
Erat aūt scriptū. Ihc nazarenus rex iudeo᷑. Hunc g̃ titulū mul
ti legerūt iudeo᷑. quia p̲pe ciuitatē erat loc᷒. ubi crucifix᷒ ē ihc.
Et erat scriptū. hebraice grece ⁊ latine. Dicebāt g̃ pilato pō
tifices iudeo᷑. Noli scribe rex iudeo᷑. s; q̃r ipse dix̃ rex sū iudeorū.
Respōdit pilat᷒. Qd scripsi scripsi. Milites g̃ cū crucifixissent eū.
acceperūt uestimēta eius. ⁊ fecerūt quattuor partes. unicuiq; mili
ti partē. ⁊ tunicā. Erat aūt tunica ī ɔsutil'. desup̲ contexta p̲
totū. Dixerūt g̃ ad inuicē. Nō scidam᷒ eā. s; sortiam᷒ de illa cui᷒
sit. Ut scriptura impleret᷑ dicēs. Partiti sūt uestimēta mea sibi. ⁊
in uestē meā miserūt sortē. Et milites qdē hec fecerūt. Stabant
aūt iuxta crucē ihū mat̃ ei᷒. ⁊ soror matris ei᷒ maria cleophe.
⁊ maria magdalene. Cū uidisset g̃ ihc matrē ⁊ discipulum
stantē quē diligebat. dicit mat̃ sue. Mulier. ecce filius tuus.
Deinde dic̃ discip̲lo. Ecce mat̃ tua. Et ex illa hora. accep̄ eā
discipulus in suā. Postea sciēs ihc. q̃r iā oīa ɔsūmata sūt. ut
ɔsūmaret᷑ scriptura. dic̃. Sitio. Vas g̃ positū erat aceto plenū.
Illi aūt spongiā plenam aceto ysopo circūponētes. optulerūt ori
eius. Cū g̃ accepisset ihc acetū. dix̃. Cōsūmatū ē. Et inclinato
capite. tradidit sp̄m. Iudei g̃ q̃m parasceue erat ut n̄ rema
nerent ī cruce corpa sabbo. erat. n. magnus dies ille sabbi. ro
gauerūt pilatū ut frangerent᷑ eo᷑ crura ⁊ tollerent᷑. Venerūt g̃
milites. ⁊ p̲mi qdē fregerūt crura. ⁊ alteri᷒ q̃ crucifix᷒ ē cū eo.
Ad ihm aūt cū uenissent ut uiderūt eū iā mortuū n̄ fregerūt ei᷒
crura. s; unus militū lācea lat᷒ ei᷒ aperuit. Et ɔtinuo exiuit
sanguis ⁊ aqua. Et qui uidit testimoniū p̲hibuit. ⁊ uerū testimo
niū ei᷒ est. Et ille scit q̃r uera dic̃. ut ⁊ uos credatis. Facta sūt enī
hec. ut scriptura impleret᷑. Os n̄ cōminuetis ex eo. Et itm̄ alia
scriptura dic̃. Videbūt in quē transfixerūt. Post hec aūt rogauit pila
tū ioseph ab arimathia eo qd eēt discip̲ls ihū. occult᷒ aūt p̲p̲t
metū iudeo᷑. ut tolleret corp᷒ ihū. Et p̲misit pilatus. Venit
g̃ ⁊ tulit corp᷒ ihū. Venit aūt ⁊ nichodemus qui uenerat ad
ihm nocte p̲mū. ferēs mixturā mirre ⁊ aloes q̃si libras cen
tū. Acceperūt g̃ corp᷒ ihū. ⁊ ligauerūt eū linteis cū aromati
bus. sicut mos iudeis ē sepelire. Erat aūt in loco ubi crucifix᷒ ē. ort᷒.
⁊ in orto monumentū nouū in q̃ nondū quisq̃ posit᷒ erat. Ibi g̃
p̲pt parasceuen iudeo᷑ q̃r iuxta erat monumentū. posuerūt
ihm. Vna aūt sabbi maria magdalene uenit mane cū ad
huc tenebre eēnt ad monumentū. ⁊ uidit lapidē sublatum
a monumento. Cucurrit g̃ ⁊ uenit ad symonē petr᷒. ⁊ ad
aliū discip̲lm quē amabat ihc. Et dicit eis. Tulerūt dnm̄ de
monumento ⁊ nescimus ubi posuerūt eū. Exiit g̃ petrus ⁊ ille
ali᷒ discipulus. ⁊ uenerūt ad monumentū. Currebāt aūt duo si
mul. ⁊ ille ali᷒ discip̲ls p̲cucurrit citi᷒ petro. ⁊ uenit p̲mus ad mo
numentū. Et cum se inclinasset. uidit posita linthamina nō
tā introiuit. Venit g̃ symō petr᷒ sequēs eū. ⁊ introiuit ī mo
numentū. Et uidit linthamina posita. ⁊ sudariū qd fuerat
sup̲ capud eius. n̄ cū linthaminib; positū. s; separatī inuolu
tū in unū loc᷒. Tunc g̃ introiuit ⁊ ille discip̲ls q̃ uenerat p̲mus
ad monumentū. ⁊ uidit ⁊ credidit. Nōdū. n. sciebāt scripturā

Hic finit passio

XX.

quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum ad semet ipsos discipuli. VIII Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret: inclinavit se et prospexit in monumentum. Et vidit duos angelos in albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes: ubi positum fuerat corpus Ihesu. Dicunt illi ei. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset: conversa est retrorsum. Et videt Ihesum stantem: et non sciebat quia Ihesus est. Dicit ei Ihesus. Mulier quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia ortolanus esset: dicit ei. Domine si tu sustulisti eum, dicito michi ubi posuisti eum: et ego eum tollam. Dicit ei Ihesus. Maria. Conversa illa: dicit ei. Raboni. Quod dicitur magister. Dicit ei Ihesus. Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos: et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum, et deum meum et deum vestrum. Venit Maria Magdalene IX annuntians discipulis: quia vidi dominum, et hec dixit michi. Cum esset ergo sero die illo una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Ihesus et stetit in medio. et dicit eis. Pax vobis. Et cum hoc dixisset: ostendit eis manus et latus. Gavisi sunt ergo discipuli: viso domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me pater: et ego mitto vos. Hec cum dixisset: insufflavit et dicit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et quorum retinueritis: retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur Didimus: non erat cum eis quando venit Ihesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius: non credam. Et post dies octo: iterum erant discipuli eius intus, et Thomas cum eis. Venit Ihesus ianuis clausis: et stetit in medio et dixit. Pax vobis. Deinde dicit Thome. Infer digitum tuum huc, et vide manus meas. et affer manum tuam, et mitte in latus meum. et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit Thomas: et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei Ihesus. Quia vidisti me credidisti. Beati qui non viderunt, et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit Ihesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt: ut credatis quia Ihesus est Christus filius dei. et ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

XXI

X Postea manifestavit se iterum Ihesus ad mare Tyberiadis: manifestavit autem sic. Erant simul Symon Petrus et Thomas qui dicitur Didimus et Nathanael qui erat a Chana Galilee et filii Zebedei: et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis Symon Petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navem: et illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem iam facto: stetit Ihesus in litore non tamen cognoverunt discipuli quia Ihesus est. Dicit ergo eis Ihesus. Pueri. numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram navigii rete: et invenietis. Miserunt ergo: et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Ihesus: Petro. Dominus est. Symon Petrus cum audisset quia dominus est tunica succinxit se erat enim nudus. et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. non enim longe erant a terra. sed quasi cubitis ducentis. trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram: viderunt prunas positas et piscem superpositum. Et panem. Dicit eis Ihesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit ergo Symon Petrus. et traxit rete in terram plenum magnis piscibus. centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent: non est scissum rete. Dicit eis Ihesus. Venite prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum tu quis es: scientes quia dominus est. Et venit Ihesus et accepit panem: et dat eis. Et piscem similiter. Hoc iam tercio manifestatus est Ihesus discipulis suis: cum surrexisset a mortuis. XI Cum ergo prandissent: dicit Symoni Petro Ihesus. Symon Iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine. tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Symon Iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine tu scis: quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei tercio. Symon Iohannis amas me? Contristatus est Petrus: quia dixit ei tercio. amas me et dicit ei. Domine. tu omnia scis: tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce oves meas. Amen amen dico tibi: cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris: extendes manus tuas. et alius te cinget et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit: significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cum hoc dixisset: dicit ei. Sequere me. Conversus Petrus: vidit illum discipulum quem diligebat Ihesus sequentem: qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit. Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset Petrus: dicit Ihesu. Domine hic autem quid? Dicit ei Ihesus. Sic eum volo manere: donec veniam. Quid ad te? Tu me sequere. Exivit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Ihesus quia non moritur: sed sic eum volo manere donec veniam. Quid ad te? Hic est discipulus qui testimonium perhibet his. et scripsit hec. Et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit Ihesus. Que si scribantur per singula: nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.

Incipit prologus sancti Ieronimi super actus apostolorum.

Lucas natione Syrus cuius laus in evangelio canitur apud Antiochiam medicine artis egregius. et apostolorum Christi discipulus. postea usque ad confessionem Paulum secutus apostolum. sine crimine in virginitate permanens domino maluit inservire. Qui octoginta. iiii. or annos etatis annos in Bithinia plenus spiritu sancto decessit. Hic ergo divino stimulatus instinctu: postquam in Achaie partibus evangelium scribens: grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit. eundemque ex stirpe et origine David secundum carnem descendisse monstravit. non solum usque ad resurrectionem et ascensionem domini perduxit narrationem suam verum etiam actus apostolorum et postea pugne beati Pauli comitis in evangelio impugnando comes extitit: sicut videbatur ipse composuit. Et non est in ministerio scribendorum apostolorum actuum potestas in ministerio datur. ut deo in deum pleno. et filio perditionis extincto. oratione ab apostolis facta. sorte domini electionis numerus duodenarius compleretur. sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum brevi volui ostendere sermone. quam plexus aliquid fastidientibus prodidisse: sciens quod operantem agricolam oporteat de fructibus suis edere. Quem tam divina subsecuta est gratia ut non solum sanitati corporum sed etiam animarum eius proficeret medicina. Explicit prologus. incipit argumentum.

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiam. et nascentis ecclesie infantiam texere. Sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum. cuius laus est in evangelio: animadvertimus pariter omnia verba illius: anime languentis esse medicinam.

Incipiunt actus apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o Theophile que cepit Ihesus facere et docere usque in diem qua precipiens apostolis per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis. per dies quadraginta apparens eis: et loquens de regno dei. Et convescens precepit

eis ab Ierosolimis ne discederent, sed expectarent promissionem patris, quam audistis inquit per os meum. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui convenerant interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate; sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis michi testes in Ierusalem et in omni Iudea et Samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset, videntibus illis elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in celum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilei, quid statis aspicientes in celum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reversi sunt Ierosolimam a monte qui vocatur Oliveti, qui est iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt, ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Matheus, Iacobus Alphei et Symon Zelotes, et Iudas Iacobi. Hii omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu, et fratribus eius.

In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres, oportet impleri scripturam quam predixit Spiritus sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum; qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus in Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eius deserta, et non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alius. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Iesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius et apostolatus, de quo prevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim apostolis.

2. Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis, seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et ceperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo, et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamite, et qui habitant Mesopotamiam, Iudeam et Capadociam, Pontum et Asiam, Frigiam et Pamphiliam, Egiptum et partes Libie que est circa Cirenen, et advene Romani, Iudei quoque et proseliti, Cretes et Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autem omnes et mirabantur, ad invicem dicentes: Quidnam hoc vult esse? Alii autem irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

Stans autem Petrus cum undecim, elevavit vocem suam et locutus est eis: Viri Iudei et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hii ebrii sunt, cum sit hora diei tertia; sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel: Et erit in novissimis diebus, dicit dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filie vestre, et iuvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo, et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem, antequam veniat dies domini magnus et manifestus. Et erit, omnis quicumque invocaverit nomen domini, salvus erit. Viri Israelite, audite verba hec. Iesum Nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis que fecit per illum deus in medio vestri, sicut vos scitis, hunc diffinito consilio et prescientia dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis; quem deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Providebam dominum coram me semper, quoniam a dextris est michi ne commovear. Propter hoc delectatum est cor meum, et exultavit lingua mea; insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas michi fecisti vias vite, replebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus et sepultus est, et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta ergo cum esset, et sciret quia iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Iesum resuscitavit deus, cuius nos omnes testes sumus. Dextera ergo dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta a patre, effudit hunc quem vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in celos. Dicit autem ipse: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia et dominum eum et Christum deus fecit hunc Iesum quem vos crucifixistis. His auditis compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ait ad illos: Penitentiam inquit agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est hec repromissio et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt, et apposite sunt in illa die anime circiter tria milia.

Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime timor. Multa quoque prodigia et signa fiebant per apostolos in Ierusalem, et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter, et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus prout cuique opus erat. Cotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, collaudantes deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent cotidie in idipsum.

3. Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ab utero matris sue baiulabatur, quem ponebant cotidie ad portam templi que dicitur Speciosa, ut peteret elemosinam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum et Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut elemosinam acciperet. Intuens autem eum Petrus cum Iohanne dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est michi; quod autem habeo hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. Et apprehensa eius manu dextera allevavit eum, et protinus consolidate sunt bases eius et plante. Et exiliens stetit, et ambulabat. Et intravit cum illis in templum, ambulans et exiliens et laudans deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum. Cognoscebant autem illum quoniam ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad Speciosam portam templi. Et impleti sunt stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Cum videret autem Petrus et Iohannem,

II

III

IIII

V

VI

III · ij

Ut Petrus et Iacobus.
Unanimi vel cordis compunctio.
Ierusalem.
Crucem.
Sicut pater spacio, opere, claritate.
Non occulte. Deus enim manifeste veniet.
Fide, ore, opere. Ante diem non in die.
Coram vobis vel in vestris corporibus.
Ex resurrectione vel mortuorum solutione.
Non in sua sed in Christi persona.
Quoad assumpta hominis.
Spe resurgendi.
Corpus meum sanctificatum per quod et alii sanctificandi sunt non patieris corrumpi, quod notatur et cetera.
Per prosperitate vel exaltacione; ipse qui est dextera patris.
Ingressu effudit hoc donum, quod nunc auditis et videtis.
Sonum linguarum vel spiritum.
Sono verbo sermone.
Cognoscite vel iudica.
In eternis vel in unitate patris cum filio qui est dextera patris.
Demones hostes.
Ut Christi per quos sunt ponendi.
Humiles vel subiectos.
Carnis vel apostolorum.
Id est regem et dextero sede vel unxit te deus vel ego constitutus sum.
In nobis mirantur.
Illa scilicet effundam super vos de spiritu meo.
Loco vel a noticia dei.
Due generationes, una bonorum, alia malorum.
Carnis ad numerum dicit, sic cetera ad locum.
Sine consilio suo.
Non per homines sed indigentia ut manna.
Non in templo ut sanctus locus esset orationi et communis esset in istis.
Nichil interrogantes.
Unione apostolice regule.
Quantum paupertate sua demonstrantes.
Quod habeo vel non habeo vel non est mihi ad manum.
Verbo quem verbo erigitur; hec est dextera gloriatur, quod sermo cogitationis nostre valet in auditione.
Sanitatem gaudeat ex ipse actionis.
Ex gratia agendi domino.
Ordo perfectionis primo surgit qua actuatur, deinde iter incipit, et sic regnum ianua intrat cum apostolis.
Extasis pavore et excessu mentis. Dicitur et extasis sicut mens non pavore alienatur, sed inspiratione revelationis assumitur.

Dominica corporis. Sancti spiritus. Secundum Ierusalem. In mirum. Vocem enim ubi et ipse facit. Caritate vel presentem. Resurrectionis. Spiritu et animam. Mente. In linguis diversis. Pater. In presentia tua. Sedeque dic domino meo. In honore vel in hac forma. Ut in unum fideles convenerunt. In generibus. Gentiles non mirantur. Planta a plantacione dicta est. Celeste. Bona gerunt.

cucurrit omnis populus ad eos ad porticum que appellatur Salomonis stupentes. Videns autem Petrus respondit ad populum. Viri israhelite quid miramini in hoc aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificavit filium suum Ihesum, quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis, et petistis virum homicidam donari vobis. Auctorem vero vite interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius hunc quem videtis et nostis confirmavit nomen eius, et fides que per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes vestri. Deus autem qui prenuntiavit per os omnium prophetarum pati Christum suum, implevit sic. Penitemini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra, cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum qui predicatus est vobis Ihesum Christum, quem oportet celum quidem suscipere usque in tempora restitutionis omnium que locutus est Deus per os sanctorum suorum a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit: Quoniam prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me, ipsum audietis iuxta omnia quecumque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima quecumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et omnes prophete a Samuel et deinceps qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos. Vos autem filii estis prophetarum et testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familie terre. Vobis primum Deus suscitans filium suum, misit eum benedicentem vobis, ut convertat se unusquisque a nequitia sua.

IIII

Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes et magistratus templi et saducei, dolentes quod docerent populum et annuntiarent in Ihesu resurrectionem ex mortuis, et iniecerunt manus in eis, et posuerunt eos in custodiam in crastinum. Erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt. Et factus est numerus virorum quinque milia. Factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribe in Ierusalem, et Annas princeps sacerdotum et Caiphas et Iohannes et Alexander, et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc Petrus repletus Spiritu Sancto dixit ad eos: Principes populi et seniores israhel audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi israhel, quia in nomine Ihesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus, qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim nomen aliud est sub celo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Videntes autem Petri constantiam et Iohannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiote, admirabantur et cognoscebant eos quoniam cum Ihesu fuerant. Hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nichil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere. Et conferebant ad invicem dicentes: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Ierusalem. Manifestum est, et non possumus negare. Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. Et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Ihesu. Petrus vero et Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim possumus que vidimus et audivimus non loqui. At illi comminantes dimiserunt eos, non invenientes quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum erat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos, et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Dominum et dixerunt: Domine tu qui fecisti celum et terram et mare et omnia que in eis sunt, qui Spiritu Sancto per os patris nostri David

pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus Dominum et adversus Christum eius. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Ihesum quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis israhel, facere que manus tua et consilium tuum decreverunt fieri. Et nunc Domine respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Ihesu. Et cum orassent, motus est locus in quo erant congregati. Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia.

Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una. Nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Ihesu Christi Domini nostri, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores domorum aut agrorum erant, vendentes afferebant pretia eorum que vendebant, et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas ab apostolis, quod est interpretatum filius consolationis, levites Cyprius genere, cum haberet agrum vendidit illum, et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum.

V

Vir autem quidam nomine Ananias cum Saphira uxore sua vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri conscia uxore sua, et afferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus ad eum: Anania, cur temptavit Sathanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto, et fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat, et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus sed Deo. Audiens autem Ananias hec verba cecidit et expiravit. Et factus est timor magnus in omnes qui audierunt. Surgentes autem iuvenes amoverunt eum, et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius nesciens quod factum fuerat introivit. Respondit autem ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam tanti. Petrus autem dixit ad eam: Quid utique convenit vobis temptare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent te. Et confestim cecidit ante pedes eius et expiravit. Intrantes autem iuvenes invenerunt illam mortuam, et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in universa ecclesia et in omnes qui audierunt hec.

Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant omnes unanimiter in porticu Salomonis. Ceterorum autem nemo audebat coniungere se illis, sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum, ita ut in plateas eicerent infirmos et ponerent in lectulis et grabatis, ut veniente Petro saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Ierusalem, afferentes egros et vexatos ab spiritibus inmundis, qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo erant, que est heresis saduceorum, repleti sunt zelo, et iniecerunt manus in apostolos, et posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris et educens eos dixit: Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vite huius. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum et docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant, convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum israhel, et miserunt ministros ad carcerem ut adducerentur. Cum venissent autem ministri, et aperto carcere non invenissent eos, reversi nuntiaverunt dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, et custodes stantes ad ianuas, aperientes autem neminem intus invenimus. Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret. Advenientes autem quidam nuntiaverunt eis

quia ecce viri quos posuistis in carcerem sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abiit magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi. Timebant enim populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps sacerdotum dicens: Precipiendo precepimus vobis ne doceretis in nomine isto, et ecce replestis Ierusalem doctrina vestra, et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem Petrus et apostoli dixerunt: Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitavit Ihesum, quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc deus principem et salvatorem exaltavit dextera sua ad dandam penitentiam Israel et remissionem peccatorum. Et nos sumus testes horum verborum et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus obedientibus sibi. Hec cum audissent, dissecabantur et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in concilio phariseus nomine Gamaliel legis doctor honorabilis universe plebi iussit foras ad breve homines fieri. Dixitque ad illos: Viri Israhelite, attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies extitit Theodas dicens se esse aliquem magnum, cui consensit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occisus est, et omnes quicumque credebant ei dissipati sunt et redacti sunt ad nichilum. Post hunc extitit Iudas Galileus in diebus professionis, et avertit populum post se, et ipse periit, et omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis: discedite ab hominibus istis et sinite illos, quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur. Si vero ex deo est, non poteritis dissolvere eos, sed sinite illos, ne forte et deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi, et convocantes apostolos cesis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Ihesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Ihesu contumeliam pati. Omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et evangelizantes Christum Ihesum.

6

In diebus autem istis, crescente numero discipulorum factum est murmur grecorum adversus hebreos, eo quod despicerentur in ministerio cotidiano vidue eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii septem plenos spiritu sancto et sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine, et elegerunt Stephanum virum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Thimotheum, et Parmenam, et Nicholaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. Et verbum domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde. Multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga que appellatur Libertinorum et Cyrenensium et Alexandrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano. Et non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Tunc summiserunt viros qui dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen et deum. Commoverunt itaque plebem et seniores et scribas, et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium, et statuerunt testes falsos dicentes: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem. Audivimus enim eum dicentem quoniam Ihesus Nazarenus hic destruet locum istum et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes in eum omnes qui sedebant in concilio viderunt faciem eius tamquam faciem angeli.

7

Dixit autem princeps sacerdotum Stephano: Si hec ita se habent? Qui ait: Viri fratres et patres, audite. Deus glorie apparuit patri nostro Abraham cum esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charran. Et inde transmigravit illum in terra Chaldeorum et dixit ad illum: Exi de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram quam tibi monstravero. Tunc exiit de terra Chaldeorum et habitavit in Charram.

Et inde postquam mortuus est pater eius transtulit illum in terram istam in qua nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis, et repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem ei deus quia erit semen eius accola in terra aliena, et servituti eos subicient et male tractabunt eos annis quadringentis et septem, et gentem cui servierint iudicabo ego, dixit dominus. Et post hec exibunt et servient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis, et sic genuit Ysaac et circumcidit eum die octavo, et Ysaac genuit Iacob, et Iacob duodecim patriarchas. Et patriarche emulantes Ioseph vendiderunt in Egyptum. Et erat deus cum illo, et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius. Et dedit illi gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Egypti, et constituit eum prepositum super Egyptum et super omnem domum suam. Venit autem fames in universam Egyptum et Chanaan et tribulatio magna, et non inveniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Egypto, misit patres nostros primum. Et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum et omnem cognationem eius in animabus septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Egyptum, et defunctus est ipse et patres nostri, et translati sunt in Sichen, et positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Emor filii Sichem.

Cum autem appropinquaret tempus repromissionis quam confessus erat deus Abrahe, crevit populus et multiplicatus est in Egypto, quoadusque surrexit rex alius in Egypto qui non sciebat Ioseph. Hic circumveniens genus nostrum afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur masculi. Eodem tempore natus est Moyses, et fuit gratus deo. Qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo in flumine, sustulit eum filia Pharaonis, et enutrivit eum sibi in filium. Et eruditus est Moyses omni sapientia Egyptiorum, et erat potens in verbis et in operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem de genere suo, vindicavit illum, et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso Egyptio. Existimabat autem intelligere fratres suos quoniam deus per manus ipsius daret salutem illis. At illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus, et reconciliabat eos in pacem dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam proximo suo faciebat, repulit eum dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Numquid interficere me tu vis quemadmodum interfecisti heri Egyptium? Fugit autem Moyses in verbo isto, et factus est advena in terra Madian, ubi generavit duos filios. Et expletis annis quadraginta, apparuit ei in deserto montis Syna angelus in igne flamme rubi. Moyses autem videns admiratus est visum. Et accedente illo ut consideraret, facta est vox domini ad eum dicens: Ego sum deus patrum tuorum, deus Abraham et deus Ysaac et deus Iacob. Tremefactus autem Moyses non audebat considerare. Dixit autem illi deus: Solve calciamentum pedum tuorum. Locus enim in quo stas terra sancta est. Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Egypto, et gemitum eorum audivi, et descendi liberare eos. Et nunc veni et mittam te in Egyptum.

Hunc Moysen quem negaverunt dicentes: Quis te constituit principem et iudicem super nos? hunc deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Egypti et in rubro mari et in deserto annis quadraginta. Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Prophetam vobis suscitabit deus de fratribus vestris tamquam me; ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Syna et cum patribus nostris, qui accepit verba vite dare nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt et aversi sunt cordibus suis in Egyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui precedant

Charres.

Id est minimam partem. Speluncam et agrum non hereditate possedit, sed pretio emit ab Efron filio Seor Etheo.

Id est circumcisus non in preputio.

Ioseph fratres suos, id est et fratrum filios, quia Iacob non erat cognatio sed progenies.

Pars pro toto.

In greco pollicitus.

Precipiendo obstetricibus ut necarent masculos.

Eloquens.

Fortis.

Michael in persona domini vel ipse angelus magni consilii.

Sum: Ipse primum verbum dei, id est Ego sum qui sum, et qui est misit me ad vos.

Me te patres dominum esse etc.

In templo sacerdotes accedentes ad altare.

De servitute Egypti.

Ope vel virtute, qua primogenita occidit et alias plagas irrogavit.

Non invisibilem sed secundum me maiestate terribilem.

Non apostoli qui terram reliquerant, sed Stephanus qui iam quasi in morte positus erat.

Promitto et dabo semini.

Per angelum ut putatur.

Egyptii.

Coram sacerdote et principe carceris et Pharaone.

Et sapientiam. Interpretandi somnium et providendi consilium.

Speluncam illam emit quadringentis siclis ab Efron filio Seor Etheo.

Anni quadringenti xxx.

Mortuo Ioseph et fratribus eius.

Rex iste diabolus qui effeminatos diligit, masculos odit.

Moyses aquaticus quia de aqua sumptus, vel inveniens quia invenit in fiscella bitumine lita.

Ignarus probat quod Moyses princeps et iudex datus est Israel.

Hic dominus deus est qui prius angelus vocabatur.

Sancti pedes locum sanctum debent tangere.

nos. Moysi enim huic qui eduxit nos de terra Egypti nescimus quid factum sit. Et vitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt hostiam simulacro, et letabantur in operibus manuum suarum. Convertit autem se Deus et tradidit eos servire militie celi, sicut scriptum est in libro prophetarum: Numquid victimas aut hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus Israel? Et suscepistis tabernaculum Moloch, et sidus dei vestri Rempham, figuras quas fecistis adorare eas. Et transferam vos trans Babilonem. Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris in deserto, sicut disposuit Deus loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam quam viderat. Quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium quas expulit Deus a facie patrum nostrorum usque in diebus David, qui invenit gratiam ante Deum, et petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob. Salomon autem edificavit illi domum. Sed non excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit: Celum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi, dicit Dominus, aut quis locus requietionis mee est? Nonne manus mea fecit hec omnia? Dura cervice et incircumcisi cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto restitistis; sicut patres vestri, et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prenuntiabant de adventu iusti, cuius vos nunc proditores et homicide fuistis, qui accepistis legem in dispositionem angelorum et non custodistis.

XV.

Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu Sancto, intendens in celum vidit gloriam Dei et Iesum stantem a dextris Dei, et ait: Ecce video celos apertos et Filium hominis stantem a dextris Dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eicientes eum extra civitatem lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum invocantem et dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.

VIII.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia que erat Ierosolimis, et omnes dispersi sunt per regiones Iudee et Samarie preter apostolos. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, et fecerunt planctum magnum super illum. Saulus vero devastabat ecclesiam, per domos intrans, et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum Dei.

XVI.

Philippus autem descendens in civitatem Samarie predicabat illis Christum. Intendebant autem turbe his que a Philippo dicebantur unanimiter audientes et videntes signa que faciebat. Multi autem eorum qui habebant spiritus inmundos, clamantes voce magna exibant. Multi autem paralitici et claudi curati sunt. Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Symon erat in civitate ante magus, seducens gentem Samarie, dicens se esse aliquem magnum, cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes: Hic est virtus Dei que vocatur magna. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore suis magiis dementasset eos. Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Iesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. Tunc Symon et ipse credidit, et cum baptizatus esset, adherebat Philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

XVII.

Cum autem audissent apostoli qui erant Ierosolimis quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Iohannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. Cum vidisset autem Symon quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam dicens: Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus accipiat Spiritum Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto; cor enim tuum non est rectum coram Deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga Deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Symon dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nichil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum Dei redibant Ierosolimam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

XVIII.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam que descendit ab Ierusalem in Gazam; hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir Ethiops eunuchus potens Candacis regine Ethiopum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem. Et revertebatur sedens super currum suum legensque Ysaiam prophetam. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem Philippus audivit eum legentem Ysaiam prophetam, et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem Scripture quam legebat erat hic: Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? Quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus Philippo dixit: Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? De se an de alio aliquo? Aperiens autem Philippus os suum et incipiens a scriptura ista, evangelizavit illi Iesum. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Iesum Christum. Et iussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cesaream.

IX.

Saulus autem adhuc spirans minarum et cedis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum et petiit ab eo epistolas in Damascum ad sinagogas, ut si quos invenisset huius vie viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret, contigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo, et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge et ingredere civitatem, et dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nichil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit.

XIX.

Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, et dixit ad eum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. Et Dominus ad illum: Surgens vade in vicum qui vocatur Rectus, et quere in domo Iude Saulum nomine Tharsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respondit autem Ananias: Domine, audivi a multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Ierusalem. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias et introivit in domum. Et imponens ei manus dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus qui apparuit tibi

in via qua veniebas ut videas et implearis Spiritu Sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae, et visum recepit: et surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuo ingressus Paulus in synagogas praedicabat Iesum: quoniam hic est Filius Dei. Stupebant autem omnes qui eum audiebant et dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui invocabant nomen istud: et huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis convalescebat, et confundebat Iudaeos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

XX

Cum implerentur autem dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut eum interficerent. Notae autem factae sunt Saulo insidiae eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipientes autem discipuli eius nocte, per murum dimiserunt eum summittentes in sporta. Cum autem venisset in Ierusalem tentabat iungere se discipulis: et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos, et narravit illis quomodo in via vidisset Dominum, et quia locutus est ei, et quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intrans et exiens in Ierusalem, et fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoque Gentibus et disputabat cum Graecis: illi autem quaerebant occidere eum. Quod cum cognovissent fratres, deduxerunt eum nocte Caesaream, et dimiserunt Tarsum. Ecclesia quidem per totam Iudaeam et Galilaeam et Samariam habebat pacem et aedificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus replebatur.

XXI

Factum est autem ut Petrus dum pertransiret universos, deveniret ad sanctos qui habitabant Lyddae. Invenit autem ibi hominem quendam nomine Aeneam ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, sanat te Iesus Christus: surge, et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt illum omnes qui habitabant Lyddae et Saronae: qui conversi sunt ad Dominum. In Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabitha, quae interpretata dicitur Dorcas. Haec erat plena operibus bonis, et eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis ut infirmata moreretur. Quam cum lavissent, posuerunt eam in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes: Ne pigriteris venire usque ad nos. Exsurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum advenisset, duxerunt illum in cenaculum: et circumsteterunt illum omnes viduae flentes et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua sua oravit: et conversus ad corpus, dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos: et viso Petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos et viduas, assignavit eam vivam. Notum autem factum est per universam Ioppen: et crediderunt multi in Domino. Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe apud Simonem quendam coriarium.

XXII

Vir autem quidam erat in Caesarea nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica, religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora nona diei angelum Dei introeuntem ad se et dicentem sibi: Corneli. At ille intuens eum, timore correptus dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi: Orationes tuae et eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus: hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta mare: hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, et militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppen. Postera autem die iter illis facientibus, et appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora domus ut oraret circa horam sextam. Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: et videt caelum apertum, et descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis submitti de caelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, et serpentia terrae, et volatilia caeli. Et facta est vox ad eum: Surge Petre: occide, et manduca. Ait autem Petrus: Absit Domine, quia numquam manducavi omne commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris. Hoc autem factum est per ter: et statim receptum est vas in caelum. Et dum intra se haesitaret Petrus quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri qui missi erant a Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad ianuam. Et cum vocassent, interrogabant si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quaerunt te. Surge itaque, descende, et vade cum eis nihil dubitans: quia ego misi illos. Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quaeritis: quae causa est, propter quam venistis? Qui dixerunt: Cornelius centurio, vir iustus et timens Deum, et testimonium habens ab universa gente Iudaeorum, responsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam, et audire verba abs te. Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. Altera autem die introivit Caesaream. Cornelius vero exspectabat illos, convocatis cognatis suis, et necessariis amicis.

XXIII

Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes eius adoravit. Petrus vero levavit eum, dicens: Surge, et ego ipse homo sum. Et loquens cum illo intravit, et invenit multos qui convenerant: dixitque ad illos: Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudaeo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus neminem communem aut immundum dicere hominem. Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo quam ob causam accersistis me? Et Cornelius ait: A nudiustertia die usque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea, et ecce vir stetit ante me in veste candida, et ait: Corneli, exaudita est oratio tua, et eleemosynae tuae commemoratae sunt in conspectu Dei. Mitte ergo in Ioppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii iuxta mare. Confestim igitur misi ad te: et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a Domino. Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus; sed in omni gente qui timet eum, et operatur iustitiam, acceptus est illi. Verbum misit filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: hic est omnium Dominus. Vos scitis quod factum est verbum per universam Iudaeam: incipiens enim a Galilaea post baptismum quod praedicavit Ioannes, Iesum a Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto, et virtute, qui pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam Deus erat cum illo. Et nos testes sumus omnium quae fecit in regione Iudaeorum, et Ierusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri, non omni populo, sed testibus praeordinatis a Deo: nobis, qui manducavimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. Et praecepit nobis praedicare populo, et testificari quia ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus Sanctus super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro,

quia in nationes gratia Spiritus Sancti effusa est. Audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos? Et iussit eos in nomine Iesu Christi baptizari. XXV Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

XI

Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quoniam et gentes receperunt verbum Dei, et glorificabant Deum. Cum ascendisset autem Petrus Ierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcisione, dicentes: Quare introisti ad viros praeputium habentes et manducasti cum illis? Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem dicens: Ego eram in civitate Ioppe orans, et vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quattuor initiis summitti de caelo, et venit usque ad me. In quod intuens considerabam, et vidi quadrupedia terrae et bestias et reptilia et volatilia caeli. Audivi autem et vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide et manduca. Dixi autem: Nequaquam, Domine, quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox secundo de caelo: Quae Deus mundavit tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter, et recepta sunt rursum omnia in caelum. Et ecce viri tres astiterunt in domo in qua eram, missi a Caesarea ad me. Dixit autem Spiritus mihi ut irem cum illis nihil haesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem nobis quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi: Mitte in Ioppen et accersi Simonem qui cognominatur Petrus, qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua. Cum autem coepissem loqui, decidit Spiritus Sanctus super eos sicut et in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini sicut dicebat: Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus sicut et nobis qui credidimus in Dominum Iesum Christum, [ego quis eram qui possem prohibere Deum?] His auditis tacuerunt, et glorificaverunt Deum dicentes: Ergo et gentibus paenitentiam dedit Deus ad vitam. XXVI Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Stephano perambulaverunt usque ad Foenicen et Cyprum et Antiochiam, nemini loquentes verbum nisi solis Iudaeis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenaei, qui cum introissent Antiochiam loquebantur et ad Graecos, adnuntiantes Dominum Iesum. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium conversus est ad Dominum. Pervenit autem sermo ad aures ecclesiae quae erat Ierosolymis super istis, et miserunt Barnaban usque Antiochiam. Qui cum pervenisset et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino, quia erat vir bonus et plenus Spiritu Sancto et fide. Et apposita est turba multa Domino. Profectus est autem Tarsum ut quaereret Saulum. Quem cum invenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt in ecclesia, et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiae discipuli Christiani. XXVII In his autem diebus supervenerunt ab Ierosolymis prophetae Antiochiam. Et surgens unus ex eis nomine Agabus significabat per Spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio. Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudaea fratribus. Quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae et Sauli.

XII

XXVIII Eodem autem tempore misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio. Videns autem quia placeret Iudaeis, apposuit apprehendere et Petrum. Erant autem dies azymorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quattuor quaternionibus militum custodire eum, volens post Pascha producere eum populo. Et Petrus quidem servabatur in carcere; oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus, et custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus Domini astitit, et lumen refulsit in habitaculo; percussoque latere Petri excitavit eum dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum: Praecingere et calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum et sequere me. Et exiens sequebatur eum, et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum; existimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam venerunt ad portam ferream quae ducit ad civitatem, quae ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum, et continuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad se reversus dixit: Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum et eripuit me de manu Herodis et de omni exspectatione plebis Iudaeorum. Consideransque venit ad domum Mariae matris Iohannis qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo ostium ianuae, processit puella ad audiendum nomine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum et obstupuerunt. Annuens autem eis manu ut tacerent, enarravit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere. Dixitque: Nuntiate Iacobo et fratribus haec. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro. Herodes autem cum requisisset eum et non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci. Descendensque a Iudaea in Caesaream ibi commoratus est. Erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, et persuaso Blasto qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eo quod aleretur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus est veste regia, et sedit pro tribunali, et contionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, et consumptus a vermibus exspiravit. Verbum autem Domini crescebat et multiplicabatur. XIII Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

XIII

Erant autem in ecclesia quae erat Antiochiae prophetae et doctores, in quibus Barnabas et Simon qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenensis, et Manahen qui erat Herodis tetrarchae collactaneus, et Saulus. Ministrantibus autem illis Domino et ieiunantibus, dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Barnaban et Saulum in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes imponentesque eis manus dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi ab Spiritu Sancto abierunt Seleuciam, et inde navigaverunt Cyprum. Et cum venissent Salaminam, praedicabant verbum Dei in synagogis Iudaeorum. Habebant autem et Iohannem in ministerio. Et cum perambulassent universam insulam usque ad Paphum, invenerunt virum quendam magum pseudoprophetam Iudaeum cui nomen erat Bariesu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro prudente. Hic accersitis Barnaba et Saulo desiderabat audire verbum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus — sic enim interpretatur nomen eius — quaerens avertere proconsulem a fide. Saulus autem, qui et Paulus, repletus Spiritu Sancto, intuens in eum dixit: O plene omni dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebrae, et circuiens quaerebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum credidit, admirans super doctrina Domini. Et cum a Papho navigassent Paulus et qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliae. Iohannes autem discedens ab eis reversus est Ierosolymam. Illi vero pertranseuntes Pergen venerunt Antiochiam Pisidiae, et ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum miserunt principes synagogae ad eos dicentes: Viri

Ego quis eram qui possem prohibere Deum ne daret illis Spiritum Sanctum credentibus in Dominum Iesum Christum.

Marginal notes (partly legible):

Dona. — Signum in linguis quod Spiritus descenderat. — Stupor sororum. — In servis sacramenti.

Opera in Antiochia in quibus loquebantur; tunc erant de his qui in Antiochia loquebantur.

In fide Domini vel ut sint in ea Domini.

Cum in voluntate et fide continuitate. — Quia nomine prius vocabantur iam.

Quo Paulus et Barnabas missi sunt in ministerium.

Quaternio dicitur praeceptum quattuor militum sicut et centurio centum et quinque milia sub se milites habet. Exemplum magnum pro praelatis in angustiis pro eorum pastoribus.

Ver nobis. — Prima sine occidentalem. — Non dispersi. — Non ociose. — Eodem etiam.

XXIX XXX XXXI

fr̄s. siquis ē in uob̄ sermo exortacōis ad plebem: dicite. Surgens aū paul⁹ et manu silenciū indicens ait. Viri isrl̄ite et qui timetis dm̄ audite. Ds̄ plebis isrl̄ elegit patres nr̄os et plebem exaltauit cū essent incole in t̄ra egipti. et in brachio excelso eduxit eos ex ea. et p q̄dragīta annoȝ t̄ps mores eoȝ sustinuit in deserto: et destruens gentes .vij. in t̄ra chanaan. sorte distribuit eis t̄rā eoȝ q̄si post quadringentos et q̄nq̄gīta annos. Et post h̄ dedit iudices usq; ad samuelē p̄pham. Et exinde postulauerūt regē. et dedit illis ds̄ saul filiū cis uirū de tribu beniamin: annis quadraginta. Et amoto illo: suscitauit illis dauid regē. cui testimoniū p̄hibens dixit. Inueni dauid filium iesse uirū s̄cdm cor meū. qui faciet omīs uoluntates meas. huius ds̄ ex semine s̄cdm p̄missionē eduxit isrl̄ saluatorē ihm̄: p̄dicante iohe ante faciē aduent⁹ ei⁹ baptismū penitentie oī p̄plo isrl̄. Cum impleret aū iohs cursū suū: dicebat. Quem me arbitramini eē n̄ sū ego: s; ecce uenit p⁹ me cui⁹ n̄ sū dign⁹ calciamenta pedū soluē. Viri fr̄s filij gn̄is abraham et qui in uob̄ timent dm̄. uob̄ ūbū salutis huius missū ē. Qui enī habitabāt ierlm̄ et p̄ncipes eius hūc ignorantes. et uoces p̄phar̄ que p omē sabbm̄ legunt̄: iudicantes impleuerūt. Et nulla cām mortis inuenientes in eo: petierūt a pilato ut interficerent eū. Cumq; cōsūmassent oīa q̄ de eo sc̄pta erant: deponentes eū de ligno. posuerūt in monumento. Ds̄ ū° suscitauit eū a mortuis tercia die: qui uisus ē p dies multos hiis q̄ simul ascenderāt cū eo de galilea in ierlm̄: qui usq; nūc sūt testes eius ad plebē. Et nos uob̄ annūciamus eā que ad patres nr̄os repromissio facta ē: qm̄ hanc ds̄ adimpleuit filiis nr̄is resuscitans ihm̄. sic̄ et in psalmo s̄cdo sc̄ptū ē. filius meus es tu: ego hodie genui te. Qđ aū suscitauit eū a mortuis amplius iā n̄ reuersur̄ in corrupcōem: ita dixit. Quia dabo uob̄ s̄ca dauid fidelia. Ideo et alias dic̄. Nō dabis s̄cm̄ tuum uidere corrupcōem. Dauid. n. in sua gn̄acōe cū administrasset s; uoluntati dei. dormiuit et appositus ē ad patres suos: et uidit corrupcōem. Quē ū° deus suscitauit: n̄ uidit corrupcōem. Notū g̊ sit uob̄ uiri fr̄s: quia p h̄c uob̄ ihm̄ remissio peccatoȝ annūciatur ab oīb; q̄b; n̄ potuistis in lege moysi iustificari. In hoc omīs q̄ credit iustificat̄. Videte g̊ ne superueniat uob̄ qđ dīcm̄ ē in p̄phis. Videte cōtemptores et admiramini et dispdimini: q̄ opus operor ego in dieb; ur̄is. op⁹ qđ non credetis si quis enarrauit uob̄. Exeuntib; aū illis: rogabant ut seq̄nti sabbo loq̄rent̄ s ūba h̄. Cumq; dimissa eēt synagoga: secuti sūt multi iudeoȝ et colentiū aduenar̄ paulū et barnabam. Qui loq̄ntes suadebant eis: ut p̄manerent in gr̄a dei. Sequenti ū° sabbo: pene uniūsa ciuitas cōuenit audire uerbum dn̄i. Videntes aū turbas iudei repleti sūt zelo: et cōtradicebāt hiis q̄ a paulo dicebant̄ blasphemantes. Tūc cōstant̄ paulus et barnabas dixerūt. Vob̄ oportebat p̄mū loq̄ ūbū dei. s; qm̄ repulistis illud et indignos uos iudicatis eterne uite: ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī p̄cepit nob̄ dn̄s. Posui te in lucē gentib;. ut sis in salutē usq; ad extremū t̄re. Audientes aūt gentes gauise sūt: et glorificabant ūbū dn̄i. et crediderūt quotquot erant p̄ordinati ad uitā et̄nā. Disseminabatur aū ūbū dn̄i p uniūsā regiōem. Iudei aū cōcitauerūt religiosas mulieres et honestas. et p̄mos ciuitatis. et excitauerūt psecucōem in paulū et barnabam: et eiecerūt eos de finib; suis. At illi excusso puluere pedū in eos: uenerūt iconiū. Discipuli q̊q; replebant̄ gaudio et sp̄u s̄co. Factum ē aū iconio ut simul introirent in sinagogā iudeoȝ et loquerent̄ ita ut crederet iudeoȝ et grecoȝ copiosa multitudo. Qui ū° increduli fuerūt iudei: suscitauerūt psecucōem et ad iracūdiā cōcitauerūt aīās gentiū aduersus fr̄s. Dn̄s aū dedit cito pacē. Multo g̊ t̄pe demorati sūt: fiducialit̄ agentes in dn̄o. testimoniū p̄hibente ūbo gr̄e sue dante signa et p̄digia fieri p manus eoȝ. Diuisa ē aū multitudo illius ciuitatis. et quidā q̇dē erāt cū iudeis. quidā ū° cum ap̄lis. Cum aū fc̄s eēt impetus gentiliū et iudeoȝ cū p̄ncipib; suis. ut cōtumeliis afficerent et lapidarent eos: intelligentes cōfugerūt ad ciuitates licaonie. listrā. et derben. et uniūsā in circuitu regionē. et ibi euūglizantes erant. Et cōmota .ē. oīs multitudo in doctrina eoȝ. Paulus aū et barnabas cōmorabantur listris. Et quidā uir in listris infirmus pedib; sedebat claudus ex utero matris sue. q̄ nūq̄m ambulauerat. Hic audiuit paulū loq̄ntē. Qui intuitus eū et uidens q̄ haberet fidem ut saluus fieret: dixit magna uoce. Tibi dico in noīe dn̄i nr̄i ihu xp̄i surge sup pedes tuos rectus. Et exiliuit et ambulabat. Turbe aū cum uidissent qđ fecerat paulus: leuauerūt uocē suā lycaonice dicentes. Dij similes fc̄i hoīb; descenderūt ad nos. Et uocabant barnabam iouē paulū ū° mercuriū: qm̄ ipse erat dux uerbi. Sacerdos quoq; iouis qui erat an̄ ciuitatē tauros et coronas ante ferens ad ianuas cum p̄plis. uolebat sacrificare. Quod ū° audierūt ap̄li barnabas et paulus: cōscissis tunicis suis exilierunt in turbas. clamantes et dicentes. Viri qđ h̄ facitis. Et nos mortales sum⁹ similes uob̄ homines. annūciantes uob̄ ab hiis uanis cōuerti ad dm̄ uiuū qui fec̄ celū. et t̄ram. mare et oīa q̄ in eis sūt: q̄ in p̄teritis gn̄acōib; dimisit oēs gentes ingredi uias suas. Et quidē nō sine testimonio semet ip̄m reliquit b̄nfaciens. de celo dans pluuias et tempora fructifera: implens cibo et leticia corda ur̄a. Et h̄ dicentes. uix sedauerūt turbas ne sibi immolarent. Superuenerūt aū quidā ab antiochia et iconio iudei. et psuasis turb' lapidantes paulū traxerūt ext̄ ciuitatem: estimantes eū mortuū eē. Circūdantib; aū eū discipulis surgens intrauit in ciuitatē: et p̄stera die pfect⁹ ē. cum barnaba in derben. Cumq; euūglizassent ciuitati illi et docuissent multos: reuersi sūt listrā. et iconiū. et antiochiā: cōfirmantes aīās discipuloȝ. exhortantesq; ut p̄manerent in fide: et qm̄ p multas tribulaciōes oportet nos intrare in regnū dei. Et cū cōstituissent illis p singulas ecc̄las p̄btros. et orassent cū ieiunacōib;: cōmendauerūt eos dn̄o. in quē crediderūt. Transeuntesq; pisidiā uenerūt pāphiliam: et loquentes in pgen ūbū dn̄i descenderūt in athaliā. et inde nauigauerūt antiochiam. unde erant tradditi gr̄e dei in opus qđ compleuerūt. Cū aū uenissent et cōgregassent ecc̄iam: retulerūt q̄nta fecisset ds̄ cū illis. et q̄ apuisset gentib; ostiū fidei. Morati sūt aū temp⁹ n̄ modicū cū discipulis. Et quidā descendentes de iudea docebant fr̄s: q̄ n̄ circūcidamini s̄cdm morē moysi: n̄ potestis saluari. Facta g̊ sedicōe n̄ minima paulo et barnabe ad ūsus illos. dicebat aū paulus manere eos ita ut crediderūt: statuerūt ut ascenderent paul⁹ et barnabas et quidā ex aliis ad ap̄los et p̄btros in ierlm̄ sup hac q̄stione. Illi g̊ deducti ab ecc̄ia ptransibant fenicē et samariam narrantes cōuersacōem gentiū. et faciebāt gaudium magnū oīb; fr̄ib;. Cum aū uenissent ierosolimā. suscepti sunt ab ecc̄ia et ab ap̄lis et senioribus. annūciantes q̄nta ds̄ fecisset cum illis. Surrexerūt aū q̄dā de heresi phariseoȝ qui crediderāt. dicentes q̄ oportet circūcidi eos: p̄cipe quoq; seruare legem moysi. Conueneruntq; ap̄li et seniores: uidere de ūbo h̄. Cum aū magna cōquisitio fieret: surgens petrus dixit ad eos. Viri fr̄s. uos scitis qm̄ ab antiquis dieb; in nob̄ elegit ds̄ p os meū audire gentes ūbū euūgelij et credere. et q̄ nouit corda ds̄ testimoniū p̄hibuit: dans illis sp̄m s̄cm sic̄ et nob̄. Et nich discreuit int̄ nos et illos. fide

XXXII

XXXIII

XXXIIII

XXXV

XXXVI

XV

Sic credebant.

Iconium.

Gr. fuga apostolorum non plus ex timore quam ex amore dei.

Gr. In greco dixit magna voce. Tibi dico in nomine domini nostri ihesu christi surge super pedes.

Gregionem in qua erat civitas pergen.

pau. et bar.

purificans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis Deum imponere iugum super cervices discipulorum quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini Iesu credimus salvari quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitudo et audiebant Barnabam et Paulum narrantes quanta fecisset Deus signa et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt respondit Iacobus dicens: Viri fratres audite me. Symeon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba prophetarum sicut scriptum est: Post haec revertar et reaedificabo tabernaculum David quod decidit, et diruta eius reaedificabo et erigam illud, ut requirant ceteri hominum Dominum et omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens haec. Notum a seculo est Domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum et fornicatione et sanguine et suffocatis. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis civitatibus qui eum praedicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba: Iudam qui cognominabatur Barsabas et Silam, viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum: Apostoli et seniores fratres his qui sunt Antiochiae et Syriae et Ciliciae fratribus ex gentibus salutem. Quoniam audivimus quia quidam ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis evertentes animas vestras quibus non mandavimus, placuit nobis collectis in unum eligere viros et mittere ad vos cum carissimis nostris Barnaba et Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. Misimus ergo Iudam et Silam qui et ipsi vobis referent verbis eadem. Visum est enim Spiritui Sancto et nobis nihil ultra imponere vobis oneris quam haec necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione, a quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam, et congregata multitudine tradiderunt epistulam. Quam cum legissent gavisi sunt super consolatione. Iudas autem et Silas et ipsi cum essent prophetae verbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt. Facto autem ibi aliquanto tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant illos. Visum est autem Silae remanere ibi; Iudas autem solus abiit Hierusalem. Paulus autem et Barnabas demorabantur Antiochiae docentes et evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini. Post aliquot autem dies dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates in quibus praedicavimus verbum Domini quomodo se habeant. Barnabas autem volebat secum adsumere et Iohannem qui cognominabatur Marcus. Paulus autem rogabat eum, ut qui discessisset ab eis de Pamphylia et non isset cum eis in opus, non deberet recipi eum. Facta est autem dissensio ita ut discederent ab invicem, et Barnabas adsumpto Marco navigaret Cyprum. Paulus vero electo Sila profectus est traditus gratiae Dei a fratribus. Perambulabat autem Syriam et Ciliciam confirmans ecclesias, praecipiens custodire praecepta apostolorum et seniorum.

XXXVII

16

Pervenit autem in Derben et Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudaeae fidelis, patre gentili. Huic bonum testimonium reddebant qui in Lystris erant et Iconio fratres. Hunc voluit Paulus secum proficisci, et adsumens circumcidit eum propter Iudaeos qui erant in illis locis; sciebant enim omnes quod pater eius gentilis erat. Cum autem pertransirent civitates tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant Hierosolymis. Et ecclesiae quidem confirmabantur fide et abundabant numero cotidie.

XXXVIII

Transeuntes autem Phrygiam et Galatiae regionem vetati sunt a Spiritu Sancto loqui verbum in Asia. Cum autem venissent in Mysiam temptabant ire Bithyniam et non permisit eos Spiritus Iesu. Cum autem pertransissent Mysiam descenderunt Troadem. Et visio per noctem Paulo ostensa est: vir Macedo quidam erat stans et deprecans eum et dicens: Transiens in Macedoniam adiuva nos. Ut autem visum vidit, statim quaesivimus proficisci in Macedoniam, certi facti quod vocasset nos Deus evangelizare eis. Navigantes autem a Troade recto cursu venimus Samothraciam et sequenti die Neapolim, et inde Philippis, quae est prima partis Macedoniae civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conferentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi videbatur oratio esse, et sedentes loquebamur mulieribus quae convenerant. Et quaedam mulier nomine Lydia purpuraria civitatis Thyatirenorum colens Deum audivit, cuius Dominus aperuit cor intendere his quae dicebantur a Paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius, deprecata est dicens: Si iudicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam et manete. Et coegit nos.

XXXIX

Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quae quaestum magnum praestabat dominis suis divinando. Haec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens: Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui adnuntiant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus et conversus spiritui dixit: Praecipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes quaestus eorum, adprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes, et offerentes eos magistratibus dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram cum sint Iudaei, et adnuntiant morem quem non licet nobis suscipere neque facere cum simus Romani. Et cucurrit plebs adversus eos, et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt eos virgis caedi. Et cum multas plagas eis inposuissent, miserunt eos in carcerem praecipientes custodi ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale praeceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem et pedes eorum strinxit in ligno. Media autem nocte Paulus et Silas adorantes laudabant Deum, et audiebant eos qui in custodia erant. Subito vero terraemotus factus est magnus ita ut moverentur fundamenta carceris. Et aperta sunt statim omnia ostia, et universorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris et videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat se interficere, aestimans fugisse vinctos. Clamavit autem Paulus voce magna dicens: Nihil feceris tibi mali; universi enim hic sumus. Petitoque lumine introgressus est, et tremefactus procidit ad pedes Pauli et Silae, et producens eos foras ait: Domini, quid me oportet facere ut salvus fiam? At illi dixerunt: Crede in Domino Iesu et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum, et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, et laetatus est cum omni domo sua credens Deo. Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores dicentes: Dimitte homines illos. Nuntiavit autem custos carceris verba haec Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini; nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis: Caesos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc occulte nos eiciunt? Non ita, sed veniant et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba haec. Timueruntque audito quod Romani essent. Et venientes deprecati sunt eos, et educentes rogabant ut egrederentur de urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad Lydiam, et visis fratribus consolati sunt eos et profecti sunt.

XL

17

Cum autem perambulassent Amphipolim et Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Iudaeorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos et per sabbata tria disserebat eis de scripturis, adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati et resurgere a mortuis, et quia hic est Christus Iesus quem ego adnuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt et adiuncti sunt Paulo et Silae, et de colentibus gentilibusque

et multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae. Zelantes autem Iudaei, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, et turba facta, concitaverunt civitatem; et assistentes domui Iasonis quaerebant eos producere in populum. Et cum non invenissent eos, trahebant Iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi qui urbem concitant, et huc venerunt, quos suscepit Iason, et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. Concitaverunt autem plebem et principes civitatis audientes haec. Et accepta satisfactione a Iasone et a ceteris, dimiserunt eos.

XLI. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam in Beroeam. Qui cum venissent, in synagogam Iudaeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicae, qui susceperunt verbum cum omni aviditate, cotidie scrutantes Scripturas si haec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, et mulierum gentilium honestarum et viri non pauci. Cum autem cognovissent in Thessalonica Iudaei quia et Beroeae praedicatum est a Paulo verbum Dei, venerunt et illuc commoventes et turbantes multitudinem. Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare; Silas autem et Timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant Paulum perduxerunt eum usque Athenas, et accepto mandato ab eo ad Silam et Timotheum ut quam celeriter venirent ad illum, profecti sunt. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius in ipso, videns idololatriae deditam civitatem. Disputabat igitur in synagoga cum Iudaeis et colentibus, et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo; et quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero: Novorum daemoniorum videtur adnuntiator esse, quia Iesum et resurrectionem adnuntiabat eis. Et adprehensum eum ad Ariopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quae est haec nova quae a te dicitur doctrina? Nova enim quaedam infers auribus nostris; volumus ergo scire quidnam velint haec esse. Athenienses autem omnes et advenae hospites ad nihil aliud vacabant nisi aut dicere aut audire aliquid novi.

II. Stans autem Paulus in medio Ariopagi ait: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores vos video. Praeteriens enim et videns simulacra vestra, inveni et aram in qua scriptum erat: Ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego adnuntio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia; fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum, quaerere Deum, si forte attrectent eum aut inveniant, quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus, sicut et quidam vestrum poetarum dixerunt: Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus Dei, non debemus aestimare auro aut argento aut lapidi, sculpturae artis et cogitationis hominis, divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantiae despiciens Deus, nunc adnuntiat hominibus ut omnes ubique paenitentiam agant, eo quod statuit diem in qua iudicaturus est orbem in aequitate, in viro in quo statuit, fidem praebens omnibus, suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem inridebant, quidam dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt, in quibus et Dionysius Ariopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

XLII. 18 Post haec egressus ab Athenis venit Corinthum. Et inveniens quendam Iudaeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepisset Claudius discedere omnes Iudaeos a Roma, accessit ad eos. Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos et operabatur. Erant autem scenofactoriae artis. Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudaeis et Graecis. Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Iudaeis esse Christum Iesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus, excutiens vestimenta sua dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum; mundus ego; ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cuiusdam nomine Titi Iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua; et multi Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere et ne taceas, propter quod ego sum tecum, et nemo adponetur tibi ut noceat te, quia populus est mihi multus in hac civitate. Sedit autem annum et sex menses, docens apud eos verbum Dei.

XLIII. Gallione autem proconsule Achaiae, insurrexerunt uno animo Iudaei in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal, dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos: Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum, o viri Iudaei, recte vos sustinerem; si vero quaestiones sunt de verbo et nominibus legis vestrae, vos ipsi videritis; iudex ego horum nolo esse. Et minavit eos a tribunali. Adprehendentes autem omnes Sosthenen principem synagogae percutiebant eum ante tribunal; et nihil horum Gallioni curae erat.

II. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, qui sibi totonderant in Cencris caput, habebant enim votum. Devenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam disputabat cum Iudaeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tempore maneret, non consensit, sed valefaciens et dicens: Oportet me sollemnitatem diem advenientem facere Hierosolymis, iterum revertar ad vos, Deo volente, profectus est ab Epheso. Et descendens Caesaream ascendit et salutavit ecclesiam, et descendit Antiochiam. Et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem et Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

XLIIII. Iudaeus autem quidam Apollo nomine, Alexandrinus natione, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in Scripturis. Hic erat edoctus viam Domini, et fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens tantum baptisma Iohannis. Hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla et Aquila, adsumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam Domini. Cum autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his qui crediderant. Vehementer enim Iudaeos revincebat publice, ostendens per Scripturas esse Christum Iesum.

XLV. 19 Factum est autem cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum et inveniret quosdam discipulos, dixitque ad eos: Si Spiritum Sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus Sanctus est audivimus. Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Iohannis baptismate. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptismo paenitentiae populum, dicens in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est in Iesum. His auditis baptizati sunt in nomine Domini Iesu. Et cum inposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes viri fere duodecim.

II. Introgressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans et suadens de regno Dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, discedens ab eis segregavit discipulos, cotidie disputans in schola Tyranni cuiusdam ab hora quinta usque ad horam decimam. Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent verbum Domini, Iudaei atque gentiles. Virtutesque non quaslibet Deus faciebat per manum Pauli, ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria vel semicinctia, et recedebant ab eis languores, et spiritus nequam egrediebantur.

XLVI. Temptaverunt autem quidam et de circumeuntibus Iudaeis exorcistis invocare super eos qui habebant spiritus

XLVII

malos nomen domini ihu dicentes. Adiuramus uos per ihm
quem paulus predicat. Erant autem cuidam sceue iudei principis sacer
dotum vii. filii. qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam dixit
eis. Ihm noui: et paulum scio. uos autem qui estis? Et insiliens ho
mo in quo erat demonium pessimum. et dominatus amborum inualu
it contra eos. ita ut nudi et uulnerati effugerent de domo illa. Hoc
autem notum factum est omnibus iudeis atque gentilibus qui habitabant
ephesi: et cecidit timor super omnes illos. et magnificabatur nomen do
mini ihu. Multique credentium ueniebant confitentes et annuncian
tes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati contu
lerunt libros. et combusserunt eos coram omnibus. et computatis preciis il
lorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter
uerbum dei crescebat et confirmabatur. His autem expletis: proposuit paulus
in spiritu transita macedonia et achaia ire ierosolimam dicens. quoniam postquam
fuero ibi: oportet me et romam uidere. Mittens autem in ma
cedoniam duos ex ministrantibus sibi thimotheum. et erastum. ipse re
mansit ad tempus in asia. Facta est autem in illo tempore tur
batio non minima de uia domini. Demetrius enim quidam nomine ar
gentarius faciens edes argenteas diane. prestabat artificibus
non modicum questum. Quos conuocans et eos qui huiusmodi erant opi
fices: dixit. Viri scitis quia de hoc artificio adquisitio est nobis: et
uidetis et auditis quia non solum ephesi sed et pene totius asie paulus hic
suadens auertit turbam multam dicens. quoniam non sunt dii qui manibus fi
unt. Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in redargutionem ueni
re. sed et magne diane templum in nichilum reputabitur. et destrui
incipiat maiestas eius. quam tota asia et orbis colit. His auditis
repleti sunt ira: exclamauerunt dicentes. Magna diana ephesiorum.
Et impleta est ciuitas confusione: et impetum unianimo fecerunt in theatrum
rapto gaio et aristarcho macedonibus comitibus pauli. Pau
lo autem uolente intrare in populum: non permiserunt discipuli. Quidam
autem et de asie principibus qui erant amici eius miserunt ad eum: rogan
tes ne se daret in theatrum. Alii autem aliud clamabant. Erat enim ec
clesia confusa. et plures nesciebant qua ex causa conuenissent.
De turba autem detraxerunt quendam alexandrum propellentibus eum
iudeis. Alexander uero manu silentio postulato: uolebat raci
onem reddere populo. Quem ut cognouerunt iudeum esse: uox facta est una
omnium quasi per horas duas clamantium. Magna diana ephesiorum.
Et cum sedasset scriba turbas: dixit. Viri ephesii. quis enim est
hominum qui nesciat ephesiorum ciuitatem cultricem esse magne
diane iouisque prolis? Cum ergo his contradici non possit: oportet
uos sedatos esse. et nichil temere agere. Adduxistis enim homines istos
neque sacrilegos neque blasphemantes deam uestram. Quod si demetri
us et qui cum eo sunt artifices habent aduersus aliquem causam conuentus
forenses aguntur: et proconsules sunt: accusent inuicem. Si quid autem
alterius rei queritis: in legitima ecclesia poterit absolui. Nam et
periclitamur argui seditionis hodierne cum nullus obnoxius sit de
quo possimus reddere racionem concursus istius. Et cum hec dixisset:

XLVIII

20 dimisit ecclesiam. Postquam autem cessauit tumultus: uocatis pau
lus discipulis et exhortatus eos ualedixit: et profectus est. ut iret in mace
doniam. Cum autem perambulasset partes illas. et exhortatus eos fuisset
multo sermone: uenit ad greciam. ubi cum fecisset menses tres: facte sunt illi
insidie a iudeis nauigaturo in siriam. habuitque consilium ut reuer
teretur per macedoniam. Comitatus est autem eum sosipater pirri bereensis,
Thessalonicensium uero: aristarchus et secundus. et gaius. derbeus.
et thimotheus. Asiani uero: thicicus et trophimus. Hii cum
precessissent: sustinuerunt nos troade. Nos uero nauigauimus
post dies azimorum a philippis. et uenimus ad eos troadem in diebus
quinque: ubi demorati sumus diebus vii. In una autem sabbati cum con
uenissemus ad frangendum panem. paulus disputabat cum
eis. et continabat animas eorum profecturus in crastinum. protraxitque sermo
nem usque in mediam noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo
ubi eramus congregati. Sedens autem quidam adolescens nomine euticus
super fenestram. cum mergeretur sompno graui disputante diu pau
lo: ductus sompno cecidit de tercio cenaculo deorsum. et sublatus
est mortuus. Ad quem paulus cum descendisset incubuit super
eum. et complexus dixit. Nolite turbari. anima enim ipsius in eo est. Ascendens
autem frangensque panem et gustans. satisque allocutus usque in lucem. sic pro
fectus est. Adduxerunt autem puerum uiuentem. et consolati sunt non minime. Nos
autem ascendentes nauem enauigauimus in asson. inde suscepturi
paulum. Sic enim disposuerat ipse: per terram iter facturus. Cum

XLIX

autem conuenisset nos in ason: assumpto eo uenimus mitilenen. Et
inde nauigantes sequenti die uenimus contra chium. et alia die ap
plicuimus samum: et sequenti die uenimus miletum. Proposuerat enim
paulus transnauigare ephesum ne qua mora illi fieret in asia. Fes
tinabat autem si possibile sibi esset. ut diem pentecosten faceret ierosoli
mis. A mileto autem mittens ephesum: uocauit maiores natu ecclesie.
Qui cum uenissent ad eum et simul essent: dixit eis. Vos scitis a prima die
qua ingressus sum in asiam: qualiter uobiscum per omne tempus fuerim
seruiens domino cum omni humilitate et mansuetudine. et lacrimis. et tem
ptationibus que michi acciderunt ex insidiis iudeorum. quomodo nichil subtraxe
rim uobis utilium. quo minus annunciarem uobis et docerem uos publi
ce et per domos testificans iudeis atque gentilibus in deum penitentiam.
et fidem in dominum nostrum ihm xpm. Et nunc ecce alligatus ego spiritu uado
in ierusalem. que in ea uentura sint michi ignorans. nisi quod spiritus sanctus per omnes
ciuitates protestatur michi dicens. quoniam uincula et tribulationes me ma
nent in ierosolimis. Sed nichil horum uereor nec facio animam meam
preciosiorem quam me: dummodo consummem cursum meum. et ministerium verbi
quod accepi a domino ihu testificari euangelium gratie dei. Et nunc ecce
ego scio quia amplius non uidebitis faciem meam uos omnes. per quos transiui pre
dicans regnum dei. Quapropter contestor uos hodierna die: quia mundus
sum a sanguine omnium uestrum. Non enim subterfugi. quominus annuncia
rem omne consilium dei uobis. Attendite uobis et uniuerso gregi. in quo
uos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei: quam adquisiuit sanguine
suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces
in uos: non parcentes gregi. Et ex uobis ipsis exurgent uiri loquentes
peruersa: ut abducant discipulos post se. Propter quod uigilate memo
ria retinentes quoniam per triennium nocte et die non cessaui cum lacrimis mo
nens unumquemque uestrum. Et nunc commendo uos deo et uerbo gratie ipsius qui po
tens est edificare et dare hereditatem in sanctificatis omnibus. Argentum aut
aurum aut uestem nullius concupiui. sicut ipsi scitis: quoniam ad ea que michi
opus erant. et his qui mecum sunt ministrauerunt manus iste omnia. Omnia osten
di uobis quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos. ac memi
nisse uerbi domini ihu: quoniam ipse dixit. Beatius est magis dare quam acci
pere. Et cum hec dixisset: positis genibus suis cum omnibus illis orauit.
Magnus autem fletus factus est omnium. Et procumbentes super collum pau
li: osculabantur eum dolentes maxime in uerbo quod dixerat eis. quoniam
non amplius faciem eius essent uisuri. et deducebant eum ad nauem.

L

21 Cum autem factum esset ut nauigaremus abstracti ab eis: recto
cursu uenimus choum. et sequenti die rodum. et inde patara. De
inde miram. Et cum inuenissemus nauem transfretantem in phenicem as
cendentes nauigauimus. Cum autem apparuissemus cipro: relinquentes
eam ad sinistram nauigauimus in siriam. et uenimus tyrum. ibi enim
nauis expositura erat onus. Inuentis autem discipulis mansimus
ibi. vii. diebus. qui paulo dicebant per spiritum ne ascenderet ierosoli
mam. Et expletis diebus profecti ibamus. deducentibus nos omnibus
cum uxoribus et filiis usque foras ciuitatem. et positis genibus in litto
re orauimus. Et cum ualefecissemus inuicem: ascendimus in nauem.
Illi autem redierunt in sua. Nos uero nauigatione expleta a tyro
descendimus ptolomaidem: et salutatis fratribus mansimus die una
apud illos. Alia autem die profecti uenimus cesaream. et intrantes

in domum Philippi evangelistae, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. Huic autem erant filiae quattuor virgines prophetantes. Et cum moraremur ibi per dies aliquot, supervenit quidam a Iudaea propheta nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, et alligans sibi pedes et manus dixit: Haec dicit Spiritus Sanctus: Virum cuius est zona haec, sic alligabunt in Hierusalem Iudaei, et tradent in manus gentium. Quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant ne ascenderet Hierosolymam. Et respondit Paulus, et dixit: Quid facitis flentes et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed et mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non possemus, quievimus dicentes: Fiat Domini voluntas.

LI

Post dies autem istos praeparati ascendebamus in Hierusalem. Venerunt autem quidam et ex discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Iasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum. Et cum venissemus Hierosolymam, libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, narrabat per singula quae Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent, magnificabant Dominum, dixeruntque ei: Vides frater quot milia sunt in Iudaeis qui crediderunt in Deum, et omnes aemulatores sunt legis. Audierunt autem de te quia discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudaeorum, dicens non debere circumcidere eos filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Utique oportet convenire multitudinem; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum illis, et impende in illis ut radant capita, et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab idolis immolato, et sanguine, et a suffocato, et fornicatione. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

LII

Dum autem septem dies consummarentur, hi qui de Asia erant Iudaei cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, et iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israelitae, adiuvate nos. Hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes ubique docens, insuper et gentiles induxit in templum, et violavit sanctum locum istum. Viderant enim Trophimum Ephesium in civitate cum ipso, quem aestimaverunt quoniam in templum introduxisset Paulus. Commotaque est civitas tota, et facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum; et statim clausae sunt ianuae. Quaerentibus autem illis eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Hierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurionibus, decucurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum et milites, cessaverunt percutere Paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et iussit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere prae tumultu, iussit duci eum in castra. Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitudo populi clamans: Tolle eum. Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit ei: Graece nosti? Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti, et eduxisti in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Et dixit ad eum Paulus: Ego homo quidem sum Iudaeus a Tarso Ciliciae, non ignotae civitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem. Et magno silentio facto, allocutus est Hebraea lingua dicens:

22 Viri fratres et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. Cum audissent autem quia Hebraea lingua loqueretur ad illos, magis praestiterunt silentium. Et dixit: Ego sum vir Iudaeus natus Tarso Ciliciae, nutritus autem in ista civitate secus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternae legis, aemulator legis sicut et vos omnes estis hodie; qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans et tradens in custodiam viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotum testimonium mihi reddit et omnes maiores natu; a quibus et epistolas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Hierusalem ut punirentur. Factum est autem eunte me et appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa; et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem respondi: Quis es, Domine? Dixitque ad me: Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. Et qui mecum erant lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum, et ibi tibi dicetur de omnibus quae te oporteat facere. Et cum non viderem prae claritate luminis illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudaeis, veniens ad me et astans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit: Deus patrum nostrorum praeordinavit te ut cognosceres voluntatem eius, et videres iustum, et audires vocem ex ore eius; quia eris testis illius ad omnes homines eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exsurge et baptizare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. Factum est autem revertenti mihi in Hierusalem et oranti in templo, fieri me in stupore mentis, et videre illum dicentem mihi: Festina et exi velociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam et consentiebam et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te.

LIII

Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra eiusmodi; non enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra, et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris, dixit astanti sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum et nuntiavit ei dicens: Quid acturus es? Hic enim homo civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi, tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Quam facile te civem Romanum dicis. Ego autem multa summa hanc civitatem consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum.

LIIII

Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum, et iussit sacerdotes convenire et omne concilium; et producens Paulum statuit inter illos.

23 Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum; de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei enim dicunt non esse

resurrectionem. neque angelum. neque spiritum. pharisei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor magnus. et exurgentes quidam phariseorum pugnabant dicentes. Nichil mali invenimus in homine isto. Quid si spiritus locutus est ei. aut angelus. Et cum magna dissensio facta esset: timens tribunus ne discerperetur paulus ab ipsis. iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum. ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei dominus ait. Constans esto. Sicut enim testificatus es de me in ierusalem. sic te oportet et rome testificari.

LVI.

Facta autem die collegerunt se quidam ex iudeis. et devoverunt se dicentes neque manducaturos neque bibituros. donec occiderent paulum. Erant autem plus quam quadraginta viri. qui hanc coniurationem fecerant. Qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores et dixerunt. Devotione devovimus nos nichil gustaturos. donec occidamus paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio ut producat illum ad vos: tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus interficere illum. Quod cum audisset filius sororis pauli insidias: venit et intravit in castra. nuntiavitque paulo. Vocans autem paulus ad se unum de centurionibus ait. Adolescentem hunc perduc ad tribunum. habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum: et ait. Vinctus paulus vocans rogavit me hunc adolescentem perducere ad te: habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius secessit cum eo seorsum: et interrogavit illum. Quid est quod habes indicare michi? Ille autem dixit. Iudeis convenit rogare te ut crastina die producas paulum in concilium. quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: tu vero ne credideris illis. Insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta: qui se devoverunt non manducare neque bibere donec interficiant eum. Et nunc parati sunt: expectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescentem: precipiens ne cui loqueretur quoniam hec nota sibi fecisset.

II. Et convocatis duobus centurionibus: dixit illis. Parate milites ducentos ut eant usque cesaream. et equites septuaginta. et lancearios ducentos. a tertia hora noctis: et iumenta preparate. Ut imponentes paulum: eum salvum perducerent ad felicem presidem. Timuit enim. ne forte raperent eum iudei et occiderent. et ipse postea calumpniam sustineret quasi pecuniam accepturus. scribens ei epistolam continentem hec. Claudius lysias optimo presidi felici salutem. Virum hunc comprehensum a iudeis. et incipientem interfici ab eis. superveniens cum exercitu eripui: cognito quia romanus est. volensque scire causam quam obiciebant illi. deduxi eum in concilium eorum. Quem inveni accusari de questionibus legis ipsorum. nichil vero dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et cum michi perlatum esset de insidiis quas paraverant ei: misi eum ad te denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. Milites ergo secundum preceptum sibi assumentes paulum: duxerunt per noctem in antipatridem. Et postera die dimissis equitibus ut irent cum eo: reversi sunt ad castra. Qui cum venissent cesaream et tradidissent epistolam presidi: statuerunt ante eum et paulum. Cum legisset autem et interrogasset de qua provincia esset: et cognoscens quia de cilicia esset: audiam te inquit cum et accusatores tui venerint. Iussitque in pretorio herodis custodiri eum.

LVI. 24.

Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum ananias cum senioribus quibusdam. et tertullo quodam oratore qui adierunt presidem adversus paulum. Et citato paulo: cepit accusare tertullus dicens. Cum in multa pace agamus per te. et multa corrigantur per tuam providentiam semper et ubique suscepimus optime felix cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protraham: oro breviter ut audias nos pro tua clementia. Invenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditiones omnibus iudeis in universo orbe. et auctorem seditionis secte nazarenorum: qui etiam templum violare conatus est. quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superveniens autem lysias tribunus cum vi magna eripuit eum de manibus nostris. iubens accusatores eius ad te venire. a quo poteris ipse iudicans cognoscere de omnibus istis de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem et iudei. dicentes hec ita se habere.

III. Respondit autem paulus annuente sibi preside dicere. Ex multis annis esse te iudicem genti huic sciens bono animo pro me satisfaciam. Potes enim cognoscere. quia non plus sunt dies michi quam duodecim. ex quo ascendi adorare in ierusalem. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem aut concursum facientem turbe. neque in synagogis. neque in civitate neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. Confiteor autem tibi hoc quod secundum sectam quam dicunt heresim sic deservio deo patri meo: credens omnibus que in lege et prophetis scripta sunt. spem habens in deum quam et hii ipsi expectant resurrectionem futuram iustorum et iniquorum. In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad deum. et ad homines semper. Post annos autem plures elemosinas facturus in gentem meam veni: et oblationes et vota. In quibus invenerunt me purificatum in templo non cum turba neque cum tumultu: et apprehenderunt me clamantes et dicentes. Tolle inimicum nostrum. Quidam autem ex asia iudei quos oportebat michi apud te presto esse et accusare si quid haberent adversum me. aut hii ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquitatis cum stem in concilio. nisi de una hac solummodo voce qua clamavi inter eos stans: quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem illos felix: certissime sciens de via dicens. Cum tribunus lysias descenderit: audiam vos. Iussitque centurioni custodire eum et habere requiem nec quemquam prohibere de suis ministrare ei.

IIII. Post aliquot autem dies veniens felix cum drusilla uxore sua que erat iudea. vocavit paulum. et audivit ab eo fidem que est in christum ihesum. Disputante autem illo de iustitia et castitate. et de iudicio futuro: tremefactus felix respondit. Quod nunc attinet vade tempore autem opportuno accersiam te. Simul et sperans quia pecunia ei daretur a paulo. Propter quod et frequenter accersiens eum. loquebatur cum illo. Biennio autem expleto. accepit successorem felix porcium festum. Volens autem gratiam prestare iudeis felix: reliquit paulum vinctum.

25. Festus ergo cum venisset in provinciam. post triduum ascendit ierosolimam a cesarea: adieruntque eum principes sacerdotum et primi iudeorum adversus paulum. et rogabant eum postulantes gratiam adversus eum ut iuberet perduci eum in ierusalem: insidias tendentes ut eum interficerent in via. Festus autem respondit servari quidem paulum in cesarea. se autem maturius profecturum. Qui ergo in vobis ait potentes sunt. descendentes simul si quod est in viro crimen accusent eum. Demoratus est autem inter eos dies non amplius quam octo aut decem. et descendit cesaream. Et altera die sedit pro tribunali: et iussit paulum adduci. Qui cum perductus esset: circumsteterunt eum qui ab ierosolima descenderant iudei. multas et graves causas obicientes quas non poterant probare. paulo autem rationem reddente. quoniam neque in legem iudeorum neque in templum neque in cesarem quicquam peccavi. Festus autem volens iudeis gratiam prestare: respondens paulo dixit. Vis ierosolimam ascendere. et ibi de his iudicari apud me? Dixit autem paulus. Ad tribunal cesaris sto: ubi me oportet iudicari. Iudeis non nocui. sicut tu melius nosti. Si enim nocui. aut dignum morte aliquid feci: non recuso mori. Si vero nichil est eorum que isti accusant me: nemo potest me illis donare. Cesarem appello. Tunc festus cum concilio locutus: respondit. Cesarem appellasti. ad cesarem ibis.

LVIII. Et cum dies aliquot transacti essent. agrippa rex et bernice descenderunt cesaream ad salutandum festum. Et cum dies plures ibidem moraretur: festus regi indicavit de paulo dicens. Vir quidam est derelictus a felice vinctus. de quo cum essem ierosolimis adierunt me principes sacerdotum et seniores iudeorum: postulantes

Margin notes (left): Spiritum sanctum. — Sup paulo qui saduceos. — Conrandum. — C.S. — Maledictioni. — Sed pmitas. — pedestres. — paulo commit… — Civitatem de nomine antipatri dictam. — Nazareno ihesum. — Introducendo in templum gentiles.

Margin notes (right): Ex causa bono me. — … Grasso capite. — Omne invenerunt in templo. — Ubi eam ostendere custod… — Cesari sum erat in cesarea. — … hedratem.

adversus illum damnationem. Ad quos respondi quia non est consuetudo romanis donare aliquem hominem prius quam is qui accusatur praesentes habeat accusatores locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quae ei obiciuntur. Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci virum. De quo cum stetissent accusatores nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar malam. Quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum et de quodam Ihesu defuncto quem adfirmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego de huiusmodi quaestione dicebam si vellet ire Hierosolymam et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem iussi servari eum donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem dixit ad Festum volebam et ipse hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa et Bernice cum multa ambitione et introissent auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis iubente Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus Agrippa rex et omnes qui simul adestis nobiscum viri videtis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me Hierosolymis petentes et clamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero conperi nihil dignum eum morte admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino non habeo propter quod produxi eum ad vos et maxime ad te rex Agrippa ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum et causas eius non significare.

LIX

26 Agrippa vero ad Paulum ait permittitur tibi loqui pro temet ipso. Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. De omnibus quibus accusor a Iudaeis rex Agrippa aestimo me beatum apud te cum sim defensurus me hodie maxime te sciente omnia et quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones. Propter quod obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute quae ab initio fuit in gente mea in Hierosolymis noverunt omnes Iudaei praescientes me ab initio si velint testimonium perhibere quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. Et nunc in spe quae ad patres nostros repromissionis facta est a Deo sto iudicio subiectus in quam duodecim tribus nostrae nocte ac die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a Iudaeis rex. Quid incredibile iudicatur apud vos si Deus mortuos suscitat. Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Ihesu Nazareni debere multa contraria agere quod et feci Hierosolymis. Et multos sanctorum ego in carceribus inclusi a principibus sacerdotum potestate accepta et cum occiderentur detuli sententiam et per omnes synagogas frequenter puniens eos conpellebam blasphemare et amplius insaniens in eos persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum die media in via vidi rex de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua Saule Saule quid me persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi quis es domine. Dominus autem dixit ego sum Ihesus quem tu persequeris. Sed exsurge et sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi ut constituam te ministrum et testem eorum quae vidisti et eorum quibus apparebo tibi eripiens te de populo et gentibus in quas ego nunc mitto te aperire oculos eorum ut convertantur a tenebris ad lucem et de potestate Satanae ad Deum ut accipiant remissionem peccatorum et sortem inter sanctificatos per fidem quae est in me. Unde rex Agrippa non fui incredulus caelesti visioni. Sed his qui sunt Damasci primum et Hierosolymis et omnem regionem Iudaeae et gentibus adnuntiabam ut paenitentiam agerent et converterentur ad Deum digna paenitentiae opera facientes. Hac ex causa me Iudaei cum essem in templo conprehensum temptabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori nihil extra dicens quam ea quae prophetae locuti sunt futura esse et Moses. Si passibilis Christus si primus ex resurrectione mortuorum lumen adnuntiaturus est populo et gentibus. Haec eo loquente et rationem reddente Festus voce magna dixit insanis Paule multae te litterae ad insaniam convertunt. Et Paulus non insanio inquit optime Feste sed veritatis et sobrietatis verba loquor. Scit enim de his rex ad quem et constanter loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex Agrippa prophetis. Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum in modico suades me christianum fieri. Et Paulus ait opto apud Deum et in modico et in magno non tantum te sed et omnes qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum exceptis vinculis his. Et exsurrexit rex et praeses et Bernice et qui adsidebant eis. Et cum secessissent loquebantur ad invicem dicentes quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit dimitti poterat homo hic si non appellasset Caesarem.

27 LX

Ut autem iudicatum est eum navigare in Italiam tradiderunt Paulum et reliquos custodiae centurioni nomine Iulio cohortis Augustae. Ascendentes autem navem Adrumetinam incipientes navigare circa Asiae loca sustulimus perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicense. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus Cyprum propterea quod essent venti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pamphyliae navigantes devenimus Lystram quae est Lyciae. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus et vix devenissemus contra Gnidum prohibente nos vento adnavigavimus Cretae secundum Salmonen et vix iuxta navigantes venimus in locum quendam qui vocatur Boni portus cui iuxta erat civitas Thalassa.

LXI

Multo autem tempore peracto et cum iam non esset tuta navigatio eo quod et ieiunium iam praeterisset consolabatur eos Paulus dicens eis viri video quoniam cum iniuria et multo damno non solum oneris et navis sed etiam animarum nostrarum incipit esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat quam his quae a Paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum plurimi statuerunt consilium navigare inde si quo modo possent devenientes Phoenice hiemare portum Cretae respicientem ad africum et ad chorum. Adspirante autem austro aestimantes propositum se tenere cum sustulissent de Asson legebant Cretam. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus qui vocatur euroaquilo. Cumque arrepta esset navis et non posset conari in ventum data nave flatibus ferebamur. Insulam autem quandam decurrentes quae vocatur Cauda potuimus vix obtinere scapham. Qua sublata adiutoriis utebantur accingentes navem. Timentes ne in Syrtim inciderent submisso vaso sic ferebantur. Valida autem nobis tempestate iactatis sequenti die iactum fecerunt. Et tertia die suis manibus armamenta navis proiecerunt. Neque sole autem neque sideribus apparentibus per plures dies et tempestate non exigua inminente iam ablata erat spes omnis salutis nostrae. Et cum multa ieiunatio fuisset tunc stans Paulus in medio eorum dixit oportebat quidem o viri audito me non tollere a Creta lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse. Amissio enim nullius animae erit ex vobis praeterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego et cui deservio dicens ne timeas Paule Caesari te oportet adsistere et ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. Credo enim Deo quia sic erit quemadmodum dictum est mihi. In insulam

LXII

Marginal glosses (left): i. multa turba amicorum [et] cum multo desiderio Paulum audiendi. — i. secundum plures. — i. iuxta ... — i. ad similitudinem lupi. — i. hereditatem. — i. persecutionis ... in morte non ... aetate vel persona.

Marginal glosses (right): LX Gist. — aetate vel persona. — christianus. — Ita nomine augusti quia milites missi sunt. — De nomine civitatis Affricae quae Adrumetum dicitur. — Insulam. — Nomen navis vel nauclero quod dominum significat navis. — Ad meridianam occidentalem plagam quae de Affrica nomen accepit. — Insulam iuxta Cretam. — Valida mutatio venti tempestuosi. — Typhos inflatio, dicitur ventus regionis. — Boreas i. ventus ab aquilone veniens. — Nomen ventus. — Sine remis navigio scapha. Scapha est levis navicula de una arbore cavata. — Valida mutatio temporis. — Syrtes angustiae loca periculosa. — Sirtes loca ... incidentes ... naves ... ferebantur. — ... nimia.

autem quidam oportet nos devenire. Sed posteaquam quartadecima nox supervenit navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem suspicabantur nautae apparere sibi aliquam regionem. Qui et summittentes bolidem invenerunt passus viginti. Et pusillum inde separati invenerunt passus quindecim. Timentes autem ne in aspera loca incideremus de puppi mittentes anchoras quattuor optabant diem fieri. Nautis vero quaerentibus fugere de navi cum misissent scapham in mare sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere, dixit Paulus centurioni et militibus: Nisi hi in navi manserint vos salvi fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphae et passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri rogabat Paulus omnes sumere cibum dicens: Quartadecima hodie die expectantes ieiuni permanetis nihil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium et cum fregisset coepit manducare. Animaequiores autem facti omnes et ipsi adsumpserunt cibum. Eramus vero universae animae in navi ducentae septuaginta sex. Et satiati cibo alleviabant navem iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant. Sinum vero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras sustulissent committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum. Et levato artemone secundum flatum aurae tendebant ad litus. Et cum incidissent in locum dithalassum impegerunt navem. Et prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare Paulum prohibuit fieri. Iussitque eos qui possent natare mittere se primos et evadere ad terram et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quae de navi erant. Et sic factum est ut omnes animae evaderent ad terram.

28. Et cum evasissemus tunc cognovimus quia Militene insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui inminebat et frigus. Cum congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam multitudinem et inposuisset super ignem, vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari ultio non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum et subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant praedia principis insulae nomine Publii, qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem Publii febribus et disinteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intravit, et cum orasset et inposuisset ei manus salvavit eum. Quo facto omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur. Qui etiam multis nos honoribus honoraverunt et navigantibus nobis inposuerunt quae necessaria erant.

Post menses autem tres navigavimus in navi Alexandrina quae in insula hiemaverat cui erat insigne Castorum. Et cum venissemus Syracusam mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus Regium, et post unum diem flante austro secunda die venimus Puteolos. Ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem. Et sic venimus Romam. Et inde cum audissent fratres occurrerunt nobis usque ad Appii Forum et Tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus gratias agens Deo accepit fiduciam. Cum venissemus autem Romam permissum est Paulo manere sibimet cum custodiente se milite.

Post tertium autem diem convocavit primos Iudaeorum. Cumque convenissent dicebat eis: Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut morem paternum vinctus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum. Qui cum interrogationem de me habuissent volu erunt me dimittere eo quod nulla causa esset mortis in me. Contradicentibus autem Iudaeis coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim Israhel catena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te a Iudaea neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire quae sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, suadensque eis de Iesu ex lege Mosi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam credebant his quae dicebantur, quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes discedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus Sanctus locutus est per Esaiam prophetam ad patres nostros dicens: Vade ad populum istum et dic ad eos: Aure audietis et non intellegetis, et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter audierunt et oculos suos conpresserunt, ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intellegant et convertantur et sanem illos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, ipsi et audient. Et cum haec dixisset exierunt ab eo Iudaei multam habentes inter se quaestionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, praedicans regnum Dei et docens quae sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione.

Incipit prologus beati Ieronimi presbyteri in septem canonicas epistolas. Petri. Iacobi. Iohannis.

Non ita est ordo apud Graecos qui integre sapiunt. Vide apostolum. Et fidem recta sectantur epistolarum septem quae canonicae nuncupantur sicut in Latinis codicibus invenitur, quod quia Petrus primus est in ordine apostolorum primae sint etiam eius epistolae in ordine ceterarum. Sed sicut evangelistas dudum ad veritatis lineam correximus, ita has proprio ordini Deo nos iuvante reddidimus. Est enim prima earum una Iacobi, Petri duae, Iohannis tres et Iudae una. Quae si sicut ab eis digestae sunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec sermonum sese varietates inpugnarent, illo praecipue loco ubi de unitate trinitatis in prima Iohannis epistola positum legimus. In qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus, trium tantummodo vocabula, hoc est aquae sanguinis et spiritus, in ipsa sua editione ponentibus, et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus, in quo maxime et fides catholica roboratur et patris et filii et spiritus sancti una divinitatis substantia conprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio, lectoris prudentiae derelinquo. Sed tu virgo Christi Eustochium dum a me inpensius scripturae veritatem inquiris, meam quodammodo senectutem invidorum dentibus conrodendam exponis, qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronuntiant scripturarum. Sed ego in tali opere nec aemulorum meorum invidentiam pertimesco, nec sanctae scripturae veritatem poscentibus denegabo.

Incipit argumentum eiusdem.

Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas septem epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas, et breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit qui non in earum lectione caecutiat.

Incipit prologus in epistola sancti Iacobi apostoli.

Iacobum qui appellatur frater Domini cognomento iustus, ut alii existimant Ioseph genitum ex alia uxore, ut autem mihi videtur Mariae sororis matris Domini cuius Iohannes in libro suo meminit filium, post passionem Domini statim ab apostolis Hierosolymorum episcopum ordinatum, unam tantum epistolam scripsisse quae de septem catholicis est. Ioseph autem inter apostolorum tempora de Iacobo narrans ait: Suscepit ecclesiam post apostolos Iacobus cognomento iustus. Multi enim Iacobi vocantur. Hic de utero matris suae sanctificatus fuit. Vinum et siceram non bibit, carnem nullam manducavit, numquam attonsus est, neque unctus oleo, neque usus balneo. Huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum. Siquidem

vestibus lineis non utebatur sed laneis. et feris gentibus pro populo de-
precabatur. in tantum ut duritiam camelorum eius genua traxisse
crederentur. Iosephus autem et clemens dicunt. Annas pontifex sacerdotes
templi congregavit. et publice compellens iacobum ut dei filium
denegaret. contradicentem lapidari iussit. Qui cum precipita-
tus esset de pinna templi. confractis cruribus semivivus pro ela-
manus ait. Ignosce eis domine. Et fullonis fuste in cerebro per-
cussus interiit. De quo et apostolus dicit. Alium apostolorum neminem vi-
di. nisi iacobum fratrem domini. Triginta annos rexit ecclesiam.
Iuxta templi angulum sepultus est. Dicitur quedam epistola iacobi
quod ab alio edita sit sub eius nomine. sed falsa eorum opinio est.

Item alia prefatio.

Iacobus apostolus sanum instruit clerum de centura celes-
tium preceptorum. et regula catholice observantie
et de inviolate patientie maiestate. et de revelatione pl-
morum. et de emendatione magistrorum. Explicit prefationes.

Incipit epistola sancti iacobi apostoli.

Iacobus dei et domini nostri ihesu christi servus xii tribubus que sunt in dis-
persione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in tem-
ptationes varias incideritis. scientes quod probatio fidei vestre patientiam
operatur. Patientia autem opus perfectum habet. ut sitis perfecti et integri. in
nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia: postu-
let a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat. et dabitur ei.
Postulet autem in fide nichil hesitans. Qui autem hesitat: similis
est fluctui maris. qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo esti-
met homo ille: quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo:
inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis
in exaltatione sua. dives autem in humilitate sua. quoniam sicut
flos feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum.
et flos eius decidit. et decor vultus eius deperiit. Ita et dives in
itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem.
quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite: quam repromisit deus
diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat. quoniam a deo tem-
ptatur. Deus autem intemptator malorum est. Ipse enim neminem
temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua abstrac-
tus et illectus. Dein concupiscentia cum conceperit: parit pecca-
tum. Peccatum vero cum consummatum fuerit: generat mortem. Nolite ita-
que errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum
perfectum desursum est. descendens a patre luminum apud quem
non est transmutatio. nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie
enim genuit nos verbo veritatis: ut simus initium aliquod crea-
ture eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo ve-
lox ad audiendum tardus autem ad loquendum: et tardus ad iram. Ira
enim viri. iustitiam dei non operatur. Propter quod abicientes omnem immun-
ditiam et abundantiam malitie in mansuetudine suscipite in-
situm verbum: quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores
verbi et non auditores tantum: fallentes vosmetipsos. Quia si quis au-
ditor est verbi et non factor: hic comparabitur viro consideranti vul-
tum nativitatis sue in speculo. Consideravit enim se et abiit: et
statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfecte liber-
tatis. et permanserit in ea. non auditor obliviosus factus sed factor
operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religi-
osum esse non refrenans linguam suam sed seducens cor suum: huius
vana est religio. Religio munda et immaculata apud deum
et patrem hec est. visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum.
2. et immaculatum se custodire ab hoc seculo. Fratres mei.
nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi
glorie. Et enim si introierit in conventu vestro vir anulum aure-
um habens in veste candida, introierit autem et pauper in sor-
dido habitu. et intendatis in eum qui indutus est veste precla-
ra. et dixeritis ei tu sede hic bene. pauperi autem dicatis tu sta
illic. aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud
vosmetipsos. et facti estis iudices cogitationum iniquarum. Audite
fratres mei dilectissimi. Nonne deus elegit pauperes in hoc mundo
divites in fide et heredes regni: quod repromisit diligentibus se.
Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites opprimunt
vos per potentiam. et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi bla-
sphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem
perficitis regalem secundum scripturas. diliges proximum tuum sicut te
ipsum. bene facitis. Si autem personas accipitis. peccatum operamini
redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem obser-
vaverit. offendat autem in uno: factus est omnium reus. Qui enim dixit
non mechaberis. dixit et non occides. Quod si non mechaberis. occi-
das autem: factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite:
sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim
sine misericordia: illi qui non facit misericordiam. Superexaltat autem
misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei si fidem quis
dicat se habere opera autem non habeat? Numquid poterit fides sal-
vare eum? Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant
victu cotidiano. dicat autem aliquis de vobis illis ite in pace ca-
lefacimini et saturamini non dederitis autem eis que necessaria sunt
corpori. quid proderit? Sic et fides si non habeat opera: mortua est
in semetipsa. Sed dicet quis. Tu fidem habes. et ego opera habeo.
Ostende michi fidem tuam sine operibus. et ego ostendam tibi ex
operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus: bene facis.
Et demones credunt: et contremiscunt. Vis autem scire o homo inanis.
quoniam fides sine operibus otiosa est? Abraham pater noster. nonne ex
operibus iustificatus est. offerens ysaac filium suum super altare?
Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius. et ex operibus fides consum-
mata est. et suppleta est scriptura dicens credidit abraham deo.
et reputatum est illi ad iustitiam. et amicus dei appellatus est. Vi-
detis quoniam ex operibus iustificatur homo. et non ex fide tantum. Similiter
autem et raab meretrix. nonne ex operibus iustificata est. suscipiens nun-
tios. et per aliam viam eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum
3. est. ita et fides sine operibus mortua est. Nolite plures magistri
fieri fratres mei scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis
enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est
vir. Potest enim freno circumducere totum corpus. Si autem equorum fre-
nos in ora mittimus ad consentiendum nobis. et omne corpus illorum
circumferimus. Et ecce naves cum magne sint. et a ventis va-
lidis minentur: circumferuntur autem a modico gubernaculo ubi impetus diri-
gentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est. et mag-
na exaltat. Ecce quantus ignis. quam magnam silvam incendit.
Et lingua ignis est universitas iniquitatis. Lingua constituitur in mem-
bris nostris. que maculat totum corpus et inflammat totam rotam nativita-
tis nostre: inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et vo-
lucrum et serpentium etiam ceterorum domantur. et domita sunt a natura
humana: linguam autem nullus hominum domare potest. inquietum
malum. plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem.
et in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt. Ex ipso
ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hec ita
fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et ama-
ram aquam? Numquid potest fratres mei ficus uvas facere. aut vitis ficus?
Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et dis-
ciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in man-
suetudine sapientie. Quod si zelum amarum habetis. et contentiones
sint in cordibus vestris: nolite gloriari et mendaces esse adversus ve-
ritatem. Non enim est ista sapientia desursum descendens. sed terrena.
animalis. diabolica. Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia
et omne opus pravum. Que autem desursum est sapientia. primum
quidem pudica est. deinde pacifica. modesta. suadibilis.

bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Fructus autem iustitiae in pace seminatur facientibus pacem. Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? Ex concupiscentiis vestris quae militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis; occiditis et zelatis, et non potestis adipisci; litigatis et belligeratis, et non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse saeculi huius, inimicus Dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote Deo; resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores, et purificate corda duplices animo. Miseri estote, et lugete, et plorate. Risus vester in luctum convertatur, et gaudium in maerorem. Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos in tempore tribulationis. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est enim legislator et iudex, qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus quidem ibi annum, et mercabimur, et lucrum faciemus; qui ignoratis quid erit in crastino. Quae est enim vita vestra? Vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit, et si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum est illi. Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris quae advenient vobis. Divitiae vestrae putrefactae sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Argentum et aurum vestrum aeruginavit, et aerugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quae fraudata est a vobis, clamat, et clamor ipsorum in aures Domini sabaoth introivit. Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis corda vestra. In die occisionis adduxistis, occidistis iustum, et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terrae, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes estote et vos, et confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquabit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali et longanimitatis, laboris et patientiae, prophetas qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors est Dominus et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare, neque per caelum neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum. Sit autem sermo vester est est, non non, ut non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? Oret aequo animo, et psallat. Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis sit, dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis, et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex. Et rursum oravit, et caelum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum. Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam eius a morte, et operit multitudinem peccatorum.

Incipit prologus in epistola sancti Petri apostoli prima.

Symon Petrus filius Iohannis, provinciae Galilaeae, vico Bethsaida, frater Andreae apostoli et princeps apostolorum, post episcopatum Antiochensis ecclesiae VII annos et praedicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderunt in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia et Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Symonem magum pergit Romam, ibique viginti V annis cathedram episcopalem tenuit usque ad ultimum annum, id est quartum decimum Neronis. A quo affixus cruci martyrio coronatus est, capite ad terram verso et in sublime pedibus elevatis, asserens se indignum qui sic crucifigeretur ut Dominus suus. Scripsit duas epistolas quae canonicae nominantur, quarum secunda a plerisque eius esse negatur propter stili cum priore dissonantiam. Sed et evangelium secundum Marcum, qui auditor eius fuit et interpres, huius esse dicitur. Libri autem e quibus unus inscribitur Actus Petri, alius Evangelii, tertius Praedicationis, quartus Apocalypseos, quintus Iudicii, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romae in Vaticano iuxta viam Triumphalem, totius orbis veneratione celebratur. Explicit prologus. Incipit argumentum.

Discipulos salvatoris mundi toto orbe diffusos et peregrinos in hoc saeculo monstrat, et pro fide vitae paenitentiam suadet, et in nova vita proficere tota cum sollicitudine exhortatur Symon Petrus filius Iohannis, provinciae Galilaeae, vico Bethsaida, frater Andreae apostoli, princeps apostolorum. Explicit argumentum.

Incipit epistola Petri apostoli prima.

PETRUS apostolus Iesu Christi electis advenis dispersionis Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae et Bithyniae, secundum praescientiam Dei Patris in sanctificatione Spiritus, in oboedientiam et aspersionem sanguinis Iesu Christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in caelis in vobis qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo. In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus, ut probatio fidei vestrae multo pretiosior auro quod per ignem probatur, inveniatur in laudem et gloriam et honorem in revelatione Iesu Christi. Quem cum non videritis diligitis, in quem nunc quoque non videntes creditis; credentes autem exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestrae salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret qui in eis erat Spiritus Christi, praenuntians eas quae in Christo sunt passiones et posteriores glorias. Quibus revelatum est quia non sibi ipsis, vobis autem ministrabant ea quae nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis Spiritu Sancto misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii, perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam in revelatione Iesu Christi, quasi filii oboedientiae, non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos sanctum, et ipsi sancti in omni conversatione sitis, quoniam scriptum est: Sancti eritis.

quoniam ego sanctus sum. Et si patrem inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus. in timore incolatus uestri tempore conuersamini. scientes quod non corruptibili argento uel auro redempti estis de uana uestra conuersatione paterne tradicionis. sed precioso sanguine quasi agni immaculati ihu xpi et incontaminati. precogniti quidem ante mundi constitutionem. manifestati autem nouissimis temporibus propter uos qui per ipsum fideles estis in deo. qui suscitauit eum a mortuis et dedit ei gloriam. ut fides uestra et spes esset in deo.

.III. Animas uestras castificantes in obedientia caritatis. in fraternitatis amore. simplici ex corde inuicem diligite attencius. renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili. per uerbum dei uiui et permanentis in eternum. quia omnis caro ut fenum. et omnis gloria eius tamquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit. uerbum autem domini manet in eternum. hoc est autem

2. uerbum quod euuangelizatum est in uos. Quamobrem deponentes omnem maliciam et omnem dolum. et simulationes et inuidias et omnes detractiones. sicut modo geniti infantes rationabile sine dolo lac concupiscite. ut in eo crescatis in salutem. si tamen gustastis quoniam dulcis est dominus.

.IIII. Ad quem accedentes lapidem uiuum ab hominibus quidem reprobatum. a deo autem electum et honorificatum. et ipsi tamquam lapides uiui superedificamini domus spiritales sacerdocium sanctum. offerre spiritales hostias acceptabiles deo per ihm xpm. Propter quod continet scriptura. Ecce ponam in syon lapidem summum. angularem. probatum. electum. preciosum. et qui crediderit in eum non confundetur. Uobis igitur honor credentibus. non credentibus autem lapis quem reprobauerunt edificantes. hic factus est in caput anguli. et lapis offensionis et petra scandali. his qui offendunt uerbo. nec credunt in quo et positi sunt. Uos autem genus electum. regale sacerdotium. gens sancta. populus adquisitionis. ut uirtutes eius annuncietis. qui de tenebris uos uocauit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus. nunc autem populus dei. Qui non consecuti misericordiam. nunc autem misericordiam consecuti.

.V. Carissimi. obsecro uos tamquam aduenas et peregrinos. abstinere uos a carnalibus desideriis que militant aduersus animam. conuersationem uestram inter gentes habentes bonam. ut in eo quod detractant de uobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus uos considerantes. glorificent deum in die uisitationis. Subiecti estote omni humane creature propter deum. Siue regi. quasi precellenti. Siue ducibus tamquam ab eo missis ad uindictam malefactorum. laudem uero bonorum. Quia sic est uoluntas dei. ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignoranciam. Quasi liberi. et non quasi uelamen habentes malicie libertatem. sed sicut serui dei. Omnes honorate. fraternitatem diligite. Deum timete. regem honorificate.

.VI. Serui subditi estote in omni timore dominis. non tantum bonis et modestis. sed et discolis. Hec est enim gratia. si propter conscientiam dei sustinet quis tristicias paciens iniuste. Que enim gloria est. si peccantes et colaphizati suffertis. Sed si benefacientes pacienter sustinetis. hec est gratia apud deum. In hoc enim uocati estis. quia et xpc passus est pro nobis. uobis relinquens exemplum. ut sequamini uestigia eius. Qui peccatum non fecit. nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur. non maledicebat. Cum pateretur. non comminabatur. Tradebat autem iudicanti se iniuste. qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. ut peccatis mortui. iusticie uiuamus. cuius liuore sanati estis. Eratis enim sicut oues errantes.

.VII. 3. sed conuersi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum uestrarum. Similiter et mulieres subdite sint uiris suis. ut et si qui non credunt uerbo. per mulierum conuersationem sine uerbo lucrifiant. considerantes in timore sanctam conuersationem uestram. quarum non sit extrinsecus capillatura. aut circumdatio auri. aut indumenti uestimentorum cultus. sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus. qui est in conspectu dei locuples. Sic enim aliquando et sancte mulieres sperantes in deo ornabant se subiecte propriis uiris sicut sara obediebat abrahe dominum eum uocans. cuius uos estis filie benefacientes et non timentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori uasculo muliebri impertientes honorem. tamquam et coheredibus gratie uite. ut non impediantur orationes uestre.

.VIII. In fide autem omnes unanimes in oratione estote. compatientes. fraternitatis amatores. misericordes modesti. humiles. Non reddentes malum pro malo. et maledictum pro maledicto. sed econtrario benedicentes. Quia in hoc uocati estis. ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim uult uitam diligere. et uidere dies bonos. coherceat linguam suam a malo et labia eius ne loquantur dolum. Declinet a malo et faciat bonum. inquirat pacem et persequatur eam. Quia oculi domini super iustos. et aures eius in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala. Et quis est qui uobis noceat. si boni emulatores fueritis. Et si quid patimini propter iusticiam. beati. Timorem autem eorum ne timueritis. ut non conturbemini. Dominum autem xpm sanctificate in cordibus uestris. parati semper ad satisfactionem omni poscenti uos rationem de ea que in uobis est spe et fide. sed cum modestia et timore conscientiam habentes bonam. ut in eo quod detrahunt de uobis tamquam malefactoribus confundantur qui calumpniantur uestram bonam in xpo conuersationem.

.IX. Melius est enim benefacientes si uelit uoluntas dei pati. quam malefacientes. Quia et xpc semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis. ut nos offerret deo. mortificatos quidem carne. uiuificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant spiritu ueniens predicauit qui increduli fuerant aliquando quando expectabant dei pacientiam in diebus noe cum fabricaretur archa in qua pauci id est octo anime salue facte sunt per aquam. Quod et uos nunc similis forme saluos facit baptisma. non carnis depositio sordium. sed conscientie bone interrogatio in deum. per resurrectionem ihu xpi. qui est in dextera dei. deglutiens mortem ut uite eterne heredes efficeremur. profectus in celum subiectis sibi angelis et uirtutibus et potestatibus.

4. Xpo igitur passo in carne. et uos eadem cogitatione armamini. quia qui passus est in carne desiit a peccatis. ut non iam hominum desideriis. sed uoluntati dei quod reliquum est in carne uiuat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad uoluntatem gentium consummandam. qui ambulauerunt in desideriis luxuriis. uinolentiis. comessationibus. potationibus. et illicitis idolorum cultibus. in quo mirantur obstupescentes in quo admirantur non concurrentibus uobis in eandem luxurie confusionem blasphemantes qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare uiuos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis euangelizatum est. ut iudicentur quidem secundum homines in carne. uiuant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis appropinquauit.

.X. Estote itaque prudentes. et uigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in uobismet ipsis caritatem continuam habentes. quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales inuicem sine murmuratione. Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes. sicut boni dispensatores multiformis gratie dei. Si quis loquitur. quasi sermones dei. Si quis ministrat. tamquam ex uirtute quam administrat deus. ut in omnibus honorificetur deus per ihm xpm dominum nostrum. cui est honor et gloria in secula seculorum amen.

.XI. Carissimi nolite peregrinari in feruore qui ad temptationem uobis fit quasi noui aliquid uobis contingat. sed communicantes xpi passionibus gaudete. ut in reuelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini

pro nomine domini nostri ihesu christi beati eritis. quoniam quod est honoris glorie et virtutis dei. et qui est eius spiritus super vos requiescet. Nemo enim vestrum patiatur quasi homicida. aut fur. aut maledicus. aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus non erubescat. glorificet autem deum in isto nomine. quoniam tempus est ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem primum a nobis. quis finis eorum qui non credunt dei evangelio. Et si iustus quidem vix salvabitur impius et peccator ubi parebunt. Itaque et hi qui patiuntur secundum voluntatem dei. fideli creatori commendant animas suas in benefactis.

XII. 5. Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro ego consenior et testis christi passionum qui et eius que in futuro revelanda est glorie communicator. pascite qui est in vobis gregem dei providentes non coacte sed spontanee secundum deum. neque turpis lucri gratia sed voluntarie. neque ut dominantes in cleris. sed forma facti gregi ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum percipietis immarcescibilem glorie coronam.

II. Similiter et adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate. quia deus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu dei. ut vos exaltet in tempore visitationis. Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote et vigilate. quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit querens quem devoret. Cui resistite fortes in fide. scientes eandem passionem ei que in mundo est vestre fraternitati fieri.

XIII. Deus autem omnis gratie qui vocavit nos in eternam suam gloriam in christo ihesu modicum passos. ipse perficiet. confirmabit. solidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Per silvanum vobis fidelem fratrem ut arbitror breviter scripsi. obsecrans. et contestans hanc esse veram gratiam dei. in qua statis. Salutat vos que est in babylone electa ecclesia. et marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobiscum omnibus qui estis in christo ihesu amen.

Incipit argumentum in eiusdem epistola secunda.

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat. eisdemque pietatis quanta sit magnitudo luce prima clarius manifestat.

Incipit epistola petri apostoli secunda.

I. Symon petrus servus et apostolus ihesu christi. hiis qui coequalem nobiscum sortiti sunt fidem. in iustitia dei nostri et salvatoris ihesu christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione domini nostri. Quomodo omnia nobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute. per que maxima et preciosa nobis promissa donavit. ut per hec efficiamini divine consortes nature fugientes eius que in mundo est concupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem. in virtute autem scientiam. in scientia autem abstinentiam. in abstinentia autem patientiam. in patientia autem pietatem. in pietate autem amorem fraternitatis. in amore autem fraternitatis caritatem. Hec enim omnia vobiscum si assint et superent. non vacuos et sine fructu vos constituent in domini nostri ihesu christi cognitione. Cui enim non presto sunt hec. cecus est et manu temptans. oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite. ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris ihesu christi.

II. Propter quod incipiam vos semper commonere de hiis. et quidem scientes et confirmatos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione. certus quod velox est depositio tabernaculi mei. secundum quod et dominus noster ihesus christus significavit mihi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum. ut horum memoriam faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis domini nostri ihesu christi virtutem et presentiam. sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. hic est filius meus dilectus. in quo mihi complacui. ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem. cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat. et lucifer oriatur in cordibus vestris.

III. Hoc primum intelligentes. quod omnis prophetie scriptura propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia. sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.

2. Fuerunt vero et pseudoprophete in populo sicut et in vobis erunt magistri mendaces. qui introducent sectas perditionis. et eum qui emit eos dominum negabunt. superducentes sibi celerem perditionem. et multi sequentur eorum luxurias. per quos via veritatis blasphemabitur. et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. quibus iudicium iam olim non cessat. et perditio eorum non dormitat.

IIII. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit. sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reservari. et originali mundo non pepercit. sed octavum noe iustitie preconem custodivit diluvium mundo impiorum inducens. et civitates sodomorum et gomorreorum in cinerem redigens eversione dampnavit. exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens. et iustum loth oppressum a nefandorum iniuria conversatione eripuit. aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. novit dominus pios de temptatione eripere. iniquos vero in diem iudicii cruciandos reservare. Magis autem eos qui post carnem in concupiscentia inmunditie ambulant. dominationemque contempnunt. audaces. sibi placentes. sectas non metuunt facere blasphemantes. ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores non portant adversus se execrabile iudicium.

V. Hii vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem in hiis que ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt. percipientes mercedem iniustitie. voluptatem existimantes diei delicias. coinquinationes et macule deliciis affluentes in conviviis suis luxuriantes vobiscum. oculos habentes plenos adulterii. et incessabilis delicti. pellicientes animas instabiles. cor exercitatum avaritie habentes. maledictionis filii. derelinquentes rectam viam erraverunt. secuti viam balaam ex bosor. qui mercedem iniquitatis amavit. correptionem vero habuit sue vesanie. subiugale mutum animal in hominis voce loquens. prohibuit prophete insipientiam. Hii sunt fontes sine aqua. et nebule turbinibus exagitate. quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes pelliciunt in desideriis carnis luxurie eos qui paululum effugiunt qui in errore conversantur. libertatem illis promittentes. cum ipsi servi sint corruptionis. A quo enim quis superatus est. eius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione domini nostri et salvatoris ihesu christi. hiis rursus implicati superantur. facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie. quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim illis illud veri proverbii. canis reversus ad suum vomitum. et sus lota in volutabro luti.

3. VI. Hanc ecce karissimi vobis secundam scribo epistolam. in quibus excito in commonitione vestram sinceram mentem. ut memores sitis eorum que predixi verborum a sanctis prophetis. et apostolorum vestrorum. et preceptorum domini et salvatoris. hoc primum scientes quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes et dicentes. ubi est promissio aut ad

venientis eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae. Latet enim eos hoc volentes quod caeli erant prius, et terra de aqua, et per aquam consistens Dei verbo: per quae ille tunc mundus aqua inundatus periit. Caeli autem qui nunc sunt et terra, eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. (2.)

VII. Unum vero hoc non lateat vos carissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reverti. Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo caeli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quae in ipsa sunt opera exurentur. Cum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei Domini, per quem caeli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent?

VIII. Novos vero caelos et novam terram et promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod, carissimi, haec expectantes, satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace: et Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini: sicut et carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres praescientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione Domini nostri et Salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc et in diem eternitatis. Amen.

Explicit epistola Petri apostoli II. Incipit prologus in epistola Iohannis apostoli prima.

Iohannes apostolus et evangelista, quem Christus amavit plurimum, filius Zebedei et frater Iacobi apostoli, quem Herodes post passionem Domini decollaverat, scripsit tres epistolas, quarum prima ab universis ecclesiasticis et doctissimis viris eius esse comprobatur. Reliquas autem duas quidam putant non esse Iohannis apostoli, sed Iohannis cuiusdam presbyteri, cuius sepulchrum usque hodie monstratur in Epheso. Sed nunc generalis ecclesie consensus habet quod et ipsas quoque epistolas Iohannes apostolus scripserit, quia tanta invicem verborum et fidei similitudine cum prima eius epistola ostenduntur, et simili zelo detestantur hereticos. Quartodecimo igitur anno secundo post Neronem persecutionem movente Domitiano, Iohannes in Pathmos insula relegatus scripsit Apocalypsim. Interfecto autem Domitiano a senatu romano rediit ad Ephesum, ibique usque ad Traianum principem perseverans totius Asie fundavit et rexit ecclesias. Et confectus senio sexagesimo octavo post passionem Domini anno, etatis autem sue nonagesimo nono mortuus est, ac iuxta eandem urbem sepultus.

Incipit argumentum.

Rationem verbi et quod Deus ipse sit caritas manifestat: et odientes fratrum nec Deum scire nec pios fieri posse eo usque disserit, ut esse eos comprobet homicidas: eo quod odium sit interfectionis occasio.

Incipit epistola Iohannis prima.

I. Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostre contrectaverunt de verbo vite: et vita manifestata est, et vidimus et testamur et annuntiamus vobis vitam eternam, que erat apud Patrem, et apparuit nobis. Quod vidimus et audivimus annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre et cum Filio eius Iesu Christo. Et hec scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. Et hec est annuntiatio quam audivimus ab eo et annuntiamus vobis: quoniam Deus lux est, et tenebre in eo non sunt ulle.

II. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et non facimus veritatem. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Iesu Christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

2. III. Filioli mei, hec scribo vobis ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius observemus. Qui dicit se nosse eum, et mandata eius non custodit, mendax est, et in hoc veritas non est. Qui autem servat verbum eius, vere in hoc caritas Dei perfecta est. Et in hoc scimus quoniam in ipso sumus, si in ipso perfecti fuerimus. Qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. Carissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Iterum mandatum novum scribo vobis, quod est verum et in ipso et in vobis: quoniam tenebre transierunt, et lumen verum iam lucet. Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine permanet, et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebre obcecaverunt oculos eius.

IIII. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum qui est ab initio. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. Scribo vobis infantes, quoniam cognovistis Patrem. Scribo vobis patres, quia cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis iuvenes, quia fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum. Nolite diligere mundum, neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vite, que non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transibit, et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in eternum.

V. Filioli, novissima hora est. Et sicut audistis quia antichristus venit, nunc antichristi multi facti sunt: unde scimus quia novissima hora est. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est antichristus, qui negat Patrem et Filium. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui autem confitetur Filium, et Patrem habet. Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permanserit quod ab initio audistis, et vos in Filio et Patre manebitis. Et hec est repromissio quam ipse Filius pollicitus est nobis, vitam eternam. Hec scripsi vobis de his qui seducunt vos. Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos, manete in eo. Et nunc filioli manete in eo, ut cum apparuerit habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

3. VI. Videte qualem caritatem dedit vobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. Carissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit. Et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret: et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet, non peccat. Et omnis qui peccat, non videt eum, nec cognovit eum. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat.

In hoc apparuit filius dei, ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei, et filii diaboli. Omnis qui non est iustus non est de deo: et qui non diligit fratrem suum non diligit deum: quoniam hec est annuntiatio quam audistis ab initio ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius iusta.

VII. Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eternam in se manentem. In hoc cognovimus caritatem dei, quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animam ponere. Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: et in conspectu eius suadebimus corda nostra. Quoniam si cor nostrum reprehenderit nos, maior est deus corde nostro: et novit omnia.

VIII. Carissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum: et quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, et ea que sunt placita coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius ut credamus in nomine filii eius ihesu christi: et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. Et qui servat mandata eius in illo manet et ipse in eo. Et in hoc scimus quoniam manet in nobis: de spiritu quem dedit nobis.

IX. 4. Carissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sint: quoniam multi pseudoprophete exierunt in mundum. In hoc cognoscitur spiritus dei et spiritus erroris. Omnis spiritus qui confitetur ihesum christum in carne venisse, ex deo est. Et omnis spiritus qui solvit ihesum ex deo non est, et hic est antichristus de quo audistis quoniam venit et nunc iam in mundo est. Vos ex deo estis filioli, et vicistis eum: quoniam maior est qui in vobis est, quam qui in mundo est. Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur et mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui novit deum, audit nos. Qui non est ex deo: non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis: et spiritum erroris.

X. Carissimi diligamus nos invicem, quoniam caritas ex deo est. Et omnis qui diligit fratrem suum ex deo natus est, et cognoscit deum. Qui non diligit non novit deum: quoniam deus caritas est. In hoc apparuit caritas dei in nobis: quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum ut vivamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos: et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

XI. Carissimi si sic deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem: deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. In hoc intelligimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur: quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam ihesus est filius dei: deus in eo manet et ipse in deo. Et nos cognovimus et credidimus caritati: quam habet deus in nobis.

XII. Deus caritas est. Et qui manet in caritate in deo manet: et deus in eo. In hoc perfecta est caritas nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quoniam sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet: non est perfectus in caritate. Nos ergo diligamus deum: quoniam ipse prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum, et fratrem suum oderit: mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt: quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus ab eo, ut qui diligit deum: diligat et fratrem suum.

XIII. 5. Omnis qui credit quoniam ihesus est christus: ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei: cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec est enim caritas dei ut mandata eius custodiamus: et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum. Et hec est victoria que vincit mundum: fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam ihesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem ihesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniam christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbum et spiritus sanctus. Et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis. Et hi tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus, testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimonium dei in se. Qui non credit in filium: mendacem facit eum, quoniam non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium, quoniam vitam eternam dedit nobis deus. Et hec vita in filio eius est. Qui habet filium: habet vitam. Qui non habet filium dei: vitam non habet.

XIIII. Hec scribo vobis ut sciatis quoniam vitam habetis eternam, qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius: audit nos. Et scimus quoniam audit nos: quicquid petierimus scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat pro eo: et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum autem ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem.

XV. Scimus quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei conservat eum: et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex deo sumus: et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum: et simus in vero filio eius. Hic est verus deus: et vita eterna. Filioli, custodite vos a simulacris. Incipit argumentum in eiusdem epistola .ii.

Usque adeo ad sanctam feminam scribit, ut eandem dominam non dubitet licitum appellare: eiusdemque filiis testimonium quod ambulent in veritate perhibeat. Explicit argumentum. Incipit epistola.

I. Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate, et non ego solus: sed et omnes qui cognoverunt veritatem, propter veritatem que permanet in nobis: et nobiscum erit in eternum. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a deo patre et ihesu christo filio patris: in veritate et caritate. Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas: ut ambulemus secundum mandata eius.

II. Hoc enim mandatum est ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum: qui non confitentur ihesum christum venisse in carne. Qui ergo non confitetur ihesum christum venisse in carne: hic est seductor et antichristus. Videte vosmetipsos, ne perdatis que operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina christi: deum non habet. Qui permanet in doctrina, hic et filium et patrem habet.

III. Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit ei ave: communicat operibus eius malignis. Ecce predixi vobis ut in die domini nostri non confundamini. Plura habens vobis scribere nolui per cartam et atramentum. Spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe. Explicit epistola secunda. Incipit argumentum in epistola .iii.

Gaium pietatis causa extollit, atque ut in ipsa pietate maneat exhortatur: diotrepen impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum universis fratribus. Explicit argumentum.

Incipit epistola tercia.

Senior Gaio karissimo, quem ego diligo in veritate. Karissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere, sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue, sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Carissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos: qui testimonium reddiderunt caritati tue in conspectu ecclesie, quos benefaciens deduces digne Deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nichil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie; sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero, commoveam eius opera que facit, verbis malignis garriens in nos. Et quasi non ei ista sufficiant, nec ipse suscipit fratres, et eos qui suscipiunt prohibet, et de ecclesia eicit. Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non videt Deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate: et nos testimonium perhibemus, et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui scribere tibi: sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim. Amen. Explicit epistola III. Incipit argumentum in epistola Iude apostoli.

Iudas frater Iacobi unam parvam de septem catholicis epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch qui apocryphus est in ea assumit testimonium, a plerisque reicitur: tamen auctoritate iam et vetustate et usu meruit ut inter sanctas scripturas computetur. Item aliud argumentum.

Iudas apostolus fratres de corruptoribus fidei in veritatis tractatu informat, ut illicitum esse discerent de sub iugo semel erutos servitutis denuo operam suam officiis novare servilibus. Explicit argumentum. Incipit epistola Iude apostoli.

Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his qui in Deo Patre dilectis, et in Iesu Christo conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. Karissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines, qui olim prescripti sunt in hoc iudicium, impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum dominatorem et dominum nostrum Iesum Christum negantes. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam dominus Iesus populum de terra Egypti salvans, secundo eos qui non crediderunt perdidit: angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium diei magni vinculis eternis sub caligine reservavit. Sicut Sodoma et Gomorra et finitime civitates simili modo exfornicate sunt, et abeuntes post carnem alteram, facte sunt exemplum, ignis eterni penam sustinentes. Similiter et hi carnem quidem suam maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemant. Cum Michael archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemie, sed dixit: Imperet tibi Dominus. Hi autem quecumque quidem ignorant blasphemant: quecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Ve illis qui via Cain ambulaverunt, et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt. Hi sunt in epulis suis macule, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua que a ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuose, bis mortue, eradicate, fluctus feri maris despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum in eternum servata est. Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch dicens: Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis facere iudicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt, et de omnibus duris verbis que locuti sunt contra eum peccatores impii. Hi sunt murmuratores querelosi, secundum desideria sua ambulantes, et os illorum loquitur superba, mirantes personas questus causa. Vos autem karissimi memores estote verborum que predicta sunt ab apostolis Domini nostri Iesu Christi, qui dicebant vobis quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietate. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem karissimi superedificantes vosmet ipsos sanctissime vestre fidei, in Spiritu Sancto orantes, ipsos vos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam eternam. Et hos quidem arguite iudicatos: illos vero salvate de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore, odientes et eam que carnalis est maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum glorie sue immaculatos in exultatione, soli Deo salvatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum gloria et magnificentia, imperium et potestas ante omne seculum, et nunc et in omnia secula seculorum. Amen.

Incipit prefatio Pelagii de corpore epistolarum beati Pauli apostoli.

Primum queritur quare post evangelia, que supplementum legis sunt, et in quibus nobis exempla et precepta vivendi plenissime digesta sunt, voluerit apostolus has epistolas ad singulas ecclesias mittere. Hac autem causa factum videtur, ut scilicet initia nascentis ecclesie novis causis existentibus et presentia atque orientia resecaret vitia, et ut post futuras excluderet questiones, exemplo prophetarum, qui post editam legem Moysi, in qua omnia Dei mandata legebantur, nichilominus tamen doctrina sua rediviva semper populi compressere peccata, et propter exemplum vivendi libros ad nostram et memoriam transmiserunt. Deinde queritur cur non amplius quam decem epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt enim cum illa que dicitur ad Hebreos. Nam relique quattuor ad discipulos specialiter sunt porrecte, ut ostenderet novum non discrepare a veteri testamento, et se contra legem non facere Moysi. Ad numerum primorum decalogi mandatorum suas epistolas ordinavit, et quot ille preceptis a Pharaone instituit liberatos, totidem hic epistolis a diaboli et idolatrie servitute edocet adquisitos. Nam et duas tabulas lapideas duorum testamentorum figuram habuisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad Hebreos scribitur quidam Pauli non esse contendunt, eo quod non sit eius nomine titulata, et propter sermonis stilique distantiam, sed aut Barnabe iuxta Tertullianum, aut Luce iuxta quosdam, vel certe Clementis discipuli apostolorum et episcopi Romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibus respondendum est: Si propterea Pauli non erit quia eius non habet nomen, ergo nec alicuius erit, quia nullius nomine titulatur. Quod si absurdum est, ipsius magis credenda est esse que tanto doctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud Hebreorum ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione habebatur, voluit tacito nomine de figuris legis et veritate Christi reddere rationem, ne odium nominis fronte prelati utilitatem excluderet lectionis. Non est sane mirum si eloquentior videatur in proprio id est hebreo quam in peregrino id est greco, quo cetere epistole sunt scripte sermone. Movet etiam quosdam quare ad Romanos epistola in primo sit posita, cum eam non primo scriptam ratio manifestat. Nam hanc se proficiscentem Ierosolimam scripsisse testatur, cum Corinthios et alios ante iam ut ministerium quod secum portaturus erat colligerent litteris adhortatus sit. Unde intelligi quidam volunt ita ordinatas esse omnes epistolas, ut prima Romanorum poneretur, quamvis posterior sit ordinata, ut per singulas epistolas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum namque plerique tam rudes erant, ut non intelligerent se Dei gratia et non suis meritis esse salvatos, et ob hoc duo inter se populi conflictarent. Ideo illos indigere asserit confirmari, vitia gentilitatis priora commemorans. Corinthiis autem iam dicit scientie gratiam esse concessam, et non tam omnes increpat, quam cur peccantes non increpaverint reprehendit, sicut ait: Auditur inter vos fornicatio. Et item: Congregatis vobis cum meo spiritu, tradere huiusmodi Sathane

In secunda vero epistola Corinthii laudantur, et ut magis ac magis proficiant admonentur. Galathe vero tam nullius criminis arguuntur nisi hoc tantum quod callidissimis pseudo apostolis crediderunt. Ephesii sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni, quia fidem apostolicam servaverunt. Philippenses etiam multo magis collaudantur, qui nec audire quidem falsos apostolos voluerunt. Thessalonicenses nichilominus in duabus epistolis cum omni laude prosequitur, eo quod non solum fidem inconcussam servaverunt veritatis, sed etiam in persecutione civium suorum fuerint constantes inventi. Colocenses autem tales erant, ut cum ab apostolo visi corporaliter non fuissent, hac laude digni haberentur: Et si corpore inquit absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum. De hebreis vero quid dicendum est, quorum Thessalonicenses qui plurimum laudantur imitatores facti esse dicuntur, sicut ipse ait: Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiarum Dei que sunt in Iudea. Eadem enim passi estis et vos a contribulibus vestris, que et illi a Iudeis. Apud ipsos quoque hebreos eadem commemorat dicens: Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Explicit prefatio Pelagii. Item alia prefatio Ieronimi.

Omnis textus vel numerus epistolarum ad unum hominis perfectionem proficit. Cum Romanis itaque agit apostolus Paulus, qui cum incipientibus quasi post gentilitatem ut initia fidei sortiantur et perveniant ad spem vite eterne, multa de phisicis rationibus insinuat, multa de scripturis sanctis. Ad Corinthios prima conscriptos iam fidem non recte conservantes obiurgat. Secunda ad Corinthios contristatos quidem sed emendatos ostendit. Galathas in fide ipsa peccantes et ad iudaismum declinantes exponit. Ephesios qui inceperunt et custodiunt laudat, quod ea que acceperant servaverant. Philippenses quod in quo crediderunt servantes ad fructum pervenerunt. Thessalonicenses in opere et fide crevisse gratulatur. In secunda preterea quod persecutionem passi in fide perseveraverunt eos appellat, ut illos qui in Iudea Christum confessi persecutiones fortiter toleraverunt. Colocenses collaudat quia velut ignotis scribit, et accepto nuntio ab Epaphra custodisse evangelium gratulatur. Ad Hebreos ad quorum similitudinem passi sunt Thessalonicenses, ut mandantes perseverantes persecutiones promptissime patiantur. Omnes ergo epistole Pauli sunt numero xiiii. Ad Romanos una. Ad Corinthios due. Ad Galathas una. Ad Ephesios una. Ad Philippenses una. Ad Thessalonicenses due. Ad Colosenses una. Ad Hebreos una, quos hortatur ad similitudinem Thessalonicensium. Ad Laodicenses hic in canone non habetur. Reliquarum: ad Thimotheum prima, quemadmodum regat ecclesiam; ad Thimotheum secunda, quemadmodum agat; ad Titum, ut creditam sibi ecclesiam Crete ordinet; ad Philemonem de Onesimo servo eius, quia emendatus melior factus est.

Romani sunt qui ex Iudeis gentibusque crediderunt. Incipit argumentum in epistola ad Rom. Hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudei dicebant: Nos sumus populus Dei, quos ab initio dilexit et fovit; nos circumcisi ex genere Abraham ex stirpe sancta descendimus, et notus tantum apud Iudeam Deus. Nos de Egypto Deus signis et virtutibus liberavit, mare siccis transivimus pedibus, cum inimicos nostros gravissimi fluctus involverent. Nobis manna pluit in deserto, et quasi filiis suis celeste pabulum ministravit. Nos die noctuque in columna nubis ignisque precessit, ut nobis in invio iter ostenderet. Atque ut cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus, nos soli digni fuimus dei legem accipere et vocem Dei loquentis audire, eiusque cognoscere voluntatem. In qua lege nobis promissus est Christus, ad quos et ipse venisse se testatur dicens: Non veni nisi ad oves domus Israel que perierunt, cum vos potius canes quam homines appellaverit. Equum ne ergo est ut hodie idola deserentes, quibus ab initio deservistis, nobis comparemini, et non potius proselitorum loco ex legis auctoritate et consuetudine deputemini. Et hoc ipsum non merebamini, nisi quia larga Dei semper clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes e contrario respondebant: Quanto ergo vos maiora beneficia Dei narraveritis, tanto maioris vos criminis reos esse monstrabitis. Semper enim his omnibus extitistis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis, ludebatis ante idola que fecistis. Et ipso ore quo paulo ante ob necem adversariorum Domino cantaveratis, simulachra vobis poposcistis. Illis oculis veneranda, quibus Deum in nube vel igne conspicere solebatis, simulachra intuebamini. Manna quoque vobis fastidio fuit, et semper in deserto contra Dominum murmurastis, ad Egyptum unde vos manu valida eiecerat redire volentes. Quid plura? Ita patres vestri crebra provocatione Dominum irritaverunt, ut omnes in heremo morerentur, nec plus ex senibus eorum quam duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus, cum et si illa minime fecissetis, de hoc solo vos nemo dignos venia iudicaret, quod Dominum Christum prophetarum semper vobis vocibus repromissum non solum nolueritis suscipere, sed et morte pessima peremistis. Quem nos ut cognovimus statim credidimus, cum nobis de eo non fuerit ante predictum. Unde probatur quod idolis servivimus non obstinationi mentis, sed ignorantie deputandum. Qui enim agnitum illico sequimur, olim utique sequeremur si ante cognovissemus. Si autem de generis nobilitate vos iactatis, quasi non morum imitatio magis quam carnalis nativitas nos filios faciat esse sanctorum. Denique Esau et Ismael cum ex Abrahe stirpe sint, minime in filiis reputantur. His taliter altercantibus apostolus se medium interponens ita partium dirimit questiones, ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmet, ambos vero populos et scienter et graviter deliquisse: Iudeos quod per prevaricationem legis Deum inhonoraverint, gentes vero quod cum cognitum de creatura creatorem ut Deum debuerint venerari, gloriam eius in manufacta mutaverint simulachra. Utrosque etiam similiter veniam consecutos equales esse verissima ratione demonstrat. Presertim cum in eadem lege predictum Iudeos et gentes ad Christi fidem vocandos ostendat. Quamobrem vicissim eos humilians ad pacem et concordiam cohortatur. Item aliud.

Epistole Pauli ad Romanos causa hec est. Ecclesiam ex duobus populis, id est de Iudeis et gentibus congregatam exequat meritis, ut causas ei auferat simultatis que de voluntate prelationis invicem nascebantur. Ergo ut pacem inter se et caritatem iungant, ostendit pares conditione dum peccatis obnoxii fuisse comprobantur, quia equaliter salutem per fidem Christi sunt et gratiam consecuti. Nam neque Iudeis profuisse legem in custodiendo docet, nec gentiles posse legis ignorantia defendi, quos ratio et addita notitia producere poterat et ab omni vite pravitate revocare. Sed quod legis non expositionem continuam esse, sed subnotationes breves singulis verbis ac versibus appositas. Item aliud argumentum.

Romani sunt in partibus Italie. Hi fidem habentes et scientiam fidei ignorantes, phisicis rationibus consonare predicationis vel apostoli vel prophetarum dicuntur. Scribit eis ab Athenis. Incipit epistola Pauli ad Romanos.

I

Paulus servus Ihesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui predestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Ihesu Christi Domini nostri, per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, in quibus estis et vos vocati Ihesu Christi, omnibus qui sunt Rome dilectis Dei vocatis sanctis.

gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Primum quidem gratias ago deo meo per ihesum christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est deus cui servio in spiritu meo in evangelio filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratie spiritualis ad confirmandos vos, id est simul consolari in vobis per eam que invicem est fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres, quia sepe proposui venire ad vos et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum. Ita quod in me promptum est et vobis qui rome estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium. Virtus enim dei est in salutem omni credenti, iudeo primum et greco. Iusticia enim dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus autem ex fide vivit. Revelatur enim ira dei de celo super omnem impietatem et iniusticiam hominum eorum qui veritatem dei in iniusticia detinent, quia quod notum est dei manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles, quia cum cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Qui commutaverunt veritatem dei in mendacium et coluerunt et servierunt creature potius quam creatori, qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu femine exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt deum habere in notitia, tradidit illos deus in reprobum sensum, ut faciant ea que non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque federe, sine misericordia. Qui cum iusticiam dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed et qui consentiunt facientibus.

2\. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condempnas. Eadem enim agis que iudicas. Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? An divitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contempnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam et cor impenitens thesaurizas tibi iram in die ire et revelationis iusti iudicii dei, qui reddet unicuique secundum opera eius: his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem querentibus vitam eternam; his autem qui ex contentione et qui non adquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, iudei primum et greci. Gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, iudeo primum et greco. Non est enim personarum acceptio apud deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. Et quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum et inter se invicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die cum iudicabit deus occulta hominum secundum evangelium meum per ihesum christum. Si autem tu iudeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo et nosti voluntatem eius et probas utiliora instructus per legem, confidis te ipsum ducem esse cecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces. Qui predicas non furandum, furaris. Qui dicis non mechandum, mecharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Qui in lege gloriaris, per prevaricationem legis deum inhonoras. Nomen enim dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest si legem observes. Si autem prevaricator legis sis, circumcisio tua preputium facta est. Si igitur preputium iusticias legis custodiat, nonne preputium illius in circumcisionem reputabitur, et iudicabit quod ex natura est preputium legem consummans te qui per litteram et circumcisionem prevaricator legis es? Non enim qui in manifesto iudeus est, neque que in manifesto in carne circumcisio, sed qui in abscondito iudeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius laus non ex hominibus sed ex deo est.

3\. Quid ergo amplius est iudeo, aut que utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas eorum fidem dei evacuavit? Absit. Est autem deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iusticiam dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit deus hunc mundum? Si enim veritas dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? Et non sicut blasphemamur et sicut aiunt nos quidam dicere: faciamus mala ut veniant bona, quorum dampnatio iusta est. Quid ergo? Precellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus iudeos et grecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt. Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt. Non est timor dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os obstruatur et subditus fiat omnis mundus deo, quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iusticia dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. Iusticia autem dei per fidem ihesu christi in omnes et super omnes qui credunt. Non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt et egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in christo ihesu, quem proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iusticie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei, ad ostensionem iusticie eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est ihesu christi. Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. An iudeorum deus tantum? Nonne et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus deus qui iustificat circumcisionem ex fide et preputium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus

4. Quid ergo dicimus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud deum. Quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham deo, et reputatum est illi ad iustitiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratie dei. Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati quorum remisse sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit dominus peccatum. Beatitudo ergo hec in circumcisione manet, an etiam in preputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahe fides ad iustitiam. Quomodo ergo reputata est? In circumcisione an in preputio? Non in circumcisione sed in preputio. Et signum accepit circumcisionis, signaculum iustitie fidei que est in preputio, ut sit pater omnium credentium per preputium, ut reputetur et illis ad iustitiam, et sit pater circumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcisione, sed et his qui sectantur vestigia fidei que est in preputio patris nostri Abrahe. Non enim per legem promissio Abrahe aut semini eius ut heres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Si enim qui ex lege heredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex, nec prevaricatio. Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est Abrahe, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est: quia patrem multarum gentium posui te ante deum cui credidit, qui vivificat mortuos et vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut stelle celi et sicut arena que est in litore maris. Et non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum fere centum annorum esset, et emortuam vulvam Sare. In repromissione etiam dei non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam deo, plenissime sciens quia quecumque promisit potens est et facere. Ideo et reputatum est illi ad iustitiam. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam, sed et propter nos quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Iesum Christum dominum nostrum a mortuis, qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram.

5. Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum Iesum Christum, per quem et accessum habemus per fidem in gratiam istam in qua stamus, et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem. Spes autem non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam caritatem deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Multo igitur magis iustificati nunc in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Non solum autem, sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in hoc mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudine prevaricationis Ade, qui est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita et donum. Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei et donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit. Et non sicut per unum peccatum, ita et donum. Nam iudicium quidem ex uno in condempnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condempnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam iusti constituentur multi. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia, ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per Iesum Christum dominum nostrum.

6. Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum Christo, scientes quod Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem deo in Christo Iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos deo tamquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quia non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad iustitiam? Gratias autem deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire inmunditie et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem dei vita eterna in Christo Iesu domino nostro.

7. An ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam que sub viro est mulier, vivente viro alligata est legi. Quod si mortuus fuerit vir eius, soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est a lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum que per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum,

peccatum revixit. Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam: hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me: et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta: et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum: per bonum mihi operatum est mortem ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

XVIII. Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Non enim quod volo bonum hoc ago: sed quod odi illud facio. Si autem quod nolo illud facio: consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio. Sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio, iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.

XIX. Condelector enim legi Dei: secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in legem peccati quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Igitur

8. ego ipse mente servio legi Dei, carne autem legi peccati. Nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu: qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vitae in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne: ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt: qui vero secundum spiritum, quae sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors: prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est Deo. Legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum Christum a mortuis habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

XX. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Si autem filii, et heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur ut et conglorificemur. Existimo enim quod non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis. Nam expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe. Quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos ingemiscimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.

XXI. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quae videtur non est spes. Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus: per patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus adiuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis.

XXII. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis filii eius, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem praedestinavit: hos et vocavit. Et quos vocavit, hos et iustificavit. Quos autem iustificavit: illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad haec? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui iustificat? Quis est qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

XXIII. Quis ergo nos separabit a caritate Christi? Tribulatio an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: estimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a cari-

9. tate Dei, quae est in Christo Iesu domino nostro.

XXIIII. Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto: quoniam tristitia est mihi magna et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ipse ego anathema esse a Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israhelitae: quorum adoptio est filiorum et gloria et legislatio et testamentum et obsequium et promissa: quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula amen.

XXV. Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui sunt ex Israhel hi sunt Israhelitae: neque qui semen sunt Abrahae omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen. Id est, non qui filii carnis hi filii Dei: sed qui filii sunt promissionis, aestimantur in semine. Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam: et erit Sarae filius. Non solum autem illa, sed et Rebecca ex uno concubitu habens Isaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid egissent boni aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia maior serviet minori. Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

XXVI. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Moysi enim dicit: Miserebor cuius misereor, et misericordiam praestabo cuius miserebor. Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra.

XXVII. Ergo cuius vult miseretur, et quem vult indurat. Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistit? O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?

XXVIII. Quod si volens Deus ostendere iram suam et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa irae apta in interitum, ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam quos et vocavit, non solum ex Iudaeis, sed etiam ex gentibus. Sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et erit: in loco ubi dictum est eis, non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

XXIX. Isaias autem clamat pro Israhel: Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena maris, reliquiae salvae fient. Verbum enim consummans et abbrevians in aequitate: quia verbum breviatum faciet Dominus super terram. Et sicut praedixit Isaias: Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorra similes fuissemus.

XXX. Quid ergo dicemus? Quod gentes quae non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam, iustitiam autem quae ex fide est. Israhel vero sectando legem iustitiae in legem iustitiae non pervenit. Quare?

Quia nõ ex fide sꝫ q̄si ex operibꝫ. Offenderũt .n. in lapidẽ of
fensiõis: sic sc̄ptũ ẽ. Ecce pono in syon lapidẽ offensiõis
⁊ petrã scandali. ⁊ omnis q̇ credidit in eũ nõ ɔfundet̃.

XXXI 10. Fratres uoluntas quid' cordis mei ⁊ obsecratio ad dñm fit
ꝓ illis in salutẽ. Testimoniũ enĩ ꝑhibeo illis qd' emulati
onẽ dĩ h̄nt: sꝫ nõ sc̄d̃m sciẽtiã. Ignorãtes .n. dĩ iusticiã
⁊ suã q̄rẽtes statuere: iusticie dĩ nõ st̃ subiecti. Finis .n. le
gis: xp̄c ad iusticiã oĩ credẽti. Moyses .n. sc̄psit. qm̄ ius
ticiã que ex lege ẽ. q̇ fecit hõ: uiuet ĩ ea. Que aũ ex fide ẽ
iusticia: sic dic̃. Ne dixis in corde tuo. Quis ascendet ĩ celũ:
Id ẽ xp̄m deducẽ. Aut q̇s descẽdit in abyssũ: hẽ xp̄m
ex mortuis reuocare. Sꝫ q̇d dic̃ sc̄ptã: Pꝑe ẽ ũbũ ĩ ore
tuo. ⁊ ĩ corde tuo. hoc ẽ ũbũ fidei qd' p̄dicam⁹. qr si cõfi
tearis in ore tuo dñm ihm. ⁊ in corde tuo credidis qd' d̃s
illũ excitauit a mortuis: saluus eris. Corde enĩ credit̃ ad ĩ
ustiã: ore aũ ɔfessio fit ad salutẽ. Dic̃ enĩ sc̄ptã. Oĩs qui cre
dit in illũ nõ ɔfundet̃. Nõ enĩ ẽ distinctõ iudei ⁊ greci. Nã
idẽ dñs oĩm. diues in oĩs qui ĩuocãt illũ. Oĩs enĩ q̇cũq;

XXXII. inuocauit nomẽ dñi: saluus erit. Quomõ g̃ ĩuocabũt
in quẽ nõ crediderũt: Aut q̃m̃ credẽt ei quẽ nõ audierũt. Q̃m̃
aũ audient sine p̄dicante: Q̃m̃ uo p̄dicabũt nĩ mittant̃:
Sic sc̄ptũ ẽ. Q̃m̃ speciosi pedes euãgli⁊ãtiũ pacẽ: euãgli
zantiũ bona. Sꝫ nõ oẽs obediũt euãglio. Ysaias enĩ dicit.
Dñe quis credidit auditui nr̄o: Ergo fides ex auditu: au 12.
ditus aũ ꝑ ũbũ x̄. Sꝫ dico. Nũq̇d nõ audierũt: Et quidẽ ĩ
oẽm trã exiuit son⁹ eoꝝ: ⁊ in fines orb' t̃re ũba eoꝝ. Sꝫ dico.
Nũq̇d isrl' nõ cognouit: Prim⁹ moyses dic̃. Ego ad emula
tioẽm uos adducã in nõ gẽtẽ. in gẽtẽ insipiẽtẽ: in irã uos
mittã. Ysaias aũ audet ⁊ dic̃. Inuẽtus sũ nõ querẽtibꝫ me:
palã apparui his q̇ me nõ interrogabãt. Ad isrl' aũ dic̃. To
ta die expandi man⁹ meas ad ꝑpl'm nõ credẽtẽ: ⁊ ɔtdicẽtẽ

XXXIII 11 m. Dico g̃. Nũq̇d reppulit d̃s ꝑpl'm suũ: Absit. Nã ⁊
ego isrlita sũ ex semĩe abrahe: de tribu beniamin. Nõ
reppulit d̃s plebem suã: quã p̄sciuit. An nescitis in helya
q̇d dic̃ sc̄ptã. quẽadmodũ interpellat dñm adũsus isrl':
Domine ꝓph̄as tuos occiderũt altaria tua suffoderũt. ⁊ ego
relictus sum solus: ⁊ querũt aĩam meã. Sꝫ q̇d dicit illi re
sponsũ diuinũ: Reliq̇ mi vij. milia uiroꝝ. qui nõ curuaue
rũt genua añ baal. Sic g̃ ⁊ in hoc t̃pe reliquie sc̄d̃m elec
tiõm grẽ salue f̃cẽ st̃. Si aũ grã: iam nõ ex operibꝫ. Alioq̇n

XXXIIII. grã iam nõ ẽ grã. Quid g̃: Q'd querebat isrl' hẽ nõ ẽ
ɔsecut⁹. electio aũ ɔsecuta ẽ. ceti uo excecati st̃ sic sc̄ptũ ẽ.
Dedit illis d̃s sp̄m cõpunctõis oculos ut nõ uideant. ⁊ au
res ut nõ audiant: usq; in hodiernũ diem. Et dd'. dicit.
Fiat mensa eoꝝ corã ip̄is in laqũ: ⁊ in captionẽ. ⁊ ĩ scanda
lũ. ⁊ in retribuciõẽ ip̄is. Obscurẽtur ocli eoꝝ ne uideãt: ⁊

XXXV. dorsũ eoꝝ semꝑ incurua. Dico g̃. Nũq̇d sic offenderũt ut
caderẽt: Absit. Sꝫ illoꝝ delicto salus gẽtibꝫ ut illos emu
lent̃. Q'd si delictũ illoꝝ diuitie sunt mũdi. ⁊ diminu
tio eoꝝ diuitie gẽtiũ. q̃nto magis plenitudo eoꝝ: Vob
enim dico gẽtibꝫ. Q̃m̃ diu quid' ego sũ gẽtiũ ap̄ls. mi
nistiũ meũ honorificabo: si quomodo ad emulatiõm ꝓuo
cem carnẽ meã ut saluos faciã aliquos ex illis. Si enim
amissio eoꝝ recõciliatio ẽ mũdi. q̃ assũptio nisi uita

XXXVI. ex mortuis: Q'd si delibatio s̃cã ẽ. ⁊ massa. Et si radix
s̃cã: ⁊ rami. Q'd si aliq̇ ex ramis fracti st̃. tu aũ cũ olea
ster eẽs: insertus es in illis. ⁊ socĩ radicis ⁊ pinguedinis
oliue f̃c̃s es: noli gl'ari adũsũ ramos. Q'd si gl'aris: nõ
tu radicẽ portas. sꝫ radix te. Dicis g̃. Fracti st̃ rami. ut ego
insererer. Bene. Propt̃ incredulitatẽ fracti st̃: tu aũ fide

sta. Noli altũ sapere: sꝫ time. Si enim d̃s naturalibus
ramis nõ pepcit: ne forte nec t̃ parcat. Vide g̃ bonitatẽ
⁊ seueritatem dei. In eos quid' qui ceciderũt seũitatẽ, in te aũ
bonitatẽ dĩ: si ꝑmãseris in bonitate. Alioq̇n: ⁊ tu excidis.
Sꝫ ⁊ illi si nõ ꝑmanserint in ĩcredulitate: inserent̃. Po
tens ẽ. enĩ d̃s iterũ inserere. Nam si tu ex naturali excis⁹
es oleastro. ⁊ ɔtra naturã insertus es in bonã oliuã: q̃n
XXXVII. to magis hĩ sc̄d̃m naturã inserent̃ sue oliue. Nolo .n.
uos ignorare f̃r̃s misteriũ hẽ ut nõ sitis uob' ip̄is sapientes.
q' cecitas ex ꝑte contig̃ in isrl': donec plenitudo gẽtiũ
intraret: ⁊ sic oĩs isrl' saluus fieret. sic sc̄ptũ ẽ. Veniet
ex syon: qui eripiat ⁊ auertat impietatẽ ab iacob. Et hoc a
me illis testamẽtũ. cũ abstulo peccata eoꝝ. Sc̄d̃m euãgli
um quid' inimici ꝓpt̃ uos: sc̄d̃m electiõm aũ carissimi
ꝓpt̃ patres. Sine penitẽtia enĩ st̃ dona ⁊ uocatio dĩ. Sicut
enĩ aliq̃n ⁊ uos nõ credidistis deo nũc aũ misc'diã ɔsecuti
estis ꝓpt̃ illoꝝ incredulitatẽ: ita ⁊ isti nũc nõ crediderũt in
uẽstram misc'diã. ut ⁊ ip̄i miã ɔsequãtur. Cõclusit enĩ d̃s
XXXVIII. omnia ĩ incredulitate: ut oĩm misereat̃. O altitudo di
uitiar̃ sapiẽtie ⁊ sciẽtie dĩ. q̃m incõp̄hensibilia st̃ iudici
a eius: ⁊ inuestigabiles uie eius. Q̇s .n. cognouit sensum
dñi. aut q̇s ɔsiliarius eius fuit. aut q̇s p̄or dedit illi. ⁊ re
tribuetur ei: Q̃m̃ ex ip̄o ⁊ ꝑ ip̄m ⁊ ĩ ip̄o st̃ oĩa. ip̄i honor ⁊
XXXIX. 12. gl'a in sc'la sc'lorum am̄. Obsecro itaq; uos f̃r̃s ꝑ miã
dei. ut exhibeatis corpa ur̃a hostiam uiuẽtẽ. s̃cãm. deo pla
centẽ: rationabile obsequiũ ur̃m. Et nolite ɔformari huic
sc'lo: sꝫ reformamini ĩ nouitate sensus ur̃i. ut ꝓbetis q̃
XL. sit uoluntas dĩ bona ⁊ bñplacens ⁊ ꝑfecta. Dico enĩ ꝑ
grãm que data ẽ. mi oĩbꝫ q̇ st̃ int̃ uos nõ plus sape q̃ opor
tet sapere: sꝫ sapere ad sobrietatẽ. ⁊ unicuiq; sic d̃s diuisit
mensurã fidi. Sic enĩ in uno corpe multa mẽbra habemus.
oĩa aũ mẽbra nõ eundẽ actũ h̄nt. ita multi unũ corp⁹ sum⁹
XLI. in xp̄o: singli aũ alt' alterius mẽbra. Habentes aũ dona
diuẽs. sc̄d̃m grãm q̃ data ẽ nob' differẽtes. Siue ꝓphiã: se
cũdũ rationẽm fidei. Siue ministiũ: ĩ ministrãdo. Siue q̇
docet ĩ doctrĩa. Q̇ exhortat̃: in exhortãdo. Q̇ tribuit: ĩ sim
plicitate. Q̇ p̄est in sollicitudiñe. Q̇ miseret̃: in hilarita
te. Dilectõ sine simulatiõe. Odientes malũ: adherẽtes bo
no. Caritatem fraternitatis: ĩuicẽ diligẽtes. honore ĩuicẽ
ꝑuenĩẽtes. Sollicitudiñe nõ pigri. Sp̄u feruẽtes. dño s̃uiẽtes.
Spe gaudẽtes: tribulatiõe patiẽtes. Orationi instãtes. necessi
tatibꝫ s̃cõꝝ cõmunicãtes. hospitalitatẽ sectãtes. Bñdicite
ꝑsequẽtibꝫ uos: bñdicite. ⁊ nolite maledicẽ. Gaude cũ gau
dentibꝫ: flere cũ flentibꝫ. Id ip̄m ĩuicẽ sentiẽtes. Nõ alta
XLII. sapientes. sꝫ humilibꝫ ɔsentiẽtes. Nolite eẽ prudentes
apd' uosmet ip̄os. nulli malũ ꝓ malo reddẽtes. ꝓuidẽtes
bona: nõ tm̃ corã deo. sꝫ ĩ coram oĩbꝫ hoĩbꝫ. Si fieri potest
qd' ex uob' ẽ. cũ omĩbꝫ hoĩbꝫ pacem habẽtes. Nõ uosmet ip̄os
defendẽtes k'mi: sꝫ date loc' ire. Sc̄ptũ. ẽ. enĩ. Michi uĩdic
tã: ⁊ ego retribuã dicit dñs. Sꝫ si esurierit inimic⁹ tu⁹: ciba
illũ. Si sitit: potũ da illi. hẽ enim faciẽs. carbones ignis
congeres sup capd' eius. Noli uinci a malo. sꝫ uince in bono
XLIII. 13. malũ. Omnis aĩa potestatibꝫ sublimioribꝫ subdita sit.
Nõ est enĩ potestas nĩ a deo. Que aũ st̃ a deo ordinata st̃. Itaq;
qui resistit potestati: dĩ ordinatiõi resistit. Q̇ aũ resistũt:
ip̄i sibi dampnatiõm acq̇rũt. Nã p̄ncipes nõ st̃ timori boni op
is: sꝫ mali. Vis aũ nõ time potestatẽ: Bonũ fac: ⁊ habebis
laudẽ ex illa. Dei enĩ minist' ẽ t' in bonũ. Si aũ malefeceris:
time. Nõ enĩ sine causa gladiũ portat. Dei .n. minist' ẽ:
uindex in irã ei q̇ malũ agit. Ideoq; necessitate subditi

XLIII

estote. non solum propter iram: sed et propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum tributum. cui vectigal vectigal: cui timorem timorem. cui honorem honorem. Nemini quicquam debeatis. nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum: legem implevit. Nam non adulterabis: non occides: non furaberis. non falsum testimonium dices. non concupisces. et si quod est aliud mandatum. in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum: sicut te ipsum. Dilectio proximi: malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

XLIIII

Et hoc scientes quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus: quam cum credidimus. Nox precessit: dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum: et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus. Non enim in comessationibus et ebrietatibus. non in cubilibus et impudicitiis. non in contentione et emulatione: sed induimini dominum Iesum Christum. Et carnis curam ne feceritis in desideriis.

XLV

14. Infirmum autem in fide assumite. non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia. Qui autem infirmus est: olus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat. Et qui non manducat: manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. Stabit autem. Potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem. alius autem iudicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem. domino sapit. Et qui manducat: domino manducat. Gratias enim agit deo. Et qui non manducat: domino non manducat et gratias agit deo.

XLVI

Nemo enim nostrum sibi vivit. et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus domino vivimus. sive morimur. domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur. domini sumus. In hoc enim Christus et mortuus est et resurrexit: ut et mortuorum et vivorum dominetur.

XLVII

Tu autem quid iudicas fratrem tuum. aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal dei. Scriptum est enim. Vivo ego dicit dominus. quoniam michi flectetur omne genu. et omnis lingua confitebitur deo. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

XLVIII

Scio et confido in domino Iesu: quia nichil commune per ipsum: nisi ei qui existimat quid commune esse: illi commune est.

XLIX

Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere. pro quo Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum nostrum. Non est regnum dei esca et potus. sed iustitia. et pax. et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit Christo: placet deo et probatus est hominibus. Itaque que pacis sunt sectemur. et que edificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt. sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem. et non bibere vinum. neque in quo frater tuus offenditur. aut scandalizatur. aut infirmatur. Tu fidem habes penes temetipsum. habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit. si manducaverit dampnatus est. quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide: peccatum est.

15. Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere. et non nobis ipsis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Etenim Christus non sibi placuit. sed sicut scriptum est. Improperia improperantium tibi ceciderunt super me.

L

Quecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solatii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri Iesu Christi. Propter quod suscipite invicem: sicut et Christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim Iesum Christum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei ad confirmandas promissiones patrum. Gentes autem super misericordiam honorare deum. sicut scriptum est. Propterea confitebor tibi in gentibus: et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit. Letamini gentes cum plebe eius. Et iterum. Laudate omnes gentes dominum: et magnificate eum omnes populi. Et rursum Ysaias ait. Erit radix iesse: et qui exurget regere gentes in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat vos omni gaudio. et pace in credendo. ut abundetis in spe et virtute spiritus sancti.

LI

Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis. quoniam ipsi pleni estis dilectione. repleti omni scientia: ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte. tamquam in memoriam vos reducens. propter gratiam que data est michi a deo. ut sim minister Christi Iesu in gentibus: sanctificans evangelium dei: ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu sancto. Habeo ergo gloriam in Christo Iesu ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit Christus in obedientiam gentium verbo et factis. in virtute signorum et prodigiorum. in virtute spiritus sancti: ita ut ab Iherusalem per circuitum usque ad Illiricum repleverim evangelium Christi. Sic autem hoc predicavi evangelium non ubi nominatus est Christus. ne super alienum fundamentum edificarem: sed sicut scriptum est. quibus non est annuntiatum de eo videbunt. et qui non audierunt intelligent. Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus. cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis. cum in Hispaniam proficisci cepero. spero quod preteriens videam vos. et a vobis deducar illuc. si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Iherusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum. qui sunt in Iherusalem. Placuit enim eis. et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentes. debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos: in abundantia benedictionis Christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per dominum nostrum Iesum Christum. et per caritatem spiritus sancti: ut sollicitudinem impertiamini in orationibus pro me ad deum: ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudea. et obsequii mei oblatio accepta fiat in Iherusalem sanctis: ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei. et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis amen.

LII

16. Commendo autem vobis Pheben sororem nostram que est in ministerio ecclesie que est Cenchris. ut eam suscipiatis in domino digne sanctis. et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit. Etenim ipsa quoque astitit multis. et michi ipsi. Salutate Priscam et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu: qui pro anima mea suas cervices supposuerunt. quibus non solum ego gratias ago: sed et cuncte ecclesie gentium. et domesticam eorum ecclesiam. Salutate Ephenetum dilectum michi. qui est primitivus Asie in Christo Iesu. Salutate Mariam que multum laboravit in vobis. Salutate Andronicum et Iuliam cognatos et concaptivos meos. qui sunt nobiles in apostolis: qui et ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum: dilectissimum michi in domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo. et Stachin dilectum meum. Salutate Appellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcisi domo. qui sunt in domino. Salutate Triphenam et Triphosam. que laborant in domino. Salutate Persidam carissimam que multum laboravit in domino. Salutate Rufum electum in domino. et matrem eius et meam. Salutate Asincritum. Flegontam. Hermen. Patrobam. Hermam. et qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologum. et Iuliam. Nereum. et sororem eius. et Olimpiadem. et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesie Christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam vos didicistis faciunt: et declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino nostro non serviunt: sed suo ventri. et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata

est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices autem in malo. Deus autem pacis conterat Sathanan sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri Ihesu Christi vobiscum. Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lucius, et Iason, et Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam hanc in domino. Salutat vos Gaius hospes meus, et universe ecclesie. Salutat vos Erastus archarius civitatis, et Quartus frater. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

III. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta evangelium meum et predicationem Ihesu Christi, secundum revelationem misterii temporibus eternis taciti, quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum preceptum eterni dei, ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti, soli sapienti deo, per Ihesum Christum, cui honor et gloria in secula seculorum. Amen. Explicit epistola Pauli ad Romanos.

Incipit argumentum.

Corinthii sunt Achaici denominati a Corintho, que est civitas metropolis Achaie provincie Grecorum. Et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis, sed postquam ille discessit ab eis, subversi multipharie a falsis apostolis, quidam a philosophie verbosa eloquentia, alii ad sectam legis iudaice erant inducti. Quos audiens apostolus revocat eos ad veram et evangelicam fidem, scribens eis hanc epistolam ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

Item aliud argumentum.

Corinthus est civitas Grecie populosa in Achaia provincia inter duo maria sita, ubi mansit apostolus anno integro et mensibus sex, ibique instanter predicavit evangelium in tantum ut pene omnes eiusdem civitatis habitatores ad fidem Christi converteret. Sed apostolo recedente a Corinthiis, cum audisset eos seductos a pseudo apostolis, scripsit eis hanc presentem epistolam, in qua fortiter illos redarguit, quod dissensiones et discordias inter se seminabant, et eos qui cum illo societatem habebant, qui uxorem patris acceperat, quem preceperat eici a consortio omnium, tradens illum Sathane cruciandum. In qua etiam epistola tradidit eis misterium corporis et sanguinis domini, et quomodo deberent illud sumere, et quomodo viri et mulieres deberent in ecclesia stare, et de resurrectione instruit illos, et de multis aliis rebus.

Item aliud argumentum.

Corinthus metropolis civitas Achaie esse perhibetur. Huius incole verbum veritatis ab apostolis audierunt. Sed quidam eorum a pseudo apostolis subversi sunt. Quidam a philosophie verbosa eloquentia depravati. Alii vero ad sectam legis iudaice inducti fuerant. Hos sanctus apostolus ad evangelii regulam revocare contendit, scribens eis epistolam ab Epheso, in qua tantum scripta admirabilis divine gratie scientia declaratur, quod infra brevem epistolam que vix mille fere versuum numerum continet, tantas causas determinaverit, quantas forsitan nec in quinquaginta milibus versuum alter potuisset explere. Nam xxv et eo amplius causas in eadem epistola edisseri non dubium est. Prima est excepta epistole prefatione, qua illos ad unam sentiendi concordiam revocat, et ut id ipsum omnes loquantur hortatur. Secunda qua unanimitatem et nullius hominis sapientiam et virtutem et nobilitatem docet esse carnalem. Tertia qua corripit illos quod inter se per diversos magistros contentiosa iurgia habeant. Quarta quare glorientur in sapientie fortitudine et nobilitate. Quinta quia tanta gravis inter illos fornicatio erat, cui nec gentium quidem possit perpetratio comparari. Sexta qua malorum consortia non execrentur et eorum habere amicitias familiaritatemque viderentur. Septima qua secularia sua ab infidelibus magis quam a sanctis velint negotia iudicari. Octava quod cum ab aliis eos fraudem atque iniuriam pacientes esse oporteret, ipsi sibi invicem fraudulenti iniuriosique existerent. Nona qua de coniugatis. Decima qua de viduis. Undecima qua docet aut circumcisus adducere preputium velit, aut qui in preputio vocatus est circumcidi. Duodecima quia de virginibus agit, quid illi tuendum edisserit. Tertiadecima quod Christiane religioni communio non possit obesse sive. Quartadecima de his qui falsa scientia inflati edebant idolis immolata. Quintadecima qua ostendit se etiam sibi debita spernere, ut omnem occasionem eis qui indebita sibi exigere videbantur auferret. Sextadecima non patrum exemplo sola vo[...]onis non sufficere sacramenta demonstrat, nisi ab omni iniustitia atque iniquitate cessetur. Septimadecima quia de velandis feminis tractat. Octavadecima vero de sacramentis disputat. Nonadecima cum de spiritualibus charismatibus disserit. Vicesima vero de caritatis tractat officiis. Vicesima prima ubi prophetare magis quam loqui linguis docet esse prestantius. Vicesima secunda non loqui feminas in ecclesia sinit. Vicesima tertia vero de carnis resurrectione disputat. Vicesima quarta ubi de collectis tractat. Vicesima quinta ubi suum eis pollicetur adventum, exceptis his quibus eos in fine epistole familiariter appellat. Hec ne quis aut simplicior aut negligentior non animadverteret in prefatione credimus esse scribenda, que ita se habere ipsius epistole series manifestius comprobabit.

tum in epistola ad corinthios prima.

Explicit argumentum. Incipit epistola prima ad Corinthios.

I. PAULUS VOCATUS APOSTOLUS Ihesu Christi per voluntatem dei, et Sostenes frater, ecclesie dei que est Corinthi, sanctificatis in Christo Ihesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen domini nostri Ihesu Christi, in omni loco ipsorum et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei que data est vobis in Christo Ihesu, quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nichil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem domini nostri Ihesu Christi, qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus domini nostri Ihesu Christi. Fidelis deus, per quem vocati estis in societatem filii eius domini nostri Ihesu Christi.

II. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri Ihesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis scismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia.

III. Significatum est enim michi de vobis fratres mei ab his qui sunt Cloes, quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe, ego autem Christi. Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?

IIII. Gratias ago deo meo quod neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Gaium, ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizavi autem et Stephane domum. Ceterum nescio si quem alium vestrum baptizaverim. Non enim misit me Christus baptizare sed evangelizare, non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est, his autem qui salvi fiunt, id est nobis, virtus dei est.

V. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium

Scriptum est enim in lege moysi. Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos utique scripta sunt: quoniam debet in spe qui arat arare: et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus magnum est si carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestre participes sunt. quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate. Sed omnia sustinemus: ne quod offendiculum demus evangelio christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur. que de sacrario sunt edunt: et qui altari deserviunt. cum altari participantur? Ita et dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant. de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hec ut ita fiant in me. Bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero: non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incumbit. Ve enim mihi est si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago. mercedem habeo. Si autem invitus: dispensatio mihi credita est. Que est ergo merces mea? Ut evangelium predicans sine sumptu ponam evangelium. ut non abutar potestate mea in evangelio.

XLI. Nam cum liber essem ex omnibus: omnium me servum feci. ut plures lucrifacerem. Et factus sum iudeis tamquam iudeus. ut iudeos lucrarer. His qui sub lege sunt quasi sub lege essem. cum ipse non essem sub lege: ut eos qui sub lege erant lucrifacerem. His qui sine lege erant tamquam sine lege essem. cum sine lege dei non essem. sed in lege essem christi: ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum ut omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium: ut particeps eius efficiar.

XLII. Nescitis quod hii qui in stadio currunt omnes quidem currunt. sed unus accipit bravium: Sic currite ut comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit: ab omnibus se abstinet. Et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.

XLIII. Ego igitur sic curro: non quasi in incertum: Sic pugno: non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus meum: et in servitutem redigo: ne forte cum aliis predicaverim ipse reprobus efficiar.

10. XLIIII. Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt. et omnes mare transierunt: et omnes in moyse baptizati sunt in nube et in mari. Et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt: et omnes eundem potum spiritualem biberunt. Bibebant autem de spirituali: consequenti eos petra. Petra autem erat christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto.

XLV. Hec autem in figura facta sunt nostri. ut non simus concupiscentes malorum: sicut et illi concupierunt. Neque idolatre efficiamini sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est. Sedit populus manducare et bibere. et surrexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt: et ceciderunt una die .xx. tria milia. Neque temptemus christum sicut quidam eorum temptaverunt: et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt. et perierunt ab exterminatore. Hec autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correptionem nostram. in quos fines seculorum devenerunt.

XLVI. Itaque qui se existimat stare. videat ne cadat. Temptatio vos non apprehendat nisi humana.

XLVII. Fidelis autem deus est qui non patietur vos temptari super id quod potestis. sed faciet cum temptatione etiam proventum: ut possitis sustinere.

XLVIII. Propter quod karissimi mihi. fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus loquor. vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis cui benedicimus. nonne communicatio sanguinis christi est: Et panis quem frangimus nonne participatio corporis domini est? Quoniam unus panis unum corpus multi sumus. omnes qui de uno pane et de uno calice participamus.

XLIX. Videte israel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias. participes sunt altaris? Quid ergo dico? Quod idolis immolatum sit aliquid. aut quod idolum sit aliquid? Sed que immolant gentes: demoniis immolant et non deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum. Non potestis calicem domini bibere. et calicem demoniorum. Non potestis mense domini participes esse: et mense demoniorum. An emulamur dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent: sed non omnia edificant.

L. Nemo quod suum est querat sed quod alterius. Omne quod in macello venit manducate. nichil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius.

LI. Siquis vocat vos infidelium ad cenam et vultis ire. omne quod vobis apponitur manducate nichil interrogantes propter conscientiam. Siquis autem dixerit hoc immolatum est idolis nolite manducare propter illum qui indicavit: et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo. quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis sive bibitis vel aliud quid facitis. omnia in gloriam dei facite.

LII. Sine offensione estote iudeis et gentibus. et ecclesie dei sicut et ego per omnia omnibus placeo. non querens quod mihi utile est. sed quod multis. ut salvi fiant.

11. LIII. Imitatores mei estote sicut et ego christi. Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis precepta mea tenetis.

LIIII. Volo autem vos scire quod omnis viri caput christus est. caput autem mulieris vir: caput vero christi deus.

LV. Omnis vir orans aut prophetans velato capite. deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite: deturpat caput suum. Nam si non velatur mulier tondeatur. Unum est enim ac si decalvetur. Si vero turpe est. mulieri tonderi aut decalvari: velet caput suum. Vir quidem non debet velare caput suum. quoniam imago et gloria est dei. mulier autem gloria est viri. Non enim vir ex muliere est. sed mulier ex viro. Et enim non est creatus vir propter mulierem. sed mulier propter virum. Ideo debet mulier velamen habere supra caput: et propter angelos. Verumptamen neque vir sine muliere neque mulier sine viro in domino. Nam sicut mulier de viro: ita et vir per mulierem. Omnia autem ex deo. Vos ipsi iudicate. Decet mulierem non velatam orare deum? Nec ipsa natura docet vos. quod vir quidem si comam nutriat. ignominia est illi. Mulier vero si comam nutriat gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Siquis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus. neque ecclesia dei. Hoc autem precipio: non laudans quod non in melius sed in deterius convenitis.

LVI. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam. audio scissuras esse inter vos: et ex parte credo. Nam oportet et hereses esse. ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum: iam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius vero ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? Aut ecclesiam dei contemnitis. et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo.

LVII. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis: quoniam dominus ihesus in qua nocte tradebatur. accepit panem: et gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate. hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotienscumque bibetis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annuntiabitis donec veniat.

LVIII. Itaque quicumque manducaverit panem vel biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem se ipsum homo: et sic de pane illo edat: et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles: et dormiunt multi. Quod si nosmet ipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripimur ut non cum hoc mundo dampnemur.

LIX. Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum: invicem expectate. Siquis esurit: domi manducet. ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

12. LX. De spiritualibus autem: nolo vos ignorare fratres. Scitis enim quoniam cum gentes essetis: ad simulachra muta prout ducebamini

euntes. Ideo notum vobis facio quod nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominus Iesus nisi in Spiritu Sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem Spiritum, alii fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa unum corpus sunt, ita et Christus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei sive gentiles sive servi sive liberi, et omnes uno Spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum sed multa. Si dixerit pes quoniam non sum manus non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris quia non sum oculus non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest dicere oculus manui opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus non estis mihi necessarii. Sed multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse necessaria sunt. Et quae putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus. Et quae inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed Deus temperavit corpus ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophetae? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur?

LXI. Aemulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

13. Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam et noverim omnia mysteria et omnem scientiam, et habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Caritas patiens est, benigna est. Caritas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit. Sive prophetiae evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir evacuavi quae erant parvuli. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec. Maior autem horum est caritas.

LXII. 14. Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus loquitur sed Deo. Nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad aedificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum aedificat. Qui autem prophetat ecclesiam Dei aedificat. Volo autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte interpretetur ut ecclesia aedificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut in prophetia aut in doctrina? Tamen quae sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur aut quod citharizatur? Etenim si incertam det tuba vocem, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo, et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos quoniam aemulatores estis spirituum, ad aedificationem ecclesiae quaerite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotae quomodo dicet amen super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. Gratias ago Deo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba loqui sensu meo, ut et alios instruam, quam decem milia verborum in lingua.

LXIII. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Itaque linguae in signum sunt non fidelibus sed infidelibus, prophetiae autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotae aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus. Occulta cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.

LXIIII. Quid ergo est fratres? Cum convenitis unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet. Omnia ad aedificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et Deo. Prophetae duo aut tres dicant, et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis Deus sed pacis, sicut in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum Dei processit? Aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritalis, cognoscat quae scribo vobis quia Domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Itaque fratres aemulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis.

LXV. 15. Notum autem vobis facio fratres evangelium quod praedicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini, qua ratione praedicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum scripturas, et quia visus est Cephae, et post hoc undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus.

reprobabo. ubi sapiens. ubi scriba. ubi conquisitor huius seculi. Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi. Nam quia in dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam deum: placuit deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et iudei signa petunt et greci sapientiam querunt. Nos autem predicamus Christum crucifixum. iudeis quidem scandalum: gentibus autem stultitiam. ipsis autem vocatis iudeis atque grecis Christum dei virtutem et dei sapientiam. Quia quod stultum est dei sapientius est hominibus: et quod infirmum est dei fortius est hominibus.

VI. Videte enim vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem. non multi potentes. non multi nobiles. sed que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes. et infirma mundi elegit deus ut confundat fortia. et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus. et ea que non sunt. ut ea que sunt destrueret. ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in Christo Ihesu: qui factus est sapientia nobis a deo et iustitia. et sanctificatio. et redemptio. ut quemadmodum scriptum est qui gloriatur in domino glorietur.

VII. 2. Et ego cum venissem ad vos fratres: veni non per sublimitatem sermonis aut sapientie. annuntians vobis testimonium Christi. Non enim iudicavi scire me aliquid inter vos nisi Ihesum Christum: et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos. et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis sed in ostensione spiritus et virtutis. ut fides vestra non sit in sapientia hominum: sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur: sed loquimur dei sapientiam in misterio. que abscondita est. quam predestinavit deus ante secula in gloriam nostram quam nemo principum huius seculi cognovit. Si enim cognovissent: numquam dominum glorie crucifixissent.

VIII. Sed sicut scriptum est. quod oculus non vidit nec auris audivit. nec in cor hominis ascendit: que preparavit deus hiis qui diligunt eum.

IX. Vobis autem revelavit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur: et profunda dei. Quis enim scit hominum que sunt hominis. nisi spiritus hominis qui in ipso est. Ita et que dei sunt nemo cognovit. nisi spiritus dei.

X. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus. sed spiritum qui ex deo est. ut sciamus que a deo donata sunt nobis. que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis. sed in doctrina spiritus. spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Stultitia est enim illi. et non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur. Quis enim cognovit sensum domini. aut quis instruat eum. Nos autem sensum Christi habemus.

XI. 3. Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo. lac vobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim estis carnales. Cum enim sit inter vos zelus et contentio. nonne carnales estis. et secundum hominem ambulatis. Cum enim quis dicit: ego quidem sum Pauli. alius autem: ego Apollo. nonne homines estis. Quid igitur est Apollo. Quid vero Paulus. Ministri eius cui credidistis. et unicuique sicut deus dedit. Ego plantavi. Apollo rigavit: sed deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat. sed qui incrementum dat deus. Qui plantat autem et qui rigat: unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores. dei agricultura estis. dei edificatio estis. Secundum gratiam dei que data est michi. ut sapiens architectus fundamentum posui. Alius autem superedificat.

XII. Unusquisque autem videat quomodo superedificat. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est. quod est Christus Ihesus. Siquis autem superedificat super fundamentum hoc aurum. argentum. lapides preciosos. ligna. fenum stipulam: uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit. quia in igne revelabitur. Et uniuscuiusque opus quale sit: ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificavit: mercedem accipiet. Si cuius opus arserit: detrimentum patietur. Ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.

XIII. Nescitis quia templum dei estis: et spiritus dei habitat in vobis. Siquis autem templum dei violaverit: disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est: quod estis vos.

XIIII. Nemo se seducat. Siquis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo. stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi: stultitia est apud deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum. Dominus novit cogitationes sapientium: quoniam vane sunt.

XV. Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt sive Paulus. sive Apollo. sive Cephas. sive mundus. sive vita. sive mors. sive presentia. sive futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem Christi. Christus autem dei.

XVI. 4. Sic nos existimet homo ut ministros Christi: et dispensatores ministeriorum dei. Hic iam queritur inter dispensatores: ut fidelis quis inveniatur. Michi autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die. Sed neque meipsum iudico. Nichil enim michi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me: dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare: quo adusque veniat dominus qui et illuminabit abscondita tenebrarum. et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a deo.

XVII. Hec autem fratres transfiguravi in me et Apollo propter vos: ut in nobis discatis humilitatem. ne supra quam scriptum est. unus adversus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit. Quid autem habes quod non accepisti. Si autem accepisti. quid gloriaris quasi non acceperis. Iam saturati estis. iam divites facti estis. Sine nobis regnatis. Et utinam regnetis: ut et nos vobiscum regnemus.

XVIII. Puto enim deus nos apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos. quia spectaculum facti sumus mundo: et angelis et hominibus. Nos stulti propter Christum. vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi. vos autem fortes. vos nobiles. nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus et sitimus. et nudi sumus. et colaphis cedimur. et instabiles sumus. et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur: et benedicimus. Persecutionem patimur: et sustinemus. Blasphemamur: et obsecramus. Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus: omnium peripsima usque adhuc. Non ut confundam vos hec scribo: sed ut filios meos carissimos moneo. Nam si decem milia pedagogorum habeatis in Christo: sed non multos patres. Nam in Christo Ihesu: per evangelium ego vos genui.

XIX. Rogo ergo vos: imitatores mei estote. Ideo misi ad vos Thimotheum qui est filius meus karissimus et fidelis in domino qui vos commonefaciat vias meas que sunt in Christo Ihesu: sicut ubique in omni ecclesia doceo.

XX. Tamquam non venturus sim ad vos sic inflati sunt quidam. Veniam autem cito ad vos si dominus voluerit. et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei sed in virtute. Quid vultis: In virga veniam ad vos an in caritate et spiritu mansuetudinis.

XXI. 5. Omnino auditur inter vos fornicatio et talis fornicatio qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis: et non magis luctum habuistis. ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.

XXII. Ego quidem absens corpore presens autem spiritu. iam iudicavi ut presens eum qui sic operatus est. In nomine domini nostri Ihesu Christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini Ihesu: tradere huiusmodi sathane in interitum carnis. ut spiritus salvus sit in die domini nostri Ihesu Christi. Non bona gloriatio vestra.

XXIII. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Expurgate igitur vetus fermentum. ut sitis nova consparsio sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum: immolatus est Christus. Itaque epulemur. Non in fermento veteri: neque in fermento malitie et nequitie. sed in azimis sinceritatis et veritatis.

XXIIII. Scripsi vobis in epistola: ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis huius mundi. aut avaris. aut rapacibus. aut idolis servientibus. Alioquin: debueratis de hoc mundo exisse. Nunc scripsi vobis: non commisceri. Si is qui frater nominatur inter vos est fornicator. aut avarus. aut idolis serviens aut maledicus.

aut ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

XXV. 6. Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? Quanto magis secularia? Secularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles.

XXVI. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis: et hoc fratribus.

XXVII. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et hec quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, et in spiritu Dei nostri.

XXVIII. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc et has destruet. Corpus autem non fornicationi, sed Domino: et Dominus corpori. Deus vero et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam.

XXIX. Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim, inquit, duo in carne una. Qui autem adheret Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem.

XXX. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate ergo et portate Deum in corpore vestro.

XXXI. 7. De quibus autem scripsistis mihi: bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in idipsum, ne temptet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.

XXXII. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium habet donum ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut et ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere quam uri.

XXXIII. His autem qui matrimonio iuncti sunt, precipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

XXXV. Nam ceteris ego dico, non Dominus. Siquis frater uxorem habet infidelem, et hec consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim est servituti subiectus frater aut soror in eiusmodi.

II. In pace autem vocavit nos Deus. Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? Aut unde scis vir, si mulierem salvam facies? Nisi unicuique sicut divisit Dominus, et unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet: et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat preputium. In preputio aliquis vocatus est? non circumcidatur. Circumcisio nichil est, et preputium nichil est: sed observatio mandatorum Dei.

XXXVI. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es? non sit tibi cure: sed et si potes liber fieri, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini. Similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio empti estis: nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

XXXVII. De virginibus autem preceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? noli querere solutionem. Solutus es ab uxore? noli querere uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico, fratres: tempus breve est. Reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam non habentes sint: et qui flent, tamquam non flentes: et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes: et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur. Preterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est que Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est que sunt huius mundi, quomodo placeat uxori: et divisus est. Et mulier innupta et virgo cogitat que Domini sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu. Que autem nupta est, cogitat que sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc dico ad utilitatem vestram: non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem prebeat sine impedimento Dominum observandi.

XXXVIII. Siquis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: et qui non iungit, melius facit. Mulier alligata est quanto tempore vir eius vivit: quod si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit secundum consilium meum. Puto autem quod et ego spiritum Dei habeam.

XXXIX. 8. De his autem que idolis sacrificantur, scimus quoniam omnes scientiam habemus. Scientia autem inflat, caritas vero edificat. Siquis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Siquis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem que idolis immolantur, scimus quia nichil est idolum in mundo, et quod nullus Deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi: nobis tamen unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in illo: et unus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.

II. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia idoli usque nunc quasi idolatitum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si non manducaverimus, deficiemus: neque si manducaverimus, abundabimus. Videte autem ne forte hec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem, nonne conscientia illius cum sit infirma edificabitur ad manducandum idolatita? Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in eternum, ne fratrem meum scandalizem.

XL. 9. Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non sum apostolus, sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in Domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant, hec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut et ceteri apostoli, et fratres Domini, et Cephas? Aut solus ego et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantavit vineam, et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non dicit?

quia semper et scientes quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum. Et ideo contendimus sive absentes sive presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum. Scientes ergo timorem domini hominibus suademus. Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo, sive sobrii sumus vobis. Caritas enim Christi urget nos, existimantes hoc quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt iam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt, ecce facta sunt nova. Omnia autem ex deo qui reconciliavit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo: reconciliamini deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia dei in ipso.

6\. Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iustitie a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti, qui morientes et ecce vivimus, ut castigati et non mortificati, quasi tristes semper autem gaudentes, sicut egentes multos autem locupletantes, tamquam nichil habentes et omnia possidentes.

Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tamquam filiis dico, dilatamini et vos. Et nolite iugum ducere cum infidelibus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate? Aut que societas luci ad tenebras? Que autem conventio Christi ad Belial? Aut que pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi, sicut dicit deus: Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo, et ero illorum deus, et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit dominus, et inmundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in

7\. filios et filias, dicit dominus omnipotens. Has ergo habentes promissiones karissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem lesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Non ad condempnationem vestram dico. Predixi enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa michi fiducia est apud vos, multa michi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi: foris pugne, intus timores. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu eius, sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram emulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam et si contristavi vos in epistola, non me penitet. Et si peniteret, videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit, nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim secundum deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur et si scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam pro vobis habemus coram deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus. Sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra que fuit ad Titum veritas facta est. Et viscera eius abundantius in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis eum. Gaudeo quod in omnibus

8\. confido in vobis. Notam autem facimus vobis fratres gratiam dei que data est in ecclesiis Macedonie, quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum domino, deinde nobis per voluntatem dei, ita ut rogaremus Titum ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem et vestre caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri Ihesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est cum dives esset, ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est, qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex equalitate in presenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum, ut fiat equalitas, sicut scriptum est: Qui multum non abundavit, et qui modicum non minoravit. Gratias autem deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi. Quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram, devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in gloriam dei. Providemus enim bona non solum coram deo sed etiam coram omnibus hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse. Nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos, sive pro Tito qui est socius meus et in vobis adiutor, sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloria Christi. Ostensionem ergo que est caritatis vestre et nostre glorie pro vobis

9\. in illos ostendite in facie ecclesiarum dei. Nam de ministerio quod fit in sanctos, ex abundanti est michi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedonas, quoniam et Achaia parata est ab anno preterito, et vestra emulatio provocavit

plurimos. Misimus autem fratres, ut ne quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte, ut quemadmodum dixi parati sitis: ne cum venerint mecum Macedones et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut praeveniant ad vos et praeparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem, non quasi avaritiam. Hoc autem dico: qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit deus. Potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in saeculum saeculi. Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum praestabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum iustitiae vestrae: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt sanctis, sed et abundat per multos gratiarum actione in domino, per probationem ministerii huius, glorificantes deum in obedientia confessionis vestrae in evangelio Christi, et simplicitate communicationis in illos et in omnes, et ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam dei in vobis. Gratias deo super inenarrabili dono eius.

XXIII. 10.

Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem ne praesens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit dominus in aedificationem et non in destructionem vestram, non erubescam. Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas: quoniam quidem epistolae, inquiunt, graves sunt et fortes: praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis: hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se ipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis deus, mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestrae in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, etiam in illa quae ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his quae praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur, in domino glorietur. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat.

XXIIII. 11.

Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed et supportate me: aemulor enim vos dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate quae est in Christo.

XXV.

Nam si is qui venit alium Christum praedicat quem non praedicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis apostolis. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia: in omnibus autem manifestatus sum vobis. Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians ut vos exaltemini? quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vobis? Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Quare? quia non diligo vos? deus scit. Quod autem facio, et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos.

XXVI.

Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum.

II.

Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse. Alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor secundum deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae. Quoniam multi gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit.

III.

Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebraei sunt, et ego. Israelitae sunt, et ego. Semen Abrahae sunt, et ego. Ministri Christi sunt, et ego. Ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudaeis quinquies quadragenas, una minus, accepi. Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte ac die in profundo maris fui. In itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. In labore et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate.

IIII.

Praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Si gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt gloriabor. Deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit quod non mentior. Damasci praepositus gentis Aretae regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet: et per fenestram in sporta demissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

12. V.

Si gloriari oportet, non expedit quidem. Veniam autem ad visiones et revelationes domini. Scio hominem in Christo ante annos quattuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium caelum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, nescio, deus scit: quoniam raptus est in paradisum, et audivit arcana verba, quae non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam. Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

VI.

Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus Satanae, qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me: et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

XXVII.

Ecce tertio paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quaero quae vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et super

Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum qui non sum dignus vocari apostolus quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit sed abundantius illis omnibus laboravi. Non autem ego sed gratia Dei mecum. Sive enim ego sive illi sic praedicamus et sic credidistis. Si autem Christus praedicatur quod resurrexit a mortuis quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est. Si autem resurrectio mortuorum non est neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit inanis est ergo praedicatio nostra inanis est et fides vestra. Invenimur autem et falsi testes Dei quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitaverit Christum quem non suscitavit. Nam si mortui non resurgunt neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit vana est fides vestra adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in Christo perierunt. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiae dormientium quoniam quidem per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine primitiae Christus deinde hii qui sunt Christi qui in adventu eius crediderunt. Deinde finis cum tradiderit regnum Deo et Patri cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet enim illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Novissima autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei sine dubio praeter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia tunc et ipse Filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia ut sit Deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? Si omnino mortui non resurgunt ut quid et baptizantur pro illis? Ut quid et nos periclitamur omni hora? Cotidie morior per vestram gloriam fratres quam habeo in Christo Iesu Domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Evigilate iusti et nolite peccare. Ignorantiam enim Dei quidam habent. Ad reverentiam vobis loquor. Sed dicet aliquis quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient? Insipiens tu quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur. Et quod seminas non corpus quod futurum est seminas sed nudum granum ut puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus prout vult et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro sed alia hominum alia pecorum alia volucrum alia piscium. Et corpora caelestia et corpora terrestria sed alia quidem caelestium gloria alia autem terrestrium. Alia claritas solis alia claritas lunae et alia claritas stellarum. Stella enim ab stella differt in claritate. Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate surget in gloria. Seminatur in infirmitate surget in virtute. Seminatur corpus animale surget corpus spiritale. Si est corpus animale est et spiritale sicut scriptum est. Factus est primus homo Adam in animam viventem novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spiritale est sed quod animale est deinde quod spiritale. Primus homo de terra terrenus secundus homo de caelo caelestis. Qualis terrenus tales et terreni et qualis caelestis tales et caelestes. Igitur sicut portavimus imaginem terreni portemus et imaginem caelestis. Hoc autem dico fratres quoniam caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus sed non omnes inmutabimur. In momento in ictu oculi in novissima tuba. Canet enim tuba et mortui resurgent incorrupti et nos inmutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere inmortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit inmortalitatem tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Itaque fratres dilecti mei stabiles estote et inmobiles abundantes in opere Domini semper scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

16 De collectis autem quae fiunt in sanctos sicut ordinavi ecclesiis Galatiae ita et vos facite per unam sabbati. Unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei bene placuerit ut non cum venero tunc collectae fiant. Cum autem praesens fuero quos probaveritis per epistulas hos mittam perferre gratiam vestram in Hierusalem. Quod si dignum fuerit ut et ego eam mecum ibunt. Veniam autem ad vos cum Macedoniam pertransiero. Nam Macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo vel etiam hiemabo ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. Spero enim me aliquantum temporis manere apud vos si Dominus permiserit. Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens et adversarii multi. Si autem venerit Timotheus videte ut sine timore sit apud vos. Opus enim Domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace ut veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus. De Apollo autem fratre notum vobis facio quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus et utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate state in fide viriliter agite et confortamini. Omnia vestra in caritate fiant. Obsecro autem vos fratres nostis domum Stephanae et Fortunati quoniam sunt primitiae Achaiae et in ministerium sanctorum ordinaverunt se ipsos ut et vos subditi sitis eiusmodi et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in praesentia Stephanae et Fortunati et Achaici quoniam id quod vobis deerat ipsi suppleverunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos ecclesiae Asiae. Salutant vos in Domino multum Aquila et Priscilla cum domestica sua ecclesia apud quos et hospitor. Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem in osculo sancto. Salutatio mea manu Pauli. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum sit anathema maranatha. Gratia Domini nostri Iesu vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu amen. Explicit epistola ad Corinthios I.

Post actam beatus apostolus Paulus Incipit argumentum secunde epistole ad Corinthios. poenitentiam consolatur Corinthios et epistulam de suis erroribus illius quoque a fine consortio excludisse qui in ecclesia peccavit: ut... rem prius acciperent... Scripsit eis a Troade per Titum laudationis et consolatoriam. Inducit illos... ita et revocat illum miserum quem tradiderat Satanae...tosque suos... ecclesie horatusque eos ad meliora. Dictatores quidem illos se emendatos ostendens. Incipit secunda epistola ad Corinthios.

Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei et Timotheus frater ecclesiae Dei quae est Corinthi cum sanctis omnibus qui sunt in universa Achaia. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi Pater misericordiarum et Deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis ita et per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem

tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur in vobis tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur, ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis.

II. Non enim volumus vos ignorare fratres de tribulatione nostra quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobis ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis eripuit nos et eruit, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis: ut ex multarum personis facierum eius quae in nobis est donationis per multos gratiae agantur pro nobis.

III. Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate et sinceritate dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam quae legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis, sicut et cognovistis nos ex parte, quia gloria vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri Iesu Christi.

IIII. Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis, et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Iudaeam. Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quae cogito secundum carnem cogito, ut sit apud me est et non? Fidelis autem deus, quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non. Dei enim filius Iesus Christus qui in vobis per nos praedicatus est, per me et Silvanum et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt, in illo est: ideo et per ipsum amen deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo et qui unxit nos deus, et qui signavit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris.

V. Ego autem testem deum invoco in animam meam, quod parcens vobis non veni ultra Corinthum. Non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri, nam fide statis.

2. Statui autem hoc ipse apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos, et quis est qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas: non ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeam abundantius in vobis.

VI. Si quis autem contristavit, non me contristavit, sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio haec quae fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum caritatem. Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus oboedientes sitis. Cui autem aliquid donastis et ego. Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a Satana. Non enim ignoramus cogitationes eius.

Cum autem venissem Troadem propter evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in domino, non habui requiem spiritui meo eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in Christo Iesu, et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus deo, in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitae in vitam. Et ad haec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex deo coram deo in Christo loquimur.

VII. 3. Incipimus iterum nosmetipsos commendare? Aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistulis ad vos aut ex vobis? Epistula nostra vos estis scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistula estis Christi ministrata a nobis, et scripta non atramento sed spiritu dei vivi, non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus.

VIII. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex deo est: qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti, non littera sed spiritu. Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius quae evacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis gloria est, multo magis abundat ministratio iustitiae in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur: et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii Israel in faciem eius quod evacuatur. Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur Moyses, velamen est positum super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad dominum, auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini, ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a domini spiritu.

IX. 4. Ideo habentes hanc ministrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo.

X. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum: in quibus deus huius saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio evangelii gloriae Christi qui est imago dei. Non enim nosmetipsos praedicamus, sed Iesum Christum dominum nostrum, nos autem servos vestros per Iesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis dei in facie Christi Iesu.

XI. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deicimur, sed non perimus: semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Iesum, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum: et nos credimus propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum Iesu suscitabit et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans per multos gratiarum actione abundet in gloriam dei. Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videntur sed quae non videntur. Quae enim videntur temporalia sunt, quae autem non videntur aeterna sunt.

XII. 5. Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex deo habemus domum non manufactam aeternam in caelis. Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quae de caelo est superindui cupientes: si tamen vestiti et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in tabernaculo isto ingemiscimus gravati, eo quod nolumus exspoliari sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

XIII. Audentes

impendar ipse pro animabus vestris. licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi. sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi titum. et misi cum illo fratrem. Numquid titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos. coram deo in christo loquimur. Omnia autem karissimi propter vestram edificationem. Timeo enim ne forte cum venero non quales volo inveniam vos. et ego inveniar a vobis qualem non vultis. ne forte contentiones emulationes. animositates dissensiones. detractiones. susurrationes. inflationes seditiones sint inter vos. ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos. et lugeam multos ex hiis qui ante peccaverunt. et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione. et impudicicia quam gesserunt. Ecce tercio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium. stabit omne verbum. Predixi et predico ut presens bis. et nunc absens. hiis qui ante peccaverunt. et ceteris omnibus: quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Qui in vobis non infirmatur. sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute dei in vobis. Vosmetipsos temptate. si estis in fide. ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos. quia christus ihesus in vobis est. nisi forte reprobi estis? Spero autem quod cognoscetis. quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum. ut nichil mali faciatis. Non ut nos probati pareamus. sed ut vos quod bonum est faciatis. nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem. sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc et oramus. vestram consummationem. Ideo hec absens scribo. ut non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit michi in edificationem. et non in destructionem vestram. De cetero fratres gaudete. perfecti estote. Exhortamini. idem sapite. pacem habete. et deus dilectionis et pacis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos sancti omnes. Gratia domini nostri ihesu christi et caritas dei et communicatio spiritus sancti: sit cum omnibus vobis amen.

Incipit argumentum in epistola ad galathas.

Galathe sunt greci a candore corporis sic appellati. Nam grece lac: galathon dicitur. unde et candida zona celi que latine lacteus circulus appellatur. grece galaxias nuncupatur. Hii cum accepissent verbum predicationis ab apostolo et apostolus abiret ad alios instruendos: seducti sunt a falsis apostolis et iudeis qui volebant eos sectari circumcisionem et sacrificia legalia. dicentes. licet baptizati sitis. et in christum credatis: tamen aliter non potestis salvari per passionem christi nisi circumcidamini. et legalia sacrificia offeratis. Quod audiens apostolus: scripsit eis ab epheso hanc epistolam: revocans eos ad fidem veritatis et gratiam evangelii. Explicit argumentum. Incipit epistola ad galathas.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem sed per ihesum christum et deum patrem qui suscitavit eum a mortuis: et qui mecum sunt omnes fratres: ecclesiis galathie. Gratia vobis et pax a deo patre et domino ihesu christo. qui dedit semetipsum pro peccatis nostris. ut eriperet nos de presenti seculo nequam. secundum voluntatem dei et patris nostri: cui est gloria in secula seculorum amen. Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam christi in aliud evangelium. quod non est aliud: nisi sunt aliqui qui vos conturbant et volunt convertere evangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo evangelizet vobis preter quam quod evangelizavimus vobis: anathema sit. Sicut predixi et nunc iterum dico. si quis vobis evangelizaverit preter id quod accepistis: anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem: christi servus non essem. Notum enim vobis facio fratres evangelium quod evangelizatum est a me: quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici sed per revelationem ihesu christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in iudaismo. quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei. et expugnabam illam. et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo abundantius emulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem complacuit ei qui me segregavit ex utero matris mee et vocavit per gratiam suam ut revelaret filium suum in me ut evangelizarem illum in gentibus: continuo non acquievi carni et sanguini neque veni ierosolimam ad antecessores meos apostolos: sed abii in arabiam. et iterum reversus sum damascum. Deinde post annos tres veni ierosolimam videre petrum: et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum vidi neminem: nisi iacobum fratrem domini. Que autem scribo vobis: ecce coram deo quia non mentior. Deinde veni in partes syrie et cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesiis iudee. que erant in christo ihesu. Tantum autem auditum habebant. quoniam qui persequebatur nos aliquando nunc evangelizat fidem quam aliquando expugnabat. et in me clarificabant deum. Deinde post annos quatuordecim: iterum ascendi ierosolimam cum barnaba assumpto et tito. Ascendi autem secundum revelationem. et contuli cum illis evangelium quod predico in gentibus. Seorsum autem hiis qui videbantur esse aliquid. ne forte in vacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque titus qui mecum erat cum esset gentilis compulsus est circumcidi. sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in christo ihesu: ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni: ut veritas evangelii permaneat apud vos. Ab hiis autem qui videbantur esse aliquid quales aliquando fuerint. nichil mea interest. Deus personam hominis non accipit. Michi autem qui videbantur esse aliquid: nichil contulerunt. Sed econtra cum vidissent quod creditum est michi evangelium preputii. sicut et petro circumcisionis. qui enim operatus est petro in apostolatum circumcisionis operatus est et michi inter gentes. et cum cognovissent gratiam que data est michi: iacobus et cephas et iohannes qui videbantur columpne esse dextras dederunt michi et barnabe societatis. ut nos in gentes ipsi autem in circumcisionem: tantum ut pauperum memores essemus. Quod et sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem venisset cephas antiochiam: in faciem ei restiti. quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam a iacobo: cum gentibus edebat. Cum autem venissent subtrahebat et segregabat se: timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri iudei. ita ut et barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii: dixi cephe coram omnibus. Si tu cum iudeus sis gentiliter et non iudaice vivis. quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura iudei. et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem ihesu christi: et nos in christo ihesu credimus. ut iustificemur ex fide ihesu christi. et non ex operibus legis. Propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si querentes iustificari in christo inventi sumus et ipsi peccatores: numquid christus peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi hec iterum edifico: prevaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum ut deo vivam. Christo confixus sum cruci. Vivo autem iam non ego. vivit vero in me christus. Quod autem nunc vivo in carne in fide vivo filii dei. qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me. Non abicio gratiam dei. Si enim per legem iustitia: ergo christus gratis mortuus est. O insensati galathe quis vos fascinavit non obedire veritati ante quorum oculos ihesus christus proscriptus est. et in vobis crucifixus? Hoc solum volo a vobis discere. Ex operibus legis spiritum accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis. ut

cum spiritu ceperitis nunc carne consummamini. Tanta passi estis sine causa si tamen sine causa. Qui ergo tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit deo et reputatum est ei ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, hi sunt filii Abrahe. Providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, prenuntiavit Abrahe quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus que scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahe fieret in Christo Ihesu ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem.

V. Fratres secundum hominem dico. Tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius. Non dicit in seminibus quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum a deo, que post quadringentos et xxx. annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandum promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est, deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex que posset vivificare, vere ex lege esset iustitia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Ihesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in Christo Ihesu, ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem que est in Christo Ihesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est iudeus neque grecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Ihesu. Si autem vos Christi, ergo Abrahe semen estis, secundum promissionem heredes.

4. VI. Dico autem: Quanto tempore heres parvulus est, nichil differt a servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi huius eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem: Abba pater. Itaque iam non est servus sed filius. Quod si filius et heres per deum. Sed tunc quidem ignorantes deum, his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et tempora et annos. Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut ego, quia et ego sicut vos.

VII. Fratres, obsecro vos. Nichil me lesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iampridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum dei excepistis me, sicut Christum Ihesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis et dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper, et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam, quoniam confundor in vobis.

VIII. Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem. Que sunt per allegoriam dicta. Hec enim sunt duo testamenta. Unum quidem a monte Syna in servitutem generans, que est Agar. Syna enim mons est in Arabia, qui coniunctus est ei que nunc est Iherusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem que sursum est Iherusalem libera est, que est mater nostra. Scriptum est enim: Letare sterilis que non paris, erumpe et clama que non parturis, quia multi filii deserte magis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum Ysaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius. Non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere, qua

5. libertate Christus nos liberavit.

IX. State et nolite iterum iugo servitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nichil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini; a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expectamus. Nam in Christo Ihesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed fides que per dilectionem operatur. Currebatis bene; quis vos impedivit veritati non obedire? Nemini consenseritis. Persuasio non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in domino quod nichil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium, quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc predico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis.

X. Utinam et abscidantur qui vos conturbant. Vos autem in libertatem vocati estis fratres; tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Hec enim sibi invicem adversantur, ut non quecumque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emulationes, ire, rixe, dissensiones, secte, invidie, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, que predico vobis sicut predixi, quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur. Fructus autem spiritus est caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Si vivimus spiritu, spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

6. XI. Fratres, et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nichil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui cathezizatur verbo ei qui se cathezizat in omnibus bonis. Nolite errare: deus non irridetur. Que enim seminaverit homo, hec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem; qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem

ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt, sed volunt vos circumcidi, ut in carne vestra glorientur. Michi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quem michi mundus crucifixus est, et ego mundo. In Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israel dei. De cetero nemo michi molestus sit. Ego enim stigmata domini Iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

Incipit argumentum in epistolam ad ephesios.

Ephesus civitas est Asie et Grecie, cuius habitatores Ephesii vocantur a nomine civitatis quam incolunt. Hi accepto verbo veritatis ab apostolo perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos sicut Galathe et alii. Ad hos ergo cum venisset apostolus, mansit cum eis anno uno et mensibus sex, instanter predicans verbum evangelii, et confortans in fide credentes. Sed et hoc sciendum, quia hanc laudatoriam epistolam misit eis ab urbe Roma de carcere per Tychicum diaconem.

Incipit epistola ad ephesios.

Paulus apostolus Christi Iesu per voluntatem dei, sanctis omnibus qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate. Qui predestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis sue, in laudem glorie gratie sue, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum, secundum divitias gratie eius que superabundavit in nobis in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue, secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo que in celis et que in terra sunt in ipso, in quo et nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis sue, ut simus in laudem glorie eius qui ante speravimus in Christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis, evangelium salutis vestre, in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostre, in redemptionem adquisitionis, in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in domino Iesu et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut deus domini nostri Iesu Christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et revelationis in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis que sit spes vocationis eius, et que divitie glorie hereditatis eius in sanctis, et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credidimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in Christo suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo sed et in futuro. Et omnia subiecit sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, que est corpus ipsius, et plenitudo eius qui in omnia omnibus adimpletur.

2\. Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum seculum huius mundi, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui operatur nunc in filios diffidentie, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostre, facientes voluntates carnis et cogitationum, et eramus natura filii ire sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis convivificavit nos Christo, cuius gratia estis salvati, et conresuscitavit, et consedere fecit in celestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis supervenientibus abundantes divitias gratie sue in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis; dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, que preparavit deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos gentes eratis in carne, qui dicimini preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne manufacta, quia eratis illo tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum promissionis spem non habentes, et sine deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem macerie solvens, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem faciens pacem, et reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope, quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advene, sed estis cives sanctorum et domestici dei, superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. In quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino. In quo et vos coedificamini in habitaculum dei in spiritu sancto.

3\. Huius rei gratia ego Paulus vinctus Christi Iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratie dei que data est michi in vobis, quoniam secundum revelationem notum michi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi, prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in misterio Christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum sicut nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu, esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per evangelium, cuius factus sum minister secundum donum gratie dei que data est michi secundum operationem virtutis eius. Michi omnium sanctorum minimo data est gratia hec, in gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, et illuminare omnes que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in deo qui omnia creavit, ut innotescat principibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei, secundum prefinitionem seculorum quam fecit in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in celis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias glorie sue virtute corroborari per spiritum eius in interiore homine, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis que sit latitudo, longitudo, sublimitas et profundum, scire etiam supereminentem scientie caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem que operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

4\. Obsecro itaque vos ego vinctus in domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus dominus, una fides, unum baptisma. Unus deus et pater omnium, qui super

XV. omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre? Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes celos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in edificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi, ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri, augmentum facit corporis in edificationem sui in caritate.

XVI. Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non ambuletis sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita dei per ignorantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immunditie omnis in avaritiam.

XVII. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Ihesu. Deponite igitur secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestre, et induite novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra.

XVIII. Irascimini et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur. Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

XIX. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et deus in Christo donavit nobis.

XX. 5. Estote ergo imitatores dei sicut filii karissimi, et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis.

XXI. Fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei.

XXII. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebre, nunc autem lux in domino. Ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. Que enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem que arguuntur a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus.

XXIII. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu, loquentes vobismet ipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Ihesu Christi deo et patri, subiecti invicem in timore Christi.

XXIIII. Mulieres viris suis subdite sint sicut domino, quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est ecclesie, ipse salvator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus.

XXV. Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret mundans lavacro aque in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit seipsum diligit. Nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam sicut et Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque suam uxorem diligat sicut seipsum, uxor autem timeat virum suum.

XXVI. 6. Filii obedite parentibus vestris in domino. Hoc enim est iustum. Honora patrem tuum et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi et sis longevus super terram.

XXVII. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina et correptione domini.

XXVIII. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri sicut Christo, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut domino et non hominibus, scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc percipiet a domino, sive servus sive liber.

XXIX. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, scientes quia et illorum et vester dominus est in celis, et personarum acceptio non est apud eum.

XXX. De cetero fratres confortamini in domino et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. Quia non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam iustitie, et calciati pedes in preparatione evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite et gladium spiritus, quod est verbum dei, per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere misterium evangelii, pro quo legatione fungor in catena, ita ut audeam in ipso prout oportet me loqui. Sed verbum dei non potest alligari.

XXXI. Ut autem et vos sciatis que circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus karissimus frater et fidelis minister in domino, quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis que circa nos sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum Ihesum Christum in incorruptione amen. Explicit epistola ad ephesios. Incipit argumentum in epistola ad philippenses.

Philippenses sunt macedones, id est greci. Hi in macedonia provincia cognominati a philippi civitate quam incolunt. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis ab urbe roma de carcere per epafroditum discipulum suum. Explicit argumentum. Incipit epistola ad philippenses.

ꝑ sonarum acceptio non est apud deum

I. Paulus et timotheus servi ihesu christi omnibus sanctis in christo ihesu qui sunt philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri. semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio christi. a prima die usque nunc. confidens hoc ipsum quia qui cepit in vobis opus bonum. perficiet usque in diem christi ihesu. sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis. eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis. et in defensione et confirmatione evangelii. socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus ihesu christi. Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in omni scientia et in omni sensu. ut probetis potiora et sitis sinceres et sine offensa in diem christi. repleti fructu iustitie per ihesum christum in gloriam et laudem dei.

II. Scire autem vos volo fratres. quia que circa me sunt magis ad profectum venerunt evangelii. ita ut vincula mea manifesta fierent in christo in omni pretorio et in ceteris omnibus locis. et plures e fratribus in domino confidentes vinculis meis abundantius auderent sine timore verbum dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem. quidam autem et propter voluntatem bonam christum predicant. quidam ex caritate. scientes quoniam in defensione evangelii positus sum. quidam autem ex contentione christum annuntiant non sincere. existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omni modo sive per occasionem sive per veritatem christus annuntietur. Et in hoc gaudeo. sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem per vestram orationem et subministrationem spiritus ihesu christi. secundum expectationem et spem meam quia in nullo confundar. sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur christus in corpore meo. sive per vitam sive per mortem. Mihi enim vivere christus est. et mori lucrum. Quod si vivere in carne hic mihi fructus est operis. et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus. desiderium habens dissolvi et esse cum christo multo melius. permanere autem in carne necessarium est propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum et gaudium fidei. ut gratulatio vestra abundet in christo ihesu in me. per meum adventum iterum ad vos. Tantum digne evangelio christi conversamini. ut sive cum venero et videro vos sive absens audiam de vobis. quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei evangelii. et in nullo terreamini ab adversariis. que illis est causa perditionis. vobis autem salutis. Et hoc a deo. quia vobis donatum est pro christo non solum ut in eum credatis. sed ut etiam pro illo patiamini. idem certamen habentes quale et vidistis in me. et nunc audistis de me.

III. 2. Si qua ergo consolatio in christo. si quod solatium caritatis. si qua societas spiritus. si qua viscera miserationis. implete gaudium meum ut idem sapiatis eandem caritatem habentes. unanimes idipsum sentientes. nichil per contentionem neque per inanem gloriam. sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. non que sua sunt singuli considerantes. sed et ea que aliorum.

IIII. Hoc enim sentite in vobis. quod et in christo ihesu. Qui cum in forma dei esset. non rapinam arbitratus est esse se equalem deo. sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens. in similitudinem hominum factus. et habitu inventus ut homo. humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem. mortem autem crucis. Propter quod et deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen. ut in nomine ihesu omne genu flectatur celestium. terrestrium. et infernorum. Et omnis lingua confiteatur. quia dominus ihesus christus in gloria est dei patris. Itaque karissimi mei sicut semper obedistis non ut in presentia mei tantum. sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis. et velle et perficere pro bona voluntate. Omnia autem facite sine murmurationibus et hesitationibus. ut sitis sine querela et simplices filii dei. sine reprehensione in medio nationis prave et perverse. inter quos lucetis sicut luminaria in mundo verbum vite continentes ad gloriam meam in die christi. quia non in vacuum cucurri. neque in vacuum laboravi. Sed et si immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestre. gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gaudete et congratulamini mihi.

V. Spero autem in domino ihesu christo timotheum cito me mittere ad vos. ut et ego bono animo sim cognitis que circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Omnes enim que sua sunt querunt. non que sunt ihesu christi. Experimentum autem eius cognoscite. quia sicut patri filius mecum servivit in evangelio. Hunc igitur spero me mittere ad vos. mox ut videro que circa me sunt. Confido autem in domino. quoniam veniam et ipse ad vos cito. Necessarium autem existimavi epafroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum. vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis mee mittere ad vos. quoniam quidem omnes vos desiderabat. et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque ad mortem. sed deus misertus est eius. Non solum autem eius. verum etiam et mei ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum. ut viso illo iterum gaudeatis. et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino. et eiusmodi cum honore habetote. quoniam propter opus christi usque ad mortem accessit tradens animam suam ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

VI. 3. De cetero fratres mei gaudete in domino. Eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum. vobis autem necessarium. Videte canes videte malos operarios. videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu deo servimus et gloriamur in christo ihesu. et non in carne fiduciam habentes quamquam et ego habeam et in carne confidentiam. Si quis alius videtur confidere in carne. ego magis. circumcisus octava die ex genere israel de tribu beniamin hebreus ex hebreis. secundum legem phariseus. secundum emulationem persequens ecclesiam dei. secundum iustitiam que in lege est. conversatus sine querela. Sed que mihi fuerunt lucra. hec arbitratus sum propter christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam ihesu christi domini mei. propter quem omnia detrimentum feci. et arbitror ut stercora ut christum lucrifaciam. et inveniar in illo non habens meam iustitiam que ex lege est. sed illam que ex fide est christi ihesu que ex deo est iustitia in fide ad agnoscendum illum et virtutem resurrectionis eius. et societatem passionum illius. configuratus morti eius si quomodo occurram ad resurrectionem que est ex mortuis. Non quod iam acceperim. aut iam perfectus sim. Sequor autem si quomodo comprehendam. in quo et comprehensus sum a christo ihesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem. que quidem retro sunt obliviscens. ad ea vero que sunt priora extendens me ipsum ad destinatum persequor. ad bravium superne vocationis dei in christo ihesu. Quicumque ergo perfecti sumus. hoc sentiamus. Et si quid aliter sapitis. et hoc vobis deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus. ut idem sapiamus. et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres. et observate eos qui ita ambulant. sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis nunc autem et flens dico. inimicos crucis christi. quorum finis interitus. quorum deus venter est. et gloria in confusione ipsorum. qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in celis est. unde etiam salvatorem expectamus dominum nostrum ihesum christum qui reformabit corpus humilitatis nostre. configuratum corpori claritatis sue. secundum operationem qua possit etiam subicere sibi omnia.

VII. 4. Itaque fratres mei karissimi et desiderantissimi.

gaudium meum et corona mea. sic state in domino karissimi. Euchodi-
am rogo et sinticen deprecor: id ipsum sapere in domino. Etiam
rogo et te germane compar. adiuva illas que mecum laboraverunt
in evangelio cum clemente et ceteris adiutoribus meis quorum
nomina sunt in libro vite. Gaudete in domino semper: iterum dico
gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: dominus
prope est. Nichil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum
actione petitiones vestre innotescant apud deum. Et pax dei que exsup-
erat omnem sensum: custodiat corda vestra et intelligentias vestras
in christo ihesu. De cetero fratres quecumque sunt vera. quecumque pu-
dica. quecumque iusta. quecumque sancta. quecumque amabilia. quecumque
bone fame. si qua virtus. si qua laus discipline. hec cogitate
que et didicistis. et accepistis. et audistis et vidistis in me. hec
agite: et deus pacis erit vobiscum. Gavisus sum autem in domino ve-
hementer: quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut
et sentiebatis. Occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico.
Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humili-
ari. scio et abundare. ubique et in omnibus institutus sum: et sa-
turari et esurire. et abundare et penuriam pati. Omnia possum
in eo qui me confortat. Verumptamen bene fecistis communicantes tri-
bulationi mee. Scitis autem et vos philippenses quod in principio
evangelii quando profectus sum a macedonia. nulla mihi ecclesia com-
municavit in ratione dati et accepti nisi vos soli: quia et thes-
salonicam et semel et bis in usum mihi misistis. Non quia quero datum.
sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia:
et abundo. Repletus sum acceptis ab epafrodito que misis-
tis: in odorem suavitatis hostiam acceptam placentem deo. Deus
autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas
in gloria in christo ihesu. Deo autem et patri nostro gloria. in secula seculorum amen.
Salutate omnem sanctum in christo ihesu. Salutant vos qui mecum sunt
fratres. Salutant vos omnes sancti maxime autem qui de cesaris domo
sunt. Gratia domini nostri ihesu christi cum spiritu vestro amen. Incipit argumentum in epistola ad thessalonicenses prima.

Thessalonicenses sunt macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide etiam
in persecutione civium suorum. Preterea nec receperunt falsos apostolos.
nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Non solum autem ipsi in omnibus
perfecti erant. sed alii eorum verbo et exemplo profecerunt. laudando
quos vos ad maiora provocat apostolus et invitat. scribens eis ab athe-
nis per tychicum et onesimum. Explicit argumentum. Incipit epistola prima ad
thessalonicenses.

I. Paulus et silvanus
et thimotheus. ecclesie
thessalonicensium
in deo patre et domino
ihesu christo. Gratia
vobis et pax. Grati-
as agimus deo sem-
per pro omnibus vobis. memoriam vestri facientes in orationibus nostris
sine intermissione memores operis fidei vestre. et laboris et caritatis.
et sustinentie spei domini nostri ihesu christi. ante deum et patrem nostrum. Scientes
fratres dilecti a deo electionem vestram. quia evangelium nostrum non fuit ad
vos in sermone tantum. sed et in virtute et in spiritu sancto. et in plenitudine
multa. sicut scitis quales fuimus in vobis propter vos. Et vos imi-
tatores nostri facti estis et domini excipientes verbum in tribulatione multa
cum gaudio spiritus sancti. ita ut facti sitis forma omnibus credentibus
in macedonia et in achaia. A vobis enim diffamatus est sermo
domini non solum in macedonia et achaia. sed in omnem locum fides vestra que
est ad deum profecta est. ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi
enim de vobis annuntiant qualem introitum habuimus ad vos:
et quomodo conversi estis ad deum a simulachris servire deo vivo et
vero et expectare filium eius de celis. quem suscitavit ex mor-
2. tuis ihesum: qui eripuit nos ab ira ventura. Nam ipsi sci-
tis fratres introitum nostrum ad vos: quia non inanis fuit sed ante passi
et contumeliis affecti sicut scitis in philippis fiduciam habui-
mus in domino nostro loqui ad vos evangelium dei in multa sol-
licitudine. Exhortatio enim nostra non de errore. neque de im-
munditia. neque in dolo. sed sicut probati sumus a deo ut cre-
deretur nobis evangelium. ita loquimur. Non quasi hominibus
placentes: sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fui-
mus in sermone adulationis sicut scitis. neque in occasione ava-
ritie. deus testis est. nec querentes ab hominibus gloriam neque a
vobis neque ab aliis cum possemus oneri vobis esse ut christi apostoli:
sed facti sumus parvuli in medio vestrum. tamquam si nutrix foveat
filios suos: ita desiderantes cupide vos volebamus tradere
vobis non solum evangelium dei. sed etiam animas nostras: quoniam
karissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laboris nostri et
fatigationis. Nocte et die operantes. ne quem vestrum gravaremus:
predicavimus in vobis evangelium dei. Vos testes estis et deus
quam sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis fuimus sicut
scitis. qualiter unumquemque vestrum tamquam pater filios suos depreca-
tes vos et consolantes testificati sumus: ut ambularetis dig-
ne deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos
gratias agimus deo sine intermissione. quoniam cum accepissetis
a nobis verbum auditus dei: accepistis illud non ut verbum
hominum. sed sicut est vere verbum dei qui operatur in vobis qui cre-
didistis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt
in iudea in christo ihesu: quia eadem passi estis et vos a contribu-
libus vestris sicut et ipsi a iudeis. qui et dominum occiderunt ihesum et pro-
phetas et nos persecuti sunt. et deo non placent. et omnibus hominibus
adversantur prohibentes nos gentibus loqui ut salve fiant.
ut impleant peccata sua semper. Pervenit enim ira dei super
illos: usque in finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus
hore aspectu. non corde. abundantius festinavimus faciem vestram
videre. cum multo desiderio. Quoniam voluimus venire ad vos ego
quidem paulus et semel et iterum: sed impedivit nos sathanas. Que
est enim spes nostra aut gaudium. aut corona glorie: Nonne vos
ante dominum nostrum ihesum christum estis in adventu eius: Vos enim
3. estis gloria nostra et gaudium. Propter quod non sustinentes am-
plius. placuit nobis remanere athenis solis. et misimus thi-
motheum fratrem nostrum et ministrum dei in evangelio christi. ad confir-
mandos vos et exhortandos pro fide vestra. ut nemo movea-
tur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus.
Nam et cum apud vos essemus: predicebamus vobis passuros nos
tribulationes sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non
sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tem-
ptaverit vos is qui temptat. et inanis fiat labor noster. Nunc autem
veniente timotheo ad nos a vobis et annuntiante nobis fidem
et caritatem vestram et quia memoriam nostri habetis bonam semper
desiderantes nos videre sicut nos quoque vos. ideo consolati sumus
fratres in vobis. in omni necessitate et tribulatione nostra per vestram fi-
dem. quoniam nunc vivimus si vos statis in domino. Quam enim
gratiarum actionem possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio
quo gaudemus propter vos ante deum nostrum nocte et die abundantius
orantes ut videamus faciem vestram. et compleamus ea que desunt fidei
vestre: Ipse autem deus et pater noster et dominus ihesus christus: dirigat viam
nostram ad vos. Vos autem dominus multiplicet et abundare faciat
caritatem vestram in invicem et in omnes. quemadmodum et nos in vobis.
ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante deum et pa-
trem nostrum. in adventu domini nostri ihesu christi. cum omnibus sanctis eius
4. amen. De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino

Iesu ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere deo sic et ambuletis ut magis abundetis. Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum Iesum. Hec est enim voluntas dei sanctificatio vestra. ut abstineatis vos a fornicatione. ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore. non in passione desiderii sicut et gentes que ignorant deum. Et ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum. quoniam vindex est dominus de omnibus his. sicut prediximus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in immunditiam sed in sanctificationem. Itaque qui hec spernit non hominem spernit sed deum. qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis.

VI. De caritate autem fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis. Ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in universa Macedonia.

VII. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis. et operam detis ut quieti sitis. et ut vestrum negotium agatis. et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis. et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt. et nullius aliquid desideretis.

VII. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus. ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit. ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini. quia nos qui vivimus qui residui sumus in adventum domini non preveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo et mortui qui in Christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera et sic semper cum domino erimus. Itaque

VIII. 5. consolamini invicem in verbis istis. De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas tunc repentinus eis superveniet interitus sicut dolor in utero habenti et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris. ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei. Non estis noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri. sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt. Et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. Quoniam non posuit nos deus in iram sed in adquisitionem salutis per dominum nostrum Iesum Christum qui mortuus est pro nobis. ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et edificate alterutrum sicut et facitis.

IX. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos. et presunt vobis in domino. et monent vos. ut habeatis illos in caritate abundantius propter opus illorum. pacem habete cum eis.

VIII. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos. consolamini pusillanimes. suscipite infirmos. patientes estote ad omnes. videte ne quis malum pro malo alicui reddat. sed semper quod bonum est sectamini in invicem et in omnes. Semper gaudete. sine intermissione orate. in omnibus gratias agite. Hec est enim voluntas dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere. prophetias nolite spernere. Omnia autem probate. quod bonum est tenete. ab omni specie mala abstinete vos.

X. Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia. ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est qui vocavit vos qui et faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum ut legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum amen. Explicit epistola prima. Incipit argumentum in epistola ad thessalonicenses II.

Ad thessalonicenses secundam scribit epistolam apostolus et notum facit eis de temporibus novissimis et de adversarii detectione. laudans eos et gratias agens deo pro eis quod patienter sustinuerint persecutiones malorum hominum. quique penas dabunt in die domini. cum surrexerit glorificari in sanctis. et orat ut perseverent. Scribit autem hanc epistolam ab athenis per titum et onesimum. instruens eos ne existiment imminere consummationem temporum et de antichristi adventu. Explicit argumentum. Incipit epistola ad thessalonicenses secunda.

I. Paulus et silvanus et thimotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias agere debemus deo semper pro vobis fratres. ita ut dignum est. quoniam supercrescit fides vestra et abundat caritas uniuscuiusque vestrum in invicem. ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus. quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei. ut digni habeamini regno dei pro quo et patimini.

II. Si tamen iustum est apud deum retribuere tribulationem his qui vos tribulant. et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione domini Iesu de celo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam his qui non noverunt deum et qui non obediunt evangelio domini nostri Iesu Christi. qui penas dabunt in interitu eternas a facie domini et a gloria virtutis eius cum venerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo et oramus semper pro vobis ut dignetur vos vocatione sua deus noster. et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute. ut clarificetur nomen domini nostri Iesu Christi in vobis. et vos in illo. secundum gratiam dei nostri et domini Iesu Christi.

II. 2. Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri Iesu Christi et nostre congregationis in ipsum. ut non cito moveamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam. quasi instet dies domini. Ne quis vos seducat ullo modo. Quoniam nisi venerit discessio primum. et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur deus aut quod colitur. ita ut in templo dei sedeat. ostendens se tamquam sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos hec dicebam vobis. Et nunc quid detineat scitis. ut reveletur in suo tempore. Nam misterium iam operatur iniquitatis tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. et destruet illustratione adventus sui eum cuius est adventus secundum operationem sathane. in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus. et in omni seductione iniquitatis. his qui pereunt eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris. ut credant mendacio. ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati.

III. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres dilecti a deo quod elegerit nos deus primitias in salutem. in sanctificatione spiritus et fide veritatis. In qua et vocavit vos per evangelium nostrum in adquisitionem glorie domini nostri Iesu Christi.

IIII. Itaque fratres state et tenete traditiones quas didicistis. sive per sermonem sive per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster Iesus Christus. et deus pater noster qui dilexit nos et dedit nobis consolationem eternam et spem bonam in gratia. exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

3. De cetero fratres orate pro nobis. ut sermo domini currat et clarificetur sicut et apud vos. et ut liberemur ab importunis et malis hominibus. Non enim est omnium fides. Fidelis autem dominus est qui confirmabit vos et custodiet a malo. Confidimus autem fratres de vobis in domino

quam quod precipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia Christi. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri Ihesu Christi: ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo sed in labore et in fatigatione nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos: hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non vult operari nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete nichil operantes: sed curiose agentes. His autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in domino Ihesu Christo: ut cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obedierit verbo nostro per epistolam: hunc notate et ne commisceamini cum illo ut confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. Ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri Ihesu Christi cum omnibus vobis amen.

Incipit argumentum. Colosenses et hii sicut Laodicenses sunt Asiani. Et ipsi preventi erant a pseudo apostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus, sed eos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui et ministerium in eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconum. Explicit argumentum. Incipit epistola ad Colosenses.

I. Paulus apostolus Christi Ihesu per voluntatem dei et Timotheus frater, hiis qui sunt Colosis sanctis et fidelibus fratribus in Christo Ihesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro. Gratias agimus deo et patri domini nostri Ihesu Christi semper pro vobis orantes audientes fidem vestram in Christo Ihesu et dilectionem quam habetis in sanctos omnes propter spem que reposita est vobis in celis: quam audistis in verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut et in universo mundo: et fructificat et crescit sicut in vobis ex ea die qua audistis et cognovistis gratiam dei in veritate. Sicut didicistis ab Epaphra karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister Christi Ihesu: qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. II. Ideo et nos ex qua die audivimus: non cessamus pro vobis orantes et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali. ut ambuletis digne deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes et crescentes in scientia dei. In omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius: in omni patientia et longanimitate cum gaudio. gratias agentes deo patri qui nos dignos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. III. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum: et transtulit in regnum filii dilectionis sue. In quo habemus redemptionem et remissionem peccatorum. Qui est imago dei invisibilis. primogenitus omnis creature. quia in ipso condita sunt universa: in celis et in terra visibilia et invisibilia. Sive throni sive dominationes: sive principatus. sive potestates. omnia per ipsum et in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes: et omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesie qui est principium primogenitus ex mortuis. ut sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare. et per eum reconciliare omnia in ipso. pacificans per sanguinem crucis eius sive que in terris sive que in celis sunt. IIII. Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem. exhibere vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles coram ipso: si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles a spe evangelii quod audistis. quod predicatum est in universa creatura que sub celo est. Cuius factus sum ego Paulus minister qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis. et adimpleo ea que desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei que data est mihi in vobis, ut impleam verbum dei. misterium quod absconditum fuit a seculis et generationibus. nunc autem manifestatum est sanctis eius quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus quod est Christus in vobis spes glorie quem nos annuntiamus: corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Ihesu. in quo et laboro certando secundum

2. operationem eius quam operatur in me in virtute. V. Volo autem vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro hiis qui sunt Laodicie. et quicumque non viderunt faciem meam in carne: ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus. in agnitionem misterii dei patris Christi Ihesu. in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum: sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in Christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis Christum Ihesum dominum nostrum in ipso ambulate radicati et superedificati in ipso et confirmati fide sicut et didicistis: abundantes in illo in gratiarum actione. VI. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum. secundum elementa mundi et non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. et estis in illo repleti: qui est caput omnis principatus et potestatis. In quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis. sed in circumcisione Christi: consepulti ei in baptismo. In quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre. convivificavit cum illo donans vobis omnia delicta. delens quod adversum nos erat cyrographum decreti quod erat contrarium nobis. et ipsum tulit de medio affigens illud cruci. expolians principatus et potestates. et traduxit confidenter: palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu. aut in parte diei festi. aut neomenie. aut sabbatorum. que sunt umbre futurorum: corpus autem Christi. Nemo vos seducat. volens in humilitate et religione angelorum que non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis sue: et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. VII. Si mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis. Ne tetigeritis. neque gustaveritis. neque contrectaveritis: que sunt omnia in interitum ipso usu secundum precepta et doctrinas hominum que sunt quidem rationem habentia sapientie in superstitione et humilitate. et ad non parcendum corpori:

3. non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Igitur si consurrexistis cum Christo: que sursum sunt querite. ubi Christus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite. non que super terram. Mortui enim estis. et vita vestra abscondita est cum Christo in deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. VIII. Mortificate ergo membra vestra que sunt super terram: fornicationem inmunditiam. libidinem. concupiscentiam malam. et avaritiam que est idolorum servitus. Propter que venit ira dei super filios incredulitatis. In quibus et vos ambulastis aliquando: cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia iram indignationem. maliciam. blasphemiam. turpem sermonem de ore vestro non procedat. Nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem hominem cum actibus eius. et induentes novum: eum qui renovatur in agnitionem dei secundum imaginem eius qui creavit

al. si non vult operari non manducet. ad thes. [illegible] volo qui non [illegible]

cum. Ubi non est masculus et femina, gentilis et iudeus, circumcisio et preputium, barbarus et scitha, servus et liber; sed omnia et in omnibus Christus. Induite ergo vos sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, pacientiam, supportantes invicem, et donantes vobismet ipsis si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut et dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete quod est vinculum perfectionis. Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vos vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis et ymnis, canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine domini Ihesu Christi facite, gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris, sicut oportet, in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia. Hoc enim placitum est domino. Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes dominum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut domino et non hominibus, scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod inique gessit. Et non est personarum acceptio apud deum. Domini quod iustum est et equum servis prestate, scientes quoniam et vos dominum habetis in celo. Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum misterium Christi, propter quod et vinctus sum, ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Que circa me sunt omnia vobis nota faciet Tithicus carissimus frater et fidelis minister et conservus in domino, quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra, cum Onesimo karissimo et fideli fratre, qui est ex vobis. Omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus concaptivus meus et Marcus consobrinus Barnabe, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite illum; et Ihesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione. Hii soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras qui est ex vobis, servus Christi Ihesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodicie et qui Ierapoli. Salutat vos Lucas medicus karissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodicie et Nympham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola, facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur, et eam que Laodicensium est vos legatis. Et dicite Archippo: Vide ministerium quod accepisti in domino, ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini Ihesu vobiscum. Amen. Explicit. Incipit argumentum in epistolam ad Timotheum.

Timotheum instruit apostolus et docet de ordinatione episcopatus et diaconatus et omnis ecclesiastice discipline, scribens ei ab urbe Roma. Hic ergo fuit discipulus Pauli apostoli. Hinc epistolas dat auctoritatem confingendi omnem ecclesiasticam disciplinam et episcopos et diaconos ordinandi. Preterea instruit eum quomodo pseudo apostolis se detrahentibus responderet, rationem reddens quod expectetur salus sit, et quod omnes peccatores velit liberare. Ad extremum autem doctores monet esse vitandos.

Incipit epistola ad Timotheum prima.

I. PAULUS APOSTOLUS Christi Ihesu secundum imperium dei et salvatoris nostri et Christi Ihesu spei nostre, Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia et pax a deo patre et Christo Ihesu domino nostro. Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, et denuntiares quibusdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis, que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime utatur, sciens hoc quia iusto lex non est posita, sed iniustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis et matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid aliud sane doctrine adversatur, que est secundum evangelium glorie beati dei quod creditum est michi. Gratias ago ei qui me confortavit Christo Ihesu domino nostro, quia fidelem existimavit ponens in ministerio, qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus, sed misericordiam dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem in me gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in Christo Ihesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Ihesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Ihesus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali, invisibili, soli deo honor et gloria in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi fili Timothee, secundum precedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt. Ex quibus est Hymeneus et Alexander, quos tradidi Sathane ut discant non blasphemare.

2\. Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore nostro deo, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim deus, unus et mediator dei et hominum homo Christus Ihesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius testimonium temporibus suis confirmatum est, in quo positus sum ego predicator et apostolus. Veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et veritate. Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste preciosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

3\. Fidelis sermo. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sue domui bene prepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nescit, quomodo ecclesie dei diligentiam habebit? Non neophitum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat et laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes misterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum, et sic ministrent, nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diacones sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene presint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum acquirent et multam fiduciam in fide que est in Christo Ihesu. Hec tibi scribo, sperans me venire ad te cito. Si autem

tardavero. ut scias quomodo oporteat te in domo dei conversari. que est ecclesia dei vivi: columna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum: quod manifestatum est in carne iustificatum est in spiritu. apparuit angelis predicatum est gentibus. creditum est

4 in mundo. assumptum est in gloria. Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide. attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. et cauteriatam habentium suam conscientiam prohibentium nubere. abstinere a cibis quos deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura dei bona. et nichil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum dei et orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister christi ihesu: enutritus verbis fidei et bone doctrine quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita. et exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. pietas autem ad omnia utilis est. promissionem habens vite que nunc est et future. Fidelis sermo. et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur. quia speramus in deum vivum. qui est salvator omnium hominum. maxime fidelium. Precipe hec et doce. Nemo adolescentiam tuam contempnat. Sed exemplum esto fidelium. in verbo. in conversatione. in caritate. in fide. in castitate. Dum venio attende lectioni. exhortationi. doctrine. Noli negligere gratiam que in te est: que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterii. Hec meditare. in his esto ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrine. insta in illis. Hoc

5 enim faciens. et te ipsum salvum facies. et eos qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris. sed obsecra ut patrem: iuvenes ut fratres. anus ut matres. iuvenculas ut sorores in omni castitate. Viduas honora. que vere vidue sunt. Siqua autem vidua filios aut nepotes habet: discat primum domum suam regere: et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est et desolata. speret in deum. et instet obsecrationibus et orationibus nocte ac die. Nam que in deliciis est. vivens mortua est. Et hec precipe. ut irreprehensibiles sint. Siquis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet: fidem negavit. et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum que fuerit unius viri uxor. in operibus bonis testimonium habens. si filios educavit. si hospitio recepit. si sanctorum pedes lavit. si tribulationem patientibus subministravit. si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriate fuerint in christo nubere volunt. habentes dampnationem. quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et ociose discunt circuire domos. non solum ociose sed et verbose et curiose: loquentes que non oportet. Volo ergo iuniores nubere. filios procreare. matres familias esse: nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam conversi sunt retro sathanam. Si quis fidelis vel si qua fidelis habet viduas. subministret illis et non gravetur ecclesia: ut hiis que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbiteri. duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura. Non alligabis os bovi trituranti. Et. Dignus est operarius mercede sua. Adversus presbiterum accusationem noli recipere. nisi sub duobus vel tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue. ut et ceteri timorem habeant. Testor coram deo et christo ihesu et electis angelis. ut hec custodias sine preiudicio. nichil faciens in aliam partem declinando. Manus cito nemini imposueris. neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere. sed vino modico utere: propter stomachum tuum. et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium: quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt. et que aliter se habent abscondi non possunt.

6 Quicumque sunt sub iugo servi. dominos suos omni honore dignos arbitrentur. ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos. non contempnant quia fratres sunt. sed magis serviant quia fideles sunt et dilecti. qui beneficii participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet. et non acquiescit sanis sermonibus domini nostri ihesu christi. et ei que secundum pietatem est doctrine: superbus est. nichil sciens. sed languens circa questiones et pugnas verborum ex quibus oriuntur invidie. contentiones. blasphemie. suspitiones male. conflictationes hominum mente corruptorum. et qui veritate privati sunt: existimantium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nichil enim intulimus in hunc mundum. haud dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri incidunt in temptationem et laqueum diaboli. et desideria multa et inutilia et nociva: que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. Quam quidam appetentes erraverunt a fide. et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vero iustitiam. pietatem. fidem. caritatem patientiam. mansuetudinem. Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam eternam. in qua vocatus es et confessus es bonam confessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia et christo ihesu qui testimonium reddidit sub pontio pilato bonam confessionem. ut serves mandatum sine macula irreprehensibile usque in adventum domini nostri ihesu christi. quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens. rex regum et dominus dominantium. qui solus habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem. quem nullus hominum vidit. sed nec videre potest: cui honor et imperium in sempiternum amen. Divitibus autem huius seculi precipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum. sed in deo vivo qui prestat nobis omnia abunde ad fruendum. bene agere. divites fieri in operibus bonis. facile tribuere communicare thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam. O thimothee depositum custodi: devitans prophanas vocum novitates. et oppositiones falsi nominis scientie. quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum amen.

Incipit argumentum in epistola ad eundem secunda.

Item timotheo scribit apostolus de exhortatione martirii et omnis regule veritatis. et quid futurum sit novissimis temporibus. et de sua passione. Cum esset rome in vinculis constitutus scribit timotheo monens eum ne per eius absentiam vel propriis vel magistri tribulationibus terreatur. ut testimonium domini erubescat, pro quo ipse usque ad mortem certavit. simul et de hereticis tractans. atque his qui suas magis fabulas quam dei predicant veritatem.

Incipit epistola ad thimotheum secunda.

Paulus apostolus christi ihesu per voluntatem dei. secundum promissionem vite que est in christo ihesu. timotheo karissimo filio. Gratia. misericordia. pax. a deo patre et christo ihesu domino nostro. Gratias ago deo cui servio a progenitoribus in conscientia pura quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis. nocte ac die desiderans te videre. memor lacrimarum tuarum ut gaudio implear: recordationem accipiens eius fidei que est in te non ficta. que et habitavit primum in avia tua loide et in matre tua eunice certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te: ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris. sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri. neque me vinctum eius. sed collabora evangelio secundum virtutem dei qui nos liberavit et vocavit vocatione sancta. non secundum opera nostra sed secundum propositum suum et gratiam que data est nobis in christo ihesu ante tempora secularia, manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri ihesu christi. qui destruxit mortem quidem illuminavit autem vitam et incorruptionem per

euāgliū: in q̄ positus sum ego p̄dicator ⁊ ap̄ls ⁊ magist̄
gentiū. Ob quā cāusā ⁊ h̄ patior s; n̄ cōfundor. Scio eñ cui
credidi ⁊ certus sū quia potens ē. depositū meū suare in illū
[III] diē. Formam h̄ns sanorū uerborum q̄ a me audisti i
fide ⁊ dilectiōe in xp̄o ih̄u bonū depositū custodi p sp̄m scm̄ q̄
habitat in nob. Scis hoc q̄d auersi s̄t a me oēs qui i asia s̄t
ex quib; ē phyleg⁹ ⁊ hermogenes. Det miām dñs hone
siforı domui: q̄ sepe me refrigauit ⁊ catenā meā n̄ eru
buit. s; cū romā uenisset sollicite me q̄siuit ⁊ inuenit. Det
illi dñs inuenire miām a dño in illa die. Et q̄nta ephe
[2. II] si ministrauit. meli⁹ tu nosti. Tu g̃ fili mi cōfortare
in grā q̄ ē in xp̄o ih̄u: ⁊ que audisti a me p multos testes.
h̄ cōmenda fidelib; hominib;. qui idonei erūt ⁊ alios docere.
Labora sic bonus miles xp̄i ih̄u. Nemo militās dō im
plicat se negociis secularib;. ut ei placeat cui se p̄bauit. Nā
⁊ qui certat in agone: n̄ coronat̄ nisi legittime certauerit. La
borantē agricolā oportet p̄mum de fructib; p̄cipe. Intellige q̄
[II] dico. Dabit eñ tibi dominus in oīb; intellectū. Memor esto
dñm ih̄m xp̄m resurrexisse a mortuis ex semīe dd̄. scdm
euāgliū meū. in quo laboro usq; ad uīcla q̄si male opans:
s; u̇bū di n̄ est alligatū. Ideo oīa sustineo p̄pt electos. ut ⁊
ipi salutem cōsequāt̄. q̄ est in xp̄o ih̄u cū glā celesti. Fidelis
sermo. Nam si cōmortui sum⁹: ⁊ cōuiuem⁹. Si sustinem⁹ ⁊ cō
regnabimus. Si negauim⁹: ⁊ ille negabit nos. Si n̄ credim⁹:
[IIII] ille fidel̄ pmanet. negare se ip̄m n̄ potest. Hec cōmone
testificās coram dō. Noli u̇bis cōtendere. in nich utile n̄ ad sub
u̇sionē audientiū. Sollicite cura te ip̄m p̄babilem exhibe dō.
operariū incōfusibilē. recte tractantē u̇bum u̇itatis. Ꝓphana aūt
⁊ uaniloq̄a deuita. Multum p̄ficiūt ad impietatē: ⁊ s̄mo
eorū ut cancer serpit. Ex quib; ē hymeneus ⁊ philet⁹ qui
a u̇itate exciderūt dicentes resurrectiōm iā f̄cam: ⁊ subu̇tūt
quorūdā fidem. S; firmū fundamētū di stat. habens signa
culum hoc. Cognouit dñs qui s̄t eius ⁊ discedat ab iniq̄tate oīs
qui nominat nomē dñi. In magna aūt domo s̄t n̄ solum
uasa aurea ⁊ argentea. s; ⁊ lignea ⁊ fictilia. Et q̄dā quidē
in honorē. quedam aūt in cōtumeliā. Siquis g̃ emūdauit
se ab istis: erit uas in honorem scīficatū ⁊ utile dño ad oē
[II] opus bonū paratū. Iuuenilia aūt desideria fuge. sectare u̇o
iusticiā. fidem caritatē. pacē cū his q̄ inuocant dñm de corde
puro. Stultas aūt ⁊ sine disciplina questiōes deuita. sciens q̄
generāt lites. Suū aūt dñi n̄ oportet litigare. s; mansuetū
eē ad oīs docibilē. patientem. cū modestia corripientem
eos. q̄ resistunt nequā det illis dēs penitētiā ad agnoscendā
u̇itatem ⁊ resipiscāt a diaboli laq̄is. a quo captiui tenent̄
[3.] ad ip̄ius uoluntatē. Hoc aūt scito q̄d in nouissimis dieb;
instabūt tempa piculosa. ⁊ erūt hoīes seip̄os amātes. cupidi.
elati. sup̄bi. blasphemi. parētib; n̄ obedientes. ingrati. scelesti.
sine affectiōe. sine pace. criminatores. incōtinētes. inmites. sine benig
nitate. p̄ditores. proterui. tumidi. uoluptatū amatores: ma
gis q̄m di. h̄ntes quidē sp̄em pietatis: uirtutē aūt eius abne
gantes. Et hos deuita. Ex his. n. s̄t qui penetrāt domos ⁊
captiuas ducūt mulierculas. oneratas peccatis. q̄ ducūt̄ ua
riis desideriis: semp̄ discentes ⁊ nūq̄m ad sciēntiā u̇itatis p
uenientes. Quēadmodū aūt iamnes ⁊ mambres restiterūt moy
si: ita ⁊ hi resistūt u̇itati homines corrupti mente. rep̄bi circa
fidem. S; ultra n̄ p̄ficient. Insipientia. n. eorū manifesta
[II] erit omnib; sic ⁊ illorū fuit. Tu aūt assecut⁹ es meā doctrinā.
institutiōm p̄positū. fidem. lōganimitatē. dilectiōm patientiā.
p̄secutiōn. passiōes. qualia m̄ f̄cā s̄t antiochie. yconii. listris:
quales p̄secutiōes sustinui et ex omnib; me eripuit dñs.

Et oīs qui uolunt pie uiuere i xp̄o ih̄u: p̄secutiōm patient̄.
Mali aūt hoīes ⁊ seductores p̄ficient in peius. errātes ⁊ in errorē
alios mittentes. Tu u̇o p̄mane in his que didicisti ⁊ credita
sunt t̄. sciens a quo didiceris. ⁊ q̄ ab infantia sacras litťas nos
ti: q̄ te possūt instruere ad salutē p fidem q̄ est in xp̄o ih̄u. Oīs
scriptura diuinitus inspirata utilis ē ad docendū. ad arguendū ad
corrigendū. ad erudiendū in iusticia. ut pfect⁹ sit hō di ad omē
[4.] op⁹ bonū instructus. Testificor corā dō ⁊ xp̄o ih̄u q̄ iudicatur⁹ ē
uiuos ac mortuos ⁊ aduētū ip̄ius ⁊ regnū eius. p̄dica u̇bum.
insta opportune inportune. Argue. obsecra. increpa. in omi
patientia ⁊ doctrina. Erit eñ temp⁹ cū sanā doctrinā n̄ sustinebūt.
s; ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros. prurientes auri
b;. Et a u̇itate quidē auditū auertēt. ad fabulas aūt cōuertēt̄.
[II] Tu u̇o uigila. in omnib; labora. Op⁹ fac euāgliste. ministeriū
tuū imple. sobri⁹ esto. Ego eñ iam delibor. ⁊ temp⁹ mee reso
lutiōis instat. Bonū certamē certaui. cursū cōsumaui. fidē s̄uaui
In reliq̄ reposita ē m̄ corona iusticie. q̄m reddet m̄ dñs
in illa die iustus iudex. Nō solū aūt m̄: s; ⁊ his q̄ diligunt
aduentū ei⁹. Festina uenire ad me cito. Demas. n. me de
reliq̄t diligens h̄ sclm: ⁊ abiit thessalonicā. crescens i gala
thiam. titus in dalmatiā. Lucas ē mecū solus. Marcū assume
⁊ adduc tecū. Est eñ m̄ utilis i ministeriū. Tichicū aūt misi ephe
sum. Penulā quā reliq̄ troade apd̄ carpū ueniens affer
tecum ⁊ libros. maxime aūt mēbranas. Alexander erari⁹ mul
ta mala m̄ ostendit: reddet ei dñs scdm opa eius. quē ⁊ tu de
uita. Valde eñ restitit u̇bis nr̄is. In p̄ma defensiōe mea ne
mo m̄ affuit. s; oīs me dereliq̄rūt. Non illis inputet̄. Domin⁹
aūt m̄ astitit ⁊ cōfortauit me: ut p me predicatio impleatur
⁊ audiāt oēs gēs: ⁊ liberat⁹ sū de ore leonis. Liberauit aūt me dñs
ab oī opere malo ⁊ saluū faciet i regnū suū celeste. Cui glā
in scla sclor amē. Saluta p̄scā ⁊ aquilā ⁊ honesifori domū.
Erastus remāsit corinthi. trophimū aūt reliq̄ infirmū mileti.
Festina aūt hyemē uenire. Salutat te eubolus ⁊ pudens ⁊ lin⁹.
⁊ claudia ⁊ f̄rs oīs. Domin⁹ ih̄c xp̄c cum sp̄u tuo. Gratia ei⁹
uobcū amē. Explic̄ ep̄ ad ti. scdā. Incip̄ arḡ in ep̄la ad titū.

Titum cōmonefac̄ ap̄ls ⁊ instruit de cōstitutiōe p̄sbiṫi ⁊ de sp̄u
ali cōuersatiōe ⁊ de hereticis uitandis qui in scripturis iuda
icis credunt: scribens ei ep̄lam a nicapoli. Explic̄ arḡ. Incip̄
ep̄la ad titum.

Paulus suus di ap̄ls
aūt ih̄u xp̄i scdm fidem
electorum di ⁊ agni
tiōm u̇itatis q̄ scdm pi
etatem ē in spem uite
eterne. quā p̄misit q̄ n̄
mentitur dēs ante tempa
secularia. manifestauit aūt tempib; suis u̇bū suū in p̄dica
tiōe que credita ē m̄ scdm p̄ceptū saluatoris nr̄i di. Tito di
lecto filio. scdm cōēm fidem grā ⁊ pax a dō p̄re ⁊ xp̄o ih̄u salua
tore nr̄o. Huius rei grā reliqui te crete. ut ea q̄ desunt cor
rigas ⁊ cōstituas p ciuitates p̄sbiṫos sic⁊ ego t̄ disposui: siq̄s
sine crimine ē. unī⁹ uxoris uir filios h̄ns fideles. nō in accusatiōe
luxurie. aut n̄ subditos. Oportet. n. ep̄m sine crimine eē
sicut di dispensatorē nō sup̄bū. n̄ iracūdū. n̄ uinolentū. n̄
p̄cussorem. n̄ turpis lucri cupidū. s; hospitalē. benignum.
sobriū iustū. scm̄ cōtinentē. amplectentē eū q̄ scdm doctrinā
ē sermonē fidelē. ut potens sit exhortari in doctrina sana: ⁊
eos qui cōtradicūt arguere. [II] Sūt. n. multi inobedientes. uaniloq̄
⁊ seductores. maxime aūt q̄ de circūcisiōe s̄t: quos oportet
redargui. Qui uniu̇sas domos subu̇tūt. docentes q̄ n̄ oportet

lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta. Cretenses semper mendaces, male bestie, ventris pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide, non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Omnia munda mundis; coinquinatis autem et infidelibus nichil est mundum, sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint abominati et increduli, et ad omne opus bonum reprobi.

2. Tu autem loquere que decet sanam doctrinam. Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non vino multo servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios diligant, prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum dei. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te ipsum prebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Verbum sanum, irreprehensibile, ut is qui ex adverso est vereatur, nichil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam salvatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia dei salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegantes impietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem et adventum glorie magni dei et salvatoris nostri ihesu christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue cum omni imperio. Nemo te contempnat.

3. Admone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes et increduli, errantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri dei, non ex operibus iustitie que fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per ihesum christum salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est, et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis devita. Sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui eiusmodi est, et delinquit, proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te artheman aut tichicum, festina ad me venire nicopoli. Ibi enim statui hiemare. Zenan legis peritum et apollo sollicite premitte, ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis amen. Explicit epistola ad titum.

Philemoni familiares litteras mittit pro onesimo servo eius. Scribit autem ei ab urbe roma de carcere. Incipit argumentum in epistola ad philemonem.

Incipit epistola ad philemonem.

Paulus vinctus christi ihesu et timotheus frater philemoni dilecto et adiutori nostro, et apphie sorori carissime, et archippo commilitoni nostro, et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens caritatem tuam et fidem quam habes in domino ihesu et in omnes sanctos, ut communicatio fidei tue evidens fiat in agnitione omnis boni in vobis in christo ihesu. Gaudium enim magnum habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te frater. Propter quod multam fiduciam habens in christo ihesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut paulus senex, nunc autem et vinctus ihesu christi. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et michi et tibi utilis, quem remisi. Tu autem illum id est mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te michi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te ut eternum illum reciperes, iam non ut servum, sed plus servo carissimum fratrem, maxime michi, quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc michi imputa. Ego paulus scripsi mea manu, ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum michi debes. Ita frater, ego te fruar in domino. Refice viscera mea in christo. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para michi hospitium. Nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptivus meus in christo ihesu, marcus et aristarchus, demas et lucas, adiutores mei. Gratia domini nostri ihesu christi cum spiritu vestro amen. Explicit epistola ad philemonem. Incipit argumentum in epistola ad hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola ad hebreos scribendo non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant, quasi gentium apostolus et non hebreorum, sciens quoque eorum superbiam, suamque humilitatem ipse demonstrans, meritum officii sui noluit anteferre. Et quia apud hebreos erat quasi destructor legis falsa suspicione habebatur, voluit tacito nomine de figura legis et veritate christi reddere rationem, ne odium nominis fronte prelati utilitatem excluderet lectionis. Nam similiter et iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscriptam hebraica lingua misisse, cuius sensum et ordinem retinens lucas evangelista post excessum beati apostoli pauli greco sermone composuit. Explicit argumentum. Incipit epistola ad hebreos.

Multifarie multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus quanto differentius pre illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi; virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem; propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt, tu autem permanebis

et omnes ut vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos et mutabuntur. Tu autem idem ipse es: et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis? Propterea abundantius oportet observare nos ea que audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo factus est firmus, et omnis prevaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Que cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante deo signis et portentis et variis virtutibus et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum, de quo loquimur. Testatus est autem quodam in loco quidam dicens: Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis; gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod ei omnia subiecit, nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus Ihesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum: ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego et pueri mei quos michi dedit deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus, potens est et eis qui temptantur auxiliari. Unde fratres sancti vocationis celestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostre Ihesum: qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est, quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia creavit, deus. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tamquam filius in domo sua. Que domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi temptaverunt me patres vestri: probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas: sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non omnes qui profecti sunt ex Egipto per Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis. Sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei ex hiis que audierunt. Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi factis. Dixit enim quodam loco de die septima sic: Et requievit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam, et hii quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supradictum est: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Ihesus requiem prestitisset, nunquam de alia loqueretur post hac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut et a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in id ipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus enim est dei sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit celos Ihesum filium dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio oportuno. Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit hiis qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet quemadmodum et pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum a morte facere, cum clamore valido et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei, didicit ex hiis que passus est obedientiam, et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne, appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitie: parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur: non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis, et fidei ad deum, baptismatum doctrine, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii eterni. Et hoc faciemus, si quidem permiserit deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, et participes facti sunt spiritus sancti, gustaverunt nichilominus bonum dei verbum, virtutesque seculi venturi, et prolapsi sunt: renovari rursus ad penitentiam, rursus crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem, et generans

herbam opportunam illis a quibus colitur: accipit benedictionem a
deo. Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est et maledicto proxima:
cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis di-
lectissimi meliora et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. Non
enim iniustus deus ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam osten-
distis in nomine ipsius: qui ministrastis sanctis et ministratis. Cu-
pimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem
ad expletionem spei usque in finem: ut non segnes efficiamini: ve-
rum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones.
Abrahe namque promittens deus, quoniam neminem habuit per quem iura-
ret maiorem, iuravit per semetipsum dicens: Nisi benedicens benedicam
te: et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens
adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant:
et omnis controversie eorum finis: ad confirmationem est iuramentum. In
quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus im-
mobilitatem consilii sui interposuit iusiurandum: ut per duas res
immobiles quibus impossibile est mentiri deum: fortissimum
solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem quam
sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam: et incedentem usque ad in-
teriora velaminis. Ubi precursor pro nobis introivit ihesus secundum ordinem

7. melchisedech: pontifex factus in eternum. Hic enim melchi-
sedech rex salem sacerdos dei summi, qui obviavit abrahe re-
gresso a cede regum et benedixit ei. cui et decimas omnium divisit
abraham. Primum quidem qui interpretatur rex iustitie. deinde autem
et rex salem quod est rex pacis sine patre. sine matre. sine genealogia:
neque initium dierum. neque finem vite habens. Assimilatus autem filio dei:
manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic: cui
et decimas de precipuis dedit abraham patriarcha. Et quidem de fi-
liis levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere
a populo secundum legem. id est a fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lum-
bis abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas
sumpsit ab abraham: et hunc qui habebat repromissiones be-
nedixit. Sine ulla autem contradictione: quod minus est a meli-
ore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipi-
unt: ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit, per ab-
raham et levi qui decimas accepit decimatus est. Adhuc enim
in lumbis patris erat: quando obviavit ei melchisedech. Si
ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat. populus enim sub ipso legem
accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchise-
dech alium exurgere sacerdotem, et non secundum ordinem aaron dici?
Translato enim sacerdotio: necesse est ut et legis translatio fiat. In
quo enim hec dicuntur. de alia tribu est. de qua nullus altario presto
fuit. Manifestum est enim quod ex iuda ortus est dominus noster. in qua tri-
bu nichil de sacerdotibus moyses locutus est. Et amplius adhuc ma-
nifestum est si secundum similitudinem melchisedech exurgit ali-
us sacerdos. qui non secundum legem mandati carnalis factus est. sed secundum vir-
tutem vite insolubilis. Contestatur enim. quoniam tu es sacerdos in
eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis
mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem. Nichil enim ad
perfectum adduxit lex: introductio vero melioris spei per quam proximamus
ad deum. Et quantum est non sine iureiurando. Alii quidem sine iure-
iurando sacerdotes facti sunt. hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad
illum. Iuravit dominus et non penitebit eum. tu es sacerdos in eternum. In
tantum melioris testamenti sponsor factus est ihesus. Et alii quidem plures
facti sunt sacerdotes. ideo quod morte prohiberentur permanere. hic autem
eo quod maneat in eternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salva-
re in perpetuum potest. accedens per semetipsum ad deum: semper vivens
ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex.
sanctus innocens. inpollutus. segregatus a peccatoribus. et excelsior
celis factus. Qui non habet cotidie necessitatem quemadmodum sacerdo-
tes: prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi. Hoc enim
fecit semel se offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes
infirmitatem habentes. sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium

8. in eternum perfectum. Capitulum autem super ea que dicuntur. Talem
habemus pontificem qui consedit in dextera sedis magnitudinis
in celis. sanctorum minister et tabernaculi veri. quod fixit dominus et non homo.
Omnis enim pontifex ad offerenda munera et hostias constituitur. unde
necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram. nec esset
sacerdos cum essent qui offerrent secundum legem munera qui exempla-
ri et umbre deserviunt celestium. sicut responsum est moysi cum consum-
maret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar: quod tibi
ostensum est in monte. Nunc autem sortitus est melius ministeri-
um. quanto et melioris testamenti mediator est. quod in melioribus re-
promissionibus sanctum est. Nam si illud prius culpa vacasset: non uti-
que secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies veni-
unt dicit dominus: et consummabo super domum israel et super domum iuda
testamentum novum: non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die
qua apprehendi manum illorum ut educerem eos de terra egypti. Quoniam
ipsi non permanserunt in testamento meo. et ego neglexi eos dicit dominus.
Quia hoc testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus.
dando leges meas in mentem eorum: et in corde eorum superscribam eas.
Et ero eis in deum. et ipsi erunt michi in populum. et non docebit unusquisque proxi-
mum suum et unusquisque fratrem suum dicens. cognosce dominum quoniam omnes
scient me a minimo usque ad maiorem eorum: quia propitius ero iniqui-
tatibus eorum: et peccatorum illorum iam non memorabor. Dicendo autem no-
vum: veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit: prope interitum

9. est. Habuit quidem et prius iustificationes culture. et sanctum seculare. Tab-
ernaculum enim factum est primum in quo erant candelabra et mensa: et
propositio panum. que dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum
quod dicitur sancta sanctorum: aureum habens thuribulum et archam testamenti cir-
cumtectam ex omni parte auro. In qua urna aurea habens manna. et vir-
ga aaron que fronduerat. et tabule testamenti. superque eam erant cheru-
bin glorie obumbrantia propitiatorium. De quibus modo non est dicendum
per singula. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper
introibant sacerdotes. sacrificiorum officia consummantes. In secundo
autem semel in anno solus pontifex. non sine sanguine: quem offert pro
sua et populi ignorantia. hoc significante spiritu sancto non dum propalatam esse
sanctorum viam: adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est
temporis instantis. iuxta quam munera et hostie offeruntur. que non possunt
iuxta conscientiam perfectum facere servientem: solummodo in cibis et in potibus
et variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis
impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum. per am-
plius et perfectius tabernaculum non manufactum id est non huius creationis:
neque per sanguinem hircorum aut vitulorum. sed per proprium sanguinem
introivit semel in sancta: eterna redemptione inventa. Si enim
sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos
sanctificat ad emundationem carnis. quanto magis sanguis christi qui per spiritum
sanctum semetipsum obtulit inmaculatum deo. emundabit conscientiam nostram
ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti
mediator est: ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum
que erant sub priore testamento repromissionem accipiant. qui vocati sunt
eterne hereditatis. Ubi enim testamentum: mors necesse est intercedat tes-
tatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est. Alioquin non dum
valet. dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sangui-
ne dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a moyse universo po-
pulo: accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana
coccinea et ysopo: ipsum quoque librum et omnem populum aspersit. dicens.
Hic sanguis testamenti: quod mandavit ad vos deus. Etiam tab-
ernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et
omnia pene in sanguine mundantur secundum legem: et sine sanguinis

effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari, ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum caelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione saeculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium: sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.

XV. 10. Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: holocaustoma pro peccato non tibi placuit. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: ut faciam voluntatem tuam. Superius dicens: Quia hostias et oblationes et holocaustomata pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quae secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

II. Et omnis quidem sacerdos praesto est cotidie ministrans, et easdem saepe offerens hostias, quae numquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, iam non oblatio pro peccato.

XVI. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen, id est, carnem suam, et sacerdotem magnum super domum Dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda. Teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem: fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum: non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.

XVII. Terribilis autem quaedam expectatio iudicii, et ignis aemulatio, quae consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego reddam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

II. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum: et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animae meae. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animae.

11. Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

XVIII. Fide intelligimus aptata esse saecula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habebat placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe responso accepto de his quae adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae, per quam damnavit mundum: et iustitiae, quae per fidem est, heres est institutus. Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: et exiit, nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac et Iacob coheredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex et conditor Deus. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam praeter tempus aetatis: quoniam fidelem credidit esse eum qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tamquam sidera caeli in multitudinem, et sicut arena quae est ad oram maris innumerabilis.

II. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id est caelestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham Isaac, cum temptaretur, et unicum offerebat, qui susceperat repromissiones: ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus: unde eum et in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit Isaac Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit: et adoravit fastigium virgae eius. Fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, maiores divitias aestimans thesauro Aegyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Aegyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha, et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati sunt. Fide muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

III. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barach, Samson, Iepte, David, Samuel, et prophetis: qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum: acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera

experti insuper et vincula et carceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus; in solitudinibus errantes et in montibus et in speluncis et in cavernis terrae. Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut ne sine nobis consummarentur.

12. Ideoque et nos tantam habentes impositam nobis nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis quae vobis tamquam filiis loquitur dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius quem non corripiat pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores et reverebamur eos. Non multo magis obtemperabimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos; hic autem ad id quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina in praesenti quidem videtur non esse gaudii sed maeroris, postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiae. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, contemplantes ne quis desit gratiae Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi; ne quis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est; non enim invenit paenitentiae locum, quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem ignem et turbinem et caliginem et procellam et tubae sonum et vocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt se ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Ierusalem caelestem, et multorum milium angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium Deum, et spiritus iustorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui de caelis loquentem nobis avertimus. Cuius vox movit terram tunc, nunc autem repromittit dicens: Adhuc semel ego movebo non solum terram sed et caelum. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea quae sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est.

13. Caritas fraternitatis maneat in vobis, et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tamquam simul vincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor est; non timebo quid faciat mihi homo. Mementote praepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum enim est gratia stabilire cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiae autem et communionis nolite oblivisci; talibus enim hostiis promeretur Deus. Obedite praepositis vestris et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant et non gementes; hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus, in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti aeterni, dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono ut faciatis voluntatem eius, faciens in vobis quod placeat coram se per Iesum Christum, cui gloria in saecula saeculorum. Amen. Rogo autem vos fratres ut sufferatis verbum solacii; etenim per paucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum, cum quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes praepositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos de Italia. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Incipit argumentum ad Laodicenses.

Paulus apostolus Laodicensibus Domino gratias refert et hortatur eos ut ne a seductoribus decipiantur.

Incipit epistola ad Laodicenses que non habetur in canone.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum, fratribus qui sunt Laodiciae. Gratia vobis et pax a Deo patre et domino Iesu Christo. Gratias ago Deo meo semper per omnem orationem meam quod manentes estis in eo et perseverantes in operibus eius, promissum expectantes in die iudicii. Neque destituunt vos quorundam vaniloquentia insinuantium, ut vos avertant a veritate evangelii quod a me praedicatur. Et nunc faciet Deus ut qui sunt ex me ad profectum veritatis evangelii deservientes et facientes benignitatem operumque salutis vitae aeternae. Et nunc palam sunt vincula mea quae patior in Christo Iesu, quibus laetor et gaudeo. Et hoc mihi est ad salutem perpetuam, quod ipsum factum orationibus vestris et administrante spiritu sancto, sive per vitam sive per mortem. Est enim mihi vivere vita in Christo et mori gaudium. Et id ipsum in vobis faciet misericordiam suam, ut eandem dilectionem habeatis et sitis unanimes. Ergo dilectissimi, ut audistis praesentia mei, ita retinete et facite in timore Dei, et erit vobis vita in aeternum. Est enim Deus qui operatur in vobis. Et facite sine retractu quaecumque facitis. Et quod est, dilectissimi, gaudete in domino, et praecavete sordidos in lucro. Omnes sint petitiones vestrae palam apud Deum. Et estote firmi in sensu Christi. Et quae integra et vera et pudica et iusta et amabilia facite. Et quae audistis et accepistis in corde retinete, et erit vobis pax. Salutant vos sancti. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Et facite legi Colosensium vobis. Explicit epistola.

Incipit prologus in apocalipsi.

[I]ohannes apostolus et evangelista a Christo domino electus atque dilectus, in tanto amore dilectionis

ab eo est habitus. ut in cena super pectus eius recumberet. & ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset: ut quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciverat ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cum propter verbum dei & testimonium ihesu christi exilio in pathmos insulam portaretur: illic ab eodem apocalipsis ostensa describitur. ut sicut in principio canonis. id est libri genesis incorruptibile principium prenotatur: ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalipsi redderetur dicentis ego sum alpha & ω. initium & finis. Hic est iohannes qui sciens supervenisse diem egressionis de corpore. convocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum. orationeque completa reddidit spiritum tam a dolore mortis factus extraneus: quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio. ideo a nobis per singula non exponitur: ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur. & querentibus laboris fructus. & deo magisterii doctrina servetur. Incipit argumentum.

Apocalipsis iohannis tot habet sacramenta: quot verba. Parum dixi pro merito voluminis huius. laus omnis inferior est. In verbis singulis: multiplices latent intelligentie. Explicit argumentum.

Incipit apocalipsis.

I. Apocalipsis ihesu christi quam dedit illi deus palam facere servis suis que oportet fieri cito & significavit. mittens per angelum suum servo suo iohanni qui testimonium perhibuit verbo dei. & testimonium ihesu christi quecumque vidit. Beatus qui legit & qui audit verba prophetie huius. & servat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohannes septem ecclesiis que sunt in asia. Gratia vobis & pax ab eo qui est. & qui erat & qui venturus est. & a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt. & ab ihesu christo qui est testis fidelis. primogenitus mortuorum: & princeps regum terre. Qui dilexit nos & lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. & fecit nos regnum & sacerdotes deo & patri suo. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum amen. II. Ecce venit cum nubibus. & videbit eum omnis oculus. & qui eum pupugerunt. & plangent se super eum omnes tribus terre: etiam amen. Ego sum a. & ω. principium & finis dicit dominus deus. qui est & qui erat & qui venturus est. omnipotens. III. Ego iohannes frater vester & socius in tribulatione & regno & patientia in ihesu: fui in insula que vocatur pathmos propter verbum dei & testimonium ihesu christi. Fui in spiritu in dominica die. & audivi post me vocem magnam. tanquam tube dicentis. Quod vides scribe in libro. & mitte. vii. ecclesiis que sunt in asia. epheso. & smyrne. & pergamo. & tiatire. & sardis. & philadelphie. & laodicie. IIII. Et conversus sum. ut viderem vocem que loquebatur mecum. Et conversus vidi vii. candelabra aurea. & in medio vii. candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podere. & precinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius & capilli erant candidi tanquam lana alba. & tanquam nix: & oculi eius velud flamma ignis. & pedes eius similes auricalco: sicut in camino ardenti. Et vox illius tanquam vox aquarum multarum. & habebat in dextera sua stellas septem. & de ore eius gladius utraque parte acutus exibat. & facies eius sicut sol lucet in virtute sua. V. Et cum vidissem eum. cecidi ad pedes eius tanquam mortuus. & posuit super me dexteram suam dicens. Noli timere. Ego sum primus & novissimus. & vivus. & fui mortuus. & ecce sum vivens in secula seculorum. & habeo claves mortis & inferni. Scribe ergo que vidisti. & que sunt. & que oportet fieri post hec. Sacramentum. vii. stellarum quas vidisti in dextera mea. & vii. candelabra aurea. & vii. stelle: angeli sunt. vii. ecclesiarum. & candelabra. vii.

2. septem ecclesie sunt. Et angelo ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua. qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua & laborem tuum & patientiam tuam. & quia non potes sustinere malos & temptasti eos qui se dicunt apostolos esse. & non sunt. & invenisti eos mendaces. & patientiam habes. & sustinuisti propter nomen meum: & non defecisti. Sed habeo adversus te: quod caritatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque unde excideris. & age penitentiam: & prima opera tua fac. Sin autem: venio tibi & movebo candelabrum tuum de loco suo. nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes quia odisti facta nicholaitarum que & ego odi. Qui habet aurem: audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo edere de ligno vite. quod est in paradiso dei mei. II. Et angelo smyrne ecclesie scribe. Hec dicit primus & novissimus. qui fuit mortuus & vivit. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam. sed dives es. & blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse. & non sunt. sed sunt synagoga sathane. Nichil horum timeas. que passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem ut temptemini. & habebitis tribulationem diebus. x. Esto fidelis usque ad mortem. & dabo tibi coronam vite. Qui habet aurem. audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Qui vicerit: non ledetur a morte secunda. III. Et angelo pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui habet rompheam utraque parte acutam. Scio ubi habitas. ubi sedes est sathane: & tenes nomen meum. & non negasti fidem meam. Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud vos. ubi sathanas habitat. Sed habeo adversus te pauca. habes illic tenentes doctrinam balaam qui docebat balach mittere scandalum coram filiis israel: edere & fornicari. Ita & tu habes tenentes doctrinam nicholaitarum. Similiter penitentiam age. Si quo minus: veniam tibi cito. & pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aures: audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Vincenti dabo manna absconditum. & dabo illi calculum candidum. & in calculo candido: nomen novum scriptum. quod nemo scit nisi qui accipit. IIII. Et angelo thyatire ecclesie scribe. Hec dicit filius dei. qui habet oculos ut flammam ignis. & pedes eius similes auricalco. Novi opera tua. & caritatem. & fidem. & ministerium & patientiam tuam. & opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversus te: quod permittis mulierem iezabel que se dicit propheten docere & seducere servos meos. fornicari & manducare de idolothitis. Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret. & non vult penitere a fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectum. & qui mechantur cum ea in tribulationem maximam: nisi penitentiam egerint ab operibus suis. & filios eius interficiam in morte. Et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans renes & corda. & dabo unicuique vestrum secundum opera vestra. Vobis autem dico & ceteris qui thiatire estis. quicumque non habent doctrinam hanc. qui non cognoverunt altitudinem sathane quemadmodum dicunt non mittam super vos aliud pondus. verumptamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit & qui custodierit usque in finem opera mea. dabo illi potestatem super gentes. & reget eas in virga ferrea. & tanquam vas figuli confringentur. sicut & ego accepi a patre meo. & dabo illi stellam matutinam. Qui habet aures: audiat quid spiritus

3. dicat ecclesiis. V. Et angelo sardis ecclesie scribe. Hec dicit qui habet septem spiritus dei. & septem stellas. Scio opera tua. quia nomen habes quod vivas. & mortuus es. Esto vigilans. & confirma cetera que moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris & serva. & penitentiam age. Si ergo non vigilaveris veniam ad te tanquam fur. & nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua. & ambulant mecum in albis quia digni sunt. Qui vicerit sic vestietur vestimentis albis. & non delebo nomen eius de libro vite. & confitebor nomen

VI.

eius coram patre meo et coram angelis eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Philadelphiae ecclesiae scribe. Haec dicit sanctus et verus qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem et servasti verbum meum et non negasti nomen meum. Ecce dabo de synagoga Satanae qui dicunt se Iudaeos esse et non sunt sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et scient quia ego dilexi te, quoniam servasti verbum patientiae meae. Et ego te servabo ab hora temptationis quae ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito. Tene quod habes ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit faciam illum columnam in templo dei mei et foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei et nomen civitatis dei mei novae Hierusalem quae descendit de caelo a deo meo et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

VII. Et angelo Laodiciae ecclesiae scribe. Haec dicit amen, testis fidelis et verus, qui est principium creaturae dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. Utinam calidus esses aut frigidus. Sed quia tepidus es et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quia dicis quod dives sum et locupletatus et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et caecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias et vestimentis albis induaris ut non appareat confusio nuditatis tuae, et collirio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo et castigo. Aemulare ergo et paenitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso. Si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, intrabo ad illum et cenabo cum illo et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

V. 4. Post haec vidi, et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima quam audivi tamquam tubae loquentis mecum dicens: Ascende huc et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. Statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in caelo et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardini. Et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae. Et in circuitu sedis sedilia viginti quattuor, et super thronos viginti quattuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronae aureae. Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti. Et quattuor animalia singula eorum habebant alas senas, et in circuitu et intus plena sunt oculis. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula saeculorum, procidebant viginti quattuor seniores ante sedentem in throno et adorabant viventem in saecula saeculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es domine deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

5. Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem.

VI. Et vidi angelum fortem praedicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum et solvere signacula eius? Et nemo poterat in caelo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere illum. Et ego flebam multum quia nemo dignus inventus est aperire librum nec videre eum. Et unus de senioribus dicit mihi: Ne fleveris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum et solvere septem signacula eius. Et vidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Et venit et accepit librum de dextera sedentis in throno. Et cum aperuisset librum, quattuor animalia et viginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas et phialas aureas plenas odoramentorum, quae sunt orationes sanctorum. Et cantabant canticum novum dicentes: Dignus es domine accipere librum et aperire signacula eius, quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabunt super terram. Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum, et erat numerus eorum milia milium, dicentium voce magna: Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem. Et omnem creaturam quae in caelo est et super terram et sub terra et quae sunt in mari et quae in ea, omnes audivi dicentes: Sedenti in throno et agno benedictio et honor et gloria et potestas in saecula saeculorum. Et quattuor animalia dicebant amen. Et viginti quattuor seniores ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem in saecula saeculorum.

6. Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem signaculis, et audivi unum de quattuor animalibus dicens tamquam vocem tonitrui: Veni et vide.

VII. Et vidi, et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni et vide. Et exivit alius equus rufus, et qui sedebat super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est illi gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens: Veni et vide. Et ecce equus niger, et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Et audivi tamquam vocem in medio quattuor animalium dicentem: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum et oleum ne laeseris. Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni et vide. Et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum nomen illi mors, et infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super quattuor partes terrae interficere gladio, fame et morte et bestiis terrae. Et cum aperuisset quintum sigillum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei et propter testimonium quod habebant. Et clamabant voce magna dicentes: Usquequo domine sanctus et verus non iudicas et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? Et datae sunt illis singulae stolae albae, et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum donec impleantur conservi eorum et fratres eorum qui interficiendi sunt sicut et illi.

VIII. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, et ecce terraemotus factus est magnus, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, et stellae caeli ceciderunt super terram sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno movetur. Et caelum recessit sicut liber involutus, et omnis mons et insulae de locis suis motae sunt. Et reges terrae et principes et tribuni et divites et fortes et omnis servus et liber absconderunt se in speluncis et in petris montium, et dicunt montibus et petris: Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni, quoniam venit dies magnus irae ipsorum, et quis poterit stare?

IX. 7. Post haec vidi quattuor angelos stantes super quattuor angulos terrae, tenentes quattuor ventos terrae ne flarent super terram neque super mare neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum dei vivi, et clamavit voce magna quattuor angelis quibus datum est nocere terrae et mari dicens: Nolite nocere terrae et mari neque arboribus quoadusque signemus servos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum Israhel. Ex tribu Iuda duodecim milia signati. Ex tribu Ruben duodecim milia signati. Ex tribu Gad duodecim milia signati. Ex tribu Aser duodecim milia signati. Ex tribu Neptalim duodecim milia signati. Ex tribu Manasse duodecim milia signati. Ex

...meon. xii. milia signati. Ex tribu leui: xii. milia
... Ex tribu ysachar. xii. milia signati. Ex tribu zabulon,
xii. milia signati. Ex tribu ioseph: xii. milia signati. Ex
tribu beniamin. xii. milia signati. X. Post hec uidi turbam
magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et
tribubus et populis. et linguis stantes ante thronum in conspectu agni
amicti stolis albis: et palme in manibus eorum. Et clamabant
uoce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronum et ag
no. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum. et iiii. ani
malium. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas: et adoraue
runt deum dicentes amen. Benedictio et claritas. et sapientia et gra
tiarum actio. et honor. uirtus et fortitudo deo nostro: in secula seculorum
amen. Et respondens unus de senioribus: dixit michi. Hii qui amicti
sunt stolis albis. qui sunt et unde uenerunt? et dixi illi. Domine mi
tu scis. Et dixit michi. Hii sunt qui uenerunt de tribulatione magna. et la
uerunt stolas suas: et dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante
thronum dei. et seruiunt ei die ac nocte in templo eius. et qui sedet
in throno habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius.
et non cadet super illos sol neque ullus estus. quoniam agnus qui in medio
throni est. reget illos. et deducet illos ad uite fontes aquarum. et absterget
deus omnem lacrimam ab oculis eorum.

XI. 8. Et cum aperuisset sigillum
septimum. factum est silentium in celo quasi media hora. Et uidi. vii. an
gelos stantes in conspectu dei: et date sunt illis. vii. tube. Et an
gelus alius uenit. et stetit ante altare habens thuribulum aureum.
et data sunt illi incensa multa: ut daret de orationibus sanctorum omnium
super altare aureum quod est ante thronum. Et ascendit fumus incen
sorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et accepit angelus
thuribulum. et impleuit illud de igne altaris: et misit in terram.
Et facta sunt tonitrua. et uoces et fulgura: et terremotus magnus. Et
vii. angeli qui habebant. vii. tubas. parauerunt se ut tuba cane
rent.

XII. Et primus angelus tuba cecinit. et facta est grando et ig
nis mixta sanguine. et missum est in terram. Et tertia pars
terre combusta est. et tertia pars arborum combusta est. et omne fenum uiri
de combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit. et tamquam mons
magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tertia pars maris
sanguis. et mortua est tertia pars creature que habebant animas in ma
ri. et tertia pars nauium interiit. Et tertius angelus tuba cecinit.
et cecidit de celo stella magna ardens tamquam facula. et cecidit
in tertiam partem fluminum et in fontes aquarum. Et nomen stelle di
citur absinthium. Et facta est tertia pars aquarum in absinthium. et mul
ti hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus an
gelus tuba cecinit. et percussa est tertia pars solis. et tertia pars lune. et tertia
pars stellarum. ut obscuraretur tertia pars eorum. et diei non luceret tertia
pars et noctis similiter. Et uidi et audiui uocem unius aquile uolantis
per medium celi: dicentis uoce magna. Ve ue ue habitantibus
in terra: de ceteris uocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.

XIII. 9. Et quintus angelus tuba cecinit: et uidi stellam de celo cecidisse in terram.
et data est ei clauis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi. Et ascen
dit fumus putei sicut fumus fornacis magne. et obscuratus est sol et aer
de fumo putei: et de fumo putei exierunt locuste in terram. Et data est illis
potestas. sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne
lederent fenum terre. neque omne uiride. neque omnem arborem nisi tantum homines
qui non habent signum dei in frontibus suis. Et preceptum est illis ne occiderent
eos. sed ut cruciarent mensibus. v. et cruciatus eorum ut cruciatus scor
pii cum percutit hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non in
uenient eam. et cupient mori: et fugiet mors ab ipsis. Et simili
tudines locustarum similes equis paratis in prelium. et super capita earum
tamquam corone similes auro: et facies earum sicut facies hominum.
et habebant capillos sicut capillos mulierum. et dentes earum sicut
leonum erant. Et habebant loricas: sicut loricas ferreas. et uox
alarum earum sicut uox curruum equorum multorum currentium in bellum.
Et habebant caudas similes scorpionum. et aculei erant in caudis
earum. Potestas earum nocere hominibus mensibus. v. Et habebant super se re
gem angelum abyssi cui nomen hebraice abbadon. grece autem
apollion. et latine habens nomen exterminans. Ve unum abiit. et ecce
ueniunt adhuc duo ue post hec.

XIIII. Et sextus angelus tuba
cecinit. et audiui uocem unam ex cornibus altaris aurei quod est ante
oculos dei, dicentem sexto angelo qui habebat tubam. Solue. iiii.
angelos qui alligati sunt in flumine magno eufrate. Et soluti
sunt quatuor angeli qui parati erant in horam. et diem et mensem. et an
num: ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris
exercitus. uicies milies dena milia. Audiui numerum eorum. et ita ui
di equos in uisione: et qui sedebant super eos habentes loricas igneas et ia
cinctinas: et sulphureas. Et capita equorum erant tamquam capita
leonum: et de ore ipsorum procedit ignis et fumus et sulphur. Ab his
tribus plagis occisa est tertia pars hominum. de igne. et fumo et
sulphure: que procedebant de ore ipsorum. Potestas. n. equorum
in ore eorum est et in caudis eorum. Nam caude illorum similes serpenti
bus habentes capita. et in his nocent. Et ceteri homines qui non sunt occisi
in his plagis. neque egerunt penitentiam de operibus manuum suarum ut non
adorarent demonia. et simulacra aurea et argentea. et erea. et lapi
dea. et lignea: que neque uidere possunt neque audire. neque ambulare.
et non egerunt penitentiam ab homicidiis suis neque a ueneficiis suis
neque a fornicatione sua. neque a furtis suis.

XV. 10. Et uidi alium an
gelum fortem descendentem de celo amictum nube. et yris in capite
eius. et facies eius erat sicut sol: et pedes eius tamquam columpna ignis.
et habebat in manu sua libellum apertum. Et posuit pedem suum
dextrum super mare. sinistrum autem super terram: et clamauit uo
ce magna. quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset: locu
ta sunt vii. tonitrua uoces suas. Et cum locuta fuissent. vii. toni
trua uoces suas: ego scripturus eram. Et audiui uocem de celo dicen
tem. Signa que locuta sunt. vii. tonitrua noli ea scribere. Et angelus
quem uidi stantem super mare et super terram leuauit manum suam ad
celum: et iurauit per uiuentem in secula seculorum qui creauit celum et ea
que in illo sunt: et terram. et ea que in ea sunt. et mare. et ea que in eo sunt:
quia tempus amplius non erit. sed in diebus uocis septimi angeli cum
ceperit tuba canere consummabitur misterium dei: sicut euangelizauit
per seruos suos prophetas.

XVI. Et uox quam audiui de celo iterum
loquentem mecum: et dicentem. Vade accipe librum apertum de manu an
geli stantis super mare. et super terram. Et abii ad angelum dicens
ei: ut daret michi librum. Et dixit michi. Accipe et deuora illum. et faciet
amaricare uentrem tuum. sed in ore tuo erit dulcis tamquam mel. Et
accepi librum de manu angeli: et deuoraui illum. et erat in ore meo
tamquam mel dulcis. Et cum deuorassem eum: amaricatus est uenter meus.
Et dixit michi. Oportet te iterum prophetare populis: et gentibus et linguis et
regibus multis.

XVII. 11. Et datus est michi calamus similis uirge. Et dictum est
michi. Surge et metire templum dei et altare: et adorantes in eo. Atrium
autem quod est foris templum eice foras. et ne metieris illud: quoniam datum est
gentibus. et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.
Et dabo duobus testibus meis: et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta.
amicti saccis. Hii sunt due oliue et duo candelabra: in conspectu
domini terre stantes. Et si quis uoluerit eos nocere: ignis exiet de ore
illorum et deuorabit inimicos eorum. Et si quis uoluerit eos ledere:
sic oportet eum occidi. Hii habent potestatem claudendi celum ne plu
at diebus prophetie ipsorum. Et potestatem habent super aquas conuertendi eas
in sanguinem: et percutere terram omni plaga quotienscumque uoluerint. Et
cum finierint testimonium suum. bestia que ascendit de abysso faciet
aduersus illos bellum. et uincet eos et occidet eos. Et iacebunt corpora
eorum in plateis ciuitatis magne que uocatur spiritualiter sodo
ma et egiptus: ubi et dominus eorum crucifixus est. Et uidebunt de populis

et tribubus et linguis et gentibus corpora eorum tribus diebus et dimidio, et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et habitantes terram gaudebunt super illis et iocundabuntur, et munera mittent invicem, quoniam hii duo prophete cruciaverunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres et dimidium spiritus vite a deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube, et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terre motus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisi sunt in terre motu nomina hominum septem milia, et reliqui in timore sunt missi, et dederunt gloriam deo celi. Ve secundum abiit, et ecce ve tertium veniet cito.

XVIII. Et septimus angelus tuba cecinit, et facte sunt voces magne in celo dicentes: Factum est regnum huius mundi domini nostri et Christi eius, et regnabit in secula seculorum. Et viginti quatuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas et adoraverunt deum dicentes: Gratias agimus tibi domine deus omnipotens qui es et qui eras, quia accepisti virtutem magnam et regnasti. Et irate sunt gentes, et advenit ira tua et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram.

XIX. Et apertum est templum dei in celo, et visa est archa testamenti eius in templo eius. Et facta sunt fulgura et voces et terre motus et grando magna.

12. Et signum magnum apparuit in celo: mulier amicta sole, et luna sub pedibus eius, et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in utero habens clamabat parturiens et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in celo: et ecce draco magnus rufus habens capita septem et cornua decem, et in capitibus suis septem diademata; et cauda eius trahebat terciam partem stellarum celi, et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem que erat paritura, ut cum peperisset filium eius devoraret. Et peperit filium masculum qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deum et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem ubi habet locum paratum a deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta.

XX. Et factum est prelium magnum in celo: Michael et angeli eius preliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli eius, et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et sathanas, qui seducit universum orbem; proiectus est in terram, et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam in celo dicentem: Nunc facta est salus et virtus et regnum dei nostri et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. Propterea letamini celi et qui habitatis in eis. Ve terre et mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus est in terram, persecutus est mulierem que peperit masculum. Et date sunt mulieri due ale aquile magne, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei et habent testimonium Ihesu. Et stetit super arenam maris.

XXI. 13. Et vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem et cornua decem, et super cornua eius decem diademata, et super capita eius nomina blasphemie. Et bestia quam vidi similis erat pardo, et pedes eius sicut ursi, et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam. Et vidi unum de capitibus eius quasi occisum in mortem, et plaga mortis eius curata est. Et admirata est universa terra post bestiam. Et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestie, et adoraverunt bestiam dicentes: Quis similis bestie, et quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna et blasphemias. Et data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos. Et data est illi potestas in omnem tribum et populum et linguam et gentem. Et adorabunt eum omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia et fides sanctorum.

XXII. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni, et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu eius. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna, ut et ignem faceret de celo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa que data sunt illi facere in conspectu bestie, dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestie que habet plagam gladii et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestie, et ut loquatur imago bestie, et faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestie occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divites et pauperes et liberos et servos habere caracterem in dextera manu aut in frontibus suis, et ne quis possit emere aut vendere nisi qui habet caracterem aut nomen bestie aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum computet numerum bestie. Numerus enim hominis est, et numerus eius est sescenti sexaginta sex.

XXIII. 14. Et vidi, et ecce agnus stabat supra montem Syon, et cum illo centum quadraginta quatuor milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tanquam vocem aquarum multarum et tanquam vocem tonitrui magni. Et vocem quam audivi sicut citharedorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem dei et ante quatuor animalia et seniores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hii sequuntur agnum quocumque ierit. Hii empti sunt ex omnibus primitie deo et agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante thronum dei.

XXIIII. Et vidi alterum angelum volantem per medium celi habentem evangelium eternum ut evangelizaret sedentibus super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et populum, dicens magna voce: Timete dominum et date illi honorem, quia venit hora iudicii eius, et adorate eum qui fecit celum et terram, mare et omnia que in eis sunt, et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babilon illa magna, que a vino ire fornicationis sue potavit omnes gentes. Et angelus tertius secutus est illos dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam et imaginem eius et acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua, et hic bibet de vino ire dei quod mixtum est mero in calice ire ipsius, et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum et ante conspectum agni. Et fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam et imaginem eius, et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata dei et fidem Ihesu. Et audivi vocem de celo dicentem: Scribe: Beati mortui qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis. Opera enim illorum sequuntur illos.

XXV. Et vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem similem filio hominis, habentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem acutam. Et alter angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terre. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messuit terram. Et alius angelus exivit de templo quod est in celo, habens et ipse falcem acutam. Et alius angelus de altari qui habet potestatem super ignem, et clamavit voce

magna ei qui habebat falcem acutam dicens: Mitte falcem tuam acutam et vindemia botros vineae terrae, quoniam maturae sunt uvae eius. Et misit angelus falcem suam in terram, et vindemiavit vineam terrae, et misit in lacum irae Dei magnum; et calcatus est lacus

XXVI

extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sescenta.

15\. Et vidi aliud signum in caelo magnum et mirabile, angelos septem habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt bestiam et imaginem illius et numerum nominis eius stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei et canticum agni dicentes: Magna et mirabilia opera tua, Domine Deus omnipotens; iustae et verae viae tuae, rex saeculorum. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? Quia tu solus pius es. Quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

XXVII

Et post haec vidi: et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo, et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lapide mundo candido, et praecincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quattuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas plenas iracundiae Dei viventis in saecula saeculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate Dei et de virtute eius, et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagae septem angelorum.

16\. Et audivi vocem magnam de templo dicentem septem angelis: Ite et effundite septem phialas irae Dei in terram. Et abiit primus et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus saevum ac pessimum in homines qui habebant caracterem bestiae, et eos qui adoraverunt imaginem eius. Et secundus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem: Iustus es, Domine, qui es et qui eras sanctus, qui haec iudicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere; digni sunt. Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et iusta iudicia tua. Et quartus effudit phialam suam in solem, et datum est illi aestu affligere homines et igne. Et aestuaverunt homines aestu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paenitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus effudit phialam suam super sedem bestiae, et factum est regnum eius tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas prae dolore, et blasphemaverunt Deum caeli prae doloribus et vulneribus suis, et non egerunt paenitentiam ex operibus suis.

XXVIII

Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Eufraten, et siccavit aquam eius, ut praepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestiae et de ore pseudoprophetae spiritus tres inmundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus daemoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terrae congregare illos in proelium ad diem magnum Dei omnipotentis. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem eius. Et congregavit eos in locum qui vocatur hebraice Hermagedon.

XXIX

Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno dicens: Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua, et terraemotus factus est magnus, qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram, talis terraemotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis irae eius. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut talentum descendit de caelo in homines; et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

XXX

17\. Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas, et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnae, quae sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terrae, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in desertum in spiritu. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiae, habentem capita septem et cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura et coccino, et inaurata auro et lapide pretioso et margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominationibus et inmunditia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum: Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum et abominationum terrae. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna.

XXXI

Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego tibi dicam sacramentum mulieris et bestiae quae portat eam, quae habet capita septem et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est, et ascensura est de abysso, et in interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae a constitutione mundi, videntes bestiam quae erat et non est. Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt super quos mulier sedet, et reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et cum venerit, oportet illum brevi tempore manere. Et bestia quae erat et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua quae vidisti decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipiunt post bestiam. Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiae tradent. Hi cum agno pugnabunt, et agnus vincet illos, quoniam dominus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt vocati, electi et fideles. Et dixit mihi: Aquae quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt et gentes et linguae. Et decem cornua quae vidisti et bestiam, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiae donec consummentur verba Dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna, quae habet regnum super reges terrae.

XXXII

18\. Et post haec vidi alium angelum descendentem de caelo habentem potestatem magnam, et terra inluminata est a gloria eius. Et clamavit in forti voce dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio daemoniorum et custodia omnis spiritus inmundi et custodia omnis volucris inmundae, quia de vino irae fornicationis eius biberunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de caelo dicentem: Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum eius, et de plagis eius non accipiatis; quoniam pervenerunt peccata eius usque ad caelum, et recordatus est Deus iniquitatum eius. Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera eius; in poculo quo miscuit miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. Ideo in una die venient plagae eius, mors et luctus et fames, et igni comburetur, quia fortis est Deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terrae qui cum illa fornicati sunt et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii eius, longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Vae, vae, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. Et negotiatores terrae flebunt et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius, merces auri et argenti et lapidis pretiosi et margaritae, et byssi et purpurae et serici et cocci, et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso et aeramento et ferro et marmore, et cinnamomum et amomum et odoramentorum et unguenti et turis, et vini et olei et similae et tritici et iumentorum et ovium et equorum et raedarum et mancipiorum et animarum hominum. Et poma tua desiderii animae tuae discesserunt a te, et omnia pinguia et praeclara perierunt a te, et amplius illa iam non invenient. Mercatores horum qui divites facti sunt ab ea longe stabunt propter timorem

tormentorum eius. flentes ac lugentes, et dicentes. Ve ve civitas illa magna, que amicta erat bysso et purpura et cocco: et deaurata est auro et lapide precioso et margaritis: quoniam una hora destitute sunt tante divitie. Et omnis gubernator et omnes qui in locum navigant, et naute, et qui in mari operantur longe steterunt: et clamaverunt videntes locum incendii eius dicentes. Que similis civitati huic magne? Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes et dicentes. Ve ve civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes qui habent naves in mari de preciis eius: quoniam una hora desolata est. Exulta super eam celum, et sancti et apostoli et prophete: quoniam iudicavit deus iudicium vestrum de illa.

XXXIII. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babylon illa magna civitas, et ultra iam non invenietur. Et vox cytharedorum et musicorum et tubia canentium et tuba non audietur in ea amplius: et omnis artifex et omnis artis non invenietur in ea amplius: et vox mole non audietur in ea amplius: et lux lucerne non lucebit ibi amplius. Et vox sponsi et sponse non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terre, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est: et omnium qui interfecti sunt in terra.

19. Post hec audivi quasi vocem magnam turbarum multarum in celo dicentium alleluia: laus et gloria et virtus deo nostro est, quia vera et iusta iudicia eius sunt: qui iudicavit de meretrice magna que corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores xxiiii. et iiii. animalia et adoraverunt deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox de throno exivit dicens. Laudem dicite deo nostro omnes servi eius: et qui timetis eum pusilli et magni. Et audivi quasi vocem turbe magne, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem tonitruum magnorum dicentium alleluia. quoniam regnavit dominus deus omnipotens noster. Gaudeamus et exultemus: et demus gloriam ei, quia venerunt nuptie agni, et uxor eius preparavit se: et datum est illi, ut cooperiat se byssinum splendens candidum. Byssinum enim iustificationes sunt sanctorum. Et dixit mihi. Scribe. Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit mihi. Hec verba dei vera sunt. Et cecidi ad pedes eius ut adorarem eum. Et dixit mihi. Vide ne feceris. Conservus tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu. Deum adora. Testimonium enim ihesu est spiritus prophetie.

XXXIIII. Et vidi celum apertum et ecce equus albus, et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax, et in iusticia iudicat et pugnat. Oculi autem eius velut flamma ignis, et in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat vestem aspersam sanguine, et vocatur nomen eius verbum dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis, vestiti byssinum album mundum. Et de ore eius procedit gladius acutus ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis. Et habet in vestimento et in femore suo scriptum. rex regum et dominus dominantium. Et vidi unum angelum stantem in sole, et clamavit voce magna dicens omnibus avibus que per medium celi volabant. Venite, congregamini ad cenam magnam dei, ut manducetis carnes regum et carnes tribunorum et carnes fortium, et carnes equorum et sedentium in ipsis, et carnes liberorum omnium et servorum, pusillorum et magnorum.

XXXV. Et vidi bestiam et reges terre et exercitus eorum congregatos, ad faciendum prelium cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia et cum illa pseudo propheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt caracterem bestie, et qui adoraverunt imaginem eius. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius, et omnes aves saturate sunt carnibus eorum.

20. Et vidi angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus et sathanas, et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit et signavit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Post hec oportet illum solvi modico tempore. Et vidi sedes et sederunt super eas, et iudicium datum est illis, et animas decollatorum propter testimonium ihesu, et propter verbum dei, et qui non adoraverunt bestiam neque imaginem eius, neque acceperunt caracterem eius in frontibus aut in manibus suis, et vixerunt et regnaverunt cum christo mille annis. Ceteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Hec est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes dei et christi, et regnabunt cum illo mille annis. Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur sathanas de carcere suo, et exiet et seducet gentes que sunt super iiii. angulos terre, gog et magog, et congregabit eos in prelium, quorum numerus est sicut arena maris. Et ascenderunt super latitudinem terre, et circuierunt castra sanctorum et civitatem dilectam. Et descendit ignis a deo de celo, et devoravit illos. Et diabolus qui seducebat illos missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia et pseudo propheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.

XXXVI. Et vidi thronum magnum candidum et sedentem super eum, a cuius aspectu fugit terra et celum, et locus non est inventus ab eis. Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt. Et alius liber apertus est qui est vite: et iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris secundum opera ipsorum. Et dedit mare mortuos qui in eo erant: et mors et infernus dederunt mortuos qui in ipsis erant: et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Hec mors secunda est, stagnum ignis. Et qui non est inventus in libro vite scriptus, missus est in stagnum ignis.

21. Et vidi celum novum et terram novam. Primum enim celum et prima terra abiit, et mare iam non est. Et ego iohes vidi civitatem sanctam ierusalem novam descendentem de celo a deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Et audivi vocem magnam de throno dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus, et habitabit cum illis: et ipsi populus eius erunt, et ipse deus cum eis erit eorum deus: et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra: que prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno. Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi. Scribe quia hec verba fidelissima sunt et vera. Et dixit mihi. Factum est. Ego sum alpha et ω. initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte aque vive gratis. Qui vicerit possidebit hec, et ero illi deus, et ipse erit mihi filius. Timidis autem et incredulis, et execratis et homicidis et fornicatoribus, et veneficis, et idolatris, et omnibus mendacibus: pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

XXXVII. Et venit unus de vii. angelis habentibus vii. phialas plenas vii. plagis novissimis, et locutus est mecum dicens. veni et ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam ierusalem descendentem de celo a deo habentem claritatem dei. Lumen eius simile lapidi precioso tamquam lapidi iaspidis, sicut cristallum. Et habebat murum magnum et altum habentem portas xii. et in portis angelos xii. et nomina inscripta que sunt nomina xii. tribuum filiorum israel. Ab oriente porte tres: ab aquilone porte tres. ab austro porte tres: ab occasu porte tres. Et murus civitatis habens fundamenta xii. et in ipsis xii. nomina xii. apostolorum agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundineam auream ut metiretur civitatem, et portas eius et murum. Et civitas in quadro posita est, longitudo eius tanta est quanta et latitudo. Et mensus est civitatem de arundine per stadia .xii. Longitudo et altitudo et latitudo eius equalia sunt. Et mensus est murum eius centum quadraginta .iiii. cubitorum: mensura hominis que est angeli. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide. ipsa vero civitas auro mundo. simile vitro mundo. Fundamenta muri civitatis

omni lapide precioso ornata. Fundamentum primum iaspis.
Secundus saphirus. Tercius calcedonius. Quartus smaragdus. Quintus
sardonix. Sextus sardius. Septimus crisolitus. Octauus beril
lus. Nonus topazius. Decimus crisoprasus. Undecimus iacinctus.
Duodecimus ametistus. Et xii. porte: duodecim margari
te sunt per singulas. Et singule porte: erant ex singulis mar
garitis. Et platee ciuitatis aurum mundum. tanquam uitrum perlu
cidum. Et templum non uidi in ea. dominus enim deus omnipotens templum
illius est. et agnus. Et ciuitas non eget sole neque luna: ut luceant
in ea. Nam claritas dei illuminabit eam: et lucerna eius agnus
est. Et ambulabunt gentes in lumine eius. et reges terre afferent gloriam
suam et honorem in illam. et porte eius non claudentur per diem. nox enim
non erit illic. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Non
intrabit in illam aliquid coinquinatum et faciens abominationem

XXXVIII

22\. et mendacium. nisi qui scripti sunt in libro uite agni. Et ostendit
michi fluuium aque uite splendidum tanquam cristallum procedentem de sede
dei et agni: in medio platee eius. Et ex utraque parte fluminis
lignum uite afferens fructus xii. per singulos menses reddens fructum
suum: et folia ligni ad sanitatem gentium. Et omne maledictum
non erit amplius. et sedes dei et agni in illa erit. Et serui eius seruient
illi. et uidebunt faciem eius. et nomen eius in frontibus eorum. Et nox
ultra non erit. et non egebunt lumine lucerne. neque lumine solis. quoniam
dominus deus illuminabit illos: et regnabunt in secula seculorum. Et dixit
michi. Hec uerba fidelissima sunt et uera. Et dominus deus spirituum prophetarum misit
angelum suum ostendere seruis suis que oportet fieri cito. Et ecce ue
nio uelociter. Beatus qui custodit uerba prophetie libri huius. Et ego
iohannes qui audiui et uidi hec. Et postquam audissem et uidissem: cecidi
ut adorarem ante pedes angeli qui michi hec ostendebat. Et dixit michi. Vi
de ne feceris. Conseruus tuus sum et fratrum tuorum prophetarum: et eorum qui
seruant uerba libri huius. Deum adora. Et dixit michi. Ne signaueris uerba
prophetie libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet noceat adhuc:
et qui in sordibus est. sordescat adhuc. et iustus iusticiam faciat ad
huc. et sanctus sanctificetur adhuc. Ecce uenio cito et merces mea mecum
est. reddere unicuique secundum opera sua. Ego sum alpha et ω. primus et no
uissimus. principium et finis. Beati qui lauant stolas suas ut sit
potestas eorum in ligno uite. et per portas intrent in ciuitatem.
Foris canes et uenefici. et impudici et homicide. et idolis seruientes:
et omnis qui amat et facit mendacium. Ego ihesus misi angelum
meum testificari uobis hec in ecclesiis. Ego sum radix et genus dauid.
stella splendida et matutina. Et sponsus et sponsa dicunt ue
ni. Et qui audit: dicat ueni. Qui sitit ueniat. Qui uult:
accipiat aquam uite gratis. Contestor ego omni audienti
uerba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad hec: apponet deus
super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de
uerbis libri prophetie huius. auferet deus partem eius de libro uite.
et de ciuitate sancta: et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimo
nium perhibet istorum: etiam uenio cito amen. Veni domine ihesu.
Gratia domini nostri ihesu christi cum omnibus uobis amen.

Explicit apocalipsis.

Epistola eusebii de Canonibus Evangeliorum.

Eusebius carpiano fratri in domino salutem. Ammonius quidam
alexandrinus magno studio atque industria unum nobis pro
quattuor evangeliis reliquit. Namque tum evangeliorum sen
sus exceptos omnes similes. contentos mathei evangelio. qui ad univ
congestos adnexuit. ita ut eorumdem quattuor ad tenorem pertinet lec
tionis sequens iam stilus interruptus esse videatur. Verum ut salvo
corpore sive textu ceterorum hoc est evangeliorum propria familiaria loca
in quibus eadem similiterque dixerint scire possis ac vere differere. ac
cepta occasione ex predicti viri studio alia ratione decem numero tibi titulos
designavi. Quorum primus quattuor in se continet numeros. in quibus simi
lia ab universis dicta sunt. matheo. marco. luca. Johanne. Secundus in
quibus tres. matheus. marcus. lucas. Tercius. in quibus tres. math. luc.
Johannes. Quartus. in quibus tres. math. marc. Joh. Quintus. in quibus duo.
math. luc. Sextus. in quibus duo. math. marc. Septimus. in quibus
duo. matheus. Johannes. Octavus. in quibus duo. marc. Lucas. Nonus in quibus
duo. lucas. Joh. Decimus. in quibus singuli de quibusdam proprie scripserunt.
Et quidem subiectorum titulorum id est argumentum clara vero eorum narra
tio hec est. Etenim per singula loca evangeliorum quidam numerus videtur appositus
paulatim incipiens a primo. deinde secundo. postremo tercio. et ita per li
brorum ordinem ad finem usque progrediens. Itaque per singulos numeros
supputatio per minium distinctionem invenitur inserta. signans cui de
decem titulis appositus numerus dinoscitur. Siquidem primus. certum est in primo.
Sive secundus in secundo. et eodem modo usque ad decem. Si igitur evoluto uno quoli
cumque de quattuor evangeliis. cuilibet capitulo velis insistere. et rescire qui
similia dixerunt. et loca propria agnoscere singulorum. in quibus eadem sunt
prolocuti. vel eiusdem sensus quem tenes relegens propositum numerum
querensque eum in titulo quem demonstrat tituli subnotatio. qua
nimio scire poteris ex superscriptionibus quas in fronte notatas invenies. quis
autem quot de his que inquiris similia dixerint. Veniens etiam ad reliqua
evangelia per eundem numerum quem continent. videbis appositos per singulos
numeros. atque in suis propriisque locis similia dixisse repperies. Incipit
tractatus magistri senati wigorniensis bibliothecarii de concor
dia et dispositione canonum euuangeliorum.

Dilecto Amico suo et socio magistro Aluredo suus senatus
wigorniensis ecclesie filius. salutem. et siquid in obsequio
potest. Inter preciosa maiorum munera que effudit copia abun
dantior. in tabernaculo domini et caprarum pilos novimus aliquos ob
tulisse ex quibus vela capillacia contexta ferunt. Quorum usus et si
videbatur abiectior. tabernaculo tamen prestabat tectum. et arcebat ae
ris speciem procellarum. Inde est quod inter lautiora fercula que et per singulos
dies de thesauris domini tui delibanda ponuntur. panem cibarium quem
decoxit dilectio preparavit nostre parvitatis devotio. dixi mi sunt
ingerenda. quatinus cum remiseris animum a sullimi. habeas quo
delecteris in humili. Interdum enim iuvat vilioribus refici. ut sic alter
ta vice animus ad accuratiora denuo convalescat. Nosti cui tu me te con
vivam effeceris. theologiam loquor. ubi et delicatus puer reficitur
lautius. et qui infirmus est manducat olus. hinc enim relaxat sua alle
gorie suavitas. ubi refectio perfectorum. hinc litteralis fructus exuberat
ubi lactatur infantia parvulorum. Unde theologie due feruntur po
sitiones. inspectiva scilicet et actualis. Inspectiva. qua contemplatur
celestia in mentis excessu. Actualis. qua plantulas instructionis primi
tias fovet frugum novellarum. id est primordia neophitorum. Nec tamen hec
per opposita distributio. quoniam de una transitur in aliam. de actuali in
inspectivam. de activa in contemplativam. utrique perfectus. quia
rota in rota. et species vite erat in rotis. Igitur ne preposteri quid ge
ratur. discutienda prior est instructionis veritas. obliquatio cohiben
da compendio. concordia studio advertenda. quia sic absque ope · ????
non perditur ad meritum. ita absque litterali fundamento structu
ra mistica non consurgit. Primum opus quod nobis vestra imparavit dilectio.
videlicet canonum evangeliorum ad integritatem sui et correctionem
reducendo. hanc utilitatis consideratione prima fronte habet dinoscitur.
ut eidem textum instructionis diversorum stilo exarate. canonum inscripti
one in consonam sibi formam liqueat convenire. ne simplex lector
contrarium inesse suspicetur. ubi veritas ipsa templum iusticie sue
portum salutis nostre in digito suo fabricavit. et erexit in titulum
filiis promissionum et regni. Hac itaque utilitate ammonius quidam
alexandrinus distinctiones canonum adinvenit. et post eum eusebius

cesariensis Ampliavit. quatinus eorum perscripto manifestius cog
nito. statim intuentis animo innotescat. quid evangeliste quod
eadem quod similia et que propria dixerunt. Unde adhibenda est
consideratio cauta. ne similia eadem reputentur. vel similibus
aggregentur propria. Verbi gratia. Post miraculum puelle in domo re
suscitate. et de duobus cecis. de muto demoniaco curato. consequenter
matheus annexuit et phariseorum blasphemiam in ihesum. quod in belze
bub eiceret demonium. Quod factum videtur referre lucas capitulo
vicesimo centesimo sexto. quod sic incipit. Erat ihesus eiciens demo
nium. et illud erat mutum. Sicque posset idem estimari. quod
prorsus aliud est. Neque enim quod matheus refert illud est. licet sit
simile factum. quoniam illius demoniaci miraculum solius mathei textus
habet. canone decimo. quod decima littera eidem capituli fronti
affixa declarat. Predictum autem capitulum luce canone quarto anno
tatur. in quo cum matheo lucas comitatur. capitulo centesimo nono
decimo. Igitur satis elucet matheum egisse de duobus demoniacis
et unum proprie alterumque communiter retulisse cum luca. quod diversitas
canonum et utriusque miraculi ab eodem evangelista docet relatio.
Refert etiam matheus alios a predictis duos cecos curatos a domino.
quod capitulum in secundo canone est. in quo matheus. marcus et lucas con
veniunt. et tamen marcus et lucas unum cecum in eodem miraculo curatum
commemorant. et matheus duos. per quod diversitas miraculi et canonum
possit induci. adeo quod marcus eius nomen exprimit. et patris illius
timeum scilicet et barthimei filium. Sed hoc ideo factum est. quia unius
fama celebrior miraculum sibi vendicavit. unde marcus et lucas.
Series autem facti duobus curam contulit. de quibus matheus agit.
Recole etiam piscaturam iohannis qua ihesus post resurrectionem manifes
tavit se ad mare tiberiadis. que quidem manifestatio iohannis propria
est. sed in multitudine piscium copiosa. similitudinem gerit cum
luca. unde pars ea nono canoni ascribitur. ultima decimo. Perpendis
itaque utilitatem canonum. quibus ab eisdem similia. et propria a similibus
distinguuntur. mira concordia. que et concors est et discreta. Huius expers
discipline filius ille perditionis iulianus imperator sacrarium
fidei nostre in offensionem et scandalum abducere satagebat. asse
rens evangelium eo in loco dissonantie querela laborasse. ubi ioseph
a matheo filius iacob. et a luca filius heli fuisse perhibetur. Ita dolosus
artifex auctori suo laqueum procuravit. ut ubi attendisse debuisset
sed similitudinem. excogitaret per simili contrarietatem. Ipse enim contextus
littere sibi concordiam parat. quoniam lucas agens de legali adoptione
qua semen defuncto fratri suscitatur a superstite. non ait ioseph quem
genuit heli. sed qui fuit heli. ut daretur intelligi non secundum naturam ut
in matheo. sed secundum adoptionem rationem dicti processisse. Que conveni
entia. utrique locum tercio canoni assignavit. Noveris autem non modi
cam difficultatem mihi ex dissonantia librorum emersisse. et aliquan
diu impedimento fuisse exequendi quod iussisti. Ex ea vero est ut aliqui codices
sese equis passibus respiciant circa assignationes canonum adeo omnes
denigravit imperitia scriptorum. Tandem revolvens bibliothecam
quam rome conscriptam beate memorie rex offa ecclesie nostre contu
lisse dicitur. et per singula capitula discurrens. probavi traditam ve
tustatem et inveni eam ad nutum mihi omnia ministrantem. In qua
cum diligentius marcum eiusque canones cum reliquis inspexissem. invene
gi in evangelium illud. siquis vult post me venire, in cuius fine sic scrip
tum habent codices nostri. Qui me confessus fuerit et verba mea et cetera. et filius
hominis confitebitur eum cum venerit in gloria patris sui. Sed predicta bibliothe
ca longe aliam litteram et valde dissonantem mihi pretendit. quam cum
vidi et probavi. vehementer obstupui. quoniam tantus error tanto tempore
tot intuentium oculos effugerit. per tot magistrorum manus transierit.
insederit incorrectus. Ita enim scriptum legi. Qui me confusus
fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice.
et filius hominis confundet eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.
Et si enim minus gramatice dicatur. confundetur eum. recta tamen littera
eiusmodi est nec abicienda. Absit enim ut ait beatus gregorius ut verba
sacri oraculi subiaceant regulis donati. Ut autem et tu mecum probes
quod dico. sic animadverte. Capitulum istud marci est octogesimum sex
tum. et in secundo canone. in quo marcus cum matheo comitatur
et luca. Fiat ergo huius capituli collatio ad nonagesimum quartum
mathei. et nonagesimum septimum luce. et consonabunt universa.
In matheo sic. Qui autem negaverit me coram hominibus et cetera. In luca sic.

Nam qui me erubuerit et meos sermones hunc erubescet filius hominis et cetera. Ut ergo convenientia non desit in tertio: marcus sic. Qui me confusus fuerit, id est erubuerit, ut dicit lucas. Neque enim confessus fuit: cum erubuerit consequentiam habere videtur. Quod autem in matheo legitur omnis qui confitebitur me coram hominibus confitebor et ego eum et cetera, cum presenti loco marci non congruit, quia illud in quinto canone est, in quo matheus et lucas; istud autem in secundo ubi decimus est in quo tres. Ceterum quid canon et quot et qualiter distincti: sequentia declarabunt. Hec enim ea consideratione diximus prelibanda: ut innotesceret vobis auctor operis, intentio auctoris, et utilitas multiformis.

Quid sit canon: et quot sint. et qualiter distincti.

Est ergo canon regula seu institutio. Et singulas evangeliorum sententias: canones vocamus eo quod habeant institutionem in bono, normam progrediendi in melius, et amplectendi arduus quod perfectum est.

Sunt autem canones x, id est decem modis evangeliste regulariter sese commutantes, et in sententiis conveniunt. ut nunc in eadem sententia omnes simul cum quod in uno dictum sit eodem modo vel similiter in reliquis tribus inveniatur. nunc tres tantum conveniant: ut in quarto non reperiatur quod tres similiter dixerunt. Nunc duo concinant reliquis duobus id ipsum tacentibus. nunc vero singuli evangeliste propria pronuntient, in quibus singulos singulariter stilum dixisse manifestum est. Sicque universi: sese, et singuli: propriatorum continent. Sed quomodo ab his quatuor ad denarium calculus progrediatur: sic collige.

Quot sint differentie canonum in quibus tres.

Primus canon est: in quo quatuor, matheus, marcus, lucas, iohannes, conveniunt. Secundus: in quo tres. Cuius quia quatuor sunt evangeliste: quatuor sunt differentie. quia quatuor modis eorum commutari potest trina complexio. Tres enim copulantur, nunc hii nunc illi: additione vel diminutione singulorum quatuor. Et est prima connexio qua conveniunt hi tres: matheus, marcus, lucas. Secunda: qua hii tres, matheus, marcus, iohannes. Tertia qua hi tres, matheus, lucas, iohannes. Quarta: marcus, lucas, iohannes. Sed ultima quarta videlicet vacat. quia in toto evangeliorum textu non posse inveniri puto tres istos aliquid communiter dixisse in genere eorum in quibus tres.

Quot sint differentie canonum in quibus duo.

Eorum canonum in quibus duo conveniunt quoniam quatuor sunt evangeliste: sex nec plures fieri possunt connexiones. In quatuor enim series bini coniungi possunt dempto uno vel addito. ut matheus marcus. aut marcus lucas. aut lucas iohannes. aut matheus iohannes. aut matheus lucas. aut marcus iohannes. Quarum ultima que est marcus iohannes: item hic vacat. quia nusquam eos convenire puto in genere eorum in quibus duo.

De propriis canonibus singulorum.

Canones autem in quibus singulorum quatuor evangelistarum proprie dicta continentur quorum videlicet similitudo in aliis nulla est: quadruplices sunt in numero personarum. in unam tamen formam revocantur: ut quia in genere sunt eorum in quo unus, id est singulorum quatuor aliquis proprie: et ipsi unius speciei esse dicantur. Decimus ergo canon in quo unus, licet per quatuor currat evangelia: uniformis tamen accipitur. quia propria singulorum tamen similia dicitur continere. Unde et a primo canone distinguitur. quia primus omnium quatuor eadem vel similia concludit. decimus autem omnium quatuor propria. Unde et minus perfectus est: quia unius solius evangeliste auctoritate nititur, cum in aliis canonibus in ore duorum vel trium stet omne verbum. Sunt ergo canones secundum predictam divisionem x. hoc autem miror evenisse quod secundum duas complexiones quas superius vacare diximus: similitudinem evangeliste non recipiunt. ut in denario numero evangeliorum canones includantur: quod non sine mysterio arbitror contigisse. Ex hoc enim patet soliditatem sancti evangelii sub littera veteris testamenti quasi sub velamine latuisse, et inde ad lucem intelligendi per gratiam domini ihesu processisse. ut sicut vetus testamentum in decalogo consistit decem preceptorum: sic evangelium quasi in precedentis in numero compleatur decem canonum.

De compositione tabule canonum evangeliorum.

De compositione autem tabule ubi numerorum digesta est congeries quibus evangeliorum coherentia requiratur ut inveniatur: sic accipe progrediendi normam. In corpore evangeliorum ordinatus numerus a primo et deinceps: singularum sententiarum frontibus ascribitur. ut liqueat quota illa sententia sit in textu huius vel illius evangeliste. Adiungitur rubeo colore et alius numerus qui cuius canonis sit illa sententia indicativus est. utrum scilicet sit communis cum aliis: nec ne. Sicque alius numerus canonum qui denarium non excedit. et alius est numerus capitulorum. Advolvens ergo tabulam assumes utrumque numerum et per numerum canonis in quo canone queras numerum capituli: statim occurrit. Quo invento: e regione positum numerum accipe. et eundem in textu evangelii quere. qui repertus: sententiarum adinvicem concordiam declarabit. Et ut ratio ad medium deducatur: fiat expressa sententiarum collatio, gratia exempli.

Sumamus itaque sententiam mathei, eam scilicet que octavo capitulo prenotatur. cui si comparaveris eam marci que secundo, et eam luce que septimo, et eam iohannis que decimo capitulo prenotatur: similis sententia est in omnibus. et ideo his predictis quatuor capitulis in minio adnotatur unitas. ut sciatur in primo canone in quo omnes quatuor conveniunt: predictorum capitulorum communionem querendam et inveniendam. Item. Si eam mathei sumamus que septimo capitulo insignitur, et ei eas que sunt luce in sexto, et iohannis in secundo capitulo comparentur: similes invenimus. Et ut sciamus qui et quot evangeliste conveniant in sententia predictorum capitulorum: ternarium numerum rubeo colore annotamus. Ex quo numero scimus quatuor evangelistas convenire. et qui sint nominatim. Canonis enim species qua tres matheus, lucas, iohannes conveniunt: tertius canon in superiori descriptione dicebatur. Ita numeris canonum non solum quot evangeliste conveniant. sed eorum etiam nomina scimus: quamvis nomina evangelistarum ubique videamus ascripta nominibus canonum. Quod non tam necessitas: sed obstrusa facultas recolendi quod volumus, et tarditas memorie superinduxit. Per numerum ergo capituli sententia tenetur. per numerum canonis: an sit communis ad alios an alicuius propria intelligitur ut dictum est.

Cur idem numerus pluribus appositus repetatur sepius: cum in uno varietur.

Contingit autem aliquando communem sententiam in uno tantum loco apud unum evangelistam inveniri, et apud alium in pluribus: ita ut apud unum semel dicta sententia uno capitulo concludatur. et apud alium eadem bis vel ter repetita capitulis pluribus annotetur. Verbi gratia. In principio tabule statim in matheo undenarium quater repetitum invenimus. et quaternarium in marco. et denarium in luca. sed alternatur in iohanne in quo illa una sententia in quatuor locis invenitur: totidem capitulis distincta. Unde quot capitula fuerint in una sententia: totiens idem numerus repetitur in aliis. a quibus semel memorata sententia subsistit. Et hec de canonibus evangeliorum succincta brevitate perstringimus. quorum notitia parvulis est: cum marcus legendus occurrerit. Memorare primordia eius ubi ieronimus more suo per abrupta gradiens: in canonibus mysterium duorum cherubin nititur assignare. Tractus alarum et vultuum conversionem ad invicem: coherentiam quatuor evangeliorum accipit. quam in primo canone diximus contineri. Secundo tamen mathei, marci, et luce. Et quia agit de connexione marci ad alios: tertium canonem preterit et quintum, et septimum. quia in his: marcus commune cum aliis nil dixit. Quartum autem et sextum canonem ponit et octavum. quia in his sicut in primo et secundo marcus similitudinem gerit cum ceteris. Sexti canonis: quadraginta et octo ponit capitula. Octavi: tredecim.

Decimi canonis in quo marcus proprie: decem et octo capitula ponit. Que simul omnia ducenta triginta tria capitula sunt. Intellige hic simplicem relationem. Non enim fit hic relatio ad positum numerum capitulorum. sed ad capitula sicut ibi. Mulier salvavit que dampnavit. Dicas ergo que capitula non hec, scilicet sic numerata: sed omnia capitula marci ducenta triginta tria sunt. Unde ieronimus in fine huius operis ait. Ducentesimo tricesimo tertio capitulo marcus signa credentium cum matheo et luca concordans enarrat. Sed vide quid dicamus capitulum in canonibus. Capitulum dicimus quasi capitis titulum. eo quod summam distinctionis sue brevitate includit. Unde capitula librorum: breviarium sequentis operis dicimus. Sed in canonibus et cola et commata capitula vocamus: et omnia in quibus convenientia cum aliis repperiri potest.

Incipit epistola Sancti Jeronimi ad Damasum papam.

Beatissimo pape damaso: ieronimus. Novum opus facere me cogis ex veteri. ut post exemplaria scripturarum toto orbe dispersa: quasi quidam arbiter sedeam. et quia inter se variant: que sint illa que cum greca consentiant veritate decernam. Pius labor. sed periculosa presumptio. iudicare de ceteris ipsum ab omnibus

iudicandus: senis mutare linguam et canescentem iam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter vel indoctus cum in manus volumen assumpserit et a saliva quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem: me falsarium me clamans esse sacrilegum: qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversus quam invidiam duplex causa me consolatur: quod et tu qui summus sacerdos es fieri iubes: et verum non esse quod variat: etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus. Tot enim sunt exemplaria: pene quot codices. Sin autem veritas est querenda a pluribus: cur non ad grecam originem revertentes ea que vel a vitiosis interpretibus male edita, vel a presumptoribus imperitis emendata perversius, vel a librariis dormitantibus addita sunt, aut mutata corrigimus? Neque ego nunc de veteri disputo testamento, quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum: tertio gradu ad nos usque pervenit. Non quero quid aquila et simachus sapiant, quare theodotion inter novos et veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio: quam apostoli probaverunt. De novo nunc loquor testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo matheo qui primus in iudea evangelium christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat et diversos rivulorum tramites ducit: uno de fonte querendum est. Pretermitto eos codices quos a luciano et esychio nuncupatos: paucorum hominum asserit perversa contentio. Quibus utique nec in veteri instrumento post .lxx. interpretes emendare quid licuit, nec in novo profuit emendasse: cum multarum gentium linguis scriptura ante translata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec presens prefatiuncula pollicetur. quattuor tantum evangelia quorum ordo iste est: matheus. marcus. lucas. iohannes. codicum grecorum emendata collatione: sed veterum. que ne multum a lectionis latine consuetudine discreparent: ita calamo temperavimus. ut his que sensum videbantur mutare correctis: reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque quos eusebius cesariensis episcopus alexandrinum secutus ammonium in decem numeros ordinavit sicut in greco habentur expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in evangeliis vel eadem vel vicina vel sola sint: eorum distinctione cognoscat. Magnus siquidem hinc in nostris codicibus error inolevit. dum quod in eadem re alius evangelista plus dixit. in alio quia minus putaverint addiderunt: vel dum eundem sensum alius aliter expressit. ille qui unum e quattuor primum legerat: ad eius exemplum ceteros quoque estimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia. et in marco plura luce atque mathei. rursum in matheo iohannis et marci: et in ceteris reliquorum que in aliis propria sunt inveniantur. Cum itaque canones legeris qui subiecti sunt: confusionis errore sublato et similia omnium scies: et singula sua quoque restitues. In primo canone concordant quattuor: matheus. marcus. lucas et iohannes. In secundo tres: matheus. marcus. lucas. In tertio tres: matheus. lucas. iohannes. In quarto tres: matheus. marcus. iohannes. In quinto duo: matheus. lucas. In sexto duo: matheus. marcus. In septimo duo: matheus. iohannes. In octavo duo: marcus. lucas. In nono duo: lucas. iohannes. In decimo propria unusquisque que in aliis non habentur edidit. Singulis vero evangeliis ab uno incipiens usque ad finem librorum dispar numerus increscit. hic nigro colore perscriptus: sub se habet alium ex minio numerum discolorem qui ad decem usque procedens: indicat. prior numerus: in quo sit canone requirendus. Cum igitur aperto codice verbi gratia illud sive illud capitulum scire volueris. cuius canonis sit: statim ex subiecto numero doceberis. Et recurrens ad principia in quibus canonum est distincta congeries. eodemque statim canone ex titulo frontis invento: illum quem querebas numerum eiusdem evangeliste qui et ipse ex inscriptione signatur invenies. atque e vicino ceterorum tramitibus inspectis: quos numeros e regione habeant annotabis. Et cum scieris: recurres ad volumina singulorum. et sine mora repertis numeris quos ante signaveras: reperies et loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum etiam ne quis ignarum ex similitudine numerorum error involvat: quod sicubi in subnotatione canonum distinctorum in canone quolibet tres evangeliste bis vel ter vel quater aut etiam amplius eundem numerum per ordinem habuerint annotatum. et quartus e contrario discrepet: quod id tres illi in eo loco semel dixerint. quartus totiens in corpore voluminis sui ponat quotiens diversi numeri in eius canone positi sunt contra predictorum numerorum continuitatis similitudines. Item si in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis. ter. quater. aut eo amplius repetatur in ordine collocatus, et dispar is inveniatur in ceteris: dubium non erit quin id quod illius illorum ve canonis numerus bis terque repetitum: ab his in volumine semel dictum est: alter alteri vel eorum [ceteri] uno atque eodem sensu loquitur. quotiens protulerint in numerorum annotatione distantiam. Hoc et in omnium novem canonum collatione servabitur. Ceterum in decimo quem propria singulorum tantum continent. non potest contra id comparatio esse: quod solum est. Opto ut in christo valeas et memineris mei papa beatissime;

Canon primus in quo quattuor

Matheus	Marcus	Lucas	Iohannes
viii	ii	vii	x
xi	iiii	x	vi
xi	iiii	x	xii
xi	iiii	x	xiiii
xi	iiii	x	xxviii
xiiii	v	xiii	xv
xxiii	xxvii	xvii	xlvi
xxiii	xxvii	xxiiii	xlvi
xxiii	xxvii	xlv	xlvi
lx	xx	xxxvii	xxxviii
xcviii	xcvi	cxvi	cx.
xcviii	xcvi	cxvi	cxi
xcviii	xcvi	cxvi	xl
xcviii	xcvi	cxvi	cxliii
xcviii	xcvi	cxvi	cxix
xcviii	xcvi	cxvi	cxxi
cxxiii	xxxvii	lxxvii	cx.
cxli	l	xix	lx.
cxlii	li	xxi	xxxv
cxlvii	lxiiii	xciii	xlix
cxlvi	lxxii	xciiii	lxxiiii
cxlvi	lxxii	xciiii	xvii
ccx	cxix	ccxxiiii	c
ccxi	cxxi	ccxxviii	xxi
ccxx	cxxii	ccxxix	lxxv
ccxx	cxxix	ccxlii	lxxviii
ccxx	cxxii	cclxi	lxxvii
ccxliii	cxxxix	ccl	cxli
ccxliiii	cxxxix	ccl	cxlvi
cclxiiii	clvi	cclx	xx
cclxiiii	clvi	cclx	xlviii
cclxiiii	clvi	cclx	xxvi
cclxvi	clviii	lxiiii	xxviii
cclxx	clxii	cclxix	cxii
cclxxiiii	clxv	cclxvi	lv
cclxxiiii	clxv	cclxxvi	lxiij
cclxxiiii	clxv	cclxvi	lxv
cclxxiiii	clxv	cclxvi	lxvii
cclxxix	clxx	cclxxv	cxxvi
ccxci	clxxii	cclxxix	clvi
ccxciiii	clxxv	cclxxxi.	clxi
ccxcv	clxxvi	cclxxxii	xlii
ccxcv	clxxvi	cclxxxii	lvii
ccc	clxxxi	cclxxxv	lxxix
ccc	clxxxi	cclxxxv	clviij
cccii	clxxxiii	cclxxxvii	clx
ccciiii	clxxxiiii	cclxxxix	clxx
cccvi	clxxxvii	ccxc	clxxiiii
cccvi	clxxxvii	ccxc	clxii
cccx	cxci	ccxcvii	lxix
cccxiii	cxciiii	ccxciiii	clxxii
cccxiiii	cxcv	ccxci	clxvi
cccxiiii	cxcv	ccxci	clxviii
cccxv	cxcvi	ccxcii	clxxv
cccxviii	cxcix	ccc	clxxvi
cccxx	cc	cccii	clxxviii
cccxx	cc	cccii	clxxx
cccxxv	cciiii	cccx	clxxxiiii
cccxxvi	ccv	cccxvi	clxxxviii
cccxxvi	ccv	cccxiii	cxciiii
cccxxviii	ccvi	cccxiiii	cxcvi
cccxxxi	ccix	cccxv	cxcvii
cccxxxii	ccx	cccxviij	cxcvii
cccxxxiiii	ccxii	cccxxi	cci
cccxxxv	ccxiiii	cccxxiiii	cxcix
cccxxxvi	ccxv	cccxvii	cxcviii
cccxxxvi	ccxv	cccxix	cxviij.
cccxliii	ccxiii	cccxxix	cciiii
cccxlviii	ccxxvii	cccxxxii	ccvi
cccxlix	ccxxviii	cccxxxiii	ccviij
ccclii	ccxxxi	cccxxxvi	ccix
ccclii	ccxxxi	cccxxxvii [?]	ccxi

Quatuor est [canon] primus. primis tribus alter opimus.
Marce tribus terno. Luca, canone tede [?] quaterno.
Quinto, viri magiti [?]. sexto, vir canone rugit.
Septimus est vir, avis. Octavo, bos leo [illegible].
Bos volucer [?] in nono. decimo cuique sua repono.

Canon secundus in quo tres.

Matheus	Marcus	Lucas
xv	vi	xv.
xxi	x	xxxii
xxxi	xii	clxxxv
xxxii	xxxix	cxxxiii
xxxii	xxxix	lxxix
l	xli	lvi
lxii	xiii	iiii
lxii	xiii	xviiii
lxiii	xviii	xxxiii
lxvii	xv	xxvi
lxix	xlvii	lxxiii
lxxi	xxi	xxxviii
lxxii	xxii	xxxix
lxxii	xxii	clxxxvi
lxxiii	xxiii	xl.
lxxiiii	xlix	lxxxv
lxxvi	lii	clxix
lxxix	xxix	lxxvi
lxxx	xxx	xliiii
lxxxii	liii	lxxvii
lxxxii	liii	cx
lxxxiii	liiii	lxxxvii
lxxxiiii	liiii	cxii
lxxxv	lv	cxiiii
lxxxv	lv	lxxxviii
lxxxviii	cxli	cxlviii
lxxxviii	cxli	ccli
xcii	xl	lxxx
xciiii	lxxvi	xcvii
xciiii	lxxvi	cxlvi
ciii	l	lxx.
cxiiii	xxxiiii	xli
cxvi	xxv	xlii
cxxi	xxxii	cxxvii
cxxii	xxxiii	cxxix
cxxiii	xxxiiii	cxlvii
cxxx	xxxv	lxxxii
cxxxi	xxxvi	lxxvi
cxxxv	xxxviii	lxxviii
cxxxvii	xliiii	clxvii
cxliii	lvii	xc
cxliiii	lix	xci
cxlix	lxvi	xliii
cxlix	lxvi	xxxv
cliii	lxix	xxxvi
clxiiii	lxxix	cxliii
clxviii	lxxxiii	xcv
clxviii	lxxxiii	ccvi
clxx	lxxxv	xcvi
clxxii	lxxxvii	xcviii
clxxiiii	xci	xcix
clxxvi	xciii	ci
clxxviii	xcv	cii
clxxviii	xcv	cxxvii
clxxix	xcix	cxxvii
clxxx	cv	cxxv

Canon secundus in quo tres.

Matheus	Marcus	Lucas
cxxii	cvi	ccxvi
cxxiii	cvii	ccxi
cxxiii	cvii	ccxviii
cxxiiii	cviii	clii
cxxiiii	cviii	ccxix
cxxv	cix	ccx
cxxvii	cx	ccxi
cxxix	cxi	clxxiii
cci	cxii	ccxii
cciii	cxiii	cclx
ccv	cxvi	ccxxiiii
ccvi	cxvii	ccxxii
ccviii	cxviii	ccxxiii
ccxvii	cxxvii	ccxl
ccxix	cxxviii	ccxli
ccxxiii	cxx	ccxliii
ccxxv	cxxiiii	ccxlv
ccxxvi	cxxxiii	ccxliiii
ccxxix	cxxxv	cxxxvii
ccxxxix	cxxxv	ccxlvi
ccxxxii	cxxxvi	ccxlvii
ccxlii	cxxxvii	ccxxxvii
ccxlii	cxxxvii	ccxlviii
ccxliii	cxxxviii	ccxlix
ccxlviii	cxliii	ccl
ccxlviii	cxliii	ccliii
ccxlix	cxliiii	ccliiii
ccli	cxlvi	cclv
cclii	cxlviii	ccliii
cclviii	cl	cclvii
cclx	cli	cclviii
cclxiiii	clv	clvi
cclxix	cliiii	ccxxiii
cclxxi	xlii	ccxx
cclxxvii	clx	cclxiii
cclxxxi	clxiii	cclxviii.
cclxxxv	clxvi	cclxv
cclxxxv	clxvi	cclxvii
ccxcvi	clxxvii	cclxx
ccxcvi	clxxvii	cclxxiiii
ccci	clxxxii	cclxxvi
cccviii	clxxxix	cccv
cccxii	cxciii	cccxix
cccxvi	cxcvii	cccxiii
cccxvii	cxcviii	cccxv
cccxxii	ccii	cccxx
cccxxxvii	ccviii	cccxxii
cccxxxix	ccxix	cccxxv
cccxl	ccxx	cccxxxvii
cccxlii	ccxxii	cccxxxiii
cccxliiii	ccxxiiii	cccxxxviii
cccxlvi	ccxxv·	cccxxx
ccclii	ccxxxii	cccxxxvii
cccliii	ccxxxiii	cccxxxvii

Canon tercius in quo tres.

Matheus	Lucas	Iohannes
i	xiiii	i
i	xiiii	iii
i	xiiii	v
vii	vi	ii
vii	vi	xxv
lix	lxiii	cxvi
lxiiii	lxv	xxxvii
xc	lviii	cxviii
xc	lviii	cxxxix
xcvii	ccxi	cv
cxi	cxix	cxlviii
cxi	cxix	xxx
cxi	cxix	cxiiii
cxii	cxix	lxxxvii
cxii	cxix	xliiii
cxii	cxix	lxi
cxii	cxix	viii
cxii	cxix	lxxvi
cxii	cxix	xc
cxii	cxix	cliiii
cxii	cxix	cxlii
cxlvi	xcii	xlvii

Canon Quartus in quo Tres.

Matheus.	Marcus.	Iohannes.
xviii	viii	xxvi
cxvii	xxvi	xxiii
cxvii	xxvi	xxv
cl	lxvii	li
clxi	lxxvii	xxiii
clxi	lxxvii	liii
cciiii	cxv	xxi
cciiii	cxv	cxxv
ccxvi	cxxv	cl
ccxvi	cxxv	cxviii
ccxvi	cxxv	cxxiii
ccxvi	cxxv	cxxvii
cclxxvii	clx	xcviii
cclxxix	clxi	lxii
cclxxix	clxi	cxxi
cclxxxvii	clxviii	clii
ccxciii	clxxiiii	cvii
ccxcvii	clxxviii	lix
ccxcix	clxxx	ciii
cccvii	clxxxviii	clxiiii
cccxxi	cci	cxcii
cccxxiii	cciii	clxxiii
cccxxix	ccvii	clxxxv
cccxxix	ccvii	clxxxvii
cccxxxiii	ccxi	ccii

273

Canon V. in quo duo

Maths	Lucas
ii	ii
x	viii
xii	xi
xvi	xvi
xxv	xlvi
xxvii	xlviii
xxviii	xlvii
xxx	xlix
xxxiiii	cxxiiii
xxxvi	clxii
xxxviii	liii
xl	lii
xli	lv
xliii	cxxiii
xlvi	cliii
xlvii	cxxxiiii
xlviii	cxci
xlix	cl
li	lx
liii	cxxv
liiii	liiii
lv	clx
lvii	lxi
lviii	lx
lx	clxi
lxi	lxiiii
lxv	clxii
lxvi	lxvi
lxviii	cv
lxxviii	cviii
lxxxiiii	cxi
lxxxvi	cix
xciii	cxlv
xcv	clx
xcvi	clxxii
xcvi	clxxiiii
cii	lxix
ciiii	lxxi
cv	cxiii
cvii	lxxiii
cviii	cxv
cx	cxviii
cxvi	clxv
cxvi	clxxvii
cxix	cxxvi
cxxv	lxii
cxxvii	cxxviii
cxxviii	cxxxii
cxxix	cxx
cxxxii	lxxxi
cxxxiiii	cxc
cxxxviii	clxviii
clvi	lvii
clviii	ccxxvi
clxii	clxi
clxxv	cc
clxxxii	clxxxvii
clxxxii	clxxxix
clxxxiii	cxcviii
clxxxvii	cxcix
cxcvii	cclxxii
ccxiii	ccxxv
ccxxi	clxxxi
ccxxviii	cxxxix
ccxxxi	clxxxix
ccxxxi	ccxv
ccxxxii	cclii
ccxxxiiii	cxxxvi
ccxxxvi	cxxxv
ccxxxvii	cxxxviii
ccxxxviii	cxl
ccxl	cxli
ccxli	clxxv
cclv	cxii
cclvi	ccv
cclvii	ccxiii
cclxi	ccvii
cclxii	ccxii
cclxv	clvii
cclxvi	clv
cclxvii	clviii
cclxx	ccxcix
cclxxii	ccxxxi

Canon VI. in quo duo

Mathś	Marcus
ix	iii
xvii	vii
xx	ix
xxii	xi
xliiii	cxxvi
lxxvii	lxiii
lxxxvii	cxxxix
c	xcviii
clxxix	xlv
cxlv	lx
cxlviii	lxv
clii	lxviii
cliiii	lxxi
clvii	lxxii
clix	lxxiii
clx	lxxvi
clxiii	lxxviii
clxv	lxxx
clxix	lxxxiiii
clxxiii	lxxxix
clxxx	c
clxxxix	ciii
ccii	cxiii
ccxiii	cxx
ccxv	cxxiiii
ccxxiiii	cxxxi
ccxlvi	cxl
ccxlvii	cxlii
ccl	cxlv
cclii	cxlvii
ccliiii	cxlix
cclx	clii
cclxiii	cliii
cclxxv	clvii
cclxxxii	clxiiii
cclxxxvi	clxvii
cclxxxviii	clxix
ccxc	clxxi
ccxcii	clxxiii
ccxcviii	clxxix
cccv	clxxxv
cccix	cxc
cccxi	cxcii
cccxxx	cciii
cccxxxvii	ccxvii
cccxli	ccxxi
cccxlvii	ccxxvi
cccl	ccxxix

Canon VII. in quo duo

Mathś	Johes.
v	lxxiii
xix	xix
xix	xxxii
xix	xxxiiii
cxx	lxxii
clxxxv	ccxv
ccvii	ci

Canon VIII. in quo duo

Lucas	Marcus
vii	xxiii
xiiii	xxv
xvi	xxvii
xxviii	xxvii
xxvii	xxviii
xlviii	lxxxiiii
lvi	lxxxix
lxi	xci
lxxv	c
xcvii	ciii
cxxxvi	ccxlvii
ccxvi	cclxxvii
ccxxx	cccxxxv

Canon IX. in quo duo

Lucas	Johes
xxx	ccxix
xxx	ccxii
cclxii	cxiii
cclxii	cxciiii
cclxxiiii	ccxxvii
cclxxiiii	ccxxix
cclxxiiii	ccxxxi
ccciii	cxc
cccvii	cxc
cccxii	cxc
ccciii	clxxxvi
cccvii	clxxxvi
cccxii	clxxxvi
ccciii	clxxxii
cccvii	clxxxii
cccxii	clxxxii
cccxl	ccxiii
cccxl	ccxvii
cccxli	ccxxi
cccxli	ccxxiii
cccxli	ccxxv

Canon X. in quo Mathś proprie

ii, iiii, vi, xiii, xxiiii, xxvi, xxix, xxxiii, xxxv, xxxvii, xxxix, xlii, xlv, lii, lvi, lxxv, lxxxi, lxxxix, xci, xcix, ci, cvi, cix, cxiii, cxv, cxviii, cxxiiii, cxxvi, cxxxvi, cxl, cli

clv, clxvii, clxxi, clxxvii, clxxxi, clxxxiiii, clxxxvi, clxxxviii, cxci, cxcvi, cc, ccx, ccxii, ccxviii, ccxxii, ccxxvii

Canon X. in quo proprie Marcus

ccxxx, ccxxxiii, ccxxxv, ccxxxix, ccxlv, cclxviii, cclxxiii, cclxxxiii, ccciii, cccxix, cccxxiiii, cccxxvii, cccxlv, cccli, ccclv

Canon X. in quo proprie Lucas

i, iii, v, ix, xviii, xx, xxii, xxix, xxxi, l, li, lxvii, lxviii, lxxii, lxxv, ciiii, cvi, cvii, cxiii, cxvii, cxxii, cxxiiii, cxxxi, cxliii, cxlix, cli, cliiii, clix, clxiii, clxiiii, clxvi, clxxiiii, clxxvi, clxxviii, clxxx, clxxxiii

clxxviii, cxc, cxcii, cxcvi, cci, cciii, ccviii, ccx, ccxiiii, ccxxiii, ccxxv, ccxxvii, ccxxxvi, cclii, cclvi, cclx, cclxiiii, cclxxi, cclxxiii, cclxxvi, cclxxviii, cclxxxiii, cclxxxviii, ccxcvi, ccxcviii, ccci, ccciiii, cccvi, cccviii, cccxvi, cccxx, cccxxvi, cccxxxi, cccxxxviii, cccxxxix, cccxlii

xix, xxxi, xliii, xlvi, lviii, lxii, lxix, lxxiiii, lxxxi, lxxxviii, xc, xcii, xciiii, ci, ciiii, cxxiii, cxxxii, clxxxvi, cxcii

Canon dec. in quo proprie Johes.

iii, vii, ix, xi, xiii, xvi, xviii, xxii, xxiiii, xxvii, xxix, xxxi, xxxiii, xxxvi, xxxix, xli, xliii, xlv, l, lii, liiii, lvi, lviii, lx, lxii, lxiiii, lxvi, lxviii, lxxi, lxxiii, lxxv, lxxviii, lxxx, lxxxi, lxxxiiii, lxxxvi, lxxxix, xcii, xciiii, xcvii, xcix, cii, ciiii, cvi, cviii, cx, cxii, cxv, cxvii

xix, cxiii, cxv, cxvii, cxx, cxxii, cxxiiii, cxxvi, cxxviii, cxl, cxliii, cxlv, cxlvii, cxlix, cli, cliii, clv, clvii, clix, clxiii, clxv, clxvii, clxix, clxxi, clxxiii, clxxvii, clxxix, clxxxi, clxxxix, cxci, cxciii, cxcv, cc, ccii, ccv, ccvii, ccx, ccxii, ccxiiii, ccxvi, ccxviii, ccxx, ccxxiiii, ccxxvi, ccxxviii, ccxxx, ccxxxii

Incipiunt distinctiones canonum secundum Matheum.

						ii	cxxxv	Vos ergo audite.	ii	cciii	Vt audientes.
iii	i	Liber gen.	v	lxviii	Et accedens unus.	x	cxxxvi	Aliam parab.	iiii	cciiii	Sicut filius ho.
x	ii	Omnes ergo gener.	ii	lxix	Et ascendente eo.	ii	cxxxvii	Aliam parabo.	ii	ccv	Et egredientibus.
v	iii	Xpi au generat.	i	lxx	Et ascendens in na.	v	cxxxviii	Aliam parab.	ii	ccvi	Et cum appro.
x	iiii	Ioseph autem uir.	ii	lxxi	Et cum transiret in.	vi	cxxxix	Hec omnia.	vii	ccvii	Hoc au totum.
vii	v	At illi dixerunt ei.	ii	lxxii	Et factum est discum.	x	cxl	Tunc dimisit.	ii	ccviii	Euntes aute.
x	vi	Tunc herodes cla.	ii	lxxiii	At ihc audiens a.	i	cxli	Et ueniens.	i	ccix	Turbe autem.
iii	vii	In diebus au illis.	ii	lxxiiii	Hec illo loquente ad.	i	cxlii	Ihc autem.	x	ccx	Et cum intras.
i	viii	Hic est enim de quo.	x	lxxv	Et transeunte inde.	ii	cxliii	In illo tempore.	i	ccxi	Et intrauit.
vi	ix	Ipse autem ioh.	ii	lxxvi	Et circuibat ihc.	ii	cxliiii	Herodes enim.	x	ccxii	Et accesserunt.
v	x	Videns au mul.	vi	lxxvii	Videns au turb.	vi	cxlv	Die autem na.	v	ccxiii	Videntes aut.
i	xi	Ego quidem bapti.	v	lxxviii	Tunc dicit discip.	iii	cxlvi	Quod cum au.	vi	ccxiiii	Et relictis.
v	xii	Cuius uentilabrum.	ii	lxxix	Et conuocatis.	i	cxlvii	Vespere autem.	vi	ccxv	Respondens.
x	xiii	Tunc uenit ihc.	ii	lxxx	Duodecim aute.	vi	cxlviii	Et statim.	iiii	ccxvi	Et omnia.
i	xiiii	Baptizatus au.	x	lxxxi	Vos duodecim.	ii	cxlix	Et dimissa.	ii	ccxvii	Et cum uen.
ii	xv	Tunc ihc ductus.	ii	lxxxii	Euntes autem.	iiii	cl	Vespere aute.	x	ccxviii	Quid autem.
v	xvi	Et cum ieiunasset.	ii	lxxxiii	In quamcumque au.	x	cli	Respondens au.	ii	ccxix	Aliam parab.
vi	xvii	Tunc reliquit eum.	v	lxxxiiii	Intrantes aute.	vi	clii	Et cum ascend.	i	ccxx	Et cum aud.
iiii	xviii	Cum au aud.	ii	lxxxv	Et quicumque.	ii	cliii	Et cum cogno.	v	ccxxi	Et respondens.
vii	xix	Et relicta ciuit.	v	lxxxvi	Ecce ego mitto.	vi	cliiii	Tunc acces.	x	ccxxii	Intrauit aut.
vi	xx	Exinde cepit predic.	vi	lxxxvii	Cauete autem.	x	clv	Tunc acced.	ii	ccxxiii	Tunc abeuntes.
ii	xxi	Et ait illis. Venite.	ii	lxxxviii	Cum aute tra.	v	clvi	Sinite illos.	vi	ccxxiiii	Pharisei aute.
vi	xxii	Et procedens inde.	x	lxxxix	Cum autem p.	vi	clvii	Respondens.	ii	ccxxv	Congregatis.
i	xxiii	Et circuibat ihc.	iii	xc	Non est discipul.	v	clviii	Ipse aut res.	ii	ccxxvi	Et nemo pot.
x	xxiiii	Videns au turb.	x	xci	Si patrem famil.	vi	clix	At illa uenit.	x	ccxxvii	Tunc ihc locu.
v	xxv	Et aperiens os su.	ii	xcii	Nichil enim o.	vi	clx	Et cum trans.	v	ccxxviii	Alligant aut.
x	xxvi	Beati mites quo.	v	xciii	Quod dico uob.	iiii	clxi	Et accesserunt.	ii	ccxxix	Omnia uero.
v	xxvii	Beati qui lugent.	ii	xciiii	Qui autem ne.	v	clxii	At ille respon.	x	ccxxx	Vos autem no.
v	xxviii	Beati qui esuriunt.	v	xcv	Nolite arbitrari.	vi	clxiii	Generatio ma.	v	ccxxxi	Qui maior.
x	xxix	Beati misericord.	v	xcvi	Qui amat patrem.	ii	clxiiii	Quid dixit illis.	v	ccxxxii	Ve autem uo.
v	xxx	Beati estis cum mal.	iii	xcvii	Qui inuenit.	vi	clxv	At illi cogit.	x	ccxxxiii	Ve uobis scribe.
ii	xxxi	Vos estis sal terre.	i	xcviii	Qui recipit uos.	i	clxvi	Venit autem.	v	ccxxxiiii	Ve uobis scribe.
ii	xxxii	Vos estis lux m.	x	xcix	Qui recipit propheta.	x	clxvii	Respondens aut.	x	ccxxxv	Duces ceci.
x	xxxiii	Nolite putare q.	vi	c	Et quicumque.	ii	clxviii	Tunc precepit.	v	ccxxxvi	Ve uobis scribe.
v	xxxiiii	Amen quippe dico.	x	ci	Et factum est.	vi	clxix	Et assumens.	v	ccxxxvii	Ve uobis scribe.
x	xxxv	Qui ergo soluit.	v	cii	Iohannes aute.	ii	clxx	Tunc dixit.	v	ccxxxviii	Ve uobis scribe.
v	xxxvi	Esto consentiens.	ii	ciii	Hic est enim.	x	clxxi	Filius enim ho.	x	ccxxxix	Et uos implete.
x	xxxvii	Audistis qa dic.	v	ciiii	Amen dico uob.	ii	clxxii	Amen dico.	v	ccxl	Ideo ecce ego.
v	xxxviii	Sed si quis te perc.	v	cv	A diebus autem.	vi	clxxiii	Et interroga.	v	ccxli	Ierusalem ier.
x	xxxix	Et quicumque te ang.	x	cvi	Omnes enim.	ii	clxxiiii	Et cum uen.	ii	ccxlii	Et egressus ihc.
v	xl	Ego au dico uob.	v	cvii	Cui autem sim.	v	clxxv	Tunc accessit.	ii	ccxliii	Sedente aut.
v	xli	Si enim diligitis eos.	v	cviii	Tunc cepit exp.	ii	clxxvi	Conuersantib.	i	ccxliiii	Tunc tradent.
x	xlii	Attendite ne ius.	x	cix	Quia si in sodom.	x	clxxvii	Et cum uenisset.	x	ccxlv	Et tunc scand.
v	xliii	Orantes au no.	v	cx	In illo tempore.	ii	clxxviii	In illa hora.	vi	ccxlvi	Et predicabitur.
vi	xliiii	Si enim dimiseritis.	iii	cxi	Omnia michi.	ii	clxxix	Qui aute scan.	vi	ccxlvii	Cum ergo uid.
x	xlv	Cum au ieiun.	iii	cxii	Et nemo nouit.	vi	clxxx	Si autem ma.	ii	ccxlviii	Tunc qui in.
v	xlvi	Thesaurizate uo.	x	cxiii	Venite ad me.	x	clxxxi	Videte ne cont.	ii	ccxlix	Ve autem pg.
v	xlvii	Lucerna corporis.	ii	cxiiii	In illo tempore.	v	clxxxii	Quid uobis uid.	vi	ccl	Orate autem.
v	xlviii	Nemo potest duobus.	x	cxv	Aut non legistis.	v	clxxxiii	Si autem pecc.	ii	ccli	Erit enim tunc.
v	xlix	Ideo dico uobis.	ii	cxvi	Et cum inde.	x	clxxxiiii	Si autem n.	vi	cclii	Et nisi breuia.
ii	l	Nolite iudicare.	iiii	cxvii	Exeuntes aute.	vii	clxxxv	Amen dico.	ii	ccliii	Tunc si quis uo.
v	li	Quid au uides f.	x	cxviii	Ihc autem sci.	x	clxxxvi	Iterum dico.	vi	ccliiii	Surgent enim.
x	lii	Nolite dare scm	v	cxix	Tunc oblatus est.	v	clxxxvii	Tunc acced.	v	cclv	Si ergo dixer.
v	liii	Petite et dabitur.	vii	cxx	Et stupebant.	x	clxxxviii	Ideo assimil.	v	cclvi	Sicut enim fu.
v	liiii	Omnia ergo quecumque.	ii	cxxi	Pharisei autem.	vi	clxxxix	Et factum est.	v	cclvii	Vbicumque fu.
v	lv	Intrate per an.	ii	cxxii	Ihc autem.	ii	cxc	Dico autem.	ii	cclviii	Statim aute.
x	lvi	Attendite a falsis.	ii	cxxiii	Qui non est mecum.	x	cxci	Dicunt ei di.	ii	cclix	Et tunc plan.
v	lvii	Numquid colligunt.	x	cxxiiii	Aut facite.	ii	cxcii	Tunc oblati.	vi	cclx	De die autem.
v	lviii	Sic omnis arbor.	v	cxxv	Bonus homo.	ii	cxciii	Et ecce unus.	v	cclxi	Sicut autem.
iii	lix	Non omnis qui dic.	x	cxxvi	Dico autem.	ii	cxciiii	At illi ihc.	v	cclxii	Tunc duo erunt.
v	lx	Multi dicent mich.	v	cxxvii	Tunc respond.	ii	cxcv	Cum audissent.	vi	cclxiii	Vigilate ergo qa.
v	lxi	Omnis ergo qui aud.	v	cxxviii	Qui respond.	x	cxcvi	Ihc dixit eis.	ii	cclxiiii	Illud autem.
ii	lxii	Et factum est cum.	v	cxxix	Cum au imm.	v	cxcvii	Sedebitis et.	v	cclxv	Quis putas fid.
ii	lxiii	Cum au descen.	ii	cxxx	Adhuc eo loquente.	ii	cxcviii	Et omnis qui.	v	cclxvi	Beatus ille ser.
iii	lxiiii	Cum au intro.	ii	cxxxi	In illo die.	ii	cxcix	Multi autem.	v	cclxvii	Si autem dixe.
v	lxv	Dico au uobis.	v	cxxxii	Qui enim habet.	x	cc	Simile est regnum.	x	cclxviii	Tunc simile est.
v	lxvi	Et dixit ihc centu.	i	cxxxiii	Ideo in par.	ii	cci	Et ascendens.	ii	cclxix	Sicut enim ho.
ii	lxvii	Et cum uenisset ie.	v	cxxxiiii	Vestri aut beati.	vi	ccii	Tunc accessit.	v	cclxx	Et uni dedit.

Canon	Section	Incipit
ii	cclxxi	Omni eni ha.
v	cclxxii	Et inutilem s.
x	cclxxiii	Cum aute ue.
i	cclxxiiii	Et factum ē.
vi	cclxxv	Tunc congreg.
i	cclxxvi	Cum autem.
iiii	cclxxvii	Mittens eni h.
ii	cclxxviii	Tunc abiit un.
iiii	cclxxix	Et edentibus.
i	cclxxx	Et contristati.
ii	cclxxxi	Et ille respond.
vi	cclxxxii	Bonum erat ei.
x	cclxxxiii	Respondens au.
i	cclxxxiiii	Cenantibz au.
ii	cclxxxv	Et accipiens.
v	cclxxxvi	Et ymno dco.
iiii	cclxxxvii	Tunc dicit ill.
vi	cclxxxviii	Scriptum est.
i	cclxxxix	Respondens au.
vi	ccxc	At illi petrus.
i	ccxci	Tunc uenit.
vi	ccxcii	Et dixit discip.
iiii	ccxciii	Tunc ait illis.
i	ccxciiii	Et progressus.
i	ccxcv	Veruntamen.
ii	ccxcvi	Et uenit ad d.
iiii	ccxcvii	Spc quidem.
vi	ccxcviii	Iterum secudo.
iiii	ccxcix	Tunc uenit.
i	ccc	Adhuc eo loqn.
ii	ccci	Qui autem tra.
i	cccii	Et ecce unus.
x	ccciii	Tunc ait illi.
i	ccciiii	In illa hora.
vi	cccv	Hoc autem tot.
i	cccvi	At illi tenentes.
iiii	cccvii	Petrus autem.
ii	cccviii	Princeps aute.
vi	cccix	Nouissime aute.
i	cccx	Verumtamen.
vi	cccxi	Tunc princeps.
ii	cccxii	Ecce nunc au.
i	cccxiii	Tunc expuerit.
i	cccxiiii	Petrus uero se.
i	cccxv	Exeunte aute.
ii	cccxvi	Et recordatus.
ii	cccxvii	Mane au facto.
i	cccxviii	Et uinctum.
x	cccxix	Tunc uidens.
i	cccxx	Ihc autem ste.
iiii	cccxxi	Et cum accus.
ii	cccxxii	Per diem aute.
iiii	cccxxiii	Habebat aute.
x	cccxxiiii	Sedente autem.
i	cccxxv	Princeps aute.
i	cccxxvi	Dicit illis pilat.
x	cccxxvii	Videns autem.
i	cccxxviii	Tunc dimisit.
iiii	cccxxix	Tunc milites.
vi	cccxxx	Et expuentes.
i	cccxxxi	Exeuntes aute.
i	cccxxxii	Et uenerunt.
iiii	cccxxxiii	Et dederunt.
i	cccxxxiiii	Postqm aute.
i	cccxxxv	Et imposuert.
i	cccxxxvi	Tunc crucifixi.
vi	cccxxxvii	Pretereuntes.
ii	cccxxxviii	Similit 7 pncip.

Canon	Section	Incipit
ii	cccxxxix	Idipm aute.
ii	cccxl	A sexta autem.
vi	cccxli	Et circa horam.
ii	cccxlii	Et continuo cur.
i	cccxliii	Ihc au iterum.
ii	cccxliiii	Et ecce uelum.
x	cccxlv	Et terra mota ē.
ii	cccxlvi	Centurio aute.
vi	cccxlvii	Erant autem.
i	cccxlviii	Cum sero aute.
i	cccxlix	Et accepto cor.
vi	cccl	Erant autem.
x	cccli	Altera autem.
i	ccclii	Vespe autem.
ii	cccliii	Respondens.
ii	cccliiii	Et exierunt.
x	ccclv	Et ecce ihc occ.

Incipiunt distinctiones canonum secundum marcum.

Canon	Section	Incipit
ii	i	Initium evan.
i	ii	Vox clamant.
vi	iii	Fuit iohannes.
i	iiii	Venit fortior
i	v	Et factum est
ii	vi	Et statim spc.
vi	vii	Eratq; c bestiis.
iiii	viii	Postqm aute.
vi	ix	Predicans eum.
ii	x	Et dixit eis ihc.
vi	xi	Et pgressus in.
viii	xii	Et ingrediunt.
ii	xiii	Et stupebant.
viii	xiiii	Et erat in sin.
ii	xv	Et ptinus egres.
viii	xvi	Et non sineb.
viii	xvii	Et diluculo.
ii	xviii	Et uenit ad e.
x	xix	Et ille egressus.
i	xx	Et iterum intra.
ii	xxi	Et egressus est.
ii	xxii	Et factum est.
ii	xxiii	Hoc audito i.
ii	xxiiii	Et factum ē.
ii	xxv	Et introiit.
iiii	xxvi	Exeuntes au.
i	xxvii	Et multatur.
viii	xxviii	Et clamabant.
ii	xxix	Et ascendens.
ii	xxx	Et imposuit.
x	xxxi	Et ueniunt.
ii	xxxii	Et scribe qui.
ii	xxxiii	Et conuocatis.
ii	xxxiiii	Amen dico uo.
ii	xxxv	Et ueniunt.
ii	xxxvi	Et iterum cepit.
i	xxxvii	Illis aute qui
ii	xxxviii	Qui seminat.
ii	xxxix	Et dicebat ill.
ii	xl	Non est enim.
ii	xli	Et dicebat ill.
ii	xlii	Qui eni habz.
x	xliii	Et dicebat sic ē.
ii	xliiii	Et dicebat cui.
vi	xlv	Et talibz mult.
x	xlvi	Deorsum au.
ii	xlvii	Et ait illis. Jnil.
viii	xlviii	Cumq; ascende.

Canon	Section	Incipit
ii	xlix	Et cum transcen.
i	l	Et egressus in.
i	li	Et dicebat eis. i.
ii	lii	Et circuibat ca.
ii	liii	Et conuocauit.
ii	liiii	Et dicebat eis.
ii	lv	Et quicumq;.
viii	lvi	Et exeuntes p.
ii	lvii	Et audiuit he.
x	lviii	Quo audito he.
ii	lix	Ipse eni hero.
vi	lx	Dicebat enim.
viii	lxi	Et conueniente.
x	lxii	Et ait illis. ven.
vi	lxiii	Et exiens uidit.
i	lxiiii	Et cum iam ho.
vi	lxv	Et statim coeg.
ii	lxvi	Et cu dimisis.
iiii	lxvii	Et cum sero es.
vi	lxviii	Et ascendit ad.
ii	lxix	Cumq; egressi.
x	lxx	Et conuenient.
vi	lxxi	Et interrogabant.
vi	lxxii	Et cum introis.
vi	lxxiii	Et rogabat eu.
x	lxxiiii	Et iterum exiens.
viii	lxxv	Quanto au eis.
vi	lxxvi	Bene omnia fe.
iiii	lxxvii	Et exierunt pha.
vi	lxxviii	Quid gnatio ista.
ii	lxxix	Et precipiebat.
vi	lxxx	Et cogitabant
x	lxxxi	Et ueniunt.
i	lxxxii	Et egressus est.
ii	lxxxiii	Et comminat.
vi	lxxxiiii	Et apprehen.
ii	lxxxv	Et conuoca.
ii	lxxxvi	Qui enim me.
ii	lxxxvii	Et dicebat ill.
x	lxxxviii	Et uerbum co.
vi	lxxxix	Et interrogab.
x	xc	Et ueniens ad
ii	xci	Et respondes.
x	xcii	Surde 7 mu.
ii	xciii	Et inde pfec.
x	xciiii	Et uenerunt.
ii	xcv	At illi taceb.
i	xcvi	Et quicumq;.
viii	xcvii	Respondit.
vi	xcviii	Quisquis eni.
ii	xcix	Et quisqs sca.
vi	c	Et si scandal.
x	ci	Ibi uermis eo.
ii	cii	Bonum ē sal.
vi	ciii	Et inde exur.
x	ciiii	Et in domo.
ii	cv	Et dicto illis.
ii	cvi	Et offerebant.
ii	cvii	Et cum egres.
ii	cviii	Ihc autem in.
ii	cix	Qui contristat.
ii	cx	Respondens.
ii	cxi	Multi autem.
ii	cxii	Erant aute.
vi	cxiii	Et accedunt.
ii	cxiiii	Et audientes.
iiii	cxv	Nam 7 filius.
ii	cxvi	Et ueniunt.

Canon	Section	Incipit
ii	cxvii	Et cum appro.
ii	cxviii	Et abeuntes.
i	cxix	Et qui pibant.
vi	cxx	Et introiuit.
i	cxxi	Et ueniunt.
i	cxxii	Quo audito.
x	cxxiii	Et cum uespa.
vi	cxxiiii	Et cum respon.
iiii	cxxv	Propterea di.
vi	cxxvi	Et cum stabit.
ii	cxxvii	Et ueniunt.
ii	cxxviii	Et cepit illis.
i	cxxix	Et querebant.
ii	cxxx	Et mittunt.
vi	cxxxi	Et accessit u.
x	cxxxii	Et ait illi scri.
ii	cxxxiii	Et nemo iam.
ii	cxxxiiii	Et respondens.
ii	cxxxv	Et dicebat e.
viii	cxxxvi	Qui deuorant.
ii	cxxxvii	Et cum egred.
ii	cxxxviii	Et cum sederet.
i	cxxxix	Videte autem.
vi	cxl	Et in omis gen.
ii	cxli	Et cum duxerit.
vi	cxlii	Cum aute ue.
ii	cxliii	Tunc qui in iu.
ii	cxliiii	Ve autem pg.
vi	cxlv	Orate autem.
ii	cxlvi	Erunt enim.
vi	cxlvii	Et nisi breui.
ii	cxlviii	Et tunc siquis.
vi	cxlix	Exurgent eni.
ii	cl	Sed in illis.
ii	cli	Et tunc uide.
vi	clii	De die autem.
vi	cliii	Vigilate 7 orat.
ii	cliiii	Sicut ho qui pe.
ii	clv	Vigilate ergo.
i	clvi	Erat autem.
vi	clvii	Et querebant.
i	clviii	Et cum esset in.
iiii	clix	Quod habuit h.
ii	clx	Et iudas scar.
iiii	clxi	Vespere aute.
i	clxii	At illi ceperunt.
ii	clxiii	Qui ait illis.
vi	clxiiii	Bonum erat.
i	clxv	Et manduc.
ii	clxvi	Et accepto c.
vi	clxvii	Et ymno d.
iiii	clxviii	Et ait eis.
vi	clxix	Quia scriptum.
i	clxx	Petrus aute.
vi	clxxi	Et illi ampli.
i	clxxii	Et ueniunt.
vi	clxxiii	Sedete hic.
iiii	clxxiiii	Et ait illis.
i	clxxv	Et cum processi.
i	clxxvi	Sed non quod e.
ii	clxxvii	Et uenit et.
iiii	clxxviii	Spc quidem.
vi	clxxix	Et iterum abi.
iiii	clxxx	Et uenit ter.
i	clxxxi	Et adhuc eo.
ii	clxxxii	Dederat au.
i	clxxxiii	Vnus aute.
i	clxxxiiii	Et respondes.

Canon	Section	Incipit
vi	clxxxv	Tunc discipl.
x	clxxxvi	Adolescens autem.
i	clxxxvii	Et adduxerunt.
iiii	clxxxviii	Petrus autem.
ii	clxxxix	Summi uero.
vi	cxc	Et quidam.
i	cxci	Et uidebitis.
vi	cxcii	Summus autem.
ii	cxciii	Quid adhuc.
i	cxciiii	Et ceperunt.
i	cxcv	Et cum esset.
i	cxcvi	Et exiit foras.
ii	cxcvii	Et recordatus.
ii	cxcviii	Et confestim.
i	cxcix	Vincientes.
i	cc	Et interrogauit.
iiii	cci	Et accusabant.
ii	ccii	Per diem autem.
iiii	cciii	Erat autem qui.
i	cciiii	Pontifex autem.
i	ccv	Pilatus autem.
i	ccvi	Pilatus uero dic.
iiii	ccvii	Milites autem.
vi	ccviii	Et postquam il.
i	ccix	Et angariauerunt.
i	ccx	Et perducunt.
iiii	ccxi	Et dabant ei.
i	ccxii	Et crucifigen.
x	ccxiii	Erat autem ho.
i	ccxiiii	Et erat titu.
i	ccxv	Et cum eo cru.
viii	ccxvi	Et adimpleta.
vi	ccxvii	Et pretereuntes.
ii	ccxviii	Similiter et.
ii	ccxix	Et qui cum eo.
ii	ccxx	Et facta ho.
vi	ccxxi	Et hora nona.
ii	ccxxii	Currens autem.
i	ccxxiii	Ihesus autem emis.
ii	ccxxiiii	Et uelum templi.
ii	ccxxv	Videns autem.
vi	ccxxvi	Erant autem.
i	ccxxvii	Et cum iam sero.
i	ccxxviii	Ioseph autem.
vi	ccxxix	Maria autem.
viii	ccxxx	Et cum transi.
i	ccxxxi	Et ualde ma.
ii	ccxxxii	Qui dicit illis.
ii	ccxxxiii	At ille exeun.
x	ccxxxiiii	Nouissime.

Incipiunt distinctiones canonum secundum Lucam.

Canon	Section	Incipit
x	i	Quoniam quidem.
v	ii	Et respo.
x	iii	Et ecce Elisa.
ii	iiii	Stupebant.
x	v	Et dixit Maria.
iii	vi	Anno autem.
i	vii	Sicut scriptum.
v	viii	Dicebat autem.
x	ix	Et interrogab.
i	x	Ego quidem.
v	xi	Cuius uentilab.
ii	xii	Herodes autem.
i	xiii	Factum est autem.
iii	xiiii	Et ipse Ihesus erat.
ii	xv	Ihesus autem p.
v	xvi	Et nichil man.
i	xvii	Et regressus est.
x	xviii	Et uenit N.
i	xix	Et omnes te.
x	xx	Et ait illis.
i	xxi	Ait autem amen.
x	xxii	In ueritate dico.
viii	xxiii	Et descendit.
ii	xxiiii	Et stupebant.
viii	xxv	Et in sinago.
ii	xxvi	Surgens autem.
viii	xxvii	Exibant autem.
viii	xxviii	Facta autem d.
x	xxix	Factum est autem.
x	xxx	ii Vt cessauit.
x	xxxi	Quod cum in.
ii	xxxii	Et ait Ihesus a.
ii	xxxiii	Et factum est.
i	xxxiiii	Perambula.
ii	xxxv	Ipse autem se.
ii	xxxvi	Et factum est ei.
i	xxxvii	Et ecce uiri p.
ii	xxxviii	Et post hec exiit.
ii	xxxix	Et fecit ei con.
ii	xl	Et respondens.
ii	xli	Factum est autem.
ii	xlii	Factum est autem.
ii	xliii	Factum est autem.
ii	xliiii	Et cum dies.
i	xlv	Et descendens.
v	xlvi	Et ipse eleuat.
v	xlvii	Beati qui nunc e.
v	xlviii	Beati qui nunc f.
v	xlix	Beati eritis c.
x	l	Verumtamen.
x	li	Ve cum benedi.
v	lii	Sed uobis dico.
v	liii	Et qui te percus.
v	liiii	Et prout uultis.
v	lv	Et si diligitis.
ii	lvi	Nolite iudica.
v	lvii	Dicebat autem.
iii	lviii	Non est discip.
v	lix	Quid autem.
v	lx	Non est enim ar.
v	lxi	Neque enim de.
v	lxii	Bonus homo.
iii	lxiii	Quid autem.
v	lxiiii	Omnis enim.
iii	lxv	Cum autem im.
v	lxvi	Et reuersi q.
x	lxvii	Et factum est.
x	lxviii	Et exiit hic s.
v	lxix	Et nuntiaue.
ii	lxx	Hic est de quo.
v	lxxi	Dico enim uo.
x	lxxii	Et omnis pop.
v	lxxiii	Cui ergo similes.
i	lxxiiii	Rogabat autem.
x	lxxv	Et factum est.
ii	lxxvi	Cum autem.
i	lxxvii	Ceteris autem.
ii	lxxviii	Est autem hec.
ii	lxxix	Nemo autem.
ii	lxxx	Non enim est.
v	lxxxi	Videte ergo quomodo.
ii	lxxxii	Venerunt autem.
ii	lxxxiii	Factum est autem.
viii	lxxxiiii	Ipse ascendens.
ii	lxxxv	Factum est autem.
ii	lxxxvi	Conuocatis a.
ii	lxxxvii	Et ait ad illos.
ii	lxxxviii	Et quicumque.
viii	lxxxix	Egressi autem.
ii	xc	Audiuit autem.
viii	xci	Et reuersi apo.
iii	xcii	Et assumptus.
i	xciii	Dies autem cepe.
i	xciiii	Et factum est.
ii	xcv	At ille increpans.
ii	xcvi	Dicebat autem.
ii	xcvii	Nam qui me.
ii	xcviii	Dico autem.
ii	xcix	Factum est autem.
viii	c	Stupebant autem.
ii	ci	Omnibusque m.
ii	cii	Intrauit autem.
viii	ciii	Respondens autem.
x	ciiii	Factum est autem.
v	cv	Factum est autem
x	cvi	Et ait alter.
x	cvii	Post hec autem.
v	cviii	Messis quidem.
v	cix	Ite. ecce ego.
ii	cx	Nolite ergo por.
v	cxi	In quamcumque
ii	cxii	In eadem autem.
x	cxiii	Et in quamcumque.
ii	cxiiii	In quamcumque ci.
v	cxv	Ve tibi corozain.
i	cxvi	Qui uos audit.
x	cxvii	Reuersi sunt autem.
v	cxviii	In ipsa hora.
iii	cxix	Omnia michi tradita.
v	cxx	Et conuersus ad.
ii	cxxi	Et ecce quidam.
x	cxxii	Ille autem uo.
v	cxxiii	Et factum est cum.
x	cxxiiii	Et ait ad illos.
v	cxxv	Et ego uobis di.
v	cxxvi	Et erat eiciens de.
ii	cxxvii	Quidam autem.
v	cxxviii	Et alii temptan.
ii	cxxix	Ipse autem ut.
v	cxxx	Cum immun.
x	cxxxi	Factum est autem.
v	cxxxii	Turbis autem.
ii	cxxxiii	Nemo lucernam.
v	cxxxiiii	Lucerna corpo.
v	cxxxv	Et cum loque.
v	cxxxvi	Sed ue uobis pha.
ii	cxxxvii	Ve uobis pharisei.
v	cxxxviii	Ve uobis qui estis.
v	cxxxix	Respondens autem.
v	cxl	Ve uobis qui edi.
v	cxli	Propterea et sa.
v	cxlii	Ve uobis legis.
x	cxliii	Cum hec ad illos.
ii	cxliiii	Attendite a fer.
v	cxlv	Nichil autem.
ii	cxlvi	Qui autem ne.
ii	cxlvii	Et omnis qui.
ii	cxlviii	Cum autem in.
x	cxlix	Ait autem qui.
v	cl	Dixit autem ad disc.
x	cli	Nolite timere.
ii	clii	Vendite que p.
v	cliii	Facite uobis sac.
x	cliiii	Sint lumbi u.
v	clv	Beati serui illi.
ii	clvi	Hoc autem sci.
v	clvii	Ait autem pe.
v	clviii	Quod si dixerit ser.
x	clix	Ille autem ser.
v	clx	Ignem ueni.
v	clxi	Dicebat autem.
v	clxii	Cum autem ua.
x	clxiii	Aderant autem.
x	clxiiii	Dicebat autem.
v	clxv	Respondens autem.
x	clxvi	Et cum hec di.
ii	clxvii	Dicebat ergo.
v	clxviii	Et iterum dixit.
ii	clxix	Et ibat per ciui.
v	clxx	Ait autem il.
v	clxxi	Cum autem.
v	clxxii	Cum uideritis.
ii	clxxiii	Et ecce sunt n.
x	clxxiiii	In ipsa die ac.
v	clxxv	Ierusalem Ierusalem.
x	clxxvi	Et factum est.
v	clxxvii	Et respondens.
x	clxxviii	Dicebat autem.
v	clxxix	Quia omnis.
x	clxxx	Dicebat autem.
v	clxxxi	At ipse dixit illi.
v	clxxxii	Ibant autem.
x	clxxxiii	Quis enim ex.
v	clxxxiiii	Sic et omnis.
ii	clxxxv	Bonum est sal.
ii	clxxxvi	Erant autem.
v	clxxxvii	Et ait ad illos.
x	clxxxviii	Aut que mul.
v	clxxxix	Ita dico uobis.
x	cxc	Ait autem ho.
v	cxci	Nemo seruus.
x	cxcii	Audiebant autem.
v	cxciii	Lex et prophete us.
v	cxciiii	Facilius est autem.
ii	cxcv	Et omnis qui.
x	cxcvi	Homo quidam.
ii	cxcvii	Et ad discip.
v	cxcviii	Attendite uo.
v	cxcix	Et si septies in.
v	cc	Et dixerunt
x	cci	Quis autem u.
v	ccii	Interrogatus autem.
x	cciii	Et ait ad discip.
ii	cciiii	Et dicent uo.
v	ccv	Nam sicut fu.
ii	ccvi	Primum autem.
v	ccvii	Et sicut factum
x	ccviii	Similiter factum.
ii	ccix	In illa hora.
x	ccx	Memores estote.
iii	ccxi	Quicumque quesi.
v	ccxii	Dico uobis in il.
v	ccxiii	Respondentes.
x	ccxiiii	Dicebat autem.
v	ccxv	Quia omnis.
ii	ccxvi	Offerebant autem.
ii	ccxvii	Amen dico u.
ii	ccxviii	Et interrogauit.
ii	ccxix	Quo audito I.
ii	ccxx	His ille auditis.
ii	ccxxi	Qui dixit eis.

ii	ccxxii	Assumpsit autē.	i	ccxci	Petrus uero seq.	i	xii	Respondit eis.	x	lxxxi	Queretis.
x	ccxxiii	Et ipsi nichil.	i	ccxcii	Et post pusillū.	x	xiii	Hec in betha.	vii	lxxxii	Ex illa ergo.
ii	ccxxiiii	Factum est autē.	ii	ccxciii	Et conuersus.	i	xiiii	Hic est de quo.	vii	lxxxiii	Quidam.
x	ccxxv	Et ingressus.	i	ccxciiii	Et uiri q̄ te.	i	xv	Et testimo.	x	lxxxiiii	Dissensio.
v	ccxxvi	Venit enim f.	ii	ccxcv	Et ut factus.	x	xvi	Altera die it.	i	lxxxv	Quidam autē.
x	ccxxvii	Hec illis audi.	x	ccxcvi	Et ait illis. Si.	i	xvii	Inuenit.	x	lxxxvi	Venerunt.
ii	ccxxviii	Dixit ḡ homo.	i	ccxcvii	Ex hoc autē.	x	xviii	Incrastinū.	iii	lxxxvii	Responderunt.
v	ccxxix	Vocatis autem.	x	ccxcviii	Dixerunt aū.	vii	xix	Post hec desc.	i	lxxxviii	Hec uerba.
ii	ccxxx	Dico autem uo.	ii	ccxcix	At illi dixerunt.	i	xx	Et ppe erat.	x	lxxxix	Dixit ergo.
v	ccxxxi	Verumptamē.	i	ccc	Et surgens oīs.	i	xxi	Et inuenit.	iii	xc	Sicut no.
ii	ccxxxii	Et factum est.	x	ccci	Ceperunt aū.	x	xxii	Recordati.	iii	xci	Et animā.
ii	ccxxxiii	Abierunt aut.	i	cccii	Pilatus autē.	iiii	xxiii	Responderunt.	x	xcii	Et alias o.
i	ccxxxiiii	Et cum approp.	ix	ccciii	Ait autē pila.	x	xxiiii	Respondit i.	iiii	xciii	Querebant.
v	ccxxxv	Et quidam pha.	x	ccciiii	At illi inua.	iii	xxv	Erat autem.	x	xciiii	Et multi.
x	ccxxxvi	Et ut appropinq.	ii	cccv	Stabant aut.	iiii	xxvi	Nondum enī.	iiii	xcv	Ab illo.
ii	ccxxxvii	Et non relinque.	x	cccvi	Spreuit illū.	x	xxvii	Facta est.	i	xcvi	Proximum.
i	ccxxxviii	Et ingressus in.	ix	cccvii	Pilatus autē.	i	xxviii	Ipsi uos.	x	xcvii	Et ascenderunt.
i	ccxxxix	Principes autē.	x	cccviii	Sed neq; her.	x	xxix	Qui hēt sp.	R.iiii. i	xcviii	Fecerunt autē.
ii	ccxl	Et factum est.	ii	cccix	Emendatū.	iii	xxx	Pater dilig.	x	xcix	Cognouit ḡ.
ii	ccxli	Cepit autem.	i	cccx	Exclamauit.	x	xxxi	Qui credit.	i	c	In crastinū.
i	ccxlii	Et querebant.	i	cccxi	Iterum autē.	vii	xxxii	Reliquit.	vii	ci	Et inuenit.
ii	ccxliii	Et obseruan.	ix	cccxii	Nullam cau.	x	xxxiii	Oportebat.	x	cii	Hec non cogn.
ii	ccxliiii	Et amplius.	i	cccxiii	At illi insta.	vii	xxxiiii	Post duos.	iiii	ciii	Ihc autem.
ii	ccxlv	Dixit autem ad.	i	cccxiiii	Et pilatus adi.	i	xxxv	Ipse enim.	x	ciiii	Amen amē.
ii	ccxlvi	Audiente autē.	i	cccxv	Et cū duce.	x	xxxvi	Cum ergo.	iii	cv	Quia amat.
R.v.E.ii. viii	ccxlvii	Qui deuorant.	x	cccxvi	Sequebat. a.	iii	xxxvii	Et erat qui.	x	cvi	Si quis mich.
ii	ccxlviii	Et quibusdam.	i	cccxvii	Ducebant aū.	i	xxxviii	Post hec erat.	iiii	cvii	n Nunc anima.
ii	ccxlix	Interrogauerūt.	i	cccxviii	Et pquam ue.	x	xxxix	Respondit eis.	x	cviii	Sed ppterea.
i	ccl	Sed ante hec.	i	cccxix	Et latrones. u.	i	xl	Qui non honi.	i	cix	Propterea.
ii	ccli	Ponite ḡ in.	x	cccxx	Ihc autem di.	x	xli	Amē amē dico.	x	cx	Hec dixit.
x	cclii	Cum autem.	i	cccxxi	Diuidentes. a.	i	xlii	Quia non q̄.	i	cxi	Ihc autem. c.
ii	ccliii	Tunc qui in.	ii	cccxxii	Et deridebāt.	x	xliii	Si ego test.	x	cxii	Ego lux.
ii	ccliiii	Ve autē pgnā.	ii	cccxxiii	Illudebant.	iii	xliiii	Neq; uocē.	ix	cxiii	Et cena facta.
ii	cclv	Erit enim p.	i	cccxxiiii	Erat autem.	x	xlv	Et uerbū.	iii	cxiiii	Sciens quia.
x	cclvi	Et cadent in.	ii	cccxxv	Vnus autē.	i	xlvi	Post hec abi.	x	cxv	Surgit a ce.
ii	cclvii	Et erunt sig.	x	cccxxvi	Respondens a.	iii	xlvii	Subiit ergo.	iii	cxvi	Vos uocatis.
ii	cclviii	Et tunc uide.	ii	cccxxvii	Erat autem.	i	xlviii	Erat autem.	x	cxvii	Si ergo ego.
x	cclix	Attendite. a.	ii	cccxxviii	Et uelum te.	i	xlix	Cum suble.	iii	cxviii	Amen amen.
i	cclx	Appropinqua.	i	cccxxix	Et exclamās.	x	l	Illi ergo.	x	cxix	Non de omni.
i	cclxi	Et querebant.	ii	cccxxx	Videns autē.	iiii	li	Fugit iterū.	i	cxx	Amen amen.
ix	cclxii	Intrauit autē.	x	cccxxxi	Et omnis tur.	x	lii	Altera die.	iiii	cxxi	Cum hec dix.
ii	cclxiii	Et abiit et lo.	i	cccxxxii	Et ecce uir. n.	iiii	liii	Dixerunt ḡ.	i	cxxii	Aspiciebant.
x	cclxiiii	Et ait illis. de.	i	cccxxxiii	Et depositū.	x	liiii	Patres nri.	x	cxxiii	Erat ergo re.
ii	cclxv	Dico enim ū.	x	cccxxxiiii	Et dies erat	i	lv	Dixit autē.	ix	cxxiiii	Et p buccellā.
i	cclxvi	Et accepto. p.	viii	cccxxxv	Et reuertentes.	x	lvi	Omne qd.	x	cxxv	Et dicit ei ihc.
ii	cclxvii	Similiter et ca.	i	cccxxxvi	Vna autem.	i	lvii	Quia descen.	i	cxxvi	Dicit ei petrus.
ii	cclxviii	Verumptamē.	ii	cccxxxvii	Cū timerēt.	x	lviii	Hec. ē. autē.	x	cxxvii	Non turbet.
i	cclxix	Et ipsi ceperunt.	ii	cccxxxviii	Et regresse. a.	i	lix	Murmura.	iiii	cxxviii	Et quodcūq;.
ii	cclxx	Facta est autem.	x	cccxxxix	Erat autem.	x	lx	Respondit.	i	cxxix	Qui autē dil.
x	cclxxi	Nam quis ma.	ix	cccxl	Dum autē.	iii	lxi	Non quia.	x	cxxx	Dicit ei iudas.
v	cclxxii	Et sedeatis sup.	ix	cccxli	Adhuc autē.	x	lxii	Amē amen.	i	cxxxi	Et sermonē.
x	cclxxiii	Ait autē dns.	x	cccxlii	Et dixit ad il.	i	lxiii	Ego sum p.	x	cxxxii	Paraclitus.
ix	cclxxiiii	Et tu aliqn̄do.			Incipiunt	x	lxiiii	Patres uri.	iiii	cxxxiii	Si manseritis.
i	cclxxv	Qui dixit ei.			distinctiones	i	lxv	Ego sum. p.	x	cxxxiiii	In hoc clarif.
x	cclxxvi	Et dixit eis.			canonum	x	lxvi	Litigabant.	iiii	cxxxv	Maiorem.
viii	cclxxvii	Dico enim uob.			secundum iohan-	i	lxvii	Caro enim.	x	cxxxvi	Vos amici.
x	cclxxviii	At illi dixerunt.			nem.	x	lxviii	Qui mand.	iiii	cxxxvii	Et quodcūq;.
i	cclxxix	Et egressus.				i	lxix	Si ergo.	x	cxxxviii	Hec mando.
ii	cclxxx	Et cum pue.	iii	i	In principio.	iiii	lxx	Spiritus. ē.	iii	cxxxix	Mementote.
i	cclxxxi	Et ipse auulsus.	iii	ii	Fuit homo.	x	lxxi	Verba que.	x	cxl	Si me psecuti.
i	cclxxxii	Verumptamē n.	iii	iii	Erat lux ue.	iiii	lxxii	Sciebat. e.	i	cxli	Sed hec oīa
x	cclxxxiii	Apparuit autem.	x	iiii	In ppria.	x	lxxiii	Et dicebat.	iii	cxlii	Quia nesci.
ii	cclxxxiiii	Et cum surr.	iii	v	Et uerbum.	i	lxxiiii	Respondit.	x	cxliii	Si non uenis.
i	cclxxxv	Adhuc eo lo.	i	vi	Iohannes t.	x	lxxv	Respond. eis.	i	cxliiii	Qui me odit.
ii	cclxxxvi	Ihc autem d.	x	vii	Et de plenit.	iii	lxxvi	Clamabat.	x	cxlv	Si opera.
i	cclxxxvii	Videntes autem.	iii	viii	Deum nemo.	i	lxxvii	Querebant.	i	cxlvi	Sed uenit.
x	cclxxxviii	Et cum tetigit.	x	ix	Et hoc. ē. te.	x	lxxviii	De turba.	x	cxlvii	Hec autem.
i	cclxxxix	Dixit autem ie.	i	x	Ait. ego uos.	i	lxxix	Et miserūt.	iii	cxlviii	Omnia q̄cūq;
i	ccxc	Comphendens.	x	xi	Et qui missi.	x	lxxx	Dixit ergo.	x	cxlix	Propterea.

x	cl	Amen amen.
x	cli	Hec in prov.
iiii	clii	Respond. e.
x	cliii	Hec locutus.
iiii	cliiii	Pater iuste.
x	clv	Et hi cognov.
i	clvi	Hec cum dix.
x	clvii	Sciebat autē.
i	clviii	Iudas ergo.
x	clix	Ihc itaq;
i	clx	Symon g.
i	clxi	Calicem quē.
i	clxii	Cohors g.
x	clxiii	Et adduxerūt.
iiii	clxiiii	Sequebatur.
x	clxv	Discipulus ā.
i	clxvi	Petrus autē.
x	clxvii	Exiit ergo.
i	clxviii	Dicit ergo.
x	clxix	Stabant autē.
i	clxx	Respondit. e.
x	clxxi	Quid me in.
i	clxxii	Hec autem.
x	clxxiii	Respondit. e.
i	clxxiiii	Et misit.
i	clxxv	Erat autem.
i	clxxvi	Adducunt.
x	clxxvii	Et ipsi non.
i	clxxviii	Introivit g.
x	clxxix	Respondit. p.
i	clxxx	Dixit itaq;.
x	clxxxi	Ego in hoc.
ix	clxxxii	Et dixit eis.
iiii	clxxxiii	Est autē con.
i	clxxxiiii	Clamaverunt.
iiii	clxxxv	Nunc ergo.
ix	clxxxvi	Exiit iterum.
iiii	clxxxvii	Exiit ergo.
i	clxxxviii	Cum g ui.
x	clxxxix	Dicit ei pila.
ix	cxc	Ego non inve.
x	cxci	Responderunt.
iiii	cxcii	Cum ergo. a.
x	cxciii	Dicit ergo eis.
i	cxciiii	Illi autem.
x	cxcv	Dicit ei pilat.
i	cxcvi	Tunc g tra.
i	cxcvii	Susceperunt.
i	cxcviii	Et cum eo
i	cxcix	Scripsit autē.
x	cc	Hunc ergo cū.
i	cci	Milites ergo.
x	ccii	Stabant autē.
iiii	cciii	Postea sci.
i	cciiii	Cum ergo.
x	ccv	Iudei ergo.
i	ccvi	Post hec autē.
x	ccvii	Venit autem.
i	ccviii	Acceperunt ergo.
i	ccix	Una autem.
x	ccx	Cucurrit.
i	ccxi	Maria autē.
x	ccxii	Dicunt ergo.
ix	ccxiii	Cum ergo es.
x	ccxiiii	Gavisi sunt.
vii	ccxv	Quorum rem.
x	ccxvi	Thomas autē.
ix	ccxvii	Et post dies.

x	ccxviii	Respondit th.
ix	ccxix	Postea ma.
x	ccxx	Dicit ergo dis.
ix	ccxxi	Ut ergo descē.
ix	ccxxii	Ascendit.
ix	ccxxiii	Dicit eis.
x	ccxxiiii	Et nemo.
ix	ccxxv	Et venit ie.
x	ccxxvi	Hoc iam ter.
ix	ccxxvii	Dicit ei. pa.
x	ccxxviii	Dicit ei iterū.
ix	ccxxix	Dicit ei. pas.
x	ccxxx	Dicit ei tercio.
ix	ccxxxi	Dicit ei. pas.
x	ccxxxii	Amen amen.

Expliciunt distinctiones canonum sci iohannis.

So pat the knyʒte þat was [illegible]
what men seyde [illegible] him
he [illegible]

Jn nomine xpo bone erit habundantia

IV

V

VI